Magyarországi tudósok levelezése

Bél Mátyás levelezése

2003 JÚN 30

Miskolci Egyetem

Bél Mátyás levelezése

COMMERCIA LITTERARIA ERUDITORUM HUNGARIAE

Magyarországi tudósok levelezése
III. kötet

Szerkeszti
TARNAI ANDOR

Készült az Eötvös Loránd Tudományegyetem Régi Magyar Irodalomtörténeti Tanszékén

Megjelent a Történelmi és kulturális emlékeink feltárása, nyilvántartása és kiadása című kutatási program támogatásával

Bél Mátyás levelezése

BALASSI KIADÓ
BUDAPEST 1993

A leveleket sajtó alá rendezte, a bevezetőt írta és a jegyzeteket készítette
SZELESTEI N. LÁSZLÓ

A Haynóczi Dánielnek címzett leveleket sajtó alá rendezte
GRÜLL TIBOR

Lektorálta
KULCSÁR PÉTER

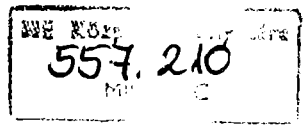

© Balassi Kiadó
© Szelestei N. László

ISBN 963 7873 43 0

ISSN 0238–678x

ELŐSZÓ

A 18. század első felében a magyarországi tudósok érintkezésének legfontosabb formája a levelezés. A tudósokat összefogó társaságnak csak az óhaja létezik még ekkor. A nyugati egyetemekről korszerű műveltséggel hazatérő ifjak szétszórtan élnek, s ha protestánsok, akkor az ország egyes részein még zaklatásoknak is ki vannak téve. Hiányoznak a folyóiratok és csekély a tudományos művek megjelentetésére a lehetőség.

1708-ban tér haza Halléból Bél Mátyás (1684–1749). Néhány évi besztercebányai tanárkodás és lelkészség után 1714-től a pozsonyi evangélikus iskola rektora, majd 1719-től az ottani német gyülekezet lelkésze. Az országban s általa is használt nyelvek (latin, magyar, német, szlovák) iskolai oktatásához szükséges nyelvkönyveket állít össze és adat ki, cseh és magyar nyelvű Biblia-kiadást gondoz, kegyességi műveket fordít és jelentet meg szlovák (cseh) és magyar nyelven. Három és fél évtizeden keresztül kutatja Magyarország múltját s méri fel jelen állapotát. Az utóbbihoz kéri, szervezi a munkában részt venni hajlandókat. Eredményként vármegyeleírásokat és történeti forrásokat tesz közzé.[1]

Összegyűjtött levelezése a teljesnek csak töredékét képviseli. Ifjúkori leveleiből mindössze néhányat találtunk, s későbbről is sok a hiány. Fiai külföldi tanulmányairól csak a professzorokkal való levelezéséből értesülünk, gyermekeinek írt, vagy tőlük kapott levelet nem sikerült találnunk. Tudjuk, hogy levelezett Christoph Matthäus Pfaff-fal, Daniel Ernst Jablonskival, ifj. Köleséri Sámuellel.[2] Néhol arra utal egy-egy közölt levél, hogy korábbi (általunk ismeretlen) levelezést újít fel.[3] Egy 1727-ből származó napló több Burius Dánielnek írt leveléről tesz említést.[4] Ifj. Buchholtz Györggyel folytatott levelezéséből mindössze két Buchholtz által írtat sikerült találnunk. Átnéztük Buchholtz naplóját,[5] melyben az rögzítette, hogy mikor kinek írt és kitől kapott levelet. 42 érkezett Béltől, 67-et írt neki. Kötetünkben e levelezésből csak kettőt közölhettünk (49. és 591. sz.), ezek közül egyiket nem említi Buchholtz naplója.

Ha már szóba hoztuk ifj. Buchholtz naplóját: nemcsak feljegyezte, hogy mikor kinek írt és kitől kapott levelet, hanem 20 éven át havonta összesítette is az adatokat. Ezek szerint 1712 és 1732 között 14 134 levelet írt és 6558-at kapott! Ha figyelembe vesszük, hogy Bél Mátyás intenzív levelezése legalább 30 évig tartott, akkor az általa megírt levelek számát is tízezer körülire kell becsülnünk. Van olyan adatunk, hogy „ad omnes Hungariae partes, comitatus, magnates" írt,[6] ami ha túlzás is, mindenképp jóval több – igaz, bizonyára azonos szövegű – levelet jelent az általunk megtaláltnál (281–282. sz.). Az is biztosnak látszik, hogy felhívásait, kéréseit sok helyre elküldte, sokakat kért közös munkára.

Ismételjük: Bél Mátyás levelezésének csak töredékét tudtuk megtalálni. Az általunk most kötetbe rendezett anyagon kívül remény van arra, hogy éppen az említett ifj. Buchholtz Györgyhöz írt levelek fennmaradtak Tiszolcon, vagy a Krmann-nal való levelezéséből Trencsénben akad még néhány. Abban reménykedünk, hogy kiadásunk nyomán mások is tesznek közzé kötetünkből hiányzó leveleket. Az a tény, hogy Bél Mátyás leveleit már a 18. században is másolgatták, feljogosít bennünket arra a feltételezésre, hogy a pusztulás nem olyan nagymértékű, mint gondoljuk.

Bél Mátyás maga is gondolt levelezésének a kiadására. Bizonyára ezért rendezett decasokba 1735 utáni leveleiből (Epistolarium, 191 levél). A hozzá írt levelekből mindössze egy vékonyka kötetet találtunk Esztergomban (Litterae), ahol kéziratos hagyatékának jelentős részét őrzik.

Bél által írott levelek maradtak fenn a Rádayak és a Radvánszkyak családi levéltáraiban, Haynóczi Dániel Ruszton őrzött hagyatékában, Krmann Dánielnek címzettek Lautschek Márton által összegyűjtött leveleskötetekben,[7] Bohus Györgynek írtak a Hallei Magyar Könyvtárban. 18. századi másolatokban Fejérváry Károly, Kolinovics Gábor és Markovitz Mátyás hagyott ránk belőlük. (A kéziratok lelőhelyjegyzékét előszónk után közöljük.)

Kötetünk leveleinek nagy része az ország jelenének és múltjának leírásával s Bél ilyen témájú kiadványaival (Prodromus, Notitia, Adparatus) kapcsolatos. Ez is indokolja, hogy kötetünkbe a magánszemélyekkel való levelezés mellé felvettük a fellelt hivatalos iratokat: kérvényeket és a vármegyékkel, városokkal, országos intézményekkel az országleírás érdekében váltott leveleket, felterjesztéseket, leiratokat. (Függelékünk a helytartótanács és a vármegyék megyeleírásokkal foglalkozó iratairól is tartalmaz regesztákat. A megyei levéltárakban, közgyűlési jegyzőkönyvekben a regeszták dátuma alapján talán itt-ott megállapíthatóvá válik, hogy hol és kik végeztek érdemi munkát a megyeleírások készítésében és javításában.)

Az adatgyűjtéssel kapcsolatos levelezés jellemzője lehetett a gyakori melléklet. A vármegyeleírásokhoz a helyszínen élő tudósok, a központi hivatal vagy vármegyegyűlések által kijelölt bírálók, kiegészítők (sőt gyakran új leírást készítők), csak akkor tudtak Bél kérésének eleget tenni, ha az addigi adatokat magába foglaló fogalmazványhoz hozzájutottak. A vármegyeleírások készítése folyamatos munka volt, abban sokan részt vettek: magánszemélyek és hivatal által kijelöltek. Bél Esztergomban őrzött hagyatékában néhol tetten érhetők e folyamat egyes fázisai, köztük több a terjedelmes küldemény (valamikori levélmelléklet). Ezek közlésétől akkor is eltekintettünk, ha a küldemény szerzőjét ismerjük. Csak akkor vettük fel a megyeleírások kiegészítéseit, ha azok levélformában íródtak, vagy meglevő levél, hivatalos leirat mellékletei, s nem önálló művek. Két esetben ilyenkor is csak említjük a mellékletet. Külön felhívjuk a figyelmet a 486. tétel mellékletére, melyet kivételként – önálló mű! – közlünk. A leírást a vármegyében készítették, hivatalos felkérésre. A Bél Mátyás neve alatt 1976–77-ben megjelentetett Vas vármegye leírása[8] szinte teljesen egyezik szövegünkkel. A kiadás utószavában Bélnek tulajdonított nehézkesség, kuszaság, áttekinthetetlenség, ha igaz volna is: a mű ebben az állapotában nem Bél munkája, s nem megjelentetésre szánt, hanem a munkafolyamat egy része. Felületes az az eljárás is, mely a fennmaradt vármegyeleírások első személyűségéből von le Bél szerzőségére következtetést, például azt, hogy Bél a helyszínen járt. Ilyennel találkozhatunk az 1978. évi balatonkeresztúri ülésszak előadóinál,[9] vagy az élményszerű Szatmár vármegye-leírás magyar fordítását megelőző bevezetésben.[10]

Kétségtelen, hogy a tervek, vázlatok, az adatok összedolgozása és a már kész vármegyeleírások Bél Mátyás műveinek tekinthetők. Csakhogy a kéziratban fennmaradt vármegyeleírások egy része még nem kész mű, vagy nem a végleges változat a kezünkbe kerülő. Maradtak fenn olyan leírások, amelyeknek a szerzőjét is ismerjük, vagy a szöveg alapos tanulmányozása alapján Bél szerzőségét kizárhatjuk. Fontos fogódzót jelentenek e munkához a most közölt levelek és hivatalos iratok.

Ha a Bél Mátyás ismert leveleiben és albumában[11] található pozsonyi dátumozásokat időrendben elhelyezzük, bizony kevés üres idő marad, amikor az ország távolabbi vidékeire elutazhatott volna! Ezt egyébként hivatala sem nagyon engedte. Tudomásunk szerint a vármegyeleírásokat készítve Pozsonyból Nógrád és Győr vármegyékbe, továbbá Budára utazott el, ezeken kívül csak a Pozsony környéki, esetleg a kissé távolabbi fürdőkbe.

Munkamódszere a vármegyeleírások esetében az volt, hogy a szakirodalmi ismereteket, a több helyről kapott észrevételeket, megfigyeléseket, kiegészítéseket, esetleg kész leírásokat összevetette egymással, aztán egységes formába öltöztette, igényes fogalmazással. Az evangélikus lelkész Bél Mátyás királyi jóváhagyással és támogatással dolgozhatott. A hivatalból kirendelt revizorok sokat javítottak művén. Az engedélyezés, majd támogatás azonban feltételeket szabott: kényes kérdésekről, például vallási dolgokról nem számolhatott be.

Tematikai szempontból a fent vázolton kívül gyakori a levelek között a tanítványainak és fiainak külföldi iskoláztatásával kapcsolatos írás. A besztercebányaiaknak kifejtette, mennyire fontos a jó iskola, amikor pedig Pozsonyba hívták, gondosan tájékozódott, programot adott. Radvánszky Jánoshoz és Ráday Pálhoz gyakran írt azok gyermekeinek tanulmányairól. A cseh nyelvű Biblia, a magyar nyelvű Újszövetség, a Notitia és az Adparatus köteteinek kiadásáról is fontos adatok fordulnak elő a levelekben. Néhány művének terjesztéséről Haynóczi Dánielnek írott leveleiből, vallásügyi kérdésekről elsősorban a Ráday Pállal váltott levelekből értesülünk. Bél kezelte a protestáns ágensek fizetését biztosító pénzt.

Országleíró tervéhez folyóiratban közzétett levél formájú felhívással (41. sz.), kéziratos útmutatóval, adatgyűjtési kérdőívvel (40. sz.), előszavakban megjelentetett kérésekkel ösztönöz, sürgeti az összefogást, a közös munkát. Külföldi tudós társaságok választják taggá, a berlini és londoni királyi akadémia, a jénai latin társaság: a társaságok néhány vezetőjének levelét szintén tartalmazza kötetünk. Ugyancsak kapcsolatban áll a lipcsei és a boroszlói kiadványok szerkesztőivel. 1735-ben magyarországi tudós társaság megszervezésére tesz kísérletet (utalásokat találunk rá az 565. és 566. sz. levelekben), élete alkonyán Joseph von Petrasch őt kéri olmützi tudós társasága magyarországi segítőjének. Szeretett volna a pétervári akadémiának is tagjává válni: Theophil Siegfried Bayerrel és Christian Goldbachhal levelez. Az előbbitől a magyar és a finn nyelv összehasonlításának elvégzését kéri (305. és 447. sz.). Felveszi a kapcsolatot a szomszédos területek történészeivel (Matthias Fuhrmann, Marquard Herrgott, Andreas Mohr, Johann Georg Schwandtner, Johann Anton Benzony). A megjelent Notitia-köteteket elküldi a pápának és királyoknak.

Történeti forráskiadványainak munkálatai közben is összefogásra törekszik, s mivel Adparatusának darabjaira csak nehezen és egyre ritkábban tud támogatót találni, szívesen csatlakozik Johann Georg Schwandtner forráskiadvány-tervéhez,[12] annak megjelent három kötetéhez színvonalas bevezető tanulmányokat ír.

A levélírók egy része Bél törekvéseinek buzgó támogatója, többen diákjai is voltak. A főrangúakat a családjukról való írással, dedikációval igyekszik megnyerni magának.

Ha csak néhány esetben is, de szóba kerül a levelek közt a kortársak Bél elleni támadása. Erről tanúskodnak a Mitsinsky Jánossal és Pilgram János Zsigmonddal váltott levelek. Későbbi leveleiben vigasztal másokat, például Deccard János Kristófot és Hockh Dánielt. Fennmaradt egy számunkra ismeretlen jezsuitával való szívélyes levélváltása (402. és 409. sz.), továbbá a szintén jezsuita Schmitth Miklós egy hozzá írt levelének fogalmazványa (902. sz.).

Néhány érdekesebb új adat: Garellivel ma ismeretlen, Carnuntumból származó római kori feliratot közöl (686. sz.). Dobai Székely Sámuel leírja a nyírbélteki templom külsejét és belsejét, annak „Mensarius János képíró 1636" feliratával együtt (380. sz.). Bél Mátyás szeretné magának kieszközölni a nemességet – sikertelenül (657–659. és 682. sz.).

Közlünk néhány olyan tételt is, amelyet Bél megjelentetett nyomtatásban. Garelli Calanusról levélformában írt dolgozata (534. sz.) fennmaradt kéziratban is. Bél leveleiben (541. és 542. sz.) kéri, hogy Garelli járuljon hozzá a levél közléséhez. A Mikoviny Sámuel által a térképek készítéséről közzétett levélformájú mű (437. sz.) és a Brückmann által megjelentetett, magyarországi témával foglalkozó művek katalógusa (szintén levél formában, 816. sz.) mögött már valószínűleg nem áll kéziratos, elküldött előzmény, mégis felvettük kötetünkbe, hogy ezzel is érzékeltessük a levél-műfaj ezen irányba nyúló lehetőségét. Közlünk művekben megjelent, többnyire szerzőt dicsőítő verseket (316., 357., 498., 516., 562., 665. és 666. sz.). Bél egyik leveléből kiderül, hogy Christian Goldbachot is kérte hasonló vers megírására. Nem tekinthetők ezek egyértelműen verses levélnek (talán a Kolinovics által írt köszöntő vers áll közel ahhoz – 316. sz.). Bél Mátyás levelezése azonban tudós levelezés, adatok sokaságával,

így a versek verses levél irányába való elmozdulását feltétlenül érzékeltetik. Bár Bél néhány műve előtt terjedelmes epistola dedicatoria áll, közlésüktől eltekintettünk, mert ezek levélbeli elküldése nem tételezhető fel.

Bél Mátyás saját levelei közé sorolta a még otthon lévő fia által a már peregrináló Károly Andrásnak írt két levelét, továbbá Notitia-köteteinek átadásakor a császár előtt elmondott beszédeit. Ezeket a Függelékben közöljük.

A levelek többségének a nyelve latin. Mindössze néhány magyar és német nyelvű akad közöttük, s egy görög nyelvű vers.

Bél Mátyás leveleiben is gondosan fogalmaz. Tördelt mondatíveinek megfelelően központoz. Átírásunkban meghagytuk ezen írásmódot.

A latin nyelvű levelek írásképbeli eltérése a kéziratok sajátja, vagy annak következménye, hogy egy-egy levelet másolatból, esetleg nyomtatott kiadásból kényszerültünk közölni. Például Bél kézírásában v betű csak szó elején található, szóközben u áll helyette. S fordítva is: a szókezdő u betű helyett v betűt írt. A másolatokból (vagy nyomtatásból) közölt levelek esetében meghagytuk az ott talált írásképet. A rövidítéseket a levelek szövegében általában zárójel nélkül feloldottuk.[13] Szögletes zárójelet ott alkalmaztunk, ahol a feloldás nem egyértelmű, többféle módon is lehetséges, vagy a szöveg hiányos voltára utaltunk vele. Ugyancsak szögletes zárójellel egészítettük ki a betűjellel jelzett vezetéknevet. Hegyes zárójelek közé < > helyeztünk néhány esetben áthúzott, de fontosnak gondolt szavakat, mondatokat. A hivatalos iratokban néha előfordul, hogy a cenzori jelentésbe más kéz betoldott valamit: ebben az esetben egy és két csillag, vagy egy és két kereszt között közöljük a betoldást. Jegyzetben mindig megmagyarázzuk, miről van szó. Egyenes zárójelek közé kerültek a nyomtatott változatokban előforduló variánsok.

Magyar nyelvű levelek esetében átírásunkban teljes szöveghűségre törekedtünk.

Végezetül illesse köszönet mindazokat, akik a levelek összegyűjtésében s a kiadásban segítségünkre voltak. Elsősorban a sorozatszerkesztő Tarnai Andort, aki tanácsaival támogatta munkánkat és lehetővé tette a levelek másolatainak elkészíttetését. Juraj Paveleket, aki készségesen adott át nem ismert levelekről másolatot, miközben Bél Mátyás leveleinek szlovákra fordításán dolgozott.[14] Jankovics Józsefet, aki Hans Sloane levelezésének másolatait és közlését engedte át. Grüll Tibort, aki a Haynóczi Dánielnek írt Bél-levelek kötetünkben való megjelentetéséhez járult hozzá. Vissi Zsuzsannát, aki a Magyar Országos Levéltárban rendelkezésünkre bocsátotta Bél Mátyás és a központi hatóságok levelezését. Maurer Zsuzsát, aki a görög szövegek átírásában volt segítségünkre. Kulcsár Pétert, kötetünk lektorát, akinek kritikai észrevételeit hasznosítottuk. Mindazon gyűjteményeknek és munkatársaiknak is köszönetet mondunk, amelyek és akik kötetünk teljesebbé tételéhez anyaguk rendelkezésünkre bocsátásával hozzájárultak.

Budapest, 1990. október 16-án.

A LEVELEK LELŐHELYJEGYZÉKE

Banská Bystrica, Štátny okresný archív (Besztercebánya, Állami Kerületi Levéltár) – 20
Berlin, Finnisch-Ugrisches Institut – 7, 8, 22, 29, 35, 75, 79, 84, 90, 92, 97, 101, 107, 108, 113, 128, 136, 139, 143, 149, 154, 288, 308, 418, 420, 906
Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz – 765
Bratislava, Ústredná knižnica SAV, Úsek starej literatúry – býv. Lyceálna knižnica (Pozsony, egykori Evangélikus Líceumi Könyvtár) – 16–19, 31, 40, 60, 212, 217, 240, 263, 281, 285, 324, 478, 843, 844, 888, 891, 917, 919
Štátny ústredný archív (Állami Központi Levéltár) – 161, 163, 165, 167, 169, 179, 213, 214, 216, 218, 225, 230, 236–238, 273, 285, 298, 302, 307, 311, 341, 370, 375, 385, 908
Budapest, Dunamelléki Ref. Egyházkerület Ráday Könyvtára – 164, 534, 535, 537–539, 541, 543, 546, 547, 551–554, 557, 559, 560, 563–566, 568, 576–583, 586–589, 591–593, 595, 601–604, 610, 611, 613–617, 620, 621, 626, 627, 633, 636, 639, 640, 643, 644, 646, 648, 651–663, 668–671, 674, 676–682, 684, 686–688, 690, 691, 696, 700, 701, 704–706, 710, 711, 713, 717–721, 723, 725, 728, 729, 731, 733, 734, 739–742, 745–747, 749, 753–755, 759, 761–765, 767, 771, 772, 775, 777, 779–783, 785, 786, 789, 791, 794–796, 801, 803, 806–809, 812, 813, 815, 819, 821, 822, 824, 825, 830–832, 836, 837, 841, 846, 848–851, 855, 858–861, 864–868, 871–873, 877, 880, 881, 885, 894, 895, 897, Függ. II, III, IV, V
Dunamelléki Ref. Egyházkerület Ráday Levéltára – 14, 38, 39, 45, 52, 54, 56, 66, 88, 131, 178, 191, 196, 197, 199, 205, 209, 219, 222, 233, 234, 252, 267, 276, 277, 294, 313, 314, 321, 342–344, 346, 347, 351, 354, 355, 362, 373, 376, 501, 502, 852, 883, 892, 899, 905
Egyetemi Könyvtár – 316, 712, 715, 732, 738, 748, 770, 784, 797, 834, 838, 842, 863, 890, 902
Evangélikus Országos Levéltár – 5, 11, 282, 335, 826
Magyar Országos Levéltár – 28, 129, 202, 210, 232, 244, 245, 249, 254–257, 259, 262, 280, 310, 332, 337, 356, 358, 369, 378, 398, 402, 405, 409, 411, 412, 442–444, 457–459, 462, 464, 471, 473, 476, 481, 486, 490, 492, 497, 504, 505, 507, 510, 513, 515, 521, 524, 529, 544, 574, 584, 585, 594, 605, 608, 618, 622, 624, 628, 635, 638, 641, 642, 645, 675, 699, 710, 773, 810, 811, 874, 886, 887, 913 Függ. VIII, IX.
Országos Széchényi Könyvtár – 1, 3, 4, 231, 289, 319, 326, 327, 357, 360, 361, 381–383, 397, 406, 410, 422, 433–436, 440, 487, 519, 828 Függ. II, III, VI
Esztergom, Főszékesegyházi Könyvtár – 13, 26, 72, 115, 125, 146, 181, 229, 239, 299, 328, 339, 365–367, 379, 380, 405, 419, 432, 451, 456, 460, 697, 737, 827, 829, 833, 847, 857, 896, 903, 907, 911, 912, 914–916, 918 Függ. I, X, XI
Gotha, Forschungsbibliothek – 296
Halle, Archiv der Franckeschen Stiftung – 6, 9, 10, 119, 126, 174
Jena, Universitätsbibliothek – 168, 386, 394, 426, 452, 627, 636, 701, 708, 728, 736, 746, 755, 786, 795, 800, 805
Kraków, Bibliteka Jagiellońska – 21, 860,
London, British Library – 698, 722, 727, 744, 763

Moszkva, Régi Iratok Központi Állami Levéltára – 182, 183, 448, 743
Praha, Národni muzeum – 839
Rust, Evangelische Gemeinde – 44, 46, 51, 59, 64, 71, 93, 95, 102, 118, 120, 134, 150, 152, 160, 175, 177, 186, 187, 193, 203, 226, 269, 297, 312, 318, 330, 391, 393, 395, 404, 407, 408, 414, 417, 423, 427, 429, 431, 441, 445, 446, 450, 453, 454, 466, 477, 503, 506, 509, 511
Sopron, Városi Levéltár – 106
Szentpétervár, Tudományos Akadémia Levéltára – 305, 384, 390, 447, 469, 472, 779, 812
Tartu, Állami Egyetem Központi Könyvtára – 272
Trnava, Mestský archív (Nagyszombat, Városi Levéltár) – 479, 485

BÉL MÁTYÁS LEVELEZÉSE

1 Bél Mátyás Klement Mártonnak
Körmöcbánya, 1704. szeptember 12.

Peregrinációjának megkezdése előtt beszámol patrónusának. Üdvözli annak feleségét, családját és Weisnét.

Szolgalatom ajánlasa után, áldgya és boldogitsa az Ur Isten Kegyelmedet mint Nagy Jó-Akaró Uramat minden Lelki testi jókkal kivánom.

Kötelességem eszembe jutván, nem akarám ezen alkalmatosságot el mulatnom, hogy Kegyelmedet és az Kegyelmed kedves Háza Népét nem köszönteném és álapotom felül nem tudositanám. Az mi egéségemnek Constitutioját illeti, halá légyen a' Nagy Istennek olly jó és friss, hogy bizonyára magam-is csudálhatom, mivél Besztertzérül ki indulván, nagy egéségtelen nyuzár vóltam, az mellyet tovabb-is folytassa az Ur Isten kivánom. Az ut felöl hogy Kegyelmed tudósitsam, hólnapi napon az az 13. currentis fogunk el indulni két üres szekerrel Selmetzi Kapit[an] Urammal, az melly szekerekkel, deo dante 16. huju[s]ce Bilnitzre érünk, honnan Kegyelmedet, Nagy Jó Uramat, Utamnak folyamattyárul bövebben fogom informálni. Az édes Asszonyomat Eö Kegyelmet, Katicza Aszonyt, Mihály Diakot, és mint Nagy és mint Kis Cselédét köszöntse Kegyelmed szómmal alázatossan kivánom. Legfőképpen pedig, méltoztassék Kegyelmed Uram köszönteni Weisné Aszonyomat, mert ha eö Kegyelme Isten után nem lett vólna, talán még most-is rajtam lenne a' hideg lölés, de mivelhogy eö Kegyelme szorgalmatoskodot körülöttem, azert mélto dologh hogy azon Jó Akaratot in praesentiarum koszöntem vólna meg, de az ide és amoda való futás azt végben vinni nem engedte. Meg tért bizonyára immar az apetitus, tsak vólna a' Szegény Tarsolyban valami, ugy annyira, hogy még az Száraz kenyérrel sem gyözöm el magamat, el halgatván imar az siros levet. Mind ezeknek utanna aldgya és bóldogitsa Isten Kegyelmedet Kedves Hazas Társával és magzatival egyetemben. Maradvan Kegyelmed holtig való Szólgája

Körmötzön, 12. Septembris 1704. Bel Mat[tyás] mp.

[A külzeten:]

Tekintetes és Nemzetes Klement Márton Uramnak, (titulo plenissimo habente) nékem Nagy Jó Akaró Bizodalmas Pátronus Uramnak Besztercze

[Pecséttel.]

2 Bél Mátyás Klement Mártonnak
[?], 1704. október eleje

Utazásáról számol be patrónusának.

3 Bél Mátyás Klement Mártonnak
Halle, 1704. október 25–30. között

Megérkezett Halléba. Beszámol lakásáról, étkezéséről, ezek áráról, egyetemre való beiratkozásáról, tanárairól, napirendjéről, az előadásokról, a pietista áhítatgyakorlatokról, a Paedagogiumról, Halle és Wittenberg ellentétéről. Helyesli Mihály deák Halléba küldését.

Salutem et Pacem a Fonte Salutis et Principe Pacis Domino nostro Jesu Christo! Amen!
Nemzetes Nagy Jó Akaró Bizodalmas Patronus Uram.

Harmadik levél ez immaron, az mellyet Kegyelmedhez Utazásombúl küldöttem, az melyekbül, a' mint tudom, hogy dolgaimnak álapottyát meg értette Uraságod, ugy nem kétlem, hogy azok kedvessek valának Kegyelmednel. Most pedigh Isten vezérlése által, az Sok veszélyekel tellyes utazást el végezven és helyemre békességessen és szerentséssen érven, kötelességemnek tartottam, Kegyelmedet, ez egynehany szoval meg látogatnom, és mint magam s-mind az mi Hires és Nevezetes Academiank alapottya felöl tudósitanom. Erkeztem ide die 12 Octobris, jó és friss egésegben az mellyért ditsirtessék az Urnak neve; Mert megh halgatta az Ur az én könyörgésemet, és az Ur bé vette az én esedezésemet. ψ 6,10. Sokan valának bizonyára az ki[k] ezen igyekeztemet nevették, és tsufnak tartottak, de ime Izraelnek Istene minden veszedelmekbül ki segilet, mind azoknak boszszujokra, ugy hogy énekelhetek emlitett soltarbul az kiralyi Profétaval: Pirullyanak meg és igen háborodgyanak meg minden én ellenségim. V. 11. Nem tulajdonithatom ugyan-is mind ezeket magamnak hanem, az Menyei Urnak, az ki minden idegenyek Partfogója. Oh melly nagyok Istennek Jó Tétemenyei fölöttem! Mert melyhelt ide érkeztem, azonnal vezérlett az Ur Isten oly Hazám Fiához,[1] az mellyel alkalmas lakasom és maradasom lehet, mivel edgy költségre fogattunk Szobát és Agyat az mellyre egész Esztendö által 6. tallérnal többet költenem nem kell, az fára és egyébre való költséget ki vévén. Az mi pedigh Elésemet illeti közönseges legótsobb asztalhoz járok az mellytül 8 Saxoniai garast, az az 10. Császar garast kelletik fizetnem, de napjában tsak egyszer ülök az asztalhoz; az egész hét által. Löttem pedigh ezen mi hires Academianknak tagjává die 18. Octobris, az holott leviori persoluto honorario Jus Civis Academici aquiráltam a' Magnifico Rectore Sperlette. Post haec autem in Matriculam Facultatis Sacrosanctae Theologiae insertus sum Decano existente Excellentissimo ac D[octissimo] Viro Joachimo Justo Brajthauptio, die 20 Octobris. Ubi qvoqve maxime proficuam noticiam ope Clarissimi Magistri Burii Literarum,[2] cum Magistro Augusto Hermanno Franke, contraxi, qvi qvam humanissime, me peregrinum suscepit, paterne monuit, Collegia sua obtulit, Spiritus Sancti Gratiam precatus est. Visito autem Collegia seqventia: Ante prandium a hora 8 ad 9. Collegium Biblicum praelegente Magistro Frankio in Orphanotrophio, a 9 ad 10. praelectiones Hebraeas, sub duodecim Magistris, a 10–11. Collegium Theologiae Theticae sub Excellentissimo Domino Brajthauptio, ab 11–12. Collegium Antitheticum sub Excellentissimo Doctore Theologiae Anton. Sic itur ad prandium. A prandio autem a 4. ad mediam sextam Speneri tractatur Chatechismus[3] in Templo Glauchensi per Adjunctum Magistri Frankij. Qvod reliqvum superest temporis, ruminationi tribuitur. Caeterum nec ipse dies Dominicus (ut alibi consvevit) perniciosis deteritur exspatiationibus, verum statim hora 6. Matutina ad 7. usqve Collegia instituuntur praeparatoria in Orphanotrophio, per ipsos genuinos studiosos Theologiae, hinc in omnibus Templis, qvorum VI, publicus inchoatur cultus, qvi ad ipsam durat 10. Reliqvo vero die, tum in Concionibus publicis tum in Collegio Pietatis, qvod ex Praelectione Passionis Dominicae instituit Excellentissimus Dominus Anton, sanctificari potest sanctissimum Nomen Domini. Haec nimirum ea sunt, qvae Pietistarum famoso culpantur Titulo. Sed o utinam jam tandem, qvorum interest, saperent, nec Academiam hanc Fridericanam, qvae certe nil nisi ipsam Dei Gloriam enixissime qvaerit, haereseos arguerent. At vero ea depravati Mundi hujus constitutio est, qvam non satis lacrymis deplorare licet sangvineis. Non sane hic ad Lydium Veritatis divinae lapidem exacta Lutheri inficitur doctrina,

dominorum Lutheranorum talem profitentium Doctrinam reformatur Vita, qvippe qvae (eam penitius perspexerimus), apud plerosqve fuit Pharisai[!] ea. Langvescebat jam certe passim apud summi etiam Nominis Theologos Lutheri fervor in Oratione, Gerhardi dulcis qvies in Mediatione,[4] Arndij Zelus in praedicatione.[5] Terebatur tempus ipsius Juventutis in disceptatione, eo usqve, donec aurea praeterlapsa aetas, uberiorem aetatulae suae deplorandae, eis praeberet materiem. Sed haec suspendo. Ego certe sic animatum me reperio, contra impias Mundi hujus Calumnias, ut laeto dicere ausim Animo: Si fractus illabatur Orbis, impavidum ferient ruinae.[6] Tremat igitur Orcus, strepat orbis, ego incoeptum continuabo cursum, divina promovente Gratia. Ne vero alias facultates silenti praeteriisse videar calamo. Summi atqve Orbi notissimi hic sunt Juris Auctores duo nimirum Strikij, Pater et Filius, tertius Tamasius. Qvi Jura aperte, publicis in Collegiis, gratuito profitentur. Philosophiam jam deforeatam profitetur Dominus Budeus; Nitidiorem Eloqventiam Celarius Medicinam Dominus Stahlius, et qvorum omnium nomina longe lateqve apud omnes bonos notissima, totam implerent paginam. Paedagogium etiam hic est florentissimum, ac ex variis coacervatum Gentium Filiis. Hic Praesbiter qvidam Adriapolitanus cum septem suis Discipulis, Graecis, jam in alterum degit Annum. Ipsius autem Academicae Juventutis Numerus ad 3000 et qvod supra est, excurrit. Solius tantummodo Theologiae Studiosos 1500 Alma numerat Hala. Et hic est ille scrupulus offensionis, qvi apud Vittembergenses Haereseos promeruit Titulum, qvod nimirum, multum Professorum decedat Marsupio, dum Comitum Baronum, Nobiliumqve ex integra fere plaga Europaea (ubi Evangelica viget Veritas) Halam confluunt. Qvare si Generosa Vestra Dignitas, Dominum Michaelem hucce mittet atqve Hallensi sacrabit Disciplinae, rem faciet Deo gratam, ipsi salutarem, Patriaeqve qvondam proficuam. Si autem in Paedagogium eundem Perillustris Vestra Dominatio tradere voluerit, non abs re futurum erit, qvo Literis prius qvam adveniret me de his omnibus Vestra Dominatio certiorem redderet ut sic rem apud Excellentissimum Dominum Magistrum Frankium maturius insinuarem, est qvippe Vir Summus semper involutus iuris, nec dum lubet semper eum convenire licet. Igitur literas qvanto ocius in negotio hocce a Generosa Vestra Dominatione exspectabo Commendans Dominationem Vestram cum Dilectissimis Pignoribus, sub alas protectionis divinae, permanens

ad omnia Christianitatis officia

paratissimus
Matthias Bel
Sacrosanctae Theologiae
studiosus mp.

Halae Brandenburgicae,
Anno 1704 [?] Octobris.

P.S. Es hätte zwar meiner Schuldigkeit mit sich gebracht, daß ich der Frauen Patronin oder sonsten denen Jungfrauen etwas mit schönen Geistreichen Büchern hätte aufgewartet, aber weil solches nicht an der affection sondern an der Gelegenheit gemanglt, bitte solches zu pardoniren.

[A margón:] Si Generosa Vestra Dominatio uberiorem de Statu Academiae hujus vult habere informationem, ea praesto erit in impressis chartis apud Reverendum Simonidem, qvas eidem nuper Kephalides misit.

4 Bél Mátyás Klement Mártonnak
Halle, 1704. december 3.

Magyarországról kelt levelek által üldözik. Boldog, hogy Halléban lehet és Franckét hallgathatja. Az árvaházba jár ebédre. Felajánlja segítségét Mihály deák Halléba jövéséhez. Dicséri a hallei egyetemet. Anyagi helyzetéről tudósít, pénzéből kér Klementtől és Weis Györgytől. Üdvözli patrónusait.

557.20

Halae 1705. die 3. Xbris.
Ecclesia Esztendő szám szerint Alias 1704.

Istentül minden Lelki Testi Szabadságot és Bekeséget Kegyelmednek mint Nagy Uramnak Aszonyommal és kedves magzatival együt szivemnek igaz indulattyabul kivánok minden Szinlés nélkül.

Jól lehet mind utambul, mind innet Halábul irt leveleimben, dolgaimnak alapottyát Kegyelmednek immáron elegendö képpen meg irtam, mindazáltal mivel azoknak Kegyelmedhez való jutásukrúl méltán kételkedhetem, ujonnan ezen rövid irásotskám által, akarám kegyelmedet, mint Nagy Jo-Akaró bizodalmas Atyám helyt való Uramat és Anyám helyt való Asszonyomat dolgaim felül tudositanom. Nagy örvendetes hirül irhatom bizonyára Kegyelmednek, hogy még hires neves Academiánk ülében, fészket jól nem verhettem, immáron bizonyos Magyar Hazábul irt levelek Által, indirecte quidem, üldöztetem, ugy annira, hogy tovabra való promotziómra minden reménségem praescindáltatik. Az melly dolog nem hogy meg haboritotta vólna szivemet, hanem inkább vidámitotta, mivel látom hogy immaron az Világ bolondúl fenegetni és gyülölni kezd. Üldözzön ámbar e' Világ, illessen minden gonosz tsuf nevekkel, azzal bizonyára, Halábul ki nem kerget, sem propositumomtúl el nem taszit. Mert én ugyan-is nagyobb Szerentsémnek tartom hogy Franke Uramat halgathatom, mint ha az egész Ország Világ kintsei enyimek vólnának. Es ha ugy lész-is, hogy promotiom hazámbul nem adatik, vallyon nem Istenéé Meny és Föld? Ó gyarlósag! Bizony hiszem az Istent hogy meg nem szegyenülök a' gonosz idöben, és a' drágaságban meg nem éhezem. ψ. 37, V. 19. A kinek pedigh tetzik ártatlan hiremet nevemet hamisúl kissebbiteni és gyalázni, abban, ha meg nem akar térni, tsak járjon el; Mert az Ur a' ki az Arváknak Attyok ψ 68, V. 6. Vilagosságra hozza ártatlansagomat ψ 37, V. 6. és bédgyugja Szájokat az Hazugoknak ψ. 63/12. Az Isten küld az égbül, es meg Szabadit ragalmazóimnak gyalázásoktúl, Sela! ψ 57/4. Az Ur az én Pásztorom és Semmiben meg nem fogyatkozom. ψ 23/1. De caetero, Egéségem Isten jó vóltábul türhetö, mellyet az Ur maga ditsöségére engedgye tovább-is. Elésemet pedig az mi [illeti te]nnap,[1] tudni illik 2. Decembris kezdettem az Arva házhoz ad mensam gratuitam járni, az holott mindennap 64. Szegeny Diakoknak vékony ebedetskéjek vagyon, mellyel mindazáltal táplallya az Ur Isten Testemet, mert mondhatom én-is Szent Pálal: Meg tanittattam mind az elég ételre, mind az éhezésre, mind a bövelkedésre, mind a' szükölködésre. Phil. 4./12. Tsak az Ur Isten rajtam el kezdetett munkáját végben vigje, és tegyen méltóva az ö Szölleiben néha lelki haszonnal munkálkodni. Fundáltatott ugyanittis az elmult napokban az Ország és Fölséges Király gazdálkodásábul igen Uri Comunitás, de még ahoz az Idegen Nemzetbül valóknak, nehéz jutniok. Qvicqvid tamen sit, Dominus providebit. Hogyha Mihály Deak Uram ki akarja Kegyelmed küldeni, hasznos lészen in Antecessum Franke Urammal, az ki a' Paedagogiumnak Fö Directora Correspondeálni, az melly dologban tsak tudósitson Kegyelmed örömest szolgálok. Ugyan-is gondolnám nem kivántatni hogj Mihály Deak ö Kegyelme a' balgatag Aristoteles Philosophiájanak tanulása körül ifijuságának viragját vesztegesse, utiliora restant, qvam innanis Philosophorum Terminologia, az mellynek magam-is majd semmi hasznat nem érzem. Oleum et operam perdidi, Költségetském még ugyan annyira való vagyon hogy Isten áldomása mellet [....] meg érhetem, de mivel az Hodaknak féltö tüze, mind Hazámban, mind pedig Lengyel Ecclesiai Tartományokban igen kezd görjedezni; és a' jövő Tavaszra ha Isten [....] meg érnem, ruhábul fogok szükölködni, kerném Kegyelmedet alázatossan azon az ott [.....]tot pénzetskémbül 15. vagy 20. forintokat küldeni ne neheztellyen Kegyelmed, amely dologh felöl Weiss Uramat-is alázatossan kerettetni nem mulatomel. Chmelius Mihály Besztertzei Scholának Collegája, fog az maga Sogorának pénzt küldeni, az mellyel az én egynéhány forintotskám is ki érkezhetik, mivel eö mindenkoron midön valami pénzt küld a' Sógorának, azt Kin András Baraszlói kereskedöre s[z]okta adreszálni, az honnan ide Halában kezéhez alkalmassan küldettetik. Mindaz által a' mint Kegyelmed, Atyai irántam való indulattya felöl nem ketelkedem,

ugy reménlem, rólam Szegény Szolgájárul el nem feledkezik Kegyelmed, minden egjéb kereszteni Szivekkel. Ezeknek utánna Kegyelmedet Aszonyommal ö kegyelmevel és minden kedves magzatival együt Jesus Christusnak a' ki békességünk Fejedelme ajánlom óltalmában. Adgya Isten ezen levelem Jó egésegben és bekességben érhesse Kegyelmetek mind fejenként. Méltóztassa Kegjelmed nevemmel köszönteni Mihály Diakot, Katicza Asszonyt, Maria Örsebetet, Ephrosinát és Mártonkát, mellyeknek Istentül mind lelki és testi jokat szivessen kivánok. Sámuel uramat, János Uramat, Zaii Uramat és minden joakaro Patronusimat, Mihály Deak altal, Simonides Uramat Burius Uramat, Pilarik Uramat etc. és Weissné Asszonyomat.[2]

Maradok mind Kegyelmednek mind az Kegyelmed egesz Hazának köteles keresztény Szolgája
Otsovaj Bél Máttyás mp.

P. S. Botsánatot várok Kegyelmedtül mint Nagy Uramtul, hogy illy hitvány Czédula által Kegyelmedet háboritanom merészeltem, mivel alkalmatosságom veletlenül adatván azt restül el mulatni nem akartam, es ugy ezen kis levelemet más levelekhez szoritottam. Nagy Szerentsémnek tartanám hogyha Kegyelmed nagy Uram levelét el várhatnam, az mellybül mind Kegyelmed s-mind Aszonyomnak minden kedves magzatival együt, egéségét meg erthetnem. Kedves dolgot tselekszik Kegyelmed Szegény Szolgájanak hogy ha Anyám Asszonyt álápotom felöl tudositana Kegyelmed.

[A külzeten:]

Per-Illustri ac Nobilissimo Domino Martino Klement Liberae Regiae Montanaeque Civitatis Neosoliensis Senatori Dignissimo nec non Syndico Primario, Domino Patrono et Studiorum suorum Promotori Liberalissimo Colendissimo Neosolium

[Pecséttel.]

5 Bél Mátyás Besztercebánya evangélikus urainak
Besztercebánya, 1708. július 17.

Kifejti az őt konrektornak hívóknak az iskolák fontos voltát, az iskola körüli tennivalókat és az egyetértés szükségességét. Bizonyos feltételekkel elfogadja a meghívást.

// ss

Maxime Reuerendi, Clarissimi, Doctissimi!

Perillustres, Generosi, Nobilissimi, Amplissimi, Consultissimi, Patres et Patroni!

Sunt profecto Scholae, non rei solum ecclesiasticae, sed communis etiam seminaria atque praesidia, ex quibus, si bene pieque sint constitutae, ceu sagittae ex instructa pharetra; ita viri vtiles depromuntur. Hinc sit, vt Cacodaemon, humano generi nociturus efficaciter, Scholarum potissimum bene instituta, nitatur subruere, euertere. quod vbi obtinet, non Ecclesiae solum, sed ipsae quoque Respublicae, prius fatiscunt, quam aduertatur.

Vos igitur Patres Venerandi, Euergetae Optimi, quum me ad munus Con-Rectoris, (immo onus est) euocastis; et vero idem in humeros meos, In Nonime Iesu iam iam suscipere debeam: non potui non, quid in hanc rem sentiam, breuibus quidem, sed ex conscientia tamen, exponere.

Et primum quidem, a VOBIS, qui rei scholasticae Curatores estis, id peto, quam possum enixissime, vt difficultates, quae hactenus bona molientibus, oberant, tollere e medio omni studio, cura et industria, dignemini. Ferrum, dum candet, cudendum. Id nisi fiat, si laboribus vel immoriantur adflicti Praeceptores, laterem profecto lauabunt utque Aethiopem: quid quod in pistrino consenescere, iudicem tolerabilius, quam in molesto scholarum puluere sudare, si non habeas qui conscientiae tuae succurrat.

Deinde, quum, vti de societate omni, ita et de re scholastica, bene sibi constet illud: concordia res paruas crescere, discordia maximas dissipari, flagito, vt pro ea, qua estis in ludo litterario auctoritate, prouideatis, ne vel conuicia aperta, vel, quod deterius, occultae simultates, odia, contemptus, calumniae, dictorum et factorum prauae detorsiones, inter docentes grassentur, remque depopulentur scholasticam. Testor namque, si talia prouidere non[?] possem, hocce onus in humeros meos imponi, numquam me passurum esse. Deus quippe, Deus pacis est.

Porro caueri etiam volo, ne auctoritas, qua Con-Rector pollet, seu a superiore opprimatur, seu susque deque habeatur ab inferioribus. quod vbi aduertit iuuentus, in omne vitium prona, si vel diuinissimis verbis ad cultum virtutis excitetur, risui tamen, non docentem modo, sed monita etiam saluberrima, habere solet. Ergo videndum obseruetur illud Apostoli: omnia ordine fiant et decenter.[1]

Tandem VOS etiam atque etiam obsecro, vt circa proponenda Iuuentuti studia, conscientiae meae, de salute, iusta quaedam tribuatur libertas; neque, dum tractanda sunt necessaria, ex auctoritate maiorum, a nostro instituto aliena mihi obtrudantur. Immo peto vt si vsus circa institutionem, aliquid vel abrogandum, vel immutandum monstrauerit, id cum iis, quibuscum par est, libere communicare liceat. quippe non annosa vno, quercus deciditur ictu.

Denique, disciplinae scholasticae rationem habituro, vt succurrant magni Euergetae, est quod rogo. Quod ad salarium adtinet, id me nihil moratur, cum sperem, suppedituros VOS, quod victui sufficiat. Operam meam experientia ipsa probatam volo. Haec tamen omnia dijudicari prius dignum est, quam introductio mei fiat.

Deus vero, qui Deus benedictionis et Pater est omnis misericordiae, ita me, vna cum Collegis muneris (quibus omnibus fidem, reuerentiam, humanitatemque permitto) sancto suo spiritu roboret, caelesti sapientia instruat, vt per me, et nostros, indigna gratiae diuinae organa, Diuini Gloria nominis intendatur. Ita fiat, magno rei litterariae emolumento. Ita sentit

Neosolii ex Musaeo VESTER
1708. die 17. Iulii. Matthias Bél mp.

[A külzeten:]

Maxime Reuerenda Dignitate Spectatissimis, Clarissimis; Perillustribus, Generosis, Amplissimis, Nobilissimis, Circumspectissimis etc etc Dominis Ecclesiae Augustanae Confessionis Nationis Vtriusque Patribus, Curatoribus, Patronis suis maximis Neosoli

6 Bél Mátyás August Hermann Franckenek
Besztercebánya, 1709. október 26.

Elnézést kér a hosszú hallgatásért. Naponta megemlékezik a kapott jótéteményekről. Állhatatosan végzi munkáját. Az ország sanyarú helyzetét súlyosbítja a főleg felnőtteket elragadó pestis. Eddig városukat megkímélte. Burius, Moller és Pellionis üdvözletét küldi. Nem tudják, merre jár Adelung.

Jesum amuletum!
Excellentissime Professor,
Pater in Christo Venerande!

Nisi haec temporum difficultas, quae nos vndique premit, diuturnum meum silentium excusaret, prolixior equidem in deprecando forem; quam tamen, quia habes perspectam, supervacuo huic muneri supersedeo, persuasus, quem apud TE praesens obtinui, eum nunc quoque mihi beneuolentiae patere gradum. Et omnino testari ausim, nullam mihi effluxisse diem, quae non TVI, VIR diuine, et quae in me contulisti, beneficiorum, memoriam in animo renouasset meo. quorum, quia et plurima et maxima fuere, quae animam pertinent, hucusque quidem patrem caelestem orare non desii, sed nec desinam prius, quam viuere, vel TV, vel ego deficio, vt TIBI, TVISQVE aeternum bene sit. Ad me vero quod adtinet, et gemini muneris[1] rationes,

cumulate omnino reperio, quod Deo Optimo Maximo in acceptis referam. Licet enim Diabolus nihil adhuç reliquerit intentatum, quo bonorum conatuum fructus si non plane irritos redderet, saltem minueret; steti tamen inconcussus, Deo, quod suum est, paterne promouente. Nunc demum paraenesium TVARVM recordor, quanti res sit oneris, collegam nactus esse disparis iugi; quamque firmandus mature animus, ne aduersariorum siue technis subruatur, siue obruatur vi aperta: vt adeo non immerito Paulus τῶν ἰσοψύχων questus fuerit inopiam. Premitur quidem malis vndiquaque; at vero Hungaria nostra, ita obduxit callum, vt torpenti similis, tot plagas sentire amplius, aut nolit, aut non possit. Haec de patria integra fatere cogor, vt vt in Ecclesia fidei meae credita fructum verbi non plane nullum laetus saepe aduertam. Quid ergo mirum, si puniamur magis atque magis: certe quibus hactenus bellum pepercit, in eos nunc grassatur pestis truculenta, idque adeo, vt in vnica vrbe campestri Ketskeméth 3000 orphanorum numerentur, ad alendum delata Debreczinum, aduersum enim est, adultus vt plurimum sterni, cum contra iuniores quique maneant intemerati. profecto plaga illi in deserto simillima. Quamuis vero contagio haec quam plurimos Hungariae superioris comitatus occupauerit; nobis tamen hucusque aura vtique frui licuit salubri. vtinam vero nobis porro liceat esse intemerati. Sin vero et montanas vrbes nostras contigerit, irato numine, infici, mihi in Ecclesia nostra partes pestilentiarii ministri obeundum fore, multis indiciis auguror. et hic ψ. 91 faciet pro me. TV ergo, VIR DEI, quem caelesti verbo innutriuisti, eum nunc, precibus Deo commendare ne dedigneris. Interea, si istae, forte fuerint vltimae, quas a me lecturus porro eras: persuasus esto velim nihil mihi antiquius fuisse, quam vt Seruatoris mei et vulneribus et vestigiis innixus, TECVM olim in facie Dei nostri atque Agni comparere possim, audeam. Ita Deo, salutis auctori, mortis domino, commendatus. Vale, VIR DEI, vna cum Patribus ceteris, quos prolixe saluto; mei et meorum in precibus assiduo memor. Iterum Vale!

Excellentissimi nominis Tui

Neosolii 1709. cultor aeternus
die 26. Octobris. Matthias Bel
ad D[ivam] Elisabeth Nationis Germanicae et Bohemicae Pastor
et Con Rector

P.S. A Plurimum Reuerendo Magistro Burio, Excellentissimo Mollero, Pellionis nostro, qui hic apud me priuatis intentus laboribus, degit, vel millies saluo. Adelungium nostrum, quae alat terra ignoramus. Nostrorum ciuium curam abs TE haberi paternam, nil est cur dubitem. Iterum Vale, Fratribus in Christo salutatis.

7 Bél Mátyás az elhunyt Pilarik János ismerőseinek
Besztercebánya, 1709. december 15. előtt

Meghívólevél Pilarik János temetésére.

Fatis Urgentibus,
Vir
Ad invidiam usque Clarus
JOHANNES PILARIK,
Gymnasii Neosoliensis Augustanae Confessionis Moderator,
Aeternum bene meritus
mortalium coetu exemptus est.
Cujus exuviae cum XVIII. Calendas Januarias
Terrae mandandae sint
Sacri Ordinis Antistites domesticos
et exteros, Patronos meliorum

Literarum optimos
Cives, Amicos, Collegas, Alumnos
Ad exequias invitat
Matthias Bel Gymnasii Prorector.

8 Lyptai János Bél Mátyásnak
Besztercebánya, 1710. január eleje

Üdvözlő vers Bél Mátyás esküvőjére.

COLOSSUS VIRTUTIS
In honorem Clarissimi, Doctissimi et maxime Reverendi
Domini MATHIAE BEL
Ecclesiae Ortodoxae apud Neozolienses Pastoris vigilantissimi juxta ac Gymnasii ejusdem Conrectoris fidelissimi et Neo-Sponsi prudentissimi, Honestissimam et multis virtutum dotibus ornatissimam
SUSANNAM HERMAN virginem
in matrimonium ducentis a Johanne Lyptai
Gymnasii ejusdem Alumno et discipulo observantissimo
Anno 17[1]0 erectus ac consecratus.

Huc huc veloces Parnassi currite Musae!
Conjugium celebrat nunc redivivus Abram.
Collige Musa Rosas floresque politula carpe
Si Abrae conjugio serta parare cupis.
Cernite! conjunguntur Abram cum conjuge Sarah.
Rem tamen hi tantum non grave nomen habent.
Sanctus Abramus erat testanti codice sacro.
Ac erat amplectens sancta marita Sarah.
Nil sine sublimi voluit patrare Parente
Ille sed aeterno vota precesque dedit.
Quid dicam de te Clarissime? verus Abrami
Filius es potius, quam pius ipse Pater.
Verus amor tuus est Christus studiosus amator
Justorum, castae conjugis atque Sarah.
Sciverat Abramus cognoscere jussa Tonantis
Sciverat atque Sarach fundere justa preces.
Tu quoque constanter credens in Numine speras
Inque vocat Christum pectore clausa fides.
Numen Abrae clemens coelo benedixit ab alto.
Suscepitque preces corde gemente datas
Sic ubi (Christe velis) faciat tua vota secundet
Prosperitas rerum, fataque dura fuget.

II.

ANNULUS HONORIS

preciosissimis virtutum cum Lapidibus distinctus
1. Carbunculo Pietatis 2do Adamante Patientiae 3tio Smaragdo
Temperantiae distinctus.

Viro Celeberrimo Doctissimo Clarissimo Domino
Mathiae BEL
Ecclesiae Ortodoxae apud Neozolienses Pastori vigilantissimo
ac Gymnasii ejusdem Conrectori Fidelissimo et Neosponso
Honestissimam et vitae splendore illustrissimam virginem
Susannam HERMAN
in matrimonio ducenti eruditissimo
a Johanne Lyptai ejusdem Gimnasii Alumno Discipuloque
subjectissimo multis beneficiis obstricto,
mente manuque prona oblatus.

1. CARBUNCULUS Pietatis
Annulus ornatur si sit carbunculus ardens
Praesto superjectus semper ubique micat
Sic micat in justo rubens Carbunculus almae
Relligionis, Abra, corde fideque sacro.

2do. Adamas Patientiae
Annulus ornatur rutilans Adamante corusco.
Si sit ad auratam positus ille rotam.
Te quoque distingvit Adamas patientiae clarus
Unde tibi nomen lausque decusque venit.

3tio Smaragdus Temperantiae
Annulus ornatur pulcher radiante smaragdo.
Et totam decorat positus ille manum
Te nimium virtus Moderatio clara decorat
Atque tibi magnum nomen in orbe parat.

3.

CORONA VIRTUTIS
praecipuis vitae morumque integritatis floribus

I. ROSA CASTITATIS. II ROSMARINO Modestiae III. Lilio Candoris distincta.
In honorem Virginis Generis Nobilitate vitae integritate praestantissimae
SUSANNAE HERMAN
Viro Clarissimo MATHIAE BEL nubentis
a Johanne Liptai literarum studioso construenti etc.

I. ROSA CASTITATIS
Sicuti fragrantem proprio Rosa flore coronam
Ornat, et exornat florida serta color
Sic te virginitas, sic te tua casta decorat
Vita, fovet sic te mensque fidesque tua.

II. Rosmarinus Modestiae
Sicuti serta suo decorantur Roremarino
Sicut et ornatur flore corona vire[n]s
Sic te distingvit divina Modestia sponsam.
Sic nubentem vita modesta juvat.

III. Lilium Candoris
Sicuti distingvunt roseum nova Lilia Sertum
Utque decoratur flore corona noro.
Sic te distingvit virtus Candoris aperta
Magnificumque tibi nomen ad Astra vehit.

9 Bél Mátyás August Hermann Franckenek
Besztercebánya, 1711. május 6.

A mostoha idők miatt két éve nem írhatott, pestis és éhség pusztított. Az egyház helyzetét papok elűzése és egyenetlenségek nehezítik. Pellionis Báton rektor. Ő maga sikeres egyházi és iskolai területen. Ajánlja az iskolájukból Halléba induló Peschkó Mihályt, Bertasch Andrást és Gál Benedeket. Kéri, hogy segítse az általa javított, kálvinianizmusoktól megtisztított Cseh Testvérek Bibliájának kiadását. Akkora a hiány, hogy sok pap kézzel írja le anyanyelvén az egész Bibliát. Küldi a kéziratot. Korrektor diákjai közül akad. Az árvaház nyomdásza Halléban létekor 500 példány azonnali kiárusítása esetén vállalta volna a nyomtatást. Ez biztosítható. Tervezi cseh zsoltároskönyv saját költségen való kiadását. Pénzt küld az árvaház javára.

IMMANUEL!
Excellentissime Domine, Pater in Christo Venerande!

Diuturnum consilium, de dandis ad TE litteris, iniuria temporum hucusque interuertit. Adeo enim per duos istos annos, constricti vndiquaque fueramus, vt ne litteris quidem in Germaniae oras pateret aditus. Sane, quidquid Deus vindictarum passim in Scripturis impio Israëli minatur, omne id in nostram effusum patriam quae enim atrox illud ac iniustissimum bellum sarta et incolumnia reliquerat, ea, insolitum pestilentiae genus, vt famem taceam, depopulabatur, adeo, vt populosissimae vrbes suos euomerent incolas. Interea, qui cladem hanc vindictam peccatorum nostrorum crederent, sunt pauci, plerisque ad naturales quascunque caussas confugientibus potius, quam vt confiterentur, iratum rebus nostris caeleste Numen, ni resipuerimus, vltima quaeque regno huic minari. Quae cum ita sint, Pater Venerande! facile est ad colligendum, quis in ista solitudine Ecclesiae status? Nam, vt taceam exturbatos fere infinitis locis Pastores, ea profecto multorum ingratitudo, quibus libertas Euangelii adnunciandi, facta est residua, vt eius saltem mentionem iniicere, me suppudeat. Ceterum Clarissimus Samuel Pellionis noster, Bathouiam (oppidum est prope Schemnitzium) ad Rectoris munus euocatus est, cuius quidem candor sinceraque pietas, multam nobis promitterent benedictionem, ni sufflaminarent ii ipsi, qui omni conatu eam promouere debebant. Deus addat, optimo viro fidei robur inconcussum! Mihi vero, vtut pessima quaeque intentarint permulti, diuino beneficio, ea contigit felicitas, vt cum Ecclesiastici (quod per exsilium nunc cessauit) tum Scholastici muneris prouinciam, irritis maleuolorum conatibus, pro modulo collatae gratiae, hactenus, non

sine dulcissimo fructu, exornare potuerim. Id quod ciues meos, in alma Fridericiana[1] sudantes, erigere omnino potest efficacissime, ne siue parentum, siue patronorum clamoribus inconsultis, a saniorum studiorum veraeque pietatis exercitio patiantur se abalienari. Huius certe, indolis sunt, quos nunc ex Gymnasio meo dimitto, iuuenes: Michaël Peschko, Andreas Brtosch, Benedictus Gál; quippe qui viam poenitentiae ac fidei semel ingressi, nihil magis in votis habebant, quam vt ea, quae hic ex riuulis meis degustauerunt, apud VOS ex ipsis fontibus biberent. Hos itaque, Pater Venerande, si id promerebantur, TVO dignabere fauore. Sed vnum est, quod abs TE, VIR DEI, implorare supplex statui. Scilicet, cum Noui Testamenti editio, Halae, bohemice excusa, longe lateque sparsa per patriam nostram, vel ipsa inuidia confitente, fructus ferat vberrimos; animum iam pridem induxi meum, vt integra Fratrum Bohemorum Biblia,[2] secundum fontes reuiderentur, caluinianismi, quibus obnoxia sunt, expurgerentur, paralellis illustrarentur, adeoque, summa Verbi DEI in patria nostra, in primis gente Slauonica, inopia leuaretur. Quandoquidem ergo Pentateuchum, librosque historicos omnes, additis summariis capitum et rubricarum titulis, reuisos et qua oportuit, emendatos iam habeam; (neque enim in hagiographis et Prophetis, in quorum versione felicissimi fuere fratres Bohemi, tanta, si quaedam pauca excipiantur, occurrent emendanda) et vero desperatis fere Patriae rebus nemo sit, qui in excudendum volumen hoc biblicum, aliquid sumtuum, vel conferre possit, vel velit: ad TE, Venerande pater, confugio, TVVMQVE exoro patrocinium, vt pro singulari TVO in Ecclesiam DEI amore et studio, Operis huius biblici editionem promouere dignareris. ex qua oppido plus in coetus fidelium commodi redundaturum spero, quam si innumera pene templa Ecclesiis nostris tribuerentur. Tantus namque exemplorum est defectus, vt Pastorum multi, codice vernaculo careant, alii, quibus salus Ecclesiae cordi est, volumen integrum, molestissimo labore, sed maiore temporis iactura, exscribere cogantur. Igitur, dum ea VOS, Venerandi Patres, DEVS dignatur benedictione, vt apud ipsos quoque Malabares Verbum DEI, VESTRIS curis propagetur; decorum piumque existimetis, genti etiam huic nostrae, quae suae vix sufficit calamitati, opitulari. Quodsi itaque, institutum isthoc, Vir DEI, cum Patribus reliquis promouere potueris, (potes autem commodissime) exemplar nitidissimum in folio, vna cum apparatu paralellorum, quae ex vltima Hallensium Bibliorum editione, aliisque congesta huicque versioni sunt accommodata, pro architypo, ad VOS dimittam. Correctoris munere aliquis e meis discipulis, commode posset defungi, quid? quod moles exemplaris, vltima illa Hallensi editione maior haud sit futura. cuius generis typi quoque essent elegantissimi. Memini autem, Optimum Virum Bibliopolam Orphanotrophei, Dominum Eilers, me Halis existente, cum editionis huius bohemicae, quam tum meditabar, fieret mentio, sumtus non plane denegasse, modo 500 exempla confestim distraherentur, ea vero, facile distractum iri, in tanta exemplorum inopia, facile est colligere. Alias, si Deus voluerit, et vixerimus, meo ipsius sumtu excudendum Psalterium Bohemicum adorno.

Hae ergo meae sunt preces, Pater Venerande! quas, quia praeter Deum in ista rerum corruptione alibi non potui, in TVVM sinum effudi. Deus vero omnis misericordiae lucem Verbi sui inter nos et in nobis accendat Ipse, vt regno tenebrarum relicto tamquam filii lucis in luce ambulemus. Ceterum pro orphanis TVIS, quorum in numero et ego quondam victitaui, nummulum hunc aureum pro animo mitto ac fronte serena accipi eundem peto. Quod reliquum est, Venerandam Dignitatem TVAM gratiae Diuinae, cum toto muneris onere, quod geris, commendo supplex,

Magni TVI Nominis

Neosolii, 1711.
die 6. Maii.

obseruantissimus
Matthias Bél,
Verbi Diuini Minister, pro tempore Gymnasii
Montano Neosoliensis Rector mp.

10 August Hermann Francke Bél Mátyásnak
Halle, 1712. január 7.

Köszöni az árvaház javára küldött adományt. Bél Biblia-kiadási tervét visszautasítja. Könyveket küld.

Vir Honoratissime, Amice et Frater in Domino perdilecte,

Dum in patriam revertitur Dominus Apostoli, idque subito mihi nunciat, memini litterarum, quas superiori anno una cum dono orphanotropheo a me misisti. Dissimulare autem nequeo, nisi velim tantillum temporis, quod scriptioni huic relinquitur, quaerendae illi epistolae Tuae impendere, cogi me ad hasce ita ad Te scribendas, ut ad ea duntaxat respondeam, quorum post tantum temporis spatium mihi superest memoria. Ante quam gratias Tibi ago pro illa Tua erga orphanos liberalitate, enixe Deum rogo, ut remuneratione Te impertiat largissima.[1] Quod Biblia attinet Hungarica, quorum edendorum curam a nobis voluisti suscipi, speramus quidem fore ut non tantum huic Tuo, sed etiam aliis aliorum similibus desideriis aliquando satisfaciamus.[2] Verum ut nunc sunt res nostrae, non ausim sane rem tanti momenti Tibi polliceri, aut brevi eam praestandi spem facere. Utinam defuncti essemus labore, qui consilio *Cansteiniano* cujus exemplar mitto,[3] exsequendo impendendus est. Facile conjicies, in eo satis nunc esse nobis negotii. Hoc confecto, ad alia Duce Deo festinabimus. Opportune lator harum se mihi offert ad libellos aliquot exiguos ad Te perferendos. Caeterum quid rerum hic agatur et quae incrementa ceperint instituta nostra, hic ipse Tibi rectius narrabit, quam id a me brevibus litteris exponi Tibi posset. Vale

dabam Halae die 7. Januarii 1712. Augustus Hermannus Franckius

11 Bél Mátyás és Simonides Pál Sztrakóczy Jánosnak
Besztercebánya, 1712.

Ajánlólevél, melyet a besztercebányai iskolából a magyar nyelv tanulása céljából távozó Sztrakóczynak ad az iskola rektora és konrektora.

Litterae Commendatoriae Johanni Sztrakoczy,
per Matthiam Belium Verbi Divini Ministrum
et simul Scholae Neosoliensis Rectorem
1712. exhibitae.

Τα κάλλιστα!

Commendarem Tibi, Lector Benevole! praesentium exhibitorem, Joannem Sztrakoczy, optimae spei adolescentem, nisi et probitate, et diligentia, quae in eo sunt non vulgaria, semetipsum commendaret. Postqvam enim in Gymnasio patrio, a primis inde litterarum rudimentis rite, per omnes classes, partibus suis defunctus est; id profectibus suis meruit, ut superiori discentium ordini adscriberetur. Hic vero ita se gessit, ut diligentiam pietate, pietatem denique constantia muniret; testatus scilicet, nolle se eorum cathalogo scribi, qui pietate posthabita, saltem male praesupposita, insano fervore in litterarum studia feruntur, abjecturi mox hastam et clypeum. Nunc, qvia desiderio lingvae hungaricae stimulatus, Musis nostris honeste valedixit, has ei exaravi litteras vitae apud nos, inde ab ineunte aetate bene actae testes. Age itaque, Lector Benevole, hanc me Tibi obligandi occasionem, ultro amplectere, et hunc meum, qvem Tibi commendo non vulgariter, benigna semper prosequere voluntate; qvod eqvidem speran-

dum abs Te magis, qvam petendum judico. Vale Lector Benevole, Reipublicae litterariae commodo. Neosolij in Montibus Hungariae

Matthias Bél Verbi Divini Minister
pro tunc Gymnasii Neosoliensis Rector L.S.
Paulus Simonides Gymnasii Neosoliensis
ConRector L.S.

12 Bél Mátyás Mitsinsky Jánosnak
[Besztercebánya], 1713. március 11.

A cseh nyelvű Biblia kiadásának tervéről.

13 Burius Dániel Bél Mátyásnak
Besztercebánya, 1713. július vége?

Üdvözlő vers a magyar nyelv történetének megírásáról szóló tervezethez.

Clarum PANNONIAE germen, doctissime BELI,
Arcta juncte mihi FAUTOR amicitia:
Altos fatorum Tua pandere penna recessus
Dum cupit, obruta queis HUNGARA LINGVA jacet;
Conatur, fateor, quod non conatus adusque
Est quisquam, nec habet Patria terra parem.
Ausu coepta pio, fidenter promere perge,
Non fallent nisus digna brabea Tuos.

Boni ominis ergo
adnectere pauca haec voluit
gratulabundus
DANIEL BURIUS UNGARUS

14 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Besztercebánya, 1713. december 18.

A magyar nyelv kutatására kibocsátott tervét küldi. Kéri Ráday segítségét a magyar nyelvjárások megírásához. A kiadást Jablonski vállalja.

Jesum!
Perillustris ac Generose Domine, Domine mihi colendissime!

Cum Linguam nostram Hungaricam tenebris hactenus in Orbe erudito haesisse obsitam, saepe iterumque apud animum dolorem; in eam tandem curam totus incubui, vt, quantum fieri posset in Origines eius inquirerem, easque iusto volumine complexus, in publicum, si Deus voluerit, emitterem. Id ne lateret Patriae Filios, praesentem conatuum meorum prodromum,[1] quem heic mitto, publicae luci exposui, certa spe fretus, futurum esse, vt quibus Decus Gentis Hungaricae cordi est, vltro symbola sua adornando operi huic accomodata, conferant: quemadmodum huius propositi rationes Schediasma ipsum fusius exponit. Quo nomine et Perillustrem Dignitatem TVAM, precibus humillimis compellandam duxi, dignareris pro singulari TVO in

Patriam adfectu, opus forte haud inglorium Genti nostrae futurum, pro virili iuuare, et quae ad rem facientia habes, habes autem plurima, in commune conferre. In primis rogito, id mihi, Domine Perillustris gratiae indulgeas, vt ope Excellentissimi Domini Doctoris Molleri, qui et auctor ad scribendum mihi exstitit, mihique amicissimus est, litteris subinde agere TECVM possim. Nec enim, quod sincere fateor in tota Hungaria a quoquam tantas exspectareo[!] queo accessiones instituto huic meo profuturas, quantas TVA, Perillustris Domine, et eruditio singularis, et mira in sermone Patrio eloquentia, promittit. Obtulerat quidem vltro operas suas Excellentissimus quondam Doctor Kaposchius, clarissimum, dum viueret, litteratorum Hungariae sydus; at vero antequam, quod voluerat, praestare potuisset, fato occupatus est: cuius vt nunc subeas vices, etiam atque etiam, abs TE peto. Quamuis vero perinde mihi fuerit, quacunque parte institutum isthoc meum iuuare volueris; gratissimum tamen feceris, si aliquid de Dialectis Linguae Hungaricae, mecum communicare potueris. Sed de his tum demum agam fusioribus vbi intellexero Perillustrem Dignitatem TVAM destinationi huic meae fauere. Certe apud exteros magna cum exspectatione opus exspectatur; id quod inter alios Excellentissimus Dominus Daniel Jablonsky, Potentissimi Regis Borussiae a concionibus primariis prolixissime testatus est; qui et prouisurum se promisit, vt opus admaturatum lucem adspicere possit publicam. His audaciae huic meae veniam deprecatus, Perillustrem Dignitatem TVAM diuinae gratiae, meque Eiusdem fauori commendo.

Perillustris Dignitatis TVAE

Neosolii 1713. ad seruitia paratissimus
die 18. Decembris. Matthias Bélius
Verbi Diuini Minister Rector mp.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Paul Raday mon grand Fauteur etc à Ludan
[Pecséttel.]
[Ráday feljegyzése:] Beszterczei Prdikator[!] Uram levele a Magyar szó irant való múnkája felöl.

15 Rabacher János András Bél Mátyásnak
Pozsony, 1714. március 20. körül

Tudakozódik, elvállalná-e a pozsonyi iskola vezetését.

16 Bél Mátyás Rabacher János Andrásnak
Besztercebánya, 1714. március 26.

Időt kér, hogy mérlegelhesse, elvállalja-e a pozsonyi iskola vezetését. Felsorolja, milyen indokok nyugtalanítják lelkiismeretét. Kérdéseket tesz fel a rektor lehetőségeiről, védelméről, alumneum felállíthatóságáról és a tanárok megválasztásáról.

Jesum die Weißheit des Vaters!
Wohl Ehrwürdiger, Wohlgelahrter, Sonderst Wehrt geschätzter Herr Amts-Bruder!

Ich finde mich zu einem schuldigsten danck gegen denselben, noch immer verpflichtet, wegen des nicht nur an mich abgelaßenen Exploration Schreibens, Ihre vacante Rectorat Stelle betreffend; sondern auch daß durch Sie Einem Hochlöblichen Kirchen-Conuent, als deme ich unbekant, ohne all mein Gesuch, dergleichen gute Meynung von mir beygebracht worden. Wie nun in meinem vorigen (welches hoffentlich richtig eingeloffen seyn wird) Eines Hochlöblichen Conuents, auf mich geworffene inclination, mit schuldigster demuth und tieffster Vene-

ration, gegen meinen Gott, tantisper danckbahrlich angenommen, bis der Wichtigkeit der Sache gemäß, so wohl den Willen des Herrn, durch ein imbrünstiges Gebeth; als auch Eines Hochlöblichen Kirchen Conuents sieselbst; nicht weniger Christlicher Freunde wohlgemeinten Rath werde vernommen haben: denn ich sehe nicht, daß bey dem ersten conflictu derer Gedancken, welcher gewöhnlich am hefftigsten zu seyn pfleget, mir ein mehreres hätte können angesonnen werden: also habe durch gegenwärtiges, aufrichtig eröfnen wollen, was deßhalb, insonderheit von Einem Löblichen Conuent, mir zur reiffen Consideration eingewendet worden; welches desto vertreulicher thun zu können vermeyne, je mehr versichert lebe, daß Wohlgelahrter Amts-Bruder auß hertzlicher Liebe zu Gott, und aufrichtiger Gewegenheit zu meiner schlechten Person, nichts anders begehre, als daß der allezeit heilige Wille Gottes geschehen, und Sein reich kräfftigst außgebreitet werden möge.

'Demnach, weilen, wie bekandt, nun in das sechste Jahr hieselbst, theils im Character eines Predigers, theils, und zwar meistens, eines Rectoris, unter Göttlicher Prouidenz, stehe; und aber der Gott alles Seegens auß lauter unverdienter und erbarmender Gnade mein bißheriges Schul-Amt reichlich und wieder alles vermuthen, zu sondrbahren[!] Freude hiesiger Gemein geseegnet; und mithin der Verlust meiner Person derselben desto schmertzlicher und nachtheiliger fallen würde; als sind mir in Ansehung dero Exploration-Schreibens, und der darauf, ob Gott will, zu erfolgenden Vocation, publico nomine Conuentus ad diiudicandum in timore Domini nachgesetzte puncta vergeleget:

1. An Vocatio haec sit diuina? oder ob es nur Menschliche gute Meynung, welche Gott über mich zur Prüfung verhänget hätte?
2. An maior sit necessitas Dominorum Posoniensium, quam Neosoliensium?
3. Vtrum maiori cum fructu hic, an illic seruiturus sim Ecclesiae et Patriae. Hic enim Schola bene ordinata deseretur, illic noua instauranda, quis scit, quo successu?
4. Hic duabus Nationibus seruio, illic vni: et quidem non solum qua Rector, sed in casu necessitatis, qui hucusque creberrimus sit, etiam qua Verbi Diuini Minister etc.

Dieses sind die wichtigsten rationes, welche bey mir das auf seiner hut stehende Gewißen beunruhigen und aufhalten, daß, so lange Dero, des sämtlichen Venerabilis Ministerii, Theologisch-Gewissenhafftes, und Eines Hochlöblichen Kirch Conuents hochvernüfftiges und Christliches Bedencken (so doch mit der nächsten Post geschehen kan) zur Uberzeugung und untrüglichen Kennzeichen der Göttlichkeit des zu vermuthenden Beruffes, nicht empfangen habe, zu keinem positiuen Schluße kommen kan: allermeiso mein Gottgeheiligtes Vorhaben, ohne alles Trachten nach sehen dingen, je derzeit dieses gewesen, auch an dem geringsten Orthe gerne zu bleiben, wo nur meinem Gotte, nach der Gnade die Er darreichet, dienen, und zur Außbreitung Seines Reiches etwas beytragen kan. Die übrigen motiua, so auch ziemlich gehaufet worden, als: ius postliminii ad munus Ecclesiasticum; idem vtrobique salarium; victus ratio ibi difficilior; maiores ibidem futuri labores etc. übergehe bedächtlich, wohl wissende, daß mir die Gaben, Gemüths und Leibes Kräffte, von dem Allerhöchsten, nicht damit zu marchandiren, sondern einen redlichen, und unverdroßenen Abeiter an dem Weinberge des Herren abzugeben, sind anvertrauet worden: auß diesem Grunde sehe die externa commoda oder incommoda an, als Consequentia, die in freyer Hand des Herren des Weinberges stehen, ob Er Sie einem Zuwerfen, oder damit belegen wolle. Indeßen daß nichtes verhalte, so ferner hin mein Gemüth aufechten könte, so frage meiners seits Wohlgelahrten Amts-Brudern gantz confident, daß

1. Weil die Schule von Grunde auf eingerichtet, und mit heylsamen Ordnungen und Studiis versehen werden soll; und aber magnae molis erat Romanam condere gentem;[1] auch solchen Zweck zu erlangen der Rector hinlänglich Autorisiret werden muß: ob man sich deßen bey dieser neuen Function zu versehen hätte, und ob man darüber seine Meynung bescheidentlich entdecken, folglich mit Nachdruck treiben könte, was einmahl als heylsam beliebet worden?

2. Ob Ein Hochlöbliches Conuent, wenn die Schule nach der Vorschrift des reinen Wortes Gottes und unserer Librorum Symbolicorum, auch Hochverdienter Litteratorum, als Gronovii, Graevii, Cellarii etc. gegebenen Vorschlägen, auch eigener, fast achtjährigen Erfahrung, eingerichtet, ad florem gebracht, und fortgeführet würde, entschloßen seyn wolte, Rectorem und das gantze Corpus Scholasticum, wieder alle iniurias, quocunque nomine intentatas, kräfftigst zu schützen; denn der Teufel kan nicht weniger leiden, als wohl eingerichtete Schulen? insondrheit wann nebst denen freyen Künsten auf die Tugend gedrungen wird.

3. Ob und wie weit ein Alumneum, zum Unterhalt armer und fremder Studiosorum zu hoffen? Und ob nur Musici, oder auch ejus ignari darzu einen access haben dörfften? denn jene gemeinlich galanter, diese aber geschichter zu seyn pflegen dermahleins das gemeine beste zu fördern.

4. Ob die Collegae denuo vocandi? oder ob von den vorigen noch einige vorhanden? und wie weit Sie vom Rectore dependiren maßen daran vieles gelegen.

Ich frage hiernach auß wichtiger Ursach, maßen unter Göttlichem Seegen nebst hertzlichem Gebethe für die Wohlfahrt der Jugend, unverdroßener Mühsamkeit, und hindangesetzter aller eigenen Behäglichkeit, dieses die Mittel gewesen, durch welche in diesen schwehren Zeiten die Schule hieselbst ins Aufnehmen gekommen; der nicht alleine dem guten Gewißen des Rectoris, in berührten terminis seine Freiheit, doch sine praeiudicio iuris Inspectoralis, gelaßen; derselbe wieder alle calumnias florem Gymnasio inuidentium, kräfftigst geschützet, (welches denen Herren Neusohlern nimmer verdancken kan: sondern auch das Alumneum wohl eingerichtet, und die Herren Collegae zu gebührender Obseruantz, sind angewiesen worden. Und dieses wars, was in einer das Gewißen so vielfältig betreffenden Sache zur Gewißenhafften Uberlegung habe überschreiben wollen, nebst gehorsamster bitte, Sie möchten hierüber, sine ullo respectu als vor Gott, mit Zuziehung eines Venerabilis Ministerii und Titulati Herrn Inspectoris, hochvernüfftig, unter Anruffung Gottes, belieben zu deliberiren, damit nach erhaltenen untrüglichen Zeichen der Göttlichkeit des bevorstehenden Berufes, mit Gott zu einem Schluße schreiten, und ohne allen Zweyfelmuth und Bangigkeit, das erwählen möge, was der in meinem Hertzen allein waltenden Ehre Gottes, gemäß zu seyn in Gottlichem Lichte erkennen werde. Immittelst können Sie versichert leben, daß wenn obige rationes gründlich diluiret, und die postulata gebührend dilucidiret werden, hauptsächlich aber in puncto; ob bey Ihnen mit größerem Seegen arbeiten würde, als hier? überzeuget werde, ich, einer rechtmäßigen Vocation, als dann, nach erhaltener Dimission von einer Löblichen Gemeine hieselbst, ohne ferneres Bedencken, in dem Namen des dreyeinigen Gottes zu folgen, mich gäntzlich resoluiren werde. Hiemit schlüße vordiesesmahl, wünschende, daß doch der allgütige Gott, aller in diesem Wercke beschäfftigten Hertzen, Gedancken, Ratschläge und Schlüße nach Seinem allein Weisen Rath leiten und da hinauß führen wölte, wo Er es der Förderunge Seines Reiches am drinlichsten zu seyn erkennet: deßen allmächtigen Schutz ich Wohlgelahrter Amts-Bruder, nebst nochmahligem freundlichem Ersuchen, gegenwärtiges an gehörigem Orthe zu hinterbringen, auch mit der einmahligen Zugewandten affection zu continuiren, und mir auß diesem ambiguo statu auszuhelffen, mit eifrigem Gebethe empfehlend verbleibe

Meines Sondrs[!] Wehrtgeschätzten Herrn Amts-Bruders

Neusohl, 1714. ergebenster
die 26. Martii. [Matthias Belius][2]
Verbi Diuini Minister pro tempore Rector

P.S. An das Sämtliche Venerabile Ministerium, Titulatum Herrn Inspectorem folget ein gehorsamster Empfehl. Sonsten wird es rathsam seyn ins künfftige die Brieffe an Ihro Excellentz Herrn Carl Otto Mollern, Comitats und Stadt Physicum hieselbst, mehrerer Sicherheit halber, zu adressiren. Hierauf erwarte eine baldige Antwort. Vale in Domino.

17 Rabacher János András Bél Mátyásnak
Pozsony, 1714. április 5.

Nyugtatja Bél lelkiismeretét, oszlatja aggályait. Válaszol a feltett kérdésekre: számíthat támogatásra és védelemre, jogai azonosak lesznek a besztercebányaival, az alumneumot újra szervezik, a négy tanító a rektortól fog függni.

Wohlehrwürdiger etc. etc.

Deren beyde Antworts-Schreiben auf die an Sie ergangene Exploration wegen Bekleidung unserer Rectorats-Stelle, sind zu gehöriger Zeit eingelauffen. Die unverdrossene Fertigkeit solcher Beantwortung, und die in selbig erwiesene hertzliche Liebe und Demuth gegen Gott, zusamt der ungefärblichen Aufrichtigkeit und guten Vertrauen gegen mich, in entdeckung aller Gemüths-Scrupel welche aus kluger und Christlicher Vorsichtigkeit Ihrerseits eine cathegorische Resolution in diesem Werck aufhalten könten, hat mein gantzes hochlöbliches Convent dermassen vergnüget, daß das Vertrauen zu Sie nur desto grösser worden. Ich meines Orts war vorhin daß alles von Sie versichert, bin aber nun so viel mehr erfreuet daß in dem gegebenen Zeugnis von Ihrer Person nicht zu schanden werde, durch Gottes gnade will hoffen daß meine Gewißenhaffte zur Ehre Gottes und der Kirche Christi aufnehme, abzielende Bemühung auch ihren gewünschten Endzweck erreichen werde. Es ist darinnen von mir nichts anders gethan als was nach Christlicher Liebe und Vermöge meines Amts schuldig bin. Mein Amt verbindet mich nach allem guten wissen und gewissen aus allen Kräfften vor die geistliche Wohlfahrt der anvertrauten Heerde zu sorgen. Zu solcher Sorge gehört auch guter Rath und heylsame Vorschläge in Besetzung derer Schul-Amter, um so vielmehr als Schulen im Pflantzgarten der Kirche seyn, auf derer gute oder übele Bestellung, der Wohl- oder Übelstand der Gemeine wenigstens der Succrescentium beruhet. Die Christliche Liebe aber heisset mich, mit und von meinem Nechsten die Wahrheit reden von Hertzen. Drum ist von meinem werthen Herrn Confrater eine übrige Höfflichkeit, daß Sie sich bedancken vor die unserm hochlöblichen Convent Ihrentweg, beygebrachte gute Meinung. Sie seyn versichert daß ich niemahls unterlassen werde Ihnen gehörige Liebesdienste zu erzeigen wenn sich gelegenheit dazu findet. Zu diesem Ende habe deren zu geschickte Antwort in originali Domino Inspectori nostro, Dominis Collegis, Herr Inspector aber mit einem gantzen hochlöblichen Convent communiciret. Dadurch ist weiter in pleno Conventu über die movierte quaestiones dubias deliberiret worden, deren solutionen ich hiemit wie Sie publica et communi opera geschehen, auch publico nomine überbrieffe.

Betreffende nun die dubia welche von einem löblichen Neusohlerischen conventu Ecclesiastico [.....] Confrater gemacht worden, so wird geantwortet:

ad 1. An vocatio haec divina? Oder als nur eine Menschliche gute Meynung?

Affirmando quaestionem priorem, negando posteriorem.

Ratio.

a. Weil die Macht und Gewalt welche die Kirche Gottes trügt, Kirch- und Schul-ämter zu bestellen keine Menschliche Erfindung sondern ein gottliches Werck ist.
b. Weil von sämtlichen Membris Conventus keine andere Absicht hierunter versiret als Gottes Ehr und der Jugend aufnahm zu fördern.
c. Qvia haec Vocatio formalem rationem legitimae Vocationis habet. Denn
   α. geschichts nicht per media illegitima:

weder ich noch sonst jemand hat eine weitläuffige und mühsame recommendation gethan. der Herr Confrater hat es weder directe an mich noch sonst jemand begehrt, sondern was von Ihm gedacht worden geschah imprivat discours aus meinem freyen trieb.

β. Sondere per media legitima et ordine decenti.
   1. Der Status Politicus hat Sie sua sponte da es zum Ernst wegen ersetzung der Räctorat Stelle kann nebst andern nominiret.

2. tota Communitas ob causas sonticas eligiret.
3. Da es res ardua zu seyn schiene denselbe aus dem bisherigen officio hierher zu transferiren ist ordentlich procediret worden, in sendung eines Exploration-Schreibens, welches nach eigenem geständnis in litteris prioribus ad me missis, so tieff ins Hertz gegriffen daß man sich genöthigt gefunden davon cum Venerabili Ministerio und löblichem Convent dasiges Orts zu unterreden. Ex qvo seqvitur
4. Qvod Stimulum conscientiae ceu tractum divinum tu ipsemet penes te qvam optime senties, et qvalis ille fit per arduas preces exploratum habebis.
5. Wird nicht in diesem Vocations-werck pertinaciter et tumultuarie verfahren, sondern die dubia ad reqvisitionem gründlich gehoben. Und hienechst
6. In effectu mit ausfertigung auff allerdreyer Stände bewilligung, eines Schrifftlichen Vocation gezeiget qvod aliqvid divini subsit.

ad. 2. Qvaestionem: An maior sit necessitas Posoniensium qvam Neosoliensium:

Responsun. Affirmative. Wenn wir unsern und der Herren Neusohler Zustand in Vergleichung ziehen. Sie haben eine eingerichtete Schule, und können also leichter Mann bekommen der es in der guten Einrichtung erhält als wir einem der die Einrichtung des zerfallenen Schulwesens thut. Nam facilius est rem ordinatam in ordine conservare, qvam inordinatam ordinare.

ad. 3. Qvaestionem: Utrum majori cum fructu munus Rectoris suscepturus sis Posonii qvam Neosolii? et num etiam cum felici successu restaurationis Scholae?

Responsum. ad membrum I. Qvod probabiliter majori cum fructu, weil eine grössere Gemeine hier ist, folglich eine grössere Jugend, und die umliegende Städte, Wien, Pösing, St. Georg, Modern etc. zusamt dem gantzen Comitatu Posoniensi, entweder gar keine oder keine tüchtige Schule haben.

ad membrum II. De successu non desperandum. Weil bey der reinen Absicht auf Gottes Ehre und unverdrossenenfleiß alles auf Gottes Seegen ankommt.

ad 4. Dubium: Daß in Neusohl zweyen Nationen auch unterweilen in casu necessitatis qva Verbi Divini Minister gedienet würde.

Responsum. Hier wird in Rectoraten functione gar dreyen Nationen der deutschen böhmischen und ungarischen gedienet, und im fall der Noth auch zugestanden die Herrn Christlichen ad reqvisitionem et Domini Inspectoris consensum in ihrem Amt zu subleviren.

Was anlanget die ex proprio motu erörterte fragen.

Responsum ad 1. Daß Sie sollen zulänglich authorisiret werden, Ihre meynung bescheydentlich entdecken kämen, alles was thunlich und heylsam ist, wird vom Hochlöblichen Convent approbiret, und sie dabey gehandhabt werden.

ad 2. So wohl was das gantze Corpus Scholasticum, als ins besondere florem ejus betrifft soll der Schutz, contra intentatas injurias nach Menschen möglichkeit geleistet werden, und wird die Potentz derer Herrn Neusohler und Preßburger dißfalls wohl in aeqvilibrio stehen.

ad 3. Das Alumneum soll restabiliret werden, doch die Einrichtung desselben wird biß zur Mündlichen Unterredung versparet, unter Versicherung, daß dazu beydes Musici als Musices ignari, einem access haben sollen. Vor einige dürfften sich Paedagogien ereignen wenns geschickte Subjecta sind.

ad 4. Ex Collegis sind mit dem böhmischen Praeceptore vier vorhanden und noch des Con-Rectoris seiner, mithin die untern Classen besetzt, doch soll deren Dependentz, absolut vom Rectore seyn in denen Schul-Sachen die schon einmahl vom Convent approbiret worden.

Ich wünsche hiebey daß Gott sich dieses Werck wolle gestellen lassen und seegnen zum glücklichen Fortgang Ihren völlige Conviction im Hertzen geben. Und ohne mehrers; ausser einer Christlichen Wunsch zum glücklichen Abzug und erfreulicher Ankunfft zu uns, wenn wie

ich hoffe Sie die Ihnen ausgefertigte Vocation acceptiren; verspare die vollige gratulation zur mündlichen Unterredung, und verharre etc. etc.
Preßburg, den 5sten April 1714. Johannes Andreas Rabacher

18 A pozsonyi evangélikus konvent Bél Mátyásnak
Pozsony, 1714. április 5.

Meghívólevél a pozsonyi iskola irányítására. A leendő javadalmak közlése.

Ehrwürdiger, Großachtbaarer, und Wohlgelährter, Besonders Hochgeehrter Herr!

Wann, vor einiger Zeut, durch ordentlich erhaltene Vocation naher[?] Günß vor einem geistlichen und darauf erfolgte Dimission, unseres gewesenen Herrn Rectoris, das Rectorat, bey unserer Evangelischen Schullen allhier, vacant worden,[1] mithin, höchst nöthig ist, solch vacirende Stelle, mit einer tüchtigen und gelährten Persohn, zu ersezen: Und wir, auff gründlich eingeholltem Bericht, Euer Ehrwürden von dergleich gottseelig- und geschicktigkeit zu seyn erachtet, daß wir das feste Vortrauen zu Sie sezen, Sie werden nicht allein solchen Ehrendienst rühmlich vorstehen, und an Ihren Fleiß nichts erwinden, vielmehr denselben der lieben Jugend dermassen angedeuen lassen und ihr mit dergleich Christlichen und Gottseeligen leben und Wandels Vorleusten, auch in dem Informiren die Gottesgelährten Männer alß Vorgeher imitiren, daß dieselbe fördersamb in der Gottes furcht nach anleutung der ungeänderten Augspurgischen Confession, und Librorum Concordiae, und darnach in denen Freyen Künsten, und guten Sitten, treulichst unterrichtet, solchemnach der Nahme des Allerhöchsten Verherrlichet, und das allgemeine Seminarium Rerum publicarum auf das beste, in emolumentum publicum, eingerichtet und fortgesezet werden möge: Alls thun wir Euer Ehrwürden, hiermit, im Nahmen der allerheyligsten dreyeinigkeit, zum Rectore bemeldt- unserer Evangelischen Schulle allhier, vociren und beruffen, in ungezweifelter Zuversicht, Sie werden dieser unserer als einer unfehlbaaren Göttlichen vocation, sich zu accommodiren, und ehrst[?] zu solcher Function sich anhero zu verfügen, nicht das geringste bedencken tragen; dargegen Ihnen, die ordentliche Jährige-besoldung, nahmentlich, 200. floreni rheinenses von der neuen Jahres Cantation, 15. floreni rheinenses iedes Quartal, von einem studirenden (ausser derer, die in der ersten Classe stehen) 1. groschen, soll richtig gereichet, benebst auch, ein freyes quartier, sammt andern sich hervorthuenden welchem accidentien, gleich dem Antecessori, verschaffet, und zugestanden werden. Die wir übrigens sind, und Verbleiben

Eurem Ehrwürden etc.

Aprilis, 5. die, 1714.

Dienstgefliessene Herren,
Inspector, und ein gesammtes
Evangelisches Kirchen Convent
allhier

19 Bél Mátyás a pozsonyi evangélikus konventnek
Besztercebánya, 1714. április 12.

Köszönő levél a hozzá április 5-én intézett meghívásra. Tiszta és nemes szándékairól ír.

Hoch und Wohl Edel Gestrenge Herren!
Sämtliches Hochlöbliches Kirchen Conuent,
Meine allerseits Hochzuehrende Herrn und Patroni!

Daß Ewer Hoch und Wohl Edel Gestrengen einige Zeit her, vermittelst Ihro Wohl Ehrwürdens Herrn Rabacher, betreffend den durch die auf eine rechtmäßige Vocation zum Pastorat

geschenene dimission des bißherigen Rectoris[1] leedig gewordenen Schul und Rectorat dienst, theils durch ein, publico nomine abgelaßenes Explorations Schreiben, theils, da es die noth erheischet, durch Eines Hochlöblichen Conuents nähere und hochgeneigte Erklärung, an meine Wenigkeit praeliminariter zu überschreiben, und bemeldt vacirende Rectorat Stelle, mir güttigst aufzutragen, auch alles obige Krafft außgefertigter Schrifftlichen Vocation, zu confirmiren beliebet haben; Solches erkenne mit tiefst-demüthigsten danck. Wehrender Zeit, habe, wie billig unter stetem und andächtigem Gebeth, in Verleugnung alles eigenen Willens und Gesuchs, wodurch gemeiniglich auch die besten Absichten vernichtet werden, auf die allein weise Leitung des Allerhöchsten treulich acht gehabt und mich derselben gantz passiue überlaßen. Wenn denn nun nebst vielen bey diesem heiligen Wercke sich ereigenden Unständen, der gnädige Wille meines Gottes hauptsächtlich durch [Wohl Edelgestrengen] Herren Patronorum, beyderseitig, so geneigte Dimission, als rechtmäßige Vocation zur Uberzeugung meines Hertzens und Gewißens nunmehro offenbahr worden: als habe mich verpflichtet gefunden, im Rahmen des Dreyeinigen Gottes hiemit zu erklären, daß ich die mir eingehändigte rechtmäßige Vocation, und den darinn aufgetragenen Rectorat dienst, mit allem respect und Gehorsam auf und annehme, auch mich kräfftigst dahin obligire, nach alle dem Vermög, das Gott darreichen wird, dem mir anbefehlendem Amte, nach der Richtschnur des reinen Wortes Gottes und nach der darinn gegründeten Forma Inuariabili Augustae Confessionis und übriger Symbolischen Bücher, in treuer Anführung der lieben Schul-Jugend zur ungefärbten Gottseeligkeit und gründlicher Gelahrsamkeit unter hertzlichen Vorbitte bey Gott, treulichst ein Genüg zu thun. Dagegen mich Tituli plenissimi Herrn Inspectoris, und Eines hochlöblichen Convents und Sämmtliches Gemeine Schutzes, Liebe, Gewegenheit, auch kräfftig Beystandes und nöthiger Förderung bey dem zum Gemeinen Besten einzurichtenden Schul Wesen, freudigst versehe. Der Grund gütige Gott, von dem alle gute und vollkommene Gaben, als wen Vater des Lichtes herrühren, wolle sich dieses heiliges Werck anbefohlen seyn laßen; und wie Er, Eines Hochlöblichen Conuents, [Wohl Edelgestrenger] Herren Patronorum Hertzen auf meine geringe Person geleitet, dieselben für die Wohlfahrt der armen Jugend eifrigst zu sorgen erwecket und angefeuert hat; also wolle Er mich mit nöthiger Krafft, Geist, Muth und Weißheit gnädiglich außrüsten, damit forthin, das zu mir gefaßte gute Vertrauen, nicht alleine nicht zu Schanden werden; sondern nebst der blühender Wohlfahrt der Jugend, unter Göttlicher Providentz und Segen je länger, je mehr zu nehmen möge. Womit unter hertzlichem Empfehl Göttlicher Obhut, mich dero hohem Gewogenheit versichernde, verbleibe

Ewres Hoch und Wohl Edel Gestrengen
Eines Hochlöblichen Kirch Conuents
[Wohl Edelgestrenger] Herren und Patronorum

Neusohl 1714. den 12. April.

Gehorsamst-unterthäniger
Matthias Bel Verbi Diuini Minister
Scholae Posoniensis Augustanae Confessionis
legitime vocatus Rector mp.

[A külzeten:]
Perillustribus, Generosis, Amplissimis, Nobilissimis, Consultissimis Dominis, Domino Titulo pleno Inspectori et Patronis atque Curatoribus Rei Euangelicae in Libera Regiaque Ciuitate Posoniensi, Totique Inclyto Conuentui Ecclesiastico, etc. Dominis et Patronis mihi colendissimis

Posonii

[Pecséttel.]
[A külzeten a címzés alatt:] Praesentatum in Conuentu Evangelico die 18. Aprilis, 1714.

20 Bél Mátyás Besztercebánya város tanácsának
Besztercebánya, 1714. április 20.

A városi tanács oltalmába ajánlja Besztercebányáról való távozásakor a Hermann-árvákat és vagyonuk kezelését.

Wohl Edel, Gestrenge, Edle, Ehrsame, Nahmhafft- Hoch- und Wohlweise, sonders groß-günstig-Hochgeehrtiste Herren!

Nachdem es dem Allerhöchsten gefallen, über meiner Wenigkeit also zu disponiren, daß von diesesmahl meinen Weg und Wohnung anderwärtig nehmen muß, mich aber die bißhero aufrichtig geführte Sorgfalt, die Verpflegung der Herrmannschen Waysen betreffend, nicht allein als einen armen Freund, sondern auch als einen von Weyser Frau Susanna Herrmanin, Wittib seele meiner werthgeschätzten Schwieger-Mutter, hierzu erbetenen Tutorem kräfftigst verflichtet, dahin zu sehen, daß auch in meiner Abwesenheit, gedachter Waysen Interesse sorgfältigst beobachtet, und haubtsächlich Ihre väterliche erbthünliche auff dem Stadt-Hause stehende Apothecke im Stande erhalten, auch vor allen Impetitionibus geschätzet würde. So habe Ihre Herrlichkeiten, als dieser armen Waysen großgünstig-geneigten Väter und Ober-Tutores hiemit gehorsamst-unterthänig bitten wollen, Sie geruhen Selbige (deren noch drey unverpfleget sind, ein in Deutschland studirender Sohn, und zwey Töchter) in dero hohen Schutz und väterliche Sorgfalt, wie bißhero rühmlichts geschehen, zu nehmen, auch insonderheit, wenn gedachter Sohn, Andreas Herrmann aus der Fremde zurück kommen und seine väterliche Apothecke übernehmen würde, demselben mit Rath und That hochgeweigt an die Hand zu gehen. Unterstand mein bißher geführtes Tutorat, haubtsächlich die Officin; so habe solche titulirtem Herrn Doctor Mollero, als ordinirtem Physico hieselbst (doch mit Geratherhaltung eines ehrsamen Magistrats) auffgetragen: wie er dann eine geraume Zeit her ohne alles Entgelt die jüngste Herrmannsche Tochter bereits in christliche väterliche Verpflegung und Aufferziehung genommen. Die andere zur Familie gehörigen Documenta aber, als Adel-Briefe etc.: nebst einigen Grundstücken als zweyen eigenthümlichen Aeckern und einen Garten, bleiben in Verwahrung und Auffsicht titulirtes Herrn Kellers, bisherigen Con-Tutoris. Anbey überreiche zur hochgünstigen Genehmhaltung mehrmahlen gedachter Apothecke neue Arendation betreffend auffrichtig gestellten Contract, sub litera A.[1] in ungenzweiffelten Hoffnung, es werden Eure Herrlichkeiten solch gehorsamst unterthäniges Memorial väterlich auff- und annehmen, und die armen Waysen dero kräftigen Schutzes und hohen Patrocinii fernerhin genießen lassen. Wogegen mich benebenst den Pupillen verbunden achten werde, die stets grünende Wohlfahrt Eurer Herrlichkeiten und der gemeinen Stadt in meinen Gebethe Gotte erferigst vorzutragen: Wie mir denn auch noch zu guter Ertzt die Ehre nehme, zu seyn

Euren Herrlichkeiten

gehorsamst-unterthänig
Matthias Bel.

[A külzeten:]
An Einen Ehrsamen Hoch- und Wohlweisen Magistrat dieser Königlichen Freyen Bergstadt Neusohl etc. Als meine Sonders großgünstig-Hochgeehrtiste Herren Unterthäniges Memorial des Inneren Benannten.

21 Bél Mátyás Henrik Julius Eilersnek
Pozsony, 1714. május 24.

Föld- és éggömb vásárláshoz kéri segítségét.

Preßburg 1714. den 24. Mai.

Jesum und Seine Gnade!
Hochgeehrter Herr Eilers,
Sehr wehrt geschätzter Freund und Gönner!

Daß gegenwärtige Zeilen an Sie abzulaßen mich erkhünen muß, dazu werde von einem guten Freund hieselbst veranlaßet, der aus gutem Vertrauen zu Sie mir aufgetragen, daß mich doch bey Ihnen erkundigen möchte, ob man zu Halle, oder durch meinen hochgeschätzten Herrn Veranstaltung zwey tüchtige Globos, terrestrem und coelestem, die ziemlich groß und von gutem Auctore, auch die Fabric betreffend sauber und accurat wären, um ein billiges bekommen könte. Der Liebhaber davon würde schon 20 und etliche reinische thaler[?] darauf wenden, wo nur versichert seyn könte daß Ihn der Kauf nicht werde falliren. Bitte dahero freundlichst, Sie wollen die Guttheit haben, und mir davon, wo ja solches bitten darf, eingehändig, durch meinen Schwagern Andream Herrman ehestens raport gehen, damit dem guten Freund zeigen kan, daß die mir gegebene commission gefördert habe. Solten aber sogleich welche globi, bey denen die obigen requisita richtig, vorhanden seyn, so consentiret der Liebhaber daß solche als bald per addresse Herrn Eisenreichs zu Wien wohl verwahret, herein geschicket werden möchten; das pretium soll durch gedachten Herrn Eisenreich als bald gezahlet, und dadurch zu einem ferneren commercio der Weg gebahnet werden; Zumahl wenn der emptor, der von der litteratur eine Profession macht, mit dem ersten Kauf contentiret würde. Lebe also der guten Zuversicht, Sie werden so gütig seyn, und mich mit der nechsten Post, was Sie dabey thun können oder wollen, geneigt berichten. Da mir dann sehr lieb Zuvernehmen wäre, welches Auctoris Globi jetzo als die besten passiren, und was das pretium sey von unterschiedlicher Größe derselben. Womit unter hertzlichen Empfehlungen Göttlicher Obhut verharre

meinem hochgeschätzten Herrn

ergebenster
Matthias Bel
Verbi Diuini Minister
pro tempore Gymnasii Euangelicorum Posoniensium Rector mp.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Eilers mon tres honore Fauteur etc. à Halle
[Pecséttel.]

22 Bél Mátyás Burius Dánielnek
Pozsony, 1716. január 17.

Levélírásra ösztönzi. Bocatius Epistolájának másolatát és atyjának komédiáját kéri. Üdvözletek.

Grat*I*a, Pa*X* et *MI*ser*I*Cor*DI*a Chr*I*st*I*
Te regat et protegat.

Nescio, desideratissime Buri! naturae Tuae vim adferre, quod nihil scribis. Hoc Tu, cur facias, equidem ignoro. Non tamen credam, mei Te vel oblitum esse, vel de amore meo, quem Tibi adseruo intemeratum, dubitare. Vtrumque enim foret nefas. Fecerant mihi spem familiares mei, Te venturum ad nos, quidque agamus, visurum. Quam ego tum mentem meam Tuis colloquiis, per solas cogitationum imagines, coeperam satiare! Sed spes decollauit. Hanc Tu resarcias velim, et cum prouisore pharmaceutices Molleriano, quem iter Viennam parare audio, accurre. Feres fructum itineris, si non alium, hunc certe, quod amicitiam firmaueris, aliquando profuturam. Abs Te nunc peto, quod iam dudum, vt Bocatii Epistolam, accurate exscriptam,[1]

et si quae habes huius farinae, mecum communices. Agam, ne Te huius poeniteat officii. Quin et illud orabis affinem Tuam, vt ex Manuscriptis B[eati] Burii nostri, Actum illum Comicum,[2] quem nobiscum solemnem produxerat, [...?] Pretium non frustrabor. His vale, et quod rogarit, praesta. Salutabis mihi, Venerabiles Ministros, Simonidem meum, et quae cum eo sudat, quadrigam. Dominum Zablerum, qui breui abs me salutabitur. Iterum vale.
Posonii 1716. Tuus animo studioque
die 17. Januarii. M[atthias] B[elius]
[P.S.] Generosum Dominum Modori, dominum Hainrich et alios amicos prolixe saluta!
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Burius mon cher Cousin etc. à Neusohl
[Pecséttel.]

23 Hellenbach János Gottfried Bél Mátyásnak
Selmecbánya, 1716. február 15–20. között

Selmecbányára szeretnék Bélt német lelkésznek.

24 Bél Mátyás Hellenbach János Gottfriednek
Pozsony, 1716. február 24.

Nem vállalja a selmecbányai német lelkészi állást.

25 Bél Mátyás Glosius Jánosnak
[Pozsony], 1715. április 8.

Kimenti magát, hogy nem tehet eleget az esküvői meghívásnak, ajánlja Pauer urat Anna Katalin férjéül.

26 Glosius János Bél Mátyásnak
Tiszolc, 1717. április 29.

Elfogadja Bél esküvői részvételtől való távolmaradásának indokait. Anna Katalinnak a Bél által ajánlott Pauer úrral való házasságáról mond véleményt. Ellenkezés esetén nem szabad erőltetni. Rossz az egészségük, marhavész dühöng.

*Ies*V*s* V*os* ser*Vet*, *C*oronat, et Patr*I*ae pa*CeM D*onet!

Plurimum Reverende, Clarissime ac Doctissime Domine per Evangelium Jesu Christi Frater, Fautor et Affinis studiosissime mihi observande, Cum jam de Tua erga nos propensione ferme dubitaremus, accepimus Tuas 8. Aprilis Posonio exaratas, et quidem 26. Ejusdem Mensis illas accepimus. In his primum Te et Tuos excusas, quod invitatus ad Nuptias Veris nostri et Hyemis non comparueris. Promtissime hic a nobis, omnibus, Vobis datur Venia, praesertim, dum et distantia loci, et Vestri Joci, hoc est Liberi plane tunc Variolis obsiti, id vetarent. Satis nobis est, qvod dum nos Reales, Vos Ideales nobiscum celebraveritis Nuptias. Felicitatem, qvam precaris Liberis meis, jam Vinculo Matrimoniali ligatis, maneat haec et Tuos[!], vel major potius.

Annam Catharinam, nostram communem filiam, qvod concernit, bene est, qvod adusqve vivit, et Catharina id est Casta, et in Virginitate permanet. Quia vero hic Consilium, qvoad contrahendum foedus Matrimoniale, cum Domino Pauer, Hujus nostrae filiae, aut fors potius assensum expetis, breviter respondemus. Nos nihil in hac re Tibi consulere posse. Tu nosti Virum, et caetera, quae huc pertinent. Interim, si Catharina contraria foret, cogenda non est; fit enim persaepe, ut cogentes male audiant. Omnia sponte fluant, absit violentia rebus. Exilium timendum non est, qvia fidentibus neqve in Exilio deest DEI auxilium. Nos, qvod concernit, vivimus omnes; sed valemus satis misere: inter Taxum enim et Saxum apud nos jam vix est qvaedam differentia. Sed qvae hactenus passi sumus, grassante peste pecuaria, silebo potius qvam eloqvar. Deus gravidulam Vestram Susannam, et meam pariter Mariam, liberet ab hoc onere felicissime. Plura non licet, Valete.

Plurimum Claritati Tuae

Festinanter Taxoviae 29. Aprilis. addictissimus

J[ohannes] G[losius]

P[astor] E[cclesiae] T[axoviensis]

o.f.

P.S. A Salutatis omnibus et imprimis a Domino Rectore nostro resalve plurimum.

27 Radványszky János Bél Mátyásnak
[Radvány?], 1717. augusztus eleje

Sembery János hat arannyal együtt adja át a levelet, melyben Radvánszky fiainak taníttatásáról ír. Kéri, hogy gyakorolják a német nyelvet.

28 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1717. augusztus 8.

Megelégedését fejezi ki tanítványaival, a Radványszky-ikrekkel kapcsolatban. A remek alkatú György katona szeretne lenni, László teljesen a tudományoknak él. Néhány nemesifjú társaságában Pufendorfot magyaráz nekik. Köszöni a Semberyvel küldött levelet és pénzt. A németet gyakorolják tanítványai, rövidesen megjelenik nekik ajánlott nyelvtana. György gyomorrontását Rayger doktor gyógyítja, már jobban van. Reméli, hogy nyelvtanát és retorikáját megkapta.

Spectabilis atque Perillustris Domine,
Domine Patrone Colendissime!

Quod pridem a me fieri oportuit, nunc demum, ea, qua par est, obseruantia, facio. Ex quo nimirum Spectabilis Dominatio Vestra, pignora sua, dilectissimos filios, fidei meae concredidit, id vnice egi, ne illos impensi apud nos temporis vnquam possit poenitere. Cui meo conatui ex asse respondit hucusque optimorum Iuuenum, cum priuata, tum publica diligentia. Tales enim se praebuerunt, quod sancte adfirmo, vt habeam, cur de filiis, optimae indolis, Spectabili Dominationi Vestrae, impense gratuler. In primis modestia eorum, et singularis erga quosuis humanitas, animos omnium iisdem conciliauit. Plura addere nolo, ne assentationis suspicionem mihi colligam. Interim est quaedam, et ea quidem insignis, inter Fratrum istorum ingenia diuersitas. Georgius enim, vti corporis viribus et statura praestat, sic nihil magis in votis habet, quam vt relictis propediem Scholis, militiae nomen dare possit. Ladislaus contra totum se dedit litteris, spemque mihi facit certissimam, magni olim consilii virum ex eo futurum: in primis, si annum alterutrum, quod ipse optat sine interpellatione studiis operari adhuc potuerit. Ita sit, vt eodem vtero nati, ad diuersa trahantur studia. Sed de his quid sentiam, in Perillustris Domi-

nationis Vestrae exoptatissima praesentia, pluribus atque confidentius agam. Caeterum, praeter studia publica, quae nunc ob feruidissimos dies caniculares, tractamus remissius, horis priuatissimis, Puffendorffii Tractatum de Officio hominis et Ciuis,[1] Eisdem, in condiscipulatu aliquot Nobilium, explico, vt fundamenta Juris naturae et gentium mature ponant, quibus demum Juris Hungarici notitia possit superstrui. Quod reliquum est, Spectabilem Dominationem Vestram de Optimis filiis, securam esse iubeo, quippe qui preces, labores, curasque omnes in id confero, vt inclytae Familiae ornamento, Patriae adflictae commodo, Ecclesiae bonisque omnibus solatio esse possint. Ita salutata Spectabili Domina, et domesticis pignoribus, maneo

Spectabilis atque Perillustris
Dominationis Vestrae

Posonii 1717. obligatissimus
die 8. Augusti. Matthias Bel Rector mp.

P.S. Cum praesentes sigillo munire volo, aduenit Perillustris Dominus Johannes Semberi, mihique litteras Spectabilis Dominationis Vestrae vna cum 6. aureis, reddit. Accipio hanc propensae in me, Spectabilis Dominationis Vestrae testficationem, animo deuotissimo. Faxit Deus, vt institutio mea, eum, quem sibi Spectabilis Dominatio Vestra promittit fructum ferat: quod equidem eo spero certius, quo maior mihi in Optimorum Juuenum indole spes. Quid de iis sentiam, in litteris exposui. Germanismum vt excolant, subinde, et grauiter quidem vrgere soleo. Hoc animo, Grammaticam Germanicam, ipsorum maxime in gratiam, conscripsi, quae communi[!] Nobilium, hic studentium, sumtibus, propediem exprimetur.[2] Spero istam opellam meam, multum iisdem in cultura Germanismi profuturam. Georgius hesterna die ex peponum esu altercationem quandam sensit, sed cura Excellentissimi D[omini] Reygeri, iam melius habet. Grammaticam et Rhetoricam meam[3] credo Spectabili Dominationi Vestrae esse redditam. Submitto easdem iudicio Spectabilis Dominationis Vestrae limatissimo.

29 Bél Mátyás Bohus Györgynek
Pozsony, 1717. december 5.

A Pozsonyba küldött tanulókat szívélyesen fogadta. A neki is ajánlott Rhetorica Brewerhez küldött példányait bizonyára nem kapta még meg. Üdvözli Keilt.

Clarissimo Viro Georgio Bohusch Scholae Kesmarkiensis Euangelicae Rectori
Matthias Bel Salutem Plurimam.

Quos ad me misisti discipulos, de meliori nota commendatos, ita accepi, vti soleo, hoc est, benigne atque liberaliter. Bene profecto consulis et TVAE famae; et discipulorum Tuorum saluti quum eos illuc dimittis, vbi gratiam Tibi, pro Tuo isto patrocinio, iure debent habere. Alioquin plane existimaui, Rhetoricam meam,[1] quam et TVO nomini inscripsi, dudum TE accepisse, qua de re, quod nihil scribis, suspicor nondum TIBI esse reddita exemplaria, quae ego Nobilissimo Brewero, Leutschouiensium Typographo, commendaueram. Hinc igitur, eadem non grauate repetes, et quod abs TE haud vulgariter peto, ita accipies, vti decet hanc eiusmodi bonae mentis testificationem. Ita TE valere, et Keilium clarissimum saluere iubeo. Posonii 1717. Nonis Decembris.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur George Bohusch Recteur d'Eccole Euangelique à Kesmarck
[Pecséttel.]
[Bohus feljegyzése:] Percepi 16. Januarii. – Domini Bel in dedicatione Rhetoricae suae.

30 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1718. március 13.

Liptó vármegye leírásának ügyében.

31 Bél Mátyás Mitsinsky Jánosnak
[Pozsony], 1718. március 21.

Notitiája tervéről tájékoztatja.

Opus, quod meditor, titulum feret: Notita Hungariae, Antiquae Mediae et Novae. Opus vero universum, Libris totidem, absolvetur, quorum Primus Notitiam Hungariae antiquae, hoc est Pannoniae, secundus Notitiam Hungariae Mediae, hoc est, a temporibus Sancti Stephani, usque ad recuperatam Budam; tertius denique Notitiam Hungariae Novae seu situs, et reliqua uti jam sunt complectentur.

32 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1718. március 27.

Tartalmát nem ismerjük.

33 Topperczer Péter Pál Bél Mátyásnak
[Eperjes], 1718. április eleje?

Testvére iskoláztatásához, annak magyar nyelvtanulásához kér tanácsot.

34 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1718. április 20. körül

Tartalmát nem ismerjük.

35 Bél Mátyás Topperczer Péter Pálnak
Pozsony, 1718. április 21.

Elfoglaltsága miatt nem válaszolt eddig. Testvére számára nem a győri iskolát ajánlja (az nyáron szünetel, és sok ott a német és a szlovák), hanem a Bárány vezette vázsonyit, mivel ott minden magyarul történik. Bizonyára megkapta már Brewertől Magyarország történetének vázlatát. Gyűjti az anyagot, kéri, hogy az általa ismert Sáros vármegyét alaposan írja le. A táj más vármegyéinek leírására is szükség volna. Úgy véli, hogy Izdentzy úrra számíthat.

Clarissimo Viro Petro Paullo Topperczero
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Non potui prius respondere ad Tuas, ita me catenati labores, vinctum hucusque tenuerunt. Nunc Tibi adfirmo, gratum mihi acceptumque esse, quoties Tuae mihi redduntur. Et ad Tuum quidem fratrem, quod adtinet, omnem diligentiam lubens adhibebo, vt si nostris oris fuerit redditus, voti tui compos reddaris. Ludus Jauriensium, tota fere aestate clausus esse consueuit, quod adulto more iuuentus ruri operatur. quod ille tempus bene apud nos collocabit. Nec illud silendum est, nisi iam calleat Hungarica, vix ac ne vix quidem apud Iaurienses quid quam profecturum. Sunt enim illic Slauis et Germanis, intra scholae cum primis parietes, plena omnia. Si pax nobis, quod speramus, redderetur, melius puero consuleretur, si Vásonium, ad Reuerendum Bárány dimitteretur, cum illic Hungarica sunt omnia. Tabellas meas, Historiae Hungariae aliena manu descriptas,[1] neque a me reuisas, procul dubio reddidit Tibi typographus Breuerus. primae sunt lineae, sed ne eae quidem ita ductae, quemadmodum Tu forte sperasses, aut ego ducere debuissem. Sed de illo ego Te proposito alio tempore docebo. Iam abs Te non vulgariter peto, vt pro Tuo singulari in Patriam communem, studio, meam hanc destinationem promouere velis. Dudum est, cum animum induxi ad describendam plenius Hungariam nostram. multa hanc in rem collegi, et adhuc colligo. Abs Te ergo Sarosiensis Comitatus vestri descriptionem accuratam praestolabor, quam eo facilius feliciusque poteris conscribere, quo notiora Tibi illic sunt omnia. Vtinam vero et plures possis, vestro huic confine, quales sunt: Abaujuariensis, Szemlinensis, Vnghensis, Tornensis, Borsodiensis. Credo plures futuros, qui inter nobiles istarum partium operam Tibi sunt locaturi. In primis Dominum Iszdentzium nostrum amice rogabis ne nobis sua symbola neget. Plura vt scribam manus caputque adhucdum ex febri languidum, vetant. Ita vale, et quod vltro facis, me porro ama, idque per litteras crebras testare. Pisonii 1718. 21. Aprilis.

36 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1718. július 5. [június 30.]

Tartalmát nem ismerjük.

37 Darvas Ferencné Bél Mátyásnak
[?], 1718. július eleje

Adósságának kifizetéséről.

38 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1718. július 12.

Küldi Parschitius országleírásának kéziratát kiegészítésre és javításra. Kéri a Rákóczi-féle háborúban elpusztult városok és várak, a tokaji és egyéb szőlők, továbbá a máramarosi sóbányák leírását. Anyagi ügyekről (Darvasné adóssága).

Perillustris atque Generose Domine,
Fautor longe aestumatissime!

Mitto ad Perillustrem Dignitatem Vestram Manuscriptum Parschitianum,[1] in quo descriptio continetur Hungariae, ea de caussa, vt pro singulari sua propensione, qua ad illustrandam Patriam fertur Perillustris Dignitas Vestra addere velit, addenda atque corrigere corrigenda.

Fateor, plura me ex Manuscripto hocce sperauisse, interim ne sic quidem me poenitet factarum eius caussa impensarum, in primis, si Perillustris Dignitas Vestra dignata fuerit, symbolum suum conferre, atque vt idem faciant alii, hortatu suo, efficere. Hoc vero vt eo succedat efficacius, pleniorem totius operis mei descriptionem, seu sciagraphiam hic adiungo,[2] vt videre possit Perillustris Dignitas Vestra tamquam in Tabella, qua id conscribere velim methodo. et qua in parte maxime Dominorum Politicorum ope indigeam. Rogatam igitur habeo Perillustrem Dignitatem Vestram quam possum humanissime iuxta et vehementissime, vt institutum isthoc benigne pro sua singulari in rebus Hungariae peritia, iuuare atque promouere velit. Pertinebit illud cum ad decus patriae dulcissimae, tum maxime ad abolendos infinitos de patria nostra apud exteros errores turpissimos. In primis rem mihi faceret Perillustris Dignitas Vestra longe gratissimam, 1. vrbium et fortalitiorum Hungariae fata, quae bello superiore Rakocziano, subire cogebantur, breuiter vnicuique loco, adiiceret. 2. si de vineis submontanis, hoc est Tokaiensibus et reliquis, certa quaedam perscriberet. 3. si de salinariis fodinis Marmaroschiensibus, et de fodiendi salis ratione me faceret certiorem. Sed pudet me rogitare, immo fatigare Perillustrem Dignitatem Vestram amplius, cum sciam, non grauate eandem petitioni meae acquieturam. His me atque propositum meum de meliori commendans maneo

Perillustris Dignitatis Vestrae

Posonii 1718. seruus obligatissimus
die 12. Julii. Matthias Bel mp.

P.S. Scribit Domina Generosa Daruaschiana, misisse se ad Dominum Doctorem Mollerum florenos 200. germanicales. Optassem, vt totam soluisset summam, siquidem durum, imo fere et damnosum mihi est, diutius in re tam necessaria praestolari. Supersunt vero de praeterito soluendi florenos 156 grossos 15. quibus si accedat praenumeratio in medium annum necessario hac annonae caritate facienda, accedent floreni 115. eritque summa floreni 276. grossi 15. Rogatam igitur habeo Perillustrem Dignitatem Vestram dignaretur praefatam Dominam amice monere, vt iustae meae petitioni quam fieri potest citissime satisfaciat. Vtinam et opifices et Mercatores, qui hucusque eis suppeditarunt vestes, contentarentur.

39 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1718. szeptember 4.

A Darvas-fiúk elkótyavetyélik ruhaneműjüket. Okuk nincsen rá, elég élelmet kapnak. Kéri Ráday közbelépését, s hogy anyjuknak szóljon a dologról.

Perillustris atque Generose Domine,
Fautor aestumatissime!

Post abscessum Perillustris Dominationis Vestrae cum dolore intellexi, Darvasios Fratres, praeter contracta apud Mercatores et Opifices, debita passim duos, tres, quinque, et plures florenos mutuo accepisse, et nescio quibus non fraudibus vsos, famae suae pessime consuluisse. Quin eo nequitiae progressi sunt, vt non sua solum indusia atque perizomata, sed Justha etiam, vilissimo pretio, in publico foro, per mendicantem, vno, singula paria, mariali, diuendi fecerint. Nolo plura commemorare. Certe eo prodigalitatis sunt progressi, vt argenteos nodulos, me inscio, et clam, immo vestes integras, dilapidarint. Ego, testor conscientiam, nulla eos ad istam prodigalitatem alia caussa fuisse impulsos, quam sua ipsorum nequitia. Enimuero cibum singulis diebus sufficientem semper habent, neque soleo committere, vt hac in parte iure aliquid possit desiderari. Quare, humillime rogandam duxi Perillustrem Dominationem Vestram, vt nequam istos homines pro merito rei acrioribus verbis corripiat, neque mendaciis astutissimorum hominum facile credat, nisi forte me virum esse honestum, diffisa fuerit Perillustris

Dominatio Vestra. Quod reliquum est, exspectabo eos melioris frugis homines, quam fuerunt hucusque. Dignabitur praeterea Perillustris Dominatio Vestra matrem eorum, optimam Dominam, eo permouere, vt eos durius excipiat, et strictiorem super iis haberi disciplinam demandet. Ego hucusque, precibus, monitis, obiurgationibus, quin verberibus etiam nihil intentatum reliqui. sed impia simulatione solertiam meam nequiter eluserunt. His deprecatus Perillustrem Dominationem Vestram, feliciter valere cupio, maneoque

Ejusdem Perillustris Dominationis Vestrae

Pisonni 1718. obseruantissimus
die 4. Septembris. Matthias Bel mp.

[P.S.] Ex indusiis paria 7. adhaec vestes vterque suas, vendiderunt.

[A külzeten:]

Monsieur Monsieur Paul de Rada mon tres honoré Fauteur à Ludan
Per Buda Hatvan Szétsén.

[Pecséttel.]

[Ráday feljegyzése:] Bél Uramé Darvasok iránt 1718.

40 Bél Mátyás Mitsinsky Jánosnak
[Pozsony], 1718. szeptember 13.[1]

Útmutató vármegyeleírás készítéséhez.

1. Termini, et Confinia Comitatus a quatuor plagis, adeoque in latitudinem et longitudinem, rite definiantur.
2. Nomen Comitatus, unde dicitur? qualia ejus insignia?
3. Incolae Comitatus qui? quales? unde? qua lingua utuntur?
4. Quot habet processus? Processus singuli, quot urbes, vicos?
5. Quae sunt praecipue urbes? earum antiquitates? privilegia, consvetudines, insignia, cives, artes, victus, mercatus, fata, aer, celebritas, cum fide indicentur, citatis auctoribus.
6. Quae Comitatus fertilitas? fruges, aeris temperies.
7. Qui montes, quae horum mineralia, ferae, aves?
8. Qui fluvii, quales horum pisces, thermae, acidulae?
9. Quae, et quot Dominia, quae Familiae, Magnatum et Nobilium, et harum memorabilia, genealogiae?
10. Quis comes, Episcopatus, Capitula, vbi sedes Comitatus?

41 Bél Mátyás Johann Gottlieb Krausenek
Pozsony, 1718. szeptember 19.

Magyarország leírásának tervét közli. A mű a külföldiek vádaskodásait eloszlatná. A munkához a tudósok összefogását sürgeti.

Epistola Matthiae Belii ad amicum Lipsiensem[1] de adfecto opere suo de HUNGARIA etc.

Non potui non rogationi Tuae nuperae locumdare, qua Sciagraphiam adfecti operis mei, de Hungaria, impensius a me petiisti. Nimirum diu est, cum ad illustrandas res Hungariae nostrae animum adiecti, auctoramento mihi exstitit, non, quod plerumque sit, inanis studium gloriolae, sed, quod bene mereri de patria, ad bonum civem pertinere semper existimavi. Accessit nimia

auctorum, qui patriam nostram, ea parte, qua mihi proposui describendam, illustrarunt, vel hallucinatio, vel, quod turpis longe est, calumniandi libido. Prius illud humanum est, ideoque dignum venia, inprimis si non sint, quos tuto sequare, posterius a humanitate alienissimum, et plerisque illis familliare, qui nominis Hungarici osores, sine causa, existunt. Utrisque succurendum rebar: istis quidem, vt gentem inclytam, desinant male traducere; illis autem, ut habeant, unde aberrationibus suis medeantur. Nec despero, facturum me pretium operae, quod sciam, exstare ea de re, doctorum virorum desideria: quibus nolle pro virili satisfacere, piaculum esse duxi. De huius ergo instituti rationibus sic habe: Opus universum inscribitur:

Notitia Hungariae Antiquae Mediae et Novae, in libros tres divisa:

Lib. I. NOTITIA HUNGARIAE ANTIQUAE:
Periodus I. SCYTHICA:
Cap. 1. De Scythis, horum origine, antiquitate, moribus, religione etc. generatim.
2. De antiquis Scytharum sedibus, sive de Scythia utraque Asiatica et Europaea etc.
Periodus II. HUNNIACA:
Cap. 1. De Hunno-Scythis, horum varietate, moribus, religione etc. ac priscis sedibus.
2. De prima Hunno-Scytharum in Europam impressione, et iis populis, quos primo impetu pepulerunt etc.
3. De primis Hunno-Scytharum in Europa sedibus, Scythia parua, Thracia et Moesia utraque.
4. De Dacia et Iasygum Metanastarum regione.
5. De Pannonia antiqua etc.
6. De populis et urbibus Pannoniae antiquae.
7. De fluviis et montibus Pannoniae antiquae.
8. De Hunnorum in Pannonia post mortem Attilae fatis.
Periodus III. AVARICA:
Cap. 1. De secunda Hunno-Auarum in Europam, Pannoniam potissimum impressione etc.
2. De iis rebus, quas Hunno-Auares gesserunt, quos debellarunt populos, oocuparunt regiones etc.
3. De eorum fatis et bello cum Carolo Magno infeliciter gesto etc.
Periodus IV. HUNGARICA:
Cap. 1. De tertia Hunnorum in Pannoniam impressione etc. et an ubi sint Hunno-Scythiae? etc.
2. De iis regionibus unde sunt egressi etc.
3. De iis populis, quos auorum sedibus pepulerunt.
Lib. II. NOTITIA HUNGARIAE MEDIAE:
Periodus 1. ETHNICA:
Cap. 1. De statu limitibus Hungariae ante acceptam religionem Christianam.
2. De linguis, moribus, religione Hungarorum, cum pagani essent.
3. De Hungaria paullatim in regni formam redacta.
Periodus II. CHRISTIANA:
Sectio I. Sub Regibus Gentiliciis siue domesticis:
Cap. 1. De accepta ab Hungaris religione Christiana, et huius rei administris.[2]
3. De Statu Hungariae, sub reliquis regibus, cum eorum catalogo genealogico-Historico.
4. De Hungaria summe potente, etc.
5. De Hungaria summe misera, etc.
Sectio II. Sub regibus peregrinis:
Cap. 1. De causis, ob quas peregrinos reges adsciuerunt Hungari etc. et horum catalogus genealogico-historicus.
2. De eorum bene vel secus in Hungariam meritis etc.
3. Speciatim de regibus Austriacis, et Hungaria per eos ab interitu vindicata etc.

Lib. III. NOTITIA HUNGARIAE NOVAE
I. PARS GENERALIS.
Sectio I. GEOGRAPHICA.
Cap. 1. De nominibus, situ, magnitudine ac limitibus Hungariae.
2. De coeli et soli Hungarici natura etc.
3. De fluviis Hungariae, ubi et de navigatione, piscatione etc.
4. De admirandis Hungariae aquis etc.
5. De thermis Hungariae.
6. De acidulis Hungariae.
7. De lacubus Hungariae.
8. De montibus, silvis et feris Hungariae.
9. De metallis Hungariae.
10. De salinis Hungariae.
11. De vineis et vino Hungariae.
12. De re rustica Hungariae etc.
Sectio II. POLITICA.
Cap. 1. De praerogativis regni Hungariae.
2. De auspiciis siue inauguratione et maiestate regum Hungariae.
3. De insignibus regni Hungariae.
4. De reliquis dignitatibus Hungariae cum ecclesiasticis, tum civilibus.
5. De IV. Statibus Hungariae, speciatim de clero.
6. De statu Magnatum.
7. De statu Nobilium.
8. De statu liberarum, regiarum ac montanarum civitatum, necnon oppidis, quae Haidonicalia vocant.
9. De iure et forma regiminis Hungariae.
10. De praetensionibus regni Hungariae.
11. De reditibus et re monetaria regni Hungariae.
12. De montibus Hungariae.
13. De religione Hungariae.
14. De populis et linguis Hungariae.
15. De hominibus propriis, quos Jobbagyones vocant.
II. PARS SPECIALIS.
Sectio I. INTERAMNENSIS, sive de comitatibus Hungariae, qui sunt intra Danubium et Tibiscum.
Sectio II. TRANSTIBISCANA, sive de Comitatibus Hungariae, qui sunt supra, trans et infra Tibiscum.
Sectio III. TRANSDANUBIANA, sive de Comitatibus Hungariae, qui sunt trans Danubium, singuli vero Comitatus singulis excutienter capitibus atque horum
1. Termini, situs, incolae, fertilitas, magnitudo etc. exhibebitur.
2. Divisio in processus ita minutiores Comitatum partes, in quas quisque diuiditur, appelant, qui singuli cum suis urbibus, oppidis, arcibus, vicis insignioribus, fluviis, thermis, acidulis et regi[oni]bus itineribus etc. accuratione, quam fieri potuerit, maxima perscribentur etc.
3. Urbium singularum origo, antiquitates, priuilegia, fata bello et pace, opportunitates et incommoda aëris temperies, victus morumque ratio, insignia etc. adnotabuntur.
4. Supremi Comites, praecipuae item familiae, interspersis, si dabitur, genealogia earum, et insignibus etc. recensebuntur.
5. Dominia siue ditiones definientur etc.
Haec est Amice optime instituti mei ratio, vasti, quod fateor, non minus, quam ardui; cui,

vix omnino hominis vnius solertia, quantumvis pertinax in tanta tamque lubrica rerum varietate, facile suffecerit. Quam ob causam in hanc ante omnia curam sollicitus incubui, ut plures essent rerum patriae periti, qui sociarent operas, atque id potissimum in *Notitia Hungariae Novae*. Sed de his alias. Tu iam vale, et destinationem hanc meam Tibi commendatam habe. Posonii XIII. Calendarum Octobris MDCCXVIII.

42 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
[Pozsony], 1720 ősze?

Tudatja, hogy megvásárolta a lipcsei tanácstól Parschitius Kristóf kéziratát.[1]

43 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron,] 1718. november eleje

Könyvet küld. Beszámol valamiféle rágalmazó vádjairól.

44 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1718. november 8.

Köszöni a küldött könyvet. Védi magát a vádak ellen. A könyvet visszaküldi, s a továbbiakban is kéri munkája segítését.

Clarissimo Heinocio Suo
Salutem Plurimam dicit Matthias Bel.

Multum me Tibi debere scias, quod et libellum, a quo aliquid instituto meo sperabam praesidii, ad me misisti, et indignationem, quam Tibi Sycophanta aliquis suggessit, apertis verbis, sed sine bile, perscripsisti. Non vacat iam excusationem scribere, quia nulla opus est, vbi nullum conflatum crimen. Dicam tamen, quod res est. Partem doctrinae Christianae de viribus Liberorum Arbitriorum explicui, cum, vt fit, discipulorum aliquis, qui Tuam legerat dissertationem,[1] ex me quaesiuit, quid de Pharisaeis statuendum esset, an illis vires fuerint supernaturales. Qua de re, cum ea essent adferenda in medium, quae postulabat quaestionis indoles, iisdem verbis homini respondi, quae Tu praesens ex me audiuisti. Nulla illic nominis Tui mentio incidit; nihil mihi excidit, quod famam Tuam laesisset; vt adeo in Te non minus, quam in me, nebulo ille, quisquis est, qui Tibi rem aliter narrauit, quam se habuit, grauiter deliquerit. Deus ei mentem meliorem! Tu si alter de me existimas, nondum me nosti. Bene vero feceris in posterum, si aures obturaueris ad istius modi maleuolorum sermones. Numquam animum meum incessit lubido, de iis veri ac recti notionibus, cum domesticis potissimum fidei, controuertendi, quas Scriptura Sacra, Libris Symbolicis et Scriptis Beati Lutheri facem praeferentibus, planum est intelligere. Et quid quaeso ad me seruus alienus? Me ipsum iudico, carpo, obiurgo, condemno. Omnes aliorum honesti conatus auro contra cariores aestimo, sola mihi mea displicent. Tu interim, quid quid huius rei est, non male Tibi cunsulis, quod hominem, nihil tale meritum, mitius habeas: quamuis sint quaedam, quae nollem in epistola Tua legeruntur. sed mitto ea, quippe qui ad tot criminationes, quas insons, et ab hominibus, non malis, ferre cogor, iam pridem occallui. Tu iam vale, et nisi Tibi graue est, animum mihi propensum serua. Pisonii 1718. die. 8. Nouembris.

Libellum Tibi reddo,[2] ea, qua par est, cum gratiarum actione. Nihil inde accessit operis meis, ita illic protrita sunt omnia. Sin vero in posterum Tibi occurret, quod in rem meam possit verti, fac age, vt ad me deferatur.
[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Heynoczy Subrecteur du College Euangelique present à Sopron
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] Clarissimus Matthias Bel 1718. die. 8. Nouembris.

45 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1718. november 25.

A Darvas-fiúk visszaérkezéséről. A bécsi topográfiát még nem látta. Munkájának segítésében számít Rádayra. A debreceniekkel nem számolhat, Parschitius Bihar- és Szabolcs vármegye-leírását Komáromy alpispánhoz, Szolnok, Bács és Temes vármegyékét Kandó úrhoz és másokhoz küldje el Ráday. A Notitia Antiquae Hungariae is készül. Melléklet: Szabolcs és Kis-Heves vármegyék Parschitius-féle leírása.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor aestumatissime!

Reduces Daruaschios, vel eo lubentius recepi, quod commentatione Perillustris Dominationis Vestrae stipati venerunt. Ita est, indolui vehementer super iis excessibus, quos tanta astutia occultauerant, quique Generosae Dominae Matri, hac rerum difficultate tantum accelerarunt damnum: in primis cum nullius rei essent indigi. Sed sanctissime promittunt frugem meliorem, quae si consecuta fuerit, vti spero, ipsis quidem et optimae matri gratulabor mihi gaudebo. Certe disciplinam habent Christianis adolescentibus dignam, vt iam studia scholastica et ad virtutem incentiua atque serias et quotidianas commonefactiones, taceam. Ceteroquin magni facio Perillustris Dominationis Vestrae adfectum, quo adhucdum de opere meo esse vult sollicita. Viennensem illam Topographiam,[1] nondum vidi, breui tamen acquisiturum me spero. Interim, vt opus meum accuratius prodeat, applausumque mereatur maiorem, totus elaboro, modo Optimi Viri, quos per litteras infinities rogito, alacriores et accuratiores essent in symbolis suis conferendis. Plurimi enim nescio quid non suspicantur, ignari, totum institutum ad illustrandam patriam comparatum esse. Maxima mihi spes est in Perillustri Dominatione Vestra, quae credo, plures facile ad symbola conferenda potest inuitare. In partibus Trans-Tibiscanis plurima possent Debreczinenses praestare; sed ii nimium quantum duri sunt et inexorabiles. Quare dignabitur Perillustris Dominatio Vestra adnexam hanc descriptionem Parschitzianam Comitatus Bihariensis cum Perillustri Domino Vice-Comite Komáromy adnexa etiam delineatione Comitatus Szabolcensis, communicare, atque impetrare ab eo, vt Comitatum hunc per Processus distributum accuratius describendum curare velit. Reliqui inferioris Hungariae Comitatus, vti sunt Szólnock, Bács, Temes, possunt per amanuensem Perillustris Dominationis Vestrae ex Parschitiano opere exscribi, et cum peritis illarum partium, immo cum ipso etiam Generoso Domino Kandó, communicari. Quem fauorem Perillustri Dominationi Vestrae omnimode conabor demereri. Interea dum ista, quae ad Nouae Hungariae notitiam pertinent, ita operose conquiro; Antiqua Hungaria sub manibus crescit. Illud in ea potissimum elaboro, vt historia antiqua, quae Attilam praecessit, et secuta est, quia a Bonfinio fabulis contaminatur, ex Graecorum et Latinorum antiquis et genuinis monumentis, secundum temporum et regionum, quas incoluerunt, ordinem, suppleatur. Quod reliquum est, Perillustrem Dominationem Vestram Diuinae gratiae commendans, maneo

Eiusdem Perillustris Dominationis Vestrae

Pisonii 1718. die 25. Novembris.

obseruantissimus
Matthias Bel mp.

[Melléklet:]

§. 1.

COMITATUS SZABOLCENSIS

Hungaris Szaboltzvármegye, cui oppidum Szaboltz, nomen dedit, Comitatus caput et metropolis. In hoc Comitatu anno Christi DCCXLIV. (iuxta Bonfinium) Szaboltz Dux Hungarorum e Scythia in Pannoniam ingressus, cum suis copiis consedisse dicitur. Frugum copia, pascuis foecundis, pro alendis pecoribus maxime idoneis, gaudet. Vini quoque generosi ferax. Hic Comitatus totus Ottomanico iugo subiectus erat, nec Comitia Regni per Ablegatos suos adire solebat.

§. 2.

Terminos habet ab ortu Comitatum Szakmariensem; ab occasu Borsodiensem, a Meridie Bihoriensem; a Septentrione Szempliniensem, et Beregiensem.

§. 3.

Ciuitatem Szaboltz, antea satis elegantem et amplam, in qua Ladislaus I. Rex Hungariae anno MXCII die 23 Calendarum Januarii, cum vniuersis Regni sui Proceribus at Ablegatis, necnon cunctis optimatibus Comitia Regni intstituit; vbi variae constitutiones de regno, eiusque incolis sancitae, veluti videre est in Decretis regni, ad annum MXCII. Post ea variam fortunam et multiplicem experta, modo Christianos, modo Turcas possessores agnouit, et fere nil nisi nomen de pristino splendore retinuit.

§. 3. [!]

Oppida: Vatta, Teren, seu Terin, Damahit, Appati, Medin, Dobos, Vyváros, Hathaz, Dorog, Varospircz, Raszbeszermin, Bagamir, Nimethaz, Nyibator[!], Kallo, Nyiregyház, Királyteleke, Téglas, Sz.Mihály, Dobuyfejertö, Nyaradon, prouti Decreta Ferdinandi III. ad annum MDCXLVII. Art. XXX. loquuntur. quae omnia hodie partim vastata, partim in ruinis proiecta iacent.

§. 4.

Arces: Kisvarda, cuius fit mentio in Decretis Regni, ad annum MDLXXVIII. Art. XXVII. intra paludes posita ac proinde natura loci munita; Apati in Insula Samosii erecta. Zegedhaz, Rakamaz, quarum fit mentio sub Ferdinando I. in Decretis ad annum MDLXXVIII. Art XXXVII. desolatae. Mithe, vide Decreta Ferdinandi I. ad annum MDLXXVIII. Anni[!] XXXVI. Kalo arx in planitie locata.

§. 5.

Aquas: Tibiscus, qui hunc Comitatum alluit, quem vide in Comitatu Maramarusiensi. In huius campestri parte fluminis, Kund Dux Hunnorum, cum e Scythia Asiatica venissent, dicitur consedisse, anno Christi DCCXLIV. iuxta Bonfinium. Somos, cuius ortum vide supra in Comitatibus Transyluaniae.

§. 1.

COMITATUS KIS HEVESIENSIS,

vulgo Kis Heves, Vármegye, dictus ita ab oppido Heues, hodie per bella Turcica et Ciuilia in ruinis iacente. Amoenitate montium, Syluarum, vinearum, pratorum atque agrorum, nulli cedens, sed plerosque vincens et superans. Qui districtus etsi totus iugo Turcico intolerabili subiectus fuerit; Comitia nihilo minus Regni, per Ablegatos suos visitare et indictis parere solebat: donec iterum occupata anno MDCLXXXVII. die 17. Decembris. Supremus Comes est Episcopus Agriensis, Stephanus Fenesi.

§. 2.

Terminos habet ab ortu, Comitatum Nagy Heuesiensem, et Bodrogiensem; ab Occasu Pestiensem; a meridie Szolnokiensem; a Septentrione Neogradiensem et Borsodiensem.

§. 3.

Vrbem Agriam, Hungarice Eger, Germanice Erlau, Slauonice Jager, Jacigum ciuitatem ab Agria fluuio quo irrigatur, aut ab Agrianis Illyrici populis, a quibus condita longe ante Hungarorum in Pannoniam aduentum, ita dictam, Epsicopali dignitate ornatam. Qui vrgente belli necessitate, banderia duo, in campum producere tenebatur. Papae vero Romano quotannis octingentos florenos persoluit. Huius arx sita est in promontorii montis latere accliui, partim Saxeo, partim vineis arboribusque frugiferis, consito, qua illud in vallem descendit, egregie munita, duplicique arce, altera veteri, altera noua ornata; seu interiori et exteriori, portis, fossa, duplicique muro diuisa. Ab ortu montem habet alium, editissimum, cuius de summo, liber in arcem prospectus patet. Exitus et ingressus, occasum versus antea patebat. hodie Meridiem versus, qua thermae et amoenissimus campus conspiciuntur. Ab hac parte Meridionali ingens propugnaculum, intra quod alius quidam agger excitatus, inter Septentrionem et Meridiem prominet. Haud procul ab his, paullo tamen inferius, ad angulum, de filice praemunito constructa, magnifica quaeque aedificia Astrum intuentia; sese offerunt. Templum vero Primatu Episcopatus nobile occasum spectabat et Capitulo seu Collegio Canonicorum insigne, in arce aedificatum erat: cuius hodie solum rudera visuntur.

Hatuanum. Hungaris, Germanis et Slauis Hatwan, seu Hathvan ad fluuium Szadva, inter paludes, in planitie commodissimo loco positum, vnacum arce aggeribus et fossis aqua repletis firmatum. Hodie paucos incolas alit, qui domos ex cineribus resuscitatas inculunt, non sine grandi terrore rapacium luporum, qui magno numero loca ista infestare, et non tantum pecori, sed et hominibus inhiare solent. dum saepius ex cunis infantem, porcos e domibus, nocturno et diurno tempore inuadere, auferre, et in sui praedam, ac famem sedandam, conferre consueuerunt.

§. 3.[!]

Oppida: Gyöngyös, mercatura, nundinis, et vino generoso non ignobile infra montes Matra positum oppidum. Praepositura, templo insigni, in quo 20 columnae, singulae altaribus ornatae conspiciuntur. In hoc oppido infra ciuitatem conspicitur Monasterium Franciscanorum, et Templum Caluinianorum, quod iisdem superioribus annis ademptum, et Patribus Jesuitis collatum. Fluuius Matra, oppidum in duas partes secat. Vineis in longum et latum ex porrectis, praestantissimis gaudet. Cetera oppida sunt. Pata, Berin, Sár Paszto, Fanczal, Ludas, Szihalom, mercatu boario, pane candido et agricultura antea celebria. Sed hodie plurima vastata, iacent in ruinis. Huc pertinet etiam Somos oppidum, cum arce Agriensi.

§. 4.

Arces: Agria vetus et noua, Sirok in petra, Czovar, Szárvaskö, Czenrék nupero bello per Christianos a Turcis recepta. Nanas, arx Ladislai Morai. Szarvaskö, castrum, Somoskö, arx in rupe posita, ad Episcopum Agriensem spectans: Pedo arx, per Turcos destructa.

§. 5.

Aquas: Szadva, vel *Szagyva,* qui fluuius oritur e palustribus lacunis, quae inter Danubium et Matram, montem inter Cumanos stagnare solet, adluitque oppidum Hatvan, Pasztó vbi Matra iungitur. Agria deriuatur e montibus Agriae, qua iter patet Miscocinum versus, et ciuitatem Agriensem, in duas partes Orientalem et Occidentalem secat: diuidit etiam duos Comitatus in eadem vrbe, Beregiensem et Heuesiensem. Matra ortum suum deducit e montibus Matra altissimis, supra Gyöngyesinum oppidum in duas partes secatur, et in Szadvam fluuium, incurrit. Huc etiam possunt referri Sárviz et G[y]önges limosi fluuii.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Paul de Rada mon tres honore Fauteur present à Ludan
[Pecséttel.]

46 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1718. december 13.

A hún-szkíta írásról szóló művét küldi. Pozsonyban öt garas az ára. A soproni könyvkötőhöz német nyelvkönyvét küldte el. Mivel úgy hallja, hogy nem ajánlják a diákoknak, kéri Haynóczit 12 példány eladására. Üdvözli a soproni iskolaigazgatót. Olvasta a Haynóczi wittenbergi disszerálásakor nyomtatott programot.

Clarissimo Danieli Hainocio Gymnasii Semproniensis Subrectori
Salutem Matthias Bel.

Vt de mea Tibi constet voluntate, litterarum aliquid ad Te dare constitui. Has, en! exercitatio mea[1] comitatur, cuius exempla, vt grossis 5. apud vos veneant, humaniter abs Te peto. Dedi ad compactorem vestrum alterutrum exemplum Instituti Linguae Germanicae;[2] sed audio nauseari illa a vestris, forte quod est aliquis, qui, siquidem dare meliora nequit, aliena contemnit, et iuuenum adeo mentes alienat. Id equidem nescio, sed suspicor tamen. Tu, pro Tuo in me amore, faxis, vt saltem 12. ista exempla, nam 13tum Tibi dico, queant dissipari. Dabo ego operam, ne mei in Te amoris officia iure queas desiderare. Plura non habeo scribere, quam vt Rectori clarissimo[3] salutem precer, Tibi vero felices laborum successus apud Deum deprecer. Vale, et me Tibi obstrictum crede. Pisonii 1718. 13. Decembris.

In eo eram, vt signo has munirem, cum fasciculus Tuus mihi redditur. Legi extemplo Chladenianum programma,[4] multum gratulatus, quod scrophae illic sint retutae, ecclesiae nostrae male cupientis B. Vtinam ita pergat, summus hic vir, conuellere criminationes hominum istorum, oppido diras. Vale.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Hajnoci subrecteur du College Euangelique present à Sopron.
Nebst einem paquetlein.
[Pecséttel.]
[18. századi megjegyzés:] 2. Clarissimus Matthias Bel, Rector Posoniensis, 1718. die 13. Decembris.

47 Bél Mátyás Fischer Dánielnek
[Pozsony], 1718.

Tudományos vállalkozásában való részvételre kéri.

48 Fischer Dániel Bél Mátyásnak
[Késmárk?], 1718.

Visszautasítja Bél együttműködési kérését.

49 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
Nagypalugya, 1719. február 14.

Készíti vármegyéje leírását, de egyesek a munkát ártalmasnak, mások fölöslegesnek tartják. Kheberitsch segíti. Árva vármegye leírását Mollerrel elküldte, a térkép még nincs készen. Kray Szepes vármegye térképét próbálja megszerezni. Liptó vármegye leírása csak néhol hiányos. A helységek és barlangok leírásában pontosságra törekszik. A

deményfalvi barlangban talált állatcsontmaradványokból és azbesztlemezből egy darabkát küldeni fog. Leírással számol be a szilicei barlangban tett útjáról, ír gyógyvizekről, sikertelen Kárpátok-beli útjáról, Szepes vármegye leírásáról, a segítőkről. Bél Rhetoricáját ismeri, a hún-szkíta irodalomról szóló művét kéri. Lissovinyi Sámuel és Textoris János megbüntetéséről.

Plurimum Reverendo Clarissimo Doctissimoque Viro, Domino Matthiae Belio
Georgius Buchholtz Salutem Plurimam Dicit.
Plurimum Reverende Clarissime Doctissimeque Vir, Domine Fautor mihi colendissime.

Epistulam Claritatis Tuae eo accepi gratiorem, quo comperio obscurioris modo nominis mei clariorem apud Claritatem Tuam esse memoriam. Descriptio Comitatus nostri juxta rubricas praescriptas jam fere elimata; verum accurationis ergo adjicere placet insignia potioris Nobilitatis, hunc magno numero incolentis Comitatum, quae credo non minus ac reliqua grata Claritati Tuae fore. Fateor ingenue, nonnullos operam hanc mihi discusisse tanquam nocituram, alios tanquam supervacaneam inutilemque pro moderno Patriae nostrae genio, nihil praeter Allegationes Advocatorum probantes. Imo ut Claritatis Tuae in aurem dicam, solum Perillustris Dominus Kheberitsch, nescio quae mala ominatus, institutum assignandorum singulorum pagorum improbavit, certis ex rationibus, dubio procul Claritati Tuae etiam scriptis: ut adeo et sedulitatem in percontando atque alacritatem in describendo fere posuerim, potioribus solummodo rebus connotandis intentus, anceps totus pendens; sed probi mecum habitans re ventilata, hoc argumento continuationem propositi firmavi, quod institutum Claritatis Tuae non satis celebrandum orbi literato ubivis cum laude constet, nec opera clam fiat. Neglectis itaque his omnibus, pergo cuncta hanc in rem facientia indagare; Caeterum non possum diffiteri, diversas de re una relationes, animum suspendere, ut plurimum in descriptione montium et eorum quidem Comitatum terminantium. Qualem descriptionem Comitatus Arvensis administra opera Perillustris Domini Kheberitsch (a quo faceta de pastinacae virtutibus adjecta) concinnaverim, scio missam a Domino Doctore Mollero accepit Claritas Tua: utinam non tanta cum festinatione rem ursisset idem Dominus, perfectior enata fuisset opella, siquidem vix universas observationes exprimere volui, cum rudis saltem et indigestus fuerit labor, quem Dluhalukam ad eundem Dominum accipiens, cuidam in calamum properanter dictavi. Eodem tempore quoque Licavam una cum quibusdam antiquioribus ibidem ex ruina superstitibus reperibilibus delineavi. Mappa Arvensis in primis adhuc rudimentis posita: tentabo quid ulteriores valebunt conatus. Scepusiensis Comitatus Tabulam a Domino Fratre Kray concinnatam vidi, dabo operam ut concessam rite delineare mihi facultas sit, prouti quoque pridie ad Reverendum Dominum Danielem Lanyi affinem illius ea de caussa litteras dedi, quo sciam num Mappa eadem Kesmarkini praesens sit, vel an ipsam, secum Petrivaradinum sustulerit. Tabula nostri Comitatus, ea, qua fieri potuit accuratione signata est. Descriptio passim adhuc hiulca est, in diesque suppletur, proxime Perillustris Domini Kebritsch[!] revisioni submittenda. Utinam quae vellem, cuncta praestare possem! anxit me diversa de montibus specubusque relatio, sollicitum, ne a vero vel minimum discederem. Sic antrum illud, cujus in Epistula meminit Claritas Tua, alii spatiosum nimis, alii non aeque perhibent. In montis Deminfalvensis antro quodam grandia reperiuntur ossa, ex sceleto Draconis opinione vulgi residua: ego unicorum[!] fossila existimo esse, vel propter efficaciam quadantenus expertam. Ubi occasionem commodam nactus ero, Claritati Tuae partem ossis papyrumque incombustibilem ex asbesto lapidi confectam mittam, qualem Halensis orphanotropii Musaeo Naturalium aliisque ante sexennium posteriori in Saxoniam remigratione[1] obtuli, una cum aliis Patriae nostrae admirandis curiose a me conquisitis, mineralibus praesertim. In Tornensis Comitatus terminis Gömöriensi vicinis prope pagum Szilice nuncupatum Rosnavia duobus fere milliaribus dissitum, admirandum est antrum, cujus videndi caussa, aestuante Julio, pedestre suscepi ante tria lustra iter. Id in elevatiori loco situm introitu patet satis amplo, nec initio nimium praecipiti saxoso: descenditur adhuc sub dio vel 30. passibus; deinde crescente praecipitio per gradus glaciales itur a dextra parte usque sub

petram quandam ingentissimae molis, in antro enatam ubi rursus planiore paullum situs, verum totus quantus glacialis, unde decem fere passibus extremitas in angulum quasi desinens, tantae profunditatis sistit specum seu hiatum, superne orificium quattuor circiter orgiarum habentem, ut lapidis injecti diu exaudiatur strepitus; periculum vero est ob lubricitatem glaciei, ne quis prope accedens incidat, discrimen augente proxime hiatui in praecipitium vergente situ; unde oves seduli arcere solent tityri ab hoc antro, semel enim ingressae vix evadunt. Supra hocce hiatus orificium stiria glacialis inferius obtusa dolii ingentis instar dependebat, quam ex petra globis sclopetariis fortiter impetendo, invanum decutere conatus sum cum sociis, siquidem vis signum albicans in glacie apparuit, ceu solet esse, dum bacillo glaciem ferimus. A sinistra parte petrae illius horrendae nimium praeceps est descensus in specum illum profundissimum delapsuros quasi trahens, unde tamen ut plurimum opiliones vitae contemptores praestantissimam purissimamque glaciem exsectam effere solent, sicuti cum perturbatione animi, stantibus comis id conspexi, dum iidem inferius prope hiatum petram circumeundo, praeparatur prius securibus in glacie via, plenis labris et calathis in tugurium glaciem bajularunt. Faciunt idem et incolae illius pagi, qui saepe inopiam aquae (qua pagus in aestu nimium laborat) liquefacta simili glacie compensant, vel tepidam refrigerant. Antrum illud instar fornicis est, unde aqua ex lapidibus (petris) indesinenter destillat, quae delapsa, aestate in densissimam concrescit glaciem, sine tamen stiriis excepta eadem ingente una orificio hiatus independente. Aestivo tempore intus nimium friget, hyberno calet, guttis illis ex alto destillantibus tunc non concrescentibus: quo tempore et monedulas ibidem nidulari perhibent. Notatu dignum susurrum lenem aquae in profundissima illa specu exaudiri, quae aestate frigidissima sub eodem monte medio milliari ebullit in Comitatu Gömöriensi, prope molam Gombassiensem, quam etiam impellit. Hinc intra teli jactum amoenissimo loco Caenobii olim Templaristorum instar Castelli adhuc rudera exstant, per me ubique pervestigata; nullum tamen memini antiquitatis superesse indicium, praeter picturas rubras rudioris artis parietum Templi a potiori integri. Unum pene notare oblitus, antrum praesertim sexenno coelo non esse tenebricosum, propter patulum introitus hiatum septentrioni fere oppositum. Ubi festinatio praesens concesserit, nec memoria excidit, involucro harum litterarum rudi calamo Sciagraphicum antri delineabo. Quamquam vero illam narratiunculam reliquae farragini observationum adnectere, nec patientiam Claritatis vestrae legendi fatigare modo voluerim, spero tamen non inacceptam fore hic loci. Missis his, ad reliqua Claritatis [Vestrae] litterarum momenta propero. Non mirandum Vernerum nil de hujatibus aquis attigisse,[2] cum hic quoque degentibus paucis notae sint. Qualescunque igitur aquae memorabiles in nostro Comitatu[3] habentur, illorum omnium in descriptione mentionem feci: praeter thermas enim et copiosas acidulas soterius fons in Trium Sliecz reperibilis. In cemeterio Szentivanensi poti fontis aqua universas aves enecat, etiam domesticas, veluti gallinas et facit idem in Pribilinensi prato lacuna quaedam verum nonnisi minores aviculas perimens, ut et ranas cum muribus ibidem degentibus: Hybbis subsalsa ostenditur: Beschenovienses acidulae in pumicem concrescunt, quod Nagyselmeczenses aemulantur; sed actum ago. Concinno ordine ex descriptione haec innotescent. Vernerus cum Lazii descriptione Pannoniae Rosnaviae perditum iit. Dum anno praeterito canicula scholam urente Reverendum Dominum Genitorem[4] viserem, sociis pluribus stipatus, Carpathum scandere cupivi serenoque caelo Oletznam pernoctatum ivi; sed mane antequam radices solummodo superaremus, imbribus continuis vexati, re infecta remeavimus. Interim quid hanc in rem conferre voluero, non negligam, aliquid jam congestum habens. Satis indagavi libellum quendam, cujus ductu socii itineris olim Carpathici Rectores Lomniczensis et Hundsdorfensis (Hunis villensis) sub petra quadam intra rivulos duos sita mineram divitis plumbi repererunt: illos contagies e vivis eripuit: libellus is a me tunc et visus et lectus nullatenus e viduis inveniri potuit. Ego operam collocare coeperam illustrandi etiam Scepusii; sed necessarius quidam, quem in consortium operae invitavi, conatum reprehendit, innuens Dominum Johannem Joni onus hocce ferre, modo vero a

Claritate Tua scriptum lego, neminem esse, qui descriptionem Scepusii suppeditare vellet. Et quid noster Dominus Bohuss? ne illum animavero, solus etiam vel dimidium laboris subire paratissimus. Optarem latiores tanto ferendo oneri humeros, ni molestissima praesens conditio, unde nil privati accedit commodi, obstaret. Pervellem omnino, quoad vires permittunt, Claritatis Tuae obsequium praestare, tanquam ingenuus celeberrimi Claritatis Tuae nominis cultor, praesertim dum me beneficio immerito libellorum mihi tradendorum obstrinxit, quod debitorem me perpetuum Claritati Tuae sistit. Rhetoricam Claritatis Tuae[5] pridem et perlegi et probavi. Exercitatio de vetere literatura Hunno Scythica[6] nomine saltem mihi nota. Pergat ergo Claritas Tua mihi favere, ut amicitia tali usus, perpetuo gratuler, occasionemque nanciscar, ni beneficium in ingratum collocatum sit. Dubio procul innotuit Claritati Tuae, qualiter Domini Pastores nostri (plurimam Claritati Tuae dicentes salutem) Samuel Lissovini et Johannes Textoris aere 430. florenorum Rhenensium multati sunt a Consistorio Tyrnaviensi, eo quod insimulati excessum crimine, citati, juri laeso non steterint. Jam sexies executioni terminus dictus; verum semper aliis occurrentibus negotiis dilatus, videlicet 3. 8bris,[?] 9bris, 15. Xbris, 2. Januarii, 23. Januarii, 13. Februarii. Videbimus forte jam eventum futuro termino in diem 27. praesentis stabilito. Sicuti festinando quidpiam humani passus sum, spero me consecuturum veniam, cum ne relegendi litteras has residuum mihi sit vel pauxillum temporis. Scripturae etiam meae per festinationem incomptae et difficulter legibili parcendum obsecro. Nagypalugyae die 14. Februarii Anno 1719.

[A borítékon:]

A Monsieur Monsieur Matthias Bel, mon estimee Patron pour rendre à Presbourg.

[Bél feljegyzése:] Accepi 1719. die 20. Februarii.

[A boríték belsején:]

Antrum Szilicense

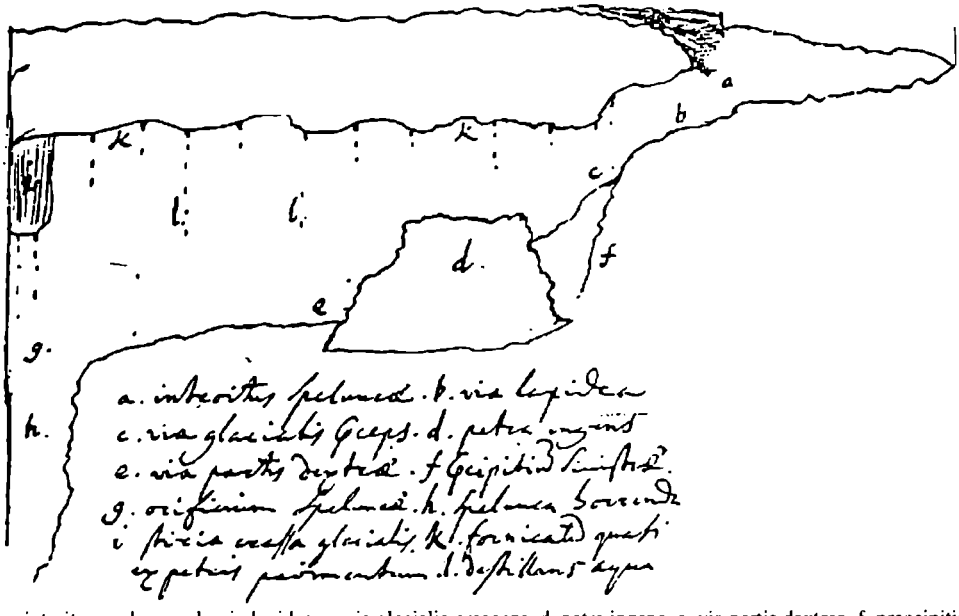

a. introitus speluncae, b. via lapidea, c. via glacialis praeceps, d. petra ingens, e. via partis dextrae, f. praecipitium sinistrae, g. orificium speluncae, h. spelunca horrenda, i. stiria crassa glacialis, k. fornicatum quasi ex petris pavimentum, l. destillans aqua

50 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron,] 1719. február közepe

Vágbesztercére írt levelének továbbítását kéri.

51 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1719. február 18.

Továbbítja Haynóczi Vágbesztercére írott levelét. A hún-szkíta írásról szóló művéből már nincs példány. Üdvözli Ruisz János Kristófot és az iskolaigazgatót.

Clarissimo Heinoczio Suo
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Exiguitas temporis, qua me video circumdatum, longiorem epistolam scribere vetat. Accepisse me Tuas, nu[n]tiasse satis esto. Dabo omnem operam, vt quas Vág Beßterczam[1] inscripsisti, rite perferantur. Vtinam viam monstrauisses, qua illae possint tuto mitti. Exempla tractatus de vetere Litteratura[2] nulla habeo. Iam libellus ille dissipatus est, vt novam a me editionem petierit bibliopola, in quam tamen nondum consensi. Compactor noster nonnulla habet, a quo, qui volent, habere poterunt. Libellus de montibus Hungariae a Tyrnaviensibus procusus,[3] iam in apparatu meo est. Iam vale, et Nobilissimum Ruißium[4] ex me millies, quin et Rectorem Tuum[5] saluere iube. Pisonii 1719. die 18. Februarii.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Haynocy subrecteur de l'Eccole, present à Sopron.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 3. Clarissimus Matthias Bel, Gymnasii Posoniensis Rector, 1719. die 18. Februarii.

52 Bél Mátyás Ernst Daniel Jablonskinak
Pozsony, 1719. március 20.

Ráday Pál által küldött kérvényt ajánl. Reméli, a nemrég küldött másolatokat megkapta. Ha Ráday szőlőtőkén termett aranyát megkapta, küldjön értesítést.

Summe Reverende, Excellentissime Domine!

Vehementer a me petiit, Perillustris Dominus Paullus Raday, qui nunc ab urbe nostra ad suos digressus est, ut supplicem hunc libellum optimi viri (Schnatters) de meliori Tibi commendarem. Parui rogationi justissimae, plane confisus fore, ut Te eam pro virili adjuves. Apographa nuper ad Te dimissa, quin rite acceperis, nihil dubito. Misit ad Te nuper Radayus noster, Legato Vestro in aula Caesaris administro, uvam bummamam, aureis aliquot gemmis, natura distinctam; quam an acceperis, velim facias me certiorem. Ita vale in Domino, meque Tuo amore porro complectere

Summe Reverendi nominis Tui

Pisonii 1719. aestimatorem ingenuum
die 20. Martii. Matthiam Bel

53 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1719. április 9.

Küldi a De litteratura Hunno-Scythicát[1] és a Grammatica Germanicát.[2]

54 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1719. április 13.

Jablonskitól még nem érkezett válasz. Schnatter ügyét elintézte. Moller Bécsbe ment, 16-án visszatér Pozsonyba. Ő Mollerrel tart. Nem biztos, hogy Moller Budára is elmegy. Kéri, hogy Ráday értesítse szándékáról. Darvas József az okiratot visszahozta Bécsből, Bél visszajuttatja azokat Darvas anyjának.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor longe Colendissime!

Cum plane sperem, fore, vt incolumis Perillustris Dominatio Vestra ad carissima peruenerit pignora, significandum volui, a Summe Reuerendo Domino Jablonskio nihil hucdum litterarum aduolasse. Interea libellum memorialem Schnatteri,[1] ita promoui vt nullum sit dubium, quin amico illi nostro bene sit redditus. Ceteroquin, paucis post abitum Perillustris Dominationis Vestrae diebus Optimus Mollerus noster, Tabonatkii voluntate huc adcurrit, iamque apud Eundem Wiennae moratur, ad diem 16. praesentis inde rediturus. Constitui cum eo Montanas, atque inde Perillustres Dominationes Vestras, eo consilio adire, vt, si Deus voluerit et vixerimus, proiectatum illud iter tandem possimus adgredi. An vero Dominus Doctor Mollerus vna iter illud Budense sit initurus, nondum audet adfirmare, cum nesciat, quo loco res suas domi sit reperturus. Interim Perillustris Dominatio Vestra non ab re fecerit, si circa 1. Mai Eundem Dominum Doctorem apud quem circa istud tempus, deo volente, morabor, aut maturius etiam, de intentione sua fecerit certiorem. Josephus Daruasch, regales litteras ipse Vienna reportauit, quas credo Eiusdem Dominae Matri ipse ego sum redditurus.[2] Quod reliquum est Perillustrem Dominationem Vestram, cum carissimis pignoribus Deo Optimo maximo commendans, maneo

Eiusdem Perillustris Dominationis Vestrae

Posonii 1719. obseruantissimus
die 13. Aprilis Matthias Bel mp.

[P. S.] Equid post octiduum futurum spero, vt hinc, vna cum Domino Mollero possimus proficisci.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Paul Raday, present à Loso[n]tz
Per Buda Hatvan
[Pecséttel.]
[Ráday feljegyzése:] 1719 non extraháltatott.[3]

55 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1719. május 5.

Köszönő levél. Oklevélmásolatokat küld.

56 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1719. május 28.

Szerencsésen hazaért. Köszöni az utazáshoz nyújtott segítséget, a vendéglátást. Sipos Imre eltávozott Bécsből.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor ac Domine, multis nominibus aestumatissime!

Quae DEI est gratia, post viginti horarum iter, vna cum Daruaschio meo, felix apud meos, appuli, neque non pignora mea sana atque incolumia deprehendi.[1] Superest, vt cum Deo optimo maxumo, tum, et Perillustri Dominationi Vestrae, eas, quas debeo, gratias agam, pro iis, quibus maxima longioris itineris istius parte, beneficiis sum cumulatus. Nolim tamen verbis tantum id egisse, verum dabo operam, vt intelligat Perillustris Dominatio Vestra non ingratum me fuisse hospitem, dummodo, quod equidem vnice opto, quam primum bene merendi se dedat occasio. Ceteroquin iudicia breuia iam tum praeterita die Veneris finita sunt. Sipos Vienna discessit, qua de caussa, facile coniiciet Perillustris Dominatio Vestra, si aestimauerit, in quas se ille angustias coniecerit. Suadent cordati viri, ne se melioris famae homines, cum bono illo viro faciant familiares: serpentem enim in herba latere aiunt. Sed haec sub rosa, alioquin non scripta vellem. Quod reliquum est, carissimis pignoribus millies salutatis, vlteriori Perillustris Dominationis Vestrae fauori me commendans maneo

Perillustris Dominationis Vestrae

Posonii 1719. obseruantissimus
die 28. Maii. Matthias Bel mp.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Paul de Rada, mon tres honoré Fauteur present à Buda
[Pecséttel.]
[Ráday feljegyzése:] 1719 non extraháltatott.

57 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1719. július eleje?

Tartalmát nem ismerjük.

58 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
Németlipcse, 1719. augusztus 10.

Tartalmát nem ismerjük.

59 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1719. augusztus 23.

Küldi Cellarius-kiadását és kéri, hogy ajánlja azt Haynóczi az ifjúságnak.

Clarissimo Viro Heynocio Suo
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Ita me labores, ecclesiastici iuxta et scholastici, obsident, vt prolixus esse nequeam. Accipe

ergo libellum Memoriale meum,[1] et cum Clarissimo Rectore Tuo,[2] quem mihi amice salutabis, iuuentuti Vestrae commenda. Non est opus, vt Tibi de vtilitate libelli scribam. infinita est, quaeque sine discentium taedio parari potest. Ita vale et mihi animum serua. Pisonii 1719. 23. Augusti.

[A külzeten:]
Pour le Monsieur Haynocy Subrecteur present à Sopron.
Nebst einem Libello Memoriali.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 4. Reuerendus Matthias Bel, 1719. die 23. Augusti.

60 A pozsonyi evangélikus konvent Bél Mátyásnak
Pozsony, 1719. szeptember 4.

Meghívólevél pozsonyi német evangélikus lelkészi állásra.

WohlEhrwürdiger, Großachtbarer, Hoch- und Wohlgelahrter,
Insonders Hochgeehrticher Herr etc.

Gleich wie sich der allwaltende Gott gefallen hat laßen, an der gedritten Zahl unserer Teutschen Evangelischen Herren Geistlichen, durch den jüngst-abgewichener Tagen beschehenen zeitlichen Hintritt des [.....] WohlEhrwürdigen, Grosachtbarn, Hoch- und Wohlgelahrten Herrn Magister Johann Christian Mirus, die eine, mithin, die dritte Zahl auszulöschen, und eine Prediger-Stelle ledig zu machen; also will uns aus erheischender Nothdurft obliegen, daß wir sothane abgängige Zahl, mit einem Gottsfürchtigen und gelahrten Subjecto ergäntzen und ersetzen sollen: Wann wir nun deßen an Eurer WohlEhrwürden, nicht allein bey unserer Schul und Jugend jederzeit treu angewandten auf erbauliche Arbeit, und unermüdeten fleiß; sondern, da sich Euer WohlEhrwürden auch auf unserer Cantzel, auf beschehenes Ersuchen, öfters haben beliebet zuhören laßen, sattsame und wohlvergnügte Proben abgenommen haben, nechsdeme, auch des Vertrauens und Zuversicht sind, Euer WohlErhwürden werden uns, und unserer sämtlichen Gemeinde, mit reiner und gesunder, denen Prophetisch- und Apostolischen Schriften, denen dreyen Haupt-Symbolis, und übrigen Büchern unserer ungeänderten Evangelisch-Lutherischen Augspurgischen Confession, gemäßer Lehre, und Austheilung der Hochwürdigen Sacramenten, auch guten Leben und unsträflichen Wandel, so treulich und wohl beystehen und vorgehen, wie solches Euer WohlEhrwürden am jüngsten Tag vor dem Angesicht Gottes, und vor dem Richter-Stuhl Jesu Christi, verantworten wollen. Als berufen und vociren wir hiermit Euer WohlEhrwürden, im Namen der allerheiligsten Dreyfaltigkeit, zu unseren dritten Geistlichen, und Seelsorger; gegen dem ordentlichen Salario und Accessoriis, die Einem derer Herren Teutschen Geistlichen, pflegen abgereichet zu werden. Und wann wir uns vorstellen, daß Euer WohlEhrwürden diese unsere einmüthige und wohlgemeinte, vor eine göttliche Vocation ansehen, auch willig auf- und annehmen werden. So haben zu solchen Amt und Seelsorge, Eurer WohlEhrwürden, Gottes Gnad und Seegen durch Jesum Christum unsern Seeligmacher, hiermit von Hertzen anwünschen und anbey verbleiben sollen

Eurem WohlEhrwürden etc.

Preßburg den 4. September 1719.

dienstgefließene
N. N. Inspector, und
ein gesammtes Evangelisches
Kirchen-Conuent allda.

[A külzeten:]
Vocatoriae A[dmodum] Reuerendi Domini Matthiae Bel Septembris 4. die 1719. Pressburg.

61 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1719. szeptember 6.

Ritkaságokat küld.

62 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron], 1719. szeptember közepe?

Jókívánságok lelkésszé való megválasztásához.

63 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1719. szeptember 18.

Barlangleírást küld.

64 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1719. szeptember 23.

Köszöni jókívánságait. A küldött Cellarius-kiadást árulja 22, illetve 24 garasért. Ha még kell belőle, küld majd.

Clarissimo Viro Heinocio S[uo]
Matthias Bel.

Quod rerum mearum factam conuersionem,[1] votis prosequi voluisti, tam mihi erat gratum, quam quod gratissimum. nam et pietate Tua, et amicitia nostra, et mea potissimum ἀδυναμία rem crede ac officium fecisti dignissimum. Ratas velit preces Tuas aeternum numen, Teque viribus, quae muneri molestissimo, sufficiat, coelitus ornet. Libellos Memoriales[2] venire facies grossis 22. eos vero, qui sunt ad modum gallorum compacti, grossis 24. id quod non mei, sed compactoris nostri caussa nuntiandum Tibi duxi. Pluribus si indigueritis, dabo operam, ne iis carere habeatis necessum. Vale et me Tui semper fore amicissimum penitus Tibi persuade. Pisonii 1719. IX. Kalendarum Octobris.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Heynocy Subrecteur present à Sopron.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 5. Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis, 1719. die 23. Septembris.

65 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1719. szeptember 28.

Barlangleírásokat, a 24 szepesi plébános testvérületének könyvét és a hegyekről készített vázlatát küldi.

66 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1719. október 6.

Elbocsátja a Darvas-fiúkat, Józsefet és Ferencet, akik három évig tanultak nála. Életét az ifjúság oktatására szánta, de Isten másként akarja. Sikerült jó rektort találni. Rozmaring-olajat küld.

Perillustris ac Generose Domine,
Domine et Fautor colendissime!

Dimitto multa cum benedictione Darvasios, non sanos tantum ac incolumes, verum bonis etiam artibus, pro aetatis captu, cultiores, quam eos ante triennium acceperam. Quantum ad me adtinet, salua id quidem conscientia testor, me eorum non secus, quam si mei ipsius liberi fuissent, curam gessisse omnimodam: cuius rei quin ipsi perhibituri sint testimonium, eo minus dubito, quo plura sinceri erga se adfectus mei documenta sunt experti. In primis dedi operam, vt ad vitam ciuilem, ex praescripto intemeratae conscientiae degendam, maturius praepararentur: quippe qui vsu didici, frustra tricis quibusuis aliis fatigari ingenia, quae in publica [.....][1] non vero in vmbra scholastica, versabuntur. Faxit Numen aeternum, vt institutio iuxta et domestica educatio mea, multi penes eos sit fructus atque benedictionis. Alioquin nullus dubito, quin Perillustri Dominationi Vestrae, facta muneris mei conuersio, ex amicorum litteris innotuerit. Equidem totus iam in eo fui, vt vitae meae reliquum, iuuentuti in melius formandae impendam, maxime, quod palam est, perpaucos in isto ordine esse, qui iuuentutis miserae, eam, quod deceret, rationem haberent; sed aliter Deo Maximo Optimo visum est.[2] Plane autem confido, fore, vt res nostra, non modo nullum inde accipiat detrimentum; sed nouis etiam accessionibus, Jehoua benedicente, augeatur. Enimuero et Rectorem nacti sumus pie eruditum, qui methodi a me praemonstratae rationes, presso pede, atque id singulari cum successu, sequitur, et mihi id muneris imposterum quoque demandatum est; vt Scholae regimini, quam possum optime, inuigilem.[3] Ceterum Berolino, nihil prorsus responsi ferre possum, vt fere in eam inducar opinionem, turbatas illic amici nostri res adhuc esse. Non cessabo tamen prius eum litteris lacessere, quam respondeat aliquid. [.....] Perillustri Dominae Conthorali, et carissimis pignoribus, imprimis Gideone meo, multum saluere iussis, me fauori Perillustris Dominationis Vestrae, Eundem vero Diuinae tutelae commendans, maneo

Perillustris Dominationis Vestrae

Posonii 1719. die 6. Octobris

obseruantissimus
Matthias Bel
Verbi Diuini Minister mp.

[A külzeten:]
Perillustri ac Generoso Domino Paulo Raday Inclytorum Comitatuum Neogradiensis et Pestiensis Iurassori primario Domino sibi Colendissimo Ludány
[Bél feljegyzése:] Nebst zwey länglichen gläsern vom Spiritu Rosmarini.
[Ráday feljegyzése:] non extraháltatott.

67 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1719. október közepe

Tartalmát nem ismerjük.

68 Kastenholtz János András Bél Mátyásnak
[Sopron,] 1719. november eleje

Könyveket kér.

69 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1719. november 4.

Barlangleírásokat küld.

70 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1719. november 7.

Liptóújvár leírását és könyvecskét küld.

71 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1719. november 8.

Justh Ferenc fiait ajánlja. Biblia-példányokat küld árusításra, Kastenholtz János Andrásnak adja át a nagyobb csomagot. Csitítsa le Justh Antalnak a pozsonyi konrektor elleni vádjait.

Clarissimo Hainoczio
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Cum Perillustris Dominus Franciscus Justh, filios suos ad ludum vestrum deducit, commendare eum Tibi volui, pro ea, qua in adolescentes ducor, propensione. Maior natu Antonius,[1] toto apud me quadriennio hospitabatur. Homo, studia tractans desultorie, ad haec ad praua consortia maxime procliuis. Dabis operam, vt eum rite Parens suus, φιλάργιρος, et qui lubenter sumptibus parcit, accomodet. Haec vero Tibi in aurem dicta sunto. Alioquin Bibliorum Hallensium 6. exempla mitto,[2] singula grossis 25. Maiorem fasciculum librorum tradas velim Plurimum Reuerendo Kastenholtzio. Nequeo iam ad litteras eius respondere, ita me labores sacri vrgent. Interim raptim librorum adscripsi pretium, quod Reuerendo Viro tradas velim. Pecuniolam, colligas vniuersam, atque id vbi fecisti, haud grauate, occasione commoda, ad me eandem mittas. Vale, et amicitia mea vtere, fruere. Pisonii 1719. die 8. Nouembris.

P.S. Antonius iste Iustius, praeceptorem suum, Clarissimum nostrum Conrectorem[3] multis calumniis proscidit, quas si apud vos spargere vellet, velim fraena homini nequam inicias. Id sane iustitiae ac charitatis leges imperant. Rectorem Tuum[4] bene valere iube.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Hajnoczy, Subrecteur present à Sopron
Nebst einem paquet. H.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 6. Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis, 1719. die 8. Nouembris.

72 Aszalay Ferenc Bél Mátyásnak
Pozsony, 1719. november 14.

Diósgyőr leírását és rajzát küldi.

Clarissime, Reverendissime ac Doctissime Vir,
Domine mihi singulari affectione colendissime.

Publica, in moderna Dominorum Procerum et Nunciorum Comitatensium Excelsa Deputatione Regia, Ablegationis meae munia, quibus Inclyto Comitatui Borsodensi obligatus sum, hic Posonij, primum fuere obstaculo, demum a qvarta circiter hebdomada, anniversaria ferme podagra, quo minus potuerim, contra desiderium meum frequentius lares Clarissimae Dominationis Vestrae salutare; num vero qvamvis infirma sint fulcra totius Corporeae molis, Viennam contendens, quod meis Officiis iterum desum, dignetur veniam mihi, semper in Clarissimam Dominationem Vestram velut optime de Patria et Re Literaria meritum civem, uti omni studio affecto, ita ad qvaevis complacendi officia prompto atque parato, indulgere. Delineationem Castri Dios Györ cum subnexa, rudi admodum Minerva, ob alias distractiones meas, nec expolita nec in purum sumpta, concinnata descriptione, mitto Clarissimae Dominationi Vestrae. Peculiorum Regiorum aut directius Coronalium abalienationem prohibentes 3. et 4. Articulos Uladislai Regis Decreti 7.[1] et an Emericus fuerit Palatinus Pereny, in Corpore Decretorum et Catalogo Palatinorum, operae pretium erit investigare, secus corrigi non erubesco. Geographicam vero Tabulam Comitatus Borsodiensis, et qvae a me desiderabantur memoratu, et Patriae Nostrae vel ignarorum, vel male informatorum quorumvis contentationi, consecratu digniora, postqvam Deo auspice Vienna domum meam rediero, consignare, et Clarissimae Dominationi Vestrae, adhuc ante Festa Nativitatis Dominicae, huc Posonium mittere non intermittam. Caeterum reciprocae affectioni memetipsum, Divinae vero Custodiae, et in omnibus adjuvamini Sapientum Directoris Spiritus Sancti, Clarissimam Dominationem Vestram commendo. Posonij 14. Novembris 1719. Salutis Nostrae.

Clarissimae Reverendissimae Doctissimaeque
Dominationis Vestrae

Cultor perpetuus et servus paratissimus
Franciscus Aszalay mp.

[A külzeten:]
Clarissimo Reverendissimoque ac Doctissimo Viro, Domino Matthiae Béelio, Sacrae Ecclesiae Posoniensis Augustanae Confessioni addicto Pastori vigilantissimo etc. Domino mihi colendissimo.
[Pecséttel.]

[Melléklet:]
Castrum Dios Györ, a Maria Regina, subter praealtis Montibus, Bikk, ob nimiam Fagorum copiam, ita vulgo appellatis, super petroso monticulo, in qvadrangulari Figura, qvatuor angularibus Turribus erectum, ac tandem per gloriosum Matthiam Regem Corvinum exornatum, in moderna desolatione sua, uti delineatum est conspicitur: Cui ejusdem itidem Nominis Oppidum, decurrenti per medium fluvio Szinyva, piscibus potissimum auratis Truttis abundante, et limpidissimo, subjacet. Olim circum ambulacra in pinnis Palatiorum, et in lateribus Turrium ex eleganter fabrefactis lapidibus structa, ferreis circum qvaque clatris deauratis, superbiebant. Templum ornatissimo opere factum, duplicatum superius et inferius, in ejusdem lateris meditullio, quod Orientem spectat, visitur. Puteum habet optimae et frigidissimae aquae vivae ex ipsis lapidibus excavatum. Extra pomaeria Castri, quamvis cumprimis in circumducto Fossato, plurimi existant serpentes et venenata repentia, intra tamen Portam, tanto minus, in fornicibus, cellariis, et quibusvis aliis aedificiis, non modo nulla reperiuntur, sed etiam illata actutum

crepant. Aura ibi est saluberrima, noctu lusciniarum, et canorarum plurimarum avicularum Orphea aemulantium concentus, subterlabentisque Fluvii jucundum murmur, verno, aestivoque, imo etiam authumnali, donec asperitas boreae qviescit, temporibus, invitant genas ad svave obdormiendum, pariter tempus matutinum, evigilantes, eodem concentu excipit. Agrum habet fertilis glebae; Promontoria vero ad meridionalem plagam, Solis jubare animata, dignorum Iovis abaco vinorum feracia sunt; abundant praeterea delicatissimis Pomonae fructibus.

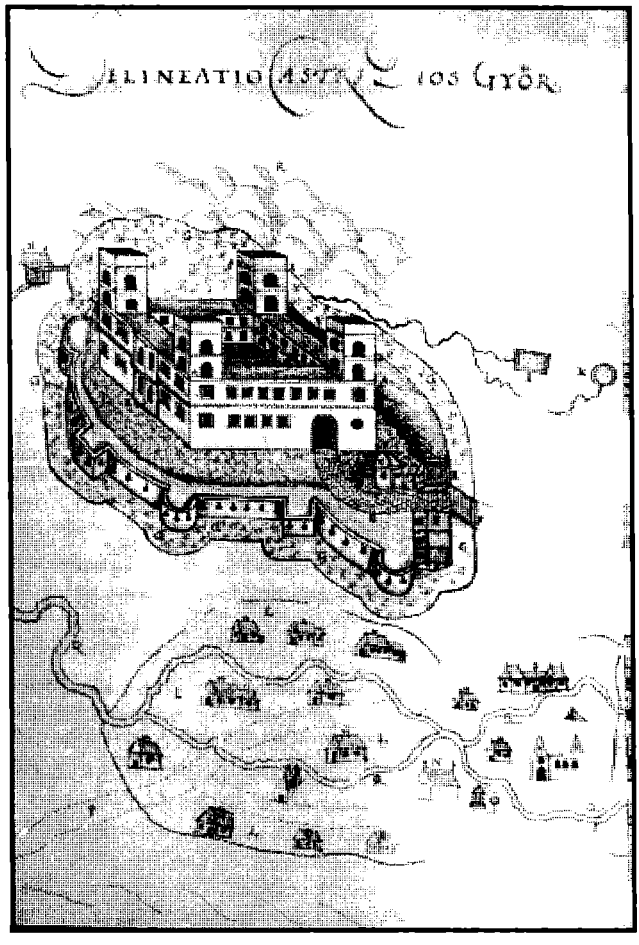

Balneum Reginae vulgo dictum, est pronunc sine ulla cura, quod ebullit ex radicibus petrosorum montium, habetqve vicinum sibi ad triginta circiter passus, Fontem Sancti Georgii, versus Occidentem, nullo alias per totum Annum erumpentem e visceribus terrae, nisi prima lunatione Aprilis, qva crescente, in tantam copiam limpidissimus tepidusqve Fons excrescit, ut duos lapides molares de facili circumageret, decrescente vero eadem Luna, per totum decrescit, nullaqve amplius aqva in alveo supermanet. Plurimis adversa valetudine affectis opitulatur, seu in alveo fiat balneatio, seu uti delicatorum mos est, in ahenis calefacta aqva in cados effundatur.

Est hoc Castrum, cum toto Dominio, Peculium Sacrae Regni Coronae, cujusdem Bona sensu Articulorum 3. et 4. Uladislai Regis Decreti 7. abalienari nullo modo qveunt; erat tamen

ob publicas necessitates Palatino condam Hungariae, Emerico Pereny, et Consorti ejusdem Helenae Orszagh, pignori locatum, a quibus descendit succesive per foemineam lineam, ad Familiam Török de Eming, inde ad Familias Nyari de Bedeg, et Baronum Haller de Hallerkö; recaptivatum nihilominus in possessionem Coronalem per Fiscum Regium ab Anno 1702. a Barone Samuele Haller, ac caeteris hypothecariis Possessoribus, ordinario Juris processu, sub Divi Leopoldi Primi Caesaris et Regis Apostolici glorioso Regimine.

Erant aedificia, a temporibus Divorum Nationalium Regum, diligenter custodita atqve conservata, eo usqve, donec Michael condam Teleki Principis condam Michaelis Apaffi Transilvanicae Militiae Generalis, sub Civilibus Patriae motibus, Anno 1678. proditione Mosqvetariorum capto Castro Sacra Vulcania celebrasset; ab isto tempore formicato ubiqve opere adornata Palatia, continuis tempestatum inclementiis exposita, in rudus, collapsis fornicibus, praeter ea, qvae inter duas turres Orientem respicientes, supranominatus Baro Samuel Haller, scandulis contegi procuravit, transivere.

Literae Alphabeticae in praemissa Delineatione designant seqventia:

A. Circumambulacra ex fabrefactis lapidibus.

B. Templum in latere Orientali anteriori parte prominens.

C. Carcerem sub Arce.

D. Lapidibus stratam viam in Arcem ducentem.

E. Aedes Officialium Custodum Arcis, cum duabus Turribus secus Portam erectis.

F. Pontem. G. Fossatum cum palude. H. Molendinum.

I. Balneum Reginae. K. Fontem Sancti Georgii. L. Oppidum.

M. Templum desertum lapideum. N. Modernum Helveticae Confessioni addictorum Templum ligneum. O. Turriculam ligneam cum campana. P. Viam ex Oppido Miskolcz in Oppidum Győr et Castrum.

Q. Fluvium Szinyva. R. Montes ad meridiem et Occasum sitos.

73 Bohus György Bél Mátyásnak
[?], 1719. november vége?

Szepes vármegye leírásához küld kiegészítéseket.

74 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1719. december eleje

A levél és a küldött memoriale tartalmát nem ismerjük.

75 Bél Mátyás Bohus Györgynek
Pozsony, 1719. december 7.

Örül, hogy dolgozik Szepes vármegye leírásán. A szepesi barlangleírásokat Buchholtz deményfalvi barlangleírásához és -rajzához hasonlóan kéri. Petánczy tévedésből Nagyszombatban hagyta a vele küldött anyagot. A Pordromusba akarja beilleszteni Szepes vármegye leírását. A Mitsinskytől kapott leírással összedolgozza Bohusét. Úgy tudja, hogy Kray térképe Bohusnál van, ezt is szeretné közölni. Petánczytól tud az egyik barlangból előkerült csontokról, amelyek Bohushoz jutottak. Tájékoztatást kér róluk. A Prodromust a következő országgyűlésen kézbe szeretné adni. Schwartz búcsú nélkül eltávozott.

Clarissimo Viro Georgio Bohusch
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Nae ego mentiar, si non me pudet vehementer, quod toties abs TE non litteris tantum salutatus, sed mactatus etiam lucubrationibus TVIS, hucusque non responderim. Et nisi mihi esset in humanitate Tua spes veniae, vterer longiore excusatione, quam nunc, duobus, quod aiunt verbis expresserim: *non vacabat.* Haec sufficiant! Venio ad TVA. Quod in conquirendis rebus, quae Comitatum Vestrum Scepusiacum queant illustrare, diligentem adeo operam nauas, id vero vehementer laudo, et erunt, qui olim laudent, plures. Antra in primis Scepusiaca, faxis ea Methodo, qua Deminfaluensia delineauit solertissimus eorum scrutator, Clarissimus Buchholtzerus noster, exscribantur, depinganturque.[1] Fuit his diebus apud me Perillustris Dominus Petánczy, sed proh dolor, quae a Vobis adtulerat, errore scribae apud Tyrnauienses reliquit, mihi reddenda, quae hucdum mihi reddita haud sunt. Auertat numen ne ista Cymelia intercidant. Hoc TE latere nolo, iam me totum in eo esse, vt vniuersi mei operis *Prodromum,* si id quidem fieri possit, hac hyeme edam. Peruellem vt ei liceret inserere Comitatum Scepusiensem; non profecto committerem, vt ignoraret orbis eruditus, cuius opera profecerim. In TE, mi Georgi, summa mihi spes immo confidentia est. Dedit ad me Plurimum Reuerendus Mitschinsky noster symbola sua, profecto solide elaborata, quae cum TVIS conferam combinaboque. Heus porro, Amice Veterane. Certis auctoribus habeo, Perillustris Domini Kray mappam chorographicam Comitatus Scepusiensis apud TE esse. Hanc Tu ne quaeso operi meo, quinimmo orbi erudito inuideas: aut si feceris, Musas in furias aduersum TE versum iri certissime Tibi persuadeas. Sed credo nihil TE commissurum, quod operi meo esse possit detrimento. quam ego promptitudinem Tuam, *Prodromi* exemplo remunerabor. quod vt fiat illustrius Tuum erit procurare. Recensuit mihi Perillustris Dominus Petanczy de Ossibus Draconis ex antro quodam protractis, quae iam penes Te sint. De his doceas me velim: 1. An sint ossa Draconis? 2. an in formam Sceleti queant redigi? 3. an Sceleti istius possim sperare delineationem? Haec et infinita alia abs TE praestolabor, atque id citissime. Vellem enim, vt Prodromus meus, futura Diaeta in manibus Hungarorum esse possit. Plura non vacat. Vale ergo Amicorum inter Gepidas, ocelle, et gentis nostrae decus mecum promoue. Pisonii. 1719. die 7. Decembris.

P.S. Schwartzius Vester, quem Tu mihi vehementer commendasti, et ego impense amaui ac promoui, magno suo malo, me insalutato abiit: id quod parenti suo nuntiatum volo. *Responde, aut etc.*

76 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1719. december 16. körül

Tartalmát nem ismerjük.

77 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1719. december 25.

Tartalmát nem ismerjük.

78 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1720. január 8.

A Kárpátok leírását és rajzát küldi

79 Bél Mátyás Bohus Györgynek
Pozsony, 1720. január 11.

Megkapta a Petánczyra bízott küldeményt (Késmárkról és Szepes vármegyéről). A teljes leírást még nem tudta megfogalmazni. Kéri, hogy adatait a térképpel együtt sürgősen küldje. Már készül a Prodromus, a metszetek is. Az előkerült állatcsontokat szeretné megvásárolni. Nem tudja, hogy a Topperczernél levő művei eljutottak-e Bohushoz.

Clarissimo Viro Georgio Bohusch Rectori
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel, Verbi Diuini Minister.

Nuper ad TE litterarum aliquid dedi, quibus, quantum TIBI debeam, non obscure testatus sum. Redditae mihi sunt interim, quas Tu Perillustri Domino Petánczio credidisti, iunctis vna excerptis, quae de arce Keszmarkiensi et Sepesiensi, mecum communicata voluisti.[1] Et hic quidem primo omnium exosculor pietatem TVAM, qua nouas honorum, profecto autem onera sunt, accessiones, mihi gratulatus es. Ita velit DEVS, quemadmodum TECVM boni omnes vouent. Illud vero de me Tibi persuadeas velim, eum esse, qui ista qualicunque fortunae meae in melius conuersione, in colenda vetere amicitia nostra, non modo non sim futurus segnior, sed alacrior etiam; TV modo, quam mihi denuo sancte pollicitus es, fidem serues intemeratam. Vtinam vero Comitatus Vestri plenam tandem habere queam descriptionem. quae enim carptim mittis, bona illa quidem sunt omnia, sed redigi in ordinem, et eo inuestiri stilo nequeunt, quo mihi proposui, totum, opus exscribere. Des ergo, mi amice, operam, vt cum mappa, quidquid habes de Vestro Comitatu, mecum quamprimum communices. Feruent enim operae Prodromi, et icones bene multae, mappae praeterea Geographicae, iam aeri scitissime inciduntur. Draconis, vel quodcunque aliud fuit animal, ossa, siue sceleton, vti cistae bene impactum mihi, persoluturo pretium, quamprimum exmittas, vehementer abs TE peto. Peruellem praeterea scire, an mea apud Topperczerum opera adhuc indigeas.[2] Faciam, ne promptitudinem meam iure queas desiderare. Vale, et millies rogatus, responde. Pisonii 1720. die 11. Januarii.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur George Bohusch Recteur de Eccole, mon tres honoré Ami à *Käßmarck*
Per couvert.
[Pecséttel.]
[Bohus feljegyzése:] Percepi 15. Januarii.

80 Ráday Pál Bél Mátyásnak
[Pécel], 1720. január 15.

Tartalmát nem ismerjük.

81 Bél Mátyás Ráday Pálnak
[Pozsony], 1720. január 20–25. között

Pécelre címzett levél a vallásügyi bizottság ülésének időpontjáról.

82 Moller Károly Ottó Bél Mátyásnak
[?], 1720. január vége?

Értesíti, hogy Ráday Pál visszatért Losoncra.

83 Bohus György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1720. február eleje

Érdeklődik a brezói lelkészi állás felől.

84 Bél Mátyás Bohus Györgynek
Pozsony, 1720. február 8.

Utolsó két levelére nem kapott választ. Most megérkezett levele. A brezói egyház Záborskyt hívta lelkésznek. Kéri a Kray által készített térképet eredetiben. Megismétli, hogy méltányos áron szeretné megszerezni az előkerült állatcsontokat. Két éve Fischer Dánielt is hívta közös munkára, de ő kedvezőtlen választ adott. Próbálja Bohus megnyerni őt Szepes vármegye természetleírására! Prodromusát azoknak ajánlja, akik segítették anyaggyűjtését.

Viro Clarissimo Georgio Bohusch
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

De Te cogitabam, optime Bohusch! cum TVAE mihi redderentur. En vero, quod TV abs me, id ego abs TE habere cupio. Nimirum binis ad TE vicibus scripsi, altera, cum Perillustris Dominus Petanczy, fasciculum abs TE missum, fortuito Tyrnauiae reliquisset;[1] altera, cum eo accepto, gratias Tibi egissem, rogassemque, vt Comitatus Vestri cum mappam Geographicam, tum plenam descriptionem, tandem ad me dares.[2] Qui vero est? quod eas non acceperis. Priores illas, sine aliena inscriptione, recta per Leutschouiam ad TE dederam; posteriores Perillustri Domino Goldbergero inscripsi. Nunc ad TVAS venio. Ita est, vacat Ecclesia Brezovicensis; sed Reuerendus Dominus Zaborskius in eam euocatus iam est. An obsecuturus sit, nescio. Alioquin caussam TVAM apud Dominum Kermannum, mihi addictissimum, agerem omnino. Iidem Brezovicenses, ipsum Kermannum primo euocauerant, qui tamen prisca sede sua noluit decedere. Vtinam se mihi occasio dedat, qua Tibi probare animum meum possim. Ceteroquin, maiorem in modum abs TE peto, vti Mappam illam Geographicam, quam concinnauit Perillustris Dominus Kray in originali mecum communices. Descripta eadem, originale exemplar Tibi remittam, mille cum gratiis. Iam enim in eo sum, vt moliminis mei Prodromum edam. Huic autem percuperem Vestrum quoque Comitatum inserere: modo ne ita difficiles vos experirer in conferendis symbolis. Publica res agitur, non mea: hanc innatus amor in patriam imperat. Ego vero de TE mihi omnia polliceor. Rogaueram, superiori epistola mea, vt Draconis illa ossa, quae Tu emisti, iusto pretio mihi permittas, ac cistae impacta, per aurigas Leutschouienses, qui ad nos commeant, ad me deuehenda cures, quam quidem petitionem iam quoque repeto. Inuitaueram ante biennium ad sociandas operas Dominum Danielem Fischer; sed ille mihi minus gratas reddidit litteras. eum TV, si posses permouere, tam mihi foret gratum, quam quod gratissimum. In primis vtilem operi meo nauaret operam, si materiam medicam, nascentem in Comitatu Scepusiensi, per tria illa regna, animale, vegetabile et minerale, colligere inciperet, in thermas, acidulas, fontes admirandos, inquireret, et eorum phoenomena explicaret. Sed iam desino, et Te per amorem patriae, per communem religionem, Musas communes obtestor, vt destinationem hanc meam promoueas. Vale. Pisonii 1720. die 8. Februarii.

[P.S. a margón:] Prodromum, quem edere paro, iis dedicabo, qui collectionem meam iuuerunt adhuc. Agite ergo, carissima pectora! et liberaliter praestate, quod tot conceptissimis precibus requisiui. Vale et proxime responde.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur George Bohusch Recteur d'Eccole Euangelique present à Keszmark
Per Couuert.

[Pecséttel.]

[Bohus feljegyzése:] Percepi 13. Februarii.

85 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1720. február 8–10. között?

Tartalmát nem ismerjük.

86 Bohus György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1720. február 18.

A talált állatcsontokról.

87 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1720. február 21.

Tartalmát nem ismerjük.

88 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1720. [február]

Ráday január 15-i levelére válaszát Pécelre küldte. Moller leveléből értesült arról, hogy Ráday Losoncra távozott. Ott majd Moller tájékoztatja. Megkapta Rádaytól a peregrinus diákok levelét. Moller szerint Nógrád vármegye Hermannt akarja orvosának. Kéri Ráday támogatását az ügyben.

Immanuel.
Perillustris ac Generose Domine,
Domine Fautor mihi Colendissime!

Ad litteras Perillustris Dominationis Vestrae, Péczelio sub dato 15. Januarii ad me exaratas, ea, qua par est, obseruantia, respondi; ita tamen vt litteras illas, Peczelium direxerim, ratus, fore, vt terminum religiosae Commissionis, illic sit praestolatura Perillustris Dominatio Vestra. Quia vero ex litteris Domini Doctoris Molleri accepi, Eandem Perillustrem Dominationem Vestram Losontzium remeasse, vbi is cum Perillustri Dominatione Vestra collocutus sit; nolui deesse officio, quin praesentibus, testarer, partim gratam mihi accidisse epistolam Perillustris Dominationis Vestrae, partim etiam litteras ad peregrinos illos directas, rite ad me promotas esse. Idem Dominus Doctor noster Mollerus, perscripsit ad me, in eo esse Inclytum Comitatum Neogradiensem, vt Affinem meum, Dominum Doctorem Andream Herrmannum, pro ordinario Comitatus Medico euocare gestiat, si is in gremio dicti Comitatus sedem velit figere. Fateor, habuisse bonum virum caussas pene innumeras, quibus ab isto negotio absterrebatur, plane autem persuasi Eidem, vt, si condecens sibi tractamentum fuerit datum, vocationi illi prorsus subscribat. Quia vero facile intelligo Perillustrem Dignitatem Vestram merito inter primos numerandam esse, quae in hoc negotio partem praecipuam capiat; obnixe Eandem rogare volui, dignaretur, pro singulari suo in me fauore, rem omnem sibi habere commendatam; quo dictus Affinis meus, Dominus Doctor Herrmannus, in inclyto Comitatu condignam habere possit accommodationem. Plane enim adseuero, Eum, vti artis medicae peritissimum, ita in

vita comem, modestum, sobrium atque acceptum esse. Pro quo, et aliis expertis fauoribus, nunquam non intermittam perseuerare

Perillustris Dignitatis Vestrae

obseruantissimus
Matthias Bel mp.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Paul Raday present à Ludan
Per: Buda, Hatvan.
[Pecséttel.]

89 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
Hibbe, 1720. március 7.

A talált állatcsontmaradványokról, Bohus Bélnek írt leveléről.

90 Bél Mátyás Bohus Györgynek
Pozsony, 1720. március 14.

Buchholtz jelezte, hogy az elveszettnek hitt Bohus-levelet meg fogja kapni. Munkára buzdít. Kéri, hogy a talált csontokat engedjék át neki. Szívesen venné Fischer Dániel csatlakozását az országleíráshoz, bár az két éve, mikor hívta, megsértette. Kéri, hogy Szepes térképét és a városok címercinek leírását küldje. Mitsinsky címét tudakolja.

Clarissimo Viro Georgio Bohusch
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Cum de his dandis ad TE, cogito, responsuris Tuis, quas die 18. Februarii ad me dedisti, en adest ooportune, Clarissimi Buchholtzii nostri epistola, quam is ex itinere, quod ad Te suscepit, mihi inscripsit. Facit is mentionem litterarum TVARVM, quas ego interiisse, iam paene deplorabam, sed facit spem simul, fore, vt breui eas tandem aliquando accipiam. Pergite modo carissima pectora, bene de patria vestra mereri, erit tempus, quo laborum vestrorum fructus carpetis. Vtinam vero Draconis illa ossa, quae vterque possidetis, cistae cum cura impacta, tandem ad me expedietis. sumtus vestros lubens reddam. Prouidendum vero foret, ne ossa vel frangantur vel adterantur. Si Nobilissimus Dominus Fischerus operas sociare voluerit, faciet et suo nomine rem sane dignam, et meo operi vtilem. Inuitaueram eum ante biennium ad laboris societatem, sed ille mihi ita respondit, vt facile fuerit colligere, putauisse optimum virum cum homine sibi rem esse ἀναλφαβήτω. quam ego indignationem silentio pressi. quod autem Cuntzius aliquid scripserit, aut Lendrajus dixerit, ipsorum tribuendum est procacitati. Sed haec Tibi soli dicta sunto. Quaeso vrgeas optimum Buchholtzium, ne Tuae litterae intereant. nondum enim eas accepi. Plura iam non habeo, quam vt Te iterum iterumque rogem, vt mappam mihi Scepusiensem, cum Comitatus insigniis vrbium item Liberarum tandem mittas. Vale. Pisonii 1720. 14. [Martii].

[P.S. a külzeten:] Doceas me quaeso, qua via ad Reuerendum Dominum Mitsinsky scribendum sit. Succenset enim mihi vir bonus, quod sibi non respondeam. Facerem lubentissime, sed quo sint dirigendae litterae, vt Nustam perueniant nescio. mihi succurre, ne vir ille indignetur amplius.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur George Bohusch Recteur tres renomé present à *Käsmarck*
[Pecséttel.]
[Bohus feljegyzése:] 19. Martij resignatae.

91 Bohus György Bél Mátyásnak
[Késmárk] 1720. március közepe után

A Thurzó család genealógiájáról(?).

92 Bél Mátyás Bohus Györgynek
Pozsony, 1720. március 31.

Két levelét megkapta. Mohón vágyik az állatcsontokra. A Thurzó család genealógiájának táblája megvan neki is, de bizonyos helyen az adatok ellentmondanak a történelemnek; kéri Bohustól az övét. Az állkapocsról a metszetet rövidesen megkapja Bohus. Mihelyt ráér, válaszol Topperczernek.

Viro Clarissimo Georgio Bohusch
Virtutem Resurrectionis Christi nunciat Matthias Bel, Verbi Diuini praeco.

Tametsi laboribus sacris, quod hebdomadae huic praesum, penitus sim obsessus; nunciandum tamen Tibi volui, geminas TVAS, cum iconibus, quas habebant inclusas, me rite accepisse. Priores illae,[1] in labyrinthum, nescio quem, illapsae, non eluctatae inde sunt, vt adeo necessum sit, monere iterum iterumque Buchholtzium nostrum. Ossa belluae illius auide praestolor. Adde vertebras etiam spinae dorsi, et quidquid ad Sceleton illud pertinet. Quod autem de Tabula Genealogica Illustrissimae Thurzonum familiae scribis, tam erat gratum perceptu, quam quod gratissimum. Faxis, o mi Georgi! eam ad me mittas, siue remittendam inposterum, siue redimendam iusto pretio. Habeo equidem tabellam familiae huius genealogicam, a summo viro mecum communicatam; sed eius quaedam momenta videntur contraire historiae, neque sunt mihi perspicua satis. Forte ex TVA illa possunt suppleri, quae siue desunt, siue sunt obscura. Maxillae nuperae sculpturam breui accipies, quae TE possit ad plura exhortari. Ad Topperczerum, vbi a laboribus, saltem paullulum licuerit respirare. Vtinam eo loco essent fortunae meae, vt meo ipsius aere, hanc Tuam necessitatem quirem subleuare, mallem id quidem facere, quam alienam pulsare ianuam. Sed vbohy Knez! Tu iam Vale, et in persequendis instituti NOSTRI partibus alacris esto. Pisonii ipso die Resurrectionis Christi 1720.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur George Bohuss Recteur present à Käsmark
Per Couert[!].
[Pecséttel.]
[Bohus megjegyzése:] 6. Aprilis.

93 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1720. április 4.

Szemrehányás Haynóczi hallgatása miatt. Kéri, hogy a könyvek árusításáért összegyűlt pénzt és a megmaradt példányokat küldje el hozzá.

Clarissimo Viro Danieli Hajnoczy
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Quid agas, quoue sint loco res TVAE, inprudentem me diuturniore silentio TVO fecisti. fac vt, resciscam rerum TVARVM statum. Nunc abs TE vehementer peto, vt pecuniolam, quam ex venditis libellis habes collectam,[1] mihi mittas. Pertinet ea ad Compactorem nostrum, hominem auarum, qui ideo subinde mihi molestus est. Adde, quae supersunt, libelli exempla, vt me cura

ista atque sollicitudine exonerem. Ita vale, meque ama. Pisonii Marcomannorum. MDCCXX. 4. Aprilis.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Monsieur Daniel Haynoczy, Subrecteur present à Sopron
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 7. Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis, 1720. die 4. Aprilis.

94 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron] 1720. április közepe

Házasságáról és a könyvárusításról.

95 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1720. április 26.

Gratulál Haynóczi házasságához. Justh Ferencet figyelmeztesse, hogy a vele Sopronból Pozsonyba küldött pénzt adja át. A megmaradt példányokat kéri vissza. A Justhnak adott pénzről is tájékoztassa, hogy elszámolhasson.

Clarissimo Viro Danieli Hajnoczy
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Non est sine culpa, quod hucusque haud respondi ad TVAS, si tamen culpa ea Belii est, et non sexcentarum, quibus obsidetur, occupationum. Et primo quidem, de foedere connubiali,[1] quod me fecisti certiorem, mihi gaudeo, TIBI gratulor. Faxit Deus Optimus Maximus vt omnia TIBI ex animi sententia, si id hominum sit optare succedant. Illud TE latere nolo, Dominum Iusth, cum apud vos vltimo fuisset, nihil mihi abs TE pecuniae adtulisse reddidisseue. Visitauerat me, cum ad Vos properaret, reducem tamen, quantum vis rogatum, non vidi; vt adeo non videam, quomodo vir iste eo sit proralpsus[!] incogitantiae. Tuum ergo fuerit monere eum per litteras vt pecuniam contra ius fasque detentam, siue TIBI, siue mihi, quam citissime reddat. Residua exempla, quae apud TE habes, bono huic viro, bene impacta, trades, qui ea curte ad nos deferet. Peruellem praeterea resciscere, quot florenorum summam aequauit pecunia Iusthio tradita, vt eam interim ex mea possim numerare, homini cupido, dum abs TE recipiam, quod Iusthio numeratum est. Bibliorum pretium, iam tum accepi, cum Iusthius filios suos, Lyceo Vestro intimasset.[2] Quem admodum florenos 10. quos iam Plurimum Reuerendus Kastenholtzius, quem mihi prolixe salutabis, misit. Iam vale, et epistolae minus comptae, ignosce. Pisonii 1720. die 26. Aprilis.

P.S. Clarissimum Dominum, Rectorem, quin et Clarissimum Dominum Matolay, meis verbis, optime valere iube. Si animus est Clarissimo Matolayo lares adeundi suos, frequentes iam erunt occasiones, quae ad illas oras proficiscuntur.
[A külzeten:]
Clarissimo Viro Danieli Heynotzy Gymnasii Semproniensis Subrectori, Amico suo
Sempronii
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 8. Reuerendus Matthias Bel, 1720. die 26. Aprilis.

96 Bohus György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1720. május 1. körül

Küldi a Bél által kért csontmaradványokat és a Thurzó család genealógiai tábláját.

97 Bél Mátyás Bohus Györgynek
Pozsony, 1720. május 5.

Megkapta az állatmaradványokat, csodálja és próbálja a koponyát értelmezni. Kérdezi: hol a barlang, amelyben találták? Van-e ott az állatok számára lejárat? A vármegye térképe jó, írnoka másolja. Kray nevén jelenik meg, kéri teljes nevét és tábori rangját. Bárcsak Sáros és Abaúj vármegyékről is volna hasonló! Raymannhoz küldte Sáros vázlatát, hogy jelölje be a településeket, még nem kapta vissza tőle. Talán Kray elkészítené azt is. Nagyra értékeli a Thurzó-családfát. 20 példány Liber memorialist küld kedvezményes áron. Mellékeli a pozsonyi iskola szervezeti felépítését.

Clarissimo Viro Georgio Bohusch
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Accepi tandem, reliquias, belluae, nescio cuius, quas TV ad me destinaueras. Mirabar, et hucdum miror insolitam cranii illius compagem, partim, ob cerebri situm, partim, quod oculorum vestigia, aegre in eo queant notari. Equidem, non reperio, quorsum me coniectura ducat: nisi opiner, asinum forte aut camelum fuisse syluestrem. Sed ne haec quidem coniectatio mihi satis facit. Tu interim doceas me velim: 1. Vbi et in qua montis Carpathici parte antrum istud, ex quo extractum est cranium illud, existat? 2. Annon belluis quibuscunque ad antrum hoc patent aditus? Cetera, suopte instinctu adscribes. Mappa Chorographica Comitatus Vestri omnibus numeris mihi ipsi videtur absoluta. Nunc in ea transportanda occupatur scriba meus. Sponte vero faciam, quod TV mones, vt mappa illa sub Krajiano prodeat nomine. Non is sum, qui bene meritos laude fraudare, seu possim, seu velim. Faxis modo, vt optimi Viri, nomen, cum eo, quod in castris gerit, oneris et honoris titulo, ad me quamprimum transcribas. Vtinam Sárosiensem, et Abaujvariensem pari delineatos diligentia haberem. Misi ad Excellentissimum Reimannum, Doctorem Medicum, adfinem meum honoratissimum, Comitatus Sarosiensis vestigium, Mathematica diligentia, expressum, vt sua sitibus debitis loca adscriberet. neque recepi eam hucusque. Fortean complere eam posset Perillustris Kray, pro ea, qua pollet calami, elegantia. Denique Arborem stemmatis Thurzoniani, maximi facio. Credo autem inimica manu erosa esse familiarum capita. quae tamen videbo, vt ex historia queant sarciri. Quid vero ego Tibi pro his omnibus? mi Georgi! Nempe, mitto iam Libri Memorialis[1] exempla 20 quae digressi hinc aurigae vestri, nudius tertius, secum abstulerunt. Veneunt ea apud nos, cruda adhuc, singula grossis 12. Tibi autem grossis 10 eadem permitto, vt ita summam florenorum 20 expleant. Pluribus si indigueris, prouidebo, vt habere possis. Adieci exemplis illis, vniuersae rei Posoniensis Scholasticae compagem, a me adornatam et, quae Dei est gratia, in effectum deductam.[2] Plures ex meis, libellos, adiecissem, sed nimia aurigarum festinatio vetuit: id quod occasione proxima sum facturus. Vale et mihi faue. iam pluribus animi mei sensa perscribere tempus vetat. Pisonii 1720. die 5. Maji.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur George Bohuss Recteur bien renomé present à *Käsmarck*
Per Couert[!].
[Pecséttel.]
[Bohus feljegyzése:] Percepi 10. Maji.

98 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1720. május 17.

Tartalmát nem ismerjük.

99 Bohus György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1720. május 19.

Az iskola átszervezéséről.

100 Justh Ferenc Bél Mátyásnak
[?], 1720. május 25. körül

Haynóczi Dániel levelét és a tőle továbbításra kapott pénzt küldi.

101 Bél Mátyás Bohus Györgynek
Pozsony, 1720. május 30.

Kérdezi, hány példány Liber memorialist és Grammaticát kér (bekötve vagy krudában), s Besztercebányáról el tudja-e szállíttatni. Buchholtz sajnálja, hogy a Prodromusba szánt barlangleírása és atyja Kárpátok-leírása akarata ellenére a boroszlóiakhoz jutott. Szeretné tudni, ki juttatta el oda, ő ugyanis a barlangok illusztrálásába már sok pénzt fektetett. Vigyázzon, nehogy az ő küldeményei is illetéktelen kezekbe kerüljenek.

Viro Clarissimo Georgio Bohusch
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Quas ipsa die πεντεκοστη ad me dedisti, opportune aduolarunt. Bene, quod conuenit nobis. Credo conueniet in posterum quoque. Optime vero facis mi Bohusch, quod barbariem illam, et ingeniorum carnificinam is expugnatum. Non Te seu ope, seu consilio, si vtrisque indigueris, deseram. Nunc abs TE peto, vt nuncies mihi, quot exempla Libri Memorialis, Grammatices, Rhetoricesque[1] et an cruda ea vel compacta habere velis. Porro an ea Neosolio ad Vos tuto ac celeriter possint deportari. Huc enim singulis hebdomadibus commigrare solent currus. In nulla officii parte Tibi deero, fac me modo, quam citissime certiorem. Buchholtzius vehementer dolet, et conqueritur, antrorum suam descriptionem, quae in meo prodromo, suo sub nomine prodire debuerat, vna cum descriptione illa Carpathi, quam pater suus concinnauit, ab amico quodam, nescio cuius fidei, sibi inuito subreptam, et collectoribus Vratislauiensibus[2] transmissam, vbi iam typis exscribatur. Mordet me factum istud scioli, quis quis ille sit. Ego enim in picturam antrorum istorum iam magnos sumptus feci. Sed dabo operam, vt intelligat, quid praemii sit ista sua procacitate homo ille promeritus. Tu carissime! si quid mecum communicas, sancte prouideas harpygum in manus ne incidant. Nondum enim acta fabula illa Esopi est sed agitur hucdum, qua cuculus alienis indutus pennis, miscere se pauonibus audet. Tu quid velim hac facetia probe nosti. Iam vale, et faue, cui fauisti hucusque.
Pisonii 1720. die 30. Maii.
[P.S. a margón:] Dabis operam, vt proxime abs Te responsum habeam.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur George Bohusch, present à *Käsmarck*
[Pecséttel.]
[Bohus feljegyzése:] 5 Junij.

102 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1720. május 31.

Megkapta a visszaküldött példányokat és Justh Ferenctől a pénzt. Haynóczi kérését teljesíti. Kastenholtz János Andrást üdvözli, nyugtassa meg, intézi az ügyét.

Clarissimo Viro Danieli Hajnocy
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Accepi libellos abs Te remissos, quin et Iusthius litteras Tuas, cum pecunia, suo ipsius vsus nuncio, ad me tandem misit.[1] Vt adeo, neque Tu habeas, cur amplius Tibi sis molestus, neque ego, cur Tibi sim oneri. Habe interim gratias, quod non defuisti huic qualicunque negotio. Quae a me petiisti, lubenter non minus quam luculenter exsequar, quod intelligo ad muneris mei partes quam maxime istud pertineret, vt notitia Dei quam exaggeratissime passim dimanet. Mora tamen aliqua opus erit, quam vt indulgens mihi, obnixe peto. Summe Reuerendo Kastenholtzio[2] Salutem Plurimam dices iubebisque eum securum de pecuniae illa summa, quam Te administro, ad me miserat. Peruellem tandem Viro Optimo per litteras satisfacere, sed ita sum mihi ipsi grauis, vt amicis nequeam vacare. Tu iam vale, et amicos meos ora, vt mihi Tecum faueant. Pisonii 1720 exeunte Maii.

[A külzeten:]
VIRO Clarissimo, Doctissimoque Danieli Hajnoczy Subrectori Scholae Semproniensis, Amico suo Sempronii
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 9. Reuerendus Matthias Bel, 1720. die 31. Maii.

103 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
[Pozsony], 1720. május vége

Kassai Michaelis György levelét továbbítja.

104 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1720. június 3.

Küldi Szepes vármegye leírását.

105 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1720. június 5. körül

Tartalmát nem ismerjük.

106 Bél Mátyás Johann Kanoldnak
Pozsony, 1720. június 17.

Magyarország természeti leírásában a felsorolt tudósok is segítik. Ifj. Buchholtz György hat liptói barlangról, atyja a Kárpátokról készített leírást és rajzokat. Fischer Dániel, aki átnézésre kapta meg e kéziratokat, azokat lemásolta és

a szerzők tudta nélkül Boroszlóba küldte Kanoldék kiadványába. Fischert ő kérte közös munkára, de hiába. A szóban forgó kéziratok megjelentetésébe ő már pénzt fektetett. Kéri, hogy álljanak el a dolgozatok közlésétől. Ha nem teszik, a művelt világ tudomására hozza a tényeket.

Excellentissime, Amplissimeque Domine!
Fautor aestumatissimae!

Collectiones TVAS, Sociorumque, maximi semper feci quod et singularis eruditionis TVAE, studii atque laboris sunt indicium, et ad vitam humanam multis modis reddendam beatiorem, pertinent: Deum Optimum Maximum precatus, vt TIBI vitam viresque porro benignissime largiatur, quo institutum isthoc longe vtilissimum, in seros annos mascule prosequi possis; magno, cum rei litterariae vniuersae commodo, tum in primis artis medicae et quae huic sunt adfinia, incremento. Miraberis vero, Vir Excellentissime, epistolam hanc, hominis, hucusque TIBI ignoti. Nempe, Complures iam anni sunt, cum ad illustrandam Hungariae nostrae historiam, non ciuilem tantum et litterariam, sed cum primis naturalem, animum adieci, neque hactenus siue sumptioni peperci, siue laboribus, vt destinata feliciter queam exsequi. In primis dedi operam, vt cum vastissimum isthoc institutum, hominis vnius, non vires tantum, sed vitae quoque excedat terminos, plures, patriae nostrae viri docti, sociarent mecum operas. Et sunt profecto in eorum numero, cum omnium ordinum religionumque viri quam plurimi; tum medici praecipue, et inter hos: Carolus Otto Mollerus; Johannes Adamus Genselius; Carolus Reygerus; Johannes Adamus Reimannus; Johannes Theophilus Schwartzius; Andreas Herrmanus; Bátsmegyi[!], aliique, viri, arte medendi et rerum naturalium peritia, excellentissimi, quorum singuli, singulas historiae naturalis partes, sibi exornandus, sumpserunt; puta: Thermas; acidulas; admirandas aquas; materiam medicam, quam gignit Hungaria; vitia; metalla, et quae sunt reliqua, omni studio prosecuturi, meamque adeo suffulturi destinationem. Curam antrorum describendorum in se suscepit Clarissimus Georgius Buchholtz iunior, quem ad eam rem, multis precibus, quae viro docto possint auctoramento esse, inuitaueram. Facilem se mihi praebuit, vir optimus, et plura sane praestitit, quam equidem rogabam. Praeterquam enim, quod sex antra Comitatus Liptouiensis, stupendae capacitatis ac naturae, ipse neque id sine vitae periculo, adiit, et ad leges mathematicas, accurate descripsit: Patrem profecto suum, virum fere octogenarium, eo permouit, vt sua mihi manu, historiam montium Carpathicorum, conscriberet, iuncta ei opera accurata altissimorum iugorum delineatione: Has ergo operas, tantis et laboribus et periculis, ad vmbilicum perductas, iam iam ad me missurus erat; cum eas amicorum aliquis, non alio, vti obtendebat, fine a se impetrat quam vt rerum harum contemplatione, animum pasceret, et, si quae occurrerent, ipse quoque adnotaret, victus precibus Buchholtzius meus, labores suos ac Parentis ac perlustrandum amico a Generoso Domino Stephano Berzeuitzio adornat[os] rogitanti permittit, quos ille clam exscribend[o]s curat, et auctore inscio inuitoque cum nobilissimo Domino D[octore] Fischero, cui placere voluit, communicat, qui e[os] demum non minus inscio Buchholtzio ad TE mittit collectionibus vestris magno meo damno inserend[os].

Ignarus rei gestae optimus Buchholtzius eodem suos iuxta et Patris labores ab amico recepto ad me mittit, operi meo ornando augendoque, profuturos: atque id in manuscripto, vt vocant, originali. Gauisus sum de tanta operis mei accessione, et omni cura studioque in id incubui, vt non icones modo ipsae, a pictoribus, quam scitissime linearentur, aeri iam iam incidendae; sed ipsa quoque Buchholtziana descriptio, latina partim, partim germanica, stylo meo, vt sua operi constaret aequalitas, inuestiretur. Hoc vero cum adest, nec opinata Clarissimi Buccholtzii epistola, qua is de dolo isthoc malo, conqueritur: cuius partem exscriptam heic Tibi mitto, αὐτογραφον, si opus sit, haud negaturus. Nondum vero persuadere mihi ipsi poterem, Nobilissum Dominum D[anielem] Fischerum, quem, ante duos annos, in laborum societatem frustra vocaueram, alienis lucubrationibus, seu famam quaerere, seu placere voluisse aliis[?]; cum Tuam, Vir Excellentissime, nouae continuationis praefationem, Buchholtzianorum antrorum, et quae

sunt reliqua, liberalem facere mentionem video.[1] Atque hoc est, Amplissime Domine! quod TIBI perscribendum, Teque rogandum volui enixissime, vti pro singulari TVA humanitate, dolo isthoc malo, cognito, ab editione antrorum illorum descriptione item montium Carpathicorum, haud grauate abstineas: quandoquidem ea omnia operi meo, inscio, inuito, quin contradicente postea auctore, subtracta sint. Quae ab ipso Domino D[aniele] Fischero profecta sunt, sicuti ad me non pertinent; ita es quidem nihil moror: Buchholtziorum, Patris filiique, operae, meae sunt, proxime, si Deus voluerit, in grandiore specimine operis mei, (cuius heic adiunctam habes sciagraphiam) Norimbergae, sumptibus Petri Conradi Monath, aeri incidendae, typisque diuulgandae. Sin vero, intercessionis huius meae, ratio habita haud fuerit, id quod tamen singularem humanitatem TVAM permissuram confido: cogar omnino eam inire viam, qua sua sibi eruditi solent vindicare: non ut TIBI, Vir Excellentissime! aegre faciam, hoc enim et ab indole mea, et vitae genere, cui me Deus voluit destinatum, alienissimum est, quem et colo, et obseruo; sed vt publice de iis constet in orbe erudito, qui fucorum ritu, alienos flores furtim depascunt, atque melle alieno, quia suo nequeunt, turgescunt. TV, vir Amplissime, hanc meam interpellationem, ita accipias velim, vt penitus TIBI persuadeas, non alio eam esse profectam animo, quam vt SVVM CVIQVE relinquatur intemeratum. Faxis modo, vt qua in me sis voluntate proxime atque id huius amici ope, qui has Tibi curauit reddendas, intelligam. Dabo certe operam vt quanti TE, TVAQVE faciam. Iam Vale, et verbosae epistolae, pro TVA comitate, parce. Seruet TE Deus incolumem! Ego vero sum

Excellentissimi Nominis TVI

Posonii 1720. aestimator aequissimus
die 17. Junii. Matthias Bel
ante hac Gymnasii Posoniensis Euangelicorum Rector,
iam Verbi Diuini Minister mp.

[Címzés:]
Excellentissimo Amplissimoque Viro Domino Johanni Kanold, Philosophiae et Medicae Doctori, Academiae Naturae Curiosorum Collegae, et Practico apud apud Wratilauienses celeberrimo
Vratislauiae

107 Bél Mátyás Bohus Györgynek
Pozsony, 1720. június 20.

Küldi a Liber memorialist és a Grammatica (cum Rhetorica) 20-20 példányát, megírja az árat.

Salutem et Officium.

Accipe heic, quae vides, exemplaria Grammaticae, Rhetoricae Libri Memorialis singulorum exempla 20.[1] Liber Memorialis floreno 1. venit; quemadmodum et Grammaticae cum Rhetorica, floreno 1, quae vero sine Rhetorica sunt, grossis 15, Rhetorica sola grossis 10. Facit summa florenos 46, denaros 50. Vides vero summam illam Compactoris esse,[2] quare dabis operam, vt pecuniolam quam citissime recipiam. Quae ab me sunt promissa pauperibus, occasione proxima accipies. Vale et faue

Posonii 1720. Tuo
die 20. Junii.[3] Matthiae Bel mp.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur George Bohusch, Recteur present à *Käsmarck*
Nebst einem paquet in rother Leinwand.
[Pecséttel.]
[Bohus feljegyzése:] Specificatio Exemplarium. (Nr. 1–9.)

108 Bél Mátyás Bohus Györgynek
Pozsony, 1720. június 27.

A lőcsei kocsisokkal elküldte a kért könyveket. Az oktatásban használt egyéb könyvekről ad tanácsokat. Újra közli a könyvek árát. Fischer állatcsontjaival, továbbá a barlang- és a Kárpátok-leírásokkal kérkednek a boroszlóiak. Kérte, hogy álljanak el közlésüktől. Sajnálja, hogy Fischer ellenfelének tekinti. Nincs szándékában vitatkozni, de jó hírét megvédi.

Clarissimo Doctissimoque Viro Georgio Bohusch
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Digressi sunt a nobis aurigae Leutschouienses, ad diem 23. Junii, quibus libellos, a me rogatos, tradidi.[1] Tuum nunc erit, desideratissime Bohusch! vt quod coepisti opus, mascule prosequaris. Deus dabit incrementum! Obfirmes vero animum, oportet, cum aduersus calumnias sibi sapientium, tum aduersus sexcenta obstacula, quae se ingerent. Pulchrum vero fuerit vincere singula, et laudem ferre, reformatae in melius iuuentutis scholasticae.[2] Caue autem Rhenium[3] penitus exturbes: dimittendus erit pedetentim, non eiiciendus. Donato[4] autem prorsus carere potestis, quin orbe etiam picto:[5] Pretium in iis litteris perscripsi, quas cum capsa Tibi auriga reddet. Aequat id florenos, 46 denaros 50. quantillum vero id est, si velint, iuuentutis commodo dissoluere Patroni vestri. Alioquin Symbola TVA porro praestolor, sed casta ea, neque exscripta ab aliis. Cum ossibus Tuis, quae equidem abs TE redemi, gloriantur Vratislauienses, quin et cum descriptione antrorum et Carpathi. Dedi ad eos litteras, vt se abstineant ab earum rerum editione, quippe mihi dolo malo subductarum.[6] Doleo vero optimum Dominum Danielem Fischerum, nullo meo merito, antagonistam me sibi designauisse. Atqui mihi non est animus, cum quoquam littes[!] habere eruditas. Aliam mihi Deus mentem dedit: alio me vitae generi destinauit. Sin vero vel fama, vel destinationes meae ab inuidis erunt defendendae, vel D[iaboli] vmbras non reformidabit Belius. Sed viderint antagonistae, quo famae suae incremento, quam tanto hiatu venantur. Tu iam vale et breui rescribe. Pisonii 1720. die 27. Junii.

[P.S. a margón:] Heus! quam pulchre silet Mitsinskyus noster!
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur George Bohusch, present à *Käszmarck*
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 3. xr.
[Bohus feljegyzése:] 30. Junij acceptae.

109 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1720. június vége?

Tartalmát nem ismerjük.

110 Bohus György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1720. július eleje?

Szepes vármegye leírásának önálló, német nyelvű kiadásáról.

111 Bohus György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1720. július 10–15. között?

Támogatást kér Zagronsky számára.

112 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1720. július 14. körül

Tartalmát nem ismerjük.

113 Bél Mátyás Bohus Györgynek
Pozsony, 1720. július 18.

Bohus Szepes vármegye-leírását, ha már megjelent a Prodromusban, németre fordíttatja, s ha valaki vállalja a költségeket, kiadatja. Segíteni fog Zagronskynak, bár sok a tanuló. A Paradicsomkertecske előbb csehül jelenik meg. Az Újtestamentumok bekötött állapotban vannak. Helyesli, hogy Bohus óvja Fischer Dánielt a viszálykodástól.

Viro Clarissimo Georgio Bohusch
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Tametsi ex publici muneris laboribus fessus sim adeo, vt vix queam trahere spiritum, respondendum tamen ad geminas TVAS existimaui; vt et TIBI, et mihi ipsi satisfaciam. Et ad priores quidem quod adtinet, sic habe, quod descriptionem TVAM Comitatus Scepusiensis, vbi ea primum in prodromo meo apparuerit, lubens in Germanicum curabo transferendum dummodo sit, qui impressionis sumptus velit ferre. Difficile est enim, particularium huiusmodi rerum descriptiones distrahere. Ad alteras vero scias velim, non me defuturum Sagronskyio, modo alumneum eius sit capax. Tantus enim hic adolescentum est concursus vt hebdomadibus singulis noui coloni aduentent, quod omnes alere ἀδύνατον. Hortuli Paradisiaci suo tempore prodibunt; sed bohemicus citius.[1] Pretium librorum, dum colligatur, praestolabitur compactor noster. Exempla Noui Testamenti compacta esse consueuerunt omnia. Vale et rem nostram communem, mascule prosequere. Pisonii 1720. die 18. Julii

[P.S. a margón:] Nobilissimum Dominum Fischerum, quod dehorteris ab iniuriis, Belio posthac inferendis, bene facis. is aemulari quempiam cupit, suae artis homines quaerat [proti m?]ým Sskolnjkom nic newykoná.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur George Bohusch mon tres honoré fauteur present à *Käszmarck*
Per Leutscheu.
[Pecséttel.]
[Postai feljegyzés:] 3. xr.
[Bohus feljegyzése:] 23. Julij ratione invertendi operis et Zagronsky perm[...?]

114 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1720. július 19.

Tartalmát nem ismerjük.

115 Pozsony vármegye hatósága Bél Mátyásnak
Pozsony, 1720. július 23.

Engedély. Bél Mátyás, vagy az általa megbízott személy Pozsony vármegye helységeit a Notitiához való adatgyűjtés céljából felkeresheti s – feltételekhez kötötten – végezheti munkáját.

·/.

Ad Instantiam honorandi Domini Matthiae Bél Augustanae Confessionis hic Posonij nunc Praedicantem agentis, qui certum Librum Hystoricum de Notitia Hungariae antiquae et novae (uti intitularet) conscribere intenderet, et ut idem Suae Dominationis Opus accuratius, recteque Geographiae conformius elaborari quiret, certum Suum Hominem pro majori Indagatione Plagae Comitatus hujus de loco in locum exmittere vellet, resolutum est. Quod sive ipse Dominus Praedicans, sive vero Homo ipsius ad id destinandus hunc in finem exiret, et de loco in locum condescendere niteretur, muniat se Passualibus ad minimum a Magistratu liberae, Regiaeque Civitatis Posoniensis pro parte sui extrahendis, et ad quemcunque Processum devenire eundem contingeret, tam apud Dominum ejusdem Processus Judlium, quam vero Dominiorum Officiales praevie semet insinuet, nec aliud quid potissimum in Negotio Religionis, vel Comitatui praejudicioso, praeter insinuatam Plagae Investigationem actitare, aut operari praesumat, verum ab ejusmodi rebus se abstineat. Sic haud dubie in subministratione Vecturae, Domini Judlium, ita et dicti Dominiorum Officiales, ac Locorum Judices, et Incolae, eidem adminiculo erunt, ex parte inclyti Comitatus quoque non difficultando. Ex generali Inclyti Comitatus Posoniensis, in libera Regiaque ejusdem nominis Civitate die 23. Mensis Julij, Anno 1720. celebrata.

Extradatum per Joannem Pulyaj
Jurassorem Inclyti Comitatus ejusdem Notarium m.p.

[Pecséttel ellátva.]
[A külzeten Bél Mátyás feljegyzése:]
Ad Historiam Litterariam Vasti operis Beliani, et huius difficilia exordia.

116 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron], 1720. augusztus eleje

Könyveket kér.

117 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1720. augusztus 7.

Tartalmát nem ismerjük.

118 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1720. augusztus 9.

Örül Haynóczi róla szóló véleményének. A Bél fáradozásával sürgetett könyvek talán a jövő héten megérkeznek. Közölje, hány példány Bibliát kér. A magyar nyelvű Bibliák elfogytak.

Clarissimo Viro Danieli Hajnotzio
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Places mihi, quod identidem de Tua in me voluntate perscribas. is enim sum, qui non modo obseruari, sed amari etiam abs Te, vehementer gestio gaudeoque. Libellos, mea opera ex Ger-

mania arcessendos, opportune rogitas. Aderunt in futura, quod confido, hebdomade: faxis modo, vt me facias certiorem quot bibliorum exempla habere velis. atque tunc dabo operam, vt ea accipias. Sed Biblia Hungarica nulla amplius prostant.[1] His vale, et meo nomine eos omnes saluta quos equidem impense colo. Pisonii Anno 1720. die 9. Augusti.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Haynotzy, present à Sopron.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 10. Reverendus Matthias Bel, 1720. die 9. Augusti.

119 Bél Mátyás August Hermann Franckenek
Pozsony, 1720. szeptember 12.

Tanítványát, Zászkalitzky Jánost ajánlja. Jellemzi őt és támogatást kér számára.

Vir Summe Reuerende, Excellentissime,
Domine Patris loco [in] aeternum Venerande!

Cum ad Academiam Vestratem abit, hortatu meo, egregius iuuenis, Johannes Zászkalitzky, nolui committere, vt sine litteris meis TE adeat; siue vt iterum iterumque animum TIBI probarem meum siue vt aditum iuueni huic ad beneuolentiam TVAM praestruerem. Erat is toto quadriennio discipulus meus, diligentia ac pietate, inter ceteros, conspicuus; sed ab humanis praesidiis ita destitutus, vt vix tantum stipis colligere potuerit, quantum vnius semestris sumptus requisiuerint. Quia vero erecta ipsi mens a Deo data est, quae sufflamen istud mascule superauit, et, quod spero, superatura porro est, dignum esse credidi, qui TVO patrocinio, de meliori commendaretur. Accipe igitur eundem benigne, studiaque eius, pro TVO in gentem nostram amore, ita moderabere, vt patriae nostrae, multis malis adflictae, vsui aliquando esse possit. Facies profecto rem acceptam DEO, vtilemque Ecclesiis nostris. Nisi enim e pulueribus terrae emerserint, qui Zionem nostram, desertam hucusque maleque habitam, procurent olim, difficile ac impeditum est, sperare praesidii quidpiam, ad his, quibus lautior est res familiaris. Sed ego TE rogare desino, quod vltro lubentemque scio facturum. Illud non possum non abs TE petere, vti Viros summe reuerendos, Collegas TVOS, prolixe, verbis meis saluere iubeas. Ita vale in Domino, et mei, Ecclesiaeque cui me praefecit Deus, in precibus TVIS, memor esto.

Summe Reuerendi Nominis TVI,

Pisonii, 1720. cultor assiduus
die 12. Septembris. Matthias Bel Verbi Diuini Minister.

[Címzés:]
Summe Reuerendo, Excellentissimo Amplissimoque Viro Augusto Herrmanno Franckio, Sacrae Theologiae Professori Publico Ordinario Ad Diuum Vlricum Pastori Scholarchae et Orphanotrophei Directori, Grauissimo, Vigilantissimo, Patri in Christo aestumatissimo. *Halae*

120 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1720. szeptember 30.

Bibliákat küld, mellékelve árukat. Kastenholtz János Andrásnak is küldi az általa kért köteteket Rabacher János András könyvtárából. Creutzberg napi elmélkedéseket tartalmazó műve elfogyott.

Clarissimo Viro Danieli Hajnoczio
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Dabis tarditati meae veniam, cum erant non pauca, quae bibliorum hanc dimissionem pluries impediuerunt. Ninc accipe: sex biblia maiora; minora vndecim; noui foederis exempla quinque. precium, quod sequens habet pagina, hac vice grandius, quam pro more est; eo quod portorium Saxonicum nimium quantum graue fuit, ob pabulj et alimentorum inopiam. Vndecim bibliorum minorum exemplis adiecissem et duodecimum, si id capsulae permisisset capacitas. Duo isti Tomi Vitt. Patr. cum prolixa salute, viro Reuerendo Kastenholtzio tradentur: Mittit eos Clarissimus Rabbacherus noster: neque enim mea bibliotheca habuit; quare humanissime optimum Kastenholtzium rogatum volo, cauere velit, ne quid accipiant detrimenti. Diurnas Creutzbergi meditationes[1] nullas iam habeo. Exspectandae erunt nundinae quas Viennae, die Catharinae sacrae solent celebrare: tunc enim ad futuras plane confido. Mihi vero saluere iube Clarissimum Rectorem TVVM,[2] et quos nosti Beliani nominis memores. Vale diu et bene. Pisonii 1720. pridie Kalendarum Octobris.

Indiculus soluendorum

	floreni	grossi
6. Biblia maiora	9	–
11. Minora	15	12
5. Nouum Testamentum	2	10
Capsula	–	4
Summa	floreni 26	grossi 6.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Hajnotzy, subrecteur, present à Sopron.
Nebst einem Verschägel. H. H.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 11. Reuerendus Matthias Bel, 1720. die 30. Septembris.

121 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1720. október 6. körül

Pozsony vármegye leírása közbeni akadályokról. Reméli, hogy a vármegye bejárása folytatható lesz.

122 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1720. október 11.

Tartalmát nem ismerjük.

123 Bohus György Bél Mátyásnak
[Késmárk?], 1720 ősze

Tartalmát nem ismerjük.

124 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1720. október 20. körül

Kheberitsch Ádámról vallott véleményét közli.

125 Bél Mátyás Pozsony vármegye hatóságának
Pozsony, 1720. október 29.

Válasz a császár felszólítására. Magyarországi születésű és a közelmúlt zavargásai alatti külföldi tanulása idejének kivételével mindig itt élt. Nem parancsra, hanem a hazaszeretettől késztetve dolgozik, külföldi népek példájára, a külföldiek vádjainak visszautasítására, hazai és külföldi tudósok tervei szerint és segítségével. Mellékeli a teljesebb formában kiadni szánt Prodromust. Nem titokban akar dolgozni, Pozsony vármegyének küldött válaszát a kancelláriának is elküldi a Prodromusszal együtt.

Humillima Declaratio
Ad benignissimum Sacratissimae Majestatis Caesareo-Regiae CAROLI VI. Regis ac Domini nostri longe clementissimi, mandatum, super opere cui titulus:
Hungaria Antiqua et Noua
obsequiosissime concinnata.

Quandoquidem Sacratissima Sua Caesareo-Regia Majestas, Dominus et Rex noster longe clementissimus, ex Paterno, quo in haereditarium Suum Regnum Hungariae, fertur adfectu et propensione, benignissime demandauit, vt de opere meo, quod Hungariae antiquae et nouae titulo inscriptum volui, coram Inclyto Comitatu Posoniensi, sincere et genuine rationes redderem; atque id vt facerem, illibata, in Regem ac Dominum meum naturaliter clementissimum, fides mea requireret; iuxta tenorem praelibati Caesareo-Regii mandati, sancte et procul omni fuco, ita profiteor.

Et quidem:

Ad Primum: Cuiusnam sim nationis, et a quo tempore in Regno Hungariae morer? Respondeo: Me in dulcissima Hungaria, et quidem in Inclyto Comitatu Zoliensi, natum ac educatum esse, neque, nisi sub motibus proxime praeterlapsis, in Saxonia, studiorum caussa commoratum fuisse;

Ad Secundum: Cuius jussu et dispositione praeallegatam descriptionem instituere intendam? Respondeo: Jussu quidem neminis, sed solo ac nudo amore Patriae, cuius decus, honorem et vtilitatem promouere, ad bonum ciuem pertinere semper existimaui. Caussae interim, ac motiua, quae me induxerunt, vt laboriosissimum hoc et vastum opus in me susciperem, multae eaeque variae exstiterunt.

Primo: Gentium exterarum exempla, quae exiguas subinde et tenues Prouincias, vt sibi decus pararent, magnis et splendidis voluminibus descripserunt. Quam quidem occupationem, iure naturae et gentium, sua sibi sponte viri docti delegerunt.

Secundo: Auctorum exterorum criminationes deseri a suis, Hungariam, neque gentium reliquarum exemplo, scriptis illustrari. Tametsi enim non desint, qui hac in parte cum laude versati sint, quia vero aliud sibi optimi illi auctores proposuerunt, quam vt res Hungariae omnes, scripto complecterentur, atque adeo exterorum criminationes diluerent; relictam mihi messem longe amplissimam aduerti, in qua prosequenda studia laboresque mei vtiliter queant collocari.

Tertio: Auctorum exterorum hallucinationes, de rebus nostris scribentium, quas siue per ignorantiam, siue prauos adfectus, multis modis foedant, neque non ita subinde miscent, vt rerum gnaris non possint non taedio esse, et risum, quin indignationem saepe mouere.

Quarto: Siquidem multa, cum ab antiquis, tum recentibus quoque scriptoribus, non extraneis modo, sed domesticis etiam, praeclare de Hungaria nostra, sparsim tamen, memoriae sunt

prodita, in vnum ea volumen, iusto adhibito selectu, compilanda volui; vt haberet gens nostra, originis ac fatorum suorum expressa quasi quaedam vestigia.

Quinto: Quia DEVS Optimus Maximus qui mirabilis est in operibus suis, Hungariam iis donauit muneribus, quae penitiori contemplatione sunt dignissima; volui periculum facere, annon studiis meis, quantulacunque sint, lucis quidpiam iis adfundi possit, atque Numinis aeterni gloria illustrari.

Sexto: Accessit summorum et doctissimorum virorum, cum in Hungaria nostra, tum apud exteros, frequens et seria exhortatio, vt in illustranda Patria nostra, ea methodo, qua id me facturum publice promiseram, strenue pergerem, remque litterariam, meo isto opere, orbi erudito longe gratissimo, iuuarem. Quorum monitis eo lubentius parendum esse duxi, quo honestius existimaui, non modo de Patria bene mereri, sed doctorum quoque desideriis satisfacere.

Quemadmodum ergo honestissimum iuxta et innocentissimum meum esse, ex doctis liquido constat; ita in eam porro curam vnice incubui, vt cum opus tam vastum atque diffusum elucubrare, vires ac aetatem hominis unius superet, plures existerent, viri docti, apud exteros et in Hungaria nostra, qui operas mecum sociarent. Quo fine Prodromum quoque hunc, quem Declarationi huic adiungo, sed pleniorem tamen, edendum volui, vt haberent cynosuram quasi quandam viri doctissimi, ad quam collectanea, et symbola sua exigerent.

Tantum autem abest, vt institutum hocce meum, clam et ausu surreptitio, prosequi voluerim, vt potius, sub idem plane tempus, cum Sacratissimae Caesareo-Regiae Maiestatis, mandatum benignissimum, apud Inclytum Comitatum Posoniensem publicatum fuisset, de aquirendo viis debitis, priuilegio Caesareo-Regio, sollicitus fuerim; probe omnino gnarus haec istius modi conamina, publicum decus ac vtilitatem concernentia, publica simul Regis auctoritate promoueri, praemunirique debere.

Quae cum ita sint, sicuti sunt omnino, plane confido fore, vt Inclytus Comitatus Posoniensis, cui sinceram hanc ac genuinam propositi mei declarationem, vigore mandati Caesareo-Regii, humillime insinuare volui ac debui; Eandem istam Declarationem meam, vna cum compendio Prodromi operis totius, quem hic adiungo, Excelsae Cancellariae Dominis mihi gratiosissimis, transmissurus, atque honestissimam destinationem hanc, in decus Patriae, emolumentum ciuium, et rei litterariae augmentum, quod iterum iterumque profiteor, vnice susceptam, pro singulari suo in bonas artes fauore, de meliori sit commendaturus. Quod cum supplex rogito, me ac propositum meum, experto fauori Inclyti Comitatus, commendans maneo

Inclytae Vniversitatis
Dominorum mihi Gratiosissimorum Colendissimorum

Posonii 1720. Seruus Humillimus
die 29. Octobris. Matthias Bel
apud Euangelicos Posonienses Verbi Diuini Minister

[Az irat külzetén:]
Ad Inclytam Vniversitatem Comitatus Posoniensis Dominos Mihi Gratiosissimos Colendissimos intro scripti Humillima Declaratio.

126 Bél Mátyás August Hermann Franckenek
Pozsony, 1720. október 31.

Örül, hogy az ajánlott Zászkalitzkyt nyájasan fogadta. Hallotta, hogy a Cseh Testvérek Bibliájának kiadásán dolgozik. Ő tíz éve, biztatásra kezdte el annak javítgatásait, de a kiadás reménytelensége miatt felhagyott e munkával. Tartalmi és formai javaslatokat tesz a tervezett kiadáshoz és kéri, hogy tájékoztassa őt Francke.

Summe Reuerende, Excellentissimeque Domine,
Pater in Christo aestumatissime!

Quod Zaszkalitzkium, a me TIBI commendatum, benigne accepisti, id vero nouum mihi praebuit documentum, de TVA, cum in me, tum gentem meam propensione. Nunc, vt denuo TIBI sim molestus, permouit me rumor, in Hungaria nostra vulgatus; in eo TE iam elaborare, vt Biblia Bohemica, ex Fratrum versione,[1] recudi queant, seruitura cum Ecclesiarum bohemicarum reliquiis, passim sparsis, tum inprimis genti Slauonicae, in Hungaria inquilinae. Decennium est, cum hortatu amicorum, quibus gentis huius salus cordi est, inductus fui, vt eamdem illam versionem bohemorum recenserem, conferremque cum veritate originali. Id cum lubens facerem, reperi, inter versiones Europaeas, quas equidem legere et intelligere poteram, facile principem locum bohemorum hanc mereri; tantam viri illi adhibuerunt accurationem. Sed factum tamen est, vt cum ὑποδέσεων suarum tenaciores essent, complura loca male distorquerent, vt non tam versionis vniuersae, quam eorum scripturae dictorum, in quibus praesidia quaerunt Caluiniani, emendationem suscipiendam existimauerim. At enim, quod spes edendae editionis paullatim exspirauit, abstinui me ab illo labore. Quando vero audio TE, Vir Dei, post repetitam saepius Bibliorum Cansteinianorum editionem in eo totum esse, vt gentem quoque hanc Verbo Dei, in tanta eius penuria beare queas illustrareque, non potui non ab amicis denuo iterumque monitus, committere, quin ea de re, mentem TIBI meam aperirem. Et primo quidem; Textus bohemicus editionis optimae, qualis ea est, quae folii, vt vocant, formam habet, non a sphalmatis modo, quae sunt paucissima, sed quod caput rei est a Clauinianismis, sollicitiore cura liberandus omnino est. Inde prouidendum de typis elegantioribus foret: illi enim quibus Nouum Testamentum[2] et Arndii libri de Vero Christianismo[3] exscripti sunt, sicuti multum habent inconcinnitatis, ita exprimendis quinque sexue exemplorum millibus vix ac ne vix quidem pares erunt. Mihi quidem nouum illud typorum genus, quo Biblia Cansteiniana, (quin et libri forma) inprimi consueuerunt, ad hos vsus aptissimum visum semper fuit. Danda postea opera est, vt correctores sint vigiles, quia enim orthographia bohemica, multis impedita est apicibus, crebrisque literarum permutationibus; et vero, sine eorum obseruatione, vel plebeiis, molesta est linguae huius lectio: elaborandum in ea re cum primis erit, ne vtilissimae operae sphalmatis foedentur. Denique et de puriore charta, quantum eius fieri possit, dispiciendum foret. vulgaris namque illa cito adteritur, in vulgi potissimum manibus, quod libros incuriosius solet habere. Haec TIBI, Vir Summe Reuerende, perscribenda, volui, quin debui etiam, rationibus adflictissimae gentis non vno modo implicitus. TV modo audaciam hanc meam, vti soles, aequi consulas, meque de instituti huius rationibus quam primum certiorem facias. Ita Vale, cum honoratissimis Collegis TVIS, nostri in precibus memor. Vale.

Summe Reuerendi Nominis TVI

obseruantissimus
Matthias Bel apud Posonienses
Euangelicos Germanicos Ecclesiastes.

Posonii 1720.
die 31. Octobris.

127 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1720. november 7.

Csontokat, köveket stb. küld.

128 Bél Mátyás Bohus Györgynek
Pozsony, 1720. december 15.

A császárral és a megyével tisztázódtak az ügyei, a nádorral és másokkal is beszélt. Sponer Antallal gyakran beszélget, aki ha hazatér, hozzáfog az iskola átalakításához. Addig Goldberger Mihályt győzze meg Bohus.

Clarissimo Viro Georgio Bohusch
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Non esse opus excusatione diuturnioris silentii, plane confido. Ita erant res meae, vt diem ex die trahere debuerim, destinatam responsionem volens perscribere. TIBI interim denuo gratias ago, quod adhuc carae TIBI sunt cordique res meae. Eae vero nondum in vado sunt; tametsi enim institutum meum, summis probetur et imis, habet nihilo minus, qui id dente rodant Theonino. Caussam facile perspicis. Interim, benignissimi Caesaris Augusti mandato, responsum abs me est. Tota illa res familiari colloquio, apud Perillustrem Vicecomitem nostrum, atque id inter parietes priuatos, transacta est; vt eo magis mirer, mentiri ausos fuisse quantaeuis famae viros: coram Palatino primum, mox et coram aula, rationes fuisse reddendas Belio. Heu, quam late hodie patet Arcadia! Cum Perillustri Domino Sponero, viro incomparabili, frequens mihi sermo familiaris est. Totum se is formandae in melius disciplinae scholasticae, vbi redierit, addicet. TVARVM interim est partium venerabilem Ministrum et Perillustrem Dominum Goldbergerum, dum Perillustris Sponerus redeat, in TVAM trahere sententiam.[1] Mappam Krajianam, ille fautor reportabit. Faxis modo mihi porro faueas. Pisonii. 1720. die 15. Decembris.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur George Bohuss, mon tres honoré Ami present à *Kesmarck*
Per Leutschouiam.
[Pecséttel.]
[Bohus feljegyzése:] 1720. 19. Xbris.

129 Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak
Pozsony, 1720.

Kéri, hogy Bars vármegye nála hagyott leírását Nagy Boldizsár körmöcbányai jegyzőnek küldje el, aki az elmúlt évben a leírás bővítését ígérte. Véleményét kéri Zólyom vármegye térképéről. A Prodromus a jövő ősszel megjelenik. Szeretné megkapni a vármegyéjéről gyűjtött adatait. Cáfolja a pozsonyi iskoláról szállongó rossz híreket.

Perillustri ac Generoso Domino Ladislao de Radvany
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Si ex silentio TVO capiendum foret argumentum, fere in eam induci me operteret cogitationem, efluxisse ex animo TVO Belium. Quomodocumque se res habeat, equidem non committam, vt obliuio VESTRVM mihi queat obrepere. Nunc abs TE vehementer peto, vt Descriptionem Comitatus Barsiensis, quam apud TE geminam reliqui, ad Perillustrem Dominum Balthasarem Nagy, Notarium Cremnitziensem, TVIS comitatam litteris, expedias. Promisit enim mihi vir optimus, cum apud nos, exeunte anno, fuisset daturum se operam, vt quae in descriptione illa desunt, accurate queant suppleri. Non dubito praeterea, visam TIBI esse mappam Comitatus Zoliensis a me elaboratam, quam vt reuiderent, et si opus sit emendarent Comitatus illius Primores, per Dominum Doctorem Mollerum vehementer rogitaui. TV ergo, quid de ea sentias, ad me perscribere haud grauere. Ornandae mappae illi, insignia inclyti Comitatus desunt, quae si manu pictoris scite depicta ad me miseris, inter beneficia, quae abs TE poterunt proficisci, recensebo. Plura iam non habeo scribere, quam vt TE faciam certiorem vasti operis mei Prodromum, si Deus voluerit et vixerimus, futuro autumno proditurum. Vtinam, quae de Comitatu Vestro collegisti, mecum communices: nam et is prodromo inserendus omnino est. Tu iam optime Vale et Spectabilem Dominum Parentem, Dominam Matrem atque Dominum Fratrem ex me offici[ose] saluta. Iterum Vale. Pisonii 1720. die [.....][1]

P. S. Audio maleuolus sparsisse rumorem, oppido falsum, Scholam nostram pessum iisse, methodo saniori ingrata. Ego vero Tibi sancte adfirmo, nonmodo, quae DEI est gratia, perdu-

rare in flore pristino, sed nouis etiam subinde adaugeri accessionibus. Equidem nollem committere, dum vita mihi fuerit superstes, vt quae ego tanto labore paraui, temere intercidant. Atque hoc est, quod bonis mentibus meo nomine, si mihi faues, indicare TE colo.
[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Ladislaus de Radvany present à Rádvány
Per Neusohl
[Pecséttel.]

130 Ráday Pál Bél Mátyásnak
[?], 1721. január közepe

Tartalmát nem ismerjük.

131 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1721. január 23.

Megkapta levelét. Sok mondandója lesz, ha, miként hírlik, Pozsonyba jön Ráday. Reménykedik a vallásügyi bizottságban. Örül, hogy nem utasítja el tervének segítését. Írt Zoltánnak Halléba, annak adóssága ügyében. Darvasné fizetett. Érdeklődik Gedeon felől. A pozsonyi evangélikusoknál sok református fiú is tanul. Újévi jókívánságok. Kérdezi, hogy az újságok rendben megérkeznek-e. Pozsonyban is nyomtatnak, legközelebb küld mutatványt.

Immanuel!
Perillustris ac Generose Domine,
Domine ac Fautor aestumatissime!

Quod exoptatissimis litteris suis inuisere me dignata est Perillustris Dominatio Vestra, id equidem in lucris habeo. Metuebam enim ne fortean memoriam mei posuerit Perillustris Dominatio Vestra: quod quia aliter se habere intelligo, eo magis gaudeo, quo maioris semper facere consueui Perillustris Dominationis Vestrae fauorem et amicam erga me propensionem. Saepius omnino, quin diebus etiam proxime praeterlapsis, rumor apud nos percrebuerat, Perillustrem Dominationem Vestram, in itinere, ad nos suscepto, versari; quod si accidisset, multa omnino habuissem, in sinum Perillustris Dominationis Vestrae, ea, qua soleo vti, libertate, effundenda. Nunc, quia prorsus iter illud impediri video, imminentem Commissionem religiosam,[1] precor aeternum numen, vt Perillustrem Dominationem Vestram, vna cum reliquis, caussam DEI et ecclesiae acturis, non viribus modo corporis et animi necessariis, sed sapientia etiam caelesti, efficacibus consiliis, nec non necessaria in tam arduo munere constantia atque moderatione, benignissime cumulare velit. Pater luminum et misericordiae, per Christum in virtute Spiritus Sancti; vt tandem, e fluctibus, quibus fere obruta hucusque fuit, eluctari queat derelicta Sion. Laetatus praeterea sum, nondum Perillustrem Dominationem Vestram studium, iuuandi institutum meum, abiecisse. Erat interim honestissimus conatus meus, multis difficultatibus expositus, quas tamen, cooperante Jehoua, prorsus me superaturum confido. Litteras ad Zoltanum, rite dimisi, quod adhuc Halis eum morari, nuper admodum intellexi. Eius caussa adhuc obstrictam apud Mercatores huiates, fidem habeo; caueram enim, fore, vt florenos 38, vel prorsus 40. quibus tenebatur, me procurante, pater suus dissoluat: id quod hucdum non est praestitum, cum interim audio, bonum illum virum diem obiisse. Quod vero ad Darvasios adtinet, dissoluit Generosa Domina Mater, quod erat residuum, tametsi parcius, quam speraueram: qua tamen re adeo non moueor, vt gratuler, potius mihimet ipsi, quippe qui instituendae iuuentuti, procul omni lucri cupidine, vacare consueui. Sint modo ii Darvasii, quos ego formare sum adnisus, lucri habebo satis. Pro adfectu interim Perillustris Dominationis Vestrae, eas,

quas decet, gratias habeo, rogitans enixe, ne quidquam, mei caussa Generosam Dominam Darvasianam moneat. Quid vero Gideon noster? Repleat eum Deus spiritu suo, vt proficiat, sapientia, aetate et gratia apud Deum et homines! Lubentissime diligentiam eius libello alterutro pruocarem, dummodo constaret mihi, quo loco iam sint eius studia. Apud nos numerosi adhuc sunt Reformati adolescentes, de quorum profectibus, habeo, cur, parentibus optimis gratuler. Quod reliquum est, faciat Deus, vt annus, qui iam surrexit, Perillustri Dominationi Vestrae, cum inclyta familia, vndiquaque, corpore et anima, faustus sit exoptatusque. Ita faciat DEVS, ita precatur ex animo

Perillustris Dignitatis Vestrae

Posonii 1721. obseruantissimus
die 23. Januarii Matthias Bel mp.

[P.S.] Peruellem scire, an nouellae rite hucdum aduolent, pro quibus mihi Generosus Dominus Dobay florenos 12. numerauit. Nunc et Posonii imprimuntur nouellae,[2] quarum specimen proxime sum missurus.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Paul Raday mon tres honoré Fauteur present à Buda Petzel.
[Pecséttel.]
[Ráday feljegyzése:] 1721. Beel Uram Levele.

132 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1721. január 28. körül

Tartalmát nem ismerjük.

133 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron], 1721. február eleje

Pénzt küld.

134 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1721. február 6.

Megkapta a Haynóczi által küldött pénzt. Creutzberg elmélkedéseinek visszaküldését kéri.

Viro Clarissimo Danieli Heynotzio
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Nondum desine temporis angustiam accusare, quae sola fecit, tardius TE faciam certiorem, redditam mihi esse pecuniam, quam TV perferendam Fratri TVO[1] tradideras. Creutzbergii meditationes, in singulos anni dies, vix amplius habere possis: ita se liber ille probauit. Spero autem breui curaturum Bibliopolam, vt idem ille liber, nouo indutus habitu, prodeat.[2] Quod reliquum est, vota mei caussa nuncupata in sinum TVVM cumulatissime refundat DEVS. Ita vale, et de me hoc unum perpetuo TIBI persuasum habe, quod TE et colam et diligam. Pisonii 1721. die 6. Februarii.

135 Bohus György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1721. február első fele

Schwartz egészségéről érdeklődik.

136 Bél Mátyás Bohus Györgynek
Pozsony, 1721. február 20.

Szószékről leszállva, érvágás előtt válaszol. Schwartz Lányi Pállal ma indul, nem szenvedett hiányt betegsége idején. Reméli, hogy az általa nagyra tartott Sponer épen hazaért.

[Clarissimo Doctissimoque Viro][1] Georgio Bohuss
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Nunc de cathedra sacra descendo; iamque ferrum acuit chirurgus, venam pedis dextri aperturus, cum ad TVAS vt respondeam, amor noster suadet, quin imperat. Et Svartzius quidem vester conualuit, hodie cum Perillustri Domino Paullo Lani hinc moturus. Nihil ei deerat in morbo, quod erat necessarium: vt adeo sollicitudo illa Parentis vana iam fuerit. Perillustrem Dominum Sponerum incolumen aduenisse ad suos, vehementer gaudeo. Adeo me optimus iste vir in sui cultum et amorem rapuit, vt eum in paucis habeam aestumatissimum. TV eum ex me infinities saluta, et haec EI etiam atque etiam adfirma. Nunc plura Medicus, de mea salute sollicitus vetat. Pisonii 1721. die 20. Februarii.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur George Bohuss present à *Kässmarck*
[Pecséttel.]
[Bohus feljegyzése:] 1721. 13. Martij.

137 Bohus György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1721. március 10. körül

Lendray Péter Pál levelének továbbítására kéri.

138 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1721. március 21.

Tartalmát nem ismerjük.

139 Bél Mátyás Bohus Györgynek
Pozsony, 1721. március 22.

A Lendraynak írt levelet megbízható postakocsisnak adta. Kérdezi, mit csinál Buchholtz. Örül Bohusék iskolai reformjának. Ajánlja iskolai olvasásra a Nova Posoniensiát. Postaköltséggel együtt alig kerül többe hat forintnál. Sponer megnyerhető az ügynek.

Clarissimo Viro Georgio Bohusch
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Quas ad me dedisti, rite accepi, dedique operam, vt quae erant Lendrajo inscriptae, non minus de meliori veredario commendarentur. Non vero falleris, cum honestissima quaeque de mea TIBI polliceris amicitia. Ita est, quos semel ad adyta admisi, vel inuitos in pectore gero. Quid vero Buchholtzius noster? Silet ille non secus ac si vmbras subiisset. Mone eum, quaeso, ne dememinerit amici, famae eius commodorumque studiosissimi. Ludum vestrum litterarium reformatum iri, lubens audio.[1] DEVS sit a partibus Vestris. Et quidni futurus sit? Hydra est barbaries, quae capite licet diminuta sit, noua subinde cornua porrigit. Hercules ergo sit oportet, qui eam prorsus debellet. Nobis interim sufficiat manum admouisse operi, et belluae illi, vulnus inflixisse, si non letale prorsus, tamen periculi plenum. TV contra audentior ito. Noua Posoniensia,[2] apud nos imprimi coepta eo TIBI commendo confidentius, quo sunt latinius scripta. Dabis ergo operam, vt ea publice in ludo vestro queant legi. qua in re, quin facilem sis habiturus Perillustrem Dominum Sponer, nullus dubito. Pretium earum !], vna cum mercede cursoris, vix florenos 6. superabit. Pisonii 1721. XI. Kalendarum Aprilis.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur George Bohuss Recteur present à *Kässmarck*
[Pecséttel.]
[Bohus feljegyzése:] 24. Martii 1721.

140 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1721. március 29. körül

Tartalmát nem ismerjük.[1]

141 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1721. április 4.

A deményfalvi völgyről ír.

142 Bohus György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1721. április

Bél Arnd-fordításának ajánlását dicséri.

143 Bél Mátyás ismeretlennek
Poszony, 1721. május 1.

Örül, hogy tetszett az Arnd-fordítás dedikálása. Sokan irigykednek. A helyi nyomdász kérésére küldi a Nova Posoniensiát ajánló lapot. Hasznos kezdeményezés, csak legyenek, akik segítik. Terjessze Bohus is, éves előfizetése hat forint. Üdvözli Nagy Boldizsárt és kéri, hogy a körmöci régiségeket és a kisutzi parasztábrázolásokat küldje el neki. A könyv példányai Besztercebányán, főleg Michaelides Sámuelnél vannak.

Immanuel!
Plurimum Reuerende, Clarissime, Doctissimeque Domine,
Fautor et Affinis aestumatissime!

Quod non ingrata Vobis acciderit libelli Arndiani dedicatio,[1] eo lubentius accepi, quo magis intelligo esse aliquos, quibus libelli editio, ex eo capite displiceat, quod *non fecerint ipsi.* Ego vero, inuidorum, istis susurris, tantundem moueor, quantum muscarum rhombis, toruum[!] murmurantibus, cum aestas est. Boni isti viri, ipsi agunt nihil, certe agere nolunt, quod lucem mereretur; alios vero pro virili agentes, quod poterunt, inuidiose sufflaminant. Reliquantur ergo suo genio, dum eos pudere coeperit prauorum adfectuum. Adfinis TVVS, talem se praebet, vt omnium amorem demereatur. Certe sic tempus collocat, quemadmodum toties mones. Ceterum, non potui, quin rogatu Typographi nostri, pagellam hanc Nouorum Posoniensium[2] TECVM, VIR Reuerende, communicarem, simulque de meliori eam TIBI commendarem. Vtile boni viri esse institutum, facile aduertis, modo sint qui noua isthaec suo sibi aere parent, adeoque hominem sumptus facientem, iuuent. Fac age, si potueris, vt ea apud vos quoque frequententur. Pretium eorum anuum cum cursore florenos 6. rhenenses aequabit. Perillustrem Dominum Nagy obsequiosissime salutari peto, simulque rogari, vt antiquitates Cremnitzienses, picturas item rusticorum Kiszutzensium ad viuum factas, mecum communicet. Agam vt gratum me experiatur. Jam Vale, et si molestus sim, parce.

Plurimum Reuerendi Nominis TVI

Posonii 1721. obseruantissimo
die 1. Mai. Belio mp.

[P.S. a margón:] Exempla libelli[3] apud amicos Neosolienses in primis Plurimum Reuerendum Michaelidem haberi poterunt. Haec adiicienda volui.

144 Burius Dániel Bél Mátyásnak
[Besztercebánya], 1721. június 18. körül

Tartalmát nem ismerjük.

145 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1721. július 18. körül

Tartalmát nem ismerjük.

146 Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának
Pozsony, 1721. július 30.

Engedélyt kér a Prodromus kiadásához.

Excelsa Cancellaria,
Domini, Domini mihi longe Gratiosissimi!

Cum ad explendas boni ciuis partes, inde ab ineunte iuuentute, animum adiecissem, non alia facile re id a me fieri posse existimaui, quam si Patriam carissimam, ea parte illustrarem, qua siue a domesticis, siue ab exteris scriptoribus desertam hucusque deprehendi. Cepi itaque consilium periculi faciundi, atque inter sexcentas remoras, quae propositum oppido honestis-

simum, sufflaminabant, tantum profeci, vt Prodromum totius Operis luci publicae exponere, atque popularium non minus quam extraneorum diligentiam ad me adiuuandum prouocare iam liceat. Quia vero subductis ex aequo rationibus, facile aduerto, arduum isthoc opus molienti, non modo indulgentia Optimi Principis, *Regis nostri longe clementissimi;* sed Patrocinio quoque Vestro, Domini Gratiosissimi, opus omnino esse: Ad Vestram clientelam eo confugio confidentius, quo pluribus documentis publice constat, inter summas, quibus pro Republica dispungimini curas, non postremam eam quoque esse, quam in bonas artes atque litteras impendere consueuistis.

Vestro igitur sublimi iudicio, prudentiae consummatae atque amori in Patriam, et huius immortale decus, prorsus incomparabili, Prodromum hunc totius Operis sisto atque offero, verbis conceptissimis precatus, vt pro inusitata Vestra, Domini Domini Gratiosissimi benignitate, qualecunque istud laboris mei specimen, sub examen vocare, cum vtilitate publica atque Gentis Nostrae gloria, gratiose conferre velitis, et si id se Vobis, quod vtique confido, probauerit, Vestro id patrocinio, vt durantibus adhuc Regni Comitiis, lucem publicam adspicere queat, promouere haud dedignemini. Agnoscet incomparabile isthoc beneficium Vestrum vniuersus orbis eruditus, praedicabit posteritas, quin laudabunt ipsi Gentis Hungaricae obtrectatores; Ego vero aeternitati illud transcribere tum desinam, cum viuere, qui sum

Excelsae Cancellariae
Dominorum Dominorum mihi longe Gratiosissimorum
cliens humillimus
Matthias Bel mp.

[A külzeten:]
Ad Excelsam Cancellariam vna cum Prodromo missa per Perillustrem Dominum Paulum Jeszenák Pisonio 1721. die 30. Julii.

147 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1721. július 31.

Liptó és Árva vármegyék térképét küldi.

148 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1721. augusztus 18.

Tartalmát nem ismerjük.

149 Bél Mátyás Bohus Györgynek
Pozsony, 1721. augusztus 21.

Gleichgross halála után sok volt a munkája. Új kollégájának beiktatása után fellélegzett, és ír barátainak. Kéri, hogy Bohus Szepes vármegye teljes leírását küldje, valamint azon települések jegyzékét is, amelyek a Lubomirskiaké, hogy a térképen jelölni tudják azokat. Érdeklődik Bohusék iskolájáról. A könyvkötőnek egyenlítse ki a számlát.

Clarissimo Viro Georgio Bohuss
Salutem Plurimam Dicit Bel.

Quid agas, viuasque an emoriaris, iuxta cum ignarissimis scio, adeo TE mei seu obliuio cepit, seu incuria: nisi forte silentium mihi meum possis exprobrare. At vero, mortuo Collega

optimo Magistro Gleichgrossio, quanti integris mensibus quinque, exantlandi fuerint labores, facile coniicies, si Ecclesiae Posoniensis recordaberis. Nunc post introductum Collegam, respirare incipio, et amicos passim salutare. Et iam quidem vehementer abs TE peto, vt tandem Comitatus Vestri plena descriptione bees, prodromo inserenda. Velim praeterea, vt mihi vrbium et vicorum arciumque nomina, quae sunt ditionis Lubomerskianae,[1] quam citissime perscribas, vt ea in mappa Vestra notulis distingui possint, quippe breui calcographo exhibenda. Quid vero in Schola TVA[2] occipis? iamne perrupisti? Fac me quaeso certiorem, florenis 45 tandem auaro nostro Compactori solutis.[3] Vale et proxime rescribe. Pisonii 1721. die 21. Augusti.
[A külzeten:]
Pour Monsieur le Recteur Bohuss, present à *Käsmarck*
[Pecséttel.]
[Bohus feljegyzése:] Praesentatum die 25. Augusti 1721.

150 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1721. szeptember 8.

Egy német nyelv tanulására Sopronba menő ifjút ajánl.

Clarissimo Heynotzio
Salutem Plurimam Dicit Bel.
Qui has TIBI reddit, Caluinianus est,[1] ea mente ad uos veniens, vt linguam Germanicam addiscat. TV si velificari proposito eius potueris, facies, quod lex charitatis regia deposcit. Alioquin, de me in TE pietate securus age et vale. Pisonii 1721. die 8. Septembris.

151 Bohus György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1721. szeptember–október első fele

Küldi a vármegyeleírást és a pénzt.

152 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1721. október 6.

A szeptemberi Nova Posoniensiát küldi. Korábban kevesebbet készített a nyomdász, azok a számok már elfogytak.

Clarissimo Heynotzio
Salutem Plurimam Dicit Bel.
En TIBI Septembrem nouorum Posoniensium.[1] Menses reliquos, vix habere poteris. Quod enim pauciores plagulas sub initium imprimebat Typographus,[2] dilapsae iam pridem sunt. TV modo, quod facis, porro mihi, atque studiis meis faue, ac vale. Posonii 6. Octobris 1721.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur le subrecteur Haynotzy, present à Sopron.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 14. Reuerendus Matthias Bel, 1721. die 6. Octobris.

153 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Kispalugya], 1721. október 8.

Tartalmát nem ismerjük.

154 Bél Mátyás Bohus Györgynek
Pozsony, 1721. október 23.

Nincs benne harag, rosszakaróival nem törődik. Megkapta küldeményét, a pénzt kifizette a nyomdásznak. Üdvözli Sponert; Lendrayhoz továbbítja a leveleket.

Clarissimo Viro Georgio Bohuss
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Alia est indoles Belii, quam vt inanes iras facile colligat. Nihil in me peccatum abs TE est. Quod enim maleuoli inhibuerunt ne paedantismus proscribatur, id sibi habeant. Mihi ea re neque seritur, neque metitur. Interim doleo, male adolescentiae consuli. Accepi vero, quae ad me misisti omnia. Typographo pridem solui;[1] sed profecto nequiui respondere, quod multa sunt, quae me distinent. Tu modo faxis, vt mihi faueas, de meo amore certus. Ita vale et Perillustrem Dominum Sponer infinities saluta. Posonii 1721 die 23. Octobris.

[P.S.] Lendrajo suae redditae sunt, reddenturque.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur George Bohuss present à *Käszmarck*
Per Leutschau.
[Pecséttel.]
[Bohus feljegyzése:] 29. 8bris praesentatum 1721.

155 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1721. november 4.

Tartalmát nem ismerjük.

156 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1721. december 23. körül

Tartalmát nem ismerjük.

157 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1721. december 29.

Tartalmát nem ismerjük.

158 Krmann Dániel Bél Mátyásnak
[Miava?], 1722. január eleje

„Hitehagyott" veje miatti nyugtalanságát panaszolja, hitehagyottakról szóló könyvet kér.

159 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron,] 1722. január eleje

Köszönetét fejezi ki, a Nova Posoniensia mellékletének küldését kéri a továbbiakban is.

160 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1722. január 9.

A Nova Posoniensia mellékletét a jövőben nem tudja küldeni.

Clarissimo viro Danieli Haynotzio
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Non est, cur mihi cumules gratias. Enimuero ad id me natum sentio, ut amicis seruiam. Syllabos[1] uero, quod nequeam mittere in posterum, non id mea, sed aliena culpa fit. TIBI bene velit DEVS. Ego vero Te amare obseruareque tum desinam, cum viuere. Vale. Pisonii 1722. 9. Januarii

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Haynotzy, Subrecteur present à Sopron.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 15. Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis, 1722. die 9. Januarii.

161 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1722. január 15.

A hitehagyott miatti nyugtalanságot űzze el magától. E témáról nincsen könyve. Drelincourtja franciául van. Vigasztalja magát zsoltárokkal. Beszámol a Biblia-kiadás ügyeiről. Hazai és külföldi látogatók, továbbá levelezés veszi el idejét. Sok a munkája. A Biblia minden fejezetére órákat fordít. Prodromusa a nyáron megjelenik. A Notitiát Jeszenák Pál által sürgeti a kancellária. Folynak a vallásügyi tárgyalások, Erdődy Gábor püspök vádaskodó írást nyújtott be, teológiai művében az eretnekeket kiirtandónak tartja. A munka cáfolására őt kérték fel. Három napja két protestáns küldött e művel és egy memoriáléval a császárhoz ment. Ottlik Pál még nem volt Pozsonyban, a pénzt és levelet megérkeztéig magánál tartja. Küldi az imakönyvet, a könyvkötő egy tallérért adja, Lőcsén krúdában nyolc garas. A Kertecskét most magyarul jelenteti meg.

Immanuel!
Summe Reuerende Domine,
Fautor et in Christo Frater aestumatissime!

Litteras, quas tabellarius TVVS adtulit, legi relegique. Pone, quaeso, sollicitudinem, qua TE nequissimi illius apostatae caussa,[1] discutias. Ipse viderit! Nos, si fecimus nostra, in eo ab erroris via retrahendo, sufficit. Sanguis eius super ipso est. In modo operam des, ne virulentis Epistolis, filiis noceat eosque inescet. Magna est erroris vis, si eam peritura commoda voluptatesque comitentur. Auctorem, qui de Apostatarum fatis ageret, habeo nullum. Drelincourtius est in manibus nostris, sed Gallicus. Non TE deficient solatia, si vnicum Psalterium, et quae commentarium ei praebet, Historiam Dauidis legeris. Et lege quaeso, ac relege. Senties immensos illic solatiorum Thesauros TIBI adapertum iri. Si quid ediderit, quo noceri posse credetur puriori ecclesiae, erit locus tempusque ad confutandum. Quorsum vero incestuosus ille casus euadet? Scribe inposterum. Opus meum Biblicum iam procuditur, atque id quidem tam strenue, vt vix sufficere queam in reuidenda bibliorum fratrum versione.[2] Habeo iam ad ma-

nus Euangelium Matthaei, nitidissime typis istis exscriptum. Si ita pergatur in istis operis, spem meam opus illud longe superabit. Praefatio Lutheri in Vetus Testamentum lubens ad TE mitterem, si non ea manuali bibliorum meorum exemplo praefixa esset. Rogabo igitur Reuerendum Michaelidem nostrum, vt rem istam conficiat TVA demum ἐπικρίσει firmandam. Interim de breui quadam aggratulatione ad populum Bohemo-Slauicum, vnius paginae spatio operi praefigendam cogitare poteris: qua et promotoribus salutaris instituti gratias agas, et nostris opus de meliori commendes. Proh vero Deum! quanto labore editio illa mihi constat. Incubant humeris labores muneris; adsunt quotidie viri omnium ordinum, saepe et religionum, patrii et exteri, quibus tribuendum est non nihil temporis; innumerae litterae ad amicos passim singulis cursibus publicis scribendae; satis faciendum Societati litterariae Vratislauiensi;[3] cogitandum de Hungariae Notitia; emendandi, quos sub typis sudantes habeo, libelli: Et tamen in singula editionis istius capita, horae sunt impendendae complures. Crede, iam canus sum toto capite nondum aetatis annum 38. supergressus: Ita nihilominus, quae Dei est gratia, vegetus et animo hilaris, vt mensas et scamna, si opus sit, transilire possim. TV ergo, per viscera Christi rogatus, me et instituta mea, Deo commendes porro. Trahor ad multa, quae ne in mentem olim venerunt; vtinam vero sufficiam omnibus; id quod gratiae diuinae munus est. Operis mei Prodromus, hac aestate lucem aspiciet, quippe quum fauentissimam proposito meo habeam Cancellariam, quae vt opus admaturem iam medio Pauli nostri Jeszenak serio adurget. Sed haec mea sunt, ad quae scribenda nescio quomodo sim abreptus. Quaeris, quid hic agatur. Sessione Religiosae instituuntur diebus singulis, vbi Scripta partis vtriusque praeleguntur, atque super iis vehementissime disceptatur. Heri nostri replicam exhibuerunt ad particularia, plus minus phileris 100. constantem. Ante hac vero Episcopus Agriensis Gabriel Erdődy ratione suae dioeceseos grande porrexerat scriptum ex meris sophismatibus criminationibus et conuitiis consutum. Sed incidet nouacula in cotem. Eiusdem huius Episcopi Opusculum Theologicum,[4] sed alieno elaboratum marte, quo suadet haereticos exstirpandos esse, quodque Excelsae Commissioni dedicauit, notum TIBI esse reor. Eius confutationem mihi detulere Domini Commissarii et Agentes. Sed ego me huic turbinu non committam.[5] Habeo quidem eius analysin Logicam paratam, sed et hanc premere animus est. Interim, vbi consulor a nostris haud eis quidem desum. In primis facio stricturas in Caput opusculi illius Quintum, replicae alicui, sed stilo politico, quem imitor, inserendum. Subinde iam detexi mala fide citatos fuisse ab aduersariis Patres, Deus in meliorem partem vertat omnia. Nudius ab hinc tertius duo Protestantium deputati ad Suam Maiestatem Sacratissimam cum crebroso illo opusculo Theologico et memoriali elegantissimo, missi sunt, vt exponerent indulgentissimo Regi, quomodo sanguinem nostram sitiat opusculum illud. Vtinam clementer habeant regem. Perillustris Dominus Ottlik nondum apud nos est. Retinebo ergo pecunias, dum veniat, vna cum litteris ei tradendas. Libellum precum[6] heic mitto, venduntur ii Imperiali ab auarissimo compactore, cum materia cruda Leutschouiae 8 grossis haberi queat; ita hominum istorum insatiabilis cupiditas animarum impedit aedificationem. Idem hic Hortulus a me nunc Hungarice,[7] nitidiore longe typo et charta editur. Operemur dum dies est. Veniet nox etc.[8] Miror antecessores nostros ita confecisse aetatem, vt vix scriptum alterutrius supersit. Quidquid sit, de Commissione hac spero optime: quia vident aulici, videt Caesar, non parcere velle sanguini nostro aduersarios.

Bono ergo simus animo. TV iam vale in Domino et faue

Pisonii 1722. Tuo

Die 15 Januarii. Quem nosti

B[elio] mp.

162 Ismeretlen Bél Mátyásnak
Győr, 1722. február 2?

Vallási ügyben.

163 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1722. február 3.

A Biblia-kiadás munkálatairól. Sürgős fordítás-javítást kér. A vallásügyi bizottság dolgozik. A követek január 16-án voltak audiencián a császárnál. Ma az ev. és ref. urak nála reggeliztek. Reménykednek. Küld egy Győrből kapott levelet. Szeretné tudni, mint vélekedik Francke bevezetőjéről, ugyanis abból akar némely dolgot átvenni kiadásuk bevezetőjébe. Mi van a hitehagyottal? Nála van annak két éve titokban Nyitrára írt levele, melyben elpártolása okaként Wittenberg és Halle ellentétét és Arnd Igaz kereszténységét hozza fel, s azt hazudja, hogy annak kiadását a halleieknél szerezte meg. Krmannról tisztességesen emlékezik meg.

Immanuel!
Summe Reuerende Domine,
Pater, Fautor et in Christo Frater aestumatissime!

Vt TE per internuntium hunc denuo interpellem, editio mea Bibliorum Bohemica erigit. Nempe, peruenerunt operae vsque ad Praefationem Beati Lutheri ad Romanos, quum editioni Nouui Testamenti, quae anno 1709. prodiit, a Reuerendo Magistro Rühr Dresdense[!] versam[1] ex instituto praefigendam curaui. Eam nunc in Bohemicis meliora doctus, mendosam deprehendo quidem, nollem tamen editionem recentem illa destitui. Quare per gloriam Dei Ecclesiaeque salutem abs TE peto, vti eam reuideas, immo, secundum Germanicam versionem plane denuo conficias. Quod vt possis en mitto Biblia Germanica, in quibus Prafatio illa extat.[2] Dedi hoc in mandatis tabellario, vt duabus tribusue diebus laborem illum praestoletur. Spero itaque non TE petitioni meae defuturum, inprimis cum de TVAE, quae et mea est, Ecclesiae salute agatur. Impatienter enim Typographus hanc siue nouam, siue concordatam Praefationem Lutheri versionem praestolatur.[3] Addo nouae editionis meae specimen, quod quin se TIBI probaturum sit, neutiquam ambigo. Plura ego Parallela congessi; sed ea spatii compendi faciundi caussa, pauciora exmprimuntur, ac nonnisi necessaria. Benedictus sit Jehovah, qui confortauit nos ad nominis sui gloriam! Quid vero sentias, quid monitum velis, nunties quaeso. Excelsa commissio, adhuc agit agenda. Nostri opusculum Theologicum[4] ad diem 16. Januarii in particulari audientia Suae Maiestati Sacratissimae repraesentarunt, tuleruntque. Responsum Caesare dignum. Hodie plerique Dominorum Comissariorum Lutheranorum et Clauinianorum apud me prandebunt, cum quibus de rebus necessariis multa! Spes est, fore, vt res nostrae bene cadant; tametsi furere non desinunt aduersarii. Deus et Caesar stant pro nobis! Quae porro in publico gerantur, ex hac pagella disces. Litteras, quas vides, Jaurino accepi, atque id hac ipsa hora. Fac age, vt respondeas. Plura non habeo, quam vt abs TE etiam atque etiam rogem, quo Praefationem illam pure exscriptam, atque versam accurate, proxime abs TE habere possim. Hac occasione scrutabere quaeso Praefationem in Vetus Testamentum, eamque in Bohemicum verte. Tantisper enim et Biblia isthaec mea apud TE esse pot[u]erunt. Vellem etiam nosse, quid de Franckii Praefatione sentias: nonnulla enim ex ea Bibliis meis praefigenda vellem. Quid vero TVVS ille Apostata?[5] Habeo quasdam eius litteras clam ante biennium Nitriam scriptas, in quibus defectionis caussas adducit 1. Vittebergensium ab Hallensibus dissensum. 2. Beati Arndii Verum Christianismum, cuius editionem se apud Hallenses procurauisse mentitur. TVI mentionem facit honorificam. Ex his facile est colligere, quid caussarum adducturus sit pro sua apostasia. Iam vale et quomodo profuerint medicinae meae per hunc tabellarium nuntia. Deus TE seruet incolumem. Ita precatur

Summe Reuerendi Nominis TVI

Posonii 1722. die 3. Februarii.

Obseruantissimus
Bel mp.

164 Matolai János Bél Mátyásnak
Sopron, 1722. március 1.

Bél kérésére a soproni borokról szóló írásával elkészült. Engedve a kérésnek mindazt leírta, amit a polgároktól hallott. Örül, hogy Bélnek dolgozhat.

VIRO Maxime Reverendo, Amplissimo, Domino MATTHIAE BELIO
Ecclesiae Evangelicae Posoniensis Pastori Vigilantissimo etc. Patrono Suspiciendo
Salutem Plurimam Dicit Ioannes Matolai.

Etsi rectius metiri me meo modulo noui, quam vt ausim, dignum quiddam eruditione TVA meditari: nihil tamen in rebus meis tam est humile, et tam abiectum, quin ad nutum se TVVM erigat, atque vltro exequi tentet, si quid ipse mandaueris. Si quod vnquam officium imponere potueras mihi factu difficile: hoc certe de vino Semproniensi commentandi genus tantae mihi difficultatis prima fronte visum fuit, vt fere subdubitarim, an debeam manum operi admouere. Primo experientiae res erat, non ingenii: hoc tametsi haud defuisset, defuerat experientia, qua fuisset innitendum; deinde studii opus medici magis, quam physici, quorum neutrum tantopere addidici, vt aliquid hac in parte potuerim, vt par erat, definire. Praeterea nullis instructus auxiliis, nullis subleuatus subsidiis reuerebar expandere vela, siquidem

rari sunt visi nantes in gurgite vasto.[1]

Sed quum diu mecum luctarer, vicit tamen voluntas obtemperandi omnem difficultatis timorem; atque, vti vides, tentauit, si non rei ipsi, saltem suo obsequio facere satis. Rem descripsi, vt potui a ciuibus percipere, fuse, atque candide.[2] Illud TV postulauisti; hoc me praestare decuit, vt et culturae veritas, et fructui auctoritas sua constaret. Vtrumque propria TVA virtus, et illud insigne, et plane illustre studium meruit, quo TV praecipuas patriae laudes adserere conaris, obligaturus TIBI monumentis aeternis non modo aeuum praesens, sed omnem longe posteritatem etiam deuincturus. Hoc si TIBI aliqua se ratione probauerit, putabo me rem fecisse pulcherrimam; et hoc ipso stimulabor, vt etiam in posterum, quidquid aut facultate indolis, aut studio, atque industria nauare potero, id omne ad expedienda mandata, et famam auspicatissimi nominis TVI prompto, lubenterque conferam, atque impendam. Interim DEVM immortalem demissis precibus veneror, vt TE TVOSque perpetuo tueatur, atque ex animi sententia sinat exerere illas dotes, quibus et TV excellis, et ornandus patriae status mirifice opus habet. VALE. Dabam Sempronii Calendis Martii anno MDCCXXII.

165 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1722. március 24.

Samuel Bertramot ajánlja, akit Németországból Majosra hívtak lelkésznek. Kéri ingyenes felszentelését. A vallási ügyeket siettetik. A klérus Semberyt és Bohust – az ügyek legjobb ismerőit – távol akarja tartani az összegzés elkészítésétől. A hatalmassá nőtt iratanyagból mindkét félnek kivonatot kell készítenie, melyet a bizottság a császárhoz küld. A birodalom protestánsai uniót szeretnének, itthon a reformátusok fontolgatják az egyezséget. Ellenvetéseket említ.

JESVM CRVCI SVFFIXVM!
Summe Reuerende, Clarissime, Doctissimeque Domine,
Fautor et per Christum Frater aestumatissime!

Qui has tibi reddit, Clarissimus Dominus Fridericus Samuel Bertram, Calbensis Magdeburgicus, diuina prouidentia ad nos delatus, ad plantandam in Comitatu Tolnensi, apud Majusienses Palatinas colonias, Ecclesiam Dei euocatur. Atque hoc eum TIBI nomine vt commendatissimum habeas, eique, ritu solemni ordines sacros impertiaris, Ecclesiae illius nomine abs TE vehementer peto. Sumptus in Ordinationem Ecclesia facere potest nullos, TVVM ergo erit

gratuito subseruire plantandae huic Ecclesiolae. Ipse Dominus Candidatus cur migrare coactus sit patriam, pluribus narrabit. Fac modo vt solitam humanitatem TVAM queat praedicare. Res Commissionis nostrae iam ad finem deproperare creduntur. Praestituta dies est, qua ad omnia, quae vltro citroque permutata sunt scripta, finaliter respondendum erit. Aderat superioribus diebus Illustrissimus Dominus Comes Alexander Erdődi, olim Camerae praeses, qui mandata ad Praesidem Commissionis adtulit, quomodo in examinandis grauaminibus versandum ei sit. Sed eorum ratio ignoratur. Illud omni studio elaborare Clerum audimus, vt a conficiendo extractu Actorum Commissionalium arceantur Perillustres Domini Semberi, et Bohuss. Quia enim Acta in immensam molem excreuerunt, mandatum parti vtrique est, vt rationes suas in compendium mittant, examinandas ab Excelsa Commissione, atque postea Caesari transmittendas: quo quidem in opere, quia neminem versari melius posse intelligunt, quam duos illos viros, amotos eos vellent. Sed vincemus tamen, et in hac tentatione. Apud Protestantes Imperii Romani nihil nunc agit amplius, quam Vnio partis vtriusque; sed quantum spero non tam Dogmatum, quam Caussae communis, defensandae caussa libertatis.[1] Nostri Caluiniani Syncretismum quendam coram Excelsa Commissione nobiscum inire meditabuntur. Sed retudi ausus insanos ipsisque scripto αδυναμιαν rei monstraui. Quin nec TVO quidem nomini parcebant, ob rigidioris ordinationis formulam, qua equidem rei indignate motus, scripto suasi nostris, quemadmodum caussae vnitatem debeant ac possint cum Caluinianis respectu libertatum tueri, dissensu in dogmaticis etiam fundamentali haud dissimulato. Et sucessit quidem consilium! Plura non habeo, qum vt TIBI precer Saluere Valere, qui sum

Summe Reuerendo Nomini Tuo

Posonii 1722. deuotissimus
die 24. Martii, Matthias Bel mp.
die mihi natali,
quo annum aetatis ingredior 39.

166 Krmann Dániel Bél Mátyásnak
[Miava], 1722. április 1. körül

Tanácsot kér unokája peregrinációjának ügyében.

167 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1722. április 11.

Elfoglaltsága miatt késett a válasszal. Fejfájására gyógyszert küld és tanácsokat ad. Április végén Moller Pozsonyban lesz, írja le állapotát, Moller ad majd tanácsokat. Állandóan itt tartózkodik Hermann. Bertram dicsérte Krmann szívélyességét; egyházához távozott. Nehezére esik Bélnek, hogy Krmann néhány szomszédja azzal vádolja, hogy műveletlen alakot küldött a püspökhöz. Azt tanácsolja, hogy unokáját Halléba küldje, s kérje Francke segítségét. Beszámol a cseh Biblia-kiadás helyzetéről, korrigálási munkájáról. Az Ószövetséghez Luther által írt bevezetőt legközelebb küldi. Az Opusculum theologicumot a császár elítélte. Ottlik megkapta a pénzt február elején. Tájékoztatja a birodalom protestánsainak uniós törekvéseiről, visszavárólag friss kiadványt küld róla. A turolukai ügyet írja le, Jeszenák Pál a nádornál tárgyalhatna róla. 26-án orvosi tanácsra gyógyfürdőbe utazik.

Viuit!
Summe Reuerende Amplissimeque Domine,
Fautor et per Euangelium Domini Nostri Iesu Christi Frater aestumatissime!

Reddidit mihi TVAS tabellarius tempestiue satis, et a laboribus, quibus me dies sacri tenebant obstrictum quodammodo expedito: neque enim saepius, intra 12. dierum decursum, quam

decies et sexies, partim pro cathedra sacra, partim in numerosissimo confitentium coetu, dicendum erat. Sed, qui Viuit, agnus ille ab aeterno mactatus, viribus vitae suae, quae eius est gratia instruxit nos longe efficacissime. Ei sit honor et gloria! Te interim meliuscule habere, in lucris pono. Lentus ille capitis dolor, lentum sanguinis circulum, et venarum carotidum obstructionem arguit; aut certe nimiae congestionis sanguinis ad caput, indicium est. Vtrumque enim molestias capiti creat, siue lento, siue concitato motu sanguis ad caput feratur. Hunc ergo morbum oppido molestum, his cumprimis, quorum omnes operae a cerebro pendent, vt radicitus, submouere possis, en mitto 1. Unciam Pillularum Stahlii, auro contra pretiosarum, si efficaciam spectes. His TV mihi sic vtere: Vesperi sub tempus decubitus, vtere puluisculo rubro, quem nuper misi: Mane capito de pillulis Nr. 17. vel 20. Has post semihorium comitetur Herbae Theae largior potio, sed quae stomacho non sit oneri: sed primum aut naturales tantum, aut certe rarae succedent: Vti vero pillulis debes continuo ter quaterue, quin saepius etiam. Inter vsum earundem, iturus cubitum, singulis hebdomadibus, cumprimis luna decrescente, adhibe pediluuia leniter calida, per semisolium, dum sudor incipiat toto corpore prolici: postea prouideas, ne pedes refrigerentur, sed lectisterniis bene tegantur. Hac ratione spero molestiam illam cassaturam, sed rediturum quoque appetitum. Mitto praeterea Essentiae Amarae 1. Vnciam, ex qua, post pillularum vsum guttas 40. in cochleari vini hora ante prandium sumes: Atque ita ter quaterue pergere poteris. Sin vero caput grauaretur magis, cessandum erit ab eius vsu. Sed cum nesciam quomodo et an venae sectio, quam ante aequinoctium in pede suaseram adhibendam, successerit? informari ea de re vellem. Optime autem TIBI et Ecclesiis fidei TVAE commissis consulueris, si, misso ad nos ad diem 23. aut 24. Aprilis tabellario, morbum TVVM, a primis initiis, in peculiari charta accurate descripseris, et quid medicinae vsu, quam misi, profeceris. Aderit enim tunc Excellentissimus Dominus Doctor Mollerus, Medicorum Hungariae φωστήρ, qui Tibi consulet efficacissime. Imposterum autem perpetuum hic habebimus Dominum Doctorem Hermannum, vxoris meae germanum, quo vti poteris confidentissime. Ad reliqua litterarum TVARVM capita venio. Clarissimus Bertramus apud TE inique delatus est. Nobis omnibus munifice TVAM in se humanitatem commendauit, in primis hospitalitas TVA ipsi perplacuit, quippe itineris labore exhausto, vt saepe dixerit in mentem sibi venisse Psalm. XXIII. Sed est iste mos nonnullorum, vt cum bene de TE mereri nequeant aut nolint aliter, rumusculis istius modi atque nugis anilibus TE sibi velint conciliatum. Ille abs me ad Sacram Domini Caenam admissus, abiit multa cum benedictione ad Ecclesiam, DEVS turturem iis indesertis tueatur et alat. Ego vero TVAM illam comitatem, qua hominem credo doctum et probum accepisti, mihi praestitam credo. Hoc mihi dolet, quod vicinorum TVORVM nonnemo me incogitantiae, quin imprudentiae, ne quid deterius dicam, sustinuerit arguere, quod ausus sim, inquit, ad vos hominem mittere, indoctum, neque vocationem habentem etc. Profecto non sum is, qui ignoret, quantum distent aera lupinis, neque est, quod ab istis Solonibus discam. Sed ego istos sermones inter eos muscarum bombos refero, quos conglomeratae edunt, cum maxime calet. Quod autem ad nepotem TVVM adtinet, non TE consilii poenitebit, si eum Halas, in Regnum illud orphanodochium miseris, vbi et vitae, et studiorum eam poterit habere rationem, quae eum virum olim queat efficere Deo acceptum, Ecclesiae vtilem. Opus vero fuerit, vt Excellentissimum Franckium de fatis pueri doceas, eumque roges, vt eum patrocinio suo dignari velit. Faciet is TVI caussa plurimum: ego vero TVAS ad eum comitari haud negligam. Quin et speciem facti, in caussa legati Kaunitziani poteris cum eo communicari, qui si res integra est, sicuti gratia valet apud regem, ita prodesse TIBI poterit plurimum. Bene vero feceris, si primo quam maxime anno, adolescentem sumptu iuueris, dum locus ei accipiendo aperiatur. Cum nostris commode nunc exire potest. In bibliis meis excudendis duo prela, tres typothetae, totidemque correctores[1] sudant. Jam Dei beneficio Noui Testamenti operas pertransiit[!]. Nunc Pentateuchus procuditur. Psalterium ita reuisum a me dimisi, vt Christum in eo vbique quaesiuerim, eique inueniendo, Summaria adornauerim. Ho-

die Libros Veteris Testamenti Historicos finiam, proxime dimittendos. Postea in Hagiographa caetera incumbam. Prophetas intemeratos dimittere animus est: eo quod difficillima eorum sit interpretatio; summaria tamen cum cura emaculabo: marginalia habeo nulla; sed eorum loco Rubricas, quae materiarum sedes indicent. Peruoluissem, vt Praefationem Beati Lutheri in Vetus Testamentum ad TE nunc licuisset mittere. Eam enim deposcit operarum praefectus accurate in Bohemicum versam. sed non licuit omnino, tot laboribus dispuncto. Dabo operam, vt proxime aduenturo tabellario TVO tradi possit. Quod ad Opusculum Theologicum[2] adtinet, non id dignati sunt responsione Domini agentes, sed facultatem saltem sibi adseruarunt, vbi et quando, respondendi. Satis ei responsum est, quod id reprobauerit Sapientissimus Imperator, his verbis dorso eius inscriptis: *Opusculum catholicum reprobatur.* Interim erunt apud exteros, qui rubrum hunc Draconem profligent. Certe Noua Gallica,[3] quae lectitat Augustissimus Caesar, ita de opusulo isto senserunt: *Si buccinatori illi obtemperandum esset totam Europam misceri suo sanguine oportere.* Reliqua, quae apud nos aguntur, Perillustris Dominus Zmeskal perscripsit credo. Vergunt omnia ad finem, vtinam exoptatum. Perillustris Dominus Ottlik hic quidem fuerat, et a me pecunias accepit, sed post octiduum, iam tum sub initium Februarii, cessit me insalutato. Quantopere autem adurgeatur apud Imperiales Protestantes Vnio, dici nequit. Interim omnes Theologi Saxonici, nihil quidquam cum ea volunt habere commercii. Hamburgensis Neumeisterus, scripto suo[4] multas omnino turbas dedit, quas Angli et Hollandi publice questi sunt. Pfaffius interim telam pergit texere, quam magno cum eruditionis et iudicii apparatu, ante triennium coeperat. Misit mihi recentissima Irenicorum Molimina.[5] Stipendiatus noster Tubingensis Clarissimus Schimkouitsch, Juuenis vestris cum primis Parochiis aptissimus, quae TECVM communico. TV si ea TIBI curasti praelegenda ad me remitte. Habeo acta eorum antecedentia ab eodem Juuene ad me missa, quae si voles, mittam. Caussam Turolucensem compone, quam potueris optime, ne se porrigat alterius. Paulus noster Jeszenákius opportune malis his mederi apud Palatinum posset. TV iam vale! et tabellarium ad diem 23. Aprilis ad nos mitte, consilium a medicis, a me vero Praefationem Lutheri accepturus. Ad diem 26. mouebo Ex Voto Thermas Vichnenses ex medicorum praescripto visitaturus. Jam vale et prolixiore Epistolae, para.

Summe Reuerendi Nominis TVI

Posonii 1722. obseruantissimus
die 11. Aprilis. Bel mp.

168 Bél Mátyás Johann Franz Buddenek
Pozsony, 1722. április 19.

A levelet vivő Glosius Dánielt és két társát ajánlja. A vallásügyi helyzetről tájékoztat.

Summe Reuerende, Excellentissime et Magnifice Domine!

Dabis illud TVAE pietati et bonorum omnium de TE existimationi, quod iuuenem, qui has TIBI reddit, Danielem Glosium, optimi parentis filium commendare TIBI audeam. Transmisit is in Gymnasio nostro complures annos, atque ita in studiis, quibus aetas haec ad maiora praeparari consueuit, versatus est, vt dignus existimaretur qui inclutam Salanam vestram adiret. Accipe ergo hominem, et qui cum eo sunt, Jasztrabinium atque Szalajum, eo animo, quo soles gentem nostram, oppido adflictam, prosequi. Plane confido, non commissurum esse, vt mea hac commendatione indignum se praestet. Quod ad res Ecclesiae Hungaricae attinet, mirum in modum distortae adhuc sunt. Commissio Religiosa continuatur quidem, sed quid ab ea speremus, non video; tanta est Venerabilis Cleri Regni Hungariae aduersus miseros Protestantes indignatio, ne quid deterius dicam. Interim sustentamur Diuina gratia, quae Principis nostri indulgentissimi animum inflectet, vt nobis bene velit. Equidem si intellexero, non TIBI

litteras meas fore ingratas, dabo operam vt scire possis, quo loco res nostrae sint futurae. Jam vale in Domino, et si me dignum iudicas, TVO amore prosequere.

Summe Reuerendi, excellentissimique Nominis TVI

Pisonii MDCCXXII. cultor ingenuus
die 19. Aprilis. Matthias Belius
apud Euangelicos Posonienses Germanos Pastor mp.

[A külzeten:]
Summe Reuerendo, Excellentissimoque atque Magnifico Domino Johanni Francisco Buddeo, Sacrosanctae Theologiae Doctori et in Alma Salana Professori Publico ordinario, longe celeberrimo, Domino Fautori suo aestumatissimo Jenae.

169 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
[Pozsony, 1722. április 20. körül]

Helyesli, hogy Moller véleményét is kikérte, aki megerősítette az ő tanácsait. Küldi Megandros bevezetőjét, pünkösd után kéri vissza lefordítva. A magyarországi szlávok a köznapi szlováktól eltérő cseh szavak jegyzékét is szeretnék. A vallás ügyét vissza akarják utalni a következő országgyűlés elé. Küldi a birodalmi protestánsok uniós formuláját. Április 24-én fürdőre utazik.

Immanuel!
Summe Reuerende Domine,
Fautor longe aestumatissime!

Recte fecisti, quod misso nuntio sententiam quoque Excellentissimi Domini Doctoris Molleri, qui iam apud me est, expetiisti.[1] En eam TIBI! Plane ille approbauit medendi meam methodum. Ego vero pro lepore gratias ago, mirorque adeo TE prodigum esse pecuniarum, vt denueo florenos 2. miseris. Seruabo TIBI eos futuris vsibus. Sed vero praefationem ad TE mitto Beati Megalandri[!].[2] Fac, quam cultissime potueris, eam vertas, et post ferias Pentecostales ad me mittas. Sunt inter Slauos Hungariae complures, qui Indicem vocum pure Bohemicarum vulgari Slauonismo illustratum a me deposcunt, eo quod plures voces in fratrum versione nequeant intelligere. Fac igitur has quoque colligas, et cum Praefatione ad nos expedias. Religiosa Commissio, adhuc trahitur. Toti in eo sunt aduersarii, vt rem omnem in Dietam proximam reiiciant; id quod nostri amoliri nituntur. Vnio inter Protestantes in Germania coaluit, cuius formulam heic mitto.[3] Plura non vacat, quia sacra imminent. Ad diem 24. Aprilis in Thermas Eisenbachenses mouebo, cum vniuersa familia: nam et ego impetigine frontis laboro. Ita vale et me TIBI porro commendatum habe

Summe Reuerendi Nominis TVI

obseruantissimum
Belium mp.

170 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1722. május 1.

Tartalmát nem ismerjük.

171 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1722. június eleje

Újságokat(?) küld.[1]

172 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1722. június 14.

Tartalmát nem ismerjük.

173 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1722. június 26.

Tartalmát nem ismerjük.

174 Krmann Dániel Bél Mátyásnak
[Miava], 1722. július 1.

Dicséri a cseh nyelvű Biblia kiadására irányuló fáradozásait, küldi a csehre fordított Luther-praefatiót, ígéri, hogy ő is ír bevezetőt.

Gratias Tibi aget Ecclesia Slavica pro Biblico labore, quem suscepisti et iam conficis ope Dei.

Mitto nunc praefationem Divi Martini Lutheri Bohemice redditam. Scripseras, ut aliquam praefationem meditarer et excitarem gentem Slavico-Bohemicam ad gratiarum actionem, quod Deus excitavit eidem extraneos patronos. Non recusabo exiguum hunc laborem, si opus fuerit.[1]

175 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1722. július 3.

Érdeklődik, mivel foglalkozik Haynóczi. Ő a cseh nyelvű Biblia kiadásával van elfoglalva. Rövidesen küld belőle. Prodromusa elkerülte irigyei rosszindulatát, hamarosan megjelenik.

Clarissimo Heynotzio Suo
Salutem Plurimam Dicit Bel.

Diu est, quod nihil mutuo litterarum dedimus. Nunc Te salutatum volui, vt intelligas, memoriam TVI sacram mihi esse. Quid vero occipias, doceas me velim. Ego Biblia Bohemica, quibus emaculandis totum, qui iam exit, annum impendi, propediem vobis dabo, eleganti charactere exscripta.[1] Iam et Prodromus e carceribus exibit, quos ei definiuerat inuidorum maleuolentia. Faxit Deus, Feliciter! TV vale et me porro amare perge, atque adolescentis huius rationem habe. Posonii 1722. die 3. Julii.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Haynotzy, subrecteur, present à Sopron
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 16. Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis, 1722. die 3. Julii.

176 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron,] 1722. július 4. körül

Elpanaszolja Beer Frigyes Vilmos róla alkotott véleményét.

177 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1722. július 6.

Nem hiszi, hogy Beer Frigyes Vilmos a diákok által terjesztett módon vélekedik Haynócziról. Luther tanácsát ajánlja. Reméli, nem neheztel leveléért.

Clarissimo Viro Danieli Hainotzio
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Dolet mihi, quod cum ego ad TE officiosam dederim epistolam, TV querulam reposueris. Ego dudum soporatam illam controuersiam rebar. Neque credo, Rectorem nostrum,[1] hominem prudentem atque mitem quidquam earum rerum nosse, quas TIBI adolescentes nuntiarunt.[2] Pone quaeso credulitati modum, neque aurem praebe homunculis ad rumores fingendos natis. Ego, quam TIBI Beati Lutheri sententiam monstraui, eam teneo, nullius seu autoritare, seu glossis, seu fauore ab ea auellendus. Fere autem aduerto, oneri TIBI fuisse epistolam meam, quod si resciscam, cauebo, ne fiat amplius. Amicitiam enim bonorum sicuti iudicio sequor, ita inuitis neque obtrudo, neque reiectam grauiter fero. Sed de Te morum, TVA illa elegantia mitius sperare iubet. Posonii 1722. 6. Iulii.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Haynotzy subrecteur à Sopron.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 17. Reuerendus Matthias Bel 1722. die 6. Julii.

178 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1722. július 11.

Jelenti, hogy a bécsi Schubert és a Compania Indica Ostendensis igazgatója Pozsonyban van. Ha Ráday kereskedelmi ügyekről tárgyalni akar vele, saját lakásán, vagy az Aranyszarvas szállodában megszervezi.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor aestumatissime!

Breuibus nuntiandum volui Praetitulatae Dominationi Vestrae Dominum Schubertum Viennensem, cuius frequentem habuimus mentionem, adesse vna cum Directore Companiae Indicae Ostendensis;[1] Si igitur commoditas id Perillustri Dominationi Vestrae pateretur, in caussa rerum ad Quaestum Regni Hungariae pertinentium cum Ipsis conferre, darem operam, vt id vel apud me, vel in eorum hospitio apud aureum Ceruum, fieri posset. His maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Posonii 1722. obseruantissimus
die 11. Julii. Bel mp.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Paul Ráday mon tres honoré Fauteur present à *Son logement.*
[Pecséttel.]
[Ráday feljegyzése:] Bél Uramé 1722. az orientalis es ostendensis Directorokkal való beszelgetes iránt.

179 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1722. augusztus 17.

Javításra küldi cseh Biblia-kiadásuk bevezetőjét, összegezi annak mondandóját. Az egyszerűbb olvasók számára teológiai összefoglalót készített. A már kiszedett részeket is küldi. Reméli, három héten belül megjelenik. Lekötelezné, ha az egész cseh népnek ajánlaná. A bizottság véleményét a császárhoz küldték. Hiányoznak a szószólók és a pénz. Zintzendorf kancellár fogadta Bélt, segítséget ígért. Krmanntól pénzbeli segítséget kér az ügy számára és a bevezető augusztus 24-ig való visszaküldését. Az utóiratban egészségügyi tanácsokat ad.

Immanuel!
Summe Reuerende Domine,
Fautor et in Christo Frater aestumatissime!

En TIBI Praefationem in Biblia nostra, rancido meo Bohemismo, sed optima mente, et sicuti ad Verbi Diuini Regulam, sic ad normam purioris antiquitatis exactam. Fac quaeso, vt eam quam sollicitissime reuideas, et decus illi addas, emaculatis quae minus sunt bohemica. Quid mihi in ea proposuerim docere, lectio ostendet. Volui nempe monstrare quaedam prouidentiae Diuinae, circa Verbi conservationem, momenta, atque id ex primaeuae cum primis Ecclesiae fatis; in quibus reliquorum temporum, ad nostram vsque aetatem insectationes et Satanae molimina, tamquam in speculo praesentarentur. Inter singularia huius Diuinae prouidentiae, beneficia, versiones retuli, ac Bohemorum in primis, vnde ratio vtendi isthoc beneficio, ostenditur. Adieci tabellam purioris Theologiae, vt habeant simpliciores expressam quasi imagine veritatum diuinarum, in codice ipso fusius praesequendarum. Ne vero non possis de vniuerso Bibliorum opere iudicium ferre, addidi, omnes chartas, quae ex praelo ad me iam missae sunt. Nunc in Prophetis sudant operae, credoque intra tres hebdomadas opus vniuersum absolutum iri. Quae quidem festinatio permouebit TE, vt opellam acceleres. Si aliquot lineolas addere placuerit, operae feceris pretium. Quin multum me TIBI obstringeres, si de meliori vniuersae genti Bohemicae codicem istum commendares,[1] ita tamen ne videamur Bohemos proprie dictos, et iam obsitos tenebris existimare. Imaginem, Veteris et Noui Testamenti emblema referentem, meo sumtu procuraui, quod credidi, multum ea re profici ad ornatum et lectoris excitationem. Ista hac in caussa. Scire forte aues quid hic geratur. Nempe inter summos strepitus cuduntur et recunduntur Systemata. Religionis nulla adhuc mentio. Opinio Commissionis superiore tantum hebdomade ad Caesarem missa est. Nunc deputandi forent, qui rem nostratem tuerentur apud Ministros, sed sicuti nemo adest ex agentibus, ita extrema et propudiosa paupertate in re communi laboramus. Crede, ne vnicum in fisco vtriusque Religionis florenum esse. Iam ex mendicatione coepimus florenos 100 cogere. O Deus in quae nos asseruasti Tempora! Ita nobis inuitis obtrudit Deus verbum suum! Cum Caesar hic esset, ea mihi nihil tale meditanti felicitas obtigit, vt a Summo Aulae Cancellario Comite ab Zinzendorff ad audientiam vocarer. Opstupui, summum Caesaris Ministrum, Praedicantem ad se vocare. Abii, comparui. Accepit me honorificentissime, et vltra horae spatium de variis rebus, ac Religionis cum primis statu in Hungaria multa mecum collocutus est. Exposui omnia sincere, et cum multa parrhesia, rogauique ad vltimum virum oppido sapientissimum per sanguinolenta Jesu Christi vulnera, vt nostri rationem apud Caesarem habeat. Respondit ille: Facimus! Facimus! et habebitis pacem. Ita dimissum, ad se porro visitandum, inuitauit. Vides, velle aulam, modo nosmet ne desereremus. TV, si pecuniolis succurrere poteris, fac age! Vtinam particulares illi agentes [....][2] tum pecuniae haud deuorassent. Res nostra nunc agitur. Vale in Domino et Praefationem mihi ad diem 24. Augusti remitte. Qui sum

Summe Reuerendi Nominis TVI

Posonii 1722. die 17. Augusti.

obseruantissimus
Bel mp.

P.S.

Rogas consilium Medicum! Ipse ego Medicus sum, quam artem in Academiis exercui, et subinde, cum inuidia ordinariorum, adhuc exerceo. Palpitatio cordis, qua laboras, hypochondriae consectarum est, vniuersalibus, quae vocantur in Medicina, hoc est, laxatiuo et venae sectione primum mitiganda, postea vero temperantibus remediis tollenda penitus. Quia vero nunc tempus, quod agimus, medicamentorum vsui importunum est, praestolandum erit, dum aequinoctium appropinquet. Ne vero TE sine solatio dimittam, en mitti TIBI Essentiam Antihypochondricam, qua vtaris quaeso tuto et cum fructu methodo sequente: 1. Vitrum et in eo liquor, tam diu quassandum est, dum essentia penitus cum suo sedimento misceatur. 2. Sumantur postea summo mane in aqua fontana guttae 50. potu calido, Thee aut Caffé, vel in horum defectu, cereuisia calida, sed sine aromatibus et pinguedine, cumino solum modice insperso. 3. Post duas horas repetantur iterum guttae 50, methodo praescripta sumendae, continuenturque potus calidus cumulatior. 4. Si subsequentur sedes 3. 4 aut 6. res confecta est; sin minus, post bihorium tertium, hoc est circa horam 8. matutinam, reiterentur guttae 60. aut si ita visum, 70. Tunc enim alterutram sedem subsequi oportebit. Neque enim medicina haec tam purgans, quam splenetica est: post biduum aut triduum vsus dicto modo reiterari potest. Si vero crasta nimirum esset Essentia, de caustico meliore aliquantulum ad diluendum eam posset affundi. Iterato sic vsu ter quaterque (quo durante ab acidis, cereuisia faeculenta, et suilla carne studiose abstinendum erit) spero melioratione m, de qua me facere dignabitur certiorem. Quo autem vsus medicamenti hujus eo euadat efficatior, addo Pulueres temperantes ac digestiuos, ex quibus eine gute Messer-Spitze, hoc est pondus 20. granorum hordei, praeuie circa cubitum vesperi capi potest, in cochleari aquae mixtum. Bono simus animo, succedet res. Expertus scribo et ex scientia. Sed animi commotiones et inter has tristia fugienda. Paucis addo: curauisse me proxime epilepticum hominem Pontificium, qui ex morbo singulis diebus 3. 6. imo 14. corripiebatur, fundamentaliter. Nunc praecipuae dignitatis virum aggrediar, eodem laborantem malo. Deus addat efficaciam. Haec qua[m] medicus

TVVS
Bel mp.

180 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Nagypalugya], 1722. október 5.

Különféle kőzeteket küld.

181 Christian Goldbach Bél Mátyásnak
Pozsony, 1722. november 19.

Marsigli levelét küldi. Marignonitól könnyebben megtudhat róla mindent, mint Facciolatitól. Marignoni vagy Pasqualinus vállalja a pontos fordítást.

Vir admodum Reverende

Vt desiderio tuo satisfacerem nimis fortasse versionem Marsilianae epistolae[1] praecipitaui; publice enim extare minime debet nisi ab Italo quodam corrigatur, quem laborem spero Clarissimum Virum Jacobum Marinonum Mathematicum Caesareum pro suo in me adfectu esse suscepturum quanquam et alium amicum habeo Paulum Josephum Pasqualinum Tirolensem vti ignarum Germanicae linguae ita in Italica peritissimum, is facile hoc mihi praestabit cum

Mediolano Vindobonam, vt nuper promisit, reuersus fuerit. Per Marinonum etiam quae ex Marsillio scire cupis, facilius vt mihi videtur exquiri poterunt quam per Facciolatum, sed de his plura propediem tecum ipse loquar vti et de codice Florentino[2] cuius in Litteratura Hunno-Scythica mentionem facis, digno certe qui amicorum beneficio in lucem protrahatur. Vale. Posonii 19. Novembris 1722.

Nominis Tui

obseruantissimus
Christian Goldbach

[Címzés:]
A Monsieur Monsieur Bel à Presbourg
[Pecséttel.]

182 Bél Mátyás Christian Goldbachnak
Pozsony, 1722. november 19.

Köszöni munkájához nyújtott segítségét. Kéri, segítse az olaszokkal való levelezését. Szívesen ajánlja barátainak, amikor a bányavárosokba utazik.

Viro Nobilissimo Christiano Goldbachio
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

In lucris habeo Tuam istam humanitatem, quae Te permouit, vt studiis meis opitulareris. Nempe, deuinxisti me Tibi, antequam de Te bene mereri potui. Fac modo, vt cum Italis commercium litterarum mihi esse possit, non equidem committam, vt gratum in me animum queas desiderare. Illud scire cupio, an profectio Tua ad montanas vrbes nostras expedita iam sit. Nollem enim, ut indicio meo careres apud amicos, qui illic mihi plurimi sunt. Vale, et quid accepturus sis, fac me certiorem. Pisonii 1722, die 19. Nouembris.

183 Bél Mátyás Christian Goldbachnak
[Pozsony, 1722. év vége]

Útjának segítésére küld úti táblázatot.

Nobilissime Goldbach!

Caue, in malam partem interpreteris, quod Te epistola isthac onerare audeam. Addo et tabellam itinerariam,[1] ut locorum nomina, iuxta et interuala, qua Tibi proficiscendum erit, ante cognita habeas. Laetabor vero, ubi intellexero, feliciter hoc, quidquid est itineris, confectum esse. Deus Te mihi reddat incolumen. Vale et amorem Tuum mihi serua

Tuo Matthiae Belio.

[Címzés:]
Monsieur Monsieur Cretien Goldbach, present à Presbourg

184 Bél Mátyás Heinrich Mildenek
Pozsony, 1723. január 28.

A cseh nyelvű Biblia-kiadásról.

... Ita est! habemus cur Deum celebremus, quod nostrae huic aetati, nostrisque precibus indulserit tandem editionem Bibliam Bohemicam post centum et decem annos primam

185 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron,] 1723. március közepe?

Neuhold János Jakab állásügyében kéri Bél segítségét.

186 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1723. március 18.

Neuhold János Jakab állásügyében támogatását ígéri Moller Károly Ottónál és Hermann Andrásnál. Hermannt a nyitrai püspök Bécsbe hívta, ha visszatér, megtudják a főispán szándékát. Jó volna, ha Neuhold is jelen lehetne. Az általa kiadott Biblia Pozsonyban kapható. Ő maga Pozsonyban szándékozik további életét leélni. Üdvözli Deccard János Kristófot.

Clarissimo Viro Danieli Haynotzyo
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Vehementer gauisus sum, cum intellexissem, eam apud Te nominis mei existimationem esse, vt audeas TIBI TVISQVE officii quidpiam polliceri, ab homine non quidem alieno a studio bene merendi. sed qui parum omnino aut nihil possit. Dabo igitur operam, vt intelligas, quantum siue TVA valuerit apud me rogatio, siue mea apud Excellentissimos Doctores Mollerum[1] et Herrmanum[2] commendatio. Ita est, vacat munus Physici, quod summa cum laude gessit adfinis meus. Nescio autem, annon id destinatum alicui sit. Herrmannus quidem meus familiarissime vtitur supremo Comite,[3] sed is Viennam euocatus est ab Episcopo Nitriensi;[4] quippe cuius morbo, tertium mensem, optimo cum successu medetur; simul inde redierit, dabo operam vt Supremi Comitis voluntatem experiatur. Si ipse esset praesens, Dominus Neuholdus, res succederet expeditius. Adhaec, vix credo, permissurum se esse Comitem homini etiam doctissimo; nisi se is Domino Doctori Mollero et Hermanno probauerit. Vides igitur, optime Haynotzy, quid erit facto opus. Biblia editionis meae[5] veneunt apud bibliopaegum nostratem florenis 3. quaedam florenis 2. grossis 10. à 12. Quod autem qua litterarum TVARVM capita adtinet, non habeo, quod reponam praeterquam quod sortes meae sint in manu Domini. Ego interim statui Pisonii diem emortualem praestolari. Nimirum, tacitis senescimus annis. TV iam feliciter age, et iure amicitiae, quod TIBI integrum est, vtere. Saluere iubebis Clarissimum Rectorem,[6] rogabisque eum ne sinat Excellentissimi Chladenii litteras, qua[s] ad me dederat, intercidere. Vale. Pisonii inter curas sacras. 1723. 18. Martii.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Haynotzy, Subrecteur, present à Sopron.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 18. Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis, 1723. die 18. Martii.

187 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1723. június 22.

Neuhold János Jakab előmeneteléről. Beszélt vele, Hermann pedig az állás ügyében tudakolódzott. A soproni lelkészmeghívás kapcsán elmondja, hogy nem hagyja el a pozsonyi egyházat.

Immanuel!
Clarissime, Doctissime Domine, fautor aestumatissime!

In promouendo Neuholdo TVO, vtinam felices simus, ipse vero commendatione nostra felicior. Exposui ei mentem meam; Herrmannus autem omne officii genus, quod ab eo prestari poterat, exsecutus est. Nunc res permittenda deo est.[1] Non est uero opus, mi Heynotzi! ti doleas Ministerii vestratis redintegrationem nuperam. Numquam in animum induxi meum, si vel ad episcopen euocarer, Posoniensem Ecclesiam deserere. Norunt ipsi vestri Sempronienses, quid ipsis toto isto triennio, quo me fatigare coeperunt, reposuerim. DEVS modo bene velit Ecclesiae Vestrae, vt ea crescat incrementum dante Jehováh. TV vale et amorem Tuum integrum serua

Pisonii 1723. die 22. Junii. Tuo Belio m. p.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Heynotzy, Subrecteur present à Sopron.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 19. Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis, 1723. die 22. Junii.

188 Debrecen város tanácsa Bél Mátyásnak
Debrecen, 1723. július 17.

150 forintot küldenek a vallásügyi követek számára.

189 Ráday Pál Bél Mátyásnak
[?], 1723. július 22.

Vallásügyi kérdésekről, anyagi ügyekről.

190 Bél Mátyás Matolai Jánosnak
[Pozsony,] 1723. július második fele?

Tartalmát nem ismerjük.

191 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1723. július 29.

A követeknek 600 Ft-ot adott: a debreceniek 150-et fizettek ebbe. Lány Pál Bécsből visszatérve 50 Ft-ot fizetett a pénztárba, így 300 Ft-ot kellett kölcsönkérnie, négyhetes határidővel. Kéri a pénz megszerzésének segítését. Ráday saját- és közbora is jó minőségű. Az utóbbiból való eladásokról és ajándékokról, Gedeon egészségi állapotáról és tanulmányairól. A szőlősiek ügyét beiktatta a sérelmi ügyek közé.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor longe Colendissime!

Litteras Praetitulatae Dominationis Vestrae, sub die 22. Julii, rite accepi. Voluissem equidem iam pridem partim de priuatis, partim de publicis Perillustrem Dominationem Vestram certiorem facere; sed quoniam, publica cum primis, tantisper quasi suspensa fuerunt, differendum erat scriptionis officium. Nunc debita cum obseruantia significo, Dominos Ablegatos nostros, hodie in Nomine Sanctissimae Triadis mouisse, quibus de sumtibus ita prouidi, vt florenos 600. secum potuerint accipere. Inter quos Dominorum Debreczinensium floreni 150. connumerantur, quos mihi Magistratualiter, sub die 17. Julii, adsignari fecerunt. Quia vero Perillustris Dominus Lány, Vienna redux nonnisi florenos 50. ad cassam communem numerauit, hinc necessitabar, florenos 300. mutuos accipere, fide interposita, quod eosdem post 4. hebdomadas cum gratiarum actione et debita discretione velim reddere. Quapropter, quam possum, vehementissime rogo Perillustrem Dominationem Vestram, quatenus dignaretur, pro sua prudentia ac indefatigato zelo cooperari, vt ad tempus praestitutum pecunias illas reddere possim. Neque opus erit multa sollicitudine, dummodo pecuniae illae, quae sunt Miskoltziny, quam citissime huc transportari curentur. Vina tum communia, tum propria Perillustris Dominationis Vestrae in bono sunt statu. Ex communibus duo vascula Dominus Conrády curauit Viennam auferri, quae si emptoribus Pragensibus placuerint, omnia se distracturum promisit, pretio florenorum 50. vt adeo res nunc ab euentu pendeat. Quia vero Dominus Jeszenák me monuit ex communibus vasculis duo Domino Sigray, duo vero Domino Managetta extradanda esse, rogo super hoc negotio informari. Quod autem ad nostrum Gedeonem adtinet, optime is valet, sua pro virium modulo peragit solerter, iamque ad mensam largius edit; qua re fit, vt pinguior robustiorque euadat. Sed germanice loqui non vult, inscitiam obtendens. Credo tamen breui linguam ipsi solutum iri. Illud adsecuro, nos eundem paterne complecti, neque passuros, vt amorem nostrum queat desiderare. Nouam illam Szőlősiensem persecutionem inserui Dominorum Ablegatorum memoriali, qui non intermittent, eandem, cum reliquis, adurgere. Spectabilis Dominus Sigray die 25. huius Vienna Pragam mouit. Sunt interim plures, qui Personalatum ambiunt. Ista, ex obligatione, perscribenda volui, quod dum facio, Perillustrem Dominationem Vestram, vna cum Perillustri Domina Conthorali optime valere cupiens, maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Posonii 1723. obseruantissimus
die 29. Julii. Matthias Bel mp.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Paul de Ráda mon tres honoré Fauteur, present à Ludan
Per Neosolium Losontz
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4.x.
[Ráday feljegyzése:] Beél Uram Leuele az Pragaba ment Követek irant 1723 in Julio.

192 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron,] 1723. július vége?

Bibliák küldését kéri.

193 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1723. augusztus 9.

Biblia-példányokat küld. Hruskovics Sámuel támadja a kiadást. Kéri Haynóczit, ha valami javítani valót talál benne, írja meg, mert ha elfogynak a példányok, remény van új kiadásra. Matolai Jánosról érdeklődik, üdvözli Deccard János Kristófot.

Clarissimo VIRO Haynotzyo suo
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Cum nesciam, acceperisne Bibliorum exempla quaedam,[1] quae nuper a me rogaueras, quaeque tunc temporis laborum varietas procurare vetauerat; offerendam TIBI putaui operam meam, si ea indigeas. Hruskovitzius, iusti ac veri oblitus, vehementer sugillat editionem istam,[2] quod particulae quaedam, ex sua mente, non sint deletae. Sed prodit profecto ingratum in DEVM animum, qui isto beneficio mactauit Ecclesiam suam. Si monuisset bonus VIR modestius, quae in labore illo desideret, tulisset a me gratias. Abs TE profecto vehementer peto, vt, si quid emendatione dignum occurrerit, id ad me perscribas. Spes enim superest, fore vt noua possit adornari editio, vbi distracta fuerint praesentis exempla.[3] Iam vale et mihi, quod TE facere scio, faue. Pisonii 1723. die 9. Augusti.

P.S. Quid quaeso Clarissimus noster Matolay? nullis eum litteris ad respondendum inuitare queo. TV mihi eum, et Clarissimum Rectorem[4] impense salutes.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Haynótzy, subrecteur de l'Eccole Euangelique, present à Sopron.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 20. Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis Germanicus, Anno 1723. die 9. Augusti.

194 Ráday Pál Bél Mátyásnak
[?], 1723. augusztus 20–25. között

Hivatalos anyagi ügyekről, Ráday Gedeonról.

195 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1723. augusztus 26.

Barlangrajzokat küld.

196 Sembery Sámuel Bél Mátyásnak
Prága, 1723. szeptember 1.

Sürgeti a szükséges pénz küldését. A debreceniek ügyét is intézi a továbbiakban. A vicekancellár a benyújtott memorialéról kedvezőtlenül szólt. Jeszenák Páltól kérte a június 12. utáni eseteket. Segítse Bél ebben Jeszenákot.

Extractus Litterarum Generosi Domini Samuelis Sembery
die 1. Septembris datarum Praga.

Praemissis praemitur[!]. Sumtus, de quibus mihi scribitur, sunt omnino summe necessarii, et quo citius, eo opportunius mittendi, qui tamen cum non ad me spectabunt, sed habent jam suum destinatum locum, rogo, ne ego quoque in obliuionem abeam, quia imminente coronatione, omnium rerum pretium, duplicatur. Deputati Debreczinenses quod domum sunt remissi, optime accidit, quia Referada in negotio ipsorum introporrecta jam me, in adurgendo plus efficere non possent: quod vti hucusque feci, ita imposterum etiam facere non intermittam. Die hesterna, dum apud Excellentissimum Dominum Vice Cancellarium nostrum,[1] Suae Maiestati Sacratissimae, porrectum memoriale adursissem, hoc gratiosum responsum accepi: Bizony semmi sem leszsz abbul; quod ipsum hodierna posta etiam Domino Paulo Jeszenák perscripsi,

tali cum consilio, vt omnes particulares Casus, qui post diem 12. Junii, hoc est emanatum clementissimum decretum illud, vspiam acciderunt, cum genuina et circumstantiali specie factorum, mihi quantocyus transmittantur, quorum praesentatione, sicuti publicationem bene noti Mandati necessariam esse monstrabo, ita facilius flectam etiam eos, qui fors hac in parte difficiliores semet exhibuerint. Super quo ne grauetur Plurimum Reuerenda Claritas Vestra cum Domino Jeszenák consilium capere, atque me desuper certiorem facere.

197 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1723. szeptember 2.

Miskolcról 400 Ft helyett 200-at kapott. Jeszenák Pál és János és Sembery Sámuel Prágában intézik az ügyeket, melyek Koller Józsefhez kerültek. A debreceniek is elküldték követeiket Prágába. Úgy hírlik, terhes a királyné. Ráday Gedeon jól van. Az egri püspök Prágába utazott.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor longe Colendissime!

Acceptis litteris Perillustris Dominationis Vestrae, sperabam, fore, vt floreni 400. qui Miskoltzino, Domino Perillustri Lány adsignati esse perhibentur, quamprimum ad communem cassam extradentur, sed nunc demum florenos 200. accipio, quos ad mutuatam summam exsoluendam adhibeo. Interea Dominus Paulus Jeszenák Praga rediit, et partim bonam spem, partim metum haud spernendum secum adtulit. Consuluimus, quod maxime necessarium visum est, misso iterum Pragam Domino Johanne Jeszenák, vt, vna cum Domino Samuele Sembery rebus nostris invigilet. Quia enim commissio Religionaris ad referendum Domino Kollero tradita est, quid nobis facto opus sit, facile intelligit Perillustris Dominatio Vestra. Ipsi quoque Domini Debreczinenses deputatos suos misere Pragam, quod vtinam ne fuisset factum. Justus enim subest metus, ne rem magis exasperent. Caeteroquin Imperatricem gravidam esse certum iam habetur. His maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Pisonii 1723. obseruantissimus
die 2. Septembris. Bel mp.

P.S. Gedeon noster optime valet, et quasi oblitus suorum, sua diligenter peragit, adsuescitque cibis omnis generis. Episcopus Agriensis cum suo Kis, Pragam profecti sunt, [.....][1] feradam illam iuuent[?] forum.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Paul Ráday present à Ludány
Per Rudno Neusohl Losontz
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4.x.
[Ráday feljegyzése:] in 7bri 1723

198 Ráday Pál Bél Mátyásnak
[?], 1723. szeptember eleje

25 dukátot küld Bélnek. Előjegyzi Bél művét, érdeklődik Ráday Gedeonról.

199 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1723. szeptember 7.

Megkapta a 25 dukátot. Köszöni könyve előjegyzését. Ráday Gedeon jól van, Hermann doktor kezelése eltüntette álláról a daganatot. Prágába 400 Ft-ot küldött. Győrből és Pápáról 200 Ft érkezett, a soproniaktól 40 arany, Calisius bárótól 200 Ft. Értesíti Rádayt borának értékesíthetőségéről. A közborok ügyét Conrády intézi. Sembery levelének kivonatát (ez melléklet) a debrecceniekkel is közli. Követeiket még nem fogadták. Október elején visszatér Bécsbe az udvar.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor mihi longe Colendissime!

Litteras, per seruitorem Perillustris Dominationis Vestrae missas, vna cum Ducatis 25. rite accepi. Gratias habeo, pro beneuola praenumeratione; tametsi ea penitus non fuerit opus. Quod ad Gedeonem nostrum adtinet, optime is valet, ac fere palpabiliter crescit, simulque circumstantiis nostris ita iam adsueuit, ac si inter nos educatus fuisset. Ante mensem tumorem quendam in maxilla sinistra habuit, quem tamen Dominus Doctor Herrmannus, medicamentis tempestiue porrectis, insensibiliter sustulit. Ortum is traxerat, a cessatione fluxus anguli auris: quo reuocato, nullam amplius sensit molestationem. Eapropter omnem curam adhibemus, ne idem ille fluxus interturbetur, cum credat Dominus Doctor, excreationem illam valde ei esse salubrem, qua cessante scrufulae et tumores gutturis redirent. Imminente iam iam aequi-noctio, laxativo eum vti oportebit, vt autumno et hyeme eo rectius valeat. Quod vero publica concernit, hebdomade superiore, publici cursoris beneficio perscripsi quaedam: quibus Extractum Litterarum Domini Sembery nunc superaddo,[1] rogans quam vehementissime Perillustrem Dominationem Vestram, vt particulares eiusmodi casus, qui forte emersissent interea, quemadmodum eos habere vult Dominus Agens, conquirere dignaretur. Nos ex parte nostra alterutrum, satis quid atrocem habebimus. Quia enim persuadetur Excelso Ministerio, alta pace nos perfrui, neque opus esse decreti illius publicatione; contrarium nobis docendum erit; sed ita, vt ne vel in minima circumstantia praeter rei veritatem adferamus quidpiam. Caeterum, inito cum Domino Jeszenák et Domini Prileczky consilio, quod praesentibus et cum Perillustri Dominatione Vestra communico, misi denuo Pragam florenos 400. ex quibus 300. jam destinatum, et bene notum Perillustri Dominationi Vestrae locum habent. Jaurino et Papa, ab Augustanae et Heluеticae Confessioni addictis denuo super venere floreni 200. A Semproniensibus aurei 40. a Domino Barone Kalisio floreni 200. quos tamen posteriores nondum leuaui. Haec erant, de quibus condigne certiorandam volui Perillustrem Dominationem Vestram, cum sincera assecuratione, me, rebus mihi commissis sanctissime invigilaturum. Vina propria Perillustris Dominationis Vestrae, Viennensis quidam Mercator, *Helvetius,* dictus, per Dominum Doctorem Herrmannum gustanda curauit, missa eidem e sex vasculis, proba. Mercatores ipsi suadent, ne vina ista prodigamus vili adeo pretio; fore, vt anno futuro, maiori queant vendi. Communia vero adhuc Dominus Conrády ambit, videbo an et quomodo queamus convenire. Vxor mea pro culinaribus subsidiis a Perillustri Domina Conthorali missis, decentes agit gratias, datura operam vt de filiolo bene possit mereri. Ego vero, me vlteriori fauori commendans, maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Pisonii 1723. obseruantissimus
die 7. Septembris. Bel mp.

P.S. Eundem hunc Extractum et cum Magistratu Debreczinensi communico. Deputati eorum, nobis invitis Pragam abiuerunt, credo ad curiositatem iuuenilem explendam. Certe enim sumtus illos circiter florenorum 500. quos eos facere oportebit compendi facere potuissent. Et subest omnino periculum, ne illi rem suam intempestiua sua praesentia, exasperent. Personalatus, quem et Dominus Szluha ambiebat, nondum cuiquam adtributus est. Revay Pragae se stitit, iamque benigniores experitur ministros. Multi tamen credunt, Dominum Stephanum

Nagy, decrepitum senem, dignitatem illam reportaturum. Aula sub initium Octobris Viennam redibit.[2]
[A külzeten:]
Perillustri ac Generoso Domino Paulo Ráday, Inclytorum Comitatuum Neogradiensis et Pestiensis Assessori Primario, etc. Domino mihi Colendissimo. Ludány
[Pecséttel.]
[Ráday feljegyzése:] in 7bri 1723.

200 Radványszky László Bél Mátyásnak
[?], 1723. október 10. körül

Kéri, hogy atyjának, Radványszky Jánosnak Sembery Sámuelhez intézett levelét adja át a címzettnek.

201 Sembery Sámuel Bél Mátyásnak
[?], 1723. október 10. körül

Prágából való távozásáról értesíti Bélt.

202 Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak
Pozsony, 1723. október 14.

Radvánszky László levelét az apjától származó mellékletekkel együtt a jövő héten Prágából érkező futárral küldi el Semberynek.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor mihi Colendissime!

Litteras Perillustris Dominationis Vestrae, cum acclusis a Spectabili Domino Parente ad Perillustrem Dominum Sembery sonantibus, rite percepi. Quantum ex litteris Domini eiusdem Sembery intelligo, nudius abhinc tertius Praga, vna cum Cancellaria mouit, futura hebdomade hic affuturus. Atque tunc ei litteras eo certius tradam, quo magis necessarium erit, vtrique nostrum inuicem communes rationes conferre. De reliquo, Perillustrem Dominationem Vestram rogo obsequenter, vt Spectabili Domino Parenti persuadere velit, me esse manereque

Perillustrium Dominationum Vestrarum

Pisonii 1723. ad omnia officia paratissimus
die 14. Octobris. M[atthias] Bel mp.
[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Ladislaus de Radvány present à Radvány
Per Neusohl
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.

203 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1723. november 8.

Neuhold János Kristófot ajánlotta Hermann Andrásnak és Moller Károly Ottónak, azok pedig Forgách János főispánnak és Nógrád vármegyének. Forgách kéri, mielőbb foglalja el az állást. Bél felsorolja juttatásait és a vele szemben támasztott követelményeket.

Clarissimo VIRO Danieli Hajnotzy
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Parce, si forte an circulos TUOS, importunius, quam velles, interpellem. In caussa est Nobilissimus Neuholdus, quem TV mihi, ego vero Mollero et Herrmanno, atque hi Illustrissimo Comiti Forgátsch totique Comitatui Neogradiensi, de meliori commendauerunt. Tertium iam a dicto comite monetur Herrmannus meus, vt, quem sibi commendauit medicum, quam primum adesse, atque Physici ordinarii munere fungi iubeat, iisdem legibus, quibus ante hac spartam hanc ipse exornauit. Hic est: 1.) Soluuntur ab incluto Comitatu in annum Rhenenses thaleros 100. 2.) Mensa, habitatio, et quae sunt reliqua, offeruntur a comite in arce Gátsensi. 3.) Nobilium singuli, quoties opera medici eos vti contigerit, sostrum pendent. 4.) Ipse medicus, cum Herrmanno et Mollero, casus grauiores conferet. 5.) Pharmaceuticen portatilem bene instructam secum habebit. Ista perscribenda erant, absente Hermanno, qui Cardinalem Csákyum Archiatri munere ornatus, sequi debuit, vixque ante mensem redibit.[1] Equidem ita existimo, stationem honestissimam, eamque in copiosissimo, eoque partem maximam Evangelico comitatu eo minus dimittendam esse, quo certius est, si eam repudiauerit Neuholdus, omnes nos laturos insignem lenitatis notam. Si hac transierit Neuholdus TVVS, me velim conueniat, ut ei arcana domus, quod aiunt, aperiam. TV vale, et hoc, quid quid est molestiae, meo in TE amori tribue. Saluebunt amici. Pisonii 1723. die 8. Nouembris.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Hajnótzy, present à Sopron
Per Vienne.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 21. Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis, 1723. die 8. Nouembris.

204 Ráday Pál Bél Mátyásnak
[?], 1723. december eleje

Vallásügyi kérdésekről és Ráday Gedeonról.

205 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1723. december 9.

Jeszenák, Prileszky és Sembery Bécsben intézik a vallásügyeket, Sembery esetleg hosszasan ott marad. 1226 Ft a költség, a reformátusoktól csak 450 Ft érkezett. Ráday Gedeon jól érzi magát. A közbor értékesítéséről.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor aestumatissime!

Litteras Perillustris Dominationis Vestrae, vna cum acclusis, rite accepi, easque rite promoui. Plane autem Domini Jeszenákii, Semberii et Dominus Prileszky nunc Viennae versantur, qui vbi redierint, procul dubio certi aliquid adferent, quomodo res nostrae, ratione Referadae commissionalis comparatae sint, prouidebuntque optime, quid porro facto opus sit. Si Acta Commissionalia reuiderentur, non recusaret senior Dominus Sembery, huic fini etiam diutius Viennae commorari. Sumtus, quae DEI est gratia, hucusque nobis non deerant, tametsi a Dominis Reformatis nonnisi floreni 450. collati sint, expensae vero ad florenos 1226. exaequent: quemadmodum oculata acceptorum collatio id satis superque docebit. Gedeon noster optime

valet, et ita vitae Posoniensi adsuefactus est, ac si hic natus et educatus esset. Quapropter gratulabor mihi, si in eadem bona valetudine et studiorum cursu dilectissimum filiolum Perillustris Dominatio Vestra ad nos bono cum DEO ventura inuenerit.

Qui interim sum

Praetitulatae Dominationis Vestrae
Domini mihi aestumatissimi

Posonii 1723. obseruantissimus
die 9. Decembris. Bel mp.

P.S. Ex vino communi, duo tantum vascula a florenis 50. mense Septembri vendita sunt. Reliquorum pretium ad florenos 75. ex praescripto Perillustris Dominationis Vestrae, exaltatum est. Sed de his et similibus, vbi, Deo volente, Posonii videbimus Perillustrem Dominationem Vestram.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Paul Radaj mon tres honoré Fauteur present à Ludan
Per Rudna Neosolium Losontz
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.
[Ráday feljegyzése:] Litterae Domini Beel die 9 10bris 1723.

206 Radvánszky László Bél Mátyásnak
[?], 1724. január 16.

Bél Prodromusáról mond véleményt.

207 Ráday Pál Bél Mátyásnak
Ludány, 1724. január 22.

Ráday Gedeon egészségi állapotáról.

208 Johann Franz Budde Bél Mátyásnak
[Jena], 1724. január vége–február eleje

A Teschinben zajló vitákról.

209 Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak
Pozsony, 1724. február 2.

A császár jóváhagyásával végezheti országleíró munkáját. Jó volna, ha a nemes családok ellenőriznék művét. Szepes vármegye leírásában közös munkára hívta őket. Buzdítja Radvánszkyt is családtörténeti adatok felkutatására.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor colendissime!

Litteras Perillustris Dominationis Vestrae, quas ad me die 16. Januarii exarauit, nunc demum, hoc est, die 2. Februarii accepi. Gratulor mihi, nondum ex animo effluere potuisse,

obscuri nominis mei qualemcunque memoriam; atque id quidem eo magis, quod eam, leui illo conatu meo, quem Prodromus Historiae Antiquae et Nouae publice testatus est, renouatam aduerterim. Ita est, probauit se Augusto, et huius summis administris, hoc, quidquid sit, moliminis: vt iam in prosequendo opere, non modo conscio, sed adnuente Rege indulgentissimo, pergere liceat. Optime vero aduertit Perillustris Dominatio Vestra, non unius hominis fore occupationem, si consummari debeant operae. In his, quod vltro ac lubens nomen suum profiteatur Perillustris Dominatio Vestra, est, quod iure merito, in lucris censeam. Nam si Plinio fides, optime litus describunt terrarum, quibus ipsi prognati sunt. Multum praeterea decoris accedet vasto operi, si Comitatuum singulorum familiae insigniores potuerint recenseri. Inuitaui ad hanc curam suscipiendam omnes, quibus auiti nominis gloria cordi est, in Historia Comitatus Scepusiensis p. 122.[1] Possent autem, immo deberent, arma familiarum singularum, ex artis Heraldicae praescripto, subiungi, aeri incidenda. Ceterum, quod ad Familiae Radvanskyanae, oppido antiquissimae, exordia adtinet, reperio, coepisse eam efflorescere *Anno 1062.* sed apud gentem exoticam; atque id quidem initiis longe clarissimis. quae suo loco opportune et data opera, narrabimus. Sparsit postea ramos nobilissima Radvanskyorum propage, per complures regiones, apud quos hucdum, mutatis, vti fieri adsolet, dignitatum nominibus, latissime floret. Explorata scribo, et grauissimorum auctorum suffragio comprobata. Agat modo Perillustris Dominatio Vestra, et quo potuerit, domesticae celebritatis documenta, conquirat: quibus paruitas mea, affundet lucis nonnihil. Quod reliquum est, Spectabilem Dominum Parentem, Patronum longe aestumatissimum, infinities, atque id cum omni venerationis cultu, salutari cupio. Vxor vero mea, ex morbo prolium miris modis adflicta, pro donario, nil tale merenti, oblato, decentissimas agit gratias, gauisura occasionem sibi dedi, qua seruitia sua opere ipso queat contestari. His me vlteriori fauori commendans, maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Pisonii Quadorum, obseruantissimus
1724. die 2. Februarii. Belius

P.S. Perillustrem Dominum Fratrem prolixissime, cum honoris praefatione, resalutandum rogito.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Ladislaus de Radvány, present à Rádvány
Per Rudno, Neusohl
[Pecséttel.]

210 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1724. február 3.

Ráday Gedeon egészséges. A kancellár kinevezése után a vallásügy újra felélesztheto. Szükséges lenne az ügyek intézésére Bécsben állandó ágensre. A közborból való eladásról értesít. Már a második határidő is lejár, és még mindig nem érkezett meg senki. Küldi a Nógrád vármegyének ajánlott Prodromust.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor aestumatissime!

Litteras Praetitulatae Dominationis Vestrae, sub dato Ludány die 22. Januarii exaratas, rite percepi. Benedictus sit Dominus, qui inter tot vrbis nostrae funera, teneram aetatem vt plurimum adfligentia, Gedeonem nostrum conseruauerit incolumem. Quantum ad publica adtinet, cum reliqua, tum in primis religionis negotium prorsus torpet, resuscitandum forte, vbi Cancellarium denominauerit Sua Maiestas.[1] Interea passim adfligimur, vt omnino necessarium foret, perpetuum Viennae Agentem intertenere, ad quem in minutis quibuscunque grauaminibus fieri posset recursus. Metuendum est enim, ne prorogata in longius Commissionis decisione benignissima, nouum grauaminum corpus emergat. Praeterea vix superest spes, fore vt

acta commissionalia revideantur, quippe quum sola Referada contentam fore Maiestatem Sacratissimam, et excelsum ministerium, audiatur ex vnius demum tenore decisionem formatum iri certum est. Quibus pensitatis, inuigilandum nobis foret etiam atque etiam, ne Referada illa nobis sit praeiudiciosa, maxime, quum sciamus a quo sit consignata. Ex vinis communibus, duo tantum vascula pro florenis 100. vendidi. Si esset mercator, lubens reliqua quoque divenderem. Interea adseruari ea oportebit, futuris necessitatibus. Ego vero, caeteris paribus, de necessariis sumtibus, occasione emergente, prouidere haud desinam. Hodie secundus iam terminus Consilio Locumtenentiali praefixus, labitur, neque tamen quisquam adest. Cardinalis Csáky in dies exspectatur. Si Cardinalis de Saxonia,[2] Leodiensis Episcopus futurus fuerit, vacabit Archiepiscopatus Strigoniensis, cuius obtinendi spe excidisse Csákyum fama est. Plerique Kolonitsium, alii Emericum Eszterházy beneficio isto mactatum iri credunt. Quidquid sit, omnis mutatio nobis erit periculosa. Plura non habeo, quam vt Prodromum, Inclyto Comitatui Neogradiensi destinatum, Perillustri Dominationi Vestrae commendem, qui sum

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Pisonii 1724. obseruantissimus
die 3. Februarii. Bel mp.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Paul de Ráda, mon tres honoré Fauteur present à Ludány
Per Rudno Neosolium.
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.

211 Christoph Matthäus Pfaff Bél Mátyásnak
[?], 1724. február első fele?

Az uniós törekvésekről. Az ellene támadókat csenddel győzi le.

212 Mitsinsky János Bél Mátyásnak[1]
Rahó, 1724. február 15.

Tudományos elfoglaltságának tulajdonítja, hogy leveleire nem válaszol. Felső-Magyarországon rosszakat hallani Bélről. Ő örült, mikor a Biblia megjelentetéséről hallott. Ismerteti a Bélről keringő véleményeket: Egyesek elégedetlenek az élre helyezett képpel, mások bevezetőjének egyes kifejezéseit kifogásolják. Bahiltól, akinek a Bibliáról szóló, Bél kiadását bíráló nyomdakész műve van, rövidesen levelet kap. A tájékoztatásra ő kérte Bahilt. Luther bevezetőjénél hiányolják Luther nevét, s Bélnek tulajdonítják, hogy Luther nevének eltűnéséről beszélt. Ismét mások Krmann bevezetőjének sok példányból való kimaradásáról azt mondják, hogy a Hallét dicsőítő Bél tudatosan hagyatta ki. További kifogások, közte: vannak, akik szövegváltoztatás nélkül kívánják a reformátusok által fordított, s az evangélikusok által is használt cseh Bibliát kinyomtatni. Egy nagynevű ember szerint Bél eltulajdonította Krmann munkáját. Csak egy gyülekezet pásztora, s a püspökök engedélye nélkül adta ki a Bibliát. 1713. március 11-i levelében azt ígérte még, hogy a szöveget aláveti a püspökök vizsgálatának. Sértő kijelentést tett Krmannra („Bél nem miavai kofáknak, hanem Pozsonyban az ország rendjeinek prédikál."), Hradszky kérdezésénél is megsértette a püspököt. Tanulóiba Wittenberg gyűlöletét plántálta. Ezeket barátian írja, hogy tudjon védekezni. Várja válaszát. Rövid időre szeretné látni a Prodromust. Ha nem tud Bél példányt küldeni, írja meg, felhasználta-e az ő megjegyzéseit.

Admodum Reverende, Clarissime atque Doctissime Vir,
Domine et Frater in Christo aestumatissime.

JESUM, ab eo quoque felicem currentis anni, decursum omnigena prosperitate coronatum, cum recursu plurium quam felicissimo, devote precor, et mea paratissima servitia commendo.

Quantopere intimo illo, ut aiunt, a teneris ungviculis contracto amore, semper Te complexus fuerim, et eundem Tibi testatum reddere intenderim, etiam Te fors non obseruante, testarentur illi, cum quibus Tui, frequentior mihi contigit commemoratio. Taces Tu ad meas, variis occasionibus missas, et in totum oblivisceris TUI Mitsinszkii, ego tamen silentium illud, non TIBI, sed studiis Tuis imputare soleo. Enim vero probe didici, quam literarum Studiis sint fures amici, et quantopere Tusculanum Ciceronis iisdem sit necessarium. Hinc est, quod huius rei gnarus, ad inveniendos pro Tui excusatione facientes causas ingeniosus esse soleam. Ast nunc, qua de causa has ad Te dare constituerim, accipe:

Nomen Tuum in partibus Hungariae Superioris ut egregie inclaruerat hactenus, ita nunc jam passim male audire incipit. Quod ego, etsi, pro solito meo in Te amore, tueri, et animi Tui publico bono dediti, studia et conatus excusare soleam, quia tamen jam nonnisi laterem lavo, Tecum id communicandum volui. Bibliorum opera Tua procuratorum editionem quantopere et ipse desideraverim, cum negotium eorum mihi adhuc in Scepusio, existenti persciberes, probe credo recordaberis. Ea sub prelo existere, cum ab amico nostro integerrimo Kephalide acciperem, profecto gaudebam et gratulabar mihi in sinu, quod tanto thesauro, natio nostra et Ecclesia Slauonica augeretur. Ast quid fit? Editione illa eorum datur occasio quoque nomini Tuo varias certatim notas scribendi. Et quidem aliqui non contenti sunt mox imagine ipsa praefixa ac radiis in ea positis, quod illi cum inscriptione illa positi aliquid in recessu haberent fanatici, quod inspiratissimum sapere videretur. Alii in Praefatione Tua nonnullas formulas loquendi carpunt, et signiter Regula VI. de transformatione Christi in homine, de modo, Christum per fidem et charitatem consequendi. Qua de re Claritas Tua brevi est habitura Literas Scholae meae Moderatoris Georgii Bahil, qui opus sub stylo habet Bohemicum, nomine Bibliologiae Sacrae insignitum, in typum paratum ac iam per Superintendentes visum, in quo inter alia de Bibliorum editionibus, cum varia variorum refert iudicia, in Tua haec quoque descendit, ac tale iudicium tulit, quale Tibi ingratum futurum esse certo scio. Veniens tamen ante annum, huc ad Ecclesiam Rahoviensem, et videndo illud, svasi, conferret Tecum, atque super iis, quae desiderat, mentem Tuam intelligeret. Passus etiam est vir bonus se disponi, intendit suas ad Te mittere, et misisset huc usque, ni defectus occasionibus subvertisset conatus. Ego vero in illa materia grammatophorum me exhibere nolui.

Alii iterum in Praefatione altera, quae Lutheri est, expostulant venerabile nomen Lutheri suppressum, et quidem tanto acrius, quanto altius impressum foret animis eorum, illud de Te sparsum, quasi coram aliquo dixisses, aut scripsisses alicui: *Nomen Lutheri intra decem annos sic abolitum iri, ut nec memoria ejus in Hungaria sit superfutura.* Alii porro, pro glaucomate habent illud, quod Praefatio Domini Excellentissimi Krmannii, non omnibus exemplaribus, imo inter centum eadem vix uni praefixa inveniatur. Interpretantur id, artibus Tuis fieri, ut suppresso nomine Krmanniano, ac mentione ibi facta curae Wittebergensium, solum Hallensium nomen editione Bibliorum, etiam in Hungaria hac nostra inclarescat. Alii in versione locorum quorundam, ut Gen. III. 22. Ecce Adam factus fuit etc. Lucae XXIV. 31. etc. desiderant dexteritatem. Alii addunt, cur ea in totum editioni Bibliorum Frankianorum, et paginis etiam ipsis in universum conformaveris? Quod ego Bibliis illis destitutus explorare et assequi non potui hactenus. Nec denique desunt, qui offenduntur, quod versionem Bohemicam opera et auctoritate Ecclesiae Reformatae elaboratam, approbatam, receptam et ab integro seculo, in Ecclesiis quoque nostris admissam, privata auctoritate, facultatem emendandi, Tibi pro lubitu sumsisses. Ea propter optassent, ut Biblia haec, sine omni textus mutatione et correctione, sine praefationibus, Prologis galeatis, aliisque additamentis recusa fuissent. Si quae vero evertentia analogiam fidei, aut a fontibus recedentia, emandata fuissent, ergo potuisse id fieri in margine, aut ad calcem versuum. Haec vero agere videntur ducti exemplo Theologorum Wittebergensium, qui cum Calviniani Biblia Lutheri Herbornae Nassoviorum,[2] omissis glossis summariis et praefationibus ipsis Lutheri, recuderent, aliis additis summariis et locis parallelis, expresse

dissensum Ecclesiae suae testati sunt, attestationibus id Consiliis Theologorum Wittebergensium Parte I. pag. 30.

His accedit, quod nuper admodum acceperim Literas, Viri magni nominis,[3] qui pro evolvendo ex tricis illis, in quas inciderat occasione editorum Bibliorum horum, Excellentissimo Domino Superintendente Krmanno, has mihi significabat, jam alioquin passim sparsas, Contubernio autem nostro per me imprimendas, de Belio querelas:[4] Nimirum

Primo, quod Programma Facultatis Theologicae Wittebergensis Excellentissimo Domino Krmanno datum, adhuc in anno 1700.[5] cum Claritate Tua communicatum fuerit, et tamen eo non obstante, alienum laborem subintraveris, atque sic in eum Te ingesseris.

Secundo, quod Catalogum locorum Veteris et Novi Testamenti corrigendorum ab Excellentissimo Krmanno acceperis; nihilominus tamen juxta illum non processeris. Imo

Tertio, quod Novum Testamentum quoque Zittaviense ab eodem missum habueris, nec tamen loca in illo ab incrustatione Calvinismi liberata, liberaveris, sicque nonnisi operas suae Excellentiae a tot annis in editionem Bibliorum impensas et collectas, miris artibus e manibus excusseris. Porro

Quarto, quod sancte promiseris Suae Excellentiae: nihil Te sine auctoritate ejus occepturum esse, imo universa ipsus censurae submissurum.

Et id censent quoque, expostulasse rationem, tum operis ipsius Biblici, tanquam omnibus Slavis Ecclesiis deservituri; tum conditionis Tuae, qui Pastor esses unius solum Ecclesiae, et non plurium Superintendens auctoritate publica pollens. Quam in rem probe recordor Te olim adhuc in literis Tuis ad me die 11. Martii anno 1713. datis et in projecto illo de edendis Bibliis mecum communicato, puncto III. sancte promisisse: Te versionem Fratrum quam curatissime ex fontibus ipsis revisurum, a Calvinismis quibus passim scateret repurgaturum, Praefationes Lutheri singulis libris praemissurum, atque sic censurae Dominorum Superintendentum esse subjecturum. Utinam ita fecisses! Tantum tamen abest, ut haec feceris, ut potius et Symbolas Domini Krmanni Tibi missas rejeceris, et etiam laborem priusquam typis exscriberetur, censurae ejus submiseris minime, atque sic in totum pollicitis Tuis contraveneris. Ego possideo Catechesim minorem Lutheri, quae ut publicam ceu Liber Symbolicus, auctoritatem in Ecclesia obtinuisset patria, trium Superintendentum opera in lingvam Slavicam translata, Comitissae Thurzonianae dedicata, atque sic publica eorum auctoritate in lucem edita fuerat.[6] Quodsi in editione Catechismi observatum: eccur non magis erat in editione Codicis Sacri observandum? Hic profecto si non aliter me informaveris, ego etiam amicissimus Tibi, in foro meo amico, reum Te sum habiturus.

Quod majus? Dicitur publice: Te nuper Excellentissimo Domino Krmanno nunciasse: *Nosset Sua Excellentia, Belium non in Kopanicis Mijaviensium; sed Posonii coram Statibus Regni concionari.* Insuper, cum studiosus aliquis Academicus Hradszky examinandus fuisset, posuisse Te Domino Superintendenti Legem, et adjecisse comminationem, si in examinando eo perrexerit brevi visurum, vt etiam minimi conventus Evangelicorum ad aures Excelsi Ministerii Aulici Suae Majestatis Sacratissimae Caesareae perferantur, et cassentur.[7] Haec ita vulneravere praecordia bonorum et potissimum Politicorum Virorum, ut de compescendo Te consultent, et censeant: primum querelam deponendam coram Inclyto Conventu Ecclesiae Tuae Posoniensis, atque sic praetendendam satisfactionem: si non successerit negotium, alias quoque Instantias requirendas.

Ultimo tandem non probari studium Tuum multis, docent querelae, quod studiosis Posonii operam literis navantibus, dicaris instillare Academiae Wittebergensis odium, ac Wittebergam petentium promotionem apud Ecclesiam Tuam impedire. Cui posteriori fidem quasi facere videbatur nuper apud me Blaho Neosoliensis, a Soproniensibus suis, sat laudabiliter commendatus, eandem contra Te querelam ponens, quem ego petebam, parcebat nomini Tuo hac in causa, et alia fors obvenisse impedimenta crederet, quae neglectum sui causassent. Si tamen

revera id abs Te fieri deprehenderetur, Clientibus Tuis omnem beneficiorum spem in superiori Hungaria praescinderes.

Haec sunt, quae amice et sincere Tibi intimanda volui, ut ea, vel data occasione falsa esse ostendas, vel coram aliis caveas. Plura forent adhuc adjicienda, sed tamen angustia temporis imperat ea in aliam occasionem rejicienda, et communicanda iterum, ubi intellexero, sinceriorem hanc meam in Te licentiam, non ingratam extitisse. Non eram ferendo amplius, ad tantas de Te querelas sparsas, ut eas Tecum non communicarem. Quare dabis veniam sinceritati huic meae, et si necessarium esse censueris nomen Tuum ab his vindicare, facies; sin minimus, mihi sufficiet, amici officio defunctum esse.

Jam missis his! de Notitia Hungariae cupio aliquid cognoscere, an consequendae ejus spem habere debeam, nec ne? Prodromi loco, audio Te in lucem misisse Comitatum Scepusiensem, quare exemplar unum, ad breve tempus communicandum peterem, ut evolvere liceret. Si tamen nondum sunt ad manus exemplaria, fac me scire, an notata mea adjeceris, nec ne, si non, aliud quid cum iis, iterum jam auctis decernerem. Super[8] quibus dum proxime responsum sum praestolaturus, Nobilissimae Tuae vitae Sociae, carisque pignoribus multam adscribo salutem, atque eos una Tecum felicissime valere desidero, perseverans

Admodum Reverendae Claritati TUAE

In Ráho 15. Februarii
Anno 1724.

Semper obstrictissime
devinctus
Johannes Micsinszky mp.

213 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1724. február 23.

A császári rendeletet semmibe véve támad az ellenfél. A vallásügyről mostanában nem esik szó. Még nincs kancellár. Küldi Prodromusát. A császárnak és a főhivatalnokoknak tetszett, így magánkezdeményezését királyi támogatással folytathatja. Kéri Krmann segítségét, a környező hegyek leírását. Három Bibliát őriz még Krmann számára. A hontiak dühöngenek őellene. Budde levelét küldi, ítélkezzen Krmann a teschiniek közti vitában.

Immanuel!
Summe Reuerende, Excellentissimeque Domine
Fautor et per Euangelium Iesu Christi Frater aestumatissime!

Cum honestus ille Csechticzensium ciuis, si bene recordor TVAS mihi reddidisset, atque redux Vienna peteret responsorias, ita me rationes muneris dispunctum habebant, vt nequiuerim respondere. quod TV silentium, ne in sinistram partem interpreteris, est quod abs TE rogito. Ex eo vero tempore nihil accidit, quod TE scire vellem, praeterquam quod aduersarii, nulla habita edicti Caesarei ratione, passim tentent Ecclesias. id quod in Comitatu Vesprimiensi nuper admodum euenit, irrito tamen hostium conatu. Ceteroquin negotium religionis nunc sepultum haeret, nec quidquam de Commissionis euentu audias. Credo, quod nondum Cancellarius sit designatus;[1] quo facto resuscitatam iri caussam nostram, speramus, vtinam cadat in melius, quam metuimus. Prodromum meum, quod non improbes, laetor equidem rogoque, vt eum, tamquam meae erga TE obseruantiae, documentum, gratus accipias. Placuit is Augustissimo Caesari, et summis eius administris, vt iam iniunctum mihi sit, continuare coeptas, inter tot difficultates, operas, publico, vtiles futuras. Jamque ea res peruenit, vt priuatim meditatum opus, publicis in posterum auspiciis, Regis atque regni, conficiatur. Equidem id neque speraui, neque vt sperarem, caussam reperi. Nunc aeternum Numen oro, quo vires mihi ac vitam largiatur, vt vastum istud mare feliciter possim emetiri. Atque id est, quod abs TE peto, vt, pro singulari TVA, destinationem meam iuuandi, propensione, in commune conferas, quod in scri-

niis TVIS reconditum habes. Partiar TECVM et Caesaris praemia, quae opima promisit, et orbis eruditi, quam pollicetur, laudem. Quin et illud vehementer iuuaret institutum meum, si albos vestros montes et eorum naturam accurate describeres. Bibliorum tria exempla cruda TIBI adhuc seruo, mittenda vbi nuncius TVVS venerit.[2] Fratres nostros Hontenses in primis, adhuc saeuire in Belium, multorum et litteris, et sermonibus, doceor.[3] Parcat eis miserator DEVS, atque his potissimum, qui eos missis subinde epistolis, concitant. Metuo enim, ne cum Belium eunt perditum, se ipsos perdant; quod equidem procurare nolo, fretus bonae caussae conscientia; quippe qui nihil prius habeam, quam me ipsum DEO, Caesari, et puriori Ecclesiae probatum reddere. Plura non addo, certa spe fretus, fore, vt per nuntium TVVM plura queam scribere. DEVS TE et dilectissimam coniugem seruet. Vale et Faue.

Summe Reuerendo Nomini TVO

Pisonii Quadorum 1724. addictissimo
die 23. Februarii. Belio mp.

[P.S. a margón:]

Lege quaeso, quam mitto, epistolam, summi Buddei, et ex ea, de controuersiis, Teschini coortis, iudica.[4] Lectam retine.

214 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1724. február 25.

Beszámol a vallásügyi helyzet változásáról. Szól a külföldi uniós törekvésekről. Hruskovics új támadásra készül ellene. A Bibliák árát megkapta, újabb három példányt küld. Ír Budderól és műveiről, szívesen küld tőle könyvet, amennyiben Krmann kéri. A Bibliában használt felkiáltójelekről. Örül Krmann egészségének, neki fiai betegsége egész januárját elvette. A Notitián dolgozik. Kéri a környező hegyek leírását és mindazt, ami ide tartozik. Felsorolja a külföld híreit. Eszterházy Imre lesz a kancellár, a nádor a helytartótanács reformját szeretné, személynök még nincs. A jegyzőkönyvekből Jeszenák János készített tájékoztatót a kancellária számára, tőle kell azokat kérni. Krmann bevezetőjét, mihelyt ideje lesz, megkeresi.

:ϗϫϛϛϗ

Summe Reuerende Domine, etc.

Fautor et in Χριστῷ Frater aestumatissime!

Heri admodum ad TE dedi litteras,[1] per Szakoltzensem nuntium, quas TV a Prokopio expectabis. Neque iam singula epistolae capita succurrunt, quippe inter medios labores conscriptae, vt adeo, si idem scripsero, vitio haud vertere possis. Et quidem, quae amicus ille Csejtenis, de dimittendis per regnum commissariis narrauit, suauia sunt eorum somnia, qui dum mala ferunt, optant meliora. Enimuero ita nunc apud aulam sepulta sunt religionis negotia, ac si eius caussa numquam fuisset commissio, instituta. Interim Perillustris Jeszenakius noster, quae eius est virtus, aliud quasi agendo, non desinit obire summos Caesaris ministros, atque, qua sint in rem nostram propensione, experiri. Is vero narrauit mihi, et in aurem quasi dixit, alieniore a nobis esse animo, eos quoque, qui impensius ante hac caussae nostrae fauebant. Non tamen ideo ponenda spes est. Habet Dominus in manu sua corda principum, quae, riuulorum instar, flectet, quo volet. In primis vero pendent omnia a Reginae puerperio, quae si principem enixa fuerit, mutabuntur omnia, atque in primis negotia Hungarica. Ad irenica autem consilia, quod adtinet, sua illa iniquitate fatiscere occipiunt. Vnio quidem politica, mutuae tolerantiae, et mitigandarum controuersiarum propositum, perstat adhuc, quin incrementa sumit; sed vnio in doctrinalibus vix vnquam obtinebitur.[2] Scribit ad me Celeberrimus Pfaffius; est enim mihi commercium litterarum cum eo; totum se strepitum illum, qui aduersus se excitatus sit, silentio vincere statuisse.[3] Scilicet, diuinius est opus, religionum vnio, quam vt

disputationibus confici possit. De editione Bibliorum meorum securus iam sum; modo Hruskovitzius sileret. Nouam ille mihi inuidiam conflare nititur; et agit multos in transuersum, TVVM nomen vbique praefatus. Vtinam boni isti viri aduerterent, qua naui vehantur! Mihi facile foret, vnius hominis furorem, compescere: sed rem omnem commisi Deo, cor et renes scrutanti: ille retribuet cuique, quod maledica lingua sua meritus est. Miserrimi mortalium ex mei nominis ruinis, gradus sibi ad famae celeberitatem struere volunt. Regia via, ad honestam nominis famam, grassandum est. Hanc equidem hucdum ingressus sum, et ingrediar porro, nihil maleuolorum strepitus pensi habens. Huc me Bibliorum mentio detulit, quorum pretium rite accepi, iamque tria mitto exempla, pretii et ipsa eiusdem Cruda amplius nulla sunt, plurima autem compacta. Quod porro Historiam Buddei[4] rogas TIBI procurari, lubens faciam. Prodiit summi huius viri Systema Theologicum[5] nitidissimo stilo conscriptum, et numeris pene omnibus absolutum: non quod omnia complexus est, sed quod quae complecti potuit, id summa cum laude fecerit. Nescio an Theologiam eius Moralem[6] legeris? Omnia istius viri dulcedine quadam sunt perspersa. Alioquin Cornelii optima est editio cum notis variorum, quae nuper apud Belgas prodiit. Et alia Emanuelis Sinceri cum notis et phrasibus germanicis.[7] quam velis, nuncia. Neque mirarer, si adhuc lectione Cornelii delectareris. Mihi profecto vix vlla, sine lectione Ciceronis, dies elabitur, nam et cum hebescunt ingenii vires, stilus tamen acuendus est. Praeterea, quae de exclamationis signis, passim in Bibliis obuiis, scribis, ad ea sic habe: vniuersam graecam accentuationem barbariei deberi, neque, nisi docendi caussa, adtendendam: tametsi Clarissimus Tribechouius, meus, in graecis, praeceptor, in ea quoque emphaticum quid ausus sit quaerere. Accentuationis Hebraicae alia ratio est, quam ego sic excolui, vt nouas eius institutiones, inter operas adhuc, scholasticas, conscriptas habeam, edendas, si vixero. Eam ego supra humanum ingenium pono, et emphaticam reuera puto. Sed de graecis exclamationibus est quaestio. Fateor notam istiusmodi diacriticam non exstare in grammaticorum spinetis. Ego, sicubi eam adposui, non apices, sed adfectum scriptoris secutus sum. qui vrgere me efficaciter potuit, communem heic quoque aliarum linguarum consuetudinem sequi. Denique vetustissimas patrum editiones conquirere non neminem scribis. Quis quis sit, oppido, sapit! nam eae castigatiores castioresque sunt recentioribus. Cum annuam concionandi methodum elegissem, qua singula doctrinae Euangelicae capita ex Euangelio, ex reliquis Sacris Scripturis et ex patribus adstruebam, plane emendos destinaueram; sed quum 1000 florenis crudos venire accepissem, mutaui consilium: non quod pretium reformidarem; sed quod non erat necessum. Neque video bonum illum virum voti damnatum iri. Quod de valetudine TVA scribis lubens audio. Displicet tamen, quod fateor, bubulae fastidium. quid autem sentiam, infra docebo. Mihi, quae Dei est gratia, adhuc vires sunt integrae. sed proles meas vix non necauerunt virulentissimae variolae, quae heic in infantiam immanissime grassantur. Totum mihi Januarium nequam ista lues abstulit, vt nunc demum cum Musis meis in gratiam redeam. Prorsus eae commentariis Hungaricis occupantur,[8] quot omni studio adgressus sum continuare. Nam et Caesar ita vult, et orbis eruditus, quibus nolle obsequi, scelus existimo. Vtinam sint, qui me adiuuent! Abs TE peto montium vestrorum historiam, et quidquid habes, quod ad rem pertineat. De his hactenus. Apud exteros varie circumaguntur omnia. Rex Hispaniarum Philippus V. filio permisit diadema, ipse vitam priuatam amplexus. In Gallia duce Aurelianensi mortuo, susque deque feruntur publica negotia. Apud Batauos gliscunt in Caesarem odia, propter societatem Indicam, damno Batauis futuram. Dania et Suedia dormiunt, quippe labore confectae. Russus, cum Persis, aduersus rebelles foedus pepigit, eaque re pacem violasse Turcicam censetur. Hinc vtrinque arma parantur. In Palatinatu querelae, quas adflicta religio dedit, serio iam componunt. Cardinalis de Saxonia[9] Leodiensem Episcopatum spe deuorauerat, qua tamen prorsus excidit, ea dignitate in Gregarium[!] canonicum ad diem 7. Februarii collata. Emericus Eszterhazy, Vesprimiensis Episcopus, quin Cancellarius sit futurus, nullum est dubium, atque tunc dimissum iri Erdődium, certum est.[10] Consilium Locumtenentiale, aegerrime coit. Palati-

nus Viennae praestolatur plenariam, vt dicunt, instructionem, quomodo consilium illud institui debeat. Personalatus nulli hucdum collatus, cuius obtinendi spe prorsus excidit Révai.[11] Sed redeo ad TVAS. Inquisitiones Vestrae apud Dominum Johannem Jeszenak sunt, quas ille, sua manu, e musaeo meo, secum abstulit, formauitque ex iis informationem pro Cancellaria. Igitur ab eo repeti opertebit. Praefationem TVAM, quaeram, vbi vacauerit. Non est, cur verearis, in criticas manus peruenturam. Ita vale, Diuinae misericordiae commendatus. Precatur

Summe Reuerendi Nominis TVI

Posonii 1724. obseruantissimus
ipsa feria Matthiae Bel mp.

215 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1724. március 6. körül

Tartalmát nem ismerjük.

216 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1724. március 10.

Küldi a prágai rendeletet. Vallásügyekben fontos a császár rendeleteit bölcsen tekintetbe venni, meg kell őrizni a belső egyetértést. Egyesek ártalmas könyvekkel veszélyeztetik ezt. Már az ellenség kezén forog a pasquillus, melyet ki akarnak nyomtatni.

Summe Reuerende Domine!
Fautor et in Christo Frater aestumatissime!

Cum apud nos adest Pritrziensium collector, non possum eum sine litteris dimittere. Adnecto autem, si id nondum habes, Edictum Pragense,[1] cui vt insistamus, nostra multum interest. Enimvero, quia finis commissionis longe adhuc abest, metuo, ne conficiamur pedetentim, nisi mandata Caesaris in rem nostram prudenter verterimus. Quin et in eo nobis elaborandum erit, vt pacem intra nos internam colamus, quam libellis famosis, nequissimi homunciones, TVO etiam nomine adsperso, turbatum eunt. Est iam in Aduersariorum, et Magnatum quidem, manibus, scelerati cuiusdam nebulonis, iter academicum meditantis, qui nuper apud TE fuerat, Pasquillus,[2] quem illi procul dubio, typis curabunt exprimendum. Metuo vero ne istae tricae rem communem pessundent. Sed TV haec TECVM meditabere. Ego nihil cum stercore isto habere velim. Quod reliquum est valetudinem TVAM cura diligenter et Vale in Domino. Ita precatur

Summe Reuerendi Nominis TVI

Pisonii 1724. T[otus]
die 10. Martii. Belius.

[A verzón:]

Exhibitor harum, quem TVVM ex sorore nepotem esse intelligo, pessime tulit, quod ex pauperrimo Ecclesiae nostrae fisco florenos 4. acceperit. sed profecto nequimus aliter. Singulis hebdomadibus vrgemur a mendicantibus. Domestici autem sumtus quotannis ad florenos 3000. excrescunt, in ecclesiam et scholam faciundi. Vtinam consilium meum secutus fuisset Reuerendus Dominus Pesko, fecissem vt a Viennensibus largam accepisset stipem.

217 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
[Pozsony?, 1724. március közepe?]

Hruskovics gyalázkodásairól tájékoztat.

Qvod inqvit mei causa, et commercii Literarii, qvod tibi mecum intercedit Pietismi suspicionem Tibi collegisse scripseris, ingenue doleo. Sed apud qvos qvaeso? vel rerum ignaros, vel certe rixarum filios.

Ex qvo inqvit Hruskovitzius a Tuo illo Colloqvio rediit, ita ferociebat, adversus innocentissimos qvosqve, ut Saulum crederent multi, Literis Pontificum ad eam rem praemunitum, qvi et Belium insectaretur, et Bibliorum Editionem infamem redderet. Mihi, qvod fateor ingenue in maniam actus videbatur. Laudatissimo huic suo ut sibi placebat zelo, auctoritatem consensionemqve TUAM inflatus praetendebat, addita comminatione, daturum TE operam, atqve omni studio procuraturum, ut ne vestigia Beliani nominis et seqvacium in Hungaria supersint, qvamprimum religiosa illa Commissio discussa, sibiqve et sui similibus (nam ita confidit) potestas data fuerit Inqvisitorem nescio qvem agendi, atqve excruciandi mentes innocentissimas.

218 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1724. március 20.

Küldi a gyalázkodó könyvecskét, melyről a minap írt. A pozsonyi iskolában a tanárok a Biblia alapján az igazságot tanítják, a pietista nevet elvetik. Miért nem a lezüllött iskolákról ír? Itt nem Jénára, Wittenbergre vagy Halléra esküsznek, hanem az igazságra. Kéri, hogy e levél ne kerüljön más kezébe.

Summe Reuerende Domine,
Fautor et per Euangelium Iesu Christi Frater aestumatissime!

Mitto TIBI exemplar famosi illius libelli, quem nuper indicaueram.[1] Autorem vlciscetur DEVS, quem, quis sit, optime nouimus. Furcifer iste, si ex veri iter suum describere voluisset, alia, dictante conscientia, de schola Posoniensi debuisset scribere. Libros symbolicos, maiori et religione accipimus, et constantia tutamur, quam tenebrio iste, qui nescit, quid libri sub isto titulo lateat. Verbum internum ignoramus aliud, quam quod in scripturis sacris reuelatum est, quodque cordibus implantari oportet Jac. 1, 21. vide textum graecum. Adfirmo Tibi, VIR Summe! vnam Posonii eamque infimam classem, plus bibliorum exempla in manibus habere, et tenere vsu quotidiano, quam tota schola, vbi mastyx iste enutritus est. Viros cordatos Magistri nostri suspiciunt, laudant, commendant: calumniatores, qui suo se produnt indicio eo, quem merentur, calculo notant: Pietistarum nomen abominantur, docentque cum in Theologicis, tum in Philosophia, veritatem nudam, puram, castam, sine sectae studio. Nisi consilio maturiore soporatus fuisset iniquissimus pasquillus, tantas dedisset in aula turbas, quantas non praeuidit scurra ille cum suis magistris. Interim metuo, ne si ita pergant isti orthodoxiae studiosi, malum sua sibi vitula accelerent. Et profecto euigilabit vindex innocentis caussae DEVS. Cur non illas scholas descripsit Leucos iste λυκος, in quibus bachantium greges, tamquam in orchestra saturi, siue satyri, aluntur. Nempe in omnem spurcitiem et proiectae impietatis coenum prolabi, atque in eo data opera volui, non vero orthodoxiae indicium est! O piissimi Lutheri manes! quid vos, quid inquam ad haec? Nostrae Magistri Scholae, id sibi datum credunt negotii, vt fluxam aetatem, retrahant a vitiis, et ad virtutis praeruptam arduam semitam deducant, deductam in eodem tramite gratia Spiritus Sancti contineant. Non Jenae, non Vittebergae, non Halae iurunt, sed veritati. Sed haec obiter. TV pro singulari et prudentia et aucto-

ritate TVA fluctus istos componas, et quantum in TE est, supprimas penitus. In publicis multa perscribenda forent, sed iam tempore excludor. TV vale, et quid apud vos agatur, quomodo Venae Sectio secesserit, quique valeas perscribe. Deus sit cum spiritu nostro. Iterum vale.

Summe Reuerendi Nominis TVI

Posonii 1724. obseruantissimus
die 20. Martii. Bel mp.
P.S. Litteras meas, TECVM rogo, habe, neque euolare patere.

219 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1724. március 30.

A tokaji borból adott el a kasseli udvarnak. Közli az elszámolást. A vallási sérelmek gyógyítását Bécsben senki sem támogatja. Kéri Rádayt, hogy tárgyaljon erről Hallenbach Jánossal. A reformátusok nem segítik a közös ügyet. Az a hír, hogy a szász kardinális halála után adósságai kifizetéséig nem töltik be helyét. Csáky bíboros Rómába készül a pápaválasztásra. Kérése ellenére elkíséri őt Hermann doktor. A helytartótanács már üléseket tart. Ráday Gedeon jól van.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor aestumatissime!

Ex vinis Tokayensibus, curae meae commissis, denuo vascula 4. vendidi, vt pote praestantiora duo pro florenis 70. duo autem sequiora pro florenis 60. Deuehentur ea ad aulam Casselanam, ad Regem Sueciae accipiendum. Ex pretio florenos 150. iam ad manus habeo, reliquos autem florenos 110. adhuc in dies praestolor. Sumtus florenorum 4, denariorum 50. facti sunt, eo quod vascula illa amicorum nonnemo Viennam vsque comitari debuit. Adhuc ergo supererunt vascula 4. et Essentia. Ceterum quod Religionis negotium concernit, nouis passim turbis et persecutionibus nostri adfliguntur, neque tamen medelam habere possunt, eo quod Viennae nemo est, qui supplicantes iuuare possit. Quapropter humillime rogo, dignetur sibi cordi sumere negotium, et cum Magnifico Domino Barone ab Hellenbach rem mature conferre, ne pedetentim pessundemur prorsus. Video enim quod tamen pace Perillustris Dominationis Vestrae dictum velim, Dominos Reformatos, quod qualicunque pace fruantur, penitus communis calamitatis obliuisci, et neque consiliis, neque sumptibus iuuare publicum religionis negotium. Si tam diu exspectauerimus, donec nouus pronunciabitur Cancellarius,[1] tarde postea fuerit euigilare, vbi nouum grauaminum systema enatum fuerit. De subiecto, quod apud Viennensem aulam constanter maneat, scripsi ad Dominum Baronem ab Hellenbach. Alioquin constans hic fama incipit manare, Cardinalem de Saxonia apoplexia tactum, decessisse, sedemque tamdiu vacaturam, donec debita eius dissoluantur. Cardinalis a.[?] de Csáky Romam iter parat, vt electioni noui Pontificis intersit, quem, me frustra reclamante, Dominus quoque Doctor Herrmannus sequetur. Consilium locumtenentiale ad diem 21. huius ab Excellentissimo Comite a Zintzendorff, qua Plenipotentiario Regio, in arce, solenniter installatum est, iamque ordinarie sessiones celebrat. Gedeon noster bene valet et proficit. Quid de pecuniis. Perillustris Dominatio Vestra statuere voluerit, exspectabo informationem. Qui de reliquo sum

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Pisonii 1724. obseruantissimus
die 30. Martii. Bel mp.
[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Monsieur Paul Ráday mon tres honoré Fauteur present à Ludány
Per Rudno Neusol Losontz
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.
[Ráday feljegyzése:] Bell Uram Levele 30. Martii 1724.

220 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1724. április 3. körül

Prodromusát küldi.

221 Bél Mátyás Hellenbach János Gottfriednek
[Pozsony], 1724. április 27.

Vallásügyi tennivalókról.

222 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Poszony, 1724. április 27.

Az utóbbi időben felmerült sérelmek miatti teendőkről tárgyalt Prileszkyvel, Bohussal és a Jeszenákokkal. Kéri Rádayt, hogy Hellenbach báróval döntsenek. 450 Ft van a pénztárban. A prágai küldöttségre 1250 Ft gyűlt össze. Ha Cseytey vállalja az ágensséget, figyelmeztetni kell, hogy ne költsön túl sokat. Bécsben ev. részről Kuntz Jakab lesz. A vallási iratok megvizsgálásánál az ágenseknek ott kell lenniök. Kancellár még nincs kinevezve. Ráday Gedeon május 10. után mehet haza, június 10-ig.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor aestumatissime!

Quod reiterandae, apud Aulam, representationis nouiter emergentium grauaminum, ineuitabilis sit necessitas, cum ex perscriptis a Praetitulata Dominatione Vestra, tum ex aliis in dies cumulatis innouationibus, abunde liquet. Contuli ea de re cum praesentibus nuper Perillustribus Dominis Prileszky, Bohuss et Jeszenakijs, quorum omnium vnanimis est sententia, quantocyus inchoari debere instantias. Disquirebamus hoc quoque; an reuisionem Actorum Commissionalium adurgere, vel saltem per continuas casuum particularium representationes quasi necessariam facere debeamus? Placuit postremum istud. Vnde non abs re faceret Perillustris Dominatio Vestra, si eatenus cum Domino Barone ab Hellenbach correspondenter aliquid certi definiret, cui ego necessaria hodierna die perscripsi. Ceterum ex parte Perillustrium Dominationum Vestrarum nihil amplius, ex quo cassa pro manibus meis est, quam floreni 450 oblati sunt; cum nostri vltra duplum, a me moniti saepius, obtulerint. Insumti vero sunt in Pragensem expeditionem, et facta mihi donaria florenorum 1250. Vnde colliget Perillustris Dominatio Vestra, quo loco sint res communium sumtuum. Generosus Dominus Cseytey, si agentis munus acceptauerit, necessariis monitis instruendus erit, ne sumtus non necessarios, pro more, faciat. Ex nostra parte, Viennae, Dominus Jacobus Kuntz, hucusque Comitis et Episcopi Nitriensis Cancellista, procul dubio ei adiungetur. Tunc enim, vbi reuidebuntur acta, ipsi Domini Agentes Adesse debebunt. Cancellarius constitutus nondum est. Quod reliquum, priuata nostra fidelissime procuraturus, maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Pisonii 1724. obseruantissimus
die 27. Aprilis. Belius mp.

P.S. Cum audiam ex Fatavitschio, Gedeonem ad aliquod tempus domum iturum, pace Perillustris Dominationis Vestrae monere volui, posse id fieri, post 10. Maii, ad quod tempus, examen finietur. Rogarem tamen, vt circa 10. Junii iterum in gratiam cum studiis rediret. Nunc bene valet, et in nupero, alias Perillustri Vestrae Dominationi bene noto actu passionali germanicam gerens personam, optime se gessit.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Paul Ráday present à Ludány
Per Rudno Neosolium Losontz
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.
[Ráday feljegyzése:] 27. Aprilis 1724.

223 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1724. május 17. körül

Tartalmát nem ismerjük, valószínűleg a levelet vivő Brückmannt ajánlja.

224 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
[Pozsony], 1724. június 5. körül

Pénzt küld.

225 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1724. június 6.

Ordinálásra ajánlja egykori tanítványát, majd kollégáját, Bertasch Andrást, aki meghívólevelet kapott. Várja a Mitsinsky-levelet, válaszol rá és hallgat róla.

Summe Reuerende, Excellentissime Domine,
Fautor et Amice aestumatissime!

Quod DEVS, felix faustum et fortunatum, atque Ecclesiae SVAE salutare esse iubeat, venit ad TE Clarissimus Andreas Bertaschius, Gymnasii nostri, toto fere decennio partim sub- partim Con-Rector, vndique optimus. Caussam aduentus, Litterae SVAE, quas vocatorias dicunt, satis indicabunt. Mearum erat partium TIBI eum ita commendare, quam me ipsum. Nam et Discipulus meus olim, et collega postea fuit. Reliqua ipse exponet, et examinatus, rationes fidei et spei reddet, quam in eo Dominus operatus est. Ceteroquin litteras Mitsinskyanas exspectabo, vt respondere ex TVA mente possim. Postea aeternum mihi silentium imponam, et vt pro me respondeant, Deo et Magistratui, securus de caussae innocentia, permittam. Jam Vale in Domino, et me in TVIS habe

Pisonii 1724. Totum Tuum
die 6. Junii. Belium.

226 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1724. június 9.

Krmann Dániel levelét küldi, adománygyűjtőket ajánl. Sailer Károly Vilmossal a minap levelet és pénzt küldött. Érdeklődik, min dolgozik.

Clarissimo VIRO Danieli Haynotzyo
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Duplex scribendi caussa est; altera, vt TIBI litteras reddam Kermanni nostri, altera vt collectores istos commendem de meliori. quos TV, pro more TVO, hoc est, beneuole accipies. Nuper Saylerus Vester,[1] epistolam pecunia onustam, TIBI, credo, reddidit. Diutius ea apud me haesit, quia non erat, cui crederetur ad deferendum. Cetera, qui valeas, quidque cum Musis occipias, si me docueris, feceris mihi rem gratam acceptamque. Vale et Clarissimum Rectorem[2] saluere iube. Pisonii 1724. die 9. Junii.

227 Mitsinsky János Bél Mátyásnak
[?], 1724. június 10. körül

A Bél személyét érintő szóbeszédekről.

228 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1724. június 11.

Tartalmát nem ismerjük.

229 Frühauff Dávid Bél Mátyásnak
Dobsina, 1724. június 20.

Elismerését fejezi ki Bélnek a Prodromusért. Bohusnak Szepes vármegyéről ő készített leírást, Lőcsére és Késmárkra vonatkozó adatokat közölt vele. Menedékkő alapításáról küld másolatot és további segítségét ajánlja.

Plurimum Reverende Clarissime atque Doctissime Domine
Fautor et Frater in Christo aestumatissime

Jam tandem avide exspectatum tuum Prodromum Historiae Patriae vidi, sin tuis promissis nostrisque Desideriis ultro satisfeceres, immortales tibi non Hungaria tantum sed totus terrarum literatus orbis dicet gratias. Promptus fueram quaedam conferre, nisi mors Beati Domini Bohuss Kesmarckiensis manuscripta ferme in totum delevisset; huic enim Viro prolixam delineationem Scepusii, insignia Leutschovensium et Kesmarckensium per pictorem nostrum delineata, tum etiam Epitaphia rarissima templi Leutschoviensis non minus et obsidiones hujus Civitatis, observataque alia rarissima communicabam, sed thesaurum hunc expost eidem fuisse sublatum saepissime dicebat, quem si Beatus Vir tuis concredisset manibus, meae inscribas industriae velim. Fundationem Lapidis Refugii quam ex antqiuissimis fide tamen dignissimis accepi manuscriptis, perlegas, et si haec tibi arriserit, plura tam de fatis Leutschovensium, quam Topschensium, bellum quoque inter vicinas Leuschovenses et Kesmarkenses gestam, tibi promittas. His vale et fave tuo

ad servita devinctissimo
Davidi Frühauff

Dabam Topschae. die 20. Junij 1724.

230 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1724. június 21.

Bertasch után most másik volt tanítványát, a Jénában tanult győri konrektort, Sartorius Jánost ajánlja. Krmann azon kérésére, hogy Wittenbergbe is küldjön diákokat, kitérően negatív a válasz. Legközelebb megírja, mit válaszol Mitsinskynek, hogyan kerüli el annak horgát. Francke könyvét küldi. A csirkéket köszöni felesége. Egy német szláv elmélkedéseit és Arnd magyar Kertjét küldi most, majd az Ethica Davidico Salomonea és Lasky Arcana historiája követi őket.

Immanuel!
Summe Reuerende Domine,
Fautor, ac in Domino Frater aestumatissime!

Quod Clarissimum Bertaschium adfectu accepisti paterno, in lucris, sicuti ipse idem habuit, ita equidem cum gratiis recognoscendum putaui. En vero TIBI denuo Clarissimum Johannem Sartorium apud Jaurienses Conrectorem, meum aliquando discipulum pium probumque. Studuit is Jenae, vsus praeceptore Celeberrimo Buddeo, vt adeo de huius quoque vniuersitatis integritate viuum habere possis testem. Sed quod ad monitionem tuam adtinet, vt Vittebergensibus commendemus adolescentes studiorum caussa ad exteros proficiscentes: sic habe: si vel 600. quod dicunt, venerint, rogauerintque, vt se Leucoreis patribus[1] commendem, nulli vnquam me officium negaturum: id quod iam factum a me esse, nuper, nisi fallo, nuntiaui; sed collecto iterum, magni alicuius viri, sicuti vult dici, odio ac indignatione, quam is litteris, contra ius et aequum suppresis testatus est. At enim vero, vt ego, iuuenes inducam, vt hanc vel illam adeant Academiam, a me vix vnquam impetrabis: nam et hoc, amici illi, inter crimina mihi aliquando scribebant, feceruntque, vt statuerim apud animum consilia istius modi mecum habere. Apertum animum meum, nemo adhuc, quod sciam, imprudentiae, iure accusauit. Malo equidem apertus esse, quam dolis, haerentibus, pectore, fictam humanitatem, praetexere: quippe qui didicerim, mentales, quas vocant, reseruationes, suo merito inter Satanae technas, referri oportere. Quid Mitsinskyo repositurus sim, proxime scribam, vt scias, quomodo declinarim, magni illius viri, structos laqueos.[2] Ceterum, quoniam ita se TIBI probat Frankius, eum in signum meae erga TE obseruantiae, inter libros TVOS repone et lectissima coniuge saluere iussa, vale optime.

Summe Reuerendi Nominis TVI

Pisonii 1724. obseruantissimus
die 21. Junii. Bel mp.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Kermann, present à Mijava.
[Pecséttel.]

P.S. Pullos Mijauenses grato animo accepit vxor mea datura operam, vt gratam se lectissimae Dominae conthorali proxime praestare queat. Ego vero mitto TIBI, praeter Slauicas Germani cuiusdam commentatiunculas,[3] Hungaricum Arndii Hortulum,[4] quem TV aequi bonique consules, dum Ethica Dauidico Salomonea[5] sequatur, vna cum Arcana Historia Laskyanae, ad Solymannum auspiciis Johannis, susceptae, Legationis ex manuscripto auctoris.[6] Vale et quam primum rescribe. Tunc enim plura in publicis perscribenda erunt.
[A margón:]
In eligendo Pontifice, factiones inauditae sese produnt, quas Caesar noster disiicere nitetur.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Kermann, present à Myaua
[Pecséttel.]

231 Szirmay Tamás Bél Mátyásnak
[?], 1724 nyara?

A titkon újító pietisták ellen a superintendensek egy iratot kényszerültek összeállítani, amit ellenfeleik pasquillusnak, pápai bullának neveznek. A pietisták a wittenbergi egyetem, sőt az ország rendje ellen lázítanak. A vármegyegyűlésen Szirmayék megvédték magukat a pietistaság vádjától. Bártfán lecsitult a viszály azáltal, hogy Krumpholtz lelkész aláírta az iratot. Kéri Bél segítségét is a pietisták ellen. Reméli, nem igaz, hogy Bél Krmann ellen beszélt.

Quod attinet turbas in Causa Pietismi hic apud nos excitatas, ipse summopere doleo, et vtinam Novaturientes aliqui Ecclesiam Augustanae Confessioni addictam, nullius adhuc convictam erroris, *tacite reformare* desisterent: tales enim sub applausibili colore pietatis obducti temerarii actus eorumdem adegerunt Dominos Reverendissimos *Superintendentes nostros ad concinandum illud scriptum,* quod turbulenti tales homines ex praeconcepta quadam animi obstinatione et contemtu *Pasquillos Currentales,*[1] *Bullam Pontificiam* appellare minime erubescant, pluresque eorum *non nostras* fors innumeras, aut non notas controversias inter Regnum propagant, *Academiamque Vitebergensem carnalem Babylonicam,* et quod plus *Diabolicam esse calumniantur.* Non ita pridem conquestus est Illustris Dominus Baro Georgius Andrassy, subditi sui filium Stringener nominatum non pridem Halla redeuntem publice effusivisse, *in Hungaria non dari Christianos,* qui nisi fuga consuluisset, carceres Krasznahorczenses docuissent eundem phariseizare. His et similibus inconsideratis insipienterque prolatis dicteriis suis efficiunt, *nos apud Romano-Catholicos omnes promiscue Pietismi insinuari, et qua Pietistas non teneri Regem, nos in Regno tollerare, vnanimi voto depraedicant,* quae verba non pridem in Generali Conventu Inclyti huius Comitatus[2] etiam per Vice Archi-Diaconum publice prolata attoniti audire coacti sumus, respondendo, nos nec esse pietistas, nec esse Pietismi defensores, qui tales essent, luerent poenas. His et talibus rationibus coacti Domini Superintendentes sancte iusteque et caute fecerunt, concinando hoc scriptum (cuius essentia et continentia in Academia Tubigensi publice defensa fuit) *vt mature nosmet a talibus Novaturientibus separaremus,* quam vna cum iisdem periclitaremus. Et necessarium est iisdem subscribere praecipue qui somniant Pietismum esse fabulam, quam talem esse, vt praeteream alias, euicit academia Rostochiensis et Theologus Moguntinus in Ecclesia Romano-Catholica gloriosa Anno 1718. pagina 269. et sequentibus, vt certo certius docere possimus, si casus (quod Deus clementer auertat) ita ferat, *nos abhorrere Pietismum,* qui enim nolunt sentire nobiscum, illi sunt contra nos. Laus sit Deo, *Bartphae controversia est sopita,* sub scribente Reverendo Domino Krumpholtz. Ego vlterius quoque obtestor Reverentiam Vestram omnibus illis, *qui Consilii expetendi gratia confugerint ad Suam Dominationem* Reverendam non grauetur iisdem persuadere *scripto* illi ab iisdem pertinaciter impugnato, quale illud esset, cui subscripsit Ministerium Bartphense, *sine tergiversatione subscribant, tacite Ecclesiam non reforment, nec Pietismum defendant, cui se addicere cupiunt, aperte faciant,* nec sub pallio nostri in Patria delitescant. Faciat Deo rem acceptissimam, Ecclesiae autem maxime salutarem. Quod cum credam facturam Vestram Dominationem

PS. Cum cordolio audimus, Reverentiam Vestram non habito Charactere Superintendentis respectu et multa scripsisse, et locutam fuisse contra Dominum Superintendentem Krmann, quae si vera forent, dolerem, credere quidem vix possum, Virum eruditum Theologum in tantas se praecipitasse extremitates.[3]

232 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1724. július 19.

Küldi a Radvánszky családról összeállított genealógiát. Radvánszky segítségét kéri. Ajánlja Zólyom vármegyének dedikált Prodromusát.

Spectabilis atque Perillustris Domine,
Fautor multis nominibus aestumatissime!

Dum illustrandis rebus patriae operam nauo, incidi in mentionem heroum *Radvan,* exteris scriptoribus apprime celebratam. Non potui quiescere prius, quam in rem omnem inquirerem accuratius: quod et bene successit; hanc enim, quam mitto,[1] florentissimae iuxta et antiquissimae familiae Radvanskyorum indeptus sum genealogiam. Spero autem, hanc meam curiositatem aequi bonique consulturam Spectabilem Dignitatem Vestram. Jam de nexu historico dispiciendum foret, quodomo prisca illa aetate, incluta illa gens in Hungariam demigrauerit: nam et hoc procliue erit inuenire; vbi intellexero, quae sit Spectabilis Dignitatis Vestrae, siue sententia, siue opinio. Insignia diuersa, argumentum sunt, diuersis in locis rei fortiter gestae. Sunt adhuc apud Silesios, vetustae Radvanskyorum propaginis insignes quaedam reliquiae. Sed de his tunc demum vberius, vbi hanc meam opellam gratam esse intellexero. Quod dum resciscere aueo, Prodromum meum Incluto Comitatui Zoliensi dedicatum etiam atque etiam commendo, qui sum

Spectabilis atque Perillustris Dignitatis Vestrae

Pisonii 1724. obseruantissimus
die 19. Julii. Matthias Belius

233 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1724. augusztus 20.

Meglepődött Ráday Gedeon hosszas otthoni henyélésén. Kéri a reformátusok véleményének összegyűjtésére. Panaszkodik, hogy a vallásügyek intézéséhez szükséges anyagiakat a reformátusok nem küldik. Viszályok nehezítik a protestánsok közös fellépését.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor longe aestumatissime!

Fateor, adtonitum me diutius haesisse, quid caussae esset, quod tam diu, auulsus a studiis, domi delitesceret Gedeon noster. Cum tamen scirem, nihil hac in re, sine prudentissimo arbitratu Perillustris Dominationis Vestrae occipi posse, facile id quidem fieri, passus sum. Gratulor autem Perillustrem Dominationem Vestram, cura publicorum negotiorum, religionis cumprimis, tangi, in tanta vtriusque nostrum partis, socordia. Dubitant multi, an Commissionis Religionariae adurgeri debeat decisio. Reuera autem dubitatio eorum Nicodemica est cunctatio,[1] patientium, pedetentim adteri Ecclesias partis vtriusque. Alii, omnimode adurgendam cupiunt, praefatae commissionis exsecutionem, quomodocunque ea occiderit. Praestat enim semel de suis rebus certum esse, quam inter innumeras aerumnas, spe meliorum suspensum, misere tamen exagitari. Quapropter, bene fecerit Perillustris Dominatio Vestra, si amicorum suae partis eatenus sententias collegerit, antequam ad nos veniat, vt tandem desperatis rebus nostris, si non medela, saltem finis queat adferri. Ad sumtus, quod adtinet, nullos, toto anno, post sollicitationem Pragensem, ex parte Dominationum Vestrarum in commune collatos esse memini, praeter quaedam tenuioris vini vascula, quae Perillustris Dominus Döry ante diem Pentecostes aduexerat. Alioquin Vinorûm communium et Praetitulatae Dominationis Vestrae curam sollicitissimam habeo: Jamque Vienna et residuos illos florenos 110. recepi, qui Peril-

lustrem Dominationem Vestram parati exspectant. Dolendum autem, ita periculosis temporibus, non modo Confratres Perillustrium Dominationum Vestrarum, sed et nostros Lutheranos, passim andabatharum more turbas dare, pietismum passim crepantes. Ista enim dissidia, quia iam ad aulam peruenere, retardabunt communem caussam. Ita, cum miseri sumus, miseriores studio esse volumus. His, me Praetitulatae Dominationi Vestrae de meliori commendans maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Posonii 1724. obseruantissimus
die 20. Augusti. M[atthias] Bel mp.
[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Paul de Ráda, mon tres honoré Fauteur, present à Ludány
Per Rudno Neosolium.
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x
[Ráday feljegyzése:] non extraháltatott.

234 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1724. augusztus 23.

A Pozsonyba visszatért Ráday Gedeonról. Hosszú távolléte tanulmányaira káros. Gondoskodik neki a bejárathoz közelebbi szobáról. A borok bécsi értékesítéséről, a kapott pénzről.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor aestumatissime!

Reducem Gedeonem, amplexus sum eo ipso fauore, quem ei perpetuo demonstraui. Comperio autem diuturniorem illam moram, quae eum a Musis disiunxerat magno ei detrimento fuisse. Faxit DEVS, vt quantulacunque haec sit studiorum retardatio, possit commode resarciri. De hypocaustulo, portae propiori, prouidebo, tametsi credam, incommodius id fore, quam id est, in quo nunc habitat. Vina Viennam vendita, pretium florenorum 250 confecerunt, nimirum duo vascula pro florenis 60, duo autem florenis 65. supersunt ergo apud me, floreni 145. nam florenos 5 amicus, vina vsque Viennam comitatus, insumsit. Ex residuis istis, quod erit necessum Fatavitschio daturus sum omnino; reliqua autem summa Praetitulatam Dominationem Vestram parata praestolabitur. His, ad meas proxima exaratas posta, prouocans, maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Posonii 1724. obseruantissimus
die 23. Augusti. Matthias Bel mp.
[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Paul de Rada mon tres honoré Fauteur present à Ludány
[Pecséttel.]

235 Bél Mátyás Eberhard David Haubernek
[Pozsony], 1724. szeptember–október eleje?

Valószínűleg földrajzi témában kéri segítségét.

236 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1724. október 13.

Radvánszky György ifj. Sembery Sámuel révén dispensatiót kér az udvarnál. Az evangélikus superintendensek tanúsító levele kell arról, hogy náluk a harmad és negyedfokú rokonság nem házassági akadály. Az ügyet csendben kell intézni. A minap őt Bécsben az alkancellár nyitrai püspök beszélgetésre és ünnepi reggelire hívta meg. Az ev. vallás igazságáról beszélt, s meggyőzte a társaságot, hogy vallásuk a pápásokénál előbbre való. Csodálta a püspök és a jelenlévők türelmét és méltányosságát.

Immanuel!
Summe Reuerende, Excellentissimeque Domine
et in Christo Frater aestumatissime!

Inusitatum est, quod TIBI, perscribere debeo. Nimirum, Perillustris Dominus Georgius Radvanszky, dispensationem apud Augustam aulam, *gradus quarti,* in quo sponsam suam contigit, Susannam de Reva, supplex implorat, medio Perillustris Domini Samuelis Sembery iunioris; quod vt faceret, a summis in eadem Aula viris, persuasus est. Jamque res, praeter omnium nostrum opinionem, eo deuenit, vt porrectum, eadem in caussa, memoriale sequentem in modum *indorsaretur: Producat Testimoniales Superintendentum Confessionis Augustanae quod secundum eandem Confessionem Tertius et Quartus consanguinitatis gradus, non impediat matrimonium.* Juxta quam indorsationem, petetur abs TE et Excellentissimo Domino Antonio testimonium; quia petitur etiam a Venerabilibus Ministeriis, Posoniensi et Semproniensi, ea tamen lege, ne ista in vulgus sparsa, Clerum Romanensem concitent, remque in vado fere constitutam, interuertant. Quapropter, cum sciam, ista ad iura nostra consistorialia roboranda pertinere, praeuie id TIBI nuntiandum existimaui, vt antequam a Spectabili Domino Johanne Radvansky rogeris caussa testimonialium, tecum ipse statuas, quomodo eae concinnandae sint, quia et prouideas, ne re res in vulgus emanet. Vtinam stare velit istis nostris testimoniis, Rex indulgentissimus, haberemus spem non vanam, saltem vmbrae cuiusdam pristinae Libertatis. Si mihi copiam testimonialium, quae concinnabis, mittere voles, facies me TIBI deuinctissimum. Nuper cum Viennae sextidui spatio commorarer, ab Excellentissimo Vice Cancellario Episcopo Nitriensi, nihil tale praesagiens, non modo ad colloquium vocatus, sed et prandio solemni adhibitus sum. Multus illic, audientibus, qui vna discubuerunt, de Veritate Religionis Euangelicae, sermo, a me institutus, atque palam euictum est, religionem nostram Pontificiae ita praeualere, quemadmodum lucem tenebris. Mirabar cum Episcopi, tum accumbentium patientiam et aequanimitatem in longiori meo discursu audiendo; quem ille postea, erga Perillustrem Dominum Paulum Jeszenák, mecum illic praesentem, egregie collaudauit. Sed haec obiter. TV iam vale in Domino, mihique porro faue

Summe Reuerendi Excellentissimique Nominis TVI

Pisonii 1724. obseruantissimo
Die 13. Octobris. Belio.

237 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1724. október 13.

Egy barátjának írt levélben az áll, hogy Bél panaszkodott a legutóbbi processus szigorúsága miatt. Tiltakozik ez ellen. Ha lehet, felkutatja a hír forrását.

Anno 1724. die 13. octobris.

P.S. Ex superiori Hungaria Amico cuidam Posoniensi sic scribitur: *Plenis hic buccis circumfertur, quod ad genua vsque procidendo, vlterioris processus rigorem deprecatus sit Plurimum*

Reverendus Dominus Belius apud Dominum Superintendentem Krmann existens. Quem ego nuntium, TVA etiam, Excellentissime Domine! confessione, et conscientia, Perillustris Domini Pauli Jeszenak, (qui vnus, plurimum de rixis his TECVM egit, me fere continue silente) falsum, mendacem, et ab omni veri specie alienissimum, praesentibus declaro, atque aduersus has, et alias ab orco profectas calumnias, solennissime protestor, facultate, si opus fuerit, in mendacissimi rumoris auctorem, inquirendi, mihi omnimode reseruata. In cuius rei fidem iterum subscribo Matthias Belius

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Kermann present à Mijava
[Pecséttel.]

238 Krmann Dániel Bél Mátyásnak
[Miava], 1724. október 25.

Tartalmát nem ismerjük.

239 Eberhard David Hauber Bél Mátyásnak
Stuttgart, 1724. október 28.

A hazatérő Sinkoviccsal küldi a levélhez mellékelve azon geográfiai táblák leírását, amelyek Magyarországra adatot tartalmaznak. Ha valamelyikről bővebbet szeretne tudni, kérje tőle. Saját terveiről ír. Nagyobb művét részenként kívánja kiadni. A Dunával is foglalkozó művéből nem tud most példányt küldeni.

VIRO Maxime Reverendo, atque Excellentissimo,
DOMINO MATTHIAE BELIO, Patrono maxume aestumando,
Eberhardus Davides Hauberus, Felicitatem!

Quod me rubore perfusum dare debuerat, ineffabili me laetitia perfudit. Qui, quodspero etprecor, me Sinckowitz vestras felix in Patriam redit, cum mihi etsalutem a TE afferret, etsi quid ad TE scribendum haberem, peteret, jucundissimus mihi nuntius fuit. Exquo enim literas humanissimas ad me exarasti Summe VIR, etsaltim meo in animo, at vero etiam in plurimorum, inaestimabilis, jucundum mihi obvenit, quidquid Belium mihi nominat. Respondi adeasdem haud ita pridem, quas meas literas Tibi, ubi hae tibi adferuntur, jam fore redditas spero, veniamque mihi a TE ob diuturnam moram veldatam esse jam jam, vel datum iri. adjunxi paginis praesentibus earum tabularum Geographicarum enarrationem, quae ulla ratione ad Ungariam pertinere videbantur,[1] quotquot vel inmanus, vel suboculos, vel ad aures mihi pervenere. TU VIR Doctissime, si placet, supple, corrige, aut si quaeforent, dequibus minus Tibi constaret, jube, quid amplius deuna alterave rescire desideres; plurimas enim velipse possideo vel oculis tamen lustratas prolixe in chartis meis recensui. Expecto caetera una cum omni, qui Eruditus est, Orbe, incomparabilem Hungariam Tuam desiderio ineffabili; utque DEUS et vitam taedio morbisque vacuam etcaetera tanto operi conductura largiatur. DEUM precor ardentissime: maius meum opus per partes edere constitui, propediem eiusdem rei facturus initium doleo, minoris opellae meae Exemplar[2] mihi inpraesentiarum ad manus non esse, quod transmitterem, praecipue cum mihi Dominus Sinkowitz narraverit, jussum se adte afferre Breuningeri nostratis de Danubii in Wirtenbergia ortu libellum,[3] Augustissimo Imperatori et Serenissimo Wurtenbergiae Duci dicatum, cum etipse quaedam, occasione huius libelli, in meo, de Danubio annotaverim. Curabo tamen, ut Exemplar eiusdem per Viennam excipias. Vale vero, Eruditissime Domine, Patrone Colendissime, ettum lineolas has inclusas festinatione excusa, tum mihi favere perge. Stuttgardiae die XXVIII. Octobris Anno 1724.

240 Bél Mátyás Mitsinsky Jánosnak
Pozsony, 1725. január 23.

Válaszol az őt ért támadásokra. Nem vitatkozik támadóival, jó lelkiismerettel marad az orthodox hit mellett. Akik Biblia-kiadását támadják, az Úr ítélőszéke előtt mondják el vádjaikat. A Krmann-nal való vitája cselszövők bűne. A hit fő ágazatait kell az embereknek tanítani. Válaszol a „wittenbergiek" pártjának vádjaira: Halléban tanult, ott nyomtatta a Bibliát s oda küldi diákjait. Mindenki szeme előtt, a császári udvartól is ismerve él. Küldi Prodromusát, hogy Mitsinsky adja át Kis-Hont vármegye alispánjának. Kéri Kis-Hont vármegye leírását.

Plurimum Reuerendo Amplissimoque VIRO DEI Johanni Mitsinsky
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Mirari TE credo, quod ad geminas Tuas, tum prolixiores illas,[1] tum alias breuiores,[2] nihil responderim hucusque. Atque id equidem feci consulto, vt viderem, quorsum mendaciorum atque calumniarum agmina illa, quibus apud TE, siue a multis, siue ab vno quodam, proscissus sum, euasura essent. Tibi interim gratias apud animum habui; quas iam verbis conceptissimis ago; quod famae nominique meo, perscriptis ita criminationibus hominum maleuolentissimorum, consultum iueris.

Neque vero animus mihi est, cum laruis illis depugnare, quippe qui cariora habeam otii tempora, quam vt ea, inanibus deteri litibus, patiar. Quibus volupe est, per ficta istiusmodi carmina,[3] grassari ad aliquam gloriolam, et ex ruina alieni nominis, gradus sibi ad celebritatem sternere; hos ego sui frui ingenio, tanto lubentius permitto, quo firmius constituerim, via regia inter sexcentas calumniatorum insidias, ad bonam, apud bonos et doctos, existimationem conniti: longiore vsu edoctus, eam demum solidam denique valituram laudem esse, quae recte factis parta, non vnius regionis ambitu, sed melioris orbis celebritate, contineatur.

Adhaec famae meae nemo bonus, nisi ignarus, nocuit, mali autem foedare illam haud possunt. Quid quid enim moliuntur, in sua ipsorum capita, id omne recidit. Illud impense doleo, bonis viris, male suspirandi[4] ansam, nefariis huiusmodi calumniis praebitam esse, quam vt ipsis, pro TVO in me fauore elidas, peto abs TE, quam possum vehementissime. Ita enim de me existimes velim, vitam potius, quam vel minimam doctrinae orthodoxae partem, migraturum. Sin autem, quod haud sperauerim, perexerint aliqui, male de me existimare, solabor me recte factorum, suaui quadam conscientia, quam nemo vnquam obtrectatorum mihi eripiet. Haec de me ipso habe.

Ad Bibliorum editionem quod adtinet, hanc qui acussant, hos equidem, ad tribunal Domini nostri Iesu Christi remitto: ibi caussam suam dicant: ibi, si lubet, lucem tenebras adpellent; ibi praemia, praeposteri sui zeli, deposcant. Ego interea cum Nehemia suspirabo ex Capite XIII. 14. Haec Bibliorum meorum est Apologia. Nam nebulas omnes, quas offundunt maleuoli, difflare hominis foret cum vmbris luctantis.

Quod reliquum est contentionum, id omne ex alio fonte manauit, quem per litteras indicare, importunum existimo. Certe, quae mihi cum Excellentissimo Krmanno intercesserunt disceptatiunculae, sicuti, neque ipsius, neque mea; sed Sycophantarum culpa, coortae erant; ita non fuit, cur per vniuersam Hungariam spargerentur quadrata rotundis. Ita enim existimo, pessime eos Ecclesiae Euangelicae consulere, qui eam controuersiis innectunt non necessariis, fundamenta vero coelestis doctrinae negligunt, saltem remissius, siue in Scholis, siue in Templis, inculcant. Fit enim ea re, vt homines veritatis Euangelicae euadant ignari, atque adeo ad apostasiam procliues. Proinde, hic nobis elaborandum esset, vt diuinissima orthodoxae doctrinae capita, quam sollicitissime hominum animis instillarentur, instillata, ad vitae integritatem transferrentur, atque ista via, mentes ab apostasia retraherentur, quae, quam in dies occipiat inualescere, recordari sine lacrymis nequeo.

Vltimum est, vt odii, in Vittebergenses suspicionem, diluam, nam et hanc mihi iniiciunt accusatores mei. Nimirum, quod Halis studui, quod Halis impressa sint Biblia mea, quod Halas dimittam clientes meos. Et primo quidem, Hallis studuisse aeternum me haud poenitebit, quod

conscius mihi sum collocati temporis, siue doctrinam orthodoxam, spectem, siue reliquum eruditionis humanae campum. Biblia vero Halis imprimi oportuit, quia illic operarum patronus voluit. Neque ea re Wittebergensibus praeiudicaui quidpiam, qui editionem Bibliorum a me procurandam nunquam prohibuerunt, sed nec potuerunt prohibere, homini, in eadem quidem Ecclesia, sed sub alio Principe viuenti. Denique Halas ego nunquam alios dimisi, quam qui prius ita apud se destinauerunt, quod et cum his facio, qui Wittebergam adire statuunt.

Ista sunt, quae ad TE dare volui, quae si scrupulos, TIBI iniectos animo eximerint TVO, TV autem aliorum, impensius mihi gratulabor; sin minus, DEO, quemadmodum feci hucusque, vindici Optimo, Maximo, innocentiam meam tutandam permittam, palamque profitebor, in arenam, cum obtrectatoribus meis, nunquam me descensurum, cui satis sit laborum in florentissima Ecclesia, atque intra tacitos Musarum, quas vnice adamaui, recessus. Viuo hic in luce publica, orbi erudito, Excelsae Cancellariae, Ministerio, forte et Aulae Augustae haud ignotus: vt non habeam, cur defensiunculis aemulorum inuidiam magis magisque prouocem. Sciunt, qui me penitius habent cognitum, quid doceam, quomodo viuam, quidque Ecclesiae orthodoxae prosim, ad quos, Calumniatores meos, deliberato consilio, dimitto. Sed sufficiant ista!

Prodromum operis mei, Inclyto Comitatui Vestro[5] dedicatum, TVAE dexteritati commendo, TEQUE enixissime rogo, vt eum Perillustri Domino Vice-Comiti[6] obsequentissime, verbis meis, commendes, procuresque, vt quam flagito, notitia Comitatus Kis-Honthensis exemplo reliquorum Hungariae Comitatuum, quamprimum adornetur ad Scepusiense exemplar. Dabo operam, vt gratam aliquando amici TVI mentem experiaris. Ita TE Deus seruet incolumem, nouaque in dies prosperitate, cumulatiorem. Vale in Domino. Pisonii 1725. die 23. Januarii.

241 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1725. január 24.

Tartalmát nem ismerjük.

242 Kuntz Jakab Bél Mátyásnak
[?], 1725. február eleje

Vallásügyi kérdésekről tájékoztat.

243 Kuntz Jakab Bél Mátyásnak
[?], 1725. február eleje

Vallásügyi kérdésekről tájékoztat.

244 Kuntz Jakab Bél Mátyásnak
Bécs, 1725. február 10.

Két levele és szóbeli üzenete után most arról ír, hogy Kenessey István Eszterházy Imre veszprémi püspöknek előzetesen odaadná a vallásügyi iratokat: példányt kér belőle és tanácsot az átadás módjára. Tájékoztat a nyitrai püspök tanácsosi kinevezéséről.

Admodum Reverende, Clarissime, Doctissimeque Domine,
et Fautor mihi Colendissime!

Nullus dubito, quin Admodum Reverenda Dignitas Vestra binas Literas meas, alteras quidem per Perillustrem Dominum Paulum Prileszky, alteras vero Postae beneficio missas, perceperit, ex iisdemque non minus quam ex personali memorati Domini Prileszky relatione de rerum nostrarum apud Excelsam Cancellariam vertentium, certior facta fuerit. In praesenti vero Eidem Dignitati Vestrae Admodum Reverendae obsequiosissime significandum esse duxi, Perillustrem Dominum Kenyessey, qui tertiam jam hebdomadam hic tenetur, singulisque diebus Excellentissimum Dominum Comitem Emericum Eszterházy, Episcopum Veszprimiensem, adire solet, inter alios sermones, cum Sua Excellentia habitos, Negotij quoque Religionis mentionem fecisse, ex Eademque quaesivisse, num ad Suae Excellentiae manus quoque vel aliquis eorundem Actorum Commissionalium Extractus, vel vero per Titulatum Dominum Koller concinnata Relatio, quae per Dominos Consiliarios nunc ventilari dicitur, devenerit? Qui Excellentissimus Dominus negavit, se quidpiam hoc de negotio vidisse, cupivitque, ut specimen aliquod eorundem Actorum, vel Compendium Ipsi exhibeatur. Cum autem maximum lumen, et informationem uberrimam ex Opinione nostra Suam Excellentiam capturam esse credibile sit; ejusdem vero Opinionis Exemplar quodpiam prae manibus Dominationum Vestrarum suis titulis dignissimarum Titulatarum esse existimaverimus: Hinc Admodum Reverendam Dignitatem Vestram enixe rogatam habemus, dignetur unum memoratae Opinionis Exemplar quantocyus nobis transmittere, ut idem Excellentiae Suae ante, quam praesidium Excelsae Cancellariae aggrediatur, exindeque copiosioribus obruatur laboribus, exhiberi possit. Tulit quidem secum Perillustris Dominus Cseitey eandem Opinionem, sed minus munde descriptam: quare eandem per Amanuensem suum describi curabit, Admodum Reverendae Dignitati Vestrae pro transmittenda, si desiderabitur, et plura ejusdem Exemplaria non fuerint, remissurus. Quomodo vero eadem Opinio, et cujus, vel quorum nomine Suae Excellentiae praesentari debeat, Admodum Reverendae Dignitatis Vestrae prudentissimum Consilium praestolabimur. Excellentissimus Dominus Episcopus Nittriensis[1] hodie in Intimo Consilio, more consveto, jusjurandum praestitit, ac deinde apud Supremum Suae Maiestatis Sacratissimae Aulae Praefectum[2] installatus, uti vocant, Excelsaeque Cancellariae Consiliarijs, ibidem, exceptis Dominis Baronibus Peterffi, et Sigray, lecto affixis, praesentibus, quam Cancellarius, praefectus est. Quando vero alter-Cancellarius idem sit factus, resciri hactenus non potuit. De caetero Admodum Reverendae Dignitatis Vestrae et ad praesentes primo quoque tempore dandam benevolam responsionem, et in superioribus cupitam Informationem praestolans, ulteriori, eidemque Constanti Admodum Reverendae Dignitatis Vestrae patrocinio me etiam atque etiam commendo, et debito semper cum observantiae cultu persevero

Admodum Reverendae Dignitatis Vestrae

Viennae 10. Februarii 1725. Humillimus et Obedientissimus Servus
Jacobus Kuntz mp.

P.S. Perillustris Dominus Cseitey sua obligatissima Eidem Dignitati Vestrae Admodum Reverendae offert.

245 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1725. február 12.

Mellékeli a bécsi ágens, Kuntz Jakab levelét. Kéri, vegye rá Semberyt, hogy a vallásügyi tárgyalásoknál legyen jelen. Az anyagiakról ő gondoskodik. Fájlalja, hogy egyesek kikezdik jó hírét.

Spectabilis ac Perillustris Domine,
Fautor aestumatissime!

Ex acclusis agentis nostri Viennensis,[1] perspicere potest Spectabilis Dominatio Vestra, quod reuisio et vltimata decisio Commissionis Religionariae iam iam immineat. Quia vero a magnis nostris Patronis praemoniti sumus, vt rebus nostris inuigilemus, ipsa praeterea necessitas deposcit, vt Perillustris Dominus Johannes Sembery, qua praecipuus agens, in reuisione Actorum Commissionalium praesto sit. rogandam enixissime duxi Spectabilem Dominationem Vestram, vt memoratum Dominum Sembery, ad tam arduum negotium consummandum permouere dignetur. Magnam sibi in praefata Commissione Zeli Christiani laudem peperit, cui perpetuitatem addet, si, quod spero, in exoperanda bona decisione, aeque Zelosum se praestiterit. De sumtibus necessariis, ego sollicitus ero. Nisi nunc euigilauerimus facile nosmet ipsos per incuriam perdemus. Ceterum, cum dolore intelligo, et mecum multi boni, et de Ecclesia optime meriti, et adhuc merentes viri, quid non pacis publicae osores, sub orthodoxiae praetextu, in illis partibus occipiant, quam petulanter meam et aliorum famam proscindant. Quapropter, consulendam et eatenus Spectabilem Dominationem Vestram volui, quid cum furciferis istis agendum, et annon magistratus auctoritate, aut si opus sit, altiori etiam animi aduersione, coerceri debeant? Pro quo singulari fauore, et in pacem Ecclesiasticam propensione, (quam nisi cordi haberem, facile foret pasquillatores eiusmodi seuerissime castigare) Spectabili Dominationi Vestrae obstrictissimum me semper fore, profiteor, qui sum

Spectabilis Dominationis Vestrae
Domini et Patroni aestumatissimi

Posonii 1725.
die 12. Februarii.

obseruandissimus
seruus
Matthias Belius mp.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Jean de Radvan mon grand Fauteur à Radvan
[Pecséttel.]
[Feljegyzés:] Exhibitae Radvanij. 21. Februarii 1725.

246 Radvánszky János Bél Mátyásnak
[Radvány], 1725. február 25. körül

Valószínűleg vallásügyi kérdésekről és a család szentszéki ügyében.

247 Bél Mátyás Dobay Lászlónak
[Pozsony], 1725. február vége

Bahil György rahói iskolamester ügyében.

248 Bél Mátyás Jánoky Lászlónak
[Pozsony], 1725. február vége

Az alsósztregovai és osgyáni iskolamesterek, Farkas András és György ügyében.

249 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1725. március 1.

Csak reménykedni tud a vallásügyi döntés előtt. Gúnyolóival nem törődik. Fájlalja a Radvánszky család szentszéki ügyét. Huber is hasonlóképpen járt. Bahil György, Farkas András és György ügyében írt leveleit visszatartja.

Spectabilis atque Perillustris Domine,
Patrone aestumatissime!

Quod rem Spectabili Dominationi Vestrae nuperis meis commendatam, cordi sibi sumere velit Spectabilis Dominatio Vestra reuera in lucris habeo. Perillustris Dominus Johannes Sembery hic nondum visus est, tametsi exspectari in dies feratur. Vtinam opportune adsit, ne quodam modo malis nostris indormire videamur. Reuera enim decisio commissionis finalis, res nostras aut constituet, aut ruinae reddet propiores. Tametsi autem prius illud speremus omnes, quibus benignissima Suae Maiestatis Sacratissimae intentio cognita est; numquam tamen rebus nostris inuigilare satis poterimus, in tanta partis aduersae, exacerbatione. Pasquillatores, consilio etiam Spectabilis Dominationis Vestrae ductus, tamquam impuros scarabeos, fimetis suis satiari eo lubentius permittam, quo magis mihi sum conscius, coram Deo, et facie Ecclesiae eius, numquam vel vnica syllaba, siue dictis, siue scriptis meis, offendisse me, veram illam verbo DEI et Libris Symbolicis comprehensam orthodoxiam: quam mentem ad extremum vitae halitum, conseruaturam mihi gratiam diuinam, per Christum firmissime confido. Gratias interim, quas possum maximas habeo Spectabili Dominationi Vestrae, pro sua in me beneuolentia; quam vt mihi porro conseruare velit, enixissime flagito. Illud cum dolore accipio, molestias Spectabili familae creari a sede sacra.[1] Equidem, vt iuris beneficia, quae Spectabili Dominationi Vestrae melius sunt cognita, quam mihi, taceam, ita existimo, ne latum quidem vnguem, a Maiestaticis Regiae dispensationis litteris discendendum esse; donec autem praefixus terminus adueniat, apud Suam Maiestatem Sacratissimam instandum denuo esse: saluo tamen prudentum consilio. Perillustris Dominus Prileszky cum P[aulo] Jeszenák nunc circa nos sunt, qui haud credo negaturi erunt operam. Reliquas vias et rimas, sileo consulto. DEVS omnia vertat in meliorem partem, atque prudentibus Spectabilis Dominationis Vestrae consiliis, pondus clementissime addat. Domini Huber simile negotium, nondum ex referada exiit. Ego vero Diuinae gratiae commendans Spectabilem Dominationem Vestram, maneo

Ejusdem Spectabilis Dominationis Vestrae

Domini et Patroni aestumatissimi obseruantissimus
Pisonii 1725. die 1. Martii Matthias Belius mp.

P.S. Paratas habebam litteras, ad Dominum Ladislaum Dobay, Neogradiensis et Ladislaum Jánoky Kis-Hontensis Comitatuum Vice Comites, quibus hic quidem de petulantia Georgii Bahil, Schulmeisteri Ráhóviensis, illic autem de Farkasyorum Alsó Stregouae et Osdyánini existentium Praeceptorum, pro iusti doloris exigentia, conquestus fui. Sed eas vtrasque suppressi, dedique id consilio Spectabilis Dominationis Vestrae, vt patientia molestias istas omnes deuorem. Interea, siquidem homines isti in dies fiunt petulantiores, neque vllus amplius honestus vir, ab eorum impetitionibus securus est, crederem Euangelicis illorum locorum Magistratibus eos conpesci debere, ne tandem aliquis ex prosciscis[!] rem omnem tragoedia terminet.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Jean de Rádvány, presentement à *Rádvány*
Per Rudno, Neosolium
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.
[Feljegyzés:] Exhibitae Radvany 4. Martii 1725.

250 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1725. április 20. körül

Tartalmát nem ismerjük.

251 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1725. április 23. körül

Tartalmát nem ismerjük.

252 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1725. április 26.

Fekvő beteg, ezért nem ír sajátkezűleg. Ráday Gedeon nevelőjének, Fatavicsnak az utódát még nem találta meg. Tájékoztat a központtárról. A Bécsbe menő ágensek béréről gondoskodni kell.

Perillustris, ac Generose, Domine, mihi obseruandissime.

Perillustrem ac Generosam Dominationem Vestram rogo humillime, ne vitio mihi vertat, quod ob febrem bilealem lecto affixus aliena manu scribere debeam. Etsi in idoneo successore Fatavicsii constituendo omnem operam impendi, tamen, qui curas has in se suscipere vellet, hucdum nullum reperire potui. Spero tamen fore, vt praesentiarum vberius hac de re colloqui possim. Ceterum quoniam in cassa publica subtractis octingentorum florenorum expensis quadringentis florenis nil plus residuum est; idcirco libero Perillustrium Generosarum Dominationum Vestrarum arbitrio relinquo, velintne de pluribus, si quae generalibus agentibus Viennam commeantibus necessaria fuerint, prouidere. Mihi nihil fuerit antiquius, quam omni seruitiorum promptitudine testari, quantopere esse velim

Perillustris ac Generosae Dominationis Vestrae

Posonii ad diem XXVI. Aprilis 1725.

obseruantissimus
Matthias Bel

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Paul de Rada etc. à Ludany
per Rudno et Neusol
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.

253 Radvánszky László Bél Mátyásnak
[?], 1725. július 1. körül

Valószínűleg Radvánszky György házassági peréről.

254 Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak
Pozsony, 1725. július 5.

Sajnálja, hogy testvére hajótörést szenvedett. Reménykedik a császár jóakaratában. Rómához a császár véleményének ismeretében kell fordulni. Leírja véleményét, a nála tartandó összejövetelen felveti a dolgot. A vallásügyi pénztárban kevés a pénz. Üdvözli Radvánszky atyját és testvérét.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor et Amice honoratissime!

Litterae Praetitulatae Dominationis Vestrae rite mihi sunt redditae. Doleo rem Perillustris Domini Fratris in portu pati naufragium,[1] neque efficacius esse Indultum Suae Maiestatis Sacratissimae. Interim spero fore, vt auctoritatem suam tueatur princeps, neque resiliat, ab eo, quod tanta cum deliberatione elargitus est. Atque ex hoc quidem capite, pro iudicii, quo sum, tenuitate, suadere nollem, vt in sollicitandam Romae dispensationem condescendatur; antequam constet, quid statuerit Princeps. Praeterquam enim quod sincerus Euangelicus viam hanc obtinendae dispensationis, numquam, bona conscientia suadere possit; resultus ab Indultu, ante tempus fieri haud debet. Sin vero in contrariam partem, casu quo, iuerit Princeps; tum vero, mallem legalem amplecti mulctae depositionem, quam flere ad nouercae tumulum. Ista mea priuata, forte etiam insulsa, est opinio, quam in malam accipi partem nollem. Hodie complures apud me amici conuenient, ex nostris et Calvinianis, vbi de hac re mouere sermonem, eosque rogare sententiam non negligam: eandem futura posta certo certius perscripturus. Hac vice in primis de eo consultabimus, quomodo pessum euntes res nostrae ab interitu queant reuocari. Quin et terminum statuemus ad quem confluere queant, Titulati Domini futurae audientiae personalis. Tunc vero, faciam, quod officii mei fuerit. Vtinam ne desint sumtus, quos nemo conferre vult. Hodie florenis 100. Domini Kuntz necessitati succurri. Plura hac vice, non vacat, quam vt Spectabilem Dominum Parentem et Perillustrem Dominum Georgium de R[advány] ex me prolixe iuxta et officiosissime salutari rogem. Qui sum inter sincera boni successus vota

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Posonii 1725. obseruantissimus
die 5. Julii. B[elius]

[Borítékon:]
A Monsieur Monsieur Ladislaus de Radvány present à Radvány
Per Rudno, Neosolium
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.

255 Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak
Pozsony, 1725. július 8.

A nála vallásügyi megbeszélésre összegyűltek véleményét közli Radvánszky György szentszéki pere ügyében. Jeszenák János Nagyszombatba ment, tárgyal a helynökkel. Július 21-én újra megbeszélik az ügyet.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor aestumatissime!

Quod in nuperis litteris meis recepi, id iam significandum est. Erant nimirum apud me amici quidam, de communibus nostris fatis mutuo consultantes. Communicaui cum his negotium illud exulceratum, atque omnium fere hanc intellexi esse sententiam; ad praefixum terminum, puta diem 19. praesentis non aliter, quam cum protestatione comparendum esse, ne ab Indultu graciosissimo resultus fiat. Excommunicatio si intentaretur, bruta futura est, quippe praeterea extra Communionem Ecclesiae Romanensis constitutis. Sin vero mulcta pecuniaria fuerit indicta, hanc eo minus poterunt desumere, quo magis prohiberet indultum quosque Iudices a procedendi adversus l[egali] actiuitate. Ergo, interea necesse erit et de Principis voluntate constare quidpiam. Quae si inhaeserit indulto, vicimus; sui coeperit vacillare, nemo prudens credet, ab executione inchoatum iri negotium, ex rationibus facile obuiis. Atque tunc satis fuerit temporis de remedio cogitare. Nam condescendere in quaerendam Romae dispensatio-

nem, numquam, sine conditione, saltem futurae alicuius de fienda con- vel potius peruersionis spei, obtinendam, id vero esset, Neogamos non solum, sed vniuersam inclutam familiam, infinitis malis irretire. Neque promissis eorum fidendum est, quippe quae facile reseruationibus mentalibus subnixa, et optime sperantibus imponunt. Residuum ergo est, vt Praetitulata Dominatio Vestra dicto, vel prudenti aliorum consilio, adinuento alio modo, ad diem 19. praesentis Tyrnauiae comparens, huc adueniat, et cum Amicis, ad diem 21. praesentis, iterum hic in nostro negotio comparituris, consilium de futura negotii promotione capiat. Interea Perillustris Dominus Johannes Jeszenák hodie Tyrnauiam pertransiturus cum Illustrissimo Generali Vicario[1] colloquetur, atque eius discursus mihi perscribet, quos diligenter cum Praetitulata Dominatione Vestra communicaturus sum. Eadem die 21. de vniuersali nostro negotio certi quidpiam statuemus. Vtinam suis, qui sumtus iam iam deficientes, suppeditent. His, obsequentissime, salutato Spectabili Domino Parente, maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Posonii 1725. obseruantissimus
die 8. Julii. B[elius]

[P.S.] Responsum praestolabor. Nunc plura ob concionem imminentem haud licet. Interea de mea sinceritate certa esse potest Praetitulata Dominatio Vestra.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Ladislaus de Radvány, presentement à Radvány
Per Rudno, Neusohl
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.

256 Jeszenák János Bél Mátyásnak
Nagyszombat, 1725. július 11.

Radvánszky György[?] menjen Pozsonyba és tudakozódjék a szklenói plébánosnál.

Admodum Reverende atque Clarissime Domine mihi Colendissime.

Threncsinium discedens in Magyarbél alios accepi ordines, qvorum ex ratione usque diem Sabathi iter meum est dilatum. In Radvanszkiano negotio aliud scribere non possum, qvam ut Dominus Radvanszky Posonium veniat, et a Szklenoiensi Plebano[1] experiatur, an non Viennae fuerit et quidnam Excellentissimus Cancellarius[2] per eundem I[llustri] Domino Vicario[3] nunciauerit. Interim de his, ubi die Veneris Posonium intravero coram plura. His sum et maneo

Admodum Reverendae Claritatis Vestrae

Tyrnaviae 11. Julii 1725. Servus obligatissimus
Johannes Jeszenák

257 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1725. július 12.

Radvánszky Lászlónak írt két levele után, annak távollétében őt tájékoztatja. Mellékeli Jeszenák János levelét.

Spectabilis Domine!
Fautor aestumatissime!

Post binas meas, ad Perillustrem Dominum Ladislaum de Radvány datas,[1] hasce, in absentia Ejusdem, cum Spectabili Dominatione Vestra ea propter communicandas volui,[2] vt ex iis quae-

dam capi queat directio; sicuti id in postremis meis me facturum promiseram. His, Spectabilis Dominationis Vestrae fauori me commendans maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Posonii 1725. obseruantissimus
die 12. Julii. Matthias Bel mp.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Jean de Radvány, mon grand estime Fauteur presentement à Radvány
Per Rudno, Neosolium
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.

258 Jeszenák János Bél Mátyásnak
[?], 1725. július 12–15. között

Radvánszky György szentszéki perével kapcsolatban küldi Bencsik Mihály levelét.

259 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1725. július 15.

Bencsik Mihály levelét mellékeli. Jeszenák János Nagyszombatban serénykedik, hasznos figyelmeztetéseket hagy Amadénénál Radvánszky László számára. Barátai sem tanácsolják, hogy Rómában próbálkozzon a dispensatióval. A klérust meg kell nyerni. Prileszkyvel és Jeszenák Pállal tárgyal az ügyről. A kancellár megüzente a helynöknek, hogy csendben intézze az ügyet.

Spectabilis ac Generose Domine,
Fautor longe aestumatissime!

Nullus dubito, quin litteras meas Perillustris Dominatio Vestra, quibus Domini Johannis Jeszenák erant acclusae, rite acceperit.[1] Nunc denuo, schedulam Domini Bentsik Fisci Venerabilis Capituli adiungo, a Domino Johanne Jeszenák mecum communicatam.[2] Multam ille operam Tyrnauiae pro dilatione termini impendit apud Illustrissimum Vicarium Generalem,[3] sed laterem tamen lauit; eo nihilominus obseruato, quod ad amicabilem transactionem rei quaedam spes adfulgere videatur. Idem Dominus Jeszenák, hodie denuo Tyrnauiam concessit, vbi multa necessaria monita pro Perillustri Domino Ladislao apud Illustrissimam Dominam Amadyanam, sub sigillo, relinquet, Eidem, vbi illuc peruenerit, reddenda: monens insimul, vt illustris huius feminae opera et consiliis vtatur, quippe quae in locis competentibus multum possit. Alioquin quaerendam Romae Dispensationem, per aeternae salutis amorem, et florem inclutae familiae illibatum, omnes sinceri amici, disuadent; immo ita existimant, etsi offerret Generalis Vicarius operam, obtinendae dispensationis, sine conditione, haud tamen condescendum esse, ne qualicunque spe ex condescensione haec facta illaqueentur si non sponsus et sponsa, tamen secuturae proles. Igitur, penes indultum extrema quaeque experiunda forent; Clerus autem modis omnibus demulciendus. Interim, aliquid fiet. Haec ex obligatione muneris mei, perscribenda duxi Spectabili Dominationi Vestrae. Plura sequente posta nuntiaturus, qui sum

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Posonii 1725. die 15. Julii. obseruantissimus
Bel mp.

P.S. Praesentibus hic Perillustribus Dominis Prileszky et Paulo Jeszenák, dabo operam, vt hodie, cum iis denuo rem conferre, et de eius situ moderno, sententias eorum perquirere pos-

sim. Per Szklenoiensem Plebanum[4] nutiatum[!] Domino Vicario est ab Excellentissimo Cancellario,[5] vt negotium istud sine strepitu nitatur componere: id quod Dominus Jeszenák in facie loci sub rosa audiuit. Praefatus interim vicarius praetendit, insinuatum sibi esse, Regem indulto illo, nihil iuribus Ecclesiae praeiudicatum velle.
[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Jean de Radvány mon tres honoré Fauteur à *Radvány*
Per Rudno, Neosolium
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.

[Melléklet:]

Bencsik Mihály Jeszenák Jánosnak
[Nagyszombat?, 1725. július 14?]

Tájékoztató Radvánszky György ügyének állásáról. A 19-i időpontot nem véglegesítették. Kéri, hogy menjen el a helynökhöz valaki, vagy Jeszenák írjon neki.

Bizodalmas jó akaró Jeszenák uram
Radvanszki uram dolga igenis mai sessioban propositioban vólt M[éltó]sághos vicarius uram eö N[agy]s[á]gha által, de a Terminus diei 19. hujus differaltatike, vagy sem nem determináltatot, mert pro et contra vóltak a' discursusok, hanem ugyan csak jó vólna, ha az iránt, mennél hamarább mégh ambar hólnap, vagy szombaton valakj emlitet vicarius uramnál eö N[agy]s[á]ghánál megh jelenne, vagy bár csak Kelmed egy szep levelet irna az iránt eő N[agy]s[á]ghának menten a'mint observálhattam talán obtineálna, azért prospiciendum est: mellyrül midőn sincere irok, maradok
keöteles szolgája
B[encsik] Mih[ály]

260 Radvánszky János Bél Mátyásnak
[Radvány], 1725. augusztus eleje

Fia házassági perének állásáról értesíti.

261 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1725. augusztus 6.

Tartalmát nem ismerjük.

262 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1725. augustus 9.

Örül, hogy a július 19-i időpontot elhalasztották. Elmondja véleményét a perről. Kéri, hogy szeptember 30-án legyen jelen az ügy tárgyalásán.

Spectabilis Domine,
Fautor longe aestumatissime!

Quod terminus, ad diem 19. Julii praefinitus suspensus tantisper sit, ex litteris Praetitulatae Dominationis Vestrae gratanter percepi. Recte factum iudicant omnes, quibuscum negotium istud contuli, differri potuisse terminum. Et cum varii varia suggerant consilia, eorum quidem maxime mihi probatur, qui putant, eatenus cum sacra sede condescendendum esse, vt sumtibus I. apud sedem Romanam confirmationem Indultus Caesareo-Regii, procul omni conditione aut spe futurae peruersionis, exoperetur. Ita enim fore existimant, vt neque auctoritas Caesareo-Regia, neque Sacrae sedis praetensa iurisdictio, imminuatur, atque adeo in caussam adtracti, incolumes euadant. Quantum subolfacere licet, Viennae Dominus Cancellarius[1] nihil alius praestolatur, quam vt misso Indultu Caesareo-Regio, condescendatur in puram dispensationem: quo facto, non tam insufficientia regii indulti, quam nostra ipsorum culpa intricaremur. Si autem mordicus tuebimur Indultum, et pro redimenda nihilominus vexa, in confirmationem praedictae Confirmationis et ratihabitionis Papalis condescenderimus, et nos ipsi tuti erimus, et indultum saepefatum manebit in saluo. Neque haec istiusmodi confirmatio Regiae dignitati praeiudicare posset quidpiam, cum nihil frequentius sit, quam vt collationes Dignitatum Ecclesiasticarum a rege factae, per Papam ratihabeantur. Ista perscribenda duxi, quae pro edecumato iudicio suo Spectabilis Dominatio Vestra eo usque apud se discutiet, dum feliciter apud nos adpulerit. Neque enim, praestitutus ad diem 30. Septembris terminus mutari amplius potest, cum et reliqui Domini ad eum inuitati iam sint, eo consilio, vt labantibus rebus nostris tandem aliqundo succurratur. Quam ob caussam Spectabilem Dominationem Vestram enixissime rogandum volui, ne eidem termino optatissima sua praesentia deesse velit; tametsi in priuata ista caussa, alterutra hebdomade, citius ad nos venerit. Et addet omnino praesentia Spectabilis Dominationis Vestrae grande pondus intricato negotio, non T[yrnaviae] modo, sed et Viennae.[2] Quod reliquum est, Incluti Comitatus liberalitatem, erga destinationes meas declaratam, quanti faciam, suo tempore testabor. His, intra sincera vota et seruitiorum meorum testificationes, maneo

Spectabilis Dominationis Vestrae
Domini longe aestumatissimi

Pisonii 1725. seruus obligatissimus
die 9. Augusti. Bel mp.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Jean de Radvány, mon tres honoré Fauteur, presentement à Radvány
Per Rudno, Neusolium.
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.

263 Bél Mátyás Fabricius Jánosnak
[Pozsony], 1725. augusztus 14.

Védekezik az őt gyalázó könyvvel szemben...

Juro Tibi Vir Maxime Reverende in Theologicis quidem, praeter simplicem Verbo Dei et Libris Symbolicis ex asse conformem veritatem me et credere, et docere, et scribere, nihil. In reliqva eruditione Juventutis commoda unice quaerere. Ut mirum sit qvomodo honestissima conanti potuerit labem affricare iniquissima calumniatorum turba. Ipsi viderint! Deus vindex evigilavit tandem. Me profecto ab isto virtutis et bonae destinationis tramite, non deturbabunt.

Angustae, abjectaeque mentis sit oportet, qvi obscurissimorum hominum susurris moveantur. Non ergo tam meam sortem doleo, qvam hostium meorum. Tui si qvemadmodum favere coepistis, perges, non uno experieris documento, Belium longe alium esse, qvam qvemque furiae illae Infernales famosis suis Libellis adumbrant.[1]

264 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1725. augusztus közepe?

Tartalmát nem ismerjük.

265 Ráday Pál Bél Mátyásnak
[?], 1725. szeptember 12.

A vallásügyi megbeszélés időpontjának elhalasztásáról.

266 Hellenbach János Gottfried Bél Mátyásnak.
[?], 1725. szeptember 19?

A vallásügyi megbeszélés időpontjának elhalasztásáról értesíti.

267 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1725. szeptember 20.

Hellenbach báró egyetért a megbeszélés elhalasztásával. Ráday Gedeon jelenlegi nevelője nyomába sem ér Fatavicsnak. Hermann doktor kezeli Gedeon testtartását.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor longe aestumatissime!

Quas Perillustris Dominatio Vestra die 12. praesentis exarauit, die 17. rite eas accepi: Supervenirent hodie Illustris Baronis ab Hellenbach, quae in dilationem termini consentiunt, ea tamen ratione, ne penitus abeat in obliuionem. Paedagogum Gedeonis nostri, quod adtinet, vix ille vmbram Fatauitschii refert, siue mores suos, siue pueri curam respicio. Accedit, quod exlex degat, et a nemine quidquam admonitionis acceptet, praetexendo: Nékem sem Gazdám, sem Rector, sem Pap, nem parantsol. Monui quidem hominem, in caussa Gedeonem concernente, sed ille ritu prorsus rusticano mihi obuiauit. Gedeon interim optime valet, et agit sua, multo futurus felicior, si hominem haberet moratiorem, et indoli suae conuenientiorem. Difficile est pullos aquilinos, a bubone educari. Pro corpore Gedeonis rectius educando, Dominus Doctor Hermannus cataphragma fieri curauit, cui iam adsueuit, et longe caput et humeros gerit decentius. His me fauori Praetitulatae Dominationis Vestrae commendans, maneo

Perillustris Dominationis Vestrae

Posonii 1725. obseruantissimus
die 20. Septembris. Matthias Bel mp.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Paul de Ráda presentement à Pétzel
Per Buda
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.
[Ráday feljegyzése:] Bél Urame in Septembri 1725.

268 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron], 1725. október 1. körül

Eladott könyvek árát küldi.

269 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1725. október 3.

Köszöni a könyvek eladását, megkapta árukat. Peták Mihályt és Hoszos Pált, Jeszenák Pál rokonait ajánlja.

Clarissimo VIRO Danieli Haynotzyo
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Magni facio fauorem TVVM, quem venditis libellis, testatus mihi es. Accepi eorum pretium, et in acceptis abs TE retuli. Nunc ad TE vnice rogo, vt adolescentes istos, Michaelem Peták, et Paullum Hoszos, fauore tuo complectaris, atque adiuues, vt, alumnis vestris adnumerari queant. Sunt ii Perillustris Domini Paulli Jeszenák consanguinei. Iam Vale. Pisonii 1725. die 3. Octobris.

270 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1725. október 11.

Tartalmát nem ismerjük.

271 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1725. október vége?

Höpkenius és Mandefeld leveleit továbbítja.

272 Bél Mátyás Theophil Siegfried Bayernek
Pozsony, 1725. november 20.

Georg Preutten Danckából kelt levelében olvasta, hogy Opitz Dacia antiquája annak birtokába került, s ki akarta nyomtatni. Segítségét kéri a kézirat felkutatásában.

Clarissimo VIRO Theophilo Siegfrido Bayero
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Nisi mihi de Tua constaret humanitate vterer apud TE excusatione; quod molestus TIBI audeam existere, nunc, ea me penitus abstineo, certa spe fretus, fore, vt destinationem meam pro virili adiuues. Non TE latet conatuum meorum ratio, eo vergentium, vt rerum patriae tenebras, quibus sunt obsitae, si discutere haud liceat, saltem mitigare possim. Quo equidem fine vt potirer nullis hucusque seu laboribus peperci, seu sumtibus. Hoc dum ago, nuntiatur mihi, apud Dantiscanos latere adhuc in manuscripto Opitii Daciam antiquam.[1] Et habeo omnino Georgii Preutten Iurisconsulti Gedanensis litteras, quas ille Anno 1642 10. Januarii ad Andream Sanftleben aduocatum Wratislauiensem scripsit, quibusque testatus est manuscriptum illud, iusto pretio, in suam venisse potestatem: daturum se operam, vt id ad posteros transmissum, lucem aliquando publicam queat adspicere. Proinde, peto abs TE quam possum, vehementissime, vt me, pro TVA in meliores litteras voluntate, in eodem isto manuscripto

inquirendo adquirendoque adiuues. id quod ista via, commodissime fieri posse existimarim; si ex Gedanensibus amicis didiceris: quis iste Georgius Preuten, qui sui haeredes fuerint? qui eius potiti sint bibliotheca? et vbinam Dacia illa antiqua haereat? Atque hoc quidem eo procliuius facere poteris, quo maiori industria Borussi vestri, in rem litterariam illustrandam incumbunt. Erit hoc mihi argumento, vero fuisse consentanea, quae mihi de TVA elegantia, Goldbachus, vtriusque nostrum amicus, saepiuscule narrauit. Iam Vale, et si id rogitare ausim, breui respon-de.[2] Pisonii MDCCXXV. XII. Calendarum Decembris.
[Címzés:]
Clarissimo VIRO Theophilo Siegfrido Beyero Regiomontum apud Borussos.

273 Bél Mátyás Prileszky Pálnak
Pozsony, 1725. december 1.

Kéri, hogy tanácsával vagy jelenlétével legyen segítségül vallásügyben.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor aestumatissime!

Erant apud me hesterna die quidam e dominis Caluinianis, qui in caussa religionis Viennam ascenderunt. Sed cum ex nostris jam nemo praesto sit, neque etiam Dominus Ráday advenit: ignari sunt prorsus, quid facto opus sit. Ea propter rogandam duxi Praetitulatam Dominationem Vestram, quatenus sapienti suo consilio vel si fieri possit, praesentia etiam commune negotium iuuare adeoque adflictis vndiquaque rebus per amorem veritatis euangelicae succurrere velit. Exspectaturus beneuolam resolutionem maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Posonii 1725, obseruantissimus
die 1. Decembris Bel.

274 Prileszky Pál Bél Mátyásnak
[?], 1725. december eleje

Vallásügyi kérdésekről.

275 Kuntz Jakab Bél Mátyásnak
[?], 1725. december eleje

Valószínűleg vallásügyi kérdésekről.

276 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1725. december 6.

Örül, hogy Ráday Bécsbe ment. Továbbítja Hellenbach báró levelét és elküldi Prileszky levelét. Vallásügyekről. Kuntzhoz küldi Calisius báró levelét.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor aestumatissime!

Vehementissime gratulor, Praetitulatam Dominationem Vestram Viennae aduenisse, cum alioquin inopes consilii manere debuissemus. Aderant omnino apud nos ex Euangelicis aliqui, sed eos vltra sextiduum, hic detinere nequiui. Interea, quia Dominus Baro ab Hellenbach ades-

se nequit, praesentes ad Praetitulatam Dominationem Vestram exarauit, quibus mentem suam expromsit. Addo et Perillustris Domini Prileszkii litteras, quas hic Posonii ad me dedit, de consilio, quid facto opus, enixe requisitus: qui nunc quoniam Viennae est, adtrahi ad res agendas, deberet. De reliquo, Sapienti Praetitulatae Dominationis Vestrae iudicio, communis caussae promotionem, commendans, maneo

Perillustris Dominationis Vestrae

Posonii 1725. obseruantissimus
die 6. Decembris. Bel mp.

P.S. Nostri maxime in Comitatu Castri ferrei, et Sárosiensi, ex occasione decretorum illorum, aggrauantur. Instantiam itaque eo diligendam crederem, vt iterato decreto Sua Maiestas pacem religionis demandare dignaretur: cum particularium grauaminum Species facti haberi nequeant. Misi ad Dominum Kuntz Domini Baronis Calisii litteras et missa grauamina, quae cordi haberi peto.

277 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1725. december 8.

A Kuntztól kapott, császárnak benyújtandó memorialéról mond véleményt. Kéri Rádayt, a császárnál személyesen kérjen segítséget.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor longe aestumatissime!

Memoriale Suae Maiestati exhibendum,[1] quod in absentia nostrorum Generosus Dominus Kuntz mecum communicauit, vehementer mihi placet; necessum tamen foret, vt sub generalioribus, nonnulla exempla grauaminum nostratium, adiicerentur. Doleo autem quam maxime, quod nemo sit, qui idem intro porrigere vellet. Profecto metuo, ne nos DEVS puniat atrocius, si cunctando rem communem deseruerimus. Quapropter, rogo, quam possum, enixisse, dignetur Perillustris Dominatio Vestra, suis in rem communem egregiis meritis et istud addere, vt se coram Sacratissima Maiestate, supplex sistat, atque opem adflictis imploret. Erit hoc posteritati Perillustris Dominationis Vestrae ingentis loco thesauri, quod rem DEI, ob priuatos respectus, turpiter desertam, suis fatigiis, promouerit. Reliqui viderint, qualem apud DEVM inibunt gratiam, et an se respectus, quibus ducuntur, humani in die iudicii tutaturi sint. Quemadmodum igitur penitus confido, daturum Perillustrem Dominationem Vestram non tam precibus meis, quam publicae necessitati locum; ita DEVM supplex veneror, vt cor Suae Maiestatis Sacratissimae quam efficacissime emolliat, et ad opitulandum adflictis et oppressis excitet. His maneo

Perillustris Dominationis Vestrae,
Domini mihi longe aestumatissimi

Posonii 1725. Seruus obligatissimus
die 8. Decembris. Bel mp.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Paul de Rada presentement à Vienne
[Pecséttel.]

278 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1725. december 13.

Reméli megkapta Höpkenius és mások által továbbított leveleit. Hruskovics újra ócsárolni kezdi, a nógrádi contuberniumhoz írt levelében nyíltan megvádolta, hogy ösztönözte a helytartótanács rendeleteit. Tiltakozik a vád ellen. Kéri Radvánszky segítségét.

Spectabilis ac Generose Domine
Fautor longe aestumatissime!

Ante duas, et si quid excurrit, hebdomadas litteras ad Spectabilem Dominationem Vestram ab Illustrissimo Höpkenio, Suae Maiestatis Sueciae legato exarasse, atque alias puto Mandefeldianas adcludere iussus sum: quod et fecisse me recordor, spe fretus, fore, vt rite eae sint redditae. Nunc pro ea, qua in Spectabilem Dominationem Vestram feror, deuoti animi fiducia, paucis indicandum volui, profecto debui: Hrusskovitzium nouo calumniarum genere, in me ab inferis et horum satillitio armatum esse.

Dedit ille ad Seniorem Contubernii Neogradiensis litteras, a Perillustri Domino Dobay lectas, quibus me palam accusat Ecclesiae, hostibus suis proditae, quasi qui[!] tria illa Excelsi Consilii Locumtenentialis Decreta, quae isto semestri, in negotio religionis prodierunt,[1] a me domestico hoste, sint procurata. Nihil daemon inpudentissimus excogitare poterat nequius ad animos penitus inescandos. Immo eo processerunt maleuoli, vt hos rumores, si verum est, in Saxoniam propagarint. Silerem equidem, sicuti ad tantas iniurias feci hucusque, sed iam nequeo; eum non me solum, sed summa Sacratissima collegia me[!] caussa palam calumniari, immo in Summam Maiestatem principis optimi iniurius esse, nihil dubitet.

Quapropter apud Spectabilem Dominationem Vestram, solemnissime, quod dicunt, protestor, me non modo istius sceleris mihi conscium non esse, sed etiam dies noctesque pro nostra omnium necessitate, quantum in me homulliriore[!] situm est, laborare: atque ideo, nisi incluti Domini Patroni calumniatorem malefactum compescuerint, eaque re innocentiam meam a nequissimis et detestandis auribus vindicauerint; me publice iniurias illatas apud hos, qui me vindicare et poterunt et volent, quaestum iri.

Si quid inde mali emerserit, mihi impingi nolim. Vnice doleo, Neosoliensium aliquos, qui sibi subreptum iri Superintendentis dignitatem metuunt (quam non minus adfecto, quam carceres ab isto hominnium genere mihi destinatos) caussae huic se miscuisse. Ista, in sinum Spectabilis Dominationis Vestrae, quam pacis publicae, veri rectique amantem noui, in eam spem erectus, fore vt Spectabilis Dominatio Vestra innocentiae meae cum cura consulat, quod dum enixissime rogito, maneo

Spectabilis Dominationis Vestrae

Posonii, 1725. obseruantissimus
die 13. Decembris. Belius.

279 Radvánszky János Bél Mátyásnak
[Radvány], 1725. december 15–20. között

A Bél személyét ért sérelmekről.

280 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1725. december 23.

A személyét ért sérelem az egyház sérelme is. Míg a parochusok közül valakit meg nem büntetnek, nem lesz vége a gyalázkodásnak. Hruskovicsék nem érzékelik a közös veszélyt. Vallásügyekben megbeszélést folytatott Prileszkyvel, Jeszenák Pállal és Rádayval: az ügyek intézéséhez 1000 forint kellene.

Spectabilis ac Generose Domine,
Fautor longe aestumatissime!

Quod equidem mihi pollicitus fui semper, fore, vt Spectabilis Dominatio Vestra famae, et existimationi meae pro virili, consulat, id ex litteris, quas proxime accepi, eo intellexi lubentius, quo res illa, non tam meam salutem aut famam, quam vniuersae Ecclesiae pacem videtur

concernere. Nouit DEVS, qui corda hominum scrutatur tenetque, publicam Ecclesiae salutem, vita mihi cariorem hucusque exstitisse: quin norunt etiam, summi quique, inter nostrates, viros, quibus, sine cessatione, curis ac studiis, in promouendam salutem communem incubuerim, quoue sim animo, vt, seu depellantur, mala, iam iam ingruentia, seu pax concilietur, quam longissime, a Sione nostra, iam pridem, digressa. Atque id facio eo studiosius, quo magis mihi, tamquam in specula constituto, mala nostra, perspecta sunt cognitaque. Istud vero, quia ferre nequeunt, qui munere sacro, quaestum faciunt, DEO, ac [.....][1] abominabilem, fremunt [...] quidem, et cum ipsi nomini suo metuant, substituunt, homines, proiectae audaciae, nulliusque consilii, vt per eos, tela quae nequiter procudunt, in me vnum, elidant. Quae sane, sublesta, bonos viros, inuadendi, ratio, nisi coerceatur, mature ac serio, nemo nostrum tutus erit, quin accusent nos, prout turbulento cerebro crimina finxerunt. Grande scelus est, maiestatem humanam laesisse; at grandius longe, atque abominabilius, matrem prodidisse Ecclesiam. Hrusskovitzius, fateatur, oportet, cuius indicio, hoc tantum crimen, et coniunctum cum eo, infamiam, honesto meo nomini, ausus sit infligere. Profecto enim, subductis rationibus, ita existimo, nisi vnus aliquis, ex isto male feriatorum parochorum contubernio, pro re nata, puniatur acrius, numquam finem fore calumnitatis. A vindictae cupiditate, quod DEVM contestor, ita sum alienus, sicut hostes mei, ab aequitate, veri praeterea rectique studio. Pax et salus Ecclesiarum est, quam quaerito. Ea vero, quia vnicus Hruskovitzius, cum Neosoliensi commilitone suo,[2] turbat, e re nostra omnium fuerit, vtrique fraena inicere. Non sentiunt, viri isti, qua naui vehamur, neque tempestates praeuident, quae nobis impendent. Alioquin desinerent augere calamitatem communem. Huic leniendae, ac, si liceat, aueruncandae penitus, omnem superioribus hebdomadibus on[..... .....]uimus, sed labore, hucusque, [.....] enim, audientiam, quam vnice cupiebamus, obtinere potuerunt nostri, occupationibus Caesaris Augusti, exclusi. Interea, querelae, quae certo innotuerunt, Cancellariae porrectae sunt; dum ineunte anno, libellus supplex, solemniore ritu, indulgentissimo Regi exhiberi queat. Sed deest rerum gerendarum neruus: in primis, vbi muneribus, sicuti necesse est, placandi hi, conciliandi fuerint alii. His proxime diebus, tres Paulos, Pr[ileszky],[3] Jesz[enák], Rad[ay] apud me habui. Nempe, rationibus subductis, reperimus, 1000. rehenenses florenos opus ad eam rem esse: at, vnde, in tanta pecuniarum pauperie? Acta Commissionis, iam iam reuidebuntur. Hic vero peruigili cura, necess[.....] nostris adtendamus. D[.....] cordatos! Cuius fauori, cum Spectabili Dominatione Vestra, vertente anno, toto animo, cum vniversa domo incluta, commendo, sum maneoque

Praetitulatae Dominationis Vestrae
Fautoris longe aestumatissimi

Posonii 1725. seruus obligatissimus
die 23. Decembris. Matthias Bel mp.

P.S. Litterae, praeter has, quibus respondeo, a Spectabili Dominatione Vestra, redditae adhuc mihi sunt, nullae.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Jean Radvánsky de Radvány, presentement à *Radvány*
Per Rudno, Neosolium
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 8. x.

281 Bél Mátyás Dobay Lászlónak
[Pozsony], 1725. december 27.

Mivel az a hír terjed, hogy a helytartótanács határozatait (a külföldre utazás tiltásáról és a superintendensi méltóság felülvizsgálásáról) ő ösztönözte, kéri Dobayt, hogy Nógrád vármegyében és szomszédjai között akadályozza az ártalmas és igaztalan hír terjedését.

Perillustris ac Generose Domine,
Domine et Fautor longe aestimatissime.

Singularis illa benevolentia, qvam semel iterumque erga parvitatem meam testatam fecit Perillustris Dominatio Vestra, animum mihi addit fore, ut hanc meam audaciam, in meliorem partem interpretetur. Nam et res, de qva scribendum est, veniam poscere videtur, et animus meus tot malevolorum hominum calumniis fractus pene, vix verba reperit, Perillustris Dominatio Vestra, satis digna. Nimirum per universam Hungariam rumor ab alterutro mense manare coepit, *Belium tanqvam Deo et Hominibus invisum (nam ita loqvi amant) Decreta illa Excelsi Consilii Locumtenentialis,*[1] *qvibus partim exteros adire prohibemur, partim in Dignitatem Superintendentalem, et hujus jurisdictionem inqviritur, sinistris suis delationibus procuravisse, adeoqve Ecclesiae, cujus membrum est proditorem extitisse.* Obstupui, sed contristatus etiam vehementissime fui, cum *falsissimum Rumorem,* ex Perillustri Domino Adamo Roth, Inclyti Comitatus Soliensis Vice-Comite primum audivissem, et hostes meos non jam temeritatis, sed malitiae progressos, ut calumnias cumulare calumniis, non modo non desinant, sed mei causa, jam neqve Regi ejusqve summis Dicasteriis parcant. Indolui sorti eorum magis qvam meae. Qvod enim ad me adtinet, novit *Scrutator cordium Deus* calumniam hanc, sicuti ab orco profecta est, ita me penitus non ferire, cum palam inter Primores Ecclesiae nostrae constet, qvo animo fuerim, et adhuc sim, erga adflictissimam Sionem Evangelicam: hostes autem mei, qvicunqve demum sint, commiserunt qvidpiam, qvod in eorum pernitiem, vergere possit. Enim vero, non me sed summa Regis Dicasteria convitio adfecerunt. Interim cum videam, neqvissimum rumorem, in dies serpere ulterius, et ab imis, et summis male ferri *innocentem hominem* tam neqviter proscindi: Perillustrem Dominationem Vestram obnixe rogandam duxi, dignaretur erga suum servitorem, id genus beneficii praestare, ut, partim in Inclyto Comitatu Neogradiensi, partim apud vicinos etiam *mendacissimus ille rumor supprimatur;* Literae autem eatenus a notissimo *homine* (qvem multorum sermonibus *Hruskovitzium* esse audio) mihi in *authentico* procurentur. Vindictam non cupio: innocentiam palam testari volo, sine bile et turbis; ut finis tandem sit calumniarum, et cum extus adfligimur, intus habeamus pacem. Qvem favorem Perillustris Dominationis Vestrae in lucris habebo; tum propterea qvia a Domino Perillustri profectus est, tum etiam quod eo, ad Ecclesiarum nostrarum turbatam pacem plurimum profici posse putem. [Deus conservet Perillustrem Dominationem Vestram incolumem et surgente anno omnimode beatam. Ita vovet

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Posonij 1725. die 27. 10bris.

Observantissimus
Matthias Bel][2]

282 Bél Mátyás ismeretlennek
Pozsony, 1725. december 27.

Mivel az a hír terjed, hogy a helytartótanács határozatait (a külföldre utazás tiltásáról, a superintendensi méltóság felülvizsgálásáról) ő ösztönözte, kéri patrónusát, hogy Nógrád vármegyében és szomszédjai között akadályozza az ártalmas és igaztalan hír terjedését.

Perillustris ac Generose Domine
Domine et Fautor longe aestumatissime.

Singularis illa benevolentia, qvam semel iterumqve erga parvitatem meam testatam fecit Perillustris Dominatio Vestra, animum mihi addidit, fore, ut hanc meam audaciam in meliorem partem interpretetur. Nam et res de qva scribendum est, veniam poscere videtur, et animus meus, tot malevolorum hominum calumniis fractus, pene, vix verba reperit Perillustris Domi-

natio Vestra digna satis. Nimirum per universam Hungariam rumor ab alterutro mense manare coepit; Belium tanqvam Deo, et hominibus invisum (nam ita loqui amant) Decreta illa Excelsi Consilij Locumentenentialis, qvibus partim exteros, adire, prohibemur, partim in dignitatem superintendentialem et hujus jurisdictionem inqviratur, sinistris suis delationibus procuravisse adeoqve Ecclesiae, cujus membrum est Proditorem extitisse. Obstupui, sed contristatus etiam vehementissime fui, cum falsissimum rumorem ex Perillustri Domino Adamo Roth, Inclyti Comitatus Soliensis Vice-Comite primum audivissem eo hostes meos non tam temeritatis, sed malitiae progressos, ut calumnias cumulare calumniis, non modo non desinant, sed mei caussa, jam neque Regi, ejusqve summis Dicasterijs parcant. Indolui sorti eorum, magis qvam meae. Qvod enim ad me attinet, novit servator cordium Deus calumniam hanc, sicuti ab orco profecta est, ita me penitus non ferire. Cum palam inter primores Ecclesiae nostrae constet, qvo animo fuerim et adhuc sim erga adflictissimam Sionem Evangelicam hostes autem mei qvicunqve demum sint, commiserunt, qvidnam, qvod in eorum perniciem vergere possit. Enim vero non me, sed summa Regis Dicasteria convitio adfecerunt. Interim, cum videam neqvissimum rumorem in dies serpere, ulterius, et ab imis, et a summis male feri innocentem hominem, tam neqviter proscindi Perillustrem Dominationem Vestram obnixe rogandam duxi, dignaretur erga suum servitorem id genus beneficij praestare, ut partim in Inclyto Comitatu Neogradiensi, partim etiam apud vicinos mendacissimus ille rumor, supprimatur. Literae autem eatenus a notissimo homine (qvem multorum sermonibus Hruskoviczium audio esse) mihi in authentico procurentur, vindictam non cupio: innocentiam meam palam testari volo sine lite et turbis, ut finis tandem sit Calumniarum et cum extus affligamur, intus habeamus pacem. Qvem favorem Perillustris Dominationis Vestrae etc.[1] Deus conservet Perillustrem Dominationem Vestram Incolumem et surgente anno omnimode beatam. Ita vovet

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Posonij 1725.
die 27. 10bris.

Observantissimus
Matthias Bel

283 Krmann Dániel Bél Mátyásnak
[Miava], 1725. december?

A Bél személyét ért vádaskodások ügyében ártatlanságát bizonyítja.

284 Philipp Johann Tabbert Strahlenberg Bél Mátyásnak
[?], 1725. év vége?

Bagadur-Chan Abulgasi tatár történetének kiadásáról.

285 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1726. január 4.

Panaszkodó levelére válaszol. Hruskovics gyalázkodása az uralkodót és hatóságait is érintik, nemcsak őt. Krmann vétlenségét elhiszi. Kesereg a papi rend ellenségeskedésein. A Magyarországon nem is létező pietizmus legyőzése nevében mindenre képesek. Barátságuk érdekében tisztázni kell a dolgokat. Vetélkedés nélkül óhajtja a békét. Szükségesnek tartja a papok közti rendteremtést.

Summe Reuerendo Excellentissimoque VIRO DEI Danieli Kermanno
Gratiam, Misericordiam, Pacem, Matthias Belius.

Si Calendae Januariae felicies TIBI euenerunt, ac beatae, habebo, cur TIBI gratuler mihi gaudeam. Reuera autem querulam epistolam scribis, omine, non vndiquaque auspicato. Respondebo tamen ad singula eius capita, vt, si fieri possit, dolorem TVVM, vel profligem, vel certe leniam. Et ad suppetias quidem quod adtinet, opportunae profecto aduenerunt, cum, si alias vnquam, nunc omnino opus iis habeamus. In acceptis eas relatas esse, optimi viri Hagenii, penes quem fiscus noster est, testabitur. Ad Hruskovitzianas calumnias, quod adtinet, ita eae sunt comparatae, vt non iam eae me vnum feriant, sed ipsum principem, et summa huius Dicasteria. Silui, dum famosis libellis hostes mei me lacesserent,[1] et stercora illa diaboli, auctoribus, et horum admiratoribus, resorbenda reliqui. Nunc, quia nihil dubitant, crimina, eaque longe atrocissima, homini, nihil tale merito, ausu plusquam cyclopico, impingere; euigilandum est tandem: non vt cuiquam noceam; sed ne in meam ipsius existimationem crudelis sim. Hruskovitzio auctore, has tam diras calumnias, ad contubernia, Neogradiense et Kis-Hontense, perscriptas esse, ex summorum virorum, qui legerunt litteras, relatione, habeo. quo autem sine consultore, sine incentore id fecerit, tempus docebit. Illud intelligo quam lubentissime ex litteris TVIS, quod TE innocentem testeris. Neque mihi alia hic apodixi opus est, quam adfirmatione TVA, simplici illa et ingenua. quae potior mihi fuerit, susurronum omnium incantamentis. Non est ergo necesse, vt quas ad Hruskovitzium daturus es, mecum communices. Nihil mihi cum homine rei esse volo, quippe, iustissimo Dei iudicio, sub peccatum calumniae, vendito. Alii erunt, qui cum homine agant. Pudet me, temporis, an hominum, in quorum rabiem incidimus. Ordo, quem ornare deberemus, sacer est; sed ita iam foedus, mendaciis, calumniis et rixis turpissimorum homuncionum, vt ethnicis simus deteriores. His diebus in Cicerone meo, laudem secerdotum Romanorum, his verbis conceptam, legi: In amplissimo sacerdotii collegio, non modo amicitiam violari apud maiores nostros fas non erat; sed ne cooptari quidem sacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio esset inimicus. Libri III. Epistola X. Nunc inter eos, qui Christi nomine, superbiunt, eo nequitiae res prolapsa est, vt vix cooptetur aliquis, nisi se collegarum, eiusdem fidei atque ordinis, hostem, iurata formula, profiteatur; is vero demum, in optimis habeatur, qui plurimas fouerit inimicitias, et ad calumniandum expeditissimus sit, iuxta et impudentissimus. qua hominum, male sanorum, rabie, Bella Domini, (proh abominabile facinus) geri, et hi credunt, qui vltra volgus sapere gestiunt. Qua nefanda licentia, si eo loco, grassarentur, vbi pax Ecclesiarum in mollia otia eos discinxisset, excusatius forte peccarent; sed cum Ecclesiam DEI, aliunde adflictam, ad hunc modum lacerant, immo conuellunt, indigni sunt, quos terra ferat, ne dicam, sacrae cathedrae. Nolim, in eam haec partem interpreteris, quasi defendendae veritatis curam omnem improbem: hanc enim, ne cum vitae periculo abiiciendam, sancte statuo; id volo; nequiter nomine diuino abuti, qui cum veritatem crepant, ipsi filii sunt mendacii, adfectibus prauis hinc inde raptati, litantesque odio, inuidiae, maleuolentiae. quod nefarium hominum genus Cainiticos Sanctulos, Libri Symbolici alicubi adpellant. Atque isti sunt athletae illi, qui Ecclesias Hungariae miscuerunt, TVA, subinde, auctoritate, abusi. Plane enim exitimabant, nihil non sibi licere, posteaquam ad debellandum Pietismum, qui nuspiam in Hungaria est, classicum cecinisses. Nosti, saepius hac de re questum me apud TE fuisse, quippe qui praeuiderim quae hinc mala Ecclesiam sint consecutura. Quantum autem profecerim, adhuc recordareris. Accedebat suspicio, quasi TVVS, in ea, qua es, dignitate, aemulus esse velim. Sancte, toties totiesque TIBI adfirmaui, longissime vesaniam isthanc a me abesse: verum ne sic quidem elidere ex animo TVO potui conceptam de me opinionem. Nam quod curam rei Euangelicae, commendatam mihi, sancte hucusque gessi, hoc non eo pertinebat, vt aegre TIBI, sed vt bene fieret. Et agnouisses, credo, studium isthoc meum, nisi hinc quidem Hruskovitzius, illinc Deus quidam alius, reuera autem accerbissimus aemulus TVVS, animum tuum, vanissimis suspicionibus, praemuniuissent. Consecutum hinc est bellum

istud, caussa Bibliorum, susceptum, vbi nemo tam caecus exstitit, quin errorum cateruas detectas a se, conuiciaretur. Verbo: pueri, viros; asini, equos; sus, Mineruam. Quum vero, sacrum istud bellum minus viderent succedere; famosis libellis agi coeptum est. quos, quia a furciferis profectos, tute nosti, non iam reminiscor. Vltimum erat in calumnia et mendacio praesidium. quod vt eo esset validius, crimen, collato, cum furiis, consilio, erat conflandum, et atrox illud, et ita comparatum, vt vel ad mentionem eius exhorrescere cogerentur, quibus salus Ecclesiae curae est. Haec ideo recognosco, vt videas, quae caussae fuerint, quae animum meum abs TE, si non alienarunt, certe dubium fecerunt et fluctuantem. Quapropter, si constans haec TIBI, atque ingenua est voluntas, vt amicitiam posthac mecum colas, aueruncanda haec erunt omnia, ne imposterum locus fiat simultatibus. Quae a me non facta velis, scribe ingenue, habebis me monitis obsecundantem: nisi sint, quod vix sperem, quae conscientiam onerent. Jam ad Reuerendi Neogradii sermones venio. Ita est, cum de minus aequo TVO erga nos animo dixisset quaedam; regessi: nihil TIBI in nos iuris esse: nos TE venerari vt parentem, et TVARVM Ecclesiarum superintendentem; sin nobis grauis esse velis, stare nos cum lege regis et regni, anno MDCCXV. Articulo XXXI. lata. Quod vt TIBI diceret, si non rogaui, certe nihil vetui; sed quod palam ista concrepuerit, in ipso culpa est. Ingenuus esse soleo, in primis, vbi res momentum trahit. Ceteroquin, dignitatem TVAM, si quid mihi, teste Deo, credis, non modo non ambio, sed et profiteor, nihil mihi acceptius euenire posse, quam si intra musas meas, tacitus queam consenescere. Denique, tragoediam Fabricianam, meam non facio. Vtinam ne illa eum in modum, sicuti instructa fuit, acta fuisset. Multum enim existimationi TVAE obfuturam praeuideo. Reuerendus Radicius opem meam haud omnino implorauit. Dominus Fabricius iniuriam questus filium mihi tunc commendauit. TV iam vale in Domino, et longiorem epistolam, seu leniendo, seu, quod malim, profligando penitus dolori TVO, datam, TIBI persuade. In colendis amici partibus, si offensiones, de quibus scripsi, elisae fuerint, neminem vnquam me habebis potiorem. Deus TE habeat incolumem. Pisonii 1726, die 4. Januarii.

P.S. Firmandae paci, vtile, immo necessarium fuerit, pruritum parochorum, cohiberi, et reuera ad Sanctam Scripturam et Libros Symbolicos sine bile, leganda et docenda, relegari. Deus reduniat, quos liuor disiunxit.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Kermann, presentement à Mijava
[Pecséttel.]

286 Theophil Siegfried Bayer Bél Mátyásnak
[Königsberg], 1726. január 12.

Opitz Daciáját nem sikerült megtalálnia. A híres pétervári társaság kedvező feltételeket kínált, hogy régiségekkel foglalkozzék: családostul odaköltözik. A hún-magyar nép szkítáktól való származását cáfolja. Üdvözli Marthot.

Viro Clarissimo Matthiae Belio
Salutem Plurimum Dicit Theophilus Sigefridus Bayer.

Cum primum cognoui, qua in re Tibi mea studia accomodari velles, scripsi Gedanum, ad Kleinium, Secretarium Senatus, rerum talium perquam curiosissimum virum, et amantissimum mei, misique ad eum Epistolam Tuam, vt ex ea confirmaretur, publico vsui fore, si operam in negotium hoc contulisset. Responsum tuli, plenum amicitiae, sed rei inane. Quantumcunque enim, et ipse, et per amicos, de Dacia Opitii quaesiuit, nihil indagari potuit. Fortassis autem, quod nunc nuspiam inuenitur, alicubi in Prussia latet. In quam rem, non desinam admonere populares meos. Haec dum ad te perscripsissem, nisi interea, maxima rerum mearum mutatio, intercessisset. Petropolin enim vocatus sum, vt in ea Societate, professione antiquitatum per-

fungerer. Stipendium, ceteraque omnia, amplissima destinata sint, quae equidem minimi (homo, nullius rei minus, quam pecuniae appetens) facio, prae ea felicitate, qua summorum virorum, qui eodem, fere ex tota Europa vocati sunt, collegio allectus sum. Summum autem momentum, in eo negotio, consiliis meis adtulit ea cogitatio, quod ex insperato diuinaque prouidentia, mihi conditio talis obuenit, de qua nunquam cogitaueram. Ita, caelestis numinis imperium, mihi omnem reliquam deliberationem tollebat. Eo igitur, paucos post dies proficiscar, cum coniuge, tribusque liberis. Horret animus, itineris molestias, et improuisa in futurum contemplans. Sed, fiducia mihi omnis in DEO est posita, cuius in manu, quid aliud est genus humanum, quam pila, illic quietura, in quem missa locum fuerit; aut, si ei sit visum, perpetua agitatione, hac illac proturbanda? Haec tamen res, et contulit me adhuc ab officio, quod Tibi debeo, et adhuc retinet, quin Tecum, quod cupio, super quibusdam, conferam per litteras. Longe enim alia sententia mihi in quibusdam est, quam tibi esse intelligo, possetque fieri, vt nostra dissensio, comparatis inter se argumentorum momentis, aliquid constitueret, quod in ea parte historiae, adhuc incertum est habitum. Vnum tantum adtingam, quod, vt opinor, in ea caussa est praecipuum. Quaeritur inter nos: Quaenam gentes stirpem suam ad Scythas referant? Inuenio igitur, Alanos, Lithuanos, Verulos, seu Herulos, Fennos, Lapponas, Aestios, Liciones, Prussos, Scythici corporis, a maiorum stirpe esse: at Sarmatas, Slauicas gentes omnes; Hungaros nostros, (nam et ipse patrem, auum, atauum Hungaros habui) aliarum originum populos fuisse. Et Scythas quidem, antiquitus intra Vistulam et Volgam, coluisse doceo; vltra eos autem fluuios, nihil fere Scythicae stirpis fuisse, nisi Massagetas ad Orxantum. Itaque, ad Valentem vsque, teste Ammiano Marcellino, diligentissimo eorum temporum et motuum scriptore, quidquid trans Volgam, Hunni obtinuere, id ne commerciis quidem cum Alanico, seu Scythico populo, miscebatur. Fuere a Volga vsque ad Sinas, ab antiquissimis temporibus magna imperia, vt Hunnorum, sub Chaganis; Christianorum, sub Vngchano, a quo Ioannis Presbyteri fama ad nos peruenit, Gingiscanidum, (notior ceteris) et Tamerlanis postea. Si Bagaduri Chani historia Tartarica,[1] quam manuscriptam habeo, ederetur a Stralebergio, tribuno militum inter Suecos, vt se facturum recepit in litteris, quas ab eo accipi multa pars eius, immo et nostrae historiae in summa luce poneretur. Magna, inquam, ea imperia fuere, e quibus Hunni profecti sunt; Sed Scythicae originis non fuisse, compertum habeo. Quin immo, vehementer abhorreo, ab ea sententia, quae est communis omnium, Hungaros nostros, ab Hunnis, aut, vt Graeci scriptores illorum temporum eos vocant, Turcis esse oriundos. LEIBNITIVS, in miscellaneis Berolinensibus,[2] ab Hungaris, iuxta Fennos colentibus, Hungaros deduxit, ex quo factum sit, vt multum Fennici sermonis Hungari adhuc retineant. quod Olaus, OLAI filius RVDBEQVIVS, non ita pridem, diligenter ostendit. Hunnigaros, LEIBNITIVS e Iornande, et Guilielmo de Rubruquis cognouerat. Sed Agathias, eosdem Hunnis accenset, Priscus quoque Rhetor, et Menander Protector commemorant. A quibuscunque deriuem maiores nostros, Scythae nunquam fuerunt. Scythas, a Magogo prognatos dici patior, et paene inuicto ratiocinio, ostendere possum: Hungaros, ab eodem prognatos dici, non patiar. Amazones, Sarmatiae fuerunt mulieres, non Scythicae; testis est luculentissimimus HERODOTVS. Parthi, Bactriani, Americanae gentes, nihil commune cum Scythis habent. Scythismus, de quo et Fasti Siculi, nihil ad Hunnos, aut Hungaros; vt neque dii, quos HERODOTVS recenset. Res a Scythis gestae, nihil ad Hungaros, nihil ad Sarmatas. Equidem scio, post Herodotum extitisse, qui Scythicum nomen latius extenderent. quibus EPHORVS praelusit, cuius fragmentum Cosmas Aegyptius nobis seruauit. Sed hi, per compendium, totas regiones, vno vocabulo comprehendebant, vt non Asiam, Europam, Africam; illi Scythas, Aethyopias, Celtas. Nec nos tamen ideo omnes in Asia, aut Africa, gentes cognatas putamus: nec, qui ab EPHORO, Scythae vocantur, idcirco vnus populus fuerunt. Ex eo tamen errore manauit, vt in Eddicis fabulis, etiam Sueci, Scythis accenserentur. De his luculentius, sententiam meam, si Tibi videbitur, explicabo. Nunc, inter publicam rerum mearum auctionem, quam facio, vix satis compos sum animi, ita in multas partes et curas distrahor.

Nisi scirem, quae Tua esset humanitas, quantumque alios Tecum conferre cogitationes suas super iis, concupiueris, longa vsus fuissem excusationis praefatione. Quam nunc, tanto magis praetermittendam duxi, quanto maioris apud me Tua admirabilis virtus, cum summa doctrina coniuncta, aestimatur. Laedere mihi videor, Tuum illum sanctum et lenissimum animum, si quid secus suspicari me, deprecando ostendam. Ita faciam potius, vt, si commercia haec inter nos frequentabuntur, integritatem, Tuae aemulam, in me reperias. Scribes autem per Marthium, optimum virum, quam multum saluere meo nomine iubebis, dum constitutis Petropoli rebus meis, significabo, ad quem alium redire debeant litterae. Vale Pridie Iduum Januarii MDCCXXVI. Et tu quoque Marthi optime, suauissime, vale, meique memor esto, hominis tui obseruantissimi.

287 Szirmay Tamás Bél Mátyásnak
[?], 1726. január?

Vallásügyi kérdésekről.

288 Bél Mátyás Matthaeides Sámuelnek
Pozsony, 1726. január 31.

Az elhunyt Zászkalitzky János kéziratának másolatát küldi. Kéri, hogy a halott adósságait annak könyveinek árából fedezze. Szirmay Tamás leveléből tájékozódott a vallási helyzetről. Buzdítja Matthaeidest, hogy vidékükön serkentse a patrónusokat, mert segítség kellene.

Jesum!
Plurimum Reurende Amplissimeque Domine,
Fautor et in Christo Frater colendissime!

Paria, autographorum, pie defuncti Domini Reuerendi Zaskalitzky, pridem equidem mittere parabam, sed concatenatis laboribus, qui se in primis tunc cumulare solent, cum cursor publicus digreditur, impeditus, nequiui hucusque. Nunc ea, qua par est, humanitate, peto abs TE, velis, fidem mortui, collecto librorum eius pretio, sicuti TE rogauit, eliberare. Nollem enim, vt cineres boni viri cogerentur vapulare. Est et Halis debiti quidpiam, de quo tamen mihi haud constat. Nunc ista dissoluisse, suffecerit. Res vestras, non penitus esse restitutus, ex litteris Spectabilis Domini Szirmay intelligo, quin et nouas passim ecclesias occupari. Illud in ista rerum difficultate arcebissimum est, quod nemo sit, qui Ecclesiae gementi succurrat. Scribo passim ad nostros, hortor, moneo, ac quandoque increpo etiam, sed necquidquam proficio: ita nemo est, qui vulnera nostra optimo Caesari detegat. qua de re pluribus ad Spectabilem Szirmay. Agat, quaeso, per Ecclesiae salutem, vestra quoque Reuerentia, vt superiorum partium patroni e veterno excitentur. Deus erit optimus remunerator. Ego vero, inter vota, sum maneoque

Plurimum Reuerendae Dominationis Tuae

Pisonii 1726. obseruantissimus
die 31. Januarii. Belius.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Samuel Matthaeides, Predicateur du St. Evangile à *Eperies*
[Pecséttel.]

289 Bél Mátyás Raymann János Ádámnak
Pozsony, 1726. március 10.

Várja a tokaji borról írt értekezését. Hallja Fischer kezdeményezését, bárcsak sikerülne! Közli Preces Christianae című latin műve vázlatát. Mivel előjegyzés alapján nyomtatják, néhány százat nyomtattasson Raymann is. Költsége meg fog térülni. Kéri, hogy irigyei ne tudjanak a tervről.

Excellentissimo Viro Joanni Adamo Raymanno
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Diu est cum Commentaria TVA exspecto de Vino Tokaiensi plurium ut credo Annorum diligentia concinnata.[1] Haec ne TE praetereant penitus tam rogo qvam qvi maxime. Maturescit enim opus, tot exercitum procellis, neqve tamen consummandum prius, qvam limam tulerit etiam lividissimorum hostium. Audio D[octorem] Fischerum mira moliri, utinam sub auras prodeat, erunt qvi salutabunt hominem, foret dignis Carpathico ingenio formulis.[2] Nunc TECVM Excellentissime Vir Precum Christianarum qvas rogatus, immo jussus Latine non levi opere conscripsi, Specimen communico. Imprimentur eae[3] praenumerato sumtu. Faxis proinde aliqvot Centena ex Vestrorum abundantia TVA facias. Reddent si qvid mihi credis impensas idqve cum faenore. Sed res maturanda est sine strepitu ne malevolis innotescas. Vale Vir Amicissime et mihi studiisqve meis fave. Pisonij die 10. Martij 1726.

290 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1726. március 13. körül

Brückmann levelét továbbítja.

291 Bél Mátyás Jeszenák Jánosnak
[Pozsony], 1726. március–április

Egészségi kérdésekről.

292 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1726. április 12.

Tartalmát nem ismerjük.

293 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1726. május 28.

Tartalmát nem ismerjük.

294 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1726. június 1.

Ráday Gedeon hazautazásáról, a nevelő-változatatásról, anyagi ügyeiről. A közpénztárba a reformátusok csak 100 Ft-ot küldtek. A Németországból kapott könyveket Dobayval elküldte.

Perillustris ac Generose Domine,
Domine ac Fautor aestumatissime!

Quod Gedeonem domum aliquantisper deducendum curet Perillustris Dominatio Vestra, plane non improbo, cum meruerit omnino nupero examine recreationem istam, in quo ita se gessit, quam qui optime. De Praeceptore autem mutando, eique, famulo substituendo, valde mihi consilium Perillustris Dominationis Vestrae placet, eo quod, ea re, et sumtus compendi fieri, et Gedeoni tamen sufficienter prouideri posse existimo: imprimis, si publici praeceptoris, in vicinia habitantis, cura et sollicitudo accesserit. Certe Komaromyo bene ad eum modum prouisum est. De pretio mensae non est, cur sollicita sit Perillustris Dominatio Vestra, cum detractis 4. mensibus, quos domi hac hyeme exegit Gedeon, 1. demum Octobris annus decursurus sit. Cassa publica magis mihi aurem vellit, in quam ex parte Dominorum Reformatorum, praeter florenos 100. Debreczino missos, et Domino Cseytey traditos, ne teruncius quidem hoc anno missus est. His maneo

Praetitulatae Dominationi Vestrae

Posonii 1726. addictissimus
die 1. Junii. Bel mp.

P.S. Libellos aliquos, ex Germania missos, nuper, medio hominis Perillustris quondam Dobay Perillustri Dominationi Vestrae misi, de quorum perceptione certiorari velim.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Paul de Ráda mon grand Fauteur present à Pétzel
[Pecséttel.]
[Ráday feljegyzése:] Bél M. 1726. érdektelen.

295 Krmann Dániel Bél Mátyásnak
[Miava], 1726. június 10. körül

Betegségéről.

296 Bél Mátyás Ernst Salomon Cypriannak
Pozsony, 1726. június 12.

Beszámol a hazai egyház sanyarú helyzetéről: az ifjak külföldi egyetemektől való eltiltásáról, az oktatáshoz szükséges könyvek behozatalának nehézségeiről. Pozsonyban a gimnázium mellé könyvtárat szerveznek. Kéri, hogy segítse megszerezni a hajdani soproni lelkész, Meissner Mihály könyvtárát.

Summe Reuerende, Magnifice Amplissimeque Domine!

Etsi diu est, cum de dandis ad TE litteris, cogitare coepi, siue vt TIBI, studia et voluntatem adprobarem meam; siue, vt certiorem TE facerem de Ecclesiarum nostrarum statu, in quo iam sunt, adflictissimo: tamen repressit me hucusque ab isto officio; cum eximia TVA dignitas, quam summo loco potius, praeclare tueris; tum mea ipsius tenuitas, et paruitatis conscientia. Nunc, sicuti vides, vtramque hanc remoram superaui. quod vt facerem, singularis TVA pietas, qua TE erga Ecclesias Hungaricas esse, compertum habeo, tandem persuasit. Et ad res nostras quidem, quod attinet, in dies eae fiunt certiores, quippe quae nouis subinde edictis ita circumscribuntur, vt breui pessum iturae putentur, nisi Dei et Caesaris clementia, quam primum tutiore loco reponantur. In his calamitatibus praecipua haec iam est, quod gentis nostrae homines ad exteras Academias, in primis Theologicorum studiorum caussa, publico edicto exire vetentur. Proinde, in eam curam omni studio incumbendum nobis est, vt iuuentus nostra, propagando olim Euangelio destinata, domi, atque id propemodum clam, diligentia, quam fieri possit, maxima, non puriore tantum doctrina, innutriatur; sed in reliquis etiam eruditionis hu-

manae partibus, ad eum modum formetur, qui Ecclesiis nostris maxime salutaris esse queat. Sed hanc quoque destinationem illud sufflaminat, quod libros erudiendae iuuentuti necessarios, in regnum inuehere, sine praesentissimo periculo, haud liceat. Quod malum, vt ab Ecclesia, quae hic Posonii Christo adhuc colligitur, quantum in nobis est, tempestiue amoliremur, dedimus operam, quo adparatum librorum colligeremus, vsibus Gymnasii, seruiturum. Atque istud est, quod TVAE, VIR SUMME REVERENDE, pietati, etiam atque etiam commendatum volui. Est enim mihi spes, in Tua illa bonitate, de qua in orbe Euangelico publice constat, fore, vt nos consilio et ope efficaciter adiuues: nunc in primis, cum se nobis occasio dedit, insignem beati Meisneri, gente Gothani, antea, apud vicinos Sempronienses Verbi Diuini Ministri, bibliothecam, aere non nimis magno, comparandi. In qua re, si, quemadmodum confido, adiutum nos iueris, magnum adiicies cumulum, cum TVAE, in Hungaria nostra existimationi, quae ex se dudum summa est; tum in primis Optimi Principis TVI clementiae, cuius apud nos documentum iam exstat, numquam intermoriturum. Vale in Domino. Ita praecatur ex animo

Summe Reuerendi, Magnifici, Amplissimique
Nominis TVI

Pisonii 1726. cultor ingenuus
die 12. Junii. Matthias Belius Ecclesiastes
Posoniensis Euangelicorum

297 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1726. június 14.

A levelet vivő ifjút ajánlja. Üdvözli Deccard János Kristófot.

Adolescentem hunc, pietati Tuae, eo commendo diligentius, quo magis id fata sua videntur poscere. quae, quin ipse TIBI narraturus sit, nullus dubito. Apud nos certe, metuo, vt securus esse possit. Ea propter, dabis operam, vt intra Musarum vestrarum recessus latere queat, dum nubecula illa transeat. Iam vale, et mihi, quod facis, porro faue. Pisonii 1726. 18. Kalendarum Julii.

[P.S.] Clarissimum Rectorem multa, meis verbis, salute, impertiaris velim.

298 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1726. június 17.

Sajnálja, hogy a barátságukat mérgező ügyet nem sikerült megszüntetni. A drezdai esetet elmondta Krmann embereinek. Svédország elhagyta a protestánsokat. Budde egyháztörténetének árát közli.

Summe Reuerendo Excellentissimoque VIRO Danieli Kermanno
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Redditae mihi sunt TVAE, vtinam pacatiores. Sed ita sumus natura facti homines, vt vulnera, diuturniore pure erosa, non facile patiamur adtrectari. Rebar ego, facilius sanciam nostram amicitiam coituram, si, quod chirurgi faciunt, expressissem e vulnere, peccantem illam materiam. Nunc, quod res, praeter spem meam cecidit, doleo. Et quidni doleam? conuitiis, famosis libellis, idque hominum Tibi amicissimorum, (neque enim nomina eorum latent amplius) propemodum confectus. Sed TV, et hunc dolorem iniquum esse putas, nec querulantem, aequo amplius animi vis audire: quod quantum ad doloris faciat lenimentum, credo haud TE ignorare. Proinde, tacebo in posterum, si id TE credere fuero persuasus, me, sicuti vniuersae rei Euangelicae, ita Tui semper, et esse, et fore, studiosissimum. Apud exteros adhuc res nostra vulneribus cruentis madet. Dresdensis casus, tam est horrendus, quam qui maxime. Recensui eum hominibus TVIS. Accedit, in bellum, prona esse omnia, Et quorum mirere, Sueciam partes

Protestantium, quod ad belli foedus adtinet, inaudito exemplo, deseruisse. Quae hinc calamitas sequi possit, Tu ipse coniicies. Res autem nostrae domi, exulceratissimae adhuc sunt, at arctantur in dies. His Deus ipse medeatur, quia nolunt homines. TV vale in Domino, et mihi faue.

Summe Reuerendi TVI Nominis

Posonii 1726. studiosissimo
die 17. Junii. Belio.

[P.S.] Historia Ecclesiastica Buddaei[1] florenis 6. constat: huic florenos 2. remitto, nam dona quidem mea, numquam veneunt.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Kermann Mon Grand Fauteur à Mijava
[Pecséttel.]

299 Záborszky Jakab Bél Mátyásnak
Nyitraszerdahely, 1726. június 27.

Kiegészítéseket küld Túróc vármegye történetéhez. Nigrini necpáli rektor feljegyzéseket készített a vármegyéről. Fia Bél ajánlására Győrben tartózkodik, panaszkodik a rossz szállásra.

Plurimum Reverende atque Celeberrime Vir,
Domine Fautor et Amice integerrime.

Salutem et qvicquid est prosperitatis! Humillima obligatio mea, qva continuo erga TE, Vir Optime, feror, reqvirit ut qvoties certa se mihi offert occasio, toties Tibi scribam, et qvod obligationis meae est, obseqviose faciam. Nunc medio Humanissimi Domini Matthiae Greskovitz Nagy Hontensis, qvo tanqvam nuntio fidelissimo utor, partes ad Vestras descendentis, perbreves has dare volui, humillime significando, mihi adhuc esse prae manibus qvaedam, Comitatus nostri Historiae addenda, cum primis ex respectu Dominorum Arcis Szklabjnya, cujus, temporibus Ludovici II. Ambrosius Sarkany Iudex Curiae Regiae, qvi, uti Istvanfius scribit, cum eodem Ludovico ad Mohacs occubuit, Dominus et sine dubio, etiam supremus Comes fuit, quod doceri potest certis Privilegiis, sub nomine ejus emanatis. Dominus etiam Illustrissimus Liber Baro de Reva Paulus, qvantum ad Genealogiam Familiae Rumj, mecum communicavit, Dominus Perillustris Thomas Beniczkj vice Comes noster laudatissimus, Dominus Emericus Dauid ac alij. Haec Tibi propediem sum transmissurus. Clarissimus Dominus Nigrini, Rector Neczpalliensis facit sua sedulo, et omnes nunc[?] stationes circa ejus Delineationem Comitatus, habitis aliqvot stationibus, fecit observationes. Meum Filium porro Gratiae Tuae commendo, qvi Jaurini morat et super malo hospitio valde conqverit. Utinam per Tuam recommendationem melius conseqvi posset. Vere mihi et ipsi Patronus eris. Plura temporis brevitas non permittit. Iam Deo comendatus vive et vale bellissime, sic optat

Celeberrimi Nominis Tui

Commendator perpetuus
In N[itra]-Zerdahelly. 27. Junij 1726. raptissime. I[acobus] Zaborszky mp.

[Címzés:]
à Monsieur Monsieur Matthias Bel, mon tres Grand Fauteur present à Preßbourg
[Pecséttel.]

300 Friedrich Jakob Beyschlag Bél Mátyásnak
Halle, 1726. július 1.

Laskyról szóló feljegyzéseket küld.

301 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1726. július 29.

Tartalmát nem ismerjük.

302 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1726. augusztus 2.

Július 26-án a protestánsok a császárnál előadták és benyújtották sérelmeiket.

Summe Reuerendo, Excellentissimoque Domino Danieli Kermann
Salutem Plurimam Dicit Belius,
Eclesiastes Posoniensis et Regiae Scientiarum Societatis Berolinensis Socius.

Paucis TIBI mentiandum volui, tandem nostros audientiam ad diem 26. Julii apud Suam Maiestatem Sacratissimam obtinuisse, exposuisseque calamitates nostras, et verbis et scriptis. Orandus iam DEVS est, vt cor vncti sui flectat ad miserendum nostri. Ista perscribenda habui. Vale et faue. Pisonii 1726. die 2. Augusti.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Kermann presentement à Mijawa
[Pecséttel.]

303 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1726. szeptember 5.

Köszöni jóindulatának jelét, amit jelenlétében tanúsított. A külföldre távozó tanulóktól az útlevelet a legmagasabb helyen tagadták meg. Így rövidesen férfiak hiányában kényszerülnek dolgozni. A helytartótanács enyhébb, mégsem hiányoznak, akik rosszabbra számítanak.

Spectabilis ac Generose Domine!
Fautor aestumatissime!

Pro beneuolentiae illa testificatione, qua me praesentem Spectabilis Dominatio Vestra prosequi dignata est, gratias iterum habeo, quas possum, maximas. Ceterum, quis rerum nostrarum sit status, ex praesentibus, quas cum his, quorum interest, communicari rogo, intelliget Spectabilis Dominatio Vestra.[1] Passuales litterae exeuntibus studiosis, districtim, atque id in altissimo loco, negatae sunt denuo.[2] Ita fiet, vt breui inopia virorum cogamur laborare. Excelsum Consilium Locumtenentiale mitius res nostras tractare videtur; tametsi non desint, qui et huic deteriora quaeque ominent. His maneo

Spectabilis Dominationis Vestrae

Posonii, 1726. obseruantissimus
die 5. Septembris. Belius.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Jean de Rádvány à Rádvány

304 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1726. szeptember 18.

Tartalmát nem ismerjük.

305 Bél Mátyás Theophil Siegfried Bayernek
Pozsony, 1726. szeptember 24.

Örült levelének, és hogy Opitz Dacia antiquáját kereste. A magyarok eredetéről ő eltérően vélekedik. Kifejti nézeteit a szarmatákról és a szkítákról, a hunokról, a magyar–finn nyelvhasonlóságról, a törökökkel való kapcsolatról, a parthusokról, a hun–avar–magyar nép hármas Pannóniába érkezéséről. Leibniz szerint a hunok és avarok a szarmata-szlávokkal, a magyarok a finnekkel rokonok, ő ellenpéldákat hoz fel. Most a Hungaria nován dolgozik. Finn nyelvkönyvet kér. Rudbeck finn–magyar rokonságot bizonyító könyve és Hickes Thesaurusa még nem jutott el hozzá. Üdvözli Goldbachot is, francia és lipcsei újságok róluk szóló híreivel zárja levelét.

Clarissimo VIRO Theophilo Siegefrido Bayero,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius,
Ecclesiastes Posoniensis /Pisoniensis/
et Regiae Scientiarum Societatis Berolinensis Membrum /Collega/.

Vehementer laetatus sum litteris Tuis, quas mihi Clarissimus Marthius, vir TVI amantissimus, reddidit: tum, quia habebant significationem amicitiae, simplicis illius, et alienae a fuco; tum, quia petitione mea, honesta et relata ad commune bonum /ad egregium publicum/ prouocatae, abs TE vero ea tempestate profectae erant, qua quidem de dandis litteris cogitare, difficile fuit atque /ac fere/ impeditum: Et primo quidem omnium, TIBI gratulor, mihi gaudeo, Optime Bayere /!/, quod non modo studia Tua, eum locum nacta sint, vbi commode se queant explicare; sed repererint etiam, ea praesidia, quae TVA virtus ex se pridem meruit, boni autem omnes, TIBI, toto animo, destinabant. Faxit Deus, vt haec TIBI honorum et fortunarum accessio, fausta sit, felix ac fortunata! Postea, illud summi beneficii loco habeo, quod in Daciam Opitii antiquam,[1] voluisti inquirere. Facile est coniicere /ad coniicendum/, manibus eam teneri auidis, ac forte inexorabilibus: facies tamen pretium operae, si in eam apud Prussos Tuos, porro indigaueris; ne aut penitus dispereat, aut in tenebris detineatur diutius: tametsi non credo /credam/, latere eam posse, in ista contentione popularium TVORVM, circa eruderanda, cum prisca, tum recentia litterarum monumenta.

In primis autem probauit se mihi, apertus ille animus TVVS, quem mihi, antiquitates ciuium meorum vestigandi, prolixe testatus es. Praeterquam enim, quod libere promis, quid de Hungaricis originibus, dubiis illis, et abstrusis ab hominum memoria, sentias; non poterat profecto maior esse bonitas TVA, quam quod in partem difficillimae indagationis, vltro ac lubens venias. Ita est, multa in ista historiae parte, dubia sunt, plura incerta, omnium autem plurima fabulis contaminata, vt operae omnino fecerimus pretium /vt non omnino luserimus operam/, si elaborauerimus quidpiam, at istis, quos /quod/ dixi, neuis, secretum, et in luce collocatum /collatum/ haud dubia. Vnicum est, quod me a spe melioris successus propemodum deturbat, nimirum, sententiarum, quibus vterque fauemus, nimia, ac fere non concilianda diuersitas. Nam, si quod sentio, dicere liceat, videris mihi omnino arctius Scythiam antiquam compingere, quam ea olim diffundebatur. Vnde istud consequitur, vt et in admetiendis ei populis, iusto videare parcior, et ab recepta historicorum opinione /sententia/ alienor.

Scythiam ego semper geminam credidi, Asiaticam et Europaeam, idque antiquorum scriptorum auctoritate adductus. Sui vtrique populi fuerant, ab Herodoto, Strabone, Ptolemaeo /Ptolomaeo/, Mela et Plinio descripti, et varie ii quidem permixti; neque enim easdem constanter sedes teneuerunt; sed plerumque tamen, referentes priscae originis indicia. Profecto, Alani, Heruli, Aestii /Aesti/, Liuones atque Prussi, quos TV audacter Scythici corporis facis, omnium confessione, germanicae ciuitatis fuerunt, tametsi extra Germaniae fines, cum in Sarmatis /Sarmathis/, tum in Scythia habitarint. Quis vero non videt, male ex sedibus populorum, de eorum originibus, duci argumenta? Igitur concesserim id equidem, habitasse gentes illas /eas/ Sarmatiam et Scythiam Europaeam, quin et Asiaticam; sed vt credam, Scythicae esse /fuisse/ propaginis, in tanta historiarum luce, nequeo a me impetrare.

Porro, latissime Sarmatarum gentem nomenque, tum per Europam, tum per Asiam, propagatum fuisse, reperio. Certe Slauicae gentes, omnes, latissime /late longeque/ postea sparsae, natales Sarmatis debent. At vero, Hungarorum maiores, iis accensere nequeo: cum et lingua ab eis discedisse /discrepasse/, et sedibus primitus fuisse discriminatos, certum sit, /:/ quae sunt omnino, diuersarum gentium, exstantissima indicia. Quae Leibnitzius /Leibnitius/ e Jornande ac Guilelmo /Gulielmo/ de Rubruquis in Miscellaneis Berolinensibus coniectat, ea, pace tanti viri dixerim titubare mihi videntur, atque non tam docere, quod Hungari Sarmaticae sint originis, quam quod gente omnino Hunniaca prognati. Hunnigari enim, Bizantinorum auctorum sententia, populus omnino fuit, ciuitatis Hunniacae, qui suis aliquando sedibus excitus, quod infra docebimus, potuit, vicinus Fennis, latissime tunc per Septentrionem habitantibus, adsedisse. Quae hinc, Linguarum Hunnigaricae et Finnicae secuta cognatio est, nihil aliud mihi persuadet, quam quod, seu ex vicinitate, siue /seu/ ex iisdem sedibus procliue erat, vtramque gentem, mutua contagione, si non penitus misceri, saltem quomodocunque temerari. Quid? quod sint, qui Finnos in Hunnis, nihil dubitant /dubitent/ censere. Proinde, siquidem nequeunt Hungaris, apud Sarmatas, incunabula adsignari, consentaneum est, vt ea in Scythia Asiatica, inter Hunnos quaeramus, qui erant omnino, omnium priscae aetatis scriptorum consensione, gens e Scythis profecta, et sub Valente, Europae primum illapsa. A Hunnis autem Hungaros arcessere, adeo nihil habet opprobrii, vt multum etiam laudis; sum in aliis rebus, tum in eo in primis positae, quod ex Hunniacae originis communione, in gloriam veniant rerum, a Scythis, in Asia et Europa, fortiter gestarum. Praeterea, Hunnos, Turcas passim adpellari, non me fugit: verum fuit hoc conuentii nomen, quod Persae, Hunnis, genti sibi infensissimae /infenstissimae/, adsperserunt, vti Simocatta apud Eustathium /Eusthachium/, testis est. Quam demum adpellationem, Scriptores Bizantini, suam passim fecerunt, quod admodum /quemadmodum/ obuium est, Nicephorum, Cedrenum, Iohannem Curopalatem et Zonaram, legenti. Atque, si maxime cum Turcis consobrini sint Hunni, neque /non/ id ego ad infamiam Hungarorum quemquam interpretari posse, crediderim; nisi hos forte, qui cum sint impotentis animi, in calumniam vertunt, quidquid /quicquid/ a suis originibus vel moribus, alienum est: quales monasticos /obscuros/ illos chronicorum molitores esse video.

Haec, cum ita sint, Clarissime Bayere! non equidem imprudens in eam concessi sententiam, quae Hungaros ab Hunnis, istos vero a /ab/ Scythis, deducit: sicuti neque id praeter rem facio, sum Scytharum actus, Hunniacis praemitto, quippe, ab auita Hunnorum virtute, profectos. Sunt autem, non Hunni tantum, sed Bactriani etiam, adque Parthi, Scytharum soboles, multo ante propagatae, quam eaedem istae gentes, quin et Hunni, in Americam demigrauerunt. Constans veterum traditio est: Scythas, superiori Asia potitos, Bactrianum et Parthicum imperium condidisse. Sane de Parthis, Justinus: Parthi, inquit, Scytharum exsules fuere: hoc enim ipsorum vocabulo manifestatur: nam Scythico sermone, Parthi, exsules dicuntur. Omnino, hodieque, *Pártos,* Hungarica lingua seditiosum significat, et a reliquo coetu secessionem facientem, ideoque /+ sua culpa/ exsulem. Porro, Deorum Scythicorum, quae sunt, apud Herodotum, nomina, nullius linguae adminiculo facilius explicueris, quam Hungaricae: cuius rei documentum suo loco dabimus. De Amazonibus, Scythicae sint, an Sarmaticae mulieres, non equidem laborarem, nisi et hic veterum auctoritate niterer. Quis vero nescit? misceri subinde ab historicis gentium vicinarum res gestas, et actus eosdem, in laudibus poni, gentium diuersissimarum. Vt taceam, pluribus, iisque multum dissitis /disiunctis/ regionibus, suas fuisse Amazones. De Liburnia certe, nuper me docuit celeberrimus Iacobus Facciolatus, decus illud Italiae, et vtriusque nostrum, communis amicus. Ista, de Hunno-Scythica Hungarorum origine.

Iam, quod Hunnorum nomen, immensos aliquando populos complexum sit /est/, nemo ignorat. Hornius alicubi, Alanos, Auares, Fennos, Lapones, Lucumores, Tartaros, Tingcestios, Molg Zomios, Saberos /Saberios/, Vngros et barbaros /Barbaros/ omnes, qui glacialem Oceanum accolunt, Hunniacae ciuitatis populos facit. Sic et Nicephorus: Abares, Barsilt, Cunos, Mogo-

res, qui nunc Magyari dicuntur, Mucritos, Vniguros, Saberos /Taberos/ *et Veros ad fines et contiguas gentes fuisse, scribit. Nempe, vaga Hunnorum gens fuerat, et nouandis sedibus, ritu Nomadum, dedita; vt potuerit omnino, vel ante, per littora oceani glacialis diffundi, quam traiecta palude Maeotide, in Germaniam venerunt Hungarorum maiores; vel sub idem tempus, diuerso profectionis tramite, ad eum modum demigrationis societatem partiri, vt pars in occidentem, pars in septentrionem, diffunderuntur. Et tunc, aut condiderunt gentes illas, aut certe ciuitate accepti, in eorum nomina moresque transiuerunt. Eadem hac ratione, Hunnos in Americam penetrasse, constituisseque illic vastissima regna populosque, constat inter eruditos, et nos eo capite antiquae Hungariae, quod de colonis Scytharum aget, prolixe docebimus. Atque hinc patescit iam, si vel maxime ex Iuhria, Saberis vicina, ultima Hungarorum emigratio, suscepta sit; Hungaros nihilominus originis Hunniacae esse: quippe, cum gentes istae, multis ante seculis isthuc fuerint propagatae, nouis forte coloniis, tunc auctae, cum pulsi ex Pannonia Hunni, auitas sedes cogerentur repetere. Immo pronum hinc est caussas reddere, cur eadem gens, nunc Hunnorum nunc Auarorum, nunc Hungarorum, nomine insigniatur. Nimirum, prima in Pannonias impressione, penes Hunnos, generatim ita dictos, rerum summa fuit; quibus depulsis, altero demum aduentu, Auares vocabantur, quod ea natio tunc reliquum agmen Hunnorum ducebat; sicuti denique tertio, Hunnigari, siue Hungari vocitati sunt; tametsi gentes omnino vel consobrinae, vel certe eadem fuerint, quod cum alia multa, tum lingua in primis docet, Hungaris cum Hunnis et Auaris, communis; in cuius rationes, quia non satis inquisiuit ὅ πάνυ LEIBNITZIUS, Hunnos et Auares, Sarmatis seu Slauis; Hungaros vero Finnis accensuit; quod equidem, ob eas, quas adtuli, caussas, nihil morarer, dummodo ad eandem Hunnos et Auares, cognationem admisisset. Ne dicam, minus sibi constare, saltem memoria labi, summum virum, cum in eadem illa designatione meditationum suarum, p. 8. fine. Hungaros e regionibus Sibiriae, IORNANDE teste, aduenisse scribit; postea vero, paucis interiectis, p. 9. media, ex Scythia Asiatica, in Pannoniam irrupisse ait. Praeterquam enim, quod de tertio Hungarorum aduentu, nihil apud IORNANDEM legas: quippe qui, primum tantum descripserit: loca profecto, vnde sint egressi Hungari, non satis caute definiuit summus Leibnitzius. Quae enim Siberiae, cum Scythia Asiatica, adfinitas? Cuicunque demum regionis adsignes ultimos Hungaros, facilem me habebis; modo id mihi concesseris, Hunno-Scythas fuisse. Sunt, qui audiuerunt PETRVM, Russorum Imperatorem, *Francisco Rákotzio* principi, in Polonia tunc exsuli, iocabundum adfirmasse: *Hungaros suae ditionis homines esse, eosque ex Iuhria profugos.* Non refugit hoc, quidquid est criminis, gens Hungarica; si tamen crimen sit,** pro eorum temporum ingenio, armis nouas sedes quaerere, modo ei sarta reliquatur origo, Hunniaca. Nunquam Hungarum offenderis magis, quam si Slauonica natum gente dixeris; ita illi, non respuunt tantum Slauum nomen, sed oderunt etiam. Hinc illud apud Hungaros prouerbium: *Tót nem ember, szál-fa nem erdő,* etc. */Tót nem ember; Szál-fa nem erdő; Taliga nem szekér./* Slauum aeque hominem dici haud posse, sicuti arborem vnam solamque, siluam haud constituere.

Sed modum epistolae supergressus sum; cui TV, pro singulari TVA humanitate, si minus TIBI satisfecerit, ignoscas, atque ita de me statuas velim, in nulla re magis elaboratum, quam vt meam TIBI voluntatem officiaque probare possim. Etenim, tanti TE, doctrinamque TVAM, cum summa animi coniunctam moderatione, facio, vt optarim omnino, posse, veterem maiorum nostrorum patriam, de qua disputamus, repetere, modo TVA mihi familiaritate /+ inibi/ perfrui, et caeli illius asperitatem, blandissimis TVIS amplexibus /doctissimis TVIS sermonibus/, liceat /liceret/ mitigare. Hic enim reuera in barbariei finibus degimus, et Vestri orbis felicitatem, miramur adtoniti. Accedit, res nostras arctari in dies, vt metuendum sit, ne ea nos hic fata maneant, quae ante hoc seculum vicinas gentes. Sed viuit tamen Deus, religionis et bonarum litterarum stator ac vindex optimus maximus. Ego interea, vt temporum /locorum et temporum/, quae degimus, calamitatem leniam, pergo in elaborando opere meo, lentis quidem

passibus, sed eo tamen comparatis, vt propositi rationes exsequi aliquando liceat. Nunc in Hungariam Nouam inprimis incumbo, antiquitatibus, in aliud tempus reiectis. /:/ Vt adeo bene omnino feceris, Celeberrime Bayre, si perexeris frequentare inchoatum iam litterarum commercium. Non is sum, qui aut /abs re/ eruditis alterius /aliorum/ coniectationibus bellum indicat, aut ita sibi placeat, vt veritati, idoneis explicatae rationibus, herbam porrigere nolit; quin immo, nihil aeque gratum acceptumque mihi est, quam si liceat, alieno erutam /eruderatam/ labore, veritatem, meam facere. Atque id est, cur /quod/ abs TE petam /peto/, quam possum vehementissime, ne me TVARVM fructu litterarum diu carere sinas. Vellem enim, vt, quod nobis sumsimus disputandum quam primum expeditum reddamus. Ad quam rem multum profeceris, si promseris vberius, quae nupera epistola, paucis complexus es. Praeterea, cum ignotae mihi sint rationes Linguae Finniacae, praeclare de instituto nostro mereberis, si grammaticas, eius idiomatis, praeceptiones, quas exstare nullus ambigo, mittere ad me, per amicos Regiomontanos, volueris; nam Rudbequii commentatio, qua Finnici et Hungarici sermonis cognationem explicuit, ad nos delata est nondum. Anne etiam in Georgii Hickesii Thesauro Linguarum Septentrionalium Finnica reperias? Mihi enim liber ille non est visus. Quid vero Bagaduri Chani Historia illa Tartarica? Licet ne eam sperem? Nuper apud Batauos prodiit: *Histoire Genealogique des /de/ Tartares, traduite du Manuscrit Tartare d'Abulgas Bajados, Chan* etc. Nonne hinc aliquid, ad institutum nostrum, praesidii? Fac me quaeso certiorem. Sed finem scribendi tandem faciam, si TE roguaero, vt Illustrem Goldbachum, meis verbis amicissime salutes, Eique memoriam nostri, commendes. Clarissimus Marthius multam TIBI salutem. Est is TVI omnino studiosissimus quique non minus, quam qui sunt TIBI deditissimi, gaudet fortunarum TVARVM accessione. Vale et feliciter age. Pisonii, in Quadorum finibus. 1726. /A. MDCCXXVI./ VIII. Calendarum Octobris.

P.S. Obsignare volebam epistolam hanc meam, cum Gallica et erudita Lipsiensium noua, amplissimos de TE et illustri Goldbacho, nuntios adferunt, et solemnia Vestra, quae ad 12. Augusti concelebrastis, recensent. Ita ab opaco illo Septentrione, noua nobis lux in dies affulget: quam vobis felicitatem Deus esse velit perpetuam. Nunc id quam auidissime, exspectabo, vt me, de accepta hac epistola, quam primum facias certiorem. Spero enim posse, sine ambagibus, recta litteras nostras vltro citroque commeare; cuius rei, praesentibus litteris, periculum facere volui.

306 Krmann Dániel Bél Mátyásnak
[Miava], 1726. október eleje

Barátságáról biztosítja Bélt.

307 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1726. október 10.

Örül, hogy a köztük volt rút ügy nem mérgez tovább. Az európai politikai helyzetről, közte a cárnő betegségéről. A császár fogadta követeiket, ügyüket a helytartótanácsra bízta. Országgyűlés összehívásáról suttognak.

Summe Reuerendo, Excellentissimoque VIRO Danieli Kermanno
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius
Ecclesiastes Evangelicorum Posoniensium
et Regiae Scientiarum Societatis Berolinensis Socius.

Reddidit mihi TVAS Admodum Reuerendus Neogradi, quas equidem eo gratiores habui, quo magis dudum optaui, vt res illa, ex se turpis, ne foeteret amplius.[1] Illud indolui, nundina-

rum Vaczoviensium caussa, abesse Pitroffium vt nequiuerit consopire negotium; sopiendum tamen, cum inde redierit. Res nostrae communes, adhuc in turbido sunt, et sequentur quodammodo, externorum negotiorum indolem. Haec vero ita sunt dubia, vt Argo opus sit, qui de eorum euentu diuinetur. Numquam, quod ex historiis sciam, Orbis Europaeus ita se contrariis studiis commiscuit, quam nostris istis temporibus, quae erupissent facile in bellum, nisi diuinissimo consilio, hinc Septemtrionem, illic Meridiem classibus suis insedisset, Angliae rex, alter gentis illius Salomo. In Suecia comitia aguntur, sed in quam partem inclinatura, adhuc ignoratur. Rex paratus est Hannoueranum foedus sequi. non item omnes Regni proceres. Imperatrix Moscouiae, classe Anglorum obsessa, cogitur quiescere. Ex amicis exteris habeo, quasi arcanum quoddam, cum morbo eam incipere conflictari, quam incurabilem medicorum, toto orbe princeps, Stahlius, eo euocatus, pronuntiauerit. Ita eam nemesis diuina mature occupat. Sunt, qui certo credant Regem Prussiae, ad foedus Viennense accessurum. quod multis ἐν τοις ἀδύνατοις habetur. Sed subest in illa herba anguis. Adeo nescias, cui fidendum. Sed haec praeter nos, necquidquam forte ad nos. Habuere interea nostri homines ad diem 26. Julii audientiam apud Suam Maiestatem Caesaream. Accepti sunt benigne, sed res omnes, de quibus questi sumus, eodem reciderunt, vbi isto biennio sauciabantur. Nimirum relegamur ad Excelsam Consilium Locumtenentiale, quo fructu? dies docebit. Quae dum fiunt, rumor diaetae, surrecturo anno instituendae, increscit. Nescio, an mitiora tunc Ecclesiae tempora! Vtinam! Sed TV iam Vale, et de me id TIBI persuade, sicuti communis rei, sic et TVI esse studiosissimum. Pisonii 1726. die 10. Octobris.

308 Bél Mátyás Matthaeides Sámuelnek
Pozsony, 1726. október 24.

Örömmel fogadta, hogy Zászkalitzky adósságait rendezi. Kämpff és Störr örökösei még nem kapták meg pénzüket, kitől fogják megkapni? Könyörög iskolájukért, a bajok közepette jó iskolák kellenek. Emlékezteti majd Kuntzot, figyeljen az ő ügyükre is. Hermann üdvözletét tolmácsolja.

Plurimum Reuerendo VIRO Magistro Samueli Matthaeidae
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius Ecclesiastes Posoniensis
Societatis Scientiarum Berolinensis Regiae Socius.

Quod TIBI curae fuerit debitorum Zaskalitzkyanorum dissolutio gratus intellexi. Nondum vero seu Kämpffius, seu Störrii haeredes accepere, quod suum est. Si monuisses, a quo solutio exspectari debeat, fecisses pretium operae. Fateor enim impatientes moram ferre creditores. quos si dissoluerimus, mollius credo, cubabunt, boni illius viri ossa. Fata Clarissimi Toppertzeri, non tam doleo, quam bene precor Gymnasio vestro. Interest enim purioris Ecclesiae, vt, ista rerum nostrarum calamitate, bene instructas Scholas habeamus. Generosus Kuntzius agit sua; sed, quia nunc excelsa Cancellaria publicis Regni negotiis, destinetur, dici nequit, quam impeditae sint res priuatae. Monebo tamen bonum VIRVM, ne Vos sinat ignorare, quae ad Vos pertinent. Vale, atque Hermanno Reverendo saluere iusso, mihi porro faue. Pisonii 1726. die 24. Octobris.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Magister Samuel Matthaeides, Predicateur de St. Evangile à Eperies
Per Couvert.
[Pecséttel.]

309 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1726. november 24.

Tartalmát nem ismerjük.

310 Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak
Pozsony, 1726. december 28.

Újévi jókívánságát küldi. Kéri, hogy a mellékelt mintát küldje el a bányabírónak, hogy eszerint írhassa le az a bányákat.

Perillustri Domino Ladislao de Radvany
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius,
Posoniensium Euangelicorum Verbi Diuini Minister,
et Regiae Scientiarum Berolinensis Societatis Socius.

Non possum, TVAM, Perillustris Domine! humanitatem, obliuisci, qua me, ab Italis redux,[1] ornatum, an cumulatum voluisti. Ita TIBI, gentique TVAE, temporum arbiter, Deus, velit, quam id ego, surgente nouo hoc anno, precor. Vt plura dicam, cum pietas in TE mea, ignara adsentationis, prohibet, tum singularis moderatio illa TVA, quae et tum renuit suspici, cum meretur. Nunc, abs TE peto, vt, quantum in TE est, est autem plurimum, diuinum illum, *rei metallicae arbitri,* quo eum, in me ferri cognouisti, animum, adserues mihi illibatum. Miratus ego sum tanti viri, indolem, omni subactum humanitate, candore, et virtutibus, quae virum referant, si non consummatum, certe, vltra, quam vulgo fit, euectum. Communicabis autem cum eo, hanc, quam adnecto, *Describendarum Montanarum Seriem;* non quod praescribam aliquid; sed quod ita fieri posse confidam. Vale, et Spectabiles Parentes TVOS, ex me, prolixe saluere iube. Chartas *Facciolati* nostri auidus exspecto. Iterum vale, et si credis operae pretium, rescribe. Pisonii. 1726. die 28. Decembris.

Sciagraphia

Pars Generalis continebit:

Historiam, Montanarum Ciuitatum, Ciuilem, Montanamque cum descriptione regiunculae chorographica. Addetur mappa Geographica, Vrbium et situum reliquorum, icones.

Pars Specialis dabit:

Vrbes singulas, cum suis fodinis, et harum originibus, incrementis, decrementis, instauratione, priuilegiis, iuribus, immunitatibus. Syluas item, etc.

Pars Specialissima

Membrum I. Fodinarum, iuxta metallorum ordinem, plenior et accuratior descriptio, cum indole minerarum etc.

II. Harum priscae, et recentes machinae, cum officinis, et horum necessariis iconismis etc.

III. Processus Liquationis, cum cautelis metallurgicis, circa singularum minerarum species. etc.

IV. Res monetaria, cum suis iuribus.

V. Magistratus montani, et horum seu relatio, seu subordinatio mutua.

VI. Leges Montanisticae in compendio exhibendae.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Ladislaus de Radvány, presentement à Rádvány
Per Rudno, Neusohl
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.

311 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1727. január 14.

Újévi jókívánságok. Bécsben a vallásügyi bizottságban nincs Kuntzon kívül, aki képviselné egyházukat. Krmann is figyelmeztesse környezetét! Nógrády ügye elintézetlen.

Summe Reuerendo, Excellentissimoque VIRO Danieli Kermanno
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Cum ad TE abeunt optimi iuuenes isti, nefas esse putaui, sine litteris eos dimittere. Et Calendas quidem Januarias, felices Tibi euenisse, confido. Ita velit Deus, vt nouus hic annus, noua Te cumulatum felicitate, videat. Caput autem Epistolae istud est; Commissionem Religionariam, vt vocant, iussu Imperatoris, iam tandem sub incudem coepisse vocari. Eius rei, proh quam arduae! heri factum est initium. Id dolendum omnino est, neminem Viennae esse, qui, quod e re nostra est, obseruat. Vnicus Dominus Kuntz, pro eo, ac potest, tuetur stationem suam. Ita nimirum, educauit mater Ecclesia liberos, iam sui oblitos. Scribo ad plures nostratium, vt adcurrant, et communem matrem ne deserant. Sed vix credo adfuturum quemquam. Nempe, exoleuit patrum ille feruor, qui maluerunt cum Ecclesia pessum ire, quam cum suis opportunitatibus salui esse. Tu, si quid poteris, potes autem plurimum, proximos quosque, vt suo loco adsint, mone. Nunc, nisi caussa steterimus, nepotes somnolentiam execrabuntur nostram. Adhaec, nullus in fisco nummulus, qui, vbi locus foret, posset elocari. Deus meliora! Res Plurimum Reuerendi Domini Nógrady, adhuc infecta est, ob somnolentiam affinium suorum. Metuo ego, ne Pitroffius rem ad sacram sedem intimet; tametsi eum disposuerim, vt amice rem patiatur confici. Proinde moneat Dominos adfines suos Reuerendus Dominus Neogrady. His Vale, et mihi faue. Pisonii 1727. die 14. Januarii.

312 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1727. január 22.

Pénzt továbbít a Mazsáry-fiú számára. Magyar nyelvű Újszövetség-kiadását ajánlja.

Clarissimo VIRO Danieli Haynotzyo
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Sarcinam, quae TIBI traditur, Mažarius ad me dedit, TIBI reddendam, vt abs TE, filius suus eam accipiat. Bene feceris, si me docere volueris, quomodo ad TE perlata sit. Multum enim mea interest, vt veterano illi amico, probem officia mea. Praeterea, Noui Testamenti exemplar Hungarici quomodocunque emendatum a me,[1] Tibi mitto, vt idem commendes Hungarae iuuentuti. Est eorum adparatus aliquis apud nos, si eo indigueritis, floreno 1. veniens. Vale, et Clarissimum Rectorem,[2] ex me saluere iube. Pisonii 1727. die 22. Januarii.

313 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1727. január 23.

A vallásügyi bizottság és a közpénztár helyzetéről. A reformátusoktól rajta keresett pénzt nem kapta meg. Félti jó hírét. Gedeon jól van. – Melléklet: a reformátusok adományainak összesítése, 1723–1726, illetve az ágens kiadásai.

Perillustris ac Generose Domine!
Fautor longe aestumatissime!

Nuntiandum esse duxi Perillustri Dominationi Vestrae, Reuisionem Commissionis Religionariae, tandem a Sua Maiestate Excelsae Cancellariae demandatam esse, ad quam se iam iam exhibitum ad Ministerialem Conferentiam relegatum est. Facile hinc est coniicere, paroxysmum res nostras subituras haud leuem. Neque tamen tantam nostrorum socordiam vnquam aduerti, quam, qua nunc sunt. In fisco ne teruncius quidem superest, toto expensarum onere, in solos Euangelicos recidente. A quinque mensuum spatio, ne obulus quidem a Dominis Reformatis submissus est; tametsi hinc inde nuncietur, eximias subinde summas ad necessitates communes submitti. Quod quidem me, trahit in suspicionem, esse oportere aliquem, qui eiusmodi eleemosynas intercipiat et forte etiam deglubat. Nam ad manus meas, praeter ea, quae in schemate praesenti adnotaui, nihil amplius peruenit. Quod cum ita sit, equidem sincere rogatam volui Perillustrem Dominationem Vestram, vt mihi parcere in posterum dignentur Dominationes Vestrae, ne ego cogar aliquando sumtuum, Perillustribus Dominationibus Vestris rationes reddere, quos numquam vidi. Erat non ita pridem vnus aliquis ex Dominis Reformatis, qui in rationibus meis, 600 florenos inquirebat, praetensiue mihi missos; cum tamen ego Deo et Conscientia teste, nonnisi florenos 200 ab eo perceperim. Et ita pluribus locis fieri suspicor, quae et famae meae iniuriosa sunt, et damnosa, me mortuo, liberis meis. Proinde, siquidem Perceptoratum in se recepisse audio Dominum Cseytei, ad illum vbi vbi haeret, nam Viennae non est, mitti poterunt, quae erunt mittenda. Ego interea expertis fauoribus me commendans, maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Posonii 1727. obseruantissimus
die 23. Januarii. Matthias Belius mp.

P.S. [a margón:] Gedeon noster optime valet, et sua diligenter peragit, neque adeo iam a reliquis inquietatur.

[Melléklet:]

Collationes Dominorum Reformatorum in Necessitates Communes,
ab Anno *1723.* die 9 Julii ad finem Anni 1726.

		floreni	grossi	crucigeri
Anno *1723.* die	Magistratus Debreczinensis	150	–	–
2. Septembris	Tractus Miskóltziensis	200		
	Jaurienses et Papenses	100		
Anno *1724.* die				
1. Octobris	Magistratus Debreczinensis	45		
4. Novembris	Dioecesis Pataiensis	100		
Anno *1725.* die				
9 Julii	Miskóltzenses	66	5	1
12. Julii	Dioecesis Komáromiensis	100		
4. Septembris	Békésienses	25		
1. Octobris	Debreczinenses	99	9	1
Anno *1726.*				
Martio	Debreczinenses	150		
Augusto	Vasculum vini a Domino			
	Perillustri Döry	90		
Septembri	Miskóltzienses	100		
	Summa	1225	14	2

[Ráday megjegyzése:]
NB. 1726. 4 Februarii Dominus Ladislaus Barczi
assignavit Domino Bel 100

	Expensae In Solum Dominum Agentem factae	floreni	grossi	crucigeri
Anno *1725.*	Salarium Annuum	600	–	–
	Scribae Domini Agentis in iter	5		
	Pro communi hospitio pars media	100		
Anno *1726.*	In sortem salarii	210		
	Pro communi hospitio ab Anni 1725. die 29. Septembris ad Annum 1726. diem eandem	87	10	
	Iterum, pro communi hospitio ab Anno 1726. 29. Septembris vsque ad Pascha Anni 1727. pars media	43	15	
	Summa	1046	5	

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Paul Ráday de Ráda persentement à Ludány
Per Neosolium Losontz
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.
[Ráday feljegyzése:] Beel Urame Perceptiojanak Specificatiojaval in Januario 1727.

314 Ráday Pál Bél Mátyásnak
Ludány, 1727. január 31.

Szomorúan értesült a vallási ügyek bécsi menetéről és a pénzhiányról. Intézkedtek, három egyházkerületben Dőry, Baranyai és Kenessey a megbízott. A két dunai kerületből Pozsonyba vagy Csejteyhez küldik a pénzt. Rajtuk kívül más nem avatkozik a közös pénztár ügyébe. Küldi Csejtey számadását, amely igazolja Bél számadásait is. Hagen elszámol a borokról, ha kell. A rágalmazókkal szemben erélyesen kell eljárni. Tanácsot kér, kit küldjön Bécsbe.

Vir Clarissime, Domine Amice praeprimis colende!

Ex proxime ad me datis, tum cursum rerum nostrarum, qvo cardine Viennae versentur, tum et ignominiosum ex parte Nostri in submittendis expensis defectum, dolorose sane intelligo: Testis esse potest, praesens nupero Consensui nostro Domino Matolay, qvo fervore zeloque apud Nostrates egerim, et qvam salutares instituerimus ad ampliandos sumptus dispositiones, qvarum qvidem fructum et effectum partim jam Cassam qvoque Nostram expertam esse, dubitare haud potui, nisi ex nimio nostratium torpore contrarium nunc cognoscere liceret:

Neque enim apud manus cujuspiam tertij, collectos haerere aliorsum male impensos conjicere ausim, cum pro ratione Districtuum, tribus summa integritate Viris, Dominis Dőry, Baranyai et Kenesey, charitativi hujus subsidij effectuanda ad solitum Perceptoratum administratio concredita sit, nisi qvod binis praeterea superintendentijs Nostris ad Danubium sitis, obtingens suum, recta sive Posonium, sive Domino Cseytei in ipsa via residenti submittere, pro optione injunctum sit, ut omnino praeter hos (me praesertim a tempore Diaetae ne teruntium qvidem acceptante) vix aliqvem in Perceptoratum se ingessisse putem, vel sciam: Hinc pro [facil]iori cognitione transmitto in annexis rationes praefati Domini Agentis Cseytei,[1] super perceptione salarij sui nec non communicatas qvae cum domesticis (qvas mihi transmittere placuit) confrontari poterunt. Patebit ex utrisque nihil plus a nostris praeter ibidem comprehensa esse administratum, ut Siccine nulla supersit Ansa, *cuipiam vel in rationes Claritatis Vestrae male-*

vole inqvirendi, vel Eidem se ab inspectione Perceptoratus abstrahendi; qvae enim Dominus a Hagen ad partem ex praetio Vinorum collegit et erogavit, Virum tam zelosum, suo tempore (si necesse sit) rite ostensurum extra dubium et suspicionem est.

Non est itaque frivolis malevolorum calumnijs attendendum, quibus nos moveri patiamur, sed in Causa conjuncta, conjunctis adminiculis agendum fortius. Qvod mearum est partium, nihil eorum intermittam, qvae e re nostra judicavero, et licet administrationem sumptuum adaugere deinceps qvoque non cessem, magis tamen me sollicitum reddit, qvem et qvalem pro Deputato Dominis Agentibus Viennae adjungendo vel eligere, vel persvadere possim, uti e converso, quis parte ab altera, munus hoc sit subiturus, lubenter scire vellem, prouti etiam ulteriorem sive immediate, sive per Dominum Baronem ab Hellenbach (qvi aeqve his diebus ad me scripsit) praestolaturus correspondentiae continuationem, cum voto omnigenae prosperitatis maneo

Ejusdem Claritatis Vestrae

Ludány, Ultima Januarii 1727.

[observantissimus Paulus Ráday]

315 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1727. február 6. körül

Tartalmát nem ismerjük.

316 Kolinovics Gábor Bél Mátyásnak
Szuha, 1727. február 14.

Névnapi köszöntővers.

Mathiae Belio ex Castello Szuha die 14. Februarii 1727.

Hinc ubi Pannonios Gens despicit Austria Campos
Ister et Hunniadum pandit in arva viam.
Pisonis fabricam Domino mandante reviso
Teque Beli, gravibus littera fessa vijs.
Sic voluit, prior ut te protinus ipsa salutem
Milleque, ne credas Thesea vota feram.
Fama Europaeos lustrans ex ordine Reges
Est iam furtiva tota voluta manu.
Antea quesitum frustra, sugesserat ultro,
Quod scriptum Eugenio cura paterna dedit.
Scripserat Adriaci discrimen penna Leonis
Odrisio Danaas Marte domante plagas.
Quive Temesvarios superarit Alauda Gigantes
Fuderit ad Varadum dextra Sabauda Getas.[1]
Coeperit a saevo cognomen habentia Tauro
Moenia, Romano Nobilitata pede.
Vlterius cecinit memorandas Pacis Olivas
Musa, qvibus gaudet Caesare dante Getes.

Haec domini fuit una mei mens, unde moveret
Materie lassam grata Camoena manum.
At non crede tamen turpi marcescere pennam
Desidia, dulci iamque quiete frui.
Sed qvod ter grato, tibi certe, Heliconis alumno
Convenit, obseqvijs stringitur illa tuis.
Jam modo Pannonicae, qvod vis, scribuntur Athenae,
Palffiacaeque simul plurima villa Domus.
Haec dominus retulisse iubet, mox certus et ipse
Si iubeas, Patriae Pergama adire plagae.
Vix te festa dies Mathiae sacra relinquet
Qvaque Pater nobis Liber adesse solet.
Ne dubita solus tibi se pro limine sistet
Sed chartas, alias munera nulla ferens.
Tu, qvi, immortali Patria stimulante laboras
Conatu, dominum perge iuvare meum.
Et modus est, et sperat idem, fac cernere possint,
Bella semel lucem, qvae canit ille, Beli.

317 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron], 1727. március eleje?

Tartalmát nem ismerjük.

318 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1727. március 7.

A zsolnaiak szerencsétlenségében kéri Haynócziék segítségét. Újszövetség-kiadásából már nincsen, ha érkezik belőle, küld majd.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczio
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Redditae sunt mihi TVAE, per Reuerendum Dominum Leposcha, sed eo tempore, quo me varia circumstabant. Proinde, non male feres dilatum responsum. Nunc Solnensium Tibi cala*mitatem commendo. Fac quaeso, et deduc bonum virum ad Maxime Reuerendum Pilgramum*, atque eorum vulnera retege. Ego, *nihil intentatum eorum caussa reliqui, faxit* Deus, vbere cum fructu. Exempla Noui Testamenti Hungarici[1] nulla mihi amplius sunt. quae si aduenerint, mittam ad Te quaedam. Vale et faue. Pisonii 1727. die 7. Martii.

319 Bél Mátyás Raymann János Ádámnak
Pozsony, 1727. március 13.

Kéri, ne feledje ígéretét, hogy ír a tokaji borról. A többi rész szinte már elkészült, a soproni leírás mintájára. Reméli, nem a boroszlóiaknak küldi el munkáját.

Excellentissimo Viro Joanni Adamo Raymanno
salutem dicit plurimam Matthias Belius.

Qvod vales ex Mecznero nostro lubens accepi, porro ut valeas toto animo voveo. Mihi qvomodo succedat, qvod idem narrare potest sileo. Illud vero abs TE peto ne Te capiat oblivio promissi, qvo describendi Tokaiensis Vini curam in TE suscepisti. Reliqva fere omnia elaborata sunt ad eum modum qvem in describendo Semproniensi[1] tenui. Proinde exolvas debitum TVAMqve fidem pro TVA eruditione haud vulgari liberes. Plus TIBI in hoc Opus collatae lineolae aliqvot, et honoris adferent et solidae oblectationis, qvam si cum Wratislaviensibus integros Lucubrationum cumulos communicaveris.[2] Neqve ego dubito daturum TE operam ut Nominis TVI honorifica in meo isto opere exstare qveat mentio. Vale et qvae rogaris cumulate exseqvere. Pisonij 1727. die 13. Martij.

320 Ráday Pál Bél Mátyásnak
[?], 1727. március közepe?

Valószínűleg vallásügyi kérdésekről és Ráday Gedeon tanulmányairól.

321 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1727. március 24.

Gedeonnal küldi a levelet. Pénztárossága körül felmerült ügyeket tisztáz, panaszkodik, elszámol. Gedeon könnyelmű a pénzügyekben, nem látogatja az istentiszteleteket. Küldi latin imáinak mintáját, szeretné kinyomtatni azokat, előjegyzéseket gyűjt.

Perillustris ac Generose Domine!
Fautor longe aestumatissime!

Abiturientem Gedeonem nostrum, par erat, vt epistola comitarer. Enim vero, diu est, cum sollicitissime commodam praestolabar occasionem, qua ad nuperas Perillustri Dominationi Vestrae, pro eo ac decet; respondere potuissem: eo quod cursori publico, non satis tuto credi posse litteras momentosas, putarim. Nimirum, quod apud Perillustrem Dominationem Vestram de inopia sumtuum necessariorum questus sum; totum id a sollicitudine profectum est, ne per incuriam committatur quidpiam a nobis, quod iure damnare debeant posteri. Posteaquam enim communi consensu, id curae demandatum mihi fuit, vt necessitatibus nostris inuigilarem, dedi omnem operam; ne seu Dominis Agentibus nostris salaria deessent, siue grauioribus sollicitationibus condigni sumtus. Quia vero aduerti, tam apud nostros homines, quam apud Dominos Reformatos, ingentem rei religionariae neglectum, vbi ea sumtu aliquo iuuanda erat; immo aliquos vtriusque partis, non satis conscientiose, collectas elemosinas in commune contulisse: ita rebar, facturum me quam optime, si apud Perillustrem Dominationem Vestram, procul omni prauo adfectu conquererer. Illud certum est, Perillustrem Dominum Andream Dőry, florenos 600, in rationibus meis requisiuisse, quum tamen florenis 200. plus haud miserit. Iniectus hinc mihi iustus metus, facile fieri posse, vt e manibus meis reposcatur aliquando, quod nunquam mihi creditum fuit. Has, tam aequas litterarum mearum rationes, si penitius expenderit Perillustris Dominatio Vestra non habebit, sicuti opinor, cur quiritationem meam moleste ferat. Ceterum, vt constet Perillustri Dominationi Vestrae, qua fide in colligendis et dispensandis necessariis sumtibus versatus fuerim, mitto computum, optima conscientia factum, et necessariis quietantiis, (quos in manibus habeo) praemunitum. Vinorum communium in vniuersum

fuerunt vascula 27. Ex his sex conscia Perillustri Dominatione Vestra, dono data; duo, in supplementa diducta; vnum in vappam acetosam abiit; reliqua florenis 1005. vendita sunt, ea prouidentia, vt minimum florenos 350 vltra eam summam, qua vendi debuissent, lucratus sim: necessitates communes, subinde mea ipsius vel pecunia, vel certe creditu, supplens. Proinde, dignabitur Perillustris Dominatio Vestra, praedictas rationes meas examinare, et si meruerint, calculo suo approbare, meque ab impetitionibus quorumuis, beneuole quietare. Si placuerit Perillustribus Dominationibus Vestris, mea opera porro vti, paratum me reperient; modo faciliores esse velint in conferendis sumtibus; sin minus, exspectabo, et eo casu, plenariam super computu meo, absolutionem. Quae nunc in caussa communi agantur, credo Perillustris Dominus Cseytey, nunc hic praesens, perscripsit. Denuo, ad summe necessariam largitionem. aureos 100. procurare cogor, ne teruncio in caussa existente; sperans tamen fore, vt mittantur necessaria. Dolendum, tam exstantem rerum nostrarum paroxysmum, tanta socordia a nostris tractari! Quid mirum, quod Deus non lubidini hostium permittat? Sed de his satis. Ad Gedeonem nostrum quod adtinet, non haberem, quod de eo conquererer; modo, et pecuniolas sollicitius collocaret; et infrequentandis sacris diligentior esset. Haec enim penitus negligit, ac subinde et pluribus mensibus templum adire detrectat. De reliquo, agit sua, estque ob singularem modestiam omnibus acceptus. Rogo si eundem adhuc remittere placuerit, ne vltra ferias detineatur, vt examini interesse, et postea, ad classem 2dam promoueri possit. Denique adiungo Specimen Orationum mearum Latinarum, quas per praenumerationem sumtuum, bono cum Deo, imprimi cuperem.[1] Si itaque placuerit Perillustri Dominationi Vestrae, in 50 exemplaria, vel etiam plura, sumtus praeuie conferre, tam mihi erit gratum, quam quod gratissimum: Ecclesiae autem Dei, etiam vtile. His me expertis fauoribus commendas, maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Pisonii 1727. obseruantissimus
die 24. Martii. Matthias Belius mp.

P.S. Propter absentiam Dominorum Jeszenakyorum, qui aliquot centenos florenos contulerunt, quaedam ex acceptis et elocatis per Ipsorum Dominationes debuerunt.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Paul de Ráda mon tres honoré Fauteur, cette à Ludány
[Pecséttel.]

322 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1727. március 25.

Tartalmát nem ismerjük. Bohuradt levelének továbbítását kéri.

323 Raymann János Ádám Bél Mátyásnak
[Eperjes], 1727. március második fele?

Kéri, javasoljon alkalmas iskolaigazgatót.

324 Bél Mátyás Mednyánszky Ferencnek
Pozsony, 1727. április 4.

Az általa építtetett bilicsi fürdő leíratását kéri a mellékelt minta szerint. Esetleg nagy művében való közlése előtt külön is megjelenhetne.

Illustrissime Reuerendissimeque Domine,
Domine Gratiosissime

Spes mihi est in singulari, Illustrissimae Reuerendissimaeque Dignitatis Vestrae, erga publicum propensione, fore, vt meam hanc audaciam, nisi temeritas sit dicenda, aequi bonique consulat. Nimirum, diu est, cum in illustranda Patriae nostrae, Naturali, iuxta et Ciuili Historia, elaborare coepi. Ea in re, oppido ardua, multum me hucusque summorum virorum auxiliis adiutum sensi, vt potuerim aliquantum in coepto opere proficere. Quae ipsa caussa est, cur Illustrissimam Reuerendissimamque Dignitatem Vestram, ignotus, praesentibus salutare sustineam. Thermas nempe Bilicenses, Illustrissimae Reuerendissimae Dignitatis Vestrae laudabili industria erectas, et iam augustiores reddendas, describere statui, eadem hac methodo, qua in illustrandis Trentsinensibus versatus sum: et quas Doctor Hermannus, iussu Eminentissimi Cardinalis Csáky, chymico examini subiecerat: quas ideo epistolae adiungo,[1] et in sinum Illustrissimae Dignitatis Vestrae obsequentissime depono; simul enixissime rogans, dignaretur, pro singulari ac mirifica sua bonitate, easdem suas Thermas, per Medicum aliquem artis chymicae probe gnarum, quam fieri potest accuratissime describi facere; atque eius conceptum, gratiose mecum communicare, vt eum pari diligentia elaborare, et si ita visum fuerit Illustrissimae Dignitati Vestrae, etiam typis ante queam publicare, quam in grandi illo opere meo potuerint lucem adspicere. Quem inusitatum Illustrissimae Dignitatis Vestrae erga rem litterariam adfectum, omnibus officiis, quae ab homine beneficiorum memore proficisci possunt, deseruire numquam intermittam, qui sum maneoque

Illustrissimae Reuerendissimaeque
Dignitatis Vestrae

Pisonii 1727. seruus obligatissimus
die 4. Aprilis. Matthias Belius

[Borítékon:]
Monseigneur Monseigneur François de Mednyansky, Eveque, et Premier Prevot de l'Eglise Cathedrale et Metropolitaine de Gran presentement à *Tyrnau*

325 Bél Mátyás Hockh Dánielnek
[Pozsony], 1727. április eleje?

Segítségét ajánlja hazatéréséhez.

326 Hockh Dániel Bél Mátyásnak
[Karczów?], 1727. április 13.

Két és fél évi szilézíai tartózkodás után tanácstalan, merre induljon. Boroszlóban barátságosak, de egyetlen barátja sincs, aki segítené. Bél segítségével és ajánlásával hazajönne.

Viro plurimum Reverendo, Clarissimo Doctissimo Domino Matthiae Belio
salutem plurimam dicit Daniel Hockh Soliensis.

Adhuc in Silesia haereo Clarissime Beli infaustis tamen illis et ingratis Carthis[!], ubi paria propemodum cum Jacobo illo Patriarcha a Labane sive Nabale iniqvissimo fata per biennij et semestri spatium expertus sum propediem valedicturus, incertus qvo porro ferar, ubi sistere detur? qvocunqve enim me cogitationesve meas verto nihil uspiam apparet praesidij, nihil

solatij rebus afflictis ubiqve pecunia opus est et amicis cujus uniusqve rei extrema penuria me perpetuo commitatur, premit, et tantum non exanimat – assidue cogito et suspiro, sed metuo ne jam senio propior notam puerilis temeritatis ne dicam insaniae incurram, si nullo nixus praesidio nullo cum successu aut infelici cum eventu hanc viam ingrederer. Vratislaviae mihi complures sunt familiares, et noti, amicus qvod sciam nemo, qvi mihi opem ferre aut posset aut vellet, ut ut de plerisqve optime meruerimus, postqvam enim officij praeteriit tempus, etiam memoria ejus solet esse invisa. Qvod de Hungaria in Litteris TVIS humanitatis et benevolentiae plenis commemoras vestigia, me terrent, omnia me adversum spectantia, et tute ipse scis desideratissime Beli, qvam inimicam ibi semper fortunam senserim, et nunc qvoqve nihil est cur meorum calamitate animum meum jam extra hoc satis exulceratum magis exerciciem et malis meis illorum mala, illorumqve vicissim malis mea cumulem, audita enim illa lenius nos affligunt, qvam eorum spectata. TV solus et unus es, Clarissime Beli cujus causa fortunam adhuc semel meam periclitari vellem, si saltem vel modica spes affulgeret cum TVO commodo, et mea vel qvam levissima vel nulla injuria ad vos veniendi, TVOqve aspectu et affatu, cujus desiderio prope modum contabesco potiundi, qvod eo mihi foret gratius, si officia mea TIBI alicui usui esse possent, nec dubito, qvin ad id DEVS Maximus vires si praesentes non sufficerent, novas et integras subministraturus esses, dum modo aliqvando, aliqva relaxatio animo daretur. Scis enim qvam non sit diuturnum aut durabile qvod alterna reqvie certe. Et in hanc partem mens maxime inclinat, id saltem ad modum adhuc me suspensum et anxium tenet, qvod svades ut sarcinulas meas Wratislaviae relinqvam, qvod fieri nec posse nec debere existimo, si enim a vobis denuo huc remigrandum foret praestaret non abire qvam reducem se aliorum exponere ludibrio, et qvid si ad iter hoc retegendum sumtus suppeterent? qvid si ne hic locorum qvidem praesentibus qvaliscunqve e manu dimissis, posthac ullum mihi pateret seu asylum seu exilium. Si autem signum in patria, qvod nuspiam alias, qvam Posonij fieri peroptarem, statuendum esset, anxium me teneret recularum mearum periculum, et difficultas eas sine labe aut noxa recipiendi, deniqve si aliqvid humani mihi contingeret, nollem eas avidissimis illis harpiis apud qvos necessario deponendae essent in praedam caedere. Sunt in Hungaria homines, qvibus me defuncto plus in eas juris esset, et qvibus eas ego qvamvis tenues sint, multo relicturus essem lubentius et aeqviore animo qvam haeredipetis illis Silesianis. Praecipuum qvod primo loco ponere debueram poene mihi excidit: an TV Clarissime Beli me sine vestibus, linteaminibus, et libris, quae universam meam supellectilem conficiunt, me ad vos commeare vel illic vivere posse TIBI persvades? certe mori mallem qvam sine his sordidatus et sqvalidus vitam agere, et inter vivos umbrae aut spectri instar oberrare. Utinam modo vel in annum saltim aliqvid firmi et fixi, ubi pedem figere, aut potius placide considere liceat, se mihi ostenderet, certe statim ocyor Euro advolarem. Qvidqvid sit rescribe qvaeso qvanto celerius potes (qvod tamen sine TVA molestia fiat) qvanti apud nos conducatur modicum cubiculum? qvam parabilis sit victus? qvantaqve impensa, ut verbo uno omnia complectar homo paucis contentus in universum annuo spatio opus habeat, ut compertis his consilium eo facilius mihi capere liceat, facies eo rem humanitate TVA, et meo in TE amore dignissimam.[1] Vale dabam Carrhis Idibus Aprilis Anno Orbis Redempti 1727.

327 Bél Mátyás Raymann János Ádámnak
Pozsony, 1727. április 13.

Mentegetőzik a hosszú hallgatás miatt. Műve készül, de a készségesen ajánlkozók közül sokan hallgatnak. Fischer magának állít emelvényt. Iskolarektorul Hockh Dánielt ajánlja, röviden jellemzi és mellékeli Hockh utolsó hozzá írt levelét. Latin imakönyvéről Raymann válasza után fog írni.

Excellentissimo Viro Joanni Adamo Reymanno
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius
Verbi Divini Minister et Societatis Regiae Berolinensis Socius.

Multum TIBI Domine debeo qvod silentio meo offensus qvidem sicuti debuisti sed alienatus haud es. Multas silentij causas allegarem, sed non est opus, nosti et munere publico me distringi et privatis studiis; accedunt exterorum litterae, cum freqventes tum ita comparatae ut respondendum sit; qvid igitur mirum si domestica officia erga Amicos non tam effluant, qvam differantur in dies. Proinde bene feceris, si amicitiae nostrae Momenta, non ex litterarum freqventia, sed pondere aestimaveris; Opus meum qvod Deo in acceptis fero, Caesariqve fervet consumandum aliqvando. TVVM est ne cadas promisso. Multi qvi liberalius qvam volebam spondebant, qvasi per nocturna silentia se subducunt, eorum ego causa doleo, mei non item. Nam si noctuae diffugiunt, adsunt aqvilae. Plura sileo. Fischerus qvidqvid occeperit sibi ipsi pegma statuet. Cum ego tantum morabor, qvantum soleo rhombos muscarum dum calet maxime, ab his cavendum est, ne in os caccent, bellum ut illis indicatur haud dignum est. Sed revera ad caput Epistolae TVAE venio. Rectore Juventutis vobis opus esse scribis, simulqve rogas ut indicem aliqvem. En! Danielem Hóckh hominem ultra qvisqvilias illas academicas qvae se, regno inspergunt sapientem, cujus Litteras adjungo[1] ut de ingenio hominis colligas. Est is Neosolio ortus eruditus Witebergae. Vir oppido probus, et suorum telis mire exercitatus. In Poesi tantum potest, qvantum nostrae aetatis Poetarum propemodum nemo. De Latinitate ejus, et ingenij habitu, ex ultimis litteris, qvas nunc accipio colliges. Si vestrae Scholae bene vis, hunc de meliori commenda. Qversum[!] res evasura sit, fac me certiorem, ne suspensum teneam hominem. Ita vale fructibus resurectionis Christi beatus. Pisonij 1727. ipsa die Paschatis.

P.S. De precibus Latinis[2] ubi respondebis docebo TE. Nunc vehementer rogo, ut Hockium annorum fere 38. ideoqve defecati[!] ingenij, TIBI habeas commendatum. Rixator haud est. Favet bonae parti.

328 Radvánszky János Bél Mátyásnak
Radvány, 1727. április 28.

Elnézést kér, hogy soká küldi vissza a vármegyeleírást. Most mellékeli észrevételeit, kiegészítéseit. Történeteket mond el: hogyan mentette meg Besztercebányát és Körmöcbányát a pusztulástól; továbbá családja történetéről.

Admodum Reverende et Clarissime Domine mihi Singulariter Colende

Non Possum non, dum manum admoveo Calamo, rubore suffundi, esseque anxius, qva me ratione veniam Petere oporteat; Historiam Comitatus nostri tanto jam tempore detentam exstitisse, qvod vero neque obligationi meae, neque tantorum Reverendae Dignitatis Vestrae in me meosque Collatorum meritorum Observantiae Cultui Conveniens fuisset: Confido tamen in Reverendae Dignitatis Vestrae notissimae bonitatis indulgentia, atque officiosissime Peto, tarditatem hanc, tum filiorum meorum[1] absentiae, tum et Valetudinis meae diuturnae jam debilitati, qvinimo etiam Sexcentis alijs, qvae me in dies morabantur impedimentis imputare dignetur. Ita evenit, ut, dum Otium laxius et Commodius expectarem, interea tempus adeo cito pede elaberetur. Nunc vero jam tandem transmitto Comitatus Nostri Historiam, vix qvidem aliqvo auctam, non qvod Parum accurata opera examinata fuerit, Sed revera fateor, tanta erat Reverendae Dignitatis Vestrae in Descriptione Comitatus Accuratio, ut eidem aliqvid ignoti et memorabilis addere haud licuerit: hinc cum modica sint qvae observavimus, tantum hisce literis eadem claudere libuit.

ad Pag. 4. In medio habentur verba: qvibus Perpetuae Nives Subsidunt: Addi hic forsan posset, in nonnullis tantum recessibus Vallium, parteque Potissimum illa, quae a Meridie aversa est; cum omnino Alpes nostras jam sub finem Maij nudas virentesque videamus.

ad Pag. 7. Punct. 2. Superaddendum venit, iter illud Suchense derelictum esse jam a duobus fere annis, namque opera Comitatus Nostri et Camerae Neosoliensis, Dominijque Cameratici Lihaviensis, qvo atrox illa via Praeruptaque evitari possit, aliam versus dextram, qvae itidem Revutzam ducit, vocaturque Sturecz Constitutam esse.

ad Pag. 12. Sub Not. d. Infamior Massnio erat Paulus Dudás, aeqve ex Partibus Nostris Oriundus. Exitum qvem meruit fatalem Consecutus est: in Crates enim, Saranpó vocamus, Confinij Turcici Szétsény, qvodam tempore ebrius, diu vexato ab eqvo in cursum effuso illisus est, atque affixus haesit palo, qvem dudum meruerat.

Pag. 15. Punct. XII. Merentur adnotationem Montes, ut vocamus Regij; Király hegye: Kralowsske horý ditionis Arcis Zolyom, et qvod mirum est Separati a Territorijs hujus Dominij. Sunt illi ad Viam Cremnitziensem, ab ejusdem et Radvanensibus Montibus reducti versus Comitatum Turocziensem.

Eadem pag. et seq. Notata Jurisdictio Montanica exmitti Petitur, cum certe nondum fuerit observatus Metalla Colentium liber Silvarum usus, nisi eatenus Praevie Contractus intercesserint; Prout etiam Camerae Neosoliensis Jus Caedendarum Silvarum ab antiqvo Contractibus Dominorum Terrestrium roboratus fuit. Et qvamvis Subinde Secus fiat, id tamen non est juris, Sed facti. Nam qvicqvid Super terram est, id totum Juri Dominorum Terrestrium subest.

ad Pag. 20. Consimile huic, de qvo Tollius Scribit reperiebatur aurum Vegetabile, apud Dominam Matrem meam Johannam Radvanszky natam Mariassý, de eodem Territorio Veterizoliensi, qvod qvadam Messe Spicae adhaeserat; de qva materia auri, nam divisa fuerat inter reliqvos Consangvineos, et ipse habebam annulum: Hinc non est cur vera esse dubitemus.

ad Pag. 34. Mihi ita videtur, rectius Saskö, qvam Szaszkö.

ad Pag. 48. Statim initio, addi Posset liberalitati Neosoliensium, fortassis haud ignoti Nobilis Pauli Rakontzay nescio an Curiositas vel industria: Sua sponte Peragraverat Comitatus aliqvot, atque ita a Nobilitate emendicatis Sumptibus, homo lepidae Consvetudinis, dies noctesque in aedificandis Ribariensibus Thermis inqviete ducebat; ratus id futurum olim Memoriae Suae Praeclarum Monumentum.

ad Pag. 70. De Serie Supremorum Comitum, nihil nobis Constat ex eo tempore, qvo Archivi Comitatus Nostri Vetustiora documenta deperdita fuere. Defuncto Domino Illustrissimo Barone de Shmideg, Supremi Comitis officio Praeest Illustrissimus Dominus Comes Antonius Esterhazy de Galantha.

ad Pag. 72. Asguthy non de Dubravicza, Sed recte Scribi oportet de Asguth: fuere olim advenae ex Comitatu Sarosiensi ubi Asguth Situm est.

ad Pag. 105. Habita mentione Zabretzký, non Possum non Commemorare, quae tunc nos fata manserint, qvorum si Commode inseri posset mentio, pervellem Sane. Pervenerat ad nos Zabreczkianae numerosae manus hostiliter tumultuantis, rumor, qvi, qvia Subitaneus erat, tanto majori metu Perculit animos; jamque male feriatos hos, Liptse consedisse Crebris nuntijs Perhibebatur, ubi nihil antiqvius habebant, quam Saccos Parare, Praeda mox onerandos, extremum Urbis exitium minitantes: jam Brizna devastata, ipsaque Arce Lipcsensi, capto Plebano Loci et Provisore Cameratico, nefarie expugnata. Eram ego Vice-Comes Comitatus nostri, hinc anxium me Sollicitumque esse opportuit, qvid agendum, qvave ratione, dispartito excubantium munere, hostis Propulsandus veniret; tantoque magis, cum viderem imminentissimum nostrorum Periculum non minus, qvam qvod Botskaiano tempore Perpessi fuerunt; omnium vero, qvi me catervatim adibant turbatos ex metu animos.

Interea Subito media nocte Congregamur in Domo Cameratica, ubi Dominis Officialibus Cameraticis, Patre Rectore, Compluribus de Nobilitate nostra, Civiumque Primoribus Praesentibus, Propono negotium, qvidve agendum censerent, mentem Suam expromerent, modis omnibus Peto, damnosissimae morae Periculum repetitis vicibus objiciens. Sed haesit Aqva. Armis tueri Urbem, licet qvidem si ita voluerint, me in Capitaneum, Paratus hostem extra Urbem operiri, obtulerim, nulli placuit, nec Sine ratione illius temporis, absenteque Caesaris milite. Cum itaque nullum ijsdem aliud Consilium Suppetere cernerem, expono esse qvidem mihi in re hac undiqvaqve difficillima certum Consilium, Casu tamen tantum in eo, ultimo nempe, Si uti decrevissent, non esse modum armis Propulsare hostem, qvod, si placeret approbari bene qvidem, Secus idem Peterem, obtestatus, ne mihi qvidpiam Praejudicet, Perpetuae oblivioni mittendum. Igitur formo Subito Literas, Communi nomine Zabreczkio, Socijsque Sonantes, tenore qvarum scribebatur, brevi Commodaque Salutatione, re tamen ficta, (nam nihil minus erat, qvam qvae continebant) nimirum; non eqvidem dubitare nos, qvin Nuntij nostri, jam nuper ad Principem Rakoczium missi, veniant in Eorundem Societate, avidissime expectatos, qvantocius transmitti; Sin vero absint, ubinam morentur, atque ipse Princeps quo locorum sit, aut Si qvid nomine ejusdem nobis committendum haberent, certiores nos reddi, id esse, qvod Peteremus. Placebat omnibus talia perscribi; Sed vero neque res Caruit Successu: perceptis enim vero literis, ringi, fremereque ad invicem coeperunt mussantes; esse omnem Praedae spem ereptam, credentes Neosolienses jam in Societatem inisse Rakoczianorum. Tali ergo Stratagemate delusi amice ingrediuntur Urbem nonnulli eorundem Primores, neque enim Miles ingressus est moenia Civitatis, Sed haerebat in Majorfalva, et tandem adversa parte Grani Vetusolium versus tenuit Cursum: hoc tamen prohiberi non poterat, qvin male refrenata ista cohors, petulantiae indulserit, Sed neque munera eorundem Primariis danda, denegari Poterant. Posteaqvam vero id esse eorum in animis firmum Propositum, ut Cremnitzium depopularentur intellexissem, novum arduum opus mihi erat, hanc ab illis avertere Pestem, fecique id feliciter omni impensa opera. Certe ajebant Saepius mihi tribuendum esse, qvod Neosolium et Cremnitzium non fuerit in Cineres redactum: qvae qvidem Civitates etiam, nescio qvos mihi tum Promittebant Colossos in Memoriam extruendos. Qvocirca adveniente tandem Bertsenio, Summum Vitae fortunarumque Periculum vix ac ne vix qvidem eluctatus Sum, ex eo etiam, qvod Slikio, qvi totum se fidei meae concrediderat, locorum ignaro, magisque jam de Salute Sua Suorumque, qvam de Propulsando hoste Sollicito, Sicuti hic Novisolij existenti, ita elabenti, Sollicita opera Consilioque Profuerim.

ad Pag. 134. §. II. Ditio Liptsensis erat Familiae Tribel, (Credo post Doczios) tandemque Familiae Szétsi de Rimaszéts, atque ita tandem per Annam Mariam Szétsi haeredem ultimam, Uxoris jure devenit ad Comitem Palatinum Vesseliny.

ad Pag. 138. Addi Posset Incolas Radvanienses, operam ut Plurimum opificio navantes, Collegijs Opificum, Cehales dicunt, relatos esse; nonnullos qvidem, pro ratione Opificij, Neosoliensibus artificijs adscitos, alios vero Suis Proprijs Collegiorum Articulis gaudentibus.

ad pag. 146. et 147. Szkubin et Malacho in titulos nostros relatos esse, exmitti Petitur, cum id omnino Sub nomine Radvan habeatur.

ad Pag. 162. Combustor Civitatis Vetusoliensis, alter Herostrates Csajagi fuit.

ad Pag. 180. Circa Annum fere 1667. haud inglorios se testati Sunt Carponenses; namque Postqvam tria Millia Tartarorum Circa Vetusolium Vicos Nostros depopulati fuissent, memorati Carponenses Supremo Capitaneo Michaële Bory de Borfö, eosdem magna Praeda redeuntes macte adorsi Sunt, ut non modo omnes Christianos, in barbaram abductos Servitutem, in libertatem vindicaverint, Sed vero etiam hostes adeo coeciderint, ut vix aliqvi elapsi fuerint. Nobilissimus tamen Paulus Szelény eadem Pugna decubuit.

ad Pag. 202. Nunc, (Castellum nempe Garamszeg) ab Domino Barone Francisco de Shmideg Possessum.

Ead. In Hajnik unum tantum Castellum, idque modicum habetur.

Ead. Balthasar Osztroluczky, nunquam qvidem Vice-Comes, meretur tamen Commemorationem. Musicae etiam peritissimus.

ad Pag. 209. Dubovuo Comitum Esterházy, non autem Osztroluczkiorum.

Ead. Batzur Vetusoliensis, et ex Parte Radvanszkyorum haereditatis; nunc ex toto Pignus Semberiorum.

ad Pag. 211. Buditska Osztroluczkiorum.

Ead. Vas Berzencze Camerae Neosoliensis, Kassa Lehota vero nunc Bezekiorum.

Ead. sub finem. Addi oportet Kovacsova, tenuis Esterhazianae ditionis Vicus. Nec Secus

ad Pag. 215. post numerum 33. addendum est Lukovuo, duplex ille Curalis, alter Portalis Nobilium Vicus, non alia re magis, qvam Aucupio nobilis.

Caeterum qvod familiam meam adtinet, Sicuti Reverendam Dignitatem Vestram Originem indagasse, ita illustrasse etiam, ago habeoque gratias qvas Possum maximas, nunqvam tantae benevolentiae in domum meam Collatae futurus immemor. Qvae qvidem de Radvan illo Turmarum Polonicarum Duce Commemorata Sunt, indubiae Veritatis esse, nemo ibit inficias: Cum vero illa, qvae Reverenda Dignitas Vestra ex vetustioribus, bonaeque fidei Scriptoribus investigaverat, atqve mecum per Extractum communicare voluerat, praeclara omnino Sint, et ipsa antiqvitate Suo memoratu digna, tantae Ejusdem benevolentiae Confisus, eo processi audaciae, ut petere non erubescam, Reverenda Dignitas Vestra adhuc nonnihil Copiosius exinde aliqvid, (uti est Pugna illa Radvani, donata inde genti Vexilli Insignia, et qvae reliqva ibi Sub Titulo Lineae Familiae Radvan, leguntur) tam dato Operi suo inserere dignetur; qvem in finem etiam Excerpta illa, Paribus apud me retentis, Submittere volui. Jam vero, qva ratione Nobis Origenes istas conciliemus, Propriasque reddamus, Sollicitus Sum, non qvod Proclive mihi haud esset credere, Sed ut lectori aliqvando loculentam rei hujus faciamus fidem. Mihi qvidem videtur Antecessores meos tum accessisse Partibus istis, qvando Ora Nostra, uti et Descriptio ista Comitatus Zoliensis p. 2. et tandem Membr. 2. §. 1. docet, Sarmaticum genus inhabitaverat: non tamen reperio in Documentis nostris, qvomodo et qva aetate in Hungariam demigraverint; hoc certe ex illo ipso Ladislai Cumani Anno 1287. emanato Diplomate[2] constat, jam tum Dionysium illum Nobilitate floruisse, Ditionemque Radvan, terram dicit Diploma, per idemque terra Piscatorum Regiorum auctam, possedisse, ita enim inter alia Sonant Verba: Qvod Dionysius filius Jurk (Georgium credo denotari) terram Suam, qvam habet in Radvan obtentam a Dobor et Adam Cognatis Suis esse. Hinc haud abs re foret, imo peterem magnopere, hujus mentionem inseri; qvo autem modo rem hanc illustrare velit Reverenda Dignitas Vestra Submitto Ejusdem judicio. Apud Silesios autem esse Reliqvias Propaginis Nostrae, adhuc ante annos aliqvot ex Literis Baronis Blundouszky Silesitae intellexi, qvi me Proprio motu, insigni humanitate, de nexu familiae Suae meaeque, ex antiqvis documentis literatum reperto, certiorem reddidit, atque in mutuam Amicitiam invitavit. Insignia diversa credo per diversitatem Linearum mutata fuerunt: Scripserat mihi aliqvando Reverenda Dignitas Vestra argumento esse rei diversis in locis fortiter gestae. Piae Recordationis Avi mei Sigilli typum his adnectere volui;[3] inde observare est virentem folijs tum habuisse ramum; moderna Insigna Nostra Aridum habent, Credo Sculptorum ignavia. Ex eo autem tempore, qvo Dionysius de Radvan vixit, multa de bene et Praeclare a Praedecessoribus meis gestis haberem in medium adducenda, nam et ipsos filios Dionysij Thomam et Petrum Comites appellatos fuisse, et Subseqventes etiam omnino floruisse Possem Vetustissimis docere documentis, nolo tamen Prolixitate molestus esse; sufficiet enim brevis Commemoratio. Unum tamen adhuc addam. Est in Templo Radvanensi in Epitaphium facta imago qvaedam, jam fere per edax rerum tempus vetustate Sua Consumpta, in qva Georgij de Radvany Nobili Eqvo insidentis, gravis qvidem

jam aetatis, Promissaque Cana barba ornati, virentis tamen formae justique Corporis, Viri heroicum, aliqvid spirantis, dextraque gladium tenentis; filijque ejusdem Balthasaris pone Eundem cum certa armatorum manu eqvitantis cernitur effigies, videtur vero ex adverso turma qvaedam hostium, (Cujus gentis non Satis apparet) arma, ante mentionatum Georgium de Radvany, humi deponentium, et de genu Sublatis manibus qvasi gratiam deprecantium: nam revera ad Partem dextram justum adparet Simulacrum Pugnae, certae velitationis; hinc et Profligatos Palantesque hostes videre est Satis omnino loculenter. Versus vero isti Sub ipsa imagine existentes, utcunque adhuc legi Possunt,

Mortales qvid fama qvid gloria Census
Qvid genus et magni roboris Umbra brevis.
Omnes fata manent, mortis fortuna, nec una
Adde qvod incerta est hora Suprema necis.

Proinde, cum haec decori Gentis meae qvantulaecunque fore censerem, dignetur Reverenda Dignitas Vestra haec in imaginis formam aeri incidi curare, et typus iste reliqvis, qvae de domo nostra Commemorantur, commode addi Possit.

Haec ergo erant, qvae Reverendae Dignitati Vestrae perscribere volui, de audaci fiducia mea etiam atque etiam Veniam petendo: neque vero eo Processissem audaciae, nisi Probe Scirem, qvam erga tenuem domum meam Prono feratur animo, qvamqve res Patriae nostrae libenter ornare velit, videremque ea donatam esse felicis ingenij facilitate, ut non habeam cur fidere non possim, Reverendam Dignitatem Vestram, et operis aliqvid impensuram, et revera innata Accuratione Sua familiam meam illustraturam. Fateor eqvidem tantos esse in nos Reverendae Dignitatis Vestrae cumulatos favores, ut tenuitas mea Spem auferat omnem, fore aliqvando, ut vicissim Condigne reservire valeam; utut bonam tamen mentem, constansque Serviendi Studium integerrimum Conservabo, Conservarique a meis omni nisu Contendam. Cum vero Reverenda Dignitas Vestra erga Gentis Nostrae Eqvestrem Ordinem tam benevola Sit, hocce Milite Divi Georgij Eqvitibus Amico, Sed neque Scriptoribus Annalium inimico gratificari volui. In reliqvo maneo Constantissime

Reverendae Dignitatis Vestrae

Radvanij 28. Aprilis 1727.

servus deditissimus
Joannes de Radván mp.

P.S. Monueram aliqvando fiducialiter Reverendam Dignitatem Vestram intuitu Casus Eperiessiensis. Certe Parstitius libello turpi adulatione maculavit gentem;[4] Rapuerat eqvidem desideratissimum meum etiam Parentem Pestis ista, Sed qvam innocenter luce Meridiana clarius Constat, Sed et ipsa reddita Bona testantur. Res certe ab utrinqve non caret Sua difficultate, nam qvaliscunque fiat mentio, est Sane exosa apud Augustam Aulam; Constat enim Caesarem Indulgentissimum Leopoldum, factum Caraffianum reprobasse. Sed qvid adtinet me haec Commemorare? cum Sciam eam in talibus esse Reverendae Dignitatis Vestrae perspicacitatem, ut Sane non indigeat monitore.

[Radvánszky János feljegyzése:] Nam Seu praetextus, seu processus, seu effectus memoretur, odiosa sunt Genti et augustae Aulae.

[A mellékleten négy viaszpecsét, az alábbi feliratokkal:]
Sigillum antiqvum
Avi mei Francisci de Radvan
Parentis mei
[A negyedik pecsét mellett nincs felirat.]

329 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
[Pozsony], 1727. június 21.

Tartalmát nem ismerjük.

330 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1727. június 27.

A Mazsáry-fiú számára továbbít csomagot. Szolgálatát ajánlja. Üdvözli Deccard János Kristófot.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczyo
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Iterum Tibi molestus sum, atque id, sicuti vides, aliena caussa. Generosus Mažary fasciculum ad me dedit, suo filio, qui apud VOS agit,[1] reddendum. Atque istud est, quod abs Te, vti facias, etiam atque etiam peto. Si quid esse credes, quod abs me erga Te proficisci posse putabis, caue mihi parcas. Vale, Clarissimo Rectore[2] quam humanissime salutato. Pisonii 1727. die 27. Junii.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Haynotzy Sub-Recteur à Sopron
Avec un paquet.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 27. Reuerendus Matthias Bel, 1727. die 27. Junii.

331 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
[Pozsony], 1727. július 1.

Tartalmát nem ismerjük.

332 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1727. július 10.

Reméli, hogy a De re rusticát már átvizsgálta. Mivel más barátaival is szeretné átnézetni, kéri, juttassa el Mollernek. Radványnál a Radvánszky család említése senkinek nem lesz ártalmas. Besztercebánya 1703-i megmentéséről a város történeténél van szó. A radványi templom epitáfiumának közléséről.

Spectabilis ac Generose Domine,
Fautor aestumatissime!

Vt Spectabilem Dominationem Vestram, praesenti epistola, onerem denuo, non tam caeca quadam confidentia ductus facio; nam ea abest a me quam longissime; quam studiorum meorum rationibus adactus. Nimirum, quia Tractatum de Re Rustica,[1] a Spectabili Dominatione Vestra, quod spero, saltem animi caussa perlustratum, lubens procul omni mora, ad amicos Superioris Hungariae mitterem, nouis illic augendum obseruationibus; rogandam volui Spectabilem Dominationem Vestram, vt volumen illud Excellentissimo Mollero nostro quam primum reddere velit: quem fauorem, tenuibus, si quae proficisci a me potuerint, officiis, non intermittam referre, minimum, grato animo agnoscere. Inclutae familiae mentio, quam ad Radvanium

feci, ad eum modum se iam habet, vt nulli morsui possit esse obnoxia.[2] Vtinam plura, quam vnum illud, diplomata antiquissimae gentis habere possem! Seruati Neosolii Anno 1703. die 22. Septembris commemorationem, ea, qua par est, dexteritate, eius vrbis historiae intexui. Sed quod ad epitaphium illud Radvanskii alicuius adtinet, quod cum pictura in templo Radvanensi exstat, id vero ad prototypum, eleganti manu, delineandum fuerit, si icone aerea debeat exprimi. Ista iam habui scribenda, veniam procaci epistolae deprecatus. His maneo

Spectabilis ac Generosae Dominationis Vestrae

Pisonii 1727. obseruantissimus
die 10. Julii. Belius mp.

333 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1727. július 25.

Tartalmát nem ismerjük.

334 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1727. augusztus 6.

Tartalmát nem ismerjük.

335 Bél Mátyás Jacopo Facciolatinak
Pozsony, 1727. augusztus 18.

Eddig a félelem tartotta vissza a levélírástól, nem akart csalódást okozni. Szeretné segítségével Marsigli kéziratát megszerezni. Érdeklődik Riceputi tervének sorsáról.

Celeberrimo VIRO Jacobo Facciolato, Sacrae Theologiae Doctori
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius
Regiae Societatis Scientiarum Berolinensis Socius.

Diu est, cum de dandis ad Te litteris, cogitationem suscepi, sed quam elisit mihi subinde, cum tenuitatis meae conscientia, tum nominis TVI, qua es, celebritas. Egregie TV quidem de nobis, in ea epistola, quam ante biennium ad Hermannum meum dedisti;[1] sed crede mihi, illud ipsum fuisse, quod me timidiorem effecit, ne, si propius TIBI ex litterarum commercio, innotescerem, eam laudem, quam TV mihi liberaliter circumposuisti, sustinere haud possem. Postea, redux ex Italia Vestra, nobilissimus Radvanskyus,[2] timore quidem illo me liberauit; sed, vt auderem ad TE scribere, persuadere tunc mihi non potuit. Jam vero, puderet me, non exordiri, scribendi, quod dudum Tibi debeo, officium, cum ea est TVA humanitas, vt et praeclare de me sentire pergas, et destinationem meam, non desinas iuuare. Vtrumque, ex epistola, ad Radvanskyum nostrum data,[3] intellexi, meque eximie felicem agnoui, quum legerem curae TIBI esse studia nostra, illustrandae caussa Hungariae, suscepta. Vtinam vero, codice illo, qui Bononiae haeret,[4] aut eius ἀποσπάσμασι, Te propitio, potiri liceat! Vides enim esse illic quaedam, quibus nollem carere. Nam erat omnino, diligentissimus rerum Hungaricarum, et quae his innexae sunt, obseruator, Marsillius, cuius ideo praeclaram diligentiam, volupe fuerit, in rem

nostram, immo Hungariae vniversae, conuertere. Sed, ea Te cura, onerare nollem, quem scio maioribus vtilioribusque distineri.

Quid vero Patris Ricceputi conatus illi, oppido laudabiles?[5] Fac me, quaeso, certiorem. Mihi, cum opere meo, pepetua adhuc lucta est, refractario illo, et laboris propemodum infiniti. Occepi enim aliquid, quod Hungarorum nemo, ac forte, impar viribus meis. Quidquid eius sit, fidem profecto, quam dedimus orbi erudito, tueamur, oportet. quod vt possimus, doctorum nobis auxiliis opus est. TVIS in primis, quem, ceu Italiae decus, iam pridem veneramur. Vale, et nos TUO dignari amore, perge. Pisonii 1727. die XVIII. Augusti.

336 Hellenbach János Gottfried Bél Mátyásnak
[?], 1727. szeptember?

A vallási akták felülvizsgálásáról.

337 Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának
Pozsony, 1727. október 1.

Felküldi cenzúrára Zólyom, Túróc, Szabolcs vármegyék és Kővár kerület leírását. Ír a kötetek elkészítésének menetéről. Kéri a térképek ügyében a kedvező döntés kieszközlését.

Excelsa Cancellaria,
Domini Domini longe Gratiosissimi!

Simul atque ex Sacrae Caesareo Regiae Maiestatis, Domini mei longe clementissimi, decreto benignissimo, intellexi, censendi Operis mei facultatem, iam antehac, Excelsae Cancellariae adtributam, nunc denuo clementissime confirmatam; mihi autem benignissime demandatum esse, vt partem operis elaboratam, procul omni mora, dictae censurae, cum notitiis, ex quibus lucubrationes meas hausi, submitterem: id dedi operam, vt Sacratissimae Suae Maiestatis benignissimae voluntati atque imperio, quam obsequentissime satisfacerem.

Eapropter, mitto iam quatuor Comitatus, puta, Zoliensem, Thurocziensem, Szaboltsensem et Kőváriensem, ea methodo, quam in Prodromo Operis, exemplo Comitatus Scepusiensis, praemonstraueram, pro virili mea elaboratos: humillime supplicans, vt eos Excelsa Cancellaria, pro singulari sua prudentia, gratiose censere, benigne adprobare, ac denique, posteaquam suffragia tulerint, consueto censurae testimonio praemunitos, mihi remittere haud dedignetur. Addo et notitias, ex quibus in labore isto profeci, tenues eas quidem, et a priuata amicorum manu profectas, aut ex eorum sermonibus, cum in musaeo meo versarentur, raptim collectas, posteaque multo studio, ad eum modum, vbi iam sunt, dilatatas, et passim historicorum testimoniis praemunitas. Singulos autem Comitatus istos, in facie loci, a rerum intelligentibus, aut certe ab ipso magistratu Comitatensi, reuidendos curaui, ne, vel inuictus, siue in veritatem, siue in quemquam, cuius res adtingo, sim iniurius: quippe qui constituerim ita in vniuerso isto labore versari, vt obscuris claritas, dubiis certitudo, celebritas ignotis, decus vulgatis, nemini noxa, singulis sua ornamenta, atque in primis, Sacratissimo Principi, et communi Patriae, decus atque vtilitas, concilientur.

Quia vero duo adhuc libelli mei supplicis capita, ad resoluendum restant, mapparum nempe debita concinnatio, et Comitatuum ad promendas notitias gratiosa commonefactio; Excelsam Cancellariam, Dominos Dominos longe gratiosissimos, iterum iterumque, cum submississima obsequii testificatione, rogandam volui, ne graue sibi ducant, et istorum capitum, apud Sacra-

tissimam Caesareo Regiam Maiestatem, de meliori meminisse,[1] atque pro singulari sua erga vniuersum Opus, propensione benignissimam resolutionem gratiose exoperari. Ego vero dabo operam, vt intelligat posteritas, quorum in primis patrocinio, studia mea, decori suauissimae Patriae consecrata, profecerint, qui sum maneoque

Excelsae Cancellariae,
Dominorum Dominorum longe Gratiosissimorum

Posonii, Anno 1727. cliens deuinctissimus
die Augusti Caesaris Matthias Belius
natali. VIVAT!

[Pecséttel.]

[Hivatalos feljegyzések:]

Praesentatum 4. 8bris 1727. – Ad Notam, donec Censura et Revisio per D. B. Szluha peracta fuerint.

[A külzeten:]

1727. Belius Matthias Comitatuum Zoliensis, Turociensis, Szabolcensis et Kövariensis Descriptiones pro censura submittit.

338 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1727. október 2. körül

Tartalmát nem ismerjük.

339 Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak
Eperjes, 1727. október 3.

Küldi a Notitiához IV. László király oklevelének másolatát.

Eperjes 3a 8bris 1727.

Plurimum Reverende, Clarissime, Doctissimeque Vir,
Domine mihi Colendissime.

Obsequentissimorum servitiorum meorum Plurimum Reverendae Claritatis Vestrae demissam commendationem. Ante biennium cum Spectabili Domino Thoma Szirmay Posonij existenti, diu desideratus Plurimum Reverendam Claritatem Vestram venerandi dum mihi contigisset honos; praecipue ubi Plurimum Reverenda Claritas Vestra Insigne Opus illud Descriptionem puta Regni Hungariae, (quod Immortale nomen posteritati transcribet, quodque nec temporum Injuriae, nec Vicissitudinum Inconstantia, neque Invidentium livor arrodere audebit) mihi ostendere dignata esset, mandareque placuisset, si casu quo in Speciale quid incidere contingeret praetitulatae Claritati Vestrae transcribere non intermitterem, felicissimum me sarcrum esse existimavi, quod si tanto viro famulari, et quod magis optandum tenuibus servitijs complacere daretur facultas, potisque essem, uti etiam nihil potius in votis habui qvam mandatis Ejusdem facere satis, et licentiam in optatum terminum nondum perducere [.....] faxo tamen deinceps etiam ut eis ulteriorem Vigilantiam adhibendo juremerito omnem locasse operam videar; Verum quidem est, non semper a nostra possibilitatem dependere voluntate, attamen diuturnius labore, et industria ardua transcenduntur ac soepe numero exsuperantur. Proxime evoluto Juristitio Messis, ubi cujusdam Inclytae Familiae Literarum a potiori vetustarum Regestrationi incubuissem, incidi in Privilegium Ladislai III.[!] Regis Hungariae Anno 1283.

emanatum,[1] quo mediante Nobilibus de Nyir, [....] Tractus nunc Nomine Comitatus de Zabolch, venit (uti id [...] me constare Plurimum Reverendae Claritati Vestrae scio) arcem hunc Tarczal [....]di par est, jam vero Tokayensem dictam exstruendum facultatem contulit, cujus copiam praesentibus transmittere e re esse duxi, ubi necessum fuerit, originale etiam communicare non intermissurus, modo occasio commoda se offerat. Dabit veniam Plurimum Reverenda Claritas Vestra, quod suis importunus esse non erubuerim, praecipue sciens quantis et qualibus oneretur negotijs. In reliquo dum me ad servitia Plurimum Reverendae Claritatis Vestrae quoad vivo, devoverem, Ejusdem favoribus commendans severo[!] usque ad cineres.

Praetitulatae Claritatis Vestrae

Obseqventissimus Servus
Samuel Székely de Doba mp.

[Melléklet:]
Nos Ladilaus Dei Gratia Rex Vngarorum. Significamus qvibus expedit universis. Qvod qvia Nobiles seu servientes nostri Regales de Nyir Locis indigerent pro defensione personarum, et rerum suarum aptis Munitione, Hanc Eis Gratiam duximus concedendam, ut in monte Thorzol, et in junctura fluviorum Tysciae et Budrug pro defensione sui, ut nobis commodius valeant famulari, aedificandi castrum, Liberam habeant facultatem, ita, ut tam in monte Torzol, qvam in junctura fluviorum praedictorum ipsum aedificent castrum, ut eo nobis melius possint famulari. Datum apud Villam Chath, in Vigilia Beati Matthiae Apostoli et Evangelistae Anno Domini Millesimo Ducentesimo Octuagesimo Tertio.

L.S.

Titulatis Nobilibus de Nyir.
[Bél Mátyás feljegyzése:] Tokay reaedificandum. Decretum Anni 1609. Art. 61.[2]

340 Krmann Dániel Bél Mátyásnak
[Miava], 1727. október 10. körül

Tartalmát nem ismerjük.

341 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1727. október 16.

A turolukai tűz még nem aludt ki. Nemcsak Krmann-nak, az egyháznak is ártalmas az ügy. Azt tanácsolja, hogy úgy bánjon ezen emberrel, mint az orvos a kétségbeesett beteggel. Valakit állítson maga helyett, aki megnyugtatja. Néhány vármegye leírása már cenzúrán van. A császár anyagiakkal is támogatja. Wendlich jól van.

Summe Reuerendo Viro Excellentissimoque Danieli Kermanno
Salutem Plurimam dicit Belius.

Eo tempore TVAE mihi redduntur, cum sum occupatissimus. Respondeo tamen, vt intelligas, quanti et TE faciam, et litteras TVAS. Et Thurolucenses quidem flammas, consopitas esse nondum, tam dolo: quam qui maxime.[1] Passim, turpis rei foetor diffusus, non TIBI tantum, sed vniuerso coetui nostro damnosus est. Ego hominem nunquam consiliis iuui, nunc autem omnium minime, cum in offensam Ecclesiae publicam foeda illa res erupit. Tametsi autem non is sum, qui TIBI consulere aut possim, aut audeam, vellem tamen, vt hominem ita tractares, quemadmodum medici morbos desperatos. Nempe leniter eos adtingunt, et praetendunt, sintne medelae capaces. Hoc si est, non foetorem, non pus, etiam pestilentium vulnerum defugiunt.

Sin vident, ludere se operam, saepe vetulas substituunt, quae manum admoueant. Proinde, faxis, per Deum TE rogo, gangrenosum hominem hunc, ad eum modum tractes. Nolo vt Tuae auctoritati obsis. Substitue aliquos ex TVIS, qui hominem emolliant: precibus, paraenesibus, quin et comminatione irae diuinae. Aduocari cuperem, integra ministeria cum Contuberniorum, tum Ciuitatum. Ita credo, et animae miseri illius hominis consultum iri, et paci, quam coluisse nunc in primis decet: quia vigilant hostes. Vt exteris, et sententiae eorum, negotium permittas, non video e re Ecclesiae Hungaricae fore. Si quid a me, in re tam ardua putas posse praestari, scribe, et me toto, vtere. Deus, misero homini mentem sanam, atque adflictae Ecclesiae salutem. Ad studia mea priuata, quod adtinet, quae equidem sustentandarum Musarum mearum caussa, excolenda suscepi, ita habe, nisi nosse graue sit. Eo vsque profeci in opere, vt iam censurae subiici queant nonnulla. Haec, ne iis demandetur, qui mihi artificiose hucusque insidiati sunt, prouidendum erat. Ergo adii summos aulae ministros, et Caesarem, libello supplici, non, quod vulgo increbuit, colloquio. Is, vti est litterarum patronus, nihil eorum mihi negauit, quae supplex petii. Quibus rebus, id effeci, vt et decreto peculiari, mihi inscriptio ab Augustissimo Caesare iuberer pergere in opere, et praeter censuram. Excelsae Cancellariae demandatum stipendium a Sua Maiestate mihi destinaretur. Nunc, vt Tanto numini satis faciam, curarum praecipua est. Wendlichius noster bene agit, et ad me scribit, Venetiis, Papatum quidem maximi, Papam nihili habere. Ceteroquin Europae consilia ...[?] celat diphtera. Deus da pacem in diebus nostris. Vale optime et si vacat subinde scribe. Pisonii 1727. die 16. octobris.

[P.S.] Nisi iam ante editionem meam Noui Testamenti Hungarici[2] misi, en eam bonus accipe, et auctorem tace, nam ita, ob hostes, oportet. Plura breui.

342 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1727. október 18.

Hellenbach báró is jóváhagyta elszámolását. Tisztázni kell, hogy Lányi Pál az evangélikusok vagy a reformátusok nevében küldte-e a pénzt. Mellékeli az éves elszámolást. Tájékoztat Kuntz és Csejtei ágensek tevékenységéről és fizetésükről. A közös fellépés felbomlásának veszélyéről. Csejteivel való elégedetlenségéről. A sok rendkívüli kiadásra a Jeszenák-fivérek adományoztak. A kancellária javaslata az érseknél van.

Spectabilis ac Generose Domine!
Fautor aestumatissime!

Quod exmissus Computus, ex aequo se probauerit Spectabili Dominationi Vestrae, lubens intellexi. Idem et ab Illustrissimo domino Barone ab Hellenbach perscriptum iam ante mihi fuit. Quod autem ad summas a Domino Perillustri Paullo Lany ad me missas adtinet, quod quidem is nostrorum aut Dominorum Reformatorum nomine ad me misit, accurate, quantum memini indicauit: posset tamen eatenus, quia in viuis adhuc est, compellari. Huius anni acceptorum Extractum eo lubentius adiungo,[1] quo liquidius ex eo constabit, nullatenus nostros in faciendis impensis, a Dominis Reformatis superari. Certe Dominus Kuntz, nostro Euangelicorum sumtu hucusque semper exsolutus est. Quid quod bonus ille VIR, Generoso Domino Cseytey (absit dicto inuidia) salarium eius debeat promereri, quippe qui toto anno vix per trimestre spatium Viennae muneri suo incumbat; cum interea bonus Kuntz, quotidie solitas instantias, aut sollicitando, aut explorando, quid hic aut illic fiat, obire cogatur. Interim, si quidem ita placet Spectabili Dominationi Vestrae, vt singuli ex suorum Principalium collationibus exsoluantur; perscribam id Primoribus Ecclesiae Euangelicae; metuo tamen ne id mutuam harmoniam, quo nos hucusque conseruauit, tollat penitus, atque inde damnum, quam lucrum sequatur multis modis exstantius. Et profecto dolendum foret, si centenorum florenorum

caussa dissolui deberent, tam diu practicatae mutuae sollicitationes: id quod tamen certo certius secuturum gemebundus praeuideo. Jam enim animo praeconcipio, nostros sibi haud passuros imputari, quod eis tamen imputatum lego: cum palam sit nostrates homines, tamquam aulae propiores, multo plus et sumtuum et temporis Viennae consummere, quam Dominos Reformatos. Quae omnia si scrupulosa supputatione in censum vocari deberent, *alterum* credo, *tantum,* in proportione factarum mutuarum expensarum, inde emersurum. Proinde suaderem, aut rogarem potius Spectabilem Dominationem Vestram, ne ista consuetudo introducatur. Simul ac diuisi sumus, periimus. Venio ad rationes acceptorum Generosi Domini Cseytey. Et primo quidem certum est, ipsum caussauisse subortam confusionem, cum se in recipiendas pecunias, sine mei praemonitione, ingessisset. Miror autem subticuisse eum florenos 305, quos euolutis praesentis anni duobus quartalibus iam tum Mense majo, percepit. Quibus priori summae accensis, in duos annos et menses sex, leuauit in vniuersum florenos 1615 denaros 83, vt in praesentem annum praeter florenos 184 denaros 12 non amplius quidquam habeat residui: quos ei suo tempore numerari oportebit, quippe quum nunc cassa alieno iterum aere, sit obruta. Praeterea, si necessaria bona, tantum ex residuis deberent procurari, saepe maxima negotia deserere cogeremur: accipimus et damus, quod praesto est; neque tamen deserimus Dominos Agentes: etsi certum sit, Dominum Kuntzium, tamquam perpetuum residentem Viennensem, magis praesentanea ope indigere, quam Generosum Dominum Cseytey, qui Viennam, tantum per modum visitationis solet adire, adhaec Kuntziana suppellectile vti frui. Ista saepius perscribenda putaui, vt lapis futurae offensionis mature tollatur: id quod Spectabilis Dominatio Vestra, pro Sua bonitate, aequi bonique consulet.

Ceterum, res nostrae communes, post redditam Instantiam, desertae iacent; cum nemo sit, qui negotio illi occurrere velit. Certe ipsi Domini Consiliarii socordiam nostram mirantur. Postea quam enim Perillustris Paulus Jeszenák, plerosque omnes disposuerat, vt querelae nostrae legali remedio tollerentur tandem, nemo aderat, qui in noua audientia voluisset rem Suae Maiestati Sacratissimae insinuare. Ita, tempore pacis, inter legum strepitus, non tam aduersariorum insectationibus, quam nostra ipsorum culpa interimus. Deus meliora! His me, et caussam communem Spectabili Dominationi Vestrae, de meliori commendans, maneo

Spectabilis Dominationis Vestrae

Posonii 1727. seruus obseruantissimus
die 18. Octobris. Matthias Belius mp.

P.S. Quod anno praesenti, plures expensae extraordinariae factae sunt, quam sperassemus; opinio in caussa fuit, quae apud Excelsam Cancellariam circulabat, et ad Consilium transmittenda ferebatur. Hinc vtrobique conciliandi bonorum virorum fuerant animi. Eius necessitatis intuitu Domini Fratres Jeszenák florenos 200. ex suis obtulerunt, quorum floreni 100. in aureis intra duos distributi, residui autem vino, auenae, foeno, lignis comparandis insumti, heic praesentandis. Hinc mirum esse nequit, quod neuter agentium plene in hunc annum dissolutus sit. De his hactenus.

NB. Aiunt opinionem Cancellariae super re Commissionaria apud Celsissimum Archiepiscopum[2] nuper Vienna reducem, actu esse.

343 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1727. október 23.

Kéri Rádayt, segítse elő továbbra is a protestánsok egységes fellépését vallásügyekben. Huber Sámuel fiát ajánlotta magyar szóra a református uraknak, senki sem vállalta. Kéri Ráday segítségét.

Spectabilis Domine,
Fautor aestumatissime!

Ex quo ad Spectabilem Dominationem Vestram, dimisso hinc Gedeone nostro, scripsi, mutuo bonorum amicorum consensu, Spectabilis Dominationis Vestrae consilium, de re nostrate, apud Augustam aulam post vindemiam omnibus viribus promouenda, adprobatum est. Quapropter, rogo, quam possum, obsequentissime, velit Spectabilis Dominatio Vestra, cum ex nostris, tum Dominis reformatis aliquos eo adducere, vt finita vindemiatione, heic apud nos, conueniant, et mutuis viribus, rem prosequantur. Inopiam sumtuum *extractum,* sufficienter credo, monstrauit. Nisi res nostras accuratius constituerimus, actum esse de nobis certum est; in primis, si diuisio illa animorum, quam ego metuo, accesserit. Dominos Reformatos, et copiosiores, et potentiores nostris esse, certum est. Eccur proinde ob aliquot florenos, pudet dicere, discerpi a nobis volunt? qui rem communem hucusque maiori virium contentione tutati sumus, quam id vnquam a Dominis Reformatis, factum est. Nihil nos aeque, quam *mutua consensio,* conseruabit. Sed de his satis; spes enim mihi est in singulari Spectabilis Dominationis Vestrae moderatione, haud facile commissum iri aliquid, quod iure posteritas nostra omnium possit deplorare. Ceteroquin, commendaueram vni atque alteri ex Praetitulatis Dominis Reformatis, Domini Consulis nostri, Perillustris Samuelis Huber, filium maximum natu, egregium omnino adolescentem, ob experientiam aliquam rerum atque Linguae Hungaricae; sed aliqui id rotunde denegarunt; aliqui autem, qui tamen aliquando nostris officiis vsi sunt, ne responderunt quidem. Proinde, et eatenus, quam possum vehementissime, rogo Spectabilem Dominationem Vestram, vt boni Parentis, non degenerem filium, vel Perillustri Domino Patay, vel alteri alicui, bono et spectato VIRO, de meliori commendare haud dedignetur. Respondemus hanc beneuolentiam, pari officiorum genere. Nisi enim nostram pubem mutuo iuuerimus, certe ab aduersariis non iuuabimur. His opimam precatus vindemiam, maneo

Spectabilis Dominationis Vestrae

Pisonii 1727. obseruantissimus
die 23. Octobris. Belius.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Paul Ráday de Ráda presentement à Tálja
Cito
Certe
[Pecséttel.]

344 Ráday Pál Bél Mátyásnak
[?], 1727. október vége?

Hosszas betegsége és az iratok elkeverdése miatt nem válszolt eddig. A pénztárosi elszámolásban Lányi Pál 300 forintját a reformátusok bevételeihez kell írni. Kuntz ágenst teljesen a közpénztárból fizette, Csejteyt pedig magánpénzekből. A többlet tehát itt a reformátusokat illeti. Jóváhagyja az elszámolást, kéri a további tájékoztatást.

Copia Litterarum ad Dominum Reverendum Beel
die . 8bris 1727. scriptarum.

Quod super Literis, Rationarium perceptionis simulque erogationis, tum Communium, tum maxime peculiarium a parte submissarum charitativarum collectarum computum, tangentibus,[1] nullum hactenus dederim responsum, in causa fuit, diutinus equidem, quo affligebar status morbidus, plus tamen obstitit, quod praeattactas Rationes, pluribus Literarum Fasciculis intricatas diu quesitas, aegre sero invenerim: Quibus nunc revisis ac calcula exanimis subjectis, primum quidem, praesentem Computum, a Mense Julio praeterlapsi Anni 1723. seu exitu

Diaetae Novissimae initium capere, ac ad Mensem Septembrem Anni proxime decurrentis desinere, eoque temporis intervallo a parte Dominorum Augustanorum Evangelicorum summam florenorum 2019 denarorum 27; a nostratibus vero florenos 1235 denaros 73. in paratis, itemque ex diventione vinorum florenos 1005. cassae publicae illatae esse, hancque in communi et specifice florenos 4260. constituere, tum ex Introitu Perceptionum, tum et collato Erogationum Exitu invicem sibi conformi, sat superque perspexi ac intellexi.

Nihil est omnino, quod in his difficultare possim, praeterquam fas sit inquirere; An floreni 300. per Dominum Lany administrati ac Computui Dominorum Evangelicorum inserti errore quopiam illuc non irrepserint, cum tam ex Domino Döry, quam Claritatis Vestrae Literis ad me datis ab utrinque idem recognoscentibus, eandem numero summam, a Nostratibus Eodem ad assignandam transmissam esse certo constet.

Alterum est: Dominum Agentem Kuntz ex communibus his sumptibus integre exolvi; Nostrati autem (uti ex Rationario Computu videre est) minus florenis 600 ex eodem universali Massa participanti, aliunde per subsidia privatim summissa florenos 500 denaros 83 constituentia (docente id ipsum Computu Csejtejano hic in Paribus annexo) a Nobis seorsive factam fuisse contentationem, quae quidem summa Computui seu sumptibus Dominorum Reformatorum adjecta, priorem longe augebit, sicque cum ex partis Dominorum Evangelicorum aequa proportione combinari merebitur; Nihilominus ad evitandam hanc confusionem commode fieri putaverim, si salaria Dominum Agentem (cum praesertim noster denuo a privatis manibus de suo participaverit) seorsive imposterum ab utrinque exolvantur, et non nisi residui sumptus in communes utras necessarij Cassae publicae inferantur.

Sed haec ad Rationes Claritatis Vestrae nihil faciunt, cum non nisi de perceptis suis, ac ijs aeque erogatis computum inire tenentur, quas ego, qui rite concinnatas, auctoritate ea (quam occasione finitae Diaetae ad regulandas res nostras a Nostratibus accepi) calculo meo approbo, tum ex eo, quod hae tam quoad paratam florenorum 1235 denarorum 73. summam quam vascula vini passarum nostrarum 28. (huc intellecto eo quoque, quod per Dominum Döry in hunc finem Posonij relictum est) Claritati Vestrae a Reformatis administrari conponeret, tum quod privatae meae etiam annotationes et continua cum Dominis Amicis correspondentia his suffragentur, ut siccine Missiles hae meae loco petitarum Absolutionalium in futuros casus servire quent sintque sufficientes.

Caeterum rogo, ut quae a postremo hoc Computus tempore, respectu parium sumptuum ad praesens usque intervenire contigerit, potissimum vero, quod a parte nostra submissum sit, pro necessaria directione informare dignetur: Neque intermissurus quin reciproce eatenus Claritatem Vestram certiorem faciam. Et est quidem spes mihi nunc maxima, incrementandae rei publicae adeo ingenti, nostrates non defuturos, cum nonnulli, iterata hortatione, specimina charitatis haud exigua jam dederint, de quibus, re certius intellecta, expost uberius. In reliquum autem feliciora quaeque precatus maneo.

345 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1727. november 5.

Tartalmát nem ismerjük.

346 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1727. december 18.

Madách úrral küldi a vármegyeleírást; kéri gyors javítását, mert a kancelláriára akarja küldeni. A Pelargus Gábornak adott De re rustica javítását és kiegészítését is sürgeti. A közös ügy képviselésére még senki sem érkezett. A pozsonyi iskolát ért hivatalos támadásról. Kéri, hogy az elmúlt mozgalmak ígért iratait hozza magával.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor aestumatissime!

Misi per Perillustrem Dominum Madáts Historiam Incluti Comitatus, elaboratam, vt eam rerum gnari, reuiderent. Quam ea propter cum primis Perillustri Dominationi Vestrae de meliori commendo, simulque obsecro, vt procul omni mora, ad me remittatur postliminio. Vellem enim, pluribus aliis Comitatibus coadunatam, Excelsae Cancellariae anno proxime surrecturo, dimittere. Praeterea, cum hic nuper esset Perillustris Dominus Pelargus, tradidi Eidem, elaboratam quomodocunque Rem Rusticam Hungariae, vt eam quoque haud grauate reuidere, et suis accessionibus augere dignaretur Perillustris Dominatio Vestra. Nihil enim scribere vellem, quod non intelligentissimorum Virorum calculo sit adprobatum. Ad negotium nostrum commune, quod adtinet, nondum aliquis, ex iis, quos certo certius exspectauimus, adpulit, vt metuendum sit, ne res momentosa, negligatur. Nos interim sic tertio iam decreto ab Excelso Consilio Regio, respectu Scholarum nostrarum acerrime impetimur. Deus meliora. De reliquo, quum sperem, redintegratis itineribus, Perillustrem Dominationem Vestram huc ascensuram, rogo humanissime, velit, praeter meas illas lucubrationes, in primis documenta, antea iam promissa motuum vltimorum,[1] mecum communicanda, Perillustris Dignitas Vestra secum adfere[!]; habitura me, pro singulari isto adfectu gratum memoremque. His me commendans, maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Posonii 1727. obseruantissimus
die 18. Decembris. Belius.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Paul Ráday de Ráda presentement à Ludány
Per Neusohl Losontz
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.

347 Ráday Pál Bél Mátyásnak
[Ludány?], 1727. december 18.

Barátai helyeslik a császárhoz tervezett utat, öt férfit választottak, a jövő januárra. Várja a javaslatra a válaszokat. A reformátusok nem akarják megbontani az egyességet. Az ágenseket továbbra is a közpénzekből kell fizetni.

Ad Dominum Belium 18 10bris 1727.

Redux a vindematione, distuli tantisper ad nuperas responsum, dum huc vicissim ad tuendas Juris causas approperans, quampiam e Manuscriptis reperire satagerim; praeterquam tamen cum Domino Zitkovszky hic nacto, pauca conferre licuerit, interea quoque, dum ampliorem de Actis nostris vindemialibus daturus sim informationem, brevibus lineolis hinc saltem notificanda habui: Non displicere Amicis nostratibus Consilium de itinere Viennensi projectatum, quod non modo approbant, sed et e gremio sui Viros No. 5. munus hoc Agentiae subituros delegerunt, tempus itineri destinatum affuturi Mensis Januarij intermedios dies praefigentes: Nondum equidem fixam eodem de proposito resolutionem ex responsis (quae in dies exspecto) percipere licuit, nihilominus, ut aequa parte ab áltera eadem instituatur dispositio, prout summe necessarium, ita Claritatem Vestram mutuo aliorum Consilio curaturam non est dubium. Caeterum, ut quaedam nuperarum puncta attingam, syncere declaro Nostratos a quapiam divisione, quae hactenus semper inconcussa stetit prorsus abhorrere, nec eidem ansam dare velle; Sed nec a practicata hucusque expensarum proportione recedere posse, adeoque rite id exposui, ut salaria Dominorum Agentium ex Cassa Communi seu universali perceptionum Massa debita

aequalitate exolvantur, et si quid ad partem hactenus ab ijs perceptum est vel expost percipe-retur, id in Summam [...] exolventis partis de aequo acceptetur ac imputetur, quod ipsum distributivae Iustitiae adeoque proportioni (quae charitatis fenos potius, quam destructrix est) unice convenit.
[A verzón:]
Paria Litterarum ad Dominum Beel scriptarum 28[?] 10bris 1727.

348 Jacopo Facciolati Bél Mátyásnak
[Padova], 1727. december 25.

Köszöni Hermann András disszertációját. A magyar történelemről szóló bolognai kéziratot nem sikerült megszereznie, csak annak vázlatát. Küldi szofizmagyűjteményét.

Nolui tibi sine munusculo litteras mittere; idque coegit me paullo tardius respondere, et pro doctissima Hermanni tui, seu potius nostri Dissertatione[1] gratias agere. Utinam vero Codicem Bononiensem de rebus Ungaricis, aut ejus apographum tibi comparere potuissem. Sed latet in novo ejus Urbis Instituto;[2] vixque obtinui, ipso impetrante Auctore, ut Elenchum describere liceret. Ceterum, si qua tibi rerum Logicarum cura, habes hic Acroasim λογικωτάτην ἐπὶ τῆσ τοῦ Ζήνωνοσ ἀκινησίας.[3] Petiisti Adrasti equum; mitto testudinem. Quoniam autem die scribo admodum fausto, tibi tuisque bene ominor. Vale. Ipso Natali Jesu Christi Domini Nostri die MDCCXXVII.

349 Bél Mátyás Hruskovics Sámuelnek
Pozsony, 1728. január 15.

Kéri, hogy Hont vármegye leírását készítse el és küldje el hozzá. Lászkari Jánosnak küld mintát.

Vir Venerande Amice Desideratissime.

Vt ad Te, post tantas, quae intercesserunt tempestates, scribam, cum propensa erga bonos omnes voluntas, tum imprimis elegantiores illae litterae, facile mihi persuaserunt. Nosti, Vir plurimum Reuerende, occupari me in describenda *Hungaria* nostra. Profecto, si quid mihi credis, opus est mihi unius viri cum aetatem superans tum industriam. Quia vero probauit se institutum isthoc meum Caesari indulgentissimo, pergendum est, qua ire dabitur: imprimis, quia vt summa cura studioque pergam, benignissimo suae maiestatis decreto, quod iam tum mense Septembri accepi, demandatum mihi est.[1] Proinde peto abs Te, quam possum vehementissime, vt historiam comitatus vestri Honthensis, pro ea, qua es et eruditione et in rebus agendis contentione, quam poteris fusissime, iuxta ac citissime continues, et quam primum ad me mittas. Scribo eadem caussa ad Illustrem Dominum Laszkari, eique methodum mitto, ex cuius praescripto, labor adornandus est. Spero autem futurum, vt eius non solum, sed aliorum etiam bonitate multum in ea diligentia proficias. Me profecto tibi nunquam potueris deuincire efficacius, quam si ocyssime perfeceris. Vale et pristinum tuum erga me amorem excita.
Posonii 1728. die 15. Januarii. Matthias Belius.

350 Bél Mátyás Lászkari Jánosnak
[Pozsony], 1728. január 15.

Mintát küld Hont vármegye leírásához.

351 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1728. január 18.

Senki sem vállalta a bécsi utat. Figyelmeztesse Hellenbachot. Örül, hogy Gedeont külföldre akarja küldeni. Hallét ajánlja, kísérőül pedig Kármánt. Szívesen ajánlaná hallei barátainak. Kéri, hogy Nógrád vármegye javított leírását küldje, mert a kancellária sürgeti, s a De re rusticát is javítsa és bővítse, de ez nem sürgős.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor longe aestumatissime!

Nescio, quo malo errore, aut socordia scribarum Domini Zitkovskii factum sit, vt litterae Perillustris Dominationis Vestrae, die 18. Decembris anni superioris nunc demum mihi sint redditae. Quo factum est, vt ex nostris, ad suscipiendum iter Viennense inuitari potuerit nemo. Optime factum iri existimarim, si Perillustris Dominatio Vestra Illustrissimum Dominum Baronem ab Hellenbach monuerit. Quod autem ad Dominos agentes adtinet, non commitam, vt alterutri eorum iniuria fiat, modo sumtus adsint. At enim metuo, ne totum negotium pessum eat, in tanta sumtuum poenuria. Me profecto hinc inde scriptillare, et mendicando stipem Dominorum agentium, conquirere, iam et taedet, et pudet. Quod ceteroquin consilium de Gedeone nostro ad exteros mittendo coeperit Perillustris Dominatio Vestra, id equidem, non possum non collaudare. Nam vt apud nos sine ephoro, pro eo, ac posset, proficiat, plane despero. Ita autem existimo, non posse, cum tenerae eius aetati, tum valetudini simul, et quorum caussa dimittendus est, studiis ac moribus eius melius prouideri, quam si Halam ad Paedagogium regium, dimittatur; vbi praeter sollicitissimam sanitatis curam, in omni studiorum genere, linguis et moribus, ex animi sententia proficere potest. Maxime, si Karmany[1] in ea Academia viueret, eumque sine cessatione prae oculis haberet. Vt autem Academicae libertati permittatur, suadere nequeo, quia me vestigia, oppido tristia, terrent. Interim, lubens, quantum in me situm fuerit, cum amicis Hallensibus, si iussus fuero eius caussa transigam. Deus addat consiliis successum exoptatum. De reliquo, rogo Perillustrem Dominationem Vestram, vt reuisum iam Comitatum Neogradiensem, procul omni mora, si se intra triduum vel quatriduum tuta occasio haud obtulerit, bene compactum, Postae tradere et mihi inscribere dignetur. Vrgeor enim ab Cancellaria, vt nouos iterum Comitatus censurae submittam: huic vero non parere, piaculum duco. Tum et rem rusticam commendo Perillustri Dominationi Vestrae, vt eam, saltem animi caussa percurrere, et quae videbuntur, vel emendare, vel nouis accessionibus augere, dignetur. Sed tractatus ille satis habet temporis. Quibus praeterea symbolis, laborem meum sane operosum iuuare potuerit, id vt liberaliter faciat, est, quorum enixissime rogo. His, Perillustrem Dominationem Vestram, vna cum suauissimis pignoribus, diu incolumem valere cupiens, maneo

Perillustris Dominationis Vestrae
Domini longe aestumatissimi

Posonii 1728. obseruantissimus
die 18. Januarii. Belius mp.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Paul de Ráda mon grand' Patron a Ludány
Per Rudno Neosolium Losontz
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.
[Ráday feljegyzése:] Bél Urame in Januario 1728.

352 Ráday Pál Bél Mátyásnak
[Ludány?], 1728. január 20.

Vallási ügyekről.

353 Bél Mátyás Hellenbach János Gottfriednek
Pozsony, 1728. január 29.

Vallási ügyekről.

354 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1728. január 29.

Ügyeik Bécsben rosszul állnak. A császárhoz kell fordulni. Sürgeti Nógrád vármegye javított leírását. Csejteivel beszélgetve felmerült, hogy két-két ügyintéző elég volna. Semberyvel is beszél erről.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor longe aestumatissime!

Litteras Perillustris Dominationis Vestrae die 20. Januarii datas, hodie accipio, certo sperans fore, vt meae, sub diem 18. ejusdem iam redditae sint. Ad earum proinde tenorem prouocando, paucis significo, et nostras res in dies fieri deteriores. Scholae nostrae negotium, ni fallor, perscripsi. Malum idem vlterius serpet, nisi mutare compellauerimus Principem. sed reuera surdis canitur fabula. Adest nunc hic Dominus Perillustris Csejtey, caussam acturus Dominorum Bodrogh-Kereszturiensium. Sed ne teruncius quidem submittitur, qui in salarium Dominorum Agentium deberet collocari. Verbo, caussae nostrae sumus proditores, quia nolumus optimum Principem adire. Vtinam sint, qui medio saltem Quadragesimae adsint! scribo eatenus hodie ad Illustrissimum Baronem Hellenbach, quem et Vestra Perillustris Dominatio litteris sollicitiorem faciat. Ceteroquin, Historiam Inclyti Comitatus Neogradiensis reuisam cuperem quantocyus rehabere, ex caussis iam perscriptis. Nescio autem, an tuto exspectari possit, cum eius transmissione Perillustris Dominationis Vestrae aduentus. Si tuta sit occasio, ei tradi cum adnotatis, potest; sin minus, commitatur Postae. In colloquio cum Domino Csetej[!] instituto occurrit sermo, annon sufficeret, si ex Perillustrium Dominationum Vestrarum parte duo, et ex nostra duo adessent, rem acturi. His iterum bini bini[!] possent succedere. Quod reliquum est, rogo Perillustrem Dominationem Vestram, ne desinat rei communi inuigilare. Justae sunt querelae: Justum habemus Principem: iustis vtimur mediis: cur ergo moramur? Ineunte Februario aderit Dominus Perillustris Johannes Semberi, cum quo agam pluribus. Deus misereatur nostri, nobisque excutiat torporem. His maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Posonii 1728. obseruantissimus
die 29. Januarii. Belius

[P.S. a margón:]
Si Perillustris Dominatio Vestra quamprimum certificato Domino Perillustri Kenesey adscenderit, magnum fecerit operae pretium.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Paul Ráday de Ráda, presentement à *Ludány*
Per Losontz.

[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.
[Ráday feljegyzése:] Bel Urame in Januario 1728.

355 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1728. [január 29.]

Gedeont egészségesen bocsátja el. Szolgája komor, engedetlen: Gedeonnal együtt alszik vasárnaponként istentisztelet alatt. Nógrád vármegye leírását revízióra bocsátotta. Munkáját a továbbiakban császári támogatással folytathatja. Kéri Ráday, és általa más felsőmagyarországi, különösen a zempléni urak segítségét. Pontokba szedve kér Nógrád vármegye leírásához még hiányzó adatokat.

Spectabilis Domine!

Perscriptis publicis, ad priuata nostra negotia venio. Et Gedeonem quidem sanum et incolumem eo lubentius remitto, quo maior spes est, fore, vt sine longiore mora, remittatur, vt studiis Poeseos et Rhetorices initiatus, pergere cum fructu possit. Bene is se tota hac aestate gessit, probauitque praeceptoribus suis diligentiam suam: maxime, quod ferocientes illi Debreczinensium adolescentes, quae Dei est gratia, abscesserint. Sed famulus suus, eo se in schola morosiorem praebuit; quod et in caussa fuit, vt baculo caederetur, acrius omnino, quam voluissem. quam tamen suam seueritatem eo tutatus est Dominus Conrector,[1] quod spreta disciplina scholastica, publice, magno reliquae iuuentutis scandalo, cum dicteriis insolentioribus refractarium se gesserit. Alioquin, quod ipse aduersus eum querar, non habeo, si somnolentiam excepero, vbi vna cum Gideone, quandoque, in primis diebus solis, per totum id tempus dormiunt, quod sacris dicatum est; saltem neglecto cultu, tempus inaniter plerumque prodigunt. Ceterum Historiam Comitatus Neogradiensis iam elaboratam, lubens nunc ad reuisionem misissem; verum cum aliis dissentam esse Spectabilem Dominationem Vestram nunc sciam; et proxime ad nos confidam venturam; rem in illud tempus reieci. Totum autem opus meum, Hungariae illustrandae caussa susceptum, in posterum, Suae Maiestatis Caesareo Regiae auspiciis continuandum mihi erit: id quod peculiari decreto Suae Maiestatis, mihi in scripto, in mandatis accepi: iamque publicae in Cancellaria operis mei censurae, ex mandato regio, initium factum; quin et pensio quaedam ab inclyta Camera Aulica, pro me iuuando benignissime mihi adsignata est. Ita quod coepi priuatim, bono cum Deo, principis interueniente auctoritate, finiam. Quae cum ita sint, rogo, Spectabilem Dominationem Vestram, dignetur sibi studia ista mea de meliori commendata habere, quin et aliis superioris Hungariae amicis eadem de meliori commendare, et cum primis Dominos Zemplinenses, quos toties exoraui, sed nihil tamen profeci, commouere, vt notitias suppeditare ne grauentur; metuo enim ne desides istiusmodi regiis litteris compellantur: id quod resolutum aeque est. Ceterum, circa historiam Comitatus desunt adhuc sequentia: 1. Supremorum Comitum ante Forgachios, et 2. Vice Comitum indigitatus alicubi catalogus. 3. Declaratio Nobilitatis Neogradiensis in arce Gáts Anno 1703. facta et ad S. Benedictum missa. 4. Acta processuum et transactionum, hinc cum Comitatu Pestiensi, illinc cum Heuesiensi, ob confinia vtrobique controuersa. 5. Historia caedis Losontziensis publico regni decreto ad examinandum sancita. 6. Vetera quaedam diplomata, et quae illustrandae Historiae seruitura videbuntur. 7. Vtinam et insignia singularum familiarum, suis natiuis coloribus picta haberi possent? quod reliquum est, pro beneuola Pecuniae exsolutione gratias agens, meque fauori Spectabilis Dominationis Vestrae et studia mea commendans maneo

Anno et die Eodem.

Praetitulatae Dominationis Vestrae

obligatissimus seruus
Belius mp.

356 Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak
Pozsony, 1728. február 18.

Facciolati levelét továbbítja.

356–358

Perillustri VIRO Ladisla[o] Radvansky
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Facciolatus noster, vir, quod nosti, omni laude maior, hanc Tibi occasione reddi a me voluit: id quod eo facio lubentius, quo magis nostra vtriusque interest, vt quam primum, amicus ille cognoscat, suis singula locis, tempestiue reddita esse. Plura non habeo, quam vt illustres parentes Tuos, et vniuersam gentem Vestram bene valere, nostroque nomine saluere iubeam. Vale. Pisonii 1728. die 18. Februarii.

357 N. N. epigrammája Bél Mátyáshoz
[Bécs?], 1728. március eleje?

Egy császári tanácsos dicsérő sorai a vármegyeleírásokról.

Ad Auctorem
Caesareo Regio per Hungariam Historicum.

Pergis in Historia per bellam traditionem.
BEL contra ignavos justaqve bella geris.
Laudo propositum vigilatum laudo laborem
Plus Patriae proficis ac Cicero Tacitus
Qvi tacet ille latet, latuisse Theologus optat
Attamen Historicum plus patuisse juvat.
Qvo pede coepisti pergas Decretaqve serves.
Regis – o o sic bene curret opus.

Sic adlusit lingva manuqve
N. N.
Sacrae Caesareae Regiaeqve Majestatis Consiliarius.

358 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1728. március 5.

Zólyom, Túróc és Szabolcs vármegyék, továbbá Kővár kerület revíziója során talált kifogások. Utasítás a vármegyeleírások revízióztatásáról.

Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Cancellariae Aulicae Hungaricae nomine,
Discreto Viro Matthiae Belio hisce intimandum.

Opus Geographico-Historicum, in quatuor Tomos divisum, et tres Comitatus, utpote Zoliensem, Thurocziensem, et Szabolczensem, necnon Districtum Kővár, in se complectens, in accuratum Scrutinium, per Censores ad id ordinatos sumptum fuisse. Quia vero passim, et frequens mentio Religionis intuentibus inibi occurreret; Eundem Authorem minime latere posse haudquaquam dubitari, quod statim ab initio suscepti istiusmodi Operis, eo nomine serio commonitus fuerit, ne videlicet in Descriptionibus Comitatuum, Negotium Religionis quoquomodo attingat; Verum ea unice, quae ad materiam Geographicam, et Prosapiarum in Regno Hungariae commorantium originem spectant, penes Locorum, et Territoriorum, necnon diversi soli ingenia variosque situs, juxta suppeditandas utpote sibi per Comitatus publicas rerum Notitias, digeste conscribat. Idcirco, praeattactam Cautelam hic loci quoque repetiet, ut a modo

imposterum id diligenter observentur, Eundem moneri. Et demum, cum nonnulla, ad Filum historicum minus pertinentia se se oculis obiiciant; expedientius sane fore censeretur, ut eadem juxta Observationes infra appositas prorsus ommittantur.

Et quidem primo loco, circa Descriptionem Comitatus Zoliensis §. 11. Folio 2, ubi Jacobi Zableri Carmina[1] describuntur, occurrit nuperorum Toruniensium Fatorum in glossemate subinserto minus caute appositorum introducta mentio; siquidem vero id prouti quampiam animositatem redolet, ita ex Historia Hungarica absolute omitti debet. Demum inibi §. 15. quo loco nimirum Author de se scribit formalibus: Mihi interim intra Urbem apud Divae Elisabethae Parochiam, ubi tunc Sacris praeeram etc. ex certis rationibus et causis pariter totaliter omittendum veniet. Postmodum §. 13. Partis specialis, Membro primo, quo videlicet loco certae Commissionis, quasi vero Anno 1686. in puncto Religionis celebratae, mentio induceretur, id quoque erroneum est, siquidem memorata Commissio, jam post Annum 1681. celebrata extitisset: Quamobrem id etiam silentio praetereundum erit. Non absimiliter Membro 2. Politico §. 4. ubi mores Agrestium, seu rurestrium Personarum, tam quod saltationes, quam et conciliandos inter ipsos amores in binis Comitatibus, Zoliensi utpote, et Thurocziensi commemorantur, non esse e re, ut hi ridiculi ritus ad posteros transcribantur: quippe aliunde ipsemet etiam Author, ejusmodi excessus a Magistratibus jam correctos esse recognoscit, ac idcirco necessarium existimari, ut tota illa Narratio, quae a verbo; Evenit enim anno etc. incipit, usque ad §. 5. qua in Censura Cancellata, extra Historiae hujus Canalem collocetur. Postea Membro 1. ubi de Processibus Comitatus Zoliensis discurritur, et consequenter §. ibidem 11. tumultus Bocskaiani, et demum etiam Rákócziani nomine Belli insigniuntur; id pariter corrigi debet; et loco Belli (quod nisi inter pares suscipi consuevit) Motuum potius intestinorum, seu seditionis civilis vocabula accersantur, id quod non saltem in citatis Locis, sed et in futurum e re nata ita observetur. Huic accedit, quod §. 12. Membro 2. iterum sit mentio de Templis per Generalem Rabattam restitutis, haec quoque, veluti minus convenientia, et Religionis Negotium redolentia, repudientur. Posthac in Processu Inferiore Zoliensi Sectione I. §. 6. sub Descriptione Vetusolii, ubi nimirum fit mentio Bottyáni, specialis distinctio erit observanda; ne videlicet vetusta Comitum de Battyán Prosapia, Sago semper et toga illustris, ac continuo Regibus suis fidelis, per ejusmodi nuncupationem a credula posteritate quoquomodo in Censuram trahatur. Idcirco praeattactus Bottyán, potius nomine vulgari (uti nimirum hinc hunc nominare moris erat) Vak-Bottyán vocetur. In Processu demum Thurocziensi Membro 2. §. itidem 2. descripti Rusticorum, seu Agrestium nuptiales ritus, quemadmodum jam superius de Comitatu Zoliensi Membri Secundi Politici, Paragrapho 4. memoratum fuit, penitus cancellentur, et eradantur. Dehinc porro Narratio illa, quae Membri 4. Paragrapho 2. de extructione Castri Thurócz cernitur, et Iványkam quempiam respicere, Eidemque de Anno 1283. attribui existimantur, pari passu expungatur: Cum aliunde, ex Bulla Aurea Praepositurae Thurocziensis appareat, Eandem a Bela Rege, jam in Anno 1252 fundatam extitisse: Proinde judicari, ut specificati Anni, et dicti Castri exstructio accuratius consideretur. Ultimatim vero, quantum certum Processum, seu Parochialem Comitatensem Districtum attinet, ubi minimum Membro 2. et Paragrapho 3. Numero 1. ingenium Loci celebritas etc. usque ad verba: Caeteroquin Vici ager etc. totaliter, veluti rejectaneum, deleatur. Quamobrem, memoratus Author circa praemissas necessarias correcturas, se accommodare, et demum Notitias necessarias a Comitatibus maturius adurgens, et, antequam eaedem ad Regiam hanc Cancellariam transmittantur, quo iidem Comitatus circa Individua sua circumstantiales et genuinas Informationes suppeditare velint, eosdem interpolare noverit, et haudquam intermittat. Cui in reliquo Cancellaria haec Regia Hungarica Aulica manet addicta, et benevola.

Per Cancellariam Regio-Aulicam Hungaricam
Viennae die 5. Mensis Martii Anno Domini 1728.

359 Raymann János Ádám Bél Mátyásnak
[Eperjes], 1728. március közepe

Bél Preces Christianae című imakönyvéről küld véleményt, rossz egészségi állapotáról számol be.

360 Bél Mátyás Raymann János Ádámnak
Pozsony, 1728. március 24.

Tetszik Raymann tanácsa, hogy a Preces Christianaet küldje el Kanoldnak. Intézkedett már. Fájlalja, hogy Raymann beteg, ő maga is bélgörcstől szenvedett a minap. Műve egy részét a cenzúrától visszakapta, a róla való véleményt tükrözi a mellékelt epigramma.

Excellentissimo Viro Joanni Adamo Raymanno
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Placet Consilium TVVM de mittendis ad Kánoldum Precibus Christianis.[1] Idem ut faceret amicus Lipsiensis jam perscripsi. Propterea dabis operam ne qvid bonae mercis intercidat. Doleo autem qvod TE valetudinarium scribas. Aetatis morbum credo qvem ipse ego sensi dum iis Annis vitam agerem. Fac ergo Optime Raymanne ut valeas, qvod unum est fugitivae vitae solatium. Sed qvid dicam? Ipsus eqvidem nuper Colica haemorhoidali correptus pessime, si qvid mihi credis habui. Ita monemur fatiscente Natura, ne nos immortale credamus. Caeteroqvin si id TVA interest nuncio partem Operis mei e Censura Cancellariae rediisse[2] qvali eventu Epigramma qvod adnecto[3] loqvitur. Nam benignissimum Decretum Caesareum neqveo adscribere. Vale et virtute Resurectionis Jesu Christi fruere. Pisonij 1728. die 24. Martij Natali meo Quod Deus Bene Vertat, 44.

[A mellékletet ld. a 313. sz. alatt.]

361 Bél Mátyás Raymann János Ádámnak
Pozsony, 1728. április 22.

A kért könyveket elküldette, talán még nem késő. A példányokat mindenképp megkapja. Örül, hogy meggyógyult. A tokaji szőlők leírására az egész nyár rendelkezésére áll. Az ország természeti leírását orvosoknak kellene végezniök. Bővítse Clusius gombákról írt adatait. A szakácskönyvet szívesen fogadja, az országgyűlésre jövőkkel biztonságosan elküldheti. A vallásügyi pénztár üres, 300 forintot már a saját kontójára vett kölcsön. Az ágensekre vonatkozó döntésről tájékoztatni fogja.

Excellentissimo Viro Joanni Adamo Raymanno
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Qvemadmodum jussisti ita feci hoc est merces illas TVAS dimittendas curavi, eo itinere qvod TIBI magis collibuit. Nescio autem an non tardius qvam oportuisset designatio ista ad amicum meum perlata sit. Qvidqvid ejus sit, accipies exempla[1] modo vigiles esse velint amici Vratislavienses. Ego nuper per Norimbergam aliqvot exempla huc destinavi, sed pauca admodum. Illud vehementer laetor, qvod TIBI ipsi redditus bene valeas. Probo ego TVVM institutum, qvod naturam sui ipsius medicum esse velis, Ita et ego statutum habui, sed migrandum fuit consilium cum ob vitae genus sicuti nosti arctum tum imprimis qvod Musarum sim παραδαρτον Igitur jam diu est, cum depletiones easqve largus omnino adhibeo. DEVS nos sibi habeat incolumes. Non est autem ut sollicitum TE vitium Tokaiensium genera habeant. Si materiam descripsisti, additis Nominibus vernaculis functus es laudabili munere. Nolim prae-

terea ut nimi[!] opere properes. Tota TIBI aestas patet. Bene vero feceris, si acidularum et qvam toties commendo Materiae Medicae rationem exqvisitiorem habueris. Enim vero totam hanc Historiae Naturalis partem Medici occupent necesse est. Non dubito habere TE Clusium de fungis Pannoniae.[2] Ages hunc TV auge, fungoso hoc tempore, ubi deliciae hae, maxime mensis se ingerunt. Nam et hunc adparatum in opere Historiae Naturalis vellem exstare. Coqvinarium autem libellum, qvod pro TVA bonitate exspiscatus es gratus accipio. Tutissime eum his commites, Litteris TVIS comitatum, qvi ex urbe vestra ad Comitia huc sunt accessuri. An vero Agentem qvem vocant vestratem ad nos exmittere debeatis nescio. Cum certum sed nec e re nostra sit, religionem in Diaetam vix amplius prodituram. Praestabit eos sumptus in commune conferre, qvam innaniter dissipare. Adfirmo enim TIBI tanta pecuniarum fiscum nostrum inopia laborare ut jam Rhenensium florenorum 300. debita in meum ipsius caput consciverim, modo ne res deseratur communis. Huc ergo sumptibus opus est. Sin autem ita judicaverint nostri ut adsit aliqvis, non TE sinam ignorare. Vale optime. Pisonij 1728. X. Calendarum Maij.

362 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1728. október 16.

Köszöni a bort és a pénzt. A távozó Gedeont peregrinációra még alkalmatlannak tartja. A vallásügyről. Ajánlja a De re rusticát.

Spectabilis ac Generose Domine,
Domine et Fautor aestumatissime!

Abiturientem Gedeonem nostrum litteris prosecuturus primo quidem Spectabili Dominationi Vestrae, dum pro vino, dum missis florenis 100 debitas ago gratias, daturus operam, vt genus tot beneuolentiae, qualibuscunque officiis meis, queam compensare. Sperabam equidem, sine cessatione, studia oratoria continuaturum Gedeonem; quod et vtile sane fuisset; sed quum ita visu sit Spectabili Dominationi Vestrae, nihil reluctor. An ad exteros opportune mitti queat, ambigo, tum, quod nondum solidato sit corpusculo, tum, quod maturiora in eo studia, suscipienda peregrinatio deposcit. Verum ista in prudentissima Spectabilis Dominationis Vestrae dispositione posita sunto.[1] Ad negotium religionis, quod adtinet, nimium id exulceratum est. Praeterquam enim quod grauamina Cleri suum sortita sunt progressum; nostra certe declaratio, neque a Palatino, neque a Personali admissa acceptataque est.[2] Accedit, nimia hominum nostrorum somnolentia, cum hi quidem placere, illi metuere inaniter malunt, quam, pro eo, ac res est, in commune consulere. Vtinam adfuisset Spectabilis Dominatio Vestra, alio sane loco res esset! Nunc ex casu Kis-Körösiensi, quid sit secuturum, pauidi prospicimus. Deus meliora! Plura non habeo, quam vt diuitem vindemiam precatus, Spectabilem Dominationem Vestram, cum incluta gente sua, optime valere cupiam, et Rem Rusticam Hungariae, de meliori commendem. Qui sum maneoque

Spectabilis Dominationis Vestrae

Posonii 1728. obseruantissimus
die 16. Octobris. Belius

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Paul de Rada mon tres estimé Patron à Ludany
[Pecséttel.]
[Ráday feljegyzése:] Bel [...?] in 8bris 1728.

363 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1728. november 5.

Tartalmát nem ismerjük.

364 Bél Mátyás Halmágyi Istvánnak
[Pozsony], 1728. november 14.

Sürgeti Kraszna vármegye leírásának visszaküldését.

365 Halmágyi István Bél Mátyásnak
Somlyó, 1728. november 18.

Kraszna vármegye leírását kiegészítve küldi vissza, további szolgálatait ajánlva. Közép Szolnok vármegye leírását rövidesen megkapja Dobay Pál testvérétől.

Celeberrime ac Clarissime Domine!
Domine Semper Colendissime!

Posonio sub 14 labentis datas Praeclarae Dominationis Vestrae Literas, cum acclusis ad Dominum Paulum Dobaj sonantibus, perque expressum pro certo Tran[sporto] missis, maximo cum honore recepi; Et qvia antecedens hujus Inclyti Comitatus ad Diaetam Inclyti Hungariae Regni Deputatus domum redire non cessatus fuisset, novus Deputatus Perillustris Dominus Georgius Gencsi recenter expeditus, eandem Diaetam continuare ordinatus, ac etiam hesterna die iter ingressus fuisset, postulatam Historiam, repraesentationis fine omni meliori modo eidem recommendavi, et confido eundem quantocius repraesentaturum. Fatendum, dari adhuc hinc inde defectus, per communicationes tam facile corrigendos, vel supplendos; ubi etiam Celeberrimam Dominationem Vestram maxima in honoris observantia rogo, Sicubi et qvid desiderabitur, ulterioris informationis fine communicare dignetur. Sperarem etiam Perillustrem Dominum Paulum Dobaj, Historiam Inclyti Comitatus Szolnok mediocris, his diebus, per suum Fratrem Perillustrem Dominum Petrum Dobaj, pariter ad Diaetam ex parte ejus Inclyti Comitatus Neo-Ablegatum praesentasse; qvod tamen me latet [...] Quibus me aestimatissimis Praetitulatae Dominationis Vestrae favoribus enixe commendo, mansurus

Celeberrimae Dominationis Vestrae

Somlyó 1728. devinctissimus Servus
18. Novembris. Stephanus Halmagyi.
[Pecséttel.]
[Bél feljegyzése a levélen:]
Memoriae. Has mihi notitias submisit, post quadriennii detentionem laboris mei, Perillustris Dominus Stephanus Halmágyi, Inclyti Comitatus Krasznensis Juratus Notarius. Anno 1728. die 28. Nouembris.

366 Szluha Ferenc Bél Mátyásnak
Bécs, 1728. november 20.

Küldi a Historia ducum Styriae-t és a két hercegség Topographiáját.

+
Bone Domine, et Amice, honorande,

Ut, ex rugosa Styriae peregrinatione, etiam in Dominationem Vestram, tantillum derivetur; Submitto Ducum Styriae historiam,[1] non in ellegantem, ac ut eam volventi, licuit conjicere, nec deviam a Veritate. Tangit Viciniam quoque nostram, et Fata; Subinde, in modernam Aetatem protensa. Librum eo magis gratum fore existimo, quod praeferat Nomen, et Gloriam clementissimi Domini nostri; omni illo virtutis genere gloriosi, quod ex multis continet Liber. Addo praeterea Topographiam Duorum Ducatuum,[2] Nostratium memoria, ut cunque refertam; Meque ennixe devoveo, et maneo

Viennae 20 9bris — Servus paratissimus
1728. — Franciscus S[averius] Szluha mp.

367 Bél Mátyás Szluha Ferencnek
Pozsony, 1728. november 24.

Köszöni a Historia Tyrolensist és a Topographia Carinthiae et Carnioliaeque-t. Beszámol a Notitia-kötetek készítéséről, újabb köteteket tervez küldeni jóváhagyásra a kancelláriára s várja, hogy a Liptó- és Nógrád vármegyék leírásait visszakapja onnan. A túróci prépostság alapítólevelét és párbajjal eldöntött ügyek vele való közlését kéri.

Responsio [ad Franciscum Szluha].
Illustrissime Domine! Domine Gratiosissime!

Redditae sunt mihi Illustrissimae Dominationis Tuae litterae, cum gemino munere coniunctae: quas, quo acceperim animo, quam grato, quamque obsequenti, qui eas ad me detulit, Zitkowszkyus noster, haud obscure intellexit. Et Tyrolensi quidem historia[1] vehementer laetatus sum, tum quod elegantem conscriptam video, tum in primis quod ab Illustrissimae Dominationis Tuae singulari munificentia praefecta est. Erit mihi eius vsus passim, cum res gestas Regum Hungariae enarrabo. Nam in eo sum, vt cum nostris historicis, limitaneorum scriptorum monumenta, quam sollicitissime conferantur. Itaque quoties excutiendi voluminis occasio fuerit, toties grata accepti beneficii recordatio, animum memorem subibit. Praeterea grata mihi accidit, et Carinthiae Carnioliaeque Topographia,[2] ob singularem adcurationem, qua magna omnino volumina, in hoc exsile compendium misit auctor. Proinde, pro vtroque munere, gratias Illustrissimae Dominationis Tuae habeo, quas animus concipere potest, maximas dum testari aliquando potuero, quanti mirificam hanc, erga studia mea propensionem aestimauerim.

Caeteroquin, in elucubrando opere, assiduus quidem sum, sed eo tamen infelix, quod tam lente procedant omnia. Nihilominus, maturuerunt iterum complures Comitatus, quos surgente, bono cum Deo, anno, ad Excelsam Cancellariam, mittere paro. Utinam interea Liptouiensis et Neogradiensis qui adhuc sub censura delitescant, ad me, cum adprobatione, qua digni visi fuerint, redire queant. Adhuc vero Bullam, qua Praepositura Thurocziensis fundata est; quin Processus etiam duello terminatos, ab Illustrissima Dominatione Tua auidus exspecto, vt suo singula loco, mature inseri possint. Oro proinde rogoque Illustrissimam Dominationem Tuam, vt suis, de me, bene meritis, hunc quoque cumulum adiicere, pro mirifica bonitate sua, adiicere[!], haud grauetur. Deus felicitet Illustrissimam Dominationem Tuam omni corporis animique beatitate. Ita toto pectore precatur

Illustrissimae Dominationis Tuae
Domini longe gratiosissimi

Pisonii VIII. — cliens humillimus
Calendarum Decembris 1728. — Matthias Belius

[Címzés:]
Illustrissimo Domino Francisco Szluha de Iklad, perpetuo in Salgó et Bábolna, Sacrae Caesareae Maiestatis Cancellariae Hungaro-Aulicae Consiliario etc. — Viennae

368 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1728. december 3. körül

Tartalmát nem ismerjük

369 Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának
Pozsony, 1729. január 26.

Cenzúrára küldi hét vármegye leírását. Kéri, hogy a császár által ígért segítséget sürgesse a kancellária a kamaránál.

Excelsa Cancellaria,
Domini Domini longe Gratiosissimi!

Quod partibus meis, quas semel, bono cum Deo, in describenda dulcissima patria, occupaui, pro virili defungi pergam, tertium istud operis volumen, quod ex benignissimo Sacrae Caesarea-Regiae Maiestatis, decreto, Excelsae Cancellariae, obsequentissime, ad censendum submitto, quadamtenus testabitur. Nimirum, Comitatus exhibeo septem: Máramarusiensem, Vgotsensem, Krasznensem, Békésiensem, Zarándiensem, Aradiensem, ac denique Csanádiensem: in quorum historia concinnanda, partim amicorum, partim mei ipsius amanuensis, hominis docti, opera, quem ad peragrandos istos Hungariae angulos, proprio sumtu dimiseram, vsus sum. Postea, ipsi quoque Comitatenses, quibus reuidendum dedi laborem, symbola sua adiecerunt.

Restat itaque, vt Excelsa Cancellaria, pro sua, erga opus hoc meum, benignitate, eosdem istos Comitatus, gratiose censere, et calculo, quem merebuntur, adprobatos, ad me postliminio remittere, haud dedignetur: id quod, precibus conceptissimis, supplex oro rogoque.[1]

Quia praeterea, subsidium, quod Sacratissima Sua Maiestas, huic meo labori promouendo, clementissime, Anno 1727. die 4. Septembris resoluerat, ab Excelsa Camera Aulica, ad quam per idem benignissimum Suae Maiestatis Sacratissimae decretum, relegatus fueram, exsolutum mihi nondum est; et vero, sumtus in opus tam vastum, quotidie fieri oporteat, rem meam familiarem propemodum exsuperantes: Eatenus quoque, Excelsam Cancellariam, Dominos Dominos, mihi longe gratiosissimos, cum submississima obsequii testificatione, exorandos duxi; vt memoratum subsidium, Excelsae Camerae Aulicae, iterum de meliori commendare, eiusdemque admaturandam exsolutionem, gratiose adurgere dignarentur.

Quod equidem, erga laboriosissimum Opus meum, benignae voluntatis documentum, sanctissime habebo semper, daboque operam, vt si id nequeam demereri, posteritati tamen, quam sollicitissime commendem. Qui sum

Excelsae Cancellariae
Dominorum Dominorum mihi longe Gratiosissimorum
cliens obsequentissimus
Matthias Belius
Hungariae Antiquae et Nouae
Auctor mp.

Pisonii 1729.
die 26. Januarii.

[Borítékon:]
Excelsae Suae Sacratissimae Caesareo Regiaeque Maiestatis, Hungaro Aulicae Cancellariae,
Dominis Dominis suis longe Gratiosissimis. Viennae.
[Pecséttel.]
[A borítékon a hivatal feljegyzése:] Praesentatum 31. Januarii 1729.

370 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1729. január 29.

Jókívánságok. A vallási helyzetről. Dolgozik nagy művén. Küldi közben megjelent imakönyvét.

Excellentissimo VIRO Domino Danieli Krmann, Superintendenti
Gratiam, Misericordiam, Pacem! Matthias Belius.

Dum ad VOS redit Generosus Dominus Basilides, non putaui committendum esse, vt litteris vacuus, ad TE veniat. Ac primo quidem, ineuntem annum, qui nobis, propitio numine, surrexit, talem TIBI voueo, qualem TVTE, apud coelestem Patrem, per Christum, deprecaris; hoc est: omni corporis et animae beatitate, adfluentem. DEVS TE habeat, tam diu incolumem, dum instauratos muros Hierosolymorum, et pacem Israelis videre possis. Nam et istud, ad summam votorum meorum pertinet; maxime, cum eo fere loco sint res nostrae, quo erant, cum maxime periclitarentur. Nolo pluribus calamitatem nostram queri. Recordabere, quae perscripsi saepius, et habebis expressam rerum nostrarum imaginem. Ad me, quod adtinet, post laboriosi muneris sollicitam procurationem, scribo adhuc, et lentis licet vestigiis, pergo tamen, conitorque, vt et Caesari, obstrictam fidem exsoluam, neque eludam orbis litterati, quam concitaui, exspectationem. Neque tamen ita me his studiis patior distineri, quin, vacua tempora, sacris meditationibus, pro tenuitate virium, dispungam. Harum specimen Preces Christianae[1] sunt, quas TIBI, xenii loco, mitto, dedico, consecro. Accipe munusculum, quo TIBI, post Sacra Biblia, a me mitti exquisitius, non potest. Non quod tanti faciam exsilem opellam meam; sed quod totam beatitatem nostram, exercitio precum, e fide profectarum, absolui credam. Certe, si qualemcunque hunc conatum, adprobatum abs TE, intellexero, in lucris id deputabo, sumamque, ex TVO isto iudicio, tantum alacritatis, quantum ad maiora perficienda, sufficere posse, existimabo. DEVS nobis, vitam, pacem, et quod caput rei est, vberem Spiritus sui gratiam! Cui TE, diligentissime commendatum, optime Valere cupio. Proinde, vale in Domino, et de rebus TVIS, communibusque, nos, quamprimum, edoce. Pisonii 1729. 4. Calendarum Februarii.

371 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1729. február 12.

Tartalmát nem ismerjük.

372 Ráday Pál Bél Mátyásnak
[?], 1729. március 10.

Gedeon otthontartásáról.

373 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1729. március 20.

Sajnálja, hogy Gedeon hosszabb időre elszakad tanulmányaitól. Hasznára lesz, ha betekint a család ügyeibe, de örül, hogy vissza akar térni. Régi szállásával várják. Vallásügyekről. Sürgeti a De re rustica visszajuttatását, az elmúlt zavargásokra vonatkozó iratokat és Nógrád vármegye leírásának kiegészítését.

Spectabilis ac Generose Domine,
Fautor aestumatissime!

Litteras Spectabilis Dominationis Vestrae, die 10. exaratas, 17. ejusdem, rite percepi. Doleo, et ipse, diuturniorem Gedeonis nostri, a Musis, seiunctionem. Interim, ne sit quid male. Proderit eidem, iura familiae suae, optimo patre praelucente, introspexisse. Jam, quod redire gestiat, ipsi quidem gratulor, mihi gaudeo, maxime, cum videam, nouam se mihi occasionem dedere, bene, de Spectabili Dominatione Vestra, merendi. Hospitium ei pristinum, constans erit in posterum. Neque enim reperire potest commodius. Res nostrae religionariae, adhuc fluctuant, gubernatore destitutae. Proinde, bene fecerit Spectabilis Dominatio Vestra, si, meditatum diu iter inierit, vt in commune consuli possit, an vrgeri debeat Execut[io] commissionis religionariae, nec ne? Quantum ad studia mea adtinet, rogo, quam possum, obsequentissime, vt tractatum meum de Re Rustica Hungariae, item, documenta, ad historiam praeteritorum motuum spectantia, quae haberi poterunt, secum adferre, haud dedigneretur; additis simul, quae ad illustrandam Historiam Comitatus Neográd, pertinere videbuntur. His me fauori commendans, maneo

Spectabilis Dominationis Vestrae,

Pisonii 1729. die 20. Martii.

obseruantissimus
Belius

374 Krmann Dániel Bél Mátyásnak
[Miava], 1729. április eleje?

Megköszöni Bél latin imakönyvét, édességet küld.

375 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
Pozsony, 1729. április 13.

Örül, hogy tetszett imakönyve. Most német imakönyvét nyomják. Egészségügyi kérdésekről. Mollert hívassa magához.

Summe Reuerendo, Excellentissimoque VIRO, Domino Danieli Kermanno
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Vehementer me TVA oblectauit beneuolentia, quod non modo Precum Christianarum,[1] profectum a bono animo munus, placidus accepisti, sed missis simul cupediis, me, meosque recreare voluisti. Tota mea, in edendis precibus destinatio ea fuit, vt desiderio communium nostrorum amicorum, Jeszenakios volo, satis fieret. Plane illi hanc mihi operam iniuxerant[!], qua eo defunctus sum lubentius, quo mihi certius promittebam fore, vt labor ille emolumenti quidpiam, apud bonas mentes, pariat. Nunc, Germanicus libellus, alio tamen ordine, quin et precibus aliis instructus, excuditur.[2] Is vbi prodierit, non eo TE sinam carere. Alioquin, de aduersa TVA valetudine, subinde me nostri amici docuerunt. Nunc TIBI ex animo gratulor, quod et melius Te occipias habere, et naturam, in secernendis haemorrhoidibus, benignam adeo experiaris. Plus Tibi, si quid mihi credis, vnicum istud naturae beneficium proderit, modo eius diligens fueris obseruator quam plenae pharmaceutarum tabernae. Dabis ergo operam, ne acidis, concoctuque difficilibus cibis, cum debilem stomachum oneres, tum haemorrhoidum successum sufflamines. Breui, in TVA vicinia Mollerus noster aderit. Fac, ad TE eum mittat Spectabilis Ottlik: non Te poenitebit, virum Machaona, consuluisse. Quae hic agantur, ex no-

stris accipies. Scilicet, numquam bella piis, numquam certamina desunt. DEVS TE virtutis resurrectionis JESU CHRISTI reddat participem. Vale. Pisonii, inter Sacrorum laborum ardua initia, 1729. 13. Aprilis.

P.S. Morbus subcutaneus, de quo scribis, febricula fuit miliaris, seu purpurae genus quoddam, familiare puerperis. Quod, si redierit, regimine opus fuerit sollicitiore. Solet enim quandoque funestius desinere.

376 Bél Mátyás Ráday Pálnak
Pozsony, 1729. április 17.

Gedeon visszaérkezett. A De re rustica kéziratát Pelargus Gábor másfél éve elvitte, hogy átadja Rádaynak. A pozsonyi evangélikusokra nehezedő nyomásról. A közös protestáns vallásügyet a reformátusok elhanyagolják, kéri az ügyben Ráday segítségét.

Perillustris Domine,
Fautor aestumatissime!

Rediit, bono omnine, Gedeon noster, quem pro more meo, accepi, daboque operam, ne quidquam in eo curando, intermittatur. Super praenumeratis, Fatvitsio[!] recepisse dedi. Miror vero Tractatum meum, De Re Rustica Hungariae, qui iam sesqui anno, per Dominum Pelargus ad illas partes delatus, illic detinetur, Perillustri Dominationi Vestrae, redditum esse nondum: cum tamen sola ea de caussa missus fuerit, vt Perillustri Dominationi Vestrae ad reuidendum traderetur. Proinde, res mihi gratissima accideret, si Perillustris Dominatio Vestra, laborem eum a Domino Pelargus, ad quem scribo, extorqueri faceret, ne forte penitus dispereat. Res nostrae religionariae desertae iacent. Nos interim Posonienses, iuris iurandi caussa, quod per sanctos negauit se praestiturum Judex, miris modis ab Excelso Consilio exercemur. Tametsi vero, res ea, ad publicum pertineat, eo quod toti Protestantium corpori intentetur; tamen deserimur ab omnibus, iamque vix ferendis sumus sumtibus. Certe Domini Reformati penitus absentare se se incipiunt, cum a sumtibus conferendis, tum a consulendo in commune. Bene, si ita placet aliquibus; sed meminisse opporteret illius: Hodie mihi, cras TIBI! si miseri Lutherani fecerint naufragium, certe Domini Reformati habent cur in portu metuant de naufragio. Itaque, rogo Perillustrem Dominationem Vestram, dignetur suis excutere torporem. Certe Dux et auctor nobis opus est, qui incuriam nostram, in curandis religionis negotiis, extundat. His me commendans, maneo

Perillustris Dominationis Vestrae

Pisonii 1729 obseruantissimus
die 17. Aprilis. Belius mp.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Paul de Ráda presentement à Ludány.
[Pecséttel.]
[Ráday feljegyzése:] Bel Uramé in [...?]

377 Bél Mátyás Pelargus Gábornak
Pozsony, 1729. április 17?

Sürgeti a De re rustica kéziratának Rádayhoz való eljuttatását.

378 Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának
Pozsony, 1729. április 25.

Felküldi cenzúrára Moson, Sopron és Tolna vármegyék leírását. Ír munkája nehézségeiről, kéri a segítséget, különösen a térképek elkészíttetésében.

Excelsa Cancellaria,
Domini Domini longe Gratiosissimi!

Tametsi geminum adhuc laboris mei volumen, quod Excelsae Cancellariae, pro eo, ac debui, ad censendum submisi, retro est; tamen, committere, nec volui, nec potui, quin praesens quoque, quod interea maturuit, Eidem benignae censurae, iterum iterumque, eo substernerem obsequentius, quo magis, coeptum, indulgentia Optimi Principis opus continuare pro virili, mearum esse partium, intelligo. Volumen est, tres complexum Comitatus, Mosoniensem, Semproniensem, et Tolnensem. Singulos a viris rerum gnaris, reuidendos curaui, emendandosque. Mosoniensi certe, Ipse Comes Supremus,[1] supremam manum imposuit. Sperabam autem fore, vt plures, hac eadem occasione, posint[!] mitti; sed enim cunctatione reuisorum, ad quos lucubrationes meas, ex gratioso Excelsae Cancellariae decreto, dimisi, factum est, quominus id praestare iam potuerim. Atque istud quidem est, quod sane, inter praecipua, vtilissimi Operis mei impedimenta, suo merito, retulerim. Praeterquam enim, quod in notitiis impetrandis, difficillimos, alicubi vero plane inexpugnabiles, ciues nostros experior; sunt non pauci, qui missas ad se, magno labore partas lucubrationes, vel disperdant penitus, vel certe annis pluribus, mordicus detineant, nullis precibus facile extundendas. Hoc nisi esset, procliue foret, anno surrecturo, integrum Tomum typis subiicere. Nunc, quia cum duritie hac popularium nostrorum colluctandum mihi est; ingratiis profecto, et temporis iacturam facere cogor, et sumptuum. Vt taceam, fructu laboris mei, summorum et imorum exspectationem, defraudari. Quocirca, Excelsam Cancellariam, maiorem in modum, atque id quidem obsequentissime, rogandam duxi, vt pro singulari sua prouidentia, sufflamen istud honestissimi vtilissimique operis sufferre haud grauaretur. Quam equidem, benignitatem, vna mecum orbis eruditus, aeternis laudibus prosequetur. Huc et facultas concinnandarum mapparum Geographicarum, pertinet; quippe sine quibus, caeca futura est, etiam accuratissima Comitatuum descriptio. Qua in re, cum praesto mihi sit, mathematicus, in hoc genere, consummatissimus, idemque Nobilis Hungarus, exquisiti quiddam cuperem elaboratum: maxime, cum mappae, quae circumferuntur, Hungariae, myriadibus errorum scateant. Ista sunt, quae Excelsae Cancellariae, supplex insinuanda habui, fretus spe certissima Excelsam Cancellariam, Dominos longe gratiosissimos, productum hucusque opus haud deserturam. DEVS seruet Excelsam Cancellariam, non incolumem modo, sed omni etiam bonorum genere adfluentem.

Excelsae Cancellariae,
Dominorum Dominorum longe Gratiosissimorum
seruus et cliens deuotissimus
Matthias Belius
Hungariae Antiquae et Nouae Auctor mp.

Pisonii, 1729.
die XXV. Aprilis.

[Borítékon:]
Excelsae Cancellariae Regiae Hungaro-Aulicae, Dominis, Dominis, longe Gratiosissimis
Viennae.
[Pecséttel.]
[A hivatal feljegyzése:] Praesentatum 2. Maij 1729.

379 Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak
Radvány, 1729. július 26.

Zólyom vármegyei fő- és alispánok, továbbá néhány más felföldi vármegye fő- és alispánjainak összegyűjtött neveit küldi.

Summe Reverende, Clarissime Doctissimeque Domine Radvány 26. Julij 1729.
Fautor mihi Colendissime.

Praemissam mei, servitiorumque meorum debitam Commendationem. Memor tam jussorum Claritatis Vestrae quam obligaminis mei, qua mihi reperire licuit, praesentibus communicanda censebam. Vice Comites nimirum Comitatus Zoliensis per me reperti sequentes. Philippus Vice Comes de Zolium Anno 1291. Michael Vice Comes de Zolio 1350. Magister Rudolphus dictus Kratz 1360. Ladislaus Czésse de Keresztur, et Georgius Markusfalva 1474. Georgius de Radvany Vice Comes de Zolium 1509. Iterum Georgius Radvanszky Senior 1557. Petrus Stekel de Solna 1558. Joannes Soos de Polthar Anno 1565. Caspar Osztrolucsky 1569. Franciscus de Radvány 1598. Benedictus Gyűrky de Eadem 1602. 1608. 1616. 1620. Melchior Osztrolucsky 1607. Stephanus Asguthy 1625. 1629. 1633. 1635. Michael Bory de Borfő 1654. Caspar Gyűrky de Eadem 1650. 1652. Joannes Ebeczky de Eadem 1658. 1672. Franciscus Radvanszky 1615. Thomas Bennyiczky de Micsinye 1673. 1686. Horum nomina, et series possunt juxta Chronologiam Collocari.

Supremi Comites de Zolyom sequentes reperti. Detricus Comes de Zolium 1263. Dionysius filius Gurk Comes de Zolio 1270. Hic est Truncus Familiae Radvanszkyanae. Hanzmannus Comes de Zolio 1313. Magister Donch Comes de Zolium 1329. Magister Wessés Comes de Zolio 1350. Nicolaus Eszterházy Palatinus Comes de Zolium 1634. Ladislaus de Chiak Comaromiensis, et Soliensis Comes. Plurium nomina nondum reperta. Haec Miscellanea etiam adiicere visum[?]. Miko filius Detrici Comes de Nugrad 1292. Paulus filius Rek Comes in Thuruch 1313. Ladislaus de Szénas Vice Comes de Threncsény 1461. Christophorus Kubinyi de Felsö Kubin Vice Comes Threnchiniensis 1592. Valentin Marsovszky Vice Comes Threnchiniensis 1582. Ladislaus Rozon de Miticz Vice Comes Threnchiniensis 1589. Paulus Majtheny aliter Motesiczky 1631. Paulus Thrstjanszky de Nadas 1639. Joannes de Buruczka omnes Vice Comites Threnchinienses fuere.

Joannes Soos de Polthar Vice Comes Nogradiensis 1569. Franciscus Sztrucz Vice Comes Nogradiensis 1616. Georgius de Rakov Vice Comes Thurocziensis 1557. Ladislaus David Arvensis Vice Comes 1557. Michael Nagi Lessenyei Barsiensis Vice Comes 1675.

Acclusas Literas etiam transmittere e re esse duxi.[1] Complura reperiuntur in ijsdem, quae apud Scriptores Rerum Hungaricarum non leguntur. Originalia sunt apud Spectabilem Dominum Joannem de Radvány. Si jussa mandataque Vestrae Claritatis percepero, felicissimum me factum censebo, tantum ad Dominum Excellentissimum Mollerum dirigenda venient. Felicissime dum valere Vestram Reverendam Claritatem desidero, persevero cum mei commendatione.

Reverendae Claritatis Vestrae

Servus devinctissimus
Samuel Székely de Doba mp.

380 Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak
Nagykároly, 1729. október 8.

Bocsánatot kér hosszú hallgatásáért. Leírja Erdőd várának földrajzi helyzetét, állapotát, megújítását. Évszámmal és címerrel ellátott köveket ismertet. Magyarázza Béltek elnevezését, leírja templomát, Praepostváry Bálint epitáfiumát, címerét, Praepostváry Zsigmond síremlékét, közölve a templom feliratait, közte a képíró nevét is megnevezőt.

A középkori eperjesi városkönyvről a Pozsonyban tartózkodó Bán Miklósnál érdeklődhet. Az Erdődy- és a Károlyi-birtokok leírásához ajánlja segítségét.

Károly, 8va 8bris 1729.

Plurimum Reverende, Clarissime, Doctissimeque Domine
Fautor mihi Colendissime.

Gaudeo mihi datam occasionem, qva declarem animum in Reverendam Claritatem Vestram meum: qvod tanto tempore jam nullas dederim ad Reverendam Claritatem Vestram Litteras, non defuit voluntas; sed vetuit necessitas, occupatiorque fui, quam ut potuerim meae respondere obligationi, et promissis. Ex qvo enim vilis Sparta illa Fiscalis mihi contigit, vix ipsi mihi est copia mei, sic me totum molesta possident negotia, faciam interim ut in me licet distractissimo qvidvis desideret citius, qvam fidem, et diligentiam. A diebus aliquot in revisione Dominij Erdödiensis fueram occupatus, qvod Excellentissimo meo Domino Principali in 50.000 florenorum est collatum per suam modo regnantem Sacratissimam Maiestatem, in qvo venit in considerationem ipsum dirutum Castrum Erdöd in amoenissimo colle exstructum, naturaque et arte munitum, palude altissima ab una parte circumdatum, planicies circa id ampla, Vicinas habet latepatentes sylvas et vestitos Vitibus colles nobile in his partibus vinum ferentes. Dominium hoc Familiae Dragffyanae fuit, verum per defectum seminis ad Fiscum Regium devolutum, recenter autem Anno nimirum 1711. pro utroque sexu in praescripta summa collatum cum libero aedificio. Mirari oportet intuentes rudera arcis per Joannem de Zapolya eversae, muros tantae crassitiei, quantae muri Ersekujvarienses, hi qvoqve ex tegulis ei[?] non lapidibus structi. Sua Excellentia tamen renovare eandem pergit, magnificamqve et splendidam reddere nititur, actu etiam indesinenter varijs Opificibus circa reparationem ejusdem desudantibus. Quis autor ejusdem qvis ut annus originis ejusdem in proclivi non est judicare, nec ausim. Reperti tamen inter rudera nonnulli lapides, vel si mavis fragmenta lapidum, in qvorum altero hi anni exsculpti reperiuntur his figuris qvas imitari quantum potui annisus sum ꝉ2ꝉ0. Salvis altioribus judicijs 1210. interpretarer. In alio lapide Insigne in scuti campo nimirum lunam mediam, volantem sagittam explosam, et super hanc tres stellas, qvod in margine harum minus docta; sed nec pictoris manu describere volui. Vno abhinc secernitur milliari Oppidum Béltök, qvod

partim a Hungaris partim vero Valachis incolitur. Denominationis hujus hancce esse causam asserunt. Sanctum Regem Ladislaum defessum ex Venatione in Vicinis Sylvis Gond vocatis facta, accessisse opilionem quendam petijsseque aliqvem potum, qvi (occasione Vindemiae hujatis) porrexit eidem Cucurbitam plenam musto, qvo epoto dixit Rex. Hiszem édes belü tök ez. Unde exstrui Capellam jussit, cujus adhucdum rudera visuntur. Haec est Traditio. Exstat hic Templum amplum absque tecto ab annis 50. qvod nunc tegitur, communiter Lutheranicum templum. Familia enim Praepostváry de Lokach Augustanae Confessioni erat addicta, hicque habitabat, nunc etiam ruderibus residentiae apparentibus. Reperitur hic monumentum, seu lapis virum armatum, galeatumque ostendens, sub cujus pedibus leo cum hac Inscriptione. Epitaphium Generosi, et Magnifici Domini Domini Valentini Praepostváry de Lokach Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis Consiliarij etc. qui domi forisque pace, et bello praeclare gesta, placide tandem in Domino obdormivit die 10. Mensis Aprilis Anno Domini 1597. aetatis Suae Annorum 57. Haec sub capite scripta.[1]

Anna Valentino locat haec monumenta marito,
Non leve Chakyadum sangvinis Anna decus.
Ossa, quibus tantum gelidosque recondidit artus
Caetera namque Viri non potuere tegi.
Aethereos ultra servati spiritus orbes,
nomen honosque super qua patet orbis erunt.

Cum petijsset Opem duris Ecclesia rebus,
quam potuit semper ferre paratus erat.
Publica res operam moto si forte duello
posceret, auspicijs induit arma bonis.
Pax foret, ipsa vivi qvoque mox Respublicae gratae
usa ministerijs tempore pacis erat.
Testis Kallovia est, Testis Cassovia, testis
Agria, qvas ductu rexerat ille suo.
Strenuus et prudens, fortis pius acer ubique
Implebar magni munia fida ducis
Et nisi morborum quassatus mole fuisset
inferior nullo milite miles erat.
Non tamen est animus tenuato corpore fractus,
qvippe fuit cunctis altior ille malis.
Dotibus his titulos magnos, et adeptus honores,
Pars Procerum Turba conspiciendus fuit.
Nec fuit opprobrio gradui Virtute parato,
Vix magis hoc qvisqvam dignus honore fuit.
Praestiterat multis generis splendore superbis,
Virtus qvippe genus Vincere Clara solet.
Virtutem ergo cole O! qvi Vis clarescere, Virtus,
Nomen, Opes, genus et regna polumque dabit.

Sub pedibus est Insigne Familiae, Unicornis nimirum tam in superiori quam in inferiori ejusdem parte cujus collum est gladio transfixum, uti in margine expressa videntur.

Videre est praeterea sub sacrario in pariete Monumentum, sed ligneum duntaxat, qvalia magis obvia sunt, et visuntur in diversis locis, praecipue Tyrnaviae in Templo Cathedrali Monumentum Joannis Drugeth de Homonna et reliqvorum praeclariorum Heroum. Qvod hic visitur Continet Insignia Familiae Praepostvaryanae cum subsequenti Inscriptione.

Memoriae Spectabilis, ac Magnifici Domini Sigismundi Praepostváry de Lokach, Inclytorum Comitatuum Kraszna et Mediocris Szolnok Supremi Comitis, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis Consiliarij Camerarij, qvi Anno Christi 1644. Obijt.

In inferiori parte est sequens Inscriptio: Scio qvod Redemptor meus Vivat. Jobi 19. In alio pariete haec visitur Inscriptio perantiqvo charactere: Opera sunt Juvenum. Consilia Virorum, Preces Seniorum. Altare non tam sumptuosum quam pium.

Asseres coeruleo depicti colore, hancce aureis literis ostendunt Inscriptionem in superiori ejusdem parte: Sigismundus Praepostváry de Lokach in Laudem et Gloriam Divini Numinis fieri curavit Anno 1630. In inferiore haec visuntur aeque aureis literis: Venite ad me omnes. Matth. 11mo.

In atrio haec leguntur.

Stemmata divorum mensarius alta Joannes alias
Externasque fores pinxit, et arte fecit. 1636.
Czimer Iro. In alia parte haec
haec [!] transibit machina, terraque, sydus et aevum
omnia; sed semper Verba manent Domini.

Anno currenti VInDICat aeqVI reX: Vera est qVI patrIs IMago. Septembris die 24. Stephanus

Tekeházi Patria Huszthiensis Magnifici Sigismundi Praepostváry Paedagogus. Finio jam Reverendum Claritatem Vestram adjurans ut me credat, qvod sim

Ejusdem Reverendae Claritatis Vestrae

Obsequentissimus servus
Samuel Székely de Doba mp.

[A margón:]
Si qvid litterarum ad me non gravabitur Reverenda Claritas Vestra sic venient dirigendae Cassovia Tokaj Szathmár Nagy Károly.
[P.S.] Civitas Eperiessiensis habet Jus suum Municipale in majori folio Charactere Gothico scriptum ante Matthiae Corvini tempora adhuc, in qvo descriptae reperiuntur nonnullae Bullae Papales missae ad Reges Hungariae, et ipsam Civitatem. Dominus Nicolaus Ban Judex Eperiessiensis nunc Posonii existens relationem uberiorem facere potest.

Si Erdödiensium et Károlyiensium Dominiorum descriptionem cupit Reverenda Claritas Vestra, hac in re eidem meam tenuem opellam non denegabo, modo de commoda transmittendi occasione mihi perscribere non gravabitur: felicem me praedicarem si Litteras aliqvas a Reverenda Claritate Vestra extorqvere possem, qvod avide praestolor indies.

381 Bél Mátyás Raymann János Ádámnak
Pozsony, 1729. november 9.

Hosszú hallgatás után ír. Aggódott az eperjesi egyház ügyeiért. Magyar nyelvtanának két példányát és másik műve tervét mellékeli, kéri Raymann véleményét. A csetneki rektor 20 példányt kért a Preces Christianae című művéből. Kéri a művek továbbítására.

Excellentissimo Viro Joanni Adamo Raymanno Medicinae Doctori
Salutem plurimam dicit Matthias Belius.

Diutius forte silui qvam aut debuissem, aut TV voluisses. Sed ita oportuit ob temporum quae est malignitatem. Factum interim qvod e re fuit Ecclesiarum Vestrarum, tametsi ego partes meas non interposuerim. Si qvid mihi credis nusqvam ego timidior magis esse soleo qvam ubi res Divinae abeuntibus in diversa sententiis lacerantur. Itaqve dabis huic meo vitio, si aliqvod est veniam, neqve mansvetiores Musas meas juvare desines. Qvid velim tute nosti; nimirum passus es TE allici in partem laborum meorum. Ergo cave TVI ipsius ne dememineris. Non TE pluribus fatigabo qvod scio virtutem suam monitore haud indigere. Addo litteris praeter Hungaricae Grammaticae exemplar geminum, aliud fere agenti subnatum Typorum Operis mei specimen.[1] In eo si qvid habes monere utere Jure in me TVO. Vale et qvod TE facere scio me porro ama. Pisonij Anno 1729. die 9. Novembris.

P.S. Rogavit me Csetnekiensium Rector Clarissimus Lendray[?] sibi ut XX. Precum Christianarum[2] exempla transmitterem. Fac age ut ea abs TE accipiat mediante Joanne Simonide Con Rectore Leutschoviensi.

382 Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek
Pozsony, 1729. november 10.

Leveleire nem válaszolhatott, mert nem tudta címét. Másfél éve küldte el Károlyi grófnak Szatmár vármegye leírását javításokra. Úgy hallotta, elveszett a kézirat. Az országgyűlésről hazatérő követekkel elküldi neki a kéziratot. Kéri annak javítását és bővítését. Az Amsterdamban megjelent mintát küldeni fogja.

Perillustris ac Generose Domine!
Fautor et Amice multis nominibus colende!

Plures qvod gratus fateor a Perillustri Dominatione Vestra litteras accepi hucusqve, respondere autem tametsi voluissem, neqvivi tamen ob incertas Perillustris Dominationis Vestrae sedes. Nunc eo lubentius olim debitum officium praesto qvo et de loco certior sum, et plura erunt, qvibus ex eo terrarum angulo juvari potero. Sesqvi enim Annus abiit ex qvo primas Historiae Comitatus Szatthmariensis Lineas, Excellentissimo Domino Comiti Károlyi ad revidendum tradidi. Nunc dum consumatum opus cuperem nescio qvo casu, deperditum laborem meum audio. Proinde licet omnem operam promiserit Excellentissimus, tamen ita existimo non posse mihi succurri efficacius qvam si Perillustris Dominatio Vestra, manum operi pro sua in me, et meliores litteras propensione admoverit. Qvo circa dabo operam, ut Exemplar dicti Operis mei Perillustri Dominationi Vestrae per reduces a Diaeta legatos transmittere possim. Id demum rogo pro re nata emendare, augere et authenticis documentis ornare dignabitur Perillustris Dominatio Vestra. Versatur heic non Inclytus Comitatus tantum sed supremi etiam Comitis honor, atqve existimatio; Qvare diligenti isthac opera utriusqve decori consulet Perillustris Dominatio Vestra. Alioqvin qvae aliqvot vicibus ad me perscripta sunt tam mihi fuerant grata qvam qvae gratissima ea potissimum qvae ultima epistola continentur. Bonum DEVM si ita perrexit Perillustris Dominatio Vestra, singula loca illustrare qvem ad modum id circa Erdőd, et Béltök factum video, multa erunt qvae mirifice lectores adficient, ego vero non intermittam, ad posteritatem transmittere. Porro et id vehementer me delectavit, qvae de Gente Praepostvariorum adnotatur. Ad eum enim modum extinctas familias in vitam qvasi revocabimus. Qvod si cogitarent nostri Hungari, non illi destinationes meas suspicionibus onerarent. Sed parcendum vulgo est; Qvibus emunctiores sunt nares, mitius de me sentiunt. Plura cum labore meo proxime seqventur, uti simul typorum Specimen nuper Amstelodamo acceptum[1] atqve in operis mei excussione adhibendum mittam. Igitur qvod reliqvum est, dum opus meum Perillustris Dominationis Vestrae favori et indefesso studio commendo sum maneoqve

Perillustris Dominationis Vestrae

Pisonij 1729. observantissimus
die 10. Novembris. Belius

P.S. Litteras Perillustris Dominationis Vestrae avide praestolabor, ut scire qveam, an hae rite sint perlatae.

383 Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek
Pozsony, 1729. november 21.

Dobay Péterrel küldi a Szatmár vármegye ígért leírását, mely még csak terv. Kéri, a megadott módon történő kidolgozását, majd Baranyi Mihály debreceni bíróhoz való eljuttatását.

Perillustris ac Generose Domine!
Fautor et Amice multum colende!

Qvam nuper Perillustri Dominationi Vestrae promiseram Historiam Inclyti Comitatus Szatthmar eam nunc per Perillustrem Dominum Petrum Dobay de Doba mitto. Lineae primae sunt, immo Sceleton tantum. Proinde Perillustris Dominationis Vestrae fuerit, ut pro suo in Patriam communem adfectu, eandem ad justi Corporis molem accuratiorem exascies. Methodus mea non ubiqve observari potuit; Qvo circa eam simul adjungo ut elaboratio Perillustris Dominationis Vestrae juxta eandem qveat concinnari, pleniores habitura notitias, et materiarum farraginem multo uberiorem. Tum vero demum ubi rite consumatus fuerit labor eum Debreczinum ad Perillustrem Dominum Judicem Michaëlem Barányi exmitti rogo, unde tuta

ejus ad me certo certius transportatio seqvetur. Qvod reliqvum est, me conatusqve meos amico adjutorio et favori commendans maneo Pisonij 1729. die 21. 9bris, qvo sesqviennalis Diaeta solenniter finita est.

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Observantissimus
Matthias Belius

384 Bél Mátyás Theophil Siegfried Bayernek
Pozsony, 1730. január 8.

Bizonyára elveszett levele, azért nem válaszol. Örömmel értesül a lipcsei újságokból munkájáról. A szkíták eredetéről és régi lakóhelyéről szeretné olvasni művét. Küldje kommentárjait, az árát a königsbergiek kifizetik. Ő majd küldi Hungariáját. Üdvözli Goldbachot.

Viro Clarissimo Theophilo Sigefrido Bayero
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quas ad me, Regiomonto abituriens, scripsisti, rite mihi sunt redditae.[1] Et laetatus profecto fui maiorem in modum, quod in ea rerum Tuarum conuersione. non modo meminisse mei voluisti, sed inuitasti etiam, ad litterarum commercium, eruderandis antiquitatibus Scythicis destinatum. Respondi tunc,[2] et quid sentirem, expromsi liberius vberiusque: verum, quod nihil abs TE recipio, in eam venio coniecturam, intercidisse litteras meas, meque adeo, TVARVM vsura fraudauisse, immania, haec, quibus discreti sumus, locorum interualla. Quid quid eius sit, memoriam TVI sanctissime habui, gratulabarque et TIBI, et mihi quoties meletematum TVORVM eruditi Lipsienses publice meminerunt. In his, quae de origine Scytharum et sedibus antiquis, de situ Scythiae, tempore Herodoti, deque muro Caucasaeo, commentatus es,[3] legere cuperem; quod sperem, definiuisse TE omnem eam controuersiam, ad quam disputandam, me inuitaueras. Sed vnde mihi commentaria illa VESTRA? Certe, nisi TV mittis, despero, vt obtineam. Itaque, rogo abs TE, quam possum, vehementissime, id vt, sine cunctatione, facias. Pretium, amici Regiomontani, quorum opera vteris, TIBI reddent, ego vero habebo gratias, dum missa aliquando *Hungaria* mea, quam paro, refferre potuero. Vale, et quod memor nostri agas, proxime testabere. Iterum vale, Illustrem Goldbachium millies saluere iusso. Pisonii 1730. die 8. Ianuarii.

[Címzés:]
Monsieur, Monsieur Bayer, Membre de la Societé de Sciences de Sa Majesté Imperiale de toutes les Rousses à Petersbourg.
In der Akademie abzugeben.

385 Bél Mátyás Erdődy György Lipótnak
Pozsony, 1730. március 23.

Nyitra vármegye leírását küldi. Kéri, hogy tekintse meg, majd juttassa el a főispánnak javításra és kiegészítésre. Mellékeli az Amszterdamban készített mintanyomatot is.

Excellentissime, Illustrissimeque Domine,
Domine longe Gratiosissime!

Nunc demum facere audeo, quod gestiebam dudum; Nempe: adspectum Excellentiae Vestrae, cum meo isto conatu, subire. Plures anni labuntur, cum Sacratissimi Imperatoris, Regis mei clementissimi, indultu, ad illustrandam Hungariam accessi; profecique in eo labore eo

usque, vt quae DEI est gratia, insignem Comitatuum numerum, ex voluntate Caesaris indulgentissimi, Excelsae Cancellariae Hungarico-Aulicae, ad censendum potuerim submittere. Cum vero laborem pertexo, maturuit simul Historia Inclyti Comitatus Nitriensis, conatu, non plane nullo, congesta. Hanc, quod stricturis indiget, primo quidem, et ante omnia, Excellentiae Vestrae, tamquam eius regionis, Primori, atque per Eandem Excellentiam Vestram, Excellentissimo item, Reuerendissimoque Domino Supremo Comiti,[1] ita iubente benignissimo Suae Maiestatis Sacratissimae mandato, reuidendam, emendandam, augendamque, omni, quo decet, venerationis cultu, offerendam volui, debui: conceptissimis precibus rogitans, vt posteaquam opellam hanc meam, suo adspectu, et si sperare liceat, gratiosissimis lituris dignata est Excellentia Vestra, eandem, Excellentissimo Domino, memorati Comitatus, Supremo Comiti, vna cum hisce litteris meis, tuto perferendam, ibique, reuidendam, corrigendam, locupletandamque curare, haud dedignaretur. Erit hoc mihi auctoramento, non solum ad decora, communis patriae, eo loculentius, collustranda; sed etiam ad ornamenta Excelsae Erdődyorum gentis, in vasti operis progressu, aeternitati, omni cura studioque, transcribenda. Ceteroquin, cum adolescat labor, iamque de typographorum operis sollicitum me esse oportet; addo formae, typorum, chartae et accurationis; qua excudendum vellem opus, specimen, Amstelodami expressum: partim, vt, si quid monere Excellentiae Vestrae libuerit, id maturius innotescere mihi queat; partim, vt ad cognitam pluribus documentis, Excellentiae Vestrae benignitatem, his qualibuscunque, conatuum meorum speciminibus, vlteriorem aditum mihi praestruam: qui in lucris meis deputo, quod esse ausim

Excellentiae Vestrae
Domini mihi longe Gratiosissimi

cliens humillimus
Matthias Belius
Hungariae Antiquo-Nouae auctor
et Regiae Scientiarum Societatis
Berolinensis socius mp.

Pisonii, 1730,
die 23. Martii.

[A külzeten:]
Excellentissimo ac Illustrissimo Domino, Domino Georgio Erdődy de Monyorokerék, Montis Claudii, et Comitatuum Varasdiensis Perpetuo, Barsiensis vero, Supremo Comiti, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Intimo Consiliario, Inclytae Camerae Regiae Hungaricae Praesidi, Illustrissimae Familiae Thurzo Bonorum Arva et Lietava Plenipotentiario Directori, Domino mihi longe Gratiosissimo
Posonii
[Pecséttel.]

386 Bél Mátyás Johann Georg Walchnak
Pozsony, 1730. április 3.

Ajánlja a koppenhágai Christian Eberhard Vossiust.

Summe Reuerende, Excellentissime, Amplissime Domine!

Cum ad Academiam Vestram accedit, Christianus Eberhardus Vossius, Haffnensis; non ab re futurum putat, si TIBI se commendarim. Itaque, passus sum mihi persuaderi, vt has ad TE darem, TEQVE maiorem in modum rogarem vti iuuenem ornatissimum, in TVIS habere, atque intra velum, vbi se TIBI probauerit, velis admittere. Apud nos certe, ab excelsa legatione Danica, quae Vindobonae est, isthuc missus, eum se praebuit, qui spem de se fecerit, haud dubiam, vtilem aliquando Ecclesiae DEI futurum, vt proinde, in eo formando, erudiendoque

non sis, operam perditurus. Meae vero audaciae huic, parcas velim, quod, dum primum TIBI innotesco, id cum molestia quadam TVA fiat. Jam Vale, et, pro singulari TVA bonitate, faue

Summe Reuerendi Nominis Tui

Posonii 1730. die 3. Aprilis.

obseruantissimo
Matthiae Belio,
Diuini Verbi Ministro mp.

387 Christian Eberhard Vossius Bél Mátyásnak
[Jena?], 1730 nyara?

Beszámol útjáról, s arról, hogy Walch szívesen fogadta.

388 Johann Georg Walch Bél Mátyásnak
[Jena], 1730 nyara?

Christian Eberhard Vossiusról.

389 Theophil Siegfried Bayer Bél Mátyásnak
[Szentpétervár], 1730. július közepe?

Scythiáról, kiadási terveiről; érdeklődik Kölesériről.

390 Bél Mátyás Theophil Siegfried Bayernek
Pozsony, 1730. július 31.

Örült levelének, ám előző levele, melyet a szkítákról írt, úgy látszik elveszett. A császár kedvez Hungariája készülésének, a cenzúra után a belgákhoz küldi nyomtatásra. Köleséri tanácsos Erdélyben, orvos, református. Facciolatit Bayer nevében üdvözli majd. Loder üdvözletét küldi.

Viro Celeberrimo Theophilo Siegfriedo Bayero
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Vehementer laetatus sum, cum TVAS mihi redderet, Marthius noster. Intellexi enim, et viuere TE, et nostri agere memorem. Illud prorsus doleo, quod litterae TVAE, quas TV ad me, de rebus, credo, Scythicis, dedisti, interciderunt.[1] Praeclare TV agis, dum eam historiae partem, quae adhuc in obscuro, immo Cimmeliis tenebris, posita est, in lucem prouocas; qua TV quidem diligentia, aeternitatem merebere.[2] Mihi adhuc cum Hungaria mea res est, difficilis profecto, et ob hominum nostrorum inscitiam, plane impedita. Favet tamen coeptis, optimus Caesar, iamque tomus alteruter, censuram Cancellariae superaturus proxime, ad Belgas mittetur,[3] illic augustu habitu, typis exscribendus. Ergo, vides, nondum esse, vt Te donare possim lucubrationibus meis. TVAS contra, tam exspecto auide, quam qui auidissime. Kölesérius, vir non indoctus, Caesari in Transilvania a consiliis est: cetera, professione medicus, religione

reformatus. Faciam denique, vt Facciolatus Tuo nomine salueat. Vale. Pisonii MDCCXXX. Pridie Calendarum Augusti.
[Loder kézírásával a margón:]
Has a studioso quodam acceptas, cum plurima salute mittit Tuus Loder.
[Címzés:]
Monsieur, Monsieur T. S. Bayer, presentement a Petersburg
Franco.

391 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1730. augusztus 17.

A levelet vivő ifjút ajánlja. Német nyelvű imakönyvéből küld példányt. A könyvkereskedőnek, ha kérik, hat garasért küldi a példányokat.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczio
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.
Cum Vestris Musis insinuandus est, hic, quem vides, adolescens,[1] non potui eum, sine litteris ad TE dimittere, simulque testari memoriam TVI, adhuc apud animum meum sancte reuerenterque haberi. Addo, germanicarum precum exemplar,[2] uti ostendi possit librario vestro, cui, si volet, singula exempla, sex grossis, venibunt. Iam vale, et quomodo habeas, fac, nuncia. Pisonii, 1730. die 17. Augusti.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Haynoczy, surrecteur de l' Ecole à Sopron.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis, 1730. die 17. Augusti.

392 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron], 1730. augusztus 22. körül

Bél imakönyvéből kér példányokat.

393 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1730. augusztus 28.

Latin és német nyelvű imakönyvéből küld 12–12 példányt, az általa összeállított magyar nyelvtanból pedig ajándék-példányt. Ruisz János Kristófnál van javításra a Sopron vármegye-leírás, kéri Haynóczit, sürgesse. Üdvözli a soproni lelkészeket és az iskolaigazgatót. Krmann ügye rosszul áll.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczy
Salutem Plurimam Dicit Belius.
Quod commendatos voluisti precationum libellos, in Tuis, bene de me, meritis, deputo. Mitto iam, Germanicorum exemplorum XII. totidemque Latinorum.[1] Illa sex, duodecim grossis, ista venundari poterunt. Addo et Grammatices Hungaricae compendium, a me, rogatu amicorum, tantilla opera, concinnatum. Dono id a me accipias velim. quemadmodum et Ger-

manicas preces nuper dimissas. Habeo apud Nobilissimum Ruis,[2] Arcium comitatus vestri Descriptionem, eo fine ad eum exmissam, vt reuideret meam illam commentationem. Fac age! tandem, ab optimo VIRO mihi reddatur; sed aucta illa et emendata. Reliquum fuerit, vt Reuerendos VIROS et Clarissimum Rectorem vestrum,[3] rogatus a me, iubeas saluere. Vale. Pisonii 1730. die 28. Augusti.

	floreni	denari		floreni	denari
Germanica 12		30	Latina 12		60
faciunt	3	60	faciunt	7	20

Germanica	floreni	3	denari	60
Latina	„	7	„	20
	floreni	10	denari	80

P.S. Res Kermanni, si alias, nunc certe, iniquissimo loco est.[4]

[Haynóczi feljegyzése:]

Ex Germanico accepit	Exemplum
Vasi	1
Frau Ebnerin	2
Frau Faciusin	3
Frau Doctorin Neuholdin	1
der Justh [?Zussl?]	1
Herr Hackstock	1
Frau Samuel [?]	1
Frau Ernstin	1
Baro Von Mandorff	1
	12
	30
floreni 3 denari 60	

Ex Latino	Exemplum
Samuel Unger	1
Samuel Davidis	1
Dominus Michaletz	1
Hochholtzer	1
Facius	1
Rojko	1
Schraps	2
Baro de Mandorff	1
octo exemplaria	
denari	60
floreni 4 denari 80	

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Haynoczy, surrecteur de l'Eccole Euangelique à Sopron
Avec un paquet.
[Pecséttel.]
[Haynóczi feljegyzése:] Misi Per Dominum Michalez anno 1730. die [?] Septembris pro Germanicis florenos 3 denaros 60.
Per Fratrem Thomam anno 1731. die 15. Julii pro Latinis florenos 4 denaros 80.
[18. századi feljegyzés:] 29. Reuerendus Matthias Bel, 1730. die 28. Augusti.

394 Bél Mátyás Johann Georg Walchnak
Pozsony, 1730. szeptember 14.

Ismét fiatalokat ajánl, azok kérésére: Centner Keresztélyt, Bitroff Pált és Textoris Mihályt. A pozsonyi gimnáziumból mennek, ismeri őket. Textorist Calisius báró küldi, hogy majd fiainak nevelője és tanulmányútjukon kísérője legyen. Kéri, irányítsa tanulmányait eszerint.

VIR Summe Reuerende, Excellentissime,
Fautor longe aestumatissime!

Quod nuperam, Vossii mei, commendationem, bene accepisti, cum adolescentis illius, tum in primis, humanissima epistola TVA, fecit me certiorem, simul etiam, ita confidentem in singulari beneuolentia TVA, vt audeam, iterum iterumque bonitatem TVAM, fatigare. Nempe, tres hi, qui se TIBI sistunt, Christianus Centner, Paullus Bitroff, atque Michael Textoris, impensius me rogauerunt, vt se TIBI, quam diligentissime, commendarem. Hoc vt facerem, eo me facilius induci passus sum, quod singulorum, et vita, ad honestatem facta, et studiorum rationes, probe mihi, dum in Gymnasio nostro agerent, cogniti fuerunt. In primis vero, paterno TVO adfectui, etiam atque etiam insinuatum cuperem, Michaelem Textoris, quippe quem Illustris Baro Calisius de Calisch, vir multarum virtutum, eo fini ad VOS mittit, vt ephorum aliquando, filiorum suorum, redux agere queat; postea vero, etiam peregrinationum comes esse. Quae quidem destinatio, quid ab homine deposcat, facile est perspicere. Oportebit, vt, cum Theologiam omnem, tum elegantiores quoque litteras, animo complexus, iis simul, et linguis, et studiis imbuatur, quae ei fini sunt necessaria. Quo circa, maiorem in modum abs TE peto, VIR Excellentissime, vti, pro TVA humanitate, hominis studia moderari velis, neque permittere, vt TE inscio, quidquam occipiat; contra, a TVA voluntate, vnice pendeat. Est in eo, praeter singularem vim ingenii, eximius, erga meliores litteras, amor, is praeterea disciplinarum inferiorum adparatus, qui me, sperare de eo optima quaeque iubeat. Quidquid in eum opis contuleris, in Hungariam ipsam contulisse, existimaberis. Vale.

Summe Reuerendi Nominis TVI

Pisonii, 1730. cultor assiduus
die 14. Septembris. Matthias Belius mp.

395 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1730. szeptember 20.

Ajánlja és jellemzi a levelet vivő ifjút, a bazini bíró fiát.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczio
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Vide, quam ego sum bonitati TVAE molestus. Nuper TE oneraui; iam oro, atque maiorem in modum obtestor, vt adolescentem hunc, opitimi parentis filium, commendatum TIBI habeas. Nactus est a natura solers ingenium, sed procliue illud, ad licentiam, et iuuenilia quaeuis auocamenta: hac informis aetate, quae est, cereus in vitium flecti. etc. Collatis proinde sententiis, putauimus, non male cessurum consilium, si, post exactos, apud nos, adolescentiae annos, Vestrae iam disciplinae tradatur. Facies ergo, vti parenti, Perillustri Domino Samueli Maxtany, Bazingensium Iudici, sic mihi quoque rem omnium acceptissimam, si eum, pro TVO more, hoc est, beneuole acceperis, dederisque operam, vt et doctrina proficiat, et moribus. Reliqua genitor suus mouebit. Meum est TIBI bene cupere. Vale. Pisonii 1730. die 20. Septembris.

396 Johann Georg Walch Bél Mátyásnak
[Jena], 1730. utolsó negyede

Válasz a Centnert, Bitroffot és Textorist ajánló levélre.

397 Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek
Pozsony, 1730. november 26.

Udvariasan kéri, hogy Naldius Corvin-könyvtárról szóló költeménye gondosan legyen leírva. Az 1312. évi Drugeth-végrendeletet, a Rákóczi- és Bocskai-békekötések eredetijét is használni szeretné. Szatmár vármegye leírásának bővítésével együtt kéri az ígért törökkori iratokat. Érdeklődik, nem gyűjtött-e őt érdeklő okleveleket.

Perillustri Viro Juveni Samueli Székely de Doba
salutem dicit Matthias Bel.

Ita est Amice in paucis carissime nihil nobis obrepere solere facilius qvam dulce dissidiae malum excutiendum ideo omni ope atqve virium contentione. Qvod dum TE facere video, admitto TVAM illam excusationem, qvin gratias TIBI ago, qvod me suspicione levaris, qvippe existimantem silentium TVVM a nostri profectum esse oblivione. Qvam vero illud gratum est, acceptumqve, qvod epistolam mittis, uti amoris in me TVI, sic, et novarum plenam promissionum. Adfirmo TIBI etiam atqve etiam nihil mihi evenire posse exoptatius, qvam si ea qvae offers liberaliter plena qvod ajunt manu impertiveris. Ego certe promissa haec TVA in iis nominibus retuli qvae mihi justissima debita obstrinxere. Videris ergo ut TE expedias. Naldij Florentini poema de Corvini Bibliotheca modo curate sit exscriptum, cum honestissima TVI mentione cui id acceptum feram Collectioni meae qvam paro interseram.[1] Qvin et Testamentum Drugethianum qvod Anno conditum scribis 1312 videre inqve rem meam transferre vehementer cupio. Qvid autem de authenticis illis Pacificationibus dicam? Utramqve et Bocskaianam et Rakoczianam propemodum immodice concupisco. TVVM fuerit ut qvi salivam moveris sitim meam expleas atqve esuriem. Qvod TE sane facturum non jam spero, sed confido. Fac modo ut egregio huic Thesauro, Turcica illa manu scripta, qvae olim promiseras una cum Locupletata Historia comitatus Szathmariensis addantur, atqve cito et tuto ad me deferantur. Nonne vero et Diplomatum aliqvid ex eo tempore qvo a nobis digressus es, collegisti? Scis qvam ego minutissima qvaeqve suis Locis passim in rem vertere soleo. Jam Vale et proxime responde. Pisonij die 26 9bris Anno MDCCXXX.

P.S. Etiam atqve etiam rogo uti qvod promisisti praestes.

398 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1730. december 14.

Hét vármegye leírásának revíziója során talált kifogások.

Sacrae Caesareae Regiaeque Cancellariae Aulico-Hungaricae Nomine Discreto Viro Matthiae Belio, hisce intimandum.

Posteaqvam Parte Operis Ejusdem Geographico-Historici, Septem Regni Hungariae Comitatus, nempe Maramarusiensem, Ugocsensem, Krasznensem, Bekesiensem, Zarandiensem, Aradiensem et Csanadiensem, in se continens, in accuratam revisionem et scrutinium,[1] per Censores ad id ordinatos sumpsa fuisset, in eadem subinsertas observationes appositas extitisse;

Et quidem primo, circa Comitatum Maramarusiensem in descriptione Arcis Huszt, ubi Author §. 6° Diplomatis Bethleniani, super officio Supremi Comitis Maramarusiensis Bethlenio Collato, mentionem faciens, illud in Appendice semet producturum sponderat, nuspiam tamen illud reperiri; Dein, quoad Comitatum Krasznensem, Membro 2. §. 4° in duobus Locis Praedicatum Familiae Bánffy de Losoncz, nescitur quo ex motivo Author deleverit, cum tamen Praedicatum illud de Losoncz, hic vel ideo addendum videretur, ut superextans haec Familia

Banfiana, ab altera, quae Banffy de Also Lendva dicta fuit, et jam poenitus defecit, distingui possit. Non absimiliter in ordine quoad Comitatum Aradiensem, membro 1° §. 1mo et alibi passim, Comitatum Temesiensem, appellari Banatum, Cum tamen res Hungaricas vel primis labris delibanti constare debeat, quod in Numero Banatuum Hungariae et Partium Eidem annexarum, nec in Lege, nec in Historia, mentio Banatus Temesiensis uspiam appareat, et ideo error hic merito corrigendus esset. Districtusque iste Temesiensis Comitatus nomine (cujus Supremi Comites inter Barones Regni de praescripto Legis numerantur) insigniri deberet.

In Descriptione praeterea Comitatus Csanadiensis, pariter Membro 1° §. 1mo pari errore Banatum Temesiensem recitari: Ibidem demum in enumeratione Episcoporum, post Stephanum Telekesy, poni ultimo defunctum Comitem Ladislaum de Nadasd, cum tamen Telekesio ad Agriensem Infulam promoto, Stephanus Dolny, huic Sigismundus Ordody, isti vero Franciscus Labsanszki, omnes Canonici Strigonienses successerint, et non nisi defuncto Labsanszkio, Episcopatum hunc, dictus Comes Ladislaus de Nadasd obtinuerit. Caeterum de Titulis Excellentissimi, Illustrissimi et reliquorum prout et a denominatione Locorum Curialium, generaliter praescindendum venire. Quare suprafatus Author juxta praenotatas observationes et correcturas semet dirigere, et accommodanda accommodare noverit ac debeat. Cui in reliquo Cancellaria haec Regia Hungarica Aulica manet addicta et benevola.

Per Eandem Cancellariam Regio-Hungaricam Aulicam.

Viennae 14. Xbris 1730.

[A külzeten:]

15. Xbris assignatum Domino Baroni Sigraj per Janitorem.

399 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
[?], 1731. január eleje?

Vallásügyben.

400 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1731. január 28.

Sürgeti, hogy tekintélyével segítse a vallásügyet. A császár végzését megkapta a kancellária, de, nem tudni miért, habozik a közzététellel. Február 12-e a kitűzött nap, addig kell az ügy érdekében tenni. Reméli Moller segítségét is.

Spectabilis, ac Generose Domine
Domine et Fautor aestumatissime!

Tametsi ad nuperas meas, eorum nutu scriptas, quibus cordi sunt fissurae Sionis, nihil huc dum responsi accepi; tamen, non possum committere, qui preces, tunc perscriptas, eo nunc diligentius, repetam, quo rerum nostrarum propius iam est, fatalis ea, quam trepidi expectabamus, periodus. Ad diem 8. Januarii resolutionem Suae Maiestatis definitoriam Excelsae cancellariae, traditam fuisse, certum est, quam tamen illa tergiuersatur publicare. Caussae nobis sunt incognitae. Istud, non uno indicio, plus satis adparet, tempus esse, vt ad rem fiamus attenti; maxime, cum mens Caesaris, ad nos conseruandos, vnice sit propensa; neque desint, *qui in contrarium enitantur.*

Quae, cum ita sint, iussus sum denuo, rogare Spectabilem Dominationem Vestram, ne se, opem, consiliaque sua, vltimae huic necessitati subducat. Viris indigeamus grauibus, et quorum auctoritas, tot negotio pondus addat. Praeterquam enim, quod agendae erunt, indulgentissimo

Caesari; non deerit, cur pono[!] eius benignitatem exoremus. Eam ob rem, tam rogo oroque Spectabilem Dominationem Vestram et submisse et vehementer, vt in se, salutem ecclesiae Dei nostraeque posteritatis adtinente, perpetuitatem, neque submissius possim, neque vehementius. Dies idem, hoc est XII. Februarii manet praestitutus. Vtinam, dum cudebatur istud negotium, fuissent, qui suas partes rogando, obtestando, flagitando interseruissent; tulissemus sane tantillae operae cumulatissimum pretium.[1]

Jam actum est! neque superest quidquam, quam vt ne vltima haec caussae nostrae momenta, quouis obtenta, deseramus. Quam quidem Spectabili Dominationi Vestrae in consulendo Ecclesiae alacritatem Deus, suorum pater, videbit, probabit, remunerabitur. Plura neque possum, neque volo cumulare, ne integritatem Spectabilis Dominationis Vestrae suspicione videar onerare.

Credo, optimum Mollerum, non refugiturum itineris hanc societatem. Deus ita velit Spectabili Dominationi Vestrae, quemadmodum voueo.

Spectabilis Dominationis Vestrae
Fautoris aestumatissimi

Posonii, 1731. obseruantissimus
die 28. Januarii. Belius.

401 Ismeretlen jezsuita Bél Mátyásnak
[Trencsén?], 1731. február 10. körül

Házasságjogi kérdésben érdeklődik az evangélikus álláspontról.

402 Bél Mátyás ismeretlen jezsuitának
Pozsony, 1731. február 16.

A házassági ügyben, ha esetet is ír, meg fogja írni az evangélikus álláspontot. Szerényen említi tudományos vállalkozását és segítségkérését.

Jesum Crucifixum in Salutem!
Admodum Reuerende Domine!
Domine, et Fautor aestumatissime!

Litteras Admodum Reuerendae Dignitatis Vestrae cum, qua par est, obseruantiae testificatione, accepi, simulque intellexi, quid rei, atque momentorum esse, super quibus, Admodum Reuerenda Dignitas Vestra, ex principiis Religionis Augustanae Confessioni addictorum informari cupiat. Fateor, responsionem ad singula, facilem fore, potuisseque praesentibus, Admodum Reuerendae Dignitati Vestrae, perscribi, si Species Facti, cui puncta interrogatiua sunt accommodata, una missa fuisset. Proinde humanissime rogandam duxi Admodum Reuerendam Dignitatem Vestram, dignaretur, memoratam Speciem Facti, pro sua bonitate, quandocunque libuerit, ad me mittere, dabo operam, ut voluntati ejusdem satisfacere possim. Quia enim, Circumstantiae, variare solent rem, et quod in thesi absolute dicitur, non raro in hypothesi, restrictionem aliquam patitur; necessarium esse reor, ut Responsio, strictissime ad speciem facti accommodetur, casumque subortarum exhauriat.

Quod ad meam paruitatem attinet, sum omnino auctor Hungariae antiquae, et Nouae, cujus Prodromus ante istud Septennium prodiit, Sacratissimo Suae Maiestatis Nomini inscriptus. Ingens omnino conatus, et indigne sane, cui boni omnes, bene precantur: quam quidem Admo-

dum Reuerendae Dignitatis Vestrae pietatem, grata mente agnosco. Sed de his alias forte plura. Nunc Diuinae Bonitati commendans Admodum Reuerendam Dignitatem Vestram maneo

Admodum Reuerendae Dignitatis Vestrae

Pisonii 1731. die 16. Februarii.

obseruantissimus
Matthias Bel mp.

403 Ismeretlen jezsuita Bél Mátyásnak
[Trencsén?], 1731. február vége?

Küldi a kért házasságjogi kérdéseket.

404 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1731. március 15.

Kiegyenlíti tartozását. Latin imakönyvéből ajándékozhat is. Krmann Dániel fogoly, elhagyatottan. Műve tervét küldi, kéri Haynóczit, ajánlja kollégáinak.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczyo
Salutem Plurimam Dicit Belius.

In aere TVO esse pudet. Ergo, ne nomen prostituas, nunc id dissoluam. De precibus,[1] non est, cur sollicitus sis. Si cui dabis exempla gratis, non reluctabor. Kermannus adhuc captiuus est:[2] eius caussa, disputata a summis viris, quo loco sit, iuxta cum ignarissimis scio. Miramur, virum miserum, vndiquaque deseri. Nemo est, qui eum, uel teruncio iuuet. Deus TIBI bene uelit. Pisonii 1731. die 15. Martii.

[A külzeten:]
Specimina haec mitto, vti ea cum collegis communices. Credo fore, qui inter vestros sibi comparent.

[18. századi feljegyzés:] 31. Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis, 1731. die 15. Martii.

405 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1731. április 17

Moson, Sopron és Tolna vármegyék revíziója során talált kifogások és kiegészítések.

N°.4.
Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis
Cancellariae Aulico-Hungaricae Nomine,
Discreto Viro Matthiae Belio assignandum

Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Cancellariae Aulico-Hungaricae Nomine, Discreto Viro Matthiae Belio, hisce intimandum. Quoad Operis Eiusdem Geographico-Historici Partem, tres Regni Hungariae Comitatus, nempe Mosoniensem, Soproniensem, et Tolnensem in se comprehendentem, in accuratam Revisionem, et Scrutinium, per Censores ad id ordinatos sumptam, obseruationes subinsertas appositas extitisse; Et quidem Circa Comitatum Mosoniensem:

1°. Jlmicz ponitur Juris Eszterhaziani, certum autem est, Praepositum Ecclesiae Castriferrei, si non totum, partem aliquam possidere; Et ideo tum hoc, quam et illud, an possessio haec non sit in Comitatu Soproniensi inuestigandum, et prout compertum fuerit, apponendum.

2do. Winden ponitur Regia possessio, cum tamen Ditioni Abbatis Sanctae Crucis subsit.

3°. De Gata dicitur, quod potiorem vici partem, Princeps Eszterházi in potestate habeat, cum tamen Princeps ibi nihil possideat, sed Comites Franciscus senior, et Joannes Eszterházy portiones inibi habent.

4°. Ad Neüdorff; marginalis annotatio non subsistit, Articulus enim ille de Praedio Neüdorff, Ciuitati Prukensi vicino sonat, Possessio autem haec non Ciuitati Prukensi, sed Possessioni Pandorff advicinatur.

Circa Comitatum Soproniensem

Membro 1mo. § 5. N°. 2. in Descriptione fluuii Répcze, post vtrumque Szakon, addi posset: penes oppidum Csepregh.

Ibidem N° 6. In Descriptione Güntiae ponitur: Quod Comitatum Soproniensem a Castriferrei disterminet, cum tamen hoc nullibi fiat, et neque Güntia, seu Gyöngyös, ex Styria venit, sed ex Austria ad Arcem Krumpach et Kirschlag defluendo ad possessionem Steinbach, Ditionis Leukiensis, Comitatum Castriferrei ingreditur.

Ibidem solae, ad Kerestur Acidulae nominantur, cum tamen et ad Ramnicz, et Piringsdorff eae reperiantur.

In Membro Politico §. 5. ponitur: Puellas Hungaras, omnino virginitatis egregie tenaces esse, et vbi enupserunt, licentiosius, aut lasciuius agere occipiunt pleraeque, quod etsi non controverteretur, ex Historia tamen emanere posset, cum hic et ad vniversum spectet, et ideo ad solam Vngaram Nationem restringendus non esset.

Ibidem §. 6. In serie Supremorum Comitum, sub finem saeculi 16. addi posset. Nicolaus Istvanfi ex Secretario Regio Hungarico Aulico Regni Pro-Palatinus, et Janitorum Regalium Magister, qui sub Rudolpho II. Imperatore Officium hoc administrauit. Hunc ad initium saeculi 17. secutus est Comes Franciscus de Battyán, cui deinde Nicolaus Eszterházi successit.

Ibidem §. 9. ponitur: Quod summa Prouinciae Praefectura (Officium quippe Supremi Comitis) Celsissimae Eszterhazianorum Genti Jure haereditario, per Leopoldum Magnum sit collocata, cum tamen hoc pro certo nondum constet, et ideo Li[tterae] Haereditario iure, omitti posset.

Eodem §. in fine, Comitiola, (quae congregationes Comitatuum sunt) cum primis Sempronii celebrari dicit, cum tamen ibi id raro fiat, ab eo maxime tempore, a quo Comitatus propriam domum, praecipue pro Congregationibus Comitatus celebrandis, in Possessione Nemes-Kér, solito, ab innumerabili celebrandarum Congregationum *loco, extruxit.

In Descriptione Civitatis Semproniensis §. 4. circa finem ponitur alio loco, quem Evangelici muro incinxerunt, stylo legali, et recepto convenientius scribendum: Augustae Confessioni addicti.

<Ibidem> §. 19°. ponitur: Coronationem Regis Ferdinandi, et Reginarum, Annae Eleonorae, et Eleonorae Theresiae, in templo Patrum Franciscanorum factam fuisse, quod melius examinari expeterem; 1mo Ideo, quod hujusmodi Solemnitates in Parochiali Ecclesia (quae Sopronii Sancti Michaelis in Suburbio est) fieri soleant; et 2° Quod Ecclesia illa Patrum Franciscanorum adeo angusta sit, ut tantae Solemnitati peragendae, ob nimium concursum in similibus solemnitatibus fieri solitum, impar videatur, vix enim Clerum, et Magnates tum aulicos, quam Regnicolares capere potuisset, neque Ablegatis Comitatuum, et Liberarum Civitatum locus remansisset, qui tamen in coronationibus semper praesentes esse solent.

Ibidem §. 20mo ponitur: Convictum Nobilium Soproniensem per Primatem Regni Draskovicsium fundatum esse, cum tamen nullus unquam Draskovics Regni Primas fuerit, corrigen-

dum itaque est; et ponendum: Episcopus Jauriensis; prout et paulo infra in descriptione Insignium eidem Conventui adscriptorum, ponitur Archi-Episcopatus Insigne, cum tamen illud Draskovicsianum sit, Fundatoris nempe dicti convictus, praefati Episcopi Jauriensis. Posset hic addi Inscriptio, sub eodem insigni, existens, quae sic sonat:

Hic est Convictus, datur hic et victus, et ictus,
Ictus ut Ingenium, Corpora victus alit.

In Descriptione Civitatis Kissmartoniensis ponitur Monasterium Patrum Franciscanorum ibidem per Principem Palatinum Nicolaum Eszterházy conditum esse, cum tamen Nicolaus Eszterházy Princeps non fuerit.

Ibidem §. 6. ponit Judaeos Mercatus causa inter Catholicos commorari, cum tamen id aliter sit; Judaei enim in Civitate nulli sunt, sed extra portam, in fundo Arcis separatas habent domos, et locum pure habitationi Judaeorum destinatum.

In Descriptione Arcis Kismarton §. 2° ponitur Eurum Ungarorum Ducem Septimum Anno 1244. floruisse, cum tamen illis temporibus, et longe ante, non Duces, sed Reges Hungaria habuerit.

Eodem §. ponitur Franciscus Eszteráz Consiliarius regius fuisse, cum tamen id nullibi reperiatur, praeterquam in Trophaeo Gloriae Eszterhazianae, multis scatente quaestionibus, et ideo penes certitudinem manendum esse, quod videlicet Comitatus Posoniensis Vice Comes fuerit, Parens nempe Danielis Pauli, et Nicolai postea Palatini.

In Descriptione Arcis Lanser, ponitur, eam per Ferdinandum I-mum Dersffiorum ditioni accensam esse, cum tamen illa, per dictum Ferdinandum Nicolao Olaho, Archi-Episcopo Strigoniensi, et Locumtenenti Regio, ac per eum Affini ipsius Nicolao Császár vendita, et demum per connubia ad Dersfios, exinde ad modernos possessores devoluta sit; sed neque adeo angustus Arcis ejusdem aditus sit, ut curru accedi non possit.

In Descriptione Arcis Lachembach, temperari posset Descriptio rigoris juris ibidem exerceri solita, maxime cum jam Decretum illud Sancti Ladislai temperatum sit ubique. In Descriptione Arcis Leuka ponitur, Arcem hanc disterminare Comitatum Semproniensem a Castriferrei, cum tamen non tantum Arx ipsa, sed duae adhuc possessiones Lebing, et Hochstross Comitatui Soproniensi, ipsa arce longe viciniores, ad Comitatum Castriferrei, cum ipsa arce spectent; hoc tamen verum est, quod magna pars hujus Dominii, Comitatui Soproniensi adjacent.

In Descriptione Castellorum § 17. ponitur Tömörd Generalis Mersj, cum tamen Tömörd in Comitatu Castriferrei sit, et iure uxorio Engelshoffiano per Ludovicum Nagy de fölső Bűk actu possideatur.

Annecti praeterea ad hunc §. posset in Possessione Nagy Saágh, per Christophorum Festetics novissime, et non commode solum, sed et satis splendide exstructum.

Praeterea Castella in Basztifalu, et Iván, Generalis olim Ladislai Ebergényi, jam vero per connubium cum filia ejusdem, Comitis Jobi Wiczay.

Item Rámocz nobile castellum Joannis Inkey.

In Descriptione Oppidorum § 6° Csepreg ponitur Familiae Nádasdy, cum tamen illud sit Leopoldi Draskovics, ad arcem ejusdem Sárvár pertinens.

§. 7°. Szent Miklos ponitur pro Ditione Praesulis Cellensis, quae tamen amplius non est; sed Principis Eszterházy, cum et hoc Oppidum, et aliae possessiones, jam a Praesule relictae sint, nihilque idem in hoc Comitatu amplius possideat.

Membro 3°. De Ditionibus Comitatus Soproniensis ponitur illud esse Limitaneum Styriae, cum tamen nullibi contingat Styriam.

Ibidem §. 1°. N°. 5°. ponitur in Uszlop, per Matthiam Trimmel Consularem Soproniensem Molam fuisse exstructam, posset poni prius Consulem, dein vero Assessorem Tabulae Ginziensis, jam autem demortuum.

Ibidem §. 2°. N°. 5° ponitur in Loreta Coenobium Servitarum, Principi Eszterhazi origines suas debere, cum tamen illud per Comitem Franciscum olim Nádasdy fundatum, et aedificatum sit, tanquam eo tempore Arcis Szarukő Possessorem.

§. 3°. N°. 10. ponitur Zilingtol, pro nobilitari Praetorio Adami Liberi Baronis de Mesko, cum tamen tota possessio jure Pignoris spectet ad viduam Jacobi olim Mesko, et Haeredes ejusdem.

Ibidem N°. 17° Citatur Lazius, se ad Antoninum provocans, et dicens, quod ij, qui Sabaria Viennam ire contendunt, per Sopronium, et Marczium necesse est, ut profectionem instituant. Sed profecto nec Lazius, nec Antoninus videtur Sabaria Viennam ivisse, cum Sabaria, et Sopronio non per Marczium, sed per Klingenboch, Hefflein, Szarukő, Winpassing, et sic ulterius in Austriam eundem sit, nisi circuitum solidorum duorum milliarium Hungaricorum, per Marczium instituere, taliterque Aprilem ex Martio facere velit.

§. 4°. N°. 1°. Ponitur Vicum Lansér Styriacam habere coloniam, cum tamen rectius poni possit Austriacam, Styriae enim (prout jam dictum est) Comitatus Soproniensis nullibi est conterminus. Et iste error etiam N° 11° in vico Sancti Martini repetitur, viam enim non ad Styrios, sed Austrios transmittit.

Ibidem §° 6° In ditionibus Arcis Leuka N° 3. 6. 8. idem error est, respectu Styriae, et ubique ponendum Austriae.

Ibidem N°. 11°. Steiberg ponitur Patrum Jesuvitarum Budensium esse, cum tamen Jauriensis Convictus sit, sub cura Patrum Societatis.

Ibidem §. 7°. N°. 5° ponitur Keczel Nobilis viri Petri Wégh, addendum est Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Secretarii Aulici Hungarici.

In Sectione 2ª in Ditionum variorum

§°. 3°. Ponitur Ditio Praesulis Cellensis, quae tamen amplius non est, cum illa per Principem olim Josephum Eszterházy, qua haereditarium redempta fuerit, et per consequens, Praesul Cellensis nihil amplius in Comitatu Soproniensi possideat.

§°. 4°. Debet addi Kisbarom, Germanis Kleinbareschdorff.

§°. 6°. Inter Kis Csenk, et Peresztek, ponenda est Possessio Szécsén.**

§. 7° Egyházasfalu ponitur possessio Eberginiana, quae tamen est familiae Pásztori.

§. 12°. ponitur Ilmicz Illustrissimis Pálffiis obnoxius, cum tamen Comites Pálffy, in Comitatu Soproniensi nihil possideant.

Possunt praeterea addi Possessiones Bű, et Keresztény, olim Crucigerorum Sancti Joannis Hierosolymitani Equitum Melitensium, iam Collegii Soproniensis Societatis Jesu.

Csernelháza familiae Csernel, Mesterháza, familiae Mesterházianae haereditates.

Praeterea Sajtoskal per familias Guary, Inkey, Bogyaj, et alios nobiles.

Domonya, Petri Landor, et iunioris Stephani Nagy de Felső Bük. Geresd, Beregallya, Nemes Ladon, variorum nobilium, Csoford familiae Senyei haereditas.

In insula vero Rábaköz, variorum nobilium Possessiones, vtpote Vadosfa, Edv, Szil Sárkány, Pasztori, Sebehaza, Potyond, Csáford, Dör, et reliqua.

In Comitatu Tolnensi

In Membro Politico §. 4° loco Georgius Oliverius a vallis, et Franciscus a Paulla: ponendum, Georgius Oliverius, et Franciscus de Paulla, Comites a Wallis.

In Parte Speciali, Membri I. §. I. in fine addendum, Tolnam possideri nunc a praelatis Comitibus a Wallis.

Praeterea Insignia huius quoque Comitatus, prout et priorum, quae descripta non sunt, describi, et cupro etiam cum mappis Comitatuum incidi vbique possent.

Ceterum de Titulis Excellentissimorum, Illustrissimorum etc. (prout in reliquis historiis, hactenus editis, obseruatum est) generaliter praescindendum venire. Quare Author praenominatus, iuxta Obseruationes et Correctiones superius positas, semet dirigere, et accommodanda accommodare nouerit, atque debeat. Cui in reliquo Cancellaria haec Regia Hungarica Aulica manet addicta et beneuola.

Per eandem Cancellariam Regiam Hungaricam Aulicam,

Viennae 17. Aprilis 1731. Petrus Wégh

Praesentatum Anno 1731. die 29. Aprilis.

[A kancelláriai fogalmazványon:]

27. Aprilis assignatum Domino Kunst una cum Libro.

406 Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek
Pozsony, 1731. április 19.

Szirmayval akarta a kötetet küldeni, de ő Bécsből Pestre távozott. Művéhez küldött adatai lekötelezetté tették. Konkrét okleveles adatokat kér.

Perillustri Viro Samueli Székely de Doba

Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Jurarim TIBI nulla mea culpa accidisse qvod nihil TV qvidem responsi a me accepisti; Sperabam ego reducem Vindebona P[erillustrem] Szirmaium nostrum Pisonium accessurum, sed ille praeter opinionem meam adversa Danubij ripa ne salutatis nobis Pesthum rediit. Itaqve fasciculus qvem TIBI destinaveram[1] apud me relictus est, Nam ut eum per alios illuc demigrantes, mitterem dubietas prohibuit, illicne esses, an remigraris in Hungariam Superiorem. Nunc Sanctissime TIBI adfirmo Symbola TVA qvae liberaliter ad exornandum opus meum contulisti, tam mihi fuisse grata qvam qvae gratissima; Visne ut fatear qvo apud me sis loco? qvo praeter dominos Hungaros alius nemo. Si haec neqveant sufficere ut TE mihi porro obstrictum redeam, supervacuum est, plura cumulare. Vides qvanti apud me fiant, et Litterae TVAE et qvas misitas[!] operis mei Accessiones. Fac ut ne amicitiae TVAE fructu porro caream. Jam est qvod TE rogem familiarum Lapiz, et Zernovich Comitum item Corbaviae si qvae TIBI ex Diplomatibus notitia, fac me qvam primum certiorem. Res est qvam rogo Summi Aulae Ministri innexa rationibus. Vale et me Litteris TVIS proxime invise. Pisonij 1731. die 19. Aprilis.

407 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1731. április 23.

Legutóbbi leveléhez Cicero és Seneca műveiből készített Speciment mellékelt. Besztercebányáról özvegy Davidisné pénzt küldött, alkalom adódván továbbítja majd. Az esküformula bevezetése miatt aggódnak. Krmann Dániel fogoly, a pozsonyiakon kívül senki sem segíti. Üdvözli Deccard János Kristófot, Ruisz János Kristófot és Pilgram Jánost.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczy

Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Accepistin' nuperas meas, quas ego ad TE per Kotsmárium? Dederam simul specimina, Ciceronis et Senecae operum, tenui pretio, excudenda.[1] Nunc significo TIBI, pecuniam apud me haerere, Neosolio, a vidua Dauidisiana missam, vt ad TE curarem perferendam. Fac, occa-

sionem indices, tutam. Hic trepida sunt omnia, et quasi fulmine perculsa; ob iuris iurandi formulam, quae publicis decretis, obtruditur, magistratus gesturis in posterum. DEVS nobis faciat CAESAREM propitium! Sed et Kermannus, adhuc captiuus est. Fama fert, aeterno carcere concludendum;[2] at enim, mitiora, ab Optimo REGE, speramus. Interim, nemo est, qui eius, praeter Pisonienses nostros, curam suscipiat. Hic valet illud: amicus certus in re incerta cernitur. Nemo, pristinorum eius admiratorum, ei, uel sestertiolum! Ita sunt ingenia hominum. Plura non habeo, quam vt TE rogem, vti verbis meis salutes Clarissimum Deccardum, Ruissium, et in primis Reuerendum Pilgranum.[3] Vale. Pisonii 1731. die 23. Aprilis.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Hajnoczy, surrecteur de l'Eccole Euangelique à Sopron.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 32. Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis, 1731. die 23. Aprilis.

408 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1731. április 29.

A nála lévő pénzt küldi. Krmann segítése Bél nevének említése nélkül történjék.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczy
Salutem Plurimam Dicit Belius.
En TIBI aes, quod apud me, sigillis munitum haesit.[1] De Kermanno aliquo sumtu iuuando, bene quidem est, quod sollicitus sis; sed id uelim fiat sine mei nominis mentione. Nos malumus ipsi non deserere hominem, quam oneri esse aliis. Vtinam ne Vos rebus indoraciatis! nobis hic multae aerumnae. Vale. Pisonii 1731. die 29. Aprilis.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Haynoczy surrecteur presentment à Sopron.
Nebst einem paquetlein mit Geld.
[Pecséttel.],
[18. századi feljegyzés:] 33. Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis, 1731. die 29. Aprilis.

409 Bél Mátyás ismeretlen jezsuitának
Pozsony, 1731. május 3.

A késői válasz miatt magyarázkodik. Válaszol a házasságjogi kérdésekre, evangélikus házasságjogi szakirodalmat sorol fel. Vállalkozásában őt sokan segítik. Szemérmessége visszatartotta attól, hogy a jezsuiták segítségét is kérje. Most kéri: (elsősorban) Oláh Miklós Hungariáját, mely Facciolati tájékoztatása szerint a jezsuitáknál található.

Jesum Triumphatorem!
Admodum Reuerende Amplissimeque Domine
Domine longe aestumatissime!
Pudet me ab excusatione exordiri Epistolam; et tamen ita jubet diuturnius silentium. Adfirmo Plurimum Reuerendae Dignitati Vestrae, saepius admodum charta calamum, occupationes, quae, et uariae hactenus fuerunt, et multae, e manibus excussisse. Nunc, ut officio satisfaciam positis negotiis aliis; elaborandum putaui; certa spe fretus, fore, ut, et in respondendo tardita-

tem excuset Reuerenda Dignitas Vestra, et hanc meam tenuem opellam, aequi, bonique consulat. Paucis, ad Quaestiones singulas, sed ingenue profecto respondi. Adde Synopsim Doctrinae Nostrae, de Conjugio: nam plura scribere, et uastum foret, et forte inutile. Ad Casus autem Matrimoniales, quomodo ex principiis Juris Ecclesiastici, Evangelicorum dijudicari soleant, quod attinet, fuse id *Carptzouius* L. [...?] in Decisionibus Consistorialibus,[1] explicat. Quibus Jus Ecclesiasticum Protestantium *Böhmeri,*[2] addi potest, ut *Brunemanni,* Tractatum Juris Ecclesiastici,[3] prorsus insignem taceam. Ad meum opus venio. Ita est humanissime, in Prodromo doctos invitaui, ut destinationem meam, oppido honestam benevole adjuvarent. Quod et multi, ac magni Viri, omnium Religionum, insigni operis mei accessione fecerunt hucusque: et quod misere ex media Italia, συμβολα accepi, uti non obuia ubique ita longe acceptissima. Nunc, quod et Admodum Reuerenda Dignitas Vestra operam, beneuolentiamque suam, prompte adeo pollicetur, id quidem in Lucris habeo, daboque operam, ut quid quid ad consummandum opus collatum fuerit aeternis Laudibus prosequar. Fateor, saepius animum induxeram, ut Inclytam Societatem Jesu, Litteris humanissimis adirem, rogaremque, quo me pro insigni sua, et multijuga eruditione adjutum vellent; sed, ab eo proposito verecundia me deterruit. Itaque dignetur Admodum Reuerenda Dignitas Vestra, quacunque demum re potuerit, destinationem meam, eo promptius promovere, quo ego hucusque in rogando fui timidior. In primis delector manuscriptis, et quae lucem nondum viderunt. Vtinam *Olahi,* Archi-Episcopi Strigoniensis Summi, et Doctissimi Viri, Commentaria de Hungaria,[4] quae passim citat Pater Szentiványi, in rem meam vertere possim! *Jacobus Facciolatus,* Sacrae Theologiae Doctor, et Seminarii Patauini Director, Italorum facile eloquentissimus, ante hoc lustrum me per Litteras docuit, eadem in Collegio Jesuitarum Strigoniensium adseruari. Hoc si est, vellem doceret me Admodum Reuerenda Dignitas Vestra. Sed ne nimium rogando molestus sim, cesso, atque Admodum Reuerendam Dignitatem Vestram Sospitem quam diutissime valere cupio. Qui sum

Admodum Reuerendae Dignitatis Vestrae

Pisonii, 1731. obseruantissimus
Feria Ascensionis Dominicae. Matthias Bel mp.

[Melléklet:]
Responsio ejusdem ad Quaestiones.

Quaestio I. An in Hungaria apud Augustanae Confessionis homines ad ualorem Matrimonii requiratur assissentia Ministri? an Testium?

Responsum. Affirmative.

Quaestio II. Si ita, quo jure?

Responsum. Jure Protestantium Ecclesiastico, qui laudabilem hanc consvetudinem, in legem verterunt; tum ob honorem Matrimonii, quem ei Deus ipse tribuit, Gen. I. v.27.28. cap.II. v.22., tum, ne locus relinqveretur vagis, et illegitimis nuptiis.

Quaestio III. An Minister Augustanus possit loco sui substituere, pro tali assistentia (per assissentiam intelligo Benedictionem Pastoralem, in facie Ecclesiae, copulandis impertiendam) Ludimagistrum, ita, ut enim hic Matrimonio ualide assistat?

Responsum. Negatiue.

Quaestio IV. An Doctores Augustani aequaliter sentiant de Matrimonio, si in illo una pars sit Augustanae Confessionis, et altera Catholicae, seu Romanae Fidei?

Responsum. Distinguunt Doctores inter Matrimonium contrahendum, et contractum. Contrahendum Matrimonium cum diuersae Religionis Hominibus, disuadere solent, ob incommoda, quae istiusmodi conjugia urgent. Contractum autem, et consummatum. Sancte, et intemerate habendum censent, ex Pauli effato, 1 Cor. VII. v.12–16.

His, ad quaestiones, quae prioribus Literis perscriptae sunt, praemissis, ad casum, quem posteriores Literae, luculenter retulerunt, facile fuerit respondere.

I. Titia, Romanae Religionis, cum Cajo Augustae Confessionis homine, potuit validum inire Matrimonium.

II. Ludimagister, neque ex delegatione Ministri, neque ex sua auctoritate, multo minus ex consuetudine (quae nunquam fuit), Augustanam Confessionem profitentium, neogamos, cum Benedictione Pastorali, copulare potuit. Matrimonium interim, mutuo consensu, copula carnali, et procreatio Liberorum, diuturnioreque convictu, consummatum, validum exstitisse uidetur.

III. Quod, ergo Titia, a Marito, saeuo licet, profugit, caelibem se simulauit, atque marito adhuc uivo, ad uota secunda fraudulenter transiit, triplex crimen patrauisse censetur: primum desertionis malitiosae; doli mali, alterum; tertium bigamiae simultaneae.

IV. Parocho, quisquis ille fuit, incubuisset, Titiam, antequam authentica Virginitatis, aut Viduitatis testimonia produxisset, a Matrimonii consummatione arcere.

V. His positis, videtur, nuptias posteriores prioribus, minus validas haberi debere.

Synopsis data ab eodem Doctrinae Evangelicorum de Conjugio.

1. Causa Conjugii efficiens principalis suprema, ac remota Deus Unitrinus est. G. I.27., II.18. Matth. XIX.4.1. Tim. II.15.

2. Causa secundaria, propingua, ac intermedia sunt Personae in Matrimonium consentientes.

3. Causa Matrimonii antecedens, ac disponens sunt sponsalia.

4. Materia Conjugii sunt homines sociabiles, et quidem Numero duo, mas, et foemina, puberes, ad obtinendos conjugii fines idonei, et extra prohibitos consanguinitatis, et affinitatis gradus constituti.

5. Forma est legitima, et indissolubilis duorum in unam carnem ex mutuo consensu, et pacto...

410 Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek
Pozsony, 1731. május 10.

Bizonyára nem volt Eperjesen, ezért nem kapta meg mentegetőző levelét. Kéri, hogy a Temes vármegyére vonatkozó adatait küldje el. Mérey gróf a vármegye történetének egyik példányát Olaszországba vitte magával a múlt évben, a másik a kancellárián van.

Generoso Viro Samueli Székely de Doba

Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Itane vero TV nondum eras Epperiessini cum ego TE monente meam epistolam illuc dimisi? Qvaeso inqvire in eam apud cursorem publicum, nollem enim intercideret, qvia habet grati erga TE animi mei significationem; qvin excusatiunculam etiam qvod per Thomam Szirmay nihil Mense Februario a me acceperis.[1] Praeclare autem facis cum non cessas, ubi ubi sis operi meo vellificari. Profecto rem mihi feceris longe omnium exoptatissimam si qvae reperisti obiter vetera monumenta, historiam Temesiensem illustratura qvam primum ad me miseris. Elaboravi ego in eo Comitatu non vulgariter, cujus exemplar alterum Comes Merei secum in Italiam recognoscendum accepit anno superiore; alterum apud Excelsam Cancellariam censurae ergo hucdum detinetur. Plane opportunus veneris si qvod spondes, mature abs TE acceperim. Superest ut TE majorem in modum rogem, ne cesses conatus meos juvare. Vale et qvam primum responde. Pisonij 1731. die 10. Maij.

411 Bél Mátyás levele Jeszenák Pálnak
Pozsony, 1731. május 11.

Öt Marcus Aurelius-kötetet küld. Pünkösdi jókívánságok.

Perillustris Domine Compater,
Fautor aestumatissime!

Felicem Vindobona, vtinam bona cum expeditione precatus, mitto quinque Marci Aurelii exempla, dimidiato pretio, singula nimirum grossis 15. redempta: nam, quod gratis Lipsia, a nostris hominibus adlata sunt, portorium nullum est. DEVS, imminentes dies festos, eo vberiore spiritus Sancti gratia apud Perillustrem Dominationem Vestram, et carissima pignora, cumulet, quo firmiore indigemus animo, ad ferendam temporis praesentis iniquitatem. Plura in meo levi[?] seccessu, forte coram licebit. His maneo

Perillustris Dominationis Vestrae

Ex Musaeo 1731. die 11. Maii. obseruantissimus
Bel mp.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Paul Jeszenák presentement à Sachaiton[?]
[Pecséttel.]

412 Bél Mátyás Jeszenák Jánosnak
Pozsony, 1731. május 18.

Trencsén vármegye leírásának tervét küldi. Kéri a leíráshoz a segítséget, elmondja a további munkafolyamatot is.

Perillustris Domine,
Fautor aestumatissime!

Mitto Ideam describendi Comitatus Trenchinensis, qualem cum omnibus reliquis, qui contulerunt aliquid, communicaui. Rogo, det id Perillustris Dominatio Vestra, honori sui Principalis, vt Comitatus, ex se celebris, ingenue describatur. Combinabo meas notitias, cum his quae mittentur; atque elaborata denique Historia, cum Inclyto Comitatu, communicabo denuo, ne quid, vel verbulo, praeter id, ac decet, scribatur. His maneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Ex Musaeo 1731. die 18. Maii. obsequentissimus
M[atthias] Bel mp.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Jean Jeszenák de Jeszená, Advocat fort renomé, presentament à
La Maison en Presbourg
[Pecséttel.]

413 Sándor Pál Bél Mátyásnak
[?], 1731. május vége

Ruisz János Kristóftól szeretné megkapni pénzét, közvetítésre kéri Bélt.

414 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1731. június 4.

Sándor Pál Ruisz János Kristóftól kéri vissza a 30 forintot. A pénz megadásakor Ruisznak adja vissza a küldött elismervényt. Ruisznál érdeklődni fog, hol lehet Sopron vármegyének és városnak a leírása.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczy
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quid litterarum ad me dederit Paullus Sándor, ex hac appendice intelliges. Est illi apud Dominum Ruiss, debiti quidpiam, quod importunius repetiit hucusque. Nunc, summam omnem, ad florenos 30 compendi fecit, mihi numerandos. Monuit ea de re Ruissium, qui idcirco[!] me litteris conuenit, seque tantillum aes, lubentissime dissoluturum spopondit, modo sibi authographum suum reddatur. Eius loco, mittit Sándor apocham. Hanc TV, recepto aere illo, Domino Ruissio reddas, rogo. Sin vero IS difficultatis quidpiam interserat, redibit ad me, cum Sándorianis litteris, apocha. Plane enim illubens, in re tam friuola, alienae caussae aduocatum ago. Scribo optimo Ruissio, vbi arcium vestri Comitatus quin et vrbis Semproniensis historia, lateat. quam, vt e situ eruat, mecum oua et moue. Vale, et nostri, in hac communi rerum perturbatione memor viue. Pisonii 1731. die 4. Junii.

415 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
[Pozsony], 1731. június 6.

Tartalmát nem ismerjük.

416 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1731. június 10. körül

Magyar nyelvtanát küldi.

417 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1731. június 12.

Három éve Festetics Kristófnak küldte Sopronba átnézésre Somogy vármegye leírását, aki Dobner Ferdinándnak adta, hogy küldje azt vissza. Siettesse visszaküldését Haynóczi. Ajánlja a levelet vivő ifjakat. Krmannról ezen a napon hozzák meg az ítéletet.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczyo
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Dedi ad TE, nuper admodum litteras, molestas eas, quia[!] de re pecuniaria, agentes;[1] sed abs TE, credo, acceptas placide: maxime, quod intelligas, alieno, hoc, quid quid sit, negotii, arbitrio: susceptum esse. Jam cupio scire, quid sentiat bonus Russius? Haec aliena sunt, quod TE iam rogabo, ad me adtinet. Triennium fere ego, cum illustri Festetitsio,[2] musas meas salutanti, Historiam comitatus Simigiensis, recognoscendam obtuli. Hanc, dum repeto, nunciat, Dobnero[3] se eam tradidisse, scribae antehac suo, mihi, cum cura, transmittendam. Nisi graue sit, faxis, vt ea lucubratio, TE monitore, ad me redeat. Addes, ea re, ingens, TVO in me fauori,

momentum. Juuenes, qui has TIBI adferunt,[4] fauore TVO, dignos existimarim; non tam quod a me commendentur; quam quod videam, alteri eorum indolem obtigisse, melioribus litteris idoneam. Kermanno nostro, hodie sententia dicitur decretoria.[5] Vale. Pisonii 1731. Pridie Idus Junii.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Daniel Haynóczy, Surrecteur de l'Eccole Euangelique à Sopron.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 35. Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis, 1731. die 12. Junii.

418 Pilgram János Zsigmond Bél Mátyásnak
Sopron, [1731.] június 17.

Cáfolja a bécsi útjával kapcsolatos híreszteléseket. A Severini által küldött üzenetet először ezekkel összefüggőnek hitte. Kételkedett, hogy Bél ezt üzente, ezért leíratta Severinivel. Severinitől az üzenetátvétel körülményeit is megtudta. Az üzenet: Pilgram ne vádaskodjék a császárnál. További vád, hogy Bél őt a dekretális eskü megengedésével gyanúsítja. Védekezik, s próbálja Bél kemény szavait (karóba kell az ilyen prédikátort vonni) magyarázni. Mivel Ostfy azt a hírt hozta, hogy Pozsonyban e híresztelések elterjedtek, kéri, hogy ne vádolják őt, hanem annak tartsák, aki.

Wohl Ehrwürdiger Herr Pastor,
Hochzuehrender Herr Amts-Bruder.

Als ich Montags nach Exaudi in meinen domestige-angelegenheiten auff 3 Tage nach Wienn gereiset war zu einer Zeit, da eben von unserm Convent sich 2. Exmissi droben auffhielten, um von unserm Ort einzukommen, daß die unsrigen mit dem iuramento decretali verschonet bleiben möchten; haben einfältige Leute daraus Anlaß genommen allerhand ungereimte Zeitungen zu schmieden. Einige freueten sich, andere spotteten über meine gehabte audience bey Ihro Kayserlicher Mayestät, welche ich nicht mit Augen gesehen: etliche wusten umständlich, wie mir die audience abgeschlagen, welche ich zu begehren, auch im Traum mir nicht einfallen laßen: wiederum hätten einige gern gewust, wie mein übergebenes project laute, nach welchem man der Kayserlichen resolution nachleben, und gleichwohl unserer Evangelischen Lehre nichts practiudicirliches, noch denen Gewissen anstössiges begehen könne. Bey diesem punct war mir ein besonderer Trost, daß ich von meinem Verstand versichert war, er sey zu schwach, ein solch temperamentum zu erdencken, sonst würde ich in meinem Gemuth sehr verunruhiget seyn, daß ich ein zu so vieler 1000 Menschen Gemuths-Ruhe dienendes Expediens zu erfinden, mir bißdato noch nicht die geringste Mühe gegeben. Noch andere waren begierig zu erfahren, ob ich die schwere Geld-Buße depreciren können, welche mir nie angedrohet worden, wegen communicirung nach Schweden derer mir unbewusten arcanorum regni hungarici. diese und andere Mährlein sind mir so lächern als einfältig vorgekommen, daß ich auch wol mit ein, oder anderem Freund sonderlich über die gehabte audience mag geschertzet haben, und hierauff meynete ich Anfangs, daß Ewer Wohl-Ehrwürden zu alludiren beliebeten, da Sie mich durch den Studiosum Severini grüssen und bitten lassen: ich möge sie nicht bey Ihro Kayserlicher Mayestät verklagen. Ich fragte deswegen sofort: hat man die Fabel von meiner audience auch nach Presburg gebracht Als aber der gute Studiosus antwortete, davon habe er nichts gehöret, wisse auch nicht, worauff Ihro Wohl-Ehrwürdiger Herr Bael mit diesen Worten gezielet habe, nur dieses wisse er: Ewer Wohl-Ehrwürden halten sich von mir beleidigt zu seyn, weil ich wieder dieselbe hefftig debacchiret hätte; so ward ich bestürtzt, und sahe den Studiosum mitleidig an, weil ich glaubte, es habe ihn ein delirium befallen: ich brachte ihn auff einen andern discours um zu mercken, ob er mehr Kennzeichen eines verrückten Gehirns

geben würde, aber ich fand, daß er bey vollkommener gesunder Vernunfft sey. Darauff fragte ich nochmahl nach dem auffgegebenen Gruß, und als er selben in oben den vorigen terminis wiederholete, war meine Antwort: Monsieur, er wird entweder unrecht gehöret, oder die Worte unrecht verstanden haben: der Herr Bael ist zu gelehrt, um eine ungereimte Rede vorzubringen, und zu geistlich, daß er mit höhnischen Reden einen, der es auch um Ihm verdienet hätte, anstichelen sollte, nochweniger kan er mir, der ich unsere Freundschafft mit keinem Gedancken verletzet, eine spöttliche Rede durch einen tertium entbieten laßen. Herr Severini aber beharrete darauff, er habe den Herrn Bael gar wohl verstanden, und als er mir andern Tages schrifftlich versicherte: Summi Reuerendi Domini Baelii uerba fuisse: Salutabis Dominum Pilgram, dicesque, nos rogare, ne nos accuset apud Caesaream Maiestatem; fieng ich endlich an zu glauben, daß Ewer Wohl-Ehrwürden also geredet hätte. So bald ich mich aber dessen überredete, konte ich Vermöge der Hochachtung, welche ich für unsern Hochgelahrten Herrn Bael, meinen Gönner und Freund hege, nicht anders urtheilen, als es müsten die Worte, wie seltsam sie mir vorher geschreien, in den That voller Liebe und Weißheit stecken, nur daß meine penetration zu schwach sey (Dauus enim sum, non Oedipus) das acumen derselben einzusehen. Dannenhero habe hiedurch gantz höflich bitten wollen über diesen christ-priesterlichen und Amts-brüderlichen Gruß eine kleine Erläuterung zu geben, was doch das Verklagen heißen, und zwar die Verklagung bey Ihro-Kayserlicher Mayestät für ein Rätzel in sich faßen solle. Ferner mußte ich von Herrn Severini hören, wie er von Ewrem Wohl-Ehrwürden gehöret, daß sie von gewissen Leuten gehöret, daß sie in Wienn vom andern gehöret: Ich sey der Meynung, man könne gar wol per sanctos schweren. Nun wundere ich mich nicht, wenn einfältige Leute Thorheiten oder boßhafftige Leute Calumnien von mir ausstreuen: wol aber wundere ich mich, daß ein grundweiser Mann, und lieber Amts-Bruder solchen thörichten Calumnien einigen Glauben zustellen kan. Noch mehr wundert mich, daß da Ewer Wohl-Ehrwürden auch angezeigt, wie Sie vernommen: Dominum Pilgram, mota in Conventu de iuramento praestando quaestione, recte monuisse, quid esse, num possit illi, qui per sanctos iurauit, consuli, aliud, num per sanctos iurare liceat? hoc negasse, illud affirmasse; Sie gleichwol denen, welche das erstere narriret, haben lieber Beyfall geben wollen, weder denen, welche das letztere erzehlet haben, und zwar aus dem Fundament, weil jenes die Herren Wohlmuth und Sailer iuniores es in Wienn gesagt hätten. Allein mein Werthester Herr Amts-Bruder ich versichere, daß wenn mir dergleichen von dem Herrn Bael das gantze Presburgische Convent, ja seine eigene Frau und Kinder erzehleten so fänden sie bey mir keinen Glauben, ich richtete mich wenigstens nach Syrachs Rath: Frage deinen Freund (selbst) villeicht hat er es nicht geredet: auch wenn er es selbst mir gestünde, würde ich es nicht so fort für Ernst, sondern für eine Versuchung halten, ob ich capable sey, ihm eine solche Thorheit zu zutrauen. Gestern als ich den erst wieder heimgekommenen Herrn Wohlmuth darüber befragte, vernahm ich von ihm, daß sie nicht einmahl im Schertz geschweigen im Ernst solches von mir gesagt. Zwar als sie mit Herrn Jessenac geredet, und die Frage vorgekommen: was zu thun seyn würde, wenn Ihro Mayestät auff dero resolution beharreten, welches als das minimum malum anzusehen, mit anstößigen Gewissen zu schweren, oder die gäntzliche extirpirung der Evangelischen in Ungarn durch verweigerung des Eydes zu befodern habe Herr Sailer sich vernehmen laßen: Er wisse nicht, wenn es dazu kommen solle, ob er der Meynung unserns Herrn Stadt-Richters folgen würde, sein Amt lieber nieder zu legen, er würde ob wol ungern sich zu der Eydes-Formul ehe verstehen, als unserer Kirchen und Nachkommen einen so unersetzlichen Schaden causiren: er gestehe, daß es eine schwere Sünde sey, weil er sie aber inuitus begehen müste, hoffe er der Herr Pilgram werde ihn endlich wieder absolviren. Nach welcher Schlußkunst man nun aus diesem flüchtigen raisonement des jungen Herrn Sailers von mir argumentiren könne: ich halte für erlaubt per sanctos zu schweren, ist mir zu hoch. Dem sey aber wie ihm wolle, es mag diese Sailerische Rede oder einander Ungrund mich in den unbilligen Verdacht gesetzet

haben; so kan ich doch solches nicht zusammenreiben mit dem angegebenen debacchiren, welches ich soll wieder Ewren Wol-Ehrwürden gethan haben: denn wenn man mich mit gutem Grunde für einen solchen idioten argwohnen könte, welcher per sanctos zu schweren für erlaubt halte, so wäre es eine Ursache, daß herr Bael und andere Theologi wieder mich debacchiereten, ich aber nicht wieder sie. Herr Severini wolte mir zwar aus dem Traum helffen, verwirrete mich aber noch mehr, als er mir anzeigete: Herr Bael habe ihm den Grund meines unverständigen Eyffers mit diesen Worten eröfnet. Ego cum non sit hominum, articulos fidei condere, aut conditos mutare nihilominus quosdam id ipsum suscipere audere cognouissem, impalandos illos pronunciaui, quod dum intellexisset Dominus Pilgram uehementer excanduisse, in nosque debacchatus fuisse, dicitur. Hie konte ich mich enthalten, Herrn Severini an den Pulß zu greiffen, weil ich würcklich meinete, er rede in paroxismo febrili, in dem weder ich, noch ein eintziger meines Wissens aus unserm Convent jemahlen von diesem Theologischen Ausspruch des Herrn Bael das geringste gehöret, wie hätte ich mich denn darüber erzürnen, und auff ihn debacchiren können? Auch da ich es nun von dem Studioso erfuhr, habe ich mich umso weniger darüber erbosen können, als ich nicht einmahl alles verstunde, sondern fragen mußte: was das Wort impalandos auff Teusch heiße? Als nun Severini es mir durch Spiessen verdolmetschete, an bey sich einbildete, Ewer Wohl-Ehrwürden hätten diejenigen, welche Glaubens-Lehren zu verändern sich unterstehen wolten, worunter pro substrata materia diejenigen consequenter auch ich gehören, welche per sanctos zu schweren für erlaubt halten, condemniret lebendig gespießet zu werden, brachte ich ihn zu vernünfftigen Gedancken, in dem ich ihn fragend vorstellete: Ob er glauben könne, daß ein sanfftmüthiger erbreicher Ewangelischer Prediger ein so grausames Urtheil fällen werde über einen, der aus Mangel gründlicher theologischen Wissenschafft eine unerlaubte Sache für erlaubt halte: von welchem man nicht wisse, ob er sich nicht eines bessern werde belehren lassen: welcher auch seine Meynung aus keiner Boßheit, und solche andern auffzudringen, sondern aus Noth so zu reden erdencke. Denn viele ja alle die seit anno 1723 adjurirten Aduocaten geworden seyn, haben leyder, wenigstens ad morem libellaticorum, per sanctos schweren, und da andere in officiis constituti nicht gern ihre Ämter verliehren wolten fürchtende aber, daß sie dieselben ohne dieses Eyd nicht werden behalten können, etwa wünschen, daß man per sanctos zu schweren für eine erlaubte Sünde declariren möchte; so könne es wol geschehen, daß einer aus Einfalt, doch in guter Absicht, damit nicht die Evangelici gäntzlich in Ungarn extirpiret würden (als welches unausgleiblich, wenn keiner mehr mit gutem Gewißen Bürger, geschweige Raths-Herr oder Stadt-Richter werden kan) dahin verfalle, daß er spreche: Es laße sich endlich salua conscientia thun. Wie solte man nun solchen Menschen um seiner privat-Meynung, welche unter uns nicht eben gelten würde, wie ein Päbstlicher Ausspruch ex Cathedra bey den Catoliqven, so fort eines so grausamen Todes würdig erklären? Hiernechst sagte auch ich zu Herrn Severini: Er müsse beßere Opinion von der prudentia Theologica des Herrn Bael haben, als daß ein so großer Theologus solte mit solcher Verurtheilung denen Catholiqven das Wort reden, wenn dieselbigen uns als von ihrem Lehrsätzen abgehende, mit solchen argumentis barbaris zu raison zu bringen sich berechtiget halten. Dareho müsse er die Worte in verblühmten Sinn nehmen. Herr Bael habe ohne Zweiffel mit dieser expression so viel sagen wollen: Man solle solche Leute mit scharffen durchdringenden argumentis in die Fege treiben, denn die Worte der Weisen sind Spieße. So gar habe ich über die Worte des Herrn Amts-Bruder nicht debacchiret, daß ich vielmehr darüber eine wolgemeinte (vieleicht auch glückliche) exegesin geben wollen. Gesetzt aber Ewer Wohl-Ehrwürden hätten dieses Wort proprie geredet, ich hätte es auch so verstanden, würde ich mich dennoch darüber ereifern können, weil ich mich vor dem Spieße, wäre er auch mit glüenden Eisen gespitzet, nicht entsetzen därffte, als der ich in puncto iuramenti mit dem Herrn Amts-Bruder vollkommen einer Meynung nicht nur jetzo aus Furcht vor dem Spieße geworden, sondern allezeit gewesen.

Demnach er suche Ewren Wohl-Ehrwürden sich um einen auffrichtigern Correspondenten zu bemühen, welcher Ihm von dem, was in unserm Convent vorgehet, wahre und redliche Nachricht ertheile, auch bitte denen traditionen ins 4te Glied keinen solchen Glauben, als diesesmahl geschehen, zu geben. Es möchte darüber eine Uneinigkeit zu schlechter Erbauung unserer Glaubens-Genossen, wol aber zur Freude unserer aduersariorum entstehen, welches zu verhüten ich Bedencken getragen, diesen Brieff an Ewren Wohl-Ehrwürden abgehen zu laßen, als der ich versichert bin, meine Unschuld wird sich von selbst zu Tage legen, weil ich aber noch heute von einem aus Wienn, auch schon vorher von Herrn Ostfy erfahren müssen, daß diese Blame von mir eine gemeine Rede in Presburg, und wer weiß wo mehr sey, gleichwie auch Ewer Wohl-Ehrwürden dasjenige, was sie den Herrn Severini gesagt, in Gegenwart eines andern ihm angezeigt; so habe nöthig erachtet Ihnen zu bezeugen, daß ich so wenig von der Wahrheit unserer Evangelischer Lehre, als von der Freundschafft und Hochachtung Ewrer Wohl-Ehrwürdigen Person abgewichen. Ich hoffe also, Ewrer Wohl-Ehrwürden werden mich nach diesem, wie vormahls für denjenigen halten, der ich wahrhafftig bin, nehmlich

Oedenburg am 4. Sonntage nach Trinitatis bey Betrachtung der Worte Jesu: Richtet nicht, so werdet ihr nicht gerichtet.

Ewres Wohl-Ehrwürden meines Amts-Brüderlichen Gönners auffrichtiger Freund und ergebenster Diener Johann Sigismund Pilgram.

419 Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak
Eperjes, 1731. július 8.

Reméli, megkapta Pálóczi Horváth Ádám Ungvár vármegye-leírását. Ő folyamatosan gyűjti az anyagot, s most is küldi.

Viro Celeberrimo ac Reverendo Domino Matthiae Beelio
Salutem Plurimam Dicit Sameul Székely de Doba.

Percepisse Te Descriptionem Comitatus Vnghvariensis per Affinem meum Dominum Adamum Horvath de Pálocz elaboratam, una cum Mappa, nonnullisque per me collectis Antiquitatibus, Perillustri Domino Samueli Ebeczky pro resignatione Tibi fienda, per me traditam, nullus dubito.[1] Ex eo tempore quantum colligere potui, feci et quidem eo libentius, quod Tibi sciam non ingratam esse meam opellam. Quanta fuerint merita Hymiana erga Patriam ex prioribus meis Litteris abunde percipere potuisti, quam acceptus fuerit apud Ecclesiam, patet ex annexis.

[Másolatok:]

– Votivum Capituli Albensis quo familiae Hym a quolibet sacerdote sui ordinis unam missam confert. Datum apud Albam Regalem in festo Omnium Sanctorum 1378.

– Litterae testimoniales. Datum in Themesvár 1433.

– „Descriptioni Comitatus Unghvariensis potest sequens Mandatum qvoqve addi." Mandatum Sigismundi regis ad nobiles bona in Comitatu Unghvariensi possidentes. Feria quinta proxima ante festum Beatae Elisabethae viduae 1434.]

Joannis Hunyady Litteras Victoriam Suam ad Albam Graecam contra Turcam describentes ante quadriennium per me in originali bono amico mutuo datas, brevi sum rehabiturus, quas etiam Tecum communicabo, non secus et memorabiles quasdam Excommunicatorias. Nunc Tecum Carissimis Tuis valere cupio, usque me Te amantem, redames peto. Vale. Eperiessini 8. Julii 1731.

420 Bél Mátyás Pilgram János Zsigmondnak
Pozsony, 1731. július 22.

Marthtól megkapta levelét, de mivel sok munkája akadályozta, Marthot kérte, hogy válaszoljon. Válaszával ő is egyetért. Ő tényleg mondta a Severini által mondott szavakat, azonban képes beszédet használt: karóba húzni = kemény büntetésre érdemes. Elmondja a dekretális esküről való véleményét, magyarázza a retorikával mondottak jelentését.

WohlEhrwürdiger Herr Pastor,
Hochzuehrender Herr Amts-Bruder!

Dero an mich dem 4ten Sonntag nach Trinitatis gestellten weitlaufftigen Brief, hat mir mein Geliebtester Collega, Herr Marth, richtig zugestellet.[1] Und da hätte dann gerne so gleich geantwortet, wo mich nicht die hauffig vorgefallene Wochen Arbeit daran verhindert, Herr Marth aber die Mühe gantz willig über sich genommen hätte, das nöthige in bindigsten terminis und also zu beantworten, daß ich fast nichts mehr finde hinzu zuthun, als nur, Sie zu bitten, daß Sie glauben, das überschriebene sey meine eigentliche Meynung gewesen. Doch damit es nicht das Ansehen haben möge, ob hätte man mit fremder Feder sich darum verantworten wollen, weil man sich nicht getrauet hätte, die eigene anzusetzen; finde nöthig zu seyn, diesem, was Sie bereits in der Sache vernommen, eine ἀνακεφαλαιωσιν zu geben.

Ich nehme demnach mein Wort nicht zurücke, Monsieur Severiny den Gruß aufgegeben zu haben so, wie solchen mein Werthester Herr Amts-Bruder, Herr Marth, überschrieben; auch begehre nicht zu leugnen, daß in thesi noch immer dieses meine Meynung sey.

Ein Ewangelischer Prediger, der sich unterstünde in einer Ecclesia pressa, da solche eben in statu confessionis stehet, und gehalten ist, sich durch ihre tesseram fidei von andern Religionen zu unterscheiden, articulos fidei zu modificiren, und dadurch die schwachen Gewissen zu verwirren, sey einer scharffen Straffe werth. Diese thesin, die Sie selbst anzunehmen kein Bedencken tragen werden, habe wie im Convent, also auch bey anderer Gelegenheit auf gut Ungarisch, ex intimo doloris sensu, also gegeben: Az ollyan Praedikatort, Karoban kellene vonni, das ist, Ungarisch Latein zu reden: eiusmodi Praedicantem impalandum esse; da aber die Meynung keine andere, als die obige gewesen, ein solcher Prediger sey der schämsten Straffe werth. Ich gestehe, die Ungarische phrasis klinget hart; es legte mir aber solche das traurige Andencken der ehemahligen Lauffe in unsern armen Vaterlande, auf die Zunge, da man die verräthen mit dieser Straffe zu belegen pflegte. Wir denn unter den Ungarn, wenn sie eine harte Straffe anzeigen wollen, diese phrasin auch noch heut zu gebrauchen zu Tage, nichts unerwohnliches ist: ohnerachtet man nicht eben des Sinnes ist, daß die Straffe würcklich verdienet, und sie strictissimo sensu angethan werden müßte.

Diese hypothesin habe niemahls auf Ewren WohlEhrwürden zu machen im Sinne gehabt; ohne allein, als so ferne der entstandene Ruf von der dispensatione iuris iurandi irgend hätte wahr seyn mögen: da man aber solchen, zwar mit vieler dehmuth, in primo illo conflictu tristissimarum cogitationum anhören müssen, aber sich nicht bereden können, daß ein so gelahrter Theologus, wie Ewer WohlEhrwürden sind, sich so sehr verfallen solte. Fiele die Subsumtio von sich selbst hinweg, zumahl da dieselben das factum beständig, und mit gutem Grunde, negiren zu können, sich getreuen. Ein mehreres achtenicht nöthig zu seyn hinzu zu thun. Denn ich muß befahren, daß, wo ich alle Ausdrückungen dero Briefes mit gleicher Critique begleiten solte, als Ewer Wohlehrwürden meinen wohlgemeinten Gruß durchgenommen, würde mich meine schon längst verrostete Rhetorica zu einigen figuren verleiten, die Ihnen eben so schmertzlich fallen würden, als mir die öfftern Ironien, und unverdienten Lob-Sprüche.

Was aber Ewer Wohlehrwürden von einem accuratoren Correspondenten, der mir acta Conuentus Semproniensis meliore fide berichten möchte, schreiben, verstehe ich nicht. Ich beküm-

mere mich um die dasigen Conclusa so wenig, als um die hauffige Alliancen des jetzt lebenden Europa. Gehet es einem hochlöblichen Kirchen-Conuent, als für welchem ich allen billigen respect trage, gut; so freyets mich: würcket Gott durch denselben was ersprießliches zur Aufnahme des gemeinen Bestens, preise ich Gott darüber, und sehe von ubrigen nicht auf das, was andere thun und laßen, sondern was mir befehlen ist.

Bey solchen Faßung meines Gemüthes, habe ich die geringste Lust nicht im jemanden Krieg anzufahen; vielmehr bitte GOTT, daß Er mich bedecke zur bösen Zeit, und wenn Menschen über mein Haupt fahren wollen, mich nicht übergehe in ihrem Willen, sondern mich bey Ihm heimlich verberge vor jedermans Trotz, und verdecke mich in seiner hütten vor zänckischen Zungen. Eine vier und zwantzig jährige Erfahrung hat mich in dem Vertrauen auf den Gott des Friedens, so viel gelehrt, daß ich viel sicherer fahre, wenn ich Friede halte, und mich schelten laße, als wenn ich Schelt Worte mit Schelt-Worten vergelten wolte. Es sind deren mehrere, welche über den armen Bel zum Ritter werden wollen, die aber damit sonst nichts gewonnen, als daß sie zu Schanden werden müssen plötzlich. Im übrigen weiß ich gar wohl, daß ich in einer Kirche lebe, in welcher man eintzig und allein, Gottes und des Kaysers Gnade leben müsse. Auf fremder Potentaten Hülffe kan ich mich nicht verlassen, und mein Vermögen oder anderer Menschen unnütze Hülffe kan mich nicht schützen. Solte mir aber wieder alles Vermuthen näher an den Leib gegangen werden, so müßte es zwar auch wieder Willen geschehen laßen, aber auch so dann nach Moglichkeit zeigen, daß hinter dem Lache auch Leute wohnen.

Da dieses mit den förmlichsten Contestation schreibe, daß ich nichts mehr begehre, als, so viel an mir ist, mit jedermann, allermeist mit meinem Hochwerthgeschätzten Herrn Amts-Bruder, zumahl bey dieser trübseeligen Zeit Friede zu halten, wird mir dero Antwort an Herrn Marthen communiciret. Solche hat mich nicht wenig erfreuet, als daraus ich friedfertiges Gemüthe abgenommen; aber auch zugleich sehr befremdet, daß man mir dero Schule blamiret zu haben, aufbürden will. Hier muß nun etwas mehreres schreiben, als mir sonst vorgenommen. Ihre Herren Rectores aestimire ich, welches die Continuirliche Correspondence, auch meine dahin geschehene Recommendation junger Leute unwiedertreiblich darlegen. Weil ich aber vor einem Jahre, als Instaurator Scholae Pisoniensis samt denen Herren Rectoribus von einer ehemahls oedenburgischen Persohn wegen eines nichtswürdigen Privat Schuler-Handels mit bittern Vorwurf oedenburgischer Vorzüge übel und ins Gesicht, gescholten wurde; fand mich genöthiget, deutlich zu zeigen: quantum distent aera lupinis. Hat nun diese Persohn das geschehene berichtet, so wird es geschehen seyn, sicuti solet. Und da ist dann unseres Ortes eine abgedrugene Verantwortung, so wenig eine Blamirung zu nennen, als wenig das ius inculpatae tutelae auch bey einem traurigen Erfolg eine Mordthat kan gescholten werden. Sonsten will weder Monsieur Seueriny den Ruhm, welchen Sie ihm beylegen, noch der übrigen Schul-Jugend ihre profectas mißgönnen. Der Herr mache seinen Köcher mit tüchtigen und reinen Pfeilen voll, und schaffe uns Leute nach seinem Hirten. Dem belobten Herrn Severiny aber kan ich nicht helffen, daß er sich bey mir in Verdacht gesehet, ein emissarius zu seyn von Leuten, die den Frieden hassen, daß wie sie sich unter einander in Haaren liegen, also auch Oedenburg und Preßburg in ein geistliches Landgemenge zu bringen, gern sehen möchten. Das beste ist, daß mich und meine liebwerthesten Herren Collegen von unserm fest gefaßten Schluß, dem Friedem nachzujagen, wohl niemand abbringen wird.

Letzlich bitte Meinen Herren Amts-Bruder dienstfreundlich, unserer Herren Politicorum in Güte zu schonen, und sie nicht etwan[!] zu einer Apologie zu veranlaßen. Haben die Politici selbsten was unter und gegen einander auszumachen, mögen sie es optimis modis, immer thun; wir, als Engel des Friedens, wollen allenthalben zum Frieden rathen. Gemeiniglich, wen sich die Herren Geistlichen mit Politicis einlassen, müssen sie den Kürtzern ziehen; so aber bey Ewrem Wohl-Ehrwürden nicht vermuthen will.

Dieses sey auf dero an mich abgelassenes genug! Und deprecire ich in der Sache weiter auch nur das mindeste an mich abzulassen. Sat prata biberunt. Da hingegen verlauten will, ob wären dero an uns geschriebene Brieffe mit dem dasigen Hochlöblihen Convent, wenigstens mit denen ansehnlichsten Membris desselben communiciret worden; als bitte, unsern Briefen ein gleiches Recht wiederfahren zu lassen. Denn ob ich gleich mit dem Wohlgedachten Convent nichts wiedriges jemahls gehabt, auch inskünfftige zu haben desto weniger begehre, je mehr mich vor die gegen meine wenige Persohn ehemahls gehabte Geneigeheit zu aller Hochachtung verpflichtet zu seyn, erkenne; So wolte doch nicht gerne, daß die in Ihrem Briefe enthaltene, und nun diluirten accusationes bey jemandem hafften, und malum sanguinem generiren möchten. Gott aber des Friedes der uns durch Friede, in Friede, und zum Frieden beruffen, gebe uns, daß wir einerley gesinnet seyn unter einander, nach Jesu Christ. dessen Liebe ich Meinem Herrn Amts-Bruder empfehlend, bin und verharre, nebst allen ziemenden Respect

Ewres Wohl-Ehrwürden
Meines Amts-Brüderlichen Gönners
aufrichtiger Freund, und ergebenster diener
Matthias Bel mp.

Preßburg
Dominica IX. post Trinitatis.
Bey Betrachtung der Worte Jesu:
Thue Rechnung von deinem Haußhalten

421 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron,] 1731. augusztus 10. körül

Unokaöccse tanulásának és a Sándor Pállal küldött pénznek az ügyében.

422 Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek
Pozsony, 1731. augusztus 12.

Ebeczky Sámuel átadta küldeményét. A vele küldeni akart kötetecske távoztával visszamaradt. Érdekes levelét köszöni. Kéri, ajánljon alkalmas személyt, aki Zemplén vármegyét le tudná és akarná írni.

Perillustri ac Generoso Domino Samueli Székely de Dóba
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius Verbi Divini Minister.

Meaene infelicitati, an occasionibus qvae me deludunt toties debeam indignari ambigo. Hoc profecto impense doleo qvod in eam veniant opinionem, amicorum haud pauci qvasi negligentius a me haberentur. Istam ego suspicionem apud TE optime Székely inprimis vereor. Venit enim ad nos veteranus meus, TIBI Synonimus Ebeczkius; reddidit rite qvod et TVO nomine misisti, et Horvathy,[1] abiit mox Wienam recepitqve mihi, non se commissurum, ut me insalutato here ad suos redeat. Atqve ea non profecto fecit. Itaqve destinatus TIBI fasciculus iterum isthic relictus est. Adsunt interea Litterae TVAE auro contra cariores, qvippe monimenta iterum adferentes, egregie hic atqve illic Commentariis meis velificatura. Donec fidem non liberavero meam, non audeo abs TE petere id, uti porro facias. Nunc in TE situm est, ne ignorem, qvo TIBI destinata mitti oporteat; Pesthum prona maxime est occasio. Non possum autem qvin istud TE majorem in modum rogem, ut de Viro mihi prospicias idoneo qvi et velit et possit notitias Inclyti Comitatus Zempliniensis adornare; Hoc si feceris experiere ita TIBI devinctum fore Belium qvam qvem maxime Vale Pisonij 1731. die 12. Augusti.

423 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1731. augusztus 13.

Segíteni fogja Haynóczi unokaöccsét. Sándor Pál pénze felől nyugodt lehet. Német nyelvű imakönyvéből küld 12 példányt. Ha visszamaradnak példányok, a szegények között fogja kiosztani. Üdvözli a soproni lelkészeket, Pilgram Jánost, akivel sajnálatos vitája volt, külön is.

Clarissimo Doctissimoque VIRO Danieli Haynoczy
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Reddidit mihi litteras TVAS, frater an patruelis Tuus, simulque verbis, suam de filio, sollicitudinem mihi exposuit. Respondi bono viro, quod in re ejusmodi soleo: me, et TVI, et publicae vtilitatis caussa, nihil non facturum, si qua potuero, studiorum eius rationes, adiuuare. Sunt mihi, quod fateor, Berolini, summi viri, quos in amicis habeo. Ac probauere illi quidem saepius, quam bene his cupiant, quos eis, de meliori nota commendaui. Quo quidem beneficio, si quid profecturum putas consanguineum TVVM, non parces Belio. Quae de Sándorianis florenis XXX.[1] scribis, non est, quod metuas, molestiae TIBI futuros aliquando, modo eos receperim. Ex eo tempore, nihil Neosolio adlatum ad me est; neque eg[o] vt mihi TV quid reddas, magnopere vrgeo; eo, quod et Sándor silet. Libelli autem mei, non sunt rationes eiusmodi, quibus TE cupiam intricatum. Amici TV functus officio es, quando, quod aere permutatum est, ad me iam alterum, misisti: vt adeo habeam nihil, quod abs TE, reposcam. Nunc, exempla Germanici libelli,[2] XII. accipe, quorum quaedam vendi posse, bonis mentibus, scribis. Non sum bibliopola; si quid tamen reddiderint exemplaria, amicorum expressa sumtu, impendam id in pauperum commoda. Vale, et Venerandos VIROS, Clarissimum Pilgramum in primis, impense saluta. Doleo, id, quantulumcunque fuit, velitationis ei nobiscum intercessisse. Ego, qui canos gero, profecto, pacem consector, omni studio.[3] Pisonii 1731. die XIII. Augusti.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Hajnóczy Surrecteur à Sopron.
Nebst einem paquetl.
[Pecséttel.]
[Haynóczi feljegyzése:] 12 Exempla Germanica Precationum pro denaris 30 accepi die 14. Augusti. Faciunt florenos 3, denaros 60.
[18. századi feljegyzés:] 36. Reuerendus Matthias Bel, 1731. die 13. Augusti.

424 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1731. augusztus 27.

Tartalmát nem ismerjük.

425 Haynóczy Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron], 1731. szeptember 8. körül

Unokaöccse tanulása és a Sándor Pálnak küldött pénz ügyében.

426 Bél Mátyás Johann Georg Walchnak
Pozsony, 1731. szeptember 10.

Leveléből értesült, hogy földijeit szívesen fogadta. A súlyos helyzet miatt külföldiek segítségére vannak utalva. A feladat e helyzetben az, hogy nehézségek elviselésére alkalmas férfiak legyenek. Most Huber János Teofil pozsonyi ifjút ajánlja. Kérdezi, mi van Textorisszal és a többi magyarországi ifjúval. Bárcsak Walch Philosophisches Lexiconát Lang latinra fordítaná!

Summe Reuerende, Excellentissime Domine!

Adhuc in aere TVO sum, dum nouum iterum iterumque contrahere apud TE sustineo. Nempe, videbor ego TIBI abuti bonitate TVA, quod cum commendatos, anno superiore, populares, prolixa abs TE voluntate acceptos, ex litteris, quas ad me dedisti, intellexerim, nihil dubitem, grauis TIBI esse denuo, molestusque.[1] Sed dabis hoc rebus nostris, vndiquaque adflictissimis, quae nisi adiuuentur exterorum pietate, pessum eant, necesse est. Nobis profecto, qui nunc, DEI, et Caesaris indulgentia, in publico versamur, id elaborandum est, vt ex hac rerum scena decendentibus, viri succedant, ferendis, quae imminent, calamitatibus, idonei. Haec illa sunt auctoramenta, quibus adductus, toties litteris TE adeo. Id vt iam faciam, ingenua optimi adolescentis, qui has adfert, indoles, facile a me impetrauit. Est is Johannes Theophilus Huber, consulis huiatis, et dum viueret, praesidis rei Euangelicae, filius, natu minimus. Enutritus est, a teneris vnguiculis in gymnasio nostro, deditque ea, cum probitatis, tum diligentiae, specimina, quae, spem nobis iniecerunt haud dubiam, fore, vt sit, patriae ecclesiae, vtilis atque commodus. In ea spe, haud sane vulgariter confirmabimur, si TV eum, pro TVA in gentem nostram pietate, formandum volueris. Atque istud est, quod abs TE, non vulgariter peto: simulque ita TIBI eum commendo, quam quem maxime. Dabit se aliquando occasio, vbi, hanc TVAM bonitatem, qualicunque officiorum significatione, pensare liceat. Quid vero Textoris, quid reliqui Hungari? vellem, de eorum vita studiisque fieri certior. Lexicon TVVM philosophicum[2] vtinam Langius latinum nobis faciat. Vale, quam optime.

Summe Reuerendi Excellentissimique
Nominis TVI

Pisonii 1731. obseruantissimus
IIII. Idus Septembris. Matthias Belius.

427 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1731. szeptember 11.

Kérdezi, Haynóczi unokaöccse mikor utazik külföldre. Kéri a pontos nevét és elhatározásának indítékait, hogy írhasson külföldi ismerőseinek. Kérdezi: elküldje a levelet, vagy az ifjú magával viszi? Egyetért azzal, hogy előbb Halléba menjen, aztán Berlinbe. A Sándor Pálnak küldött pénz felől ne nyugtalankodjék. Pilgrammal a békét szeretné.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczyo,
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Simul TVAS accepi, vehementer coepi esse sollicitus, ne, quam TVO consanguineo,[1] operam promisi, tarda ea sit, atque intempestiua. Quare, fac me, quaeso certiorem; quando TVVS ille, quam ego iam et meum, nihil dubito vocare, ad exteros proficiscetur? adde nomen, et destinationis rationes, vt bonis viris scribi de eo queat, quod res poscit. Etiam ne vero litteras meas secum feret? vel mittendae fuerint seorsim? Plane autem consentientem me habes, Halas prius, Berolinum postea, adiri debere. Reliqua, DEVS ipse faciet. Miror, nummorum Sándorianorum caussa,[2] tantopere TE angi. Nosti, inuitum me in hoc forum descendisse. Cur ergo, cupide iam quidpiam velim suscipere? Quod Reuerendus Pilgramus, incipiat dememinisse, rei,

aduersum me, susceptae,[3] in sinum mihi gaudeo, ipsi gratulor. Non est, profecto non est iam tempus, vt nosmet incessere mutuo possimus. Orandus DEVS est, vt pacem nobis extus, quietem intus, in Ecclesia nostra, largiatur. Vale. et si fuerit, quod me velis, sicuti est omnino, proxime responde. Pisonii 1731. III. Idus Septembris.

428 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1731. szeptember 19. körül

Tartalmát nem ismerjük.

429 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1731. október 12.

Haynóczi unokaöccsét ajánlani fogja. Besztercebányáról 45 forintot kapott, abból Haynóczi akarata szerint 30-at visszatartott, 15-öt küld. Írjon Besztercebányára, hogy rendben megérkezett a pénz.

Clarissimo VIRO Danieli Haynóczy
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Recte se habet, quod non erit intempestiua mea, in commendando Tuo consanguineo,[1] opera. Nunc TE certiorem faciam, necesse est; XLV. nummos florenos mihi Neosolio missos esse; cum fasciculo Cordubensis corii. Atque, e pecunia quidem florenos triginta, vti iussisti, retinui; reliquos XV. en! mitto: cum eodem illo corio. TV, fac, quam primum resciscant Neosolienses, rite TIBI reddita esse omnia. Vale, et de Belio ita existima esse TVI longe omnium studiosissimum. Pisonii 1731. die 12. Octobris.

430 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron,] 1731. november 20. körül

Ajánlja a levelet vivő unokaöccsét.

431 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1731. november 24.

Örült, hogy megérkezett Haynóczi unokaöccse. Azt ajánlotta neki, hogy ne most, a tél kezdetekor induljon tanulmányútra. Olvasson a télen orvosi szakirodalmat: Celsust és Hippokratészt. Bél maga is orvos akart lenni. Sándor Pál ügye rendben van. Üdvözli a lelkészeket és az iskolaigazgatót.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczio
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Gratus mihi accidit, patruelis TVI aduentus,[1] cum ob commendationem TVAM, tum ob adolescentis indolem, quae se mihi prorsus adprobauit. Exposui ei vberiori sermone, quid de

sua destinatione sentiam. Nempe, existimo, non posse eum imminentem hiemem, melius in rem suam collocare, quam si pharmaceutae alicui, operam addiceret suam, planeque studeret cognoscere materiam medicam. Enim vero, dici nequit, quantum haec studii medici pars; in primis, si ingnis in destillando liquandoque, temperamentum velit cognosse; et momenti secum trahat, et auferat temporis. Quas inde horulas subsecivas habebit, legat, auctores medicos, qui ei monstrent methodum, ingenerentque totius artis gratiosae ideam, et rectam, et suffecturam ad acroases. Bene fecerit, si ex latinis quidem A. C. Celsum, ex graecis, Hyppocratis aphorismos sibi reddiderit familiares. Illinc, praeter veterem medendi modum, latinitatem referet, dignam medico; hinc terminorum, quibus vtuntur, medicorum filii, notitiam: vt opes reliquas taceam. Haec ita scribo, vt qui ipse experimento didicerim. Nam, animus fuit in arte medica consenescendi, quae me tamen, nescio, quo meo maleficio, repudiauit. Reliqua, si Deus voluerit, et vixerimus, in eo commendando, pro virili agam. Res Sandorii,[2] recte se habet. Monebo eum, ne fidem nostram negligat liberare apud Russium. quem TV mihi, viros reuerendos,[3] et Clarissimum rectorem,[4] quam poteris, amicissime saluta. Vale. Pisonii 1731. 24. Nouembris.

432 Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak
Eperjes, 1731. december 13.

Panaszolja, hogy Bél nem válaszol neki. A tőketerebesi elhagyott vár romjait vizsgálva leírja a Perényi Gábor születési helyén talált feliratot, nyomtatványból közli epitáfiumát, síremlékének, zászlójának leírását, ír Perényi Imre, Péter és Gábor sorsáról. Sárospatakon a romok közt egyetlen feliratos kőre akadt, rajta Perényi-címerrel. A Perényi és ormosdi Székelyek címerét közli. Perényi Gábor síremlékét nem találta. Kezébe került Gyarmathy Miklós Monoszlói András elleni vitairata; régi magyar prédikációkból kiegészítést csatolt a De re litteratura Hunno-Scythicához; Fráter György 1540-ből kelt levelét eredetiről másolta le. Kálnássy Jánossal elküldte Hunyadi János levelét, őt sürgesse. Küldeményeit Pestről Szirmay Tamás eljuttatja Eperjesre. Példányt kér műveiből. Egyik barátja segítséget ígért Zemplén vármegye leírásában. Hambacher kapcsolatban áll Buchholtzcal és Raymann-nal, a küldeményeket ők is továbbítják. Kéri, hogy a Janus Pannonius-kötetet küldje vissza. Az alábbi tisztségek viselőinek összegyűjtött neveit sorolja fel: Ung vármegyei fő- és alispánok; Sáros, Zemplén, Szepes, Gömör és Temes vármegyei alispánok.

Celeberrimo ac Reverendo Viro MATTHIAE BELIO
Salutem Plurimam Dicit Samuel Székely de Doba.

Quam fluxae, et nulli stabili vestigio fixae sint humanae spes, vel exemplo a Te Celeberrime Beeli sumpto didici, tum spem de sedulo commercio litterarum conceptam abjicere cogor, et in expostulationem descendere debet: Non immerito male me habet, qvod sic paucas a Te accipio epistolas: qvinta jam crescit Luna, (pudet dicere) qvod nullam a Te Amicissime Beeli salutem, nullam amoris illius veteris tesseram, aut viderim, aut acceperim, vel cognoverim. Si permagnis, ijsque assiduis occupationibus, tam longi silentij culpam praetexis, lubens excusationem admitto, sin aliter multa magnaque injuria me oneras, qvam licet decoqvere mecum cogar, ratio tamen est et remedium silentij istius commode ulciscendi. Ipsemet fateris in ultimis Tuis ad me datis Litteris, apud non nullos Te jam in eam suspicionem venisse, qvod tardior sis in respondendo, at ego Te excusatum habeo cum sciam Amicum in animo non in atrio esse qvaerendum, cum me securum esse jubeas, qvoties ad me scribis (utinam saepius mihi contingat, tuas doctissimas jucundissimasque legere Litteras) in medio laborum cursu et animi me secreta meditatione, saepe mei, succurere Tibi memoriam. Pauca in rem tuam colligere licuit, qvaliacunque demum sint serena velim a Te accipi (ut soles) fronte. Celebrabatur die 18a Octobris Inclyti Comitatus Zempliniensis Congregatio in Oppido Töke Terebes (residentia Patrum Sancti Pauli Primi Eremitae ab Emerico de Perény cujus Cadaver ibi jacet sepultum

Celebri loco) intravi arcem desertam curiosiusque investigando rudera ejusdem reperij Lapidem parieti cubiculi, in qvo natus fuerat Gabriel de Perény impositum cum seqventi Inscriptione eidem Lapidi incisa.

Spectabilis et Magnificus Gabriel de Pereny natus est in hoc loco Anno 1532. die Augusti 9.

Duxit Magnificam Elenam Ország de Guth 1552. die 19. Mensis 8bris Aetatis suae XX.

Eligitur Supremus Capitaneus Regni Vngarici et Thavernicorum Magister a Divo Ferdinando 1554. die 9. Martij Aetatis suae XXII.

Recipitur in numerum Consiliariorum Imperatoris Divi Ferdinandi Anno 1563. 27. Mensis Xbris, Aetatis suae XXXI.

Honoratur officio Judicis Curiae a Divo Maximiliano Imperatore Anno 1567. Aetatis suae XXXV.

Injecta mentione Gabrielis de Perény placuit addere Epitaphium Ejusdem, qvod reperire mihi licuit in Oratione Ejusdem Funebri Witebergae Anno 1570. impressa.[1] Ex utroque latere sepulchri marmorei exsculptum.

Pannoniae Proceres inter clarissimus Heros
Vnica spes stirpis, lux, gloria sola Perenae
Relligionis honos, Patriae Pater (heu breve Regni
Solamen) Populi dubijs in rebus Asylum
Pacis amans almae, bellis civilibus hostis,
Imperioqve bonis clemens, ut sontibus asper
Securam solitus reqviem praestare colonis
Musarum portus. tuus o Ecclesia vindex:
Quo Duce Pannonicis spes fulsit laetior arvis,
Quo moriente labant et squalent cuncta videmus:
Hic jacet ad luctum Regni Patriaeque perennem
Illustris Gabriel Procerum decus ille Perenus
In templo sibi qvod pridem fundaverat ipse:
Qui licet hic summis perfunctus honoribus amplum
Jam nomen meruit, cui funera nulla nocebunt:
Stemmatis ecce tamen fatalia stamina prisci,
Quod per sexcentos nunquam defecerat annos
Finijt, et patrijs obdormijt ipse ruinis.
Hunc Petrus in tumulum sua clauserat ante Perenus
Ossa parens; Hanc qui vallavit moenibus urbem
Clara dehinc mater Zékelyini sangvinis, atque
Barbara dicta soror, rapuit quam Parca priorem:
Vltimus hic Gabriel jungit se nominis haeres,
Quae nunc tota Domus, cantat super aethera Christum.

Inscriptio Arcae Sepulchralis

Illustri et Magnifico Heroi, genere, pietate et Virtute inclyto de Republica et Ecclesia Vngarica optime merito Gabrieli Pereno Comiti Perpetuo Comitatus Abaujvariensis, Supremo Comiti Curiae Regiae Judici, feliciter et sancte mortuo Anno aetatis XXXV. Christi 1567. Junij 28. amoris constantis ergo moerens multis cum lacrymis Cojunx fidissima Helena Ország posuit.

Vexilli ad tumulum erecti Inscriptio
D[iis] M[anibus] S[acri]

Genere Magistratibusque Spectabili, Opibus Magnifico Domino Gabrieli Perenio Comiti Abaujvariensis Comitatus Perpetuo, Eodem Anno Summo Militiae Superiorum Partium Vngariae Praefecto, et Thavernicorum Magistro, Consiliario Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis, et postremo Judici Curiae Regiae, quem Posonij in Conventu omnium Baronum lethalis dysenteria confecit 28. Junij 1567. Vixit annos 35. Menses XI.
Vxor Helena Ország moesta F[ieri] F[ecit].

Altera facies Vexilli
D[iis] M[anibus] S[acri]

Gabrieli Perenyio Maximo Heroi finitam ob Posteritatem Perenyiacam miserando: Virtutem Perennem felici: Cujus Sexcentorum annorum Familiam illustrem, cum Regni spe exigua brevis hora exstinxit, memoriam tantum reliquam fecit. Vltimus hic haeres, Patriae pene cineribus suos conjunxit, aeterna spectans nomen futurae Vitae continuum paravit. Vixit annos 35. Menses XI. Vicit Anno 1567. IIII. Calendas Quintas. Triumphat aeternum.
Vxor Helena Orszag moesta amoris ergo posuit.
Avus hujus Emericus de Perény Regni Palatinus obijt 5. Februarii 1519. in Terebesque apud Patres Paulinos qvos ipsemet ibidem fundaverat sepultus, perperam appingitur hoc Gabrieli, qvod qvotannis Cineres ipsius tanqvam Haeretici (cum maximus Promotor Reformationis in Hungaria fuerit) fulmine qvatiantur, qvi etiam ante paucos annos per Monachos effossi, sub salicem prope arcem sunt ejecti et sparsi, arborem hanc qvoque fulminibus saepius vastari credit Vulgus, et ignara Patriae Historiae adversariorum nostrorum credulitas. Dandum tamen est aliqvid etiam vulgo et tam impudice sententiam suam nullus fulcitam fundamentis sed mordicitus tantum tenentibus, potentibus Calumniatoribus nostris, qvi id tantum qvod eisdem placet, credere volunt. Apparet ad oculum huncce Gabrielem non in Terebes; verum Saros Patakini humatum esse, vel ex hac oratione funebri in exeqvijs ejusdem dicta. Pater hujus Petrus de Perény Anno 1548. aetatis vero 47. defunctus arcem Saros Patakiensem muro cinxit formalia sunt verba auctoris orationis Funebris. *Vrbem Patackiensem ipse non integro duorum annorum spatio fundasset, moenibusque inusitata et stupenda quadam celeritate cinxisset.* Curiosius investigabam in ruderibus arcis Saros Patakiensis monumenta quaedam; verum nil reperij praeter Inscriptionem portae Orientalis fluvium Bodrog (arcem alluentis [!]) respicientis. Felix Civitas in qva Verbum Dei praedicatur, et custoditur illud. Expost in eodem Lapide visuntur Insignia Familiae Perenyianae, et Székelyianae ab Ormosd, Clara etenim Székely ab Ormosd erat Conjunx Petri de Perény, Familiae Perenyianae Insigne est Harpya, Székelyianae ab Ormosd vero Leo erectus pedes expansos habens, infra haec Insignia est insculptum Lapidi id. MDXLI. Aprilis XVII. Intravi templum exquisiturus monumentum Gabrielis de Perény, verum ne rudera quidem amplius visuntur. Leguntur et haec in oratione funebri *Templum in hac urbe Saros-Patak, ubi frequentius aulam suam habebat privata impensa erexit, pro regionum istarum modo, sumptuosum et magnificum.* Vxor Gabrielis de Perény Helena Ország de Guth filia Ladislai Ország, filij Emerici, filij Michaelis Palatini sub Matthia. Est mihi etiam Oratio Lugubris in exeqvijs ejusdem dicta, cui adnexum est Epitaphium, si ita Tibi visum fuerit, id qvout transmittere non intermissurus.[2]

Incidit in manus meas opus Joanis[!] Gyarmathy Pastoris Reformatorum Helmecziensium, seu Refutatio Operis Andreae Monosloi Episcopi Veszprimiensis, et Praepositi Posoniensis qvod scripsit de Veneratione seu Invocatione Sanctorum impressum Anno 1590.[3] dedicatumque Stephano de Bathor Judici Curiae Regiae Comitatuumque Szatthmar Zabolch et Somogy

Supremo Comiti, Religioni Reformatorum addicto, cujus stylus ut bene monuisti in opere tuo Curiosissimo de Litteratura Hunno Scythica,[4] qvod me maxime delectat diversus a moderna scribendi ratione, et dialecto, ast longe obsoletior est. qve acqvisiveram a paucissimis certe Hungaris intelligibili, qvem ego instar Cimelij rarissimi asservo, aestimoque. Adnexui ego qvaedam ex Vetustissimis Litteris Hungarico scriptis sermone ad opusculum tuum, Praecipue Litteras Georgij Episcopi Varadiensis Anno 1540. scriptas, ex originali, plura luberet addere si colligendi daretur occasio. Amicum meum, Joannem Kalnassy qvi ad latus est Domini Stephani Zitkovszky resignasse Tibi Litteras Joannis Hunyady Gubernatoris Regni Hungariae nullus dubito, promiserat etenim mihi se Tibi easdem traditurum, qvae si nondum Tibi fuissent redditae, apud Eundem qvaeras.

Nunc est Optime Beeli qvod a Te mirum in modum petam ut manum et calamum in dandis ad me literis soepius usurpes; ne acerbius Tecum de colloqviorum intermissione expostulem, utqve mihi destinata transmittas medio Domini Zitkovszky vel Jeszenak in Januario Pesthinum, per Dominum Thomam Szirmay mihi adferenda Eperiessinum, summis a Te precibus contendo, credas Vir Celeberrime me nunqvam depositurum memoriam beneficiorum tantorum, qvibus me Tibi devincies aut praetermissurum occasiones, qvia demonstrem me secundum gratitudinem, reverentiam, et studium qvod debeo, Tuum, maxime si ex opusculis qvae publica esse voluisti, unum atqve alterum exemplar mihi transmiseris, magnumque nomen Tuum Tua apposueris manu, qvibus obtentis nihil mihi deesse ad summum felicitatis apicem, credam, meqve tantos Tuos conatus pro virili si non secundaturum (cum sciam opellam meam vel paucam, vel nullam esse) tantum admiraturum et depraedicaturum sincere Tibi polliceor. Si in Descriptione Comitatus Zempliniensis qvaedam habes fragmenta, mihi transmittito pro Idea, incidi in bonum amicum qvi Tibi auxiliatrices praebebit manus. Est nonnunqvam occasio ad Clarissimum Buchholtz vel ad Excellentissimum Rejmannum aut Hambacherum, his transmittas mihi resignanda, cum Hambachero etenim Rejmanno et Buchholtz conjunctissime vivo, modo non sit dubia occasio, Vereor etenim ne deperdantur mihi transmittenda. Janum Pannonium obsecro Te velis mihi mittere, ubi jusseris, remittendum.[5]

Supremorum Comitum de Vngh nomina collegi quae Tibi transmittere placuit.
Magister Nicolaus et Paulus filij Lakch Comites de Vngh 1376.
Magister Ders comes de Vngh 1382.
Petrus de Pereny Comes de Vngh 1406.
Antonius de Palocz Comes Comitatuum de Zempleny et de Vngh 1460.

Vice Comites de Vngh
Michael Bense de Valykocz Vice Comes de Vngh 1286.
Joannes filius Georgij de Nagy Mihály 1376.
Magister Georgius de Zombor 1382.
Magister Joannes filius Jacobi de Zarchva 1406.
Petrus Konya de Vajkocz 1460.
Franciscus Tarnoczy 1606.
Franciscus Csicsery 1615.
Michael Valkay 1653.
Paulus Pesthy de Vbriz 1669.
Stephanus de Buthka 1467.
Nicolaus Baranyay 1602. etiam 1631. Apparet bis fuisse Vice Comes.
Nicolaus de Csicser 1654.

Sarosiensis Comitatus Vice Comites
Nicolaus de Roskovany et Michael de Frics Vice Comites de Saros 1475.
Stanislaus de Berthold 1515.
Georgius Farkas de Harsagy 1529.
Georgius de Kapy 1552.
Franciscus de Kapy 1596.
Christophorus de Berthold 1570.
Nicolaus Horvath de Palocka 1551.

Zempliniensis Comitatus Vice Comites
Franciscus Sztaray de Nagy Mihály 1612.
Sigismundus Bancsy de Vekócs 1659.
Petrus de Zyrma 1648. (avus Domini Spectabilis Thomae Szirmay.)
Franciscus Putnoky 1673.
Ladislaus de Földes Anno 1472.
Obser[vatio:] Emericus de Palocz Agasonum Regalium Magister Comes de Zempleny 1412.

Vice Comites Comitatus de Scepus
Joannes Draveczky de Eadem 1598.
Gabriel Berthoty 1677.

Vice Comites Comitatus Gömöriensis
Vincentius Soldos de Runya ac Thomas de Skaros Vice Comites Geumerienses 1477.

Vice Comites Comitatus Themessiensis
Ladislaus de Félfalu, Ladislaus de Bellér, et Paulus de Kako Vice Comites Themessienses Anno 1456.

Si Tibi est volupe videre Absolutionales Ladislai et Fabiani de Balkan ab Impetitione Demetrij de Nagy Semyen, super eo qvod Nicolaum filium Clementis et alterum Nicolaum filium Ivanka subditos dicti Demetrij de Nagy Semyén ob ablatos furto boves, ad Ecclesiam de Nagy Kallo, tanqvam ad asylum confugientes, ibidem interfecissent, et interfectos in ligno patibuli subfocassent Anno 1346. in Descriptioneque Comitatus de Zabolch, easdem uti volueris, proxima Tibi transmittentur commoditate.

Quaenam fuerit domus Posonij et per qvosnam nunc possideatur Magnifici condam Joannis Desseuffy de Csernek Magistri Curiae Regiae Ferdinandi et Maximiliani Imperatorum circa annum 1560. viventis indagare meque certiorem reddere haud graveris, rem mihi longe gratissimam paestiturus. Vale Vir Reverende et me Tui amantissimum ama. Carissimaque tua pignora et Reverendum Miletzium saluta. Haec raptim festinationi condonato Credasque esse

Eperies 13a Xbris 1731. Tuum Totum et servum et amicum Székelyium mp.

433 Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek
Pozsony, 1731. december 30.

A leveleiben szereplő elbeszéléseket is mind fel tudta használni. Kéri, ne sértse meg hallgatásával. Utolsó levelében különösen érdekes volt a Perényi-síremlék leírása. Szeretné megszerezni a Wittenbergben megjelent temetési beszédet, mivel gyűjti a magyarok ilyenfajta dicséreteit. Országh Mihály gyászbeszédével együtt kéri, biztonságosan visszakül-

di. Meglátja, tudja-e Janus Pannoniust nélkülözni. Kálnássytól megkapta a Hunyadi-levél másolatát: az eredetit is szeretné.

Nobilissimo Viro Juveni Samueli Székely de Doba
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Nisi te valde amarem et multo qvidem plus qvam TV credis non fuisset mihi svavis acerbiuscula illa TVA cum silentio meo expostulatio. Nunc qvia TE nimio plus diligo fero objurgationem non modo patienter, sed profecto etiam lubenter. Nam capio inde argumentum diligi me abs TE non vulgariter: qvando et confabulari mecum vis per litteras, et non cessas juvare destinationes meas, uti ex se honestas, ita decoras Patriae. Ita enim existimes velim, nihil abs TE missum esse hactenus qvod non fuerit usui immo ornamento operi illi qvod molior. Qvare mi Székely majorem in modum TE rogo, ut ne vel silentio offendaris meo, vel cesses opitulari conatibus, TVO simul nomini perennitatem paraturis. Dedita opera utrumqve rogito, ut cognoscas iterum, iterumqve qvo loco TE habeam. Venio ad dona TVA qvibus me mactasti denuo. Eximia sunt omnia sed Perénianum illud monimentum prorsus inaestimabile. Faxis liceat mihi funebri qvae habita ei Witembergae est, oratione potiri. Colligo enim summorum Virorum Hungariae laudationes istiusmodi. Ubi fuerit exscripta redibit ad TE cum comitatu. Idem et cum oratione lugubri Michaelis Országh de Gúth, Faxis, oro fasciculum TIBI destinatum curabo ut accipias per Thomam Szirmay. Videbo utrum possim Jano Pannonio carere, et qvam diu.[1] A Kalnasio accepi Hunyady litteras utinam in sua origine: qvod TV praestare posses, si velles. Jam est ut Kalendas TIBI Januarias et felices voveam et freqventes. Vale Posonij 1731. III. Calendarum Januarii.

434 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron,] 1732. január 1.

Boldog újesztendőt kíván.

435 Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek
Pozsony, 1732. január 10.

Kéziratköteget küld vissza.

Nobilissimo Viro Juueni Samueli Székely
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Accipe, et boni consule, fasciculum, diu Tibi debitum.[1] Tantillum est, si Tuum, erga me fauorem, aestimo, aliquid tamen, si meam pauperiem. Vale. Pisonii 1732. die 10. Januarii.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Samuel Székely de Doba, Advocat bien renomé, presentement à Eperjes
Abzugeben bey Tit. H. Doctor Hambacher zur geneigten Förderung auec paquet S.

436 Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek
Pozsony, 1732. január 13.

Behler lőcsei kocsistól küldött egy köteget, melyet Eperjesen jan. 28-án kap meg. Műveiből több példányt küldött volna, de nem volt belőle. Ha megkapja a küldeményt, azonnal írjon!

Perillustri Viro Juveni Samueli Székely de Doba
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Si accepisti Litteras meas qvibus et diuturnius excusavi silentium et securum esse jussi de meo erga TE amore et observantia, non dubito qvin posueris conceptam animo indignatiunculam.[1] Nunc id nuntiandum volui destinatum TVVM fasciculum aurigae Leutschoviensi Behler ei nomen est traditum, TIBI ad XXVIII. Januarij Epperiessini redditum iri, Plura opusculorum meorum exempla misissem profecto nisi jam me ipsum fugerent. TV qvod et litteras accepisti neqve fraudatus es fasciculo proxime scribe, atqve symbola qvorum nuper fecisti gustum mitte. Vale Pisonij 1732. Idibus Januarij.

437 Mikoviny Sámuel Bél Mátyásnak
Pozsony, 1732. január 13.

Köszöni a térképkészítésre való felkérést. Elmondja, hogyan lett szívügye a térképészet. Ír annak asztronómiai, geometriai, magnetikus és hydrográfiai alapjairól, továbbá a térképek küllemérőI.

Samuelis Mikovini Nobilis Hungari,
Epistola de Methodo Concinnandarum Mapparum Hungariae, Topographicarum
ad Virum Clarissimum Matthiam Belium,
Regiae, Scientiarum Societatis Berolinensis, Socium.

Driadum siluas saltusque sequamur Intactos.[1]

Clarissimo Viro, Matthiae Belio,
Salutem Plurimam Dicit Samuel Mikoviny.

Iucunda mihi accidit, TVA illa, quemadmodum frequens, ita patriae nostrae, non minus decora, quam vtilis monitio, vti TVO illi, quod moliris, operi, Mappas adiungerem Geographicas. Nosti, Clarissime Beli! quanti TVAS destinationes fecerim semper, quamque optarim, pro ea, qua sum, virium tenuitate, cum TIBI velificari, tum prodesse patriae. Tametsi enim, ita adamaui vastum illud, et prorsus diuinum Mattheseos studium, vt nihil habuerim prius, antiquius nihil, quam singulas eius partes, mihi familiares reddere, et quodammodo vernaculas; tamen, in primis curae cordique habui eam, nobilissimi studii, partem, quae designandis regionum positionibus, occupatur. Confirmabat hanc meam destinationem, inexplicabilis Geographorum desidia, an inscitia: qua, cum regiones alias, tum patriam hanc, vtrique nostrum, dulcissimam, foedaverunt. Nempe, mappas prodiderunt, ita, et coeli, et soli, sitibus contrarias, vt, nisi, nota, hic atque illic nomina interseruissent, sub alio eos sole versatos fuisse, facile credi potuisset.

Opportune autem, ac si fatendum est, non sine prouidentia numinis Diuini accidit, vt sub idem tempus, cum TV, optime Beli! describendae Hungariae, curam et laborem, TIBI selegisti peculiarem, intra velum abs TE admitterer, et auctoramenta acciperem, quae adolescentiam meam, honestissimis artibus hisce, prorsus addicerent. Successit, forte non male, coeptum, cum alterutro anno, operam dedi, viris, apud exteros, in hoc scientiarum genere, laudatissimis.

Pergebas TV interim, id, quod exorsus fueras, opus pertexere, meaque reducis studia, quae TVA, fuit bonitas, in consilium vocare; hoc est: collatis mutuo sententiis, deliberare, quemadmodum errores Geographorum, detergi, nostraque adeo patria, in luce haud dubia, posset collocari.

Proinde, coepi adtentius cogitare, vt elaborarem quidpiam, quod neque vulgare esset, neque indecorum HVNGARIAE. His curis, TECVM distinebar, cum vna ex alia, occasio se dabat, destinationum periculum facere potuisse. Princeps illa fuit, quam Illustrissimus I. A. Liber Baro de Sternbach, Sacrae Caesareae Maiestatis a Consiliis Aulicis, Montanarum autem Hungariae nostrae Vrbium, Supremus Camerae Praefectus, suppeditauit, bonus arcessiuit, effecitque, vt singularum vrbium situs, positus montium, et quae sunt reliqua, eadem illa, quam animo praeceperam, methodo, felici conatu, potuerim delineare.

Nondum me illic expediueram penitus, cum priuatorum, mox et Augustissimi CAESARIS, nutu benignissimo, varias regni partes, atque in his, Cumanos vtro et Iazyges, dimetiri, et in chartas referre, iussus sum.[2] Haec a me, DEO propitio fiebant, cum TVVS interim labor, Clementissimi CAESARIS indulgentia, eo vsque maturuit, vt potueris, Excelsae Regiae Hungaro-Aulicae Cancellariae; nam ita in mandatis accepisse TE, constat; censendum deferre. Vnum illud Mapparum lumen, quod TV, et TECVM, aequi rerum aestimatores, cupidissime optabant, deerat adhuc. Sed, quae fuit, AVGVSTISSIMI IMPERATORIS, Regis nostri Clementissimi, benignitas, heic quoque, tempestiue studiis nostris, velificatum est: dum solemni, OPTIMI PRINCIPIS, diplomate, quod DEVS bene vertat! concinnandarum mapparum facultas indulta mihi est.

Sunt, quod TVTE nosti, haud pauci, qui impeditum opus credunt, et Hungaro homini, propemodum inexsuperabile. Neque ego diffiteor, multum me, et difficultatum opperiri, et laboris; tamen, ita confido, fore, vt hoc, quidquid est, molestiarum, DEI, atque CAESARIS clementia, et, quod non vno experimento didici, Procerum quoque Hungariae, benivolentia, exhauriri, totumque, quod occipimus, molimen, consummari queat. Sed TV, qua id methodo, quibusque rationibus, effectum velim, iam dudum, tametsi non prorsus ignarus, nosse cupis. Proinde sic habe!

Fundamenta, instruendarum mapparum, nos posuisse quatuor:

I. Astronomicum;

II. Geometricum;

III. Magneticum;

IV. Hydrographicum.

Quid singulis nominibus indicatum velim, dabo explicatius:

Fundamentum I.
ASTRONOMICUM.

§. I. Obseruationibus constabit, ab Astronomia petitis, ad locorum latitudines et longitudines eruendas. Quas, diuersis, per regnum, locis, partim instituimus iam, partim porro instituemus.

§. II. In eam rem, instrumentis vtimur: Quadrante, e metallo solidiore, et ita facto, vt, tametsi radio trium pedum definiatur; commode tamen, et dissolui possit, et cum opus est, sine vllo mutationis periculo, denuo consolidari. Huic, Regula est, Tubo, ad discum solarem praesentandum, et Dioptris, notandis stellis fixis, instructa. Limbus circum, manu nostra, in Gradus, Minuta prima singula, et Dena secunda, quam fieri potuit, adtentissime, divisus est.

§. III. Calculum Astronomicum, plerumque subducimus, ex praescripto Tabularum Ludouicianarum, Domini de la Hire;[3] quibus saepius adiungimus, Tabulas solares Wurtzelbauerianas.[4]

§. IV. His adiuti adminiculis, inde, ab anno M DCC XXVIII. obseruationes plures instituimus, retulimusque in aduersaria nostra. Quarum methodum, sequens tabula exhibet:

EXEMPLUM
Calculi, et Obseruationis Astronomicae, Posonii.
(Cujus Meridianus, differt a Parisino, 1^h 3' 50")
Anno 1728. die 21. Junii.
Calculus.

	s.	o.			s.	o.		
ANNI 1700.	9.	10.	52.	57.	3.	8.	7.	30.
27.	11.	29.	28.	1.			27.	40.
Maius.	4.	29.	49.	6.				28.
dies, 19.		18.	43.	38.	Ap. 3.	8.	35.	38.
horae, 22.			54.	12.				
56' 10"			2.	18.				
			B					Motus
Motus ☉ medius.	2.	29.	49.	42.				
Aequ. temp.				7.				
Motus ☉ medius correctus.	2.	29.	49.	35.				
Apogaeum.	3.	8.	35.	38.				
Ann. ☉ media.	11.	21.	13.	57.				
Aequ. Centri.	+		17.	27.				
Loc. ☉ in Eccl.	3.	0.	7.	2.				
Decl. ☉ boreal.		23.	29.	52.				

Obseruatio.

	o.	'	"
Alt. ☉ obseru.	65.	22.	30.
Parall.	+		4.
Reffr.		–	44.
Alt. ☉ corr.	65.	21.	50.
Decl. ☉ –	23.	29.	52.
Eleu. Aequat.	41.	51.	58.
Eleu. Poli.	48.	8.	2.

§. V. Atque, hac quidem methodo, per diuersas Hungariae partes, quales instituerimus obseruationes, haec, pro gustu, exempla, damus.

POSONII.

Ann. 1728. d. 21. Jun.		o.					
Loc. ☉ in Eccl.	♋	0.	7.	2.			
Decl. ☉ boreal.		23.	29.	52.			
Alt. ☉ obseru.		65.	22.	30.	o.		
				Eleu. Poli.	48.	8.	2.
Ann. 1729. d. 21. Jun.							
Loc. ☉ in Eccl.	♊	29.	52.	59.			
Decl. ☉ boreal.		23.	29.	52.			
Alt. ☉ obseru.		65.	22.	30.	o.		
				Elev. Poli.	48.	8.	2.

Ann. 1730. d. 21. Jun.		o.					
Loc. ☉ in Eccl.	♊	29.	39.	9.			
Decl. ☉ boreal.		23.	29.	50.			
Alt. ☉ obseru.		65.	22.	30.	o.		
				Eleu. Poli.	48.	8.	0.
Ann. 1730. d. 22. Dec.							
Loc. ☉ in Eccl. ☉	♑	0.	26.	4.			
Decl. ☉ austral.		23.	29.	48.			
Alt. ☉ obseru.		18.	26.	45.	o		
				Eleu. Poli.	48.	8.	4.
Ann. 1731. d. 20. Mart.							
Loc. ☉ in Eccl.	♓	29.	21.	3.			
Decl. ☉ austral.		0.	15.	32.			
Alt. ☉ obseru.		41.	38.	10.			
				Eleu. Poli.	48.	8.	0.
Ann. 1731. d. 12. Jul.							
Loc. ☉ in Eccl.	♋	19.	27.	1.			
Decl. ☉ boreal.		22.	12.	18.			
Alt. ☉ obseru.		64.	5.	0.			
				Eleu. Poli.	48.	8.	1.
Ann. 1731. d. 24. Sept.							
Loc. ☉ in Eccl.	♎	0.	49.	37.			
Decl. ☉ austral.		0.	19.	46.			
Alt. ☉ obseru.		41.	33.	10.			
				Eleu. Poli.	48.	8.	44.
Ann. 1731. d. 21. Dec.							
Loc. ☉ in Eccl.	♐	29.	10.	2.			
Decl. ☉ austral.		23.	29.	42.			
Alt. ☉ obseru.		18.	26.	0.			
				Eleu. Poli.	48.	8.	56.

§. VI. Huius quidem generis, POSONII, toto, et quod excurrit, quadriennio, factas obseruationes, plures exhibere possemus. Sed iuuat alia simul loca adiisse.

NEOSOLII, in Montanis.

Ann. 1728. d. 7. Aug.		o.					
Loc. ☉ Eccl.	♌	14.	47.	57.			
Decl. ☉ boreal.		16.	26.	1.			
Alt ☉ obseru.		57.	40.	30.	o.		
				Eleu. Poli.	48.	46.	27.
Ann. 1728. d. 3. Oct.							
Locus ☉ in Eccl.	♎	10.	23.	29.			
Decl. ☉ austral.		4.	5.	32.			
Alt. ☉ obseru.		37.	10.	10.			
				Eleu. Poli.	48.	26.	16.

NAGY-KÁROLY, in Comitatu Szathmariensi.

Ann. 1730. d. 14. Febr.							
Quadrante minori.							
Loc. ☉ in Eccl.	♒	25.	33.	55.			
Decl. ☉ austral.		13.	1.	46.			
Alt. ☉ obseru.		29.	36.	0.			
			Eleu. Poli.		47.	24.	55.
Ann. 1730. d. 15. Febr.							
Loc. ☉ in Eccl.	♒	26.	34.	31.			
Decl. ☉ austral.		12.	41.	15.			
Alt. ☉ obseru.		29.	57.	0.			
			Eleu. Poli.		47.	24.	24.

JÁSZ-BERÉNY, in Jazygibus.

Ann. 1731. d. 30. Apr.							
Loc. ☉ in Eccl.	♉	9.	30.	25.			
Decl. ☉ boreal.		14.	41.	36.			
Alt. ☉ obseru.		57.	14.	0.			
			Eleu. Poli.		47.	28.	33.
Ann. 1731. 8. Maii.							
Loc. ☉ in Eccl.	♉	17.	14.	32.			
Decl. ☉ boreal.		17.	1.	21.			
Alt. ☉ obseru.		59.	33.	30.			
			Eleu. Poli.		47.	28.	26.

KETSKEMETINI.

Ann. 1731. d. 18. Maii.		o.					
Loc. ☉ in Eccl.	♉	26.	52.	49.			
Decl. ☉ boreal.		19.	30.	20.			
alt. ☉ obseru.		64.	42.	0.		o.	
			Eleu. Poli.		46.	49.	6.

SZEGEDINI.

Ann. 1731. d. 20. Maii.							
Loc. ☉ in Eccl.	♉	28.	48.	4.			
Decl. ☉ boreal.		19.	56.	26.			
Alt. ☉ obseru.		63.	46.	0.			
			Eleu. Poli.		46.	11.	10.

BVDAE, et PESTINI.

Ann. 1731. d. 26. Maii.	♊						
Loc. ☉ in Eccl.		4.	33.	20.			
Decl. ☉ boreal.		21.	6.	8.			
Alt. ☉ obseru.		63.	48.	0.			
			Eleu. Poli.		47.	18.	51.

BÁTORKESZI.
(Vicus est 1' 41" Strigonio borealior)

Ann. 1731. d. 23. Jun.							
Loc. ☉ in Eccl.	♋	1.	15.	32.			
Decl. ☉ boreal.		23.	29.	29.			
Alt. ☉ obseru.		65.	41.	0.			
			Eleu. Poli.		47.	49.	9.

In Praedio RÁTZ-SZENT-MIKLÓS.
(quod est milliaribus 6. Alba-Regali australius.)

Ann. 1731. d. 15. Jun.							
Loc. ☉ in Eccl.	♊	23.	41.	55.			
Decl. ☉ boreal.		23.	17.	46.			
Alt. ☉ obseru.		66.	32.	0.			
			Eleu. Poli.		46.	46.	24.

§. VII. Ad fidem, obseruationibus hisce nostris, praestruendam, contulimus easdem, cum Operationibus Geometricis. Atque tum, ex dimensione Geometrica, inuenimus distantiam VIENNAE Austriae, POSONIO, 37000. Hexapedarum Parisiensium. Radius, Posonio, Viennam ductus, cum parte Lineae Meridianae boreali, inclusit occidentem versus, angulum 87° 30'. Hinc conclusimus Trigonometrice: Viennam esse 5470. hexapedarum borealiorem, Posonio. Quae in gradus, ad praescriptum Academiae Scientiarum Regiae Parisiensis, reductae, faciunt: 5' 45" his, Eleuationi Poli Posoniensis, additis, prodit, Eleuatio Poli Viennensis. 48° 13' 50". Quae, cum Obseruationibus, Illustris Domini de Marignoni, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis, Mathematici Aulici, Astronomi adtentissimi, et ad eam rem, obseruatorio locuplete atque opportuno, instructi, collata, vix vnius alteriusque Minuti secundi, adeoque, vix sensibilem nobis reliquit differentiam.

§. IIX. Eadem ratione progressi, per ingentia, quae interiacent, montium iuga, Geometrice dimensi sumus, distantiam, inter Posonium et Neosolium, 87500. Hexapedarum. Radius, Posonio, Neosolium ductus, inclusit, cum Lineae Meridianae parte boreali, orientem versus, Angulum 64° 20'. Hinc Trigonometrice, Neosolium 36520. Hexapedis, Posonio, borealius deprehendimus. Quae in gradus reductae, dant, 38' 26" His, Eleuationi Poli Posoniensi, additis, emergit Eleuatio Poli Neosoliensis, 48° 46' 30" Ab Eleuatione, supra, in Obseruationibus Astronomicis, notata, atque iisdem, quibus Posonii, instrumentis, in ipsa loci facie, accurate inuestigata, tribus minutis secundis, solummodo differens. Vide TABULAM!

§. IX. Huius generis Operationes, si e re censerem, plures designari possent; vt pateret, Astronomicarum Obseruationum, cum Geometricis, harmonia. Sed haec sufficiant.

§. X. Ista de eruendis Locorum Latitudinibus, Quod ad Longitudines adtinet, quoniam hae, plures, eosque in diuersis regionibus, ad eadem temporum momenta, summa adtentos accuratione, Obseruatores sibi poscunt; tum eas dabimus, cum, quantamcunque opellam nostram, cum aliorum diligentia, quod vnice optamus, conferre licebit.

Fundamentum II.
GEOMETRICUM.

§. I. Nititur id, Operationibus Geometrico-Trigonometricis, quae per stationes varias, neque eas nimis disiunctas, quinimmo, per vniversum Regnum, concatenatas, instituuntur.

§. II. Harum, per diuersas Regni partes, integra congessimus volumina. Cum tamen, nec examinari, nec adplicari a quoquam, nisi in facie loci constituto, possint, earum exempla hic adnectere, superuacuum putamus: pretium operae facturi, si Operandi modum, paucis adnotauerimus.

§. III. Seligimus nobis in stationes, montium cacumina, reliquis eminentiora, atque, vbi haec desunt, Turres Arcium, vrbium, et vicorum, substituimus. Quae, si forte minus suffecerint, loca quaerimus eleuata, e quibus, liber, in omnes plagas, sit prospectus.

§. IV. In his constituti, dirigimus instrumentum Gonometricum, ad praecedentem quamcumque datam stationem. Hoc ita defixo, obseruamus angulos, inter lineam stationis, et loca prospectui nostro, exposita, reliqua omnia.

§. V. Hac itaque ratione fit, vt cuiuscunque termini situs, ex pluribus stationibus, obseruatus, eundem, in charta, quem in natura ipsa, sortiatur, locum. res, vt exemplo clarior fiat, ex multis, vnum adnectimus.

§. VI. Distantiam Neosolii, Posonio, 87500. Hexapedarum, iam supra memorauimus, quae, cum tanta sit, vt, tum propter intersita montium iuga, tum, vel maxime, rotunditatem globi terraquei, radio directo, comprehendi nequeat; saepius stationes intermedias complures adsumsimus: videlicet,

Vide TABULAM!

Esto
A. == Posonium.
B. == Szent György
C. == Nitria
D. == Neosolium
E. == Mons Voltsin.
F. == Mons Szitna.
A. G. == Linea Meridiana

Inuenta primum Posonii, solstitiorum tempore, ope Quadrantis Astronomici, linea Meridiana, A G, stationem alteram nobis deligimus, ad speculam Promontorii Sant-Georgiensis, cuius declinatione, a linea Meridiana obseruata, G A B. ex datis angulis, B A C. et A B C. vna cum distantia, A B. ad distantiam, A C. conclusimus. Eadem ratione, ex stationibus, E et F. ex datis angulis, C E F. et C F E. cum distantia, E F. determinauimus distantiam, C E.

Sic porro ex angulis, D E F. et D F E. cum distantia, E F. inuenta est linea, E D.

Ac tandem, datis rectis contiguis, A C, C E, E D, et angulis, A C E, C E D, determinata est recta continua, A D.

§. VII. Huius vero Operationis, non nisi remotissimas retulimus stationes, quibus, ne quis error possit subrepere, plurimas Operationes intermedias, eadem accuratione, instituimus.

§. VIII. Hac ratione, omnium locorum distantias, situmque mutuum, inuestigantes, per integros progredimur Comitatus: quo fit, vt ex continuo stationum nexu, facili negotio, per totum Regnum, ad 100. plus minus Milliaria Germanica semet extendens, lineae duci possint.

Fundamentum III.
MAGNETICVM.

§. I. Istud, solo admodum principio differt, a Geometrico, vtpote, quod obseruatione angulorum, cum Acu Magnetica, constitutorum, absoluitur.

§. II. Et licet, non aeque, quam illud, certum sit; experientia tamen edocti, immo adacti, in locis, potissimum, quae, et accessu difficilem, et operationibus Geometricis, situm obtinent minus idoneum, magno saepe nobis fuisse vsui, comperimus.

§. III. Quin, si ne id quidem esset, sola tamen diuersitas Operandi; ad operationis veritatem, si non demonstrandam, illustrandam profecto, haud satis commendari posset.

§. IV. Acus Magneticas adhibemus longitudinis variae, diuersis Magnetibus animatas. Maxima est, Pedis vnius, reliquae minores.

§. V. Declinationem Acus Magneticae, in plaga, Posonio vicina, deprehendimus, a Septentrione, Occidentem versus: 12° 30" quam Obseruationem, alibi quoque, nobis habebimus commendatam.

Fundamentum IV.
HYDROGRAPHICVM.

§. I. Totum id innititur, praecedenti Magnetico; verum, in meatibus flexibusque fluuiorum, describendis, ob operandi facilitatem, reliquis omnibus, fere praeferendum.

§. II. Operamur autem ad hunc modum: Lateri nauis, qua vehimur, adplicamus Pyxidem Magneticam. Huius Acus, prout se nauis librat, intenta cuspide, gradus nobis indicat, anguli, inter Lineam meridianam Magneticam, et situm nauis, interpositi.

§. III. Naui, directo fluminis alueo descedente, situm eiusdem, cum Acu Magnetica, conferimus. Distantias adhaec metimur, celeritate cursus nauis. Exempli gratia Experimento determinamus, quod orgyias nauis, vno minuto primo, defluat: huiusque lineae situm, ex Acu Magnetica notamus; ac tandem, vtroque obtento, ope Scalae, et Transportatorii, in chartam coniicimus:

§. IV. Esto quidem, spacia, quae nauis intra vnum minutum emetitur, ob variam fluminis celeritatem, aequalia non sint; adsumptis tamen, inter maxima, et minima, mediis, illorum excessus, horum defectu, facile compensatur.

Atque haec sunt, Clarissime BELI! quae de fundamentis, quibus nititur omne, concinnandarum Mapparum Topographicarum, artificium nostrum, dicere habui. In his, Fundamenta, priora duo, vti sunt, Astronomicum et Geometricum, pro indubitatis habemus. Duo vero posteriora, Magneticum, et Hydrographicum, non nisi cum prioribus coniuncta, adhibemus. Proinde, nulla a nobis fit Mappa, in qua concinnanda, quatuor haec Fundamenta, non concurrunt; si regiones, fluminibus nauigabilibus destitutas, excipias.

Ista, ad dimensionum accurationem pertinuere. In delineando vero, eo versabimur studio, vt, regionum, quemadmodum sunt, genuinam faciem, id est, naturalem situm montium, cum praecipuorum altitudinibus, promontoriorum, collium, vallium, camporumque vestigiis, itinerum item ductus, fluviorum, immo et riuorum, alueos, maeandros, et corriuationes, insulas maiores et minores, non neglectis lacubus, et paludibus, solicitissime designantes, exhibeamus; neque tam demus operam, vt inutilibus picturis, oppleamus chartas, quam, vt naturam imitemur; cetera, nitoris, qui deceat, haud incuriosi.

Facile coniicis, VIR Doctissime! prorsus ad institutum TVVM, hanc diligentiam esse comparatam. Atque ita omnino decuit, hominem, inde a studii huius exordiis, non vno TVO merito, TIBI deditissimum, statuere, vt in comparabili illi, quod orbis eruditus auidissime exspectat, molimini TVO, de Hungaria Antiqua et Noua, pro virili sua, velificaretur.

DEVS, bonarum artium, auctor statorque Optimus Maximus non incolumem tantum, et animi, atque corporis viribus, valentem, sed firmatum etiam, bonorum omnium fauore, TE conseruet; vt quod superatis difficultatibus innumeris, iam in lucem paras protrudere, incomparabile Opus, feliciter, vna mecum, conficias. Vale. Posonii, MDCCXXXII. Idibus Januarii.

Vestigium
Operationis
Astronomico-geo-
metricae
Finis ratio
et utriusque Harmonia
exprimitur.
Hexapedae Parisienses
Altaria Geometrica

438 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron,] 1732. január közepe?

A fogoly Krmann Dániel segítéséről.

439 Radvánszky György Bél Mátyásnak
[?], 1732. január 20. körül

Tanácsot kér N. nemes ifjú ügyében, akinek házasságon kívüli gyermeke született.

440 Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak
[Eperjes,] 1732. január második fele

Oklevelet, oklevélmásolatokat küld a Corbaviai és Merse családokról. Fuker András készíti Sáros vármegye térképét. Perényi Imre és Országh Ilona fölötti gyászbeszédeket bízott a Pestre menő Szirmay Tamásra, hogy Bélhez továbbküldje azokat. Salánki György Erasmus-fordítását ajánlja.

Viro Celeberrimo Reverendo Amplissimoque Matthiae Beelio
Salutem Plurimam Dicit Samuel Szekely de Doba.

Nec Tu ignoras Amicissime Beeli, quanti Te semper fecerim, et ego multis argumentis perspexi me Tibi esse carissimum. Ea re cepi impetum indicandi Tibi non fuisse necessariam silentij excusationem, praesertim apud me qui constantiam in diligendo Tuam, non Litteratorum officio sed rebus et factis metior. Sufficit voto meo, si non fastidis me inter Cultores et amicos Tuos admittere: Nam assiduitate scriptionis mutuum ut facias mecum imprudens sim si postulem, et si hanc Tui spem promittit mihi indoles humanitatis, quae inter virtutes tuas familiam ducit. Nunquam me destituit voluntas et contentio bene de ijs merendi, qui publicis utilitatibus geruntur, et qui plurimum ex parte sua conferunt in commune bonum. Ejus me Voti reum sponte constituo, Tibique lubens ac jure dedico consecroque quid quid in arte mea possum promittere curae, ast bene novi opellam meam in promovendis magnis tuis conatibus vel nullam vel certe exiguam esse, hanc tamen etiam Te boni solere consulere nullus dubito. Plura legi veterum monumenta ut in familias Lapiz, Zernovith et comitum Corbaviae incidere potuissem, ast priorum nullum plane vestigium reperire licuit. Comitum Corbaviae mentionem nuper licuit mihi legere in quibusdam Litteris Donationalibus, ex quibus videre est Johannem Grof de Corbavia Dapiferorum Regalium Magistrum fuisse Sigismundi Regis temporibus, cujus etiam autographum summo cum conatu imitando descriptum hisce adjunxi Litteris, non ovum ovo similibus, ut hoc, originali, curabo ut reliqua etiam possim reperire.

Vivum in Te intueor Clarissime Vir, exemplum, quod haec sit perpetua virtutis et virorum fortium conditio ut expositi sint malignitatis scopo, quemadmodum eos, qui in luce solis ambulant, umbra comes assectatur, qvum tot splendida de Te sparsa audiam mendacia, qvibus nihil absurdius, nihil vero alienius, nihil imprudentius confictum atqve insolentius ullibi audire liceret. Ast perspecta est mihi tua conscientia, quae Non eget Mauri jaculis nec arcu, Tibiqve notum esse. Maledicta spreta exolescere, si irascaris agnita videntur: rumpentur tam Momo et Momi satellitibus habes tamen non paucos in his quoque locis tuis Conatibus favent. Inter quos est amicus mihi Andreas Fukker,[1] [qui] Tabulam hujus Comitatus nunc aeri incidit propediem Tibi transmissurus; is mathesi Jenae per triennium estque nominis Tui observantissimus ritissimorum Calcographorum operi non cedit Labor hujus, mappam seu [tabu]lam Tractus Promontorialis alteri parti aeris hujus intixurus, Vir laboriosus. Missas Tibi orationes Funebres

Perenyianam et Orszagiam credo Te brevi perscriptorum datae enim sunt amico Pesthinum eunti, signentur Domino Thomae Szirmay,[2] et per hunc Domino Zitkovszky vel Jeszenák Provinciam vestram seu Comitatum Sarossiensem priscis temporibus nomen habuisse; Verum sub nomine Comitatus Ujvar (qui hodie est [.....] comprehensum fuisse colligo ex Dominatione quam familia Merse de [...] pro manibus habet, in qua Bela Rex ob praeclara merita Merse [...]nis eidem possessionem Szinye, Ujfalu, et Ternye prope castrum in Comitatu de Ujvar praedicto Merse donat Anno 1260. nunc vero possessiones in ipso gremio et meditalio[!] seu centro Comitatus sitae et nisi Tractu temporis nomen Sarus crediderim ob arcem) obti[...] et a Comitatu de Ujvar avulsam fuisse conjicio, erat et est [.....] describendi hanc donationem, ast invidia nonnullorum maleferiatorum hominum non scio quid sinistri de meis collationibus ominantium non sinit, intendam tamen hujus monumenti Veteris habere copiam illustrabitur certe opus hac antiqvitate: Num quaedam in origine, qvaedam vero ex[.....] transmitto, qvae Collectis tuis raritatibus adjungere Tibi [.....] Verum Privilegij Ladislai Regis Anno 1285. scripti Copiam (in[...] pro Te retento exemplari) mihi transmittere haud graveris. Si Tibi foret animus videndi Erasmi Enchiridion Militis Christiani per Georgium Salanky Lingva Hungarica donatum Lugduni Batavorum Anno 1627. impressum,[3] et recudendi ob raritatem dare ...

441 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1732. január 24.

Újesztendei jókívánságait és Krmann iránti segítőkészségét köszöni. Krmann Dániel börtönben van, a szabadulás reménye nélkül. Bél kollégájának az ügye is függőben van. Ha Bécsben a pozsonyiak véleményét megerősítik, az közös ügyük nagy veszélyével jár. Bohuradt Márton rektorhelyettes meghalt, üres a helye. Kéri Haynóczit, javasoljon valakit.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczyo
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Geminas a TE accepi; alteras, quibus Calendas Januarii felices mihi precabaris; alteras quibus pietatem in Kermannum captiuum,[1] testatus es. Vtraeque gratiae mihi accidere. Ita velit DEVS, quemadmodum comprecamur mutuo. Ac profecto, indigemus caelesti illo patrocinio. quod nisi nos tegat, periimus. De salute Kermanni, sic habe: viuere eum in carcere, sic satis vegete paccateque; sed sine vlla, quod sciam, spe libertatis. Ego, pro eo, ac possum, non desino, ipsius caussa sollicitus esse. Vtinam sint plures, quibus curae cordique sit miser. Collegae mei res, adhuc pendet.[2] quorsum autem sit euasura, ne diuinando quidem adsequare. Si, huiatum sententia, adfirmabitur Vindobonae, quod DEVS auertat! naufragium fecit, nostraque omnium res, periculum adiit, profecto anceps, et multae calamitatis. Sunt tamen, quibus in clementia Caesaris, et horum qui eam fatigant, bonitate, spes est euentus melioris. Ita velit Dominus! Clarissimus Conrector Bohuradt, phtysi exanimatus, vacuam post se reliquit stationem, inter scholasticas, quae sunt in Hungaria, non prorsus postremam.[3] Nonne TIBI vir notus est, qui in ea, cum fructu, queat constitui? Jam enim eo ventum est, vt in tanta academicorum segete, vix quum quam solidae sit frugis. Pandit eruditio, quae sit rebus gerendis idonea; vitae condignus tenoribus multo paucioribus: et cum plerique sapiunt vltra seram, vix micas habent, saporis boni ac subacti. Vale, et ad me breui rescribe. Pisonii 1732. IX. Calendarum Februarii.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Haynocy, surrecteur à Sopron.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 40. Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis, 1732. die 24. Januarii.

442 Bél Mátyás Radvánszky Györgynek
Pozsony, 1732. január 24.

N. nemes ifjú ügyében, akinek házasságon kívüli gyereke született. Az anya nemes hölgy.

Perillustres ac Generosi Domini,
Fautores Aestumatissimi!

Aceppi datas ad me litteras, eo, quo Radvanskianas, soleo, adfectu, at tristitia multo etiam maiore, cum intelligerem, pessimam eam auditionem, de N. nostro,[1] iam et Perillustrium Dominationum Vestrarum, aures non minus sauciasse, quam praecordia. Si quid mihi creditur, sancte adfirmo, simul, tamquam per nebulam inaudiui, rem illam foedam, in eam curam vnice incubui, vt eius fama ante praefocetur, quam per ora vulgi possit volitare. Atque id equidem feci, vti non rogatus, ita hac mente, ne, siue meo muneri deessem, siue, in gentem Raduanszkyanam, propensioni, tenerae illi, atque honestissimae. Inquisiui in facinus, seuere non minus, quam ex praescripto conscientiae; dedique operam, vt amoliter maleficium ab adolescente. Sed, en! cum id ago, producit femina litteras, quibus se N. non patrem modo profitetur, sed nihil etiam non promittit praegnanti: reliqua taceo; nam et multa sunt, et profecta a perturbato adolescentis animo. His visis, seuerissime porro institi, annon plures turpitudinis fuerint socii; sed, reuera, quantamcunque solertiae adhibuerim, excutere potui nullos. Luit illa, partui proxima, Koptsenium, enixa ibi est puerum, oppido, adspectu, et tota corporis compage, bellum: baptisandum tamen, in peregrinum, nescio quod, nomen, curauit. Hactenus ignara fuit vrbs tanti lapsus; sed, quod fit, emanauit breui in vulgus: dum pedetentim, senescente fama, res, obliuione sepulta est. Iam certe, vix mutit, de eo negotio, quisquam: praeter matrem. quae alimenta puero deposcere velle videtur. Hic ergo Rhodus! hic saltemus, ne res propinetur iudicibus. Id, sine magnis impensis, et famae dispendio, haud euenire posse, nemo non videt. Proinde, id ne fiat, consulto opus est. Feminam, quae et ipsa nobilis est, et in beneficiariis Camerae Hungaricae, adgredi velle, e re adolescentis, sed nec familiae vniuersae, fuerit. Interim, rogo, mitius habeatur N. parcatur item venerando seni: cogitemus, vitium esse, ei aetati, propemodum familiare. Suffecerit, mentem excitauisse ad resipiscentiam. Haec habui scribere. Jam, quid me porro velint Perillustres Dominationes Vestrae, praestolabor adtentissime. Deus tueatur Easdem.

Ita vouet

Praetitulatarum Dominationum Vestrarum

Pisonii 1732. obseruantissimus
die 24. Januarii. Belius

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur George de Rádvány, presentement à Rádvány
Per Neusohl
[Pecséttel.]

443 Bél Mátyás Radvánszky Györgynek
Pozsony, 1732. február 7.

Az N-től fiat szülő nemes hölgy feltételeit ismerteti és tanácsot ad Radvánszkyéknak.

Perillustres atque Generosi Domini,
Fautores aestumatissimi.

Intellecta Perillustrium Dominationum Vestrarum sententia, quid cum femina ea sit transigendum,[1] maiorem in modum elaboraui, vti eam permouerem, cum ad renunciandum, omni,

quae metui posset, vexationi, tum ad recipiendam oblatam ei pecuniam; sed adeo profeci nihil, vt obstinatior etiam, quam alias vnquam, visa sit. Caussas, quae id se facere vetarent, has fere obtendebat: Jam se florenos "100" in puerperium, baptisma et nutriceam, insumsisse; tantillum pecuniae, vix biennio, ad educandum puellum, suffecturum; se prostibulum haud esse, quod leuicula mercede, semet venditet; non se vel teruncium cupere: id modo ageret N. vt filium suum educandum sibi sumeret: hoc si esset facturus, aeterno silentio se rem omnem sepulturam; sin hoc facere tenueret, se quidem passuram iniuriam; at enim, facile fieri posse, vti facti poeniteat N. Haec eius fuere caussationes, quas tametsi conatus sim elidere, nequiui tamen quidquam proficere, etiam plurium horarum sermone. Miranti obstinationem feminae plus quam virilem; reperi, ideo eam tantopere ferocire, quod commercium litterarum, cum N. adhuc perpetuum habeat. Equidem, si ausim meam promere sententiam, auctor essem, ne id N. faceret in posterum. Varium et mutabile femina, facile in eas iuuenem tricas induet, quibus haud facile se expediuerit. Tota eius nunc occupatio, vtinam recipiscentia vnica esset. Ceteroquin praestolabor Perillustrium Dominationum Vestrarum opinionem, quid porro agendum sit cum femina; non ea quidem malitiosa, sed flecti tamen in peius, per quam facili. Profecto, non mihi, non tempori parcam, vt eam lucrari possim. Metuo enim vero, ne patri N. submittat filium. quod DEVS auertat. His, cum me profiteor, honesti N. nominis vindicem sincerum esse velle, maneo

Praetitulatarum Dominationum Vestrarum

Pisonii 1732. obseruantissimus
die 7. Februarii. Belius mp.

444 Bél Mátyás Radvánszky Györgynek
Pozsony, 1732. február 14.

N. ifjú ügyének állásáról. Segítségére volt Sándor Pál. Kéri, hogy ne hánytorgassa fel az ügyet az ifjúnak. Az ún. reverzálist a név és vétek kihagyásával lehetett megfogalmazni, hogy ne tudódjék ki az ügy.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor aestumatissime!

Vtinam fata sinissent, vt inclutae domui Raduanszkyanae; quod fecisse me alias, cum delectatione recordor; honestiore loco potuissem testari, qua in Eam ferar obseruantia: Nunc, iis, ita vrgentibus, satis me praestitisse duco, quod existimationi N. consultum,[1] facinus in turpem emergens famam, suffocatum, denique, adolescentis conscientiae medicamentum adlatum est. Profecto, res erat, ad curandum difficilis, atque ad eum modum impedita, vt, nisi prudens accessisset temperamentum, gangrenam videbamur contraxisse: hoc est: malum virulentum, neque prius, desiturum per ora hominum grassari, quam imorum summorumque aures, turpi fabella, corrumperentur. Namque DEI est gratia, quingentis nummis, sexcentas molestias, confecimus. Qua in re, vehementer se mihi probauit, Perillustris Domini Paulli Sándor prudentia, et in tractando saeuo vlcere, singularis moderatio. Nihil addo amplius, quam vt rogem inclutam familiam, ne noxam hanc adolescenti, vel exprobrent amplius, vel ad posteros suos, transmittant. Femina, quemadmodum se gesserit, Perillustri Domino Sándor, memoratus est. Reuersales, quas vocant, nequiuerunt aliter concipi, ne facinoris memoria propagaretur. Itaque, parsum est nomini, neque nominatum scelus. Nam equidem confido, numquam in scenam produras easdem. Quod reliquum est, DEVM Optimum Maximum precor, vti, inclutam familiam, ab istiusmodi macula conseruet penitus intemeratam; adolescenti noxio, nidat re-

sipiscentiam, et cum ea, omnem corporis et animae, beatitatem. Ita vouet, ex sincero adfectu, pridem cognitus

Praetitulatae Dominationis Vestrae

obseruantissimus

Pisonii 1732. die 14. Februarii. Belius mp.

[Borítékon:]

Monsieur Monsieur George Radvanszky de Rádvány presentement à Rádvány

[Pecséttel.]

445 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1732. február 26.

Serpilius Vilmos Sámuelt szeretné Bél Bohuradt Márton helyére. Kéri, hogy Haynóczi közölje ezt vele. Rabacher János András ügye talán rendeződik. Krmann Dániel jól van. Ha Haynóczi unokaöccse elhatározta, hogy Halléba megy, egy pozsonyi polgárral elutazhat Lipcséig.

[A levél eleje hiányzik.]

P.S. Anne etiam cathedrae ecclesiasticae idoneus est Serpilius noster? Id equidem extra modum cuperem.[1] Poteris, si voles, rem hanc, cum Plurimum Reuerendo Serpilio, cui ex me sexcentas salutes, communicare, et exorare eius, in maturando negocio, bonitatem. Re vera enim properato nobis opus est, cum Visitatio Archiepiscopalis nos exspectet. Nollemus autem tum aliquem, et toto ordine nostro, desiderari. Lis, Plurimum Reuerendi Rabbacheri,[2] nunc agitatur, quippe ducentis numis, quos florenos uocant, aestimata. Spes est autem boni euentus, eo quod, mandato Caesareo, vrbico magistratui tradita res est. Kermannus ualet.[3] Vale TV quoque et responde.

[A bal margón:]

Si Haynoczius Tuus, Halam exire statuit,[4] prona ei se apud nos, in id iter dabit occasio. Ciuis enim nostras, suis quadrigis, Lipsiam exibit, et cum eo docti quidam viatores. Tuum erit dispicere, velitne ea occasione vti? Iterum vale.

[A külzeten:]

Wenn zur Geneigten Förderung gehorsamst recommendiret, Pressburg 1732. 28. Februarii. v[on] M[atthias] B[el] mp.

Monsieur Monsieur Daniel Haynoczy surrecteur de l'Eccole Euangelique à Sopron.

[Haynóczi feljegyzése:] de Samuele Wilhelmo Serpilio Posoniensibus commendato. de Didactro Conrectore Posoniensi.

[18. századi feljegyzés:] 41. Reuerendus Matthias Bel Posonii 1732. die 26. Februarii.

446 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1732. február 28.

Örül Haynóczi tanácsának. Serpilius Vilmos Sámuelt az ő szavaival ajánlotta. Kéri, kérdezze meg a Szilézíában időző Serpiliust, elfogadja-e meghívásukat. Felsorolja a juttatásokat és az elvárt munkát. Ha elfogadja meghívásukat, küldik a hivatalos levelet. Bélnek ugyan fájdalmat okozott Serpilius, de szeretné, ha igent mondana.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczy

Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Multum me TIBI debere, etiam atque etiam profiteor, quod rogationi meae locum dare voluisti. Scripseram ego ad TE, non quidem iubente sanctiori senatu nostro, sed priuata ductus

sollicitudine; quippe qui ita existimem, nulla re efficacius posse in commune, quam Scholarum procuratione, consuli. Proinde, experiendum rebar, quem TV mihi esses commendaturus. Nescio enim, quo nostro fato euenerit, vt toto hoc sexennio, stipem litterariam, in medicos impenderimus. nam, quos iam alimus in Academiis, vtut maximae sint spei iuuenes, nondum tamen ad eum modum maturuerunt, vt possint studia sua in publicum propellere. ne quid de *stipendiatis* nostris dicam, quos passim, scholis et Ecclesiis, commendauimus. Accedit, non quosuis, qui et docti sunt, et idonei ad docendum, rationibus nostris commodos esse. Hae illae caussae erant, quibus adductus, ad TE scripseram. Nunc, quid in senatu nostro actum sit, accipe. Commendaui ego, TVIS verbis, Samuelem Wilhemum Serpilium, quam potui, impensissime; cum talem fore confidam. qualem TV scripsisti. Neque erat quisquam, qui non commendantem me, pronus audiuerit. Itaque, datum id mihi negotii ego, vti, quod DEVS Optimus Maximus bene vertat, TVA ope, memoratum Samuelem Wilhelmum Serpilium, nunc apud Silesios agentem, explorarem; velletne, hanc nostram vocationem sequi? Salarium imperialium centum est; habitatio libera; didactrum classis secundae, integrum; certus lignorum modus, reliqua. Labor in proponenda poesi, rhetorica, graecis, historia item et geographia inculcanda, vertetur. Vitae rationes, quales esse oporteat, TVTE nosti. In primis pacis amantem, modestum; et obseruantem superiorum, laboris item solide patientem, quique florentissimam iuuentutem, et doctrina erudiat, et exemplo, ad haec orthodoxiae, cum cura, tenax sit, requirimus. Peto ergo abs TE, quam possum, vehementissime, vti, procul omni mora, Serpilium pertentes, et me, quid sentiat, quoue sit erga stationem hanc, animo, certiorem facias. Quam ego vellem, virum, ex eo, beati patris longe simillimum, effingere! Certe, nostrum, committet nemo, vt amorem, et reliqua humanitatis officia, in nobis queat desiderare. Non cumulo plura, ne TIBI videar nimius. Faxit, numen diuinum, vti destinationes hae nostrae, cedant in ecclesiae emolumentum! Simul, mentem Serpilii, intellexerimus, vocationem quam dicunt, ad eum dabimus! Quae, dum fiunt, silentio rem geri, maiorem in modum rogo. De Seuerinio TIBI adfirmo, tametsi ingens mihi vulnus inflixerit,[1] me tamen offensae collegisse nihil. Vale. Pisonii Anno MDCCXXXII. die III. Calendarum Martii.

447 Bél Mátyás Theophil Siegfried Bayernek
Pozsony, 1732. március 10.

Bizonyára nem kapta meg 1730. július 31-i levelét. A Commentariusokat ő sem kapta meg. Kéri, küldje Halléba, Francke Bécsen keresztül eljuttatja hozzá. Munkája geográfiai része rövidesen megjelenik, mintáját küldi. Mellékeli a magyar nyelvről írt művét is. Kéri, vesse össze a finnel s az egyezésekről írjon neki. Tudakolja társaságuknak Mikovinyről alkotott véleményét. Neki munkatársa, célkitűzéséről Goldbachnak, vagy a matematikai professzoroknak átadandó levelet mellékel. Notitiájában szívesen megjelentetne Bayertől verset. Ajánlja a levelet vivő Dammertet.

Clarissimo Viro Theophilo Siegfriedo Bayero
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Dedi ad Te litterarum aliquid, iam tum anno MDCCXXX. pridie Calendarum Augusti:[1] id vero, an perlatum ad TE sit, nescio; certe, vt subdubitem, caussam habeo. Quid quid eius sit, sane, committere haud potui, quid TE litteris denuo salutarem testareque, memoriam TVI, sancte a me haberi. Vtinam, eo loco apud TE simus, quem TV, summo TVO iure, apud nos obtines. Commentarios Academiae Vestratis,[2] quos TE per Hallenses amicos, misurum receperas, nondum accepi; qui, si adhuc apud TE sunt, tutissime, ad Franckium, Halas, expedientur. Dabit is diligentem operam, vt quidquid ad se miseris, certo mihi per Viennenses, reddatur. Hac via, litterae quoque nostrae, tuto in posterum commeabunt. Ad me, quod adtinet, adhuc ab opere meo, ultra modum, refractario, detineor; breui tamen fore confido, vti pars Geographica lucem publicam adspiciat; quo autem habitu, quaque typorum forma, specimen adnexum, do-

cebit.[3] Addo, Linguae Hungaricae institutiones, in gratiam illustrium feminarum, a me concinnatas.[4] Has TV, quaeso, cum Finnicae Linguae rationibus conferas, et, nisi graue sit, id, quod vtrique commune repereris ad me perscribas. Epistola, quam ad me dedit Mikovinius, quemadmodum se probauerit, eruditis sociis Vestris, vti ex TE intelligam, vehementer rogito, Est is vir Matheseos scientissimus, idemque, meus, in delineandis mappis Hungariae, συνεργός. De eius destinationibus, quaedam, ad Goldbachium, veterem amicum, scribo, abs TE ei reddenda, et de meliori commendanda.[5] Si vero is, vel abesset ab vrbe, aut excessisset e viuis, quod nollem, reddi poterunt litterae, Mathematum professoribus. Eo res omnis pertinet, vti obseruationes instituamus astronomicas, communi, plurium societatum, consilio, ordinandas. TV iam vale, celeberrime Bayere, et me, de rebus TVIS, quam primum fac certiorem. Iterum Vale. Pisonii MDCCXXXII. Sexto Idus Martii.

P.S. Si quid carmina, in primum operis mei, tomum, qui Notitia Hungariae Nouae, inscribetur, procudere volueris, multum me Tibi deuincies: in primis, si id ante Calendas Decembres huius anni, miseris.[6]

P.S. Qui has TIBI reddit, H. de Dammert, militiam principis Vestrae, centurionis munere, sequutus, ad Vos venit. Peto abs TE, quam possum, vehementissime, vti eum, tamquam hominem frugi, qua se dabit occasio, consilio, opere adiuues, vt intelligat, vsui sibi fuisse commendationem. Olim, Carolo XII. militabat, estque religionis Euangelicae prorsus obseruantissimus. Vale.

448 Bél Mátyás Christian Goldbachnak
Pozsony, 1732. március 10.

A Goldbach Magyarországról való távozása utáni dolgokról számol be. Neki sikerült dolgoznia munkáján, az eredményről Mikoviny leveléből tájékozódhat. Mikoviny azonos módszerű csillagászati megfigyeléseket szorgalmaz különböző helyeken: a berliniek már helyeselték ezt. Bayeren keresztül mondjanak ők is véleményt.

Illustri Viro Christiano Goldbacho
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Sumendum id mihi audaciae putabam, vt dedente se occasione,[1] litteris TE adirem, reuocaremque in animum nostri memoriam. Id vero eo minus, sicuti confido, in malam partem interpretabere, quo sanctius TIBI ausim adfirmare, numquam TE mihi ex animo abiisse, tametsi abieris ex oculis. Quin immo, impense laetatus sum, quoties de rebus TVIS, quam essent felices, quamque nouis accessionibus augeantur in maius, siue publice, siue priuatim, relatum accepi. Et ita decuit, hominem, TIBI deditissimum, facere vt prosperas amici res suas existimaret. Vellem autem nosses, quid, post TVVM ex Hungaria discessum, nobiscum gestum sit. Nempe, vrgebamur vario fato, et nunc propitio eo, nunc aduerso. Mihi interim, quae Dei et Caesaris est benignitas, ita licuit esse felici, vt potuerim, in labore illo meo, quem TV praesens spectasti, non modo assidue pergere, sed insigniter etiam proficere; quem ad modum id ex epistola, hac Mikovinii, condisces.[2] Est is Pisoniensis huius prouinciae mathematicus, atque, praeter vastissimae scientiae partes reliquas, in primis amans astronomiae et obseruationum huiusmodi. Dudum in animum induxit, collatis exterorum operis, praeclari aliquid in eo genere elaborare; quod sciat, praeter Comitis Marsiglii, quas dedit in Opere Danubiali, obseruationes, ob iter, a milite factas.[3] nihil, nostra hac regione, praestitum esse. Existimat vero, si Pisonii, Noribergae, Parisiis, Londini, Berolini, et in vestrate obseruatorio, ad easdem planetarum phases, solis et lunae ecclipses, eodem temporis momento, iisdem legibus, adtenderetur, posse praeclari quidpiam erui. Probauit se Berolinensibus nostris sociis institutum. TV, quid ordo TVVS statuat, fac me, si TIBI haud vacat, per Bayerum nostrum, certiorem; qua quidem re,

nihil mihi gratius feceris, acceptius nihil. Vale, Litteratorum Decus. Pisonii, MDCCXXXII. die 10. Martii.

449 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron,] 1732. március 10. körül

Serpilius Vilmos Sámuel pozsonyi meghívása ügyében. Unokaöccse tanulmányútjáról.

450 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1732. március 13.

A tanács nevében köszöni Serpilius Vilmos Sámuel pozsonyi meghívása érdekében nyújtott segítségét. Elálltak meghívásától. Tomka-Szászky Jánost hívják meg Győrből. Ő Severinit is ajánlotta. Csodálkozik Haynóczi unokaöccsének külföldi tanulmányútjával kapcsolatos elbizonytalanodásán.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczy,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Jussus sum a senatu nostro ecclesiastico, vti, pro bonitate TVA, gratias agerem; tum quod, procul omni mora, respondisti de Serpilio; tum, quod non dubitaris TVAM ipsius operam, si integra essent reliqua, offerre nobis. Vtinam ne TE vincula, qualia cunque ea sunt, detinerent! vteremur hac TVA erga nos voluntate, eo lubentius quo magis, cum eruditionem TVAM tum in docendo, integritatem suspicimus. Nunc, desistendum ab ea cogitatione est. Interea, manet alta mente repostum! Serpilio vestro, optima quaeque precamur: reliquos, autem, quos nominas, non videmus rationibus nostris fore consentaneos. Proinde, Szaszkyum Jaurino, optimo nostro iure, euocamus. Neque is potest excutere iniectam hanc sibi, diuinitus, necessitatem. Illuc ego Seuerinium cum aliis nonnullis, de meliori, commendaui. Faxit DEVS, feliciter! Patrui, de quo scribis,[1] inconstantiam miror. Non est, cur desperet. Vtinam nobis, tantum esset confidentiae, quantum aeuis in thesauro DEI. Halas, si venerit, non dubito, quin reperturus sit quaedam sumtuum compendia. Nollem tamen inuita Minerua, quidquam occiperet. Iam vale, et me porro, in TVIS habe. Pisonii 1732. die XIII. Martii.

451 Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak
Eperjes, 1732. március 13.

Elnézést kér, hogy hat hete nem írt. Már háromszor küldött Pestre Szirmay Tamástól másolatot vagy másoltatásra irományokat. Kérje azokat Zitkovszkytól vagy Jeszenáktól. Közte volt a Perényi Gábor fölötti beszéd, egy sóbánya leírása. Kéri vissza. Zemplén vármegye leírását Szent István napig elküldi. Ifjúkori barátja, Pika László Krajna bejárását vállalta. Írjon neki Bél. Küldi Szirmay András művét Kassa ostromáról. Rákóczi Zsigmond síriratát látta, küldi majd leírását. Rhédey Ferencét szintén, továbbá Révay Péter végrendeletét. Ismerteti a tübingeni egyetemet alapító Eberhard fölötti gyászbeszédet. Ha van még eladó a Kempis-kiadásából, kér belőle. Májusban egyik híres tiszántúli család iratait vizsgálja meg, ami Bélt érdekli, közli majd. Kérdezi Rabacher esetéről, üdvözli Miletzet. A küldött kötetek árát rövidesen küldi. Megkapta Fröhlich Dávid művét.

Reverendo ac Clarissimo Viro Matthiae Beelio Amico Suo Optimo
Salutem Plurimam Dicit Samuel Székely de Doba.

..... Culpam silentij adjungam orationis impudentiam, Causa ..... Vir Celeberrime qvin graviter mihi succenseas, si tamen Is sum, cui succensere digneris; sed ut ingenue fatear largi-

ter pecco qvod jam a sex septimanis nihil ad Te litterarum dederim. Quamquam enim id officij munus non rigide forsitan offlagitas, bene nota Tibi mea tenuitate, Crebrisque occasionibus, tamen rerum erat imitari, bona nomina quaeque minus appellatur, eo impensius bonae fidei student aesque alienum profitentur. Id mihi praecipue faciendum fuit, qvod nullam partem Tuorum Meritorum alia re consequi possum, qvam aegritudine debiti, cui sum impar, et memoris animi testificatione. Sed de his tantum est. Jam Tibi Pesthum misi tribus vicibus nonnulla, qvae vel exscribere potui, vel per Te exscribenda volo, tradita sunt ea per Dominum Thomam Szirmay Domino Zitkovszky, vel Domino Jeszenak .....

horum Tibi venient petenda. Orationes in Exeqvijs Gabrielis de Perény et Helenae de Orszag[1]
bitas, qvas describendas desiderabas .....
gine qvadam, ac Delineationem salis fodi.....
um, Praeter Orationes, et Carmina eidem .....
scripta fuerint, remitti mihi peto, reliqva .....
reservareque non sit grave ac displiceat. Comitatus Zempliniensis descriptionem si Deo ut visum fuerit .....
stum Sancti Stephani Regis Tibi mittam, nactus .....
meos et labores secundaturum amicum Tibique .....
simum Ladislaum Pika, a teneris vngviculis mihi conjunctissimum, Is Operam suam obtulit, cum abstrusas partes Comitatus illius Krajna dictas Peragrando, situs illius Tractus eidem constet. Erat Is occasione Proximorum Comitiorum a manibus Ablegatorum Comitatus illius. Vis Tibi eundem reddas obstrictionem? Mitte ad eundem litteras, commendes Pro Meliori auctionem operis Tui qvod jam ad me transmissum vidit, felicissimum .....
dicabit accessione illius honoris. Redibit ad nos amicus[?] Liptoviensis cui Figura nomen est, ei tute ....
sunt litterae Ladislao Pika mittendae. .....
ditae fuerint a me recipiet eisdem. .....
..... Expugnationem Citadellae Cassoviensis Nunc trans-
..... Opus est Andreae Szirmay[2] ex Manuscripto
..... exscriptum limam tamen styli reqvirens
..... Descriptionem Comitatus illius deveneris eandem addere
..... stylo e re tua erit. Ante paucos dies monumentum vidi Sigismundi Rakoczy, qvod ubi descripsero habebis a me. Francisci Rhedey Belli Ducis Betske-
..... num jam acceperis a me, non mihi constat, visitur in Templo Szent Iobiensi in Comitatu Bihar, si nondum ejus habes copiam, accipies propediem. Dono Regis Jacobi Regis Angliae persimile est Testamentum Petri de Reva Supremi Comitis Thurocziensis conditum Testamentum Anno 1626. qvod se Tibi est animus videndo, a me exspecta. Tertius est dies, a qvo incidi in orationem Funebrem, et Luctuosam habitam, dum humaretur Eberhardus Primus Dux Virtenberg[ensis] Patronus et Fundator Academiae Tubingensis impressam Typo veteri vulgo Gothico Anno 1498.[3] In medio haec leguntur. Incomparabili arsit desideratio, ut eo viveret, quando usque Vniversale Concilium, ad re-

formationem Ecclesiae fieret in membris atque capite. Merito
..... veritatis per Flaccium aut Lanyium adnumerandus.
Nunc est qvod a Te mirum in modum .....
qvem brevi me Tibi restituturum .....
Vnum necessarium si venale est apud Vestros .....
Thoma Kempensi Te auctore[4] recuso, et .....
mihi mittere hac occasione non sit Tibi .....
dum Tibi reddita sunt qvae miseram .....
[Zit-]kovszky Jeszenak vel Kalnassy ea reperies
Volente Mense Majo accingam Me perlustran.....

Litterarum unius ex Celebrioribus Familijs Transtibiscanis, qvam in rem tuam reperire dabitur non fero officio infucati amici. Vale cum lectissima uxori, et svavissimis liberis, mei, ut soles memora. Dabam Epperiessino die 13a Martij Anno 1732.

PS. qvae fata Rabacheri aveo scire. Miletzio meo salutem nomine plurimam dicas: Pretium mittendorum Auctorum abtinebis brevi.

Ablatum est ad me Davidis Frölichij opusculum, der der uralte Ungarische Zipserische und Siebenbürgische Landsmann 1641. editum.[5] Copiam ejusdem habere pot...

452 Bél Mátyás Johann Georg Walchnak
Pozsony, 1732. április 13.

A jénai egyetemre induló pozsonyi Graff János Mihályt és a vele utazó Lischovinyit, Teschediket és Holweitet ajánlja, Graffot jellemzi. Valamennyien pozsonyi diákok voltak.

Maxime Reuerende, Excellentissime Domine,
Fautor aestumatissime!

Johannes Michael Graff, eximii apud nos ciuis, non degener filius, cum comilitonibus suis, Lischouinio, Teschedikio et Holweitio, ad inclutam vniuersitatem VESTRAM, me imprimis auctore, accedit: quem, vt TIBI commendem, non vna adducor ratione: nam, et adfinitate quadam mihi iunctus est, et, a natura tale indeptus ingenium, quod bonis litteris, semper existimaui, idoneum fore. Constantiam, in adolescente non malo, desideraui. qua fiebat, vt serius constitueret, cui se studiorum generi esset addicturus. Tandem, ad Theologiam adiecit animum, sic satis, iis studiis, quae adferri ex scholis possunt, praeparatum. Peto itaque, abs TE, maiorem in modum, vti confirmes hominem, et studiis eius, haud grauate, modereris. Reliqui omnes, consecraeuere se Theologiae, dedereque insignis, et diligentiae et modestiae documenta, dum in Gymnasio nostro egerunt. quocirca, ne hos quidem aspernabere, experturus omnino, non eos modo, gratum erga TE animum testaturos, sed me quoque operam daturum, ne vllum officii genus, quod a me poterit proficisci, iure queas desiderare. Vale, magno Ecclesiae, in primis Hungaricae, emolumento. Ita precatur[1]
Pisonii 1732.
Die, toti generi humano fausto
XIII. Aprilis.

453 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1732. április 25.

Besztercebányáról érkezett csomagocskát továbbít, annak megérkeztéről tanúsítványt kér.

Memoria.
Sarcinulam hanc Neosolio accepi,[1] quam ideo ad TE promotam volui. TV redditam TIBI esse, testabere.
Pisonii 1732.
die 25. Aprilis. Bel m.p.

454 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1732. június 12.

Ajánlja a tűzkárt szenvedett liptószentmiklósi polgárokat, segítse őket adományokhoz. Davidis csomagját április végén elküldte Haynóczinak.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczy
Salutem Plurimam Dicit Belius.
Nicopolitanos ciues, per incendium redactos ad puluisculum, TVAE pietati maiorem in modum commendo, rogoque, vt saltem digito indice, monstrare eis uelis, apud quos, stipem implorare debeant. Fasciculum Dauidisii, tam tum exeunte Aprili, per Mikoselianam[?], ad TE misi.[1] Vale, et mihi faue. Pisonii 1732. die XII. Junii.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Hajnotzy, surrecteur de l'Eccole de et à Sopron.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 44. Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis, 1732. die 12. Junii.

455 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
[Pozsony], 1732. július eleje

A bécsi Schubart küldeményét továbbítja Duncker besztercebányai sebésszel.

456 Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak
Girált, 1732. július 9.

Szemére hányja, hogy január óta nem válaszolt. A májusban Malczan báróval küldött kötetet és a Perényi Gábor fölötti gyászbeszédeket tartalmazót kéri vissza. Zemplén vármegye leírásához hozzákezdett, nyomtatott mintaleírást kér. Küldjön neki új Biblia-kiadásából, Arnd Paradicsom kertecskéjéből és a latin Kempis Tamást, továbbá Janus Pannoniust. Küldi Rákóczi Zsigmond epitáfiumának leírását, s kérdezi Rákóczi Páléról. Értesíti az eperjesi szlovák lelkész haláláról. Kéri Sopron vagy Nógrád vármegye leírását.

Tellyes bizodalommal valo régi Jo Vram
Ajánlom nagy kötelességel valo tökélletes igaz kész szolgálatomat. Nem tartom szükségesnek ezen levelemben declarálnom, melly szives igyekezettel kivántam mindenkoron Kegyelmed dicseretes munkáját csekélly tehetséghem szerint secundálnom, az mintis soha el nem mulattam valossagalis meg mutatnom, az midön hol Irássoknak, hol pedig Könyveknekis elküldéssével Kivántam Kegyelmednek Complaceálnom; Kegyelmed Pedig csak egy Levelemre se méltoztatott Januariustul fogva válaszolni, mely hoszszas silentiumot nem lehett egyébre magyaráznom; hanem hogy Igaz szolgájárul meg felejtkezett Kegyelmed, és nem iteli válasz-

adásra érdemesnek lenni. En mindazonáltal kivánom mindenkoron Igaz szolgája lennem Kegyelmednek, és ezutánis valamiben csak lehett szolgálnom, elmulatoja nem lészek. Az mely irott Könyvet küldtem Kegyelmednek Selmecz Bányárul Méltoságos Baro Malczan Vram ö Nagysagátul még Majusba nem kétlem resignáltatott Kegyelmednek, s-ekkoraigh az mit szükségesnek itéltt Kegyelmed az leirásra benne lenni, leis iratta Kegyelmed. Arra valo nézve Kérem bizodalmassan Kegyelmedet, mostani alkalmatossággal kezemhez szolgáltatni, az Perennyi Gábor Temetéssén mondatott oratiokkal együt, az melyeket még Februariusban küldtem vala Kegyelmednek,[1] ne legyen terhere Kegyelmednek.

Az mi az Zemplény Vármegyének Descriptioját illetti, En ahoz már alkalmas ideje hogy hozafogtam, s valamikoron csak ürességhem van munkás vagyok benne, hogy mindazonáltal valamely diffomitas ne legyen benne, és tudhassam az Kegyelmed methodussát valamely Vármegyének descriptioját, az ki már nyomtatott[2] elvárom, mert Pro gloria gentis jol kellenék leirnja az illy nevezetes Vármegyét; de ha csak nem küld Kegyelmed mostani alkalmatossággal valamelly Vármegyének nyomtatott descriptioját, ez idén nem igen Készül el Zemplény, noha már vagy 12 arkust be irtam vélle. Essett értéssemre, hogy valamely uj Bibliak jöttek volna most Magyar Nyelven ki,[3] vagy egy Exemplart ha méltoztatnék küldeni Kegyelmed és az árát is meg irnja, Augustusba Köszönettel meg Küldeném az árát, ugy Arndnak Paradicsom Kertecskejet,[4] és Kempis Tamástis Deákul,[5] az Janus Pannoniussal[6] együt.

Rakoczy Sigmondnak az Epitaphiumát kivántam Kegyelmednek meg küldenem, Rakoczy Pálnakis leirom az Szepessy Kaptalomban una cum Collatione Insigniorum et Dignitatis Comitum, ha még nincsen Kegyelmednél ez iránt elvárom Kegyelmed Parancsolatyát.

Nyavalyás Lendray Vram Eperiessi Totth Praedicator 6a praesentis megholtt, és leanykájával egyut most halva fekszik 11a fogjak temetni, az Eppejébe találtatott 41 fekete kövecske egy arpa Szemnjé, az szive olly nagy volt s-az tödöje, mint egy marhának, reménlem Sartorius Daniel Vram az mostani Eperiessi Rector succedál hellyébe. Mindezekrül az midön válaszát Kegyelmednek, az Könyvekkel egyut ohajtva várom Nagy Jo Asszonyomat nagy becsülettel Köszöntöm és magamat az Kegyelmed tapasztaltt favorába ajánlom, maradok álhatossan

Kegyelmednek

Girált 9. Julij 1732.

Tökélletes örökös szolgája
Dobay Székely Sámuel mp.

P.S. [a margón:] Vagy Sopronynak vagy Nogradnak Historiaját elvárom.

457 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1732. július 10.

Pozsonyi és dunántúli barátai megbízásából küldi a tervezetet. Kérik, hogy környezetében lakó barátainak küldje el. Sürgős az ügy. Pfannschmiedtet a városok, Antonit a megyék számára akarják előterjeszteni, hogy ezáltal béke legyen a városiak és megyeiek között. Mollerhez is küld példányt.

Spectabilis Domine,
Fautor aestumatissime!

Praesens proiectum,[1] ab amicis huiatibus et trans Danubianis, factum, vt cum Spectabili Dominatione Vestra comunicem, in mandatis mihi datum est. Mittitur id ad reliquos etiam Districtus. Rogatur Vestra Dominatio Spectabilis dignetur idem, cum amicis circumsitis, certa occasione, et procul omni mora, communicare. Moniti enim sumus, etiam a noto illo patrono, ne rem differamus; fore enim, vt et posteri nostri hanc cunctationem sunt deploraturi. De Domino Excellentissimo Pfannschmidio, et Domino Antonio, ita existimant nostri, vtrumque repraesentandum esse: illum pro vrbibus, hunc pro illis comitatibus; vt hac ratione, possit pax

inter vrbanos et comitatenses fieri. Mitto et ad Dominum Doctorem Mollerum exemplar, cum Barone Hellenbach, et montanis, communicandum. Plura proxime. Ego vero sum maneoque

Spectabilis Dominationis Vestrae

Pisonii festinato, obseruantissimus
1732. die 10. Julii. B[elius]

458 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1732. július 13.

Beszámol a superintendensválasztási összejövetelről, a pozsonyi egyház kormányzásának megtárgyalásáról.

Spectabilis ac Generose Domine,
Fautor Aestumatissime!

Geminas ad Spectabilem Dominationem Vestram litteras exaraui; alteras, cum lignea capsula, quam mihi ad transmittendum Schubartus Viennensis crediderat, quamque, ad perferendum Dunckero, Neosoliensi chirurgo, tradideram; alteras, cum amicorum huiatium sententia, quomodo eligi Superintendentes velint,[1] atque demum Suae Maiestati Sacratissimae repraesentari. Vtrasque, rite perlatas esse, nullus dubito. Iam, quid in eodem isto negotio, apud nos gestum sit, perscribendum existimo. Celebrato nimirum Conuentu, diu multumque disputatum fuit: Vtrum, Pisoniensis haec nostra Ecclesia, qua a suis administratur senioribus, sola, cum Dominis Superintendentibus, habita cointelligentia, et in posterum gubernari debeat? Neutrum admissum volebant aliqui; suadentes, optimum fore, si in tractu quo conseruetur Ecclesia nostra; hoc est: sub praesidio vnius politici inspectoris, et solito ex omnibus statibus, conuentu. Sed, cum alii demonstrauissent, omnem eatenus deliberandi facultatem, nobis Caesarem mandatum adimere, quippe cuius vigore, ordinem a nobis obseruari debere, certum sit: in eam iuimus sententiam: creandum in Comitatu Posoniensi, more reliquorum, Seniorem; cum hoc, et Inspectore nostro, diiudicanda negotia; et si quid cum Superintendente deliberandum foret, id quoque mediante Seniore et Inspectore fieri oportere; per consequens, si solitis canonibus circumscribatur superintendens, eius superioritatem, sine controuersia, cognoscendam esse, sine vllo tamen Ecclesiae Posoniensis, et Nationis Germanicae praeiudicio, quae vt hucusque, sic et postea, sui conseruationem procurabit. Haec perscribenda volui Spectabili Dominationi Vestrae, non alio consilio, quam vt sciat, quo loco, momentosa haec res, apud nos sita sit. Speramus autem, circa initia Augusti, Superintendentem nostrum in hoc circulo, bono cum Deo, et in eius timore electum iri. Praesentes litteras, oblatae beneuolentiae commendans, maneo inter vota perpetuae felicitatis

Spectabilis et Generosae Dominationis Vestrae

Posonii 1732. obsequentissimus
die 13. Julii. Bel mp.

459 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1732. július 28.

Abaúj és Ungvár vármegyék leírásának revíziója során talált kifogások.

Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Cancellariae Aulico-Hungaricae Nomine, Discreto Viro Matthiae Belio hisce intimandum. Posteaquam Pars Operis Ejusdem Geographico-Historici, duos Regni Hungariae Comitatus, nempe Abauyváriensem et Ungvariensem in se continens, in accuratam revisionem, et Scrutinium, per Censores ad id ordinatos sumpta fuisset, in

eadem subinsertas observationes et reflexiones concinnatas et appositas extitisse; Et quidem Primo, Circa Comitatum Abauyvariensem

+In parte generali, membro priori Phisico, Paragrapho Primo, Latitudinem praescripti Comitatus, a finibus Comitatus Tornensis comutando, usque ad vicinitatem Tolcsvensem dicitur duobus Milliaribus esse angustiorem, ubi Quatvor bona milliaria libere numerari possunt.

In §pho 2do Pro Arce Bodogkű ponitur Arx Boldogkű.

In §pho 3^{io} Puncto 2do Oppidum Aszaló, numeratur inter loca Comitatus Abauyvariensis fluvio Bársonyos advicinata, ubi antelatum Oppidum Comitatui Borsodiensi adjacet.

In eodem §pho Puncto 3^{io} Fluvius Ósva scribitur Olsva, ubi Litera L. debet omitti, quod etiam de Possessione Ósva dicta, observandum veniet.

In eodem §pho Puncto 5to Loco e Montibus Hilloiensibus ponendum est e Montibus Hilleiensibus.

In eodem §pho Puncto 6to Possessiones Alsó, Felső Bárcza, Búzafalva, Csontosfalva, Bernardfalva, Mindszent, Koksó Baksa, Alsó, et Felső Gecse ponuntur pro vicis Curialibus, quia autem Curialitas illarum minus constaret, hinc apposita ipsarum Curialitas expungenda.

In membro posteriori Politico §pho 4to Pro Supremo Comite Comitatus praescripti ponitur Comes Stephanus Csáky, pro Stephano itaque debet poni Sigismundus.

Paragrapho 6to specificantur multae Familiae, eaeque pro indubitatis, et Possessionatis nominantur, ubi notitia publica, et Scientia infallibili, Nobilitas, et Status Possessionatus illarum affirmari nequit, hinc Principibus, Comitibus, et Baronibus in suo ordine relictis, aliisque ommissis, sequentes pro indubitatis, et Possessionatis omnino haberi possunt, utpote: Barczaiana de Bárcza, Bonisiana, Csemiczkiana, Dobajana, Diviniana, Dőriana, Fajana de Fáj, Jobiana de Fancsal, Kapiana de Kapivár, Kazinczíana, Királiana de Szatmár, Kohaniana, Kormosiana de Gyanda, Lancziana de Láncz, Mariasiana de Markusfalva, Mocsariana, Niczkiana de Niczk, Okolicsaniana de Okolicsna, Olcsváriana de Olcsvár, Orosziana de Csicser, Palástiana de Palást, Patajana, Pukiana, Putnokiana de Putnok, Reviczkiana de Revisnye, Szegediana, Szemereiana de Szemere, Szepesiana de Négyes, Semseiana de Semse, Szirmajana, Sósiana de Sóvár, Vajana, et Varadiana.

In Parte Speciali Membro Primo De Processu Cassoviensi Sectionis 1^{mae} §pho 8vo Dicitur Szinnam Palatini Oppidum medio fere inter Cassoviam, et Tokajnum itinere esse positum, ubi Szinna Cassovia Duobus; Tokaino autem Sex Milliaribus distat, quare praescripta distantia taliter emendari deberet.

In §pho 36. Propugnaculum illud Pentagonum, seu Citadellam Cassoviensem dicit a Tökölio esse solo aequatam, ubi Dominus Comes Joannes Pálffy, qua Generalis Comendans post sedatos praeteritos motus curavit solo aequari.

In §pho 42. Ubi exponeretur Ductu Ladislai Ebergény etc. deberet poni potius Ductu Generalis Lefelholcz ab una, ab alia vero Partibus Generalis a Vià rd.

In eodem §pho Ubi poneret Ex Ebergenio Debreczinium reduce etc. ponendum potius veniret Ex Eberginio sibi in Itinere obvio etc.

In §pho 49. Graffios Civitatis Cassoviensis, in Provinciola Abaujvariensi, Commitiolisque publicis Tertium, vel Quartum locum obtinuisse scribit, qvae praetensa Graffiorum eminentia cum fidedigne constare non possit, debet omitti.

In Sectione 3^{ia} Puncto 32. 34. 35. et 36. Possessio Kenyhécz, praeterea quoque Possessiones Bőse dictae ponuntur pro Curialibus, Curialitas itaqve ipsarum est expungenda.

In eadem Sectione 3^{ia} Puncto 40. Possessiones Csany Felső Alsó Gecse Mindszent, Bernádfalva, Csontosfalva, Búzafalva, Baksa, Kokso Baksa, Sebes, Alsó, Felső Bárcza, et Lebenye, repetuntur esse Curiales, qvare hic quoqve Curialitas ipsarum est omittenda.

In eadem Sectione 3^{ia} Puncto 53. Possessionem Lebenye, adscribit Juri Mednyanszkiano, cum esset Possessio ad Abbatiam Szeplakiensem pertinens, Juris Seminarij Tyrnaviensis, et

Mednyanszkius Jure duntaxat Arenditatio eandem tenuerit, hinc Jus Mednyanszkianum expungi debet.

In membro 2. Sectione 1ma §pho 2do Dicit Arcem Fűzér solo esse aeqvatam, ubi non esset solo aeqvata, sed in moeniis solum, et propugnaculis demolita.

In Sectione 2. §pho 5. Puncto 5. Franciscus Kapy, et Adamus Jabrezky ponuntur pro Haeredibus Brankovicsianis, ubi non Haeredes, sed Compossessores sunt.

In eadem Sectione, et §pho, Puncto autem 8vo Possessioni Ránk addi posset Praedium Herlán, a Francisco Kapy Jure Connubij possessum, in cujus Territorio, non autem Rankensi (uti exponeretur) est ille laudatus Fons Acidularum, imo ibidem datur et certus Lacus immensae profunditatis, a vulgo Occulus Marnius dictus.

In eadem Sectione, et §pho Puncto 11mo Praedij Györgyi Possessores non bene Specificantur, cum Praedium illud possideant actu Franciscus Palásty, Franciscus Kapy, et Successores Andreae quondam Dévény.

In Membro 3. Sectione 1. §pho 3. ad Calcem dicit Oppidum Sepsi fuisse olim in Potestate Comitum Nádasdi, jam autem Marchionis de Prie, quod non stat, cum Comes Nadasdi partem duntaxat ibidem habuerit, et illam qva Fiscalem obtinuit, et actu tenet Marchio de Prie, reliquam autem Partem ejusdem oppidi possident, Capitulum Agriense, Franciscus Palásty, et Successores Váradiani.

In Sectione 2. Puncto 1mo Vicum Pisendorff dicit esse Curialem, quae ipsius Curialitas omitti debet.

In Sectione 2da Puncto 6to dicit Possessionem Kis Bodolo spectare ad Alexandrum Csemiczky, cui addi debet in potiori parte.

In Sectione 2da Puncto 18. Pro Possessore Possessionis Vecse ponit Baronem Andream Andrássy, qui non datur, adeoque Nomen Andreae omittatur et ponatur potius Familia Baronum Andrásy pro Possessore.

In Sectione 2da Puncto 25to et 70. Possessiones Alsó, et Felsó Méra, Encs, Forró, et Füged, et in Cserhatiensi, et etiam Szikszoviensi Processibus specificantur, quae Possessiones ad Processum Szikszoviensem adscribendae venient.$^{++}$

Dein quoad Comitatum Ungvariensem

$^{+}$In Membro Posteriori Politico §pho 7mo Domino Comiti Josepho Szentivány, datur Praedicatum de Sebes, quod omittendum, et loco Sebes ponendum de Eadem.

Familia Sennyey scribitur per G. ubi Familia Segnyey esset distincta a Familia Sennyey, et illa in sexu masculino jam defecit, et usque ad defectum in statu Nobilitari substitit, haec vero actu viget, et quidem Titulo Baronatus honoratur, quare intermedialis Littera G. ubique omitti debet.

Arx Vinna ubi describitur ponitur, quod Bona ad illam spectantia ex aequo utriqve sexui sint adscripta, quae Clausula exmitti potest.

In Processu Zobrancziensi Possessiones Vajnatima, Banka, et Fékesháza, ponuntur pro Curialibus quod omitti debet. Non absimiliter

In Processibus Ungvariensi quidem, Possessiones Nagy Berezna, Dubrincs, Mircse, Begenyat, Pasztily, in Pálocziensi Possessio Pinkócz, in Kaposiensi autem Csepely, et Vajkócz ponuntur pro Curialibus, quae ipsarum Curialitas pariter expungi debet.

In Possessione Máttyucz Commorantes Colonos appellat Nobiles, quod vel omitti debet, vel pro litteris *Colonus* debet Incola poni, nam in sensu Patrio Colonus habetur pro Subdito, et non pro Incola usurpatur, et sic Terminus ille Exteros Nobilitati Regni posset prostitutionem quampiam inferre.$^{++}$

Caeterum de Titulis Excellentissimi, Illustrissimi, et reliquorum, prout et a denominatione Locorum Curialium, (sicut jam antea intimatum est) generaliter praescindendum venire.

Quare supranominatus Author, juxta praenotatas observationes et Correcturas, semet dirigere, et accommodanda accommodare noverit ac debeat. Cui in reliquo Cancellaria haec Regia Hungarica Aulica manet addicta et benevola.

Per Eandem Cancellariam Regio-Hungaricam Aulicam.

Viennae 28. Julij 1732.

[Az alapirat külzetén:]
Matthiae Belio nonnullae observationes in Historico Geographica descriptione Comitatus Abauy et Unghvár compactae pro earum correctione intimantur.
1. Augusti transmisi ad Dominum Consiliarium Palasti per Calefactorem.

460 Kuntz Jakab Bél Mátyásnak
Bécs, 1732. augusztus 4.

Az alkancellár ráíratott az Észak-Magyarországra utazott Mattyasovszky tanácsosra, hogy az az általa revideált megyeleírásokat sürgősen küldje vissza. Palásty tanácsos kérte családjának méltó megörökítését.

Admodum Reverende Clarissime, Doctissimeque Domine,
Fautor mihi perquam Colende.

In praesenti mittitur tantummodo ea Historiae pars, quam Illustrissimus Dominus Consiliarius Palásty in censura habuit; quia Illustrissimus Dominus Consiliarius Mattyasovszky suas adnotationes et observationes tunc cum easdem retulisset, nondum pure descripserat, et eodem dein die, quo puras referre jubebatur, hinc ad Superiores Regni Hungariae Partes discessit. Unde cum non prius quam circa Festum Michaelis sit reversurus, jussit Excellentissimus Dominus Vice Cancellarius[1] dictum Dominum Palásty eidem scribere, ut ubinam sint illi per eundem censurati Comitatus cum memoratis observationibus, nuntiaret, et si secum abstulisset, eosdem quantocyus huc mitteret; id quod a Domino Palásty jam est factum. Praeterea idem Dominus Palasty non ambitione quapiam ductus, sed partim ob familiae suae memoriam, partim vero quod Admodum Reverenda Dignitas Vestra etiam aliorum in officio aliquo et charactere constitutorum mentionem suo loco fecerit, se quoque promereri existimat, ut sibi Praedicatum de Palast tribuatur, ac dum in Historia Inclyti Comitatus Saárosiensis toties Nomen suum obvenit, se prius ejusdem Comitatus aliquot annis officio Vice Comitis, deinde vero Consiliarii Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii functum fuisse, et nunc Excelsae Cancellariae Regio-Hungaricae Aulicae commembrum esse, in eadem Historia commemoretur. Quod ut Admodum Reverenda Dignitas Vestra haud gravatim facere velit, Eandem per me quam humanissime rogatam habet, id operam daturus ut hujusmodi sibi praestandum favorem demereri valeat. Inprimis ne Admodum Reverenda Dignitas Vestra ansam haberet de Praedicato familiae suae debitandi, produxit coram me, in majorem videlicet ejus rei fidem, diversa antiquissima Diplomata, Familiae suae jam in Seculo duodecimo et Decimo tertio a Rege Andrea collata, ex quibus evidentissime apparet, illius temporis Praedecessores suos qua Comites, jam eodem Praedicato de Palast gavisos fuisse. His ulteriori Admodum Reverendae Dignitatis Vestrae favori me commendans, decenti cum honore maneo

Admodum Reverendae Dignitatis Vestrae

Viennae 4. Augusti 1732.

Obligatissimus et Observantissimus
Jacobus Kuntz mp.

461 Radvánszky János Bél Mátyásnak
[Radvány], 1732. augusztus 10. körül

Benne valószínűleg vallásügyekről, a püspökválasztásról van szó.

462 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1732. augusztus 14.

Beszámol az augusztus 7-i püspökválasztásról. Záborskyt választották meg. Elhunyt Paluska György, utána két fia.

Spectabilis Domine,
Fautor aestumatissime!

Hoc ipso momento, accipio litteras Spectabilis Dominationis Vestrae, ad quas, quid reponam, non reperio, quam quod electio Superintendentis, in Dioecesi hac, ad diem 7. praesentis, faxit DEVS, feliciter! peracta sit. E tribus candidatis, fors super Reuerendissimum Dominum *Záborszky* cecidit. Pauci, *Ambrosium,* pauciores *Apostolium,* expetiuere. Vota Patronorum et Parochorum sub sigillis huc allata, Paeside Illustrissimo Barone Calisius, praesentibus item decemviris, quibus ipse iussus sum interesse, in scrutinium fuere vocata. Spero, iam Excelsae Cancellariae esse repraesentatum. Posoniensibus sufficit, iuribus suis inuigilauisse. Pest-Pilis-Sold, dioeceos consortium, ob veterem, cum fraternitate Neogradiensi, coniunctionem, deprecati sunt. Heic nihil, nisi quod solet; agitur. Spectabilis Georgius Paluska die 10. diem suum obiit. Secutus eum est die 12. filius natu maximus Georgius, a mente sana, iam pridem deiectus. Nunc autem nuncii adferunt, (an certi satis, nescio) minimum natu, militarem signiferum ad Guttam Vagi Kanistum[!] vertice. Ita vero tridui spatium, tres abstulisset Paluskas. Ego vero, sum maneoque

Spectabilis Dominationis Vestrae

Pisonii 1732. die 14. Augusti.

obseruantissimus
Belius mp.

463 Theophil Siegfried Bayer Bél Mátyásnak
[Szentpétervár?] 1732. augusztus 16.

Dammerték megérkezéséről.

464 Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak
Pozsony, 1732. augusztus 28.

A superintendensek ügyének állásáról mellékeli Kuntz Jakab jelentését. Vélekedéseket közöl, Radvánszkyék véleményét kéri. Kuntz követte az udvart Linzbe.

Spectabilis Domine!

Quo sint loco, res nostrae, quantum ad Superintendentes adtinet, paria, Kuntzianae relationis, quae adnecto,[1] docebunt. Putarunt multi, sola representatione confectum iri negotium. Nunc vero demum adparet, quae nos ambages, exspectent. Sunt, qui metuant, negatum forte, eum superintendentum numerum fore, quem nos cupimus. Et reuera:

Quid iuuat, amisso, claudere septa, grege![2]

Quid quid eius sit, maiorem in modum rogo Spectabilis Dominatio Vestra velit, pro sua, cum prudentia, tum etiam, in orthodoxam fidem, zelo incomparabili, conferre, cum viris, bo-

nae conscientiae, negotium, et; *quid videatur?* ad nos perscribere. Ominantur aliqui, vsurum Principem, sua auctoritate; quippe qui intelligat, iure Protestantium Ecclesiastico, summum se Ecclesiarum nostrarum esse Episcopum in externis. Hocce ex principio, manauerunt matrimoniorum, in gradibus, lege patria, prohibitis, dispensationes. Sed haec obiter. Perillustris Dominus Kuntz, intellecto, quod Sua Maiestas Caesarea, Acta Commissionis Pest-Posoniensis, euocato Lintzium Excellentissimo Vice Cancellario[3] et Illustrissimo Kollero, ad se deferri curauerit, Aulam secutus est pridie, vt illic rebus inuigilet. Certum est enim, illic proxime celebratum iri, in negotio Religionis, occasione tumultu[u]m Vasváriensium, Conferentiam Ministerialem. Haec[?], in sinum, ex pacto, responsum de rite perceptis, praestolaturus, qui sum

Spectabilis Dominationis Vestrae

Pisonii 1732. obseruantissimus

die 28. Augusti. B[elius]

[P.S. a margón:] Serenissimus idem Desideratissimus Dux Lotharingiae, die 25. huius, veredis vsus, *Lintzium,* ad Caesarem profectus, post dies circiter XIV. rediturus est.

465 Bél Mátyás August Gotthilf Franckenek
[Pozsony,] 1732. szeptember 4?

Haynóczi Dániel unokaöccsét ajánlja.

466 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1732. szemptember 4.

Küldi az August Gotthilf Franckenek címzett, Haynóczi unokaöccsét támogató levelét. Ha Hallében lesz, akkor ír majd másoknak is. A besztercebányai csomagnak és Serpilius Sámuel Vilmos Thoruńból írt levelének továbbítását kéri.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczy
Salutem Plurimam Dicit Belius.

En TIBI litteras, quibus optimo Franckio patruelum Tuum insinuo. Detexi ei propositum, et rem eius tenuem; speroque fore, ne fine excidam. Cum Halis fuerit, alterutrum e cordatis viris, eius caussa adibo per litteras. DEVS ei bene velit, beetque successu omnibus votis, feliciori. quod TV ei meis verbis, referas uelim. Quem vides fasciculum Neosolio accepi; litteras autem ad Plurimum Reuerendum Serpilium, Thorunio.[1] Red[d]e eas, quaeso, haud sine salutis praefatione, et uale. Pisonii MDCCXXXII. IV. Septembris.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Daniel Haynoczy, surrecteur à Sopron.
Avec un paquet.

467 Theophil Siegfried Bayer Bél Mátyásnak
Szentpétervár, 1732. szeptember 4.

Gmelin kérését tolmácsolja. Tetszik a Grammatica. A finnekről nem tudja művét ajánlani, de a nyelvtant svéd barátaihoz küldi. Rudbequius finn-magyar nyelvhasonlítását említi, Benzeliust, Henliust, Brennert barátaiként ajánlja. A mordvin és a magyar nyelvet kellene összehasonlítani. A magyar nyelv érintkezéseiről. Ha ideje engedné, a Delisle-féle térkép javítását elküldené: de még a városok, vidékek és népek nincsenek rajta jelölve. Reméli, korábbi levelét Hahntól megkapta.

Matthiae Belio
Salutem Plurimam Dicit Theophilus Sigefridus Bayer.

Cum superiores litteras iam obsignassem, venit ad me GMELINVS, meus collega, TVAEQVE amicitiae cupiditate accensus, me orauit, vt bonam causam pro se apud TE agendam, susciperem. Quod facio equidem, tanto alacrius; quanto magis huic eximio viro, cui secundum Deum, vitam, e grauissima, ab hypochondrio malo, valetudine, restitutam, debeo; quanto deinde magis, eius, in naturae contemplatione, studiis; quanto denique incrementis Academiae nostrae, omnibusque bonis artibus, faueo. Cepi experimentum, commendationis bene collocatae, quando illum amici, quibus eum conciliaui, plus amant, nunc, quam memetipsum. De Grammatica TVA,[1] amo TE, amicissime BELI. De Fennicis, haud equidem meam operam polliceri possim: attamen illam ipsam Grammaticam, in Sueciam missurus sum, ad amicos, qui hoc genere litterarum delectantur. Credo enim TE vidisse iam, quae OLAVS RVDBEQVIVS, Olai istius Atlantici filius, de Hungaricae, et Fennicae linguae conuenientia edidit.[2] Sunt mihi isthic amicissimi, ERICVS BENZELIVS, antea Episcopus Gothoburgensis, nunc Lencopensis, et eius frater, Nobilis Benzerstierna, Secretarius regius; tum Henlinus in Archiuo Regio Peringsiuoldorum successor; Henricus Brenner, Secretarius Regius, alii, quos nominaui: si qua in re iis vti velis, possis. Magis tamen exquirendum duco, quantum Hungarica lingua concordet cum Morduana. Morduanos audio, a Fennis intelligi, esset sane operae pretium, omni studio hoc totum indagare. His Hungari nostri (vtar enim peruulgata voce; quamquam mea sententia, Hungari non sunt Hungari) aut potius Magyari atque Vzi, finitimi fuere, Constantini Porphyrogenetae, Imperatoris temporibus, quod ostendam in Tabula Geographica Russiae, vicinarumque regionum,[3] vt fuit circiter Anno Christi DCCCXCIII. tum, cum Turcae, reuera inquam Turcae, Pannoniam tenerent, Chazarorum necessarii. Et paullo ante isthoc tempus, maxima pars regionum, inde vsque a Volga, ad Oceanum septemtrionalem, et Balticum mare, nationibus inculta fuit, quae Fennice locutae sunt. Inde opinor, Magyaros Μαζαροὶ, Constantino) commercio cum his populis permixtos, contagionem sermonis peregrini traxisse. Nam, quantum iudicare possum, ex Molnari dictionario,[4] maior et potior pars Linguae Hungaricae, a Fennica, abhorret. TIBI videtur, Hungarica Lingua aliquid orientalis natura habere. Huic opinioni, tantum abest, vt repugnem, vt ei vehementer cupiam bene. Ad radices fere Caucasi, septemtrionem versus, non ita longe a Tanai, rudera ingentis vrbis lapideae reperta sunt. Hanc vrbem et sedem Mazarorum, finitimi omnes Generales Chiliarchae, Gerbero ediderunt, qui aliquot annos litibus dirimendis, et definiendis limitibus, iudex datus fuit ab nostra aula. Ita ex eius relationibus cognoui, quas haud ita pridem ad aulam misit. Si mihi tantillum otii super esset, chartam istam meam, a Delisliana, in Banduriano imperio orientali, multis in locis discrepantem, auctam deinde superioribus regionibus versus boream, vt tum maxime fuerunt, ad TE mitterem. Nam quod ad naturalem Geographiam, tractus inquam marium, fluuiorum et montium adtinet, aeri iam incisa est: nomina vrbium, regionum, populorum, adscribendi otium non est. De hac re videbimus alias, quando video per Frankium, omnia ad TE commeare posse, sine TVA molestia. Inter alias litteras, quas ad TE misi, credo; neque enim satis recordor; fuisse etiam eas, quas Nobilissimo Hahnio, Vindobonam misi, TIBI vt rediret. Vtrumque, quia TIBI bene cupere scio, velim, meo nomine salutes, deque meis querelis certiores facias ambos. Nihil illis, aut TIBI periit, cum meae litterae interciderunt; mihi vero multum: videri enim vobis possim, officio deesse. Vale. Petropoli, pridie Nonarum Septembris MDCCXXXII.

468 Bél Mátyás Clanner szentpétervári könyvkereskedőnek
[Pozsony], 1732. október első fele?

Kéri, hogy Notitiájára, annak Specimenje alaján, szerezzen Szentpétervároń előfizetőket.

469 Bél Mátyás Theophil Siegfried Bayernek
Pozsony, 1732. október 16.

Augusztus 16-án kelt levelét lánya esküvőjének napján, október 13-án kapta meg. Hálás, hogy Dammertékat szeretettel fogadta, üdvözli őket. Küldi művének címét (mintegy utóiratként), közölje azt társaságával. Írt Lipcsébe Clannerhez, hogy Péterváron is szerezzen előfizetőket művére. Kéri Bayert, figyelmeztesse őt erre. Küldeményét Franckén keresztül küldje.

Theophilo Siegfrido Bayer,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quas ad me, die 16. Augusti dedisti litteras, die 13. Octobris, ipso nuptiarum solemni,[1] quas filiae, maximae natu, adparabam, laetus, et amicorum corona, accepi. Habeo vero TIBI, amicorum optime, gratias, quod Dammertum, suosque, Tuo dignatus es amore. Tuam ego bonitatem, in acceptis meis, deputabo: Hunc, id TE rogo, uti bonum virum, uxorem atque filiam, meis verbis salutes; isti autem etiam testeris de gaudio meo, quo nuncius, de eius, ad religionem nostram, accessione, me totum perfudit. Deus eam sibi porro habeat commendatam. Operis mei titulum ad TE mitto, ut cum orbe vestro[2] communicetur. Scripsi eius caussa, ad Clannerum, Lipsiam, uti, accepto specimine, colligat apud Vos, quam forte non plane nulli, pecuniolam sunt praenumeraturi, in excudendum opus; quod ut redux lubenter faciat, velim pro TUA bonitate, moneas hominem. Is, si Franckio nostro, munus TUUM, auro contra carius, tradiderit, curabo, ut ad me perferatur, reponaturque in cimeliis.[3] Certe, litteras TUAS, exspecto avidissime; quae ubi advolaverint, prolixam a me habebis responsionem. Vale, desideratissime amice, et, a Marthio, nostrisque pignoribus millies salutatus, Goldbachum optime valere, iube. Pisonii 1732. die 16. Octobris.

[Melléklet:]
NOTITIA HUNGARIAE NOVAE, Geographica et Historica, Divisa in Partes Quatuor, Quarum Prima Hungarian Cis-Danubianam, Transdanubianam, Altera; Tertia Cis-Tibiscanam; Quarta Transtibiscanam: Universim, XLVIII. Comitatibus designatam expromit: Regionis situs, Terminos, Montes, Campos, Fluvios, Lacus, Thermas, Coeli Solique Ingenium, Naturae Munera, et Prodigia; Incolas variarum Gentium, atque harum mores; Provinciarum Magistratus; Illustres et Nobiles Familias; Urbes, Arces, Oppida, et Vicos propemodum omnes; Singulorum praeterea, ortus, Incrementa, Belli Pacisque Conversiones, Occasus, et praesentem habitum. Fide optima, Accuratione summa, explicat. Opus hucusque Desideratum, et in commune utile. Auctore MATHIA BELIO. Accedunt SAMUELIS MIKOVINII Mappae Singulorum Comitatuum Chorographicae. AMSTELODAMI,[4] Anno MDCCXXXIII. Cum Privilegiis Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis, Serenissimi Regis Poloniae, et Plenipotentiss. etc.

470 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1732. október 21.

Tartalmát nem ismerjük.

471 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1732. november 10.

Öt vármegye leírásának revíziója során talált kifogások.

Sacratissimae Caesareae Regiaeque Maiestatis Aulico-Hungaricae Cancellariae Nomine Discreto Viro Matthiae Belio hisce intimandum.

Posteaqvam Pars Operis ejusdem Geographico-Historici qvinqve Comitatuum Neogradiensis qvippe Liptoviensis, Thurocziensis, Mediocris Szolnok, et Temessiensis descriptionem in se continens, in accuratam revisionem, et Scrutinium per censuram eo fine ordinatam assumpta fuisset, Observationes et reflexiones subinsertas, appositas extitisse, et qvidem

Primo circa Comitatum Neogradiensem in Membro 2. Politico §. 10. trium Religionum, ex qvibus Candidatos pro Officiis Comitatensibus fieri opportere asseverat, hunc §. incipiendo; *Pro trium Religionum* usqve *addictis* exmittendum, praeterea illud in descriptione Processus Szicsiniensis N° 30. ad vicum Verebély loco Ascensionis Beatae Virginis Mariae ponendum *Assumptionis.* Item Protestationem Nobilitatis modo dicti Comitatus Neogradiensis prout et alia Privilegia Privata, per totum exmittenda demum.

Secundo in descriptione Comitatus Liptoviensis in membro 2. §. qvartum, per totum usqve ad §. qvintum exmittendum. dein cum in Descriptione Arcis Likava Pater Martinus Szentivanyi in eo quod Joannem Krússich, et Stephanum Illéshazy Cathalogo Judicum Curiae Regiae non adscripserit, cum eos non Judices sed Magistros Curiae Regiae praefuisse constat, male carpatur, ideo corrigendum.

Tertio In Descriptione Comitatus mediocris Szolnok in Parte Speciali Membri 2. in descriptione vicorum N° 17. Vér völgy, et alii passim pro Curialibus nominari, cujus mentionem ad mentem jam praecendentium eatenus Intimationum expeditarum tam occasione hac, qvam et in aliis Comitatibus simpliciter exmittendam.

Quarto In Descriptione Comitatus Thurocziensis in appendice Diplomatica, nihil aliud contineri, qvam in specie Privatorum Privilegia, et Genealogias, Qvae cum ad Historiam non spectent. Ideo Appendicem hanc, per totum exmittendam, Parqve ratio aliorum etiam Comitatuum, quorum Descriptionibus, qvaepiam Privatorum Privilegia inserta haberentur, habenda, nec aliter, sed in forma duntaxat Historiae, aliis descriptionibus adnectenda.

Postremo et Generaliter in Descriptionibus Comitatuum et locorum, non eandem servatam haberi normam, hinc in Descriptionibus, eandem formam, et methodum in [.....] observandam.

Proinde idem Author juxta praescriptas Observationes semet dirrigere et accomodanda accomodare noverit, ac debeat. Cui in reliquo Cancellaria haec Regia Hungarico Aulica manet addicta et benevola.

Per Eandem Cancellariam Regiam Hungaricam Aulicam.

Viennae die 10. 9bris 1732.

[A külzeten:]

14. 9bris assignatum Domino Kuntz una cum 3bus Libris.

472 Bél Mátyás Theophil Siegfried Bayernek
Pozsony, 1732. november 16.

Október 16-án kelt levelét Clannerre bízta. Benne művének címét is közölte. A könyvkereskedő (Straub) vállalta a kiadást. Várja Bayer és Goldbach versét. Goldbachot kérje meg egy vers megírására. A königsbergi Hoyer mindent eljuttat Pozsonyba.

Theophilo Siegfrido Bayer,
Salutem Plurimam Dicit Mathias Belius.

Dedi ad TE litterarum quidpiam, decimo septimo Calendas Novembres,[1] quas Clannerus Vester, Tibi redderet. Tunc vero, nondum, munus Tuum ubi haereat, cognoveram; et nec iam scio, Franckione, an Lipsiensium amicorum alicui, sit redditum: curabo tamen, ne intercidat. Cum iisdem litteris meis, titulum operis misi, uti eum cum eruditis Vestris communicares.

Constituit bibliopola, qui operis excudendi rationes in se recepit, aequis conditionibus, aes praenumeratum acceptare, ab his, qui in comparando opere, compendio uti voluerint. Eam provinciam, in Vestro illo orbe, Clannero deferemus: quam ne refugiat, Tuum erit procurare. Carmen TUUM, et illustris Goldbachi, avide expecto.[2] Rogabis eum, meis verbis, quam poteris, humanissime, uti dare id velit, mutuae nostrae amicitiae, atque suae apud nos peregrinationi. Hoyerus Regiomontanus, sollicite ad nos perferri curabit omnia. Vale, et nostros[3] saluta. Pisonii, 1732. XVI. Calendarum Decembris.

473 Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának
Pozsony, 1733. január 7.

Köszöni a felsorolt öt vármegye revízióját. Küldi a vármegyei hatóságok által már átnézett Pozsony vármegye-leírást, kéri annak gyors revízióját.

Excelsa Cancellaria,
Domini Domini longe Gratiosissimi!

Simul, gratiosissime, anno superiore, mense Nouembri, concinnatam, quinque Comitatuum, Neogradiensis, Liptouiensis, Temesiensis, Tornensis[1] et Szólnok mediocris, censuram, vna cum laboris mei voluminibus, recepi; mearum esse duxi partium, cum pro insigni ea benignitate, Excelsae Cancellariae, Dominis longe Gratiosissimis, demississimas gratias agere; tum, nouo iterum submisso volumine, rogare quam obsequentissime, dignaretur Excelsa Cancellaria, eum quoque, censura sua prudentissima, gratiosissime dignari.

Continet is Historiam Inclyti Comitatus Posoniensis; sed sine vrbibus liberis,[2] quippe quas, peculiari tomo, quam primum e consueta reuisione remissae fuerint, complecti animus est. Ad Comitatum ipsum, quod adtinet, strictissime eum, delegati ad id muneris, ab inclyta Vniuersitate, reuisores, me praelegente, recognouerunt; vt adfirmare ausim, si quem alium Comitatum, hunc certe, omnem, a gnarissimis rerum, limam tulisse. Id certe in caussa est, quod lituris passim scateat, benigniore venia donandis, quando eas, lucrandi temporis gratia, haud licuit prorsus emaculare.

Quia vero, hic idem Posoniensis Comitatus, quam primum Excelsae Cancellariae censuram superauerit, typis, bono cum Deo, tradendus erit; vt tandem, vtilissimum opus, pluribus voluminibus comprehendendum, lucem publicam, Augustissimi Caesaris gratia, adspicere incipiat; Excelsam Cancellariam, Dominos, Dominos longe Gratiosissimos, maiorem in modum, atque ea submissionis testificatione, quae potest esse maxima, rogandos, ornandos, obtestandosque, volui, immo debui, vti laborem hunc meum, multorum calculis adprobatum, sapientissimo Suo iudicio, censere, atque benigne recognitum, comprobatumque, quam primum, ad me remittere, beniuolentissime dignarentur.

Quam ego gratiam, more meo, hoc est, obsequentissimo animo, accipiam, orbis autem eruditus, aeternis fastis, inseret. Seruet DEVS Excelsam Cancellariam. Ita precatur, priuatim et publice,

Excelsae Cancellariae
Dominorum, Dominorum longe Gratiosissimorum

Pisonii Anno 1733. cliens deuotissimus
die 7. Januarii. Matthias Bel mp.

[A külzeten:]
Excelsae Cancellariae, Regio Hungarico Aulicae, Dominis, Dominis, mihi longe omnium Gratiosissimis etc. *Viennae.*
[Pecséttel.]
[A hivatal feljegyzése:] Praesentatum 10. Martii 1733.

474 August Gotthilf Francke Bél Mátyásnak
[Halle,] 1733. február első fele

Haynóczi Dániel unokaöccsének támogatását ígéri, ha Halléba megy.

475 Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak
[Sopron,] 1733. február 20. körül

Krmann Dániel segítésére küld pénzt.

476 Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának
Pozsony, 1733. február 16.

Kéri, engedélyezzék Paul Straub bécsi könyvkereskedőnek, hogy Pozsonyban Notitiája előfizetési felhívását kinyomtattathassa. (A felhívás szövege mellékelve.)

Excelsa Cancellaria
Domini Domini longe Gratiosissimi!

Cum praesentem, Designationem, qua imprimendi Operis mei publicationem, promota, voluit Viennensis Bibliopola, hic Pisonii typis vulgandam, voluissem; eamque, pro eo, ac decuit, inclyto Magistratui huiati censendam porrexissem; negauit mihi impressionem, ex eo maxime capite, quod cum vniuersum Opus, ab Excelsa Cancellaria censeatur, dictam quoque Designationem, ibidem censeri, et Eius gratiosissimo permissu, imprimi oportere.

Quocirca, Excelsam Cancellariam, Dominos Dominos longe Gratiosissimos, submississime rogandos duxi, dignentur, pro Sua erga honestissimas destinationes meas, benignitate, sicuti reliqui operis admaturationem sibi habere quam commendatissimam; ita memoratam Designationem per Hungariam et Transiluaniam quantocyus dimittendam, gratiosissime adprobare; atque praefato inclyto Magistratui Posoniensi, si ita visum fuerit, benigne committere, vt ne Typographum in impressione dictae toties Designationis, impedire vlterius pergat.[1]

Quam Excelsae Cancellariae, insignem, nunc vero, quia periculum in mora est, etiam necessariam Gratiositatem, omni officiorum et obsequii genere, demeriturus, maneo

Excelsae Cancellariae
Dominorum Dominorum sibi longe Gratiosissimorum

Posonii, Anno 1733. cliens obsequentissimus
die 16. Februarii. Matthias Bel mp.

[A külzeten:]
Ad Excelsam Cancellariam Aulico Hungaricam Dominos Dominos sibi longe Gratiosissimos, Humillimum Memoriale intro scripti
[A hivatal megjegyzése:] Praesentatum 20. Februarii 1733.
[Melléklet:]
DESIGNATIO CONDITIONUM,
quibus Opus sequens, typis excudendum, suscipit
PAULUS STRAUB, Bibliopola Viennensis.

Lectori Beneuolo Salutem!

§. I.

Plures sunt anni, cum benignissimo, Sacrae Caesareae, Regiaeque Maiestatis indultu, Hungariam Antiquam, et Nouam, scribere coepit, Vir Clarissimus, MATTHIAS BEL, reddiditque

propositi rationes, Prodromo, (qui Anno 1723. Noribergae prodiit) et huius in primis, praefatione, expressas. Maturuit interim, quae, DEI, et Caesaris est gratia, eo vsque opus, vt mandari typis, et publicam lucem, eximia sui parte, adspicere possit.

§. II.

Quia vero, vastum adeo, et, in plura volumina, dispertitum, Mappis item Chorographicis, singulorum Comitatuum, iconibus aliis, et ornatu, prorsus eximio, instruendum opus; priuatis vnius viri sumtibus, exprimi haud potest; statuit, idem Paulus Straub, beneficio praenumerationis vti, atque subscribentium commodo, sequentes Conditiones promulgare:

1. Imprimetur opus, Amstelaedami, in maiori folio, charta, et typis nitidissimis, ornamentis additis, quam fieri potest, magnificentissimis; sub hoc titulo: Notitia Hungariae Nouae, Geographica, diuisa, in partes quatuor, quarum prima, Hungariam Cis-Danubianam; Trans-Danubianam altera; tertia Cis-Tibiscanam; quarta Trans-Tibiscanam; vniuersim XLVIII. Comitatibus designatam, expromit: Regionis Situs, Terminos, Montes, Campos, Fluuios, Lacus, Thermas, Coeli, Solique Ingenium, Naturae munera, et prodigia; Incolas variarum gentium, atque horum mores; Prouinciarum Magistratus; Illustres, et Nobiles familias, Vrbes, Arces, Oppida, et vicos, propemodum omnes, singulorum praeterea Ortus, Incrementa, belli pacisque Conuersiones, Occasus, et praesentem habitum, fide optima, accuratione summa, explicat. Opus hucusque desideratum, et in commune vtile. Sacratissimis Auspiciis CAROLI VI. Caesaris, et Regis indulgentissimi, elaborauit Mathias Bel. Accedunt Samuelis Mikouiny, Mappae singulorum Comitatuum, Chorographicae, methodo certa, concinnatae. Amstelaedami, Anno MDCCXXXIII. Cum Priuilegiis Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis. etc. etc.

2. Constabit ergo, Opus vniuersum, quatuor partibus, voluminibus autem sex, ad hunc modum dispertinendis: Hungariae Cis-Danubianae, volumina tria; Trans-Danubianae volumen vnum; Cis- et Trans-Tibiscanae, volumina duo.

3. Ne igitur praenumeraturi, grauentur; acceptabitur pecunia, succesiue, pro singulis voluminibus, sequentem in modum:

Pro Hungariae Cis-Danubianae, volumine primo, Florenos Rhenenses 8, is vbi paratus fuerit, et distributus, pro volumine secundo, Florenos Rhenenses 8, atque, eo etiam absoluto, pro tertio volumine, Florenos Rhenenses 6. Eodem ordine, et pretio, reliqua etiam volumina, Hungariae Trans-Danubianae, Cis- et Trans-Tibiscanae, inprimentur, praenumeratis scilicet, pro volumine quarto, florenos 6, pro quinto Florenos 6, et denique, pro sexto florenos 6. Constabunt vero, volumina singula, 150. quin et 200. plagulis. Imprimentur etiam exemplaria, chartae, quam regalem vocant, at, pretio maiori, et pro his tantum, qui ea, datis mature ad Bibliopolam literis, expetierint.

4. Commodum inde, ad praenumeraturos, insigne plane, redundabit: quandoquidem liber, multo postea, maiori, aut plane duplicato pretio, venundabitur; vltra praenumeratorum enim exemplarium numerum, tantum centum alia inprimentur.

5. Dabit autem operam, et Auctor et Bibliopola, vt singulis semestribus, volumen vnum prodeat, adeoque sensim, praenumerandum pretium, eo facilius, et sine vllius incommodo, in opus vtilissimum impendi possit. Durabit vero, Praenumerationis terminus, a Calendis Februariis, vsque ad Calendas Julii; quo quidem tempore, bono cum Deo, operarum quoque, seu imprimendi initium fiet.

6. Simul vero, prodibit volumen, Viennam vsque, deferendum curabit, Bibliopola; vnde praenumerantes, facili id negotio, recipere poterunt; exiguo aliquo pretio, portorium soluturi.

7. Acceptabunt pecunias, a praenumeraturis, percelebriores Hungariae, et Transiluaniae vrbes, dato cuique praenumeranti, Chirographo, sequentes: Budae, Walcher, librorum Compactor; Caesareopoli, seu Cäsmarkini, Bucholtz, Rector; Cassouiae, Maior, Medicinae Doctor; Cibinii in Transiluania Wielandt, mercator; Comarómii, Neuholdt, Medicinae Doctor; Debreczini Szeremley, Notarius; Eperiesini, Raymann, Medicinae Doctor; Jaurini, Gerber Mercator;

Losontzini, Perlicius Medicinae Doctor; Neosolii, Moller iunior, Medicinae Doctor; Pisonii, Wielandt Mercator; Schemnitzii, Kochlátsch Medicinae Doctor; Sempronii, Haynóczy, Scholae Rector; Tyrnauiae, Bátsmegyei Medicinae Doctor. Apud quos typorum, chartae, et reliquae accurationis specimen, videre est.[2]

8. Ne vero, pecuniae praenumeratae, iacturam, quisquam metuere possit; cauebunt, Viennae Austriae, celebres trapezitae, seu Cambiarii, Radt, et Hösslin, (ad quos cellecti sumtus, permutabuntur) eo vsque, dum Praenumerantes, volumen suum, reddito Chirographo, acceperint.

§. III.

Sperat itaque, memoratus Bibliopola, non defuturos, eleganti huic, et, multorum votis, expetito operi, Patriae filios; quin potius, tantillum sumtus, eo facturos promptius, quo quisque, dulcissimae patriae, est amantior.

§. IV.

Quin et illud confidit fore, vt ornando; perpoliendo, consumandoque operi vniuerso, hi, quorum id maxime interest, Symbolas suas, ad auctorem, quantocius, Posonium mittendas, multo, quam antehac, conferant alacrius: quod quidem, bene de patria merendi, studium laudibus prosequentar exteri, recolet, grato animo, sera posteritas, orbis autem eruditus, in beneficiis, deputabit.

§. V.

Denique, vt palam constet, apud omnes, quorum sumtu, et praenumeratione, promotum sit Opus; Nomina praenumerantium, pro ratione temporis, quo quisque, citius, aut tardius, subscripsit, digesta, ad calcem singulorum voluminum, peculiari indice, exhibebuntur. Bene Vale, Lector Amice! et honestissimos conatus, in patriae TVAE, decus, vergentes, alacriter adiuua! Viennae Austriae, Anno MDCCXXXIII. die 24. Januarii.

477 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1733. február 24.

Örül, hogy Haynóczi pénzt küldött a meggyötört Krmann Dániel segítésére. Kotsmáryról csak azt hallotta, hogy bilincsben, Krmann zárkájával szemben van bezárva. August Gotthilf Franckétól levelet kapott, melyben Haynóczi unokaöccsének segítését ígéri.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczy,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Amo pietatem TVAM, qua non me modo prosequi voluisti, sed captiuum etiam Kermannum. Dabo autem operam, ne floreni, quos misisti collocentur aliter, quam boni viri necessitates tulerint. Valet ille adhuc, sed confectus moerore, ob ecclesiae haec, quibus vrgetur, fata. De Kotsmaro necquidquam audiui, quam quod onustus adhuc sit compedibus, et contra Kermanni hospitium, fornici haud iniquo, conclusus. Deus misereatur vtriusque! Franckius nuper ad me literas dedit, vbi se facturum patruelis TVI caussa professus est, quidquid virium suarum fuerit. Vale, et me ama. Pisonii 1733. die 24. Februarii.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Haynoczy, presentement à Sopron.
[Pecséttel.]
[Haynóczi feljegyzése:] Florenos 8 Kermanno misi.
[18. századi feljegyzés:] 46. Reuerendus Matthias Bel 1733. die 24. Februarii.

478 Pozsony város tanácsa Bél Mátyásnak
Pozsony, 1733. március 6.

Észrevételek Pozsony város leírásához.

Clarissimus Dominus Beel in Opere Descriptionis Hungariae

1° Circa Incolarum luxum, et excessivum vivendi modum insertos terminos simpliciter exmittere; non secus

2do Intuitu Magistratualis Electionis eo sensu conceptum stylizare non gravetur, quod olim quidem subinde Electio conclamatis votis peragebatur; Jam autem his recentioribus Annis, ad exigentiam quoque Benignae Resolutionis, et Dispositionis Regiae, si eligens Centumviratus, et convocata communitas in unanimibus votis coalescere nequeat, suffragia viritim colligantur.

3^tio^ A Domo Pálffiana, in attacto Opere inter Aedes Publicas ex eo, quod eadem pro Hospitio supremorum Comitum destinata, et a parte Civitatis praetensive pro tali placidata sit, collocata, velut re ipsa, ductu Protocollorum Civitatis Fundo Civili, et ad exigentiam Legis, nupernaeque hic Loci compossessorum, et Contribuentium Statuum muto consensu quoque factae Determinationis Contributioni obnoxio simpliciter abstrahere velit. Ex senatu Liberae, Regiaeque Civitatis Posoniensis die 6ta Martii 1733.

Joannes Krisan,
Juratus praelibatae Civitatis Notarius mp.

479 Bél Mátyás Nagyszombat város tanácsának
Pozsony, 1733. március 17.

Megvizsgálásra, javításra és bővítésre küldi a város leírását.

Inclyte Magistratus!
Domini, Domini, longe Aestumatissimi!

Mitto Historiam vrbis Tyrnauiensis, ea, qua fieri poterat accuratione adornatam, eamque primo operis mei tomo iam iam inserendam, vti eam Inclytus Magistratus examinare, corrigere et qua videbitur, monumentis domesticis augere velit. Id vero vti faciam, Sacratissimi Imperatoris mandato iubeor, ne quid forte in scriptionem meam irrepat, seu alienum a vero, seu cum offensa coniunctum. Quocirca rogo quam possum obsequentissime, dignetur Inclytus Magistratus meam hanc opellam non modo aequi boni consulere, sed etiam beniuole prouidere, vt ea quam primum excussa ad manus meas redire, ac tandem Excelsae Cancellariae ad censendum submitti possit. Cum ego Inclyti Magistratus fauorem, vti pro eo, ac meretur, venerabor, ita laudibus prosequar apud seram posteritatem valituris. Deus seruet Inclytum Magistratum vrbemque perpetua felicitate adfluentem! Ita precatur ex animo

Inclyti Magistratus,
Dominorum Doninorum longe Aestumatissimorum
servus obsequentissimus

Pisonii 1733. die 17. Martii. Matthias Bel.

[Címzés:]
Perillustribus, Generosis, Amplissimis, Consultissimisque Dominis, Dominis N. N. Iudici et Consuli, nec non Senatui universo Liberae Regiaeque Civitatis Tyrnaviensis, Dominis sibi longe aestumatissimis etc. Tyrnaviae.
[Pecséttel.]

[A hivatal feljegyzése:] Anno 1733 die 21. Martii in domo praetoria coram senatui, praesentes Matthiae Bel literae, mediantibus quibus repraesentat historiam, seu descriptionem civitatis hujus Tyrnaviensis, lectae sunt.

480 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony,] 1733. március 18. körül

Tartalmát nem ismerjük.

481 Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának
Pozsony, 1733. március 21.

Pozsony város leírásának revízióját kéri, és sürgeti a vármegye leírásának átnézését.

Excelsa Cancellaria,
Domini Domini Gratiosissimi!

Omnino, partium mearum esse duco, vt nuperum Excelsae Cancellariae, non minus gratiosum, quam efficax patrocinium, ea, qua par est, veneratione prosequar. Quod dum obsequentissime facio; simul, Vrbis Pisoniensis Historiam, tanto impensius benigne censurae commendo, quo magis constat Excelsae Cancellariae, ex vnica huius Comitatus reuisione, Operis inchoandam impressionem, in solidum pendere. Quam ob rem, Excelsam Cancellariam, Dominos, Dominos longe Gratiosissimos, quam possum, humillime, iuxta et vehementissime, rogo atque obtestor; vti Censuram dicti Comitatus, et huius gratiosam admaturationem sibi habere velit longe commendatissimam.[1] Tanti beneficii memoriam, orbis, vna mecum, eruditus, aeternis gratiis, prosequetur. Seruet DEVS incolumem Excelsam Cancellariam, quam diutissime. Ita precatur, toto animo

Excelsae Cancellariae
Dominorum, Dominorum Gratiosissimorum

Pisonii 1733. deuinctissimus cliens
die 21. Martii. Matthias Bel mp.

[A külzeten:]
Excelsae Cancellariae Regio-Hungarico-Aulicae, Dominis Dominis longe Gratiosissimis
Viennae.

[Pecséttel.]
[A hivatal feljegyzése:] Praesentatum 26. Martii 1733.

482 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1733. május 5.

Tartalmát nem ismerjük. Valószínűleg Bél művének előjegyzési ügyéről.

483 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony,] 1733. május 12. körül

Valószínűleg az előfizetők névsorát és nyugtákat küld.

484 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1733. május 19. körül

Tartalmát nem ismerjük.

485 Bél Mátyás Nagyszombat város tanácsának
Pozsony, 1733. május 28.

Sürgeti a város leírásának revízióját.

Inclyte Magistratus,
Domini longe Aestumatissimi!

Tertius iam mensis labitur, cum Historiam vrbis Tyrnauiensis a me quidem rudiuscule elaboratam, a Vobis autem penitus perpoliendam, cum ea, qua par fuit, submissionis testificatione, transmiseram. Atque sperabam omnino fore, vt, cum typorum initia iam iam fieri oporteat; atque res omnis, a solius Tyrnauiae reuisione pendeat; recepturum me, procul omni mora, laborem illum meum, vti emendatum, ita non una auctum locupletatumque accessione. Id vero, quia hucusque suspensa expectatione frustra praestolatus sum, interea autem vehementius, uti iam iam tandem operarum fiat initium adurgeor, rogandum duxi Inclytum Magistratum, quam obsequentissime, dignetur pro suo erga vrbem patriam adfectu, memoratam reuisionem admaturare. Quod equidem beneficii genus, omni genere officiorum, quae proficisci poterunt, demereri haud vnquam cessabo. Qui sum inter vota prosperitatis omnigenae,

Inclyti Magistratus
Dominorum longe Aestumatissimorum

Pisonii 1733 die 28. Maii. obsequentissimus
Matthias Bel

[Címzés:]
Perillustribus, Generosis, Amplissimis, Consultissimis Dominis N. N. Iudici et Consuli totique Inclyto Magistratui Liberae Regiaeque Ciuitatis Tyrnauiensis, Dominis longe Aestumatissimis.
[Pecséttel.] Tyrnauiae.
[A hivatal feljegyzése:] Anno 1733. die 30. Mai, in domo praetoria inclyto senatu considente perlectae Domini Matthiae Bel, aulici historici literae, quibus reperit historiam civitatis hujus pro revisione transmissam.

486 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1733. május 28.

Vas és Zala vármegyék leírásának revíziója során talált kifogások és kiegészítések. (Csak Vas vármegye leírásához van melléklet.)

Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Cancellariae Aulico-Hungaricae Nomine, Discreto Viro Matthiae Belio, hisce intimandum; Parte Operis Ejusdem Geographico-Historici, duos Regni Hungariae Comitatus, Castriferrei utpote et Szaladiensem in se Continentes, in accuratam Revisionem et Scrutinium, per Censores ad id ordinatos, sumpta, qualesnam desuper observationes ac Reflexiones, notanter quidem quae ad Comitatum Castriferrei appositae extiterint, patere ex annexo Volumine seu Projecto; Respectu alterius vero Comitatus Szaladiensis,

quaenam plerisque in Locis et Punctis, fuerint partim addita, partim exmissa, partim vero explanata, videre esset in ipso Authoris Opere, ad partem sparsim exposita et expressata.

Caeterum de Titulis Excellentissimi ac Illustrissimi et reliquorum, prout et a denominatione Locorum Curialium, (sicut jam ante intimatum est) generaliter praescindendum venire. Quare mentionatus Author, juxta praeappositas Observationes et Correcturas, semet dirigere et accommodanda accommodare noverit ac debeat. Cui in reliquo Cancellaria haec Regia Hungarica Aulica manet addicta et benevola.

Per Eandem Cancellariam Regio-Hungaricam Aulicam.

Viennae 28. Maij 1733.

[A külzeten:]

Matthias Belio observationes in Historico Geographica descriptione Comitatuum Castriferrei et Szaladiensis compertae pro earundem correctione intimantur.

Transmissum Excellentissimo Domino Cancellario Die 9. Junij.

[Melléklet:]

Observationes circa Hystoriam Belianam in ordine ad Comitatum Castriferrei

In Membro Primo.

§ 2do puncto 2do post voculas media arboribus etc. addendum praeterquam quod in eo latere, qvo Veszpremiensem respicit Comitatum ingentia saxa, et praealtae ruppes exurgant.

Ibidem in paragrapho in Cacumine perlibata planities etc. loco vocis Tricena ponendum qvindecim.

Paragrapho huic subnecti posset: Mons iste satis spatiosus, et situ suo amoenus est, et qvacumqve ex parte eundem inspicientibus aeqvalem situm repraesentat, vini tamen non adeo fertilis, idqve ad foelicitatem, et opportunitatem montis maxime desiderari videtur, qvod vivo fonte careat, non sine magno vinicolarum incommodo. Superficiem montis, solido muro qvondam circumcinctam fuisse, rudera hodiedum aparentia non obscure testantur, arcem tamen vel alia aedificia ibidem aliqvando stetisse non satis constat, nisi qvod comunis vulgi opinio sit, Belam olim Hungariae Regem arcis hic fundamenta posuisse, ac in hodiernum etiam in cacumine montis per duram petram excisi profundi fontis vestigia exstare.

Ejusdem §pho puncto tertio, ubi Author praeter Sagiensem, et Lonczaliensem nullos alios Comitatus montes memorat, totam reliqvam Comitatus partem in plano sitam esse asserendo, cujus intustu[!] aparebit qvidem ex Descriptione Processuum Comitatus plures, et qvidem copiosos ac asperos montes in Comitatu hoc dari, inter qvos praecipui sunt: Leuchenses, Ginsienses, et inter hos, ille in qvo rudera veteris arcis Ginsiensis, O Vár dictae, adhucdum spectantur. Praeterea supra vicum Szerdahely in qvo templum Sancti Viti cum annexa Eremo habetur. Hunc excipit Bosokiensis, Ó Hodasziensis, ac inter hos Rohonczіensis, ex cujus valle scaturigo vulgo fons Dianae ex denominatione haud dubie antiqvorum Romanorum ab inde Sabariam usqve, aqvas per certos, et etiamnum in aliqva parte reperibile. Subteraneos canales deducentium, sic dictus, promanat. Cui in uno continuo vicini sunt: Rumpotiensis, Szalonakiensis, Borostyaniensis. In qvorum vallibus Hungaria per fluvios ibidem decurrentes ab Austria, et Styria separatur. In media demum planitie ad radices nempe decurrentis fluvii Pinkva, exurgit Mons Vashegj dictus, cui Keresztesiensis annexus est. Hos demum Cseteniensis, Monyorokerekiensis excipiunt. Nec ita procul ab his distant Nemeth Uyvarienses, inter qvos praecipui magis Lanczál, Szent Miklós, Szent-Kut. Qvibus advicinantur Szent Gothardienses, ac his Fölsö Lendvenses, Dobrainenses, deinde Sancti Benedicti, Petrocziensis, Bokracziensis, et totus Districtus Hegyhát. Unde et nomen aqvisivit.

Ejusdem § punctum 4tum. Sylva Farkas Erdeje ortum suum non in finibus Styriae, sed e regione possessionis Rum, ad possessionem Kám, et defluentem Arabonem summit, ac usqve

ad aliam sylvam Kemenes Erdeje dictam, in longum protenditur, in latum vero usqve ad possessiones Miske ac Gercze se se diffundit.

Ad qvintum § sylva Kemenes non ad pagum Miske, sed ad pagum Simonyi inchoat, et in latum usqve ad Arabonem ad duo fere Milliaria, in longum vero usqve ad fluvium Marczal, ad tria Milliaria extenditur.

Puncto sexto hujus §, subnecti posset: Has non adeo inferiori sorte seqvitur, nec minoris utilitatis censetur et illa, qvae ad fluvium Gyöngyös pone pagum Fűsztö nominatum, ad fines usqve Comitatus vasta satis amplitudine diffunditur, inqve Soproniensem Comitatum juxta vicum Goar vocatum se insinuet, habet enim haec sylva praeter arbores glandiferas plurimo loco etiam ligna aedificiis multum commoda. His addi possunt Küszöghienses, Rohonczienses, Szalonakienses Borostyanienses, *Alhoienses, Balfoienses, Örienses, Vörösvarienses, ac coeterae longo tractu sibi contiguae,** Szent Gothardienses item Ivanczienses, Rádoczienses, Jakienses, et aliae tam qvercinae, qvam pineae.

§ 3tio loco Lapincza rivo ponatur fluvio indesinenter enim fluit, et molas versat.

In ejusdem §. puncto 3tio corrigendum est. Pinkva enim non ex Castriferrei, sed Austriae montibus oritur, et dein inter Landem[?], et Hungariam defluens Pinkvafeldae, qvam aluit, nomen dat, sicqve varios Comitatus vicos praeterfluens ad Körmend Rabo miscetur.

Ejusdem puncto qvarto, Ginsia, seu Gyöngyös, neqvidem aluit Comitatum Soproniensem, sed directe ex Austria ad pagum Steinpach ditionis Leuchensis Comitatum hunc ingreditur, atqve inde Civitati, qvam adlambit, Germanicum nomen comunicat.

Ibidem §. incipiens: vixqve Ikervar etc. modificari debet hoc modo: ac inde ad Ikervár opidum, qvod penitus adluit, cumqve Sárvár praeterlapsus esset, vicissim Guncia jungitur, tum perpetua sylva medius etc. ut ibidem.

Ejusdem §. puncto 4to loco vocularum ad vicum; Aszonfa ponendum ad oppidum Sárvár.

Punctum qvintum hujus § totaliter exmittendum, nam fluvius Csáva Comitatum hunc nullibi intrat, nec attingit.

§ 4to puncto primo in fine post voculas totius corporis persentiscant addi posset: et qvamvis hujus fontis balnea contra varios morbos, et corporis langvores, per multos salubriter, et cum optata valetudinis recuperatione adhibeantur, pro depellendis tamen, aut saltem leniendis bodagrae, et chiragrae molestissimis doloribus singulariter deserviunt, qvod ipsum multorum experientia, jam testatum, et compertum habetur. Adhuc in hoc puncto post voculas tamen a Pinkvafelda addi potest non longe inde distante. Ibidem § gratius sapit etc. usqve ad finem omitti potest. Piringdorfensis enim in Comitatu Soproniensi est.

§ 5tus siqvidem Author in descriptione situs, et fertilitatis terrae, eandem nimium extollere videatur, modificari posset hoc modo: Et qvidem post voculas sylvarumqve prohibetur: Regio igitur hujus Comitatus, majori ex parte illa potissimum, qvae Styriae, et Austriae vicinior est, ad Keöszögh videlicet Rohoncz, et Sabariam usqve, terram habet arenosam, argilosam, adeoqve asperam, et infertilem, agros campestres steriles, et post maximos etiam agricolarum labores, deteriorem saepius, qvam speraretur, messem ferentes, montibus plerumqve collibus, et inutilibus pinetis abundat; qvodqve faelicitati hujus Comitatus plurimum demit, obnoxia est Regio, imbrium vehementiae, ex indeqve subseqventibus fluviorum, magno accolentium damno campestriumqve frugum jactura, freqventissimis exundationibus, grandinibus deniqve, qvae ex vicinis Styriae montibus, horrendo saepe turbine, et ventorum impetu se effundunt, et omnis generis terrae fructus depopulando longe lateqve grassantur. Residua hujus Comitatus pars priore paulo foelicior, et fertilior est, ut pote campi apertiores, planitiesqve nemoribus, sylvis, et montibus jucunde intermixta; sed neqve hic, agri nisi magno labore exculti sua dona ministrant; interdum attamen, nisi aëris intemperies adversetur, cultores suos uberrimis messibus consolantur. Solum hujus Comitatus vitibus, et vinis magis favet, qvorum praecipuum est, qvod collibus Keöszöghiensibus nascitur, qvodqve reliqva totius Comitatus vina generositate,

et praestantia sua facile anteit, ut nullum cum eo in comparationem venire possit. Proxima huic virtute, et gloria accedit vitis Vashegyiensis, *Rohonczіensis, Keresztessiensis, Poganyiensis** et Csetényiensis prout Bokracsiensis, tum non contemnendo gustu etc. uti ibidem usqve ad verba possunt accenseri. Deinde §. qvi incipit Sunt qvi haud postremo etc. usqve ad verba patiens est totaliter exmitti debet, siqvidem de vino Csepregiensi sonaret, illudqve extra Comitatum hunc eset.

§. 6to: Clausula in fine qvae incipit: Nullum iis facinus etc. usqve ad finem sic modificari posset: Unde in varia interdum facinora licentiose prolapsi, praecipue autem furtis, et latrocinijs asveti, congruam demeritis suis poenam non raro subire cogantur; Unde fit ut hoc modo severitate poenae coerciti, indisciplinata alias hominum foex in dies jam cicurentur, et ad meliorem frugem passim reducantur.

In § 7mo clausula, qvae incipit sed an vrsos etc. usqve ad verba ad coniiciendum modificari posset hoc modo: Vrsos tamen haec regio non fert.

Ibidem §. Qvi incipit Silvestrium avium etc. sic modificari posset: Sylvestrium avium genera praeter Phasianos ubere hic foetura provenire solent, nisi qvod attagines rarius capiantur, perdices tamen gallinagines etc. usqve ad verba posset sufficere.

Item §. Qvi incipit altilium ista copia etc usqve ad verba supplere solere exmitti posset, siqvidem usus bubulae in hoc Comitatu aeqve tam freqvens est, ac in alijs.

Item ad §um piscationis remittitur author ad descriptionem Processuum, ubi piscinae Comitatus hujus enumerantur. Caeterum ad defluentem potissimum Arabonem est piscationis copia, vel maxime in stagnis, qvae vulgo Holt Rábo nominantur; *NB. libera Nobilium piscatio tanquam proprietariis reservata ex opere exmittatur.** Et sic ratio piscationis in descriptione accomodari per authorem poterit, modus autem piscationis manere potest, sicut est.

§ 8vo. Loco vocularum alterum Tacsensdorff, de qvo jam diximus ponendum alterum Perbergh prope Taczensdarff de qvo paulo ante diximus: In Tacsensdarff enim sulphur non emitur.

Membrum secundum.

§. 3tio hujus Membri post voculas, sicuti nostra aetate evenit, rapiantur, addi posset: Copiosa haec regio floret nobilitate, cujus utpote incolae retroacta bellorum tempestate faucibus hostium perpetuo expositi, continuaqve cum iis bella gerentes, egregia virtutis suae militaris specimina ediderunt, et non tantum proprias fortunas, a vicini hostis furore generose tutati sunt, sed vicinis etiam regnis, et provinciis, clypeum, et securitatem praebuerunt; Unde plurimi eorum a Divis olim Hungariae Regibus nobilitatis privilegio condecorari bellica sua virtute meruerunt, ut paucos Regni Comitatus reperias, qvi tanto nobilium numero gloriari possent.

Ibidem §. Caetera cultas negligentior. addendum Inter minoris, et vilioris sortis incolas.

<Ibidem post voculas, qvi Germanos imitantur pro mera rei veritate subjungi posset: Muheres attamen (si vera fateri hieat: sive exterarum gentium inanem luxum affectantes, sive vero naturae levitate, innataqve sibi ambitione ductae, nostra hac tempestate multum in vestibus luxuriant, spretoqve antiqvo, et inde jam a saeculis observato gentis suae vestitu, et incedendi more, multa peregrina, forisqve petita ambitiosa qvadam affectione imitantur; dumqve affectu hujusmodi novitatum captae, adornandis solummodo vestibus student, interea cum veteri gentis habitu, veterem qvoqve Hungaricarum Heroidum virtutem complures exuunt.> *Emaneat iste deletus totus paragraphus.**

§ 4to. Loco vocularum Vicaria huic Vice Comitis ponendum est: Vicaria huic Vice Comitum, qvos Comitatus iste ob amplitudinem sui copiosioremqve nobilium numerum, *antea usqve nimirum constitutionem posterioris Diaetae** binos semper habere consvevit, habet praeterea Notarios, unum qvi ordinarii, alterum, qvi vice seu substituti titulo gaudent, Perceptorem, Tabulae item Judiciariae Assessores, deniqve qvatuor Judices Nobilium, qvi totidem Processibus, seu Districtibus, in qvos Comitatus iste divisus est, praesunt, unde etiam Proces-

suales vocantur, qvibus adjunguntur in qvolibet Processu duo Vice seu subalterni Judices, et hi Vice Judices Nobilium nominantur: Praerecensiti autem officiales ut pote Vice Comites, Judices Nobilium, et Tabulae Judiciariae Assessores in publica et generali universitatis Magnatum et Nobilium Comitatus congregatione per Supremum Comitem eum in finem praefigi solita, communibus Magnatum, et Nobilium votis, ac suffragijs, facta praevie per Supremum Comitem qvatuor ex potioribus nobilibus pro eo idonearum personarum denominatione, seu ut vocant candidatione, ad praedicta officia eliguntur, et sublimantur. Sunt praeterea Commissarii, qvi praecipue pro administrandis rebus, et competentiis militiae in Comitatu hybernantis, aut alioqvin per eum transeuntis constituti sunt et ordinati. Conventus seu congregationes hujus Comitatus praecipue Sabariae institui, et celebrari consveverunt, ubi etiam oportuna tali concursu domus eum in finem praecise destinata, et per Comitatum commode aedificata habetur. Reliqva sunt cum caeteris provinciis, seu Comitatibus communia.

§ 5to. Post verba: Ditio Keöszöghiensis: addendum: et Leuchensis. Ibidem §. qvi incipit: Qvibus addi possent Adamus, et reliqvi etc hoc modo modificari posset: sed qvid longiori serie referre oportet Illustrissimam, et jam a saeculis sine eclypsi refulgentem Celeberrimae hujus Familiae gloriam, amplissimasqve laudes, et cumulatissima de Rege, ac Regno benemerita, qvae non solum retroactorum temporum hystoriis sempiterna laude commendantur, sed et per universum Hungariae Regnum perenni memoria hodiedum recoluntur; Qvae qvia majora sunt, qvam ut brevibus complectamur, Excellentissimum tamen illum, et incomparabilem sui temporis heroem Adamum, moderni Excellentissimi hujus Comitatus Supremi, et perpetui Comitis Ludovici Genitorem, pro illustriori Gentis suae encomio hic addere placuit, heroicasqve ejus virtutes atqve aeterna memoria dignissima facta breviter, commemorari; Si qvos enim Hungaria sive bellica virtute claros, sive aliis in Patriam bene meritis insignes Gentis Suae celebrat proceres, erit et iste profecto eorum a numero nemini postponendus: Qvi in subeundis bellicarum rerum difficultatibus ea magnanimitate, animiqve constantia se praeditum ostendit, in defendendo propugnandoqve Regno, variis tunc belli calamitatibus, afflicto tam strenuum, indefessumqve Patriae pugilem exhibuit; a deniqve in naturalem Dominum Principemqve suum fide, et fidelitate commendatum se reddidit, ut Gloriosissimus etiam Regnans desideratissimae memoriae Princeps Leopoldus perspectis tam ingentibus ejus meritis, illibataqve fide, et fidelitate, eundem Regnorum suorum Dalmatiae, Croatiae, Sclavoniaeqve, Banum et simul raro sane exemplo Curiae suae Regiae Judicem, et Supremum Partium Regni Hungariae cis danubianorum Generalem fecerit, Capitaneum, officiumqve Supremi Comitis hujus Comitatus eidem commiserit, administrandum. Qvi ad tanta honorum fastigia sublimatus, nihil non egit, qvod sive defensioni, Patriae necessarium, sive procurando boni publici incremento oportunum esse perspexit, cruentis freqventissime proeliis, non opibus, non sangvini proprio parcens, cum hostibus dimicavit, eosqve diripiendo Regno barbare inhiantes, cum maximo Patriae suae emolumento non semel repulit, et dissipavit, totiesqve gloriosam de ijs reportavit victoriam, qvoties cum tam magnanimo Heroe in pugnam congredi non detrectarunt. Insignem in rebus bellicis experientiam, heroiciqve animi sui virtutes, et rarum servandae Patriae zelum, tunc vel maxime toti Hungariae Regno patefecit Excellentissimus Heros Noster, cum Anno 1690. inexpugnabile fere illud et nonaginta annorum jam antea spatio Turcicae potestati cum ingenti vicinarum provinciarum detrimento subjectum binisqve interea acerrimis obsidionibus frustra tentatum Canisae praesidium continuata obsidione, attritisqve, et enervatis hostium viribus, cum immortali nominis sui gloria et Regni emolumento, Caesareo-Regiae Potestati, una cum altero fortalitio Alba Regalensi coronatione olim et sepultura Regum Hungariae celeberrimo revindicavit; Illustrem hanc Gentis, Batthyanianae gloriam non levi momento auget Excellentissima Excellentissimae hujus Familiae ex modo fato incomparabili Heroe et Excellentissima Comitissa Eleonora a Strathman magni illius et immortalis Nominis Supremi Aulae Caesareae, dum vixisset Cancellarii Theodorii Altheti, Henrici, Sacri Romani Imperii Comitis a Strattman

Filiae descendens Propago, Paternarumqve virtutum viva effigies Ludovicus cumulatissimis meritis suis exigentibus gloriose regnantis Suae Maiestatis Sacratissimae, Domini, et Regis Nostri Clementissimi, Consiliarius actualis Intimus, Pincernarum Regalium per Hungariam Magister, et Hungaricus Aulicus Cancellarius, Comitatus autem hujus perpetuus Supremus Comes, vicini vero Zaladiensis *emeritus** Administrator; Huic praeterea animo, et virtutibus non impar frater, paternaeqve indolis haud degener filius Carolus, promovendae gentis suae gloriae non dubiam spem pollicetur, qvi ingenita a majoribus suis in eundem derivata Martialis animi sui magnitudine militiae nomen dare, Martemqve, et castra seqvi praeeligens, *et gloriosissima munificentia modo Regnantis Augustissimi nostri Imperatoris praeclaris militaribus suis virtutibus ita exigentibus legionem ... ita dudum Germanicam obtinere meruerit.** Alii qvoqve illustrissima hac gente propagati in desultoriorum medium adduci possent, nisi perspectum haberemus illustriorem hanc esse familiam, qvam et paucis a nobis possit celebrari. Praecipue qvae ditioni eorum subjacent. Etc. ut ibidem.

Item in fine post Rakitcsaniense addendum, et Csakanyiense.

Eodem §. Ubi Author benegesta familiae Nadasdianae breviter memorat, post verba foenerari velle videamur: addi posset: sed neqve Franciscus a gloriosissimorum praedecessorum suorum virtute degeneravit, qvi sub tribus Hungariae Regibus Leopoldo ut pote, Josepho, et jam Carolo modo gloriose, regnante, in variis bellorum discriminibus, multa gloriose gessit, non obscuram nominis sui memoriam posteritati relinqvendo, possident jure perpetuo etc ut ibidem.

Ibidem, ubi Erdődianae familiae fit mentio post voculas sub Leopoldo alterum: addi posset: Qvorum vestigia pari passu secutus Alexander, non postremum, familiae suae decus, et de hoc cum primis Comitatu, ac tota qvoqve Hungaria praeclare meritus, qvi fatis cedente Excellentissimo condam Domino Comite Adamo de Batthyan prae caeteris Comitatus hujus magnatibus dignus censebatur, honore, et dignitate Supremi Comitis condecorari, qvem etiam non sine boni publici hujus Comitatus incremento, per complures annos laudabiliter administravit, cum interea Comitatui qvoqve Varasdiensi in pari dignitate et Camerae Suae Maiestatis Sacratissimae Hungaricae praeesset, praesidii Petriniensis, et confiniorum annexorum commendantis titulo insignitus. Duobus adhuc illustrissimae hujus familiae posteris Ladislao Uno, et Ludovico altero Alexandri filiis paternae virtutis speciem non obscure in se exprimentibus, Comitatus iste gloriari potest. Reliqvi adhuc tum Ecclesiae etc ut ibidem.

Ibidem puncto seqventi post voculas multis retro saeculis nota: addi posset: Franciscus officium Supremi Comitis hujus Comitatus gessit, hujus filium Joannem gloriose regnantis Suae Maiestatis Sacratissimae Agazonum Regalium per Hungariam Magistrum, Comitatus iste inter magnates suos numerat.

Reliqvarum potiorum familiarum nomina in descriptione Processuum Author reperiet, qvos in ordinem alphabeticum redigere exigui laboris erit.

Eodem §. post verba praeclare administrarent: potest addi: Qvin imo dedit non solum officiis hujus Comitatus rite administrandis idoneos, sed in aliis etiam Regni Comitatibus, et Augusta Regum Hungariae Aula varios honores, et officia tenentes, variisqve dignitatum titulis insignitos.

Ibidem §. Qvi incipit Hodie jure perpetuo etc. Siqvidem author, annum et diem solemnitatemqve installationis Domini Supremi Comitis hic annotari cupit, sic modificari posset: Hodie jure perpetuo competit Excellentissimo Domino Comiti Ludovico de Batthyán perpetuo in Németh Uyvár (tit.) qvi posteaqvam Excellentissimus condam Dominus Comes Alexander Erdődy relicto perenni sui desiderio ex hac vita decessisset, officium, et dignitatem Supremi Comitis hujus Comitatus, jam antea sibi, illustrissimae familiae suae permodo gloriose regnantem Suam Maiestatem Sacratissimam benigno suo diplomate Anno adhuc 1716. primum qvidem pro se, ac legitimis suis descendentibus masculis, iis vero (qvod Deus clementer avertat)

deficientibus, etiam linea fratris sui Caroli observato semper primogeniturae ordine jure perpetuo collatam adeptus est, et Anno evoluto 1728. die 7ma mensis Januarii in arce sua Rohonczіensi delegato per altefatam Suam Maiestatem Sacratissimam pro peragenda installationis solemnitate Excellentissimo Domino Comite Sigismundo Csáky de Keresztszegh (tit.) cum freqventissimo non solum ex hoc, sed et vicinis qvoqve comitatibus raro numero confluentium magnatum, et nobilium concursu solemni ritu inauguratus, et installatus est.

Supremi autem Comites, Comitatus hujus, ab Anno circiter 1550. fuerunt continua serie seqventes: Comes Thomas de Nádasd, perpetuus Terrae Fogaras, Regni Hungariae Palatinus; Deinde filius hujus Franciscus itidem Comes de Nádasd, qvo defuncto succesit ejusdem filius Paulus, et hunc secutus est pariter filius ipsius Franciscus Comes de Nádasd, Judex olim Curiae Regiae; Qvo decedente, honorem officii Supremi Comitis Comitatus hujus Comes Petrus Szécsy, de Rima Szécs obtinuit. Qvo e vivis sublato idem officium in Comitem Christophorum de Batthyán Partium Regni Hungariae Cis-Danubianarum Generalem Capitaneum devolutum est. Et hoc demortuo in Comitem Franciscum Kéry de Ipolkér. Qvo pariter fatis functo illud *in Anno 1700** consecutus est Comes Adamus de Batthyán, Judex Curiae Regiae, et Regnorum Dalmatiae, Croatiae, Banus, *et sequente 1701. Anno die autem 23. Januarii per Principem Paulum Eszterhazi eotum Regni Palatinum in arce sua Rohonczіensi in praesentia plurimorum exterorum, et frequentia omnium ferme magnatum et nobilium praesciri, Comitatus solenni ritu cum omnium applausu installatus exstitit.** Et ipso *in Anno 1703. die 26. Mensis Augusti aetatis suae anno 41.** fatis cedente Comes Alexander Erdődy de Monyorokerék, ipsoque viam vniversae carnis ingresso, (uti praefertur) Comes Ludovicus de Batthyán pro se, ac suis jure haereditario illud obtinuit.

Sigillum Comitatus hujus ex solido argento elaboratum, et in dorso Annum 1550. excisum habens, insigne seqvens repraesentat: a parte inferiori duae turres in formam propugnaculorum erectae visuntur. Qvas porta aperta vrbis per medium intersecat, ac supra portam ferrae crates inter duas turres collocatae sunt; in summitate vero earundem struthius integer ensem ferreum ore per transversum tenens cernitur.

Partis Secundae Membrum Primum.

§. 8vo: Ubi arx Küszöghiensis describitur: §. qvi incipit. In medio muri occidentalis etc. usqve ad verba pictura insignis sic modificandus. a parte orientali habet portam, haud vulgari pictura insignem, ubi Reginae Caelorum effigies non rudi manu efabricata conspicitur, cui lampades latere ab utroqve non sine ornatu appendent.

§. 9no post verba, qvae Parochus facit destinatum immediate subnectendus est ille qvi incipit adnexa ei turris olim jam satis eximia etc. Usqve ad verba toti civitati tempus dispensat.

Ibidem post verba: Qvem societas Jesu instituit: addendum, binas haec qvoqve turres satis conspicuas habet, ejus anterior pars eleganti pictura et simulacro Sancti Jacobi Apostoli exornatur adjecta cronostica hac inscriptione: sanCto IaCobo MaIorI gInsII tVteLarI, haeC eCCLesIa soCIetatIs IesV renoVata.[1] Accessit ad insigniorem ecclesiae hujus ornatum statua Sancti Floriani Martyris, portae qva ingressus in attria Ecclesiae patet Anno 1727. super erecta, cum eleganti hocce elogio: Ter prius exustam flammis hanc protege post hac, Vrbem, Divi hujus Flumine – Sancta Frias.[2] Altera aedis parte Collegium, ut vocant Jesuitarum, adhaeret, qvod Georgius Szécsenius adjecta amoeniorum literarum officina erexit, in qvo Sodales Jesu juventutem, qvae studiorum avida huc copiosissima confluere solet, erudiendo, piae Fundatoris menti cooperarentur. Verum Anno 1720. domicilium Musarum cum collegio, aedibus sacris etc. ut ibidem.

§. 14to: in fine post verba dein Jacobi Egidii addendum et Vrsulae.

§. 15to: in fine post verba: gustu pertentant addendum non desunt tamen, qvi sobrietatem maximi pendentes, inter omnem affluentiam laudabili moderatione vivunt.

Membrum Secundum.

In §. 4to de arce rubra, a verbis in aedito loco posita usqve Germani appellant exclusive taliter ponendum esset, in plano, et viridi amoenoqve loco posita, ad rippam fluvii Pinqva, ibidem decurrentis posita, fossatisqve, ac horto, pomarioqve gratiosis circumserta.

Pariter §. 5tus ejusdem membri 2di de altera arce Monyorokerék sonans taliter modificandus. Arx Monyorokerék, de qva Illustris Erdödiorum Comitum familia gentem suam denominat, juxta fluvium Pinqva, loco depresso, et stagnoso sita, dupplici fossa, aqva perpetua stagnante, validisqve muris, et propugnaculis defenditur; Aedificia complectitur non mediocris splendoris, et in omnem oportunitatem commode exstructa; Praeteritis intestinorum motuum bellis, multum qvidem calamitatis, experta est, qvam tamen Excellentissimus condam Dominus Comes Alexander Erdődy non solum pristino vigori, et decori vestituit, sed novis insuper aedificiis adauxit, turris cumprimis, qvae portae interioris arcis supereminet, companis[!], et horologio instructa, maximum arci conciliat ornamentum; Adjunctum habet sibi ejus nominis oppidum, a parte Austriali, non usqveqvoqve copiosum; Ejus incolae Ungarico, et Croatico idiomate aeqvaliter utuntur, non pauci etiam Germanicum callent. Sabaria duobus Milliaribus Styriam versus avellitur.

§. 8vo. incipiendo a verbis: Ságh non tam adnotanda est etc. usqve ad finem exmitti debet, siqvidem Ságh inter oppida non numeretur, aedificiumqve de qvo Author loqvitur, nullum ibidem habeatur, de ruderibus autem, in montis cacumine apparentibus in parte prima jam dictum est.

§. 9no qvae de Rámocz, et Salamonfalva dicuntur, totaliter exmittenda sunt, siqvidem haec ad Comitatum Soproniensem pertineant.

Item §. ultra ad Kemenes allya castellum Stephani Török etiam exmittendus, qvia illud castellum, non datur in rerum natura, sed loco illius ponendum ultra in Kemenes allya castellum Comitis Joannis Kéry, cui nomen Jánosháza (uti credi par est) ab Authore suo Joanne Csorom adhaesit, cui adjacet exile qvoddam hujus nominis oppidum.

§. 10. Ubi de monasterio qvodam fit mentio, incipiendo a verbis: Monasterium vulgo Monostor etc usqve ad voculas Praemonstratensibus paret totaliter exmitti debet, cum illud non huic, sed Soproniensi Comitatui adjaceat.

Adhuc in eodem Paragrapho primo. Abbatia Domölkiensis non in radice montis Ságh visitur, verum ab eodem uno qvadrante horae distat, et per conseqvens taliter etiam stillisari debet.

Deinde in partis hujus 2dae membro 2do, paragraphoqve pariter 2do descriptione Castriferrei circa finem, loco vocularum hinc Kemenes allyense, illinc farkas Erdő, qvorum utrumqve sylvis ponendum est, hinc ad Arabonem, illinc ad Győrvár usqve longe lateqve difusum. *Haec observatio pertinet ad descriptionem oppidi Vasvár; consequenter attendendum me quidpiam contrarii eveniat.**

Membrum Tertium.

§. 7mo. Descriptionem nempe Sabariae circa calcem voculae si Judaeos excipias, qvorum nonulli mercaturae causa sedes isthic posuere possunt emanere. Hi enim juxta dispositionem, et beneplacitum oppidanum, sicut de Anno, in Annum, erga convenientem certum censum, admittuntur, ita etiam amandantur.

Ita ibidem adhuc etiam verba sed ad voluptates proclivior etc usqve ad voculas servat Domus inclusive, exmitti debent.

Puncto item 2do membri hujus ubi oppido de Sárvár agitur, post verba priscum amisisse habitum addi posset: Arx tamen, qvae oppido Arabonem versus proxime adjacet, et Gunczia pene adluitur, pristino vigore, suo adhuc gloriari potest, latissima enim fossa, et stagnantibus aqvis perpetuo plena, muro item praealto et quinque validissimis propugnaculis probe munita est, ut assultibus hostium non facile cesserit. Ecclesia e regione arcis in medio oppidi foro non

vulgari opera aedificata visitur, in omnem splendorem olim satis exornata, verum praeteritis intestinorum motuum temporibus extremae fere ruinae subacta, qvae tamen in qvantum miserorum civium potest inopia, e pristinis ruinis in dies efflorescit.

In ejusdem deniqve membri 3tii puncto 4to loco vocularum, qvod in planitie ad arcis radices consedit, ponendum Qvod alto monte eminet, et per pontem ob profundam nimium interjacentem vallem fossati loco, pro munimento servientem, ultra solitum altum, ipsi arci conjungitur.

Notandum. Qvandoqvidem Author partem 2dam hujus operis juxta distinctionem Processuum elaborari sicqve Comitatum ejusqve vrbes et oppida qvaelibet, sed et vicos separatim in suo Processu cui adjacent describi postulavit, ideo hujus qvoqve series, in quatuor omnino Processus divisa seqvens esset.

In Processu Domini Joannis Zobothin, cujus caput est Libera Regiaqve Civitas Keöszögh.

Arx Leucha ex Cathalo[!] reliqvarum omissa est, ideo ponendum, eam juris Principis Eszterházy, aeqve ac alteram Küszöghiensem esse; Ipsiqve subjecta sunt. Oppidum ejusdem nominis monasterio Patrum Augustinianorum, et crypta, seu mausoleo familiae Comitum de Nádasd insigni. Caeterum sicut arx ipsa, in edito satis monte sita, ita plaga tota ad eandem pertinens montosa est, ac ideo satis sterilis. Fluvii nihilominus Günczia, seu Gyöngyös, et Cziberpach eam intersecantes trutarum captura foelices et versandis molis, tam pro farina, qvam asseribus, et papyro, ac tundendo etiam ferro apti, dominio fructus afferunt.

Sylvarum praeterea ea est copia, ut pro vitris coqvendis, seu conflandis sufficientia ligna, et glandes qvoqve pro nutriendis majalibus subinde suppeditent.

Caeteri vici eo pertinentes, ut sunt Röth, cum Lybingh, Pörgölin, Steinpach, Lebenprun, Khogl, Geresdarff, Longhek, Kolstetten, Hamer, Pujbendarff, et Szulmersdarff. In sterili solo siti, ab incolis mere Germanico idiomate utentibus, ac manuali potissimum labore vitam sustentantibus inhabitantur.

Ad arcem Keöszögh, in isto Comitatu existentes vici sunt seqventes: Doroszlo, Lukácsháza, Ludad, Gencs, *et alii etiam, sed variis impignorati,** qvorum inhabitatores idiomate Ungarico utuntur, ex sola agricultura, si possessionem Doroszlo (qvae promonthorium Pogányhegy dictum habet) excipias, viventes.

Ad arcem et oppidum ei adjacens Vép, vici similiter sunt: Peczel, Szőlős, Megyehida, Pórporpácz. Horum pariter incolae Hungarico idiomate utentes et neqve secus qvam ex agricultura viventes.

Arcem vero Sárvár praeter oppidum nominis ejusdem et Ikervár spectant possessiones: Hegyfalu, Sáár, Sömjén, Csénnye, Sóton ac Nyőgér et a nationibus Ungaris agriculturam potissimum exercentibus incoluntur.

Processus vero hujus potiores possessiones, et vici ad Arabonem siti sunt, seqventes; Molnári juris a potiori Emerici Nadasdi.

Rum familiae Rumianae Haeredium, habens trajectum per Arabonem.

Balosaj residentia Joannis Zobothin Judicis Nobilium Comitatus, et familiae Bessenyeianae insignitum.

Medgyes a nobilibus familiae Medgyesianae possessum, et inhabitatum.

Rábo Kovácsi Baronis Benedicti Bakacs residentia nobile.

Rábo Bogyoszló a nobilibus possessum, et potissimum inhabitatum.

Alsó Patty residentia, et castello solide exstructo, ditionis Comitis Ladislai Eszterhazy insigne.

Fölsö Patty potissimum a familiae Darás, Perneszi, Szluha, et Károly nobilibus possidetur, et inhabitatur.

Rábo Kövesd possessio Petri Végh, Secretarii Regii Hungarici Aulici.

Terestyén fa, et Jáák fa Adami Talián, et Petri Horváth aliorumqve nobilium.

Szent Ivanfa Familiarum Alsó Szelestei, Márffy, et Palásti.

Urai Uyfalu *antiqvitus in parte potiori haeredium familiae Palastianae jam autem possidentur a familiis** Bezeredy, Barcza, et Tánczos.

Niczk, antiqva familae Niczki de Eadem, cum Castello ibidem situato haereditas.

Lak, et Csanyik, vetustaei familiae Kisfaludi haereditas, pluribus castellis nobile.

Alia vero loca in meditullio Processus hujus ad fluvios Répcze, Gyöngyös, et Sorok adjacentia sunt seqventia.

Iván Egerszegh praefati <Vice Comitis> Adami Tallián castello, et residentia instructum.

Kemén Egerszegh cognominis familiae, ex qva Joannes olim Kemény Transylvaniae Vajvoda promanavit, possessio, et residentia.

Guár familiarum Góri, Polányi, et Gyeli cum castellis haereditas.

Szent György et Fölsö Szeleste, familiae Horváth de Eadem Szent György cum castellis.

Alsó Szeleste Haereditas praedictae familiae Szelestei de Eadem Szeleste.

Váth, et Nagy Eölbö possessiones Excellentissimi Domini Comitis Thomae de Nádasd una cum castellis, et residentiis ac vivario ferarum.

Böd, diversorum nobilium, potissimum qvestum altilium Viennam exercentium.

Acsád et Köveskut cum castellis, potissimum familiarum Szegedy, et Angyal haereditas.

Meszlen possessio variorum nobilium.

Tömörd cum castello ibidem exstructo Ludovici Nagy de Fölsö Bük.

Nagy Patty cum castello Francisci Szegedy de Mezeö Szeged, possessio, et residentia.

Fölsö Surán avita familiae Sigraianae haereditas, modo per Illustrissimum Dominum Baronem Josephum Sigray, Sacratissimae Caesareae Regiaeqve Maiestatis Consiliarium, et Referendarium Intimum possessa. Visitur hic castellum ab eodem Barone ex fundamentis in locum antiqvi, ultimis intestinorum temporibus observatam Regi debitam fidem a tumultuantibus funditus diruti et disjecti exstructum, fossato, aqva, ex vivariis, et piscinis, in idem influente repleto instructum, et seu structurae magnificentia, seu aedificii commoditas, seu artis regula, seu deniqve situs, et circumjacentium variorum, ac exoticorum etiam fructuum, ac florum copia abundantium hortorum amoenitas spectetur, in toto hoc Comitatu facile primum inter castella obtinet locum, cui adjuncta est altera eidem vicina.

Possessio Alsó Surán a praefato Barone Josepho Sigray haereditarie comparata. Habet ex clementia, ac gratia modo gloriose regnantis Augustissimi Romanorum Imperatoris, et Regis Caroli Sexti etc. non solum praedicatum de Fölsö, et Alsó Surán, sed et jus gladii sibi, haeredibusqve suis clementissime collatum.

Söpte familarum Orczi, Káldy Jánossa, et aliorum nobilium.

Nemes Csó diversorum nobilium possessio et locus pro exercitio Augustanae Confessionis seqvacium articulariter denominatus.

Kis Sennye inclytae familae Baronum de Eadem Kis Sennye cum castello, et residentia haereditas.

Csempesz cum castello et residentia Stephani Rosty, *Vice Comitis ordinarii hujus Comitatus,** haereditas.

Nagy et Kis Kolta a potiori familiae Kolthai, ac aliorum nobilium.

Kisfalud diversorum nobilium praecipue autem familiarum Várallyai, et Mátyás.

Geregye familiae Egervári residentia, et haereditas.

Szent Lénárd familiae Hollosy haereditas.

Dömötöri familiarum itidem Egervári et Lengyel de Tóthy, ac aliorum nobilium ibidem degentium haereditas.

Tothfalu possessio, et residentia Joannis condam Seniorum Zobothin, Comitatus hujus per complures Annos Vice Comitis.

Szent Király cum castello et residentia familiae Bezeredianae.

Tarodháza cum castello residentia, et vivariis piscium praelibati Emerici Nádasdi.

Szécseny cum castello noviter exstructo, et vivariis piscium, Baronis Joannis Michaelis a Schylson.

Füsztő Zughó possessio cum residentia a potiori Georgii Szilvágyi.

Darásporpácz cognominis ejusdem familiae haereditas.

Kenéz et Lipárt possessiones Venerabilis Capituli Ecclesiae Castriferrei.

Taplánfa possessio familiae Polányi.

Tana familiarum Lipics, Zobothin, et Sallér.

Szarkaháza et Badonfa cum castello familiae Zarka haereditas.

Nagy, és Kis Kámon cum castello possessiones Comitis Petri Eszterházy et Joannis Botka.

Apáthi cum castello possidetur per *successorem Comitis a Styrum.** <Dominam viduam Styrumianam, natam Comitissam Draskovicsianam.>

Nagy et Kis Csömöte cum castello potiori ex parte praenuncupati Domini Comitis Thomae de Nádasd.

Bessenye cum residentia a potiori Joannis Dugovics, Comitatus actualis Notarii.

Et horum omnium locorum incolae Ungari sunt et nativo sermone utuntur, ac in plano solo habitantes vinearumqve (si pauca qvaedam loca excipias) cultura destituti sunt, ac ideo agriculturam exercentes vivunt.

Metae Processus hujus a Leucha incipiunt, et penes decursum fluviorum ad Arabonem cum vicinis processibus, cum Comitatu vero Soproniensi ad fluvios Ablancz, et Répcze terminantur.

In Processu autem Domini Ladislai *condam** Rosty cujus caput est privilegiatum oppidum Sabariae.

Ad arcem Pinkafeld pertinentia potiora loca sunt seqventia.

Oppidum cognominis ejusdem.

Jurmersdarff cum castello ibidem exstructo, et dominio dum vicino Tarcsensi fonte acido utitur, pro residentia deserviente.

Rödön, Alsó Sicz, Goberlingh, Pergbergh et Holczsclagh[!].

Dominium hoc potissimum montuosum est, glebam asperam habens; Qvia tamen duobus fluviis Pinqva, et Taucha per illud decurrentibus, et molas pro conficienda farina, asseribus, et tundendo ferro versantibus provisum, et Styriae, Austriaeqve commetaneum est, ideo incolae ipsius alioqvin etiam Germanico sermone per totum utentes, ex qvaestu potissimum mineralium, uti sunt: antimonium, sulphur, vitriolium, et praeparatione variorum oleorum, constante, ac etiam manuali labore subsistunt.

Ad arcem Brostyány sunt loca seqventia, oppidum Borostyány ipsi arci cognomini, in edito monte sitae annexum; Pagi item, seu vici, Stuben, de qvo adagium est Comitibus de Battyán esse cubiculum, in qvo qvinqvaginta sunt fornaces, et ducenti eqvites commode substitere, in eodemqve truttas piscari, eosdemqve coqvi inibi facere, lauteqve convivari possunt. Praeterea pone vicum hunc ad latus Viae Regiae fons limpidissimus erumpit, idemqve Viam Regiam transfluens, Ungariam ab Austria dividit, ac ad viginti plus minus passus truttarum capturam praebet. *N.B. Cubiculum, Germanis Stuben dicitur.**

Redlischlagh, Fölsö Sicz, Mariesdarff, Tauchen, Villesdarff, Biszflek, Ginzek, et Veinpergh in terminis Ungariae cum Austria existent.

Dominium hoc intra asperos montes situm, vineas nullas, et agros steriles, nimium habet, exindeqve est, qvod incolae per totum Germanico sermone utentes, duro manuum labore, et cum vicina Austria, habito qvaestu, in variis mineralibus pariter, sicuti in praecedenti dominio Pinkafeld constante, vivunt.

Ad arcem Szalonak in edito monte sitam similiter sunt loca seqventia.

Oppidum arci cognomen, eidemqve per pontem ob profundam nimium interjacentem vallem, fossati loco, pro munimento arcis servientem ultra solitum altum, arci conjunctum, et

solidis muris circumdatum, et aliud oppidum Németh Szent Mihály, Germanis Petersdarff dictum, Ó Szalonak, Kethely, Veleghe, Sámfalva, Óvár, Cséke, Pöszöny, Komiáth, Bolfó, Olhó, Pueschach, Loipersdarff, Gruebenschach, et Naistifftt, hoc etiam Dominium Styriae conterminum, potiori ex parte montosum, et terram sterilem, limosamqve habens, incolis potissimum Germanico, cum aliqvibus etiam Croatico idiomate utentibus, sterilem proventum ex agricultura dat.

Fluvii in eodem decurrunt, Taucha, Pinqva, et Lafnicz, Ungaris Lapincs dictus, *qvi habet denominationem a pago Styriae Laffnicz nuncupato, et hic fluvius olim ad Tristenfeldam conjungebatur iam fluvio Faisincz, et sic fluvius Faisincz recepto ad se fluvio Laffnicz defluxit ad ditionem Abbatiae Sancti Gothardi, ibiqve Ungariam a Styria conjuncti sui duo fluvii distinxerunt, jam autem circa finem saeculi 17. praefatus fluvius Faiszincs se ab alio separans, et novum alveum velocitate sua ultra milliare in depressiori terreno Hungarico sibi comparans solus Hungariam a Styria dividit. Praescripti autem fluvii** molas tam pro farina, qvam et conficiendis asseribus aptas versant; Est et sub arce vivarium truttarum, delectationi, et utilitati dominali deserviens, et officina praeterea pro conflandis vitris, in vastis dominii hujus sylvis exstructa procisum.

Est etiam ad hoc dominium spectans, et juri Dominorum Comitum de Batthyán, cum toto dominio subjectum, celebre promonthorium Vashegy Ungaris, Germanis Eisenbergh dictum, vinum ex praecipuis Comitatus hujus proferens, et sanitati prae reliqvis conducens.

Arci Németh Ujvár, Germanis Gűszingh dictae, in superiorem, et inferiorem divisae, ac in toto Regno vix alicui arcium, tum aedificiorum splendore, tum loci capacitate, tum moeniorum, ac munimentorum, ad qvamcumqve etiam graviorem obsidionem retuntendam regularitate cedenti; Armamentario item, aeneorum, tormentorum, ac aliorum ad defensionem necessariorum armorum genere, pulvereqve pyrio, militariqve commeatu, vastisqve, ac solidissimis moeniis, sive propugnaculis, fonte item in petra septuaginta orgias in profundum exscisso, praeterea cisterna, molisqve impulsu pecorum versari solitis duabus, in omnem necessitatem abunde provisae, in edita omnino petra, ab aliis montibus circumqvaqve sejuncta sitae, a qva etiam vetustissima multisqve laudibus, et encomiis ad seram usqve posteritatem de praedicanda familia Comitum de Batthyán, ex munificentia Ludovici II olim Ungariae Regis praedicatum sumpsit. Adjacet in radice ejusdem, oppidum ipsi arci cognomen, solido muro cinctum, et claustro Patrum Franciscanorum, ab Adamo olim Seniore Comite de Batthyán, cum ecclesia satis splendide exstructo, et sufficienter dotato, mausoleoqve ejusdem familiae Comitum de Batthyán deserviente conspicuum. Extra cujus muros *vivarium ferarum, ac praeterea** piscinae duae vastae ad Orientem, et Septemtrionem vario piscium genere faecundissime, sese diffundunt, *quas duo fluvii in territorio possessionis Fölső Eőr ex fontibus scatentibus ortum suum summentes intercurrunt, et sustentant, vocanturqve a vulgaribus Ősztőrmény, et Nadasd hic posterior uti credi par est a copioso ibidem ex currente[?] arundineto nomen trahit, qui et molas 4. rotarum in extremitate praeattactarum piscinarum extructas continuo versant.**

Ad qvam spectant similiter loca potiora: Szent Kut, Strém, Langhrzál, Szent Miklós, Tobaj, Punicz, Uyhegy, Puszta Szent Mihály, Gamesdarff, Olbendarff, Sztinyák, Szent Telek, cum castello, Rot, Kukmér, Szent Gróth, Nagy Medves, Sámánd, Fölsö et Alsó Rönök, Nejstifft, Füzes, Keresztur, Popendarff, Körtvéles, Kyrályfalva, Dobrafalva, Radafalva, Ranbart, Hideghkut, Lympach, et Czállingh.

Hoc qvoqve dominium potiori ex parte montosum, et argillosum, partim nihilominus in plano situm, ac nonullis etiam vinearum promonthoriis (inter qvae tamen Szent Kuthiense, Lanczáliense, Kukmériense, ac Szent Telekiense, propter majorem exellentiam primum locum obtinent) beneficiatum, conseqventer incolae eorundem Germanico, ac etiam Croatico sermone utentes, a potiori manualibus laboribus, in parte tamen agricultura, vinearumqve excultivata procreatione vitam suam sustentant. Estqve conterminium ex parte occidentali cum provincia

Styriaca, cujus fines fluvius Lapincs, et ut supra Germanis Lavnicz defluendo alluit, idemqve sicut hocce dominium, ita et Regnum Hungariae a praedicta provincia Styriae distinqvit, ac qvatuor etiam molas dominales tres nimirum ex integro farinacias, qvartam vero tum similem, tum et pro scindendis asseribus aptam versat.

Huic arci ad unum qvadrantem, horae orientem versus advicinatur castellum in amoeno, ac laeto situ positum Sankoháza vocatum, cum sibi annexa mola farinacia duarum rotarum, beneficio rivuli ex praedescriptis piscinis profluentis Strém dicti versata, per recensitam familiam Dominorum Comitum de Batthyán propter fidelia servitia familiae Sankó, unde ipsum qvoqve castellum nomen suum derivasset, prioribus temporibus collatum, modo vero per Magnificam Dominam Cristinam Szápáry, jam Kalkunianam, prius vero Kapianam possessum.

Ad arcem Rohoncz, velut in pede montium elevatiori tamen, et amoenissimo loco positam, sumptuosam ac Principis etiam terrae habitationi sufficientem, saluberrimo aeris beneficio dotatam, murisqve, ac vasto fossato, simulqve valida, et notabili turri munitam pertinent loca infrascripta.

Oppidum nominis ejusdem, circa circumdictam arcem adjacens, et in bifariam Germanicum nempe, et Croaticum divisum, cui singularem laudem ecclesia Magnae Matri dicata, Magnisqve sumptibus, et opere in medio fori posita, cum duobus rivulis, uno nimirum dictum ejusdem forum, altero vero dictam arcem ex parte orientali alluente, septemqve molas farinacias in gremio ejusdem oppidi habitas versante, non secus certa insigni, ac in partibus Ungariae vix alicui pari domo granaria afferant; Idemqve oppidum horti amplissimi dominales, cum annexis viridario, ac omnis ferme generis fructuum deliciis donato pomario, qvem ad modum et vasto, simulqve ultra morem alibi observatum copiosissime, et eleganti, ac nuspiam visa forma ex meris lapidibus ad normam vrbis cujuspiam exstructis cellariis ornato, et generosum vinum procreante promonthorio nobilitant.

Huic oppido, et arci ex parte orientali ad distantiam mediae horae occurrit possessio Bosok, aeqve cum promonthorio, priori contiguo, adeoqve non ultimae procreationis, cumqve duobus castellis, primo qvidem muris, ac vivario piscium cincto, et ad Occidentem posito, cum potioritate ejusdem possessionis ditioni omnino crebro recensitae familiae Comitum de Batthyán, subjacente, altero vero versus Orientem sito cum residua portione possessionis ad familiam utiqve nobilem, ipsaqve antiqvitate commendatam Sibrik de Szarvaskend spectante, cum rivulo eandem possessionem decurrente, ac ex montibus ibidem situatis prorumpente; Molam unam farinaciam unius rotae versante, ac etiam truttas progenerante. *NB. de Bozakiensibus castellis etiam ubi de aliis castellis superius scriptum est mentio est facta, adeoqve observandum ne confusio aliqva oriatur.**

Praeterea Hodász, Inczéd, *Fölsö** Csatár, Szerdahely, *in parte potiori** Czák, Velem, Nagy Narda, Perenye, Csajta, et Csém.

Hoc dominium a potiori in plano situm est, habet nihilominus etiam praeter praescriptos, aliqvos alios etiam montes, cum mediocris procreationis promonthoriis. Incolae vero ejusdem Germanico, Ungarico, et Croatico idiomate promiscue utuntur, et inter hos Judaeorum, qvoqve non exiguus numerus conspicitur: Et hi omnes indiscriminatim sumpti manualibus laboribus, agricultura, ac in partibus montosis, etiam vinearum cultura vitam suam sustentant.

Est etiam intra hujus dominii montes supradictam possessionem Velem in summitate posita certa Eremus Sancti Viti, cum ecclesia, et habitatione eremicolarum, ubi etiam qvot annis in ipso videlicet Sancti Viti festo, ex omnibus ferme Comitatus hujus partibus, cum processionibus, summaqve solemnitate devotorum fit concursus, ibiqve Dominus Omnipotens in dicto sancto suo laudaretur.

Castrum Körmend, et oppidum nominis ejusdem, velut ad Arabonem, et qvidem ad Meridiem situm, prioribus qvidem hostilibus temporibus Canisae appositum validum praesidium, tandem vero per factionis Rakoczianae asseclas, ex toto ferme dirrutum, Vulcanoqve con-

secratum, modo vero ex ipsis ruderibus per Excellentissimum Dominum Comitem Ludovicum de Batthyán, Supremum, et perpetuum Comitatus hujus Comitem sumptuose reaedificatum amoenioribusqve tam ab orientali ejusdem latere, *quam etiam septemtrionali positis exqvisitisqve pomis aurantiis, et citrinis, piperis item, et fabarum arabicarum arbusculis, ac oliis, exoticis fruticibus, fructus speciales, et rariores sane flores producentibus optime instructis hortis, domoque pro conservandis illis cum vitreis fenestris eleganter extructa,** refertum, et mola qvinqve rotarum pro farina, et scindendis asseribus aptissima super dicto Arabone habita cum ponte ibidem transeunte dotatum, spectant potiora loca seqventia. *Sunt insuper in foro oppidi alia quoque nova conspicua aedificia, signanter statua Sacrae Deiparae Virgini sacrata affabre erecta, et per Excellentissimum Dominum Comitem Ludovicum de Battyan ex speciali erga dictam Virginem habito cultu erigi curata.**

Harasztyfalu, Berkifalu, Molnaszecsőd, ab ipsa Mola, Hidas Hollos vero a ponte in Arabone positis, et exstructis nomenclaturam suam summentes, praeterea Edgyházoshollós et Sároslak, *quae est alias pertinentia dominii Nimeth Uyvar, sed ob loci contiguitatem huic dominio applicata.**

Hoc autem totum dominium in plano situatur. Incolae vero ejusdem, a potiori Ungarico sermone utuntur. Vivuntqve manuali labore, et agricultura. Qvae omnia praemissa dominia in hocce videlicet Processu apposita ditioni omnino praetitulatae familiae de Batthyán subsunt.

Ad arcem Monyorokerék sunt pariter loca potiora infrascripta.

Oppidum nominis ejusdem, Szent Péterfa, cum mola farinacia sex rotarum, super fluvio Pingva, ex lapidibus fructuose aedificata, Karácsfa, Fölsö Beled, Kolom, Horváth, et Németh Hasos, Horvath Siesz, Németh Sicz, Vasallya, Abdalocz, Horváth Szent Katalin, et Tóthfalu.

Istud etiam dominium partim montosum, partim vero in plano constitutum cum nonullis promonthoriis. Inter qvae tamen Belediense primum locum habet, et horum similiter incolae partim Germanico, partim vero Hungarico sermone utuntur, manualibus laboribus, et agricultura viventes.

Ad arcem Vörösvár Germanis Rodenthurn, in plano ad ripam fluvii Pinqva, ibidem decurrentis, et unam molam qvatuor rotarum pro farina, et scindendis asseribus aptam versantis, positam fossatisqve, ac horto pomarioqve gratiosis circumsertam spectant loca potiora seqventia.

Oppidum nominis ejusdem, praeterea possessiones Licsinsdarff, Oberdarff, Dobra, Sarósszék, Kis-Cziklén, Németh Cziklén, Szent Márton, Bándol, Kérfüzes, et Khofüzes cum castello nobili.

Hoc dominium per totum ferme montosum, adeoqve argillosum, et sterile est, cum nonullis pariter promonthoriis, qvorum similiter procreationem Cseténiense excellit, incolae vero ejusdem Germanico idiomate utentes manualibus laboribus, vinearumqve cultivationibus, ac etiam agricultura vitam sustentant. Et haec duo immediate praerecensita dominia sunt ditionis Comitum Ladislai, et Ludovici Erdődi de dicta Monyorokerék.

Ad arcem Sabariae in medio ferme oppidi privilegiati nominis ejusdem, inter duos, Gemmeum nempe, et aureum fluvios existentis erectam, magnaqve alias antiqvitate notam, verum tamen per varias temporum, ac disturbiorum vicissitudines, praesertim autem tumultuosae factioni Rakoczianae adhaerentes notabiliter depopulatam, sed et per incendium in Anno 1716 casualiter exortum desolatam, et per ipsum Historiae Authorem, non immerito fusius descriptam pertinent loca seqventia.

Szent-Marton, in potioritate, residua vero in parte est juris Patrum Dominicanorum, cum monasterio, et ecclesia ibidem habitis, et ex fundatione Elisabethae condam natae Comitissae de Batthyán Comitis Alexandri olim Erdődi viduae erectis. Ubi etiam mausoleum praedicta familia Comitum Erdődi de Monyorokerék haberet. Praeterea Perént, Szanath, et Püspöki.

Hoc dominium per totum in plano et loco omnino amoeno situatur, incolaeqve ejusdem Hungarico idiomate utentes agricultura, et manualibus laboribus vivunt.

In hoc Processu penes dictum fluvium Pinqva habetur etiam abbatia Ungaris Porno, Germanis vero Pernau, olim Ordinis Cistercziensis, deinde per Ferdinandum secundum Patribus Jesuitis Collegii Soproniensis collata, cum residentia, eidemqve annexa ecclesia, piscium vivariis, hortisqve, ac pomariis, adjacenteqve molendino qvatuor rotarum farinaceo, super dicto fluvio Pinqva exstructo, ornata, et dotata.

Ad qvam spectant possessiones, Porno, Nemeth Keresztes, Alsó Beled, Mindszent, et Pokol.

Et hae possessiones omnes in plano, penes easdem decurrentem dictum fluvium Pinqva situatae, habent incolas Ungarico, et Germanico sermone utentes, et agricultura, manualiqve labore viventes, cum promonthorio Keresztesiensi generosum vinum propinante.

Reliqva vero loca potiora in hoc Processu praeter praerecensita dominalia sunt seqventia.

*Herény cum castello a Domino Martino Szalanczi, condam Comitatus hujus ordinario Vice Comite cum consorte sua Rosina Palasthi erecto.**

Olad cum duabus residentiis nobilitaribus, juris Sigismundi Niczky, Francisci Tasy, et Emerico Bezeredianae viduae, Mariae Botka de Széplak.

*Nagy et Kis Sée, quae a variis nobilibus pro nunc tenentur.

Ondod juris familiarum Bacsmegyei, Svastics, et Loncsics.

Torony cum duabus <tribus> castellis superiore antea juris familiae Palasthianae, jam autem Domini Stephani Rosti Vice Comitis, altero Joannis Svastics, cum residentia nobili Domini Ladislai Kisfaludi Tabulae Districtualis Transdanubianae Assessoris.

Dozmath antiquis Doruzmath, Germanis Grozmuchen antea haeredium familiae Palasthianae cum residentia nobili, ac etiam Raikianae, jam autem partim familiae ex iisdem condescentes, partim alii possident.**

Bucsu, cum *residentia** <castello> Ladislai Sallér de Jakabháza, *alias juris familiarum Danielfi, Palásthi, Saller, ac etiam aliorum ibidem residentias habentium.**

Jobbagyi cum <castello> *residentiis** Adami, et Sigismundi Gaiger,

Rábo Doroszló familiae Rumianae haeredium.

Gaszton cum castello, juris a potiori successorum Ladislao Hertelendianorum, in parte autem diversorum nobilium.

Ráthóth cum residentia nobili pariter juris familiae Hertelendianae.

Németh Csencs cum residentia nobilitari, possessionis Sigismundi Káldy de Fölső Káld.

Fölső, et Alsó Rhönök juris diversorum nobilium.

Jakabháza cum residentiis nobilitaribus praefati Ladislai Sallér de Eadem, et Petri Némethy.

Nárai, diversorum nobilium haereditas.

*Magyar Nadallya est juris Francisciani, quam una cum residentiis actu tenens Dominus Adamus Niczki Tabulae Districtualis Transdanubianae Assessor, et Stephanus Karcsai, qua successores Francisciani.

Horvath Nadallya est quidem appertinentia arcis Kőrmend, pro nunc nihilominus possidetur a praefato Domino Adamo Niczki.**

Oppidum Rába Hidvégh cum castello, haeredum Joannis condam Foky Vice Comitis Comitatus hujus ac residentiis diversorum nobilium, cum transitu benficio pontis per Arabonem positi.

Nemes hollós diversorum nobilium ex familia Hollosy descendentium haereditas.

Nagy Unyom cum nobilitari residentia, juris familiae Akacs, et Petri Tulok, de Pósfalva.

Baloghfa cum residentiis nobilitaribus juris a potiori familiae Győrfi, et Joannis Geszty.

Kis Unyom cum residentiis nobilitaribus nobilium Gabrielis, et Josephi Bacsmegyei de Paris, nec non familiarum Hevenessy, Kun, et Thuri.

Kis Sároslak cum castello, et circum existentibus piscium vivario, hortisqve fructiferis, juris Georgii Talián de Vizek.

Heraháza cum residentia nobili, possessionis Josephi Nagy de Szalapataka, alias familiae Enyedi haeredium.

Rábo Szent Mihály cum residentia nobilitari juris familiae Baronum Sennyei.

Edgyhazos Szecsöd cum duobus castellis familiae Szecsödi de Eadem haereditas.

Sorky Ujfalu cum residentiis nobilium Bácsmegyei de dicta Paris, Nicolai Akacs, et familiae Horváth de Mankó Bük.

Fölsö, et Alsó Eőr *id est superior, et inferior Eőr Germanis Ober, und Unter Varth ambae possessiones fluvio Pinka adjacent, et dominiis Vörösvar, Szalonak et Borostyan clauduntur. Sunt juris diversarum nobilium familiarum notanter autem Palotaianae, Szeremleianae, Csernyaczkyanae, Stetnerianae, et Franciscianae, circa superiorem sequentia occurunt, quod ibi usus lingvae Hungaricae adhucdum floreat, et ad lapidem Weisenstein dictum, trium provinciarum metas terminari, item sit locus ultimus, ac etiam pro exercitio suae religionis Helveticae Confessioni addictis, articulariter denominatus, et praeterea, quod duos fluvios Ősztőrmén et Nadasd vocatos et in suo territorio exortos, molendinumque et piscinas Nimeth-Uyvarienses perpetuo alentes habeat, et inferiorem Eőr tam longitudine sua quam et numero familiarum superat.**

Tarcsa cum accidulis, et residentia nobilitari juris familiae Deső possessionisqve actualis Joannis Mohos dictae Inclytae Tabulae Districtualis Transdanubianae Praesidis.

Puszta Rádócz aeqve diversorum nobilium haeredium.

Alsó Csatár *cum residentia nobili pertinet ad Dominum Moysem Niczki.** <cum duobus castellis, uno Nicolai Rosty praefatae Distictualis Tabulae Assessoris, cum vivario piscium, et altero haeredum Alexandri Niczki, de Eadem Niczk.>

Herén cum castello Georgii Szombath, et residentia nobilitari Francisci Gothard.

Felső Csatár priori contigua, est appertinentia ut superius dictum est arcis Rohoncz, est tamen ibi residentia nobilis, Domini Nicolai Rosti, Tabulae Districtualis Transdanubianae Assessoris cum piscina, mola 4 rotarum super fluvio Pinka exstructa *vineis item non mediocribus.**

Jáák Ungaris, Germanis vero Szant Gyeorgen cum abbatia Sancti Georgii Militis, et Martyris de Jáák. Collationis recensitae familiae Comitum Erdődy cum insigni duarum turrium, et pro ut Annales referunt olim per Sanctum Regem, et Apostolum Stephanum, ex qvadratis lapidibus aedificata ecclesia, ac residentis, curiisqve nobilitaribus Ladislai *condam** Rosty, Processualis Comitatus hujus Judlium, familiarum item Nagy de dicta Szalapataka, Csapodi, Tevely, aliorumqve diversorum nobilium.

Horum locorum possessores, et incolae a potiori omnes Ungarico idiomate utuntur, ac potissimum in plano habitantes, vinearumqve promonthoriis (exceptis tribus exiguis) destituti, ex agricultura solum vivunt.

*Metae hujus Processus incipiunt in dominio Borostyan ad pagum Stuben nominatum, inde progrediuntur penes limites Austriae usqve ad lapidem Wesenstein demum vero ad limites Styriae usque ad fluvium Laffnicz seu Lapincs, et pagum Hungariae Neistifft dictum e regione pagi Styriaci Laffnics nuncupati situm, hinc penes fluvium Laffnicz, et ejusdem alveum ubi cum Taisnicz olim decurrebat usque Arabonem, inde vero penes Arabonem usque ad oppidum Raba Hidvegh, ac expost aliunde penes fluvios Sorok, Kenyer vize, et Győngyős Sabariam, hinc ad montes Sancti Viti, Rohonczienses item Szalonakienses, et Borostyanienses, ibidemque ubi nimirum sumpserunt, iterum terminantur. Est autem hic Processus in longitudine 4 milliarium.

<Processus autem hujus metae incipiunt a dominiis Pinkafeld, et Borostyán, finibus nimirum Austriae, et Styriae et ab Occidente penes dictum fluvium Lapincs, in longitudine ad

qvatuor circiter miliaria, usqve Arabonem descendunt. Inde vero ad oppidum usqve Rába Hidvégh ad Meridiem semet deflectunt, ac demum ab inde versus Sabariam, penes fluvium Gyöngyös ad partem septemtrionalem, usqve ad montes Sancti Viti ascendunt, ibidemqve terminantur.>

Processus demum Domini Pauli Mlinarics Judlium exordium summit in dominio Szent Gothárd, cujus caput est oppidum nominis ejusdem, in qvo habetur castellum abbatiale cum annexa ecclesia Sancto Gothardo dicata, fossatis, et piscinis horto voluptario, ac pomifero cinctum. Qvod oppidum fluvio Rabo sive Arabone alluitur, super eodemqve mola qvatuor rotarum farinacia, et seraria habetur, intraqve illud alter jam praenominatus fluvius Lapincs eundem Arabonem influit, ac ulterius cum eodem profluendo, nomen dicti Arabonis obtinet; Et est pro nunc ditionis, ac possessionis Eminentissimi Cardinalis Emerici, antiqvissimae, et celeberrimae familiae e Comitibus Csáki.

Ad hoc autem dominium appertinentes vici sunt seqventes.

Nagy falva Ungaris, Germanis vero Magerstarff, Radafalva, Raxs, Gyanafalva, Kristán, Ungaris Grizelstein Germanis, Hendorff Germanis, et Ercsenye Ungaris, conterminus terreno Styriaco, cum fluvio ibidem praeterlabente Ricsán nuncupato, super qvo etiam pons erectus habetur, praemissa terrena Ungaricum nempe a Styriaco distingvens, illumqve pontem utraqve pars erigere, ac in bono statu conservare tenetur. Praeterea Horváth falu, Németh Lak, semper juxta defluxum Ricsán, qvi infra, hunc vicum jam nominatum alterum fluvium Lapincs influit. Et hi omnes vici intra fluvios Ricsán, et Lapincs ab una, et qvidem septemtrionali, parte vero ab altera alterum fluvium, Arabonem nempe situantur. Incolaeqve horum vicorum Germanico idiomate utuntur: Ulterius dominium hocce trans Arabonem habet adhuc vicos sibi appertinentes, ut pote: Tóthfalu, Szakonfalu, Istvánfalu, Kethely, Magyarlak, Cseretnek, cum mola qvatuor rotarum farinacia, et seraria, super praescripto Arabone exstructa, et ponte eundem transeunte, ac Gyarmath.

Dominium hoc cum praemissis suis appertinentiis, a potiori est montosum, argillosum, et notabiliori in parte singulariter qvo ad proferendum triticum sterile, cum nonullis promonthoriis, mediocre vinum procreantibus, incolae vero ejusdem trans Arabonem partim Ungarico, partim etiam Sclavonico idiomate utentes, manuali labore, ac vinearum cultivatione magis, qvam agricultura vivunt.

Cui contiguum est dominium Dobra, et hujus qvoqve caput ipsa arx Dobra, in sat alto monte situata, tribusqve piscinis beneficiata est, temporeqve hostili circumjacentibus incolis non modicam securitatem reddens, et ad hanc arcem loca sunt seqventia,

Oppidum nominis ejusdem, praeterea vici sive possessiones Milgraben, Velike, Farkasdifalva, et hi duo ad Arabonem Fölsö Szőlnők, et Koligh, ubi pro calce exurenda fornax qvoqve habetur.

Istud dominium per totum intra densissimos montes positum, terrenum videlicet de natura sua saxosum, et in fructiferum, ac praeter pannicum et avenam vix alicujus speciei frumentum proferens, difficilisqve sane culturae cum aliqvibus promonthoriis infimae classis vinum, haudqve per annum durabile procreantibus, conseqventer incolae ejusdem Germanico idiomate utentes manualibus laboribus, et vinearum excultivatione magis, qvam agricultura aegre subsistunt. Et est ditionis excellentissimae familiae Comitum de Batthyán.

Huic iterum vicinum est dominium Fölsö Lyndva, Ungaris, Germanis autem Oberlimpach, cujus similiter caput est ipsa arx nominis ejusdem, inter montes non exiguos, et in eminentiori omnino monte situata, vallibus circumjacentibus munita, et ex parte septemtrionali promonthoriis, pomarioqve dominalibus, partibus vero orientali, et occidentali in iisdem circumjacentibus vallibus piscium, ferarumqve vivariis, hortoqve viridario ornata, et ab insultu hostium tuta.

Ad hocce vero dominium sive arcem loca sunt appertinentia seqventia:

Oppidum nominis ejusdem montibus, et vallibus hinc inde dissitum, vici praeterea potiores Vidancz, Sclavecsa, Szent György, Vecse Sclavecs, Szotina, Rogacsocs, in qvod horum binorum terreno accidulae qvoqve pro saniori potu habentur. Szerdicza, Fükszlincz, Györlincz, Pertocsa, Hideghkut, Domanicz, Topolocz, Szlakocz, Strukocz, Sall, et Gerencserocs.

Hoc etiam dominium, ex meris montibus, et vallibus constat, conseqventerqve totum terrenum cum nonullis terris arabilibus, in lateribus montium hinc inde dissitis lapidosum, argillosum, sterile, et vix aliqvam erga etiam difficilem culturam boni frumenti procreationem habens, cum nonullis promonthoriis Austerum vinum, nempe per Annum durabile procreantibus. Incolae ejusdem per totum sermone Sclavonico utuntur, et manualibus, a potiori laboribus, vinearum cultivatione, et aliqvorum locorum exigua etiam agricultura misere sustentantur. Est autem juris, ac ditionis totum hocce dominium Comitis Leopoldi de Nádasd.

Seqvitur dominium Muray-Szombath cum Rakicsán unitum, cum arce Murai Szombath, et castello Rakicsán; Qvorum prima, arx nempe Muraiszombath, est Comitis Nicolai Szapary, castellum vero Rakicsan, excellentissimae familiae Batthyanianae, fossatis cincta, et tum illa, tum hoc hortis suis amoenis ornata.

Ad qvod counitum dominium sunt appertinentia oppida Muraiszombath, et Rakicsan, in qvo ultimo ipse qvoqve Paulus Mlinarics Processualis Judlium residentiam suam nobilitarem habet. Praeterea vici sunt seqventes: Szvetahocz, Csernocz, Gradisca, Tropocz, Tissina, et hi ad fluvium Mura, velut Regnum, ita et Comitatum huncce a Meridie a terreno Styriaco distingventem jacent. Petrocz, ubi pariter acidulae pro saniori potu incolarum habentur. Zodisincz, in cujus aeqve territorio fons aqvae sulphureae daretur, Krajna, Frankocz, Kubsincz, Martyáncz, Szenbiborcz, Morácz, Tessanocz, Lak, Sidahegy, Salamoncz, Vanecza, Bodoncz, et Zenkocz.

Hoc dominium a potiori montosum, in parte tamen aliqva in plano situatum habetur, cum promonthoriis mediocre vinum procreantibus, et illud etiam qvod in plano haberentur, mediocris esse bonitatis, de reliqvo vero totum tamqvam lapidosum, et argillosum, omnino sterile dici debet, ac hinc etiam esset, qvod incolae ejusdem Sclavonico, in aliqva tamen parte mixtim Ungarico sermone loqventes, gravi agricultura, sed potissimum manualibus laboribus, vinearumqve cultura vitam suam traducerent. Et est simultaneae ditionis, sive juris praetitulatarum familiarum Batthyanyi, et Szápáry.

Accedit dominium Csakán, qvod nomine districtus Eörségh gaudet, hujus caput est castellum penes Arabonem ad Septemtrionem situatum, noviterqve funditus sumptuose erectum, fossatis cinctum, hortoqve sat amoeno decorum, et olim Canisae oppositum praesidium.

Ad qvod appertinentes potiores vici sunt seqventes:

Ipsa possesio nominis ejusdem, praeterea Szent Péter, Szalafej, Belsö, et Külsö Rakos, Pankatz, Szennyeháza, ac Hodos. Et hi omnes praeter ipsum Csakán trans Arabonem ad unum circiter Miliare situarentur, qvod territoria similiter praeter Csákán sunt in elevatiori loco, vallibus non exiguis intercurrentibus posita, difficilioris culturae nullorum plane promonthoriorum. Incolae eorundem per totum Ungarico sermone utuntur, suntqve viri robusti, ad belligerandum habiles, et solum ex agricultura vivunt, et per excellentissimam familiam Comitum de Batthyán jure haereditario possidetur.

Non secus ad castrum Egervár, velut in humili stagnoso, et paludinoso loco positum, inter aqvas longe lateqve circumfusas, accessu difficile, olim contra insultus, et excursiones Cristiani nominis hostes Turcas celebre praesidium, et a parte meridionali in longum protracta, piscina beneficiatum, loca appertinentia in hoc Comitatu sunt.

Oppidum Egervárosa, cum vico Gösfa nuncupato, suisqve promonthoriis mediocre vinum proferentibus. Horum incolae Ungarico idiomate loqvuntur, et ex agricultura vivunt. Estqve ditionis Comitis Sigismundi Szécsényi. Reliqva vero potiora loca et possessiones, sive vici processuales diversorum nobilium, et qvidem in Districtu Tothságh.

Petancz, Korongh, Barkocz, Borhida, Bokrács, Muszna, Kusztanocz, Csöpincz, Márkócz, Petrócz, Sztanocz, Ivanocz, Andrecz, Toth Keresztur, Domokosfa, Kámsocz, Prosznyákfa, Davidhaza, *Kercza, Szomorocz, Bükallya,** Velemér et Szombatfa per diversas familias promiscue possidentur, praesertim autem per Comites de Batthyán, Comitem item Szecséni, Comitem Karafa, Comitem Leopoldum de Nadasd, Perillustrem praeterea Emericum Nadasdi, Nicolaum Rosty, Ladislaum Sallér, Joannem Zobothin, Stephanum Zeke, familiam Niczki, Gasparem Megyessy, Franciscum Bessenyei, Joannem Gombosi, alterum Joannem Kereszturi, Paulum Lipics, praefatum item Paulum Mlinarics Judlium, Josephum Bacsmegyei, Stephanum Harcsányi, alterum Stephanum Farkas, Georgium Szeremlei, familiam Horváth de Szent György alias item familias Vasdinei, Tulok, Nagy, Tallián, Poka, Káldi, Szmadicz, Botka, Czigány, Sisek, Troksár, Csányi, Protznyák, Korcsmáros, Annam item Kisfaludi, viduam Sankoianam, deinde adhuc familias Sibrik, Vidos, Polányi, Franciscum Lendvai, et Stephanum Laki.

Et hic Districtus a potiori montosus, sterilis, exiguam agriculturam habens, cum nonullis promonthoriis mediocre vinum producentibus. Prae reliqvis tamen Bokracsiense Szternocz, Kükecs, Dolina, Musznya, et Kancsocz, primum locum obtinent. Incolae vero eorum potissimum Sclavonico, et mixtim etiam Ungarico sermone utentes, a potiori manualibus laboribus vinearum cultivatione, in aliqva vero parte etiam agricultura vivunt.

Seqvitur Districtus Hegyhát nuncupatus, in qvo habentur loca, et vici ut pote:

Oppidum Vasvár Hungaris, Latinis Castrum ferreum, Germanis vero Eisenburgh, in duplex dominium Capituli ut pote Ecclesiae Castriferrei, et Patrum Dominicanorum divisum cum residentia ibidem habita, unde juxta etiam scripta authoris Historiae, Comitatus iste suam denominationem traheret, olim celebre, de qvo hodiedum rudera varia ibidem exstantia, et apparentia testarentur, in loco aliqvantum elevatiori intra sylvas in longum latumqve, et qvidem a Meridie prope Györvár, a Semptemtrione vero ad Arabonem usqve pro aedificiis, et meliorandis majalibus aptas situm, cum promonthorio in diversas partes secto, non tamen ita amplo mediocris classis vinum procreante. Cujus incolae Ungaricum sermonem habent, et ex agricultura, vinearum cultivatione, diversisqve manualibus laboribus subsistunt. Vici vero Iváncz, Szent Márton, et Viszák cum aliis sex praediis iisdem possessionibus annexis, ac amplissimis sylvis eo pertinentibus, pro ut piscina, et mola inter metas praedii Németh falu noviter exstructa juris, et ditionis praetitulati Illustrissimi Domini Baronis Josephi Sigray, de dictis Fölsö et Alsó Surán.

Morácz Joannis Zobothin, Francisci Csányi, Comitatus Vice Judlium, et Joannis Moráczi haeredium.

Szőcze et Magyarosd, cum piscina et mola duarum rotarum farinacia, super aqva ejusdem piscinae ex certo rivulo scaturigines habente confluxae exstructa, Comitis Ladislai Eszterhasy haereditas.

Szent Jakab juris familiae ut pote: Josephi Ladislai, et Georgii omnium Márffy.

Nádasd, Comitis Sigismundi Szecsényi, et haeredum alterius Comitis Sigismundi condam de Batthyán, Emerici Nadasdi de Eadem, et Adami Boros haereditas.

Halogy similiter juris dictorum Comitum de Batthyán, et Szécsényi. Perillustris item Emerici de Nadasd, cum piscina, unice ad eundem Nadasdium spectante.

Szarvaskend juris alias familiae Sibrik, unde etiam praedicatum suum traheret, modo tamen possidetur per Excellentissimum Dominum Supremum Comitem Ludovicum de Batthyán, partim Dominam Baronissam Cristinam Szápári Kalkunianam, cum possessione aeqve, ac residentiis nobilium Andreae, ac Georgii Paksa, ubi pariter piscina cum mola farinacia ditionis solum Kalkunianae habetur.

Döbör Hegye et Döröczke est juris, et actualis possessionis dicti Emerici de Nádasd, similiter cum piscina, et mola unius rotae super eandem exstructa farinacia.

Hadász, est partim juris Comitis Leopoldi, de dicta Nádasd, partim residentiae Patrum Dominicanorum Vasváriensium, partim vero Nobilis Georgii Sülle.

Telekes possidetur partim per Catharinam Komáromi viduam Stephano Törökianam, partim per Nobiles Georgium, et Adamum Nagy aliter Benkő, alterum item Adamum, et Joannem Kovács.

Karádfőlde juris diversorum nobilium sive familiarum, ut pote Kenesei, Kovács, Nagy, Gombos, Kondor, et Czupi.

Dénesfa per Josephum Egervari, Stephanum Zarka, Benedictum, et Sigismundum Foky, familias item Herovics, et Tallián possidetur.

Andrásfa juris partim Comitum Sigismundi Szécsényi, et Emerici Nadasdi, partim vero recensitorum nobilium Benedicti, et Sigismundi Foky, Emerici Farkas, Georgii et Michaelis Uy, haeredumqve Stephani Czupi.

Győrvár, cum piscina sat ampla, et mola duarum rotarum farinacia super eadem piscina exstructa, praeterea.

Boldog Asszonyfa, uterqve vicus per Cristophorum Festetics, Comitatus Simigiensis Vice Comitem possidetur.

Mihályfa et Szent Péterfa cum suis piscinis, et molis farinaceis, qvae sunt privati juris Festeticsiani, portiones nihilominus in iisdem vicis promiscue habent Nobiles Elisabetha Sibrik, Adamo Palásthiana vidua, Stephanus Zarka, et Franciscus Vadényi.

Hic qvoqve Districtus licet elevatiori loco, intermixta tamen planitie, ac partim sylvis, cum nonullis promonthoriis mediocre vinum procreantibus situatur, incolaeqve ejusdem omnes omnino Ungarico sermone loqvuntur, et agriculturam, vinearum cultivationem, aliosqve diversos manuales labores exercentes vivunt.

Metae autem circumferentiales totius Processus hujus incipiunt ex parte orientali ab oppido Vasvár, ubiqve penes Arabonem, versus Septemtrionem *non versus Septemtrionem sed Occasum,** ascendendo, usqve Kőrmend, Csákán, Cseretnek, Szent Gothárd; Hinc ulterius progrediendo penes fluvium Lapincs, et fluvium Ricsán in eum influentem, versus Occidentem, semper penes Ricsán, usqve Hendorff, seu Hercsenye, et terrenum Styriae. Hinc rursum deflectendo Meridiem versus ubiqve penes Styriam, prope arcem Hoghenpruch Styriacam. Hinc superando Arabonem, ulterius adhuc versus Meridiem penes limites possessionis Veleke, usqve ad Dobram, inde Szinisdarf, Hinc dein, et adhuc ad Meridiem usqve Hidegkut, ibiqve praeterlabentem fluvium Krusincsa. Inde penes limites possessionis Poláncz ulterius deflexive penes limites possessionis Petrocz, usqve fluvium Mura, terrenum Ungaricum a Styriaco distingventem, et hinc semper juxta defluxum ejusdem Murae descendendo usqve Comitatum Szaladiensem nominanter metas possessionis Deklesin; Inde rursus deflexive aliqvantisper ad Orientem prope Bagonya, ubiqve penes limites Comitatus Szaladiensis infra Velemér, et Szombathfa, usqve Jánosfa. Hinc iterum ubiqve penes ejusdem Comitatus limites usqve possessionem Szent Lőrincz. Hinc directe ascendendo versus qvasi Septemtrionem, usqve Györvár, versus Oszkó; Inde penes limites possessionum dictae Oszkó et Ujlak velut Processum hunc a Processu Kemenesallya distingventes, usqve praescriptum Vasvár, et recensitum Arabonem concluduntur. Et iste Processus in latitudine a Meridie nempe et Septemtrione ad quatuor, in longitudine vero ab Oriente nimirum, et Occidente consideratus, ad sex Milliaria se se extendit.

In Processu deinde Sigismundi Vajda Judicis Nobilium, qvi Processus alias Kemenesallya, a sylva Kemenes ibidem longe lateqve sita nomen suum mutuans, et immediate cum tota altera longe majori sylva Farkas Erdeje vocata, et alioqvin ad arcem Sárvár pertinente, pro saginandis majalibus aptissima Cujus nempe mentionem, Historiae qvoqve author in suis fecisset, trans Arabonem diffusus, seqventia castella, dominia, possessionesqve seu vicos haberet.

Castellum Sitke cum possessionibus his, et Nagy Sitke in finibus immediatis recensitae sylvae Farkas Erdeje, et qvidem in loco aliqvantulum elevatiori positum, muroqve cinctum,

cum annexo sibi mediocris bonitatis promonthorio, juris olim antiqvae familiae Sitkei, jam autem Francisci Nagy de Fölsö Bük.

Simonyi diversorum jurium, diversarumqve residentiarum nonullorum nobilium, peculiariter vero Francisci, et Andreae Tulok, alterius Francisci Hajas, Item alterius adhuc Francisci Szita, Adami Szabo, Stephani, et Michaelis Horváth.

Ostffi Asszonyfa cum antiqvis ruderibus diruti castelli, nobili tamen residentia, juris Michaelis Ostffi de Eadem Ostfi Aszonfa.

Kenyeri cum castello Comitis Josephi Cziráki haereditas.

Kecskéd cum mola trium rotarum farinacia super Arabonem posita juris pariter praelibati Comitis Cziráky.

Pápocz cum antiqvis ruderibus, prioratus collationi dominio Sárvariensi subjacens, actualiterqve ex ejusdem collatione Admodum Reverendo Paulo Orosz, Parocho Sárváriensi fructificans[?]. Est et jus Praepositurae ibidem de facto Capitulo Jauriensi incorporatae, et per Excellentissimum Comitem, Adamum Ladislaum Erdődy Episcopum Nitriensem, qva Canonicum Jauriensem possessum. Cujus collatio ad jura Episcopatus Jauriensis qva Dioecesani pertinet.

Szent Péter juris ejusdem Prioratus.

Magyar Gencs cum residentia, sive castello familiae Kisfaludi, haereditas.

Hőgyész a potiori haeredium familiae Ostffi, cum diversis juribus, ac residentiis, nonullorum etiam aliorum nobilium, nominanter autem Adami Balogh Vice Judlium Comitatus. Alexandri Lipics, Francisci Döbrönte, et Georgii Ivánkovics.

Szergény ad ripam fluvii Marczal vocati, Comitatumqve istum a Veszpremiensi distingventis, et metantis, inqve Comitatu Szaladiensi ac possessione Óhid ortum summentis, et per decursum suum ex utroqve latere grandem palludem facientis, ac ad possessionem Marczaltű Comitatu Soproniensi in Arabonem influentis, positus, cum trajectu in vicinum Comitatum Veszpremiensem transeunte. Dominii Janosháziani.

Belső Vath cum castello ruinae obnoxio, fluvio Marczal, sive abinde effluente palude cincto, adjacenteqve vico Merse vocato, familiae Káldi de Fölsö Káld haereditas. Ubi similiter transitus beneficio Pontis magnae longitudinis, magnoqve labore conservari soliti, ad eundem dictum Comitatum Veszpremiensem habetur.

Póór Magasy, juris titulati Comitis Josephi Cziráki.

Nemes Magasy diversorum nobilium, nominanter autem Stephani Angyal, Joannis Smidekics, alterius Joannis Lipolt, Georgii Mesterházy, Nicolai, Moysis, et Joannis Magasy de Eadem, ac successorum Sigismundo Börsönyianorum, et aliorum haereditas. Vönöczk juris pariter diversorum nobilium, ut pote familiae Benkő, Michaelis László, Gasparis Nagy, Petri Boda, Stephani Szu, Michaelis Rudi, Joannis Janko, alterius Joannis Ricsinger, et reliqvorum ibidem degentium cum residentiis.

Szent Márton pariter diversorum nobilium, signanter Stephani Boros, Joannis Lampert, Adami Potyondi, Georgii Boda, Pauli item Lampért, Francisci Jósa, Michaelis Boros, Stephani Széköl, et Gasparis Jankó haereditas.

Sömjén et Mihalyfa familiarum Ostffy, et Dömölki haeredium.

Tokorcs. Juris olim familiae Sitkey, jam autem dicti Francisci Nagy de Fölső Bük.

Nemes Dömölk partim per Comitem Joachimum a Sinzendarff, partim autem Nobiles Gasparum, Joannem, et Nicolaum Noszlopi, et Georgium Bolla possidetur.

Póór Dömölk juris Abbatiae Sancti Benedicti Sacri Montis Panoniae olim per Sanctum Regem Stephanum fundatae, cum ecclesia, et residentia eidem annexa.

Isáákfa cum ruderibus diruti cujusdam castelli, a potiori juris Adami Somogyi, ac diversorum nobilium, cum residentiis eorundem, ut pote Michaelis Vörös, alterius Michaelis Vecsei, Georgii Szabo, et Gasparis Noszlopi. Ibi mola qvoqve duarum rotarum farinacia super certa

pallude, ex diversis scaturiginibus ibidem confluxa, et tempore solum humido prorumpente, exstructa habetur.

Kocs, et Baba juris diversorum nobilium cum residentiis, a potiori tamen Georgii Kocsi, Joannis Balogh, aliter Kocsi, Stephani, et Joannis Dama, Georgii Fülöp, et Michaelis similiter Kocsi, non secus Francisci Andreae, Petri, et Joannis Egeralli, Georgii Györfi, Georgii, et Michaelis Babai, de Eadem Baba, Pauli Szu, Michaelis Loránt, Andreae, et Pauli Porkoláb aliter Széköl, ac Alexandri Görögh.

Pálfa a potiori Stephani Nagy de Fölsö Bük, Vice Comitis Comitatus Soproniensis, ac Michaelis Tulmon haereditas.

Martonfa cum nobili residentia similiter intitulati Stephani Nagy haeredium.

Hetye juris diversorum nobilium cum residentiis, a potiori tamen Joannis, Georgii, et Benedicti Hetyei de Eadem, Martini Varjasi, et Joannis Bőrsőnyi.

Kis Kőczk juris a potiori Comitissae viduae Casparo Eszterhasianae, item nobilium Stephani, et Joannis Mat'us, ac Adami Hermán.

Nagy Kőczk in parte Comitis Joachimi a Sinzendarff, et titulatae Dominae Comitissae viduae Eszterhasianae, in parte autem nobilium Joannis Farkas, et familiae Mat'us, *haereditas tamen in parte est illustrissimae familiae Battyanianae. harum aeque duarum possessionum haereditas pertinet aeqve ad illustrissimam familiam Battyanianam ex integro. Jure hypothecario haeredium autem familiae Battyanianae.**

Kapolna, et Miske similiter a potiori per eundem Comitem a Sinzendarff, reliqva autem in parte per Franciscum Sándor, viduam item Nicolao Lengyelianam, Petrum Löke, et Michaelem Tulmon possessa, in parte tamen haereditas Battyaniana.

Gércze pariter a potiori juris ejusdem Comitis a Sinzendarff, partim vero Francisci Sándor, viduae Nicolao Lengyelianae, Gasparis Noszlopi, et familiae Gérczei de Eadem aliorumqve nobilium jura Gérczeiana foventium.

Fölső, et Alsó Káld cum nobilitaribus residentiis familiarum Káldy, de iisdem haereditas.

Borgáta per Comitissam Gasparo Eszterhasianam viduam possidetur.

Kis Somlyó in aliqva parte dominio Janosháziensi subjacet, in reliqvo autem per Nobiles Georgium Kozáry, Nicolaum, Joannem, Franciscum Sigismundum, et Adamum Sigmond; nec non Joannem Sörcsöky, Stephanum, et Joannem Marton, ac alterum Joannem Novák possidetur, et inhabitatur.

Karakó cum residentia, et mola super fluvio recensito Marczal ibidem qvoqve decurrente, duarum rotarum farinacia, ubi etiam per pontes, et aggeres ad orgias circiter qvadringentas semet extendentes, Proptereaqve magnis laboribus, et sumptibus conservandos transitus in vicinum Veszpremiensem Comitatum omnibus patet, et est juris Venerabilis Conventus Papensis Patrum Paulinorum.

Keresztur similiter penes fluvium Marczal, per Nobiles Michaelem Uy, alterum Michaelem, Stephanum, et Benedictum Baráth, alterum ad huc Benedictum Hajmás, Georgium Szőlősy, Josephum, et Stephanum Marton, ac alios etiam ibidem residentes possidetur.

Et hae omnes possessiones sive vici in plano solo constituti, cum nonullis promonthoriis vinum mediocre propinantibus, qvorum incolae Ungarico idiomate loqvuntur, et ex agricultura, vinearum cultivatione, plurimumqve manualibus laboribus vivunt.

Qvibus accedit dominium Jánosháza cum castro, in oppido nominis ejusdem locoqve aliqvantulum elevatiori posito, prioribus qvidem temporibus propugnaculis regularibus, solidisqve fossatis bene munito, ac ex parte septemtrionali palludibus, ex variis scaturiginibus eo confluentibus enatis, solidato jam autem proxime sopitorum disturbiorum tempestatibus majori in parte, et qvidem in attactis propugnaculis notatissime demolito.

Et ad hocce dominium castrumqve, loca seu vici sunt seqventia.

Oppidum ipsum Jánosháza, vici praeterea, attacti Szergény, Sáágh, cum monte nominis ejusdem, (de qvo nimirum ipse etiam Historiae Author satis meminit) excepta portione Illustrissimi Domini Baronis Josephi Sigray ibidem in Sáág, actualiter possessa, item Hosszufalu, et Peresztegh, portiones demum in Kis Somlyó, et Hetye habitae. Cujus dominii recensitae possessiones, oppidumqve, et vici in plano situantur, habitis a latere orientali montis Sáág ita, et territorio Peresztegh mediocria omnino vina procreantibus promonthoriis.

Et horum incolae Ungari sunt, vitam suam agricultura, et manualibus laboribus potissimum traducunt.

Estqve dominium hocce ditionis majori ex parte *successorum** Comitis *condam** Joannis Kéry de Ipolkér, et Ladislai Erdődy de Monyorokerék, ac etiam Sigismundi Vajda Processualis Judicis Nobilium. Qvod dominium seqvuntur adhuc processuales infra declarati.

Alsó Mesteri, cum residentiis nobilium, familiae Mesteri de Eadem, familiarum item Löke, Mike et Kan; Praeterea Michaelis Tulmon, et Joannis Tegyei conseqventerqve eorum haeredium.

Fölső Mesteri cum castello sumptuose satis posito, et per Excellentissimum condam Dominum Comitem Casparum Eszterházy, non tantum recenter praeteritis annis restaurato, verum et in parte non contemnenda, funditus aedificato, fossatis qvibusdam cincto ditionis, et possessionis actualis ejusdem Comitis viduae, in cujus nihilominus vico extra dictum castellum Nobilis qvoqve Paulus Tegyei certum jus suum cum residentia propria tenet.

Bögöthe in potiori parte juris Alexandri Czompó, in residua vero Joannis Komaromi, et Sigismundi Odorján.

Széplak Comitis Balthasaris de Nádasd, et Joannis Botka, de Eadem Széplak haeredium.

Mindszent, et Csehi per Baronem Joannem Michaelem a Scyhson, Venerabile item Capitulum Castriferrei, et familias Ostffi, ac Dömölki possidentur.

Martonfa aliter Balthavar cum nobilitari residentia, et mola duarum rotarum farinacia, super certo rivulo, ex pallude ibidem existente ortum suum summente, exstructa, juris Josephi Festetics I[nclyti] Regiminis Dersőfiani Unius Compagniae capitanei.

Nagy Tilaj, per titulatum Dominum Capitaneum Festetics, Nobiles item Georgium Lada, Emericum Kis, et Antonium Grubanovics possidetur.

Oloszka ex parte majori est juris Venerabilis Capituli Castriferrei, in reliqvo autem Cristophori Festetics Vice Comitis Comitatus Simigiensis.

Oszkó, per Comitem Sigismundum Szecsényi, Capitulum Castriferrei, familiam Egervári, et titulatum Cristophorum Festetics possidetur.

Uyfalu, juris diversorum nobilium, ut pote Stephani Rosty, Ladislai Kisfaludi, Sigismundi Niczki, Emerici Kolthay, Comitissae item Nicolao Szaparianae, Sarae qvippe Nagy de Győngyős, et Pauli Tisztapataki.

Kám, juris in parte potiori Nobilium Joannis Farkas, Francisci Horváth, Nicolai Rumi de Eadem Rum, Andreae, ac Georgii Horvat, et Danielis Pontel.

Beicz partim per eandem familiam Bejczi, partim vero alios nobiles ut pote viduam Petro Kaldianam, Claram videlicet Nagy de dicta Gyöngyös, et Georgium Bardosy possidetur.

Sótón, et Nyőgér ditionis Comitis Leopoldi Draskovics, de Trakostyán ad arcem suam Sárvár pertinentes.

Et hi etiam vici partim in plano, partim autem in elevatiori solo interqve sylvas glandiferas cum intermixtis nonullis promonthoriolis asperum vinum procreantibus situantur. Incolae vero eorundem omnes Ungari sunt, ex agricultura, potissimumqve manualibus laboribus victitantes.

Metae autem hujus Processus a parte occidentali incipiunt a terreno possessionis Uylak, velut Processus Pauli Mlinarics, et ipsi fluvio Araboni contermino, unde semper juxta defluxum ejusdem Arabonis, ad Orientem versus usqve ad possessionem Várkeszö, et fluvium jam recensitum Marczal descendunt, inde demum semet ad Meridiem deflectendo semper penes

eundem fluvium palludinosam Marczal, usqve ad limites possessionis Keresztur, et praedii Alsó Keresztur, velut Comitatui Szaladiensi commetaneum decurrunt, hinc vero penes metas ejusdem Comitatus Szaladiensis usqve ad Herbathfa dicto Comitatu Szaladiensi existentem, semper adhuc ad Meridiem descendunt. Unde rursum semet ad Occidentem vertendo usqve ad limites possessionis Györvár procedunt, Inde demum ad Septemtrionem inclinando penes metas oppidi Vasvár, conseqventer Processum Mlinaricsianum usqve ad dictum Uylak ascendunt, ibidemqve terminantur.

Et hujus qvoqve Processus latitudo ab Oriente ad Occidentem duo Milliaria, longitudo vero a Meridie ut pote ad Septemtrionem considerata qvatuor circiter Milliaria complectitur.

Notandum adhuc, praeter magnates hujus Comitatus qvibus privilegium juris gladii, a Regiis Maiestatibus collatum est, habere, et in statu eqvestri existentes vetustae familiae: Kisfaludy, Nádasdy, Niczki, Rumi, Sibrik, Szegedy, Ostffy, Festetics, et Lengyel de Thothi.

Qvibus his omnibus processualiter descriptis, et specificatis, non immerito occurreret etiam alios nonullos nobiles in praenominatis ditionibus, ac dominiis tum per se, tum et propter majorum, ac progenitorum suorum praeclara, sago, togaqve gesta, et praestita bene merita certis bonis, possessionibusqve ac portionibus possessionariis, per praetitulatas excellentissimas, ac illustrissimas comitum, et baronum familias jure inscriptionali dotatos, iisdemqve praescriptis dominiis incorporatos promiscue haberi.

Et haec erant qvae circa Descriptionem Comitatus Castriferrei per deputatos Dominos Revisores annotanda, occurrerunt. Caeterum cum muneris ipsorum historiam texere, eandemqve in stylum redigere non fuerit, id ipsumqve Domino Authori incumbat, non dubitatur eundem ea, qvae annotata in praemissis sunt, in ordinem, et stylum historicum pro cognita facilitate sua absqve gravi labore redacturum.

487 Bél Mátyás Ráday Gedeonnak
Pozsony, 1733. június 7.

Részvétét fejezi ki Ráday Pál halála alkalmából. Tanácsot ad a hazautazáshoz.

488 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1733. június 10.

Tartalmát nem ismerjük.

489 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1733. június 21. körül

Tartalmát nem ismerjük.

490 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1733. június 23.

Pozsony vármegye leírásának revíziója során talált kifogások.

Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Cancellariae Aulico-Hungaricae Nomine, Discreto Viro Matthiae Belio, hisce intimandum; Parte Operis Ejusdem Geographico Hictorici, Comitatum Regni Hungariae Posoniensem in se complectente, in accuratam Revisionem et disquisitionem, per Censores ad id ordinatos sumpta, subinsertas desuper positas fuisse Observationes; Et quidem ...

<Observationes circa Descriptionem Comitatus Posoniensis

In membro posteriori Politico §pho 9° Diploma Domini Supremi Comitis Joannis Pálffy, per extensum annectitur.>

*Item** in Parte Speciali de Qvinqve Processibus membro 1° Sectione 2da, de Arce Posoniensi exponitur, qvod a Corona Regni Septem Claves confectae habeantur, eaeque a Septem Magnatibus conserventur, et qvod Coronae Conservator Burgravius dicatur, ac praescriptae Coronae conservatio Jure Gentilitio ad Familiam Pálffy pertineat, *per totum emaneat prouti nempe Tollii ennarratio[1] per crucem deleta haberetur.** qvid modificari debet, et praeterea praeexposita Hungarorum suspecta fides exmittatur.

*Dein** in eodem membro Sectione 2da §pho 9° annectitur per extensum aliud Diploma praetitulati Domini Comitis Joannis Pálffy super Capitaneatu Arcis Posoniensis emanatum, *quod pariter exmittatur. Postea**

In eodem membro Sectione 2da §pho 13° inserta Czugir Madl Descriptio cum publicae Hystoriae minus conveniat, ideo omittatur. *Non absimiliter**

In Descriptione Arcis Sancti Georgii §pho 2do Familia Szeredy dicitur esse eadem cum Familia Comitum de Sancto Georgio et Bazin, qvod probari vix possit, cum Familiae Szeredy nulla memoria in Annalibus Regni aut aliis Publicis Actis reperiatur, qvod aliqvando extitisset, et Familia magnatum Familiis adnumerata fuisset, nisi fors pro Szeredy Familia Seridy intelligi deberet, *adeoque loco hujus Szeredy ponatur Serédi.

In Descriptione Arcis Vörös Keö §pho 5to Possessiones Bokdanócz, Klucsova, et Zvoncsin exponuntur, qvod eaedem aliis impignoratae forent, qvod omitti <posset> *debet. Praeterea**

In Sectione 4ta Processuqve extraneo Superiori sic dicto, Vici Curiales a ruralibus distingvuntur, Possessionesqve Magyar Bél, Puszta Födincs, Réte, et Körtvélyes, pro Curialibus ponuntur, qvod siqvidem generali observationi contrariaretur, praescripta locorum distinctio admitti neqvit. Ac praeterea in Descriptione Possessionis Magyar Bél Possessio Domini Cardinalis Csaky modificanda <veniret> *erit**, cum idem medio tempore vivere desiisset. *Non secus**

In Oppidis Récse, Grinova, et Cseszte Specificatae Curiae expungendae *sunt.** <existimarentur.>

In Alsó Dioss Publicae Nundinae distinctim pro 1^a^ 7bris ac 3^a^ 9bris et Festis Sanctorum Egidii Abbatis, et Andreae Apostoli ponuntur, ubi praescripta Festa in eosdem dies incidunt, adeoqve idem est Nundinas pro 1^a^ 7bris et 30^a^ 9bris ponere, qvod est Festa Sanctorum Egidii et Andreae Apostoli pro Nundinalibus nominare.

In Tótt Gurab Specificata Mola Curialis, ac etiam in Czajla observatae Curiae, non secus et in Zvoncsin apposita Curialis Mola, cum qvalitas earundem minus constaret, *omittantur.** <omittenda esse judicaretur.>

Ad ultimum in hocce Processu extraneo Superiori in universum ponuntur Nobiles Familiae 208. qvi Familiarum numerus ad eminentiores duntaxat et antiqvas Familias restringi, <deberet.> *earumque Catalogus huc transmitti debet.**

*Quoad** Processum Inferiore Extraneum

In hoc qvoqve Processu Vici Curiales a ruralibus separantur, Oppidaqve et Possessiones Galantha, Szered, Alsó, Felsö Csöpen, Nebojsza, Kajal, Hegyr, Barakony, Gány, Kossuth, et

Apaj pro Curialibus ponuntur, qvod qvia contra generalem observationem esset Titulus Curialis exinde exmitti *debet.** <deberet.>

Non absimiliter cum in hoc qvoqve Processu Nobiles Familiae 100. numerarentur, numerus qvoqve illarum ad Conformitatem observationis in priori Processu annotatae ad indubitatas duntaxat antiqvas, et eminentiores reduxi, *Catalogusqve illarum huc mitti debet.** <deberet.>

*Quoad** Processum Insulanum Superiorem

In hoc Processu pariformiter Vici Curiales a ruralibus distinctim ponuntur, ac pro Curialibus Possessiones Jóka, Alsó, Felsó et Közéb Borsa, Egyház Falva, Saap, Bústelek, Gomba, Kiss Magyar, Bélvata, Czenke, Száz, Ólygya, Kiss Lék, Egyházos Paka, Csukár Paka, Gancshaza, Bucsuháza, Királyfia, Tejfalu, Sárossfalva, et Csente denominantur, intuitu qvarum Possessionum eadem *dispositio stat,** qvae in prioribus.

Ac praeterea observatur, qvod Privilegium Emerici Regis pro Incolis Jokaiensibus elargitum per extensum operi inseratur, *quae tamen insertio, non per extensum, sed per Extractum tantum fieri admittitur, adeoque corrigatur.**

In §pho item 3^{tio} pro Possessore Oppidi Somorja ponitur pie Defunctus Dominus Palatinus, Comes Nicolaus Pálffy, qvia autem ille medio tempore e vivis decessisset[!], actualis itaqve ejusdem Oppidi Possessor Comes Joannes Pálffy Judex Curiae Regiae apponi *debet.** <deberet.>.

In hoc qvoqve Processu ponuntur Familiae 86. de qvibus eadem est observatio, qvae de prioribus.

*Quoad** Processum Insulanum inferiorem

Hic aeqve Vici Separantur et dividuntur in Curiales et rurales, et pro Curialibus ponuntur Possessiones Cse falva, Kiss Gudafa, Kissfalu, Hódos, Nagy, seu Föl Abony, Kis seu Lik Abony, Nagy Budafa, Nagy Lucse, Kulcsárkarcsa, alias Gotha Karcsa, Etrekarcsa, Erdőhátkarcsa, Gönczel Karcsa, Amade Karcsa, Domasér Karcsa, Sipos, seu Kastél Karcsa, Királyfia Karcsa, Padány, Bödofalva, Solmoss, Nyék, Mád, Nemesszegh, Ujfalu, Töbör, Éthe, Leder Tejed, Csenkefalva, Nagy et Kiss Udvarnok, Olle Tejed, Alisztál, Balásfa, Bögölö, alias Kis Padány, Belaháza, Hegy Ethe, Nadasd, Albaka, Fölbaka, Dercsika, Fölbár, et Albár, qvarum consideratio *et dispositio** est eadem cum prioribus.

In hoc qvoqve Processu connotantur Familiae 115. circa qvas prior observatio *et determinatio stet.**

*Quoad** Processum Transmontanum

In hoc Processu *etiam, respectu appositarum Familiarum, observetur id, quod respectu aliarum, in suprarecensitis processibus existentium, ordinatum est.** <nihil amplius notatu dignum occurrit, qvam qvod praeter Familias illas, qvae in margine conscriptae habentur, Familiae adhuc Numero 60. specificantur.>

*Quoad** Praedialem Vajka, *Intuitu Nobilium Familiarum, ibidem insertarum observetur modalitas, qvoad reliqvas similes, in praemissis apposita. Privilegium vero Ipsorum a Rege Bela 3^{tio} concessum, non per extensum, sed in Extractu solum, quoad meritum inseratur.**

<In hac sede occurunt seqventia.

1°. Qvod Privilegium ipsorum a Rege Bela 3^{tio} ipsis concessum, per extensum inseratur.

2°. Qvod hic qvoqve Nobiles Familiae numero 33. specificatae habeantur.

In toto itaqve Comitatu Posoniensi Familiae Nobiles universim apponuntur numero 602.>

Caeterum memorato Authori prout inter alia, notanter id etiam, ut a denominatione Locorum Curialium praescindat, jam antea diversis vicibus intimatum, ad praesens tamen factum haud fuisset, ita ulterius etiam committi, ut Locorum quorumvis Curialitatem in Continuanda Descriptione sua Historica, nullatenus inserat, et de Titulis Excellentissimi, Illustrissimi ac reliquorum praescindat, praeterea Catalogum Nobilium praefati Comitatus Posoniensis, anteqvam

Nomina illorum imprimantur, Cancellariae huic Regiae Hungaricae Aulicae, uti in observationibus quoque observatam haberetur, transmittat, ac nonnisi, eminentiores Familias, in submittenda tali serie apponat, eo autem facto, ab ulteriori Cancellariae hujus Regiae Dispositione eatenus subsecutura praestoletur, de reliquo autem, quoad Descriptionem antelati Comitatus Posoniensis, juxta praeappositas observationes et Correcturas, semet dirigere et accommodanda accommodare noverit ac debeat. Caeterum Eidem Cancellaria haec Regia Hungarica Aulica manet addicta et benevola.

Per eandem Cancellariam Regiam Hungarico-Aulicam.

Viennae 23. Junii 1733.

[A külzeten:]

Matthiae Bellico[!] opus Descriptionis Comitatus Posoniensis cum nonnullis observationibus eatenus habitis remittitur.

30. Junii assignatum Domino Kunczt.

491 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1733. június 30.

Tartalmát nem ismerjük.

492 Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának
Pozsony, 1733. július 30.

Felküldi cenzúrára Nagyszombat, Bazin, Modor és Szentgyörgy városok leírását, továbbá a Pozsony vármegye általános leírásához készített kiegészítést. Kéri szabadalomlevél-kérelmének pártoló fölterjesztését a császárhoz.

Excelsa Cancellaria,

Domini Domini longe Gratiosissimi!

Tres Comitatus, Castriferrei, Szaladiensem,[1] Posoniensem,[2] sub gratiosissimam censuram vocatos, ea, qua par est, humillimi obsequii significatione, accepi. Jam, vt coeptis porro insistam, mitto, quatuor Liberas Regiasque Ciuitates, Comitatus Pisoniensis, Tyrnauiam, Modram, Bazingam[!] et Sz. Györgyinum, supplementum item, ad Partem Generalem Comitatus Posoniensis pertinens, Eidem benignae censurae, omni cum submissione, substernendum. Singula haec, eo maiori studio, atque cura, Excelsae Cancellariae, Dominis Dominis longe Gratiosissimis, commendo, quo magis publici interest, et priuati, vt inchoatus iam typus, continuari, et quam primum Tomus Primus, Partis Cis-Danubianae, consummari possit. Nam, ad eundem hunc Tomum omnia ista, vna cum Historia Vrbis Pisoniensis, quae dudum prae manibus Excelsae Cancellariae est, pertinent. Rogo itaque, pro more meo, quam possum obsequentissime, dignetur Excelsa Cancellaria, has meas lucubrationes eo celerius atque gratiosius recognoscere, quo maius in mora periculum est. Reuisa omnia sunt ab Vrbium Magistratibus, quam scrupulosissime, adiectaeque, vti adparet, obseruationes, non prorsus inutiles. Quia vero, impressio operis, et publicae luci, expositio, quam dudum summi et imi exspectabant, clypeo indiget, et benignissima protectione, ne fraudi, dolo maloque sit locus; ausus sum, Augustissimum Imperatorem, Dominum Dominum naturaliter clementissimum, supplici hoc, quem adnecto, libello,[3] demississime compellare, rogareque obsequentissime, vti, hoc, quidquid est, laboriosi et ingentium impensarum, operis, sua porro benignitate complecti, et clementissimo priuilegio velit praemunire: submississime rogitans, vti memoratum supplicem libellum, Augustissimo

Imperatori insinuare, et desideratum priuilegium, gratiosissime exoperari, haud dedignetur. Quam incomparabilem Excelsae Cancellariae beniuolentiam, tot praeclaris de opere hoc meo meritis, accensurus, maneo, inter perpetuae prosperitatis vota

Excelsae Cancellariae
Dominorum Dominorum longe Gratiosissimorum

Pisonii, 1733. cliens obsequentissimus
die 30. Julii. Matthias Bel mp.

[Borítékon:]
Excelsae Cancellariae Hungarico-Regiae Aulicae, Dominis Dominis longe Gratiosissimis
Viennae.

[A hivatal megjegyzései:] Praesentatum 2 Julii 1733. — Matthias Bell submittit Censurae Historicam Descriptionem quatuor Civitatum utpote Tyrnaviensis, Baziniensis, Modrensis et S. Georgiensis cum supplemento ad partem Generalem Comitatus Posoniensis pertinente.

493 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1733. augusztus eleje

Tartalmát nem ismerjük.

494 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1733. augusztus 9.

Tartalmát nem ismerjük.

495 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1733. augusztus 16. körül

Tartalmát nem ismerjük.

496 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1733. augusztus 22.

Tartalmát nem ismerjük.

497 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1733. szeptember 25.

A Pozsony város leírásához és az ahhoz készült kiegészítéseknek revíziója során talált kifogások.

Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Cancellariae Aulico-Hungaricae Nomine, Discreto Viro Matthiae Belio, hisce intimandum, Parte Operis Ejusdem Geographico-Historici, Liberam

Regiamque Civitatem Posoniensem, et Supplementum Comitatus Posoniensis in se complectente, in accuratam Revisionem et Disquisitionem, per Censores ad id ordinatos Sumpta, subinsertas desuper connotatas fuisse observationes.[1] Et quidem

+In Capite 3to Periodo Urbis Ungaricae §° 6to Privilegium Stephani 3^{tii} Regis, in Anno 1165. super Nobilitatione Civium Posoniensium Ombud, Colov, Cusen, Petu, Vokut nuncupatorum, ac etiam aliorum ibidem expressorum, per Extractum duntaxat inseratur.[2]

In §° 7mo pariter Privilegium Emerici Regis pro parte certi Zezrevoj Filii Zbima extradatum similiter in Extractu annectatur.

In hoc Capite §^{us} 11^{mus} deest, adeoque incumbet Authori Operis §^{os} in debitum ordinem redigere.

In §° 12mo vel potius 14to sic ordo §^{phorum} respiciatur, instat Author Operis, ut Diploma Regis Kun Laszlo dicti Civitati Posoniensi impertitum,[3] per extensum annectere possit.

Ac praeterea in §° 15to secundum ordinem autem 16to petit communicationem Diplomatis Andreae 3^{tii} Regis super Mercibus beneficio Danubii devehendis emanati,[4] eo fine, ut id Operi inserere possit.

Quae ambo Diplomata Cancellariae huic Regiae prius communicentur, quam insertio Eorum admittatur.

Post §^{um} 33^{tium} ponitur immediate 36^{tus} qui expost iterum sequitur, adeoque Author Operis ordinem §^{orum} melius regulare velit.

In Capite 4to

§° 21mo inter Pacis Arbitros nominatur Ladislaus quoque Petheő, debet poni Pethe, cum Petheő et Pethe sint duae distinctae Familiae, illa habet Praedicatum de Gerse, haec vero de Hetes.

In Capite 5to

§° 19mo occasione Inaugurationis Augustissimi olim Imperatoris Josephi in Regem Hungariae, Maholanium ponit Cancellarium, ubi tamen ex Comitiis illius Anni apparet, Petrum Korompai fuisse Cancellarium, adeoque non substitit, Maholani enim Cancellarius nunquam fuit.

In §° 24to Dicit Author Operis, occasione Inaugurationis moderni Augustissimi Imperatoris, Vexillum Regni Dalmatiae Casparem Erdődy gestasse, Vexillum autem Lodomeriae Georgium Perényi putasse, ubi Caspar Erdődy, et Georgius Perény non dantur, nec eotum dabantur.

In Sectione Tertia

§° 9no Stephanus Bodo laudatur de defensa Agria, ubi illam non Bodo, sed Dobo contra Turcas strenue defendit, uti Annales Regni testantur, adeoque pro Stephano Bodo, debet poni Stephanus Dobo.

In §° 26to per Crucem, quod deletum est, per totum emaneat.

In eodem §° Stephanus Kontor ponitur pro Episcopo Vegliensi, qui esset Episcopus Tribunicensis.

In eodem §° Comes Alexander Erdődy nominatur Supremus Comes Comitatus Vasvariensis, ubi magis conveniret, Comitatum latine exprimere.

Ibidem inter Comites specificatur Adamus Kéki, qui Kéri deberet poni. Nominantur insuper Christophorus Czinderi, et Paulus Vancsai, ubi tamen Czinderi esset Georgius, Vancsai autem Stephanus.

Ac praeterea Author Operis Jus Indigenatus, vocat Jus Civitatis, Magnates autem Extraneos, Peregrinos, praestat itaque penes usum Regni manere, et illud jus non Civitatis, verum Indigenatus nominare, Magnates autem non Peregrinos, sed potius Extraneos appellare.

In §° 29no rationem Erectionis Tabularum Districtualium dicit esse illam, quod ob amplitudinem Regionis, omnes Causantes Pestinum concurrere non possint, quae non subsistit, adeoque illa causalitas omitti debet.

In §° 32do Adalbertum Laszky Jus Civitatis obtinuisse scribit, praestat Terminis Legis uti, et pro Jure Civitatis, Jus Indigenatus ponere.

In §° 33^{tio} pariter Idem Terminus Indigenatus apponatur.

In Sectione quarta

§° 2do Ablegatos Comitatuum dicit esse Populares, qui Terminus omittatur, cum aliud esset Populus, et aliud Popularem dicere. Ac praeterea quod Judicia antiquitus alternative in superiori et inferiori Ungaria celebrari solebant, dicit Initia, et vestigia Tabularum Districtualium praeextitisse, quod omitti debet.

In §° 7mo exponit, Gubernatorem Posoniensem a Plebeiis Gubas Marton appellatum fuisse, quod omittendum, cum videatur in contumeliam Nationis vergere.

In §° 11mo Ducem Lotharingiae, dum Cellas Marianas ivisset, Scribit Graecium ivisse; Cellae itaque Marianae suis propriis Terminis exprimantur.

In Sectione Sexta

§° 43. Diploma Archi Episcoporum Strigoniensium super Titulo Sacri Romani Imperii Principatus per Extractum apponatur.

In Capite Sexto

Sectione 1ma

§° 3^{tio} Recurrit eadem observatio, quae in §° 21. Capitis 4^{ti} adeoque Martinus Pethe de Hethes, non autem Petheő debet poni.

In §° 17. Gregorius Lippay ponitur pro Antistite Strigoniensi, debet corrigi Georgius.

In §° 21mo Clericos Posonienses caeruleas Vestes ex Fundatione portare debere, ac praeterea Eosdem exinde statim in Parochias exmitti solere exponit, quod neutrum subsistit, cum nigras Vestes, et Pallium cum caeruleo Panno obductum portent, et illi non ad Plebanias, verum altiora studia abinde exmitti soleant.

In Sectione Secunda

§° 13^{tio} Descriptio Collis Regii Posoniensis per totum omitti, vel vero modificari debet, ut eatenus Nationi apud Exteros aliqua Contumelia non eveniat.

In Supplemento Comitatus Posoniensis et

§° 10mo Scribit Author occasione Restauratoriae Sedis Comitatus Posoniensis, duos e prima Nobilitate penes priorem Vice Comitem candidari solere, quod subsistere non potest, cum sit mediate contrarium Articulo 56. 1723. et communi Consuetudini Comitatensi, non enim duo sed quatuor cum priori Vice Comite candidari solent.

In eodem §° dicit Szolgha Biró, latine significare Servorum Judicem, quod non subsistit, cum non Servorum, sed Servientium, id est juxta sensum Antiquitatis Nobilium Judex esset.$^{++}$

Caeterum praefatum Authorem iterato moneri, ut Cathalogum Nobilium Familiarum eminentiorum in antelato Comitatu Posoniensi existentium, qvantocyus pro revisione submittat, eo autem facto ab ulteriore Regiae hujus Cancellariae Dispositione praestoletur; Quoad suprafatae vero Civitatis Posoniensis Descriptionem, et Ejusdem Nominis Comitatus Supplementum, juxta praepositas observationes et Correcturas, semet dirigere, et accommodanda accommodare noverit atque debeat, In reliqua Eidem, Cancellaria haec Regia Hungarica Aulica manet addicta et benevola.

Per Eandem Cancellariam Regiam Hungaricam Aulicam.

Viennae 25. 7bris 1733.

[A külzeten:]

Matthiae Belio Opus Descriptionis Civitatis Posoniensis cum nonnullis Observationibus eatenus habitis remittitur.

498 Theophil Siegfried Bayer Bél Mátyásnak
Szentpétervár, 1733. október 25.

A Notitia első kötete elé írt és ott megjelentetett üdvözlő vers.

Theophilus Sigefridus Bayer,
Academiae Petropolitanae Socius, et Antiquitatum Professor,
Salutem Plurimam Dicit Matthiae Belio,
Societatis Scientiarum Berolinensis Regiae Collegae, Hungariam describenti.

Beli, vetustum Pannonii soli,
Omnisque vultum temporis, et vices,
Et foeta bellorum quod arma, et
Carpathios recolis tumultus,

Et barbararum nomina gentium,
Quotcunque dudum puluere Thracio,
Vel Pannonum foedae cruore,
Per memores viguere fastos.

Prisci labores orbis, vt inuidi
Carpent; ita insignis meriti decus
Crescet, recenti cum bonorum
Laude, per ora manusque seri

Aeui. Legentur factaque Amazonum,
Et res Philippi, vel patre filii
Maioris audaces, Triballis,
Illyriisque Scythisue pulsis.

Succedet AVGVSTO spoliis graui,
Et Dalmatarum et Bistonium, tuus,
De Sarmatis, TRAIANE, victis,
Et Dahicis triumphus.

Iam Caesarum diuersa pericula
Casusque, Romanae vrbis ad incitas,
Fastigio ab summo, redactae,
Praecipiti subitos ruina.

Illa legemus, ducta ab origine,
Postquam Getarum sera potentia
Istrumque paullatimque maior,
Aerias superauit Alpes,

Iactata saeuis vndique et vndique
Fati procellis, Hunnus vt in nouas
Successit ab Volga remoto
Et Tanai truculentus oras.

Districtus ensis, nomen et ATTILAE
Terrebit orbem; sed Catalanuica,
Heroe multa strage fuso,
Proelia spem pauidis reducent.

Quorsum vetustis immoror? et truces
Sermone diducto sequor Hungaros,
Germaniae crebro tumultu
Bella suis opibus cientes,

Vel prisca Regum nomina, vel viros
Virtute celsa laudeque nobileis,
Quod, docte BELI! obliuioni
Eximis, et patriae reponis.

Festinat, immensa AVSTRICAE DOMVS,
Omnesque magnis, gloria passibus
Post se relinquens, in theatro
Conspici: vbi LEOPOLDVS Ingens

Multa legetur pagina, et omnibus,
Aucta legetur CAROLVS imperi
Regnique maiestate, maior:
Qui veteres reuocauit artes,

Ianum Quirini clausit, et aemulum
Excessit AVGVSTVM. Aurea secula,
Custode rerum continentur
CAESARE. Non mihi vel metalla,

Quae diues antris terra recondidit,
Vel quae ferat miracula, nunc refer,
Natura; nam spectator adsum
Caesareorum operum. Flagrantes

Ostende terras, flumine CAESARIS
Saeui furoris vindice: vindicem
Da dextram, quae tot cateruas
Contudit indociles domari.

Inuicte CAESAR! quis locus est tuis
Quacunque inacessus legionibus?
Quae ferre possit vis ruentem
EVGENIVM medios per igneis?

Non solus vrbem Fuluius arduis
Obsepsit armis, Hannibalem simul
Armis repressit, quo rebellem
Imperio Capuam teneret.
Quae bella MAGNI grandia CAESARIS

Cum scribis, almae pacis et artibus
Late nitentem, cum recenses
Eloquio vbere, iudicamus

BELI! beatam TE; sed o vnice
Feliciorem! pagina CAROLVM
Extrema, si nobis cupita
Progenie referet PARENTEM!

Petropoli, ex Aedibus Academicis,
Anno MDCCXXXIII. VIII. Calendas Nouembres.

499 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1733. november 5.

Pénzt küld. (Valószínűleg Bél művének előfizetésére.)

500 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1733. november 6.

Tartalmát nem ismerjük.

501 Bél Mátyás Ráday Gedeonnak
Pozsony, 1733. november 11.

Művének Ráday általi dicsérését a szeretet jelének veszi. A jó polgár kötelessége hazájáért tevékenykedni. A kötet megjelenése késik. Nyugtát küld, köszöni az aszút.

Perillustri VIRO Juueni, Gedeoni de Ráda,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Non est, cur excuses silentium, cum habueris hucusque, quod ageres. Meum est potius, gratias TIBI habere, quod non me patiaris ex animo Tvo effluere. Certe, quod de opere meo tam praeclare sentias, ab amore erga me TVO, non iudicio, profectum puto. Non is sum cuius tenuitate possit gens nostra gloriari. Satis habeo, conari voluisse aliquid, quod illustrandae patriae sit accommodatum. Nam ita existimo, ad bonum id ciuem pertinere, vti, pro virili sua connitatur, ad bene merendum de patria. Quod ad opus meum adtinet, moram aliquam, mihi longe molestissimam, ei imprimendo, bellum, quod iam exardescit, iniecisse scias; breui tamen, omni cura atque studio, amoliendam. Metus est enim, ne, quod nunc per imperium, et Italiam diffunditur incendium, Batauos etiam corripiat. Ceteroquin, remitto TIBI apocham, quam TV, suo tempore, ei reddes, cui numerasti pecuniam: recepturus ab eo, cum prodierit Tomi I. Volumen istud primum.[1] De vendenda, si non cum foenore, saltem sine intertrimento huiate domo Vestra, securum TE esse iubeo. Curabo enim, vt intelligas, Vestri me esse longe studiosissimum. Quod reliquum est, vinum passum, quod mittis, vti grato animo accipio, ita non committam, quoties ex eo libauero, vt id sine praefatione salutis Vestrae fiat. Vale, et me, pro TVO more, porro ama. Pisonii MDCCXXXIII. die Sancti Martini festo.

502 Bél Mátyás Ráday Gedeonnak
Pozsony, 1733. november 15.

Közös barátjuk levelét továbbítja. Kéri, figyelmeztesse Darvas Józsefet, hogy 50 forintját adja meg.

Memoria!

Quas vides, communis noster amicus,[1] me indice, ad TE dedit. Meas interim, per famulitium Tuum, accepisse TE spero. Vnum est, quod TE maiorem in modum rogo. Perillustri Domino Josepho Darvass, Anno 1732. exeunte Aprili, mutuo dedi florenos 50 ea lege, vt per aurigam, Losontzino reducem, eos mihi remittat. quod quidem et verbis promisit, et scheda obligatoria. Hucusque autem, neque soluit, neque ad se scribenti,[2] respondet. Faxis, permoneas eum, vt soluas, vna et legitimam vsuram, nollem enim res ea ei molestiam loco altiori crearet. Pisonii 1733. 15. Novembris.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Gedeon de Ráda presentement à Péczel
Per Buda
[Pecséttel.]

503 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1733. november 20.

A levelet vivő ifjút ajánlja.

Clarissimo VIRO Danieli Haynóczy
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Qui has TIBI reddit, aliena commendatione mihi cognitus,[1] maiorem in modum a me petiit, vti se TIBI intimarem. Quod dum facio, vehementer rogo, ne male accipias, hanc audaciam meam. Vale optime, et pro singulari bonitate TVA mihi faue. Pisonii 1733. die 20. Nouembris.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Haynóczy, present à Sopron.
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:] 47. Reuerendus Matthias Bel, Verbi Dei Minister Posoniensis, 1733. die 20. Nouembris.

504 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1733. november 26.

Négy Pozsony vármegyei város leírásának revíziója során talált kifogások.

Sacrae Caesareae Regiaeqve Maiestatis Cancellariae Aulico-Hungaricae nomine Discreto Viro Matthiae Belio hisce intimandum. Parte Operis Ejusdem Geographico Historici Liberas Regiasqve Civitates Modrensem, Bazinensem, Sancto-Georgiensem, et Tyrnaviensem in se complectente, per Censores ad id ordinatos in Revisionem et Disqvisitionem accuratam sumpta existente, praesentibus annexas observationes eatenus connotatas fuisse, qvae Eidem Authori eo fine transmittuntur, ut juxta has corrigenda corrigere, et accommodanda accommodare noverit et debeat. Caeterum Eidem Cancellaria haec Regia Aulico Hungarica manet addicta et benevola.

Per Eandem Cancellariam Regiam Hungarico-Aulicam.
Viennae 26. 9bris 1733.

[Melléklet:]
Observationes
Circa descriptionem Liberarum Regiarumque Civitatum
Modrensis, Baziniensis, et Sancto Georgiensis

Quoad primam nihil notatu dignum occurrit.

In descriptione autem 2^{dae} Civitatis utpote Baziniensis §. 2. dicit Author binis in locis Krischitium Catharinae Palffy primum maritum fuisse tertio autem loco nominat ipsum Jakuschitzium, adeoque vel in uno vel altero loco erratum est.

Item eodem §. dabetur quod Summa pignoratoria pro qua Stephanus Illésházy Bazinium possederat M/140 florenis constiterit, in subnexis autem Rudolphi Imperatoris benignis literis cessionalibus M/140 Talleri habentur expressi, quae Sumae diversitas pluribus in locis reperitur.

Praeterea in iisdem literis cessionalibus deest annus in Dato. Millesimus Quingentesimus.

§° 11.

habetur, Virgines Bazinienses eximia Verecundia pollere. At ubi nupserunt liberius agere memorant eas imprimis quae referebant mores Castigatissimos nondum soluta Zona.

Hic §. subductus velut bonis moribus contrarius ommittatur.

Quoad Sanctum Georgium

§. 2.

Insertum est Privilegium Civitatis in puncta redactum, ab Imperatoribus Rudolpho et Matthia II Civitati huic concessum in quo jura etiam Territorialia Arcis et Civitatis attinguntur.

Totum hocce Privilegium, velut jura Privatorum involvens cum annotatione etiam Civitatis de usu Al[...?] Schorr vel Schoz[?] nominati ad folium altum posita exmittatur, cum et alioquin nec aliarum etiam Civitatum Privilegia inserta habeantur.

Observationes In Historiam Civitatis Tyrnaviensis

§. 14.

Inseruntur benignae literae Introductoriae et statutoriae Maximiliani Imperatoris ac Regis, pro parte Monialium de Insula Leporum Super Collatis Possessionibus Nagy et Kis Kolos etc. ad Abbatiam Kolos pertinentibus per extensum.

Emaneant per extensum, velut Supervacaneae, et per extractum duntaxat Succincta attingantur.

§. 23.

Totus hicce §us a verbis sub ipsa Regis optimi initia etc. usque ad finem ex rationibus per Magistratum Civitatis in apposita observatione Sua adductis exmittatur.

§. 35.

Diarium per Magistratum Civitatis ad hunc §um Authori Submissum, velut hystoria minus dignum, nequaquam inseratur, Incendium tamen post abitum Tököly ex civitate, interventum, illiusque descriptio pro memoria inseri libere poterit.

§. 40.

Ad Nomen Josephi addatur Imperatoris ac Regis.

In descriptione hodierni Urbis habitus.

§. 16.

Describitur activitas Tabularum Districtualium taliter. Agunt autem de omnibus iis controversiis de quibus Protonotarii olim in octavis et brevibus uti ajunt Judiciis constituebant. Quod non subsistit, adeoque ponatur. Agunt de omnibus iis controversiis de quibus Protonotarii olim extra octavalia et brevia uti ajunt Judicia in partibus constituebant.

Caeterum Cum magistratus etiam diversas observationes annotasset, ad accuratiorem vel maxime Civitatis hujus descriptionem spectandas, illas quoque Authori observare incumbet.
[Az alapirat külzetén:]
Matthiae Belio observationes ad Partem Operis ejusdem historici Civitates Modrensem, Bazinensem, Sancto Georgiensem et Tyrnaviensem in se complectentes connotatae ad Corrigendum transmittuntur.
3. Xbris Consignavi Domino Kunczt.

505 Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának
Pozsony, 1733. december 3.

Visszakapta Pozsony város leírását. Pozsony vármegye nemeseinek összeírását küldi és sürgeti a négy Pozsony vármegyei város leírásának revízióját.

Excelsa Cancellaria
Domini, Domini longe Gratiosissimi!
Recepi, Vrbis Pisoniensis Historiam, ab Excelsa Cancellaria, Dominis, Dominis longe Gratiosissimis, reuisam, censam, et benigne adprobatam. Eam ego Gratiositatem, non in lucris modo habeo, sed profiteor etiam, calcar mihi addidisse, vt laborioso adeo operi, tanto constantius insudem, quanto plus laudis habet, in arduis, sine taedio eo vsque elaborare, dum finis coronet opus. Mitto iam, exiguum de Nobilitate Posoniensis Comitatus, supplementum. Difficile, immo prorsus inexsuperabile fuit, Extractum praecipuarum Familiarum exhibere; cum familiarum quidem capita, nolint sese venditare in praecipuis; Historico autem difficile sit, de aliorum praerogatiuis referre aliquid in litteras, sine consensu eorum, quorum id maxime interest. Itaque cordatorum virorum suasu, quasi per transitionem, hanc de Nobilitate nostra, commentatiunculam, interserui. quam vt Excelsa Cancellaria, benignissime adprobare velit, maiorem in modum, atque id quidem, obsequentissime rogito: praecipue, cum diuturnior mora, et operi vniuerso sit noxia, et mihi ipsi indecora. Quia vero, supersunt adhuc ad censendum, Tyrnauia, Bazinga, Modra et Szent Györgyinum; has simul Vrbes, quam fieri potest, ocyssime reuisas cuperem: vti Tomo hoc primo, e manibus excusso, possim ad reliquos, eo expeditius proferre gradum atque operas. Hanc ego benignitatem, Excelsae Cancellariae pro more meo, referam in acceptis, et quem professus sum, gratum animum, migrabo numquam. Qui perseuero, inter sincerissima vota,

Excelsae Cancellariae
Dominorum, Dominorum longe Gratiosissimorum

Pisonii 1733. cliens obsequentissimus
die 3. Decembris. Matthias Bel.
[A külzeten:]
Ad Excelsam Cancellariam Regio-Hungarico-Aulicam, Dominos Dominos longe Gratiosissimos.
[A hivatal feljegyzése:] Praesentatum 8. Xbris 1733.

[Melléklet:]
Supplementum
Ad Comitatus Posoniensis Partem I. Membrum II. §. XXII.[1]
Ad Nobilitatem reliquam, quod adtinet, procul adsentatione dixerim, posse eam, non numero tantum, sed etiam generis antiquitate, atque rebus, pro rege, et patria, praeclare gestis, nulli non Comitatui, si non anteponi, saltem, conferri, iure optimo. Et multitudinis quidem, indicium, inde capi potest, quod, si re trepida, viritim insurgendum, aduersus hostem fuit, sex millium exercitus, turmis, seu Banderio, Archiepiscopi, accenso, cogi e nobilitate, nullo nego-

tio, potuerit. Dedimus, rei exemplum, in anni MDCLXIII. expeditione illa, quae ductu Forgáchii, Vjvariensis Capitanei, pessime ceciderat: quippe, Párkánensi clade, et occasu Vjvarini, terminata. Caussam, nobilitatis tam numerosae, indagantibus, istud occurrit: Insulanos, nempe, Nobiles, qui complures vicos, auita virtute partos, multis retro seculis, intemerati, et fere inaccessi ab hostibus, habitauere, non potuisse non, foecunda propagine, multiplicari: Extraneos autem, quibus periculosiora fuere omnia, et frequentibus cladibus funesta, nouis exsulum, ex interiore Hungaria aduentantibus colonis, increuisse subinde, nemo ignorat, nisi, conuersionum patriae, et, calamitosissimorum temporum, quae inde, a clade Mohátsiana, vsque ad Leopoldi Magni aetatem, Hungariae incubabant, prorsus sit ignarissimus. Ergo, cum exinaniri, prisca illa Nobilitate, oportuit Comitatus reliquos; noster hic, retrusior, et ab hoste securior, eius numero, et copia inualuit, vltra, quam id, possis opinari. Proinde, laborem nobis conflaremus, vti inexsuperabilem, ita non cariturum, seu obtrectatione, seu inuidia, si nomina, cum omnium, tum singulorum, quibus, indubia est, nobilitatis praerogatiua, scrupulosius consectaremur; maxime, cum sint non pauci, quibus cana quidem generis vetustas est, res contra angusta domi; atque iterum aliis, penes rem, sic satis lautam, et copiosam, nuperum admodum Nobilitatis axioma. Ergone, silentio praeteribimus, prouinciae nobilissima haec decora? Non id quidem facere, animus est: dabit se passim occasio, commemorandi, vetusta non minus, quam recentia nomina, quando possessionem vicorum, atque castellorum, mentionem habebimus. Ecquis enim, nisi peregrinus apud Pisonienses, ignorarit; Farkassios, Baloghios, Schlossbergios, Czingelios, Dobsaios, Korlatkőios, Ghylanios, Kerekesios, Korompaios, Bencsikios, Beniczkios, Jeszerniczkios, Spátzaios, Orbánios, Pulyaios, Sipekios, Horuáthios, Palástios, Jeszenákios, Andreánszkios, Feketheios, Zorkowszkyos, Csibaios, Bobokios, Somogyios, Vizkelethios, Piberios, Molnários, Zitkowskyos, Werbayos, Duchonios, Zauskios: et quis prosequatur, clarissima nomina alia? Sexcenta possemus dare, si eo res adtineret, vt numero certaretur. quod, quia necesse non est; vti nullius natalibus, meritis de patria, atque dignitati reliquiae, derogatum volumus quidquam; ita, non nobis, vitio versum iri, confidimus, quod in re, multis obnoxia difficultatibus, parcius iam versemur, quam erat propositum. Vtinam vero, pro se quisque, quod in sua gente, dignum memoratu est, etc.

Reliqua periodi pars, censa iam et adprobata est.

[A külzeten:]

Supplementum ad Comitatus Posoniensis Partem I. Membrum II. §. XXII. De Familiis Nobilibus.

506 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1733. december 12.

Krmann Dániel börtönbeli helyzetéről. Jó szolgálatot tett neki Haynóczi a nyolc forint küldésével. Azt mondják, börtönbe kerülésének okozóját megégették. Notitiája első kötete megjelenésének akadályáról. Már a második és harmadik kötettel is nagyjából készen van.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczyo
Salutem Plurimam Dicit Bel.

Non potuisti TV quidem de Kermanno mereri, seu melius, seu opportunius, quam misso florenorum 8 subsidio.[1] Enimuero ad obulum fiscus eius reciderat iam, cum TVIS accipio. Cibus et potus liberaliter ei a nostris ciuibus suppeditatur; sed ministeria, quae ei fiunt singulas in hebdomadas, dissoluenda, ligna item, comparanda, demerendae subinde sunt vigiliae. Spes libertatis eius adfulget nulla. Venceslaus interim, qui tragoediae huius occasio fuit, magistratibus suis redditus, atque gladio percussus, ignique concrematus esse fertur ad Stražniczium.[2] Ad operis mei Tomum I. quod adtinet, sufflaminis ei quidpiam positum est ex bello Gallico.

quod Batauos, mercatores maxime librarios, adtonitos fecit.[3] Sed, quid quid hoc est remorae, breui superabitur. Mihi iam II. et III. Tomus, maturius sub manu. Haud credo, tantillum temporis, quemquam in damnis habiturum. Vale, et nos ama. Pisonii 1733. die XII. Decembris.

507 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1733. december 14.

A nemesek jegyzékének összeállításánál Pozsony vármegye (és a többi vármegye) esetében is várja meg a hivatalos összeírások eredményét.

Sacrae Caesareae Regiaeqve Majestatis Cancellariae Regiae Hungaricae Aulicae nomine discreto viro Matthiae Belio hisce Intimandum. Supplementum Comitatus Posoniensis, praecipuae, et eminentioris Nobilitatis Familias in se continens Sub Tertia Mensis et Anni decurrentium infrascriptorum per Eundem submissum Cancellariae huic Regiae Hungaricae Aulicae redditum qvidem extitisse, qvia nihilominus circa formandum Nobilium Familiarum Regestrum, et Cathalogum non exiguae occurrerent Considerationes. — Hinc eidem praesentibus comitti, ne Familias Nobiles etiam eminentiores, et antiqviores tam in praefato Posoniensi, qvam aliis qvoqve Regni Comitatibus in Seriem et Regestrum tam diu donec Investigatio Nobilitatis per Altefatam suam Majestatem Sacratissimam suo modo peragi ordinata, in finem deducta extiterit, summere velit. Qvod ipsum dum eidem Authori pro sui directione, et debita observantia Cancellaria haec Regia Hungarica Aulica Responsi Loco rescriberet Ipsi benevola insimul et addicta manet

Eadem Cancellaria Regia Hungarica Aulica.

Viennae die 14. Xbris 1733.

[A külzeten:]

Matthiae Belio injungitur ne Cathalogum Potiorum Familiarum usqve finem ordinatae Nobilium investigationis, conficiat.

18. Xbris consgnavi Domino Kunczt pro transmissione.

508 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1733. december 16.

Tartalmát nem ismerjük.

509 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Pozsony, 1734. február 28.

50 éves. Notitiája megjelenésének akadályáról. A könyvkereskedő az előfizetési pénz visszaadását ígérte a türelmetleneknek. A Krmann számára küldött négy forintot megkapta. Kotsmáry kiszabadult.

Clarissimo VIRO Danieli Haynoczio,

Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Pietatem, erga me, Tuam, et magni facio, et, vt possim remunerari, operam dabo. Viuo, quae Dei est gratia, vegetus, non minus animo, quam corpore; nunc demum quinquagenarius senex. Reliqua permitto Diuinae bonitati, quae res meas tutabatur, promouitque adhuc. Ad operis mei editionem, quod adtinet, nemini ea molestior est, quam auctori, cunctatio: tametsi non tam bibliopolae culpa, quam temporum, quae est, vicissitudine, contracta. Nam bibliopola quidem, aes praenumeratum, his se redditurum spondet, qui noluerint alterutribus mensis moram ferre

patienter. Ergo, superest, vt mecum patienter Te habeas, nullum, siue famae, siue pecuniarum facturus dispendium. Nummos florenos quatuor, in rationes Kermanni nostri relatos, rite mihi reddidit tiro Hliban. Kotsmarius, propediem libertati restituatur.[1] Vale, et saluere iube, quibus est nostri quaedam recordatio. Pisonii 1734. Pridie Calendarum Martii.

510 Bél Mátyás III. Károly királynak
Pozsony, 1734. március 26.

Kizárólagos szabadalmat kér 12 évre Notitiája megjelentetéséhez.

Sacratissime Imperator,
Rex et Domine Domine naturaliter Clementissime!

Quae DEI Optimi Maximi, et Sacratissimae Maiestatis Vestrae, gratia est, atque clementia, Notitia Hungariae Nouae Geographica, sub vmbra alarum Maiestatis Vestrae, plus quam decumano labore, sumtu autem, priuati hominis fortunas, longe supergrediente, elucubrata, hic Viennae in Caesareo-Regia Typographia, maiori in folio, quin et charta, quam regalem vocant, tandem imprimi coepta est. Cum autem iustus subsit metus, ne Opus pretiosum adeo, et cum laboris, tum impensarum ingentium, a maleuolis et alieno honori ac lucro insidiantibus, vel integrum, vel per partes, vel etiam redactum in compendium, aut in alias linguas versum, et interpolatum recudatur: adeoque, non auctor modo; sed etiam bibliopola, sperato laboris et sumptuum fructu, excidere cogantur; quin immo, opus ipsum, summa diligentia, fide autem elaboratum integerrima, erroribus et sphalmatibus foedetur, deturpeturque.

Sacratissimam Caesareo-Regiam Maiestatem Vestram, submississimi cum obsequii testificatione, exorandam volui debuique; vti, dictam Notitiam Hungariae Nouae Geographicam, Diuisam in partes Quatuor, et in Tomis sex cum Censura Excelsae Cancellariae Hungaricae Regio-Aulicae prodituram, benignissimo priuilegio suo, ad annos duodecim, eum in modum clementissime praemunire dignetur, vt nemo, siue Spiritualium, siue Laicorum, siue Nobilium, siue ignobilium; Eruditorum, vel rudium; Bibliopolarum, Bibliopoegarum, aut Typographorum, denique quorumcunque Institorum aut veteranorum, memoratam Notitiam Hungariae Geographicam, totam, vel per partes, in compendio, vel in alias quascunque linguas translatam, interpolare, typis denuo exprimere, vel alibi impressam, in Regna Maiestatis Vestrae haereditaria, atque Hungariam in primis, et partes ei adnexas, sine meo auctoris, aut haeredum meorum, praescitu, inuehere, vendereque ausit ac sustineat. Si vero praeter opinionem, a lucripetis, Priuilegium Sacratissimae Maiestatis Vestrae, quoquomodo violaretur; vt praeuaricatores istiusmodi, ad mulctam pecuniariam, in priuilegio clementer definiendam, et Fisco Maiestatis Vestrae, atque auctori, aut eius haeredibus, ex aequo pendendam, per Magistratus locorum, Spirituales, vel Ciuiles, omni cum seueritate adigantur, exemplaria, in Fiscum Maiestatis Vestrae, referantur; eaque ratione aequi et iusti ratio exactissima obseruetur.[1]

Quam Maiestatis Vestrae Caesareo-Regiam Benignitatem, demississimi obsequii testificatione, aeternum prosecuturus, perseuero, dum viuo

Sacratissimae Maiestatis Vestrae,
Caesaris, Regis et Domini Domini naturaliter Clementissimi,

subiectissimus
Matthias Bel,
Auctor.

Anno 1734.
die 26. Martii.

[A külzeten:]
Ad Sacratissimam Caesareo-Regiam Maiestatem, Dominum Carolum VI. Dominum naturaliter Clementissimum Supplex et Memorialis libellus introscripti.
[A hivatal feljegyzése:] Praesentatum 1. Aprilis 1734.

511 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1734. május 1. körül

Térképet küld.

512 III. Károly király Bél Mátyásnak
Bécs, 1734. július 26.

Bél Mátyás (és örökösei) a Notitia kiadására és terjesztésére tíz évre kizárólagos szabadalmat kap.

Nos Carolus 6. etc. Memoriae commendamus etc. Quod posteaqvam Fidelis noster Matthias Bel Notitiae Hungariae novae Geographicae Author Maiestati nostrae humillime repraesentasset,[1] qvaliter eadem notitia Hungariae novae Geographica plus qvam Decumano labore, sumptu autem Privati Hominis fortunas longe supergrediente elucubrata, hic Viennae in Typographia, majori in folio et charta regali imprimi caepta esset;[2] Et siqvidem Idem Author metueret, ne opus hocce adeo pretiosum et tam Laboris qvam Impensarum ingentium, a malevolis, et alieno honori ac lucro insidiantibus, vel integrum, vel per partes, vel etiam redactum in Compendium, aut in alias Lingvas versum et interpolatum reducatur, taliterque non solum Ipse Author, sed etiam Bibliopola sperato Laboris et Sumptuum fructu excidant et frustrentur, qvin imo ipsum qvoqve praenotatum opus summa diligentia elaboratum erroribus foedetur. Hinc dictus Author Matthias Bel Maiestati nostrae in eo humillime supplicavit, qvatenus praefatam Notitiam Hungariae novae Geographicam, in quatuor Partes divisam et in Tomis sex prodituram benignissimo Privilegio nostro eum in modum, ut nemo sive Spiritualium, sive Laicorum, sive Nobilium, sive Ignobilium, Eruditorum vel Rudium Bibliopolarum, Bibliopoegorum aut Typographorum, deniqve qvorumcunqve Institorum aut Veteratorum memoratam Notitiam Hungariae novae Geographicam, totam vel per Partes, in Compendio, vel in alias qvascunqve Lingvas translatam interpolare, Typis denuo exprimere, vel alibi impressam, in Regna nostra Haereditaria, atqve Hungariam imprimis Eidemqve annexas Partes sine Ejusdem Authoris, aut haeredum Ipsius praescitu invehere et vendere ausit, clementer munire dignaremur. Hinc nos praenotati Authoris demissa supplicatione clementer permoti, ac etiam benigne perspectum habentes, graves sumptus pro elegantiori Typo mandando praenotato opere reqvisitos non aliunde qvam ex praenumerationibus haberi posse, id Eidem Authori Matthiae Bel ejusdem haeredibus de Caesareo Regiae Potestatis nostrae plenitudine et gratia speciali clementer annuendum et concedendum esse duximus, qvatenus idem praedeclaratum opus notitiam Hungariae novae Geographicam in se continens, libere imprimi divendi et distrahi facere, hocqve benigno Indultu et annuentia nostra tam Idem Author Matthias Bel, qvam et praementionati ejusdem haeredes, per Decem integros Annos uti frui et gaudere possint et valeant. Nemini autem e contra sive spiritualium sive Laicorum sive nobilium sive Ignobilium, Eruditorum vel Rudium, Bibliopolarum, Bibliopoegorum aut Typographorum, deniqve qvorumcunqve Institorum aut Veteratorum memoratam notitiam Hungariae novae Geographicae totam vel per Partes, in Compendio, vel in alias qvascunqve Lingvas translatam interpolare, Typis denuo exprimere, vel alibi impressam, in Regna nostra Haereditaria atqve Hungariam imprimis eidem annexas Partes, sine ejusdem Authoris et ejusdem haeredum praescitu invehere et vendere tempus intra praemissum palam vel occulte sub Poena Confiscationis ejusmodi Exemplarium, ac praeterea decem marcarum Auri puri in una Fisco nostro Regio, in altera vero medietate Eidem Authori vel ipsius haeredibus applicandarum licitum sit aut permissum. Prouti clementer annuimus et concedimus, ac serio et firmiter inhibemus praesentium per vigorem. Qvocirca universis et singulis cujuscunqve status, gradus honoris officii ac praeeminentiae fidelibus nostris, ubivis

in praerepetito Regno nostro Hungariae Partibusqve eidem annexis constitutis et commorantibus signanter vero Comitatuum qvorumcunqve Supremis et Vice Comitibus, Judicibus Nobilium et Jurassoribus, ac totis Unviersitatibus, prout et Regiarum ac Liberarum Civitatum nostrarum, aliorumqve Locorum Privilegiatorum Judicibus Juratisqve Civibus et Senatoribus ac Ipsis Communitatibus, praesentium nostrarum notitiam qvoqvomodo habituris, harum serie benigne committimus et mandamus qvatenus mentionatum Authorem Matthiam Bel, ejusdemqve haeredes in impressione et distractione praememorati operis, intra praespecificatorum Decem Annorum spacium nullatenus turbare, aut impedire praesumatis, vel satis ausi modo aliqvali, qvin potius Eundem et Eosdem hacce benigna Concessione et Indulto nostris, tempus intra praemissum, libere et absqve omni impedimento uti, frui, et gaudere permittere, alios vero qvi ejusmodi opus imprimere, vel aliunde inducere attentarent, ab ejusmodi impressione et introductione, multo magis vero distractione, Serio, et sub Poena supranotata Prohibere, Ipsiqve Authori Matthiae Bel et haeredibus Ejusdem hoc in passu toties qvoties necessum fuerit authoritate etiam magistratuali assistere modis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Praesentibus perlectis Exhibe[...] restitutis. Datum in Archi Ducali Civitate nostra Vienna Austriæ die 26. Mensis Julii Anno Domini 1734. Regnorum.

[A külzeten:]

Indultum pro Matthia Bel notitiae Hungariae novae Geographicae Authore, qvatenus Ipse ejusqve haeredes et non alter, praenotatum opus per Decennium imprimi et distrahi facere possint.

Augustus 1734.

Protocollatatum folio 224.

513 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1734. augusztus 3.

Tartalmát nem ismerjük.

514 Bél Mátyás III. Károly királynak
Pozsony, 1734. augusztus eleje

Kéri, hogy az országleírás sok munkájára való tekintettel az uralkodó engedélyezze neki szolgálati segítőtárs alkalmazását.

Sacratissime Imperator
Rex et Domine Domine longe Clementissime!

Annus iam est quintus et decimus, cum ad scribendam Historiam Hungaricam, indulgente Augustissima Maiestate Vestra, animum adieci. Tametsi vero, indefesso labore, curis atque impensis, priuati hominis fortunas multum exsuperantibus, sub benignissimo Augustissimae Maiestatis Vestrae patrocinio, eo vsque profeci, vt pars Operis Geographica, iam sub proelo sudare coeperit; quominus tamen plura potuerim consummare, muneris mei, quo apud Augustanae Confessionis Ciues Posonienses fungor, concatenati labores, impediuerunt. Qua quidem difficultate, vt Opus vtilissimum, expedirem, atque ei elaborando, plusculum et temporis, et diligentiae impendere possem:

Sacratissimam Maiestatem Vestram, Regem ac Dominum meum longe Clementissimum, suppliciter et conceptissimis precibus exorandam duxi; vti, pro innata sibi benignitate, et mirifico in meliores litteras, amore Suo; clementer indulgere velit, quo, muneris Adiunctum, mea ipsius impensa, sine ulla ciuium molestia alendum, adsciscere, et eius opera, in procurandis dicti muneris mei certis quibusdam occupationibus vti ac frui, tuto possim ac valeam.

Quam Sacratissimae Maiestatis Vestrae incomparabilem benignitatem, indefessa apud Deum Optimum Maximum pro Maiestate Vestra, deprecatione, aeternum demeriturus sum,

Sacratissimae Maiestatis Vestrae
Regis ac Domini, Domini longe Clementissimi

subiectissimus
Matthias Bel.

[A külzeten:]
Ad Sacratissimam Caesareo-Regiam Maiestatem, CAROLVM SEXTVM Dominum Dominum longe Clementissimum demississima Instantia Introscripti.
[A hivatal feljegyzése:] Praesentatum 7. Augusti 1734.

515 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1734. augusztus 24. körül

Tartalmát nem ismerjük.

516 Bél Károly András Bél Mátyásnak
[Pozsony], 1735. február

Köszöntő vers atyja 50. születésnapjára.

Praeclaram Natorum Indolem,
tamquam Efficacem, Parentum, pro alleuiandis morbis, curisque
medicinam, Anno MDCCXXXV. XXIV. Februarii,
Tempore, felicis recursus,
Diei Nominalis,
Viri Admodum Reuerendi, atque Celeberrimi,
Matthiae Belii,
Ecclesiae Euangelicae Posoniensis,
Pastoris vigilantissimi, meritissimi,
Parentis sui, ad cineres vsque deuenerandi,
in Filialis obsequii testificationem,
agresti calamo cecinit,
Carolus Andreas Belius,
Artium Liberalium Cultor.

Longa dies brumae, glacialibus aspera ventis,
Taedia magna parat, Lachesis mala retia nutrit,
In sanos, morbos adfert, ruit impete velox,
Falce furente ruit, mors in iuuenesque senesque,
Vtque rapit iuuenes, sic ad se ducit adultos,

Discrimen nullum scit, in alta Palatia Regum,
Ingreditur, Dominos non respicit illa potentes,
Lege vocat cunctos, Lex aspera! legibus huius,
Reges vt seruus, iuuenes, vt subsit adultus;
Sic subsunt omnes. Cui non haec bruma nocebit?
Qua sol cornigerum, currens, post terga relinquit,
Inde datum molitur iter, tropicumque repenti
Accedit cursu, radios quoque spargit abinde
Densos, calfaciunt terram, multoque vapore,
Aer stagnauit; nam sustulit Aeolus auras,
Imperioque suo, cunctos reuocauit, et istum,
Hispanicam classem, submergat, at ille Britannos,
Ad Siculos pellat. Quid mirum semina morbi,
Quodsi spargantur, si fata sinistra resurgant,
Aere tranquillo, quum sint ad classica venti,
Hyppodatis iussu. Febris vis, obruit istum,
Illum debilitant, vt sunt, contagia mille,
Hunc, dolor in lectum capitis deponit, et illum
Languor membrorum, vetat exiuisse iacentem.
Hem! sic bruma viros censet, corrupta vapore;
Hanc in censuram venit Meliboeus, et ecce,
Vi morbi tactus, fertur renouasse dolorem,
Quem pia concepit, per tristia fata Menalcae,
Turba, nec aeger agit magnus Meliboeus in agris,
Ille gregem, non lacte suos, velut ante, refecit,
Verbi nunc lactat, positas nec in ordine vites
Circuit et reficit; salices nunc carpit amaras
Omne pecus, moerore gemit, Meliboeja, doletque
Fata, luem damnat, sua quum contagia lustrat.
Conueniunt Medici, Podalyrius, atque Machaon,
Consilium capiunt, Boream suadentque reducant
Legati, responsa ferunt, fert Aeolus auras.
Promittunt aegro medici spirante salutem
Vento, discussis modicum stagnantibus auris;
Horret adhuc animus, manifestaque gaudia differt,
Dum stupet, et tanto, cunctatur credere voto.
Euntes vero Medicis respondet, et adfert
Auram purgatam; coepit Meliboeus ouare,
Sanior esse simul; nati de pectore vota
Vota ferunt, gratantur ei, tum filius vnus,
Dilecto patri, gracili dum voce perorat,
Exhilarat patrem, patrem vis aspera siuit
Morbi. Cur Meliboee tuis, turbarer iniquis
Fatis? ecce redit, purus post nubila Phoebus,
Fertque refertque diem, nunc terque quaterque serenam,
Auram stagnantem, commouerat aura secunda,
Candidus ire dies consueuit, nube repulsa,
Arcet cum nebula morbos. Meliboee quid ergo?
Aeolus oratus, precibus motusque remisit

Ventos. Mox melius coepit Meliboeus haberi,
Quaeue prius Lachesis, constrinxit retia, iam nunc,
Soluit et indulsit vires, quas perdidit olim,
Reti retracto. Sed, quid Meliboeja moramur?
Mi dulces Musae! mi grata caterua sororum,
Huc ades et mecum, patri pia vota, sorores,
Dicite, quem cerno, Lachesis vitare ruinam,
Auxiliante Deo: Morbus tentauit eundem;
Verum non potuit hunc in sua ducere castra,
Restitit ipse DEVS, simul et medicina proborum
Doctorum. Sic atra tulit mors victa, repulsam,
A victore DEO, quem supplice voce rogaui,
TE sinat incolumem rursus TVA festa videre.
Ecce locum precibus, summum dat numen ab altis,
Et facit, vt cunctos lapsos spe, rursus in altum
Erigat, et nebulis pressis, Phoebea remittat
Lumina; dispellant nubes, nebulasque; nouasque
Reddat ei vires, quem fregerat ante vigentem.
Iam Celebres MVSAE, mecum, noua gaudia plebi
Colligite, et claris nomen celebrate theatris,
Numinis atque suum, sufferte per astra, fauorem,
Quo me, quoque meos, et quo pia corda leuauit,
A moerore graui, quem morbus contulit ipsi:
Cuius, dulcis amor, nos semper amabat, alebat.
AT Diui cunctos, sanat medicina dolores,
Accedit vigilans Doctorum cura virorum;
Sic, vt vtraque, DEI, Medici, virtute refectus,
Non egeat Medicis, nec lectis mollibus aeger,
Nec lacrymis vlis, hodierna luce dolentes
Iam video. Taceant Niobes Niobumque dolores,
In Charitum risum, vertantur, et omnia prorsus
Praegnanti clamore vacent, Moerentia tandem,
Alcynum positis requiescant ora quaerelis,
Iamque refert, noua vota Diis pro patre canamus,
Vos Musae, Tv mater amans, vos atque sorores,
Et vos carorum fratrum, pia corda parenti,
Dicite vota pio, reduntia festa vouete
Fausta; precare, cohors turbata dolore: Resurgat
Haec TIBI festa dies, per plurima tempora, sano.
Et mea vota fero paucis, TV viuito fortis,
Fortiaque aduersis opponito pectora rebus.
Viue mihi, tutela, decus, laus vnica semper,
Vt fueras hucdum, nostri studiosus honoris,
Sis vltro: fateor me TEQVE TVASQVE perennes
Virtutes, in amore pari, tandemque secundis,
Nec non aduersis culturum, tempore quouis,
Vt quoties venti, contraria flatibus in TE,
Contulerint, toties gaude, praesentibus illis,
Atque recordando virtutum, plaudere possis.

Di faciant, liceat gaudere mihique TVISQVE
Nominis hocce die, quo TV bona tempora cernis,
Iungere mente pia, solemnia gaudia iunctim.
Iam vos huic mecum, pergratae plaudite Musae,
Laetitiae date signa meae, date vota PARENTI.

517 Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek
Bécs, 1735. március 27.

A fővárosban van: egyrészt családja látogatására, másrészt a Notitia első kötetének megjelenése ügyében. Sok akadály után április közepén az előfizetők megkapják Straubtól a kötetet, ugyanakkor előfizethetnek a második kötetre. Köszöni a Krmann Dánielnek nyújtott támogatást.

Clarissimo VIRO Danieli Haynotzio,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Accessi ad vrbem, cum inuisendae familiae meae caussa,[1] tum in primis, vt consummato iam Tomo 1. propitiam Lucinam conciliarem. Miror proinde, quod passus TIBI sis. persuaderi, fucum me orbi erudito facere voluisse. Nihil eorum est, quae, fama mendax, diuulgauit; Istud certum, non vnum sufflamen, retardasse molitionem honestissimam. Quidquid autem, impedimentorum, se ingessit hucusque, totum id a Typographiae operis profectum est. quae, cum maxime debuissent festinare, nunc hac, nunc alia caussa, impediabantur. Jam, quia in vado res omnis est, atque, publici iuris futurum est Volumen I. medio fere Aprili, Tuae bonitatis erit, prouidere, vt, qui aes praenumerauerunt in Tomum I. iidem apud Straubium, quod suum est, tempestiue repetant, atque destinatam, Tomo II. pecuniam, eadem illa occasione, repraesentent. Ceteroquin, quod Tuam, erga Kerrmannum, pietatem, testari voluisti denuo, accipio non secus, ac si praestitum mihi fuisset beneficium. Valet is quidem, sic satis bene, vtinam proxime liber. Bene TE habe, et nos, more Tuo, ama; id maiorem in modum abs TE petit, amicus abs TE penitus cognitus. Vindobonae Anno MDCCXXXV. VI. Kalendarum Aprilis.

518 Raymann János Ádám Bél Mátyásnak
[Eperjes], 1735. április 20. körül

Sürgeti a Notitia első kötetét. Tudakozódik a Zmeskáltól küldött pénzről. A superintendensekről érdeklődik.

519 Bél Mátyás Raymann János Ádámnak
Bécs, 1735. április 27.

Válasz Raymann kérdéseire: Straub azoknak, akik a Notitia második kötetét előjegyzik, az első kötetet 12 helyett 10 forintért adja. A kinyomtatott első kötet Wielandttól vihető el. Ha a Zmeskáltól kapott pénzt Raymann küldte, ki fogja egyenlíteni. A superintendensekről Pozsonyba visszatérve fog írni. Kéri, hogy a Notitia előjegyzésének viselje továbbra is gondját.

Excellentissimo Viro Johanni Adamo Raymano
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Nihil mihi litteris TVIS accidere poterat gratius. Qvae si nihil continuissent qverelarum beatum me credidissem. Tria earum sunt Capita. Et primum qvidem illud, qvod ad Tomum I.

Operis mei attinet, prorsus ad rationes Straubij spectat. Egi cum eo heic praesens qvid hoc novae rei esset. Respondit ille nunqvam sibi in mentem venisse, ut augeret et designatam praenumerandi aeris Summam. Istud voluit: Si qvi essent qvibus in Secundum Tomum libere[n]t aes anticipato repraesentare; his Tomum primum Florenis decem permissum iri, cum alias nonnisi Florenis duodecim veniet. Haec ejus Sententia est.[1] Qvod vero ad impressum jam Tomum I. adtinet, tolli is potest apud Joannem Michaëlem Wielandt Mercatorem Pisoniensem; sed ea lege ut restitutas Apochas Floreni iterum octo commitentur, acceptis denuo Apochis in Tomum seqvuturum, neqve enim poterit alias exhiberi primus iste Tomus. Jam ad nummos ab Zmeskalio acceptos venio. Memini eqvidem missos mihi Florenos aliqvot fuisse, sed an TVI fuerint ambigo, nam et Pisonio denatus Clarissimus Bohurad exempla illuc detulerat. Sin tamen ita se res habeat, ut ad TE pertineat aes illud, haud defuerim aeqvitati. Uti enim amicos aere non emo, ita neqve aere perditos vellem. De Super Intendentibus qvid sentiam, ubi rediero Posonium uberius perscribam. Nunc enim octidui plusminus spatio isthic mihi divertendum est, ut reddam Caesari qvod est Caesaris.[2] Vale Amicorum decus et rem praenumerationis habe TIBI porro pro TVA bonitate commendatam. Windebonae 1735. 5. Calendarum Maij.

520 Jacopo Facciolati Bél Mátyásnak
[Padova], 1735. május 11.

Örül, hogy Bél megjelenteti nagyon várt művét. A neki szánt kötetet Foscarenohoz küldje. Novembertől májusig logikát tanít, sok idejét leköti a szeminárium. Küldi Nizolius-kiadását. A latin szótáron dolgozik. Bél művéhez nem tud kiadót találni Olaszországban. Üdvözli Radvánszkyt.

Gratulor etiam atque etiam tibi primum, quod Hungaricam historiam tantopere expectatam emittere coeperis,[1] deinde mihi, quod per tot annorum silentium ex animo tuo penitus non effluxerim. Volumen, quod mihi pro tua liberalitate offers, tradere poteris Marco Foscareno, Veneto ad Imperatorem Legato, cui ego hac ipsa de re statim scribo. De me autem quid quaeris? Pulcherrimos musarum menses a Kalendis Novembribus ad Maias usque in Logica studia insumere cogor; et si quid superest temporis, absumunt seminarij curae non sane leves. Nizolium edendum curavi; sed quam parum de meo in editionem illam contulerim, discere potes ex Praefatione.[2] Si tibi non est ingratum, aut incommodum, ejus exemplar mittam ad Amannum[3] tuo nomine. Nunc urgemus lexicum Latinum;[4] quod jam pervenit ad litteram longam. Observationes Criticae, quas mihi significas, non dubito quin sint optimae; sed hoc quidem tempore neque si ex Jovis capite exeant, editorem in Italia invenient.[5] Vix dici potest, quantum detrimenti ceperit librorum mercimonium, totaque res typographica ex hoc gravissimo bello, quod omnia ad se trahit. Nihil jam in lucem producitur typis Italicis, nisi vel Societatum, vel ipsorum Scriptorum aere. Ceterum non deessent viri docti, qui operi edendo operam tuam navarent ea fide et industria, quam requiris. Perge nos amare: et si commode potes, salutem plurimam meo nomine mitte praestanti viro Ladislao Raduanskyo. Vale. V. Idus Majas MDCCXXXV.

521 Bél Mátyás a helytartótanácsnak
Pozsony, 1735. május 20.

Kéri, hogy sürgessék Nyitra és Bars vármegyéknél a vármegyeleírások javíttatását és bővíttetését.

Serenissime Dux,[1] Domine, Domine Clementissime!
Excelsum Consilium Regium Locumtenentiale!

Quae DEI Optimi Maximi, et Suae Caesareo-Regiae Maiestatis gratia est, Primus Operis mei, quod de Hungaria scribere exorsus sum, Tomus, luce publica donatus iam est. Hunc, opitilant numine, alter sequi deberet; quippe typis iam traditus; nisi Inclytorum Comitatuum, Nitriensis et Barschiensis Historia, honestissimum institutum sufflaminaret.

Complures anni abiere, cum vtriusque memorati Comitatus elucubratam a me Descriptionem ad reuidendum, emendandum et amplificandum ita iubente Benignissimo Caesareo-Regio mandato, cum debita obsequii testificatione, Excellentissimis Dominis Supremis Comitibus, et Eorum beneficio, Inclytis Vniuersitatibus transmisi: certa spe fretus, fore, vt recensentur non necessaria, falsis substituantur certa, et locorum potissimum situs, ex vero adnotentur.

Quia tamen plura fuisse impedimenta accepi, quae dictam reuisionem augmentationemque laboris mei retardauerunt hucusque; Nunc autem, ita poscente, totius Operis dispositione, vt iidem illi Comitatus, in Tomo secundo exprimerentur.

Serenissimum Ducem, Excelsum item Consilium Regium Locumtenentiale, obsequentissime rogandum duxi, debuique; vti, pro Sua erga meliores litteras, et Patriae in primis decus, propensione, memoratorum Comitatuum Reuisionem et augmentationem, (feruentibus iam Typographorum operis) accelerari facere, benignissime dignarentur, ne, si transilire eos oporteret, Opus concinne dispositum luxari, et eorundem Comitatuum Historiam, contra situs ordinem, loco alieno, interseri debeat.

Quam Serenitatis Regiae, Domini Domini Clementissimi, et Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii, singularem benignitatem, aeternis laudibus, prosequuturus manebo, dum viuam, inter vota felicitatis perpetuae

Serenissimi Ducis, Domini Domini Clementissimi,
Excelsi item Consilii Locumtenentialis Regii

Posonii, Anno 1735. deuotissimus
die 20. Maii. Matthias Bel mp.

[A külzeten:]
Ad Serenissimum Ducem Locumtenentem Inclyti Regni Hungariae Regium, Excelsum item Consilium Regium Locumtenentiale humillimus libellus memorialis Introscripti.
[A hivatal feljegyzése:] 20. Maii 1735. — Matthias Bel instat in eo: quatenus Excelsum Consilium, Comitatuum Nittriensis, et Barsiensis situs Historiam accelerari facere dignetur, ut Eandem Operi suo, quod de Hungaria scribit, inserere possit.

522 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1735. május 21.

Tartalmát nem ismerjük.

523 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1735. június 9. körül

Tartalmát nem ismerjük.

524 Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak
Pozsony, 1735. június 12.

Idézi Facciolati neki szóló üdvözletét. Közli, hogy a Notitia első kötete megjelent; ha megkapta, küldje a pénzt a másodikra.

Perillustri VIRO Ladislao da Rádvány,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Reduci Vindobona, quorsum me tradendi operis mei officium exciuerat, litterae Jacobi Facciolati sunt redditae. Varium, pro more nostro, argumentum expromebant. In his illud praecipuum, quod in hunc modum epistolam claudit: „Perge nos amare: et, si commode potes, salutem plurimam meo nomine nuncia, praestanti viro, Ladislao Radvanskyo."[1] haec ille, quae, non putaui aequum, ad TE non perscribere: cum officii, cuius sum obseruantissimus, caussa; tum, vt, si quid habeas, quod scire voles, communem amicum, id, quam primum significes. Reliquum est, vt TE faciam certiorem, Tomum primum, excusum tandem,[2] Vestram, seu auiditatem opperiri, seu nauseam. Quidquid fuerit, Tuum est, (et, qui sunt consortes alii) vt recepto volumine, aes, in alterum quam proxime potes, repraesentes. Vale, et meo nomine, parenti TVO, seni venerando, matri item, et toti genti Vestrae, multam salutem dicito. Pisonii apud Quados, anno MD.CCXXXV. die 8. Triadi festo.
[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Jean[!] de Rádvány, presentement à Rádvány
Per Neusohl
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4.x.

525 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1735. június 13. körül

Prodromusát és Oláh-kiadását küldi.

526 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1735. június 27.

Tartalmát nem ismerjük.

527 Bél Mátyás de Dieden bárónak
[Pozsony], 1735 nyara?

A Notitia első kötetét küldi. Kéri, hogy juttassa el az angol királynak.

528 Giusto Fontanini Bél Mátyásnak
Róma, 1735 nyara

Juvencus Coelius Calanus Dalmatáról.

529 Bél Mátyás a helytartótanácsnak
Pozsony, 1735. augusztus 13.

A másfél évtizede császári támogatással kezdett országleíró munkájához kéri, hogy hat vármegye leírás-tervezetét a helytartótanács az illető vármegyékkel javíttattassa és bővíttesse ki.

Serenissime Dux,[1] Domine Domine Clementissime,
Excelsum Consilium Locumtenentiale Regium,
Domini Domini longe Gratiosissimi!

Cum in illustranda Hungaria, cuius describendae prouinciam, indulgente Augustissimo Caesare, et Rege benignissimo, ante tria fere lustra, suscepi; id mihi propositum habeam, vt praeter natiuos locorum situs, regionis ingenium atque habitus, incolarum varietas, instituta moresque, quin et familiarum decora, et quae sunt digna memoratu, reliqua, accurate expromantur; et vero, in tanta rerum multitudine ac diuersitate, pronum sit, et tunc labi errareque, cum minime reris: Ea fuit Suae Maiestati Sacratissimae benignissima voluntas, vt ad praecauendos errores, aut offensas quascunque alias, Singulorum Comitatuum Historiam, rerum periti; ac si id commode fieri possit, Ipsae Vniuersitates inclutae, reuideant, emendent, locupletantque.

Praesentium sex Inclutorum Comitatuum; puta: Kis-Hontensis (Nagy-Hontensis enim deest adhuc) Comaromiensis, Vesprimiensis, Pilis et Solthensis, Baranyensis, Heuessiensis denique cum Szólnok Exteriori, primas et tenues lineas, ei fini, Excelso Consilio Locumtenentiali Regio, demississime repraesentandas, volui, debui; vti pro sua benignitate, et publicae vtilitatis procuratione assidua, dictorum Comitatuum primas istas lineas, plenius postea et maiori adparatu accurationeque elaborandas, ad Ipsas Vniuersitates, eum in finem dimittere, benignissime dignaretur, vt emendarent emendanda, certa substituerent incertis, adderent addenda, omnique cura prouiderent, ne quid erronei, aut cum praeiudicio cuiusquam coniuncti subrepat.

Profiteor enim ac testor etiam atque etiam, nihil mihi in toto hoc scriptionis genere, prius, nihil esse antiquius, quam vt, cum vniuersim totius Patriae, tum singulorum speciatim, decori consulatur, posita in obscuro illustrentur, recognoscantur ad historicorum fidem, certa, adeoque inclutae Gentis nostrae, honor et existimatio, et apud exteros adseratur, dilateturque: id quod, post Operis Tomum Primum; secundus, proxime in lucem proditurus, palam faciet.

Quae cum ita sint; sicuti sunt omnino; spes mihi est in benignitate Excelsi Consilii, certissima; fore, vt locum det precibus hisce aequissimis, et pro ea, qua pollet, auctoritate, procuret, vt, quod est laboris reliquum, modo praedicto, tandem, Deo et Caesare propitio, conficiatur. Quod dum confido, sum maneoque

Serenissimi Ducis, Domini Domini Clementissimi,
Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii,
Dominorum Dominorum longe Gratiosissimorum

Pisonii Anno 1735. humillimus cliens
Idibus Augusti. Matthias Bel mp.

[A külzeten:]
19. Augusti 1736.
Ad [Serenissimum Ducem etc. etc.] Excelsum Consilium Locumtenentiale Regium, Dominum Dominum Clementissimum Dominos Dominos item longe Gratiosissimos humillimum Memoriale.

[A hivatal feljegyzése:]
Dominus Matthias Beel instat in eo: quatenus Excelsum Consilium Historias Comitatuum Kis-Hontensis, Comaromiensis, Veszprimiensis, Pilis et Solthensis, Baranyiensis, Hevessiensis cum Szolnok exteriori pro addendorum additione, emendandorumque Emendatione remittere dignaretur.
Praesentatum 19. Augusti 1735.

530 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1735. augusztus 13.

Tartalmát nem ismerjük.

531 Domenico Passionei Bél Mátyásnak
Melk, 1735 nyara

Juvencus Coelius Calanus Dalmata művét Garellinek elküldte, ő továbbítja azt majd Bélhez.

532 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1735 nyara

Juvencus Coelius Calanus Dalmatáról.

533 Pius Nikolaus Garelli Bél Mátyásnak
Bécs, 1735 nyara

Canisius Calanus-kiadását Passioneitől megkapta, ígéri a másolatot.

Peropportune accidit, Vir Celeberrime, vt postremam, eandemque humanissimam epistolam Tuam, eo fere tempore, fuerim nactus, quo et Roma, ab Illustrissimo Fontanino, Archi-Episcopo Ancyrano, quaesitis, de Iuuenco Coelio Calano Dalmata, responsum, et, ab Excellentissimo PASSIONEIO (qui nunc in Mellicensi coenobio, vt quotannis solet, recreandi animi gratia, moratur) de eodem argumento epistolam accepi. Gaudeo, Te nuper ab amico certiorem factum, vitam Attilae Hunnorum Regis, a Iuuenco Coelio Calano conscriptam, iam anno 1502, ab Hieronymo Squarciafico Alexandrino, typis Donini Pincii, ad calcem Vitarum Plutarchi, Venetiis vulgatam fuisse; vt fretus memoria, qua pollet, eximia, eruditissimus PASSIONEIVS, Tibi, me coram, indicauerat. Nunc Te certiorem facio, eandem Attilae Vitam, a CANISIO editam fuisse, in Apparatu suo Ecclesiastico, anno 1608. Ingolstadii edito, et quidem ex manuscripto codice monasterii Rebdorffensis, ignorata, vt credere fas est, integro seculo, antiquiore editione. Huius Canisianae editionis exemplar, nuper ad me, ex Bibliotheca Mellicensis Coenobii, misit, idem eruditissimus PASSIONEIVS, quod nondum a me visum, auidis oculis, perlegi. Quia vero significas, Tibi ab amico, Venetae editionis ἀπόγραφον promissum fuisse, mearum esse partium duxi, Canisianae quoque editionis exemplar, quam fieri poterit, exactissime descriptum, Tibi procurare, vt collatis ambobus exemplaribus, cum Tuo, forte recentiore, noua, quam adornas, editione, erudito orbi, cumulatissime satisfacias.

534 Pius Nikolaus Garelli Bél Mátyásnak
Bécs, 1735. augusztus 31.

Juvencus Coelius Dalmata Calanus Attila című művéről, a korábbi kiadásokról. Passionei köszöni a Preces Christianae példányát.

Pius Nicolaus Garellius Clarissimo Viro Matthiae Belio Suo
Salutem Plurimam Dicit.

Inter multiplices atque assiduas, quibus destineor, occupationes tandem aliquando obstrictam tibi fidem de Juvenco Coelio Calano Dalmata, ejusdemque Historia Attilae, liberare concessum est. Habes hic, Vir Clarissime, quod promisi ἀπόγραφον Historiae Attilae Hunnorum Regis ab eodem conscriptae et ab Henrico Canisio in Promptuario suo Ecclesiastico typis Ederianis apud Andream Angermarium Ingolstadij anno quidem 1608. editae ex manuscripto codice monasterij Rebdorffensis: quam tamen Juvenci Calani Attilae Historiam (quot sat mirum est) frustra quaeras in quamplurimis Promptuarij Ecclesiastici Canisiani exemplaribus impressis, quanquam in omnibus eandem adnotatam invenies in Indice contentorum, qui Index immediate in parte aversa tituli hujus operis impressus est, et his verbis legitur = *Juvenci Coelij Dalmatae Historia de Attila Hunnorum Rege,* deest autem, ut dixi, in pluribus, ut in hujus operis exemplari, quod olim ad Bibliothecam Hohendorfianam pertinuit nunc Caesareae junctum est, expertus sum, in cujus Indice ad allata verba manu adscriptum invenitur = *deest hic et in V. tomo:* hujus notae ratio haec est, quia sat celebris Antiquorum Monumentorum Collectio sub nomine Antiquarum Lectionum Henrici Canisij, sex voluminibus seu tomis completur, cujus quintus, qui bipartitus inscribitur, et anno 1604. editus est, eadem continet quae Promptuarium Ecclesiasticum quod anno 1608., ut titulus operis praefert, solitarie prodiit, si tamen antiqua quatuor monumenta excipias quae in Promptuario Ecclesiastico mox ab initio conspiciuntur, desunt vero in tomo V. Antiquarum Lectionum; hic enim quintus tomus incipit a libro Serapionis Episcopi Thmuos adversus Manichaeos interprete Francisco Turriano Societatis Jesu et desinit in Synodum Ingilenhemensem cum admonitione de Alcuino et notis ad Vitam Sancti Cutberti; De Iuvenci vero Calani Historia Attilae nulla prorsus mentio fit in Indice contentorum ejusdem tomi quinti: quapropter certum est Iuvenci hoc Schedisma in tomo V. Lectionum Antiquarum Canisij nunquam reperiri.

Si viveret Ingolstadiensis bibliopola Angermarius, ipse commodam forte rationem reddere posset cur mutata Inscriptione tomum V. Antiquarum Lectionum quatuor monumentis auctum (quae simul viginti integras paginas non complent) in Promptuarium Ecclesiasticum converterit, et cur in fronte hujus Promptuarij adscriptus sit annus editionis 1608., ad calcem vero ejusdem operis solitaria haec Epigraphe legatur = *Ingolstadij ex officina typographica Ederiana apud Andraeam Angermarium anno 1604.* quae aversam faciem ultimi folij sola occupat eodem prorsus modo ac in tomo V. Antiquarum Lectionum; denique cur Iuvenci Calani Historia Attilae, quae in Indice codicum in Promptuario Ecclesiastico contentorum ultimo loco adnotatur, cur, inquam, in omnibus ejusdem operis exemplaribus non reperiatur, in iis vero in quibus bono fato invenitur eandem ad calcem voluminis post ultimam solitariam Epigraphem, sine numero paginarum quasi παρέργον τι super ad sutam videre sit hac inscriptione notatam = *Iuvenci Coelij Calani Dalmatae Historia de Attila Hunnorum Rege incipit feliciter ex codice manuscripto monasterij Rebdorffensis;* quod nuper oculis meis nunquam antea visum in exemplari hujus Promptuarij Ecclesiastici ex instructissima bibliotheca celeberrimi Mellicensis monasterij, ab Excellentissimo et de re litteraria meritissimo viro Dominico Passioneo, sedis Apostolicae nunc ad Aulam Caesaream Legato, ad me curato, perlustrare datum fuit; Accedit porro huic Iuvenci Historiae a Canisio editae nullos esse adscriptos numeros a quibus paginae distinguantur, nam si ultimum locum inter Monumenta Promptuarij Ecclesiastici occupare debuisset prout ultimo loco in Indice contentorum collocatur, ejusdem prima pagina numero 1064. notari debuisset, cum notae in vitam Sancti Cutberti, quod ultimum est tam Promptuarij Ecclesiastici, quam tomi V. Antiquarum Lectionum Monumentum, in paginam 1063. desinant, eandemque mediam exacte non compleant, si tamen haec omnia accuratius disquirere aut divinare velle aliquod operae pretium esset, quod mea quidem sententia nullum

est. Quapropter de Canisiana Historiae Attilae a Iuvenco Coelio Calano conscriptae editione, quae, ut vides, certa est, adhuc dicta sint satis.

Atque certa est, et integro saeculo antiquior ejusdem Iuvenci Historiae editio Veneta, ut dicunt, in folio jam anno 1502. per Doninum Pincium typis vulgata, cum enim is Plutarchi vitas Latinas curante Hieronymo Squarciafico Alexandrino praelo suo in lucem dare constituisset, idem Squarciaficus in sua ad Joannem Franciscum Bragadinum dedicatoria epistola monet se vitis Plutarchi tres alias addidisse, nempe Socratis, Epaminondae, et eam de qua nobis est sermo Regis Attilae per Iuvencum Calanum Dalmatam conscriptam, quae folio hujus editionis CXLV. reperitur.

Cum vero me nuper per epistolam certiorem feceris tibi hanc eandem Iuvenci editionem ab amico assertam fuisse, et praeterea spem tibi esse ab eodem ἀπόγραφον indipiscendi, plura de hac editione non disseram, nisi quod eadem illa sit quam Literatissimus Passioneus in familiari colloquio solius memoriae subsidio indicaverat, et quam eruditissimus Anciranus Archiepiscopus Iustus Fontaninus epistola ad eum data confirmat: Tuum nunc erit videre, an cum illo exemplari quod manuscriptum in tuas manus pervenerat eodem modo respondeat et quid intersit differentiae inter utrumque et Canisianam editionem, cujus tibi in hunc finem exemplar accuratissime descriptum transmitto. Scire autem te volo notulas margini adscriptas et asteriscis notatas non meas esse sed editoris Canisij, rursus numeros 2. 3. 4. etc. indicare initia paginarum Canisianae editionis in Quarto, quae tamen in impresso exemplari desiderantur; denique voculam *sic* manifesta indicare typographica sphalmata, quae immutare vel corrigere mihi religio fuit, ut exactissimum haberes Canisianae editionis ἀπόγραφον.

Vides igitur, Optime Beli, ipsum Canisium talium minutiarum, quas anecdotas reputasset, acerrimum investigatorem ipsum, dico, Canisium, dum in monasterio Rebdorffensi Attilae vitam a Iuvenco Coelio Calano conscriptam detexisset, eandem ineditam credidisse; quam tamen Doninus Pincius Venetiis integro saeculo prius una cum Vitis Plutarchi splendida satis et magnifica pro tempore forma typis vulgaverat.

Idem accidit eodem ferme tempore togatorum Galliae Clarissimo Lumini Nicolao Claudio Fabricio de Peirese, ut in ejus vita testatur Petrus Gassendus, editionis tertiae quae auctior et correctior dicitur in 4to Hagae Comitum ex Typographia Adriani Vlacq anno 1655. libro 2. pagina 50. et in antiquiore editione in 16to anni 1651. pagina 119., cujus verba sunt = *Haec inter varia officia qua prope qua procul literatis exhibuit, et cum anxie requisivisset ex Paulo Servita, ex Scaligero, ex Casaubono, ex eruditis aliis, ecquid novissent de Juvenco Coelio Callano Dalmata, cujus codicem manuscriptum de Attilae vita Venetiis absportaverat, is ut ederetur animum applicuit.* Hujus adcuratae Peireskij diligentiae a Gassendo in ejus vita commendatae autenticum nobis servavit testimonium Iacobus Revius vulgo Iaques de Reves in sua collectione epistolarum Gallicarum illustrium et doctorum virorum ad Iosephum Iustum Scaligerum, Espistres Françoises des Personnages illustres et doctes a Monsieur Ioseph Iuste de la Scala mises en lumiere par Iaques de Reves, a Harderwyck 1624. in 8vo, quae enim libro secundo recensentur, epistola numero XXXIX. Peireskij est ad Scaligerum, in qua pagina 246. legere est = *i'en attends encores vostre resolution, en ensemble vostre opinion touchant un manuscript antique trouvé nouvellement a Venise, intitulé IVVENCII CELII CALLANI DALMATAE ATTILA parce qu'on desire scavoir avant que l'imprimer, s'il s'est jamais veu ailleurs.*

Hoc idem factum memorat multae et exquisitae lectionis vir Paulus Colomesius in suis Paralipomenis ad Guilelmum Cavei Chartophylacem de Scriptoribus Ecclesiasticis (vide opera Colomesij theologici, Critici et historici argumenti junctim edita, curante Johanne Alberto Fabricio. Hamburgi 1709. in 4to, pagina 702.) ubi post pauca de Iuvenco qui Historiam Evangelicam exametris versibus reddidit, mox prosequitur = *Alius ab hoc Iuvenco fuit Iuvencus Coelius Calanus Dalmata Attilae Hunnorum Regis Historiae Scriptor. Exstat is in Antiquis Lectionibus Henrici Canisij ex codice manuscripto monasterij Rebdorffensis, quod puto ne-*

scivit incomparabilis Peireskius, qui referente Gassendo in ejus vita anxie requisivit ex Paulo Sarpio, Scaligero, et aliis, ecquid novissent de hoc Iuvenco cujus codicem manuscriptum Venetiis absportaverat.

Paucis mutatis in eundem sensum disserit idem Colomesius in suis Animadversionibus ad Lilij Gregorij Gyraldi de Poetarum Historia dialogos, dialogo V. pagina 286. integrum locum vide tomo secundo operum Gyraldi Lugduni Batavorum curante Johanne Jensio anno 1696. editorum in folio. Sed bona pace manium eruditissimi Colomesij dixerim, inter opera Henrici Canisij sub titulo Antiquarum Lectionum edita Juvenci Coelii Calani Historiam Attilae nunquam prodiisse, bene vero in Promptuario suo Ecclesiastico, ut vidimus, quod sub hoc titulo demum anno 1608. lucem vidit, et in cujus Indice notatur Attilae Historia a Juvenco conscripta quamvis in pluribus hujus Promptuarij exemplaribus desideretur, ut superius indicavi: Non potuit igitur incomparabilis Peireskius Canisianam Juvenci editionem vidisse, quae demum anno 1608. prodiit in lucem: Peireskius vero de reperto suo manuscripto viros doctos sollicitaverat jam anno 1604. ut epistola sua ad Scaligerum a Jacobo Revio nobis servata evidenter demonstrat: haec enim data est Aquis Sextiis 25. Februarij 1604. Vidisse quidem potuerat Peireskius integro saeculo antiquiorem Juvenci editionem nempe Venetam Donini Pincij anno 1502. vulgatam, sed eandem videtur cum plurimis aliis viris doctis ignorasse Colomesius ipse; quod tamen illi vitio vertere bono jure is solum poterit, qui se minutias omnes, quae typis vulgatae sunt vidisse inaniter gloriari audeat: quale tulerit ab eruditis viris responsum solertissimus Peireskius non constat; certum est Attilae Historiam a Juvenco conscriptam se curante non prodiisse.

Joannes Albertus Fabricius, cujus indefessae diligentiae in conquirenda Scriptorum notitia nemo est eruditorum qui se eidem obstrictum fateri detrectare possit; hic, inquam, laboriosissimus vir in sua Bibliotheca Latina, cujus quartam jam vidimus editionem, tomi I. pagina 702. de Juvenco presbytero Hispano verba faciens, post allegatam Colomesij animadversionem ad Gyraldum de qua supra, is paucis contentus est = *Historiae Juvenci de Attila lucem viderunt Ingolstadij 1604. in 4to* neglecta antiquiore Veneta editione, quam aeque cum multis ignoravit.

Illustris Leibnitzius Juvenci vitam Attilae a Pigna in Historia Estensi citatam plane suppositiam arbitratus est, vide Otium Hanoveranum sive Miscellanea Leibnitziana a Joachimo Friderico Fellero collecta pagina 417. §. 18. et quae ibidem Fellerus notat quod indicasse sufficiat.

Manuscriptum codicem Historiae Attilae se vidisse diserte testatur Thomas Bertholinus in schedio suo de Armellis veterum pagina 73. editionis Amstelaedamensis Henrici Vettstenij anni 1676. *Mortuo Attila Proceres Regni militesque post ferales epulas armillas ejus protraxerunt ut filo suo pertexuit Juvencus Celius Callanus manuscripta in Historia Attilae: Armillas et armorum diversa genera, equos, faleras, diversosque ornatus in medium producentes noctem totam crapulis, ebrietatibus ac dissolutionibus expenderunt:* quae verba cum Codice Canisiano exacte conveniunt.

Caspar Barthius pluribus in locis suorum Advesariorum (editionis Francofurtensis typis Wechelianis apud Danielem et Davidem Aubry etc. 1624. in folio) Historiam Attilae a Juvenco Celio Calano conscriptam allegat (libri XV. capite XIII., libri XIX. capite XII., libri XLVIII. capite III., libri LVI. capite XV. et forte alibi in eodem opere): quibus in locis etsi nullius editionis expresse meminerit tamen a Canisio editam se vidisse alibi testatur, nempe in Animadversionibus ad Claudianum Francofurti anno 1650. editis, ubi pagina 1176. de ἀποσπασματίῳ Juvenci Calani Dalmatae eadem commemorat hujus scriptoris verba quae in Adversariis suis libri LVI. capite XV. allegaverat, atque in mendo cubare animadverterat; hic vero post immutatam verborum dispositionem aperte asserit = Ita *collocanda sunt verba ejus scriptoris (Juvenci) confusa in editione Henrici Canisij:* quod sane ita esse, si uterque locus conferatur, luculenter apparet; quomodo hic idem locus cum antiquiore Veneta editione con-

sentiat tu videbis, cum illius exemplar ab amico nactus fueris, nam mihi eam videre adhuc non licuit.

Plura citato loco allegat Barthius ex Prisco Rhetore, seu, ut alij volunt, Sophista, Graeco Scriptore, Attilae coaevo, apud quem Theodosij Junioris nomine Legati functus est, ut omnes eruditi ex Suida fatentur; ab hoc Prisco suam Attilae vitam compilasse Juvencum probabilis admodum eruditissimi Fontanini, praeeunte Bernardo Justiniano, suspicio est, non possum tamen quin hac occasione velut in transitu et quasi uno spiritu te moneam immanis flagitij quo veteres Hunnos hujus Prisci auctoritate insimulat Barthius eodem loco pagina 1177. cujus verba sunt = *Inter reliqua Hunnorum immania discimus ex eodem Prisco filias quoque suas duxisse uxores uti exemplo Ascae et Attilae demonstratur.* Verba Prisci sunt = ὡσ τοῦ Αττήλα ἐς κωμην τινὰ παρεσομένου, ἐν ᾗ γαμεῖν δυγατέρα Εσκάμ ἐβουλετο, πλέισας μέν ἔχων γαμετάς, ἀγόμενος δὲ καὶ ταύτην κατὰ νόμον τὸν Σκυτικόν.

Equidem nefanda filiarum cum patribus filiorumque cum matribus conjugia barbaris populis usitata quondam fuisse imo et legibus probata non ignoro, de quibus Beatus Hieronymus adversus Jovinianum (libro 2., pagina 201., columna a. ex editione Johannis Martianay. Paris 1706. Tomus 4.) *Persae, Medi, Indi et Aethiopes, regna non modica, et Romano regno paria cum matribus et aviis, cum filiabus et nepotibus copulantur:* quod flagitium Persis fuisse Herodotus, Diogenes Laertius, Philo, Plutarchus et alij testantur, Sanctique Ecclesiae Patres et Graeci et Latini pluribus in locis execrantur; inter quos Clemens Alexandrinus (libri I. Paedagogi Capite VII. pagina 131, editione Oxonensi 1715.) Caprinam, (vel potius Aprinam — vide Latinam versionem et notas ejusdem editionis eodem loco) ut ipse vocat, Persarum libidinem acriter exagitat; haec, inquam, non ignoro, nec me ignorare sineret Barnabas Brissonius, qui de regno Persarum libro 2. (pagina 231. editionis Commelianae anni 1595. in 8vo) horrendae et abominandae hujus libidinis undiquaque testimonia congessit; sed an ex his Prisci verbis enorme illud et horrendum flagitium quod Barthius vult exculpi possit, ego quidem vehementer dubito: suspicor potius ex analogia linguae Graecae Εσκαμ non esse nomen alicujus filiae ipsius Attilae, sed potius proprium et indeclinabile Patris illius virginis quam ducere in uxorem Attila cupiebat: intelligendaque esse verba Prisci ac si articulo adposito ita sonassent (ut ad veram linguae Graecae analogiam sonare debuissent) ἐν ᾗ γαμεῖν δυγατέρα τοῦ Εσκὰμ ἐβουλετο: Latine vero sonarent *quo in loco filiam Escami in uxorem ducere voluit;* quae vero de lege Scytharum habet Priscus, naturalis allatorum verborum sequela polygamiam respiciunt non thygaterogamiam (si fas est vocabulum fingere), ut attente legenti patet; nec tempus, quod non superest, neque hujus epistolae ratio mihi permittunt hoc argumentum ulterius prosequi: ideo tamen probabilem hanc conjecturam tibi paucis indicare mearum esse partium duxi, ut si eandem calculo tuo probaveris, antiquos Hunnos tuos, quorum mores et vivendi instituta multis aliis titulis apud aliarum gentium scriptores tam male audiunt, ab hac saltem calumnia vindicare posses: interea dum hoc nundum maturata praemitto (ne expectatam epistolam diutius morer) hujus conjecturae solidiora fundamenta dum otium fuerit inquirere non desinam, eandem paratus relinquere eadem facilitate qua nota est, si falsam comperero: allatum Prisci locum legere poteris apud Davidem Hoeschelium qui primus Graece edidit Augustae Vindelicorum anno 1603. et Parisiis anno 1609. postea Philippus Labbeus in suo Protreptico de Byzantinae Historiae scriptoribus recudi curavit Parisiis 1648.

Quae de Sidonio Apollinari allegantur prorsus jejuna sunt, et ad uberiorem Juvenci Coelij Calani notitiam nihil faciunt.

De Joanne Baptista Fulgoso non habebo quod affirmem nisi eundem Attilae Historiam a Juvenco conscriptam certo quidem vidisse cum exul a patria librum suum de dictis factisque memorabilibus conscripserit, in cujus limine dum auctores recenset a quibus mutuatus est, inter reliquos Juvencum Celium memorat, coeterum quae in toto opere sive facta sive dicta allegantur, nullo indicato auctore a quo desumpta sint referuntur; cum vero tristia illustris illius viri

fata (ut turbida erant quibus vixit Reipublicae Genuensis tempora) notiora sint orbi quam difinitus ejus vitae terminus, nil certi statui potest, quanquam exeunte saeculo XV. vel incipiente XVI. eundem contigisse valde probabile est, ac propterea editionem Venetam Juvenci anno 1502. typis vulgatam vix videre potuisse.

Idem dicendum est de Marco Antonio Coccio Sabellico, qui Enneade 8. [libri I. pagina 5. Parisiensis Editionis apud Ascensium 1509.] haec habet = *Erat jam Pannonia Hunnorum sedes facta, unde recens nomen sortita videri potest, ut ab Hunnis et Garis qui cum ea gente militasse dicuntur Hungaria sit ad posteros dicta, Celius Hunnos fuisse ait, qui et Avares, unde id nomen factum videri potest, ut duplex vox in unam coaluit.* Cum vero Sabellicus Vossio teste ex Leandro vitam usque ad annum 1507. protraxerit, eandem Venetam editionem lustrare quidem potuit, sed mihi probabilius videtur notitiam Celij ex manuscripto aliquo codice potius hausisse, cujus apographa non admodum rara fuisse, et undiquaque dispersa ex hucusque cognitis luculenter apparet.

Ita Bernardus Justinianus Patritius Venetus, (quem cum certum sit ante annum 1492. decessisse) quae in sua de Origine urbis Venetiarum Historia, quam morte praeventus Benedicto Brognolo curandam et typis vulgandam reliquerat, quae, inquam, de nostro auctore non sine diligentiae encomio commemorat, non potuit nisi ex apographo manuscripto illorum notitiam haussisse. Verba Justiniani paulo ante finem libri primi haec sunt = *Juventius Celius Athilae vitam ex Prisci et Jordanis Historia excerptam (is fuit magister epistolarum Theodosij Junioris et ad ipsum Athilam Legatus) coeteris, ut mihi quidem videtur diligentius scripsit. Refert is Celius vixisse Athilam annos sex et quinquaginta.* Haec Justinianus quorum verborum sensus si prout jacent attendantur, videtur Justinianum intellexisse Juventium Celium Magistrum epistolarum Theodosij junioris, ejusdemque ad ipsum Athilam Legatum fuisse, quod falsum est, et aliquot saeculorum parachronismum involveret; cum autem Prisco haec eadem quamoptime conveniant, in intricata illa verborum structura Prisci nomen repetendum erat hoc modo (*fuit is Priscus Magister epistolarum etc.)* sed hoc qualecunque παρόραμα non sine injuria, ut mihi quidem videtur ipsi Justiniano imputari potest, quem constat morte praeventum laborem hunc suum imperfectum et necdum expolitum Benedicto Brognolo reliquisse, quo etiam curante lucem vidit, ut ipse Brognolus in epistola sua ad Laurentium Justinianum Bernardi filium data, et operi paefixa Disertis verbis testatum reliquit.

Haec de antiquioribus auctoribus, qui Juvenci Historiam vel noverint vel ignoraverint impressam, hucusque dicta sint satis. Mirandum potius, ne dicam vitio vertendum novissimo Lectionum Antiquarum Canisij editori Jacobo Basnagio, cujus nomen in republica literaria nondudum celebre, mirandum, inquam, in recusa splendidis Amstelaedamensibus Wettsteianis typis Henrici Canisij Lectionum Antiquarum Collectione, quam sub novo titulo Thesauri Monumentorum Ecclesiasticorum et Historicorum, ad saeculorum ordinem digestam variisque opusculis auctam, praefationibus historicis, animadversionibus criticis, et notis in singulos auctores ornatam, quatuor amplis voluminibus, ut aiunt, in folio curavit, et anno 1725. magna eruditorum expectatione vulgavit: mirandum, repeto, Juvenci Coelij Calani Dalmatae Historiam Attilae ne uno quidem verbo indicari, praesertim cum in Praefatione sua generali septem agnoscat Lectionum Antiquarum tomos, quorum orbis literarius sex tantum sub Lectionum Antiquarum titulo hucusque viderat; proclive igitur erat judicare clarissimum virum solitarium illud Canisij volumen titulo Promptuarij Ecclesiastici insignitum, sed nullo tomorum numero distinctum (de quo supra plus quam satis disserui) pro septimo tomo Lectionum Antiquarum reputasse; sed (praeterquam quod mutatae inscriptionis, et reliquorum, quae circa hoc volumen animadvertimus, mentio aliqua facienda erat, de quibus ne verbum quidem) id non voluisse Basnagium eo luculentius apparet, quod quatuor illa exiguae molis Antiqua Monumenta solis viginti paginis in 4to comprehensa, et quae tomo V. Antiquarum Lectionum praemissa novum illud solitarium volumen sub novo titulo Promptuarij Ecclesiastici constituunt, in hac nova

Basnagij editione una cum Juvenci Coelij Calani Dalmatae Historia Attilae desiderantur: sunt vero haec monumenta quae sequuntur.

1. Capitulare Gregorij II. Pontificis Romani datum Legatis in Boiariam proficiscentibus, a pagina 1. ad 4.

2. Libellus Theodori Laurae Rhaitu Presbyteri de variis circa Incarnationem haeresibus interprete Francisco Turriano Societatis Jesu a pagina 5. ad 16.

3. Expositio Beati Athanasij Alexandrini de Incarnatione, a pagina 17. ad 18.

4. Expositio Beati Athanasij Archiepiscopi Alexandrini de Divina Incarnatione Verbi Dei congruens cum Synodo Nicaena, a pagina 19. ad 20.

Incipit deinde novus paginarum numerus ab unitate usque ad 1063. cum omnibus illis Monumentis repetitis, quae tomum V. Lectionum Antiquarum Canisij, qui tomus bipartitus inscribitur, constituunt, ut supra vidimus.

Quid si clarissimo Basnagio id accidisset quod mihi hisce diebus contigit, dum in Juvenci Attilam pleniorem notitiam inquirerem? adiveram nempe instructissimam aeque ac splendidissimam Illustrissimi Comitis Pertusati, singulari humanitate inter caeteras virtutes ornatissimi viri bibliothecam, et dum in corpus Antiquarum Lectionum Canisij (quod olim Colbertinam ornaverat) oculos conjicio, septimum tomum Lectionum Antiquarum video, mole quidem reliquis comparatum valde exiguum, eadem tamen Epigraphe Antiquarum Lectionum Canisij aureis literis, ut a librariis fieri solet, in dorso distinctum et nota VII. TOMI insignitum; miratus novitatem dum librum penitus inspicio, video solam hic lusisse vel possessoris vel compactoris librarij voluntatem; liber enim sola quatuor continet monumenta ab Henrico Canisio collecta et simul edita Ingolstadij anno 1600. unico volumine, ut dicunt, in Quarto, paginarum 148. cum sex volumina Antiquarum Lectionum anno 1601. prodire ceperint, eorumdem vero editio anno 1604. ad finem pervenerit: sunt vero quae in hoc volumine continentur sequentia:

1. Chronicon Episcopi Tunnunensis.

2. Chronicon Joannis Biclarensis Episcopi Gerundensis.

3. Legatio Luitprandi Episcopi Cremonensis ad Nicephorum Phocam Graecorum Imperatorem nomine Ottonis Magni Imperatoris Augusti.

4. Synodus Bavarica sub Tassilone Bavariae Duce tempore Caroli Magni.

Horum vero quatour monumentorum, cum nulla exstet in novissima Canisij editione memoria ut septimus Antiquarum Lectionum tomus emergat, unicum conjectandum manet clarissimum editorem quintum Canisij tomum, qui bipartitus inscribitur, pro duplici reputasse; sed haec ὡς εν παρόδῳ.

Patet hucusque binas Juvenci Coelij Calani Dalmatae typis vulgatas editiones de Historia Attilae, fato quodam suo viris eruditis minus cognitas fuisse quam quidem fuerint ejusdem Historiae manuscripta exemplaria, quae variis et inter se dissitis locis bono numero sedulis indagatoribus, ut vidimus, se obtulerunt, nec possum quin recentissimum hujus eventus exemplum casu mihi nuper, dum in haec inquirerem, oblatum quasi pro coronide recenseam. Adiveram hisce diebus Straubij nostri librariam officinam ut eidem postremam epistolam meam ad te curandam traderem; dum varij sermones miscentur obtulit ille mihi recentissimum opusculum hoc anno lingua Germanica Hallae typis vulgatum sub hoc titulo = Rechtliche Erleutherung der Reichs Historiae vom ersten Ursprung bis 1734 zum algemeinen gebrauch des Juris publici canonici, und feudalis Sacri Romani Imperii nach dem zusammenhang der Ludewigischen lehren und nutzen seiner zuhörer etc. cujus opusculi dum monita proemialia curioso oculo obiter lustrarem, incidi in §. 13. pagina LXXI. cui rubrica adnotatur = Von beschaffenheit der Historiae des Königreichs Hungarn. Integrum avide perlegi et pagina LXXIII. tui nominis aeque ac meditati operis historici mentionem cum laude factam vidi; denique pagina LXXVII. de Hungaris verba faciens, haec habet = Unter ihren ersten und ältesten Scribenten hat man des Juvenci Coelij Callani Dalmatae Attilam längsten zulesen

gewünschet: Nunmehro aber berichtet der Pater de la Porte dass er griechisch geschrieben und Ponticus Beluinus ihn erst in das latein übersetzet habe da es schwerer halten wird hinter dessen rechtes alter zukommen etc. Ad haec verba duas affert notas numero videlicet 85. et 86. prima sic habet = *Nicol. Fabry. in epist. XXIX. ad Scaliger. lib. III. pag. 412. schreibet: on a trouvé n'a gueres à Veniçe un MANVSCRIPT intitulè Juvenci Callani Dalmatae ATTILA.* Si haec epistola eadem est quam supra memoravimus ex recensione Revij mendose allegatur; certum enim est per *Nicol. FABRY* alium hic intelligi non posse quam celeberrimum Peireskium: epistola enim Gallice scripta et a me supra ex collectione Jacobi Revij fideliter allegata, hanc habet Gallicam subscriptionem = *vostre tres humble et tres affectionné serviteur N. C. FABRY.* id est Latine Nicolaus Claudius Fabricius; de hoc autem familae nomine in Latinum vertendo consule Gassendum in Peireskij vita, ubi videbis et Fabrum, et Fabrium, et Fabricium verti posse, seu verti consuevisse: quomodo autem sic volente patre cognomentum Peireskij antiquo familiae nomini adscivit diserte ipse Peireskius narrat in Appendice epistolae allegatae ad Scaligerum quam in laudata Revij collectione legere poteris pagina 247.

Magis ad rem nostram facit nota quae numero 86. legitur, et sic habet: *in diurnis TREVOLTIANIS 1715. mens. octobr. art. 134. Le Pere de la PORTE a parcouru l'Italie et la France, et tiré de l'obscurité des bibliotheques et des archives un grand nombre de chartres, de bulles, de lettres, de procés verbaux, de memoires inconnus jusqu'ici. Und hierauf folgen in den dem Druck gewidmeten stücken Juvenci CELII Dalmatae Attila conversi ex Graeco in Latinum a Pontico BELVINO ex cod. msc. Bibliothecae Ambrosianae.*

Non sunt mihi nunc ad manus Acta eruditorum Trevulsentium, ut allegatum locum penitus inspicere et exanimare possim, nec calamitas temporum permittit ut ex Ambrosiana bibliotheca de hac Pontici Belvini Latina Coelij versione per amicos Mediolani degentes aliquid rescire possim, cum tamen hucusque solidorum videlicet viginti annorum spatio Reverendus Pater de la Porte (quod ego quidem sciam) fidem suam apud eruditos non liberaverit, eandem, ut dici solet, poenes auctorem relinquo, contentus haec tibi indicasse, quinimò Straubium monere opportunum duxi, ut quanto citius allegatum Ludewigi opusculum ad te curaret, quod spero factum; plura enim ad rem tuam fortasse in eo invenies, quae me obiter tantum proemialia perlustrantem fugere potuerunt. Probabilior tamen mihi videtur eruditissimi Fontanini opinio, qui, praeeunte Justiniano, Juvencum Coelium Calanum Dalmatam Attilae vitam quam habemus Latino sermone scripsisse credit, plurimum vero in ea conscribenda adjutum fuisse a Prisco Sophista in sua Historia Graece vulgata; pluries enim de ea tanquam suo tempore existente et vulgata mentionem facit.

Quod vero aetatem ipsius Juvenci Coelij Calani attinet (ut de hac quoque paucis loquamur) quantum conjectura assequi licet, non valde antiquum esse scriptorem ex multis apparet, citat Eutropium seu potius continuatorem ejus Warnefridum monachum Pauli Diaconi nomine notum, ita et passim Jordanem pagina 7. Canisianae editionis, Mediolanum Liguriae Metropolim asserit, in quo convenit cum Guntero poeta in suo Ligurino pagina 6. de Utino oppido mentionem facit tanquam ab Attila constructo, quod ipse primus asserit, de *Marchia* loquitur formula, ut Grammatici aiunt, autonomastica, quae alia esse non potuit quam Anconitana illis temporibus hac formula celebris, atque ob invasiones et bella a Friderico Aenobarbo vulgo Barbarossa illata nimis nota; non ita Marchia Tarvisiana quae nunquam Marchia ἀντονομαστικῶς appelabatur. Denique eadem pagina 6. editionis Canisianae legitur opera quasi proditoria Helinandi Antistitis et Araicij vel potius Artvici Tempestae in potestatem Attilae venisse; quae familae antiquissima illa quidem a Campo Sancti Petri olim dicebatur *da Campo San Piero* et inter praecipuas Tarvisianae ditioris familias reputabatur, tractu enim temporis antiquum hoc cognomen mutavit, et a *grandine* Italico idiomate *Tempesta* dicta fuit, a quodam illius familiae bellicosissimo viro nomine Vinciguerra; quae eadem familia tandem Avogaria dicta est, quia ab Episcopis Tarvisiensibus in Ecclesiae tutelam quasi advocati hujus familiae

potentiores assumebantur, ut vult eruditissimus Fontaninus: haec omnia distincte refert Joannes Bonifacius in sua Historia Tarvisiana Italico sermone conscripta [Historia Trivigiana di Gioavanni[!] Bonifacio Divisa in dodici libri etc. in Trivigi 1591. in 4to] libro 4. pagina 197. a quo evincitur cognomentum *Tempestae* circa XII. saeculum in hanc familiam irrepsisse.

De Helinando Tarvisiano Antistite rem aliter narrat Bonifacius [libro 2. pagina 51. ejusdem operis] (quem ipse Helviandum vocat) paulo probabilius quam Juvencus noster, non enim ab eo proditum Tarvisium asserit, sed concione ad populum facta deditionem urbis ad vitandum excidium persuasisse: De Artvico nulla mentio apud Bonifacium, postquam vero senatus populusque Tarvisianus in sententiam Helviandi Episcopi de tradenda urbe consenserant, duos elegerunt praecipuos cives nempe Gibertum Mezzaluna, et Salamonem de Uderzo, qui spontaneam urbis deditionem ad Attilam deferrent; in allato Bonifacij opere mentio quidem fit de quodam *Artico* inter illustres Tempestas, sed, quod affert, ad Tarvisianam deditionem plane non pertinet.

Haec omnia vero dum crasse ad modum cum Attilae chronologia pugnant, tamen evidenter demonstrant Juvencum Caelium Calanum post saeculum XII. et forte multo serius atque sine multo judicio scripsisse.

De Philippo Callimacho Experiente non loquor, nec de Nicolao Ollahi Metropolita Strigoniensi qui ambo vitam Attilae conscripserunt:[1] duo enim haec opuscula Bonfinij Decadibus de rebus Hungaricis adjecta sunt, quas tibi perspectas nullus dubito.

Jam video quantum nugarum de Juvenco Coelio Calano Dalmata tumultario et centies interpolato labore congesserim, quas tamen te pro tua facilitate aequi bonique consulturum fore confido, quod si autem tuis laboribus adjuvandis vel minimo usui futurae sint, multum quoque mihi operae pretium accessisse putabo.

Vides igitur ex hucusque allatis Juvenci Coelij Calani Dalmatae Attilam; etsi typis iterato vulgatum, plures tamen magni nominis eruditos viros et in scrutis literariis excutiendis ad stuporem assiduos latuisse, quod tibi, quasi extra commercium literarium degenti, solatio esse debet, si idem acciderit in tenebris Hungariae latitanti, quod viris doctis in magna luce: tantum igitur abest ut te a nova hujus schediasmatis editione Adparatui tuo ad Historiam Hungariae inserenda dehortari velim, quin potius tibi auctor sim ut hoc qualecunque opusculum a mendis quibus antiquae editiones scatent purgatum, et notis, quas te jam paratas habere significaveras, ornatum denuo in lucem prodire sinas; quod idem ante plures annos Upsaliae praestare meditaverat Henricus Benzelius Svecus, qui dum Juvenco e tenebris, in quibus latuerat, eruendo, incumberet, datis ad clarissimum virum Fontaninum literis eundem sollicitaverat ut si quid de hoc scriptore haberet, secum communicare non detrectaret. [de hac meditata Benzelij editione mentio quoque fit a Fabritio loco superius allegato suae bibliothecae Latinae.]

Nullus dubitat idem doctissimus Fontaninus in sua ad virum eximium Dominicum Passioneum responsoria epistola tui causa conscripta, non dubitat, inquam, tibi commodam in Historia Hungariae recensenda occasionem futuram, quinimò putat studio quaerendam esse, ut in verum et exactum Patriae Divi Hieronymi situm majore diligentia inquiras, quam hucusque factum sit, cum nihil certi et explorati de Stridone habeamus quo in oppido natum esse Divum Hieronymum se ipso locupletissimo teste nemo est quid dubitet, sed quo in situ topographico collocandum sit, mirum quantum inter se dissentiant eruditi; vide Tillemuntium tomi XII. suae Historiae Ecclesiasticae paginam 6. et in Notis paginam 617., Davidem Chitreum in epistolis, et Robertum Papafavam de situ Carniolae, Carinthiae, Stiriae, et Epeiri; Melchior quidem Inchoffer in suis Annalibus Ecclesiasticis Regni Hungariae pagina LXXXII. et LXXXIII. praevij Chronici ad annum Christi 341. se vidisse locum asserit, et eversae urbis antiquas reliquias curiose perlustrasse; sed majorem geographicam certitudinem a tuis tabulis haurire sperat Fontaninus; quod ideo te ignorare nolui, ut scires quantum apud viros doctos expectationem concitaveris, cui ademplindae[!], ut quas debit ab ingenio vires omnium bonorum largitor Deus,

tibi sartas tectasque sano in corpore quam diutissime conservare velit orare atque obsecrare non desinam. Vale et me ama.

Dabam Vindobonae Pridie Calendas Septembres M.DCCXXXV.

[P.S.] Finita jam epistola dum thygaterogamiam Attilae et Scythis a Barthio imputatam, animo versarem, incidi in Origenes Hungaricas Francisci Foris Otrokocsi [Franequerae vulgatas anno 1693. duobus voluminibus in 8vo] et vidi eruditum hunc scriptorem primo volumine sui operis pagina 125. et 126. eandem difficultatem in verbis Prisci exponendis reperisse, paragrapho enim XV. capite IV. de quadam uxore Attilae nomine Creca, ex Prisco verba faciens haec habet = *Caeteras ejus uxores nominatim non exprimit praeter Escam, quam tunc volebat ducere; saltem dicit in genere in mentione Escae eum plures etiam habuisse.* Adducit postea verba Prisci Latine interpretata Graecis ad notas relegatis = *Attilas interea (inquit) in quodam vico substitit, in quo filiam Escam in uxorem, etsi plures alias haberet, Scytharum legibus id permittentibus ducere voluit.* Ad quae verba hoc notat laudatus Otrokocsius = *videtur hic aliquid deesse, forte cujus Herois illa filia fuerit, nam non dicit aperte Priscus eam Attilae propriam fuisse, nec ratio adjecta id docet, sed potius pluralitem uxorum licitam apud veteres Scythas.* Ex his verbis apparet Otrokocsium agnovisse Escam pro quadam puella, sed non pro Attilae filia, quapropter ut bonum sensum ex verbis Prisci eruat, putat in serie orationis deficere nomen proprium Herois putatae puellae patris, ego Εσκάμ puto nomen illud proprium patris esse illius puellae, quam ducere cupiebat Attila, et quam Priscus non proprio, (quod forte ignorabat) sed appellativo δυγατέρα appelat; Hanc meam suspicionem, quam in epistola, prout se mihi obtulit, indicavi, sola fretus Graeci sermonis analogia, mente concepi, solebant enim Graeci exterarum nationum nomina propria, quae inusitatam Graecis terminationem haberent, et quae solito gentis supercilio ab illis barbara dicebantur, solebant, inquam, Graeci ea nomina indeclinabilia facere, et eorumdem casus obliquos sola motione articuli indicare, ut passim docent Grammatici. Quapropter ut mea conjectura locum habeat ad omnem tollendam in verbis Prisci aequivocationem sola vocabula τοῦ deficit, qua apposita clarus sensus emergit, nempe δυγατέρα τοῦ Ἐσκάμ γαμεῖν ἐβούλετο, quanquam non desint, quinimò abundent exempla propriorum nominum indeclinabilium, quorum casus obliqui sine articulo reperiuntur, ut Genesis X. versus 23. ὑιοί Ἄβραμ et XI. versus 31. γυναικα Ἀβράμ, et XXIV. versus 40. δυγατὲρ βαδυέλ ἔιμι ὑοῦ Νάχορ et alia plura; Accedit quod salva proprietate Graeci sermonis hoc vocabulum δυγατερ nunquam sumi potest pro puella, virgine, vel alio simili absoluto, sed semper habet relationem ad patrem, et idem valet quod *Filia* apud Latinos: unde nata est aequivocatio quae vitari non potest in verbis Prisci, sive Ἐσκαμ sit filia Attilae, sive sit nomen proprium patris puellae ab Attila concupitae; in primo enim casu ad orationis perspecuitatem deficit pronomen ἑαυτοῦ in altero articulus τοῦ quem abesse quidem posse allatis exemplis vidimus, vitiose tamen semper omittitur ubi aequivocationi locus esse potest, ut in allatis Prisci verbis, quae in re gravi et magni momenti alterutra ex his vocibus omissa dubium sensum efficiunt, apposita vero sensum totius orationis determinant: Quis vero hanc oscitantiam ipsi Prisco eidemque Rhetori non inepto alias scriptori imputare sustineat? cujus integram Historiam non habemus, sed excerptam, neque de ignoti excerptoris fide, diligentia, et judicio constare cum fundamento aliquid potest.

Excellentissimus Passioneus tandem nudius quartus rediit ad nos; eidem exemplar Christianarum Precum, ut jusseras, tuo nomine obtuli: atque idem ut gratias tibi de munusculo agerem suo nomine, praecepit; quod officium, ea verborum efficaci elegantia, qua mandatum est me praestare posse percuperem, ut nimirum et praestantissimi viri desiderio, et merito tuo, denique et amori meo cumulate satisfacerem. Vale iterum.

535 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1735. szeptember 13.

Megkapta a Calanus-magyarázatokat. A levelet előszóként helyezi el. Jelzi, hogy két hónapon belül napvilágot lát a Notitia második kötete. Kérdezi, hogy ezt is a császárnak ajánlja-e.

Illustri Viro Pio Nicolao Garellio Patrono suo, Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Eruditissimam commentationem TVAM, de Juuenco Coelio Calano Dalmata,[1] quam prolixiore et plena humanitatis epistola, complexus es, ita accepi, tamquam delapsum caelo κειμήλιον. Enim vero, ita rem omnem, quae huc pertinebat, exhausisti, vt dubium feceris, plusne, in tota ea dissertatione, adparatus sit, an diligentiae. Vtrumque, in administrationem me rapuit; sumere sibi tantum temporis potuisse, virum, grauissimarum rerum procuratione distentum; quantum insignis haec adcuratio TVA requirebat. Proinde, malus sim oportet, nisi bonitatem hanc TVAM, coniunctam cum singulari conatuum meorum studio, et ipse gratus accipiam, et maiorem in modum commendem orbi litterato. quorum istud, facere vt possim, TVVM erit indulgere. Statui nimirum, Juuenco nostro; epistolam TVAM praefigere, vt constet apud posteros, cuius, in edendo libello, ope ac beneficio, profecerim: vbi simul locus se dabit, summorum virorum, Passionei et Fontanini, laudes adtrectandi. quorum vtrumque infinite salutes velim nomine meo; istum autem, etiam sperare iubeas, fore, vt connitamur τοποθεσίαν patriae Sancti Hieronymi, pro ea, qua sumus, virium tenuitate, eruderare designareque. Facile autem praecipis animo, ne hic quidem, TVA nos bonitate et symbolis carere posse. Vides, quam me, elegantia illa TVA, prorsus mirifica, et mea de TE existimatio, confidentem faciat, et auarum! De his hactenus. Nunc, consilium mihi abs TE petendum est. Prodibit, intra hoc bimestre, alter Hungariae meae tomus, priori illi, et adparatu, et rerum varietate, consimilis. Anne vero, *Augusto Caesari* consecrandus iterum? fac me, quaeso, de sententia TVA, certiorem. Equidem, ita fieri oportere, saltem cum prioribus, existimo.[2] Vltimum est, vt TE, et diutissime, et optime valere, meisque studiis, porro bene fauere, cupiam. Pisonii, anno MDCCXXXV. Idibus Septembribus.

536 Jakob Wilhelm Feuerlin Bél Mátyásnak
[Altdorf], 1735. október 7.

Bél Károly András megérkeztéről. Gondját viseli, felügyel rá.

537 Bél Mátyás Friedrich Wilhelm Sommersbergnek
Pozsony, 1735. október 8.

Bocsánatot kér a késedelemért, megköszöni a küldött emlékérmet. Máj. 8-án átadta a Notitia első kötetét a császárnak, rövidesen megjelenik a második kötet. Tréfásan kéri számon Sommersberg költői vénájának elapadását.

Illustri Viro Friderico Wilhelmo a Sommersberg Wratislauiam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Vides, amicorum decus, quam sit obliuiosus, si non ingratus Belius TVVS! Ita est, accepi numum memorialem, cum suo pretio, tum in primis, quod abs TE missus est, oppido praestantem, dignumque qui in cimeliis meis, reponeretur; at tamen respondi nondum, neque, vti fuisset aequum, hucdum egi gratias. Pudet me tarditatis, si id satis est ad excusationem. Nam culpam

in studia, et muneris procurationem, vtraque ardua, reiicere, iniquum puto; eo quod ita haec tractanda censeo, ne nos subducant amicis. Proinde, ad bonitatem TVAM confugio, et vt parcas, homini TVI studiosissimo, supplex oro; simulque testor, beneficium illud TVVM, tam mihi accidisse gratum, quam quod gratissimum. Vota, quae adiungis, pro sapientia sua, euentu donet Numen. Ad commentaria mea, quod attinet, vtinam, quam eis laudem circumponis, et mereantur, et possint tueri in posterum. Accepit volumen Augustus, quod ei coram die VIII. Maii Laxenburgi, obtuli, omnium clementissime.[1] Jam volumen alterum procuditur, breui, lucem adspecturum publicam. Atque ita pergemus, si DEVS voluerit et vixerimus. Illustri Säbischio, salutem meis verbis, nunties velim. Equidem, in lucris deputo, summis viris innotuisse. Heus vero, Amice integerrime! quid hoc est elegantiae superuacuae, quod exaruisse TIBI venam poeticam, quereris. Forte, exaruisse simulas, ne veniat in partem Belianae paruitatis. Sed haec per iocum! Vale anime mi, et me amare porro perge. Pisonii MDCCXXXV. VIII. Idus Octobris.

538 Bél Mátyás Peyrl Mihálynak
Pozsony, 1735. október 15.

Elküldte a Notitia első kötetét a budai városi tanácsnak. Szeretné, ha a harmadik kötetben külön szereplő Buda-leírást a tanács gyorsan átnézetné. Mágocsi Mihálynak Germeten hasonló megbízást adott.

Perillustri Viro Michaeli Peyrl, Syndico Reipublicae Budensis Budam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Certiorem me fecit, mercator nostras Braunius, de reddito TIBI operis mei, volumine primo: qui, quod bene sit acceptus a senatu vestrate, eo minus ambigo, quo maior mihi in bonitate TVA spes est. Jam, quod TE rogandum volui, istud est. Deproperat Tomus operis secundus ad finem, breui, Deo et Caesare propitio, lucem publicam adspecturus. Tunc vero, tertium, a vestris Comitatibus exordiar. quorum, quia pars praecipua Buda est; peruellem, si quam fieri potest celerrime, concinnata a me vrbis historia, Vestra, magistratuum opera, recognosceretur. Spero autem, Illustrem Magotsium, quemadmodum erat a summo Viro Germettenio, admonitus, commentaria illa, ad Senatum curauisse. Id nisi est, repetendi ab eo erunt, ne hac qualicunque tarditate remora ponatur operi vniuerso. Vale, Optime Peyerli! et me in Tuis habere, haud desine. Pisonii Anno 1735. Idibus Octobribus.

539 Bél Mátyás Jakob Wilhelm Fauerlinnek
Pozsony, 1735. október 21.

Köszöni, hogy Altdorfba érkezett fiának nemcsak házigazdája, hanem praeceptora is lesz. Közli kívánalmait és anyagi lehetőségeit.

Summe Reuerendo atque Excellentissimo Viro, Jacobo Wilhelmo Feurelino, Altorffinum
Sacrae Theologiae Doctori et Professori Publico Ordinario
Salutem Dicit Plurimam Matthias Belius.

Quas ad me Nonis Octobribus dedisti litteras, beneuolentiae plenissimas, XVII. Calendas Novembres mihi sunt redditae. Concelebro Numen diuinum, mihi gaudeo, filio gratulor, quod et incolumis ad Vos peruenit, et TE, Vir aestumatissime, non herum tantum, nactus est; sed praeceptorem etiam. Vtrinque omen capio, fore, vt destinationes meae, quas caussa filii mei

habeo, optime cadant; quando in virum incidi, qui paterna ductus sollicitudine, curam eius suscipit omnimodam. Deus hanc Tuam pietatem reddat Tuis quam cumulatissime; nam vt equidem possim, pro eo, ac mereris, remunerari, plane despero: suffecerit memorem beneficii animum, ad omnem occasionem adtentum habere velle. Ad studia Caroli, quod adtinet, videtur omnino vnice necessarium, vt penes thesin theologicam, linguas hoc anno, potissimum excolat, Hebraicam, Latinam et Graecam. His connectenda erunt philosophica acroamata. Reliquum, a Tua, aestumatissime Domine, voluntate et adolescentis habitudine, pendebunt. Alioquin, annuos ei sumptus florenorum CC. destinaui; vestibus et libellis demptis. Si putas ad profectum eius pertinere, vt Clarissimus Seyfried ei adiungatur, non abnuam, in hunc annum, aes, de quo scribis, ei numerare: modo eum se praestet, qualem Tu quidem speras, ego confido. Vellem autem posset frequentius vinum adolescenti ministrari: nunquam profecto sine Hungarico, siue pranderetis, siue coenaretis; sed ea vectigalium est magnitudo, vt multis modis vini pretium exsuperet. Tentaui interim, an thecae vinariae ad Vos tuto possint perferri. quod si est, ne hac quidem parte deseram adolescentem; maxime, si dignum Tua commendatione se praebuerit. Deus, pater luminum et misericordiae, illustret sua gratia mentem adolescentis, vt ea praelucente, studiorum, quod ingressus est stadium, feliciter et cum vbere fructu decurrat. Vale, Excellentissime Domine, et rebus filii, bonus moderabere. Pisonii, MDCCXXXV. XII. Calendas Novembres.

540 Pius Nikolaus Garelli Bél Mátyásnak
[Bécs] 1735. november eleje

Szent Jeromos szülőhelye ügyében tolmácsolja Fontanini érsek kérését.

541 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1735. november 8.

Köszöni a császárnál tett látogatásakor nyújtott segítségét. Várja válaszát: a Calanus-kiadáshoz közölheti-e előszóként levelét? Kérdezi, ajánlhatja-e a kiadást Passionei kardinálisnak, aki őt Calanusról tájékoztatta. Fontanini érsek tanácsait figyelembe veszi.

Illustri Viro Pio Nicolao Garellio, Patrono Suo Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Adhuc animo obuersatur, insignis illa Tva bonitas, qua me nuper Hemipyrgi (Halbturn, seu Féltorony Caroli VI. Caesaris secessus) accepisti, planeque me reddit sollicitum, quemadmodum eam, pro eo, ac meretur, possim recognoscere. Quod, dum non reperio, spes mihi est, satis Te habiturum, si Tuam erga me beneuolentiam, pio semper cultu, a mente grata profecto, aduenerer. De Juuenco nostro, responsum Tuum auide exspecto, etiamne indulturus sis, vt doctissimam epistolam Tuam, opusculo illi praefigam. Profecto, qui eam legerunt, legerunt autem et plures, et eruditi viri, ita fieri oportere, vna omnes ratione ducti, adfirmarunt. Jam et illud sciscitandum est; patereturne Illustrissimus Passioneius suo nomini libellum dedicari, ab homine vmbratico, et sacris diuerso. Sane enim, aequum puto, quando abduxit me ab errore docuitque de Juuenco certiora, vt haec ei laus perpetuo adseratur. Faxis ergo, optime Domine! pertenta summi viri animum, quidque, seu velit, seu nolit, fac me, dum sine molestia poteris, certiorem. Ceteroquin, monitio Tua nupera, quam ad me, nomine Fontanini, Archiepiscopi Ancyrani perscripsisti, eo me induxit, vt commentari coeperim quidpiam, de Sancti Hieronymi patria. quod vbi maturuerit, non cessabo ad Te dare, vti cum doctissimo Fontanino, hic cum

eruditis Romanis, schedas nostras communicet, reddatque doctiores, iuxta et adcuratiores. Vale, presidium nostrum, studiaque nostra, quibus Hungariae caussa distinemur, perpetuo, porro Tibi commendata habe. Pisonii Anno MDCCXXXV. VI. Idus Novembris.

542 Pius Nikolaus Garelli Bél Mátyásnak
Bécs, 1735. november 19.

Hozzájárul, hogy Calanus-kiadásában megjelentesse levelét, melyet korábban hozzá írt.

Pius Nicolaus Garellius,
Viro Clarissimo, Matthiae Belio Suo,
Salutem Plurimam Dicit.

Quod tumultuarie congestas, de Iuuenco Coelio Calano Dalmata, nugas, Tu, vir Clarissime! et eruditi illi viri, qui eas legerunt, aliquid esse putaueritis; id, singulari Vestrum omnium, et Tuae praesertim humanitati, non sine tacita quadam animi delectatione, facile tribuerim: hocque titulo, maximae mihi vobis agendae gratiae forent. Quod vero easdem, publica luce dignas; quin immo, proxime edendo opusculo Tuo, aliquali ornamento futuras arbitramini; atque meam, vt ita dicam, verecundiam, binis iam datis epistolis, quo in id consentiam, officiosissime sollicitas; id demum est, quod me anxium, et in ipsa deliberatione, iure merito ambiguum tenet. Vereor enim, ne, si perspecta mihi operis tenuitate permotus, pertinacius abnuero, iudicio Vestro aliquid detraham; sin facilis concessero, vrbanitate Vestra, mei oblitus, abutar. Iterum enim, et candide fateor, me hanc epistolam, eo animo non conscripsisse, vt, quae in ea congesta sunt, meo nomine prodirent; sed, vt Tibi, in recudendo, Iuuenci Coelii Calani Dalmatae opusculo, vsui essent: nimirum, vt ex farragine, si quae forent, quae placerent, deligeres, et notis Tuis quas paratas Te habere, olim significaueras, data opportunitate, intersereres, vel Tibi reseruares. Quod, si re adhuc integra, facere decreueris, scias, rem mihi quoque gratissimam esse futurum; sin vero in sententia permanseris, hanc nimirum, qualemcunque epistolam meam, opusculo Tuo, vel affigere, vel praeponere, inurbane nimis seuerus forem, si eruditorum virorum iudicio, et Tuo maxime, diutius repugnarem. Quapropter, quam ad Te dedi, epistolam, Tuam puta, eademque vtere pro arbitrio Tuo: dum, vel praefatiuncula constet, me, vt prodiret in lucem, non affectasse, vel, quod dici solet, laureolam in mustaceo, non quaesiuisse. Reliqua. Vale, et me ama. Dabam Vindobonae, ad diem XIII. Calendas Decembres, Anno MDCCXXXV.

543 Bél Mátyás Batthyány Lajosnak
Pozsony, 1735. november 29.

Kéri, sürgesse Nyitra vármegye leírásának kancelláriai ellenőrzését, mert hamarosan nyomatni akarja. Egyúttal sürgeti Bars, Somogy és Fejér vármegye leírásainak recenzeálását is.

Excellentissime Illustrissime, Domine,
Domine, longe Gratiosissime!

Viennam
ad Comitem Ludovicum
de Battyán

Adhuc me sustentat fiducia illa, quam de Excellentiae Tuae patrocinio, erga studia mea, non vna beniuolentiae inductus significatione, dudum animo concepi. Atque haec est omnino, quae me iterum iterumque induxit, vt verecundia, qua sum erga Excellentiam Tuam, tantisper posita, has, de Comitatu Nitriensi, commentationes, Eidem, quam possum obsequentissime, insinua-

rem.[1] Diutius eae in prouincialium manibus haesere, aegerrime illinc, et nisi seueriore, Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii compellatione, extusae. Est vero mihi spes, in Tua, Excellentissime Domine, bonitate, daturum Te, eo adcuratiorem operam, vt ab Excelsa Cancellaria, quantocyus recenseantur; quo, tempus, excudendi Tomi III. magis magisque adpropinquat. Vtinam vero, simul, praeter Barschiensis Comitatus historiam, Simigiensem quoque, et Albensem queam reciperare. hos enim, cum vniuersa Hungaria Trans-Danubiana, Tomo IVto adsignandos statui, eritque necessum adtentiore diligentia singulos recognoscere ante, quam typis mandari possint. Maxime autem omnium, ad ornamenta eiusdem Tomi IVti inclutae et peruetustae gentis Battyanianae decora pertinebunt. quae vt Excellentia TVA communicare mecum, benigne velit ac iubeat; tam rogo demisse, quam qui demississime. qui sum

Excellentissimi, Illustrissimi,
Domini Domini longe Gratiosissimi

Pisonii III. Calendarum Decembris clientulus
Anno 1735. Bel.

544 Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának
Pozsony, 1735. november 30.

Nyitra vármegye leírásának revízióját kéri.

Excelsa Cancellaria
Domini Domini longe Gratiosissimi!

Receptam, post sexennalem reuisionem,[1] Inclyti Comitatus Nitriensis, historiam, benignae censurae Excelsae Cancellariae, Dominorum longe Gratiosissimorum, eo obsequentius insinuandam, volui; quo magis totius operis interest, vt citeriores hi Comitatus rite excussi, typis queant mandari. Referam ego benignitatem eam, inter summa Excelsae Cancellariae, de studiis hisce meis, bene merita. Habeat sibi DEUS Optimus Maximus Excelsam Cancellariam, quam commendatissimam. Ita vouet toto animo

Excelsae Cancellariae
Dominorum Dominorum longe Gratiosissimorum

Pisonii 1735. cliens deuotissimus
die 30. Novembris. Matthias Bel.

[A külzeten:]
Ad Excelsam Cancellariam Caesareo-Regio-Aulicam Regni Hungariae, Dominos Dominos longe Gratiosissimos obsequentissimum Memoriale Introscripti.
[A hivatal feljegyzése:] Praesentatum 8. Xbris 1735.

545 Prónay Gábor Bél Mátyásnak
Nagyszombat, 1735. november 30.

Pest-Pilis-Solt vármegye leírását átnézte, javította és bővítette. Dicséri a művet. Rövidesen visszaküldi.

Admodum Reverende et Clarissime Vir, Tyrnaviae, 30. 9bris 1735.
Domine et Pater plurimum Colende!

Non sustinui prius scribere, quam eam operam, pro qua alioquin compellatus, ast infirmitate propeditus, ante Annum praestare non potui, hac iterum occasione navassem, dum opus Historicum Descriptionem Tractus Pesthiensis continens, de qua antehac indigni censores indigne censuerant, una adjecto Pilisiensis Districtus Tomo remissum nobis est. Privatim per me evol-

vendum postquam assumsissem, quantum per assidua itinera licuit, in descriptione ipsorum Locorum nonnulla notavi, ursique demum Domini Vice Comitis[1] in revidendo dispositionem et operam. Quod et praeter spem obtinui, effecique, ut ternis vicibus habito consessu, commisso nobis munere, perfuncti fuerimus. Plurimum tamen valuit, Illustrissimi Viri Domini Germette[!] non minus gravis, quam etiam benevolentiae plena admonitio (quam hoc nomine multum venerandum duco, ac studium singulare tum erga literatos tum et Patriam, gentemque nostrum agnosco), alioquin donec sub proelum venisset hoc opus, diuturnum sane tempus abiisset. Dici inquit, quanta socordia sint et inscitia plerique omnes nostratium, ut vel prorsus abnuant, vel praeter rem interpretatione sua abeant. Sed de his alias. Mihi perplacuit, quod pene omnia, quae adducuntur, priorum scriptorum, et quidem aetatis suae monumentis ut plurimum nitantur, quorum nobis paucissimis copia esse potest, quid quod in isthoc opere omnia suo loco et ordine, cumque delectu et censura ubi expedit, adducantur. Equidem legens voluptatem illam animi, quam maximam cepi, detestatusque sum et censui: indignum Patria nomine gente sua, qui non his caperetur, obliteranda mallet. Virgilianum illud prae oculis quasi habui: Et pater Aeneas et Avunculus excitet Hector.[2] Hinc igniculi et excitamenta ad virtutem, ubi vero tot clades tot conversiones legimus, in multis non desperasse discimus, quin imo meliora expectare jubemur. Haec ego itinere vacans conjeci. Opus spero prope diem reditum iri. Qui dum me affectui Paterno et votis subjicio, ac ipsemet pro incolumitate Reverendae Dignitatis Vestrae ex animo apud Deum supplico, persevero obsequentissimus

Ad Reverendam Dignitatem Vestram

Gabriel Pronay mp.

546 Bél Mátyás Forgách Lászlónak
Pozsony, 1735. december 6.

A Forgách család genealógiai tábláit kéri.

Illustrissime Domine Comes, Domine Gratiosissime, Csornok

Quod vetustissimae gentis Forgáchianae, genealogicas Tabulas, communicare mecum voluit Illustrissima Dominatio Vestra, tam gratus accipio, quam qui gratissimus. Habui, inclutae familiae, et frequentem, et honorificam mentionem, non vno loco; ad Gymesum in primis; et ad Gacsum, in Neogradiensi Comitatu. Reuera enim fateor, in antiquissimis familiis, Forgáchios tota Hungaria, censeri oportere. Id equidem, ex historia non tantum sed ex diplomatibus etiam, quae communicata sunt mecum, condidici. Et, pretium sane operae factura est, Illustrissima Dominatio Vestra, si, quae habet in potestate sua, veterrimae gentis monumenta, mature mecum communicauerit. Is enim sum, qui decori omnium, sed eorum maxime, scriptione mea, consultum cupio, quorum exstant praeclara, de rege, deque patria, merita. Istud resciscere cupio, vbinam inserendam velit genealogicam arborem, Illustrissima Dominatio Vestra ad Gátsum, vel ad Gymesum: ego istud putarim. Cum praeterea ab annis fere XV. desiderentur illustrissimae gentis propagines, lineae vtriusque; has simul, ne manca sit commentatio, maiorem in modum aueo supplendas. Ceteroquin, de me ita velim existimet Illustrissima Dominatio Vestra, daturum operam, vt eo luculentius illustrentur maiorum suorum decora, quo liberalius ea, ex domesticis documentis, mihi fuerint submissa. Quae, dum praestolor, maneo

Illustrissimi Comitis,
Domini domini Gratiosissimi

deditissimus

Posonii 1735. die 6. Decembris. Matthias Bel.

Ad Illustrissimum Comitem Ladislaum Forgách.

547 Bél Mátyás Johann Christian Lerchenek
Pozsony, 1735. december 15.

Beszámol fiának, Károly Andrásnak Altdorfba küldéséről, megokolja döntését, közben jellemzi fiát és néhány németországi egyetemet. Ír fiával kapcsolatos elképzeléséről.

Maxime Reuerendo Viro Johanni Christiano Lerchio, Neostadium
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Ita hucusque erant res meae, amicorum decus! vt nequiuerim semper, pro eo ac decuisset, officio satisfacere palam: venerabar tamen eo impensius apud animum, omnes, quibus vnquam vsus sum familialiter, quo sanctiora habere soleo iura amicitiae. In his praecipuo TE loco fuisse, mihi adhuc, non est cur dubites. Idem, credo, filius meus Tibi adfirmavit: quippe, probe gnarus, quanti Te, amicitiamque Tuam, faciam: vt proinde opus haud sit, nouo celeusmate, ad eam porro percolendam excitare, animum Tibi deditissimum. maxime, quod noua beneuolentiae significatione testaris denuo, quam, et mihi bene velis, et filio. Misi, hunc, bono cum Deo, Altorffum, non vna ductus ratione. quarum singulas recognoscere, longum sane foret, et vltra epistolae modum. Vsus me docuit, et adtentior obseruatio, suos academiis singulis naeuos, sua esse incommoda. quae in adolescentiam propagata, non ipsi tantum calamitosa sunt, sed etiam reipublicae Christianae. *Jena* nunc, parce scribenti aperte, daemones philosophicos educat, qui Deo et reuelationi eius bellum faciunt: *Hala* psittacos: cinaedos *Lipsia: Vitteberga* spinas, ecclesiam Dei lacerantes. vt iam illecebrarum corruptelarumque genera alia, taceam. Singula haec declinanda volui, ratus, loco hoc retruso, et alieno, ab his, quae indicaui, malis, optime proficere posse filium meum, vti non stupidum natura, ita amantem litterarum. Confirmabar in eo consilio, an spe, conuictu Feuerlini, quem plures mihi, grauesque viri commendabant. Accedebant instituti rationes, quas habeo, in moderandis filii studiis. Nempe, latina et graeca studia, scrupulosius pertractanda ab eo cuperem, quam id fieri vulgo videas: tum addi optarem, philosophiae purioris illius filum perpetuum: cum quibus singulis thesis theologica, et linguae hebraicae exercitium haud incommode possint coniungi. Haec ita constituta a me fuere: ac spero successura etiam, nisi desultoria esset voluntate adolescens; suo quodam vitio, alienae culpae, quam suae, cognitor seuerior. Sin autem decollauerit spes; tunc vero demum circumspiciendum erit, de consilii huius remedio. Certe, vt inglorius ex ea palaestra, neque edito bonae mentis specimine decedat, plane id quidem destinationi meae contrait. Per gradus eum, ad eruditionis arcem, non per colles praecipites, emergere volo. quod hodie aliter fieri videas. Erit tempus, dum aliorsum concedat; modo interim adsuescat, dignis academico, et moribus et solertiae. Vt ad Vos mitteretur, nemo erat, qui fecisset indicium. alioquin facilem me habuisset in obsequendo. Vides, quam me prolixum confidentemque, amor in Te meus, fecerit. Jam vale, et dies, qui ingruunt festos, beate, cum Tuis, transige; millies a coniuge mea salutatus. Pisonii 1735. XVIII. Calendarum Januarii.

548 Christian Nikolaus Möllenhoff Bél Mátyásnak
[Bécs], 1735. december közepe?

Küldi Raupach kiadványának mutatóját.

549 Mikoviny Sámuel Bél Mátyásnak
[Selmecbánya?], 1735. december közepe?

Beszámol Selmecbányára érkezéséről.

550 Gottfried Philipp Spanagel Bél Mátyásnak
[Bécs], 1735. december 16.

Tartalmát nem ismerjük.

551 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1735. december 22.

Köszöni, hogy beleegyezett levele közzétételébe, és hogy Passionei kardinálisnak ajánlhatja a kiadást. Megkapta a mű velencei példányát, melyben sok az olvasati variáns. Újévi jókívánságait küldi Passioneinek is.

Illustri Viro Pio Nicolao Garellio, Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Duplici nomine gratiae Tibi a me habendae sunt; tum, quod benigne indulsisti, vti epistolam Tuam, de Juuenco nostro, conscriptam doctissime, publici iuris facerem; tum, quod induxisti, Excellentissimum Passioneium, ne male accipiat, Calani, Ei dedicandi consilium. Enim vero, vtraque, quam mihi fecisti, potestate, ad eum modum vti constitui, vt constet doctis, quantum vtrique Vestrum debeam. Accepi interim ab amico Mündensi, ipsum Venetum exemplar. quod, dum confero cum Canisiano illo, meaque manu exarato, dici nequit, quam multas deprehendo variantes lectiones. Adeo, vel tantillum opellae, curas sibi deposcit, non minus adtentas quam constantes. Spero autem Februario ineunte, quidquid est libelli, in lucem tandem prodituru. Reliquum nunc est, vt festos faustosque toti generi humano dies, et quae hos consequentur, Calendas Januarias, felices Tibi, toto animo deprecer. quod idem, vt meis verbis, apud Passioneium, virum summum, facias, tam abs Te peto obsequenter, quam qui obsequentissime. Vale, et nos, Musasque nostras, amore Tuo complecti, tuerique perge. Iterum optimeque vale. Pisonii MDCCXXXV. XI. Calendas Januarias.

552 Bél Mátyás Kuntz Jakabnak
Pozsony, 1735. december 22.

Értesíti, hogy a kancelláriára Batthyány Lajoshoz a minap egy kéziratköteget küldött. Érdeklődik, mikor kapja meg Somogy és Fejér vármegye leírását s mi van Bács-Bodrog vármegyéével.

Nobilissimo Viro, Jacobo Kuntz, Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quem ad Excelsam Cancellariam, cum litteris, Comiti Battyanio inscriptis, fasciculum, nuper dedi, eo minus dubito Te rite curauisse; quo pluribus documentis cognitum habeo pridem, quam Tu res meas adtente semper administraueris. Nunc resciscere cupio, quomodo se totum illud negotium habeat, et an superet spes, Comitatuum Simig et Alba regalis, recuperandorum. Quin et istud nunciares, vellem, quid cum Bátsch et Bodrog agatur? Reliqua Tuae bonitati permitto, simulque festos faustosque toto generi humano, dies felices Tibi Tuisque voueo. Vale, et res meas porro bene cura. Pisonii 1735. XI. Calendarum Januarii.

553 Bél Mátyás Mikoviny Sámuelnek
Pozsony, 1735. december 22.

Köszöni, hogy beszámolt Selmecbányára érkezéséről. Jelzi, hogy a Notitia második kötete januárban megjelenik és készül a harmadik kötet, melynek első részéhez (Pest-Pilis-Solt és Nógrád vármegyék) kéri a metszeteket. Sürgeti Besztercebánya látképét.

Generoso Viro Samueli Mikovinio, Schemnitzium,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius. Caesareo Geometrae

Nihil mihi, et amicis, quibus salutem nunciasti, epistola Tua, euenire potuit iucundius. Nam, et de aduentu, apud Schemnitzienses, Tuo, certiorem me fecit, et nouam, Tui, erga nos, amoris testificationem adtulit. quod vtrumque non potuit non laetandi esse materies. Faxit Deus, vt, quam Caesare propitio, cepisti prouinciam, non exornes modo feliciter, sed ex animi etiam sententia, in dies reddas, non minus reipublicae quam Tibi, vtiliorem exaggeratioremque. Nos heic, sicuti nosti, viuimus, intra publicas priuatasque occupationes, vt neque habeamus, quod queramur, sed neque suppetat, de quo vehementer gaudeamus. ego maxime, cui tota aetas in Musarum suaui contubernio, sic satis commode, transigitur. Operis Tomus II. cum Januario, exibit e prelo. Tunc tertius inibit, ob molem nimiam, in duo volumina dispertiendus. quorum prius, quia Pest, Pilis, Sold, et Nograd, complectetur, facile aduertis, quid abs Te, praestoler; nimirum, eorundem Comitatuum designationes. Etiamne vero, Neosolii prospectum, inseruisti chartae eius prouinciae? Fac, velim, quod erit opus! nam res moram non patitur. Alias plura. Communes nostri amici ita Tibi fauent, vt rerum Tuarum accessiones, atque ego in primis suas putent. Ab his Tu Tuique omnes saluere iubentur. Deus Te sibi habeat commendatum. cuius ego Tibi bonitatem, et per hos qui imminent, dies festos, gratiam vberrimam, voueo. Vale et me amare perge. Pisonii Anno MDCCXXXV. XI. Calendarum Januarii.

554 Bél Mátyás Gottfried Philipp Spanagelnek
Pozsony, 1735. december 22.

Köz- és irodalmi elfoglaltságok akadályozzák a levelezésben. Bécsben részenként akarta munkáját kinyomtatni, de a nehézségek miatt a hollandokat kéri erre, ha Spanagel is jónak látja. A Calanus-kiadáshoz hasznosak az adatok. Kéri, ne kételkedjék hűségében.

Illustri Viro Godofredo Philippo Spanagelio, Viennam,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius. Caesareo bibliothecario,
et instructori filiarum Caesaris

Consilium, de dandis ad Te litteris, agitabam, cum Tuae mihi adferuntur, cum ex se gratae acceptaeque, tum ideo quam maxime, quod condocuerint me, non cessasse Tuam erga me beneuolentiam, cessante licet aliquantisper litterarum, quod mutuo habuimus, commercio. Equidem dudum fecissem officium, nisi constrictum tenuissent, litterariae partim, partim publici muneris, occupationes. Quia enim, vtraeque, pro virili sunt exsequendae, fit ea re, vt arctiora suppetant tempora, quae possent, in colendis amicis, collocari. Sed haec Tute nosti. Obseruationes nostras luctari cum tenebris, sane haud dolerem, nisi id, et veritati, quam adlatrauit Vindex, damnosum esset, et cum dispendio coniunctum reipublicae litterariae. Neque tamen video, hac in primis, procliui ad pacem, tempestate, quemadmodum res possit confici. Putaram antea, in vrbis vestrae typographia quadam, per singulos duerniones, potuisse opellam eam, ita excudi, vt quid esset materiae, nemo perspiceret. Sed iam inane esse video consilium, quando non vis, Te conscio rem geri. Superest, vt Hollandos sollicitemus. quod et faciam, si ita Tibi videbitur. Ad collectanea, de Iuuenco Coelio Calano Dalmata, quod adtinet, quantum ea profuerint opellae meae, leges proxime, in eius libelli editione. Vltimum est, vt abs Te maiorem in modum petam, ne de fide amoreque in Te meo, dubites. Vale, et dies festos, qui ingruunt, feliciter age. Pisonii Anno MDCCXXXV. XI. Calendarum Januarii.

555 Batthyány Lajos Bél Mátyásnak
[Bécs?], 1735. december 28. körül

Valószínűleg Nyitra vármegye leírásának revíziójáról, a leírás visszaküldéséről.

556 Matthias Fuhrmann Bél Mátyásnak
[Bécs?], 1735 december 28. körül

Kapcsolatfelvétel.

557 Bél Mátyás Christian Nikolaus Möllenhoffnak
Pozsony, 1735. december 30.

Köszöni Raupach kiadványának mutatóját. Küldi Michaelides Sámuel levelét, s ha alkalom adódik, művének első kötetét.

Maxime Reverendo Virio[!] Christiano Nicolao Mollenhoff, Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quas ad me dedisti, cum indice monumentorum Raupachii,[1] perlatae sunt ad me, rite non *minus*, quam opportune. Atque, non aliam omnino ob caussam silui hucusque, quam quod occupationibus, cum ecclesiasticis, tum litterariis propemodem obrutus, vix mihi ipsi constiti: id quod vitae meae, et cibus est, et condimentum. Quidquid eius sit, faciendum est tandem officium. Et Raupachio quidem, quemadmodum possim velificari, breui dispiciam: Tibi pro bonitate Tua, qua me pergis complecti, habebo gratias, dum possim referre. At enim vero, quando id fieri posse sperem, qui et Ipse, abitum minaris, et de legato vestrate, idem nunciant ephemerides publicae? Scilicet, video, debitorem me fore aeternum! Et id quidem satis est, si Tu, amicorum decus, pro Tuo more, mecum sentis. Quas addo, a Michaelide ad Te perscriptae sunt, cum operis sui volumine primo.[2] quem vbi se dabit occasio, tuta ea, et tempestiua, mittam ad Te, quam curatissime. Reliquum est, vt Tibi Calendas Ianuarias, primitiis sanguinis Domini Nostri Jesu Christi, consecratas, beatas, apud Deum deprecer, Teque rogem maiorem in modum, vt me pergas amare. Vale. *Pisonii, Anno MDCCXXXV. III. Calendarum Januarii.*

558 Christian Nikolaus Möllenhoff Bél Mátyásnak
[Bécs], 1735. december 30?

II. György angol király ajándékát továbbítja.

559 Bél Mátyás Batthyány Lajosnak
Pozsony, 1735. december 31.

Ismételten sürgeti Fejér és Somogy vármegye leírásának recenzálását. Újévi jókívánságait küldi.

Excellentissime, Illustrissime Domine, Viennam, ad Comitem Battyany
Domine longe Gratiosissime,

Abuti mihi videor benignitate Excellentiae Tuae, quod semel iterumque, ausus sim repetere, Comitatus, Albensem iuxta et Simigiensem, nescio, quo errore, quorsumue redactos; nam ad me haud sane rediere. Vbivbi sint, mearum partium esse putaui, vt eorum iacturam, aliis exemplaribus, quae in cimeliis habui reposita, eo promptius compensarem, quo lubentius, hanc Excellentiae Tuae voluntatem, ex nupera, plena beneuolentiae epistola, condidici: certa spe fretus, fore, vt meliorem hi, quam illi priores, fortunam sortiantur. Quam fiduciam dum animo concipio, simulque benignitatem Excellentiae Tuae, qua pergit studia mea sustentare, memori grataque mente, recolo, non possum non in preces votaque effundi, vti annus, quem Numine propitio exordimur, felix, Tibi, Excellentissime Domine, ineat, abeat felicior, decurrat felicissimus. Plane enim intelligo, Tua vnius felicitate, cum multorum, tum meam quoque, contineri. Deus, rerum humanarum moderator, Optimus Maximus precibus, ab animo profectis deditissimo, pro infinita sua bonitate addat pondus. id quod iterum iterumque vouet

Excellentissimi Illustrissimique Domini
Domini longe Gratiosissimi

Pisonii Anno 1735. cliens deuotissimus
Pridie Calendarum Januarii. Matthias Belius

560 Bél Mátyás Matthias Fuhrmann-nak
Pozsony, 1735. december 31.

Örül a kapcsolat felvételének s várja a találkozást.

Admodum Reverendo Amplissimo Doctissimoque Viro Viennam,
Matthiae Fuhrmann Ordinis Paulli I. Eremitae,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius. auctori Austriae,
antiquae, mediae, nouae

Nihil mihi epistola Tua, Doctissime Fuhrmanne! accidere potuit exoptatius; tum quod delector eruditorum commerciis litterariis, tum quod, visa Austria Tua antiqua et noua,[1] cupiditas me incessit, Te penitus, ac si daretur, etiam coram, pernoscendi. Stimulauit auiditatem profecto honestam, libri Tui, fatum, illi consimile, quod experiri cogebantur adhuc commentaria mea, illustrandae Hungariae caussa, in litteras relata. Sed de his, si Deus voluerit, et vixerimus, proxime coram. Ad quaestiones Tuas, iam non vacat, animum curasque aduertere: faciam tamen, cum me expediero ex iis laboribus, quos dies festi, cumulauerunt. Vale, et ineuntem annum felix ingredere. Pisonii Anno MDCCXXXV. Pridie Calendarum Januarii.

561 Peyrl Mihály Bél Mátyásnak
[Buda], 1736. január eleje?

A budai tanács ajándékát küldi.

562 Johann Karl von Newenstein Bél Mátyásnak
[?], 1736 eleje?

A Notitia második kötete elé írt és ott megjelentetett üdvözlő vers.

QVVM CELEBERRIMVS VIR, MATTHIAS BELIVS,
DE ALMA PATRIA SVA,
Optimisque studiis, optime promeritus, secundis auspiciis
SECVNDVM, OPEROSISSIMI OPERIS, VOLVMEN,
PVBLICARET VIENNAE PANNONVM,
Suum Ei decus lubens rependebat,
JOHANNES CAROLVS NOBILIS A NEWENSTEIN,
SACRI ROMANI IMPERII EQUES,
CAESAREAE AVLAE POETA LAVREATUS.

Hungaria, alma parens, sublimibus apta trophaeis,
Ingenio superest, Vir peramice! Tuo.

Sic scripsisse iuuat, coeptis dum purpura diues
Annuit, et fulgens ocia donat ebur,

Obuiaque ingentes solatur gratia curas,
Et pretium CAROLO Iudice grande refers.

Gens, genius, mores, chartis signantur in istis,
Pingis et in tabulis Pergama vasta Tuis.

Musarum delubra subis, et prisca repurgas
Scrinia, per scribas continuata suos:

Vt decus Hungaricae merito dicare Coronae,
Illustrasse nouum, restituisse vetus.

Hoc opus, hic labor, hoc AVGVSTO Vindice dignus,
Notitia serae posteritatis alet.

Haec tua sparta ingens, operosaque gloria rerum,
Haec manet, haec auidos aufugit vna rogos.

Hanc Colchus Dacusque scient, discetque Gelonus,
Et trans Oceanum fama loquetur anus.

Tu patria felix, felix Te patria ciue,
Beli, tamen debet patria plura Tibi.

Nam mortale fuit patriae, quod munus habebas,
At, quam das patriae, vita perennis erit.

Sed tamen amborum nomen super aethera notum,
Celsa coronatis gloria portat equis.

Nulla dies memori Doctorum Te eximet Albo,
Nec Libitina caput merget iniqua Tuum.

Nempe negat Phlegeton, et auarus portitor orco,
Innuba quos Pallas non sinit esse feros.

Quum totiens patriam vastarit barbarus hostis,
Ille solo exitium, non tulit ingeniis.

563 Bél Mátyás Fuker Andrásnak
Pozsony, 1736. január 5.

Elnézést kér a késedelmes válaszért. Szeretné, ha segítené Mikovinyt, akit a császár a bányavárosokhoz küldött, nyáron azonban a vármegyék térképét készíti. Pozsony város leírásához hasonló módon kéri városának leírását.

Nobilissimo Viro, Andreae Fukero,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Posses Tu sane, iure quodam Tuo, indignari meam in respondendo, dicendisque gratiis, tarditatem; ego vero pro eo, ac merui, ferre id deberem patienter. Sed, quid agas homini, quem captiuum tenent occupationes, et multae eae, et curam sibi poscentes perpetuam. Ergo bonitatis Tuae fuerit, vti ignoscas fasso. De munere, quo me mactasti, non ego tantum praeclare sensi, sed omnes etiam illi, qui id nouerunt existimare. Vtinam sit Mikovinio nostro, collega tui similis. Eum Caesar in montanas vrbes adsciuit, vt partim machinis moderetur, partim instituat candidatos metallicorum muniorum;[1] aestate contra, singulos sigillatim delineet Comitatus. Abs Te nunc maiorem in modum peto, vti historiam vrbis vestrae[2] antiquae eius, et hodiernae, componas, methodo, quam in historia Pisonii, expressimus. Vale optime, et nos porro in Tuis habe. Pisonii Anno MDCCXXXVI. Nonis Januarii.

564 Bél Mátyás Christian Nikolaus Möllenhoffnak
Pozsony, 1736. január 5.

Megköszöni II. György angol király ajándékát.

Maxime Reverendo Viro Christiano Nicolao Möllenhoff, Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Vix Danubium traiecerant inanes litterae meae, cum epistola mihi Tua redditur, auro onusta Anglico. Accipio, Serenissimi Regis Brittanniarum, Georgii II. benignitatem hanc, vti deuoto, sic et obsequente animo. Non est autem, cur, siue illustris eius legatus Liber Baro ab Erffa, siue Tu, metuas, auersaturum me tenuitatem muneris. Minime gentium. A rege profectum est; ergo mente accipiendum excelsa. Quid? quod nihil quaerenti, satis sit, granum tritici reperisse. Nisi non essem auarus, suspicarer propemodum, eodem numero libras Sterlingicas destinatas fuisse nugis nostris, quo numi imperiales sunt redditi. Sed haec ioco dicta velim, rogoque, vt Tecum habitent. Tibi profecto, pro Tua hac bonitate, gratias habeo exquisitissimas, dum referre licuerit. quod spero futurum proxime. Faxis modo, vt obsequentissimae voluntatis meae significatio, Te interprete, cum erga Serenissimi Regis Brittaniae munificentiam, tum erga beneuolentiam illustris legati, pro eo, ac satis est, innotescat. Eadem hac destinatione apocham quoque

ei reddas, velim. Vale, amicorum decus! et quem ingressus es annum, age feliciter, et cum rerum Tuarum insigni accesione. Pisonii Anno MDCCXXXVI. Nonis Januarii.

565 Bél Mátyás Perliczi János Dánielnek
Pozsony, 1736. január 5.

A cenzorok által viszatartott könyveinek nem sikerült nyomára akadni. Tetszett a tudós társaságról írt véleménye. Közli a társaság érdekében tett lépéseket, azok egymásutánját.

Nobilissimo Amplissimoque et arte medendi excellentissimo Viro Losontzinum
Danieli Perlicio
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Non fallit Mollerus noster, cum Te securum facit, de amore meo, coniuncto cum singulari studio, de Te, eruditioneque Tua bene merendi. Vtinam id testatum licuisset reddere, in expediendis libris Tuis, quos censorum inscitia, in captiuitatem egit.[1] Ac dedi sane operam, id vti possem efficere, eo accuratiorem, quo magis, rectorem huiatem, Patrem Raab, virum omnino insignem, deuinctum mihi sentio. Respondit ille impensius, de restituendo libro, rogatus; nihil ad se Neosolio istiusmodi perlatum. Neque sane repertum in catalogo librorum detentorum quidquam est, quod inde missum isthuc fuisset: vt suspicio sit, Neosoliensem illum cognitorem, hoc obtentu, amoliri tantum voluisse, Molleri, in repetenda innocenti hac merce, obstinatam pertinaciam. Superest vt apud publicanum huiatem, Tricesimatorem vocamus, scisciter, annon submissum sibi sit quidpiam: nam ita suasit laudatus Pater Raabius, quod mihi indicio est, nihil eius rei, in potestatem suam venisse. Places mihi, doctissime Perlici! quod de Societate nostra[2] sciscitaris. Res sic se habet. Frequens mihi, idemque serius sermo, et consultatio fuit, cum Illustri, et ad prodigium vsque erudito viro Germetenio, de melioribus litteris, in Hungaria instaurandis, earumque amore, genti nostrae ingenerando. Jussus tandem, quo toties sermone recoluimus, in chartam conieci, quam ille ad Cancellariam Hungaricam retulit. Probauit se illic destinatio; cum occasio se dabat, rem ipsi Caesari penitus intimandi. Ergo, mandat Germettenio, rem vti cum Belio, ruminet; ruminatam, Garellio examinandam tradat, a cuius demum sententia successus omnis expectandus sit. Redux Vindobona Germettenius, me in colloquium arcessit, multaque de Caesaris, in opus meum, et auctorem ipsum benignitate, praefatus, tandem, Societatis meminit; mandatum sibi, ab optimo principe testatus, vti rem omnem, eo, quem, dixi, ordine, admaturaret. Coiuere nostrum quinque, pridie Calendarum Julii, vocataque sub incudem, designatione mea, pedibus in eam sententiam itum est, vti deligerentur, membra XII. praeses, et huius vicarius. quod tunc quidem, me, data nomina conscribente factum est, successu hucvsque dubio. Haec Te ignorare nolui. Dabo autem operam, vt proximo Viennensi itinere, quod illuc suscipiendum erit, ob Tomum II. Caesari denuo tradendum, experiar, anne superet spes, negotii eius conficiendi. qua de re faciam Te certiorem. Academiam me dicam, vti mediteris, non video, toti vestro ordini, felix faustumque futurum. caussam tute perspicis. Reliquum est, vti surgentem annum Tibi voueam, nulla non parte beatum. Faxis, si potes, extunde florenos illos L. Darvaschio. Optime Vale. Pisonii MDCCXXXVI. Nonis Januarii.

566 Bél Mátyás Raymann János Ádámnak
Pozsony, 1736. január 5.

Reméli, hogy a Notitia első kötetének három példányát megkapta. A második kötet megjelenését január végére várja: kéri annak terjesztését és a harmadik előjegyzéseinek felvételét. A tervezett társaságnak kedvez a császár, de bizonytalan a megvalósulás. Küldi majd a tervezetet is.

Nobilissimo, Amplissimo atque arte medendi excellentissimo Viro, Eperiesinum
Johanni Adamo Raymann,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Non est mihi dubium, quin, tria illa, Tomi I. exempla, quae ad Te perferenda Bosnyakio, vestri fori aduocato, ante, ante hoc bimestre, tradidi, rite acceperis.[1] In primis vero laetabor, si intellexero, probauisse Tibi semet, hos meos conatus, ad quos suscipiendos, nescio, qua vi fatorum impulsus, habeo hucdum, quod agam. Illud me, in tanta operis vastitate, solatur, quod et Deus coeptis sit propitius, et Caesar. Orbis certe eruditus, etiam is cui solemne est torquere omnia in deterius, sic satis adprobasse visus est, nugas nostras. Jam Tomus II. obstetricantem Lucinae manum exspectat, exeunte Januario, quod spero, nihilo deteriore habitu, quam prior ille, in lucem proditurus. Vides ergo, sollicitatum iri denuo, bonitatem Tuam, vti aeris, soluendi non minus in Tomum II. quam praenumerandi in III. curam Tibi, habere velis commendatam. Ad societatem nostram[2] quod adtinet, in partu est ea quidem, sed haud sine abortus periculo. quod, quale sit, non est integrum perscribere. Sunt interim, qui fauent instituto; atque in his Caesar ipse. Viennense iter meum, quod repraesentandi Tomi II. caussa erit suscipiendum, aut expediet rem, aut praecipitabit in intermundia. Dabo interim totius destinationis, sciagraphiam, ad Te, vt de vtilitate eius possis coniicere. Reliquum est, vt Calendas Januarias, quae surrexere iam, faustas Tibi voueam, dum plures aliae, eaeque beatiores multo, redeant. Vale, et me, vetere Tuo more, amare perge. Pisonii Anno MDCCXXXVI. Nonis Januarii.

567 Bél Mátyás Mágocsi Mihálynak
[Pozsony], 1736. január 8.

Sürgeti a javításra és bővítésre küldött megyeleírás első részének visszaküldését.

568 Bél Mátyás Peyrl Mihálynak
Pozsony, 1736. január 8.

Köszöni neki és a budai tanácsnak a jeles ajándékot. Rövidesen nyomdába kerül a Budát tartalmazó harmadik kötet. Kéri, vegye rá a tanácsot, biztosítsa a Mátyás-képmás kötetbe kerülésének költségét.

Perillustri Viro Michaeli Peyrl,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Et litteras Tuas accepi rite, et harum indicio Budae vestrae insigne munus: quod equidem, cum vniuersim, toti reipublicae tum in primis Tibi, amicorum decus, in acceptis feram. Nam, vt prolixus sim in gratiis agendi, eo minus puto necessarium, quo pronior se breui occasio dabit, qua mentem, Budae Tuae deditam nouo iterum misso volumine, possim testari. Ac spero sane, ad diem, Matthiae, regi Coruino sacrum, id a me praestitum iri, operis typographicis, iamiam ad finem properantibus. Gratulor vero mihi, tandem in manibus esse Vrbis vestrae historiam. cuius, procul odio et gratia reuidendae prouinciam, vti habeas Tibi, quam commendatissimam, tam abs Te, Optime Peyerli! studiose peto, quam qui studiosissime. Quae fortasse addet adcuratio Vestra, eruntque, quod confido, illustrandis Budensium rebus idonea, intertexam suo loco, non minus diligenter, quam cum decore. Fac modo, admaturetur, opus, eo quod in mora periculum est; quantoquidem ineunte bono cum Deo, Februario, praelo submittendus erit Tomus III. a Comitatibus Pest, Pilis, Solth, inchoandus. Vnum est, quod maiorem in modum abs Te flagito. Est mihi Matthiae Coruini icon,[1] ad primaeuum exemplar, scitissime de-

picta. Hanc sculpendam vellem, inserendamque, ea vrbis vestrae periodo, qua res, et Maiestas Coruini, expromuntur. Fac, age, aestumatissime Peyerli! inducas magistratum vestratem, ad sumptus, in icona hanc, erogandos. Merebitur, ea liberalitate, vniuersae gentis nostrae laudem. quam ego referam in commentaria mea, vt possit a posteritate legi existimarique. Jam vale, et prolixae procacique epistolae parce. Pisonii Anno 1736. VI. Iudus[!] Januarii.

569 Bél Mátyás Prónay Gábornak
Pozsony, 1736. január 8.

Köszöni Nagyszombatból küldött levelét és műve bírálatát. Kéri, süregesse Pest-Pilis-Solt vármegye alispánjánál az első rész visszaküldését. Ír az alispánnak is.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor aestumatissime!

Nihil mihi litteris, Tyrnavia ad me datis,[1] accidere potuit exoptatius: quippe quibus condoctus sum, de facta operis mei revisione. Imprimis in sinum mihi gaudebam, in Vestram Dominationem censendi eius provinciam collatam fuisse. Nimirum, adverti satis, quo candore, qua iudicii vi, quaque industria reviderit Perillustris Dominatio Vestra lucubrationes meas. Laetabar subacto Perillustris Dominationis Vestrae iudicio, idemque Illustrissimo Germettenio legendum dedi. Mirabatur ille maiorem in modum ingenuam Perillustris Dominationis Vestrae de errore piorum censorum fassionem; et de se unicum judicium. Quapropter epistolam etiam retinuit, et inter sua nota, tamquam testem de integritate Perillustris Dominationis Vestrae reposuit. Sperabam vero futurum, ut ante ferias recipiam vel primum volumen. Quod qui factum est nondum, scribo ad Spectabilem Dominum Vice-Comitem,[2] rogoque eum quam vehementissime, utiquam fieri potest, citissime, primum illud volumen remittat. Est enim periculum in mora; ne Tomo II. intra duas hebdomadas prodituro feriari debeat typographia: id quod cum inexplicabili meo et bibliopolae damno, ne dicam, totius operis, Suae Maiestati Sacratissimae gratissimi retardatione concinnatum foret. Quocirca, obsequentissime rogandam volui Perillustrem Dominationem Vestram, uti Dominum Vice-Comitem permoneat, ut memoratum volumen primum interim remittat ut post tres hebdomadas prelo possit subjici, ante vero ab Excelsa Cancellaria revideri adprobarique. Quem favorem nunquam satis demerendum, qua se dabit occasio, remunerari contendam, eo diligentius, quo pluris mea interest, ut coeptum inter tot difficultates opus feliciter conficiatur. Tomum seu volumen alterum, quod urbis Budae historiam complectitur, ibi revidetur, facientque illi sua uti me magistratus docuit. Ergo illorum labor nunc expectandus non est. DEVS Perillustrem Dominationem Vestram habeat sibi quam commendatissimam. Ita vult et

Praetitulatae Dominationi Vestrae

Addictissimus

Pisonii 1736. die 8. Januarii. Bel mp.

570 Bél Mátyás Prónay Gábornak
Pozsony, 1736. január 12.

Legutóbb kérte az alispánt, hogy a javításra és bővítésre küldött munka 3 részéből az elsőt (mivel azt a Notitia második kötetének végére helyezi) sürgősen küldjék Germetenhez. Sürgeti a 3. kötetbe kerülő Pest-Pilis-Solt vármegye javítását is. Buda város leírását a budaiak elvégzik. Kéri Prónay közbenjárását.

Perillustris ac Generose Domine,
Fautor Aestumatissime!

Superioris cursoris beneficio scripseram ad Perillustrem Dominationem Vestram, inclusis simul ad Spectabilem Dominum Vice-Comitem litteris,[1] eo fine datis, uti primum volumen (tria enim sunt) laboris mei, revisum, citissime ad Illustrissimum Dominum Germettenium remittatur. Quam petitionem, si fors intercidisset epistola, eo diligentius volui iterandam, quo magis, deproperante ad finem Tomo II^{do} commentariis illis meis, primo imprimis volumine inditus sum. Quia enim a Pest-Pilis-Solth, inchoandus erit Tomus III. operae autem typographicae feriari nequeunt, nisi cum extantissimo meo et bibliopolae damno: adhaec Augusta Aula vehementer adurget operis admaturationem: facile advertit Perillustris Dominatio Vestra, periculum in mora esse. Ergo iterum iterumque, tertio et quarto, obsequentissimas preces meas repeto, utque eas, in procurando quam diligentissime, negotio, cordi sibi sumere velit, tum peto vehementer, ut in re honesta nequeam vehementius. Non est autem opus, Budensis urbis instituendam a magistratu revisionem exspectare, dummodo, cum monitionibus, volumen primum interea reddatur: quod dum imprimetur, facturos se pollicentur Budenses, quod tum est Spes mihi certissima, fore, ut me exaudiat Perillustris Dominatio Vestra. Nollem enim, ut novis querelis sicuti cum uno alterove Comitatu factum est, locus daretur. Sin vero obduraverit animum Spectabilis Dominus Vice-Comes, recurrendum erit ad principem, cuius auspicio commentaria haec conscribo. Quod reliquum est, importunitati huic veniam deprecatus, sum

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Pisonii Anno 1736. observantissimus
die 12. Januarii. Bél mp.

[A külzeten:]
A Monsieur Monsieur Gabriel Prónay Advocat fort renomme à Pesth

571 Bakoss Kelemen Bél Mátyásnak
[Genova], 1736. január közepe?

Tartalmát nem ismerjük.

572 Pellionis Sámuel Bél Mátyásnak
[Selmecbánya], 1736. január közepe?

Bél Selmecbányán tanuló fiáról.

573 Mosóczy András Bél Mátyásnak
[Sajólád], 1736. január közepe?

Beszámol Erdélyből való visszatértéről.

574 Bél Mátyás a helytartótanácsnak
Pozsony, 1736. január 27.

Hét vármegyeleírás fogalmazványának az illető vármegyékkel való javíttatását és bővíttetését, hat már elküldöttnek sürgetését kéri.

Serenissime Dux,[1] Domine, Domine Clementissime!
Excelsum Consilium Locumtenentiale,
Domini Domini longe Gratiosissimi,

Cum in continuando opere, quod Sacratissimis Caesareo-Regiis auspiciis, edere coepi; elaborandum mihi sit, ne quid denuo remorae ponatur honestissimae destinationi; et vero Serenissimi Ducis, Domini Domini Clementissimi, vna cum Excelso Consilio Locumtenentiali Regio, in promouendo dicti opere, singularis hactenus eluxerit benignitas:

Id mihi sumsi confidentiae, vt lucubrationes in Comitatus septem, Eidem Serenitati, et Excelso Consilio Locumtenentiali Regio, obsequentissime, atque in eum finem offerrem, vt eas, ad Magistratus Comitatenses dimittere, atque illic, procul odio, gratiaue, adcurate reuideri, emendari et augeri facere, benignissime dignaretur. Sunt autem: Mosoniensis, Semproniensis, Thornensis, Abaujvariensis, Vnghvariensis, plane elaborati; Szaladiensis autem et Csongradiensis, intra primas lineas constituti, ideoque cum primis indigi, vt pro eo, ac decet, a Dominis Comitatensibus, suppleantur locupletenturque.

Quos dum humillima cum obsequii testificatione, Excelso Patrocinio commendo; simul supplex oro rogoque, vti Comitatuum sex aliorum, puta Comarominensis, Veszprimiensis, Tolnensis, Baranyensis, Nagy- et Kis-Hontensis, atque Heves cum Szolnok exteriore, quos medio circiter Septembri anni elapsi Excelso Consilio, eundem in finem submississime insinuaueram, clementer meminisse, et haud grauate efficere velit, vti eos quam primum recipere, et curis posterioribus elaborare possim. Qui inter perpetuae prosperitatis vota sum

Serenissimi Ducis, Domini Domini Clementissimi,
Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii,
Dominorum Dominiorum longe Gratiosissimorum,

Pisonii Anno 1736. devotissimus
die 27. Januarii. Matthias Bel mp.

[A külzeten:]
27. Januarii 1736.
Ad Serenissimum Ducem etc. etc. Excelsum item Consilium Locumtenentiale Regium, Dominum Dominum Clementissimum, Dominos Dominos longe Gratiosissimos libellus memorialis Introscripti.
[A hivatal feljegyzése:]
Matthias Bel, ut opus suum seu Historiam Continuare possit, instat in eo: quatenus Excelsum Consilium adnexas Lucubrationes Comitatibus Mossoniensi, Soproniensi, Tornensi, Abaujvariensi, Unghvariensi, Szaladiensi, et Csongradiensi pro revisione, emendandorumque Emendatione transmittere dignaretur.

575 Bél Mátyás Prónay Gábornak
Pozsony, 1736. január 19.

Örül, hogy már Prónaynál van Pest-Pilis-Solt vármegye leírása. Kéri, juttassa sürgősen vissza, mert a jövő héten Bécsbe megy, s akkor nyomdába kell adnia a harmadik kötetet.

Perillustris Domine,
Fautor Aestumatissime!

Laetor impense, quod Historiae Comitatus Pest etc. volumen primum in manu sit Perillustris Dominationis Vestrae. Nunc maiorem in modum rogo, ut quia desunt fideles occasiones, eundem laborem meum Postae, dum cautela tutae transportationis, tamquam in se, quae Maiestatis servitium attinet, illico tradere velit. Sumtu, liberaliter rependam, modo potiri possim exem-

plari meo. Nam hebdomade futura Viennam mihi erit ascendendum, ut Tomum II. Suae Maiestati Sacratissimae faciam repraesentari.[1] Tunc autem hic iste vester Tomus III. prelo debet submitti. Spero, non me deserturam Perillustrem Dominationem Vestram, qua confidentia ductus, inter preces incolumitatem Perillustris Dominationis Vestrae adtingentes sum

Praetitulatae Dominationi Vestrae

Pisonii 1736. die 19. Januarii. ex animo deditus

Bél mp.

576 Bél Mátyás Pellionis Sámuelnek
Pozsony, 1736. február 1.

Köszöni Andriciusnak, hogy segítette fiát. Nürnbergi barátjuk megígérte, hogy támogat egy selmeci ifjút.

Clarissimo Viro Samueli Pellionis Schemnitzium

Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Accepi litteras Tuas, oppido mirificas; manus enim Samuelis fuit, vox Isaaci.[1] Ita est, adfecit veteranus noster, Perillustris Reuerendus Andricius filium meum,[2] non vno beneuolentiae genere. Ergo, non tam habendae dicendaeue, quam referendae sunt gratiae. quod iam eo facio, et lubentius, et opportunius, quo pronior se ad eam rem dat occasio. Vix nimirum epistolam perlegi Tuam, cum sollicitus esse coepi, ne ad irritum caderent preces vestrae. Ac successit omnino amica haec, pro amico sollicitudo: quando amicus Norimbergensis plane spopondit, se Vestrum fornici suo, et mercibus admoturum; modo is ist, quem Tu ese laute polliceris; hoc est: sit modestus, fidus, addo castus. Mihi profecto, multo se magis Norimbergensis haec occasio adprobat, quam quaecunque alia. Vestrum iam est, o mei! orare Deum, vt bene coeptis, sua bonitate faueat. Certe, opus fuerit, vt procul omni mora in iter se det, me heic conueniat, tandemque dimittatur ad metam. Caue autem putes, me officii genus hoc, munere, quod mihi destinastis, illectum, facere voluisse. opus est caritatis mutuae. Interim, Andricianam beneuolentiam magni facio, habeboque in cimeliis, quae de eius in me fauore testabuntur. Superest, vt moneam, ne inanem sumptibus dimittatis Vestrum. Valete, et quem amastis hucusque, porro diligite. Pisonii, 1736. Calendis Februarii.

577 Bél Mátyás Michaelides Sámuelnek
Pozsony, 1736. február 2.

Megköszöni az értékes ajándékot.

Maxime Reverendo, Amplissimo, Excellentissimo Domino Neosolium

Samueli Michaelides

Salutem Plurimam Dicit Belius.

Ita est, quemadmodum de me Tibi adfirmauit, communis amicus noster Szászkyus, me Tui, et studiosum fuisse semper, neque desiisse dignitatem Tuam, qua se dabat occasio, pro virili tueri. quod nihil adtinet recognoscere. Illud, maiorem in modum me delectauit, quod nondum posuisti nostri memoriam. Enim vero, diuinissimum illud munus, quo me voluisti mactatum, isthuc interpretor, planeque credo, profectum id esse, ab animo, erga paruitatem meam propenso. Vtinam vero possim referre gratiam, conciliata Tibi nostrorum primorum liberalitate: quod et tentabo sane; modo velint roganti obsecundare. Mihi adhuc in vasto gurgite, illo, nandum

est, cui me, nescio, quae fatorum vis, immersit pridem. In spe tamen sum, fore, vt emergam in littus, si Deus voluerit et vixerimus. Vale in Domino, Reverendissimos Collegas saluta, et subinde scribe. Pisonii 1736. IV. Nonarum Februarii.

578 Bél Mátyás Mosóczy Andrásnak
Pozsony, 1736. február 2.

Emlékezik két évvel ezelőtti látogatására, beszámol a Notitia második kötetének megjelenéséről. A harmadik kötet is várható ebben az évben. A tüzesvaspróbákról szóló művet még nem tudta kinyomtatni a költségek hiánya miatt. Kéri, ösztönözze a váradiakat a költségek viselésére.

Admodum Reverendo Viro, Andreae Mosóczy, Laad, ad coenobium
Ordinis Sancti Paulli Eremitae Sacerdoti
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Jucunda mihi fuit recordatio, suauissimae conuersationis illius, qua, ante hoc triennium perfruitus sum, cum me semel atque iterum, inuiseres. Et sciscitabar profecto saepius, vbi terrarum, quo in eremo esses: nemo tamen fuit, qui sciscitantem docere potuisset. Nunc eo gratiores mihi acciderunt litterae Tuae, quod inexspectato mihi sunt redditae. Ac gratulor sane, cum de vita superstite, tum de Transilvania feliciter relicta. Ad me, studiaque mea quod adtinet, iam alter Tomus, vasti illius operis, de Hungaria prodiit, vterque Caesari dedicatus, acceptusque benignissime. Spero autem, et tertium hoc eodem anno, lucem publicam adspecturum. Alioquin gratus intellexi, fauisse Te honori meo, apud Transilvanos. Multos illic inter optimates cognitos habeo, rerum mearum studiosos. Ad examen Ferri Candentis[1] quod adtinet, nondum potuit exprimi, ob sumptuum inopiam. Quare, gratissimum mihi fuerit, si Varadienses eo permoueris, vti id sua impensa curent excudi. Res est, posteritatis memoria dignissima. Vale, Admodum Reverende amice, et studia nostra commendata Tibi porro habe.

Pisonii Anno 1736. 2. Februarii.

579 Bél Mátyás Peyrl Mihálynak
Pozsony, 1736. február 2.

Köszöni a Mátyás-metszet ügyében kifejtett serénykedését. Amikor a második kötetet átadja a császárnak, Bécsből megírja majd a költségét. Buda javított leírását visszakapta, most a kancelláriára küldi engedélyezésre, aztán nyomdába, ezért sürgeti bővítésének felülvizsgálatát.

Perillustri Viro Michaeli Peyrl Budam
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Cum multa sunt, quae in Te, optime Peyrli, suspicio; tum candor in primis ille Tuus, quo Musas nostras prosequeris. Isthuc interpretor, sollicitudinem, de Matthia Coruino, aeri incidendo. quam quod Tuam feceris, tam mihi est gratum, quam quod gratissimum. Tota icon, paginae fere magnitudinem, habebit, pectore tenus, laureato capite, expressa. Quanti vero fuerit pretii labor chalcographi, Vindobona perscribam.[1] quorsum me Tomus II. auocat, Augustissimo Caesari, cui inscriptus est iterum, reddendus. Quid vero Buda vestra? Reddidere prouinciales commentaria mea, sic satis emendata, quae iam ad Excelsam Cancellariam defero, censenda illic adprobandaque. Tunc vero, quidquid, est laboris, praelo subdetur. Facile autem hinc coniicis, desideratissime Peyerli! quid a vobis exspectem: nimirum, maturanda est lucubrationum mearum recognitio, ne, admissa tarditate, sufflaminentur operae typographicae. Sed ego haec ad-

siduitati Tuae, amorique in vrbem Vestram permitto: cum credam, nihil Tibi prius, antiquius futurum nihil, quam vt adcurationes vestrae, et probae sint, et pro eo acceleratae, atque est necesse. Vale, Optime Peyerli! et me, studiaque mea, fauore Tuo, complecti, perge. Pisonii Anno 1736. die Purificationi Beatae Virginis sacro.

580 Bél Mátyás Bakoss Kelemennek
Bécs, 1736. február 4.

Válaszol kérdéseire s további készségét ajánlja.

Clarissimo Viro Clementi Bakoss Genuam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Tardius respondeo ad Tuas, quae et gratae mihi acciderunt, et dignae sunt visae, quibus ex vero responderetur. Tametsi autem omnem mouerim lapidem, vt quaestionibus Tuis satis fieret; haud tamen potui in virum incidere, qui plura me, quam quae heic accipis,[1] potuisset docere. Accipies proinde meam hanc promtitudinem, non secus, quam si explesset exspectationem Tuam. Vale, et si quid me porro vis, scribes. Viennae Austriae MDCCXXXVI. 4. Februarii.

581 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Bécs, 1736. február 7.

Bécsbe érkezett, hogy a Notitia második kötetét átadja a császárnak. Szeretné Garellit is meglátogatni.

Illustri Viro Pio Nicolao Garellio Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Accessi ad vrbem, vt redderem Caesari, quod suum est; nimirum Commentariorum meorum volumen alterum Tua suasione, optimo Principi dedicatum. Quemadmodum vero consilii haec ratio abs Te profecta est; ita, me librumque meum, plenus spei optimae Tuae prudentiae, iuxta et bonitati, iterum iterumque insinuo, trado, permitto, atque maiorem in modum abs Te peto, vti facultatem mihi Te adeundi, bonus definias. Vtar hoc beneficio, sine vlla molestia Tua. Vale. Vindobonae Anno MDCCXXXVI. die 7. Februarii.

582 Bél Mátyás Tomka-Szászky Jánosnak
Bécs, 1736. február 10.

Mivel a rézmetszők hibája miatt Bécsben kell időznie, kéri, hogy a Passioneinek ígért Plutarchust továbbításra juttassa el feleségének. Ügyeljen művének nyomtatására.

Clarissimo Viro Johanni Tomka Szaszki Pisonium
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Adhaesi Vieannae calcographorum culpa, operis ornamenta, lentius, quam res mea poscit, exprimentium. Ergo, ferenda mihi est haec mora, dum maturescant omnia; idque eo patientius, quo spes se ostentat certior, felicis successus. Ita velit rerum arbiter Deus! Plutarchi vitas,[1] promissas a me summo viro,[2] des, quaeso vxori meae perferendas ad me. Vide autem, vti quas collegisti, variantes lectiones, in Attilam Juvenci, rite se habeant. Typographi, in eundem auc-

torem operas, cum sciam, Tibi esse quam commendatissimas, non est opus adcurationi Tuae commendare. Vale meque ama. Vindobonae 1736. 10. Februarii.

583 Bél Mátyás Prónay Gábornak
Pozsony, 1736. február 10.

Köszöni, hogy Germetenen keresztül visszajuttatta munkáját. Rábízza Darvas József tartozásának behajtását. Üdvözli Rewiczkyt és Zitkovszkyt.

Perillustri Viro, Gabrieli Pronayo, Pestinum
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Cumulate Tu quidem, precibus meis fecisti satis, quando captiuas damnatasque capitis lucubrationes meas non modo absoluisti a crimine, sed recognitas etiam, tuto ad me curasti perferendas.[1] Dici nequit, quantopere, vna mecum laetatus fuerit illustris Germettenius, cum ad se arcessito mihi geminum illud volumen redderet. Ergo, ingratus forem, nisi bonitatem hanc Tuam, in acceptis referrem, tum demum remunerandam, cum se dabit occasio. Plane enim intelligo, nisi Te mihi, laboris mei cognitorem, propitius Apollo, indulsisset, sufflamen, homines vestros, posituros fuisse Tomo, qui iam inibit, tertio, seuerioribus forte iussis, amoliendum. qua quidem molestia, quod et me liberasti, et prouinciales Tuos, tam Germettenio non minus, quam mihi, gratum acceptumque est, quam quod gratissimum. Tuum nunc erit, vt mea tenuitate, cum ita feret occasio, vtaris; nam ita omnino volo, et qua sum erga Te confidentia, amoreque, etiam iubeo. Nondum vero gratias, quas Tibi debeo, retuli, cum nouas iterum molestias. Josephus Darvass, homo Tibi probe cognitus, inde a quinquennio, florenis quinquaginta mihi obstrictus est; quos per epistolam monitus saepius,[2] sed et coram, heic apud me, rogatus, non dum parat reddere. Proinde ius meum in Te transferre statui, simul intellexero, haud grauate id Te accepturum. Vale, optime Pronay, et, si adest illic, Reviczkyus noster, et Zitkovszkyus, eos. Tu verbis meis salutes prolixe. Iterum vale. Pisonii Anno 1736. IV. Idus Februarii.

584 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1736. február 16.

Bars vármegye leírásának revíziója során talált kifogások.

Sacrae Caesareae Regiaeqve Maiestatis Cancellariae Regiae Hungarico Aulicae nomine Discreto Viro Matthiae Belio hisce intimandum. Parte operis ejusdem Geographico Historici Comitatum Barsiensem in se complectente, per ordinatos ad id censores in Revisionem et disqvisitionem accuratam sumpta existente, hicce annexas observationes eatenus connotatas fuisse. qvae Eidem Authori eum in finem transmittuntur, ut juxta easdem corrigenda corrigere, et accommodanda accomodare noverit et debeat. Caeterum Eidem Cancellaria haec Regia Hungarico-Aulica manet addicta et benevola.

Per Eandem Cancellariam Regiam Hungarico Aulicam
die 16. Februarii 1736.

[A külzeten:]
Matthiae Belio observationes circa Descriptionem Comitatus Barsiensis connotatae ad corrigendum restituuntur.
20. Consignatum Domino Kuntcz.

[Melléklet:]
Observationes
Circa Descriptionem Comitatus Barsiensis.

In Membro Politico Paragrapho 4to describitur, qvaliter Natio Hungarica occasione illa, dum in Cibo, vel Potu Nauseam contrahit, et in Infirmitatem Csömör dictam incidit, allium contundere, et aceto miscere, et sic pro Medicina eodem uti assoleat; Qvi Paragraphus cum ad Historiam minus pertinere videretur, exmittatur.

In Parte Speciali Membro 1° Sectionis 1^{ae} Paragrapho 10mo Camerae Comes, seu ut vocant Camergraffius, ponitur pro Montanarum Civitatum Praetore, Titulus Praetoris omittatur.

In Paragrapho 11° Puncto 3° Montium, et Sylvarum Magistro attribuitur Authoritas Judiciaria in Montanis Civitatibus, qvae siqvidem Legibus Positivis ad tota Montanistica duntaxat restricta foret, ad evitandam itaqve Judiciorum Confusionem addi debet, qvod in reliqvo Magistratus Civiles in Causis Civilibus, et Criminalibus ad instar aliarum Regni Civitatum Jus dicere assolerent.

In Paragrapho 15° de Joanne Shmidek conscripta Historia, in qvantum fieri potest compendietur, cum aliunde pro annexo tantum extra seriem Descriptionis Comitatus apposita haberetur.

In Paragrapho 16° Familiae Freisseissen, Lemoni, et aliae pro Nobilibus apponuntur, pro Litteris Nobilibus substituatur Litteris praecipuis.

In Parte Speciali Membri 1^{mi} Sectione 2ª Paragrapho oppidum Oszlán, ad Familiam Géczy De Asa Kürth, Jure Haereditario ad Familiam autem Pálffi Jure duntaxat Pignoris pertinere exponitur, qvae Jurium Distinctio, et qvalitas omittatur.

In eadem Parte Membri primi Sectione 3ª Paragrapho 4°, Possessiones Nemes Kosztolán, et Simonyi ponuntur pro Curialibus, ex qvo autem in aliorum Comitatuum Revisoribus Locorum Curialitates exmissae fuissent, sic Loci qvoqve exmittantur.

In Sectione 2ª Arcis, et Dominiorum Processus Levensis Paragrapho 4° Bocskaius nominatur Georgius, ubi Stephanus deberet nominari, ille enim concitavit motus in Regno, uti ex Historiis, et Annalibus Regni appareret, adeoqve nomen Georgii in Stephanum corrigatur.

In Sectione 2ª Processus Kis Taplcsaniensis Paragrapho 4°, Possessio Mankócz, deleta Possessione Ledécz debet sub Numero 2° poni, conseqventer subseqventes etiam numeri in suum ordinem reduci.

585 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1736. február 24.

Pest, Pilis és Solt vármegyék leírásának revíziója során talált kifogások.

Sacrae Caesareae Regiaeqve Maiestatis Cancellariae Regiae Hungarico Aulicae nomine Discreto Viro Matthiae Belio hisce intimandum. Partem Operis ejusdem Geographico Historici Comitatus Pest Pilis et Solt Articulariter unitos in se complectentem, per ordinatos eum in finem Censores, in revisionem et disqvisitionem accuratam sumptam extitisse, Observationesqve praesentibus annexas circa eandem Connotatas fuisse. Qvae Eidem Authori eo fine transmittuntur, ut in Conformitate earundem, corrigenda corrigere, et accommodanda accommodare noverit et debeat. Caeterum Eidem Cancellaria haec Regia Hungarico Aulica manet addicta et benevola

Per Eandem Cancellariam Regiam Hungarico Aulicam
Viennae 24. Februarii 1736.

[A külzeten:]
Matthiae Belio observationes circa Descriptionem Comitatuum Pest Pilis et Sold articulariter unitorum connotatae ad corrigendum Assignantur.
27. Consignatum Domino Kuntz.

[Melléklet:]
Observationes
Circa Descriptionem Comitatuum Pest, Pilis, et Soldt
Articulariter unitorum.

In Sectionis 1^{ae} Capitis 1^{mi} Paragrapho 10mo per extensum inseritur, Statum Regni sub Comitiis Generalibus in Campo Rakos Anno 1505. celebratis, in eo inita Confoederatio, qvod si eotum Regnantem Serenissimum Regem Uladislaum 2^{dum} absqve Haeredis Masculini solatio e vivis decedere contingeret, nullus ex extraneis Principibus, verum ipsis Indigenis pro Rege qvispiam eligeretur, qvae plurimis ponderosis ex rationibus per integrum ex Historia per Authorem expungatur.

In Capitis 2^{di} Paragrapho 5° Comes Petrus Perényi, ob invidiam Germanorum captus, et Viennam in Carcerem deductus esse apponitur, loco Germanorum ponatur Aemulorum.

In Sectionis 2^{ae} Parte 3°, Ex Cathalogo Episcoporum Vaciensium, modernus Princeps, et Primas Regni Archi Episcopus Strigoniensis Emericus e Comitibus Eszterházy de Galántha, exmissus habetur, qvi post Michaelem Dvornikovics, in Cathalogum ibidem notatorum Episcoporum Vacziensium inseratur.

In Sectione 3^{a} de Vicis Processus Vaciensis tractante, sub Numero 31mo, Possessio Keresztúr asseritur pertinere ad Familiam Osztroluczkiano Podmanyiczkianam Jure Haereditario, Cum autem Qvalitas Juris in aliis Comitatibus exmissa foret, hic qvoqve exmittatur.

586 Bél Mátyás Mikoviny Sámuelnek
Pozsony, 1736. március 5.

Beszámol bécsi útjáról, a Notitia második kötetének császárnak történő átnyújtásáról. A közös munka folytatásához sürgeti a harmadik kötethez szükséges térképeket. Ha kéri, a falvak neveit elküldi. Germeten kéri, hogy Magyarországról összesített térképet is készítsen.

Perillustri Viro Samueli Mikoviny Schemnitzium
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Redeo Vienna, cum se dat occasio scribendi ad Te, de rebus nostris. Obtuli Caesari optimo, Tomum operis mei secundum, ad diem XXVII. Februarii ritu solemni[1] quem ille, non benigne modo accepit, sed laudauit etiam impense diligentiam, quam adhibemus in illustrandis patriae rebus; simulque hortatus me, verbis plane augustalibus, vti coeptis, sua fretus gratia, tam diu insisterem, dum opus conficiatur. Vides ergo, Amicorum decus! impositam vtrique nostrum esse necessitatem, ad telam, quam exorsi sumus, pertexendam. Quia enim, collatis operis elaboramus, non laudem modo habemus communem, sed et onus. Istud vero est, quod abs Te maiorem in modum peto, vti mappas, quae sunt Tomo III. necessariae, eo celerius curatiusque designes, quo maiore contentione, idem istud volumen praelis vrgebitur. Si necessum putas, vt vicorum nomina exscripta adcurate, ad Te mittantur, non id sane temere neglexerim. Illustris Germettenius, cum quo Viennae mihi prolixus sermo fuit, monendum Te voluit, de mappa Hungariae vniuersali, concinnanda ex schedis, quae praesto sunt; dum prodeat castigatior. Vale inque opus, quam potes diligentissime, incumbe; pignora Tua saluta; et a Marignonio nostro iussus saluere, me, vti facis, amare perge. Pisonii 1736. III. Nonarum Martii.

587 Bél Mátyás Batthyány Lajosnak
Pozsony, 1736. március 6.

Mivel személyesen nem tudta átadni, küldi a Notitia második kötetét. Mikor a császárnak átadta a kötetet, az buzdította őt a folytatásra. Reméli, a kancellária továbbra is kedvez munkálkodásának.

Excellentissime Domine — Viennam,
Domine Illustrissime. — ad Comitem Battyán Cancellarium

Quem praesens nequiui, eum nunc absens reddo, Tomum operis mei secundum; idque eo obsequentius, quo maiora sunt Excelsae Cancellariae de me, studiisque meis, bene merita. Et confido sane, ita acceptum iri, hanc, deditissimae voluntatis meae significationem, vt, sequuturis quidem Tomis, vadus adaperiatur, auerrunceturque in posterum, quod vtilem innocentemque destinationem sufflaminauit adhuc. Reddidi vero, ne quid sileam, idem istud volumen Augustissimo Imperatori, V. Calendarum Martii,[1] quod Is, non accepit modo benignissime, sed cohortatus etiam est, vltro ac pro virili elaborantem, vti coeptum opus pergerem consummare. Quod, sicuti calcar mihi subdidit, ad stadium, quod ingressus sum, decurrendum; ita spero, non cessaturam, Excelsam Cancellariam studiis meis, porro, atque impense fauere. Quam equidem beneuolentiam, non venerabor tantum, sed referam etiam in litteras, vt constet posteritati, quorum beneficio profecerim, in labore omnium aerumnosissimo. Deus dignitatem Tuam bonus tueatur. Ita vouet

Excellentissimi Nominis Tui

Pisonii Anno 1736. — cultor obsequentissimus
II. Nonarum Martii. — Bel

588 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1736. március 6.

Visszatért Bécsből, köszöni segítségét. Kéri, hogy Passioneinek a vatikáni könyvtár számára szánt példányt juttassa el.

Illustri Viro Pio Nicolao Garellio, Patrono suo, — Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Reduci ab vrbe vestra, nihil erat prius antiquius nihil[!], quam vt gratias Tibi dicerem, pro ea bonitate, quam impendisti mihi, cum alias, tum in primis, in Tomo hoc altero, Augustissimo Imperatori, repraesentando. Erit, beneficii huius aeterna, apud animum meum, memoria. Nunc, quod Te rogem denuo, istud est. Nequivi, summo viro, Dominico Passioneio, legato, apud Augustam Aulam, Pontificio, exemplar, ad Vaticanam bibliothecam destinatum, praesens reddere. Id ergo, vt ei, cum minori altero, penitus insinues, non vulgariter abs Te peto, Comitaberis autem, hoc quantulumcunque est munusculum plurima, quam Ei nuntio, salute. Vale, Musarum nostrarum praesidium, et me, studiaque quibus dediti sumus, et Tibi commendata habe, et his, qui ea norunt existimare, de meliori commenda. Pisonii Anno MDCCXXXVI. II. Nonarum Martii.

589 Bél Mátyás Kuntz Jakabnak
Pozsony, 1736. március 6.

Küldi a kancellária számára a Notitia második kötetét. Kéri, hogy a Savoyai Jenő herceg számára küldött példányt Koch úrnak adja át, aki csak akkor továbbítsa azt, ha a herceg felépült. Ha Jeszenák Pál ott volna, kérje ki az ő tanácsát.

Nobilissimo Viro Jacobo Kuntz, Viennam
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Mitto ad Excellentissimum Cancellarium, quas vides, litteras, cum quibus, vt Tomum II. Excelsae Cancellariae destinatum, reddas, maiorem in modum abs Te peto. Sed et Serenissimo *Principi Eugenio, suum exemplar, ita fuerit tradendum, vt simul, Illustris Koch, minus illud,* sed ea lege accipiat, vt auctoris, de meliori memor sit, apud optimum Principem. Sin vero languor, summi viri, letalis foret,[1] neque spes qualiscunque successus; retentabimus tantisper exemplar, dum adpareat, quorsum sit res euasura. Sed haec Tuae prudentiae permittuntvr. Vale, et me amare bonus perge. Pisonii Anno 1736. II. Nonarum Martii.

P.S. Si forte adfuerit Paullus J.[2] noster, faxis, vtere eius, et consilio et ope, quemadmodum loco reddi possit Principi deuotum ei Tomi huius II. exemplar.

590 Kender János Bél Mátyásnak
[Bécs], 1736. március 10. körül

Küldi az Idea principum Transilvaniae tervét, Bél segítségét kéri.

591 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
Pozsony, 1736. március 11.

A Notitia második kötetét átadta a császárnak. Azóta terjesztik az előfizetők közt. A többit Wielandt árulja. Biztatja a nyomdába került harmadik kötet terjesztésére, amelyre szintén 8 forint a díj. Az Adparatus harmadik darabja hamarosan megjelenik.

Clarissimo Viro, Georgio Buchholtz Kesmarck
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quem diu et auare quidem exspectabas, Tomum Operis mei secundum, eum equidem IV. Calendarum Martii Augustissimo Imperatori, ritu solemni, apud thronum reddidi. Ex eo tempore, vulgari coepit passim, tradique his in primis, qui praenumerato aere sumptus adiuuerunt. quod equidem, nunciandum tibi existimaui, vt bonitatem Tuam sollicitarem; partim, vt quod est in Tomum istud II. residuum, ad Vielandium nostrum curares, partim, vt dares operam, vt Tomo III. typis iam tradito, succurratur. Mapparum et prospectuum pretiosa multitudo, in hunc quoque florenos octo deposcet: Nam pauciores, ferendo sumtui non sufficiunt. Sed haec cura, ad bibliopolam pertinet: ego suggerendam modo volui; vt intelligas, rem Te operi meo praestiturum, vnice necessariam. Quid vero, adparatus meus, ad historiam Hungariae? scripsisti, ni fallor, quid in eo deficiat; cuius me tamen obliuio coepit, vt rogare debeam iterum id ne me sinas ignorare. Jam Monumentum III.[1] quod grauibus de caussis adhaeserat hucusque prodibit, orbi erudito, haud ingratum futurum. Jam vale, virorum amicissime! et, quod solerter fecisti adhuc, studia mea porro haud grauate, iuua. Pisonii MDCCXXXVI. V. Idus Martii.

592 Bél Mátyás Roth Tamásnak
Pozsony, 1736. március 11.

Kéri, hogy a körmöcbányai tanácsot vegye rá a város történetének bővítésére. A megye történetével ez már megtörtént, sőt a kancellárián jóváhagyták azt. Várja Brutus történeti kommentárjait. Mindkét kötetét küldi majd.

Perillustri Viro Domino Roth a Rothenfels Cremnitzium
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Quod me aestate superiore monueras, vti deperditam vrbis vestrae historiam, exscriptam denuo, Tibi mitterem; id vero Augusto mense per Mikovinium nostrum, praestitum a me esse, Tute nosti. Ecquid vero id rei sit, quod lucubrationes forte non indiligentes apud vos haerescant, iuxta cum ignarissimis scio: maxime cum inclytus Comitatus iussus ab excelso Consilio id praestiterit dudum, sed Cancellaria etiam regia, pridem laborem meum censuerit adprobaritque. Quidquid sit cunctationis maiorem in modum abs Te petendum existimaui, vti inclutum Senatum, Vestrum verbis meis obsequentissime roges, velit tandem manus admovere operi, idemque ex domesticis tabularii tui monumentis, pro eo atque optarim, locupletare. Erit hoc cum magistratui ornamento, tum decori vrbi vetustissimae. Ad meas nunc preces, quas in sinum tuum effudi toties venio. Nempe auide exspecto Bruti commentarios historicos. Hos vt mittas, tam abs te flagito diligenter, quam qui diligentissime. Certe vbi me voti damnaueris, Tomum operis mei vtrumque in grati animi testificationem, a me accipies. Nolo rogationem cumulare, ne bonitati Tuae videar diffidere. Ceteroquin facile auguraberis, exspectaturum me epistolam tuam, avide, ac fere impatienter. Vale et Belianis Musis, Tuo more perge favere. Pisonii MDCCXXXVI. X. Idus Martii.

593 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1736. március 12.

Ásványokat küld.

Illustri et Magnifico Viro Pio Nicolao Garellio Viennam
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Scruta metallica, excutienti occurrere, haec, quae vides, fragmenta: non ea quidem adparatibus Tuis idonea; haud tamen indigna, quae contempleris adcuratius, ea potissimum, quae a numero duodecimo ineunt. Sunt in his diuites minerae, testes pristinorum ex metallis redituum. Quas, si Tu quidem, bonus acceperis, in meis id lucris deputabo; daturus operam, ne has istiusmodi gratae mentis significationes, apud hominem, ab opibus aliis, destitutum, iure queas desiderare. Vale decus nostrum! et studiorum quae nos distinent, meminisse perge. Istud est, quod abs Te maiorem in modum rogito. Iterum vale. Pisonii in Quadorum collimitio. Pisonii[!] 1736. IV. Idus Martii.

594 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1736. március 13.

Nyitra vármegye leírásának revíziója során talált kifogások.

Sacrae Caesareae Regiaeqve Maiestatis Cancellariae Regiae Hungarico-Aulicae nomine, Discreto Viro Matthiae Belio hisce intimandum. Partem Operis Ejusdem Geographico Historici Comitatum Nittriensem in se continentem, per destinatos eum in finem Censores, accurate revisam et disqvisitam extitisse. Observationesqve hicce annexas circa eandem connotatas fuisse. qvae Eidem Authori eo fine transmittuntur, ut juxta eosdem corrigenda corrigere, et accommodanda accommodare noverit et debeat. Caeterum Eidem Cancellaria haec Regia Hungarico-Aulica manet benevola et addicta.

Per Eandem Cancellariam Regiam Hungarico Aulicam
Viennae 13. Martii 1736.

[A külzeten:]
Matthiae Bellio observationes circa Descriptionem Comitatus Nittriensis appositae ad Corrigendum assignantur.
17. Martii consignavi Amanuensi Domini Kuntz.

[Melléklet:]
Observationes Circa Descriptionem Comitatus Nittriensis.

In Parte generali Membro Physico Paragrapho 9° specificantur Colles Viniferi, et ex iis specialiores exmittuntur, ut sunt Ürmenyenses, Berencsienses, Kérienses, Zoborienses, et alii qvam plurimi, adeoqve qva specialiores, et in illo Comitatu ferme primo Locum obtinentes superaddendi venirent.

In Membro 1° De Processu Nittriensi sectionis 1ae Paragrapho 12mo, Vicus Civitatis Nittriensis Párucza dictus, pro Curiali ponitur, contra hucusqve factam observationem; Ac proinde Curialitas ipsius exmitti debet.

Folio 127mo, Arx Ghymes hic Loci qvoqve describitur, ubi in Comitatu qvoqve Barsiensi jam descripta fuerat; Cum autem Descriptio ejusdem huc potius pertineret, et de hoc in Descriptione qvoqve Comitatus Barsiensis mentio haberetur, monetur Author, qvatenus ex Comitatu Barsiensi Descriptionem ejusdem exmittat.

In Sectione 3a de Vicis Processus Nittriesis, Possessiones Felső, et alsó Kereskény, sub Numeris 89. et 90. comprehensae, ac praeterea

Folio 220mo sub Numero 50. Possessio Kis-Vicsáp, ibidem sub Numero 52° Possessio Suránka. Folio porro 223 sub Numero 83° Possessio alsó Vásárd, Folio demum 225 sub Numero 98vo Possessio Gelenfalva, nec non ibidem sub Numero 99no Possessio Perkócz. Tandem Folio 258. sub Numero 12mo Possessio Bory, ponuntur pro Curialibus, qvarum omnium Curialitas expungi debet.

595 Bél Mátyás Kender Jánosnak
Pozsony, 1736. március 14.

Dicséri Idea principum Transilvaniae című tervét, az egyes fejedelmek tetteihez illő képeket, s a gráciak által kiadott Historia ducum Styriaehez hasonlítja. Jótanácsai: az osztrák királyok szerepének előítéletektől mentes kiemelése, a fejedelmek esetében a korábbi történetírók elbeszéléseinek gondos összefoglalása. A letisztázott mű latinságának javítását vállalja.

Illustri Viro Johanni Kender a Friedenberg, Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Grata mihi fuit, Illustris Domine epistola Tua; tum, quod abs Te profecta est, quem equidem inde a Bausneriano illo conuictu, non desii suspicere; tum comitabatur eam, Idea Principum Transiluaniae[1] scito penicillo adumbrata. Illud tamen, gaudio gestientem, in pudorem me desit, quod insigne adeo opus, sub incudem a me vocari iubes; hoc est, ab homine, non modo secum habitare consueto; sed conscio etiam tenuitatis suae. Proinde, statueram, ne admouere quidem manum tabulae; dum, subductis probe rationibus obsequundandum voluntati Tuae existimaui: non quod putem, proficisci a me posse quidpiam, ad operis Tui adcurationem; sed, quia nolui inhumanitatis notam mihi colligere; quasi, qui haud dederit locum honestissimae Tuae rogationi. Ita vero, ne quid dissimulem, sentio. Icones, scitissime factas, luculentiores commentarios, de Principum singulorum actibus, meruisse; ad eum forte modum concinnandos, quem Graecenses eruditi, in conscribenda Ducum Styriae historia, quamque annis superioribus Caesari dedicauere, obtinuerunt. Tunc autem, stilo opus esset, puro illo, perspicuo, et qui historiam

decet. Neque metuendum esset, locum offensae datum iri: quando palam est, aequissimis caussis inductos, Reges Hungariae Austriacos, elaborasse toties, vti Hungariae, deiectis Turcis, coadunaretur Transiluania. Immo, idonea haec foret materies, quae in laudem posset verti Austriacorum, ab homine erudito, et vacuo ab opinonibus praeiudicatis. Quod dum existimo, non sum in ea opinione, vastum illud, historiae Transiluanicae, mare exhauriendum esse: suffecerit, riuulos deriuauisse, limpidos eos, et ita deauctos, vt neque desit quidquam, neque temere abundet. Istud volo: res gestas principum singulorum, quas fuse narrant, Brutus, Istvanffyus, Bethlenius vterque, alii, in compendium mitti oportere, eo id quidem concinnius, quo maior, in rerum delectu, adcuratio, in oratione nitor, in iudicando sobrietas et virtutes boni historici reliquiae, in toto laboris eius tenore effulserit. Haec ita sentio, Illustris Domine! quippe, probe gnarus, quam sit delicatum, quod viuimus, seculum. Vsus vicennalis me docuit, ita versandum esse, in palaestra scriptoria, vt si nequeas placere omnibus, possis tamen tutus esse a dicaculorum insultu; saltem, reiicere cum ratione, hos quibus non probentur nostra. Vides, Illustris Domine, quam me feceris, et praefidentem, et prolixum. quod vtrumque habes, cur imputes bonitati Tuae. Alioquin si breuiarii huius Tui textum vt vocant, peculiari schediasmate exscriptum, ad me volueris mittere, recognoscam eum, et meo ritu, a loquendi modis non vndiquaque latinis, sollicite repurgabo: reuera enim amica istiusmodi cura, indiget, nitidissimus alioquin liber. Jam vale, Illustris Domine! et procacem epistolam, profectam ab officio quod roganti facere debui, boni consule. Pisonii MDCCXXXVI. II. Idus Martii.

596 Peyrl Mihály Bél Mátyásnak
[Buda], 1736. március

Buda leírásáról.

597 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1736. március 20. körül

Tartalmát nem ismerjük.

598 Peyrl Mihály Bél Mátyásnak
[Buda], 1736. március vége?

Buda leírásáról.

599 Prónay Gábor Bél Mátyásnak
[?], 1736. március vége

A Sartorius Márton halálával megürült acsai lelkészi állás ügyében kéri Bél és Miletz Illés véleményét.

Admodum Reverende in Christo Pater,
Domine plurimum aestimande!

Per mortem Reverendi condam Domini Martini Sartorii, Ecclesia Nostra, quae in Possessione Acsa (a potiori juris mei) colligitur, Verbi Divini Praecone orbata est: cujus curam, cum, quae Dei benignitas est, mihi imprimis incumbere facile intelligam, et vero si quid unquam, tum id, quam maxime, *Deum testor,* in votis habeam, ut idoneum subjectum consequi possim: eapropter hanc necessitatem et vota mea fiducialiter Admodum Reverendae Dominationi Vestrae insinuo, oroque et obtestor ut consilio et opera sua adesse velit. Ratum ac fixum propositum mihi est, ut Deo juvente, posthac Ego quoque cum familia mea illic habitem, et qui supersunt dies vitae (utinam annuat et protegat, qui sospitat omnia Dominus) in frequentiori quam hactenus cultu divino transigere valeam.

Diffiteri vero non possum, multum me indigere, qui excitet non modo me oscitantem, sed totam Ecclesiam in timore et amore Dei ferventius exstimulet et contineat. Neque existimandum est, fastidiosum et delicatum selectum subesse, nam simplicem Verbi Divini praedicationem, sine adminiculo humanarum Scientiarum, se sola magni faciendam semper putem fidem operosam, occasionique accommodam et audientibus proficuam, jure quodam exigere licet. Pluries recogito desiderium meum, quod animo inhaereat et alta mente repositum, utique recurrit, dum sacris lectionibus, poenitentiaeque et pietatis studiis Reverenda Dominatio Vestra juventutem meam imbuisset et formasset; illum vero malleum in exigendis vitae rationibus adhibendum pluries, tum quidem destinabam, nunc votis expeto. Caeteroquin, quem scopum habeo scribendi, brevibus exequor:

Qui actu laborant in vinea Domini, cum aliorum recensu abstrahere nollem, nisi necessitas add[ir]igat, equidem apud populares quoque meos Thuroczienses est ad quem animus fertur, ne quid etiam honestae subsistentiae desit, pronus et paratus, interim tamen quantum licet et in his praecaveo, ne per me quipiam sibi detractum moleste ferant, quin potius tenuitatem meam, si qua se dabit occasio in acceptis habeam. Ita jam destinationes meas regulanti, ex prima commendatione occurrit. Clarissimus Dominus Samuel Tessedik, Patria Modrensis, mihi alioquin nullatenus cognitus, quem studiis praesertim Theologicis eximiam operam navasse, integritati item vitae ac moribus, sed et sacris jam concionibus probatum inaudivi. Hunc si notus esset, vel quem alium censuerit, Reverendae Dignitatis Vestrae, paternae curae et sollicitudini commendo, ut beneficio Postae Aszodiensis quam primum responsum habere queam,[1] siquidem Ecclesiam vocare, non expediat. Si forte Admodum Reverenda Vestra Dominatio Miletzio nostro, supra commendatus vir magis cognitus esset, vel quivis alius occureret, cum humanissima salutatione, ut Admodum Reverenda Dominatio Vestra cum quo conferat, recommendo. Qui de reliquo, ubi salutares fructus acerbae passionis et laetissimae Resurrectionis Dominicae voveo, persevero

Admodum Reverendae Dominationi Vestrae

obsequentissimus
Gabriel Prónay mp.

[P.S.] In exigendo a Domino Darvas debito, necessitate cogente, ingratis etiam mediis, commodabo operam meam, medio Juvenum, quos in tantum Juris gnaros ad manum habeo, ita ut Reverendae Dominationi Vestrae cui Ego potius aeternum debeo, omnino satis fiat.

600 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1736. április 3.

Tartalmát nem ismerjük.

601 Bél Mátyás Prónay Gábornak
Pozsony, 1736. április 5.

Kubány Györgyöt ajánlja lelkészül. Előnyösen jellemzi. Tessedik Sámuelt erre az állásra még fiatalnak tartja.

Perillustri Viro, Gabrieli Prónay, Pestum
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Distinebar sacris laboribus, cum Tuae mihi reddebantur, quae vna res in caussa fuit, quominus potuerim respondere: dum interea, epistolae Tuae argumentum, cum amicis communicatum a me est. In sinum mihi gaudeo, et Deum celebro, qui eam Tibi mentem indidit, vt et de Tua ipsius et subditorum Tuorum salute, cum cura sollicitus sis. Ita est profecto, indigemus, in dies, immo momenta singula, vt torpor noster, Diuini Verbi efficacia, excutiatur, exciteturque mens, ad Deum, filiali reuerentia, timendum non minus, quam diligendum. Isthuc autem, ita ordinante Seruatore, verbi ministerium requiritur, tenax veritatis coelestis, et idoneum ad docendum, hortandum, redarguendum, atque consolandum. qualem, quod nostrarum paraenesium memor, requiras, tam est laudandum, quam, quod maxime. Subduxi ego, cum amicis, rationes omnes, cum se vir offerret, muneri huic, vltra quam speres, commodus. Est is, Clarissimus Georgius Kubany, nobilis Liptoviensis, moris profecto et vitae castigatissimae, doctrinae autem atque eruditionis prorsus eximiae; adhaec, sui ipsius conscius superiorum venerator, parium amans, et obseruans horum, qui sunt fidei eius crediti. Triennium est, cum in eadem mecum domo agit, munere informatoris apud Clarissimum Rectorem nostrum functus, ideoque penitus mihi cognitus. Streperus non est pro cathedra, sed solidus, et cui donum impertiuit bonitas diuina, pertundendi praecordia, etiam obfirmata, erigendi depressos, moderari recto talo incedentes. Pro singulari sua eruditione, qua pollet, magis quidem cupit, scholis operari; haud tamen, quod spero excussurus nutum vocant is Dei. Quid? quod ingenio et temperamento Tuo, vnus omnium, maxime congruat, educandis, eo tractu, nobilium liberis vtilis futurus, commodusque. Linguas, praeter eruditas, callet sane, Germanicam et quadamtenus Hungaricam. Plura non addo, haec autem scribo, teste conscientia. Clarissimus Samuel Tessedik, ex nostra disciplina prodiit, seque in Germanorum coetu, multis adprobauit, sermone habito. Verum junior fortasse fuerit, quam poscunt destinationes Tuae. Deus, salutis nostrae auctor rem ita sinat cadere, quemadmodum et Tibi salutare fuerit, et nomini suo gloriosum. Vale in Domino et quod coepisti opus, Deo propitio, vrge, consumma. Ita precatur, qui toto animo Tuus est. Pisonii Anno 1736. Nonis Aprilis.

602 Bél Mátyás Peyrl Mihálynak
Pozsony, 1736. április 5–7. között

Sürgeti Buda leírásának visszaküldését. Átadta Schmutzernek a Mátyás-képet. Ha igaz, hogy Prathius földmérő látképet készített Budáról, azt is szeretné a Notitiában közölni.

Perillustri Viro Michaeli Peyrl Budam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Genuinas abs Te accepi, quarum utraeque spem faciebant reciperandarum commentationum, quas de Buda vestra concinnaui: Sed abiit, quem praestituerar, Josephi dies, mihi vero redditum est, nihil; vt iam sollicitum esse oporteat, annon interciderit, volumen alicui creditum. Profecto, Tuum nunc est, quam primum expedire me, his tam anxiis curis. Ceteroquin Senatus Vestri munificentiam et suspicio, et transcribam ad posteritatem. Icon illa iam Schmutzero, scitissimo sculptori tradita est, commendataque de meliori, vt sperem, intra bimestre

excusum iri, magna Vestra omnium adprobatione.[1] Audio, Prathium vestratem geometram, vrbis Budensis prospectus delineauisse. Id si est, cura, vt eorum potiri queam, ad Posoniensium modum Tomo III. qui iam exprimitur, intertexendos. Vale et commentaria mea, fidei Tuae habe commendata.

603 Bél Mátyás Christian Nikolaus Möllenhoffnak
Pozsony, 1736. április 16.

Örül, hogy unokaöccse hozzájuk érkezett. Az adományokat szétosztotta. Fájlalja távozását, várják vissza Posonyba.

[illegible]ime Reverendo Viro Christiano Nicolao Möllenhoffio Viennam,
[illegible]tem Plurimam Dicit Matthias Bel. ad concionatorem Legati Daniae.
[illegible]mo pietatem Tuam, quae Te induxit, vt gratulareris mihi, de nepotis, ad familiam meam [illegible]ssione. Deus tenellum sibi habeat commendatum, idque, ad gloriae suae, incrementum. [illegible]m misisti eleemosynam, rite, ex voluntate vestra, dispertitus sum: id quod apocae, quas [illegible]ecto, condocent. Alioquin vocationis Tuae habitum in melius conuersum esse. ex animo [illegible]gratulor; quantumuis impense doleam abitum, a nobis, Tuum. Nonne vero amplius Piso[illegible]n accedes? visus es enim mihi id spopondisse, cum vltimum apud Te essem. Nos profecto, [illegible]Tui desiderio confitimur, id non tam speramus, quam confidimus. Ad arcana vocationis [illegible] quod attinet, quod ea, mittere voluisti in litteras, fecisti profecto pretium operae; saltem [illegible]um caussa, qui actus, fortunamque alienam, nunquam non scrutantur, obliti suam. Legent [illegible]mne, qui Te amant. Vale, et me porro, et constanter ama. Pisonii M.DCCXXXVI. XVI. [illegible]endarum Maii.

604 Bél Mátyás Peyrl Mihálynak
Pozsony, 1736. április 22.

A Notitia harmadik kötetét szedik a nyomdában, már Pest történetének végénél járnak, s még mindig nem érkezett [illegible]tőle Budáé. Két hét múlva szedik azt is, de előtte még a kancellária jóváhagyása is kell. Ha tovább késlekednek, [illegible]ll hagynia Buda leírását a kötetből, vagy javítások nélkül jelenik meg. Kéri, sürgesse a tanácsot.

[illegible]llustri Viro Michaeli Peyerlio, Budam
[illegible]tem Plurimam Dicit Matthias Belius.
[illegible]Quem ego mente praecepi metum, fore, vt ad Budam opus meum haerescat, eum nunc, [illegible]no meo dolore experior. Excuditur Tomus tertius, magna profecto, et festinatione et adcu[illegible]one; iamque Pesti historia ad finem decurrit; cum nihil abs Te responsi accipio, locubratio[illegible]nes meis, nescio cum qua colluctationibus tarditate. Vix hebdomae abibunt duae, cum Buda [illegible]praelo erit subdenda. quod antequam fiat, Excelsa Cancellaria opus censeat, oportet. Vides! in quas me Buda Vestra, cui illustrandae, et temporis multum, et laboris plurimum impendi, angustias coniecerit. Ergo, expedias me ex his ergastulis. quod Te eo facturum spero lubentius, quo maior Tomi huius, apud Augustam Aulam, orbem eruditum, bonos omnes, exspectatio est. Sin vero cessatis, o mei! necessum erit, Budam omittere, aut ad eum modum excudere, sicuti est in commentariis meis. Plane ego honori, dignitati, praerogatiuae, et iuribus Vestris ibam consultum. Nunc, quod Caesar, quod Excelsum Consilium, quod vniuersi Aulae Administri, iubent, volunt, optant, intempestiua hac cunctatione, sufflaminatur. Proinde, preces, quas conceptissimas in sinum effundo Tuum, eum habent locum, quem suo Iure merentur: hoc est:

permoue Inclutum Senatum, ne mea detineantur; ne sit locus querendi apud posteritatem. Ita vero cognitos habeo Budenses, vt vocer in spem certissimam, fore, ne excidam votis. Tu modo, Virum Te praesta, bone Peyerli, et dignus habebere, cuius nomen commendem aeternitati. Vale, responde, et quod meum est, facilis redde. Pisonii Anno 1736. die 22. Aprilis.

605 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1736. április 27.

Fejér és Somogy vármegye leírásának revíziója során talált kifogások.

Sacrae Caesareae Regiaeqve Maiestatis Cancellariae Regiae Hungarico Aulicae nomine Discreto Viro Matthiae Belio hisce intimandum. Partem operis ejusdem Geographico-Historici Comitatus Albensem et Simighiensem in se complectentem per ordinatos eatenus Censores accurate revisam et disqvisitam extitisse, observationesqve hicce annexas circa eandem Connotatas fuisse. qvae Eidem Authori eo fine transmittuntur qvatenus juxta easdem corrigenda corrigere, et accommodanda accommodare noverit et debeat. Caeterum Eidem Cancellaria haec Regia Hungarico Aulica manet benevola et addicta.

Per Eandem Cancellariam Regiam Hungarico-Aulicam.

Viennae 27. Aprilis 1736.

[A külzeten:]

Matthiae Belio observationes circa Descriptionem Comitatuum Albensis et Simighiensis connotatae pro Earundem Correctione insinuantur.

2. Maii Consignatum Domino Kuntz una cum opere Historico.

[Melléklet:]

Revisio Historiae Descriptionis Comitatuum Albensis, et Simigiensis.

Circa Comitatum Albensem nihil tale occurit, qvod juxta Principia Cancellariae hujusce Regiae Hungaricae Aulicae observari, aut emendari deberet, conseqventer Descriptio antelati Comitatus Typis Mandari, et praelo subjici Libere potest.

Circa Comitatum Simighiensem

In Membro Politico de Incolis et Magistratibus Comitatus Paragrapho 6to Familiae Bakacs, et Zichi, ponuntur inter Familias Nobiles, ubi Bakacsiana jam pridem Zichiana autem recenter in Numerum Baronum evectae essent, conseqventer hae duae Familiae in Classem Baronum inscribendae, Nobilium autem Familiae sicut in aliis Comitatibus hic qvoqve exmittendae veniunt.

In Descriptione Obsidionis Szigethiensis Paragrapho 11mo Forgacsius, Gener Comitis Nicolai Zrinyi, scribitur esse Franciscus in Pragrapho autem 15° Emericus qvae combinari non possunt, nisi uterqve fuisset Gener Zrinyianus, ac proinde cum Author se nonnulla fragmenta de his habere asserat, Nominis Diversitatem corrigere noverit.

In Sectione Secunda de Processu Szigethiensi Numero 36; intuitu Possessionis Szent Balás, ponitur, qvod totius Regionis illius populus Relligionis, et votorum nuncupandorum Causa, in Festo Sancti Balthasaris eo confluere soleat. Cum autem ex Possessionis Ethymo putetur Confluxum illum potius in Festo Sancti Blasii intervenire, adeoqve authori incumbet, diem praescripti confluxus melius investigare.

In Sectione Secunda in Processu Canisiensi, sub Numero 25. Possessio Inke, ponitur pro natali Loco Familiae Inkei qvod omitti debet, cum Inkeiani Jure uxorio ad notitiam publicam Possessionem illam tenerent.

Ibidem sub Numero 26. 32. et 35. Possessiones Nemesdéd, Kisfalud, et Szakácsi, dicuntur constare ex Curiis Nobilitaribus, qvod est contra Universalem Observationem, adeoqve titulum Curialitatis, Author exmittere studebit.

Item ibidem sub Numero 33. Tabsoniense Domicilium ponitur pro Nadasdiano, ubi pie deffunctus Comes de Nadasd, interimalem duntaxat et ab aliis sibi concessam habitationem ibi habuerit, ac ideo Author Operis haec magis investigabit, et Domicilium illud ad qvalitatem Possessionis, et usus reducet.

606 Mikoviny Sámuel Bél Mátyásnak
[Selmecbánya], 1736. április 29.

A Notitia harmadik kötetének térképeiről.

607 Ványossy Ferenc Bél Mátyásnak
[Buda?], 1736. április vége

Valószínűleg Buda leírásáról.

608 Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának
Pozsony, 1736. április 30.

Ó- és Új Buda leírásának gyors revízióját kéri.

Excelsa Cancellaria
Domini Domini longe Gratiosissimi,

Feruentibus operis Tomi III. Hungariae Nouae, Comitatus Pest, Pilis et Solth, complectentis; Historia Vrbium Veteris et Nouae Budae deerat adhuc.

Quam, dum Gratiosissimae Censurae submitto; maiorem in modum rogo et obtestor Excelsam Cancellariam, dignetur pro sua benignitate, qua me cumulatum toties sentio; Eandem quam ocyssime censeri facere, ne typographus sufflaminetur.

Scribam et hoc benignitatis genus in praeclaris de Opere toto, meritis. Qui sum et emorior

Excelsae Cancellariae
Dominorum, Dominorum longe Gratiosissimorum

Posonii 1736. cliens deuotissimus
die II. Calendarum Maii. Matthias Bel.

[Címzés a külzeten:]
Ad Excelsam Cancellariam, Caesareo-Regio-Aulicam Regni Hungariae Dominos Dominos longe Gratiosissimos Libellus obsequentissimus Introscripti.
[A hivatal feljegyzése:] Praesentatum 6. Maii 1736.

609 Jakob Wilhelm Feuerlin Bél Mátyásnak
[Altdorf], 1736. május eleje?

Bél Károly András tanulmányairól.

610 Bél Mátyás Mikoviny Sámuelnek
Pozsony, 1736. május 3.

Megkapta a Notitia harmadik kötetéhez a térképeket. Szent Mihály napjára szeretné megjelentetni a második részt is. Pest-Pilis-Solt és Nógrád vármegye térképe még hiányzik. Szükséges volna Buda, Pest és Vác látképe. Küldi a jelölendő települések neveit. Jó volna Visegrád romjairól is látkép.

Perillustri Viro Samueli Mikoviny Schemnitzium
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Sollicitus eram maiorem in modum, de tabulis geographicis, Tomo tertio interserendis, cum Tuae mihi redduntur, III. Calendarum Maii, Schemnitzio exaratae. Bene se habet quod iter pares, opportunum non minus, quam necessarium. Enim vero, alterum iam, tertii, quod sub praelo fervet, voluminis alphabetum excuditur,[1] vt spes sit, ad diem Michaeli sacrum proditurum in lucem publicam. Continebuntur illic, Pest, Pilis, Solth, et Nógrád. quorum ideo mappis indigebimus. Quin et Budae, Pesti atque Vácziae obtutus, necessarii fuerint, ad opus instruendum lautius. Vicorum nomina heic mitto;[2] nam descriptio prolixior est, quam quae addi possit. Sunt ea emendate adnotata. Si rudus Vissegradi luberet adumbrare, faceres mihi rem gratam acceptamque: eo, quod arcis et vrbis quae iam vicus est, historiam concinnaui, vti prolixam, ita non iniucundam, lectu. Reliqua bonitati Tuae, permitto, planeque spero, cumulate praestitum *abs Te iri, quod equidem in praefatione Tomi II. de studiis Tuis, orbi litterato, sum pollicitus*; quippe, qui aduerterim, dubitationem incessisse multorum animos, etiamne, per hanc, quam subiisti, rerum Tuarum conuersionem, licebit, telam pertexere. Ad Tomum IIII. quod adtinet, sistet is, Hontensem vtrumque, Barchiensem, Nitriensem, Trentsinensem et Aruensem, Comitatus; quibus, si ita poscet libri moles, Scepusiensis, adtexetur. Post hos, Transdanubianam regionem, luce donabimus, quam omnem elaboratam habeo. Vale, optime diutissime, et nos porro ama. Pisonii MDCCXXXVI. V. Nonarum Maii.

611 Bél Mátyás Peyrl Mihálynak
Pozsony, 1736. május 3.

Ványossy ígérte, hogy egy héten belül visszakapja Buda leírását. Kéri, ügyeljen erre.

Perillustri Viro, Michaeli Peyerle Budam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Successit, quod mihi dedisti consilium. Respondit enim Vanosius noster, fecitque mihi spem, fore, vt intra octiduum, commentaria mea, recipiam. Id vero, vt fiat, tam abs Te, optime Peyerle, peto vehementer, vt in re honesta, vehementius nequeam. Testem aduoco Apollinem, cum Musarum choro, ac vna cunctatione facile remoram iniici potuisse Tomo III. (quem vnice exspectat Augustissimus) plurium mensium. Id vero, quid putas? etiamne coniunctum fuisset cum Budensium decore? Profecto minus credo. Ergo, superest, vt Perillustris Dominus Vanosy, spem datam expleat; Tu vero, Amicorum decus, addas, quorum liberalem, semel iterumque mentionem habuisti. Omnia, ad Regis indulgentissimi exaggerandam maiestatem, procurandum genti honorem, adserendam Budae, veterrimam praerogatiuam, comparata sunt. Deses sit oportet, et caelo indignus Hungarico, qui nolit hoc decurrenti stadium, premere pollicem, commodare dextram, expedireque, quod fuit sufflaminatum hucusque. Vale. Pisonii 1736. 3. Maii.

PS. Opperiar responsionem Tuam, vt mihimet ipsi possim constare. Profecto, nisi me expedieritis, quod futurum confido; mora iniicietur, feruenti, sub operis, Tomi III. nunquam postea resarcienda. Iterum vale.

612 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1736. május 12.

Valamiféle kéziratot küld.

613 Bél Mátyás Buda város tanácsának
Pozsony, 1736. május 15.

Köszönetet mond Buda történetének javításáért és bővítéséért.

Inclute et Amplissime Senatus, Budam
Domini, Domini longe aestumatissimi!

Reddidit mihi eques tabellarius commentaria mea, quae de Buda concinnaui, non emendatiora tantum, sed etiam locupletiora. Eam ego Incluti Senatus bonitatem, eo gratiori animo accipio, quo magis e re Tomi tertii est, opportune aduenisse, qualescunque lucubrationes has meas. Atque recolam omnino beneficii hoc genus, daboque operam, vt innotescat gratae posteritati. Quod dum gestio facere, totum me Incluti Senatus fauori, tametsi immeritum, commendo, Numenque Divinum religione summa precor, vt Vos, Patres Conscriptos, vrbemque et populum Vestrum, non vna bonorum omnium accessione, cumulet. Ita faciat Deus.

Incluti et Amplissimi Senatus
Dominorum Dominorum longe aestumatissimorum

Pisonii 1736. devinctissimus
Idibus Maii. Belius.

614 Bél Mátyás Peyrl Mihálynak
Pozsony, 1736. május 15.

Köszöni közreműködését Buda leírásának javításában és bővítésében. Sajnálja, hogy kevés oklevél került be a leírásba.

Perillustri Viro Michaeli Peyerlio suo Budam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Caelo delapsam credidi Budam Vestram, vt sollicitudine leuaret Belium, cum lucubrationes mihi redderentur, ad decus vrbis Vestrae comparatae. Prosequar semper, dignis laudibus, hanc Senatus Budensis promtitudinem, de Te autem, ita et sentiam et praedicabo semper, quemadmodum id, cum bonitas Tuas, meretur, tum poscit etiam grati animi, qua Tibi sum obstrictus, significatio. Dabo vero operam, vt quod monuere magistratus Vestri, aperte non minus, quam ex vero, suis singula locis reponantur. Illud doleo, diplomatum Vestrorum, copiam haud factam esse. quod fecere sane vicini Pestienses. Ita enim existimaui semper sicuti beneficia Dei immortalis, ita, neque Regum, quibus nos, maioresue nostros, cumulauerunt munera sileri oportere. Quid, quod idoneis auctoribus didicerim Augustissimum Carolum nostrum, in toto hoc scriptionis genere, quod lectitat subinde, cum rebus aliis tum in primis diplomatibus, quae passim intertexuimus, animum oblectare. Sed haec vestrum sit existimare; meum certe esse prorsus agnosco, sentio, et palam profiteor, vti, omni ope connitar, ad singularem bonitatem Vestram, Tuam vero cum primis, ex aequo demerendam. Atque faciam sane, dum vita superabit. Vale sydus nostrum, et, quod facis, me in Tuis habere ne cessa. Pisonii Anno 1736. Ibidus Maii.

615 Bél Mátyás Jakob Wilhelm Feuerlinnek
Pozsony, 1736. máj. 16.

Köszöni fiával, Károly Andrással való atyai törődését, kéri továbbra is az atyai gondoskodást, hibáinak javítgatását.

Summe Reuerendo atque Excellentissimo Viro Jacobo Wilhelmo Feuerlino, Altdorffum
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Mirifice me delectarunt litterae Tuae, tum, quod caussa filii mei scriptae fuerunt, tum maxime, quod abs Te profectae, viro nimirum, vti pluribus iam experimentis didici, mei meorumque studiosissimo. Ergo in ipso epistolae limine, gratias Tibi, quas possum maximas habeo dicoque, pro paterna Tua sollicitudine illa, qua pergis, et studia adolescentis, et mores, formare in melius. In his quod pro ingenii modulo, quomodocunque proficiat, lectu fuit iucundum. Si is quidem monitionibus meis, quibus instructum dimisi, obsecundauerit; quod non despero; ita collocabit, cum tempus, quo pretiosius nihil, tum animi aetatisque vires, vt habiturus sit omnino, cur, et Vobis aeternum se deuinctum profiteatur, et sibi gaudeat aliquando, quod prima Academicorum studiorum rudimenta, apud Vos posuerit. Quae, dum mecum cogito, facile inducor, vti eum, diutius, quam ipse vellet, in palaestra Vestrate, documenta sui dare iubeam: id vnum, abs Te, vir Excellentissime, maiorem in modum rogitans, vti eum bonitati Tuae porro habeas, quam commendatissimum. quo adolescentiae, de quibus scribis, vitia, virtutibus Te monente saepius seueriusque emendare, gratia Dei illustratus, consuescat. Enim vero, ita est; a primis ille pueritiae annis, quod mirere, φιλαργυρίας vitio laborabat; tenacitate, quod fit, ex hac vero sorditie simul, et quae infelices has sorores comitatur, inuidia, sensim pollulantibus. Multum parentes operae impendimus, vti spectra haec, longe ab animo profligaret; ac profecimus etiam quantumcunque. Denuo autem redire cacoethes nefandum, eo dolemus exquisitius, quo iustior subest metus, ne malum, Deo hominibusque inuisum, increscat, cum aetate. Itaque, tam abs Te peto vehementer, quam qui vehementissime, velis pro Tua pietate pessimos illos, bonae mentis adfectus, suis depictos coloribus, ei ponere ob oculos, et nunc in pudorem dare, nunc increpare hominem, si non cessarit insanire. qua de re, more meo, ad eum scribo; hoc est; paterne quidem, et seuere tamen. Nempe hominem Dei, educatum ex eo cuperem, ad omne opus bonum idoneum, et si iis fuerit animi dotibus, academico vitae generi, vbi vbi numen siuerit, destinandum. Quam ob rem studia quoque eius, ad eum finem, instrui volo, vt et solida sint, et procul omni saltu, iustis gradibus definita. En! Vir Diuine! quam ego Tecum prolixe iterum ago, molesteque. At enim ita fert necessitas, suadet sollicitudo paterna, poscit adolescentis salus, ne quid omittam, quod ad fingendam felicitatem eius, veram eam perennemque adtinere existimo. Deus prosperet pios conatus! Tibi interim adfirmo, non me commissurum, vt gratum in me animum, vllo vnquam tempore possis desiderare. Vale optime, et iuuenem eximium, qui has adfert, Johannem Farbaky vna cum filio meo, iterum iterumque commendatum Tibi habe. Pisonii 1736. XVII. Calendarum Junii.

616 Bél Mátyás Christian Gottfried Schwartznak
Pozsony, 1736. május 16.

Köszöni, hogy fiát, Károly Andrást, pártfogolja. Külön kéri, hogy fiának az osztrák és lotharingiai ház dicséretét tartalmazó ünnepi beszédét segítse megjelentetni.

Magnifico Viro Christiano Gottliebo Schwartzio Altdorffum
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Multiplici nomine, gratiae, Tibi, vir Magnifice! a me sunt habendae. Praeterquam enim quod filium meum intra vela admissum, cum cura erudias, facilem Te ei praebuisti, in ritu,

solemnis eius gratulationis obeundo, quo ei, fides atque obseruantia, erga vtramque gentem, Austriacam et Lotharingicam palam testanda fuit. Quod equidem beneficii genus, non tantum in lucris deputo; sed in iis etiam habeo, quae me adolescentemque Tibi aeternum deuinciunt. Sentio enim, Tua hac bonitate, non minus calcar subditum esse filio, ad stadium, quod est ingressus, rite decurrendum, quam renouatam eius, apud Caesarem et Ducem; vtrique enim cognitus est; recordationem: tum maxime, vbi oratio ipsa, Tua adcuratione in melius efformata, dedicari, tradique ad solium potuerit. Atque istud est, vir Magnifice! quod abs Te, maiorem in modum peto; vti, praeclaris de adolescente, meritis, hunc addas cumulum, et, quam dixit, orationem proxime typis excudendam tradas.[1] Nam est eius, apud Augustam Aulam non plane nulla exspectatio; spes autem haud dubia, fore, vt et Imperatori se adprobet, et Duci. Erit hoc, cum laude, celeberrimi nominis Tui, coniunctum; dum ego operam dabo, vt intelligas, erga hos beneficium Tuum profectum esse, qui eius memoriam sancte habebunt, donec quantulascunque gratias poterunt referre. Ita vale et Carolum meum porro formare perge. Pisonii apud Quados 1736. XVII. Calendarum Junii.

617 Bél Mátyás Christian Gottfried Schwartznak
Pozsony, 1736. május 21.

Megismétli máj. 16-án kelt kérését: segítse fia ünnepi beszédének megjelentetését, hogy a császárnak azt át lehessen adni.

Viro Magnifico, Celeberrimo Christiano Gottliebo Schwartzio Altdorffum
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Non est diu, cum dante se occasione, litteras ad Te dedi, pro eo, ac decuit erga bonitatem Tuam gratias et officiosas. Cum vero metuam, lentum fore tabellarium eum; interea autem, maximopere ad rem meam, filiique adtinet, vt cognita sint Tibi preces, illic praescriptae, repetendas ea volui eo sollicitius, quo maior me necessitas, id vti facerem, vrgere coepit. Innotuit nimirum, Serenissimo Duci Lotharingiae, solemnis quidpiam ritus, Te instruente pompam, filio autem meo interprete, in Academia Vestra in Augustales nuptias suas, editum esse. Quocirca monendum me benignissime iussit, per Cancellarium suum, quem vocant; virum mei studiosissimum, vti, quid rei esset, proxime posset resciscere, et de ea, inter auocamenta Laxenburgica ad Caesarem referre. Quae cum ita sint, sicuti sunt omnino, precibus agendum putaui Tecum, vel in habitam a filio meo orationem recognoscere, aut Tua elaboratam adcuratione, typis tandem permittere.[1] Vereor enim vero, ne, si pergamus cunctari, prodigamus occasionem locumque, fructus, ex hac qualicunque destinatione percipiundi. Est mihi ergo, spes immo confidentia, in mirifica Tua bonitate, daturum id Te precibus meis, vt voti damner. Programma ita se vni alteriue, qui id legere, adprobauit, vt omnes in laudes Tuas, iuerint, cum ob pietatem Tuam in Austrios et Lotharingos tum ob dicendi copiam atque elegantiam. Vale. Pisonii Anno 1736. XII. Calendarum Junii.

618 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1736. május 24.

Ó- és Új-Buda leírásának revíziója során nem találtak kifogást.

Sacrae Caesareae Regiaeqve Maiestatis Cancellariae Regiae Hungarico Aulicae nomine Discreto viro Matthiae Belio hisce intimandum. Historica Descriptione Urbium Veteris et Novae Budae per destinatos eum in finem Censores accurate revisa existente, Cum circa hanc

nihil qvod corrigendum aut modificandum foret, fuerit observatum; Ideo eandem, qvo Praelo libere subiici qveat, Ipsi Authori transmitti, ac in reliqvo manere Eidem Cancellariam hanc Regiam Hungarico Aulicam benevolam et addictam.

Per Eandem Cancellariam Regiam Hungarico Aulicam

Viennae 24. Maii 1736.

[A külzeten:]

Matthiae Belio Descriptio Urbium Veteris et Novae Budae pro revisione submissa remittitur. 26. Maii consignatum Domino Kuntz.

619 Johann Jakob Huber Bél Mátyásnak
Jena, 1736. május második fele?

Disszertációjának tervéről tudósítja.

620 Bél Mátyás Johann Jakob Hubernek
Pozsony, 1736. június 7.

Örül a tudósok elismerésének, igyekszik továbbra is. A Notitia harmadik kötete nyomdában van. Huber levelét a pozsonyi evangélikus egyháztanács helyesli, de egyesek félnek, hogy a nekik ajánlott disszertációban valami katolikusokat sértő lesz. Várják Pozsonyban, ő szállással is.

Nobili Hubero suo Jenan

Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Recte Tu quidem facis, quod non cessas, dare ad me litteras, tametsi, quod sciam, responderim tibi nondum.[1] Adseruaui animum studiis tuis, et tunc deditum maxime, cum, ob rerum, quae me circumstant, molem, silendum erat. Nunc, de exatlantis studiis academicis, impense Tibi gratulor, ac veneror sane Deum, vti ea cedant multorum saluti. quod et ita confido euenturum. Laudes, quas operi meo, docti circumposuerunt, neque merui, neque aucupatus sum. Bene est tamen, non improbari bonis. Atque polliceor mihi, non degeneraturum a seipso, reliquum etiam laborem, cuius nunc feruentibus operis, tomus tertius, excuditur. faxit numen optimum, cuncta vti feliciter cadant, sintque honori eius sacra. Ad res Tuas redeo. Praelecta est, his diebus, in sanctiori senatu nostro, epistola tua, probauitque se omnibus; tametsi non defuerint, qui metuerent, ne fortassis insit quidpiam, dissertioni illi Tuae, quam nobis inscribendam destinasti, offensae quidpiam aduersos pontificios. quod Tuae prudentiae fuerit cauere; cum scias, qua naui, quoque in mari, vehamur. Superest, vt reditum Tibi voueam felicem, tibi honorificum, ecclesiae vtilem. Reduci, paratum Te apud me, hospitium, cum adparatu necessario, exspectabit: modo ea velis esse bonitate vti filiorum meorum patrem adsuescas agere. Vale et quid sentias, rescribe. Pisonii MDCCXXXVI. VII. Idus Junii.

621 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1736. június 20.

Küldi a Passionei kardinálisnak ajánlott Calanus-kiadást. Kéri, hogy illően nyújtsa át.

Illustri et Magnifico Viro Nicolao Pio Garellio, Viennam

Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Tardus equidem venio; sed adsum tamen, in Juuenci Coelii Calani Dalmatae, comitatu. Quid hucusque sufflaminauerit operas, Tute nosti; vt non indigeat excusatione, quantacunque

retardatio: maxima, quia elaborandum mihi fuit, ne quid in edendo libello admitteretur, quod aut immaturum esset, aut praecipitis diligentiae. Jam, consilii Tui rationes sequutum, me vides. Dedicaui, tenue opusculum, summo Viro Passioneio. Auctoramenta, quibus adductus, id fecerim, cum epistola nuncupatoria, tum praefatiuncula etiam, satis condocent. Nunc est, vt abs Te, studiorum meorum praesidium! maiorem ad modum petam, vti vilem hanc deditissimae voluntatis significationem, ab animo profectam recto, et alieno ab adsentatione, eruditissimo Passioneio, ita insinues, sicuti res poscet locusque. Quam, si acceperit bonus, saltem non indignabundus, habebo, quod in lucris meis deputem, Tibi, optime Garelli! referam in acceptis. Vale et studia nostra, apud Augustum, quod fecisti hucusque, sustenta. Pisonii Anno MDCCXXXVI. XII. Calendarum Julii.

622 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1736. július 5.

Veszprém vármegye leírásából a Gecséről írtakat hagyja el és megyeleírásai során ne érintse a vallásügyet.

Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Cancellariae Regiae Hungaricae Aulicae Nomine, Discreto Viro Matthiae Béél, hisce intimandum; Eundemque meminisse non ambigi; Qualiter Ipse, qva Author operis Geographico-Historici, tenore iteratorum Regiae hujus Cancellariae Decretorum et notanter etiam die 5[a] Mensis Martii, Anno adhuc 1725. emanatorum, in eo inter alia Commonitus fuerit, ne videlicet in Descriptionibus Regni Hungariae Comitatuum Negotium Religionis, quoquomodo attingat; Innotuisse autem praelibatae huic Cancellariae, quod in Concinnata Comitatus Weszprimiensis Historica Descriptione, inter alia, in Sectione 4[a] de Vicis et Pagis Processus Superioris memorati Comitatus sonante, Paragrapho 11. circa Pagum Gecse, formalia legantur: Gecse Viculus exilis Episcopatus Weszprimiensis, incolitur ab hominibus Religionis, ex Catholica, Reformata atque Lutherana mixtae, ita tamen invicem Concordi, ut qvum Evangelici, Soli gaudeant Exercitio Divini Cultus, reliqvi cum eis non dissideant, qvin ad preces diurnas simul quotidie confluant, non nisi Sacrorum Causa, ad suos subinde Coetus, Catholicis et Reformatis excurrentibus. Hinc mentionato Authori hisce ulterius quoque serio injungi, ut praepositum Paragraphum omittat, et alias etiam in praetacto Opere suo Historico, de Religione seu Confessione Augustanae ac Helveticae Confessioni addictorum in Hungaria mentionem vel expositionem nullam faciat. Cui in reliquo Cancellaria haec Regia Hungarica manet addicta et benevola.

Per Eandem Cancellariam Regio-Hungaricam Aulicam.

Viennae 5. Julii 1736.

[A külzeten:]

Matthiae Bell injungitur ut certum Paragraphum in Descriptione Comitatus Vesprimiensis Pagi Gecse expungat, et in Historia sua Negotium Religionis non attingat.

10. Julii consignatum est pro transmissione hocce decretum Domino Kuntz.

623 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1736. július 7.

Paul Straub számára küldi a Notitiák árát.

624 Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának
Pozsony, 1736. július 14.

Kimenti magát a Veszprém vármegye leírásában, Gecse községnél talált, vallási viszonyokat tárgyaló mondatok miatt.

Excelsa Cancellaria,
Domini Domini longe Gratiosissimi,

Quod ad me III. Nonas Julii Decretum dare, benigne dignata est Excelsa Cancellaria, rite, non minus, quam reuerenter accepi,[1] statimque inii consilium, vti rem de qua scribitur, eo accuratius expromer[em], quo magis, mea, operisque mei interest, ne quid mihi suspicionis apud Excelsam Cancellariam, intempestiuo silentio colligam.

Historiae Comitatus Veszprimiensis primas lineas ante hos duodecim annos duxeram, quas post ea accedentibus notitiis copiosioribus, plenius adumbraui: dum anno superiore, patrocinante Serenissimo Duce Lotharingiae, et Excelso Consilio Locumtenentiali Regio, Eidem Inclyto Comitatui ad reuidendum, emendandum, et locupletandum, benignissime dimitteretur. Neque inde rediit adhuc labor meus, vt potuisset, iuxta factas obseruationes, curis secundis, reformari in melius; tandemque, ad Excelsam Cancellariam, Dominos longe Gratiosissimos dimitti censurae caussa.

Doleo proinde Excelsam Cancellariam, a quocunque Dominorum Comitatensium erroris, qui ad vicum Getse commissus declaratur, insinuatione non necessaria, praemature fatigatam esse; cum dicta Comitatus historia, neque reuisa adhuc ab Incluta Vniuersitate; neque postremis curis a me penitus elaborata; multo minus Excelsae Cancellariae, ad censendum transmissa hucusque fuerit: Alioquin, aberratio ea, emandata fuisset omnino tanto curatius, quanto magis elaboro, ne quidquam lucubrationibus meis, irrepat, quod sit a benigno Excelsae Cancellariae praescripto alienum.

Quod, cum Excelsae Cancellariae cum deditissimi obsequii testificatione humillime insinuo, me simul, et plena molestiarum studia mea, consuetae benignitati, etiam atque etiam commendans, maneo

Excelsae Cancellariae
Dominorum Dominorum longe Gratiosissimorum

deditissimus cliens
Matthias Belius mp.
Pisonii apud Quados

Anno 1736. Pridie
Idus Julii.

[A külzeten:]
Ad Excelsam Cancellariam Caesareo-Regio-Aulicam Regni Hungariae Dominos, Dominos longe Gratiosissimos Libellus obsequentissimus Introscripti.

625 Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek
[Pozsony], 1736. július 18. körül.

A Notitia első kötetéből küld példány(oka)t.

626 Bél Mátyás de Dieden bárónak
Pozsony, 1736. július 19.

A múlt évben a Notitia első kötetét küldte, hogy átadja az angol királynak. Köszöni segítségét. Most a második kötet királynak és az angol királyi akadémiának történő átadását kéri.

Excellentissime, Illustrissime Domine
Domine longe Gratiosissime,

Hanouiam
Ad Liberum Baronem de Dieden,
intimum Regis Britanniae Consiliarium

Ausus sum anno superiore litteris compellare Excellentiam Tuam, vti Potentissimo Magnae Brittaniae Regi operis mei, quem de Hungaria, Deo propitio, Caesaris Caroli VI. auspiciis edere pergo, Tomum Primum, pro Tua bonitate, de meliore nota insinuares. Ac fecisse Te cumulate, quod rogabaris, euentus condocuit; vt sit omnino, cur Tibi gratias habeam, Tuumque patrocinium implorem denuo. Prodiit nimirum, dicti operis Tomus secundus, quem en mitto, Serenissimo Tuo Regi, cum deditissimae voluntatis significatione, offerendum denuo. Faxis, proinde, Excellentissime Domine, et apud Potentissimum Regem interpretem meum, age haud grauate. Quam ego Tuam erga studia mea benignitatem, et colam, et pro eo, ac meretur, suspiciam perpetuo. Addo minoris formae exemplar, Societati Anglicanae destinatum; quod idem, vti Te procurante accipiant, tam rogo obsequenter, quam qui obsequentissime. Vale Excellentissime Domine, animae et corporis salute diuinitus cumulatus. Ita precatur,

Exc. etc.

Pisonii 1736.
XIV. Calendarum Augusti.

627 Bél Mátyás Johann Georg Walchnak
Pozsony, 1736. július 31.

Fiát, Károly Andrást az elmúlt évben Altdorfba küldte, ott Feuerlin irányításával tanul. Most Jénába szeretné küldeni. Kéri, hogy pártfogolja: fogadja házába és ügyeljen rá.

Summe Reuerendo, Excellentissimo, Amplissimo Viro,
Johanni Georgio Valchio,
Sacrae Theologiae Doctori et Professori Publico Ordinario
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Jenam

Maximum natu filium, Carolum Andream, Altdorffum, anno superiore, prosequendorum studiorum caussa, bono cum Deo, dimiseram; partim, vti in tenuiore Academia illa, moribus exterorum adsuesceret, partim, vti documenta sui daret, quemadmodum in maiore, cum docentium, tum discentium, celebritate, alibi versaturus, sit. Vtrumque, vt experirer, bonitate, Jacobi Wilhelmi Feuerlini, effectum abunde est. qui adolescentem, et domi suae habuit, et intra velum admisit. Jam, ita suadente viro optimo, quin et studiis adolescentis, ita poscentibus, ad Vos eum statui deportandum, vt, quod illic ingressus est stadium, isthic decurrat. Est vero mihi, in TVA, Vir summe, bonitate, spes, fore, vt filium nuper aetatis annum XX. bono cum Deo ingressum, eadem, qua Feuerlinus Altorfi, Tu Jenae, beneuolentia accipias. Atque istud est quod abs TE, et vehementer peto, et humaniter, vt ne graueris, eundem, intra tecta TVA admissum, si mensa non licuerit, saltem hospitio accipere; studiis eius adtendere; inuigilare vitae; et pro ea, qua es pietate, sollicite prouidere, vt et florem aetatis bene collocet, et sumtus. Quam bonitatem TVAM, non tam mihi, filioque meo, quam Ecclesiae Dei impendendam, in lucris deputabo, operam daturus, vt intelligas, in hominem TE contulisse beneficium, gratum memoremque. Est vero opus, vt quam primum resciscam, quomodo preces has meas, acceperis: quando ea sum destinatione, vt ante diem Michaeli sacrum, ad Vos accedat adolescens. Parce, haec, TVA freto pietate, et aperte scribenti, et confidenter. Vale, idque in Domino! Pisonii anno MDCCXXXVI. Pridie Calendarum Augusti.

628 Bél Mátyás a helytartótanácsnak
Pozsony, 1736. augusztus 13.

Kilenc vármegyeleírás fogalmazványának az illető vármegyékkel történő javíttatását és bővíttetését, a már korábban elküldöttek és még vissza nem kapottak megsürgetését kéri. A megjelent munkájából két kötetet küld.

Serenissime Dux,[1] Domine, Domine Benignissime!
Excelsum Consilium Locumtenentiale Regium,
Domini, Domini, longe Gratiosissimi,

Est hoc in praecipua operis mei, quod Sacratissimis Caesareo-Regiis auspiciis, pergo adornare, felicitate ponendum; quod eius promouendi rationes, Excelsum Consilium Locumtenentiale Regium, et suas facere benigne voluerit, et prouiderit etiam efficaciter, vt reuidendarum per Comitatus lucubrationum mearum difficultas facta iam sit expeditior.

Qua equidem benignitate inuitatus, vrgente simul operarum typographicarum festinatione; Nouem iterum Comitatuum Historiam, primis tantum lineis adumbratam [in margine: A], Excelso Consilio Locumtenentiali Regio, cum ea obsequentissimarum precum significatione, offerendam sustinui: vti volumina singula, ad singulos Comitatus, benignissimis cum decretis dimittere, eorumque admaturandam reuisionem, emendationem, et locupletationem, clementer adurgere haud grauaretur.

Dudum est praeterea, cum diuersis vicibus, Comitatus duodecim [in margine: B], Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii benignitate, reuisionis caussa, ad faciem loci, promoti sunt; neque tamen hucdum, si duos excipiam, insigni cum totius Operis sufflamatione, remissi sunt; submississime igitur, rogandum volui Excelsum Consilium, vti eosdem benigne ac serio repetere, eaque ratione iniectas labori remoras, clementer amouere dignaretur.

Ceteroquin, ausus sum, Excelso Consilio Locumtenentiali Regio duos, qui DEI et Caesaris gratia, prodiere, Tomos Operis mei, cum demississimae venerationis significatione, praesentibus dedicare. Quos vti, pro suo more benigne ac clementer accipere, meque, et honestissima studia mea, porro efficaciter Sibi commendata habere velit, est, quod cum omnigenae felicitatis deprecatione, etiam atque etiam rogo,

Serenissimi Ducis, Domini Domini Benignissimi,
Excelsi Consilii Locumtenetialis Regii,
Dominorum Dominorum longe Gratiosissimorum

Pisonii, Anno 1736. cliens deditissimus
die 13. Augusti. Matthias Bel

[Melléklet:]

A. Comitatus, qui nunc dimittuntur.
Aruensis
Sárossiensis
Borsodiensis
Zemplinensis
Szatmariensis
Ugotsensis
Strigoniensis
Alba Regalensis
Simigiensis

B. Comitatus, qui nondum remissi sunt.
Ungváriensis
Szaboltsensis
Abaujváriensis
Tornensis

Heves et Szólnok exterior
Csongrádiensis
Báts et Bodrogh
Soproniensis
Szaladiensis
Baranyensis

Rediere autem

Mosonyiensis, et
Processus Kis-Hont; cum contra Nagy Hont, nullas hucusque suppeditauerit Notitias.

[A külzeten:]
Praesentatum die 19. Augusti 1736. et relatum.
[A hivatal feljegyzése:]
Dominus Matthias Bel instat in eo: quatenus Excelsum Consilium introscriptorum Comitatuum Historias pro addendorum additione, emendandorum Emendatione remittere, priores autem Comitatibus abintus specificatis submissas repetere dignaretur; praeterea duos operis sui Tomos Excelso Consilio praesentat.

629 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1736. augusztus 15.

Tartalmát nem ismerjük.

630 Jakob Wilhelm Feuerlin Bél Mátyásnak
[Altdorf], 1736. augusztus közepe

Bél Károly András tanulmányairól.

631 Jakob Wilhelm Feuerlin Bél Mátyásnak
[Altdorf], 1736. augusztus 26.

Bél Károly András tanulmányairól, disszertáció készítéséről.

632 Johann Georg Walch Bél Mátyásnak
[Jena], 1736. szeptember eleje?

Bél Károly András fogadásáról.

633 Bél Mátyás Jakob Wilhelm Feuerlinnek
Pozsony, 1736. szeptember 9.

Úgy határozott, hogy fiát, Károly Andrást Altdorfból Jénába küldi, hogy ott tanuljon, míg alkalmas nem lesz peregrinációra. Közben megkapta Feuerlin augusztus 26-i levelét, melyben arról ír, hogy a fiúval disputációt készíttet. Szeretné, hogy idejében Jénában lenne fia. Tresenreuterrel 12 aranyat küld egy rézdobozkában; majd még küld annyit, hogy az egész összeg 90 ezüstöt tegyen ki. A doboz maradjon Feuerliné, a pénzt a fiú számára adja át Seyfriednek.

Maxime Reuerendo Excellentissimoque VIRO Jacobo Wilhelmo Feuerlino Altdorffum
Sacrae Theologiae Doctori et Professori Publico Ordinario
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quas ad Te nuper consiliorum rationes, perscripsi de filio meo, ad eum modum definitae iam sunt, vt statuerim omnino, Jenam dimittere adolescentem, vt quae apud Vos exorsus est studia, illic, bono cum Deo, consumet; dum idoneus habebitur, ad ineundam peregrinationem litterariam: maxime, cum et TV, vir Excellentissime, idem suaseris, et Celeberrimus Walchius, cuius litteras nunc accipio, in curandis eius studiis omnem promittat operam. Haec scripseram cum mihi redduntur TVAE, XXVI. Augusti, magna iterum, TVAE erga me, filiumque, propensae voluntatis significatione, exaratae. Ita est, innotuit ei de abitu rumor, intempestiuo sororum beneficio: nam ego quidem, ad iteratas eius epistolas, in rem eam respondi nihil; dum viderem, totum inquiete perturbari; tunc enim, litterarum TVARUM exspectatione suspensus, expromendum ei consilium illud, existimaui. Vtinam vero destinatio TVA, vir Excellentissime! de habenda disputatione, maturius mihi innotuisset; vsus fuissem bonitate TVA: iam, nisi fallor, exclusus est tempore; vt putem, migrandum esse propositum: nisi forte eo vsque maturuit, vt intra octiduum possit confici. E re est enim adolescentis, vt tempestiue adsit apud Jenenses, possitque cum praeceptoribus, de ineundo studiorum cursu deliberare. Quod, vt auspicato fiat, maiorem in modum abs TE peto, velis, TVIS de filio, bene meritis, hunc addere cumulum, vt paterne non minus, quam seuere admonitus, cum benedictione, e disciplina et conuictu TVO excedat. Cognouisti adolescentis ingenium, adfectus, mores: quos nihil dissimulaui: vt proinde, multo, quam ipsus ego, efficatius redarguere, emendareque possis hominem. Quid vero egi TIBI, virorum optime! pro TVA illa bonitate et patientia, qua et prosequi voluisti immeritum, et tolerare merentem pessime, gratiarum referam? nempe, Deum precabor, remuneratorem benefactorum Optimum Maximum vti, mei vice, pietatem TIBI TVAM rependat cumulatissime. Ceterum, in sortem debiti, cuius rationes perscribis, ego vero ratas habeo, Clarissimo Tresenreutero, qui nobiscum toto fere octiduo, suauissime diuersabatur, iamque hinc decedit, aureos nostrates, adhuc fere calentes a formula, duodecim, tradidi ad Te perferendos. Inclusi sunt pyxidi, factae ex aere cyprio, quod Neptunus, ex Marte, conuertit in Venerem. hanc TV, bonus accipe, cumque manibus teres, Belium TVVM recogita: non quod id mereatur tenue, et in dignum persona TVA munusculum; sed quod profectum est ab animo TIBI longe deditissimo, et deprecante apud TE maiorem in modum, vti, mea erga TE voluntate, quoties TIBI visum fuerit opportunum, et proficisci a me quidpiam posse putabis, iure TVO, quod habes consumatissimum, liberrime vtaris. Reliquum aeris, vt sint nummi argentei XC, per numularios, proxime curabo, vt accipias, id abs TE petens, vti Seyfrido, de filio meo, non vndiquaque merito, sortem suam transmittas. Moneo filium, iterum ac tertio, ne fraudet quemquam: quod vt pro TVA prudentia sollicite caueas, tam rogo vehementer, quam qui vehementissime. Vale, VIR Excellentissime! omni beatitatis accessione perpetuo felix. Vale iterum, et me, atque filium, porro in TVIS habere perge. Pisonii, Anno MDCCXXXVI. V. Idus Septembris.

634 Johann Georg Walch Bél Mátyásnak
Jena, 1736. szeptember 10. körül

Bél Károly András tanulmányairól.

635 Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának
Pozsony, 1736. szeptember 12.

Árva vármegye és Kis-Hont leírásának revízióját kéri. Sürgeti a korábban elküldött, kalocsai érsekekről szóló kommentár és Naldius budai könyvtárról írt művének revízióját.

Excelsa Cancellaria
Domini Domini longe Gratiosissimi

Ita poscentibus operis mei rationibus, submittendam volui Historiam Comitatus Arvensis, et Districtus Kis-Hont, vti ab Excelsa Cancellaria benigne censam adprobatamque proxime queam recipere.

Quia vero adhuc apud Excelsam Cancellariam, Dominos, Dominos longe Gratiosissimos superesse recordor, Commentariolum de Archiepiscopis Colocsensibus, vna cum Naldii, de Bibliotheca Budensi carmine, itidem ad censendum, ante plures menses, transmisso; rogandam duxi Excelsam Cancellariam,, dignaretur, vtrumque tractatum, eo benignius atque citius remittere, quo magis Tomum III. iam vltra centesimam phileram impressum, indigere iis, certum est. Accedet, hac Excelsae Cancellariae benignitate, immortalibus de toto opere, meritis, ingens cumulus; ego vero, perseuerabo, dum viuam

Excelsae Cancellariae
Dominorum Dominorum longe gratiosissimorum

Pisonii. 1736. cliens obsequentissimus
die 12. Septembris. Matthias Bel mp.

636 Bél Mátyás Johann Georg Walchnak
Pozsony, 1736. szeptember 17.

Fiával, Károly Andrással küldi e levelet. Jellemzi fiát. Kéri, hogy az mindenben tőle függjön. Tudja fia is, hogy tudósnak szánja. Külön kéri, hogy jó lakótársat találjon neki.

Summe Reuerendo, Excellentissimoque VIRO Johanni Georgio Walchio Jenam Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Qui has TIBI, numine propitio, reddit, filius meus est, quem nuper, bonitati TVAE, quam diligentissime commendaui, iamque in eam spem venio, fore, vt TE moderante, iter, quod ingressus est, feliciter conficiat. Non eum natura, seu ab ingenii, seu ab iudicii viribus, destituit, educatio autem ita formauit, vt praeclaras, de optimis studiis, cogitationes, animo conceperit. In moribus in primis damnaui perpetuo, quod destinationum suarum, tenacior semper fuerit, quam id deceat mentes liberales. Itaque maiorem in modum abs TE peto Vir Excellentissime! velis, pro auctoritate, et prudentia TVA, cacoethes illud, quoties se dabit occasio, inuisum ei reddere, atque curare sollicite, vt totum se TIBI formandum reformandumque permittat, vnice a nutu TVO pendeat, neque in deligendis studiorum collegiis, nisi TE conscio et suadente quidquam occipiat. Si fauerit DEVS consiliis, atque iis fuerit ingenii dotibus, totum eum vitae academicae, consecrarim: hac potissimum tempestate, qua, suis, iuxta et externis malis, pessum eunt ecclesiae Hungaricae. Cognitum ei hoc meum institutum est: proinde, monitis instruxi adolescentem, valituris, si obsequatur, quemadmodum spero, ad veram eius felicitatem. Alioquin percuperem, si contubernalem indipisceretur, probum doctumque iuuenem, cuius, et conuersatione vti possit, et ex eius conuictu euadere melior. Huic, cubiculum, lectisternia, candelae et ligna, impendentur gratuito. Proinde, peto abs TE, quam possum diligentissime, vti de homine circumspicias, qui istud beneficii filio meo dare, et ab eo accipere

iterum possit modo rixosus ne sit, potator, et grassator nocturnus: illud enim aleret, accusatum supra vitium filii; hoc exosum faceret apud adolescentem sobrium; istud denique intolerabilem: quippe, qui amat noctes atticas.[1] Vides quanta sim erga TE, VIR summe, confidentia, an audacia! Huc vsque, processerat epistola, quum desideratissimas TVAS accipio. Bene est, quod eum confidebam. DEVS addat bene cogitatis, successum optimum. Vale, et adolescentem bonus cura. Pisonii 1736. die XVII. Septembris.
[Borítékon:]
Excellentissimo et Magnifico VIRO Johanni Georgio Walchio Sacrae Theologiae Doctori et Professori Publico Ordinario iam et Prorectori Academiae Grauissimo, Fautori Venerando
[Pecséttel.] *Jenae.*

637 Domenico Passionei Bél Mátyásnak
[Bécs?], 1736. október eleje?

Küldi a pápa ajándékát. Köszöni a Calanus-kiadás neki való ajánlását.

638 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1736. október 5.

Az Árva vármegye és Kis-Hont leírásának revíziója során talált kifogások.

Sacrae Caesareae Regiaeqve Maiestatis Cancellariae Regiae Hungarico Aulicae nomine Discreto Viro Matthiae Bel hisce intimandum. Partem Operis ejusdem Geographico Historici Comitatum Arvensem et districtum Kis Hontensem in se continentem per Censores eatenus ordinatos in accuratam revisionem sumptam extitisse, desuperqve observationes praesentibus annexas Connotatas fuisse; qvae Eidem Authori eo fine communicantur, ut juxta eosdem corrigenda corrigere noverit et debeat. Caeterum Eidem Cancellaria haec Regia Hungarico Aulica manet benevola et addicta.

Per Eandem Cancellariam Regiam Hungarico Aulicam
Viennae 5 8bris 1736.
[A külzeten:]
Matthiae Bell observationes circa Descriptionem Comitatus Arvensis et Districtus Kis Hont compertae ad corrigendum communicantur.
12. 8bris assignatum Domino Kuntz.
[Melléklet:]
Observationes
Circa Descriptionem Comitatus Arvensis.

<In Parte generali Membro Posteriore Politico Synopsi de Incolis, et Magistratu Comitatus Paragrapho 2do describit Author, qvaliter nonnulli Arvenses Incolae ad universitatem Wirthembergensem pro salutando Emerico Thurzó constituto eotum ibidem Rectore Acedemico ingressi sint; Qvae ipsius Descriptio ex qvo in Exaltationem Religionis Augustanae Confessionis qvodammodo tendere videretur, an itaqve expungi, vel dissimulari debeat? Submittitur gratioso Excelsae Cancellariae Arbitrio.>

<In Paragrapho 9no Supremus Comes Comitatus Arvensis Comes Szunyogh ponitur pro Barone, qvod per Authorem corrigedum veniet.>

<In Parte Speciali Posteriore Membro 1mo de Processu inferiore Paragrapho 12mo et 20mo annectuntur Correspondentiae Comitum Joannis, et Stanislai Thurzó, illius qvidem Wratisla-

viensis, hujus vero Olomucensis Ecclesiarum Episcoporum cum Erasmo Roterodamo habitae, ubi Erasmus Roterodamus in suis Rescriptis Clerum Catholicum illius Temporis qvoad Vitam, et Mores aliqvantum laedere videretur; Qvod an stare possit? pendebit ab arbitrio Excelsae Cancellariae.>

In Sectione 3ª Numero 1° Possessionem Lehottka scribit Author Nobilitari praerogativa gaudere qvod juxta Praxin hucusqve observatam ommittendum veniet.

In Membro 2° Sectione 2ª Puncto 26to scribit Author Gentem Kubinszkianam Possessionem Fölsö Kubiny propagasse, qvod subsistere neqvit, cum ad notitiam Publicam praeattacta Possessio non ad Familiam Kubinszkianam, verum Kubinyianam pertineret.

Circa districtum Kis Hontensem nullae penitus Observationes occurrerent.

639 Bél Mátyás Domenico Passioneinek
Pozsony, 1736. október 10.

Garellitől megkapta levelét. Külön köszöni a pápa ajándékát. Örül, hogy Passionei szívesen fogadta a Calanus-mű dedikálását.

Excellentissimo Reuerendissimoque VIRO Dominico Passioneio, Viennam
Archiepiscopo Ephesino, Nuncio Apostolico,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Reddidit mihi, litteras TVAS, illustris Garellius, communis noster amicus, idque Hemipyrgi intra fines Hungariae; quorsum, sicuti nosti, Caesarem ad venationis auocamenta, pro muneris ratione, sequutus fuerat. Is ipse testis est, quanta sim laetitia perfusus, cum salutem primum, TVIS verbis mihi nunciaret, epistolam postea, abs TE perscriptam, in manus traderet; non auro modo onustam, sed refertam etiam, mirifica, cum Pontificis Maximi, benignitate; tum humanitate TVA prorsus singulari. quae cuncta, non poterant non iucunda esse homini ingenuo, et bonae existimationis, apud summos quosque Viros, sobrie auido. Illud in pudorem me dedit, quod Pontifex Maximus, TVO, vti credo, iudicio adductus, de litterulis nostris, et praeclare sentire, et augustali munere, honestas molitiunculas, prosequi non dubitarit. Profecto enim, id haud meruere Musae nostrae, horridae adhuc, ex barbariei, qua circumfundimur contagio. Quidquid eius sit, erit mihi Clementis XII. erga hominem, gente non minus, quam sacris peregrinum, inusitata haec clementia fauorque auctoramento, vt, et caeptis insistere pergam eo alacrius, et transmittam ad posteritatem, documenta grati animi, erga beneficentiam, nullo meo merito, prouocata. quum destinationem, profectam a mente deditissima, si dante se occasione, Pontifici Summo, insinuaueris, addes TV sane cumulum, TVAE, erga me, beneuolentiae. Jam, quod audaciam, qua sum, in dedicando TIBI Juuenci Attila, vsus, non modo non feras grauiter; sed accipias etiam bonus; id vero est, quod epistolam TVAM, ex se gratam, reddidit mihi, longe omnium gratissimam. Plane enim hinc percipio, excelsam atque praeclaram animi TVI indolem, quae TE, et summis rebus parem effecit dudum, et minimis quibusque aequum. Quae quidem virtus, sicuti mortales, diuinitati proximos facit, ita laudem apud TE meretur eo exquisitiorem, quo TE sublimiori loco positum, adtentius veneramur. Ad illam Pontificis Maximi pietatem, quod adtinet, qua me, tamquam filium carissimum, amplexari cupiat; id vero efficere, arbitrii mei non est: veneror tamen pro eo, ac decet hanc Eius, aduersus me, bonitatem. TV modo, Optime Passionei! sicuti coepisti egregie, me, studiaque mea, fauore TVO, porro complectaris. Vale. Pisonii apud Quados, Anno MDCCXXXVI. VI. Idus Octobris.

640 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1736. október 10.

Örül, hogy a császár és családja jól van. Köszöni, hogy Passionei kardinális levelét elküldte. Kéri, hogy az ő levelét is juttassa el hozzá. Bővebben rövidesen Bécsben, szóban.

Illustri VIRO Pio Nicolao Garellio, Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quod Augustum Caesarem, et splendidissimam eius familiam, DEO propitio, incolumem Vindobonam reduxisti, Carolo VI. gratulor, TIBI, nobisque omnibus, quorum salus, ab vnius felicitate pendet, effuse gaudeo. Est praeterea, cur TIBI, Optime Garelli, gratias habeam, de litteris Passionei nostri, rite redditis, quippe quam bonitatem TVAM, recolam, dum viuam. Nunc, vt nuperum beneficium, nouo cumules, en! inscriptam Excellentissimo Viro epistolam. Hanc TV, pro bonitate TVA, sicuti facturum TE recepisti, reddes iterum, et de meo, erga summum virum, cultu ac veneratione, id praefaberis, quod esse potest honestissimum. Reliqua, vbi ad vrbem venero; veniam autem proxime, si Deus voluerit, in apertissimum sinum TVVM, effundam. Vale, et quia bonus es, caussam Operis mei, TVAM esse, rebere, meque, more TVO, porro ama. Pisonii. MDCCXXXVI. VI. Idus Octobris.

641 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1736. október 12.

A Kalocsa városról és a kalocsai érsekekről szóló leírás revíziója során talált kifogások. Naldius budai könyvtárról írt művét nem találják, kérik annak újbóli benyújtását.

Sacrae Caesareae Regiaeqve Maiestatis Cancellariae Regiae Hungarico-Aulicae nomine Discreto Viro Matthiae Belio hisce intimandum. Descriptione Historica Urbis et Archi Episcopatus Colocensis per Censores ad id destinatos in revisionem sumpta connotatas eatenus, et praesentibus annexas observationes, pro earundem Correctione et accommodatione Eidem Authori transmitti. Et siqvidem modofatus Author meminit certa etiam qvaepiam Carmina Naldii de Bibliotheca Budensi ante plures jam abhinc menses ad Cancellariam hanc Regiam per Eundem transmissa fuisse, haec autem hic non reperiuntur; Ideo talismodi Carmina de novo Cancellariae huic Regiae submittere noverit. Caeterum Eidem Cancellaria haec Regia Hungarico Aulica manet benevola et addicta.

Per Eandem Cancellariam Regiam Hungarico-Aulicam.

Viennae 12. 8bris 1736.

[A külzeten:]

Matthiae Bel observationes qvoad Descriptiones Urbis et Archi Episcopatus Colocensis connotatae ad corrigendum transmittuntur.

20. 8bris Consignatum Domino Kuntz.

[Melléklet:]

Observationes

Quoad descriptionem Urbis et Archi Episcopatus Coloczensis Bellianam

1° Reperitur error Scribentis inter folia 16. 17. et 18 talis, quod continuatio folii 16 debeat fieri in folio 18 usque ad Numerum XXXIV. exclusive, dein debet regredi ad folium 17. et Numerum XXXIII, finitaque illa facie folium verti, et demum altera ejusdem folii facies universo modo usque finem continuari.

2do sub Numero XXXVII de descriptione Archiepiscopi Georgii Draskovics quid quid de

Concilio Tridentino et Sacratissima Eucharistia sub duplici specie Summi admissa ex Auctore Purpurae Hungaricae,[1] et Istvanffio deducitur, una cum Regio Rescripto Maximiliani II. Imperatoris et Regis hac in materia praetensive emanso et per extensum ibidem inserto conditionibus item ad marginem inferiorem ibidem subnexis, consequenter a verbis id in mandatis assidue postea etc. usque §. post finem Rescripti Maximiliani sequentem Caeteroquin meruerit hic in Ecclesia etc. eo quod ad praesens Institutum non pertineat, per totum exmittatur.

642 Johann Rudolf Brunner Bél Mátyásnak
Bern, 1736. november 6.

Liszkai Miklós ajánlására kéri, hogy tudakozódjék Korponán és Kapronicán Ferdinand Wettenweil berni nemes ifjú után. Leírja eltűnését és jellemzi őt.

Extractum ex Litteris Johannis Rudolphi Brunneri
Verbi Diuini Ministri ac Eloquentiae et Historiae Professoris Publici

.....

Biennium affluit, et quod excurrit, ex quo vir quidam Juuenis, ciuis noster ex Nobilissima et antiquissima Watteweiliorum gente oriundus, a suis pro deperdito habebatur. Cum enim ineunte anno 1734. Viennae degens eo tempore, Sub auspiciis fortissimi heroum Principis Eugenii, stipendia facere et caesareanas copias ad Rhenum pergentes, Sequi constituisset simulque a Cognatis suis sumtus, quibus in expeditione illa militari, opus habere credebatur accepisset, non quidem ad Rhenum, sed aliorsum se contulit, ibique tam bene latuit, vt cognati eius per duos fere annos, nihil plane de ipso comperire potuerint. Facta igitur multifaria inquisitione, tandem acceperunt, Illum in Hungaria, et quidem vel Corponae, vel Copronicae commorari. Maior itaque mentes eorum cepit sollicitudo, vt aliquid certi de ipso cognoscerent, eumque domum reuocarent. Hinc consilium ceperunt, vt per me ab Hungaris illis, qui studiorum gratia in nostra Ciuitate commorantur, et a Magistratu nostro aluntur, cognoscerent; num ipsi quicquam certi de hoc suo filio deperdito explorare possint. Ego qui Nobilissimae familiae multis nominibus sum obstrictus, studiosos hosce Hungaros adii, ipsisque rem omnem exposui. Cum autem coeteri omnes negarent, se mihi quicquam opis in hoc negotio praestare posse, commode Nicolao Liszkaio, Viro et doctrina et moribus egregio succurrit, Tuum, Vir Celeberrime, excellentissimum nomen, quod mihi quidem iam antea ex Actis Eruditorum Lipsiensibus,[1] in quibus praeclarissimum tuum opus Geographico-historicum iure merito laudatur, erat cognitum. Multa igitur Liszkaius de Singulari Tua humanitate, de tuorum facilitate, de incredibili illa Tua alios, quoscunque etiam ignotos ac peregrinos juuandi alacritate, quae ipse omnia in Tuo contubernio sit expertus, commemorare; simulque me monere, vt in Tuum Sinum meas curas deponerem, nec quemquam certiora de ciue nostro deperdito comperire posse, in eo lubentiori animo rem omnem facturum promittere. Iniurius merito videri possem in humanitatis Tuae famam, nisi ad Tuum vir celeberrime auxilium mihi cum omni fiducia in hac re confugiendum esse statuerem. Patere igitur vir celeberrime, vt Te et meo, et nobilissimae gentis a Wattenweil nomine officiose, et ex omni mentis contentione rogem, vt vel Corponae in Comitatu Barsiensi, vel Copronicae, quae in confiniis Sclauoniae est vel vtrobique per literas inquiras, an non per duos fere annos in alterutro loco commoretur Ferdinandus à Wattenweil, Nobilis Helveticus Ciuis Bernensis homo 28 circiter annorum? quid rerum agat? num in matrimonio vivat? an in re militari munere aliquo fungatur? num inopia prematur, vel qua ratione vitam sustentet? Quod si nomen familiae suae negauerit, vti non sine ratione praesumo, tamen forte Heluetium se, et nobilem non negabit, et ex ingenti praeterea corporis statura, quae ad sex septemue pedes altitudine ascendit, atque liberali ex pulchello vultu facili negotio dignosci

poterit. Quod si ergo aliquid de hoc viro Tibi fuerit compertum, per singularem tuam humanitatem, et promptissimum quoscunque uiuendi studium rogo, vt me quantocyus per literas certiorem facias. etc. etc.

Johannes Rodolphus Brunner
Verbi Diuini Minister,
Eloquentiae et Historiae Professor Publicus

Bernae Helueticorum
die 6. Novembris 1736.

[Címzés:]
A Monsieur Monsieur Mathias Bel, tres fidele Ministre de L'Eglise Lutherienne à Presbourg en Hongrie

643 Bél Mátyás Domenico Passioneinek
Pozsony, 1736. november 7.

Amit személyesen ígért, küldi az Attila-példányt. Scipio Maffei Antiquitatesét még egy kissé magánál tartja. Dicséri a művet, köszönti a szerzőt, szeretné dicséretét szemtől szemben elmondani neki.

Excellentissimo Viro, Dominico Passioneio, Viennam
Pontificis Maximi ad Augustum Legato
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Attilae nostri exempla, quae me missurum, spoponderam, dum TECVM essem, iam bonus accipe, neque tam chartas, ex se viles, contueare, quam animum a quo profectae sunt, TIBI deditissimum. Illustris Scipionis Maffeii antiquitates,[1] bona TVA venia; adhuc detinebo aliquantisper, vt meam non minus, quam doctorum, qui circa me sunt, esuriem, lectione earum, expleam. Bonum Deum! quantus, in summo hoc viro, eruderandorum monumentorum ardor, adcuratio quanta? Illud vehementer mihi dolet, quod TE conciliatore, non me potuerim nuper in notitiam eius insinuare. quod equidem in lucris deputassem, Vindobonensibus. Jam, si qua mei apud TE existimatio est, fac rogo, vti doctissimus vir, TE interprete, verbis meis, plurima salute honestetur. Vtinam se dedit occasio, qua testari possim coram, quanti institutam eius eruditionem faciam. Vale, Excellentissime Passionei! et pro more TVO, nos, musasque nostras, porro ama foueque. Pisonii MDCCXXXVI. VII. Idus Nouembris.

644 Jakob Wilhelm Feuerlin Bél Mátyásnak
Altdorf, 1736. december 1.

Köszöni a küldött ajándékot (rézdobozkát). A késői válasz oka, hogy Altdorfból Göttingába hívják teológia-tanárnak és szuperintendensnek.

Viro summe Reuerendo et Excellentissimo Domino Matthiae Belio Pisonium
Theologo et Polyhistori celeberrimo
Salutem Plurimam Dicit Jacobus Wilhelmus Feuerlinus.

Cum donum Tuum Vir Excellentissime, elegantissimum, pyxidem e ferro in cuprum mutato conflatam, atque loco pulueris sternutatorii, manu Doctissimi et Clarissimi Inspectoris nostri acciperem, occupatissimus eram in deliberatione, de vocatione, in aliam Academiam, quae tunc praenuntiabatur, nunc ante paucos dies, ad meas peruenit manus. Facile igitur veniam dabis Fautor Colendissime deprecanti tarditatem, qua nunc demum, maximas tibi ago habeoque gratias, quod tenuia mea, ex sincero tamen, animo profecta, in filium dilectissimum officia,

tam copiose remunerari voluisti; habebis me semper ad omnia grati animi documenta promtissimum, paratissimum. Quod vero ad illam, quae mihi subeunda esse videtur, mutationem attinet, Benignissimo Numine, manifestissimis indiciis ita iubente, euocatus sum in Nouam Academiam Goettingensem Primarius Theologiae Professor et Dioeceseos Goettingensis Superintendens Generalis, cui vocationi vere diuinae si benigna praesentis mei magistratus dimissio accesserit, quam quotidie expecto, futuro, vere, Bono cum Deo morem geram. TV Vir Summe Reuerende, quod submisse rogo, diuinae gratiae, piis me commendabis precibus, vt mea opella regnum Domini et Seruatoris nostri magisque amplificetur. Ego vicissim TIBI Vir Summe Reuerende, Familiae Tuae honoratissimae, sacrisque Tuis et doctis laboribus, diuinam benedictionem, a Fonte omnium bonorum, supplici mea intercessione, impetrare contendam. Vale, et mihi porro faue. Altdorf. die 1. Decembris anno MDCCXXXVI.

645 Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak
Pozsony, 1736. december 9.

Johann Rudolph Brunner levelének kivonatát küldi. Kérdezi, hogyan fogadta családja a Notitia második kötetében olvashatókat.

Perillustri VIRO Ladislao de Rádvány
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Spes mihi est in comitate TVA, non TE laturum grauiter, epistolam hanc meam: quippe, ab humanitate profectam, et officio, quod et TIBI debeo, et bonis omnibus, quorum res, cura et studio, iuuanda est, vbicunque terrarum degant. Id vero, quid quid rei sit, excerptum, litterarum, ex Heluetia ad me daturum, condocebit; vt rogandus tantum mihi sis, maiorem in modum, quo preces, eximii viri illius, pro virili TVA, exsequaris, et seu Spectabilis Domini Vice-Comitis, seu cuiuscunque demum, opera, de extorre illo, adcuratam, Carponae, cognitionem, institui cures: an visus sit illic aliquando, anne adhuc inibi versetur? reliqua.1 Hanc ego bonitatem, in lucris deputabo, faciam praeterea ne ignoretur a Bernensibus. Vellem adhuc resciscere, quomodo se genti vestrae adprobauit, Raduanii, quam in Tomo II. habui, mentio? TV interim venerandos parentes TVOS, fratresque saluta, et me in TVIS habe. Pisonii 1736. die IX. Decembris.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Ladislaus de Rádvány, presentement à Rádvány
Per Rudno, Neusohl.
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] x4

646 Bél Mátyás Friedrich Wilhelm Sommersbergnek
Pozsony, 1736. december 9.

Mentegetőzik a hosszú hallgatás miatt. A Notitia második kötete a császár és a pápa tetszését is elnyerte. Reméli, hogy a harmadik kötetet is szívesen fogadják. Véleményét kéri törekvéséről. Küldi fia Altdorfban megjelent zsengéjét.

Illustri Viro, Friderico Wilhelmo de Sommersberg, Vratislauiam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Diuturnum silentium meum, ita TE accepturum spero, vt simul credas, sancte habitam a me fuisse amicitiam nostram. Neque enim, seu TVI obliuio, seu negligentia officii, a scribendo retentauit hucusque mentem TIBI deditissimam, nimia occupationum, cum multitudo, tum varietas, in caussa fuit, dilatae adhuc scriptionis. Enim vero, id mihi, quod nauigantibus solet,

euenisse video; nempe: sero respicitur tellus, vbi fune soluto, currit in immensum panda carina salum.[1] Vastum laborem intelligo, illustrandae Hungariae, qui me, post muneris publici procurationem, quae et praecipua est et perpetua, in nauem coniecit, nauigationis propemodum infinitae, minimeque portuosae. Proinde, parsurun[!] TE, meae huic, in recolendo officio, tarditati, prorsus confido. Prodiit, quod nosti, molitionum mearum, tomus secundus, adprobauitque se, non Augusto modo Caesari, sed etiam Pontifici Maximo quam equidem fortunam, tertio quoque volumini, iam iam in lucem emersuro, voueo; maxime, cum haud desint, honestissimis conatibus, mastyges, eo illi quidem molestiores, quo sunt indoctiores: nam, vt de eruditis conquerar, necessum haud est. TV, amicorum decus! quid de conatibus meis sentias, perscribe velim, et, quod putas opportunum, TVO iure, seuerus mone, erit hoc mihi, amoris erga me TVI singulare monimentum. Mitto heic, nuces filii mei, quibus ille Altdorfi lusit, in re grauissima. Vale, Optime Vir! et me more TVO, perpetuo ama. Pisonii anno MDCCXXXVI. V. Idus Decembris.

647 Andreas Mohr Bél Mátyásnak
[Bécs], 1736. december közepe

A Genealogia Austriaca című mű ajánlásának átfogalmazását kéri.

648 Bél Mátyás Andreas Mohrnak
Pozsony, 1736. december 20.

Elfoglaltságai miatt nem vállalja az ajánlás átírását, de ha az ünnepek után is jó, megteszi.

Illustri VIRO, Andreae Mohr, Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Praeclare TV quidem, amicorum decus! Mohri! de me, studiisque meis, et sentis et scribis: vt metuendum mihi sit, ne TV excidas exspectatione TVA, non, quod non sim eo animo, quem TIBI polliceris; sed quod minus sim instructus ab iis praesidiis, quae sunt, expendendae nuncupatoriae illi epistolae accessaria: nam et scita satis est, et ex visceribus caussae, quod dicimus, petita. vt mirari subeat animum, quid eruditissimo Marquardo nostro, in mentem venerit, dum eam recognoscendam voluit, ab homine vmbratico, et si qualemcunque scribendi facultatem demas, plane nullo. Quid quid eius sit, locum, haud grauate, TVAE non minus quam doctissimi Marquardi, darem, voluntati; nisi me iam tempus deficeret, in hac festorum dierum propinquitate: quippe qui, totum me, studiaque mea, sibi vindicabunt. Proinde, fac me, procul omni cunctatione certiorem, anne tantillum morae, optimi Marquardi destinatio, ferre possit, quantam, fausti hi dies, poscunt. Id vbi intellexero, admouebo manum tremulam epistolae; non quod reddi a me possit consummatior; sed ne videar negasse officium. Iam vale! desideratissime Mohri, memoriam nati Seruatoris cum fructu recole, et Venerabilem Marquardum, meis verbis prolixe saluta. Pisonii, apud Quados Anno MDCCXXXVI. XIII. Calendarum Januarii.

649 Wanyecz Illés Bél Mátyásnak
[?], 1736/37 fordulója?

Pozsonyban szeretne a jövőben élni.

650 Friedrich Wilhelm Sommersberg Bél Mátyásnak
[Boroszló], 1737. január 1?

Újévi jókívánságok. Dicséri Bél megjelent művét.

651 Bél Mátyás Johann Rudolf Brunnernek
Pozsony, 1737. január 6.

November 6-i levelére válaszol és közli, hogy a berni Wettenweilről Korponán senki sem tud. Hogy nincs-e a kaproncaiaknál, nem tudja. A kereséshez a bécsi ágenset, Isenflammiust ajánlja. Úgy véli, Berlinbe távozott, írjon tehát Jablonskinak. Jellemzi magát és a hírnévről való véleményéről ír.

Clarissimo VIRO, Johanni Rudolpho Brunnero, Bernam in Heluetia
Verbi Diuini Ministro, Eloquentiae et Historiae Professori Publico
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Grata mihi fuit epistola TVA, quam VIII. Idus Nouembris anni superioris, Berna, ad me dedisti;[1] tum, quod ab homine docto, et alieni commodi studioso, profecta fuit; tum quod officium poscebat, omni ope, et virium contentione, praestandum. Atque, dedi omnino operam, vti, in Vettenweilium Vestrum, quem desideratis, quam curatissime inquirerem; sed nullo alio fructu, quam quod certo queam nunciare, apud Carponenses, bonum illum visum fuisse nunquam. quod epistola, eximii viri, quam adiungo, satis condocet. An sit apud Carponczenses, mihi quidem indagare, longe fuerit difficillimum. Rerum bellicarum curatores, Agentes vocant, facile id praestiterint. In his, Isenflammium Viennae commendarim. Equidem ita reor, Berolinum concessisse Vestrum, vti giganteis cohortibus regis Prussiae nomen daret. Illuc proinde, ad optimum Jablonskyum, veteranum, meum, scribendum fuerit. enim vero, nisi heic sit, in Hungaria nostra, aerumnarum officina, vix latitabit. Haec officii caussa. Epistolae TVAE reliquum, in pudorem me dedit, quod aliquid putes esse Belium, hominem, tenuitatis suae aeque conscium. Enim vero, quod ex nugis suis, cognitus quodammodo orbi litterato est; non id, seu meritis, seu cupiditati eius tribuendum est: aliena culpa, in vastum illud scriptionis mare propulsus, longaeque, et minus portuosae nauigationis, pertaesus, de littore dudum circumspicit, satis habiturus, si pedem aliquando, in continenti figere potuerit. quod vnum laboris praemium, nihil aucupanti amplius, suffecerit. In eo non falleris, nihil mihi prius, antiquius esse nihil, quam si occasio se mihi dedat, bene merendi, cum de omni hominum genere, tum de his potissimum, qui id suo quodam iure, sibi vendicant. Vale optime, et amicitia nostra, quoties volupe est, vtere, fruere. Pisonii 1737. VIII. Idus Januarii.

652 Bél Mátyás Franz Jakob Herrgott Marquardnak
Pozsony, 1737. január 6.

Herrgott művének császárhoz írt ajánlását megkapta. Nehezen állt neki stilisztikai átalakításának, de elkészítette, és hallgatni fog róla. Nem fog megsértődni, ha nem használja fel. Gratulál művéhez.

Venerando VIRO Patri Marquardo Caesari a consiliariis et historia Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Epistolam nuncupatoriam, qua insigne opus TVVM,[1] Augusto Caesari adscribis, a communi amico nostro, TVO arbitratu ad me missam, en integram reddo, quod alienum laborem, non putaui vnguibus criticis contemerandum. Quia enim in scribendo, suum quisque ingenium,

suos loquendi modos sequitur, facile iniurius esse possis, si alienos sensus verbaque, TVO ipsius modulo velis metiri. Scripta est autem, vti ex vero, et aperte iudicem, sic satis diligenter; sed stilo alieno, quam esse oportet, in hoc epistolarum genere. In primis desideraui in tota ea scriptione, numerum et periodorum perlibratam illam constructionem. quod inde factum puto, quia phrases passim poeticae interspersae leguntur: quippe quae, non possunt non, dictionem reddere variam, sibique minus respondentem. Ergo, legi eam, semel, iterum, tertio, ac decies, cumque sensus omnes imbibissem, meo more, simplici eo, et alieno ab adsectatione, hanc, quam vna mitto, epistolam concinnaui; non raro, verbis TVIS vsus, ne in peregrino hortulo, nata crederetur. quam si aequus adprobaueris, in lucris id quidem meis deputabo; sin reprobaueris, vti forte merebitur, seuerus, nihil TV sane feceris, quod non sit cum coniunctione nostra, congruum. Ego interim, adfirmo TIBI, si, operi meo praetexenda esset nuncupatio haec, aliter eam haud TIBI fuisse exaraturum. Quid quid eius sit, apertum hunc animum meum, aequi bonique consule, et de me ita existima, TVI semper fore studiosissimum; in primis si intellexero, hoc, quidquid est officii, haud TIBI fuisse molestum: ego certe aeternum de eo silebo. Quod reliquum est, de exantlato vasto hoc fastosoque opere, TIBI gratulor, orbi erudito gaudeo, mihi indoleo, qui pauperie sufflaminatus, adhuc in coeno haereo; tum eluctaturus, cum forte somnus obrepet, ab augustali ope deserto. Vale optime, nos ama, et studia nostra, iam iam emoritura, summo viro, Bartensteinio, commenda. Pisonii, Anno 1737. VIII. Idus Januarii.

[Melléklet:
A Bél Mátyás által átfogalmazott ajánlás Franz Jakob Herrgott Marquard Genealogia Austriaca című művéhez. 1737. január eleje.]

Praefatio in Genealogiam Austriacam Hergotii

Augusto Caesari
CAROLO
Diui Leopoldi Filio
Optimo Maximo
Patri Patriae
Vitam, Salutem, Gloriam
Perpetuitatem.

Clementiae licet, nutusque TVI, fructus sit susceptum hoc, et sacris auspiciis TVIS elaboratum opus Genealogicum, maiorum TVORUM complexum propagines, Auguste Imperator! tamen, non possum non, cum ob Maiestatis TVAE, qua TE summus rerum arbiter Deus, toto orbe Christiano principem esse voluit, iubar, tum ob ingenii, qua sum tenuitatem, horrore, sicuti par est, perfundi, cum summo TVO iure, reddendum, id TIBI est, consecrandumque.

Ac facile sane, his rebus, ab obsequentissimi hac officii significatione reprehenderer, Caesarum Optime! nisi mirificae illius TVAE benignitatis, qua me, de arduo isthoc opere meditari ausum, sustentare dignatus es, suauis quaedam recordatio, perculsum Maiestatis TVAE veneratione animum, sibi ipsi redderet, faceretque eo audentiorem, quo maiora exstant, Sacratissime Imperator, erga studia haec mea, augustalis TVAE munificentiae documenta. Praeterquam enim, quod plus, vice simplici, clementissime in colloquium admissum, non modo bonus audiuisti; sed excitasti etiam, ad stadium, quod eram ingressus, pro virili decurrendum; ea vsus es benignitate, vt cum relatum acciperes, desiderari suffectura, tantis coeptis, diplomata datis ad principes viros, litteris augustalibus, eorum mihi copiam, tanto exoptatiore successu, procurares, quanto constat magis, dubiam, in hoc scriptionis genere, fidem esse solere, nisi idoneo, priscarum tabularum praesidio, adfirmetur. quarum, cum praeter spem atque opinionem, et plures, et omni maiores exspectatione, insigni illo beneficio TVO, coaceruassem, iamque,

diurnis, atque nocturnis curis versatas, excussas, digestasque, in rem meam verterem; ita, Caesarum Maxime! quantulamcunque diligentiam hanc meam adprobasti, vt haud dubitares, retrusae istiusmodi antiquitatis monumenta, non modo adtentius contueri; sed iucundum etiam duceres obsoletas characterum formas, vestigare, colligere, fugientes litteras, atque intricatos sensus, curatissime interpretari. Ergo, stipitem me credi oportuisset, nisi inusitata hac, tanti Caesaris accuratione, calcar mihi addi existimauissem, vt quod timidius exorsus fueram opus, eo confidentius perficerem, quo magis aequum honestumque putaui, in eo studiorum genere sollicite elaborare, in quo Caesarem Augustum, multo maiore versatum adtentione, conspexi, quam id, ab harum rerum mystis, etiam scientissimis, possit exspectari.

Neque vero, incomparabilis TVA benignitas, Caesar Inuictissime, his se terminis passa est contineri: identidem clementer sciscitabaris, quemadmodum coepta exsequi pergerem, quibusque rebus, in vasta hac destinatione, aut velim, aut possim iuuari. Proinde, non commisisti, vt siue augustali sumtu destituerer, siue fraudarer opportunitatibus aliis, quae consummando non minus, quam ornando instituto, erant necessariae. Quibus quidem rebus, quantum profecerim, Auguste Caesar! si oratione vellem explicare, nae ego in TE, et quibus perpetuo destineris, curas, hinc occidenti, illinc orienti pacando, susceptas, exstanti cum iniuria peccarem. Istud propalam, et cum submississimi officii testificatione, suffecerit profiteri: totum hoc, quantum quantum opus est, numinis TVI beneficium esse:

Totum, inquam, *hoc muneris TVI est*
Quod spiro et placeo, si placeo, TVVM est.
/Horatii Carminum Liber IV. Odae III. Versus 21./

Quam ob rem, ingrati et alieni a praeclara cogitatione, animi, merito damnarer, nisi clementiae et bonitatis TVAE, fructum hunc, metu et pallore abstersis, cernuus quidem ac supplex, sed erectus tamen in spem optimam ad TVAE solium Maiestatis adferrem, TVOque numini, cum deditissimae pietatis praefatione, dicarem, dedicarem, consecrarem. Quod et facio Caesar Indulgentissime! ea Maiestatis TVAE veneratione, quae in homine ingenuo, potest esse maxima; persuasus non dubie fore, vt ausus hos meos, in iis habeas, qui et a certa ratione profecti sunt, et vnice, ad Augustae Gentis TVAE natales, progressus, et incrementa, inde, ab vltima aetate, expromenda, illustrandaque, pertinerent: vt fas mihi sit, non tam sperare, quam confidere, ea TE, molitiones honestissimas, clementia accepturum, qua auctorem, toto retro decennio, more TVO, accepisti: quippe, legatum me, ab gente mea, ad Augustam Aulam TVAM missum, non modo admisisti clementer; sed indulsisti etiam, vt honorificentissimis titulis, vterer, essemque TIBI, a consiliis et historia.

Haec sunt, Imperator Benignissime! auctoramenta illa, quibus ad suscipiendum consummandumque, TVIS auspiciis, opus, ingenio meo prope modum maius, induci me passus sum: vt sperem eo aequius, habituros destinationem hanc meam, antiquitatum Augustae Gentis Habsburgicae cupidos, consultosue, quo magis operam dedi, ne quid in perpetua, genealogiae serie, hiulcum aut interruptum reliqueretur; verum cum omnia, tum singula, vetustissimis diplomatibus ac chartis vel adfirmarentur, vel illustrarentur. Atque istud quidem, TVVM, Princeps Maxime, aduersus orbem litteratum, beneficium est, prorsus incomparabile. Ex tenui meo penu, regionum, quas in potestate habuere antiquitus, Maiores TVI, patriae nimirum meae, Tabulas Chronographicas, veteribus locorum nominibus, non indiligenter designatas, addidi consuleo: quod intelligerem, hanc istiusmodi accurationem, plurimum lucis adfusuram historiae, non ad aligenigenas[!], sed ad hos pertinere, qui domesticos situs, habitus locorum, prisca et recentia eorum vocabula, tamquam isthic sati, educatique, vsu longiore, et ἀυταφία, penitus habent cognita. Quod ab his curis superat, iis nec inuitus permitto, quibus volupe fuerit, referre in litteras, Maiorum TVORUM, Caesar! diuinissimos actus et res gestas, quibus aeternum nomen VESTRVM, et

Creuere vires, famaque et Imperii
Porrecta Maiestas ad ortum
Solis, ab hesperio cubili.

Reliquum est, Auguste Caesar! vt, hanc subiectissimi officii mei testificationem, pientissimo erga TE animo, ad Clementiae ac Benignitatis TVAE solium, coram et tremebundus edo; Numen TVVM conceptissimis verbis exorem: vti precibus, quibus adflictae patriae meae caussa, pro rerum habitu, apud Maiestatem TVAM, demississime supplicare necessum habebo, locum porro benigne tribuere, et deditissimum Sacratissimo Nomini TVO Sancti Blasii sodalitium, cuius pars sum minima, gratia et benignitate TVA prosequi perpetuo, haud graue ducas. Erit hoc, cum genti meae vniversim, tum familiae praesertim Sancti Benedicti, incremento, vti TE, pro eo, ac decet, Magnum Aureae Pacis Auctorem, suplex veneretur, TEque, et res consiliaque TVA, solemni aeui Carolingici formula illa, Deo Omnipotenti Maximo imis deprecationibus etiam atque etiam commendet

CAROLO
Magno et Pacifico Imperatori.
Vita et Victoria.

653 Bél Mátyás Andreas Mohrnak
Pozsony, 1737. január 6.

Küldi a Herrgott művéhez átfogalmazott ajánlást, kéri, adja át, és jelezze, ha ez megtörtént. Panaszkodik, hogy késik a Notitia megjelenése, hiányoznak az anyagiak.

Illustri VIRO Andreas Mohr, Suo Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Standum est promissis, optime Mohr! praestandumque officium, cui nos vltro lubentesque obstrinximus. Nimirum epistolam remitto, a me quidem haud contemeratam, quod iniquum putaui, alienae fructum diligentiae, concerpere. Itaque, satis fuisse putaui, si Marquardi nostri sententiam animo complexus, concinnarem aliquid, more meo ingenue, ac simpliciter, cuius instituti rationes, quia ad auctorem perscripsi aperte et ex vero, recognoscere opus non est. Istud impense abs Te peto, vti fasciculum hunc litterarum, optimo viro, cum honoris praefatione, reddas,[1] et, si graue fuerit, quemadmodum nugas meas acceperit, rescribas. Vtinam mihi liceret ita esse felici! vti fausto adeo successu, vastum opus meum, et omni humana destitutum ope, possim consummare. At enim, ita erat in fatis, vt pauperie et impensarum inopia, remora, honestissimis destinationibus poneretur. quod ii viderint, quorum intererat, haec istiusmodi sacra, rogatis millies, procurare. Vale, desideratissime Mohri! amoremque TVVM, nudum et integrum mihi porro adserua. Pisonii, Anno MDCCXXXVII. VIII. Idus Januarii.

654 Bél Mátyás Andreas Mohrnak
Pozsony, 1737. január 26.

Elkészítette Herrgott ajánlólevelét, de sem Mohr, sem Herrgott nem válaszol. Fél, hogy megbántotta a fogalmazással. Választ kér, hogyan fogadta munkáját Herrgott.

Illustri Viro Andreae Mohr Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Feci quod adtinuit, ad virum honestum, et quam ad me miseras, nuncupatoriam, optimi Marquardii, epistolam, non secus recognoui quam si mea ipsius fuisset.[1] Nunc, quod siletis vterque, majorem in modum metuo, ne bonitatem Vestram offenderim, procaci mea diligentia. Quomodocunque se res habeat, fac velim impetres hoc TIBI a caris TVIS meque facito certiorem, bene maleue acceperit Marquardus, meam illam animi libertatem. Vale, et me ama. Pisonii, MDCCXXXVII. VII. Calendarum Februarii.

655 Bél Mátyás Wanyecz Illésnek
Pozsony, 1737. január 26.

Gratulál kinevezéséhez. Helyesli, hogy Pozsonyban akar élni nyugdíjasként. Nem javasolja Heusler kereskedő házát. Kéri, hogy gondozza Mátyás király levelezésének kiadását.

Spectabili ac Magnifico VIRO Eliae Wanyeczi Viennam
Sacrae Caesareae Maiestatis a Consiliis
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Tandem in officium respondendi venio, quod prohibuere hucusque labores concatenati. Gratulor vero TIBI, Vir Magnifice! quod, posito, quem summa cum laude exornasti, charactere, vnde donatus sis, a Caesaratu optimo. Est hoc enim et exactae virtutis praemium, et solatium ingruentis senectae morbidae. Recte autem facis, quod sequeris eorum consilium, qui Pisonium eligendam suadent, vbi vitae reliquum, cum tranquillitate possis trans mittere. Habebis hic sane cum amicos, qui TE sermonibus suis recreent, tum viuendi modum, sic satis parabilem. Ego id quidem in lucris meis deputauero, si TE frequentius licuerit consalutare, TEcumque more nostro miscere colloquia docta ea, et vsu rerum temperata. Nescio autem, etiam ne apud Heuslerum, mercatorem hominem durum, possis habitare. Centum is nummos imperiales, deposcit in annos singulos, daturus eo pretio, hypocausta tria, cameras duas, qualecunque atrium, cellarium nullum. Ergo fecisti e re, quod Krissanum nostrum, vocaris in huius curae partem. neque enim cessabit, vir bonus, ante, quam TIBI satis fiat. Quae cum fiant, maiorem in modum abs TE peto, me vti habere in TVIS pergas. Vale, et Coruinianas epistolas cura.[1] Pisonii, Anno MDCCXXXVII. VII. Calendarum Februarii.

656 Bél Mátyás Johann Friedrich Tresenreuternek
Pozsony, 1737. január 27.

Kéri, hogy az elszegényedett pozsonyi Thieri család erkölcsös lányát ajánlja Bécsben szolgálónak. Üdvözli Kortholdt lelkészt és a Fischer ab Ehrenbach családot.

Maxime Reuerendo Viro Johanni Friderico Dresenreutero Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Inuitus facio, quod me iam vides facere. Thieriana, femina huias, neque TIBI forte incognita, cum marito, et familia vniuersa, in paupertatem praecipitauit. Nunc, de filia natu maxima, sollicita est, vti eam, loco idoneo insinuet. Est vero ei, singularis in TVA bonitate, spes, fore, vti me interprete, puellam operarum muliebrium, sic satis peritam, neque corruptam moribus, vni alteriue familiae Viennensi de meliore commendes. Quod TV si feceris, habebis TIBI, matrem iuxta, et filiam obstrictissimam; ego vero beneficium censebo, mihi praestitum. Jam et istud abs TE peto vti Venerabilem collegam TVVM, amicum communem Kortholdum, gentem

praeterea Fischerianam ab Ehrenbach, meis verbis humanissime, ac vel sexcenties salutes. Vale optime, et me in TVIS censere, haud cessa. Pisonii apud Quados. VI. Calendarum Februarii Anno MD[CC]XXXVII.

657 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1737. január 30.

A Notitia harmadik kötetének ajánlásában reméli, hogy főherceg születik. Kéri, hogy a császárnál támogassa tovább művének megjelenését. Egy magyarországi fundus munkájában nagyon segítené. Kéri, a császárnál Kuffstein gróffal együtt segítse az ügyet. Ha szükséges, kérelmező levelet ír.

Illustri et Magnifico VIRO Pio Nicolao Garellio Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quam ego liberaliter sperem, de augustali, Serenissimi Archiducis, partu, nuncupatoria haec Tomi III. ad Caesarem epistola, argumento TIBI erit: Scripsi eam sicuti vides, vti anticiparem tantae felicitatis sensum. quam ideo; in TVO condendam sinu volui, vt, si responderit euentus, optimo huic praesagio, testem TE habeam omni exceptione majorem; sin res, nutu DEI, aliter ceciderit, exstet tamen, meae huius pietatis, qualecunque istud monumentum. TV interim studiorum meorum praesidium, Optime Garelli, eluctaturum iam iam in lucem publicam, tomum operis mei tertium, TVA bonitate dignabere, eique, quod fecisti adhuc, ad augusta Caesaris puluinaria, aditum praestrue, atque elabora propitius, vti, quod est. vastae molitionis, reliquum, Augustissimi Principis liberalitate sustentetur. Est mihi iam in promtu, fundus, quem vocant, innocentissimus; idemque in Hungaria nostra;[1] quem, si benigne mihi voluerit impertiri Caesarum indulgentissimus, non recreabit, modo pauperes Musas nostras, sed dabit etiam auctoramenta, quibus incitatus, stadium, quod ingressus sum, decurram alacris. Proinde peto abs TE, decus nostrum Garelli! vti collatis, cum Excellentissimo Comite a Kuffstein, sententiis,[2] Imperatoris animum, voluntatemque mihi concilies. de qua, vbi me feceris certiorem, (vt autem facias, rogo quam possum, vehementissime) quid rei sit, quamque haud damnosum regio aerario, aperte, et si opus fuerit libello supplici, expromam. Vale Optime Garelli! atque age feliciter! nunquam non memor Belii TVI. Pisonii. Anno MD[CC]XXXVII. III. Calendarum Februarii.

658 Bél Mátyás Kuffstein grófnak
Pozsony, 1737. január 30.

A Notitia kiadásának biztosítása érdekében kéri, hogy Garellivel egyetértésben támogassa őt egy fundus elnyerésében.

Excellentissime, Illustrissime Domine, Gratiosissime! *Viennam*
Ad Comitem Kuffstein

Jam iam, lucem publicam adspecturus, Tomus operis mei tertius, Augustam opem, denuo, vtinam felici successu cogitur implorare. Durum fuit, Excellentissime Domine! et coniunctum, cum fortunarum mearum, ne vitae, portionem optimam, memorem, dispendio hucusque potuisse eluctari. Feci tamen, quod bonum ciuem decuit; spe fretus haud dubia, fore, vt sustententur tandem destinationes meae; clementi munificentia, tanto operi suffectura. Atque istud est Excellentissime Domine, quod repetitis vicibus, in sinum Eiusdem effundo. Notum habeo fundum innocentissimum in nostra Hungaria, ex quo tantillum subsidii, administrari possit Musis meis, modo ita velit Augustissimus; vt autem velit, ad Excellentiam Vestram confugio, vti benignitatem Caesaris mihi conciliet. qua intellecta, aperiam vnde mihi succurri possit.

Scribo eadem hac de re, ad Pium Nicolaum Garellium,[1] quem spero non negaturum suam, modo Excellentiam TVAM consentientem habeat. Quod est reliquum numen aeternum deprecor, vti Excellentiam TVAM tueatur DEVS, et multorum accessione bonorum, felicitet perpetuo. Ita faciat DEVS. Ego vero emoriar

Excellentiae TVAE

Pisonii, Anno 1737. obsequentissimus
die 30. Januarii. Matthias Belius mp.

659 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1737. február 11.

Köszöni mindennemű segítségét. Ismét kéri a fundus megszerzéséhez segítségét, ismerteti annak előzményét. A falu a Deméndi Benedek fivéreinek ajándékozott és csak férfiágon örökölhető Prótha. A család férfiágon kihalt, a birtok a női ág kezében maradt.

Illustri et Magnifico VIRO Pio Nicolao Garelli, Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quod res studiaque mea, curae TIBI sunt, Optime Garelli, id ego vero, Diuini instar muneris, sicuti est profecto, et in acceptis fero, et colam grata mente, dum vita superabit; quin transcribam etiam ad posteritatem, amantem litterarum. Fundus, de quo ad Excellentissimum Comitem Kuffstain et ad TE simul scripsi,[1] ist est, quem plane designo, ita, a nonnemine Hungarorum nobilium, ex authenticis documentis euictus ante hoc lustrum vt totus omnino, sine vlla controuersia, ad regem pertineat: id quod Fisci Regii director, agnouit ipse, vindicare tamen, ob infinitas lites causasque alias, hucdum nequiuit. Vt proinde, nulla re alia opus sit, quam vt Caussarum Regalium Directori, in cuius potestate Documenta sunt omnia, in mandatis detur, ne cesset porro, fundum eum, ex legum praescripto, Regi adserere. qui demum. Comitis Kuffstain, et TVA prouidentia, atque munificentia in primis Augusti Caesaris, sustentandis conatibus meis, benigne possit adtribui. Haec sunt, quae Vestrae vtriusque bonitati, etiam atque etiam commendo. Ceteroquin, aliter, cum augustali Serenissimi Archiducis partu, esse actum, quam id boni omnes, apud DEVM, conceptissimis votis, deprecabantur; impense doleo; sed ita tamen, vt in spem vocer, auroram hanc, solis orituri praenunciam fore. id quod, in nuncupatoria, ad Caesarem epistola, confidenter edisseram; quodque in priore illa, rebus quasi iam praesentibus, bene ominatus, fui; optimis id praesagiis, ad futuri temporis felicitatem referam. Vale, praesidium nostrum, et qua coepisti dexteritate, nos adiuuare perge. Iterum vale. Pisonii Anno MDCCXXXVII. III. Idus Februarii.

Designatio Fundi innocentis. *Benedictus* de Italia, ad *Ludovicum I.* regem Hungariae, chirurgi munia obiturus, euocatus, sacerdos primum, Praepositus postea, denique Episcopus Nitrensis, indulgente Principe factus est.

Hunc, meliore vsum fortuna, duo fratres germani, *Nicolaus et Bartholomaeus* ex Italia, in Hungariam sequuti sunt. quibus *Benedictus,* vti gratia, pollebat apud Regem, vicum primo *Deménd,* in Hontensi Comitatu situm, tamquam haeredium a *Ludouico impetrauit,* gentemque hanc suam, et posteros, ex vici nomine, *de Deménd,* adpellari voluit; qui temporis successu, *Deméndy* vocitati sunt.

Accessit postea regia huic donationi, alia, qua eis, idem *Ludouicus I.* vicum alium, eumque priori illo, multo opimiorem in Comitatu *Trentschinensi* et huius *Processu Transmontano* positum, olim *Prótha* in diplomatibus, iam *Prauotha*, et vulgatius, *Prauoticz* nuncupatum, ea lege contulit, vt sexu masculino deficiente, vicus idem ad Regem et Coronam postliminio recideret.

Atque euenit omnino, vt familia de Deménd, siue Deméndy, post medium seculi superioris, in sexu masculino penitus emoreretur; in possessionem vici, non aduertente fisco, sexu femi-

neo contra diploma Ludouici I. radicale, sensim subeunte: a cuius successoribus, praeter fas et aequum hodieque possidetur.

Vicus est, omni, ad rusticandum commoditate instructus, et XXVIII. sessionibus constans.

660 Rewiczky János Ferenc Bél Mátyásnak
Bécs, 1737. március 6.

A Mátyás könyvtáráról szóló Naldius-művet átnézte, a hibákat és javításokat mellékeli. Tuberóról kérdez.

Johannes Franciscus Rewiczky
Viro Clarissimo Matthiae Belio Salutem Plurimam

Cum mihi a Directura Caussarum Regiarum, optimi Regis nostri, Eiusdemque Romanorum Imperatoris Augusti, clementi voluntate, in Aulicam hanc, quam teneo, stationem novissime translato, cura recognitionem Epistolae, et Carminum librorum 4. Naldi Naldii Florentini, de laudibus Augustae Bibliothecae Coruinae, ad Matthiam Coruinum: mandata fuisset. Ego vero, cum TVA, tum Patriae communis caussa, ad quam honestandam conatus iste pertinet, quicquid operae id erat, lubenti animo suscepissem: et Epistolam, et Carmen cum primis: attentione quanta potui maxima, euolui:[1] non modo quod id partium Officii mei erat cura nimirum recognitionis integre defungi, ad Summam rei ex fide ad Regium Senatum referre: verum etiam quod post eam, quae totum eruditum orbem complerit, Bibliothecae Coruinae famam, mihi quoque post obortam famem, volupe fuerit, ex Scriptore hoc, qualicunque gustu lenire.

Siquidem autem in tota scriptione, nihil esset, quod publicis rationibus aduersum, magnopere animaduertendum foret: vtpote in argumento plausibili, omni studio ad laudationem, immortalemque Regisque Matthiae famam vnice collato: quae veluti magnis meritis, detrahenda non sunt: ita promte: (re in Concilio relata) facultas potestasue facta est; Opuscula illa Naldiana, novis typis exprimendi. Verum cum vti praefatus sum, attentionem majorem, ad euoluenda, ipsa Opuscula attulissem, vidissemque non modo interpretationibus, vt plurimum male collocatis, sententias confundi, sed etiam verba, alia, pro aliis poni; versusque ipsos iam hiare. jam, redundare: complures denique mensuram pedum heroi Carminis non implere: Interpunctiones equidem plurimis locis restitui: menda vero cetera, et lectiones vti ego reor, e re emendendas, ad chartam separatam conjeci: quas TIBI praesenti Epistolae adjectas transmitto: cum vt iudicium ea de re tuum intelligam: tum vero vt nouo documento constare TIBI possit ab animo iuuandis destinationibus tuis iam diu dedito, me in noua quidem hac provincia, me discesisse dareque operam cupere, vt modo TV, tibi constes; quod publice priuatimque TE facturum recepisti; in studio consentio neque mea, ad conatus TVOS, qua licet prouehendos conferenda, iure nihil desiderare possis. Vale, et me, quod aequum est, ama mutue, atque officiis responde. Viennae, olim Pannoniarum. Pridie Nonarum Martii M.DCC.XXXVII.

P.S. *Tubero,* Abbas Dalmata. qua parte TIBI cognitus sit; vt me doceas rogo.

661 Bél Mátyás Friedrich Wilhelm Sommersbergnek
Pozsony, 1737. március 7.

Köszöni, hogy dicséri művét. Igaz, hogy a pápa saját arcmásával díszített éremmel jutalmazta. Egyesek irigylik, mások már eretnekséget emlegetnek. Ő a császárba helyezi reményét. Szerencsésnek tartja Sommersberget, hogy Annalesét oklevelek segítségével írhatja, ő csak fűszerként használhatja azokat művében. Ha Magyarországra vonatkozó adatokat talál, kéri azokat. Ha Bécsbe megy, hogy a Notitia harmadik kötetét átadja a császárnak, ajánlani fogja őt Garellinek.

Illustri Viro Friderico Wilhelmo a Sommersberg Vratislaviam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Facis TV quidem, amicorum decus! ex amicitiae praescripto, quando, et Calendas mihi Januarias felices faustasque precaris, et eximiae pietati huic, donum addis, omni maius existimatione; sed me profecto in pudorem coniicis: quippe, qui TVAM bonitatem hanc, neque demeruerim, vnquam, neque possim remunerari. Haec ita sunt omnino, monimento mihi futura, vt, cum se dabit occasio, TVAM istud aes auro contra carius, lupinis meis redimam. Reliqua epistolae TVAE capita, bene se habent, suntque mihi eo gratiora, quod sentio profecta, ab animo mei amante. Illud, aurem mihi vellit continenter, quod in laudandis lucubrationibus meis, plus, effuso erga me amori TVO tribuas, quam subacto illi iudiciorius: vt habeam cur, ex TVA hac aequitate, auctoramenta capiam, ad enitendum, vt is sim reuera, quem TU esse praedicas; nisi in hac aetate, et laborum in explicabili congerie, tarde sit fabulari, et sicuti alicubi Horatius Noster inquit, spes inchoare longas.[1] Alioquin concordat cum Vero Pontificem Maximum non adprobauisse tantum commentaria mea; sed auro etiam, suo signato imagine, cumulauisse liberaliter.[2] quod vel ideo in παράδοξοις, habendum, quia homini obtigerunt, non indocto tantum, sed etiam, quod ajunt, heraetico[!]. Quidquid rei sit, apud hos, inuidiam mihi collegit, apud alios turpis, suspicionem transfugii. Tanti iam est, via regia, ad bonam famam grassari. Places mihi praeterea vehementer, quod tempestuosam nauigationem meam, praesentia Caesaris solaris. haec, enim vero nisi esset, nullus mihi portus superaret, tutus a naufragio. Ergo permittenda sunt vela, exoptatissimae aurae illi, quam sufflat Augusti benignitas, conseruat. DEI Optimi Maximi clementia. Haec de nugis meis, vltra, quam credas, sonoris. Ad TVAS destinationes accedo. O felicem TE! qui annales Silesiacos suscepisti condere, fide diplomatum, praemuniendos. Dici nequit, quam ego ambierim fortunam hanc, quam, tamen ob suspicatia hominum nostrorum ingenia, propriam mihi facere, potui nondum, tametsi, heic atque illic, adsperserim quidpiam istiusmodi condimenti. TV interim, diuinissime Sommersberge! vtere Bonis TVIS, et, si quid se rerum Hungaricarum ingesseris nec opinanti, aut ipsus exprome, aut nobiscum, haud grauatus communica. Ego profecto, TVAS lucubrationes, ex hoc delapsas coelo hiante magis ore expectabo, quam confecti diuturniore siti, Macedones, Hammonis illas pluuias. Haec ipsa auiditas, coniuncta cum amicitiae nostrae seria recordatione, admonebit me, vti Garellio meo honestissimos conatus TVOS, simul ad vrbem accessero (accedam autem, reddendi Tomi III. gratia bono cum Deo proxime) de meliori, vti merentur, et Nostra poscit coniunctio, commendem. Jam Vale, desiderium Nostrum, Sommersberge! et, si loquax tibi videbitur episto[la], eam, prolixo meo, erga TE amore tribue. Iterum vale, et consalutatis omnibus, qui Belium audiunt neque oderunt, saluta! Pisonii Anno MDCCXXXVII. Nonis Martiis.

662 Bél Mátyás Rewiczky János Ferencnek
Pozsony, 1737. március 15.

Köszöni és dicséri Naldius-javításait, melyeket a Notitia harmadik kötetében figyelembe vesz. Küldi a Mátyásról szóló bevezetőt is; ha jónak tartja, továbbítsa a nyomdásznak. Röviden ír Tuberóról.

Responsio
Illustri ac Spectabili VIRO Johanni Francisco Rewiczky Viennam
Caesari et Regi a Consiliis
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Non id profecto, sine numine euenit, quod, ita iubente Caesare, Rege nostro indulgentissimo, ex forensi illo vitae genere, ad aulicum istud, quod iam praeclare exornas, translatus es. Praeterquam enim, quod Prouinciam nactus es, alienam a libitus, et harum strepitu, habes iam,

vbi virtutem TVAM, et mirificam eruditionem possis explicare, quo equidem nomine, TIBI, optime Rewiczky! impense gaudeo, Regi gratulor, de me ipso laetor, quippe qui, patronum sim indeptus; eo loco, vnde, studiis meis, et gratiam conciliari oportet, et auctoritatem. Quod TV sane, pulchre exorsus es conficere, quando *Naldii* poemation mantissae instar, Tomo operis mei III. adiiciendum, non recensuisti tantum diligenter, sed monstrasti eam, quantum iudicio valeas doctrinaque. quam TVAM bonitatem, si ausim praedicare, neque offendam modestiam, qua TE praeditum esse, cognitum habeo; eas TIBI, suo loco, laudes circumponam, quas TV vbertim meritus es, ego vero, pro eo, ac connitor, boni viri nomen tueri, obstrictum me sentio, tuis istis laboribus tribuere. Vsus sum iis liberaliter, dedique operam, nequidquam frustra adnotares: vt sit omnino, cur TIBI Naldiana Musa subsiliat. Jam adcuratione hac TVA inuitatus, praefationem ad TE mitto, quae erit commentariolis illis, praemittenda. Tota ea ad litteraturam, adtinet, et explicandam icona Coruini atque eius habitum. vt necessum haud sit, de ea, ad senatum sanctiorem referre: satis mihi fuerit, TVO vnius stare, cadereue iudicio: quid, quod, perductum ad vmbilicum opus, nequeat moras tollerare, quas mihi ambages illae toties iniecerunt. Ergo siquidem spero, probauerit se TIBI, reddes eam Kuntzio, hic typographo. Nihil encomiorum TVORUM iam adspersi, ne mihi aliorum indignationem colligam: erit occasio, qua cumulate praestabo. Ceteroquin de me, ita existimes velim, haud comissurum vnquam, vt in TE, officiis, et nulla non grati animi testificatione, colendo, alacritas constantiaque mea iure possit desiderari. Vale. Pisonii, Anno M.DCC.XXXVII. Idibus Martiis.

P.S. *Ludouicus Tubero.* Abbas Dalmata, scitus et ingenuus, meo quidem iudicio, scriptor, edidit Libros XI Commentariorum, de rebus, quae temporibus eius in illa Europae parte, quam Pannonii et Turcae eorumque finitimi incolunt, gestae sunt. Francofurti. Anno M.DCC.III. in 4to.[1] Exorditur, adtrectatis quodam modo rebus *Matthiae,* ab eius exitu, texitque libros suos, vsque ad interceptam Albam Graecam. Insignis eloquio est, sed forte nimius, in insectandis antistitum vitiis.

Edidit idem et Res Turcicas ibidem, eodem anno excusas.

Meminit *Tuberonis* Istvánffyus noster post Libri V. initia, p. mihi 61, 51.[2]

Est in potestate nostra.

663 Matolai János Bél Mátyásnak
Bécs, 1737. március 27.

Levelezésük hosszú szünetelésének oka folytonos utazása és horvátországi békéltető küldetése, ahol be is csukták. Most az udvarnál keresi az igazságát. Ehhez kell a pénz, melyet immár másodszor kér.

Clarissimo VIRO MATTHIAE BELIO
Matolai Salutem.

Diu est, quod nulla mihi TECUM, Vir Clarissime, litterarum commercia intercesserunt. Id continua mea itinera, et negotia in Illyrico caussarunt. Defungebar enim in componendis dissidiis, quae Clerum, et nationem disiugatos inter se diu tenebant. Sed vbi iam finem fere arduis his negotiis imponere, et fructus exinde otii me capere posse sperarem, en! ex improuiso ab iis, quorum lubidini Justitia ipsa nequiuit facere satis, odio fortunae optima quaeque in Croatia mihi promittentis, et vindictae cupiditate vltra Mensis Februarii decursum domestico licet et ciuico arresto detentus, tantas pro beneficiis grates, exemplo piorum, reportaui; inde demissas preces ab Augusta Aula quaerendi mearum rerum caussas huc peruenire iussus sum. Poteris ipsemet aestimare, quantis ad haec sumptibus opus! Id vnice me compellit ad TE iteratis vicibus inte[r]pellandum, vt visis his necessitatibus, mihi aere illo, quod beneuole Ipsemet pollicitus es, succurras. Facies hoc, quasi stipem homini adflicto dares. Ea vero est TVA relli-

gio, vt supplicem et egenum limina TVA pulsantem, nunquam facile repulsa abegeris. Quo magis autem ego TE contingo amicitia, eo minus dubito, quin petita mea vice hac beaturus sis. Ita vero existimes velim, vt quamprimum Deus Immortalis eluctari me his malis siuerit, ego hanc mihi abs TE praestandam beneuolentiam, multiplici pietati remunerari contendam. Faxis ergo, Vir Optime, vt proxima occasione petiti mei potiri, et me ad gratias dandas parare queam. Vale. Dabam Vindobonae ad XXVII. Martii 1737.

664 Philipp Joseph Jarriges Bél Mátyásnak
[Berlin], 1737. március–április

Valószínűleg a berlini akadémia ügyeiről.

665 Z. J. Bél Mátyásnak
[?], 1737. első fele

A Notitia harmadik kötetéhez írt s ott megjelentetett üdvözlő vers.

Ad opus inclutum
DE HUNGARIA
auspiciis
AUGUSTISSIMI IMPERATORIS
CAROLI VI.
susceptum.

Αρτι Πανονιης Ελικων υποκαρδιον ελκος
Κλαυσε, δεμας κρηνης δακρυα θερμα χεων
Οιμοι, εφη· πη καλλο εμον; πη κυδιμοι ανδρες
Μουσοπολοι: σκοτιη παντα σκεπει στυγερη.
Οπποτε ΚΟΡΒΙΝΟΣ μεγαλητορ Αρεος ερνος
Κατθανε γνησιον και λιπεν ηελιον.
Οπποτε κ' (a) ΑΥΣΟΝΙΟΝ, (b) ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΝ, (c) ΣΑΜΒΥΚΙΟΝτε
Μοιρ' ολοη κυματι κρυψε παλιρροθιω
Αιψα μεν Ιστοριη κοιμησατο χαλκεον υπνον,
Μνημην θ' ηρωων αμφεκαλυψε κονις.
Κειται ιδμοσυνη πατριδος, δεινον τε νοησαι
Πυργων και πολεων ηλιβατους στεφανας
Κειται και Φυσικη παναιολος, η μυριοισι
Καρποις Παννονιων εστεφανωσε πεδον
Ως φατο, και μεγα πενθος εχων ελικων στοναχεσκεν
Φωνη δ' ουρανοθεν θεσπεσιν φερεται.
Ριπτε γοους Ελικων. ανατελλει ΚΑΙΣΑΡΟΣ αυγη
Ενθεος, ουλομενην εκλυσε νυκτα σελας.
Κοιρανοσ Αυστριαδος πετασας ιερον το μελαθρον
Μουσεων, Ιτοριην εσ φαος αυθις αγει,
ΒΗΛΙΑΔΗΝ τε κελευσε, κλυτον βλαστημα πατριδος
Βιβλι' αναπτυσσειν πουλυελικτα σοφων.

Οφρα γε Παννονες ιφθιμοι ζειδωρον αρουραν
Γνωσι, και προγονων κυδος απειρεσιον,
Δοσκε δ' αγρυπνου ΒΗΛΙΑΔΗΣ δαιδαλμα πονοιο
Ειλικα ωγυγιων πληθομενον χαριτων.
Χαιρε ανασσα λαων οττι γε λελογχας ανακτος
Διοτρεφους, Μουσεων δη πατερος προφρονος
Σοι μεν ευζωρου λειβει Βρομιοιο εερση
Παν τε γενος σιτου ευκαλαμον φυεται.
Σοι Ιστρος βατυχευμων, ιχθυβατος τε Πατισσος
Και λιμνων προχοη νηδυμον οψον αγει.
Ουρατα καρπαδιης βλαστηματα παμφυλα φερβει,
Ταις αρα και πελεται φαρμακοεσσα φυσις.
Ενθαδε και χαλκου και αργυρου ιμεροεντος
Μαρμαιρουσι φλεβες και χρυσος αυτοφυτος.
Αλλα κτέαρ μειζον Θεος ωπασε, Παμβασιληα.
ΚΑΡΟΛΟΝ, ανδειας και σοφιης προμαχον.
Θυματα και ευχας καθαρας μεμνησο κομισσαι
Αθανατοις· εσσει ΚΑΙΣΑΡΑ σωζε Θεος
Μηκυνου γενεθλην· εσταναι εμπεδα ῥιζαν
Δως ιερην. Πλατύνου τερματα κοιρανιης.
Μουσαι τρισμακαρες, τοιω υπο ΚΑΙΣΑΡΙ υμμιν
Σμηνεα ταξαμεναι, ανθεα δρεψαμεναι.
Ην Ελικωνια ΚΑΙΣΑΡ αεξει δωματα, δωσει
Βηλος Παννονιης ΒΗΛΙΑΔΑΣ πλεονας.

Amico veteri suo
J. Z. Pannon[ius].[1]

a) Bonfinium. b) Istuanfium. c) Sambucum.

666 Franz Maria Caesare Bél Mátyásnak
[?], 1737 első fele

A Notitia harmadik kötetéhez írt s ott megjelentetett üdvözlő vers.

Ad Clarissimi Belii
HVNGARIAM NOVAM
ELEGIA

Erige de tumulo celsum caput, erige tandem
HVNGARIA! et caelo conspicienda veni!
Tempus ad hoc fueras, vasto quasi tecta sepulchro,
Et tibi, quae species, abdita pene fuit.
Pulchra quidem es, sed forma tibi vix cognita quondam;
Indigena et proprias vix bene norat opes.
Nam quoniam immensa es, poterat vix angulus iste
Nosse quid eximii dissita terra ferat.
Ex aliis populis, tantum potis, vnus et alter
Discere, diuitiae quae tibi, quotque scatent.

Ergo videbaris tumulo ferme abdita; quamvis
E gemmis tumulus conditus iste foret.
En! tandem emergis, propriisque erepta tenebris
Aetheris ad lumen, ceu rediuiua venis.
Et quibus a gemmis, fueras iam condita nuper;
Fulgida nunc capiti structa corona tuo.
Qua fueras auri, quondam velut obruta massa,
Regifico luxu, nunc tibi picta clamys.
Quot tibi multiiuga, vestiti ex arbore montes,
Quot campi segetum, qui genus omne ferunt.
Quot colles nectar pariunt qui dulce, quot amnes,
Queis foeta innumeris piscibus vnda fluit.
Quot juga sub quorum, caueis sol decoquit aurum:
Quot termae, miseris prosilit vnde salus.
Tot gemmae fuerant, auri tibi copia tanta:
Ast instar tumuli, quod male nota forent.
Edita nunc exstant, et aperta luce fruuntur,
Et clamydem pingunt, et tibi serta parant.
Hoc opera BELII factum est; hic auctor, vt omnis,
Omnia, quae referunt Vngara rura, sciat.
Ille tuos montes plantis descripsit amictos,
Quaeque suis pomis arbor onusta cadit.
Nectara sint quamvis, totum vulgata per orbem,
Publica plus scriptis, reddidit ille suis.
Ille natas segetes, thermas aurique fodinas,
Edidit et liquida, qui fluit amnis aqua.
Oppida, quot passim, numeras, quotque erigis vrbes,
Mellifluo in vulgus protulit ille stilo.
Denique, quodcunque est rari, quodcunque venusti
Explicuit libris, exhibuítque suis.
At quibus exhibuit libris? quibus aurea fandi
Copia, et eloquii lacteus amnis inest;
E quibus et veneres omnes, omnesque lepores,
Et charites omnes, et decus omne scatet.
Altius haud vnquam, nec torno exactius vllo
Romae majestas, ante locuta fuit.
Dulcior haud vnquam, phaleris haud cultior vllis,
Gratia Romano fluxit ab ore prius.
Dum Latios redolet flores, tunc obuius: et dum
Non vomit ampullas, tunc stilus altus abit.
Qui brevis, is sensus facilis: nec demere verbum,
Nec verbum valeas substituisse nouum.
Is nitor est demum libris; vt lumina si quis
Fixerit, haud illinc eripuisse queat.
Est opus, vt totos, voluat, nolitque velitque,
Et legat Vngarico quicquid in orbe boni est.
Sic ergo e tumulo superas erumpis in auras
HVNGARIA! et viuens, docta per ora volas.

Sic tibi de gemmis, fueras queis tecta, corona
Editur ex auro, sic tibi texta clamys.
Nobilior vero, tua gemma, et purius aurum,
Eloquium BELII est, eloquiique nitor.

Lubens et ex vero canebat
FRANCISCVS MARIA CAESARE

667 Johann Friedrich Quehl Bél Mátyásnak
[Eisenach], 1737. első fele

Bél Károly András tanulmányairól.

668 Bél Mátyás Matolai Jánosnak
Pozsony, 1737. április 2.

Emlékszik az ígéretre, de még a harmadik kötet nem jelent meg, a negyedik pedig sajtóra vár, nincs lehetősége pénzt küldeni. Schröckh ad neki egy utalványt, Straub pedig erre az ígért 100 aranyat kifizeti. Ha kell, szigorúan kérje, őt azonban hagyja békén ezzel.

Nobilissimo VIRO Johanni Matolay
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Quo magis indolui sorti TVAE, in quam TE induit, quisquis ille sit; eo ardentius oraui DEVM, vti extricet TE, ex hoc rerum, quales quales sunt, Labyrintho. Hoc, ad amicitiam satis est: nam proficisci ab homine, mei simili, ampliora nequeunt. Ad promissum abs me honorarium, quod adtinet, numquam id negaui, sed retuli etiam, ad eos reditus, quos a bibliopola parte I. Cis-Danubiana, proditura, accepturum me speraui. Jam, quia, neque Pars ea prodiit hucusque; haerente in coeno Tomo III. quarto autem exspectante praelum; neque ego, praeter libellos aliquos, et minutias hic et illic corrasi aeris, accepi adhuc, summa licet florenorum 7000 erogata; facile perspicis, non esse, aut temporis, aut virium mearum, ante praestare quidquam, quam res omnis fuerit in vado. Ne tamen putes, ludificari TE, mea hac cunctatione: accipies a Schröckhio nostro adsignationem, quam vocant, vi cuius, Paullus Straub, promissos aureos nummos centum numerabit. TVVM erit, eos indipisci, quam potueris, commodissime, ac si opus fuerit, seuere etiam. Rogo autem, ne mihi seni, aut meis pignoribus, facessas molestiae amplius, aerumnarum mearum memor. Vale, et ab vxore mea salutatus, salue. Pisonii anno MDCCXXXVII. IV. Nonarum Aprilis.

669 Bél Mátyás Giovanni Jacopo Marignoninek
Pozsony, 1737. április 8.

A jénai egyetemre tartó Wielandt János Mihály segítését kéri.

Illustri Viro Marignonio Suo Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Accedentem ad vrbem, adolescentem egregie doctum, Johannem Michaelem Vielandium, bonitati TVAE insinuandum volui, quam TV audaciam meam, ita accipies, vt cognoscat, ado-

lescens, vsui sibi fuisse, has ad TE litteras meas. Candidatus is est Academiae Jenensis, TVI ob incomparabilem Astronomiae scientiam, cupidissimus. Proinde non poteris studium eius exsatiare commodius, quam si in adyta TVA admissum, de comi elegantia TVA humanitateque prorsus conuiceris. Erit hoc ad laudem TVAM, apud exteros propagandam, insigne momentum; quod officii genus accurate obibit adolescens, ego vero beneficium mihi praestitum interpretabor, si intellexero locum abs TE praebitum esse precibus meis. Optime Vale, et mihi fauere perge. Pisonii anno MDCCXXXVII. VI. Idus Aprilis.

670 Bél Mátyás Mikoviny Sámuelnek
Pozsony, 1737. április 10.

A geometriában szintén járatos Schmettauval Pozsonyban beszélt, gyakran emlegették őt. Nem válaszolt, megkapta-e Schmettautól a térképet. Az meggyógyulva Bécsbe távozott. Az eladásra szánt borból három hordó megecetesedett, a többit is fenyegeti ez a veszély. Gyorsan kellett lépni, akónként négy, az újat három forintért eladni. Keller polgármester 700 akót adott el így. Mi történjék a vételárral?

Perillustri VIRO Samueli Mikovinio
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel.

Cum his diebus grauiter apud nos aegrotaret, Schmettauius belli ducum clarissimus, meque mutui colloquii caussa, ad se arcesseret; multus nobis de TE idemque lautus sermo fuit. Aduerti nimirum, trahi, summum virum, studiorum similitudine, eorum puta, quae ad Geometriam pertinent. quorum is, non amans tantum est; sed profecto etiam gnarus. Indoluit autem, quod se non facias certiorem, etiamne mappam, quam ad TE misit, cerato inuolutam linteo, acceperis; nollet enim laboris eius facere iacturam. Jam, pristinae redditus valetudini, Vindobonam abiit, ad militarem profectionem, se, suosque adparaturus. Ad TVA venio, vina nimirum, quae vendenda opportune iussisti: tria enim dolia, acorem contraxere acetosum; reliqua in periculo erant, ne et ipsa incalescente aere, in vitium abirent: id quod iurata fide, et oeconomus TVVS, se metuere, pallam edixit, et emptores grauiter adseuerabant; cellarii temporem vtrique caussantes gustauit corruptum illud vinum Craudius noster planeque adsensit, vti quam fieri possit cellerime exinaniatur cellarium. Quod suadentibus etiam amicis aliis, ita feci, vt dolia omnia, integra et corrupta, vrnas singulas florenis 4. hornum 3. permiserint redimendum. Atque istud nunc et Győr vinorum pretium est vulgo. Kellerus certe, consul, nihil dubitauit, 700 vrnas eodem fere pretio mercatori nostro, permittere. Dolia interim relinquentur in cellario, quod ipsum in lucris ponendum, sicuti illud quoque, quia deprauata simul vina sint vendita, et imminens periculum deuitatum. De pecuniis dum eas recepero, quid factum velis nuncia, et meam hanc operam, si se non probarit, saltim ne increpa. Feci profecto amici officium. Vale. Pisonii Anno MDCCXXXVII. Die 10. Aprilis.

671 Giovanni Jacopo Marignoni Bél Mátyásnak
Bécs, 1737. április 11.

Tájékoztatja, hogy csillagászati megfigyeléseket folytat Wielandt János Mihállyal, aki Jénában joggal akar foglalkozni. A jog és az asztronómia is egész embert kíván. Wielandtnak Jénában Bél fia lehet a segítője.

Vir Perillustris atque Clarissime. Viennae die 11. Aprilis 1737.

Epistolam TVAM gratissimam attulit mihi adolescens egregie doctus, et eximiae spei Dominus Michael Vielandtus, a quo multa cum oblectatione percepi te adhuc bene valere, tuisque

litterariis elucubrationibus, indefessam curam impendere. Eundem adolescentem qui cum amico nostro Domino Mikovinio Posonii se pluries in praxi obseruationum exercuisse retulit, hodie socium habui in obseruatione meridiei, et hac nocte si coelum fauebit, ad siderum quorundam transitus obseruandos expecto. Ceterum studium iuris prudentiae, quod suscipere parat, multum distat ab Astronomico, et utrumque requirit integrum hominem. Habebit autem in Academia Jenensi, incitatorem et adiutorem sibi, filium Tuum multa eruditione conspicuum, vestigiis praeclare inherentem doctissimi parentis Sui, de quo tecum iterum ex animo gratulor. Teque amplectens Vir Perillustris atque Clarissime constanter maneo

Tibi obsequentissimus
Johannes Jacobus Marinonius

672 Philipp Joseph Jarriges Bél Mátyásnak
[Berlin], 1737. április

A berlini akadémia kiadványát küldi.

673 Johann Friedrich Quehl Bél Mátyásnak
[?], 1737. április közepe?

Bél Károly András tanulmányairól.

674 Bél Mátyás Rewiczky János Ferencnek
Pozsony, 1737. április 17.

Méltatlankodására válaszolva közli, hogy hivatkozni fog rá Abaúj és Máramaros vármegyék történeténél. Küldi recenzálásra a harmadik kötet előszavát.

Illustri VIRO Johanni Francisco Rewiczky de Rewissne Viennam
Caesari et Regi Augusto a Consiliis Aulicis
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Retulit ad me, Kuntzius, de indignatiuncula illa TVA, qua mihi, silentium exprobrabas, de TVI optime de me meritis.[1] Atque dignus ea profecto essem, si id proficisceretur ab animo ingrato magis, quam prouido. Soleo nimirum, suo, quemque loco, qui studia quomodocunque iuuit mea, posteritati commendare. Id, vero, de TE, optime Virorum! apud Abaujvárienses; vt sileam Marmatiam: in qua illustranda, TVA vnius opera profecisse me, non cessaui praedicare. Quae, cum ita sint, ea TE futurum bonitate confido, vt non modo mittas, conceptam animo indignationem; sed pergas etiam studiis meis auxilio esse: idque eo beneuolentius, quo locum nactus es, bene de nobis merendi, longe omnium opportunissimum. Reliqua, quae pertinent ad excusationem meam, coram. Nunc est, Illustrissime Domine, vt implorem aequitatem TVAM, velis, praefationem,[2] quam in Tomum III. scripsi, iamque ad sanctiorem senatum Vestrum, recensendam mitto, ita TIBI habere commendatam, vti mea id de TE existimatio spondet. Vale, meque in iis referre perge, qui se lubentes, et cum obsequio TVOS esse profitentur. Pisonii, Anno 1737. XV. Calendarum Maii.

675 Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának
Pozsony, 1737. április 17.

Felküldi cenzúrára harmadik kötetének bevezetőjét.

Excelsa Cancellaria,
Domini Domini longe Gratiosissimi!

Praefationem in Tomum operis mei tertium, qui iam prelum exsudauit, breuiter concinnatam; ad Excelsam Cancellariam, Dominos longe Gratiosissimos, pro eo, atque officii mei est, mittendam volui, debui: partim ne quid obrepat imprudenti, quod esset coniunctum cum iniuria cuiusquam; partim vt huic quoque Scriptiunculae sua constet cum fides, tum auctoritas.

Quocirca maiorem in modum oro rogoque Excelsam Cancellariam, vt hoc, quidquid est opellae, vocare sub incudem, atque vbi se, quod spero, adprobauit, recognoscentibus, eandem mihi reddi facere, haud grauetur. Quod quidem bonitatis genus, cumulabit Excelsae Cancellariae, bene, de opere hoc meo, merita; eritque mihi auctoramento, vt sim emoriarque

Excelsae Cancellariae
Dominorum Dominorum longe Gratiosissimorum

Pisonii, Anno 1737. cliens obsequentissimus
XV. Calendarum Maii. Matthias Bel mp.

[Borítékon:]
Ad Excelsam Cancellariam Caesareo-Regio-Aulico-Hungaricam, Dominis, Dominis longe Gratiosissimis, reliqua. Viennam
[Pecséttel.]
[A hivatal feljegyzései:] Praesentatum 22. Aprilis 1737. – – 1737. Matthias Bell praefationem in Tomum operis sui Tertium jam impressum concinnatam pro ejusdem censura submittit. 15. Maij.

676 Bél Mátyás Johann Friedrich Quehlnek
Pozsony, 1737. április 25.

A Notitia harmadik kötetének megjelenése késik. Ha a háború nem akadályozza, a negyedik kötet is megjelenik január elejére. Családja jól van. Kéri, figyelmeztesse fiát, Károlyt kötelességére, a francia nyelv tanulására. A háború kivételével minden olyan Magyarországon, mint mikor ő eltávozott. Legveszélyesebb az esküformula új rendelettel való megerősítése.

Nobilissimo Viro Johanni Friderico Quehl, Isenacum
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Geminas abs TE litteras habeo; vtrasque eo gratiores, quo certiora documenta adtulerunt, propensae erga me voluntatis TVAE. Non est autem mihi gratias dicas homini TVI studiosissimo pro tantillis, quae proficisci a me poterant familiaris conuictus significationibus. Nosti, res, quae nos circumstant, angustas non solum; sed non raro etiam aerumnosas esse solere, quod vnum satis est excusationem neglecti forte dum nobiscum ageres officii. Egregie vero euenit, vt ab exili huiate fortuna ad laudationem eueheris: id enim cum obliuionem TIBI inducet, miseriarum Hungaricarum; tum effici et spero. vt frequentius, calamitati nostrae, quibus emergendi modus, non amplius suppetit, ex animo indoleas. Colluctor ego adhuc cum opere meo, redditurus proxime Caesari volumen III. quod vltra semestre, bibliopolae, nota TIBI paupertas sub praelo detinuit. Nunc adparatur Tomus IV. nisi bellum impediuerit, ad Calendas Januarias prodituras. reliqua, cum Deo, et die. Ad familiolam meam quod adtinet, valemus sic satis commode, frequenti sermone, ad discubitus potissimum, TVI de meliori memores. Faxis modo ne TIBI nostri obliuio obrepat. Inprimis rogo, vti Carolum meum datis subinde litteris,

earum rerum admoneas, quae ad eius felicitatem, praecipue adtineat: nollem enim dedisceret Gallica, quae ei sexcentis cum molestiis instillasti; quin cuperem, vti ad eam scitissimae linquae, copiam pertingeret, quae vel scribendis libris sufficiat. Reliquus, per vrbem et Hungariam vniuersim omnem, habitus idem est, qualem abituriens reliquisti: si belli strepitus excipias, incerto euento commotos. Calamitosissimum omnium est, quod iuris iurandi formula illa, nouis decretis adfirmanda metuitur. Ita nos hic Deus sub incudem vocat, sine cessatione. Vale optime, et amorem TVVM, prolixe ab vxore mea liberisque saluere iussus, mihi constanter adserua. Iterum vale. Pisonii in Quadis. Anno MDCCXXXVII. VII. Calendarum Maii.

677 Bél Mátyás Gotthilf August Franckenek
Pozsony, 1737. április 26.

Gotthardt Jánost ajánlja a hallei egyetemre, aki szóban tájékoztatja őt a magyarországi ev. egyház helyzetéről. Megújítják az esküformulát. Félnek a háborútól.

Maxime Reuerendo Viro, Gotthilff Augusto Frankio Halas
Gratiam Misericordiam Pacem.
Matthias Bel.

Tribuo locum precibus eorum, qui ad Academiam Vestram abeunt, eo lubentius, quo pluribus documentis compertum habeo, nunquam meam apud Vos, atque TE imprimis, bonorum adolescentum commendationem, fuisse irritam. Qui has TIBI reddit Johannes Gotthardt, iuuenis ingenuus, idemque eximie probus, maiorem in modum a me petiit, vti se TVAE bonitati intimarem. Accipe proinde hominem more TVO, paterne, et in iis habe, qui ab nutu oreque TVO pendent. Cognosces enim vero, neque TE in ingratum incidisse, neque me indignum TIBI commendasse. Audies ex eo qui sit Ecclesiarum huiatum, quamque miserandus habitus, capiesque inde auctoramenta, ad Deum nostri caussa deprecandum. Iuris iurandi formula, recrudescit iterum, magno nostro omnium detrimento, vt belli metum taceam. Haec sunt, quae nunc ad TE Vir Maxime Reuerende scribere habui. Deus TE, et quae in sui gloriam nominis suscipis tueatur. Vale nostri coram Domino perpetuo memor. Pisonii. Anno MDCCXXXVII. VI. Calendarum Maii.

678 Bél Mátyás Philipp Joseph Jarrigesnek
Pozsony, 1737. április 26.

Köszöni a berlini akadémia Miscellanea-ját. Küldi az Adparatust; ha a Notitia harmadik kötete megjelenik majd, azt is. Kimenti magát, hogy nem tud törekvéseikkel eleget foglalkozni.

Illustri Viro Philippo Josepho Jarriges Berolinum
S[erenissimo] Regi Prussiae a Consiliis
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Vtraque epistola TVA, et quae vna fuere, dona, inclutae Societatis rite sunt mihi reddita; at respondendi facultas defuit hucdum ob laborum quibus vrgeor multitudinem. Ergo nunc demum officio liceat satisfacere. Fuere mihi, nimirum, Miscellanea Vestra,[1] tam grata, quam quae maxime; tum quod a VOBIS profecta sunt; tum quod rerum selectissimarum quasi cornu quoddam copiae, mirifice expleuerint, esuriem meam litterariam. Proinde ne sim erga hanc Vestram liberalitatem ingratus, en! mitto nugarum mearum quidpiam, quas Adparatus nomine ad Historiam Hungariae sensim pergo edere: dum Tomus Operis III. proxime, Augusto Caesari, reddendus, consequatur. Facile autem aduertis VIR Illustris, inter molitiones has meas con-

iunctas, cum Publici Muneris Procuratione, arctiora mihi fieri tempora, quam vt liceat ad Vestros conatus, Oppido laudatissimos, vel Puluisculum adiicere, quod TV quidem pro bonitate TVA eo interpretabere, apud Inclutam Societatem, vt, ne forte, in ἀσύμβολοις, me sodalibus recenseat. Erit, si Deus voluerit, et vixerimus, tempus, atque occasio, qua desidiae notam, et in hoc genere, a me depellam. Vale Illustris Domine! Societatem meis verbis saluere iube, mihique porro faue. Pisonii. Anno MDCCXXXVII. VI. Calendarum Maii.

679 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1737. május 1.

Reméli, hogy febr. 11-i levelét megkapta. Kéri, sürgesse a Notitia harmadik kötetének megjelenését, ami már négy hónapot késik. Küldi az Adparatus negyedik darabját három példányban: neki, Passioneinek és Hageniusnak. Kéri, hogy a könyvkötő a császárnak adott második kötetet idejében kapja meg, hogy a harmadik kötése azzal egyező legyen.

Illustri Viro Pio Nicolao Garellio Equiti Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Jam tum ad III. Idus Februarii litteras[1] ad TE dederam, quas TE accepisse, eo spero confidentius, quo magis mea interest, ne euanescat prorsus argumentum epistolae, eo comparatum, vti in lucem tandem eluctetur opus meum, tot difficultatibus circumseptum[!]. Quadrimestre est, nimirum, ex quo, nunc bibliopolae incuria, nunc desidia Typographi, nunc iterum papyropegi auiditate, in vltimis plagulis, quae octidui spatio, facile excudi possent, detinetur, Tomus III. Augusto Caesari inscriptus. Nisi cum insigni molestia TVA, coniunctum fore metuerem; rogarem TE faue, vt Straubium admoneres officii, simulque adhortareris, pergeret destinata exsequi: credo enim multum auctoritatem tuam valituram apud hominem non tam malum, quam pauperem. Alioquin quomodo me ex his angustiis debeam, possimue expedire, non facile reperio. Melius succedunt meletemata Pisoniensia, quorum Monumentum IV. ad Te iam mitto:[2] tripplici exemplo. Vnum TVIS adnumerabis, alterum chartae augustioris, Passioneio multam meis verbis salutem praefatus, tribues; Tertium Baronis Hagenii erit. Tempus est autem, vt Caesareum Tomi IIdi exemplar, mature accipiat compactor, vti eius imitatione, examussim tertium conformet, quam ego bonitatem, vti ne mihi graueris praestare, tam abs TE peto diligenter, quam qui diligentissime. Vale Musarum nostrarum solatium, et me in TVIS habere perge. Pisonii. Calendis Maii Anno MDCCXXXVII.

680 Pius Nikolaus Garelli Bél Mátyásnak
Bécs, 1737. május 4.

A maga és Passionei nevében köszöni az Adparatus negyedik darabját. Hagenius példányát annak visszatérte után tudja átadni. A febr. 11-én kért ügyben Kuffstein gróf nem válaszolt. Straub szerint a Notitia harmadik kötete elkészül, de panaszkodik, hogy az ajánlás még a kancellárián van cenzúrán; a további köteteket nem vállalja. A mintaként tekintett második kötetet átadja a könyvkötőnek. Továbbítja Facciolati neki dedikált Monita című kötetét.

Responsio ad superiorem epistolam.[1]
Pius Nicolaus Garellius
Viro Clarissimo Matthiae Belio Suo Salutem Plurimam Dicit.

Opportune ad me peruenerunt litterae TVAE, quas ipsis Calendis Maii, humanissimas dedisti, munere etiam auctas. IV. ad Historiam TVAM illustrandam monumenti, pro quo munere, et meo et Excellentissimi Passionei nomine (cui hodie Exemplar sibi destinatum porrexi) plurimas TIBI gratias habeo. Hagenii Exemplar penes seruo, donec a litteraria sua peregrinatione ad nos redeat; curabo tamen vt sciat TE sui non esse oblitum.

Quas ad me dedisti litteras III. Idus Februarii rite accepi, una cum adiecto documento, cuius meliorem vsum in TVI commodum, me facere non posse credidi, quam si, vti a te conscriptum fuerat, Excellentissimo Comiti a Kuffstein examinandum porrigerem, eiusdemque iudicium exposcarem[!], quo praesertim modo negotium hoc aggrediendum esset, si spes aliqua felicis exitus affulgeret, sed nullum hucusque nec responsum, nec lumen obtinui, forte grauioribus curis intentus, vacare huic examini non potuit, vel rem difficilem iudicauit.[2] Straubium ad me vocaui, et serio adlocutus sum. Ille quidem de complemento III. Voluminis nullus dubitat, quin immo conquestus est Dedicatoriam Epistolam adhuc sub censura esse, in Hungarica Cancellaria, sed de reliquo Opere prosequendo, spem mihi exiguam fecit, et mihi visus sum, videre hominem, valde deiecti animi et consternati: Etsi Aula Caesarea nunc in Laxenburg moretur, curabo tamen vt Secundi Voluminis mihi extradatur, quod Bibliopegae ad III. compingendum pro Exemplari tradi possit. Curauit ad me nuper Clarissimus Facciolatus Patauii Eloquentiae Professor *Monita* sua *Isocrates ad Priuatorum* et *Principum institutionem;*[3] atque exemplar vnum TIBI inscriptum, vt vides adjunxit, quod commodum hac occasione TIBI transmitto, quod TE percepisse scire gaudebo. Vale et me ama. Dabam Vindobonae ad diem IV. nonas maji. MDCCXXXVII.

681 Bél Mátyás Fialius papírkereskedőnek
Pozsony, 1737. május 20.

Kemény sürgetés a Notitia harmadik kötetének megjelenése ügyében.

Illustris Domine, Viennam
Domine Aestumatissime Fialio papyropego

Cum ita poscant Tomi operis mei III. rationes, vt post longas adeo moras, eluctetur tandem in lucem, seque sistat Augustissimo Caesari, majorem in modum abs TE petendum existimaui: ne, tanti laboris, tamque exspectatum opus, TVA forte culpa, deficiente papyro, et TVO ipsius damno, et maximo meo incommodo, diutius sufflaminetur. Alioquin, ita apud animum constitui, vt, si tantilla haec Tomi III. pars, abs TE, Aestumatissime Domine, aut detenta fuerit longius, aut deserta penitus, Tomos sequentes, aliorsum, ad imprimendum deferam: quod quidem et cum TVO, et cum typographi damno, coniunctum fore facile perspicis. Quae TIBI, Illustris Domine! cum bibliopola Straubio, rationes intercedunt, nihil ad me pertinent; dabit ille operam, vt dissoluat aes debitum. ego certe sine summa iniuria, detineri, in istis carceribus nequeo. Proinde, spes mihi est, in comitate TVA, haud TE passurum, vt ego male audiam apud orbem litteratum, et Viennensibus culpa impingatur, operis, tam diu, tantaque cum auctoris molestia, intra desides operas haerescentis. Vale, Illustris Domine, et pro eo, ac decet, precibus meis locum praebe. Erit hoc mihi auctoramento, vt, beneficio me, abs TE mactatum credam. Vale, et optime, et diutissime, meque, et commentaria mea TIBI commendata habe. Pisonii. Anno MDCCXXXVII. die 13. Calendarum Junii.

Matthias Belius

682 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1737. május 20.

Az elmúlt héten Bécsben járt, hogy elsimítsa a Notitia harmadik kötete megjelenésének nehézségeit. Garellivel a további kötetek kiadási ügyében is tárgyalni akart. Kuffstein gróf hallgat. Küldi vissza Passioneinek a Maffei-kötetet. Facciolati küldeményét Garellitől megkapta.

Illustris et Magnifico Viro Pio Nicolao Garellio, Equiti, Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Accesseram, superiori hebdomade, ad vrbem Vestram, partim vti Tomum Hungariae III. expedirem ex iis operarum difficultatibus, in quas eum coniecere, homines ignaui, et promissorum turpiter immemores; partim atque in primis, vti TE pro mea obseruantia salutarem, vtererque TE consultore, quemadmodum Operis reliquum, in hac bibliopolae paupertate conficiendum sit. Accidit vero, vt cum in suburbano illo secessu TVO, quem anno superiore coepisti instruere, TE vellem inuisere, responderent TVI abesse TE a Domo, et in ministerio Augusti Laxenpyrgi versari. Indolui fortunae huic meae, maxime cum intelligerem, serius TE rediturum, quam id ferebant dies, itineri illi destinati. Ergo quidquid habui, quod erat in sinum TVVM effundendum, retentaui apud me dum ex his salebris quibus detineor eluctatus, Tecum esse potuero: id quod, nisi ne fallat iterum papyropegus, bono cum Deo, proxime futurum confido, ita est autem, sicuti fassus est Straubius, et TV ad me perscripsisti; impotem esse curandi operis residui; cum ob rem angustam domi, tum ob fidem apud exteros laborantem. Ergo, superest, vt aliter rationibus meis consulam, ne intercidat opus, tam molestae diligentiae. Sed de his coram. Excellentissimi Kuffsteinii silentium, in re exili et ad litteras elegantiores adtinente, eo minus admiror, quo magis constat, obrutum esse rerum arduarum procuratione, Virum Optimum. Superest, vti te rogem, velis Maffei antiquitates has Galliae, Romanas reddere Illustrissimo Passioneio, qui eas mihi ad legendum commodouerat[!], anno superiore. Vsus sum libro, cum ad locupletandos tenues adparatus meos, tum ad oblectamenta animi, quem auoco subinde, a seuerioribus studiis, ad delicias istiusmodi adtrectandas. vt ideo habeam, cum ornatissimis gratiis prosequar Summi Viri, in communicando Scriptore grauissime liberalitatem: quod, si adfirmaueris ei dum ipse praesens fecero, tam mihi erit acceptum, quam quod maxime. Clarissimi Facciolati, Viri inter Italos facile disertissimi, fasciculum tuo beneficio rite accepi. Vetus mihi cum eo, et conciliata per litteras, familiaritas est. Quam vt ἀντιδώρῳ sustentem, operam dabo breui. Vale decus nostrum, et studia nostra, consilio opeque tueri perge. Pisonii. Anno MDCCXXXVII. XIII. Calendarum Junii.

683 Jony János Bél Mátyásnak
[Lőcse?], 1737. május második fele?

Tájékoztatást kér egy kérőként fellépő pozsonyi ifjúról.

684 Bél Mátyás Jony Jánosnak
Pozsony, 1737. május 30.

Kérésére tájékoztatja a kérőként jelentkező pozsonyi ifjú személyéről és családjáról.

Illustri Viro Johanni Jony
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Nihil mihi litteris TVIS accidere potuerat gratius, tum quod diuturno illo silentio, finem adtulerunt; tum quod in re perscripta sunt honesta, et ad incrementum adtinente familiae TVAE, vndiquaque ornatissimae. Ita est vero cognitum habeo, iuuenem illum, qui filiae nuptias ambit, inde ab infantia, vtorque parentibus suis familialiter: de quibus id TIBI adfirmo, ex iis esse Pisoniensium, qui sunt optimi. De familia vtrorumque non habeo dicere: quippe quae et vetusta est, et publicorum munerum, heic, et apud Trentsinenses, administratione celebris. Sed

opum quibus valeant, non mihi subductae rationes: praeterquam quod propagata, in plures ramos gente, minutiora euaserint patrimonia. id quod tamen adtendendum forte haud est. Ipse procus a primis pueritiae annis, modestum probum, et cum parentibus, tum parentibus[!] dicto audientem se praebuit: qualem et iure consulti experti sunt, a quorum ore, annis retro pluribus pendebant. Haec aperte et ex vero, atque cum adfirmata silentii fide, scribo. Tuum fuerit dispicere, quid facto fuerit optimum; nam vt seu suadeam quidpiam, seu disuadeam, a me alienum puto. Agam potius precibus apud Deum, vti rem omnem ita vertere iubeat, quemadmodum voluntati suae congruam fuerit. Jam fac, vt resciscam, quo TVA sententia inclinet, et iure TVO amicitia mea, cum in re hac, tum si quid occurrerit praeterea, liberrime vtere. Vale optime, et pignora TVA, meis verbis saluere iube. Pisonii. 1737. III. Calendarum Junii.

685 Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak
[Késmárk], 1737. június 10.

Tartalmát nem ismerjük.

686 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1737. június 14.

A németvári fürdőben Carnuntumból származó szarkofágra és feliratos sírkőre bukkant. Közli feliratukat, ajánlja azokat a császári könyvtár atriumának díszítésére.

Illustri Viro Pio Nicolao Garellio Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Secesseram, superiore hebdomada ad Thermas Thraianas, quae Altenburgi Teutonum scatent; non tam curandi corporis caussa, quam vt animum laxarem a seuerioribus studiis. Quod dum illic facio, in lapides indici, e Carnunti vestigiis eruderatos. quorum alter, sarcophagus est, egregie conseruatus; alter, memorialis, cum epitaphio. Et prioris inscriptio haec est:[1]

L·GENVCIO
HONORATANO
AN·VIII·M·X·DIE·L·
GENVC· LVCIA
NO·AN. II. DIER·XXX.
E·L· GENVC· KAP
ITONI· MENS· IIII
E· L· GENVC· LV
CIO. AV.IIII· M· IIII
D· XV. L· GENVC·
EXSORATVS. S. C.
EQ. Q· SING· COS.
E· CANTABRICA
EXSORATA· PARE
NTES. DOMV· FI. SIS·
C· FECERVNT.

Litterae omnes, scite sunt factae, et cum diligentia. Sarcophagus ipse pedum est sex, cum dimidio; latus duorum minutarum nouem. Alterius monumentum sic se habet.[2]

Q. MVCIVS· Q. F. P. V
MIL· LEG. XV. APO
ANN. XL. SI· XXII·
POSVERUNT. FRATER
ET· SEX· SABINVS. EQ.

Litterarum formae negligentius hic excisae sunt. Longus est autem lapis pedes duos, latus sesqui pedem.

Haec erant, doctissime Garelli! quae TE nolebam ignorare, cum credam vtramque lapidem idoneum esse ad ornandum Augustae Bibliothecae atrium. Vale optime et Musis meis, proxime TVAM imploraturis bonitatem, ex more TVO faue. Pisonii. MDCCXXXVII. XVIII. Calendas Julias.

687 Bél Mátyás Jakob Wilhelm Feuerlinnek
Pozsony, 1737. szeptember 1.

Örömét és jókívánságait fejezi ki új állásához. Kéri, hogy segítse a levelet átadó fiának disszertálását, ellenőrizze őt és lássa el jó tanácsokkal.

Responsum.
Reuerendissimo Excellentissimo Jacobo Wilhelmo Feuerlino Göttingam
Sacrae Theologiae Doctori et Professori Primario atque Superintendenti Generali
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quas anno superiore Calendis Decembribus ad me Altdorffo dedisti,[1] ineunte Januario mihi sunt redditae. Dici nequit quanta fuerim voluptate perfusus, cum intelligerem, ad amplissima munia TE diuinitus euocari. Argumentum enim inde capiebam, cum de insigni virtute Tua, tum de honestissima existimatione, qua Te summi principes prosequi haud dubitant. Atque fuit hoc sane officii mei, vti, quemadmodum, de Tua hac felicitate, in sinum mihi gauisus sum, ita Tibi toto animo gratularer, quod iam eo facio adtentius, quo aemulatius esse decet, dilatae tam diu pietatis studium. DEVS auctor bonorum omnium hac tibi dignitatum accessione, ita vertere iubeat, vt inde sui nominis gloria, perpetua incrementa; TVA vero et Tuorum felicitas, soliditatem accipiat, ad seram vsque posteritatem duraturam. Reliqua ex filio meo Carolo Andrea, qui has tibi reddit intelligas velim. Dedi id eius precibus, vt spectare posset Academiae Vestrae inaugurationem: quod vt cum fructu possit efficere, tuae bonitati commendare eum statui; simulque rogitare, vti explores hominem, etiamne posteaquam ex conuictu discessit Tuo, et melior factus sit, et doctior. Adde monitiones paternas, et ni graue fuerit, quod in eo deprehenderis me edoce. Erit hoc mihi auctoramento ad colendum TE perpetuo. Vale in Domino et age diu feliciter! Pisonii Anno MDCCXXXVII. Calendis Septembris.

688 Gerhard Cornelius Driesch Bél Mátyásnak
[Bécs?], 1737. szeptember 13.

Küldi Leibniz hozzá írt leveleit, s felhívja saját leveleire Bél figyelmét.

Belio Viro Eruditissimo Amico Suo
Drieschius Salutem plurimam dicit.

Eccas Leibnitii epistolas ad me scriptas, ac suo ordine positas ἐν ἀυτογράφω. Sunt et aliae tres de, vel potius pro me ad alios exaratae: Harum ἀυτόγραφον illis servabitur (si qui tamen eorum adhuc vivunt) ad quos missae sunt, cum vero sigillo tantum foris adpresso (subvolanti hoc vulgus nuncupat) datae ad me fuerint, curavi earum exemplaria describi, quae Libri V. folio 217. et seqq. in epistolis meis leguntur.[1] Quas si pariter velis, opus est, ut eas describi faciam. Vale.

Dabam e museo meo Idibus Septembris MDCCXXXVII.

689 Christian Korthold Bél Mátyásnak
[?], 1737. szeptember közepe?

Megköszöni a vendéglátást.

690 Bél Mátyás Christian Kortholdnak
Németóvár, 1737. szeptember 22.

Udvarias válasz és mentegetőzés. Figyelmezteti ígéretére, hogy szüretkor ismét meglátogatja őt. Köszöni a pozsonyi ev. könyvtárnak küldött Jäger-művet. Leibniz Drieschhez írt leveleit visszavárólag küldi.

Maxime Reuerendo Viro Magistro Christiano Korthold Vindobonam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Triduo post, quam erant exaratae litterae, Tuae mihi reddebantur, quas quod primitiae fuerunt TVARUM et lubens accepi, et in lucris meis retuli. Non est autem optime Kortholde, cur habeas, dicasque gratias, ob tenue et illiberale hospitium.[1] Abfuit a domo, quod nosti uxor, cuius fuisset procurare, vt omnia essentia structiora. Ergo habes TV quidem quod in meliorem partem vertas, habeo et ipsus ego, quod sarciam vbi nos inuiseris denuo; nam recepisti sane, daturum id TE amori erga nos TVO, et nos conuenias iterum. Id vero est quod abs TE maiorem in modum efflagito: maxime cum maturescat sensim vindemia, quam TV praegustaturum, Te spopondisti, quod equidem ita spero immo confido euenturum. Haec ad nos adtinuere. Jam publico sanctioris nostri senatus nomine, gratiae TIBI sunt habendae, quod Bibliothecam nostram Jaegeri opere historico auctam voluisti. Erit hoc TVAE erga ecclesiam nostram voluntatis, perpetuum monumentum. Ad epistolas Leibnitzianas[2] venio. Nimirum connisus sum, vt ἀυτόγραφα indipiscerer litterarum, quas ille ad Drieschium, iam Caesaris et Archiepiscopi Strigoniensis consiliarium olim dederat. Mitto ea, sed certa spe fretus fore vt redeant, cum opportunum erit ad possessorem. Jam vale, et me porro ama. Dabam ex Thermis Trajani, quae ad Palaeopyrgum Teutonum, scatent, Pisonium iamiam rediturus. Anno M.DCC. XXXVII. X. Calendarum Octobris.

691 Christian Korthold Bél Mátyásnak
Bécs, 1737. október 8.

Köszöni a Bél által küldött Leibniz-levelet; mihelyt lemásolta, visszaküldi. A De veritate religionis Christianae című művéből küld a pozsonyi ev. könyvtárnak, személyesen nem tudja elvinni.

Responsum
[Matthiae Belio Christianus Korthold] Pisonium

Nouo me TIBI deuinxisti beneficio, neque enim solum epistolae Leibnitzianae, ad doctissimum Drieschium datae, quas mecum beneuole communicasti,[1] mihi sunt gratissimae; verum etiam litteras tuas, fauoris atque amicitiae documentum, interpretor certissimum. Vtinam hunc fauorem tuum, mereri, atque vicissim oblata opportunitate declarare possem, quantam meritis TVIS, atque fauori TVO statuam pretium.

Leibnitziana ἀντώγραφα proxeneta Domino Schretkio, ad TVAS manus iterum peruenient, simulutque eas descripsi. Vna exemplum commentationis meae, de veritate Religionis Christianae[2] mittam Bibliothecae Vestrae publicae dicatum, alterumque adiungam, quod amico tuo Boesingensi, cuius nomen me praeterit, promisi.

Quam vellem vt ipse Posonii TIBI hunc fasciculum offerre possem! sed quum Collega meus honoratissimus Magister Tresenreuterus Viennam reliquerit, tot laboribus sum occupatus, vt de itinere quodam suscipiendo, cogitare nequeam. Bono autem cum Deo, atque pace Tua, proximo vere te conueniam.

Caeterum me TVO fauore obseruantissime commendo, et coniugi familiaeque TVAE exoptatissima quaeque apprecor. Viennae die 8. Octobris 1737.

692 Bél Mátyás Johann Sebastian Brumhardnak
[Pozsony], 1737. november?

Fia, Károly András ügyében.

693 Bél Károly András Bél Mátyásnak
[Jena], 1737. november

Betegségéről számol be atyjának.

694 Johann Sebastian Brumhard Bél Mátyásnak
[Jena], 1737. november vége?

Bél Károly András tanulmányairól.

695 Bél Károly András Bél Mátyásnak
[Jena], 1737. november vége?

Tanulmányairól, egészségi állapotáról, Brumhard segítőkészségéről számol be atyjának.

696 Bél Mátyás Johann Sebastian Brumhardnak
Pozsony, 1737. december 7.

Köszöni fia, Károly András ügyében tett fáradozásait. Értesítse tanulmányairól, erkölcsi és egészségi helyzetéről. Aggódik, mert fia leveléből annak betegségéről értesült. Kéri, törődjön vele.

Clarissimo Amplissimoque VIRO, Magistro Johanni Sebastiano Brumhard, Jenam Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Multa TIBI debeo, optime Brumharde! tum, quod in epistolam meam promtus respondisti; tum quod accepisti filium meum, quem admodum id de TVA bonitate, confidebam. Certiorem is me fecit, quam sollicite elaboraueris eius caussa, qua monueris dexteritate, ne in scopulos vitae academicae, impingat. quam equidem pietatem TVAM, in meis, iuxta et filii lucris deputo, numenque diuinum veneror, vti TE, omnibus suis bonis affatim cumulet. Certe enim, nihil mihi gratius, acceptius euenire potest nihil, quam bonorum virorum haec istiusmodi prouidentia, quae, posita in lubrico, aetati non minus, quam studiis filii, consultum eunt. Faxit Deus! feliciter omnia! Nunc, benignitate TVA fretus, maiorem in modum abs TE peto, velis porro, adolescentem curae TVAE commendatum habere, meque subinde edocere per litteras, quemadmodum, et in studiis proficiat, et in moribus: quin etiam, quo sit valetudinis habitu. Vti enim ex litteris eius prioribus cognoui, aegre ualuit aliquamdiu, et adhuc tussi laborat. quod me sollicitum facit, ne is forte ex pectore laborare incipiat, sitque ciuium suorum, Huberi et Graffii similis, quibus corruptum phtysi pectus esse, audio. Quidquid morbi sit, praesta id mihi bonitatis, vti medico id, probo et experienti, constet, ne per negligentiam malum euadat immedicabile: non committam sane, quisquis vir ille bonus fuerit, vti gratum in me desiderare possit animum; sed id quoque operam, vti intelligas TVTE, quam sit mihi cura haec TVA auro contra carior. Nollem vero, vti adolescens, seu laboribus se obrueret, seu corpusculo subtraheret, quod si sustentando roborandoque necessarium est. quorum vtramque, vitari ab eo vellem: quippe qui, malim, vti subsistat inacademicus, si vixerit diutius, quam vt praecipitata diligentia ante diem se eneruet. Vale, desideratissime Brumharde! et me, meumque hunc, porro ama. Pisonii MD[CC]XXXVII. VII. Idus Decembris.

P.S. Si forte contigerit, quod benigne auertat Deus, aegre valere filium, da, quaeso, operam, ne cura necessaria destituatur: quidquid in eum impensae factum fuerit, dissoluam gratus; tametsi ne ipse quidem aere careat. Parce, optime VIR! tot preces cumulanti, iterumque vale!

697 Rajcsány Ádám Bél Mátyásnak
Nagy-Bilicz, 1737. december 28.

Újévi jókívánságaival együtt küldi a nyitrai káptalan protocollumából a Trencsén vármegyei Csuklászra és Zigovszkére vonatkozó adatokat: a birtokosok neveit, sorrendjét, a birtokeladásokat 1570-től a jelenkorig. Kéri, hogy neve titokban maradjon.

Tisztelendü Bizodalmas Jó Uram. Nagy Bilicz 28. Xbris 1737.

In imminenti Novo Anno, Omnia ter fausta, ter Prospera et foelicia corde fideli Precor Reverendae Claritati Vestrae. Sicut hactenus semper, ita et nunc idem qvi Pridem apud Vestram Reverendam Claritatem censeri et haberi cupiens, et Destinatam Pro Claritate Vestra Fiscalitatem clarificare volens; Necessariorum Documentorum Extractum Pergrato Corde Praesentibus comunico, Defectum et Pignus authentice Personaliter Paulopost Praesentaturus, et uberrimam de omnibus informationem facturus. In reliqvo me bonis reflexionibus jugiter commendans. Permaneo.

Ejusdem Reverendae Claritati Vestrae

sincere devinctus obseqventissimus servus

Adamus Rajcsány mp.

P.S. Necessarium erit Vestrae Reverendae Claritati Negotium hocce, cum uno in Jure versato Viro comunicare, sed rogo Nomen meum conservetur, nollem enim, ut cujcumque tandem nota sit mea, erga Vestram Reverendam Claritatem singularis Devotio in qva mori volo.

Vertatur

Hae Literae reperiuntur in Capitulo Nyttriensi.

Ab Anno 1570. ad 1580. Numero 467. Restitutio Egregij Gregorij Babindaly de Eadem: in Possessione Csuklasz, in Comitatu Trenchiniensi existenti et habitae Ex defectu seminis Egregiorum olim Georgij et Joannis Csuklaszy impetratae.

Prothocollum: ab Anno 1585. ad 1589. Pagina 145. Egregius Andreas Bubindaly totale Predium Zygovszke vocatum, Penes praefatam Possessionem Csuklasz in dicto Comitatu Trenchiniensi situatum, ab Egregijs Andrea et Joanne Rédeky Jure Perpetuo et irrevocabili, cum Clausula etiam *Nullum Jus etc* aqvisivit.

Prothocollum: ab Anno 1585. ad 1590. Folio 469. Idem Andreas Filius Gregorij Babindaly Totalem Possessionem *Csuklasz* et Predium Zigovszke ejdem Possessioni conterminum in Summa florenorum 3000. Domino Stephano Forgách de Gémes Jure Perpetuo vendidit et abalienavit. E cujus manu qvomodo ad modernum Possessorem devenere attacta Possessio et Predium. abunde remonstrabitur et sive assummatur defectus Familiae Babindaly sive Domini Stephani condam Forgach, Par ratio erit, qvo ad Praescriptionem, nam eadem adhuc nullum locum habere potest. Plura coram.

Continuatio Manuductionis ad eruendam Fiscalitatem in possessione *Csuklasz.*
Ex Capitulo Nyttriensi.

Stephanus Forgács de Gémes, qva Aqvisitor Totalem Possessionem Csuklasz, cum Predio Sigovszke eidem Vicino et Contermino in Summa florenorum 2000. Egregio Georgio Fáncsy de Dena inscripsit et inhipotecavit. ab Anno 1592. ad 1594. Pagina 132.

Sidonia Fanchy Filia Joannis Filij Casparis, Filij antelati Georgij Fanchy de praefata Dena, Aqvisitoris Possessionis Csuklasz cum Predio. Totalem hunc Possessionem et Predium, Egregio Adamo Pettyko Jure Perpetuo Vendidit ab Anno 1680. ad 1715.

NB. Praefatus Adamus Petyko Aqvisitor reliqvit Post se complures Filias, ex qvibus una genuit modernum attacti Boni Possessorem Dominum qvippe Josephum Gyllány.

698 Bél Mátyás Hans Sloanenek
Pozsony, 1738. január 1.

Tudományos törekvéseiről, országfeltáró munkájáról ír. Kéri, hogy vegyék fel a londoni királyi tudós társaságba.

Illustri ac Generosissimo Viro, Hans Sloane,
Regiae Societatis Scientiarum Anglicanae quae Londini floret,
PRAESIDI SPECTATISSIMO,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius,
Verbi Diuini Minister, Historicus Patrius,
et Regiae Societatis Scientiarum Berolinensis atque Latinae Ienensis collega.

Post meliores litteras, inde a prima adolescentia, domi et peregre quomodocunque cognitas, id mihi datum negotii semper existimaui, vti res Hungariae ciuium culpa, in obscuro relictas, sensim, pro virili tamen, illustrarem. Geminus hic se campus aperiebat, naturalis historiae alter, alter ciuilis, vterque ita comparatus, vt exercitatissimum quemque, et labori cum fructu consummando parem ab ipso aditu potuerit deterrere. Induxi nihilominus animum, tenuitatis suae haud sane ignarum, vti facerem periculum virium: non quod confiderem, profecturum a me quidpiam, quod tantis conatibus respondeat; sed ne deessem boni ciuis officio, ad quem id vnice adtinere iudicaui, ne, seu patriam deserat, seu fraudet orbem eruditum, earum rerum cognitione, quae latuerunt adhuc, neque in posterum ex facili eruderandae fuerint. Huic, tam

vtili destinationi, tametsi contraiuerunt, quibus in more positum est, sufflaminare laudabiles molitiones; ea tamen fuit Caesaris Augusti, cum sapientia, tum bonitas vt volentem in eo scriptionis genere elaborare, non confirmarit tantum clementer; sed, eo [...] iussis perpulerit; vt nuper admodum, tertium vasti operis volumen, ad sacrum Eius puluinar adferre, Eique, ritu solemni, potuerim nuncupare. quod vnum praemium satis est, laboris, et impensae edacis, et temporis. Accessit ad Caesaris indulgentiam hanc, communis eruditorum adprobatio; eorum maxime, qui procul odio gratiaue, aperte dicunt, quod ex vero sentiunt. In his, quod et ad Societatem Vestram, ex iisdem lucubrationibus meis perlatum est aliquid, iudicatumque de iis placide, ex amicis, Vestro sub caelo viuentibus, laetus accepi, et retuli in lucris: quin auctoramenta etiam inde sumsi, TIBI quidem, Praeses Generosissime, in primis; tunc et Senatui Societatis reliquo, gratias eam ob rem dicere simulque, VOS OMNES, qui in summa eruditionis laude versamini, maiorem in modum rogare orareque, vti hominem me, peregrinum quidem, sed non ignotum reipublicae litterariae, VESTRAE, si ita videbitur, Societati lubentes adscribatis. Quam ergo honoris dignationem, sicuti, non vanitate quadam, sed solida ratione adductus, implorandam a VOBIS censui, ita, laborem omnem, studium, adsiduitatem, curamque, si preci, quemadmodum confido, locus dabitur, in id serio conferam, dum viuam, vt quantulumcunque ingenii in me est, id omne, pro regionis quam colo, habitu, ad incrementa scientiarum procuranda, quam sollicitissime impendatur.

Haec erant, Illustris ac Generosissime Praeses, quae in sinum Tvvm habui effundere. Vale, et cum celeberrimis sociis, honestae petitioni meae, bonus faue. Scribebam Pisonii in Hungaria. Anno MDCCXXXVIII. Calendis Januariis.

[Címzés:]

Illustri ac Generosissimo Viro et Domino Hans Sloane, Regiae Societatis Scientiarum Anglicanae, Praesidi Spectatissimo, Patrono Aestumatissimo *Londinum*

699 Bél Mátyás a helytartótanácsnak
Pozsony, 1738. január 20. körül

A mellékletben felsorolt vármegyék megsürgetését kéri, hogy azok vármegyeleírásukat javítva és bővítve küldjék vissza.

Serenissime Dux[1], Domine, Domine Benignissime!
Excelsum Locumtenentiale Consilium Regium,
Domini, Domini longe Gratiosissimi!

Annus iam iam elabetur, cum designatorum sub littera A. Comitatuum Historiam, Excelso Consilio Locumtenentiali Regio, eo fine supplex tradidi, vt ad locorum faciem, reuisionis, emendationis, et locupletationis gratia dimitterentur. Ea tunc, Excelsi Consilii Locumtenetialis Regii, fuit benignitas, vt, cognita iam ante Suae Sacratissimae Maiestatis Caesareo Regiae, voluntate clementissima, nihil dubitarit, obsequentissimis precibus meis locum dare; idque eo cum successu, vt pauci aliquot Comitatus, prompte accurateque sua fecerint; plures autem sicuti adparet, hucusque, magno operis mei impedimento, laborem eum detinuerint; immo adhuc detineant; ac forte detenturi sunt etiam in posterum; nisi Serenissimi Ducis Locumtenentis Benignissimi, et totius Excelsi Consilii, benignitate, commodefacti fuerint.

Quam ob rem, cum profundissimi obsequii testificatione, rogo, oro, atque obtestor, Serenissimum Ducem, et Excelsum Consilium, dignetur, pro ea, qua pollet, auctoritate, memoratos Comitatus, benigne admonere; vti reuisos, emendatos, quin locupletatos etiam, labores meos, tandem, et sine vlteriori cunctatione, remittere velint.

Hanc ego, Serenitatis Regiae, et Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii benignitatem, memoriae posteritatis commendaturus, sum

Serenissimi Ducis, Domini Domini benignissimi,
Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii

cliens humillimus
[A külzeten:] Matthias Bel mp.

4. Januarii 1738.Ad Excelsum Consilium Locumtenentiale Regium humillimum memoriale Introscripti.

[Melléklet:]

Littera A.

Designatio Comitatuum, qui labores Belianos nondum remiserunt,

Aruensis	Semproniensis
Tornensis	Szaladiensis
Borsodiensis	Simigiensis
Abaujváriensis	Baranyiensis
Sárosiensis*	Tolnensis
Zemplinensis	Strigoniensis
Szabolcsensis	Comaromiensis*
Ugotsensis*	Nagy-Hontensis hucusque notitias necessarias nondum suppeditauit.

[A csillaggal jelzett vármegyék utáni megjegyzés:] jam remisit.

[A hivatal feljegyzése a külzeten:]

Praesentatum 24. Januarii 1738. et relatum.

Matthias Bel instat in eo: quatenus Comitatus in annexa Signatura Specificati monerentur, ut opera Beliana cum iis communicata remittant.

700 Bél Mátyás Zabler Illésnek
Pozsony, 1738. február 1.

Örül előmenetelének. Kéri, ügyeljen az előző évben küldött újoncokra. Kiadott három Notitia-kötete közül az elsőt elküldte a dán királynak, kéri, ellenőrizze, megérkezett-e a királyi könyvtárba. Válasza után küldi az újabb két kötetet.

Eliae Zablero, a Zabeldictz[?], Haffniam

Serenissimi Regis Daniae, Turmae corporis custodum Hungaricae ductori.

Quod disciplinae nostrae, et hoc rerum Tuarum habitu, idque in transmarinis regionibus, recordaris adhuc; tam mihi gratum accidit, quam quod maxime: praeterquam enim, quod cepi inde argumentum, Tuae, erga me, beneuolentiae; id mihi simul persuasi, daturum Te operam, ne mihi porro desinas fauere. Quod dum ita futurum confido, de noua militarium honorum accessione, qua Te ornatum voluit Potentissimus Rex Daniae, impense Tibi gratulor, mihi in sinum gaudeo; maxime, cum persuasus sim, elaboraturum Te omni cura et studio, vt a tanto principe, maioribus in dies ornamentis cumuleris. Id vero abs Te poscit, cum gentis Hungaricae decus, tum parentis optimi, et auorum Tuorum doctrina, atque pietas. Proinde, macte virtute esto! Dum hoc, erga Te, desideratissime Zablere! celeusmate vtor, maiorem in modum abs Te peto, vti tironum illa supplementa, quae Vobis, anno superiore submisimus, bonitati Tuae, eo magis habeas commendata, quo magis, et Tua, et nostra interest, ne aut detrimenti aliquid accipiant, aut defectant ab officio, et disciplina militari. Doleo autem, me inuito, adgregatum iis fuisse Kosselam. quem ego, nulla re magis cognitum habui, quum vitiorum, et turpis vitae ostentatione. Cuius sit, iuxta cum ignarissimis scio; nisi quod audiam, sacerdote nostrate geni-

tum esse. Non deerunt Tibi, credo, occasiones et remedia, quibus, vel emendes hominem, vel ita compescas, ne sit popularibus nostris opprobrio. Ad me ipsum venio. Quae Dei est gratia, viuo adhuc, vlti[m]a primae senectutis limina prouectus, sic satis, cum publici muneris, tum litterariis laboribus aliis par. In his, plurimum mihi negotii facessit, vastum illud, de Hungaria Noua opus, cuius, tres iam tomi, in publica luce versantur, tribus aliis, si vixero, locupletandi. Horum primum, iam tum ante triennium, chartae regali, quam vocant, impressum, et compactum nitide, Berckentenio, amplissimo regis vestri Vindobonae legato administrante, Haffniam dimisi, vt Serenissimo Regi, cum testificatione, submississimi officii, redderetur. quod, an factum sit, hucdum ignoro. Quare, rogo Te, quam possum diligentissime, id, vti ex bibliothecario regio, cognoscas, et ad me, quam primum perscribas, vti duos tomos reliquos, vni illi possum addere. Vale, et quod me ames, frequentibus litteris testabere. Sum ex animo Tuus, Bel. Pisonii 1738. Calendis Februariis.

701 Bél Mátyás Johann Georg Walchnak
Pozsony, 1738. február 17.

Másfél éve fogadta házába fiát s irányítja őt. Kérdezi előmeneteléről. Megismétli, mik voltak kérései fia odaküldésekor. A német egyetemek után Németalföldre és Angliába akarja küldeni.

Summe Reuerendo, Excellentissimo, Amplissimo VIRO Johanni Georgio Walchio Jenam Sacrae Theologiae Doctori
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Sesqui fere annus est, cum ad academiam VESTRAM filius meus accessit, acceptusque abs TE fuit, ad eum modum, quem mihi de TVA bonitate, pollicebar. Praeterquam enim, quod aedibus TVIS receptum, in iis relatum voluisti, quorum vitae ac moribus vnice adtendis; ita studiis adolescentis moderabaris hucusque, vt habeamus, pater, iuxta et filius, quod TIBI in acceptis feramus; quando officiis remunerari haud possumus. TVA interim haec pietas, auctoramento mihi est, vti confidentius ex TE audeam sciscitari, cum de indole adolescentis, tum, de studiorum, in quibus elaborabat hactenus, profectibus. Quae fuerint consilii mei rationes, fuse, quod recordor, tunc ad Te perscripsi,[1] cum curae TVAE, absentem adhuc, commendabam. neque mutaui destinationem; modo capax sit eius exsequendae. Nempe, ea mihi tunc sententia fuit, vt in studiis academicis, ita versaretur, tamquam, qui ea, Deo volente, publice aliquando sit dociturus: non quod reuera, arduo illi vitae generi, penitus consecrarim hominem, ingenii non minus, quam corporis viribus tenuem; sed vt abstraherem eum, a peruersa illa tractandarum litterarum methodo, quam non paucos, immo plerosque omnes, sequi videas; dum, nullo ordine, delectu nullo, grassantur in disciplinis: idque desultorum ritu. Ergo, linguarum in curam Latinae, Graecae et Hebraicae in primis commendaui; quibus, iam cum domi, Gallicam, nunc etiam Italicam et Anglicam, addidit, aut certe additurus breui est. Cum his, sobriae philosophiae studium, coniunctum volui, vt rerum theologicarum tractatis, eo fieret expeditior. Ista, hucusque ratio studiorum eius fuit; sed, quo successu, suscepta, tractataque, nemo, TE, Amplissime VIR! seu verius iudicabit seu apertius. Atque istud est, quod abs TE peto, tam diligenter, quam qui diligentissime. A TVO enim iudicio, reliquum vitae eius academicae pendet. Si existimabis, idoneum, cum Deo, futurum, altioribus pulpitis, nihil ego, pro mea paupertate, in eo sustentando, residui faciam; quin operam etiam dabo, vti, cum erit tempestiuum, post frequentatas Germaniae Academias, ad Batauos Britannosque, si Deus voluerit, et vixerimus, possit accedere. Sin vero existimas, honestissimae huic voluntati et consilio, imparem futurum, totum eum sic efformes velim, vt, in imis etiam subselliis, Deo et Ecclesiae, vtilis euadat. De his, et, quae me praeterea scire voles; litteras TUAS, audissime praestolabor. Vale, et Deo, per Christum, propitio, fruere. Pisoni. Anno 1737. XIII. Calendarum Martii.

702 Ismeretlen Bél Mátyásnak
[Lipcse], 1738. március közepe?

Bél fiának hanyagságáról, rossz társaságba kerüléséről.

703 Johann Georg Walch Bél Mátyásnak
[Jena], 1738. március 20. körül

Értesíti Bélt fiának hanyagságáról.

704 Bél Mátyás Zbiskó József Károlynak
Pozsony, 1738. március 16.

Küldi Tubero művét és Budde Theologia moralisát. Üdvözli a szeredi parochust.

Josepho Carolo Zbisko Curatori Dioszögiensi grauissimo Dioszeginum, vicum
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius. agri Pisoniensis

Amo TE optime Zbisko, cum ob singulares animi dotes alias, tum ob amicitiae illud genus, quo me, aegre valentem, prosequi haud cessas. Addat precibus TVIS pondus Numen coeleste, nam adhuc lentis profectibus, valetudo mea redintegratur. Accipe vero Tuberonem[1] tantopere concupitum. Leges in eo aetatis illius virorum characteres, procul odio et gratia expressos. Addo Budaei Theologiam Moralem,[2] quam ut attentius euoluas, majorem in modum abs Te peto. Vale et cum se dabit occasio vicinum Szerediensem Parochum[3] meis verbis prolixe saluta. Iterum vale et TVTE a familiola mea sexcenties saluere iussus. Pisonii. 16. martii. 1738.

705 Bél Mátyás Domenico Passioneinek
Pozsony, 1738. március 21.

Örül előmenetelének, kéri továbbra is jóindulatát. Küldi a Notitia harmadik kötetét, neki és a pápának. A további kötetek megjelenése bizonytalan. Bárcsak Róma támogatná az ügyet!

Excellentissimo Reuerendissimo Illustrissimoque VIRO Dominico Passioneio Vindobonam
Archiepiscopo Ephesino reliqua.
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Honorum accessiones illas, quibus TE summo TVO merito ornandum voluit Pontifex Maximus, uti felices TIBI faustasque comprecer, et TVA singularis virtus, et mea erga TE pietas deposcit. Si quid enim mihi credis optime Passionei, vix equidem unquam laetatus sum impensius, quam cum publica partim fama, partim amicorum litteris condoceret, euocari TE ad urbem ut illic praemia carperes rerum foris praeclare non minus quam summa plurium Pontificum adprobatione, diu satis administratarum.[1] Dicam vero aperte et sine adsentatione, quid mihi de noua hac TVA dignatione praesagiat animus. nempe: qua TV contentione atque prudentia muneris quod delatum habebas partibus defungebare, iisdem nunc ac postea successibus non tam proueheris, quam grassaberis, ad ea felicitatis humanae cacumina, quae TIBI diuinitus destinata esse pridem boni omnes mente praeceperunt. Quae cum ad hunc modum itura confido, tam abs TE diuinissime Passionei peto, diligenter, quam qui diligentissime, uti in melioris,

quae TE exspectat, fortunae possessione, animum mihi adserues, quem Vindobonae semel atque iterum erga me testatus es. De me ita TIBI persuadeas velim, in iis futurum semper, qui virtutes TVAS, non modo ex aequo existimant, sed praedicant etiam, pro eo ac iustum est. Huius meae erga TE voluntatis, accipe nunc Tomum operis III. vix ac ne vix quidem naufragio subductum. Qui minoris formae est TIBI more meo destinatur, Augustior alter Pontifici Maximo cui si studia nostra porro commendaueris rem sane feceris auro contra cariorem. Quid cum reliquis vasti operis voluminibus, quorum tres superant, agetur postea, non sinam TE ignorare si libertatem ad TE scribendi bonus mihi indulseris. Utinam! destitutum fere ab Augusta aula, ob temporum qua sumus difficultatem, opus, Roma suscipiat adiuuare, quod nemo, si voles, TE ipso effecerit seu commodius se opportunius. Vale et Numine TIBI semper propitio feliciter age. Pisonii. Anno MDCCXXXVIII. XII. Calendarum Aprilis.

706 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1738. március 21.

Köszöni, hogy betegségében orvost ajánlott neki. Kéri, hogy a Bécsből távozó Passionei számára írt levelet, az ő és a pápa számára küldött Notitia-köteteket ajánlásával együtt továbbítsa. A negyedik kötet kiadására nincs pénz.

Illustri VIRO Pio Nicolao Garellio Viennam
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Lentis ego profectibus, ex febri, de qua TE docuit Torkossius consualesco, conualescam tamen propitio Numine, cum erit tempestiuum. quod ut sperem, naturae vigor, qui se exerit sensim, et tum mihi persuasit, cum aegerrime valerem. TIBI, Illustris Domine, gratias habeo, quod non indoluisti modo calamitati huic meae, sed monuisti etiam medicum, uti aegrotanti mihi adtenderet. Jam, maiorem ad modum abs TE peto, uti pro TVA erga me bonitate, decedenti de statione Passioneio nostro, litteras, quas vides, et cum his Tomos III. Pontifici Maximo partim, partim ipsi destinatum Passioneio, haud grauate reddi facias, meque et studia mea Summo Viro, de meliori commendes. Alioquin haud TE latere credo Tomum operis IV. quem mecum Vindobonae habui, ob labantem Bibliopolae fidem neque dissolutum aes alienum adhaesisse tantisper dum adsit aliquis ex Machina Deus. Dolet mihi Illustrissime Domine, honestissimam molitionem, non deseri tantum, sed et suffocari. Utinam! reparentur difficillima tempora, in melius, ut Augustali tandem liberalitate subleuatus, coepta consummare queam. qua de re cum conualuero penitus, pluribus tecum agam. Vale et mei rerumque mearum recordationem commendatum[!] TIBI habe. Pisonii. Anno MDCC.XXXVIII. XII. Calendas Aprilis.

707 Bél Mátyás Bél Károly Andrásnak
[Pozsony], 1738. március 25.

Atyai feddés a Walchtól és lipcsei barátjától kapott rossz hírek miatt.

708 Bél Mátyás Johann Georg Walchnak
Pozsony, 1738. március 27.

Február 20-án szerzett betegségéből lábadozva kapta meg levelét, melyben közli fiáról, hogy hanyaggá vált. Lipcsei barátjától arról értesült, hogy rossz társaságba keveredett. Írt fiának. Kéri, hogy leveléről nem szólva az ünnepnapokon próbálja helyes útra téríteni.

Summe Reuerendo, Excellentissimo Viro, Johanni Georgio Walchio,
Sacrae Theologiae Doctori et Professori Publico Ordinario,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Eo tempore litteras TVAS accepi, cum e letali morbo, qui me ad XX. Februarii obruerat, vix ac ne vix quidem eluctatus, adhuc lectulo adfixus haerebam. Laetatus sum vehementer, ad primum earum obtutum, videbarque mihi, ad pristinam recreari valetudinem, donec, laxato vinculo, triste illud, de filio meo, nuncium legi; remissum in studiis esse, studiorum autem sanctimoniae negligentem plane. Auxit dolorem, alterius amici epistola, Lipsia exarata, qua deteriora multo perscribebantur. Irretitum scilicet esse, prauo cuidam, pessimorum hominum, consortio: vacari in eo, aleae, commessationibus et scurrilitatibus aliis, cetera. quae, tanto credidi procliuius, quod et abs TE, mollioribus verbis, easdem has pestes, notari aduertebam. Scripsi, ad filium, ante hos tres dies, grauem epistolam, et cum amoris ac miserationis, tum doloris, atque paternae indignationis plenam; certa spe fretus, fore, vt admittat ad animum monitiones, profectas ab animo, eius salutis, vnice cupido. Nunc et abs TE, Virorum optime, tam peto vehementer, vt in re pia nequeam vehementius; velis, pro TVA bonitate, litteris meis, pondus addere, et quasi litterarum ignarus, per hos festos dies, dehortari, a pestilenti illo sodalitio, monere, vti dies Domini, intra Museum, solitarius, orando, meditando, atque legendo, transmittat, refraenet cupiditates iuueniles, totumque se, gratiae coelesti, fingendum, refingendumque permittat. Sed, parce quaeso, importunitati huic meae. quid enim, in hac consilii egestate, agam? quam vt TVAM paternam opem curamque mihi implorem. Vale, in virtute resurgentis IESU. Pisonii, Anno MDCCXXXVIII. XXVII. Martii.

[Borítékon:]

Summe Reuerendo, Excellentissimo, Amplissimoque Viro, Johanni Georgio Walchio, Sacrae Theologiae Doctori et Professori Publico Ordinario Fautori aestumatissimo. reliqua. *Jenae* Cito. fr.

[Pecséttel.]

709 Deccard János Kristóf Bél Mátyásnak
[Sopron], 1738. március–április eleje

Tartalmát nem ismerjük.

710 Bél Mátyás Radvánszky Györgynek
Pozsony, 1738. április 4.

Radvánszky János halála alkalmából írt részvétnyilvánítás.

Perillustri ac Generoso Viro, Georgio de Rádvány,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Obitum, Spectabilis quondam parentis TVI, Johannis de Rádvány, viri, sicuti multis retro annis cognitum habui, optimi, et Mathusalemitica aetate dignissimi, eo fero dolentius, quo hac temporum fece, pauciores superant, quibus, et religio cordi sit, et veri rectique studium. Solor me tamen, VESTRA, fratrum Radvanskyorum, virtute; de quibus confido sane, futuros; paternae pietatis, aemulos, daturosque documenta, non tam fato concessisse Johannem, quam transtulisse in filios, quod in desideratissimo sene, non laude tantum, sed admiratione etiam dignum visum est, aequis rerum, actionumque humanarum, existimatoribus. Ceteroquin, memoria EIVS, quam diligentissime, commendaui posteritati, sancte a me, dum viuam, recoletur. Id, dum me facturum, cum fide polliceor, spem concipio, successurum TE, fratresque TVOS, in

paternae, erga me, beneuolentiae, iuxta eo amicitiae, testificationem intemeratam. Vale, et saluere iussis, quos luctus hic adficit, mihi, Radvanskyorum more, constanter faue. Iterum Vale! Pisonii, IV. Aprilis Anno MDCCXXXVIII.
[Borítékon:]
Perillustri ac Generoso Viro, Georgio de Rádvány, reliqua, Fautori aestumatissimo Rádvánii
[Pecséttel.]
[Megjegyzés:] Admodum Reverendi Domini Matthiae Beel, Exhibitae Radvan, dje 8va Aprilis 1738.

711 Bél Mátyás Friedrich Andreas Hallbauernek
Pozsony, 1738. április 9.

Köszöni a már két éve Jénában tanuló fiával való törődését. Kéri, továbbra is ügyeljen tanulmányaira és erkölcseire, s írjon arról, alkalmas-e az akadémiai életre. Kéri, hogy Deccard János Kristófot vegyék fel a jénai latin társaságba. Jellemzi őt, jó latinságának mintájaként küldi annak egyik levelét.

Celeberrimo Excellentissimoque Viro Friderico Andreae Hallbauero Jenam
Eloquentiae Professori Publico Ordinario Societatis Latinae Directori

Alter iam annus labitur, cum filius meus, Carolus Andreas, ad academiam vestram accessit, eo quidem consilio, vt, cum politiores, tum sacras potissimum litteras, non adtrectaret modo, sed perdisceret etiam, vestro, viri celeberrimi, ductu, pro ea, qua est, ingenii tenuitate. Tunc vero, nihil accidere potuit opportunius, quam quod post venerandum Walchium, cui commendaueram adolescentem, in tuam se beneuolentiam, sicuti iussus fuit, insinuauit. Enim vero, tibi vni tribuo, quod, et in sociis latinitatis recensitus, et eodem hoc fauore tuo, in viam deductus est; modo solerter velit progredi; quae iter ei praestabit in Latium, non fructuosum minus, quam expeditum. quam ego bonitatem tuam, sicuti in praecipuis adolescentis felicitatibus, deputo; ita non committam, vt, siue in me, siue in filio, gratum animum iure possis desiderare. Jam peto abs te, tam diligenter, vt in re honesta nequeam diligentius, vti me, in graue sit, edoceas, quid de iuueni sperandum, desperandumue sit, quem ad modum, cum in studiis proficiat, tum in castigati moris, et praeceptorum obseruantia. Quia enim lubrica est aetate adhuc, ac forte, ab his etiam obfessus, quibus aut nulla, aut modica virtutis, atque intemeratae vitae cura est; metuo profecto, ne in syrtes impellatur, vix aliter enauigandas, quam cum iactura, temporis, famae, impensae. Vtinam inanis sit metus! Tu interim, optime Hallbauere! faxis, pro ingenua pietate tua, vt grauissimis monitionibus tuis, subinde expergefactus, et ab aetatis erroribus, ad rectum traminem reuocetur, et incitetur simul, ad academicum, quod ingressus est, studium, cum fructu decurrendum. rem sane feceris, cum acceptam Deo, tum adolescenti salutarem, a me vero in acceptis referendam. Hactenus epistolae meae caput fuit. nunc preces adtegam, Johannis Christophori Deccardi caussa, quem inter socios nostros eo magis relatum cuperem, quo maiora sunt, clarissimi viri, de latina eruditione merita.[1] Est is Gymnasii Semproniensis Rector, habetque Clarissimum Haynoczium collegam, nuper a vobis in societatem adscitum. Adfirmo tibi de eo, post renatas litteras, si Janum Pannonium, et Andream Dudithium vtrumque episcopum Quinqueecclesiensem; illum Ouidio supparem; hunc Ciceronis felicissimum imitatorem excipiam: non habuisse Hungariam nostram virum adeo latine doctum. Multa in Ciceronem, Virgilium, Horatium, ac aequales tricenario fere labore, commentatus est; quae ei tamen nemo hucusque extorquere e manibus potuit: quippe lucubrationum suarum, modestissimo aestimatori; prolicienda, credo, in lucem, si hominem latinissimum, sodalitio vestro dignari volueritis. id quod, maiorem in modum abs te peto oroque. Addo, vltimas eius epistolas, quas ad me exarauit, vt habeas qualecunque latinitatis eius specimen. Vale optime! et me, filiumque meum bonitati Tuae commendatum habe. Pisonii, Anno 1738. die 9. Aprilis.

712 Bél Mátyás Kolinovics Gábornak
Pozsony, 1738. április 19.

A Notitia harmadik kötete Straub miatt késik, de a császárnak már 1737 decemberében átadta. Mihelyt megjelenik, küldi. A pulyaiak ügye Jeszenák Jánosra tartozik.

Belius, Generoso viro Gabrieli Kolinovics
Salutem Plurimam Dicit.

Acclusas moram condendi Indicis,[1] qvam et ego fero indignabundus, in causa est Straubius Bibliopola, qvi alieno aere obrutus neqvit redimere Tomum III. iam tum Calendis Augusti anni superioris procusum, id simul fecerit, eruntqve mihi exempla, dabo operam ut Tomos singulos accicipias[!]. Tertium hunc 16. Xbris 1737. Caesari solenni ritu tradidi.[2] Pulyaianarum rerum cura ad Joannem Jeszenak adtinet. Pisonij die 19. aprilis 1738.
[A margón:] Tomi Notitiae Vngariae promittuntur Gabrieli.

713 Bél Mátyás Schwartz Gottfriednek
Pozsony, 1738. május 19.

Mielőtt Bécsből tovább megy, ajánlja fel Garellinek a külföldieknél való segítségét. További barátságát ajánlja és küldi Kis Károly pénzének rajzát.

Responsum.
Clarissimo VIRO Godofredo Schwartzio Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quod a Garellio ita acceptus es, quemadmodum optaram, id vero in lucris meis deputo, eo exstantioribus, quo vir doctissimus parcior est in admittendis peregrinis: non tam auersatione quadam, quam occupationum et multitudine et grauitate in eum morem inductus. Utere proinde eius facilitate, et cum ei valedixeris operam TVAM ei commendes apud exteros. Haec bene se habet. Quae de me praedicas, ultra feruntur quam sunt mea de TE merita. Sequutus ego sum ingenium meum, bonis promiscue omnibus, longe deditissimum: TIBI autem ultra omnem modum addictum; partim quod doctrinam in TE deprehendi, singularem; partim quod adamandi TVAM illam castigati moris obseruantiam. Quibus rebus id apud me effecisti, ut in animo TE geram oculis iam subductum. Coniicies autem ex hoc meae erga TE voluntatis habitu, precibus haud esse opus, uti meam TIBI porro adfirmes amicitiam. Utaris modo consummatissimo iure TVO, dum intelliges consilio meo iuuari res TVAS posse: nam opis quidem nihil in me est. Icona, nummi Carolini,[1] heic accipe, eamque in rem TVAM verte. Ultimum est, vt abs TE petam, ne patiaris ubi ubi fueris Belium ex animo TVO effluere. Vale et sexcenties salutatus a meis feliciter age, peregrinabere, dum sedem fixeris ingenio TVO idoneam. Pisonii MDCCXXXVIII. 14. Calendarum Junii.

714 Deccard János Kristóf Bél Mátyásnak
[Sopron], 1738. május-június eleje?

Saját helyzetéről, az evangélikus iskolaügyről.

715 Bél Mátyás Kolinovics Gábornak
Pozsony, 1738. május 23.

A Notitia második kötetét küldi.

Belius, Generoso Viro Gabrieli Kolinovics
Salutem Plurimam Dicit.

Brevem me esse oportet ob temporis angustiam; Accipe nunc Tomum II. et eo utere, fruere feliciter! De Lucio[1] coram. Vale, et dies Sanctissimi Spiritus festos plenus virtute eius feliciter transmitte. Pisonij die 23. Maii 1738.

[A margón:] Secundus Tomus Vngriae obtinetur per Gabrielem.

716 Deccard János Kristóf Bél Mátyásnak
[Sopron], 1738. június első fele?

Saját helyzetéről, az evangélikusok iskoláiról.

717 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1738. június 9.

A peregrinálásra induló Schwartz Gottfriedet ajánlja, aki a császári könyvtárat szeretné megtekinteni. Kéri segítségét a császárnál a Notitia kiadásának folytatásához.

Illustri Viro Pio Nicolao Garellio Vindobonam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Qui has TIBI reddit, Godofredus Schwartzius est, ciuis meus, idemque ultra gentis nostrae morem, praeclare, in omni scientiarum genere doctus. Petiit is a me, uti se TIBI de meliori commendarem; quippe visendae Bibliothecae Augustae auidum. quod iam eo facio lubentius, quo maior mihi in bonitate Tua fiducia est, daturum TE precibus meis locum, atque concessurum haud grauate, uti vir eruditus, et litteratam suscipiens peregrinationem, ad sacra illa adyta, admittatur. quam ille facilitatem TVAM, praedicabit apud exteros, ego vero in iis beneficiis deputabo, quae abs TE et magna accepi et frequentia. Alioquin haud ignorabis, haerescere adhuc Opus meum, tum demum expediendum, cum Augustae opis quidpiam, accesserit Operi, non laborioso minus, quam sumtuoso. quod ut eueniat pietatem TVAM, quae nihil non potest apud Caesarem, sollicito, non confidenter minus, quam submisse. Vale et quo es in studia mea animo, tantis coeptis mihique fauere perge. Pisonii. Anno MDCCXXXVIII. V. Idus Junii.

718 Bél Mátyás Christian Kortholdnak
Pozsony, 1738. június 10.

Ajánlja a peregrinációra induló Schwartz Gottfriedet. Várja Kortholdot, érik a cseresznye.

Maxime Reuerendo VIRO Christiano Kortholdo Vindobonam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Godofredum Schwartzium, virum doctum non minus, quam probum, ita TIBI commendo,

quam qui diligentissime. Decessit ille de statione sua Leutschoviensi, ut post eruditam peregrinationem, sedem, in docta quadam republica possit figere. qua in re, si ope consilioue iuuare voles, hominem non egenam, rem mihi feceris longe gratissimam. Dixit apud nos pro concione, magna bonorum adprobatione. idem, et apud TE facturus, si effeceris ei potestatem. Ecquid! autem sperem de TVO aduentu? maturuerunt cerasa, et nisi venire maturaueris marcescent breui. Paratum TE et cubiculum exspectat, et lectulus: nam Posonii de Obsonio laborandum haud est. Vale, et auiditatem meam, Te amplexandi quam ocyssime exsatia. Pisonii. Anno MDCCXXXVIII. IV. Idus Junii.

719 Bél Mátyás Mikoviny Sámuelnek
Pozsony, 1738. június 15.

Sajnálja a tőle illetve a Notitiától való eltávolodását. Schmettau báró Sziléziába távozván levelet küld neki, ha neki küldenivalója van, Bél vállalja a továbbítást. Kéri, egyenlítse ki tartozását.

Perillustri VIRO Samueli Mikoviny suo Schemnitzium
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Diuturnum silentium idque cum molestia mea coniunctum, quodque data opera abs TE admissum arbitror; mirari satis nequeo; maxime cum ex litteris nonneminis intelligam, alienato TE animo esse, cum abs me, tum ab opere meo in primis. cui negaturum mappas dejerauit. Excussi cum praeteriti memoriam temporis, tum praesentis meae erga TE voluntatis habitam; sed reperi nihil, quod commissum a me esset, quoque posses alienari, ab homine ultra patris modum, rerum TVARVM, inde ab adolescentia studiosissimo: idque in gratiam viri cuiusdam, qui non habet satis fraudasse rempublicam; sed grassatur etiam in hos, quorum exstantia sunt aduersasse bene merita. Caue id facias amice optime! non tam mea res in toto hoc Straubianae vindictae genere versatur; quam TVA. Erit, credo, ex machina DEVS aliquis, qui opus meum, ex impotentis hominis, labyrintho expediet; quem ut TVTE intricatiorem faceres, eo minus cuperem, quo id, cum ingrati nota animi, coniunctum foret magis. Sed, forte inanis est metus, quem miser ille et consilii inops, et opis, nihil unquam de TE suspicanti, intempestiuius ingessit. Ad alias venio. Illustris Baro de Schmettau, communis noster amicus fautorque, geminas apud me litteras, in Silesiam abituriens, reliquit. quorum priores, ante hos dies aliquot, posteriores nunc ad TE dimitto. Si quid habebis, quod ad eum mittas, curabo ut rite omnia perferantur. Ultimum est, ut de tantillo aere illo meo, quod in rationibus TVIS habes, moneam; egere me summa ea. Ergo, bene feceris, si id mihi cum foenore triennali, ad huius anni Calendas Octobres, dissolueris. Vale, et quo sis in me animo, si voles, perscribe. Pisonii Anno MDCCXXXVIII. XVII. Calendarum Julii.

720 Schwartz Gottfried Bél Mátyásnak
Bécs, 1738. június 15.

Köszöni pozsonyi fogadtatását és a Garellihez adott ajánlást, kéri további segítségét. Kéri, hogy sürgősen küldje el neki Kis Károly pénzének a rajzát, mert hamarosan indul Nürnbergbe.

Viro Summe Reverendo Matthiae Bel
Salutem omnigenamque felicitatem precatur Godofredus Schwartz.

Si idem, qui commorationis meae Pisonii, tuae etiam in me benevolentiae finis fuisset,

maximas enimvero TIBI gratias agerem, haberemque in perpetuum. Sed accessit ad eam, qua coram me prosecutus es, comitatem, haud exiguus tuorum in me meritorum cumulus, literis, quas ad Garellium mea causa exarasti.[1] Nihil enim eis accidere in rem meam potuit opportunius. Nam postquam, quae, ut viro me diligenter commendaret, pro aequanimitate tua, scribere de me voluisti, perlegit, ac, licet scribendis tunc ad Augustum literis vacaret, accuratius tamen evolvit, statim, ut valeas, interrogavit, relectoque literarum tuarum argumento, prolixum ad bibliothecam Caesaream aditum se patefacturum mihi promisit. Ipse quidem, nescio quo, laevi pedis vitio, domi suae sese continere cogitur: at parastaticas, quandocunque venirem ad se alias, pollicitus mihi est, tantum apud suos, in bibliotheca, administros ponderis habituras, tanquam si ipse adesset. Facile vero ex his, et pluribus aliis, iisque non obscuris, indiciis, colligere poteram, quo loco tua apud ipsum auctoritas est sita; quae ut, apud omnes bonos atque ingenuos laudum tuarum aestimatores, propria TIBI sit ac perpetua, sinceris votis opto. Me quidem, dum vivam, tuo devotum habebis cultui. cumque alii TE, qualem ex scriptis cognoverunt, summa doctrina, sumaque[!] facundia VIRVM, celebrabunt, tuam ego praeterea humanitatem, consiliorum gravitatem, svavitatemque colloquiorum, in quibus multas bonas horas, severioribus curis subtractas, mira facilitate, mecum insumsisti, commemorabo, dillaudabo, extollam. Tuum ego illud venerandum caput testor, ignosce confesso audacius, sensisse praecordia mea ignem quendam amoris erga TE, simul ac primum TE salutassem, eumque, consvetudine diuturniore in tantas flammas erupisse, quantis ullum erga hominem, in tota vita, arsisse me non memini. Si quis ingenuae apud TE confessionis sensus est, sed quid esse dubito, in ea animi tui indole, quae ad exemplar diligentis amantes se DEI est efficta, fac quaeso ut, abs TE me vicissim non plane negligi, intelligam. Intelligam autem Te affectum ita erga me esse, si, quoties de rebus meis ad TE scribam, ignorantem docueris, improvidum monueris, errantem, pro tua sapientia, correxeris. Vale.

Si typum numi, Karoli Neapolitani Hungariae Regis, quem Maternium jam ad TE detulisse credo, ante ad me miseris, quam Vienna discessero, facies rem longe mihi gratissimam. Volo autem, hoc proximo die Jovis, iter Norinbergam ingredi, nisi sit, ut hominem, etiam ad eam urbem proficiscentem, qui mihi anno abhinc praeterito Leutschoviae innotuit, exspectare cogar. Numi tamen typum ad praestitum diem exspectabo. Si nulla ejus mittendi occasio suppeteret, cursori publico commendes velim. Conjugi tuae, foeminae optimae, plurimam salutem adscribo. Alterius VALE loco, illud habe, TIBI TVISque ita ut bene faciat DEVS, quam cupit totoque pectore precatur, tuus, idemque ad cineres TIBI devinctissimus, Schwartzius. Viennae Austriae, die 15. Junii 1738.

721 Bél Mátyás Deccard János Kristófnak
Pozsony, 1738. június 16.

Megérti az iskolai élet nehézségeiről írt gondját, vigasztalja. Saját gondjairól, a Notitia-kiadás nehézségeiről ír: a háború, a pénzhiány és a kiadó hátráltatja a kiadást. Küldi a De re rusticát, amelyet Matolai állított össze az ő előírása szerint. Ki kell egészíteni és át kell fogalmazni.

Clarissimo VIRO Johanni Deckardo Sempronium
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Adhuc in aere TVO sum Doctissime Deckarde! quando nihil responsum a me est, ad geminas litteras TVAS, humanissime non minus, quam cum officii significatione, perscriptas. Adsentior ego querelis TVIS, quas de vitae scholasticae difficultatibus TVIS, iustus TIBI dolor suggessit, atque adsentior quidem, eo procliuius, quo diuturniore experimento didici, vix ullum hominum genus contentius in republica haberi, quam qui sunt ad ergastula ista condemnati. Id

vero si a rudi vulgo fieret, tolerandum esset excelso animo; sed cum iniuriarum pleraeque, ab his proficiscuntur, qui et ultra vulgus sibi sapere videntur, et si quid sapiunt, suntque alio loco habendi, omne id scholis tribuant oportet: difficile est ingenuo VIRO, cuique praesidium omne in virtute positum est, ingratissimorum istiusmodi hominum, contumelias, verba probrosa, ignominias, et cetera bonae existimationis dehonestamenta perferre atque concoquere. Recte autem facis Optime Deckarde! quando, aduersus has, et quae cum iis coniunctae sunt, aerumnas alias, solatia petis, a conscientia, pie, constanter, et cum fructu administratae rei scholasticae. Istud me erigebat, quoties luctandum erat cum monstris illis, referebamque subinde, non victoriam modo, de belluinis eorum adsultibus; sed praemia etiam tranquillae pacataeque mentis, auro contra cariora. Ergo superest Doctissime Deckarde! ut totum virtutibus, hoc est patientia, et spe remunerationis aeternae, temet circumdes, atque communias. Capies inde, cum noua eaque coelestia auctoramenta muneris partibus, cum fide porro defungendi, tum solatia quoque, mentem, in sterili hoc, et contemto vitae genere, efficaciter sustentatura. Quae cum ad TE scribo caue existimes, diffidere me virtuti TVAE, longe aduersarum rerum usu, exercitae; sed ut cognoscas, quam ego vehementer cupiam, ut in mediis etiam fluctibus, halcyonibus dies agas: dum enauigato importuoso hoc mari ad portum adpulsa fuerit nauicula beatitatis sempiternae. Ita ergo, de procacitate hac mea existimes velim.[1] Jam quod ad studia mea adtinet, quae TV et felicia putas, et valitura ad aeternitatem; non id quidem negarem, si in tempora hominesque incidissent, oportuniores melioribus litteris. Nunc quia utrumque pessime habet, est cur indoleas molitionibus meis. Ter ad puluinaria Caesaris, accessi, totiesque diserta oratione quaestus sum difficiliter successurum opus, sacratissimis suis et iussis et auspiciis, susceptum, nisi augustali munificentia, sustentetur. Benigne haec audiuit Caesar, planeque adfirmauit, curaturum se omni adtentione, ut honestissimi conatus, iisdem suis auspiciis possint consummari; cuius bonitatis fructum intercepit hucusque, foris bellum, domi, res angusta, et exinanitum pridem aerarium. Accessit ad temporum hanc difficultatem, fides bibliopolae, alieno aere labefactata, an obruta. Ergo dum haec intercessit fortuna; lambo reliquum operis fere ad ultimos apices, iam dudum confecti. Erit credo dies, qui me extricet ex his laqueis. quod sane futurum proxime confido. En vero TIBI commentaria, de re rustica Hungariae! Farrago est, congesta e multorum observationibus, quam ex meo praescripto Dominus Matolaius dum mecum ageret, in hanc quam vides formam redegit. Multa illic superuacua, quaedam sine castigato iudicio, pleraque stylo incomto digesta legas: ego enim curis postremis, tametsi mea est tota illa materia, castigare eam nondum potui: ut sit cur castigationes accessiones et reliquam adcurationem TVAM implorem. Ages autem cum toto scriptionis genere, sicuti soles, cum exercitiis discipulorum.[2] Vale bene age et me in TVIS habere perge. Pisonii MDCCXXXVIII. XVI. Calendarum Julii.

722 Hans Sloane Bél Mátyásnak
London, 1738. június 20.

Jan. 1-jei levelére válaszolva közli, hogy elküldött művei alapján a természettudományok ápolására alapított londoni királyi társaság egyhangúlag tagjává választotta. Figyelmezteti kötelességeire, megfigyeléseinek a társasággal való közlésére.

Eruditissime Vir, (Belius.) Pisonii.

Juxta tenorem Epistolae tuae Calendis Januarii 1738 Pisonio datae, qua rogasti ut Regiae Societati nostrae Londinensi ad scientias naturales promovendas institutae adscribaris; egomet ipse cum amicis nonnullis Tabellam tui commendatoriam signavimus, coetuique obtulimus. Aequissimam enim censui, ut qui tantis sudoribus Historiam patriae naturalem aeque ac civi-

lem, non enucleasti modo, sed et publici juris efficere quotidie dignaris; summa, quam potest concedere Societas nostra, corona orneris. Elapso probationis curriculo, tandem Calendis labentis Junii electus es sodalis, consensu Societatis eo magis unanimi, quod ex duobus prioribus operis tui eximii voluminibus, quibus Bibliothecam ejus ditasti,[1] abunde innotuere tua in rem literariam merita. De Sodalis munere vix opus est ut te moneam; augendarum nempe scientiarum naturalium studio indefesso; observationumque cum Societate communicatione, hoc enim tibi notum satis declarat epistola tua, sed in regione adeo dissita, varia proculdubio res naturales spectantia occurrunt, quorum notitia nobis pergrata semper evasura est. Vale, vir eruditissime, meque crede Nominis tui Cultorem observantissimum

Londini, Junii 20. 1738.

723 Bél Mátyás Franz Caesarenek
Pozsony, 1738. június 27.

Az érsek nincs Esztergomban, egyik alkalmazottja szerint nem szereti a kitüntetéseket. Pozsonyban jártakor nála mindig szívesen látott vendég lesz.

Venerando VIRO Francisco Cesare Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Abest ab urbe Archiepiscopus noster, ut non potuerim pro eo ac volueram, de instituto TVO, suscitari. Jam ex familiari quodam, istud intellexi: auersari bonum Principem phaleras istiusmodi. Quod unum satis est perscripsisse. Alioquin quandocunque ad urbem nostram accesseris, et cubiculum TE exspectabit et lectulus. Nam reliqua ut spondeam, non est opus. Fac quam TE amem experimento condiscas. Vale et, me more TVO ama. Pisonii, Anno MDCCXXXVIII. V. Calendarum Julii.

724 Johann Georg Walch Bél Mátyásnak
[Jena], 1738 nyara?

Bél Károly András tanulmányairól.

725 Deccard János Kristóf Bél Mátyásnak
Sopron, 1738. július 15.

Megkapta levelével együtt a De re rustica kéziratát. Az iskolával kapcsolatban figyelmeztetése szerint jár el. A De re rustica átnézését vállalja, de az akadályoztatások miatt attól tart, hogy nem készül el vele időben. Kéri, közölje a határidőt.

Viro Summe Reuerendo, Amplissimo, Doctissimo Matthiae Belio
Salutem Plurimam Dicit Joannes Christophorus Deccardus.

Differre amplius nolui, licet occupatissimus, quin Tuis, non ita pridem ad me datis, quas cum codice manuscripto recte accepi,[1] hac occasione, quam existimaui commodissimam, responderem. Affirmo Tibi, Vir summe Reuerende, illas magnum apud me pondus habuisse, meque iis lectis plane existimasse, eas praeclare exposuisse ea, in quibus animus, alioqui commotior, aliquantum posset acquiescere. Proinde faciam, ut amicissime scribis, reprimam

me, petam aerumnarum solatia a constantia constanter administratae rei scholasticae, communiam animum patientia, et spe aeternae remunerationis, Tibique tam praeclare praecipienti, et *monenti animum seruabo, optime affectum, et ad quaeuis officia, liberaliter praestanda,* promptissimum. Pro hac animi inductione denegare Tibi non possum opellam meam, si tanti eam aestimas, ad perlustranda commentaria de re rustica Hungariae conferendam. Cum uero non nisi ex interuallo, saepe longiore, ad ea accedere possim (multa enim frequenter, uelut ex transuerso, incurrunt, praeter continuos labores, impedimenta) uereor, ne Tibi mora bilem commoueat, si expectatione Tua diutius detinuero. Hanc ancipitem cogitandi curam facile abiiciam, si de tempore, quantum huic operi perlustrando tribui possit, sqlicitum per literas, aut aliquem interpretem, qui Tuis mihi uerbis, quid me uelis, significet, docueris. Ita uale, bene, et feliciter age, et me in Tuis habere perge. Sempronii Idibus Iulii MDCCXXXVIII.

726 Johann Georg Walch Bél Mátyásnak
[Jena], 1738. augusztus eleje?

Bél Károly András tanulmányairól.

727 Bél Mátyás Hans Sloanenek
Pozsony, 1738. augusztus 13.

Köszöni, hogy felvették a társaságba. Ígéri, hogy dolgozni fog. Az ország természeti kincsei nagyrészt ismeretlenek: részint a magyarok hibája, részint a terület folytonos háborúságai miatt. Meg akar felelni a kapott méltóságnak. A besztercebányai gyógyvizekről küldi feljegyzéseit.

Illustri VIRO, Hans Sloane,
equiti Anglo, et Regiae Societatis Scientiarum Praesidi Spectatissimo,
toti, item Societati inclutae ac celebri,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quod honestis precibus meis, Illustris Praeses, VIRI eruditissimi! locum dare voluistis, meque, propensa, simul omnes, voluntate, nihil dubitastis, in Sodalium Vestrorum numero, referre; id vero est, quod equidem, et gratus accipio, et sumo inde auctoramenta, ad solerter defungendum iis partibus, quas totius instituti Vestri, rationes poscunt ab homine, non ignauo. Et, ita sane decet facere, socium, mei similem, hoc est, non tam eruditum, quam amantem eruditionis; vt, quod non adsequutus est arte ac doctrina, labore id, atque adsiduitate, quantum eius licet, adsequi connitatur, detque sui documenta, si non vndiquaque responsura exspectationi Vestrae, tamen, ad eum modum comparata, vt sint testimonio, non tam voluntatem, quam vires defuisse, elaboranti. Id, a me requirit, cum incomparabilis ille fauor, quo me prosequuti estis; tum, meum circa patriam studium atque officia. Ornauit hanc, natura parens, beneficiis, passim, ad miraculum vsque prodigiosis. quae, quod partem maximam, vel incognita latuere hucusque, vel exprompta sunt negligentius; nostra id, Hungarorum culpa euenit partim; partim regionis perpetua fere calamitate. quae, haud sinit ingenia, etiam non inepta, eo conniti; vt, incognitis, lux adfundi; dubiis, certa scientia conciliari; falsa, veris potuissent profligari. Quod, vt, pro virium tenuitate, exequerer; pridem sane, occepi adlaborare: nunc autem, si DEVS voluerit, et vixerimus, eo adlaborabo adcuratius; quo plus apud me habet momenti, dignatio haec Vestra, qua me, a Vobis, ornatum video. Capio autem exordium, bono cum DEO, ab *Aeratis Aquis Neosoliensium,* de quibus, veteres, ac nouae adnotationes, tunc plane, inter schedas, se mihi obtulere, cum sollicitudo incessit animum, quemadmodum, et Instituto Vestro, et

meae ipsius, qua me Vobis obstrictum fecistis, obligationi, quam primum satisfacerem. Tenues sunt primitiae, mittendarum postea Obseruationum; sed ex vero tamen, et ἀυτοψία profectae. Has igitur, Spectatissime Praeses! Incluta Societas! vti bono, ac propenso in me, animo, accipiatis, maiorem in modum, a Vobis, peto;[1] simulque spondeo, porrecturum me, in explicanda, historia Hungariae naturali, eo alacrius, quo certioribus indiciis cognouero, non disciplicuisse Vobis, tantillum conatum hunc meum. Vale, Illustris Praeses! valete, Sodales aestumatissimi! et me, quem singulari bonitate, Vestrum esse voluistis, Vestro amore, ac beneuolentia, prosequi pergite. Pisonii, Anno MDCCXXXVIII. Idibus Augusti.

[Címzés:]

Illustri VIRO Hans Sloane, Equiti Anglo, et Societatis Scientiarum Regiae Londinensis, Praesidi Spectatissimo Londini

728 Bél Mátyás Johann Georg Walchnak
Pozsony, 1738. augusztus 14.

Köszöni leveleit, melyekben fia tanulmányairól számol be. A tervezett öt év helyett négyre akarja csökkenteni fia külföldi iskoláztatását. A télen Halléba Baumgartnerhez és Mosheimhez szeretné küldeni. Kéri véleményét. Ő is szeretné, ha fia Walch elnökletével még távozása előtt disputálna.

Excellentissimo Viro Johanni Georgio Walchio Jenam
Sacrosanctae Theologiae Doctori Professori Publico Ordinario
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Cum multa sunt, ac praeclare, TVA, de me, et filio, merita; tum illud in primis, quod gemina epistola, de studiis, iuxta et morum habitu, Caroli mei, docere me voluisti. Nam ita euenisse confido, multum inde bonae frugis, in adolescentem, et redundasse iam, et redundaturum postea. Nunc, rogandus mihi denuo es, vti haud grauate, cum meis destinationibus, tum vitae adolescentis academicae, consulas. Ita se nimirum, non modo res meae, sed et Hungariae nostrae fata, habent, vt vela nos contrahere oporteat. Ergo, statui quinquennium academicum, quod filio designaueram, quadriennii spatio concludere tantisper, dum, restituta, nuperi temporis, requie, quid porro de eo consulendum fuerit, dies me docuerit. Existimo autem, non male rem eius cessuram, si in hiemem futuram, Halas, ad Clarissimum Baumgartnerum, mitteretur; atque exacto illic semestri, ac Celeberrimum Mosheimium. TV, quid sentias, ignaro filio, ad me bonus perscribas; totum enim me, bonitati TVAE, prudentiaeque permitto; planeque TIBI adfirmo, nihil me cum adolescente accepturum, quam quod cum consilii TVI rationibus conueniat. Vale in Domino. Pisonii 1738. die 14. Augusti.

P.S. Spem mihi, iam tum anno superiore, filius meus fecerat, disputationis, TE praeside, instituendae. Adnui tunc instituto illi, eo lubentius, quo magis confidebam, coniunctum id iri, cum vtilitate adolescentis. Fac, vir excellentissime, vt, si putaris, decedendum ei Iena, res ea conficiatur.

[A külzeten:]

Monsieur Monsieur Jean George Walch Docteur et Professeur en Theologiae à *Jena*
Franco.

[Pecséttel.]

729 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1738. augusztus 24.

A Notitia harmadik kötete egy éve késik Straub hibájából. Liber memorialisában kéri a császár segítségét. Kéri, hogy Garelli beszéljen Zinzendorff gróffal az ügyben.

Illustri et Magnifico Viro, Nicolao Pio Garellio, Equiti, Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Annus est, cum Straubii culpa, haerere coepit, meum, de Hungaria opus. id quod, et ego praesens apud TE questus sum identidem, et TVTE, optime habes cognitum. Jam spes est haud dubia, futurum non neminem, qui id, expeditum ex hoc labyrintho, penitus excudat consummetque: simul, Straubii machinationes, confectae fuerint. Vir hic, more decoctorum, nihil intentatum reliquit adhuc, iamque Acheronta mouere videtur, vt non me modo, cum lucubrationibus et commentariis meis perdat; sed hos etiam sufflaminet, qui se hucusque, et consilio ibant adiutum, et aere. Nolo, summa TVA negotia, quae TE dispunctum tenent, narratione fraudum, quibus se tueri nititur, interpolare: rem omnem, breui hoc, quem vides libello memoriali,[1] exposui, atque obsequentissime rogaui Caesarem, vti me, opusque meum, a vaframentis irrequieti hominis, bonus eliberet. quem vti commendaret Imperatori, Comes Sintzendorfius, tam eum rogaui diligenter submisseque, vt in re honesta, et ad decora Hungariae adtinente, nequiuerim diligentius submissiusue. Fac, pro TVA, optime Garelli, bonitate, et summum hunc virum, precibus mecum coadunatis, ad patrocinandum rerum meis; si tamen meae unius sunt, quae ad orbem litteratum vniuersim adtinent; induc ac permove. Erit hoc mihi argumento, eum TE adhuc erga Belium, animum gerere, quem sub ipsa operis exordia, innumeris documentis, testatus es. Vale, decus et praesidium meum, iterumque Vale! Pisonii, anno MDCCXXXVIII. IX. Calendarum Septembris.

730 Schwartz Gottfried Bél Mátyásnak
[Marburg], 1738. második fele

Tartalmát nem ismerjük.

730a Bél Mátyás a helytartótanácsnak
Pozsony, 1738. szeptember 2.

A mellékletben felsorolt vármegyék revízióját sürgeti.

Serenissime Dux[1], Domine Domine Clementissime
Excelsum Consilium Locumtenentiale Regium,
Domini Domini longe Gratiosissimi!

Ita poscunt, operis, quod de Hungaria pergo edere, rationes, vt commentaria mea, quae Excelsi Consilii, benigno patrocinio, ad plures Comitatus, reuisionis gratia, dimissa sunt, neque hucusque rediere ad manus meas, iterum ac tertio, eo obsequentius cogor repetere, quo maiore studio elaborandum mihi est, vt et benignissimae voluntati Augustissimi Imperatoris, Regis Indulgentissimi, et exspectationi literati orbis, quantocyus queam satisfacere.

Proinde, rogo, oro, atque obtestor, Serenissimum Ducem, Excelsumque Consilium, quam possum demississime; vti, ab iis Comitatibus, apud quos, toto retro biennnio, adhaeserunt

labores mei, (quorum designationem heic adnecto) grauissimis iussis suis, eosdem serio atque ita velit reposcere, ne sit mihi necessum, Sacratissimi Principis, Domini Domini Clementissimi, aures, nouis querelis fatigare. Si enim, tantillum reuisionis labores, Domini Comitatenses refugiunt, atque suae ipsorum patriae litterariam hanc operam negant; nescio, quo iure, aut possint, aut velint, labores meos, benignissimo Augustissimi Caesaris nutu, et susceptos, et perductos hucusque, detinere amplius.

Quod, cum a Serenissimo Duce, Domino Domino Clementissimo, et Excelso Consilio Locumtenentiali Regio, Dominis longe Gratiosissimis, supplex imploro, me totum, opusque meum, benignissimo patrocinio, maiorem in modum atque suppliciter porro insinuans, sum, donec emoriar,

Serenissimi Ducis, Domini Domini Clementissimi
Excelsi Consilii Locumtenentialis Regii
Dominorum longe Gratiosissimorum

Pisonii Anno 1738. deuotissimus
die 2. Septembris Matthias Bel mp.

[Melléklet:]

Designatio Comitatuum hucusque in reuisione haerentium

Trans Danubium	Comaromiensis
	Strigoniensis
	Baranyensis
	Simigiensis
	Szaladiensis
Cis et Trans Tibiscum	Aruensis
	Tornensis
	Borsodiensis
	Sárosiensis
	Abaujvariensis
	Zempliniensis
	Szaboltsensis
	Ugotsensis

Nagy-Hontensis, hucusque Notitias nullas misit, vt ideo, in Tomo Quarto, cui inseri deberet, nisi maturauerit sua submittere, contra situum naturam, locum habiturus haud sit.

[A külzeten:]

2. Septembris 1738. Ad Serenissimum Ducem Dominum Dominum Clementissimum et Excelsum Consilium Locumtenentiale Regium, Dominos Dominos longe Gratiosissimos, libellus memorialis, intro scripti.

[A hivatal feljegyzése:] Praesentatum 5. Septembris 1738. Matthias Bel instat in eo: dignetur Excelsum Consilium abintus specificatis Comitatibus injungere, ut Communicatum cum iisdem opus historicum, tandem remittant.

731 Bél Mátyás Richter Józsefnek
Pozsony, 1738. szeptember 12.

A Notitia negyedik kötetében megjelentetendő Hont vármegye-leírásnak visszaküldését kéri. Ír a vármegyéhez is. Kéri, hogy Richter Selmecbánya leírásához összegyűjtött anyagát is bocsássa rendelkezésére.

Nobilissimo VIRO Josepho Richtero, Schemnitzium
in vrburariis Schemnitziens[ium] praecipuo,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius,

Regiarum Societatum Scientiarum Anglicae-Londinensis,
et Borussicae-Berolinensis, Latinae item Jenensis Sodalis,
Verbi Diuini Minister.

Dudum est, nobilissime VIR! cum de dandis, ad TE litteris, cogitationem, operis mei rationes ingerebant. Prodiere iam, DEO, et Caesare, propitio Tomi tres; iamque quartus subdendus praelo est. Ad hunc pertinet, Comitatus Hontenstis Historia, quam hucdum desiderant lucubrationes meae. Scribo ob eam rem, ad Inclutum Comitatum, ne seipsum deserat, rogoque impensius, uti imploratas quantocyus Notitias ad me mittant; nisi ad appendicem totius operis velint rejici. Ac spero sane, imo confido, daturos aequissimis precibus meis locum eo promtius, quo magis res ad Comitatus honorem, et obsequium erga sacratissimi Principis voluntatem adtinet. Addit insigne, ad hanc confidentiam, momentum, quod idoneis auctoribus didicerim, describendi Schemniczii patriae TVAE, laborem tibi feceris proprium, perduxerisque ad vmbilicum. Laudo institutum ex se honestissimum et maiorem in modum abs TE peto, uti praeclaro quem congesisti, apparatu, me quamprimum beare velis. Referam ego, TVAM hanc solertiam ad posteros, vrbis autem, continuatam abs TE historiam, stilo meo investiam, Ad eum modum uti fert, totius instituti mei ratio. Vale sospes et feliciter age. Pisonii. Anno MDCCXXXVIII. Pridie Idus Septembris.

732 Bél Mátyás Kolinovics Gábornak
Pozsony, 1738. szeptember 13.

A török háborúról, a pestis terjedéséről, a Notitia (negyedik kötet) és az Adparatus (ötödik darab) nyomtatásáról.

Belius, Generoso Viro Gabrieli Kolinovics
Salutem Plurimam Dicit.

Ita est! urgemur Bello multo qvam sperabamus difficiliore qvippe, qvod totum Banatum cum Orsova abstulit. Auget calamitatem pestilentia, qvae post pervasam Transilvaniam, oram qvoque Vngariae cruento bello foedam corripuit. Jam in eo evigilat providentia Augusti, ut et publicis omnium, qvi Christum profitemur, precibus averuncetur malum, et arceantur a nostris qva sunt a lue puri, finibus contagio illo infecti. Comunis tamen fama est, arctius pestilentiam grassari, qvam vulgi sermonibus spargitur. Recte autem auguraris seqvaturam vel una, vel e vestigio famem. super est ergo, ut ipso vitae actu Christianos exprimamus, impetrataqve delictorum per Christum venia, amoliamur a nobis iram Patris Coelestis, vera resipiscentia, neqve fucato bonorum operum, qvae sunt Fidei in Christum fructus, studio. Ad mea qvod adtinet Ex Monumentis V. imprimitur, Tomus autem IV. nondum expeditus est ex ijs difficultatibus, in qvas eum coniecit Straubius. Machina parando Indici, parata pridem est. Vale, et me ama. Pisonij Ipsis Idibus Septembris 1738.

[A margón:]
Bellum difficile Turcis - Pestis grassatur arctius - Media superum placandorum.

733 Bél Mátyás Rewiczky János Ferencnek
Pozsony, 1738. szeptember 17.

Értékeli Árva vármegye leírásához nyújtott segítségét. Kétségei a templomosok ügyében vannak. Moson vármegyére vonatkozó I. Ferdinánd-oklevél és latin nyelvű feljegyzéseinek elküldését kéri.

Illustri VIRO Johanni Francisco Reviczky de Revissnye, Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quod pergis, litteratas curas meas, adiuuare, plane TV mihi videris ingenium TVVM sequi, eruditionis amans et patriae. Nae ego, ignauus sim, nisi noua hac TVA adcuratione, quam in recognoscenda Aruensis prouinciae historia, adhibuisti, pro eo utar, ac rei dignitas poscit. Dabit se hic locus, testificationis edendae, quanti, et doctrinam TVAM faciam, et virtutis illud studium, quo, non vulgus modo nobilitatis, sed ipsa gentis nostrae lumina pridem superasti. quod tamen ita faciam, vt et ab adsentatione absim, et a frigore. Jam, quod ad rem ipsam attinet; de Templaristis nondum mihi TECVM conuenit. Johannitas, seu Hospitalarios, qui et Rhodii vocantur, nihil moror; de illis superat dubium, ob altum historiae non minus, quam diplomatum, silentium. Magister Donch, longe post deletos Templarios vixit, neque magistri nomen, tam ab eorum ordine habuit, quam ab Hungarorum prisca ea consuetudine, qua iudices, protonotarios in primis, magistros, tamquam dignationis vocabulo adpellabant. Habui eius mentionem, in Zoliensium Comitum designatione. Placet, praesidum Aruensium eruderatio, qua, ex aequo vsus sum. reliqua in rem vertam meam, vt, et veritati consulam, et honori TVO. Vellem, diplomatis eius, quo Mariae, Ovárum, et Comitatus Mosoniensis praefecturam, Ferdinandus I. adtribuit, mecum communicares. Multa inde lux, non vni historiae Hungariae momento, adfunderetur. Vltimum est, vt TE rogem, ne mihi latinas notas, quas Te fecisse scribis, deneges. Pleraque, quae cerussa compunxisti, scribae fuerunt paroramata: quia tamen sexcentis documentis cognitum habeo, latinitatem TVAM, puram esse, ac seueram, spero, multum inde commodi ad me redundaturum. Iam vale! et quam Aruae impendisti operam, Trentsinio quoque nauare haud cessa. Iterum ac tertio vale. Pisonii. 1738. 15. Calendarum Octobris.

734 Bél Mátyás Deccard János Kristófnak
Pozsony, 1738. szeptember 29.

Kéri a De re rustica alapos javítására.

Clarissimo Viro Decardo Sempronium
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Multum amori erga TE meo, obseruantiaeque, accessit, ex bonitate illa TVA, qua nugas nostras, in rem Hungariae rusticam congestas, accepisti; id quod, uel iudicauisse TIBI, sufficit. Nunc est, vt emendando operi, pro eo, ac se dat occasio manum admoueas: mora mihi longa haud fuerit, etiamsi toto anno sub TVIS lituris, sudarit labor, TVAE istius diligentiae et adcurationis, vnice indigus.[1] Vale, et hoc, qualecunque, meae erga TE voluntatis documentum, in optimam partem interpretabere. Pisonii 1738. III. Calendarum Octobris.

735 Bél Mátyás Bél Károly Andrásnak
[Pozsony], 1738. október eleje

Figyelmezteti pénzkiadásai mérséklésére. A télen még tanuljon Jénában.

736 Bél Mátyás Johann Georg Walchnak
Pozsony, 1738. október 9.

Köszöni fia nevelésében tanúsított segítségét. Kéri, ellenőrizze soknak tűnő pénzkiadásait. Ezen a télen még Jénában kell tanulnia.

Excellentissimo Amplissimoque VIRO Johanni Georgio Walchio,

Sacrae Theologiae Doctori et Professori Publico Ordinario
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Pudet me, iteratae toties rusticitatis, qua diuinissimas curas Tuas, interpellare sustineo: non, quod diffidam bonitati TVAE; sed, quod mihimet ipsi molestum est, cramben decoctam saepius, iterum iterumque recoquere, apud VIRVM, TVI similem. Hic vero, primum est omnium, vt gratiam TIBI habeam dicamque, caussa filii mei, quem non modo grauiter formas in melius, sed reprehendis etiam, a solita, academiae iuuentuti, pecuniarum profusione. Accepit is, in alterum hunc, Ienensis vitae, annum, numos rhenenses CCC. neque tamen dubitauit CL. alios, in rationibus debitorum referre. Vix crediderim, libros, eam summam, abstulisse; quin immo, iustus se mihi metus ingerit, hoc, quidquid est aeris, vanitates academicas, deuorauisse. Ergo, dignus fuit, quem et TV acriter corripueris, et ipsus ego, data ad eum nuper graui epistola. in qua simul perscripsi, manendum ei hac hieme apud VOS pendendumque esse, in prosequendis studiis, et instruenda vita, abs TVO arbitratu. Itaque faxis, cumules in hominem merita TVA, et, qua potes, caelesti gratia, et doctiorem redde, et meliorem. adnitar equidem, ne memorem, accepti beneficii, animum, in me possis desiderare. Quid vero faciemus? si quod Deus auerruncet, Saalfeldensis pestilentia, inualuerit. Adsis, tum, quaeso, consilio et ope, adolescenti. Migrandum enim erit, vel inuito, ex contagiosa hac vicinitate. At, quorsum? DEVS, rerum, vitaeque nostrae, arbiter, meliora! Vale in Domino, VIRORVM Optime! meamque hanc importunitatem, aequi bonique consule. Pisonii. Anno MDCCXXXVIII. VII. Idus Octobris.

[A külzeten:]

Excellentissimo Amplissimoque Viro Johanni Georgio Walchio, Sacrae Theologiae Doctori et Professori Publico Ordinario, atque Sanctioris Consistorii Assessori, vtrobique Grauissimo, Patrono suo Jenae

[Pecséttel.]

737 Raymann János Ádám Bél Mátyásnak
Eperjes, 1738. október 9.

Kéri Halléból hazatért fia számára Bél pártfogását. Kérdezi, hány kötet jelent meg a Notitiából; kívánja, hogy pontot tudjon tenni a végére. Üdvözli Hermann doktort.

Viro Plurimum Reverendo Clarissimo ac Doctissimo Domino Matthiae Belio
Salutem Plurimam Dicit Joannes Adamus Raymannus.

Traditas mihi per Spectabilem Dominum Thomam Szirmay literas hac comitari volui epistola: contestari simul intendens qvod ea qva olim veneratione Te adhuc Vir optime proseqvar, sperans qvod veteranum Tuum Clientem non dedignaberis ultro etiam qvo coepisti antea proseqvi amore. Qvod filium meum ex Academia Hallensi nuper reducem qvi Te multum salvere jubet singularis favoris indiciis excipere volueris gratissima recognosco mente utque porro eum Tibi commendatum habeas vehementer expeto: operis Tui Historici qvot prostent Volumina scire aveo utqve illud ad vmbilicum perducere foelicemque suo tempore colophonem imponere valeas precor. Vale et me porro sicut hactenus fecisti amare perge. Communem nostri Amicum Dominum Doctorem Hermannum multum saluto. Iterato vale. Deproperabam Eperiesini 9. Octobris 1738.

738 Bél Mátyás Kolinovics Gábornak
Pozsony, 1738. október 21.

Gyorsan elkészítette Kolinovics a Notitia három kötetéhez az indexet. A negyedik kötet nyomdában van, ugyancsak az Adparatus ötödik darabja is, de lassan készülnek. Pozsonyba hívja megbeszélésre.

Belius, Generoso Viro Gabrieli Kolinovics
Salutem Plurimam Dicit.

Portenti similis visus est mihi Index: qvem et cito condidisti, et sic satis bene. Vnum neglectum doleo, Catalogum puta Nobilitatis, sed de eo coram. Tomum IV. proxime subdetur praelo; Monumentum V. imprimitur qvidem, sed lentescentibus operis, ob fallacem eorum fidem, qvi promiserant impensas. Vnum est, qvod abs te maiorem in modum peto, velis, qvam poteris citissime ad me accedere, sunt enim qvae in sinum effundam, mihi necessaria tibi vero utilia. Papyrum accipe, et Lucij obtinendi spem proroga aliqvantisper. Vale. Pisonij XII. Calendarum Novembris 1738.

[A margón:]
Index in tres Tomos cito confectus – Invitatio Gabrielis Posonium.

739 Friedrich Andreas Hallbauer Bél Mátyásnak
Jéna, 1738. október 21.

Fiát Jénába érkezése óta pártfogolja. Beveszik a latin társaságba. Deccardot taggá választották s megjelentetik munkája első részét. Várja Béltől ennek és másoknak írásait, Deccardnak üdvözletét küldi.

Viro Summe Reuerendo et Celeberrimo Matthiae Belio
non minus de sanctiore coetu quam de litteris meritissimo
Salutem Plurimam Dicit Fridericus Andreas Hallbauer.

Filium Tuum ab eo tempore, quo ad nostras Musas accessit, in primis dilexi, cum quod Belii nomen venerandum mihi semper fuit, tum quod in eo singularem erectae mentis alacritatem, et discendi deprehendebam cupiditatem. Quare ipsi statim, quum me conuenisset, auctor exstiti, vt ex meis scholis ad societatem latinam transiret, atque in hac, aemulatione quadam honesta, cum optimis ingeniis certamina iniret. Quibus exercitationibus eum iam mihi sermonis cultum consequutus esse videtur, vt non sine laude in conspectum eruditorum prodire possit. Quam sane inter nos obtinuit, et tuetur cum recitationibus, tum gratulationibus, his quidem societatis nomine publicatis. Sustinebit spem, quam Tibi de eo feci, atque meis monitionibus excitabitur, si quidem excitatione opus fuerit, vt eam superet. Meum enim ipsi numquam deerit consilium, atque studium. Proxime eligendus est, qui nobis sit ab epistolis, secundo quidem loco. Nullum est dubium, quin vt meo, ita aliorum suffragio, id, quidquid est, honoris impetret. Deccardum, virum elegantissimum, nostris adscripsimus. Proxime vulgabimus primum fasciculum lucubrationum, quas dignas existimauimus, vt in lucem emittantur.[1] Quem mox alii excipient; deinceps vero quouis semestri vnus tantum adiicietur. Nihil nobis, quin omnibus, qui nostra sacra colunt, erit gratius, quam si subinde a TE, tanto viro, aliisque latine doctissimis Hungariae viris dissertatiunculas accipiamus interserendas. Deccardo Tuo, iam etiam nostro, meo et sociorum nomine salutem dicas, eique nostra instituta commendes. Deus TE, Vir eximie, seruet saluum et omnibus optimis rebus abundantem. Tibi me commendatum semper habeas, vehementer rogo. Ego in TE colendo nemini vmquam cedam. Vale. scripsi festinanter Jenae die XXI. Octobris MDCCXXXVIII.

740 Bél Mátyás Melchior Minornak
Pozsony, 1738. október 29.

Köszöni a számára küldött művét. Szól saját tevékenységéről.

Maxime Reuerendo VIRO Melchiori Minor Landschutam in Silesia
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Nec salutato me, vir ille bonus, qui TVAS mihi, de aeternitate, homilias, reddidit,[1] a nobis discessit: vt, non tam mihi imputandum sit silentium, quam extremae eius festinationi. Habeo autem TIBI, dicoque simul, gratias, pro munere illo TVO, mihi sane, auro contra cariore. Explicasti enim, illud doctrinae christianae caput, quod, cum mentibus hominum perpetuo obuersari deberet; vnum omnium, et auditu maxime graue est, et, in formandis, ex eius reminiscentia, moribus, propemodum ignotum. Macte animo, Optime Minor! decurre stadium, quod ingressus es, dum βραβεῖον referas, aeternis praemiis cumulatum. Mihi adhuc colluctandum est, cum vasta illa molitione, quam et TVTE nosti, et non male accepit, cum Imperator, tum vniversus orbis eruditus. Praemium, in hoc toto scriptionis genere, mihi satis est, patriae illustrandae operam impendisse. Vtinam ita fuisset in fatis, vt alio loco, quantulascunque studiorum copias licuisset explicasse; credo, salutariora me fuisse editurum. Iam, sic truditur aetas, annum ingressa LV. DEVS me, suae aeternitati praestet idoneum. TV vale! et in DEO, beate rem, vitamque age! Pisonii 1738. die 29. Octobris.

741 Bél Mátyás Heinrich Georg Gerckennek
Pozsony, 1738. október 31.

Korthold biztatására kéri, hogy az akadémiai életre készülő fiát, Károly Andrást a Schabbel-alapítványból támogassa. Johann Heinrich Seelennek bővebben ír az ügyről.

Illustri, Amplissimoque VIRO Domino, Henrico Georgio Gercken, Lübecam
Jure Consulto Praeclarissimo, Reipublicae Lubecensis Senatori Grauissimo
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius, Euengelicorum, Pisoniensis Pastor.

Dabis hoc, Illustris Domine! cum celebritati nominis TVI, tum meae, qua sum erga TE, fiduciae; quod audeam, homo peregrinus, non litteras modo ad TE dare; sed precibus simul, negotia, quibus distineris, TVAE, interpellare. Res est, ne TE multis detineam istius modi. Pertigit, celeberrimi Schabbeliani stipendii fama, cuius TV administrator es integerrimus, in Hungariam vsque nostram, non alias modo pridem, sed in primis etiam, post publicatum Jubilaeum Schabbelianum Lubecense.[1] Vix id, communicante Clarissimo Kortholdo, perlegi, cum cogitare subiit animum, ausimne, insignis adeo beneficii caussa, filium, apud TE, meum, intimare, eique aditum adaperire, ad benignitatem TVAM, suppliciter implorandam. Atque, adhaesi omnino diutius, non tam, quod de TVA bonitate dubitarem, quam quod intelligerem, non tam exteris, quam Germanis, stipendium illud destinatum esse, ab eius conditore. Haec animo versantem, perpulit laudatus Christianus Kortholdus, vti auderem, quod nunc me vides facere. Nimirum, quartum iam annum, maximus natu filius meus, in Academiis agit, studiorum successu, quae Dei est gratia, sic satis felici: Primus ei annus, Altdorffi, in conuictu Celeberrimi Feuerlini abiit; iam in tertium vsque annum, Jenae agit, studiis deditus, docto orthodoxoque Theologo, necessariis: ea destinatione, vt, si DEO visum fuerit, academico vitae generi, totum se abdicat. Sustentaui hucusque adolescentem, vigesimum secundum aetatis annum ingressum, sumtu priuato. Sed, qua sum fortunarum tenuitate, haud sine difficultate: maxime cum praeter *Carolum* hunc *Andream*, id ei nomen est, duo adhuc supersint filii paternae opis indigi. Quocirca, peto abs TE, Illustris Domine! tam obsequenter, vt in re, ad Dei adtinente gloriam, nequeam obsequentius, velis hunc meum, in eorum numero referre, qui, et in posteris suis, accepti huius beneficii, optimo iure, gloriantur. Erit hoc, toti instituto, gloriosum, quod extra Germaniae fines, ad regionem vsque propagetur, suis calamitatibus, dudum fatiscentem. Dabit praeterea, filius meus operam, vt ne sit immortali beneficio hoc, indignus. Ego vero, qui aeta-

tem omnem, in procuranda publica vtilitate, sexagenario proximus, contriui, DEVM, supplex oro, deprecor; vti Te seruet incolumem; beneficii autem Schabbeliani fructus, in aeternitatem sint redundare. Quod est reliquum, Johanni Henrico a Seelen, perscripsi vberius,[2] vt ex eo cognoscas, quod possit precibus meis pondus addere, et efficaciam. Vale, atque DEO commendatus feliciter age. Iterum Vale. Pisonii MDCCXXXVIII. Pridie Calendarum Nouembris.

742 Bél Mátyás Johann Heinrich Seelennek
Pozsony, 1738. október 31.

Kéri, miként a Gercken kurátorhoz írt levelében is, hogy az akadémiai életre készülő fiát, Károly Andrást a Schabbel-alapítványból támogassák.

Celeberrimo VIRO Johanni Henrico a Seelen Lübecam
Sacro Sanctae Theologiae Licentiato et Gymnasii Lubecensis Rectori
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius
apud Euangelicos Pisonienses Pastor,
et Regiarum Societatum Londinensis et Berolinensis Collega, Historicus Patriae.

Simul ad manus meas, fato meliore, Jubilaeum Schabbelianum Lubecense[1], quod TV, Vir celeberrime! scitissima oratione seculari, concelebrasti, delatum est; cogitare coepi, audendumne mihi sit, eius potiundi caussa, TE interprete, Illustrem Gerkenium, tanti administrum beneficii, per litteras adire, eumque, filio meo, propitium exorare. Vix ea cogitatio subiit animum, cum non vna se ingereret difficultas, quae non me modo, ab iis consilii rationibus, retentabat; sed spem etiam optati successus, reddebat dubiam. Praecipua harum, re quid diffitear, cum mea, tum filii, peregrinitas fuit, quam vnam, suffecturam putaui, ad arcendum nos, a celebratissimi eius stipendii communione. Ergo, migraturus eum, honestum ex se, neque noxium cuiquam, dandarum, ad Vos, litterarum propositam, cum id ne committerem, Clarissimus Christianus Kortholdus, amicorum meorum decus, graui vsus ratione, et coram apud me, et per litteras, intercessit: vt proinde habeam, in quem culpam omnem reiiciam; si Vos, quod nollem, importunitas isthaec mea, offenderit. Sic autem se habent res filii mei, Caroli Andreae Belii, cuius gratia, TIBI, VIR Celeberrime! molestus iam sum. Quartum is annum, vitam degit Academicam. quorum primum Altorffi Noricorum, hospitio et conuictu, Excellentissimi Feuerlini, acceptus, ita collocauit, vt idoneus a senatu philosophico, iudicatus sit, qui Augustales Ducis Lotharingiae Nuptias, solemni oratione, praedicaret.[2] Jenam inde abiturientis Göttingam, Feuerlini, iuxta et meo, consilio delatus, tertium nunc annum, inter domesticos Celeberrimi Walchii agit, inque ea studia incumbit, quae sunt futuro Theologo, et degendae vitae academicae, necessaria. Nam ita apud animum statuit, vt totum se Deo propitio, ei vitae generi, in hac patriae suae calamitate, permittat. Quam eius destinationem, sustentaui hucusque, mea ipsius impensa, non lubenter minus, quam liberaliter. Iam, quia duo, praeter eum, filii domi meae superant, cum opportunum fuerit bono cum Deo, ad exteros, priuato iterum sumtu, dimittendi; ad haec tristissima, Hungariae nostrae ingruunt tempora: necessum habeo, memoratum Carolum Andream, tanquam opis alienae indigum, VESTRAE, o boni! pietati commendare. Qualem se hucusque praebuerit, publice, apud Jenenses, constat: neque defuturos, credo, praeceptores, suos, quin eum testimoniis, bene collocatis temporis, ad Vos comitentur. Haec de filio. Faxis iam, VIR Celeberrime! agas, non tam eius, quam meum, apud Illustrem Gerckenium, interpretem, eas[?] quas heic accipis, litteras, bonus reddas. Id ego officium, in quamcunque partem, res ceciderit, aeternis fastis, inscribam, daboque cum filio operam, vt intelligas, homines TE adiuuisse, gratos, et beneficii, ex aequo memores. Est nunc, sub manibus filii, dissertatio,[3] quam elaborat ipsus, argumenti theologico philologici. quam si DEVS voluerit, et

vixerimus, praeside Walchio, defensaturus est. Si putas, non collecturum sibi offensam, curabo, vt hoc, quid quid erit speciminis, Illustri Gerckenio, inscribat. Vltimum est, vt TE VIR Celeberrime! rogem, oremque, ne audaciam hanc meam, male accipias. quod tunc intelligam, cum ex TE intellexero, quid porro, seu filio, seu mihi, occipiendum fuerit. Vale Athenarum Lubecensium ornamento, meque, si dignum putas, in TVIS habe. Iterum Vale. Pisonii. Anno MDCCXXXVIII. Pridie Calendarum Nouembris.

743 Christian Goldbach Bél Mátyásnak
Szentpétervár, 1738. október

Bayer február 21-én meghalt. Leveleit átnézve felfigyelt arra Goldbach, hogy Bél gyakran írt őróla. Szolgálatait ajánlja. Kérdezi, hogy Hahn publikálta-e már a bécsi Szent István templom általa megfejtett feliratát, s Bél a Litteratura Hunno-Scythicában igértet. Marignoni Bécsből továbbítja Bél levelét is Szentpétervárra.

Matthiae Belio, Petropoli Pisonium.

Clarissimum Bayerum die 21. Februarii magno Academiae nostrae damno diem suum obiisse haud dubie iam ex aliis audivisti. Ad eum a multis erüditis scriptas epistolas dum nuper evolvi, Tuas non nullas deprehendi, in quibus benevola admodum de me mentio occurrebat; qua de causa non potui quin meam erga Te observantiam, etsi post multorum annorum decursum Tibi testarer omniaque officia, quibus me praestandis idoneum iudicaveris, libentissimo animo pollicerer.

Nescio an praesens olim Te participem fecerim inscriptionis publice extantis in turricula per quam ad dextram portam, quae in latere septemtrionali aedis Sancti Stephani Vindobonensis est, transitur; quam inscriptionem nostris temporibus primus quod sciam Franciscus Iosephus Hahnius intellexit seque publicaturum promisit,[1] quod utrum iam fecerit, nescio; vir ille humanissimus atque in scripturis medii, quas vocant, aevi in primis versatus, nisi forte iam in amicitiam Tuam receptus est, ea certe ob communem litterarum amorem dignissimus videtur. Memini etiam in Tua Litteratura Hunno-Scythica inscriptionis alicuius peregrinae explicationem promitti, quae an in publicum prodierit,[2] scire cupio.

Commendavi has curae Clarissimi Marinoni, mathematici imperialis, qui litteras ad me scriptas solet cursoribus extraordinariis Vindobona Petropolim missis tradere. Ei Marinono Tuas quoque, si quas ad me dare visum fuerit, tuto credes. Vale. D[atum] Petropoli.

744 Hans Sloane Bél Mátyásnak
London, 1738. október 31.

Augusztus 13-i levelével küldött, besztercebányai gyógyvizekről írt disszertációját a királyi társaság az első őszi ülésén nagy tetszéssel fogadta. További munkára ösztönzik.

Vir eruditissime, (Belius at Presburg.)

Epistolam tuam Idibus Augusti datam,[1] cum dissertatione tua perquam erudita de aeratis Neosoliensium Aquis accepi, et cum Societate nostra Regali communicavi die Jovis proxime elapso, in primo nempe ab induciis autumnalibus consessu: cui quidem grati animi tessera, nostraeque institutioni prorsus conformi, adeo arrisit coetus, ut solemnes tibi gratias decreverit reddendas. Simul autem rogat, ut in historia patria enucleanda et elucidanda pergas indefessus, et Observationum tuarum, res praesertim naturales attinentium, fructus identidem impertiri non

dedigneris. Interea Vale, meque ad quaelibet amicitiae officia praestanda utere, Vir eruditissime
Octobris 31: 1738. Tui observantissimo

745 Bél Mátyás Deccard János Kristófnak
Pozsony, 1738. december 3.

Javaslatára, latin műveltségéért a jénai latin társaság Deccardot tiszteletbeli taggá választotta. Várják auktorokhoz írt kommentárjait. Küldi a társaság elnökének levelét.

Clarissimo VIRO, Johanni Christophoro Deccardo,
Gymnasii Semproniensis Rectori meritissimo
et Latinae, quae est Jenae Societatis collegae honorario,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quid de re rustica Hungariae, abs Te fieri cupiam, quamque non sim parcus, in admetiendo TIBI, recensendi eius, tempore, procul dubio, ex nuperis litteris meis, addidicisti. Nunc scribendi ad Te materiam, honores, quibus ornatum TE voluit, Latina Jenensium societas, non amplam modo, sed opportunam etiam, sufficiunt. Rogatus ego fui a sociis, vti latine doctos Hungaros, quam primum sibi indicarem. quod et feci sane; sed exili admodum numero: quando vix tres reperio, qui eam laudem, tueri possint, apud orbem eruditum. In his, (crede, ingenue, et ex vero scribenti) principem TE semper existimaui;[1] tum quod elucet ex epistolis TVIS, Ciceroniana illa integritas atque copia; tum, quod, qui ex scholis TVIS prodiere, referunt, de hoc TVO ingenio, quiddam, supra doctorum vulgus, existimandum. Proinde, damnaui subinde fatorum invidentiam, quae TE, non in celebri quodam Athenaeo, collocarint; sed detruserint, ad ergastulam, in quo, neque copias TVAS possis explicare, neque tantum referre gloriae, quantum eruditio TVA meretur. Non raro et istud accedebat, ad augendum dolorem meum, quod idoneis auctoribus didicerim; vilius TE, cum TVIS ipsius studiis, tum lucubrationibus etiam, atque commentationibus, sentire; quam fert, recte iudicantium opinio. Ergo, in eam spem veni, fore, vt malo huic vtrique, medela adferatur, si auctoramenta TIBI, honesta ea, crebraque, viri celeberrimi admouerent, quibus, cum ad euincendam fortunae iniquitatem illam, tum ad sumendos spiritus, doctrina TVA dignos, accendereris. Ex hoc, ne quid temere diffitear, capite, manauit, laudatae Societatis Jenensis, destinatio ea, qua Te, summo TVO merito, in sodalibus suis honorariis, referendum, mira omnium consensione, decreuerunt. Hunc igitur honorem, cum, pro nostra amicitia, gratulari TIBI, ex animo, fas est aequumque; simul abs TE rogandum volui, tam vehementer, vt in re, ad publicam vtilitatem, adtinente, nequeam vehementius; vti, vim TIBI, TVISque scriniis adferas, et, quae, multis retro annis, in optimos auctores, cumulasti, commentaria, Societati nostrae, permittas, sensim edenda. Id vero, vti abs TE, maiorem in modum, petam, en! mitto, doctissimi Hallbaueri, totius instituti moderatoris celebratissimi, litteras, quibus, hoc vt facerem, suggerit eas, vbi legisti, dedistique precibus nostris, locum, remittas velim, vt referri possint, in familiarium litteris. Vale, et, prolixae epistolae, pro TVA bonitate, parce. Iterum vale! Pisonii MDCCXXXVIII. III. Nonarum Decembris.

746 Bél Mátyás Johann Georg Walchnak
Pozsony, 1738. december 4.

Fia, Károly András, adósságait kifizeti. Helyesli és sürgeti Walchnál történő disputálását. Kéri, hogy abban a katolikusok bosszantása ne szerepeljen. A költségeket vállalja. Mivel fia számára a lübecki Schabbel-alapítványból kért támogatást, valószínű, hogy tőle is kérnek véleményt. A hazai vallási lehetőségek egyre szűkebbek, háború van, de a pestisjárvány még nem jutott el Pozsonyig.

Summe Reverendo Excellentissimoque VIRO Johanni Georgio Walchio, Jenam
Sacrae Theologiae Doctori
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quod se TIBI probet, filii, apud musas Vestras, relicti, mea illa destinatio, impense gaudeo. Vtinam ille, et TVIS monitionibus, et meae exspectationi, ex aequo respondeat. Ac spero sane, animum tandem inducturum, vt et nobis satisfaciat, et bonis omnibus. Quae vna res permouit me, vt aes alienum, quo se imprudens, an improbus, onerauerat, dissoluendum statuerim. cuius potiorem summam nuper accepit: nunc, quod erat reliquum. Bene TIBI, vir diuinissime, TVISQVE pignoribus velit Dominus, quod pergis hominem, ad recti tramitem, reuocare, reuocatum, confirmare. De dissertatione, TE praeside, Quod Deus Bene Vertat habenda, pridem mihi conuenerat cum filio, vt exprobrarim etiam, in re perficienda, cunctationem. Fac ergo bonus, vt in argumentum explanandum, TE monstrante incumbat, quod et philologiae sit capax, neque coniunctum cum Romanensium offensa. quae nobis, qui heic viuimus, et tunc vitanda est, cum maxime, veritatem, Euangelicam, propugnamus. Impensa, quae isthuc requiretur, curae mihi est. Finem scribendi facerem, nisi, more meo, cui parce, nouae addendae essent preces. Res est istiusmodi: monentibus amicis, quin aditum simul adaperientibus; Schabbelianum stipendium, quod Lubecae Amplissimus Gerckenius, cum laude, administrat, datis, ad eum, et a Seelen, quo familiarissime vtitur, litteris, filio Carolo, implorare ausus sum. cuius obtinendi spes, dubia fere fuerit, nisi summorum virorum, et qui cognitum habent adolescentem, eiusque studia, commendatio, accesserit. Quam ob rem, scripsi clarissimo a Seelen, haud defuturum TE iuueni, si ita res poscat, testimonio TVO. quod ideo TIBI significo, vt, si forte rogatus fueris, quid de homine sentias, eo apertius possis expromere, quo magis confido, optime TE velle, indigno quidem, sed indigo tamen opis alienae, adolescenti. Enim vero, in dies, res ecclesiarum Hungaricarum, nostraeque, qui iis operamur, fiunt angustiores: vt belli, ac pestilentiae, calamitates, taceam. quarum haec, longissime adhuc, ab vrbe nostra abest; neque alibi tam saeuit vehementer, quam id, toto orbe, vulgatum est. Optime vale! decus nostrum. Pisonii, anno MDCCXXXVIII. Pridie Nonarum Decembris.

[Borítékon:]

Summe Reuerendo, Excellentissimo Viro, Johanni Georgio Walchio, Sacrae Theologiae Doctori et Professori Publico Ordinario, Sanctioris item Consistorii Senatori, vndiquam Amplissimo, Grauissimo. Jenae.

747 Deccard János Kristóf Bél Mátyásnak
Sopron, 1738. december 19.

Köszöni az őt vigasztaló és gratuláló leveleket. Fiától a jénai latin társaság nevében már kapott értesítést, azt megerősítette Hallbauer levele, melyet visszaküld most. A társasággal a Schola eloquentiae című munkáját közli. Dicséri a hozzá küldött munkát, a De re rusticá-t. Ajánlja a levelet vivő Parvi Pétert.

Viro Summe Reuerendo, et Doctissimo Matthiae Belio
Joannes Christophorus Deccardus Salutem Plurimam Dicit.

Binas, quas superioribus temporibus a Te accepi, literas mihi fuisse gratissimas, omnino Tibi affirmo, cum in iis amoris Tui tam expressa uestigia deprehenderim. Amo igitur uoluntatem Tuam, pro qua, in prioribus, multa grauiter perscripsisti, quae ad animum meum, uehementer perculsum, et ad eruditas commentationes plane ineptum, excitandum pertinebant, in posterioribus gratulatione me ornandum duxisti. Huius materiam existimabas honorem, quo Latina Jenensium societas me ornatum voluit, quemque Carolus Tuus in suis literis,[1] quas his mei iungere uolui, gratulatus est, cum ipsi hoc negotii, ut inclytae Societatis uoluntatem mihi

significaret, et publicae auctoritatis documentum ad me mitteret, datum esset. De hac beninga societatis illius uoluntate plane confirmatus sum literis Magnifici Hallbaueri,[2] quas Tibi remitto, eadem, qua ego Bergeri mei literas tracto, cura in familiarium literas referendas, et asseruandas. Scire cupis, quo animo Caroli Tui literas legerim? Affirmo Tibi, nouitate rei insperatae fere obstupefacto, et nonnihil commotiore. Conscius enim mihi, me eum minime esse, quem Viri illius societatis praecipui sibi cogitatione fingunt, nec quicquam, pro deiecti animi conditione, ipsorum exspectatione dignum praestare posse, non potui non aliquantum perturbari. Proinde, si de praestantissimorum societatis illius virorum uoluntate quicquam praecognouissem, omnibus uiribus hunc a me honorem fuissem deprecatus. Sed iam quid agam? Insperatum honorem, licet indigno collatum, honeste, aut sine offensa deprecari non possum. Vim igitur, ut mones, mihi adferam, et, si nihil aliud, Scholam eloquentiae, si quidem tanti est, per singula, si fieri potest, semestria, cum inclyta societate communicabo, quae de illa libere statuet.[3] Tibi uero, dignissimo Societatis Collegae, primum gratias ago, partim pro gratulatione, quam ego loculentum amoris Tui indicium interpretor, et aestimo, partim pro libro, quem prioribus literis iunxisti, quo acceptius costae meae, quae illum cupidissime arripuit, et suis meditationibus accommodatissimum, sibi uindicauit, nullum adferri poterat: deinde Tibi uicissim gratulor de Carolo Tuo, quem talem ad TE reuersurum aliquando ominor, qui, quam apud optimos quosque exspectationem praeclaram concitatuit, non solum tueatur, sed etiam vincat. Beneuolentiae Tuae condonabis audaciam, qua fretus, non dubitaui Tibi commendare spectatae virtutis, et eximiae spei iuuenem; Paulum Parui, qui Tibi has tradidit. Celebris ille Jeszenszkius vester dignum aestimauit hominem, quem patrocinio suo complecteretur. Hunc Tu quoque humanitate Tua comprehendes, et auctoritate tuendum suscipies. Quod reliquum est, a Te maximopere peto, et quaeso, ut confusam scriptionem, qua inter grauissimos labores confusus animus, quae TE scire uellet, expressit, aut potius raptim turbulenteque effudit, pro Tua bonitate, in optimam partem interpreteris. Vale! Dabam Sempronii, die 19. Decembris Anno Christi R[edemptoris] 1738.

748 Bél Mátyás Kolinovics Gábornak
Pozsony, 1738. december 30.

Köszöni a küldeményt. Hector comes párbaja a harmadik kötetben megjelent. Újévi jókívánságát küldi.

Belius, Gabrieli Kolinovichio suo
Salutem Plurimam Dicit.

Ita sunt tempora, ut neqveam respondere. Ergo habeo gratias pro iis, qvae mittis. Hectoris hoc duellum Diplomate impresso Tomo III. expromitur.[1] Vale, et Calendas iam feliciter age! Pisonij, III. Calendarum Januarii 1738.
[A margón:] Duellum Hectoris Comitis.

749 Bél Mátyás Johann Daniel Schöpflinnek
Pozsony, 1739. január 14.

Emlékezve pozsonyi látogatásakori beszélgetésükre, fiát elküldi hozzá. Jellemzi a fiút. Tanácsát kéri, elsősorban az anyagiakat illetően. Tájékoztatja a magyarországi járványról.

Celeberrimo Viro Johanni Danieli Schoepflino Argentoratum

Historiae et Eloquentiae Professori Publico Argentoratensium
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Frequens mihi est, TVAE, apud nos praesentiae,[1] recordatio, celeberrime Schoepfline! eaque tanto iucundior, quanto magis admiratus sum, singularem eruditionem TVAM, cum mirifica humanitate, coniunctam. Ac, deputabo profecto, in lucris meis, dum viuam, TVAE illius bonitatis significationem, qua, et me senem, ad amicitiam admisisti, et peregrinanti filio, curam omnem studiumque, liberaliter pollicitus es. Nae TV mihi, diuinitus, ad nos accessisse videris, non modo vti sortem nostram, ex se miseram, prorsus condisceres; sed etiam, vt esses, meis, iuxta et filii mei, rebus, praesidio: quippe, cuius felicitatem, veram illam, tamquam meam ipsius, existimare soleo. Atque, istud est, optime Schoepfline! cur ad Te dare litteras sustineam. Nimirum, stat apud animum, ea sententia, de qua TEcum, cum praesens adfuisti, familiaris mihi sermo fuit: mittendum scilicet, ad Vos adolescentem statui, TVAEque pietati commendandum, simul, consiliorum TVORUM rationes, ad me perscripseris. Annum aetatis agit XXII. in Academiis quartum. Putasne, repudiandis Galliae VESTRAE illecebris, fore, ob adolescentiam hanc, idoneum? Educaui eum, inde a puero, durius fere, quam liberalius: non, quod ita ingenium suum posceret; quam, quod scholarum nostrarum corruptelae, id, a sollicito patre, postulare videbantur. Nunc, post iacta, solidioris eruditionis, sacrae illius et humanae fundamenta, praeter moris integritatem, quam consectatus est adhuc, adsidue non minus, quam cum laude; ad elegantiam, dignam viro docto, adsuefaciendum cuperem: vt haberet olim praesidia, a doctrina, iuxta et morum suauitate, atque innocentia, petita. Tota autem destinatio haec, eo pertinet, vt, si ita visum fuerit, summo rerum arbitrio, Deo, carere possit aerumnosissima Hungaria, atque fortunarum sedes ibi collocare aliquando, vbi, et in commune esse possit vtilis, neque in seipsum iniurius. Singula haec, TE moderatore, adsequuturum, bono cum Deo, non tam spero, quam penitus confido. Cuperem autem, vt, cum tenuiorum sim fortunarum, quam, quibus indigebit meus iste, TE monstrante, sumtuum compendia posset facere; siue id demum honesta parsimonia fieri queat, siue patrocinio TVO alio. Tum, et istud resciscere cuperem, quomodo aes quantulumcunque illud ad VOS permutari debeat, si, quod TE adfirmasse recordor, in numos centenos, lucrum, numorum viginti quinque et sic porro, fieri oporteat. Aesne illud Caesarianum, an aliud quoduis, esse consueuit? Haec sunt, desideratissime Schoepfline! quae ad Te, Tua bonitate fretus, perscribenda habui. Parces autem eo facilius, verbosae, immo rusticae epistolae, quo existimabis penitius, quae sit parentum, liberorum caussa, sollicitudo. Ceteroquin, ne ignores, quomodo se habeant res nostrae; viuimus, quae Dei est gratia, fruimurque aere salubri ac laeto: neque enim, pestilentiae fama illa, tam est vera, quam late didita. Adhuc eo malo, Temesuari fines, et Belgradum ipsum, laborat, laborant; reliqua extus, et quae ad nos vergit regio, intemerata est adhuc. Sed nec in hibernante milite, contagiosae luis quidquam adhuc aduersum est. Vale, celeberrime Schoepfline, fratrem TVVM Johannem Fridericum, prolixe saluta, quidque valuerint hae meae litterae, bonus, proxime rescribe. Pisonii MDCCXXXIX. XIX. Kalendarum Februarii.

750 Friedrich Andreas Hallbauer Bél Mátyásnak
[Jena], 1739. január közepe?

Bél Károly András tanulmányairól.

751 Bél Károly András Bél Mátyásnak
[Jena], 1739. január 15–20. között?

Tanulmányairól számol be atyjának.

752 Johann Georg Walch Bél Mátyásnak
[Jena], 1739. január 16–20 között?

Bél Károly András tanulmányairól számol be.

753 Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek
Pozsony, 1739. január 26.

Köszöni, hogy a császárnál kijárta a könyvkereskedő ínsége miatt késlekedő műve folytatásához a pénzt. Kéri további segítségét, Straub sürgetését.

Illustri atque Magnifico VIRO Pio Nicolao Garellio, Patro[no] summo, Wiennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Mirifice laetatus sum, cum idoneis auctoribus, relatum accepi, eo valuisse, TVAM, apud Augustum, curam, atque sollicitudinem, vt, continuando operi illi meo, cui remoram iniecerat, bibliopolae inopia, tantum aeris, ex bibliothecae reditibus, clementissime destinarit, quantum, TV TE, suffecturum rebaris, ad tuendam, honestissimi instituti, persequutionem. Impius sim, nisi TVAM, hanc bonitatem, maximi faciam: hac, in primis, rerum omnium difficultate, quae, auocare sane poterant, ab ea benignitate, indulgentissimi Caesaris animum, si TV parcere TIBIMET voluisses. Nunc, ergo, non aliter accipio, Augustalem munificentiam, illam, quam si abs TE vnico, fuisset profecta. DEVS, bonarum artium stator, TVVM hoc patrocinium, ita accipiat, quemadmodum meretur: ego profecto, nunquam committam, vt eius memoria, aeternum intermoriatur. quod equidem grati animi documentum, iurata TIBI fide, polliceor, testor, adfirmo. Vnum est, quod mihi aurem, adhuc vellit; nempe, Straubii ingenium, sicuti nosti, varium illud, neque sibi, ex vero et recto, constans. Hunc TV mihi virum, si, in excudendo opere, in ordinem redigeres, immortaliter, de meis studiis, in orbe litterato, merereris. Adhuc enim cunctatur, cum rationes subducere, tum ita mecum denuo compacisci, vt ne habeam, quod sit postea metuendum. Enim vero, iustus est metus, ne quod, ob aes, typographo et papyrotechnae, debitum, Tomo tertio, accidit, id eueniat quarto huic, iam iam typis permittendo. Sed, his ego TE oneratum nollem, nisi constaret mihi, de bonitate TVA. Iam vale optime, et me in iis habe, qui se, omni obsequio, TVOS profitentur. Pisonii, MDCCXXXIX. VII. Calendarum Februarii.

754 Bél Mátyás Friedrich Andreas Hallbauernek
Pozsony, 1739. január 26.

Köszöni, hogy fiát segíti, s kéri ezt továbbra is. Deccard üdvözletét tolmácsolja.

Summe Reuerendo, Excellentissimoque Friderico Andreae Hallbauero,
Sacrae Theologiae Doctori et Professori Publico Ordinario
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Cumulatiora sunt TVA, de filio meo, bene merita, quam, quae aut ipse, pro eo, ac satis est, queat dilaudare, aut ego, dignis, gratiis, prosequi. Enim vero, vix vnquam de rebus suis ad me hucusque scripsit; quin, TVAE mihi beneuolentiae, noua subinde documenta, nunciaret. Ad haec iam, refero, propensum illum animum TVVM, quem ex gemina epistola TVA, condidici, vtraque enim, plena fuit, paternae pro filio meo, sollicitudinis atque studii: posterior maxime,

qua ei, ad capessendos, in philosophia, honores, et ipse auctor es, et me, id vti, bono cum Deo, fieri permitterem, grauiter admones. Non reluctor honestae destinationi, modo par sit, ornando, cui adscribendus est, ordini spectatissimo. Quod, vt re uera praestet, faxis, pro TVA bonitate, subinde excites hominem, et, cum in veri rectique studio, tum in reliquo vitae genere, innocenti illo, et christiana digno adolescentia, grauiter ac serio, confirmes. Vale optime, et cum mihi, tum filio, fauere, haud cessa. Pisonii MDCCXXXIX. VII. Calendarum Februarii.

[P.S.] Clarisissimus Deccardus multa TE salute impertitur. Iterum vale.

755 Bél Mátyás Johann Georg Walchnak
Pozsony, 1739. január 26.

Köszöni a fiának nyújtott segítségét. Szeretné, ha annak Walch irányításával kidolgozott tanulmánya húsvét előtt megjelenne, mert az ünnepek után máshová küldi: Strasbourgba vagy Leidenbe. Kéri erről véleményét. Schöpflin segítségére számíthat Strasbourgban. Fiát egyelőre ne tájékoztassa erről.

Summe Reuerendo, Excellentissimo Johanni Georgio Walchio
Sacrae Theologiae Doctori et Professori Publico Ordinario
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quod res studiaque filii mei, pergis, et ope iuuare, et consilio, tam grata mente accipio, quam qui gratissima. Perscripserat ille, de sua hac destinatione, quam duo ante, quam TVAE sunt exaratae; quodque Praeceptorum suorum adsensum nunciabat, facile a me impetrauit, ne sibi contra irem: non, quod capessendo ei honori idoneum putem; sed, quod nollem, erecti hanc animi alacritatem, sufflaminare. Ergo, exsequatur destinata, numine propitio, detque operam, ne sibi, quin et mihi, sit opprobrio. Vellem autem, vt, quam TE monstrante, commentationem, de paedobaptismo elaborauit, ante Paschatos dies, TVO sub praesidio, in lucem ederet.1 Nam, post ferias illas, dimittendum aliorsum, statui; si TVA accesserit consensio: ad Argentoratenses forte, aut si mauis suadere, ad Batauos. Semestre aestiuum, litteratae ei procursioni admensus sum. TV, quid, de toto hoc instituto existimes, quaeso, haud grauate perscribas: etiamne, ad eam profectionem, cum fructu instituendam, maturum credas, atque ita consolidatum, vt possit peregrinas illecebras, reiicere. Vale, coelesti gratia roboratus, mihique et meo huic, faue. Pisonii. Anno MDCCXXXIX. VII. Calendarum Februarii.

P.S. Clarissimus Schöpflinus, TIBI, ex itinere aestiuo, cognitus, omnem mihi operam, in moderando filio, si Argentinam venerit, addixit. Spero autem, non carituram, successu fructuque, destinationem; modo adolescens, obfirmato, aduersus Gallica auocamenta, sit animo. quod TV, ex praesenti eius habitu, optime diiudicaueris. Alioquin, consilii huius mei, ignarus est adhuc, neque edocendus ante, quam id maturuerit inter nos. Vale iterum.

[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Jean George Walch, Docteur et Professeur en Sainte Theologie, mon grand Patron etc. à Jena.
[Pecséttel.]

756 Bél Mátyás Georg Sarganecknek
[Pozsony], 1739. február?

Fiának, János Teofilnek tervezett Halléba küldéséről.

757 Bél Mátyás Georg Sarganecknek
[Pozsony], 1739. március eleje?

Fiának, János Teofilnek Halléba küldéséről.

758 Johann Daniel Schöpflin Bél Mátyásnak
[Strasbourg], 1739. március 7.

Küldi a királyt dicsőítő költeményt.

759 Bél Mátyás Georg Sarganecknek
Pozsony, 1739. március 12.

A levelet vivő János Teofil nevű fiát ajánlja, jellemzi. Kéri, segítse orvosi tanulmányaiban és ügyeljen rá. A francia nyelv és zongora tanulását is folytassa a fiú, s tartsa ébren magyar és szlovák nyelvi ismereteit, Hallében tanuló honfitársaival ne érintkezzék.

Clarissimo VIRO Georgio Sarganeck, Halas
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Commendaui TIBI, gemina epistola, filium meum, Johannem Theophilum. Hic ille est, qui TE iam bono cum Deo, adit, redditque literarum hunc fasciculum. Rationibus meis rite subductis, ita constitui, scholis orphanotrophei, cum cura, intimandum esse: quod, vt facias, tam abs TE peto diligenter, quam qui diligentissime. Experientur, eius instituti atque studiorum magistri, cui discentium ordini sit adscribendus, si uel modice pertentauerint adolescentem. Ego enim, totum eum, Vobis formandum reformandumque permitto, neque cupio quidquam, seu ardentius, seu constantius, quam, vt et meis votis respondeat, et VESTRIS curis. Fecit eum natura, non ineptum, ad meliorum litterarum studia; nam et iudicio non plane nullo est, et ingenio sic satis alacri et viuido; sed, quae tamen singula, temperamentum volucre, quod sanguineum dicimus, multis modis contemerauit. Est enim, ne quid diffitear, lubricae admodum indolis, et, in vitium flecti, cereae. Ergo, indiget adtentione, non tam seuera illa ac feroci, quam, quae mansuetis, seriis tamen monitionibus atque inuitamentis, accendat in eo, cum virtutis studium, tum vitiorum auersationem. Amore, certe, in litteras fertur singulari. quem, si bene ordinarint prudentes magistri, conseruauerintque postea, honestis auctoramentis, spes mihi est haud dubia, responsurum eum, et meae exspectationi, et praeceptorum desiderio. Faxis proinde, VIR optime! ita eum, scholarum orphanotrophei, directoribus, iuxta et didascalis, commendes, ac si ipsus ego id facerem. Quantum ex adolescentis propensione, obseruaui, medicinae studiis se olim consecrabit. quorsum respiciendum erit omnino, quibus eius informandi prouincia, demandabitur. Consentaneum praeterea, destinationi huic fuerit, vti, in viuida, veri DEI, et filii sui, JESU CHRISTI, agnitione, cum primis; tum, in iis studiis, non vulgariter elaboret, quae sunt idoneo medico necessaria. Sed haec ego, et reliqua, TVAE, optime VIR! prudentiae ac pietati, permitto. Gallica, domi, quomodocunque addidicit; tractauit etiam, non inepte, clauicordium. quae vtraque, ita eum porro exercere vellem, vt non modo non dediscat, multo sumtu et temporis impendio parta; sed adsequatur etiam, eum vtrobique habitum, qui est bono, atque eleganti homini, et decorus, et necessarius. Neque committendum putarim, vt patriae linguas, Hungaricam puta, et Slauicam, obliuioni tradat. quod ne fiat, in dies singulos, in vtroque sermone, leget aliquid, repetetque. Alioquin, cum ciuibus suis, siue ii in academia fuerint, suie in paedagogio orphanotrophioque, nihil commercii habere volo ado-

lescentem: non quod cuiquam diffidam; sed quod metuam meo. Ista sunt, Desideratissime Amice! quae, seniculus ego, et iam consilii alieni indigus, in sinum TVVM habui effundere. Quod ad valetudinem adolescentis adtinet, vsus ea est, inde a teneris, sic satis prospera. Quia tamen pronum est existimare, coeli solique hanc commutationem, haud futuram sine valetudinis noxa quadam; huius quoque curam, de meliori commendes velim his, ad quos ea sollicitudo pertinet. Jam vale, Optime VIR! et loquacem epistolam, aequi bonique consule. DEVS felicitet per CHRISTUM, in virtute SPIRITUS SANCTI coepta haec, in nominis sui gloriam, et adolescentis salutem. Ita fiat! Iterum vale. Pisonii MDCCXXXIX. IV. Idibus[!] Martii.

760 Farbaky János Bél Mátyásnak
[Altdorf], 1739. március 12.

Bél Károly Andrásról. Tanácsot kér tanulmányai folytatásához.

761 Bél Mátyás Johann Georg Knappnak
Pozsony, 1739. március 13.

A hallei árvaházi iskolába orvosi tanulmányokra küldött fiát, János Teofilt ajánlja. Jellemzi őt. Kéri, segítse elszállásolásnál és tanulmányaiban. Bővebben Sarganecktől tájékozódhat.

Maxime Reuerendo VIRO Johanni Georgio Knapp
Sacrae Theologiae Professori Extraordinario
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Dimitto ad VOS, bono cum Deo, filium Johannem Theophilum, eo consilio, vt scholis Orphanotrophei VESTRI, adscriptus, cum vera pietate, tum meliorum litterarum cognitione, ad solidam eruditionem, praeparetur. Est is ingenio sic satis capaci et auido studiorum, sed indole, ex aetatis, iuxta et sanguinei temperamenti vitio, vltra, quam optassem, lubrica. Ergo, TVA bonitate, quam mihi commendauerunt plurimi, fretus, maiorem in modum abs TE peto, velis adolescentem in eorum numero referre, quorum vtraque, et corporis et animi salus, TIBI curae cordique est. Facies, ea re, id quod TVI quidem est muneris; sed quod ego tamen, in praecipuis beneficiis, deputabo; Deus autem remunerabitur cumulatissime. Adiecit ille animum, si tamen constans est, ad medicinae studium, olim excolendum. Nolo contraire, ne sufflamen posuisse videar, destinationi, non iniquae: id vnum rogitans, vt ita, et in publicis scholis, et priuatim habeatur, vt in dies fiat melior. Sumtus, quos possum facere, ita designaui, vt mensae quidem admoneatur mediocri; contubernio accipiatur eorum, vbi quaterni hospitantur: reliqua, pro re nata, TVVM, o Bone! fuerit dispicere. quod et facturum Te, eo promptius confido, quo iniquiora sunt Hungariae tempora, in quae me senem DEVS adseruauit. Dum viuam, non parcam sumtui; sin, humani quid mihi acciderit; IPSE FACIET! Vos autem, quod confido, pro VESTRA pietate, non defuturi estis orphano. Gallica, domi, quomodocunque addidicit: tractauit, non inepte clauicordium. in vtroque studio, magistros ei, exercitiaque dari cupio. Praecipua autem fuerit, VNIVS et VERI DEI, per Christum, in virtute Spiritus Sancti cognitio; quam ei, non quod fit, coacte, et ὑποκριτικῶς; sed, in Spiritu veritatis, et in verae poenitentiae ac fidei exercitio, instillari, oro, rogoque. Quae ad corpus adtinent, vti his omnibus inferiora sunt; ita, spes mihi in Deo, auctore vitae est, fore, vt nullum valetudinis detrimentum capiat. DEVS et Pater Domini Nostri Jesu Christi, destinationes has meas, felicitet! Plura, ad

Clarissimum Sarganeckium dedi, qui de iis, quod confido, ad TE referet. Vale, virtute passionis, mortis, ac vitae Seruatoris roboratus. Pisonii Anno MDCCXXXIX. III. Idus Martii.

762 Bél Mátyás Madai Dávid Sámuelnek
Pozsony, 1739. március 13.

A hallei árvaházi iskolába orvosi tanulmányokra küldött fiát ajánlja. Kéri, segítse őt. Küldi Gömöri Dávid pestisről szóló művét.

Nobilissimo Experientissimo Excellentissimoque VIRO
Dauidi Samueli Maday, Medicinae Doctori Halas
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Cum ad orphanotrophei VESTRI scholas dimitto filium secundogenitum, Johannem Theophilum, non possum committere, quin eum beneuolentiae amorique de meliori commendem TVO! Id vero eo facio confidentius, quo pluribus documentis perspectum habeo, caram TIBI esse acceptamque gentem, ex qua profectus es, nostram:[1] neque habere TE quidquam, seu prius, seu antiquius, quam si ciuium TVORVM commodis possis velificari. De studiis et victu, pro eo ac fert tenuitas mea, sic satis ei prouisum fore sperarim: hortamentis ad verae virtutis studium, numquam non opus habebit, pro lubricae aetatis, qua est adhuc, ingenio. Ergo, feceris TV profecto, boni viri officium, si haud grauareris, identidem, in mores, et diligentiam adolescentis inquirere; et, nunc excitare torpentem, nunc iterum, si ita res poscat, reprehendere exorbitantem. Mihi enim, longissime absenti, nihil amplius, ad educandum eum, momenti superest, quam, vt precibus commendem hominem, gratiae coelestis, vnice indigum, Deo et seruatori nostro. Quantum animum eius cognitum habeo, medicinam olim excolendam sibi proposuit. Qua in re consentientem me habebit, si idoneum aliquando, ad id genus studii futurum iudicaueris. Ceteroquin; ne ἀσύμβολος ad TE veniam, en libellum mitto, de Pestilentia, perscriptum a Gömörio nostro, viro docto, ac diligenti.[2] Reliquum est, vt preces, filii mei caussa, iterem, TEque de mea obseruantia, grato animo, et studio, eum testificandi, indefesso, certum esse iubeam. Vale optime. Pisonii MDCXXXIX. III. Idus Martii.

763 Bél Mátyás Hans Sloanenek
Pozsony, 1739. március 13.

Örül, hogy a De aeratis Neosoliensium aquis című cikke megnyerte tetszésüket. Újabb cikket küld: a Dias antrorumot. A Kárpátok történeti leírását szeretné elvégezni. Ha elkészül vele, elküldi. A Notitia kötetei készen vannak, a kiadó csalárdsága miatt nem jelennek meg. A császár öt évre 3100 forint évi támogatást rendelt el megjelentetésükre. Kérdezi, hogy eljutott-e hozzájuk a megjelent három kötet. Ha nem, a hiányzót elküldi.

Illustri Viro, Hans Sloane,
Equiti Anglo, et Regiae Societatis Anglicanae Londinensis Praesidi Grauissimo,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quod se VOBIS adprobauit, mea illa, de Aeratis Neosoliensium Aquis, qualiscunque obseruatio, litterae TVAE, Kalendis Nouembris anni superioris, ad me exaratae,[1] nunciauerunt. In sinum mihi gaudeo, primitias eas, ita acceptas esse, vti id equidem, de bontiate VESTRA, mihi pollicebar. Auctoramentum certe inde sumsi, vt nouum virium periculum facerem. quod, quemadmodum ceciderit VESTRUM, Viri Sapientissimi! fuerit iudicare. Nimirum, Dias est antrorum, non ea sane vulgaris, quam ita recensui, vti inusitatae res eae, animo obuersabantur

meo: hoc est; ex vero, iuxta et simpliciter.[2] Iam, si DEVS voluerit, et vixero, ad historiam Carpathi nostri, concinnandam, animum adieci; eo quod sunt in huius nominis montibus, et multa, et mirifica prorsus naturae prodigia. quae, vbi confecta fuerit, dabo operam, vt ad VOS perlata, VESTRAM subeat censuram. Quod ad Hungariae Historiam adtinet, totam eam, elaboratam habeo, potuissetque hucusque maximam partem lucem publicam adspexisse, nisi bibliopolae fraudes, intercessissent. Jam, quando Ipse Caesar Augustus laborem eum, quamprimum excusum cupit; atque eo fini, certam, in annos quinque, pecuniae summam, florenos puta 3100. annuos, liberaliter decreuit; in eam spem voco orbem eruditum, fore, vt intra quadriennium, vastum illud opus, et nemini tentatum adhuc, bono cum DEO, consummetur. Id, ex TE, Illustris Domine! cupio resciscere, quot ad Societatem Nostram, ex meo hoc opere, Tomi, et qua forma, augustana illa an vulgari? perlati sint: tres enim prodiere. quorum, si defuerit aliquis, mearum fuerit partium, eum, quamprimum se dabit occasio, submittere. Valete, VIRI Sapientissimi! et tenues hos conatus meos, aequi bonique consulite. Pisonii MDCCXXXIX. III. Idus Martii.

764 Bél Mátyás Christian Kortholdnak
Pozsony, 1739. március 13.

Közli, hogy a lübeckiek elutasították kérését, „halleisége" miatt. Valószínű, hogy a lipcseiek is hasonlóképpen vélekednek. Tanácsára mégis levelet írt Mascoviusnak. Jénában fia február 21-én filozófiai vizsgát tett. A Londonba küldendő Dias antrorum és levele továbbítását kéri. Dicséri a soproniakkal tanúsított bölcsességét. Sajnálja Möllenhoff távozását. Halléba induló fiát, János Teofilt ajánlja.

Maxime Reuerendo VIRO, Christiano Kortholdo, Viennam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quod pergis, amici facere officium, id equidem et gratus accipio, et ea destinatione, vt, qua se dabit occasio, deditissimam TIBI mentem, possim contestari. Non miror, dedignari Lubecenses, litteras meas, qualicunque responsione.[1] Halam ipsis redolere videor. quod, vti haud doleo; ita, miror, vim opinionum praeiudicatarum, penes viros, et probos, et doctos. Sed haec ego in aurem TVAM mussito. Vix praeterea spero, benignius me habituros Lipsienses. Ita sunt enim tempora, vt, et sibi serant homines, et sibi cupiant metere. quam ego lubidinem, haud grauate permitto, his, qui ea raptari, pulchrum ducunt. Dabo tamen, TE auctore, ad Illustrem Mascouium litteras, eo lubentius, quo perspectior mihi eius erga me voluntas est. Filius interim meus, Jenae, ad diem XXI. Februarii, philosophorum ordini, quod Deus Bene Vertat, adscriptus est;[2] non tam mea voluntate, quam optimorum virorum, qui eum habent cognitum, acri et constanti suasione. quid de eo in posterum statuerit benignissimum numen, non sinam TE ignorare. Iam, epistolam hanc, cum Diade naturalium obseruationum, ad Londinenses nostros, cum cura, promouendam, TIBI, quam diligentissime commendo.[3] Quam vero TV, Amice optime! prudenter: quando declinasti Semproniensium vagas voluntates. Viderit nunc, quemadmodum successurum sibi est, Möllenhoffius noster: cuius ego consiliis, ex animo indoleo. Vltimum est, vt filium TIBI meum, Johannem Theophilum, commendem. Bene de eo, Halas abituriente, mereberis, si monitiones ei admoueris paternas. Vale, et passiones Christi, cum fructu praedica. Pisonii, Anno 1739. die 13. Martii.

765 Bél Mátyás Gotthilf August Franckenek
Pozsony, 1739. március 16.

Fiát, János Teofilt ajánlja. Sarganecknek bővebben írt róla. Ügyeik kétségesek, veszélyben vannak.

Summe Reuerendo, Excellentissimoque VIRO Augusto Gotthilff Franckio,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Filium meum, secundo genitum, Joannem Theophilum, quem nuper Clarissimo Sarganeckio intimaueram,[1] nunc, bono cum Deo, ad Vos mitto, scholis Orphanotrophei commendandum. Magna mihi, in bonitate TVA spes est, fore, vt eum paterne accipias, referasque inter TVOS, eo propensius, quo id equidem ardentius cupio, vti fluxae aetatis adolescens, ad solidae pietatis, iuxta et eruditionis haud superficiariae studia, VESTRIS curis, perductus, adolescat porro; dum ex plantatione Domini, arbor euadat onusta fructibus iustitiae. Quod, cum ad Te, VIR Summe Reuerende! perscribo, commendatione me existimo, quae et apud TE ponderis habeat plurimum, et seni mihi, permultum, de adolescentis vera felicitate, sollicito, adferat solatii. Quae, cum eo fieri velim, Clarissimo Sarganeckio, fuse aperui, vt opus iam haud sit, curas TVAS, oppido multas et graues, interpellare. Faxit Deus, per Christum, destinatio haec mea, Vobis opitulantibus, optime cadat! Ceteroquin, res nostrae, adhuc extra modum sunt dubiae, atque sumus omnino inter sacrum et saxum; quando, praeter sanguinolentissimi hostis metum, sexcenta alia mala, cum regioni vniuersim toti, tum religioni nostrae im primis, iam iam ingruunt. Non possem epistolae modum seruare, si expromere uellem, singula. Haec, eum in finem scribo, vti studium apud VOS precum, nobiscum coniungendarum, exacuam. Vale in DOMINO, et mihi, filiique mei educationi, quem totum amori ac sollicitudini TVAE permitto, bonus faue. Pisonii MDCCXXXIX. die XVI. Martii.

[A külzeten:]
Summe Reuerendo, Excellentissimoque Viro, Augusto Gotthilf Franckio Sacrae Theologiae Professori Publico Ordinario, reliqua. Halae

766 Schwartz Gottfried Bél Mátyásnak
[Marburg], 1739. március

Tartalmát nem ismerjük.

767 Bél Mátyás Schwartz Gottfriednek
Pozsony, 1739. április 1.

Jogos sürgetése. Örül szerencsés helyzetének. Szent Erzsébet képmását küldi, leírja az őt ábrázoló pénzt, szeretné, ha megjelenhetne. Dicséri az általa készített Wolff-arcképet. Nevében is üdvözölje Wolffot s ajánlja neki fiát, Károly Andrást. Kéri, tájékoztassa őt tudományos eredményeiről. Teofilt Halléba küldte.

Clarissimo VIRO Godofredo Schwartz Marpurgum
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Iusta est expostulatio TVA, desideratissime Schwartzi! qua silentium meum exagitas, nulla alia culpa admissum, quam, solemni senibus cunctatione. Nempe vt genuinas abs TE accepi, e Noricis alteras, alteras a Marpurgensibus, nulla hebdomas abiit, quin proposuerim mihi, litteris ad TE exarandis, nuncium publicum onerare. Id, dum gestiebam, trudebantur menses aliquot, brumales illi, cum ex se molesti, tum iniqui meae farinae hominibus. Interim, sancte memoriam TVAM habui, et mecum ipse, et cum se dabat occasio, de Te, amicos sermones habere. Quin, et istud non diffiteor, saepe mihi, inuidiam ipsam, TVI memoriam, nec cogitanti, renouauisse apud animum. Reputabam, scilicet, felicitatem TVAM, qui possis, in ea doctorum virorum celebritate versari, quam mihi, tamquam inaccessam Corinthum, hactenus quidem

adire licuit nondum; in posterum, adire licebit nunquam; quippe, iam iam in Libitinas rationes ingressuro. Ergo, solabar me, TVI, et quo fueris, melioris fortunae desiderio, optauique, votis auarissimis, in TVO comitatu, orbem litteratum posse obire. Ita erga TE, animatus fui, decus meum, Schwartzi! cum redduntur mihi TVAE, praeter, conceptam indignatiunculam illam, plenae, cum officii, tum repetitae toties testificationis, nondum me TIBI ex animo defluxisse. Atque istud est, quod de me adfirmo TIBI, tam sancte, quam qui sanctissime: cuius rei documentum, en accipe icona Sanctae Elisabethae, ad prototypum, anno ei fusum emortuali, maxima adcuratione expressam. Habui numum in manibus, eo maiori adtentione obseruatum, quo prodigiosiora in eo fuere omnia. Aereus fuit primitus, postea, vti iurata propemodum fide, possessor adfirmabat, tinctura, seu lapide philosophorum, in probissimum aurum transmutatus. Atque habuit omnino tantae conuersionis, non vna indicia. Nam, et grana quaedam, superstitis, ex philosophico illo igne, aeris monstrabat adhuc, et referebat, fluctuantis, inter liquefactionem, metalli speciem: adpensus, numos Cremnitziensium aureos, octo adaequabat. Vides autem in eo, cum imaginem diuae, scitissime factam; tum basilicae, quam eduxit sumtu suo, molem. Adseueratum mihi est, inter adeptas, suo merito referendam esse feminam. qua illa tamen arte, nihil aliud lucri fecerit; quam quod in pauperes profuse fuerit liberalis. Reliqua, quae ad eius vitam adtinent, in hagiographis romanensibus et in decimi tertii seculi scriptoribus, cumulate reperias. Optarim vero, vt numus, vti ex se rarus, ita multum ad diuae historiam momenti adlaturus, aeri insculptus, lucem publicam adspiciat: nam eo fine adumbrandum curaui. Sed de his satis. Alia prorsus imago est, philosophi vestri, Wolfii, quem TV erudite adeo pinxisti, vt ne Apelles quidem adcuratius. Salutabis eum meis verbis, quam poteris, humanissime, eique filium meum, Carolum Andream, illac Argentoratum, futuro Augusto, bono cum Deo, transiturum, commendabis. Quorsum vero, o mi! iter TVVM? vides! quam TV es obstinatus! (vicem TIBI amicam reddo) vt me id velis ignorare. Abi, desideratissime Schwartzi! quo TE fata vocant: me profecto, toto animo, comitem habebis. Caue autem, fructu litterarum TVARVM caream. Nos valemus, tui nunquam non memores. Theophilum Halas dimisi. feliciter! Vale. Pisonii. 1739. Calendis Aprilibus.

768 Jakob Gottfried Bötticher Bél Mátyásnak
[Halle], 1739. április?

Bél János Teofil megérkezéséről.

769 Friedrich Wilhelm Sommersberg Bél Mátyásnak
[Boroszló], 1739. május?

Tartalmát nem ismerjük.

770 Bél Mátyás Kolinovics Gábornak
Pozsony, 1739. május 16.

Küldi vissza Kolinovics könyvét. A pestis fenyeget.

Belius, Gabrieli Kolinovichio suo
Salutem Plurimam Dicit.

Qvas nuper ad me dedisti, accepi eas qvidem rite, sed respondere ob Sacros labores, Ascensioni Dominicae impendendos neque potui, neque iure qvodam meo debui. Nunc accipe Librum tuum, ne qvid mortuo tibi litis in me, profecto victurum etiam inter mille mortes supersit. Male se res habet, qvod pestilentia a vestra ora nobis minetur. Est ea genus Divinae Vindictae, qvam exhorrescamus oportet. Tu, dum sunt res integrae, qvod tibi prospicias benefacis, facturus melius, si te eiurato humano auxilio, totum intra vulnera servatoris Jesu Christi condideris. Vale, et me vivus, moriensqve ama. Pisonij XVII. Calendarum Junii 1739.
[A margón:]
Liber Gabrieli remittitur – Pestis minatur.

771 Bél Mátyás Schwartz Gottfriednek
Pozsony, 1739. május 28.

Állásváltoztatásához ad tanácsokat. Értesíti a hazai járványról.

A[d] eundem responsio. Marpurgum

Quod animi Tvi sensa ad disputationem,[1] de oblata TIBI prouincia ecclesiastica, ad me voluisti perscribere, in τεκμήριοις habeo Tuae erga me voluntatis; sed, quod Te meis consiliis totum permittas, vehementer metuo, ne Tu mihi plus tribuas, quam ego, aut possim, aut, in hac, qua sum perspicacitatis egestatate[!], debeam praestare. Tute, stationis eius partim, partim mentis Tuae habitum pernosce prius, quam aliquid statuas. Si res, quae munus illud circumstant, ita sunt, vt concordent, cum interna illa, quam quisque sentimus, (si nobis constamus Deoque) vocatione; durum fuerit recalcitrare: nisi in fortunam Ionae Te velis praecipitare. Sin aliter se habent, neque animum, probe excussum, posita cupiditate omni, possis ad consensionem, inclinare, inuito, sicuti credo numine, collum iugo illi subderes. Haec ego ita sum expertus, septies, a statione vna, in alium euocatus. idem, vt Tu experiaris, precum Tibi opus fuerit adsiduitate, et voluntatis Tuae, in diuinam illam, quae nunquam non sancta est, vt ita dicam, *resignatione*. Nam fallax caro nostra tum maxime est, cum aut adpetit aliquid cupidi, aut auersatur pertinacius. Fas ergo erit, ne TE, vel eruditae illius vitae dulcedo, importune retentet; vel fastidium curae animarum alienet. Istud mihi non placet, quod neque successio Tibi, quod fit alias, in eiusmodi casibus, adfirmatur, neque statuatur salarium; vt volonem TE magis habere velint, quam operarium, aut militem, iusta merentem stipendia. Reliqua, DEVS Tibi praemonstret, remque omnem, eo flectat, vbi gloria sua, Tuaque salus, efficaciter queat promoueri. Plura, in re ardua, non habeo scribere. Nos valemus, tametsi ab Austria, seuerissimis iussis, ob pestilentiae metum, secreti. Fruimur praeterea, aere laeto ac salubri, funerum fere ignari. Buda laborat. Vale, a meis saluere iussus, et quomodo ceciderit destinatio Tua, perscribe. Pisonii Anno MDCCXXXVIII V. Calendarum Junii.

772 Bél Mátyás Friedrich Wilhelm Sommersbergnek
Pozsony, 1739. június 4.

Beszámol a Notitia ügyéről, annak nyomtatási akadályairól, a császár által ígért támogatásról. A negyedik kötet rövidesen nyomdába kerül. A majdnem kész kéziratot Jénában lévő idősebb fiára bízza végrendeletében. Az Adparatus ötödik darabja készül. Buzdítja hazája történetének művelésére. Báthori István okleveleinek közlésével segítené az Adparatus ügyét. Oklevelet küld „ad ducum Massoviae historiam"

Illustri VIRO Friderico Wilhelmo a Sommersberg Wratislauiam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Recte TV, Amicorum Decus! quod et ipse silentii finem facis, et me, a diuturna cessatione, ad scribendi officium reuocas. Subrepsit ea mihi, non necessitudinis nostrae obliuione; sed communi senum, quos occupationes qualescunque distinent, vitio, quod vnum dixisse, apologiae satis est. Nam, adhuc cum refractario opere meo, colluctandum est; cum ob ciuium meorum pertinaciam, quam ne principis quidem iussa emollire potuerunt hactenus; tum ob egestatem bibliopolae, sumtus, in excudendum, facientes. Poterat iam, nisi vtraque haec intercessissent, Tomus Vtus onerauisse orbem eruditum: nunc ferendum est aequo animo, quod hucusque nequiuit mutari. Exposui ego Augusto Caesari, remoram hanc, oratione haud timida, cum anno MDCCXXXVII. die XVI. Decembris ad puluinar suum clementer admissus, Tomum EI tertium, supplex redderem.[1] Audiuit ille me orantem, non benigne minus, quam liberaliter: quippe, eo inductus, vt, tria millia et centum numos, annis singulis, toto, quod sequetur, lustro, ex dote Augustae Bibliothecae, curando efficaciter operi, bonus ac promtus, destinaret. Augustale profecto facinus, atque dignum, quod aeternis a me fastis, inseratur. Ergo, id iam ago, vt, quem decumanis curis, perpoliui, Tomum IVtum, typis propediem subdam; non ante quieturus, si vita, indulgente numine suffecerit, quam laboriosissimum opus consummatum fuerit penitus: sin humani quid mihi seni acciderit, curam omnem, filio, natu maximo, Jenae nunc, lectiones accademicas, habere exorso, testamento transcribam; nullo operis detrimento. Nam, et adolescens ipse, iis est studiis quae sunt, procurando operi necessaria, et ipsus ego, molem omnem, si vnam alteramue fissuram, excipias, pridem elaboraui, saepius recognoui, atque in cimeliis reposui. Ita se Hungaria mea habet. Adparatum ad eius historiam, inopia hactenus sufflaminauit: quando, qui nomina dederant societati, eadem, nescio, qua ducti poenitentia, an sorditie? inglorii, expunxerunt. Itaque, lentis incrementis augescit, hoc, quidquid est, operis; iamque monumentum quintum Lucinam fatigat. quod, quale sit, non sinam TE ignorare. Has inter difficultates, Tibi, Amicorum Ocelle! gratulor; quod propitio magis Apolline possis vti. Perge, patriam TVAM illustrare! mihi fuerit satis, non neglexisse boni ciuis officium. quae vna molitio, bone DEVS! quam me hucusque exercuit! De Báthorio, res mihi erat cognita; non item diplomata, quae, si communicaueris, egregie TV quidem mereberis de adparatibus meis! En! ne veniam ἀσύμβολος, accipe, adtinens, ad ducum Massouiae historiam, diploma.[2] de cuius fide, non habes dubitare: ex membrana exscriptum est. Ceteroquin, quod pretii aliquid umbrationibus meis statuant eruditi, bonitatis eorum est, non seuerioris iudicii: mihi conscientia sufficit, adhabitae vbique fidei, et in elaborando, contentionis. Vale! nos valemus, fruimurque caelo salubri, funerum prope ignari. Vale iterum Tuisque mihi litteris, amorem adfirma. Pisonii 1739. die 4. Junii.

773 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1739. június 8.

Trencsén vármegye leírásának revíziója során talált kifogások.

Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis, Cancellariae Regiae Hungarico-Aulicae nomine Discreto Viro Matthiae Bél hisce intimandum. Partem operis Ejusdem Geographico-Historici, Comitatum Trenchiniensem in se continentem, per Censores eatenus ordinatos in accuratam Revisionem sumptam extitisse, desuperque observationes praesentibus annexas, connotatas fuisse: Quae Eidem Authori eo fine communicantur, ut juxta easdem corrigenda corrigere noverit, et debeat. Coeterum Eidem Cancellaria haec Regia Hungarico-Aulica manet benevola et addicta.

Per Eandem Cancellariam Regiam Hungarico-Aulicam.
Viennae die 8ª Junii, 1739°
[A külzeten:]
Matthiae Bél Observationes circa Descriptionem Comitatus Trenchiniensis compertae, ad corrigendum communicantur.
[Melléklet:]
Observationes circa Descriptionem Comitatus Trenchiniensis.

In Membro primo Physico, Paragrapho 120. Folio 53. ex Possessoribus Arcis Strecsén nominatur principalis Possessor Comes Georgius, cujus autem Cognominis Is sit, non specificatur: Quare Cognomen Ejusdem addendum veniet.

Folio 88° sub Articulo 2do de Vicis Processus Superioris Cis-Vagani Numero 22° Possessio Peklina, Folio item 89° Numero 39. Possessio Szunyog Zavadka; Folio praeterea 90mo Numero 41° Possessio Hradna, et Numero 42. Possessio Bodina, Numero porro 56. Possessio Kamena-poruba ponuntur pro Vicis nobilibus, quod Nobilitatis praedicatum ad conformitatem priorum observationum exmitti debet.

Folio 171mo Numero 1mo Mala-udicza, Folio 173. Numero 18. Vieszka ibidem Numero 22° Meczne, 24. Horka, 25. Lehotka, Folio 176. Numero 47. Bolestskov, Numero 52. Dvorecz, Folio 177. Numero 54. Klucsó Folio 185. Sectionis 2^dae^ Articulo 1mo Numero 2. alsó Kocsocz, Folio 186. Sectione, et Articulo iisdem Numero 4° Rakolub, Folio 187° Numero 12. Szedlnicze, Numero item 15° Bobrovnik, Folio 188, Numero 18. Bela Folio 191. Numero 10mo Kralyova, et Rozondrietoma, Numero 12° Zaricese, Numero 14. Velcsicse, Numero 16° Adamovcze, Folio 192. Numero 18. Kokanovcze, 19° Zsambokreti, Numero [...][1] Zemanszke, Liaszkove, Folio 193. Numero 24. Buhuzlavicze, ac Folio 202. Nemes Miticz Possessiones ponuntur pro Nobilibus: Ex pari ratione Nobilitas praefatorum Locorum exmittenda veniet.

Reliqua minutiora aliunde jam correcta, vel deleta habentur.

774 Bél Mátyás Bél Károly Andrásnak
Pozsony, 1739. június?

Fia tanulmányi útjának tervét közli.

775 Bél Mátyás Christian Kortholdnak
Pozsony, 1739. június 22.

Köszöni, hogy Gerckennek sajátjaként ajánlotta fiát. A tűzvész evangélikus károsultjainak kér segítséget. Pozsonyban nincs járvány.

Magistro Christiano Kortholdo Viennam
Salutem Plurimam Dicit Bel.

Ingratus ego TIBI videbor, quod tardius gratias agam, pro Tua illa beneuolentia, qua filium meum, Gerckenio, viro illustri, non commendasti tantum; sed caussa simul eius, ita egisti, tamque si Tua ipsius fuisset. Bene res cecidit; saltem non me poenitet, consilio Tuo fuisse obsequutum. Curabo, vt ipse adolescens, gratum animum testetur Lubacensibus, suique memoriam penitus eis insinuet: erga TE autem, cum se, dum viuet, praestet, quam Tua bonitas, suo quodam merito, poscit. Vix vero me, ex rationibus Tuis, o bone! expediui, cum locandum est iterum nomen, adflictissimorum ciuium nostrorum caussa, quos vehementissimum nuper incendium, ad puluisculum redegit. In plures ignea illa procella desaeuiit; e nostrae fidei homi-

nibus, VII. plane euastauit. Quocirca, rogandum TE volui, vti, si potes, operam eis naues, et quantulocunque subsidio, eos, in reparandis tectis, et re familiari reliqua, haud grauate, adiues. Plura non adscribo, ne pietati Tuae videar minus fidere, quam meritus. Vale optime! Nos valemus, et fruimur aere, multo, quam reris, salubriori. Nulli, inter nostros, ne vulgares quidem morbi, funera nulla. Iterum vale, et me in Tuis censere, caue desine. Pisonii 1739. die XXII. Junii.

776 Andreas Mohr Bél Mátyásnak
[Bécs], 1739. július első fele?

Albert király sírjáról érdeklődik.

777 Bél Mátyás Johann Daniel Schöpflinnek
Pozsony, 1739. július 9.

Köszöni a küldött panegyricust. Jénából fia tanulmányútra indult. Közli, milyen útvonalat jelölt ki neki és milyen szándékkal küldi. Kéri, segítse őt. Ő maga a császár jóvoltából Notitiája negyedik kötetét adta nyomdába.

Schöpflino Suo
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Argentoratum,
Professori Historiae et Eloquentiae,
Consiliario Regio

Gemina mihi ad TE scribendi caussa est: altera, vt ad humanissimas litteras TVAS, quas Nonis Martii ad me dedisti, respondeam; altera, vt gratias TIBI habeam, pro panegyrico TVO, quem Christianissimo regi dixisti, mihi, liberali animo, submisso.[1] Et ad TVAS quidem, dudum respondissem, nisi, res filii mei, remoram posuissent, necessario huic officio. Abituriebat ille, Jena, iter, post dies Paschatos, ad VOS ingressurus, cum praeceptorum suorum suasu, neque tamen sine mea indulgentia, in ordinem philosophorum adsciscitur: istis, cum primis auctoramentis, vt quae ipse didicit, docendo alios, partim confirmaret, partim redderet exaggeratiora solidioraque. Quod et facit sane, non sine audientium adprobatione. Iam, ita ad eum perscripsi, vt, post Septembris initia, in iter se det, eo tramite, qui erudito homini, et vtilis esse possit, et iucundus. Id ego, ita definiui, vt Iena profectus, Erfordiam, Gotham, Isenacum et Marpurgum; postea Gissam, Francofurtum et Tubingam, salutet; denique ad VOS accedat. Vellem nimirum, vt horum locorum viros doctos adiret, pernosceret bibliothecas, inque rem suam litterariam referret, quod heic, atque illic, occurreret, dignum obseruatu. Ergo, est iam optime Schöpfline! cur amicitiam fidemque TVAM implorem. Totum ille TIBI se tradet, paternis meis iussis, serio admonitus. Fac, vt ne abs TE consiliis, atque patrocinio, deseratur: quando a me, homine Musarum egentium, adiuuari alit et nequit, quam precibus apud DEVM, monitionibus seueris, et commendatione, apud viros, TVI similes. De studiis suis, quae non prorsus nulla sunt, deque destinationibus reliquis, ipse TECVM aget, et ego tempestiue perscribam. Nunc istud TE scire cupio, amantem esse latinae eloquentiae, historiae litterariae, philosophiae, atque in primis Theologiae purioris. Proinde, multum eius rebus accesserit profectus, si in his studiis, seu audiendo alios, seu docendo etiam, confirmaueris, hominem, non addiscendum minus, quam ad erudiendum, quomodocunque idoneum. Moribus Compositis est, neque ineptis, ad doctam societatem. Gallica et Italica, ad fandi vsque facultatem condidicit: vtrobique tamen, magis atque magis exercendus. Quod erit reliquum, TV ei suggeres, atque prouidebis haud grauate, vt TE monitore, ac magistro, et doctior euadat, et melior. Neque dubito, quin operam sis daturus, vt si se TIBI, non vitae minus, quam studiis probauerit, ita TIBI commendatum habeas, quam quem optime. Ego valeo, et pergo lambere, quae sunt, in vasto, refractarii operis residua. Iam quartum volumen, praelo succubuit, eluctaturum, inituro anno, Augusti nostri

munificentia. Nunc vale, et, si TE rogare ausim, quam primum, quid de filio meo, sentias, rescribe. Iterum vale! Pisonii, MDCCXXXVIIII. VII. Idus Julii.

778 Giovanni Jacopo Marignoni Bél Mátyásnak
[Bécs?], 1739. július 11. körül

Goldbach levelét továbbítja Bélhez.

779 Bél Mátyás Christian Goldbachnak
Pozsony, 1739. július 14.

Fájlalja közös barátjuk, Bayer halálát. Notitiájából három kötet jelent meg, a negyedik jövőre jön. Magyarország természeti leírásáról a londoni királyi tudós társaságnak ír. Hahn feliratközléséről nem tud. Ő sem ért rá hasonlók közreadására. A De re rustica Hungariae-t, mivel aligha jelenik meg, szépen leírva a szentpétervári akadámiának ajánlja majd.

Christiano Goldbacho Petropolim
Augustae Russorum a iustitiae consiliis, et Academiae Petropolitanae a secretis,
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Tametsi litteris Tuis, nihil mihi accidere potuit optatius; eo quod nouam, Tuae erga me voluntatis adferebat testificationem; tamen, quia acerbum illud ac triste habebant nuncium; Bayerum, communem amicum, rebus humanis exemtum esse;[1] magnum et incredibilem dolorem ex iis accepi: cum ob insignem viri eruditionem, quae cum eo, ingenti, non Vestrae tantum academiae; sed totius orbis litterati damno, prorsus intercidit; tum ob incomparabilem eius, in colenda amicitia, atque necessitudine, fidem et constantiam. Illud, modum dolori posuit, quod Te, amicorum decus! non viuum modo, et honoribus, sub peregrino caelo auctum; sed etiam nostri memorem, numen aeternum, voluerit superare. Soleo enim, more quodam meo, amicorum, quam mors facit, iacturam, superstitum cultu ac recordatione, solari: quando difficile est, seni mihi, nonas contrahere familiaritates, apud exteros potissimum, atque in transmarinis regionibus; vbi, aut altum de nobis silentium est, aut nominis nostri tamquam barbarici, fastidium et auersatio. Ergo, Tuam ego nunc fidem, non eam quidem nuperam, implere, atque obtestor, vti, quod morte desideratissimi Bayeri, detractum mihi est, Tua id beneuolentia, et opportune sarcias, et vbertim compenses: non, quod ita mereatur Belius; sed vt sit, in illo Vestro theatro, cuius se amicitia soletur ac sustentet. Ego ceteroquin valeo, et quod est in vasto illo Hungarici operis molimine reliquum, adsidue lambo et recognosco, nam scriptio ipsa, consummata dudum est. Tres enim tomi, iam ante biennium prodiere, vt potuisset omnino, vltimus, iam exsudauisse praelum, nisi bibliopolae fides, quam decoxit fere, intercessisset. Pergo tamen iterum typos fatigare, augustali, optimi principis, Caroli VI. munificentia, tempestiue adiutus: vt spes mihi sit, surrecturo anno, volumen quartum, lucem publicam, adspecturum. Quod ab his studiis, ac praecipue, a publica muneris procuratione, residuum est, in praecipua quaedam historiae naturalis Hungaricae, momenta, cum cura exprimenda, colloco, vt Londinensi Scientiarum Societati, quae me in collegam adsciuit, quomodocunque satisfaciam. Franciscus Josephus Hahnius, episcopen, patrocinio Herbipolitani praesulis, indeptus, totum se suduxit[!], nostris istis studiis; neque ego memini, commentatum esse aliquid, in Stephanaeam illam inscriptionem. Sed et mihi, occasio defuit, simile quiddam edendi, inter cumulatissimas curas alias. Maturuit vero sub manu, liber singularis, De Re Rustica Hungariae, quem, quia vix vnquam lucem adspecturus est, Academiae vestrae, si id quidem pati velletis, adcurate exscriptum dedicarem: vt post Londinenses, et Berolinenses, et apud VOS

nominis Beliani memoria exstaret ad posteros. Vale, et si quid me, in hoc barbariei collimitio, siue Tute vis, siue, siue[!] amplissimus Vester ordo,[2] fac, vt de voluntate vestra, quam primum cognoscam. saltem id velim caue, ne diutius litteris Tuis caream. Pisonii apud Quados, pridie Idus Julii, Anno 1739.

780 Bél Mátyás Giovanni Jacopo Marignoninek
Pozsony, 1739. július 14.

Kéri egy Goldbachnak írt levél továbbítására. Pozsonyban nincs járvány.

Illustri VIRO Marignonio Viennam
Academiae Vindobonensium Mathematicorum Directori, Suo.

Respondeo, ad Goldbachi Petropolitani, communis nostri amici, eas litteras, quas Tuo nuper beneficio, indidem accepi: Voluit is, vt Tua porro beneuolentia vterer, ad se scripturus. quam equidem conditionem eo lubentius accepi, quo pluribus documentis cognitum habeo, fauere te musis meis, non minus, quam mihi ipsi. pro qua Tua bonitate, vti gratum Tibi animum semper adseruo; ita, maiorem in modum abs TE peto, vti epistolam hanc, commendatam Tibi, habere velis, curareque, vti, quam fieri potest citissime, Petropolim perferatur. Erit hoc Tui, de me bene meritis ad cumulandum. Vale optime, et caelo, sideribusque propitiis fruere. Nos valemus, morborum atque funerum, propemodum expertes. Iterum vale, et me in Tuis habere perge. Pisonii pridie Idus Julii anno 1739.

781 Bél Mátyás Farbaky Jánosnak
Pozsony, 1739. július 16.

Levelét három hónapos késéssel kapta meg. Kéri, hogy fiára ne panaszkodjék. Azt tanácsolja, hogy a járvány miatt ne térjen most haza. Inkább Altdorfban, mint Hallében tanuljon filozófiát. Fia Jénából peregrinálni indult. A pestis Pozsonyt kíméli.

Ad Johannem Farbaky, Theologiae studiosum Altdorffum

Male, cum epistola tua factum est; quod, cum XII. Martii exarata sit, exeunte demum Junio, ad me perferretur: vt adeo, nequiuerim petitioni tuae, maturate satisfacere. Iam ita habe: optare me, vt tandem, querelis, aduersus filium meum, finem facias; in me autem laudando, aut parcior sis, aut nullus. Satis ego, adolescenti, vitium, quod ei obiectas, atque grauiter, exprobraui; elicui dolorem, ac, quod credo, resipiscentiam. Ipsus autem, quantuluscunque sim, nihil patraui aliud, quam, quod a viro, sui haud ignaro, proficisci in commune, decuit. Quod ad destinationes Tuas adtinent, non suaserim, vti hac tempestate, difficili oppido, ac periculosissima, in Hungariam redeas: quippe, ob pestilentiae metum, seclusam ab Austria. Facilis descensus auerni; sed reuocare gradum. vt mala, quae nobis ingruunt, alia, silentio pretream. Melius, porro, feceris, si Altdorffi, philosophis te curabis adscribi; quam Halis, vbi, quod recordor, magno, honores illi, constant. Illud placet, sedem illic te destinare, et studiis, et, quas velleo[?], fortunis, amplissimis aliquando futuris. Idem, filius meus, de Jena constituit, vbi, ex litterata peregrinatione, ad quam se bono cum Deo accingit, sospes redierit. Ego valeo, et fungor adhuc, cum publici muneris partibus, sic satis vegetus; tum litteratis simul laboribus, qui sunt, in lambendum opus, illud refractarium, impendendi: cum interim, passim per patriam pestilentia adhuc saeuit. Pisoniensibus nobis, et aer salubris est, et corpora: morbi et funera fere

nulla. Faxit DEVS! perpetuo. Vale nostri memor. Pisonii, anno MDCCXXXIX. XVII. Calendarum Augusti.

782 Bél Mátyás Jakob Gottfried Böttichernek
Pozsony, 1739. július 23.

Három hónapja nem értesítették fia tanulmányairól, életéről. Kéri, írjon róla. Az ország belsejében dühöngő pestis Pozsonyt még nem érte el.

Clarissimo Viro, Jacobo Godofredo Bötticher, Halas
Scholarum Orphanotrophei Inspectori

Trimestre est, cum me de aduentu apud Vos filii mei certiorem fecisti. Quae Tua beneuolentia, eo mihi accidit gratior, quo magis, ab mea interest, et adolescentis, vt sciam, quid cum eo agatur. Ex eo tempore, quemadmodum se res eius habeant, quibus studiis, quamque diligenter occupatur, quales inierit vitae rationes, valeat, viuet, an mortuus sit, iuxta cum ignarissimis scio. Accedit, neminem esse, qui me, de his omnibus, doceat; tametsi, Venerabili Franckio, Knappio, et Mádaio, salutem pueri, tam diligenter commendauerim, vt in re vnice necessaria, nequiuerim diligentius. Id vero, quam me sollicitum reddat, adolescentis ingenium recolentem, ex facili intelligis. Eam ob rem, venio ad Te supplex, atque maiorem in modum rogo, ne graueris, primo quoque tempore, de vtraque pueri salute, ad me, id quod est, perscribere, atque prouidere beneuole, quantum eius in humana potestate situm est, ne quid tristis aut infausti, de eo audire cogar. Ad nos, quod adtinet, valemus adhuc, sumusque, et aere salubri, et corporibus vegeti; pestilentiae autem, quae Budam deposcit, et regionis interiora, prorsus expertes. Vale, Pisonii 1739. die 10. Calendarum Augusti.

783 Bél Mátyás Andreas Mohrnak
Pozsony, 1739. július 23.

Bocsánatot kér – körülményeire hivatkozva – a késői válaszért. Szerencsésnek tartja Mohrékat, hogy tudományokkal foglalkozhatnak. Örül, hogy Herrgott az osztrák császárok genealógiája után azok síremlékeivel foglalkozik. Szívesen segítene neki, de Albert síremléke Székesfehérvárott elpusztult. Fejér vármegye történetében írt erről; ha kéri, elküldi. Üdvözli Herrgottot.

Illustri Viro Andreae Mohr, Viennam
apud Cancellariam Aulico Caesaream Commentariensi.

Tarditatem in respondendo, meam, cum rerum praesentium habitus, tum res, quae me circumstant, aliae, facile apud Te, hominem comem, aequumque, excusabunt. Nimirum, auocamur, a iucundioribus studiis, ad tristissimas curas, cum, seu praesentia contuenmur[!], seu animis praecipimus futura. Istud est, quod e manibus fere mihi excussis vasta illa, de Hungaria, commentaria. Felices Vos, quibus propitio magis Apolline, in elegantissimas destinationes incumbere licet, cogereque inde fructus, cum aeternitate duraturos. quam equidem felicitatem, Venerando Marquardio, communi nostro amico, tam ingenue gratulor, quam qui maxime. qui, post genealogiam Austriacorum Principum, in liquidissima luce collocatam, pergit, eorum emortuales cryptas, atque monumenta, sagaci non minus, quam excelso, animo, et curis adsiduis eruderare.[1] Vtinam possem, pro eo, ac est voluntas amplissimum institutum, adiuuare! in lucris id meis, si quid mihi credis, deputarem. quod enim, de Alberti Austriaci, post soceri sui fata, regis Hungariae sepulchro et epitaphio rogas, irritum est, ac prorsus ἀδυνατον praestare: quando, reconditoria illa regum Hungariae, quae Albae Regiae constituerant, diuinissimi reges,

a Germanis primum contemerata, deleta demum a Turcis sunt, eum in modum, vt nemo sit mortalium, qui vel vestigium illud queat indicare, vbi aedes sacra steterit olim, qua sepulchra, atque monumenta ea continebantur. Questus sum, ea de re, in historia Albae Regalis, cum ex instituto, de regum his conditoriis, fuit agendum. quam commentariunculam, si habere volet noster, exscribam sane, et ad TE mittam proxime. TV interim, Venerabilem Virum, multa, verbis meis, salute imperti, eumque vt me, TVO more, amare pergat, exora. Vale, Pisonii 1739. X. Calendarum Augusti.

784 Bél Mátyás Kolinovics Gábornak
Pozsony, 1739. július 24.

A Notitia negyedik kötete készül. Legközelebb a tüzesvaspróbákról.

Belius, Kolinovichio suo
Salutem Plurimam Dicit.

Si vales, bene est, ego valeo, et mecum Urbs universa. Labores mei pergunt succedere. Tomus IV. excuditur iam. Ferrum candens[1] fervescet proxime. Plura neqve habeo, neqve vacat. Vale. Pisonij IX. Calendarum Augusti 1739.

[A margón:] Tomus IV. excuditur Belianus.

785 Bél Mátyás Johann Daniel Schöpflinnek
Pozsony, 1739. szeptember 10.

Fia, Károly András, akit korábbi levelében ajánlott, adja át neki ezt a levelet. Kéri, segítse őt, mint saját fiát.

Schöpflino Suo Salutem Dicit Belius. Argentoratum

Quem praesenti TIBI, ac postea Calendis Januarii,[1] per litteras commendaui, Carolum Andream, filium, ipsus hic est, qui has TIBI reddit, litteras meas, cernuus. Non puto necessarium esse, et, ad eum bonitati TVAE commendandum, argumenta conquiram: perscripsi ea, cum ad Tuas VII. Idus Julii respondebam,[2] quae si represseris TIBI in memoriam, ita accipies adolescentem, vt et ipse cognoscat, quantum bonitate valeas; et ego habeam, cur me totum in clientibus TVIS profitear. Quae studiorum eius sit ratio, iam antea cognouisti; sed neque TE latet mea tenuitas, qua sum, in impensa, qua opus habebit apud VOS, pro eo, ac diceret, administranda. Ergo, ad TVVM patrocinium confugio, velis ei, honestas dare occasiones, quibus, cum prodesse possit aliis, tum paupertati suae parare sustentacula, atque praesidia. Quod TE quidem eo facturum promptius confido, quo maiori cura ac securitate inculcaui homini, vti totum se arbitrio ac iussis TVIS permittat, ab ore TVO pendeat: dum existimaueris, idoneum fore, qui aut ipse ducat alios, aut sequatur inter peregrinos. Ei fini, necessarium putaui, vti, simul se TIBI intimauit, penitus ei retegas, quid eum facere velis; quas et vitae et studiorum rationes consectari; quibus, seu cauere, seu adhaerescere. Paucis dicam: PATREM EGO TE filii mei, SOLEMNI VSVS FORMVLA, ESSE VOLO AC IVBEO. Feliciter! Plura non cumulabo; istud impensius rogo, vti, quemadmodum ad VOS accesserit, quomodo se TIBI probauerit filius meus quidque de eo statueris, ad me quam primum perscribas. Ego, et vrbs nostra, cum vicinia, vniuersum valemus. Vale TV quoque decus nostrum. Pisonii 1739. IIII. Idus Septembris.

786 Bél Mátyás Johann Georg Walchnak
Pozsony, 1739. szeptember 10.

Kéri, hogy Strasbourgba menő fiát atyai intelmekkel lássa el, s ajánlja be egy ottani teológusnak. A terv szerint a fiú egy év után visszatér Jénába. Sorsáról akkor döntenek.

Summe Reuerendo Viro Johanni Georgio Walchio, Sacrae Theologiae Doctori,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Dudum est, VIR Summe! cum ad TE perscripseram, de filii mei, ad Argentoratenses, itinere. quod, quia, bono cum DEO, iam iam ingreditur; maiorem in modum petere abs TE volui, vti, in gentibus TVIS, de adolescente, meritis, hunc addas cumulum, cumque paternis monitionibus praemunias; ac si est Theologorum Argentinensium aliquis, quem cognitum forte habes, eundem illic, pro eo, ac habet necesse, commendes. Quia enim, perspecta sunt TIBI, et studia, et mores adolescentis; nemo facile fuerit, qui eum, seu monere efficacius putarit, seu bonis viris commendare impensius: quam id mihi de pietate TVA polliceor. Annum, in iter istud, destinatum habet. Tunc vero, si DEVS voluerit, et vixerimus, ad vos redibit iterum, in VESTRO sinu praestolaturus, quid de se statuerit, benignum numen. TIBI interim, VIR Summe, DEVS, per Christum, cummulatissime rependat, beneficia, in adolescentem collata. Vtinam eo res meae essent loco, vti, non habere modo dicereque; sed et agere TIBI possem gratias: nunc, in tanta hac mea tenuitate, et mille, quae nos circumstant, periculis, vicem meam, DEO, haud sine lacrumis, commendo. Vale, VIR OPTIME! nostrarum calamitatum, in precibus, memor. Pisonii, Anno 1739. IV. Idus Septembris.

[A külzeten:]
Summe Venerando Viro Johanni Georgio Walchio Sacrae Tehologiae Doctori et Professori Publico Ordinario, Fautori aestumatissimo Jenae.
[Pecséttel.]

787 Johann Daniel Schöpflin Bél Mátyásnak
[Strasbourg], 1739. szeptember?

Bél Károly András támogatását, segítését ígéri.

788 Zabler Illés Bél Mátyásnak
[Koppenhága?], 1739. október eleje?

Tartalmát nem ismerjük.

789 Friedrich Otto Mencke Bél Mátyásnak
[Lipcse], 1739. október eleje?

Tiltakozik a kéretlen küldemény (és számla) miatt.

790 Bél Mátyás Friedrich Otto Menckenek
Pozsony, 1739. október 8.

Sajnálja, hogy Straub könyvkereskedő a küldött Notitia-példányok miatt adósai közé sorolta; kéri, hogy ne fizessen neki. A császár udvari könyvtára terhére biztosítja az anyagiakat a további kötetek kiadásához. A negyedik kötet nyomdában van, a további három is kész már. Pozsonyban nincs járvány. 56 éves, halála esetén Károly András nevű fia adja ki művét.

Friderico Ottoni Menckenio Lipsiam
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Quo maiora sunt Tua, Vir Illustris, de studiis meis bene merita; eo impensius doleo, Straubii, hominis nullius fidei, ausus nefarios, quod Tuum nomen, toto orbe litterato venerandum, in suis debitoribus quos fere nullos habet, non modo nequiter retulerit; sed pretium etiam profecti a me doni, impudenter abs TE repetierit. Bibliopolarum est, nisi fallor, haec istiusmodi litteraria munera, eruditae Vestrae Societati offerre, vt merces suae innotescant apud omnes. Non exspectaui ego, redacti ad incitas hominis officium: ipse id praestandum putaui, ex iis ipsis exemplaribus, quae mihi in redhostimentum erant destinata. Ergo, ne diuinando quidem adsequor, quo iure, me, ne salutato quidem, tria illa volumina, in rationes suas inferre, Tibique molestiam, ausus sit creare. Improbo, decoctoris malignitatem hanc, Teque celeberrime Vir, amicorum decus! securum esse iubeo, atque impense abs Te peto, ne donationis hoc iure cedas, neue teruncium soluas, peruersissimo homini. Scribo ad eum, pro eo, ac meruit haec eius vafrities, eique simul malignitatem hanc, et sexcentos dolos alios, quos aduersus me, retroacto lustro, improbe commentus est, diligenter ac seuere exprobro. Vtinam nunquam, in bipedum nequissimi casses me induissem! Sed, ita sumus miseri eruditi, vt cum in condendis operibus litterariis, camerinam molestiarum exhaurire cogamur, vltimo, a bibliopolis nequissime omnium habeamur. Iam, spes se ostendit; nisi eam Straubii malitia, et labescens publice fides, interuertat denuo; fore, vt opus sensim continuetur: quando ea fuit Augusti Caesaris bonitas, vt nihil dubitarit, difficillimo isto tempore, partem, de dote bibliothecae suae detrahere, et Hungariae illae meae, vti lucem queat adspicere, liberaliter impertiri. Nunc Tomus IV. excuditur, nihilo inferior futurus prioribus. Superabunt postea Tomi III quos elaboratos habeo. Alioquin, si id Tua scire interest, equidem bene valeo, et cum vniuersa vrbe nostra, quae Dei est gratia, et corporis, et aeris salubritate perfruor. Faxit benignum numen, perenniter! Si tamen, somnus mihi, LVI. annum agenti, obrepserit; ita rationes operis totius subduxi, vt a filio, Carolo Andrea, qui nunc, post quadriennium academicum, litterariam, ad gentes exteras, peregrinationem suscepit, quod erit residuum, in publicum edi possit. quod ad TE, ea de caussa perscribo, quid lucubrationibus, multi, cum sumptus, tum operae, me forte mortuo, acciderit, quidque de iis sperandum sit, desperandumue. Iam vale, fautorum ocelle! amicorum decus! et, de Belio TVO, optima quaeque Tibi pollicebere. Iterum vale, meque in Tuorum numero habere, haud desine. Pisonii, in Quadis. Anno MDCCXXXVIIII. VIII. Idus Octobris.

791 Bél Mátyás Schwartz Gottfriednek
Pozsony, 1739. október 12.

Örül, hogy szerencsésen Halléba érkezett, jó volna személyesen beszélniük. A háború és a pestis réme fenyeget. A Notitia negyedik kötete nyomdában van, további három kötet és az index van még hátra. Halála esetén fiára bízza a megjelentetést. Szeretné, ha Schwartz segítené őt.

Clarissimo Viro Godofredo Schwartz Halas
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Quod ex Vlysseis, annuae peregrinationis erroribus eruditis, Halam vsque feliciter eluctatus es, Tibi gratulor mihi gaudeo; numen aeternum toto animo deprecatus, vti hanc Tibi sedem, felicem, et explicandis ingenii Tui dotibus, praestet idoneam. Vtinam nunc demum opportunitas se daret, Tecum, o bone! vel tridui, inter amicos doctosque sermones, extrahendi! caelum digito me tetigisse crederem. Ex quo enim musas nostras orbas reliquisti, nihil nobis eruditae consuetudinis fuit; quando, hos quidem, scriptillendi cupiditas; illos calumniandi illud, quod nosti, cacoethes; alios, nimia dignationis suae confidentia; totos occupat, an in transuersum rapit. Ergo, mussandum mihi est, cum reprobatis meis musis. quod eo facio diligentius, quo res, ac tempora, quae impendent, difficiliora esse inripiunt. Nam bello, pace necessaria profligato; pestilentiae virus, iam passim diditum, et vrbi nostrae adserpit propius, quae Dei est bonitas, intemeratae adhuc et morborum ignarae. Beatum te, qui calamitates has nostras, e longinquo prospicis. Hae vero sunt, quae me admonent, vitae caducae, quaeque suadent, vti mature lucubrationes meas, et vasa reliqua, conuulsis signis, adtentus colligam. Nimirum, vastum, quod irato, sicuti credo, Apolline, tametsi Caesare propitio, de Hungaria opus conscripsi, exactum iam est, vsque ad curas postremas: nunc Tomus IV. excuditur. Superabunt porro volumina III. cum exaggeratissimo indice. Singula haec, ita in fasciculos digessi, vt me, si Deus voluerit, de theatro hoc decedento, praesto futura sint omnia. Mandaui, operosissimarum lucubrationum curam, filio, meo. cui tamen, Te simul, amicorum decus! atque communis patriae ornamentum! adsciscendum putaui, vti coadunatis operis, consiliisque, postumos eos foetus, pro eo, ac rei dignitas poscit, quam sollicitissime curetis. Atque est mihi sane, in bonitate Tua, cum mirifica doctrina coniuncta, spes minime dubia, fore, vt ne refugias prouinciam, ad quam exornandam, non tam Belius TE tuus, quam patriae amor, inuitat. De his satis. Ego interim, nomen Tuum confidenter in procuratoribus postumorum meorum, testata fide referam. Ad filium meum Carolum venio. Quomodo se Tibi, vota mores studiaque hominis probauerint, quodque in eo desideres, aut putes emendandum, fac proxime, procul gratia ad me perscribas. *Reliqua.* Pisonii 1739. die 12. Octobris.

792 Johann Daniel Schöpflin Bél Mátyásnak
[Strasbourg], 1739. október–november?

Bél Károly András megérkezéséről, saját ügyeiről.

793 Bél Mátyás Zabler Illésnek
[Pozsony], 1739. október vége–november eleje?

Válaszol Zabler kérdéseire; Notitiáját küldi a dán királynak. Ír fiairól.

794 Bél Mátyás Zabler Illésnek
Pozsony, 1739. november 19.

Megismétli a három héttel korábbi levelében írtakat: akkor küldte a dán királynak Notitiája két kötetét. Részletesen ír Károly András nevű fiáról, annak peregrinációs útjáról. Kérdezi, nem lehetne-e Dániából valami támogatást kapni. Békében élnek, még itt-ott előfordul a járvány.

Illustri ac Generoso VIRO Eliae Zablero de Zabe-Ditz, Haffniam turmae Hungarorum equestris, apud Regem Daniae, duci.

Tertia nunc est hebdomas, cum litteras ad Te dedi, quibus duos operis mei Tomos, augustae formae, per excellentem Berkentenium, legatum Vestrum in aula Vindobonensi, ad Te, tua autem bonitate fretus, vti iussisti, ad Serenissimum Regem Daniae, bene ominatus, dimisi. Cum vero facile sit ad coniiciendum, diutius in itinere haesuram epistolam eam; non putaui committendum, quin has ad Te darem: vt partim de acceptis litteris tuis, interim fieres certior; partim intelligeres simul, quanti Tuum, erga me senem, amorem atque beneuolentiam, existimem. Respondi prioribus litteris, ad praecipua epistolae Tuae capita: nunc res meas, benignitati Tuae in primis commendas etiam atque etiam, volui. Nimirum, tres mihi filios, quod et nuper, amice ad Te perscripsi, Deus et natura, donauere: singulos, ad litterarum studia vnice factos. Horum natu maximus, Carolus Andreas, quadriennio academico, magna doctorum adprobatione expleto, iter in Galliam est ingressus; iamque Argentorati substitit, vt hieme elapsa, prosequatur porro, eruditam peregrinationem. Nosti vero, o bone! quam miseri nos Hungari, maxime, qui ecclessiae operamur, esse, viuere, et emori debeamus! et quae nos in posterum fata exspectent. Ergo, ita de filiis meis omnibus, cum DEO statui, vt carere possint patria, atque eam sibi comparare eruditionem, quae idonea esse possit, acquirendae, apud exteros, si non optimae, saltem non poenitendae fortunae. Huic fini, litterarium istud iter, Carolum iussi suscipere: vt Gallia peragrata, ad Batauos; huic, nisi paupertas eum retentauerit, ad Britannos, transeat, praesidia vbique solidae eruditionis sibi paraturus. Hoc rerum mearum et filii, XXIII. aetatis annum agentis, habitu, cogitare coepi, annon a Dania Vestra, auxilii quidpiam impetrari posset? Totum se filius meus, vna mecum, Vestrum profiteretur. Nam iis est iam nunc studiis, vt academicae, iuxta et ecclesiasticae cathedrae, pulchre suffecturum confidam; spero autem, ex peregrinatione, multo adparatius, suffecturum. Enim vero, apud Jenenses, Magistri titulo, non vt vulgo fit; sed ex merito ornatus,[1] academicas lectiones, haud sine audientium applausu, atque vtilitate, instituit. quod et Argentorati, nunc, bono cum Deo, factitat. Cum primis autem, ita et Altdorffi, et Jenae studuit, vt, si coelesti numini visum fuerit, academicum vitae genus, cum laude tueri possit: siue demum in Theologia, siue in Philosophia, siue in historia, ecclesiastica, ciuili et litteraria, siue denique in eloquentia, graeca et latina, docendi munus exornandum sit. Gallica et Italica, non secus, quam vernacula, et scribit, et loquitur. De vitae honestate, et morum elegantia, sedulitate item, et erga maiores, obsequio, vtraque academia, Altorffensis et Jenensis, quin et Argentoratensis, si id fuerit necessarium, testabuntur. Proinde, fac boni viri officium, desideratissime fili! et hunc meum, cum apud bonos omnes, tum apud Augustissimum Regem, de meliori commdendes. Forte, isthuc inflectet prudentissimi principis animum Deus, vt filium hunc meum, in suis vasallis, referat, et augustali sua munificentia, doctam hanc eius peregrinationem, adtinet. Si opus fuerit supplici libello, non defuturus sum, quin et hunc, te patrocinante, submittam. En! amicissime Zablere! de Belio Tuo, et huius posteris, bene merendi, occasionem! qua ita vtero, quemadmodum pietas tua poscit; meque quid seu sperandum, seu desperandum sit, proxime condoce. Quando Tu cares filiis, meos istos, paterno amore ac prouidentia, prosequere. Quod ad reliqua adtinet, fruimur iam pace, sed magna parte Pestilentia tamen, passim grassatur adhuc. Nos, et aere fruimur salubri, et corporibus. Vale optime, et a meis, cum vxore salutatus, viue. Pisonii 1739. die 19. Nouembris.

795 Bél Mátyás Johann Georg Walchnak
Pozsony, 1739. december 1.

Köszöni, hogy három évig istápolta fiát, aki peregrinációját befejezve visszatér hozzájuk. Ő nem akarja a sok rossz közé hazakényszeríteni. Pozsonyban nincsen pestis, a közeli Nagyszombatban igen.

Excellentissimo, Celeberrimoque Viro Johanni Georgio Walchio,
Sacrae Theologiae Doctori et Professori Publico Ordinario
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Maiora sunt TVA, de me, et filio meo, merita, quam quibus, ne dicam, reddendis, sed ne praedicandis quidem, sufficiam. Neque enim satis putauisti, toto eum triennio, intra velum admittere, eique, in pernoscenda theologia, facem praeferre; nisi, egregio ornatum testimonio, e musarum Vestrarum contubernio decedentem, bonis omnibus commendares: mihi autem, gratulareris, de adolescente, non plane degenere. Ita faciat numen, quemadmodum, et voues, et animo praesagis. Ego certe, quidquid in eum beneficiorum contulisti, in me id omne, collatum, non profiteor tantum; sed palam etiam praedico: ipse vero, tum bonitatis eius TVAE, memoriam ponet, cum vitam finiet. Iam, apud Argentinenses, id agit, vt, et studia, ad quae incubuit apud VOS, reddat exaggeratiora, et ad iter litteratum, bono cum DEO, apud Gallos, et Batauos, cum fructu instituendum, se paret. Eum proinde, precibus TVIS, et fauori paterno, eo commendo diligentius, quo firmius apud animum statuit, redux a peregrinatione, apud VOS, fortunam sibi propitiam, honestis quibusque actibus, conciliare. Enim vero, vti ad patrios lares redeat, auctor ei nequeo esse, in tanta malorum, quae nos partim vrgent iam, partim exspectant adhuc, multitudine, et varietate. Alioquin, Pisonienses nos, et tota circum vicinia, et corporis, et aeris salubritate, fruimur hucusque; haud tamen sine metu contagionis, quae Tyrnauiam, sex horarum itinere, a nobis disiunctam, toto semestri misere adflixit. quod vnum, calamitatis satis est. DEVS meliora! et me, TVO illo more, in TVIS habere perge! Pisonii MDCCXXXIX. Calendis Decembribus.

[Borítékon:]
Excellentissimo, Celeberrimoque Viro Johanni Georgio Walchio, Sacrae Theologiae Doctori, Professori Publico Ordinario, Patrono aestumatissimo Jenae.
[Pecséttel.]

796 Bél Mátyás Johann Daniel Schöpflinnek
Pozsony, 1739. december 23.

Két levelére válaszol. Köszöni segítségét, elmondja, mi volt a terve fiával. A jelen viszonyok között nem kívánja hazatértét, kéri pártfogásba vételét. Küldeni fogja az Adparatus ötödik, tüzesvaspróbákról szóló darabját. A tervezett sorozat, úgy tűnik, kikerül kezéből. Kérdezi a magyar koronáról.

Johanni Danieli Schöpflino Suo Argentinam
Salutem Plurimam Dicit.

Geminas abs TE litteras habeo; alteras, quibus, nullum non beneuolentiae genus, filio meo, pollicebaris; alteras, quae eius apud Te aduentum, nunciauere. Vtrisque, pro eo, ac decet, respondissem dudum, nisi officii hanc testificationem, supressae alicubi filii mei, epistolae, retardauissent. Postea quam enim, ex posterioribus TVIS, qua in iuuenem sis voluntate, abunde cognoui, exspectandum rebar, quod et ipsus ille, de suis destinationibus, scripturus sit. Et Tuam quidem pietatem, ac prouidentiam, qua es in filium, non gratus modo exosculor, sed cernuus etiam veneror simulque inducet, vt aperte et ex vero apud TE profitear, quid de homine, iam annum aetatis XXIII, ingresso. bono cum Deo, statuerim olim, et adhuc statuem. Quatuor ei annos academicos, cum idoneis sumtibus, praestitui consulto. Hos, quia feliciter, neque vti testatum accepi, ignaue exegit; annum addidi quintum, ad iter litterarium, per Galliam et Batauos, cum fructu suscipiendum. Huic fini, TE, cum mecum esses, et suadente, et inuitante, ad VOS missus est, vt isthic, Tuis praemunitus praeceptis, et commendatione, siue ipsius auspicis, siue in honesto aliorum comitatu, Lutetiam vestram, et illic, ex doctorum sermonibus possit

proficere. Non ergo tunc, id mihi propositum habui, vt futurae vitae stationem, in vicinia vestra quaeritaret, sed vt melior doctiorque, ex erudita hac peregrinatione fieret: praestolaturus demum, a benignissimo numine, vbi opella, in ecclesia, vel in academia, vti vellet. Et persisto adhuc in eadem sententia, eo firmius, quo deteriora apud nos in dies fiunt omnia. Quemadmodum ergo, mirificam TVAM bonitatem, cum erga me, tum erga filium, maximi facio; ita, maiorem in modum abs TE peto, vti studia resque adolescentis, porro Tibi habeas quam cumulatissima. Poteris eum, sicuti passim apud principes, gratia vales, de meliori intimare; ita tamen, vt TE patrocinante, doctum illud iter, siue sua impensa, siue, qua aliorum ephorus, et inire queat, et propitio numine, absoluere; atque demum, vbi se dederit occasio, in publicum prodire. Vtinam melioribus frueremur temporibus, saltem spes superaret, reparatum iri in melius, ipse ego, opera eius, domi, et pro cathedra, et in museo, magno meo commodo, vti possem; at enim, malo, hac mea opportunitate carere, quam infortunam adolescentis, hoc rerum habitu esse iniurius. Nos, enim vero, sexcentae cruces, et nulla non malorum caterua, exspectant eminus. Haec, de fingenda filii mei fortuna, quae, vt singula, succedant, ex animi sententia, DEVM exoro; Te autem, per nostram vicissitudinem, tam diligenter rogito, vt nequeam diligentius. Ad reliqua epistolae Tuae capita venio, Teque primo statim loco, felicem praedico, quod Caesari nostro tam sis gratiosus, vt dignum TE iudicarit, de cuius collo, imago sua penderet, radiaret. Tantum est nimirum, apud sapientissimum principem, virtutis pretium! Ad me, quod adtinet, valeo adhuc, et in hoc meo pistrino, et vires inaniter perdo, et operam. Ad adparatum meum, membrum V. de iudicio ferri candentis, accessit. quod, vt accipias, diligenter curabo. Sed possumne reliqua, quae sunt in cimeliis, luce donare, vehementer dubito. Certe, collectio scriptorum Hungarorum, quae ad XII. volumina excretura fuit, fere elisa mihi e manibus est. Quid vero portentosa[?] illa Tua quaestio? de Corona Hungarica. Est eadem illa, qua redimitus fuit Sanctus Stephanus. Hic, ne somniare quidem aliter licet; sicuti apud VOS, ni fallor, de ampulla Remensi.[1] Tu, quid sentias, fac vt resciam. Vale, et nos Te amare, litteris testabere. Pisonii 1739. die X. Calendarum Januarii.

797 Bél Mátyás Kolinovics Gábornak
Pozsony, 1739. december 31.

A nagyszombati csodákról, Kolinovics atyjának haláláról, a Notitia negyedik kötetének szedéséről. A tüzesvaspróbákról írtak előszóra várnak.

Belius, Gabrieli Kolinovics
Salutem Plurimam Dicit.

Miracula de qvibus scribis, sibi habeant Qvartillae Tyrnavienses.[1] Nobis, Auctor verorum Miraculorum Deus calamitosissimo hoc tempore sit propitius. Qvod Parens tuus mortem oppetijt, tempestive qvia apud grandaevum accidit. Ego tibi cum haereditate reliqva eius longaevitatem voveo. Studia nec lentis auctibus ob malignitatem retenta, qvae nos circumstant, proficiunt. Tomus IV. ad tria alphabetha nondum increvit. Ferrum candens Praefationem expectat.[2] Tu bene, et nostri memor age. Vale Pisonij Pridie Calendarum Januarii 1739.
[A margón:]
Quartillae Tyrnavienses – Obitus Genitoris Gabrielis – Excusio Tomi IV. progreditur.

798 Bél Károly András Bél Mátyásnak
[Strasbourg], 1740. év eleje?

Tanulmányairól számol be atyjának, anyagi ügyeiről tájékoztatja.

799 Johann Georg Walch Bél Mátyásnak
[Jena], 1740. január 18.

Bél Károly András tanulmányairól.

800 Bél Mátyás Johann Georg Walchnak
Pozsony, 1740. január 23.

Resler Keresztélyt ajánlja, ennek rövid jellemzésével.

Excellentissimo VIRO Johanni Georgio Walchio, Sacrae Theologiae Doctori
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quas ad TE, calendis Decembris dedi,[1] gratiarum actoriae fuerunt, quibus, TVA, quae in filium meum contulisti, beneficia, pro eo, ac decuit, recolui. Iam, nouas TIBI preces admoueo, vti adolescentem, qui has reddit, Christianum Resler, tuo more, hoc est, paterne accipias. Est is, honesto apud nos loco natus, educatus liberaliter. Neque in eo, ab infantia quidquam aduerti, quod bonae menti contraiuisset vnquam. In Gymnasio nostro, ita, et modestiam, et diligentiam, publice adprobauit omnibus, vt dignum censuerim, quem TIBI, omnium diligentissime, commendarem. Et, quia est submisso, bene feceris, si identidem, excitaueris hominem, ne se ingenio suo permittat; quod non capax modo eruditionis futurum esse confido; sed idoneum etiam, Ecclesiis nostris, nisi inciderit in horum commercia, qui pietatem quaestui habent. Quemadmodum valeamus, et quomodo se habeant res nostrae reliquae, ex adolescente, condisces. Vale, VIR Celeberrime! et mihi, meisque faue. Pisonii, Anno MDCCXL. X. Calendas Februarii.

[Borítékon:]
Excellentissimo, Celeberrimoque, Viro, Johanni Georgio Walchio, Sacrae Theologiae Doctori, Professori Publico Ordinario, Patrono aestumatissimo Jenae.
[Pecséttel.]

801 Johann Daniel Schöpflin Bél Mátyásnak
Strasbourg, 1740. január 31.

Dicséri fiát. Költség nélkül tanulhat, ajánlja majd a párizsiaknak. A magyar koronát Pipin idejére tette. Örül, hogy a Notitia kedvezően halad. Kérdezi, van-e már a magyar történetírók köteteinek kiadója. Azt tanácsolja, hogy csak a rövidebb munkákat gyűjtse kötetekbe.

Responsio.
Belio Salutem Dicit Schoepflinus. Pisonium

Egregie versatus est filius tuus, in philosophicis litteris, ex genio illius, in qua versatus est, academiae, vbi elegantioribus studiis, minor honos, praestatur. Placent ei iam musae nostrae,

quibus ille perlitare vt posset, optat vehementer. Satisfeci desiderio eius, et obtuli ei hospitium atque *conuictum meum, quibus ille, absque vlla impensa vtetur. Ita felicius anno proximo,* litterarium suum ingressurus est iter. Dabo ei tum litteras, ad amicos Lutetienses. Coronae Hungaricae αὐδεντία si non firmiore stat talo, quam ampullae Rhenesis, stat infirma, ex ipsa Gallorum doctiorum *sententia. Ipse, in publica quadam diatriba, eiusdem antiquitatem,* ad Pipini tempora deieci.[1] Operis Tui vastissimi doctissimique progressus felices, ex animo tibi gratulor, et rei publicae litterariae. Num tibi iam obtigit aliquis, qui Scriptorum rerum Hungaricarum volumina, suis impensis impressurus est? facilius inuenies, si omissis, maximae molis operibus, minora tantum, aliquot tomis digereres, quia plerumque sunt rariora.[2] Vale, vir doctissime! et me, quod facis ama. Argentorati, pridie Calendarum Februarii MDCCXL.

802 Bél Mátyás Burgstaller János Kristófnak
Pozsony, 1740. február 19.

Mint a Notitia privilegizált kiadója öt évre engedélyezi Bél Burgstallernek, hogy Pozsony vármegye térképét sajátjaként kiadja, ajándékként osztogassa, de nem árusíthatja és minden száz példányból tízet Bélnek tartozik átadni.

NOS, CAESAREO REGIA GRATIA, HUNGARIAE NOVAE AVCTOR notum facimus tenore praesentium, quibus expedit vniuersis: Quod NOS, attentis, et maturo judicio pensitatis, charitatibus, amicitiis, affectionibus et sinceritatibus incomparabilibus, Illustris et Egregii Viri, JOHANNIS CHRISTOPHORI BVRGSTALLER, Liberae Regiaeque Ciuitatis Posoniensis, emeriti Judicis et Consulis, Amici NOBIS propensi, quibus Ille, jam inde a longo tempore, in variis occasionibus ac circumstantiis, erga NOS incessanter ferebatur; de condigna quadam recompensatione, vehementer solliciti, qua, honorifice memorato JOHANNI CHRISTOPHORO BVRGSTALLERO, possemus cum effectu gratificari: conuenientius virtutis EJUS redhostimentum haud inuenerimus; quam vt EI, tamquam delineandarum Chartarum Geographicarum eximio Artifici,[1] et industrioso Designatori, ex plenitudine priuilegialis gratiae, ab Augustissimo Caesare et Rege, CAROLO VI. clementissime nobis concessae,[2] *Mappam Comitatus Posoniensis Chorographicam,*[3] in forma minori delineandam, excudendam, et gratuito, summis, imis et medioxumis, patronis, clientibus et amicis, donandam, praesentandam et offerendam, nullatenus autem diuendendam, concederemus, daremus et permitteremus: Sicuti etiam maturo consilio, ad *Quinquennium,* concedimus, damus et permittimus; vt praementionatus JOHANNES CHRISTOPHORVS BVRGSTALLERVS, amicus NOBIS sincere addictus, modo et in conformitate superius indicata, praedictam Mappam, tamquam SVAM, delineare, aeri incidere, excudere, et, cuicunque libuerit, donare, dare, praesentare, nequaquam tamen vendere, possit ac valeat: Ea cum expressa conditione, vt in testimonium suae erga NOS gratitudinis, ex singulis excusarum Mapparum Centuriis, Decimas NOBIS, aut haeredibus nostris, dependere debeat ac teneatur. In cujus rei majorem Firmitudinem, praesentes, Impetrandi extra dare, easque Sigilli Nostri, quo vtimur munimine, confirmare voluimus. Datum ex Museo nostro, in suburbio Posoniensi, A. C. MDCCXL. Die Beatae SVSANNAE hoc est, XIX. Februarii.

803 Bél Mátyás Johann Daniel Schöpflinnek
Pozsony, 1740. február 19.

Örül, hogy fiát magánál tartotta. A magyar koronáról írva szerencsésnek tartja, hogy ők saját koronázási ékszereiket

tudományosan vizsgálhatják. A magyar történetírókat osztályokra bontva nyomtatásra kiosztaná a könyvkiadók közt, ha lehetne. Ő maga művelt magyarokkal dolgozna. Kéri, segítsen költségeket viselő személyek felkutatásában.

Celeberrimo Schoepflino Argentoratum
Salutem Plurimam Dicit Belius.

Ita bonitatem tuam, qua filium meum prosequeris, numen caeleste remuneretur, quemadmodum id pietas Tua, meretur, ego autem apud Deum adsidem: deprecabor. Sapienter profecto, cum rationes studiorum adolescentis, tum destinationes meas subduxisti, Optime Schoepfline! quando retentandum statuisti tantisper, dum ad iter litteratum, cum fructu ineundum, maturescat; atque insigne hoc beneficium maiore alio, cumulasti; cum inter familiares Tuos relatum, atque domo et conuictu acceptum, iam intra velum, ex ingenio tuo informas. Vtinam ille, propensae huic voluntati Tuae, ita respondeat, quemadmodum fert nostra vtriusque exspectatio. quod futurum sane, in tanta Tua, pro et sollicitudine, et adolescentis ad discendum cupiditate, vnice confido. Scribo ad eum, vti hoc Tuo patrocinio, eo vtatur adtentius, quo magis animo praecipio, magnam felicitatis suae partem, ex rite collocato beneficio isthoc, pendere. Nihil iam de diademate nostro addo, quod disputatio haec, plena apud nos periculi est.[1] Beatos vos, quibus licet, vel ipsa vestra palladia, cum ratione examinare, atque laudem inde referre, liberalis et subacti iudicii. De scriptoribus Hungariae. quos edi percuperem, proxime plura. Possent ii, in varias classes dispesci, atque inter plures bibliopolas, ad excudendum distribui: modo essent, qui vellent, sine fraude, vtilissimas orbi litterato, destinationes, sustentare. Tunc enim, resumerem animum et adscitis in laboris societatem, doctis quibusdam Hungaris, efficerem breui, vt operarum fieri posset initium. Fac age, desideratissime Schoepfline! et prouidentiam omnem adhibe, ne homines nobis desint, impensam facturi.[2] Enim vero, festinat vita, mors exspectat: vtraque autem, vetat longas spes inchoare. Ceteroquin, nos valemus, Tu, vti valeas, cura diligenter, et cum me, Tuo more ama, tum filium meum, tamquam qui Tuus sit, pro eo finge, ac Tibi placet, et adolescentis fert ingenium. Iterum vale, Pisonii MDCCXL. XII. Calendarum Martii.

804 Bél Mátyás Bél Károly Andrásnak
[Pozsony], 1740. február 19.

Atyai kívánalmak.

805 Bél Mátyás Johann Georg Walchnak
Pozsony, 1740. február 29.

Január 18-i levelét csak most kapta meg. Fia Jénából írt, hitelezőinek nevét azonban nem közölte. Strasbourgból még nem írt. Raytzy sebészt most Baranyi által kifizeti. Kéri, Melius tanácsosnak adja át a mellékelt 25 ezüstöt. Rendkívül hideg a tél, a pestistől való félelem még nem múlt el, a gabona drága.

Summe Venerando VIRO Johanni Georgio Walchio, Doctori
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quas ad me XVIII. Januarii exarasti, heri mihi sunt redditae, ob popularium meorum tarditatem. Ita pietatem TVAM remuneretur Deus, quemadmodum benignitatem eius deprecor. De suis ille meus debitis, Jenae adhuc ad me scripserat, sed nomina, quibus tenebatur, non designauit; nunc autem Argentorati, plane silet: vt habeam, cur TIBI gratum animum tester, Raytzio chirurgo, per Baranyium,[1] nunc fiet satis; consiliario autem aulico Domino Melio; parce audaciae; per Te, quod suum est; habitis gratiis, numis rhenensibus XXV. reddentibus. quod

quidem sane fecissem, si TVAE hae litterae aduolassent maturius. Nos heic valemus; vtimur tamen hieme, post hominum memoriam, asperrima. Pestilentiae, per viciniam nostram cessat metus; non item caritatis annonae. Vale, vir Celeberrime, et me porro beneuolentia TVA complecti perge. Pisonii anno MDCCXL. pridie Calendarum Martii.
[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Jean Georg Walch Docteur et Professeur de Theologie etc. à Jena.
Nebst fl. 25.– Silber Geldes.

806 Jakob Gottfried Bötticher Bél Mátyásnak
Halle, 1740. augusztus 6.

Küldi a Bél fiára fordított féléves kiadási kimutatást. Felsőbb iskolába való engedéséről ír.

Viro plurimum Reuerendo, Fautori in paucis aestimando Hala
salutem dicit Jacobus Gottfredus Bötticher.

Accipis hic, Vir venerande, expensarum, quas pro filio adhuc nobis praesente, per semestre anni spatium feci, confectas rationes.[1] Dabis aliquid filio, ipsiusque aetati, si Tibi sumptus nimis forsan aucti esse videantur. Vestes et nouae, et quas curauit reficiendas, magnam impensarum constituunt partem. Et lubentius, vt mihi quidem videtur, illas suppeditabis, si certiorem te facere debeo; ipsius hucusque vitam ita fuisse comparatam, vt nihil ab ipso sit patratum, quid ignominiae, nihil auditum, quod mali rumoris notam ipsi inusserit. Assiduus Praeceptorum, quantum quidem per morbum, quo aliquandiu laborauit, licuit, fuit auditor, resque suas domi ita gessit, vt omnes exulauerint querelae. Si, quo coepit, pergit decurrere et studiorum et conuersationis tramite, profectus studiorum faciet in dies maiores, eorumque fructus aliquando colliget vberrimos. Scholam meditatur altiorem. Si animus ipsius lubricus, atque ad euagandum pronus a prauis sodalibus ne in peruersum rapiatur satis praemuniri potest, vt ipsi geras, dissuadere non possum. Faxit Deus ter Optimus Maximus, vt salutis suae curandae ipse memor, euitata tortuosa inque calamitatum barathrum ducente, viam eligat, quae recta est, et cuius finis est corona aeterna!

Die 6. Augusti 1740.

807 Bél Mátyás Sigmund Jakob Gottfried Böttichernek
Pozsony, 1740. augusztus 19.

Fia felsőbb tanulmányainak tervét, a Bötticher által írtakból megerősítve, helyesli. Mivel orvosi tanulmányokat akar folytatni, úgy döntött, hogy két évig teológiát is hallgasson, Schwartz Gottfrieddel együtt Baumgartnernél lakjon, s ugyanazon asztalnál étkezzék. Pénzt küld.

Venerando atque Clarissimo Viro Jacobo Godofredo Bötticher Halam
Gratiam, Misericordiam, Pacem dicit Matthias Belius.

Cum maxime de filio meo, alumno Vestro, sollicitus eram, Tuae mihi reddebantur, quas laureatis, quibusque litteris, contra cariores habeo. Faxit coeleste numen, vti, quam ingressus est ille virtutis viam, ita decurrat, quemadmodum vtraque eius salus deposcit. Trimestre propemodum est, cum preces mihi coepit admouere, saepius postea repetitas, vellem se in altiores scholas dimittere. Non plane denegaui adsensionem; sed tum demum adfirmandam penitus, quumquae sit Vestra sententia, intellexero. Quod, quia nunc, nondum rogatus a me, et sponte TVA facis, et opportuna; ita existimo, haud sine diuino numine rem omnem fieri. Interea, egi

cum Clarissimo Magistro Schwartzio, ciue meo, qui nunc in Vestra academia sui documenta coepit exhibere, vti, pro sua erga me voluntate, et in obseruandis iuniorum moribus grauitate, curam νεοθύτου huius, susciperet quam adtentissimam. Ac, qua est bonitate, pollicitus eam est, non liberaliter minus, quam magna cum sollicitudine. Proinde, ita, quod Deus bene vertat, statui; posse bono illi meo, Schwatzium volo, filium meum, scholis academicis initiandum, iis legibus tradi, quibus id, vti fiat, fuse, mense superiori perscripsi. Nempe, quia medicinae totum se vult permittere, studio, quod in consanguineo meo, dolenter, factum esse video, oppido lubrico; ita statui, vt, cum salutatis artis praeceptis, Theologiae culturam, toto biennio, coniungeret; iisdem in aedibus cum Schwartzio meo ageret, eadem mensa, idque apud Venerabilem Baumgartnerum, vteretur. Reliqua hic recolere, prolixum foret, cum virum optimum id coram facturum sperem. Haec cum ita iam sint, maiorem in modum abs TE, fautorum ocelle, peto, velis adolescentem, et per TE, et per alios grauissimis monitis instruere; ne, quod ego vnice veritus fui, semper, prauis se permittat sodalitatibus. Reliqua, indoles hominis, quam nostis optime, suppeditabit; ego vero, sic accipiam, quemadmodum soleo, hoc est, animo longe gratissimo. Eadem mente, aes quoque; quod eius caussa profudistis, imperialium 45. mitto, aliis 20 additis, ne vobis porro sit oneri. Deus addat singulis incrementum. Vale in Domino. Pisonii Anno 1740. die 19. Augusti.

808 Bél Mátyás Sigmund Jakob Baumgartnernek
Pozsony, 1740. augusztus 22.

Fiát másfél éve küldte a hallei nevelőintézetbe. Most úgy határozott, hogy átküldi az egyetemre. Szeretné, ha Baumgartner házában, szeme előtt, Schwartz Gottfried felügyelete alatt lakna. Az orvosi tanulmányok mellett két évig Baumgartner teológiai előadásait is hallgassa, görög nyelvet és filozófiát tanuljon. Kéri számára Baumgartner atyai gondoskodását.

Summe Reuerende Vir
Fautor Aestumatissime!

Halam ad Baumgartnerum
Sacrae Theologiae Doctorem

Sesqui annus est, cum medium natu filium, Johannem Theophilum, scholis orphanotrophei VESTRI, pro eo, ac necesse fuit, intimaui. Acceptus illic a praefectis est, non minus liberaliter, quam paterne, habitusque, sicuti rogaueram, adstrictius. Nam ita est omnino adolescentis ingenium, vt liberaliter quidem; sed asperius simul haberi debuerit: quemadmodum nempe documenta sui, ex lubricae aetatis indole, in partem vtramque exhibebat. Nunc, quia magistris ipsis confitentibus, eos in elegantiorum litterarum studiis profectus fecit, qui sunt acedemicis scholis idonei; statui, bono cum DEO, exemtum ex triuio adolescentem, in academiam transferre; atque bonitati VESTRAE eo sollicitius insinuare, quo magis curatiusque prouidendum mihi est, ne suo cortice natet, homo, sui adhuc impotens. Atque istud est VIR excellentissime! cur TE, nulla adhuc officii testificatione TIBI cognitus, supplex compellem. Caperem nimirum, vti in aedibus Tuis habitaret, TECUMque, inspectante Clarissimo Schwartzio, ciue meo discumberet; TVISque adeo sub oculis perpetuo versaretur. Animum ille ad studia medica adiecit: nempe contra eo; constitui tamen, vti toto biennio, cum artis salutaris praeceptis, theologiae simul partes summe necessarias, TE praelegente, quam diligentissime audiat, et ad formandam ex praescripto voluntatis diuinae, vitam, caelesti vsus gratia, transferat: nollem enim, vti religione simul fieret medicus. Quod ab his acroasibus, temporis habebit residuum, monstrante Amplissimo Schultzio, amico meo veterano; Clarissimo item Schwartzio; partim ad graecae linguae studia, partim ad philosophicas auditiunculas, cum fructu transferret. Proinde, tam vehementer abs TE virorum optime, peto, vt in re, cum ad tranquillitatem conscientiae meae, tum ad salutem filii adolescentis adtinente, nequeam vehementius; velis pro Tua in Deum, ac

homines pietate, meum hunc in TVIS recensere, et non conuictu modo Tuo; sed cura simul paterna, ad eum modum accipere, vti habeamus vterque, quod per TE in nos profectum, Deo aeternum in acceptis feramus. Supersedeo preces cumulare, ne bonitati TVAE videar diffidere. Istud fore confido, vti cum excellentissimo Schultzio, nostroque Schwartzio, rationes studiorum adolescentis, rite subducas, quodque maxime credideris necessarium, ei cum auctoritate praescribas. Et quia has TIBI ipsus traditurus est, fac vt animum eius percellas et lucreris, atque iis monitionibus praemunias, quae sub ipsum vitae academicae aditum, in primis, aetati eius lubricae, sunt necessariae. Vale in Domino, et, si nimium TIBI videbor confidens, ac prolixus parce, qui sum, dum viuo

Summe Reuerendi nominis TVI

Pisonii, Anno
1740. XI. Kalendarum Septembris.

Obseruantissimus
Matthias Belius

809 Bél Mátyás Johann Heinrich Schultznak
Pozsony, 1740. augusztus 22.

Drieschtől megkapta a lepecsételt zacskócskát. Vején, a bécsi Schröckhön át elküldte Schultznak. Fiát a hallei nevelőintézetből az egyetemre akarja küldeni. Az első években teológiát és görögöt is tanuljon. Kéri, hogy segítse tanulmányaiban és életvitelében.

Celeberrime excellentissimeque Vir
Fautor aestumatissime!

Halam ad Dominum
Schultzium

Duplex mihi ad TE scribendi caussa est, officii testificandi altera, altera necessitatis domesticae. Atque illic quidem significandum Tibi putaui Drieschium nostrum, capsulam, mihi nuper tradidisse, aere vetusto offertam, probeque obsignatam. Dimisi eam ad TE, per generum meum Johannem Wolfgangum Schröckh, eximium apud Vindobonensem mercatorem; hic ad Lipsienses sine mora curauit; vt sperem iam in manibus Tuis esse. Ad meam ipsius necessitatem quod adtinet, isthoc est. Habeo in orphanothrophaeo vestrate, filium natu medium, Johannem Theophilum. Jam in eo sum, vt triuio relicto vestras bono cum Deo scholas adeat. Hic vero, in primis rogandus mihi es, vti Tuo eum patrocinio, cura, et si dignum se praebuerit, amore simul complecti velis. Quia enim medicinae studiis se totum permisit; ita existimo, non posse me rationibus suis, exquisitius consulere, quam si eum bonitate Tuae commendauero. Addet ille primis annis, artis salutaris praeceptis, Theologiae ea capita, quae sunt ad formandum christianum necessaria: qua de re fuse ad Venerabilem Baumgartnerum perscripsi. Reliqua, quae ad medicinam adtinent, graecam item litteraturam, ad[!] Tuo consilio, auctoritateque pendere cuperem. Quapropter, maiorem in modum abs Te peto, velis adolescentem intra velum admittere; et quia aetatis immaturae est, non studiis modo eius adtendere; sed vitae in primis, ne quoquo modo hanc contaminet. Adtendet ei praecipue in aedibus et conuictu Baumgartneri Clarissimus Schwartzius, ciuis meus. Parces vero, homini nullis Tibi officiis cognito, quod has Tibi preces, ausus sim admouere. Tres mihi sunt filii, at nullius caussa, tanta me sollicitudo distinet, quam huius, quem Tibi penitus intimo. Dabis ergo precibus meis locum, et de me ita Tibi persuadebis, in hominem gratum beneficium Te collaturum. Vale et mihi meoque huic faue. Pisonii Anno MDCCXL. XI. Kalendarum Septembris.

810 Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának
Pozsony, 1740. szeptember

Hont vármegye leírásának revízióját kéri.

Excelsa Cancellaria,
Domini Domini longe Gratiosissimi!

Praesentem Comitatus Honthensis Descriptionem, omni, qua licuit diligentia, elaboratam, obligationi meae satisfacturus, eo fine Excelsae Cancellariae, Dominis Dominis longe Gratiosissimis, insinuandam volui, ac debui; ut eundem hunc laborem meum benigne revidere, censere, et pro sapienti suo judicio, adprobatum ad me remittere haud dedignaretur. Dedi operam, ne contra Excelsae Cancellariae aequissima principia, vel in minimo, quantum sciam, impingerem: id quod in eam me spem vocat, fore, ut, eo benigniorum censuram experiar, lucubrationemque hanc meam eo tempestivius recipiam.

Quam incomparabilem, et expertum toties favorem, atque Patrocinium, more meo, grato semper animo prosequi, dum vivam, haud intermittam, qui sum et emorior

Excelsae Cancellariae,
Dominorum Dominorum longe Gratiosissimorum,

cliens obsequentissimus
Matthias Belius mp.

811 A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak
Bécs, 1740. szeptember 19.

Hont vármegye leírásának revíziója során talált kifogások.

Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Cancellariae Regiae Hungarico-Aulicae Nomine, Discreto Viro Matthiae Beel hisce intimandum; Partem Operis Ejusdem Geographico-Historici, Comitatum Honthensem in se continentem, per Censores eatenus ordinatos, in accuratam revisionem sumptam fuisse, illamque ea Lege et cum modificatione atque observatione tali, ut nempe Paragraphus 25. folio 110. contentus Puncta Pacificationis seu Tractatus Schemnicziensis per gloriosae memoriae Imperatorem et Regem Hungariae Leopoldum cum Rakoczianis Asseclis, sub novissimis intestinis Regni Motibus instituti in se complectens, ex integro exmittatur, et in Cathalogo Vice Comitum in Foliis 38. et 39 connotatorum loco Lazaris Pasta Lazarus Paska de Palásth apponatur, approbatam exstitisse. Quod quidem opus Eidem Authori praemissum in finem ut nempe Is, praetactum Paragraphum exmittere et cassare noverit, remittitur. Cui in reliquo Cancellaria haec Regia Hungarico-Aulica manet benevola et addicta.

Per Eandem Cancellariam Regiam Hungarico Aulicam,
Viennae 19. 7bris 1740.

[A külzeten:]
Matthiae Beel intimatur Partem Operis ejusdem Geographico Historici Comitatum Honthensem in se continentem in revisionem sumptam fuisse, illaque cum modificatione remittitur.

812 Bél Mátyás Christian Goldbachnak
Pozsony, 1740. szeptember 22.

Bayer halála óta már írt. Most Driesch kérte, hogy a mellékelt emlékeztetőt küldje el a péterváriakhoz; négykötetes genealógiai kéziratát ajánlja. Kéri, támogassa Goldbach a vásárlást. Kérdezi, mint vélekedik De re rusticájáról. Kéri, hogy Korff támogatását nyerje meg.

Illustri Viro Christiano Goldbacho, Petropolim
Augustae Russorum a Iustitiae Consilii
et Academiae Petropolitanae a Secretis

Quemadmodum triste illud, de Morte Bayeri nostri nuncium acceperim, iam tum pridie Idus Iulii, anni superioris, ad TE perscripsi;[1] litteris, vti iusseras, Marignonio commendatis. quas, quin acceperis, eo minus ambigo, quo magis mihi de viri illius obseruantia erga te constat. Ergo, non est opus argumentum epistolae recognoscere: totum illud eo comparatum fuit, vti amicitiam mihi tuam post importuna Bayeri fata, certo certius adfirmarem. qua quidem in re, ex se honesta, mihi autem etiam necessaria, abs Te impetranda, quantum profecerim, tum forte intellexero, cum Tuae mihi reddentur: quas, et auide exspecto, et ea fretus fiducia, fore, vt exspectationi meae respondeant. Iam, cur Te praesentibus interpellem, sic habe. Gerhardus Cornelius Drieschius, vir illustris, Augusto Caesari, tum et Archiepiscopo Strigoniensi a consiliis aulicis, hanc, quam vides memorialem schedam, mihi reddidit, vti eam ad amicos Petropolitanos curarem.[2] Possidet is, optimo suo iure, Domus Austriacae Genealogiam,[3] quatuor augustae formae voluminibus, arte scitissima, designatam. Hanc ille, semel, iterum ac saepius, aulae nostratis proceribus, pro eo, ac decuit, vendendam, et augustae bibliothecae inferendam, intimauit; sed conatu frustraneo[!], ob temporum credo, qua fuimus, sumusque adhuc, difficultatem. Proinde, statuit augustissimum opus, exteris principibus venundare: quando totum fastose adeo factum est, vt refugiat omnino priuatorum bibliothecas. Atque hoc quidem consilio, schedam hanc memorialem, ad Vos mittit, vti diuinissimum opus, Augustae Vestrae, de meliori commendetis. Ornamento id futurum est bibliothecae Vestrati: quippe nusquam terrarum obuium. Res omnis, Illustri Korffio interprete, Lancinskyo autem, apud Vindobonenses, administro, si mandata ei darentur, ex facili confici posset. Drieschius certe, voluminum eorum possessor, sextam pretii partem, testificandi grati animi caussa, in hos dispertiendam constituit, qui sibi amicam, in iis vendendis operam, sunt nauaturi. quod vero ad me adtinet, ita accipiem beneficium, tamquam soli mihi sit praestitum. Et confido sane, facturum Te more Tuo, amici officium, eo promtius, quo magis vides, rem totam, ad vestrum decus adtinere vnice: saltem fac, vt resciscam proxime, quid habeamus sperare. Tunc simul nuncies velim, quod tibi de re rustica Hungariae, de qua superioribus litteris scripsi, videatur. Iam in eo sum, vt Augustae Vestrae, Hungariam meam demississime offeram; si Illustris Korffii patrocinium mihi velis conciliare. Sed desino bonitatem tuam porro fatigare. Vale optime! et cum ego amicitia tua, sicuti iussus sum, vti frui pergo; Tu, quid me tui, aut amicorum tuorum caussa, in hoc terrarum angulo, facere velis, mone, iube, impera. Iterum vale, petitionum mearum memor. Pisonii in Quadis. Anno 1740. X. Calendarum Octobris.

813 Bél Mátyás Schwartz Gottfriednek
Pozsony, 1740. október 27.

Utasításokat ad a fiával való bánásmódhoz, pénzügyeinek kezeléséhez. A császár haláláról ír, benne támogatóját vesztette el. Dicséri a királynőt.

Clarissimo Amplissimoque VIRO Magistro Godofredo Schwartzio Halam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Recte Tu quidem, amicorum decus! aduersus patratas a me querelas, et ipse conquereris; nisi ab amico potius animo profectae fuissent, quam ab inuisa suspicione quadam, de Tuo erga me, meosque, fide amoreque. Penitus ego mihi persuasi, de Tua bonitate, fore, vt nemo eam mihi hostis eripiat, saltem labefactet. Vnica sollicitudo fuit, defluxae indolis filio, quae illos mihi questus prolicuit. quibus iam, eo humanius veniam deprecor, quo sancte magis vti con-

sueui, horum amicitiam, quos ad eius cultum, consilio magis admisi, quam forte fortuna. Istud si accipis bene est; accepturum autem, penitus confido. Amo te autem, de cura studioque TVO, quibus, res Theophili mei, pergis in vado constituere. Fac! ita porro facias, vt habeat olim adolescens, cur suam TIBI felicitatem, in acceptis ferat. Scribo ad eum, et nunc, more meo, paterna cum seueritate; vti monitionibus VESTRIS obsequium, sibi ex obsequio illo animi tranquillitatem, praestet. Nollem autem, vt eius arbitrio, missos ad Te numulos permittens[!]. Insuetus ille, prodigusque aeris est. Forte non male feceris, si mensae pretium, in trimestre anticipato dissolueris. quod inde residuum fuerit, seruabitur in vsus reliquos. TVVM, praeterea, fuerit dispicere, quantum ei, in singulas hebdomadas, ad fortuitas impensas, credere volueris. octo grossis, vix sit quidquam amplius: emax est enim, et cupediarum, vltra feminam, amans; adsuefaciendus proinde, sub ipsa vitae academicae exordia, ad parsimoniae regulas; quas et toties inculcari cupio, quoties aeris quiddam reposcet. Addes subinde praefationem, calamitosissimorum Hungariae temporum. Reliqua, DEVS, et cum hoc, boni viri fecerint. Heus vero, o Schwartzi! Caesarem optimum amisimus! quae vna calamitatum nostrarum calamitosissima est. Accesserat is Fél-Tornyum, in Hungariam, ad diem Octobris solito illic venatu, animum laxaturus; dum ex repercussu ad nobiliora viscera, podagrae, quae tunc ei pedes coeperat tentare, malignitate: vehementi primo vomitu; tunc colicis torminibus; pluribus inde Symptomatis, ex se letalibus, vltra modum vrgeri coepit. Ergo Vindobonam relatus, nec quidquam proficiente medicorum turba, deterius in dies habuit; postea, signatis testamenti tabulis, atque mysteriis omnibus rite adhibitis, animo imperterrito, mortem opertus, quae eum ad diem Octobris XX hora matutina secunda rebus humanis exemit. Vt Europae vniversae vulnera taceam, et quae hinc sequentur, conuersiones innumeras; musis certe meis, nihil euenire potuit acerbius. quae iam fatorum hanc inuidiam, apud aures Apollinis sui, nisi surdescat, anxie queruntur. Istud in spem me vocat, fore, ne cogantur penitus conticescere: quod reginam nobis, coeleste numen indulsit, vltra feminae modum, doctam, clementem et aduersus bonas litteras, benignam. Mariam II si bene auguror vocabimus. quod tamen comitia, definient, iam iam promulganda. Faxit Deus! omnia feliciter! Vale, et me TVVM esse crede. Pisonii MDCCXL. VI. Calendarum Novembris.

[P.S.] De filii rebus, et earum habitu, quique initiatus sit academiae, quam ostentet auroram, auide cupio resciscere. Nos valemus, TVI cum saepissime, tum in primis memores, vbi cum praefatione salutis, amicorum, ad oluscula nostra bibimus. Saluere TE iubent mei, cum omnes, tum singuli.

814 Bél Mátyás Bél János Teofilnek
[Pozsony], 1740. október 27.

Szigorú levél a fiú tanulmányaival és pénzügyeivel kapcsolatban.

815 Bél Mátyás Johann Daniel Schöpflinnek
Pozsony, 1740. december 29.

Újévi jókívánságok. Kéri, hogy Párizsba menő fiát lássa el atyai jó tanácsokkal. Küldi a költségeket és egy Corpus Juris Hungaricit. Notitiája negyedik kötete készül. Várják az országgyűlést.

Illustri Viro Johanni Danieli Schöpflino, Argentoratum
Christianissimo Regi Galliarum, Ludouico XV. a consiliis et historia,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Ita tibi Calendae Januariae eueniant, optime Schöpfline! quemadmodum id apud coeleste numen, Tui caussa deprecor. quod quidem eo facio adtentius, quo magis intelligo, quam bene Tu de filio meo sis meritus; mererisque adhuc sollicitudine, plusquam paterna. Jam cum Deo propitio Parisios sit dimittendus, maiorem in modum oro rogoque, velis pro Tua pietate ac prudentia, iis praeceptis abiturientem instruere, quae pro regionis, quam adibit, et sua ipsius indole, maxime ei sunt necessaria. Isthuc in primis adtinebit, vt se ab illecebris Galliae familiaribus, ex praescripto intemeratae conscientiae, abstineat. Reliqua, si sapit, non cessabit in rem suam conuertere. Sumptus, quos TV TE in iter, et diuersationem Parisiensem designasti, numis rhenensibus quinquaginta adauxi. modo ita impensa ea vtatur, vti id litterarii itineris deposcunt rationes. nam lubenter emtitat, quod necesse non est; ceteroquin sordibus, quam luxui, amicior. quod vtrumque vitabit, si prudens est. Reliqua omnia, pietati TVAE, in solidum permitto; confisus fore, vt cum congitum habeas hominem, talem abs Te dimittas, qualem, vtriusque nostrum, fert exspectatio. Interim, dum ille Lutetiae diuersabitur, Gissena res illa, aut in radum emerget, aut sententiarum, quibus illic patres fluctuant, coeco gurgite hausta, euanescet penitus. Quomodocunque res ceciderit, spes mihi est, in mirifica bonitate Tua, non desiturum fortunae, deditissimi Tibi hominis velificari. De Coruini icone,[1] vti gratias dicas, necessum haud est. Jam corpus Juris Hungarici accipies, nuper ad Lipsienses missum, qui idem per Francofurtiensium manus, ad Te curent perferendum. Id Tu, vbi redditum fuerit, fac aliquo loco habeas, tamquam meae erga Te voluntatis monimentum. Hungariae meae Tomus IVtus in octauum vsque alphabetum excusus est: futurus, reliquis omnibus grandior; quando ita regionis situs poscunt. Comitiis nondum dies est praestitutus. quem ad Calendas Maii reiectum non plane nulli, existimant. Feliciter! Hungaria interim, et tranquilla est, et ad omnem nutum reginae adtenta. Vale, amicorum sidus, et dum res filii mei bonus curas, feliciter age! Pisonii MDCCXL. IV. Calendarum Januarii.

816 Franz Ernest Brückmann Bél Mátyásnak
Wolffenbüttel, 1741. január 7.

Magyarországról író szerzők katalógusát küldi.

Francisci Ernesti Brückmanni, Doctoris,
Epistola itineraria C.
sistens
SCRIPTORES RERUM HUNGARICARUM
ad Virum Reverendissimum, Dominum
Dominum Matthiam Belium, Pannonium,
Verbi Divini et evangelici in Ecclesia Germanica Posoniensi
Ministrum Vigilantissimum,
Polyhistorem Consummatissimum, Celeberrimum,
Amicum et Fautorem
omni honoris et amoris cultu nunquam non maxime venerandum.
Wolffenbütteli, MDCCXLI.

Vir Reverendissime atque Doctissime,
Fautor maxime Colende!

Notitiam Tuam Hungariae novae historico-geographicam, cujus tres hactenus cum eruditis ex peculiari favore tomos communicasti, qui meum et omnium doctissimorum historicorum applausum debitum merentur, summa cum animi voluptate perlustravi. Deus Ter Optimus

Maximus Tibi, Vir Reverendissime, vitam ulterius ad seros prolonget seros, virium constans robur, sanitatemque ex asse perfectissimam det, quo inchoatum opus, certe utilissimum et a singulis desideratissimum, ad colophonem moxmox perducere possis. Non ingratum accipies hunc, quem hic transmitto, cathalogum scriptorum quorundam rerum Hungaricarum, forsan, ut confido, unus vel alter ex iisdem autor labores Tuos sedulos in Notitia Tua ulteriori, quam adhuc meditaris et sub calamo docto habes, Pannoniae, aliquantum sublevare vel ad istam symbolum quoddam contribuere poterit; hinc sine verborum ambaginibus nominandos, mihi notos, scriptores ordine alphabetico in chartam conjicio. Ut grati et accepti Tibi sint, est, quod unice quaero, sunt autem sequentes:

Acta Presburgo-Hungarica

1. vertrauliches Gespräch von dem Reformations-Werck zu Presburg in Ungarn.

2. Ungarischer Prädicanten Unschuld. 4to. 1675.

3. Historie der grausamen und fast unerhörten Papistischen Gefängniß, welche 71. Personen in Ungarn betroffen. 4to. 1675.

4. Magistri Georgii Lani Papistische Gefängniß. 4to. 1676.

5. Georgii Haildbergers, Jesuitae, Wiederlegung Georgii Lani. 4to. Dilingae, 1676.

Michaelis Alberti dissertatio de Phrenitide Pannoniae idiopathica. Respondente Johanne Christiano Peck, Tyrnaviensi-Hungaro. 4to. Halae. 1739.

Ejusdem dissertatio de Auro vegetabili Pannoniae. 4to. Ibidem, 1733.

Bernhardi Albini dissertatio de Morbo Hungarico. Respondente Stephano Parschitio a Rosenberg, Nobili Hungaro. 4to. Francofurti ad Viadrum, 1693.

Anonymi Ungarisches Kriegs-Theatrum. 4to. Leipzig, 1716. Cum Figuris.

Caspar Achatius Beck dissertatio de usu et autoritate juris Romani in Hungaria, circa doctrinam de patria potestate. 4to. Jenae, 1717.

Johannis Ferdinandi Behams Notitia Hungariae antiquo-modernae. 8vo. Argentorati, 1676.

Georgii Henningi Behrens dissertatio de Lue Pannonica. Respondente Johanne Ernesto Jacobi. 4to. Erfurti, 1678.

Matthiae Belii, Pannonii, Hungariae antiquae et novae prodromus, cum specimine. Folio. Noribergae, 1723. Cum figuris aeneis, et mappis geographicis.

Ejusdem Notitia Hungariae novae historico-geographica. Tom. I. II. III. Folio. Viennae Austriae, 1737.

Michaelis Bensik dissertatio, Novissima diaeta nobilissima Principis, statuumque et ordinum inclyti Regni Hungariae, partiumque eidem annexarum, seu Propositiones academicae lege nobilitares, de nobilitate gentis Hungaricae, ejus origine, modis illam acquirendi; item de statibus, et ordinibus regni, successione regia, deque juribus, privilegiis, libertatibus, praerogativis ac concomitantis, etc. 4to. Tyrnaviae, 1722.

Hoc scriptum ab regni ordinibus prohibitum, imo deletum fuit.

Bergmanns Ungarische, Pohlnische, Moscowitische, Venetianische Krieges-Thaten wieder die Türcken und Tartern. 8vo. Francofurti, 1687.

Berg-Ordnung, Königliche, Ungarische. Folio. Wien, 1571.

Berg-Ordnung, neue, des Königreichs Ungarn. Folio. Wien, 1703.

Beschreibung, wahrhafftige, des neunjährigen Rebellion-Kriegs in Ungarn, nebst dem Leben des Fürsten Ragoczy. 8vo. Leipzig, 1711.

Beschreibung der Ungarischen und Siebenbürgischen Kriegs-Händel von 1395. bis 1665. oder Ortelius redivivus et continuatus, ehenmahls beschrieben durch Hieronymum Ortelium, anjetzo vermehret durch Martinum Meyern. Folio. Franckfurt am Mayn, 1665.

Beschreibung, richtige, des gantzen Königreichs Ungarn. 8vo. Franckfurt, 1686.

Beschreibung des Ungarischen Feld-Zugs. 4to. Nürnberg, 1716, cum figuris.

Sigismund von Bircken, Caesareus Comes Palatinus, neu-vermehrter Donau-Strand, nebst der Ungarisch- und Türckischen Chronick. 12. Nürnberg, 1694. Cum figuris.

Brevem habet descriptionem, et delineationem urbium et castellorum Hungariae, simul quoque bella Turcarum in Hungaria superiori seculo gesta, debito modo cum suis circumstanciis in medium ac scenam producit.

Antonii Bonfinii Historia Pannonica seu Hungaricarum rerum Decades IV. et dimidia, ex editione Johannis Sambuci. Folio. Basileae, 1568. Folio. Coloniae Agrippinae, 1590.

Ejusdem Hungarische Chronica, teutsch. Folio. Franckfurt, 1581.

Stephani Broderici Narratio de proelio, quo ad Mohatzium Ludovicus, Rex Hungariae, periit. 8vo. Argentorati, 1688.

Edward Browns sonderbahre Reisen durch Niederland, Teutschland, Ungarn etc. 4to. Nürnberg, 1686. Cum figuris.

Francisci Ernesti Brückmanni, observationes variarum rerum naturalium Hungaricarum exstat in Miscellaneis Naturae et Artium Vratislaviensium. 4to.

Ejusdem Historia naturalis lapidis του Ἀσβέστου. 4to. 1727.

Ejusdem Specimen botanicum exhibens fruticem Koszodrewina, ejusque balsamum. 4to. 1727. Cum figuris.

Ejusdem Specimen botanicum sistens arborem Limbowe-Drewo, ejusque oleum. 4to. Eodem. Cum fig.

Magistri Andreae Calagii, de Uaradino, Hungariae propugnaculo, asserto. Pragae, 1599.

Chronick, Türkische und Ungarische, Folio. 1665.

Chronick, Hungarisch-Türkische. 8vo. Nürnberg, 1695. Cum figuris.

Caroli Clusii, Atrebatis, rariorum aliquot stirpium per Pannoniam, Austriam etc. observatorum historia. 8vo. Antwerpen, 1583. Cum figuris.

Balthasaris Conradini Tractatus von der Ungarischen Seuche. 8vo. Nürnberg, 1574.

Ejusdem Febris Hungariae curatio. 8vo. Passaviae, 1596.

Stephani a Cordato Historische, Geographische, und Chronologische Beschreibung des Königreichs Ungarn. 4to. Wien, 1717.

Patris Stephani Csiba dissertatio historico-physica de montibus Hungariae. 12. Tyrnaviae, 1714.

Pertractat simul metalli fodinas et mineralia Hungarica.

Ejusdem disseratio historico-physica, de admirandis Hungariae aquis. 12. Ibidem, 1713.

Est repetitio istarum rerum, quas Wernherus jam de admirandis Hungariae aquis annotavit, quibus hic Societatis Jesu Pater quaestiunculas quasdam physicas insipidas nulliusque momenti adjecit.

Cynosura Iuris peritorum, in qua loca decretalia et articuli novissimarum constitutionum inclyti regni Hungariae, usque ad annum 1681. Diaetae Semproniensis inclusive; sub titulis ordine alphabetico digestis, breviter repraesentantur. 8vo. Leutschoviae, 1687.

Davidis Czwittingeri specimen Hungariae literatae. 4to. Altdorfii, 1711.

Descriptio Hungariae. 16mo. Amstelodami, 1634.

Diarium der Stadt Ofen in Ungarn. 4to. Schwerin, absque anno.

Wilhelmi Dillichii Ungarische Chronick.

Sebastiani Ferdinandi Dobner, à Rantenhof, Iurisconsulti et advocati Semproniensis, Sciagraphia dichotomica decreti operis tripartiti seu Iuris Hungarici ad novum juris systema utilissima. Folio. Viennae Austriae.

Ejusdem Historia Juris Hungarici. Folio. Ibidem, 1719.

Ejusdem Doctrina defensae seu defensionis privatae necessariae et realis vulgo inculpata tutela dictae ex omni jure, in specie Hungarico. 4to.

Ejusdem Thavernicalia. 4to.

Meo tempore horum quatuor librorum saltim quaedam paginae, quas nobilissimus autor nobiscum communicavit, typis exscriptae erant; non post meum ex Hungaria abitum integra in lucem publicam prodierint opera, prorsus hactenus me latet.

Elend-Klage derer aus Ungarn 1670 und 1674. vertriebener Prediger. 4to. 1682.

Entwurff von der Haupt-Vestung Belgrad. Folio. Wien, 1717. Cum figuris.

Michaelis Ernesti Etmülleri dissertatio de monstro Hungarico. Respondens Georgius Christianus Werther. 4to. Lipsiae, 1707. Cum figuris.

De hoc monstro Posoniensi vide plura in der historischen Beschreibung der letzten Gesandschafft an den Türckischen Sultan, p. 21.

Johannis Philippi Eyselii dissertatio de febre castrensi, oder Polnischen und Ungarischen Kranckheit. Respondens Rudolphus Christianus Iacobi. 4to. Erfurti, 1716.

Extractus articulorum et diplomatum super religionis negotio in inclyto regno Hungariae conditorum. 4to.

Fama, die neuaufgestandene, aus Ungarn und der Türckey. 1-7. Missive. 8vo. Absque loco, 1716. 1717.

Johannis Constantini Feigii Wunderbahrer Adlers-Schwung oder fernere Geschichts-Fortsetzung Ortelii redivivi et continuati. Pars I. et II. 4to. 1694.

Danielis Fischeri, Medicini Doctoris, Relatio de insolito quodam phoenomeno Kesmarkini 1717. viso, oder Anhang von dem ungewöhnlichen Phoenomeno, welches 1717. d. 10. Aug. in Kaysersmarck sehen lassen, des Abends um 9 Uhr. Extat in ejusdem Relatione de fulgore, tonitru et fulmine. 4to. 1717.

Ejusdem de Terra medicinali Tockayensi, a chymicis quibusdam pro solari habita, tractatus medico physicus. 4to. Wratislaviae, 1732.

Erasmi Francisci der blutig-langgereizte endlich aber sieghaftentzündte Adler-Blitz. 4to. Nürnberg, 1684.

Johannis Arnoldi Friderici dissertatio de morbo castrensi seu Hungarico. Respondente Johanne Adamo Zapffio. 4to. Ienae, 1666.

Davidis Frölichii Matthematici Caesareopolitani apud Gepidas Carpathicos, Medulla Geographiae practicae, peregrinantium inprimis usui, deinde historiarum et rerum hoc tempore bellicosissimo gestarum gerendarumque plenariae cognitioni accommodata. 8vo. Bartphae, 1639.

Johannis Gradelehni Hungar–Siebenbürg–Moldau–Wallach–Türck–Tartar– und Venetianische Chronica. 4to. Franckfurt, 1665.

Pauli Conradi Balthasaris Han, Alt und Neu Pannonia, oder Beschreibung des uralten Königreichs Hungarn. 4to. Nürnberg, 1686.

Everhard Guerner Happels Ungarischer Kriegs–Roman. VI. Theile. 8vo. Ulm, 1687.

Johannis de Hellenbach oratio pro Hungaria. 4to. Wittebergae, 1656.

Andreae Herrmanni dissertatio epistolica de nativo sale Cathartico, in fodinis Hungariae recens invento. 4to. Posonii, 1721.

Ejusdem de Thermis Trentschinensibus commentariolus historico–physico–medicus. 4to. Lipsiae, 1726.

Historia diplomatica de statu religionis Evangelicae in Hungaria. Folio. 1710.

Friderici Hoffmanni, Hallensis, dissertatio de vini Hungarici exellente natura, virtute et usu. Respondente Johanne Melchiore Welsch. 4to. Halae, 1721.

Ejusdem ausführlicher Bericht von der Natur, Eigenschaft und herrlichen Krafft des Ungarischen Weins. Extat in ejusdem Unterricht, wie ein Mensch nach den Gesundheits–Regeln etc. 4to. Ulm, 1722.

Marci Horwathi historia obsidionis et oppugnationis arcis Zigeth in Hungaria. 4to. Wittebergae, 1557.

Hungarischer Prädicanten Unschuld. 4to. 1675.

Ludovici Friderici Jacobi dissertatio de Languore Pannonico. Respondente Johanne Theophilo Windisch, Posonio-Hungaro. 4to. Erfurti, 1714.

Johannis Jony, schediasma historico-juridicum, de autoritate juris civilis Romanorum in regno Hungariae. 4to. Leutschoviae, 1714.

Ejusdem Schediasma historico-juridicum de auspicio regio Stephani primi, Hungarorum Apostoli. 4to. Jenae, 1717.

Ejusdem Facies juris publici Hungariae. 4to. Ibidem, eodem.

Ejusdem dissertatio de usu et auctoritate juris Romani in Hungaria circa doctrinam de patria potestate. 4to. Ibidem, eodem.

Nicolai Isthuanfii Regni Hungarici historia. Folio. Coloniae, 1724.

Danielis Kleschens treu-hertzige Wächter-Stimme an seine anvertraut-gewesenen Evangelischen Gemeinen in Ober- und Nieder-Ungarn. 1679.

Johannis Georgii Keyslers neueste Reisen durch Teutschland, Böhmen, Ungarn etc. 4to. Hannover, 1740. Cum figuris.

Samuelis Köleserii de Keres-eer, Auraria Romano-Dacica. 8vo. Cibinii, 1717.

Johannis Petri Komaromy dissertatio de Vino Hungarico-Soproniensi. 4to. Basileae, 1715.

Johannis Georgii Henrici Krameri, Medicina castrensis, denuo revisa et consilio de climate Hungariae ac in eo conservanda valetudine aucta. 8vo. Viennae Austriae, 1739.

Georgii Kreckwitz, aus Siebenbürgen, totius regni Hungariae superioris et inferioris accurata descriptio, das ist, richtige Beschreibung des gantzen Königreichs Ungarn, samt einer accuraten Land-Carten und vornehmsten Städten in Kupffer vorgestellt. 8vo. Frankfurt und Nürnberg, 1685. Cum iconibus urbium.

Kriegs-Theatrum, Hungarisches und Venetianisches, auf welchen der 1716. wieder den Türcken gethane Feldzug beschrieben wird zwölff Eröffnungen. 4to. Leipzig, 1717. Cum figuris.

Leben der Könige in Ungarn. 12mo. Nürnberg, 1684. Cum figuris.

Valentin Ernst Loeschers von den Ungarischen und Sevennischen Unruhen. 4to.

Andreae Loew, Medicinae Doctoris, succinta descriptio duorum Hungariae medicatorum fontium, quorum alter sulphureus penes Lacum Pisonium in Semproniensi Comitatu ad pagum Wolffs, alter acidulus in Castri ferrei comitatu penes Pinkafeld.

Extat Actis Naturae Curiosorum, Voluminis IV. Appendice, pag. 3.

Ejusdem Historia epidemica Hungariae, in qua plane singularia de febre petechiali, morbillis, variolis, dysenteria recensentur.

Extat Ibidem, Voluminis I. Appendice, pag. 17. etc.

Lorbeer-Krantz, historischer, der Christlichen Rittensleute so in Siebenbürg, Ungarn etc. 12mo. Nürnberg, 1664.

Doctoris Laurentii Theophili Lutheri dissertatio medica de Dysenteria castrensi seu Pannonica. Respondens Christianus Gottlieb Felsmann. 4to. Erfurti, 1732.

Aloysii Ferdinandi Marsilii, Comitis, prodromus operis Danubialis ad Regiam Societatem Anglicanam auspicio anno et seculi novi 1700. Folio.

Non admodum bene, quod ad stylum et quoque ad ordinem scriptus, quae duae res librum non valde commendant; interim tam rarus, ut non facile exemplar quoddam istius inveniendum. Illustris Comes mappam quoque geographicam Hungariae, admodum amplam, quae inter omnes hactenus notas accuratissima habetur, aeri incidi curavit.

Ejusdem Danubius Pannonico-Mysicus, observationibus geographicis, astronomico hydrographicis, historico physicis illustratus. Tom. VI. Folio. Hagae Comitorum et Amstelaedami, 1726.

Inter alia omnis generis animalia, aves, pisces, nec non lapides Hungariae ob oculos posuit.

Caspari Maurer, Ungarische Chronica vom Jahr Christi 1390. bis 1661. 12mo. Nürnberg, 1662.

Fortsetzung der Ungarischen Chronica. 12mo. Ibidem, 1664.

Mausoleum Regni Hungariae Apostolici Regum et Ducum primorum militantis Hungariae, potentissimum ac clarissimum. Folio. Norimbergae, 1664.

Jacobi a Melle, Lübecensis, series Regum Hungariae e nummis aureis, vulgo Ducatis, descripta. 4to. 1695. – 4to, Lubecae, 1699. Cum figuris.

Johannis Milleter, Iglovia-Hungari, dissertatio de morbo Tsömör, Hungaris endemio. Sub praeside. 4to. Lugduni Batavorum, 1717.

Raymundi Minderer, Gutachten über die Ungarische Kranckheit. 12mo. Nürnberg.

Danielis Guillelmi Moller meditatio de insectis Hungaricis quibusdam perniciosis. 12mo. Francofurti, 1673. Cum figuris.

Est descriptio et consideratio insecti cujusdam peculiaris, quod ex aëre cum nube in terram detractum fuit.

Molnari Dictionarium Hungarico-Latinum. Norimbergae, 1604.

Joannis Nadanyi Florus Hungaricus. 12mo. Amstelaedami, 1663.

Johannis Oberndorfferi, ab Oberndorff, Medici Bavarici, de febre Hungarica, Bericht von der Ungarischen Kranckheit. 4to. Franckfurt, 1607.

Ejusdem Descriptio morbi Hungarici oder eigentliche Erklärung der sogenandten Ungarischen Kranckheit. 4to. Ibidem, 1620.

Ortelii Ungarische und Siebenbürgische Chronick oder Chronologia oder Beschreibung derer Kriege in Ober- und Unter-Ungarn, auch Siebenbürgen mit den türcken von Anno 1395. bis 1620. vorgefallen. 4to. Nürnberg, 1620.

Francisci Foris Otrokocsi Origines Hungaricae, quibus vera nationis Hungaricae origo et antiquitas e veterum monumentis et linguis paecipuis panduntur. Pars I. et II. 8vo. Franequerae, 1693.

Doctoris Johannis Patersonhain observatio de mineralibus quibusdam Hungariae.

Extat Miscellaneis Naturae Curiosorum, Decadis I. Anni II. observatio 28.

Ejusdem observatio de auro vegetabili seu vite Hungariae aurea.

Extat Ibidem, observatio 113.

Quaerelae Hungariae. 1620.

Rerum Hungaricarum scriptores varii historici, geographici. Folio. Francofurti, 1600.

Respublica Hungarica Elzeviriana. 16mo.

Martini Rulandi tractatus de morbo Hungarico recte cognoscendo et curando. 8vo. Lipsiae, 1610.

Johannis Georgii Sartorii de morbo militari seu castrensi Hungarico. Folio. Bambergae, 1684.

Martini Schmeitzel, Professoris Halensis schediasma de clenodiis et ritu inaugurandi Reges Hungariae. 4to. 1713.

Schatz und Vorraths-Erzehlung nach Einnehmung der Vestung Raab. 4to. Wahlstedt, 1598.

Magistri Jacobi Schnitzleri dissertatio geographica, exhibens descriptionem breviorem celeberrimae illius regiae juxta ac liberae civitatis Sempronii, quae est in Hungaria inferiori. Respondens Matthias Rosner, Sempronio-Hungarus. 4to. Wittebergae, 1660.

Conradi Schurtzfleisch Hungarica. 4to. Wittebergae, 1672.

Des Grafen von Serin, Generals in Ungarn, Ruhm- und denckwürdige Geschichte von Anno 1663. bis 1664. 12mo.

Simeoni de bello Transylvanico et Pannonico. 4to. Romae, 1713.

Der Staat von Ungarn, Siebenbürgen, Wallachen und Moldau. 8vo.

Städtbüchlein, Ungarisches. 12mo. Nürnberg, 1684.

Status Hungariae. Lugduni Batavorum, apud Elzeviros, 1634.

Laurentii Stockeri Thermographia Budensis seu scrutinium physicum medicum aquarum mineralium Budae scaturientium. 4to. Augustae Vindelicorum, 1721.

Patris Martini Szent-Ivani, Epitome rerum miscellanearum in Hungaria.

Johannis Guillelmi Friderici Taenzels Hungaria seu Disputationes miscellaneae de natura Hungariae. Praeses Pater Conradus Vogler. Folio. Dilingae, 1700. Cum figuris.

Pertractat metallifodinas Hungariae et praecipua loca montana ac metallica, aeri incisa, visui offert.

Jacobi Tollii Epistolae itinerariae, ex recensione et cum notis Henrici Christiani Henninii. 4to. Amstelaedami, 1700. Cum figuris. 4to. Ibidem, 1717. Cum figuris.

Partim ob styli puri Latini elegantiam, partim ob accuratam descriptionem Hungaricam peculiarem laudem ex asse merentur, optimam enim Hungariae partem in itineribus suis autor vidit, omniaque sedulo pervestigavit. Metalli fodinas praecipue descripsit, et quae suo tempore colebantur, singulas ordine alphabetico recensuit.

Transactionis philosophicae Anglicae Tom. II. Num. 25. pag. 467. agit de rebus naturalibus Hungariae et Transylvaniae.

Marchese Marco del Tratta Relatione dell' aque minerali de Regno d'Ungheria, in Venetiis 1687.

Theodori Tschernings Beschreibung des Königreichs Ungarn mit Land-Carten. 8vo. Nürnberg, 1687.

Ungerland, das verwirrte. 1683.

Veritas toti mundo declarata wieder die Tolerantz der Protestanten in Ungarn. 4to. 1672.

Iusti Vesti dissertatio de febre Hungarica. Respondens Andreas Caspar Georgi. 4to. Erfordi, 1687.

Vorstellung des Ungrischen und Venedischen Kriges Theatri.

Johannis Christiani Wagners Beschreibung des Königreichs Ungarn und der Türckey. Folio.

Ejusdem Ungarische Rechten. Folio.

Stephani de Werboecz Corpus Iuris Hungarici seu decretum generale inclyti regni Hungariae partiumque eidem annexarum, in tres tomos distinctum. Folio. Tyrnaviae, 1696.

Hungari corpus juris civilis Romanum in judiciis non adhibent, sed proprium habent corpus juris modo nominatum.

Georgii Wernheri de admirandis Hungariae aquis hypomnemation. Folio. Coloniae Agrippinae, 1505. – Folio. Ibidem, 1595. Cum figuris. – 4to. Viennae Austriae, 1551. – Item verteutscht. Folio. Wien. – Item extat cum Sigismundi Liberi Baronis a Herbenstein rerum Moscoviticarum Commentariis. Folio. Basileae, 1549. – Item extat in Iacobi Bongarsii scriptoribus rerum Hungaricarum, p. 549. editis. Francofurti. Folio. 1600.

Christiani Friderici Wilisch, Doctoris Theologiae prog.[?] Hungaria Imperatori Carolo VI. regia insignia offerre gestiens. Annaebergi 1712.

Martini Zeilleri neue Beschreibung des Königreichs Ungarn. 8vo. Ulm, 1664.

Plura scripta hac vice, Vir Reverendissime, non addo. Hisce salve, vale, vive diu et feliciter, in Reipublicae literariae bonum, in familiae splendidissimae emolumentum, amicorum et omnium eruditorum gaudium. Ego vero sum et maneo

Tuus
ex animo
Brückmannus, Doctor.

Wolffenbütteli,
die 7. Januarii 1741.

817 Bél Károly András Bél Mátyásnak
Strasbourg, 1741. január 29.

A Notitia negyedik kötetének megjelenését köszöntő vers.

Clarissimo Viro, MATTHIAE BELIO, Ecclesiastae Pisoniensi,
Societatum Regiarum Londinensis, et Berolinensis, Collegae Dignissimo,
Polyhistori Celeberrimo, PARENTI OPTIMO,
cum Hungariae Novae Tomum Quartum auspicato ederet,
Horatianam oden imitatus, lubens ac merito adcantabat
Magister Carolus Andreas Belius, filius obsequentissimus.

BELIVM quisquis cupit aemulari,
Balbe! ceratis ope Daedalea
Nititur pennis, vitreo daturus
Nomina ponto.

Monte decurrens velut amnis, imbres,
Quem super notas aluere ripas,
Feruet immensusque ruit, profundo
BELIVS ore.

Laurea donandus Apollinari:
Seu perorando sacra diuinatus
Verba deuoluit, numerisque fertur
Lege solutis;

Seu Deos Regesque canit, Deorum
Sanguinem, per quos cecidere fausto
Praelio Turcae, rediitque nostrae
Gloria gentis;

Siue, quos augusta domum reducit,
Palma victores, pugilemue equumue
Laudat, et centum potiore signis
Munere donat;

Flebili seu voce pericla clades
Plorat, et vires animumque gentis
Martium deducit in astra, nigroque
Eripit orco;

Siue describit Cererisque Bacchi
Dona, vel Pluti grauidas cauernas,
Montium fastus, validas et agro,
Pannonis vrbes.

Summa Pisanum leuat aura PHOEBVM,
Tendit ex Istro quoties in altos
Nubium tractus. Ego, apis Rhenanae
More modoque,

Grata carpentis tyma per laborem
Plurimum, circa nemus, vuidosque

Galliae riuos, operosa gnauus
Germina carpam.

Concinis grandi, pie PHOEBE! voce
Caesarem: quando trahit is triumphans
Hostium fractas, merita decorus
Fronde, pharetras.

Quo nihil maius meliusue terris
Fata donauere bonique caeli;
Nec dabunt, quamuis redeant in aurum
Tempora priscum.

Concines porro populi renati
Publicum plausum, super expetita
Fortis AVGVSTAE trabeam precatis
Atque triumphis.

Tum meae, si quid loquar audiendum,
Vocis accedet bona pars, et o Sol
Pulcher! O REGINA! canam Tuorum
Gesta laborum.

Tuque dum procedis, Io triumphe!
Non semel dicemus, Io triumphe!
Ciuitas omnis; dabimusque Patri
Tura benigno.

Mille Te laudes, totidemque lauri
Principum, BELI! fauor et, manebunt,
Quis neget tanto dubius labori
Praemia digna?
Me pius semper stimulabit ardor,
Dum Tuos feruens imitabor ignes:
Flagret in natis, TVA quo laboris
Fama perennis.

Scribebam Argentorati, in aedibus Schöpflinianis,
sub ipsum Parisios abitum.
Anno MDCCXLI. IV. Calendas Februarias.

818 Hockh Dániel Bél Mátyásnak
[Besztercebánya], 1741. április 25. körül

Beszámol helyzetéről, nővére haláláról.

819 Bél Mátyás Hockh Dánielnek
Pozsony, 1741. április 30.

Nem várt levelével örömöt szerzett. Sajnálja nővére halálát, elmélkedik az elmúlásról. Notitiája a kiadó miatt még nem teljes, idősebb fiára hagyja végrendeletében a kiadás ügyét. Várja hazaérkeztét franciaországi tanulmányútjáról.

Clarissimo Viro Danieli Hockhio, Veterano suo Neosolium
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Litteras tuas, tamquam coelo delapsas accepi, tanta animi voluptate, quam quae potest esse maxima. Enimuero, in ea, si quid mihi credis opinione fui, dudum rebus Te humanis fuisse exemptum: cum ecce et viuere Te, et mei agere memorem, ex Tua ipsius epistola condidici. Deus Te Tuaque omnia, sibi habeat commendatissima. Vtinam liceat coram aliquando de fatis nostris confabulari. Mutuo credo miraremur, rerum nostrarum, benignas nunc, iterumque duras, conuersiones, et quas hinc sequi oportuit, adfectiones animi varias. Me istud iam solatur, quod exacto molestissimae vitae curriculo, spes mihi adfulgeat, beatitatis aeternae. Expectandus est interea, dies ille decretorius, qui carceribus detentam mentem in libertatem vindicet. Alioquin, indolui Tuo illi luctui, quem ex sororis obitu tunc cepisti, cum maxime eius conuictu recreari cupiebas. Sed ita sunt res humanae, fluxae nimirum, et quae numquam nos fugiunt magis, quam cum manu eas teneri putamus. Equidem ita animum induxi, nolle amplius, his istiusmodi casibus perturbari; sed nolle etiam mihimet blandiri, si quid ex animi sententia bene ac prospere succedat. quando; omnia sunt hominum tenui pendentia filo.[1] Neque tamen adeo sum stoicus, vt non persentiscam, et demittam ad animum, quod diuinitus, seu castigando, seu recreando mihi credo immissum. quod equidem christianae philosophiae genus, nulli non harmoniae praestabilitae, praeferendum semper existimaui. Ita cum animo meo comparatum est: reliqua in publica muneris procuratione, succedunt, pro modulo virium animi et corporis, quae vtraeque, ingrauescente senio fugere occipiunt. Ad priuata autem studia, quod adtinet, suflamen his posuit, bibliopolae decoctoris iniquitas. quae si non intercessisset, totam nunc Hungariam, haberet in manibus orbis eruditus. Jam in eo sum, vt per hos obices perrumpam; saltem ita lucubrationum earum molem comparem, vt si somnum mihi obrepere, bono cum Deo, contingat, maximo natu filio, curandi operis prouinciam, testamento transcribam. Exspecto hunc in dies ex Gallico itinere, sumtuoso eo quidem; sed vtili tamen futuro, homini de vita academica, vnice, cogitanti. Cetera, quae me circumstant, longum molestumque foret scribere. Ergo istud vnicum adtexo, vti Te rogem, ne memoriam mei ponas, tum praecipue, vbi res Tuas, et amicorum Deo soles commendare. Ita Vale, coelesti gratia roboratus, ac si animus est spectandi apud nos τὰς πολλὰς φαντασίας, quae iam strenue adparantur, bonus adcurre. Iterum vale, haud grauate responde, meque amare perge. Pisonii, inter sacras curas. Anno MDCCXLI. Pridie Calendarum Maii hoc est illo ipso die quo ante hos XXVII annos, haud sine propitio numine, Pisonium subii. Feliciter! dum subeunda fuerit, ad quam facti redemtique sumus, patria coelestis. Salue!

820 Bél Mátyás Mária Terézia királynőnek
Pozsony, 1741. július 20.

Kérvény a Notitia kiadásának szabadalma ügyében.

821 Bél Mátyás Christian Kortholdnak
Pozsony, 1741. november 24.

Örül közös ügyük kedvező elintézésének. Háláját fejezi ki lányuk megtiszteltetése miatt.

Maxime Reuerendo Viro Magistro Christiano Kortholto

Profecto ita visum fuit Deo, Kortholte desideratissime! quemadmodum ceciderunt res nostrae. quae vna contemplatio, reuocauit animum meum propemodum extorrem, ad diuinae prouidentiae conscientiam venerationemque. Ergo sapienter TV quodque egisti, quando ex eodem hoc capite admonitus, motos composuisti fluctus. Quid enim agamus vtrinque cum, quod honesta ducti ratione confectum cupiebamus, elisum e potestate nostra est. Ego interim paternam Tibi, aut si mauis, fraternam fidem, eamque aeternam duraturam intemeratam, non iam polliceor, sed sanctissime iuro. quo TV officii genere, vti me, dum viuam, metiri velis, tam abs TE diligenter peto, vt in re, ad animorum nostrorum solidam coniunctionem adtinente, nequeam diligentius. Ita equidem Tui caussa, cum vxore mea, numen aeternum deprecabor, quemadmodum id facere soleo, cum de meorum salute, maximopere sum sollicitus. quam quidem mutuam pietatem, eo confidentius abs TE mihi polliceor, quo pronior se Tibi dabit occasio, fortunae et saluti filiorum meorum posse velificari: quippe qui sub vestrate illo caelo, vtinam feliciter! nidulabuntur omnino. Sed de his satis. ad munus Tuum, quo filiam meam[1] mactasti, venio. Id vero, quam acceperimus grati ac memores, difficile dictu est. Nam, et magnificentius esse voluisti, quam pro paruitate nostra; et in eam id contulisti personam, cui huc dum nihil, seu castius dolet, seu exquisitius, quam quod fatorum arbitrio, Tibi, catenis auro contra carioribus, nequiuerit coadunari. Proinde, gratias ab ea accipe, non tam aeternis fastis illatas, quam imo pectore conceptas. Neque enim aliud ei officii superest genus, quo Tuam hanc elegantiam prosequi possit, amplius. Idem et vxor mea, Tui amantissima obseruantissimaque facit, Teque cum filia, commodo satis vtente matrimonio, vel millies consalutat. Vale desideratissimum caput, et nos ama. Pisonii 1741. die 24. Nouembris.

822 Bél Mátyás feljegyzése Johann Anton Benzonyval való megbeszélésük után
Pozsony, 1741. szeptember 9.

A feljegyzést ld. a 837. számú levél mellékleteként.

823 Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak
[Eperjes?], 1741. december 16.

Közli, hogy katonának áll be.

824 Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek
Pozsony, 1741. december 31.

Megdöbbenéssel vette tudomásul, hogy katonának állt be. Kéri, hogy magyar régiségekkel teli asztalfiókját bocsássa rendelkezésére. Forgách kéziratának ügyében Szirmayhoz is írt. Dobai testvérének ügyét elintézte. Fia Lipcsébe ment a Festetics-fiú kísérőjeként.

Samueli Székely de Doba, armatae Palladis tyroni, suo Eperies
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quid hoc, quaeso portenti est? quod TVAE mihi, quas sub carpatho, XVI. Decembris ad me exarasti, adferunt! Szekelyius, aiunt, illud mancipium Themidis, Musarum delicium, elegantioris literaturae decus, Marti se devovit! Proh facinus! Nae ille, Themidem Camenasque, ilatas[!] sibi fecit, adversus quas nunc Martis praesidio habet opus. Ita est! inquit Brutus, an Cassius? Ista fuerunt, amicissime Székely, quae legenti literas TVAS, quasi intus scripta, obrepebant. Sed, composuit, paullo post, motos fluctus, seria, temporum, in qua incidimus, existimatio. Revera enim, non est amplius, cur, in ista rerum omnium perturbatione, Musis operemur amplius; ubi, subulcorum, qui castra, quam porcos, sequi malunt, potior, quam seu Socratis, seu Platonis, forte et Archimedis, est ratio. Ergo, nihil miror, arma corripere non paucos, quibus perpetuae hucdum, inter Musas deliciae. Tu interim, quid quid honesti facinoris patrasti, cave exuas animum literarum praeceptis. Quid? quod in eam fiduciam vocer, iuri castrensi dicundo, TE adhibitum iri. quod si est, et Themide et Minerva, opus habebit propitia; sin contra, vide ne ante esse desinas, quam proeliari occeperis. Ego interim, id mearum partium esse putabo, uti bene TIBI, apud Deum, deprecer. Hanc TV pietatem, remunerari cumulatius haud potueris, quam si scrinia TVA, antiquitatis Hungariae, ditia tenaciaque in sinum meum exinaniversis. quod et facturum TE, eo minus diffido, quo magis TVAE nosti, blattis ea, atque obscoenis muribus, in hac TVA orbitate, destinari. Certe, de Forgáchio,[1] vehementer TE amo; dilecturus omnium impensissime, si prolixam fidem TVAM, quam facis, ante classica, liberaveris. Scribo, de eodem ad Illustrissimum Szirmaium: eo, quod mus non uni fidit antro. De fratre TVO, quae iussus sum, curavi omnia. Vtinam respondeat monitionibus; deses est enim, et calcaris indigus. Quod ad filium meum attinet, Lipsiae iam est, quorsum Festetitsii filium,[2] suum, tota aestate, alumnum, deduxit, agitque apud eum morum, iuxta et studiorum praefectum: ducturus inde iuvenem ulterius, si DEVS voluerit, et vixerimus. Dici nequit, quantis ea res obtrectationibus locum fecerit, quod pater Romanus, magistro protestanti, in regiones et academias nostrates, ductandum crediderit, filium eximiae indolis. DEVS in meliorem partem omnia! Jam vale et Musas nostras dita. DEVS TE sibi habeat commendatum. Pisonii 1741. Pridie Calendarum Januarii.

825 Bél Mátyás Szirmay Tamásnak
Pozsony, 1741. december 31.

Örül előléptetésének, jókívánságait küldi. Kiadásra kéri Forgách Ferenc Commentaria című művét.

Illustrissime Domine, Domine in primis Gratiose! Eperiesinum
Vnius[?] legionis
Hungaricae Praefecto,
Thomae Szirmay,

Non putabam comittendum, quin, pro eo, ac decet clientem deditissimum, novos, eosque Martios honores, Illustrissimae Dignitati TVAE, gratularer. Faxit numen aeternum, cuius arbitrio res ea administrata est, ut haec tantae accessio dignitatis, toti universim genti Szirmaianae honorifica; TIBI, et qui TVI sunt, cum perpetua felicitate sit coniuncta: ut quem nunc unius ducem legionis veneramur; hunc brevi post, multis decorum laureis, Generalem in victore exercitu Praefectum, laeti consalutemus. Ista votorum meorum summa est. quam DEVS non ratam modo habeat; sed cumulet etiam, omni, corporis et animi, bonorum adfluentia; Seruet ab omni periculo, incolumem, neque non omnigena prosperitate ita TE beet, ut sit, quod urat invidos, delectet bonos. Ego certe, ita precari coeleste numen, non ante desinam, quam vivere

desiero. Ceterum, cum supersit, quod abs TVA bonitate, iam quoque sibi polliceantur Musae nostrae, majorem in modum, rogandus mihi es, Illustrissime Domine! ne TIBI ex animo patiaris effluere, Francisci Forgáchii commentaria, quibus sui temporis historiam complexus est; et quae nos, TVAE famae velificaturi, edemus, cum tempestivum fuerit. Haec refricuisse suffecerit: nam ut TE precibus onerem, mirifica illa TVA, facilitas retentat calamum. Vale, Illustrissime Domine! atque effice, ne armata Pallas TVA, literatae huius nostrae, oblivionem sibi patiatur obrepere. Dabam Pisonii Anno 1741. Pridie Calendarum Januarii.

826 Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának
Pozsony, 1742. január vége

Kéri, hogy a Notitiájának kiadására VI. Károly császártól tíz évre kapott kiadási szabadalmat, melyet a királynő az elmúlt nyári kérvényére újabb tíz évre meghosszabítani ígért, állítsák ki számára. Méltánytalan, hogy tőle a szokásos 200 forint befizetését várják. A privilégiumba kéri bevenni, hogy halála esetén három fiára száll a kiadás joga.

Excelsa Regia Hungarico Aulica Cancellaria,
Domini, Domini longe Gratiosissimi!

Non dubito, quin benigne recordetur adhuc, Excelsa Cancellaria, mei illius libelli, supplicis, quo, aestate superiore, isthic Pisonii, apud Serenissimam Reginam, Dominam nostram naturaliter clementissimam, Priuilegii, quo Diuus olim Imperator Carolus VI. Opus meum, ad decennium benignissime, idque gratuito, donauerat, prorogationem, in alium, inde ab inauguratione Serenissimae Reginae, suppetandum decennium, supplicaueram.[1]

Adnuerat tunc submississime petitioni meae Regina indulgentissime, eo promtius, quo magis intelligebat, partium id esse Sacrae Maiestatis Suae; vt Regium prorsus opus, Domini Sui Parentis indultu, ac iussu, partim etiam patrocinio, in quartum vsque Tomum, inter millenas difficultates, perductum, tandem consummaretur.

Quin et istud summi quique Viri, gratulabundi mihi adfirmarunt, in eo iam esse Excelsam Cancellariam, Dominos, Dominos longe Gratiosissimos; vti, adfirmatam a Serenissima Regina petitionem meam, in tabulas referrent, Augustali mox Optimae Principis subscriptione adfirmandas: Cum, nihil tale opinanti, tristes adferunt nuncii; Excelsam Cancellariam, non alia lege, expectatissimum illud diploma, supplicanti extradaturum; quam si Ducentos Florenos, pro superiore illo, iuxta et praesenti hocce priuilegio, procul omni mora, auctor numerauerit.

Fateor, Excelsa Cancellaria, Domini, Domini, longe Gratiosissimi, adeo me hoc nuncio fuisse perturbatum, vt animum desponderim, planeque migrare voluerim continuandi operis arduum ex se propositum; cum intelligerem, a pauperrimo homine, qui sumptuosissimum scriptionis istud genus, nudo patriae amore ductus susceperim; iamque in idem substantiam fere omnem, nullo hucdum recepto praemio, insumserim, vsitatae nomine taxae, eam deposci summam, cui soluendae, imparem me, et ipse ego sentio, et norunt alii, qui me propius habent cognitum.

Quid? quod memorato iam diplomate, non equidem securitati mei operis consultum iuerim: quippe, cuius editionem furtiuam, vix vllus vnquam mortalium suscepturus sit omnino. Iura ego, indulgentissimae Reginae Maiestatica, sub idem illud tempus, ad eruditam posteritatem, vna cum opere meo, propagare volui, cum ea, non scriptis modo; sed armis etiam hostilibus impeterentur. Vt proinde, ex negato mihi diplomate, operi quidem meo, detrimentum metuendum sit nullum; posteritatem solam carituram insigni hoc documento Maiestatico, certum sit ac exploratum.

Quocirca, iterandas duxi obsequentissimas preces meas, tam diligenter, quam qui diligentissime digneretur Excelsa Cancellaria, libellum priorem supplicem;[2] quem hic pro repetito

censeri volo; benigne recognoscere, et ex eius tenore, benignissimum itidem priuilegium ad eum modum concinnare, vti, si mihi quidem emortualis somnus obreperet, superstitibus filiis meis, elegantiorum litterarum studiis, haud vulgariter innutritis, nimirum: Carolo Andreae, Johanni Theophilo, et Matthiae Godofredo, Beliis, edendi, quod erit in opere, et iam elaborato, residuum, vnice, atque repudiatis lucripetis, facultas, Regia auctoritate adtribuatur confirmeturque.

Quam equidem benignitatem incomparabilem, omni officiorum genere, quod abs tenuitate mea poterit proficisci, ita conabor apud gratam posteritatem, quin et dum viuam, demereri; vt penitus intelligat Excelsa Cancellaria, Domini, Domini longe Gratiosissimi, singulare isthoc patrocinium, in hominem acceptorum beneficiorum, pro eo, ac decet, memorem collatum esse. Quod dum aperte, et ex vero profiteor, sum atque emorior

Excelsae Regiae Hungarico-Aulicae Cancellariae
Dominorum Dominorum longe Gratiosissimorum

cliens deuotissimus
Matthias Belius
Hungariae Nouae Auctor mp.

[A hivatal feljegyzése:] Praesentatum die 30. Januarii 1742.

827 Szarkóczy János Bél Mátyásnak
Kis-Sztrice, 1742. február 19.

Névnapi jókívánságok. Küldi Bél kölcsönben nála lévő könyvét, amely tintafoltos lett. Hajlandó a kárt megtéríteni.

Vir Summe Reverende
Patrone et Fautor mihi demissa mente colende!

Oportune plane et occasio scribendi et materia porecta sunt. Occasionem praebuit, discessus Spectabilis Domini mei Patroni Posonium; materiam vero proxime imminens Feria Divi Matthiae, qvod Nomen Natale cum TU VIR Summe Reverende recoles, oportuit me non de praeteritis modo feliciter transactis vitae diebus gratulari; sed et futuri ut felices sint precari. Fac sit Numen divinum ut TV VIR Summe Reverende multos adhuc in annos vivas in gloriam primum Dei, Ecclesiae emolumentum, Patriae decus et miserorum juvamen. Pudet profecto his miscere ea, quibus forsan animus Viri Summe Reverendi movebitur, verum diutius factum celare nequeo. Accidit non mea incuria, sed ordinantis in cistam meam reculis celeritate, ut Liber VIRI Summe Reverendi mutuo a me acceptus atramento perfunderetur. Statui itaque culpam potius fateri, qvam silentio transmittere. Et cum liber facile deturparet splendorem ac nitorem reliquorum in amplissima Summae Reverendae Dignitatis Vestrae Bibliotheca Librorum, indicato pretio libri, si placuerit, damnum resarciam. His me TVO VIR Summe Reverende favori commendo et maneo

Nominis TVI

Datum In Kis Sztrize
die 19. Februarii 1742.

Indefessus Cultor
Johannes Szarkoczy

828 Szole Ferenc Bél Mátyásnak
Pozsony, 1742. május 5.

Kémiai kísérlet eredményét küldi, mivel személyesen nem tud menni.

Perillustris Domine Mihi Colendissime,

transmitto probas in Duplo tam Nitri, quam pulveris pyrij. credebam heri honorem me habiturum praetitulatam Dominationem Vestram videndi, sed spes fevellit, utraque Proba bene extiuata est; adeoque placebit Dominis istis, vel saltem 2dae parti insinuare me subsequenti septimana farinum secaturum, circa Diem Mercurij, qui raptim permaneo

Praetitulatae Dominationis Vestrae

Dabam Posonij — servus obligatissimus
ex Hospitio 5ta Maij 1742. — Franciscus a Szole mp.

829 Szeremley Sámuel Bél Mátyásnak
Debrecen, 1742. június 12.

Bihar vármegye rábízott leírását Váradon a főispán titkárának átadta. A főispán-püspökkel négyszemközt nem tudott beszélni, Lubi kanonokot kérte meg a mű átnézésének sürgetésére. Ha jónak látja, írjon neki. A kanonok szerint a költséges munkára nincsen pénz.

Plurimum Reverende ac Clarissime Domine mihi colendissime.

Notitiae Hungaricae Membrum Comitatum nostrum Bihariensem attinens, a Reverenda Dignitate Vestra nuper Posonii mihi traditum, die 24. praecedentis Secretario Illustrissimi Domini nostri Supremi Comitis Varadini tradidi, optassem ipse quoque cum eodem Illustrissimo Domino ea causa loqui, et revisionem operis commendare, sed solitarium adire eum non poteram: Putavi proin me bene facturum, si eam rem Reverendissimo Domino Lubi Canonico Varadiensi, qui continuo est ad latus Illustrissimi Domini Episcopi, et in omnibus maxime rebus civilibus plurimum apud eum valet, nomine Reverendae Dignitatis Vestrae commendarem, et feci, uti potui; initio visus mihi est plane alienus, sed mox spem aliquam promittebat, dixit se scriptum illud lecturum. Quare, si Reverendae Dignitati Vestrae videbitur, sive per se, sive per Amicum Illustrissimum Dominum Supremum Comitem, aut dictum Dominum Canonicum per literas rogare, ut revisionem, Censuramque operis promoveant opportunum esset. Dicebat equidem mihi Dominus Canonicus hanc revisionem requirere sumptus, quos hac necessitate Comitatus praestare non poterit. Hoc est, quod Reverendae Dignitati Vestrae hisce perhumaniter significandum habui. Coeterum me Reverendae Dignitatis Vestrae favoribus commendo ac constantissime persevero

Reverendae ac Clarissimae Dignitatis Vestrae

Debreczini 12. Junij — servus humillimus
1742. — Samuel Szeremley mp.

830 Bél Mátyás Friedrich Wilhelm Sommersbergnek
Pozsony, 1742. augusztus 30.

Rég nem váltottak levelet, kíváncsi, hogy állnak dolgai. Ír egészségi állapotáról, az Adparatus és a Notitia kiadásának állásáról. A Notitia negyedik kötete sajtó alatt van, a további három kötet is készen áll. A levelet vivő Wielandt János Mihályt ajánlja.

Illustri Viro Friderico Wilhelmo a Sommersberg — Vratislauiam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Diu est, cum nihil invicem dedimus literarum; quod ea fuerant tempora, quae coniunctissimos quosque poterant dissociare. quae quia divino munere, reparata sunt in melius, equidem,

eo alacrius redeo, ad scribendi officium, quo majus me tenet desiderium, de tuis rebus, immo vita et fortunis, quamprimum fieri certior. Eandem et TIBI mentem esse adhuc, non tam spero, quam confido profecto, cum apud memorem animum recognosco, pristinum amorem illud Tuum, et in collenda amicitia, integritatem prorsus singularem. Ad me quod attinet, supersum, quae Dei est gratia, adhuc, laboribus, morbis, aetate, atque sexcentis aerumnis aliis confectus, iamque inter senes depontanos referendus. A muneris certe procuratione, paralysis me hactenus prohibuit, quae me ad diem XIII. Junii, et animi, et corporis virium, propemodum fecit impotem: ut vix hucdum, cum valetudine, Musisque meis, in gratiam redire potuerim. Neque tamen plane nihil ago. Adparatus namque ad Historiam Hungariae, sub ista hac tempestate iam iam in lucem sit producturum[!]. cuius Te, ut veteris meae erga Tuam bonitatem, exstet documentum, ubi prona se dederit occasio, faciam participem nam quod, iam idem facere non possum, iudex nondum consumatus, prohibet. Sed in Hungaria mea, mirum in modum, toto hoc triennio sufflaminabar. Praeterquam enim, quod Caesar, stator ille studiorum meorum, fato mihi ereptus est praematuro; certe in homines, cum toto opere eo, incidi, malignissimos, qui nihil dubitarint, integro lustro, Tomum IV. sub praelo detinere. quo quidem maleficio iniquissimae turbae, dici nequit, in quas, universum opus, dificultates praecipitaverit: alioquin, dudum, ab Herculeo hoc labore, data mihi fuisset cessatio. Nunc in eo sum totus, ut sexcentis remoris, quas iniecerant monstra illa hominum, mascule superatis, idem illud volumen, in auras orbis eruditi possit eluctari. Supererunt porro Tomi III. sed quos in promtu iam habeo, ut nihil videatur deesse, quam homines melioris fidei, qui operis edendi suscipiant procurationem. Vides, Optime Sommersberge! quam sim in enarrandis rebus meis, et prolixus, et molestus. Accedam ad alia. Nobilissimus iuuenis, qui has TIBI reddit, Johannes Michael Vielandt, etiam atque etiam a me petiit, ut se TIBI, de meliori commendarem. Patria Posoniensis est, apud Jenenses et Halenses, iuridicis studiis eo usque innutritus, ut possit omnino, principibus etiam viris, si ferat occasio, operam adprobare suam. Omnia in eo sunt elegantia, genus, eruditio, morum integritas, linguarum Gallicae in primis et Latinae, non vulgaris peritia. Proinde, ita TIBI eum commendo, quam qui maxime; neque id quidem tantum amore adolescentis facio; succurrunt enim, iisdem literis, cum filio meo, Carolo Andrea, initiatus: sed maturo iudicio adductus: quippe qui intelligam, nobiliorem multo esse ejus indolem, quam quae in isto barbarici confinio, sine iniuria possit haerescere. Tametsi enim, et patrem habeat senatorii ordinis, cui res domi lauta est, et consanguineos, gestis magistratibus insignes: tamen mavult peregre fortunam suam periclitari: quam domi obscuras ire per umbras. Igitur rem feceris, veteri benevolentia Tua dignam, si cum consilio, quin si se occasio dederit, ope quodque Tua adiutum, a Te dimiseris: ut intelligat, comendationem hanc meam, quantivis apud Te fuisse ponderis. Parce, procaci epistolae, me porro in Tuis habe, et bene et feliciter age, atque vale. Pisonii, Anno MDCCXLII. III. Calendarum Septembris.

831 Bél Mátyás Bernhard Paul Mollnak
Pozsony, 1742. október 18.

Sajnálja, hogy Bécsben jártakor nem találkoztak. A Notitia negyedik kötetét a királynőnek ajánlja. Bartenstein bárót kérte, hogy a királynői támogatást a további három kötet kiadásához kieszközölje. Moll is kérje ezt Bartensteintől.

Illustri Viro Bernhardo Paulo de Moll Viennam Austriae
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Adhuc in aere TVO sum, Illustris Domine! Illud volo, quo me Tibi obstrictum reddidisti nuper, cum Vindobonae, valetudinis caussa, aliquantisper diuersarer. Doluit mihi, et vehemen-

ter quidem doluit, quod abituriens inde, nequiuerim testificari, quanti Tuarum erga me humanitatem, atque elegantiam existimauerim: quod nunc eo deprecor impensius, quo me, rusticitatis eius, intimius, et intra animum suppudet. Quia tamen spes mihi est, in comitate Tua, fore, vt praeposterum hunc officii neglectum, bonus oblitteres; en! adsum denuo, et comem illam, Tuam, qua esse consuesti[!], facilitatem, magna vsus fiducia, tam sollicite expeto, quam quo maxime. Res est, istiusmodi. Exemplar Tomi IV. Serenissimae Reginae, eodem illo nitu, quo id apud Augustum Caesarem facere adsolebam, repraesentandus est. Id ego, quia, pro eo, vti deberem facere nequeo: quippe inter vtramque valetudinem, perpetuo fluctuans; exorandum constitui Illustrem Baronem a Bartenstein, id, vti apud Reginam, pro ea, qua valet, gratia, haud grauate faceret; simulque, III illis Tomis, qui adhuc superant ad edendum, idem illud Augustale patrocinium, quo Dominus Pater SVVS, promota decreuerat, Regia oppido commentaria, implorare, non ante desineret, quam id a benignissima Regina, prorsus impetrauerit. Neque vero ita inurbanus, videri volo, vti aequissimis licet precibus his, sine proxeneta, aures Viri Illustris obtundere sustineam. Proinde, TVO, optime Domine! amico ministerio, animum Eius ante pertentandum, censui, quam ipsus ego supplex adessem. Scio enim, et gratiosum TE esse summo Viro, et non Viro, et non plane nulla pollere auctoritate, vti in rogatiunculam hanc meam, bene ac propenso animo, accipiendam, efficaciter Eum, inducere possis. Fac ergo Illustris Domine, quid in toto eo negotio profeceris, mihi, per amanuensium[!] quam primum perscribi cures. Tum demum, et ipse ego facturus sum officium, si res fuerit integra, eo confidentius; quo crebrioribus documentis condidici, et mihi eum bene velle et filio meo. Vale optime, et TVA suauissima pignora, adfinemque, meis, et vxoris meae verbis saluere iube. Pisonii Anno MDCCXLII. XV. Calendas Nouembres.

832 Bél Mátyás Christian Gottlieb Holltzendorffnak
Pozsony, 1742. november 12.

Fia, Károly András egy éve ment Festetics Pál kísérőjeként Lipcsébe. Állásügyben kér segítséget fia számára.

Excellentissimo Domino de Holltzendorff, Dresdam
Sacrae Regiae Maiestatis Polonicae et Electoris Saxoniae Consiliarii intimi,
Consistorii Praesidi, et Academiarum Saxonicarum Curatori.

Patere, Excellentissime Domine! sanctiores curas TVAS, interpellari ab homine alienigena, qui TE longinquo, pro eo, ac decet, suspicit, atque in eam spem vocatur, fore, vt precibus suis, facilem Te praebeas, exorabilemque. Annus est, cum maximus natu filius meus, Magister Carolus Andreas Belius, exacto in Academiis sexennio, cum illustri Juuene, Hungaro, Paullo Feszteticho, ad Academiam Lipsiensem, accessit, vt ilico publicis priuatisque scholis, in optima studia incumbenti, ex illustrissimi Parentis voluntate, moderaretur. Occasio id ipsi fuit, penitus se intumandi, summis quibusque viris, quorum imprimis spectata isthic est diuinarum humanarumque rerum eruditio; quam et ita in rem suam vertit, vt edito vno atque altero doctrinae suae publico specimine, penitus se patribus Academiis adprobarit; remque, consulentibus omnibus, scolas, ritu consueto, aperuit. Isthic tantisper, Deo propitio, in luce pulbica versaturus, operaturusque Musis, dum benignissimum Numen, certae cuidam stationi, pro charismatum quae indeptus est diuinitus, modulo, eum destinauerit. Atque istud est excellentissime Domine, quod in sinum Tuum, eo confidentius effundere sustineo, quo magis cognitum mihi est, quanta in his rebus procurandis, et auctoritate polleas, et bonitate prudentiaque. Nimirum, commendo TIBI meum hunc, Illustrissime Patrone, non indulgentia quadam, et opinione paterna, ductus, sed quod aduerti in homine, peculiarem quendam, vitae academicae deligendae, a prima ineunte pueritia, instinctum. Quare, non putaui committendum, vt laudabiles hi

igniculi, in liberali ingenio, restringuerentur; quin immo omni cura studioque elaboraui, vt mature, iis viris formandis commendaretur, quorum eximia est cum in Ecclesia Dei, tum in orbe erudito, existimatio. Ac versatus sane est, in Altorfensi, Jenensi postea, denique in Argentoratensi Academia, toto fere sexennio. Adiit Galliam, quoque, celeberrimorum virorum commendatione adiutus, atque Parisiis potissimum, ita inter Bibliothecarum recessus, et doctorum coniunctus, diuersatus est, vt iussit haud leuia, erudita eius peregrinationis documenta praestare. Vt itinera, per plerasque Academias Germaniae taceam. Desino, Excellentissime Domine! patientia tua abuti, mihique ipsi suspicionem forte colligere, quasi, qui impensius, quam par est, Tibi meum hunc insinuam. Dicent pro eo, viri quique optimi, qui Lipsiam illustrant, testimonium; si id quidem, siue Tua, in adsciscentibus clientibus, accuratio exegerit; siue rerum circumstantium habitus quidam alius. Id confido, Tuum ei Te fauorem ac patrocinium, vbi se prona dederit, in ornandis eius studiis occasio, eo certius adfirmaturum, quo maior fuerit laudis existimatio, in homine peregrino, et ad Tuam confugienti beneficentiam, exstare istiusmodi bonitatis, numquam intermoriturum monimentum. Erit ille, accepti beneficii gratissimus omnium aestimator, neque antiquius quidam habebit, quam aeterno praeconio, hanc benignitatem Tuam, ad coelum ferat; ego vero, illud dabo operam, vt Numen Tibi, Tuisque sacris consiliis, propitium semper exorem. Vale, Excellentissime Domine, Deus Te, Tuaque omnia tueatur, et perpetuo felicet. Ita ex animo precatur,

Excellentissimi, illustrissimique Domini
Patroni gratiosissimi

Posonij 1742. die 12. Nouembris.

cliens deditissimus
Matthias Belius mp.

833 Bél Mátyás Mária Terézia királynőnek
[Pozsony, 1742. november?]

A Notitia negyedik kötetét ajánlja, támogatást kér.

Serenissima Regina,
Princeps Inuictissima, Domina longe Clementissima!

Notitiam Hungariae Nouae, quam felicissimis auspiciis, Diui quondam Caesaris Caroli VI. Parentis Regiae Maiestatis TVAE, Diuinissimi, ante hoc XXIV. annos coepi adornare difficillimis quae postea inciderunt temporibus, eo pertinaciore contentione pergebam elaborare, quo magis egregii publici, interesse existimaui, vt arduum, sed necessarium, profecto, atque in commune vtile opus, quanta posset maxima adcuratione, quamprimum consummaretur.

Atque huius quidem assiduitatis, meae, qualiscunque fructus est, Princeps Indulgentissima, Tomus hic, operis IV. quem post tres priores, ad puluinar Domini Caesaris summa religione dedicatos, nunc Maiestati TVAE Regiae, consummatissimo iure, pietate autem ea, quae potest esse maxima, dico, dedico, consecro.

Accipe hoc, quidquid est, demississimi obsequii, Clemens ac Benigna, ad eum modum, quo Coelistissimus Pater TVVS, totam hanc destinationem, accipere solitus erat, atque Augustali TVA prouidentia et liberalitate, benignissime effice, vt, quos Dominus Caesar, excudendo operi, indulgentissime destinauerat, redditus innocentes, eidem consummando restituantur postliminio, quodque ex vasto opere ad edendum superat; superant vero adhuc Tomi III. TVIS sacratissimis auspiciis tandem perficiatur.

Difficile atque impeditum fateor, praesenti rerum habitu fuerit, isthuc regiam munificentiam collocare; sed eo tamen solidioris ad posteritatem gloriae; quo insignior hac ipsa tempestate

fides et constantia vniuersae Hungariae emicuit, in publica communique regnorum sacratissimae Maiestatis TVAE, securitate adfirmanda.

Ego profecto, qui eximiam aetatis, iuxta et rei familiaris partem, in refractario hoc opere prosequendo detriui, neque hucdum difficultatum quae restant ad superandum, aut modum aut finem video, vbi Regius Tuus, Domina Clementissima, fauor et benignitas adspiraueret, non desinam hanc aetatem ac fessas istas vires eo collocare, vt opus, quod perductum eo vsque est, tandem penitus consumetur. Qui sum inter publica et priuata vota

Maiestatis TVAE
Serenissimae Reginae, Dominae ac Principis
longe Clementissimae

subiectissimus!
Matthias Belius

[A külzeten:]
Ad Numerum 117.
Ad Sacratissimam Regiam Maiestatem, Dominam Dominam Mariam Theresiam, Reginam Hungariae naturaliter Clementissimam humillimus libellus memorialis subiectissimi Matthiae Belii

834 Bél Mátyás Kolinovics Gábornak
Pozsony, 1743. február 2.

Küldi az Adparatus első decasának tizedik darabját. Kéri a decas indexének gyors elkészítését. Kolinovics kéziratairól majd szóban.

Belius, Gabrieli Kolinovics
Salutem Plurimam Dicit.

Mitto tibi Decimum Collectionis Miscellae Monumentum, uti sepositis omnibus Indicem conficias cito, citius, citissime. Urgent me Operae Typographicae, cave tu deseras. De Manuscriptis tuis coram plura. Vale, intra hoc triduum, nisi forte bacchabundus extra positus sis, Indicem mihi mitte. Pisonij die 2. Februarii 1743.

[A margón:] Index Primae Decadis Monumentorum petitur faciendus.

835 Johann Heinrich Grischow Bél Mátyásnak
Halle, 1743. április 4.

A cseh nyelvű Biblia újra kiadásáról.

836 Bél Mátyás Korabinszky Mártonnak
Pozsony, 1743. május 2.

Megrendült egészségügyi állapotáról tájékoztatja. Titoktartást kérve közli vele, hogy szeretné, ha Notitiájának kiadását rábízhatná s papi szolgálati helyén utódja lehetne.

836–837

Quod Deus bene vertat!
Clarissimo Viro Martino Korabinszky, Halas Saxonum
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius, Verbi Diuini Minister.

Gemina mihi ad Te scribendi caussa est: altera, quae ad priuatas meas rationes, altera, quae ad publicam, ecclesiae dei salutem procurandam attinet. Nimirum, annus iam fere abijt, cum digitus me Domini tetigit, atque, toto trimestri, ministerio ecclesiastico invtilem fecit. Coepi ergo iam tum, de adiuncto publici muneris cogitare, atque meum mihi Schwartzium animo et flagrantissimo desiderio destinare. Sed eae tunc erant vtriusque nostrum circumstantiae, vt debuerit sane destinatio illa mea, interuerti. Jam, trimestri, et quod superat, inter cumulatos labores exacto, quia vacillare, adfecta valetudo, iterum incipit; resumo eadem illa consilia, atque, ita volente Schwartzio nostro, cogitationes meas omnes, in TE vnico, vti vides, defigo. Exorato nempe diuino numine, pertentandum TE statui, vellesne, in meae hanc sortis communionem, venire, ex litterarias partim curas meas, partim, si adspirauerit porro gratia diuina, partes muneris ecclesiastici, TVAS facere. Nam ita res tota fuerit procuranda, vt priori honestissimo illo obtento, isthanc destinationem promoueamus: tum, quia suadet, eorum qui foris sunt aestumatio, tum, quia ad eum modum, coadunandae sunt, auditorii, in vnum aliquem voluntates. Interea, aperte, et conscio numine, agemus omnia, indeque, consiliorum, quae nunc, et ante interuentantur, quam matuerint, circumspecte oportet suscipi, successum exspectabimus. Quoad mecum priuatus ages, filii loco in domo, a me, et vxore habebere; dotis subinde, charismatum, quae accepisti diuinitus, in publico, τεκμήριοις. Reliqua, a prouidentia DEI, pendebunt. Erunt autem, dum fine potiamur, quem quaerimus, occupationum nostrarum summa, trium, qui ex opere meo, adhuc sunt residui, sed parati dudum, ad typos, maturatio. De praemiis nihil adiungo, ne siue parcus TIBI videar, siue profusus aliis: istud, si adseuerem, sufficit: cum BELIO TIBI rem fore, depontano eo, et qui in propylaeo aeternitatis versetur. Fac itaque, tacitus, rem omnem, DEO, in praecibus commenda, et ad me, quid statueris, quam primum perscribe. Nam certe, vt doctoribus Hallensibus innotescat, vnice cauendum puto. Vale, diuinae gratiae, et huius lumini, commendatus. Iterum Vale. Dabam Pisonii anno MDCCXLIII. die 2. Maij e lectulo.

837 Bél Mátyás Johann Anton Benzonynek
Pozsony, 1743. május 6.

Felidézi a Lucius-kiadásról való pozsonyi beszélgetésüket, kéri, hogy erre vonatkozó gyűjtését közölje vele. Kéri továbbá az általa említett Dalmácia-térképet illusztrációnak. Közli, hogy a Notitia negyedik kötete megjelent. Az Adparatus utolsó darabjait küldeni fogja. Melléklet: Szempontok a Lucius-kiadás bővítéséhez és magyarázásához. (Pozsony, 1741. szept. 9.)

Illustrissime, Reverendissime, Domine, Segniam in Dalmatia.
Domine longe Gratiosissime. Ad Reverendissimum, Illustrissimumque Dominum
Johannem Antonium Benzony
Episcopum Segniensem, et Corbauiensem etc.

Quod Illustrissimae Dignitati Vestrae, ad memoriam reuocare audeam, colloquia Posoniensia, gratiose mecum habita; id vero est, quod in meliorem partem, Reverendissimam Dignitatem Vestram interpretari, etiam atque etiam cupio. Erat nobis tunc semel iterumque sermo institutus, de Johanne Lucio scriptore grauissimo rarissimoque, cum additamentis, edendo. quam ego destinationem, ab Reverendissima Dignitate Vestra promouendam, vberiore scripto eidem exhibito, prosequutus fueram. Ex eodem tempore, tametsi morbis adflictus, adeo non deposui. idem illud consilium; vt etiam, teste Illustrissimo Domino Böhmio, id ipsum saepius, magno desiderio concupiuerim, effectui mancipandum. Quapropter, rogo oroque Illustrissi-

mam Dignitatem Vestram, dignetur, liberalis ac prorsus honesti, SVI erga me, promissi, benigne meminisse, atque collectos hucusque in eam rem adparatus, mecum, gratiose communicare. Erit hoc profecto apud eruditam ac memorem posteritatem, τεκμήριον, quod laudes Reverendissimae Dignitatis Vestrae, aeternitati commendabit: ego vero, dabo operam, ne acceptum beneficium, apud orbem litteratum, vnquam intermoriatur. Exspecto praeterea, Mappam illam Geographicam Dalmatiae, cuius Illustrissima Dignitas Vestra meminit, quamque, illustrando Lucio nostro, vltro ac liberaliter, se submissuram, in se receperat. De me, in tota huius rei procuratione, ita sentire velim Illustrissimam Dignitatem Vestram, nihil mihi prius, antiquius fore nihil, quam, vt Illustrissimae Dignitatis Vestrae meritorum in rempublicam litterariam memoria, aeternis fastis inferatur. Ex meis lucubrationibus interea prodiere Tomi IV. Hungariae Novae, et Decas I Monumentorum, Adparatus ad Historiam Hungaricam. quorum Monumenta V. posteriora, occasioni imminent, ad Illustrissimam Dignitatem Vestram, mittenda. DEVS felicitet Illustrissimam Dignitatem Vestram,

Illustrissimae Reverendissimaeque
Dignitatis Vestrae

Pisonij MDCCLXIII. obsequentissimus
die 6. Maij. Matthias Belius mp.

[Melléklet:]

α–ω

Memoria.[1]

Quemadmodum, partim nouis accessionibus locupletari, partim,
vbi,[2] aut obscurior est illustrari possit
Johannis Lucii
Dalmatia, Croatia, et Rerum Dalmaticarum Scriptores reliqui.[3]

§.1.

Ante omnia, qui vtilissimam hanc operam, reipublicae ciuili, et litteratae, volent nauatam, vtilissimum scriptorem, sibi familiarem reddant oportet. Tum vero, per singulos libros, et horum capita,

1. Quae certa sunt, et diplomatibus atque Historicorum Monumentis adprobata, nouis si fieri possit, seu tabulis; seu monimentis aliis, porro adfirment.

2. Latent vero eiusmodi diplomaticae tabulae, eum per Conuentuum, Monasteriorum, Praeposituarum, Abbatiarum, et Episcopatuum[4] Archiua; quae nouo, post Lucium labore, excuti oporteret.

3. Ex qua diligentia, illud ad locupletandum Lucium accederet, vt nouae subinde res gestae, regum item actus, sacra et profana priuilegia, detegi, et continuandis[5] supplementis, magna cum vtilitate, adhiberi possent.

§. II.

Palam est vero, laudatissimum Lucii opus, haud sane systema historiae; catenato saeculorum nexu, exhibere, sed summa tantum rerum capita, heic atque illic, exponere; vnice ad propositum illustrandi Lucii adtinebit: si, ex §-phi superioris praescripto,

1. Ad diplomatum fidem, rerum gestarum ordo chronologicus elici et concinnari, et singulorum regum actus, tanquam in tabella, designarentur.

2. Explerentur porro Lucii frequentes lacunae, ex quarum redintegratione, mirum! quantum lucis, rebus Dalmaticis atque Croaticis, bellis item et pacificationibus, et quae hinc sunt consequutae, praetensionibus[6] Venetis, adfunderetur.

3. Quia et istud inde litterarii commodi, plenis alueis redundaret,[7] vt scriptorum, Hungaricorum iuxta et exoticorum, hallucinationes, errores et contradictiones, refelli possent, et ad veri rectique tramitem reduci.[8]

§. III.

Multum praeterea, ad illustrandum locupletandumque auctorem nostrum, momenti adferretur, si post notitias diplomaticas, sacras et profanas, adcuratione, quam fieri potest, maxima:

1. Epitaphia, siue sepulchralibus insculpta lapidibus, siue emortualibus vexilis armisue, in aedibus sacris adpendi solitis, inscripta, colligerentur.

2. Memoriales item tabulae, vbicunque demum, in templis, priuatis aut publicis aedibus, repertae, quam diligentissime adnotate chronologia, exscriberentur.

3. Quorsum et istud pertinet omnino, si Episcoporum, Abbatum, Praepositorum, Archidiaconorum, catalogi ex necrologiis, elegia, ex ecclesiarum coenobiorumque scriniis, expromerentur. reliqua etc.

§. IV.

Plenus adhaec Lucius est, nominibus Dalmaticis, et Croaticis, vocabulis praeterea, ne in locupletissimis quidem Glossariis, reperiundis facile. Ergo, ad haec quoque illustranda, curam aduertere necesse fuerit. Sunt vero istiusmodi:[9]

1. Nomina personarum,[10] rerum, locorum etc. quae singula, breuiuscule explicari possent, et notatis paginis, locis suis adsignari.

2. Occasione personarum, multa moneri fas esset, quae forte, latent lectores. Rerum autem explicatio, ex ipso partim scriptore Lucio, partim auctoribus aliis, adscribi posset: Sicuti locorum nominibus praecipuam lucem foeneraretur, Geographica eorum, vetus, media, noua, descriptio.[11]

§. V.

Cum autem Archiepiscopatuum, Episcopatuum, Abbatiarum etc. et dioecesium designatio, anima sint subinde historiae ecclesiasticae et ciuilis; vtilis ea quoque opera fuerit, ornando Lucii operi: eo, quod laudatus toties auctor, multa huc adtinentia fragmenta exhibet, liquidioris omnino lucis indiga. Hic vero:

1. Resecuanda forent, cum tabularia, tum scrinia priuatorum, non raro, ad dedecus vsque avara.

2. Excitandi, dioecesani, conuentuales, coenobitae, et eruditi quique, vti ne patriae decoram hanc operam negarent.

3. Vbi tamen fide optime versandum, foret, ne res grauissimae, aut dubiis narratiunculis laxarentur, aut contemerarentur fabellis.[12]

§. VI.

In tota vero diligentia hac, non tam prolixitati studendum fuerit,[13] quam adcurationi, breui illi; sed cuius breuitatem, obseruationum necessitas,[14] compensare queat. In his concinnandis:

1. Collectorum quisque eam sibi laboris partem seliget, in qua plurimum se posse[15] confidet.

2. In stilo perpoliendo, elaborare non erit necessum; modo is intelligi possit, ornarique a futuro editore.[16]

§. VII.

Denique, cum constet apud doctos, scatere, optimae notae, diplomatibus, schedis, scriptis diariis, necrologiis, vrburarijs, et quae sunt reliqua, non publicum modo Regni Tabularium; sed priuata etiam Archiepiscopatuum, Episcopatuum, et Abbatiarum Archiua, scrinia item priuatorum: conciliandus eam in rem foret, orbis Dalmatico-Croaticus, vti, collectoribus, hic illicue, in vtilissimum hoc institutum incumbentibus, facilem se praeberet, expromeretque, luctantia, cum blattis et muribus, sita ad haec et iniuriis aliis, monumenta, diplomata, etc. Quam, cum singulorum, tum omnium, in promouendo egregio publico, alacritatem, aeternis fastis, inseret editor.

§. VIII.

Atque, hac quidem accedente adcuratione, elucubratissimus prodire posset Lucius, duobus postea Tomis edendus. Quorum:

I.[17] Supplementa[18] in Lucium ipsum.
II. Additamenta ad scriptores Dalmatico-Croaticos,[19] contineret.

§. IX.

Omnes denique curas istas, vltra modum ornaret, Mappa, de qua sermo Pisonij Anno MDCCXLI. die VI. Septembris[20] habebatur, quamque promissam habet, totius molitionis honestae,

Pisonij ex Musaeo. obsequentissimus auctor
Anno MDCCXLI. die 9. Septembris.[21] Matthias Belius mp.[22]

838 Bél Mátyás Kolinovics Gábornak
Pozsony, 1743. május 21.

Igyekszik magáról a gyanút eloszlatni. Zermeghet elveszítette.

Belius, Gabrieli Kolinovics
Salutem Plurimam Dicit.

Laboribus post numerum morbum ita dispungor, ut non liceat alias cogitationes, ne dicam negotia, suscipere. In aliud tempus reiiciamus rem inter nos amice agitatam hactenus. Qvod me in suspicionem trahas, vel iniqvissimis hominibus indgnam iam mihi dolet, qvam qvod maxime. Purus sum a crimine, qvod mihi conscientiae, et famae studiosissimo, impingis. In bonum virum non cadit suspicio. Id ut tibi persvadeam, teqve reddam reqvietum, chyrographum istud mitto, qvod tunc mihi, vel haeredibus reddes, cum libellum magno meo malo perditum qvod Deus novit, qvi videt omnia, undecunqve conqvisiero. Vale, et me ne expecta, qvia Coelum promittit pluvias. Pisonij die 21. Maii 1743.

[A margón:]
Belius nititur a se emoliri suspicionem – Zermegus dicitur perditus a Belio.

839 Bél Mátyás Johann Heinrich Grischownak
Pozsony, 1743. június közepe?

Örül a cseh Biblia új kiadásának, visszaemlékezik a 22 évvel korábbi kiadásra. Miletz már felvette a kapcsolatot Sarganeckkel. Javaslatát közli.

Hoch Edler, Hochgeehrter Herr und Freund!

Dass ich auf dero sehr verehrtes vom 4. April nich eher antworten können, ist meine Maladie, die um ein gantzes Jahr anhielt, und von meiner Paralisi herrührt, schuld daran. Ich habe mich von Hertzen erfreuet, als aus dero geliebten nochmahl vernommen, dass daſ vorhin an den hiesig Ungarisch-Bömischen Pastor von Herrn Sarganeck überschriebene suviect, das Böhmische Bibelwerck betreffend, nach der guten Hand Gottes wiederumb lebendig werden wollen. Ich erinnere mich freilich, und zwar mit vielem Vergnügen der vor 22 Jahren besorgten und zum vielen Segen gesetzten edition und kann ich mit Grund der Wahrheit versichern, dass solches Werck der Kirche Jesu Christi mehr geistige Frucht geschaffet habe als unzählliche steinerne Gebäude, die man der Gemeine zur Übung äusern Gottesdienstes hätte gestatten mögen. Und eben diese Erfahrung verdoppelt die Hoffnung bei mir, dass auch die gegenwärtige Entschliessung Gott mit überschwenglichen Segen krönen werde; wenn mans nur fein getrost auf den Reichthum seiner Barmherzigkeit damit waget. Ist die vorige Auflage ohne Schaden abgegangen, so wird die bevorstehende gewiss einen Seegen hinter sich lassen. Denn

ob ich zwar weder an die Böhmische noch auch an die Ungarische Gemeinde nicht gebunden bin, so hier in Pressburg nun ins 30 Jahr bei der deutschen Versammlung stehe: so ist mir doch beider Völcker Zustand gleich bekandt, gehet mir auch gleich zu Hertzen. Zumahl mir Gott die Gabe der Sprachen von allen diesen Nationen mildigst mitgetheilet und ich solche auch nach dem Vermögen, das Gott dargereichet, zu dessen Auferbauung angewendet. Selbst daß Project betreffend, so hat zwar Herr Pastor Miletz schon vor geraumer Zeit und nach gepflogener Unterredung mit mir geantwortet, und das nöthige an Herrn Sarganeck überschrieben; will aber gleich wol auch meine Meynung hiermit offenhertzig sagen.

1. Deucht michs, es wäre das vorige Format, um mehrer Ursachen willen beyzubehalten: theils, in deme sich diese Ausfertigung, als über welcher ich vieles leiden müsse, bereits legitimiret; und die so genendten Geistlichen das Werck nicht dürfften mit keiner Schmähung beschlagen; theils, weil, weil fleißige Bibel „Leser", in der vorigen edition bereits eine memoriam locatam erlanget und wol auch die ihrige dazu gewöhnet. Die übrigen raciones wird Herr Miletz angemercket haben.

2. Viam Praenumerationis, und also nur das mindest von dem Gottheiligen Vorhaben, kund zu thun, leiden unsere Umstände nicht. Wohl aber werden sich in aller Stille Leuthe finden, die Hand anlegen werden, auch wol praeter spem.

3. Die Einrichtung des Werckes, in parallelis, wie auch die Vorrede kann bleiben, wie vorhin. Doch, wenn ja tüchtige Männer was erinnen dörfften, wird man sich gefallen laßen, solches zu ruminiren, und gehörig Ortes, einzuschalter. Die wichtigsten Lehrer der Fratrum Bohemorum haben bey der ersten edition gewißenhaft verbessert. So viel der Bühmischen Bibel.

Wenn Sie nun mit Gott sich entschließen werden, das Werck unter die Preße zu nehmen, so werden unsere Orte sorge tragen, daß unsere symbola Ihnen bey Zeiten zugefertigt werden können. Kan ich im übrigen bey dem Wercke etwas ersprießliches thun, so bitte mich auch in meinem Alter und fortwährender Schwachheit nicht zu schonen. Gott aber gebe sein Geleit darzu! Er wirds thun! Ja! Amen. Von der Ungarischen Auflage schreibe nächstens und wenn der Meynung über dieses vernehmen werde. Schlüßlich empfehle Sie, samt dem Wercke ihrer Hände, der Gnädig Direction Gottes, der ich mit aller Ergebenheit bin und hoffe Euer Hochedlen ergebener Diener Matthias Bel.

[Címzés:]
Mosieur Monsieur Grischow, mon tres honore amis a Halle en Saxe.
[Grischow feljegyzése:] Accepi die 19. Junii, respondi die 23. julii 1743.

840 Johann Heinrich Grischow Bél Mátyásnak
Halle, 1743. július 23.

Valószínűleg a cseh Biblia új kiadásának ügyében.

841 Bél Mátyás Batthyány Lajosnak
Pozsony, 1743. szeptember 26.

Tanácsát követve szeretett volna Schaffrannal beszélni, de az nem fogadta. Egy kiadó sem vállalja Notitiájának további nyomtatását, jóllehet a király által ajánlott és a királynő által megerősített fedezet megvolna. Úgy döntött, kéri a királynőt, hogy a segély intézésének ügyét vegye ki Schaffran kezéből s a támogatást negyedévenként utaltassa ki. 1718 óta sok munkát és mintegy 10 000 forintot fektetett e művekbe, s eddig az udvar nem támogatta, pedig császári megbízás alapján dolgozott. Kéri ügye támogatását a királynőnél.

Excellentissime Illustrissimeque Domine,
Domine longe Gratiosissime.

Viennam
ad illustrissimum Comitem de Battyanyi,
Cancellarium Hungaricum.

Perbenigno Excellentiae Vestrae consilio obsequutus, diligentem dedi operam, vt Illustrem Dominum a Saffran, operi meo propitium potuissem reddere; sed enim vero, late retro laui: quando, saepius rogantem, ne ad colloqium quidem me admisit. quod, quibus de causis fecerit, ipse nouit optime; ego certe facile, quid huic eius austeritati subsit aduerto. Nempe subsidium illud a Domino Caesare munificentissimo decretum, iterumque a Regina confirmatum clementissime; aliorsum, et forte in clientes suos, vult deriuare, atque his artibus, opus meum, quantum in se est, interuertere; quod tamen, ex benignissima Suae Maiestatis Regiae voluntate, promouere debuisset. Certe, ob hanc Illustris Domini a Saffran duritiem fieri palam est, quod nemo bibliopolarum, reperiatur, qui curandi operis mei, partes in se suscipere, atque libros, in Augustam Bibliothecam, prout habet Caesareum decretum, procurare velit. Quamobrem, constitui apud animum; si tamen ita videbat Excellentiae Vestrae, libello supplici, sacratissimam Reginam, iterum adire, Eique, eum humillimi obsequii testificatione, exponere, quibus opus meum difficultatibus urgeatur; simulque rogare, demisse, dignaretur, pro Augustali SVA in Hungariam propensione, proque amore in litteras, prorsus mirifico: paternum hoc subsidium, a manibus Illustris a Saffran eximere, atque idem in triennium, a praestando in Bibliothecam librorum onere, clementissime eliberare, et mihi auctori, in singulos anni quadrantes, numerari facere: ea quidem lege, vt equidem per bibliopolam quendam conscientiosum, idem subsidium, in impressionis operis mei impensas, erogari curem. Vbi demum bibliopola, consummato opere curso ex venditis exemplaribus Augustae bibliothecae, per destinatos, ad id terminos, intra alios 3 annos, satisfacturus esset. Nisi enim id fiat, quomodo consumari tam vastum, et tota Europa celebre opus, in integrum possit, non video. Nam, ego quidem, qui inde ab anno 1718, in opere hoc elucubrando sudaui continuo; atque praeter Herculeum meum laborem, ad decem fere millia florenorum, in libros necessarios, commercia litteraria, alendos scribas, donaria item summis locis praestanda, ex priuatis meis fortunis, impendi; neque hucusque, ab Augusta aula, vel sollicitaui quidpiam, vel accepi: senio iam et laboribus confectus, morbidus esse incipiam. Quid vero tunc futurum putat Excellentia Vestra, cum opere vniuerso, si mihi somnus emortualis; ante eius consummationem obrepserit? Certe intercidet totum, eaque re, cum vniuersi orbis, tum praecipue Augustissimae Reginae spes interuertetur. Nam ita in elaborando uersatus sum, vt non meum priuatum, sed Caesareum Regiumque opus, adornare me, perpetuo crederem. Id autem ut facerem, partim expresso Maiestatis SVAE Caesareae mandato, partim augustalibus eiusdem promissis, vt in labore difficillimo, pergere vti perseuerarem, inductus sum. Quae cum ita sint, Excellentissime Domine, supplex oro, dignetur me, et refractarios labores hos meos efficacissimo patrocinio suo, apud Reginam clementissimam, Ducem indulgentissimum, et excelsum vtriusque generis ministerium, tueri atque promouere: quippe, desertum ab omnibus. Id ego genus beneuolentiae, cum reliquis Excelsae Gentis Battyanianae decoribus, aeternitati, tam certo transscribam, quam vere mihi sum conscius, quod sim ac emoriar,

Excellentissimi Illustrissimique Domini,
Domini longe Gratiosissimi,

Pisonij, 1743.
die 26. Septembris.

cliens deuotissimus
Matthias Bel mp.

842 Bél Mátyás Kolinovics Gábornak
Pozsony, 1743. október 29.

A levél átadóját ajánlja. Előkerült Zermegh, személyesen adja vissza. Üdvözli Pribischt. Az említett panegyricusokat kéri.

Belius, Gabrieli Kolinovicsio suo
Salutem Plurimam Dicit.

Qvi has tibi defert, familiaris mihi est. Totus ille colligendis retrusis Patriae Antiquitatibus deditus est, qva in re si eum adiuveris, facies mihi rem tam gratam, qvam qvae esse potest gratissima. Heus vero! prodijt ex pulverulento angulo Zermeghius, cum nuper Musaeum, libelliqve mei omnes perpurgarentur. Proinde cum ad me veneris eum tibi cum gratijs reddam uti decet. Perillustrem Pribischium nostrum, atque Costam salutabis meo nomine. Qvid praeterea Panegyrici illi, qvos meministi faciunt; fac age unum post alium communica, haud te facinoris poenitebit. Vale, et meum hunc liberaliter habe. Pisonij die 29. 8bris 1743.

[A margón:]
Zermegus inventus restituitur – – Panegyrici nonnulli petuntur.

843 Najmar János Bél Mátyásnak
Pozsony, 1743. december 8.

A Tiker-Schonidkrontz házassági ügyben. A házasság érvényességét (az említett jogszabályokat figyelembe véve) kell bizonyítani.

+
Clarissime Domine Domine mihi Colendissime

Ea, cujus paria mihi submisit praetitulata Dominatio Vestra, est qvidem irrefragabilis attestatio mea de nullitate impedimenti, sed qvia eadem, ne meminit qvidem consensus mei, aut licentiae a me datae, ideo prior difficultas tota insoluta manet. Licet qvidem Vestrae Dominationes in locis articularibus qvasi Parochialem habeant jurisdictionem, tamen eadem se tantum extendit in eos, qvi in locis habitant articularibus. Hinc licet 2do consvetudo obtinuerit, ut matrimonio assistat, et copulet, tam si sponsus sit alienae jurisdictionis, sponsae Parochus sine licentia et scitu Parochi sponsi tales copulare nec potest, nec sine juris alieni violatione potest. Hinc error iste corrigi aliter debet, et qvidem qvantocyus dubium enim nec parvum est, an dicti Tiker cum Schonidkrontztiana matrimonium legitimum sit? His maneo.

Clarissimae Dominationis

Posonij 8. Xbris 1743. Paratissimus servus
Joannes Najmar
Plebanus Baziniensis

[A külzeten:]
Clarissimio Domino Domino Matthiae Beell Augustanae Confessioni Addictorum Ministro Primario et Concionatori Domino mihi Colendissimo Posony
[Pecséttel.]

844 Bél Mátyás Najmar Jánosnak
Pozsony, 1743. december 12.

Válasz a Ticker-Schonidkrontz házassági ügyben.

Responsio

Litteras Praetitulatae Dignitatis Vestrae ea, qua par est, reuerentia accepi; non video autem necessarium esse in re tam clara, multis respondere, et Reuerendissimae Dignitati Vestrae molestus esse. Illud certum est, Adtestationem Reuerendissimae Dignitatis Vestrae omnimodam concessae ad copulandum toties memoratum Tick, facultatem continere: quippe quae non alio ei fine data est, quam vt ea nobis representata, consummare possit matrimonium. Vbi nullum matrimonii impedimentum esse, palam est, ibi potissimum a sponsae ordinario adtestatione praeuia, copula fieri potest sine omni culpa. Id quod fact[um] a nobis est, procul omni noxa. Quod cum quam humanissime Reuerendissimae Dignitati testor, maneo

Praetitulatae Dignitatis Vestrae,
Domini Colendissimi

Posonii 1743.
12. Decembris.

paratissimus seruus
Matthias Bel
Concionator Germanicus
Euangelicorum Posoniensium.

845 Hockh Dániel Bél Mátyásnak
[Selmecbánya] 1744. január első fele?

Gondjairól, a kis Erzsébet halála miatti bánatáról.

846 Bél Mátyás Hockh Dánielnek
Pozsony, 1744 január 23.

Visszaemlékezik az elmúlt évi besztercebányai beszélgetésekre. Vigasztalja a kis Erzsébet halála miatt, hívja magához. Hockh verseiről ír. Besztercebányáról Moller küldi majd a Programma Lipsiensét és fia Mária királynőről írt művét. Üdvözli Mikovinyt.

Amplissimo Viro Danieli Hockh, Suo Schemnitzium in Montanis
Salutem Plurimam Dicit Belius!

Recte TV quidem, desideratissime Hockh! facis, quod primus rumpis silentium, et me, senem morosum, suaui TVA obiurgatione, e somno excitas. Nulla vero, quod Te iterum suspicari aduerto, subest Tui obliuio, quae, ne tunc quidem mihi obrepet, quando letum me, ita volente Numine, oppresserit. Nam, si est animo nostro, quaedam, post fata rerum istius orbis, reminiscentia, et tuta profecto, si quos ex amicis alios, TE, inter primos, memoria illa spirituali; sit venia vocabulo; recolam: ita tu mihi, mentique meae, minime haesisti. Suauis illa, quae mihi TEcum Neosolii, anno superiore, intercessit, conuersatio, non modo non effluxit ex animo, sed eo pectus, Tibi deditissimum, persuasit penitius, quo longioribus terrarum spatiis, diremti inuicem fuimus. Colliges inde, quam mihi curae semper fuerint res TVAE, de quibus, et sermo nobis tunc fuit, et data mut[u]o fides. Isthuc referas velim, quod TE, vicinum, ac plane meum, nisi aliter fuisset in fatis, habere, omni ope, elaboraverim. Quidquid vero hoc fuit impedimenti, quod destinationibus meis, sufflamen posuit, haud sine Numine esse potuisse, existimo: quando ei familiae illatus fueras, quam ego obseruo amoque, et cuius pullulascens suboles, doctrinae ac morum magistro, integro eo, ac alieno a seculi illecebris, vnice indiguit. Eam mihi cogitationem, prorsus adfirmat, inopina quidem, sed beata sane, mors Elisabethulae nostrae. Nam ita existimo, voluisse eam, Numen coeleste, quod nihil vnquam frustra egit, Te admini-

stro, ad aeternitatem, praeparari. qua quidem felicitate, neque TV poteras. maiorem quaerere, neque ego opinionis auctor existere. Itaque solor me hac fatorum meditatione, et Tibi quidem mi Hockhi! ex animo gaudeo, ex moestissimis parentibus inpense gratulor: quod filiolam, nondum adflatam seculi vanitatibus; sed baptismasti ex foedere, adhuc innocentem, sponso Christo, in manus collocare potuerunt. Ceteroquin, non ita sum stoicus, vt non rapiar in doloris eius communionem, qui, cum parentum ima tempora effodit, tum perturbat etiam Hockhium meum. Hanc TV, Belii, his casibus probe exerciti mentem, erga adflictos parentes, etiam atque etiam contestabere; simulque, vota, meis verbis; nuncupa; vti filios; Deus, suo spiritu informare velit; sicuti, saluti, tenerarum mentium, parentum praeterea solatio, haud vano solidoque, fuerit congruum. Enimvero, ipsus ego, ad quem pars curarum, de rite educandis adolescentulis, omnino pertinet, metuere incipio, ne res, quae parentem circumstant, nostrae huic sollicitudini obicem iniiciant. Vigilabit tamen, pro salute animularum Christi cruore coëmtarum, Deus Optimus Maximus. Tu interim bene, et ex praescripto Christianae Philosophiae facis, quod non inducis in animum anxietatem illam, quae TE posset de rebus TVIS facere sollicitum. Equidem paucis, sed ex vero, et adfirmate, consilium, si id velis admittere, suggero. Ad Belium adcurras, si ea tempestate superabit adhuc, et tota hac, quae adueniet, aestate, cum eo philosophabere. Erit tectum, quo accipiamur vterque, esca potusque, quibus alamur, libri, quibus delecteremur: reliqua vitae praesidia, more sapientum veterum, conscio adiuuanteque Numine, a nobis ipsis petemus. Si Belium nosti, sicuti cognitum habes omnino, nihil Tibi interprete opus fuerit, qui haec inculcet adfirmetque. Sed neque carminum Tvorum fas est obliuisci. Legi ea, atque illud cumprimis, quo TVAM felicitatem decantasti, semel, iterum, et cum amicis, tertium, quartumque. Plus, credo, amori in TE meo, quam quantulocunque iudicio, tribueres, si quid de iis, cum singulis sentiam; tum omnibus, more meo, expromerem. Aliorum sententiam, qui et ipsi versibus ludebant olim, iudicasse sufficiat. Vno ii ore sunt professi, diuinissima ea esse omnia, et digna, quae auro cedroque expressa, in omnium manibus oculisque versarentur. Nihil do consuetudini, nihil amori, quo nos amamus inter nos: ita se res habet! Atque istud mihi auctoramento fuit, vti, circumspicerem sollicitius, quemadmodum res ea, magno cum decore TVO coniuncta, posset procurari. Sed obstiterunt, apud exteros quidem belli, quae adhuc metuuntur, discrimina; apud nos contra, frigus illud hominum, quos communes nobis Musae, et opimos fecerunt, et honoratos. Verum, adhuc mihi pendet hamus. Proinde, caue, in partem deteriorem interpreteris, hanc meam, irritam licet, irrequietem; quodque non remittam, repetitum abs TE, manu exaratum exemplar. Nihil ei periculi metuat, si gemmeum esset. Exspectabimus aduc a tempore, et huius nostri instituti, successus feliciores. Interim, leniendae huic tarditati, obuium fuerit solatium, Belianorum operum retardatio. Ita solet; quae aeternitati scribimus, vt ea persaepe, morosa quaedam cunctatio, reddat acceptiora, solidioraque. Nonne vero Neosolio, Programma Lipsiense,[1] accepistis? Reddet id vobis, coniunctissimus Mollerus noster, diuinus ille senex. Adieci Apologiam filii mei, quo et se tutatus est, et Mariam Reginam Hungaram.[2] Cupio rescire, quid de schedis his statuas. Vides, Hocki desideratissime! quam laute ac liberaliter, aes Tuum, in quo haesi aliquantisper, exsoluerim. Istud TE oro, ne inconcinnam prolescitatem litterarum, quas legendo fatigabere, male accipias. Cogita senem Belium, qui cum suapte elegantias deserit, tum a pristino illo animi vigore deseritur. Quidquid vero mihi, epistolaeue huic meae feceris, aut de ea statues, caue committas, vt debeam properata responsione carere. Jam vale! Mikouinium et huius vxorem, quos vtrosque in oculis fero, meis verbis, saluta, atque me, si voles; nam neque poteris aliter facere, porro ama, et numinis coelestis gratiae, cum haec ad preces concalefecerit pectus TVum, etiam atque etiam commenda: Vxor mea, vetula ac fida, multam, familiae Mikouinianae, et ipsa dolore percita, salutem. Vale inquam iterum atque sine fine. Pisonii M.DCC.XLIIII. die XXIII. Januarii.

847 Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak
Eperjes, 1744. március 13.

IV. Béla adománylevelének másolatát küldi. Értesíti, hogy külföldre megy. Üdvözli Szászkit és Beert.

Vir Celeberrime, ac Reverende
Amice in primis.

Ne me credas TVI Conatuumque TVOrum oblitum, hocce monumentum amicitiae perennisque observantiae mitto. Si quid ter otia reperire licuerit, mittetur id qvoque. Exeunte Martio redeundum erit ad Bavaros. Utinam nostros Altorfinos videndi detur mihi facultas et felicitas. Szaszkium Beeriumque salutabis ex me. TV interim Vale, ac quod fecisti, ama.

Epperies 13. Martii 1744.

TVVM Tuique percelebris nominis

Cultorem perpetuum
Samuelem Székely mp.

[Dobai Székely Sámuel itt küldött másolatának regesztája: Litterae donationales Belae IV. Regis comitibus Detrico et Philippo factae, 1243.[1]]

848 Bél Mátyás Christian Kortholdnak
Pozsony, 1744. április 16.

Gyengélkedik. Lelkésztársa eltávozik, ő a visszavonulásra gondol. Három fiáról ír. Kéri, hogy a két évet elpocsékoló János Teofilt ajánlja Segnernek.

Summo Reverendo Amplissimoque VIRO Christiano Kortholto Göttingam
Professori Publico Extraordinario et Concionatori Academiae
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Si res TVAE animi sententiae TIBI cedunt, bene est; ego adhuc inter vtramque valetudinem fluctuo. Neque spes est, fore, vt aliquando conualescam, nisi positis mortalibus exumis. Hoc, dum fiat, non vna deuoranda molestia est. Rabbacherus, quod mirere, sex integris lustris, collega meus, non satis credo excussis consiliorum rationibus, Mauseluitium, Sekendorffii Comitis vocationem sequutus, iam iam parat concedere.[1] Frueretur ille voluptate sua, quam ex hac conuersire; eximiam sentire viderat; modo seni mihi, vitaeque ex se aerumnosae, pepercisset. Enimuero, muneris, quas hactenus administrabat partes, in me, virium impotentem reciderunt penitus. Quare, vrgente, hinc morbo, illinc senio, fere et iam induxi animum, vt munere me abdicem, totumque intra sacros eos adytus, contraham, vbi, quod residuum erit vitae; Deo, meaeque ipsius saluti operer. Vides, optime Kortholti! quo me Numen coeleste, iuxta, et aetas effoeta coniecerint. Quae, dum nec inuito accidunt, neque ignaro viarum Domini, filiorum quos nosti, curae, iam iam abiturient, nimium quantum pectus exedit. De Carolo Andrea, non est, cur maximopere sim sollicitus; cum is quidem Lipsiae, officinam nactus videatur, in qua, et ingenium expolire, suum possit, et prodesse aliis. Sed et Matthias Godofredus, si ausim dicere, TVVS, nondum aetate ea est, vt me multum distineat; adhuc domi paternae maturescat, necesse est. Johannes Theophilus, qui se medicinae studiis apud Hallenses dedicauerat, animum intime effodit: quippe qui, voluntaris militiae ablatus errore, totum biennium nunc haec, nunc illa signa, sequutus, prodegit. Redit nunc, erroris pertaesus, et vti multa cum penitentiae significatione, etiam atque etiam testatur; daturum se imposterum operam vti, quam nequiter fecit, temporis iacturam eam reparet, quam potuerit, sollicitissime. Itaque ad TE, optime Kortholde! venio, petoque abs TE, tam vehementer, vti in re, ad salutem filii adtinente, nequeam

vehementius, velis eum non quod dignus sit, sed quod indigus, quod Belii TVI gnatus, curae Tuae commendatum habere, simul, gratiosae artis doctoribus, Segnero potissimum, antequam aduenerit, insinuare. Proxime, et vbi valentior factus fuero, scribam ad ciuem hunc meum, eo confidentius, quo iucundius est subinde recordari, in meis olim censum fuisse. Iam vale, virorum optime, me Tibi deditissimum crede, et feliciter age. Pisonii Anno M.DCC.XLIV. die XVI. Aprilis. Vxor mea, millenam tibi et vitae sociae, salutem, nunciat.

849 Bél Mátyás Segner János Andrásnak
Pozsony, 1744. április 23.

Visszaemlékezik, hogy fia, Károly András ügyében mily készséges volt. E fia Lipcsében megtalálta számítását. Másik fiáról, János Teofilról elmondja, hogy otthagyta tanulmányait, katona lett, két évet elpocsékolt. Megbetegedett s elhatározta, hogy Göttingában folytatja tanulmányait. Kéri, segítse őt és ügyeljen rá. A költség Kortholdnál lesz. Feuerlin is segítene. Jó volna tisztességes, orvosi tanulmányokat folytató ifjú lakótárs melléje, de minden Segner belátása szerint történjék.

VIR CELEBERRIME.

Göttingam
ad Johannem Andream Segner
Doctorem et Professorem Publicum Medicinae.

Saepius in mentem venit recordari, incomparabilius illius benignitatis TVAE, qua Göttingam venire volentem, Carolum Andram, filium meum, gestiebas accipere. Praeterquam enim, quod de ornando eo, curam TE habiturum liberaliter pollicebaris; ea fuisti comitate, vt et conuictum ei offeres TVVM, et patrocinii genus omne, quod abs TE proficisci[?] posse, intelligebas. At enim, ita tunc erat in fatis, vt mirifica hac beneuolentia, vti fruique nequiuerit: quippe quod, ad illustris cuiusdam Hungari equitis praefecturam euocatis, ob metum belli, Vobis, ea tempestate imminentis, Lipsiam concedere, necessum habuit: vbi iam, quae DEI et principis est gratia, non fortunarum modo sedem, sed palaestram simul nactus est, doctrinae exercendae; sic satis commodam. Feliciter. Detinet ille tamen, TVAE erga se, voluntatis memoriam, sancte non minus, quam ita comparato animo, vt, quamprimum se dederit occasio, TIBI, ad omne honestissimi officii genus, obstrictum se paratumque, vltro ac lubens sit testificaturus. Quid vero de me, senecione decrepito existimabis? ita credas velim, quod, cum me sensim deserant reliqua, mentem TIBI tamen, quam inde a puero habes cognitam, adseruaturam, deditissimam. Hoc, dum aperte, et ex vero, profiteor, noua me stimulari fiducia, sentio. quae, vt libere TECVM agam, istiusmodi est. Secundo genitum filium, Johannem Theophilum, Halas, ante hoc lustrum, eo consilio dimiseram, vt, gymnasiasticis partim, partim academicis, in arte salutari studiis, percoleretur. Successit, toto fere triennio, institutum: quando Celeberrimi quique viri, adolescentem, curae sibi habuerunt, et omni studio, cum in litteris, tum in moris intemerati cultu, non destiterunt, ad optima quaeque instituere. Accidit vero, magno hominis damno, et meo, patris, longe maximo dolore, vti is quidem, pro aetatis quam viuimus, ingenio, siue suapte consilio, siue aliorum, quod fit, suggestionibus, militiam, seque maluerit, quam gratiosae artis praeceptis, laudabili, sicuti coeperat, destinatione, porro imbui. Biennium, hoc errore, et ita quidem. iactabatur, vt tunc demum coeperit intelligere, in quam se induerit fortunam, cum laboribus atque morbis castrensibus fractus, apud animum statueret, redire, cum Musis, postliminio, in gratiam. Fecit hoc, cum seria erroris illius detestatione, iamque in procinctu est, VESTRAM academiam, vti salutet. Id ille, quia permitti sibi, vehementer a me petiit, omnemque praeterea, emendationem atque diligentiam, contestato spopondit; habuit me, in consentiendo, non facilem modo, sed etiam lubentem. Quocirca, oro TE, VIR Celeberrime, rogoque, tam vehementer, vt in re ad felicitatem filii vtramque, vnice pertinente, haud possim vehementius, velis hunc meum, vti vides, male hactenus feriatum; paterna cura com-

plecti, inter TVOS recensere; et non publicis modo, sed priuatis quoque scholis, pro mirifica Tua eruditione, fideque eximia, erudire, ad conuictum admittere; et de hospitio, quod haud procul ab aedibus TVIS abesset, bonus prouidere. Sumptus necessarios, Amplissimus Kortholtus, veteranus meus, in promtu habebit semper. Est is, ingenio nequauam hebeti; sed et vi iudicandi pollet, non plane nulla. Litteraturam scholasticam, ita animo fuerat complexus, vt iam tum, ante hoc quinquennium, idoneus, a grauibus viris, fuerit habitus, qui altiorum disciplinarum acroamata ferre posset. Sola eum vitulatio adolescentilis, a virtutis tramite abduxit. Aeternum, et de me sene mereberis, et de inconstanti fluxique propositi homine, si eum, quod non tam spero, quam confido, ad optimam frugem reduxeris. Habet in mandatis, iri vni TIBI, Kortholtio, et si facilem se praebuerit, Venerando Feuerlino, itidem meo, adtendat. Nihil contra iuerim, si probatae honestatis atque doctrinae, medicinae candidatus, in contubernalem ei posset adtribui. Oportet vero, virum iuuenem esse, animi compositi, morum emendatorum, et alieni ab academicis corruptelis, quique posset, blanda quadam, seuera tamen ac seria reprehensione, adolescentem; nunc retentare a leuitate, in quam eximie pronus est; nunc excitare, ad studiorum, et virtutis reliquae amorem. Sed istud, totum, Tuae permitto prudentiae ac dexteritati. Vides, VIRORVM optime! quo me confidentia, qua sum in TE, rapuerit. quam TV audaciam, non modo male non interpretaberis; sed aliter, saluti filii, consulere, quam implorato impetratoque patrocinio TVO. Exspectabo responsorias, et exspectabo quidem auidissime. Vale, et me, meosque ama. Pisonii M.DCC.XLIV. die 23. Aprilis.

Sum Celeberrimi Nominis Tvi

cultor studiosissimus
Belius Pater mp.

850 Bél Mátyás Hockh Dánielnek
Pozsony, 1744. május 4.

Sajnálkozva küldi vissza Hockh verseit. Lipcsében fia kinyomtatta volna. Örült télen írt levelének: ő is a földi életről elmélkedik. Gyengélkedik, gyógyfürdőbe menését hivatali feladatai megakadályozzák. Üdvözli patrónusát és kéri, hogy küldje a térképet.

Danieli Hockh, suo, Schemnitzium
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius in montanis Hungariae

En amicorum decus! poemata Tva, eo, si quid mihi credis, vnice infelicia, quod a TE redire cogantur: feliciora, vti mihi pollicebar, futura, si apud me tantisper potuissent delituisse, dum tempestiue ad Lipsienses potuissent dimitti, vt illic, in celebritatem prodirent. Jam, quia haec Tva voluntas eaque seria fuit, vt coeptum iter, ad TE flecterent iterum, non sum ausus, Tuo huic consilio, sine offensa haud interuertendo, contraire. Fateor nihilominus, inuitum me, id, quod iam vides, facere: quippe qui, filium Lipsiae, Bono Cum DEO, aduenturum, in hebdomadas singulas exspectem. Spes vero mihi fuit, posse ei, auro dignam hanc collectionem Tuam, cum fructu commendari. Jam, quomodocunque se res habeat, fruere TV laboribus Tvis, caue autem committas, vt rempublicam litterariam iis defraudes. Ceteroquin, nolo TE latere, multum me hiberna Tua epistola[1] delectatum fuisse; partim, quod habuit, Tuae in me voluntatis, non vnam significationem; partim quod palam in ea contestatus es, quid de vanissima huius vitae fabula, dudum statueris. Tametsi enim, pridem est, cum diuinissimam hanc Tuam mentem cognitam habeo, tamen, multa sum perfusus voluptate, cum ex recognita hac animi Tui indole, videbar mihi Hockhium meum videre, et de perituris huius vniuersi rebus, mecum aperte, et ex vero, sermonem conferre. Ita est omnino, caduca, fluxa, et pleraque aeterno spiritui nostro, cumprimis noxia, in iis rebus esse, quae nos miseros circumstant. Sed, quid agamus, mi anime! subiecti sumus vanitati, non vt sub eius onere fatiscamus; verum, vt spiritui ὑοθεσίας connisi,

tandem ad libertatem filiorum Dei, eluctemur. Ergo hoc agamus! Vellem prolixiorem epistolam ad TE exarare; nisi me corpusculi imbecillitas impediret; maximopere, quod iter, ad thermas vestrates, iam iam suscipiendum, et noua ministerii facies, et virium tenuitas, et molestiae itineris, quas horreo, et plura quaedam alia, sufflaminant. Quare, praeclare de Belio Tuo mereberis, si Patronum Tuum, et huius sociam, meis verbis, studiosissime salutaueris; Illum vero impense rogaueris, ne me, chartarum chorographicarum exspectatione inani, porro suspensum teneat. Vale, me, quod ames, celeri responso doce. Iterum Vale. Pisonij in museo. M.DCC. XLIV. die IV. Maij.

851 Bél Mátyás Segner János Andrásnak
Pozsony, 1744. június 4.

Örül, hogy fiát házába fogadta. Ír anyagiakról, a fiú étkeztetéséről, ruházásáról, Segner atyai gondjaira bízva a fiút. Segner atyjának írt levelét átadta.

Illustri VIRO, Johanni Andreae Segnero, Göttingam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Facis TV profecto, egregium, boni viri, officium, quando filium, suis hactenus iactatum erroribus, prorsus ex animi mei sententia, in regiam, cum virtutis, tum studiorum viam, reducendum suscipis. de qua TVA bonitate, vehementissime gaudeo. Enim vero, placent mihi omnia, quae de emendando eo, partim consuluisti iam, partim consulturus porro es. In primis, ad sedandas, quae me, hominis caussa exedebant, curas, adtinet; quod eum, et intra aedes Tvas accepisti, et retulisti simul in eorum numero, qui conuictores Tvi sunt: addita singulari illa benevolentiae accessione, vt, et coenare TECVM, atque, retentari ea re possit, ab iis occasionibus, quae eum in Saxonia egerant in transuersum. Impensa, quam fieri necesse est, vti iusta, ita diuino isthoc beneficio, infinitis modis exilior, sic administrabitur a me, si vixero, vt nihil inde, rei TVAE familiari accidat inte[r]trimenti. Vtinam vero remunerari hanc Tuam beneficentiam, oppido exuberantem, ac profusam, liceret! facerem profecto, vti creberrime TECVM, et prandere daretur, et coenare. Coniicis, opinor, quid velim. Interpolarem nimirum, Cereris vestratis pocula, patrii Bachi calicibus. id quod, cum exequi iam non possim, operam tamen adhibebo omnem, vt intelligas, non TE in hominem incidisse ingratum. Bene se et illud habet, quod de veste aestiua prouisum homini est. Nollem enim, pannosum incedere. Proinde, peto abs TE, faxis, ne in re vestiaria, et tempore futuro, deficiat; vel minus, quam ingenuum hominem decet, amiciatur curate decoreque. nam audio sane, traxisse, et in hoc genere, sordium quidpiam, e castrensi contubernio; natura alioquin ad elegantiam hanc factus. Reliqua, quae de constitutis, et adhuc constituendis eius studiis scribis, TVAE permitto prouidentiae atque integritati. TEQVE maiorem in modum oro, vt paterno, in iuuenem, nondum sibi constantem, iure vtaris: moneas, horteris, obiurges, quia increpes etiam, pro eo, ac salus eius, exposcet. Plura, non aggero, ne spectatae Tuae bonitati, videar diffidere. Id Numen Coeleste per Christum exoro, vti cum TE, virorum optime! seruet incolumem, et perpetua omnium bonorum accessione, beatum; tum meum istum, suae commendatum habeat miserationi. Vale, Collegas TVOS, qui meum hunc formabunt, meis verbis, vel sexcenties saluere iube. Pisonii. M. DCC. XLIV. die 4. Junij.

[P.S.] Litteras, quas Parenti optimo inscripsisti, rite curaui.

852 Bél Mátyás Ráday Gedeonnak
Pozsony, 1744. június? 10.

Az Adparatus második decasának első monumentumát (Priscus Rhetor: Attila), bízva Ráday bőkezűségében, nyomdába adta. Kéri az ígért támogatást.

Spectabili VIRO Domino Gedeoni de Ráda
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Fretus munificentia Spectabilis Dominationis TVAE, Adparatus mei ad Historiam Hungariae Decadem II. et huius Monumentum I. typo submisi. Dabit vero id: *Attilam, missis acceptisque Legationibus Illustrem, ex Prisco Rhetore eruderatum, et notis vberrimis, Historico-Geographico-Critico-Politicis* explicatum: cuius hic adiungo specimen, solidum, Spectabilis Dominationis TVAE iudicium de eo, auide praestolaturus. Opus erit vtile et lectu iucundum, neque, seu popularibus nostris, seu rerum Hungararum scriptoribus hactenus, si Calanum excipias, cognitum. Si igitur [...]la, centum numum Rhenensem[!], quos liberaliter spopondit Spectabilis Dominatio Vestra iuuare idem voluerit, mihi erit gratum, quam quod gratissimum. In qua bonitate id fuerit praecipuum, vt symbolae hae pecunariae mittantur quam ocyssime; eo quod suspendendas operas typographus, ob impensarum pecuni[...] Hoc dum certo certius futurum [...] imminent, toti generi humano fa[...] ac Tuis, precatus, me pectori TVO pe[...] Pisonii, anno 1744. die X. J[unii].

853 Johann Georg Schwandtner Bél Mátyásnak
[?], 1744. június?

A Thúróczy-krónika kiadásáról. [Idézet olvasható belőle a 855. sz. levélben!]

854 Andreas Mohr Bél Mátyásnak
[Bécs?], 1744. június közepe?

A Thúróczy-krónika kiadásának tervéről.

855 Bél Mátyás Andreas Mohrnak
Pozsony, 1744. június 25.

Családjával együtt fürdőben volt, mikor megkapta levelét. Örül a Thuróczy-krónika kiadási tervének, ha nem öregedett volna meg, segítene. Elmondja saját tervét a magyar történetírók kiadásáról. Garelli és a császár halálával le kellett mondania e tervről. Nem egyedül akarta végezni e munkát, s most örül, hogy Mohr gondol Thuróczy kiadására. Közli azonban vele, hogy egy bizonyos Németországban élő hazánkfia már dolgozik a kiadáson, idéz annak leveléből. Lipcsében élő fia üdvözli Mohrt.

Illustri VIRO, Andreae Mohrio, Cancellariae Austriacae a Secretis Viennam in Austriam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

In thermis Traiani, cum vniuersa familia diuersabar, cum Tuae mihi redderentur, non officii modo, sed curarum etiam eruditarum plenissimae. Laudo, edendi Thúróczii, institutum, prorsus diuinum, quod equidem nihil cunctarer, qualicunque opella mea, adiuuare, si iisdem et animi, et corporis viribus essem, quibus vel ante hoc lustrum, me sueuisse, non sine dolore memini. Jam, quia senex sum, depontanus, manum oportet submouere de tabula. Nolim tamen, ita esse rusticus, vt Tibi, ac per TE, carissimae patriae, σύμβολα mea, quantiuis pretii futura, denegem. Proinde, de scriptorum Hungaricorum editione, vniuersim ita habe. Destinaueram ego, tum singulos, tum omnes, grandi quadam collectione, quae aemula futura erat Muratorianae illi, in lucem edere. Atque spes fuit omnino successurum ex animi sententia, opus; cum

primo quidem Garellius, meus, apud Augustum promachus[!]; cum Caesar ipse, nec opinantibus nobis, vitam cum morte commutauere. Erga, necessum fuit, quod facile colligis, interuerti, institutum, haud forte illaudabile. Caue autem, existimes, ita me mihi suffenum fuisse, vt operosam eam destinationem, solus ego voluerim conficere. Adsciueram viros, rerum Hungaricarum consultissimos, in laboris societatem illam, quippe, bene gnarus, non eam adcurationem vnius viri esse. Nunc Tibi gratulor, mihi laetor, illustris Domine! quod me cessare coacto, Tute eas Tibi curas, proprias facis. Quando autem exordiris a Thúróczio, in amicitiae nostrae leges, peccarem profecto, si TE ignorare sinerem, operam eam, iam pridem occupauisse, doctissimum quendam Hungarum, iam in interiore Germania, et non procul a Batauis degentem. Consilii rationes, quemadmodum iniuerit, ex eius epistola[1] adscribam: *„Stat mihi edendi Thúróczii consilium: at, deproperare operas nolim. Nam, vt scripsi alias, Bongarsianam editionem[2] vel potius Augustanam anni 1488.[3] quae correctior et plenior est. Chronicumque Budense[4] in vnapartitis columnis pagina, exhibere animus est. quibus variantes ceterarum editionum Augustanae anni 1483[!], et Brunensis anni 1488[5] subiiciam. Sed Brunensem nondum videre, nedum adipisci mihi licuit, dubiusque haereo adhuc, vtrum sit etypus[!] Thúrócziani operis, an Budensis Chronici. Caput curarum mearum erunt dissertationes Criticae, quibus varia illustrare capita laboro. De auctoritate Thúróczii commentaculum adiiciam singularem. quem iam in schedis, meis habeo integrum, si, quod de editionibus diuersis disserendum erit, excipias."* Haec ille, pro sua necessitudine, in meum sinum. ex quibus coniicias; nihil superficiarii occipere virum eruditissimum, et rerum Hungaricarum notitia, inde a teneris vnguiculis, ad miraculum vsque, imbutum. Bene igitur feceris, si, quid de toto hoc negotio statuas, proxime certiorem me feceris. Non committam profecto, vt conari saltem pergem, nobilissimum propositum, isthoc, quantum per me licet, in vado collocare. Vale, et Hungariae meae, pulchrum duc, suis locis ἐμφατικῶς meminisse. Filius meus Lipsiensis ille, infinitam Tibi salutem. Pisonii. MDCCXLIIII. die 25. Junij.

856 Friedrich Otto Mencke Bél Mátyásnak
[Lipcse?], 1744. július 5–10. között?

Bél Károly András jövendő házasságáról. Kéri, hogy Bél a Nova Miscellanea Lipsiensia számára küldjön kéziratot.

857 Sgoffen Schmuttau Bél Mátyásnak
Berlin, 1744. július 11.

A berlini tudós társaság változásairól értesíti. Dícséri a Notitiát, érdeklődik a további kötetekről, a hozzá csatolt térképekről és rajzokról, azok szerzőjéről. Jelzi, hogy neki is vannak kiadatlan magyar térképei.

HochEhrwürdiger, HochgeEhrtester Herr.

Euer HochEhrwürden werden vielleicht schon wissen, was vor eine Veränderung mit der ehemaligen Berlinischen Sozietaet der Wissenschaften vorgegangen ist, und wie des Königs Majestät ihr den Nahmen einer Königlichen Akademie beigeleget haben, ingleichem, daß die Inauguration dieser neuen Akademie bereits den 23. Januarii hoc anno vor sich gegangen ist, und dabei die neue Einrichtung und Statuta publiciret worden sind. Wie ich nun unter den 4 Curatoribus der Akademie, welche anstatt des vorigen einigen Protectoris angeordnet worden sind, mich befinde, mithin vor den Academischen Angelegenheiten zimlich informiret bin: so hat mich nicht wenig erfreuet, daß ich gleich anfänglich vernehmen könne, wie Euer HochEhr-

würden bei unserer Academie als ein Mitglied daran in sehr gutem ansehen, und sonderlich Ihre Notitia Hungariae allgemeinen Beifall findet.

Die ehedem mit Eurem HochEhrwürden gemachte Bekanntschafft beweget mich demnach, Ihnen durch dises meine Freude darüber zu bezeugen, um so mehr als ich dabei melden kan, wie die bei der Societaet recipirte auswürttige Mitglieder, und also unter solchen auch Euer HochEhrwürden von des Königs Majestät bei der neuen academie confirmiret werden sind, welches die neue Statuta und übrige demselben angehängte Beilagen, so nechtens durch den druck bekannt gemacht werden sollen, der thun werden. Ich mache mir ein Vergnüg daraus, sodenn ein Exemplar deren zu überschicken; indessen aber wollte dißmal bei denselben mich erkundigen, wie viele Theile von Ihrer Notitia Hungariae würden publiciret sind? Ich erinnere mich zwar, von Eurem HochEhrwürden selbst gehöret zu haben, daß der rest von dem Tractat bald nach einander wurde ediret werden; dem ungeachtete aber habe bisher nicht mehr als 3 Theile deren, welche ich selbst besize, deren gesehen.

Wollten Eurer HochEhrwürden mir einige Nachrichten vor den folgenden Theilen, und sonderlich den ihnen angehängten oder noch beizufügenden LandCarten und Plans geben, auch Zugleich wissen machen, ob und wo man dise LandCarten und Plans alle zusammen ohne den Tractat haben kan?, so würden Sie mich sehr vorbinden.

Ich mächte auch wol wissen, ob es noch Herr Micovini ist, welcher die folgende LandCarten aufgenommen hat. Die erste sind sehr gut und verdienen approbation, welches ich nun so eher bezeugen kan, als mir nicht nur hungern wol bekannt is, sondern ich auch selbst einen ansehnlichen Vorrath von vielen von mir selbst aufgenommen hungarischen Carten habe, die noch nirgens ediret sind. Ich zweiffle übrigens keinswegs, Eurer HochEhrwürden, werden, Ihren alten rühmlichen Fleiß auch bei den folgenden Theilen dises Wercks angewendet haben, daher ich desto größer Verlang trage, solche schöne Arbeit in völligem Stande zu sehen, welche Ihnen bei der gelehrten Welth viele Ehre machen wird.

Womit unter Erwarttung Ihrer gütigen Antwortt mit besonderer Consideration verharre

Eurem HochEhrwürden

Berlin, den 11. Julij 1744.

gehohrsamer und schuldiger Diener Sgoffen Schmuttau

858 Bél Mátyás Friedrich Otto Menckenek
Pozsony, 1744. július 16.

Örül, hogy fiát tanácsokkal látja el. Kéri, segítse őt és jegyesét. A Nova Miscellanea Lipsiensia kiadvány számára már nem tud dolgozni, megöregedett és beteg. A Notitia-kiadást, ha ő nem, fiai befejezik. Kéri, hogy a megjelent negyedik kötetet ismertessék folyóiratukban. Az Adparatus további decasainak kiadására nincs pénz, az első decas terjesztése sem megoldott.

Illustri Viro Friderico Ottoni Menckenio Lipsiam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Praeclare Tu profecto meritus de me es, quando in rebus filii, apud Vos, mei, eas mihi consilii rationes perscripsisti, quibus, et destinationes suae, in vado sunt collocatae, et paternus animus meus, non una exagitatus solicitudine, quietus partim, partim de felici, totius instituti, successu, securus, redditus est. Simulac enim, litteras TVAS, non fucatae amicitiae, grauissimi praeterea consilii plenas, accepi, non me diutius potui retentare, quin pedibus in filii sententiam concederem. quod haud fecissem omnino, in re vsque quaque momentosa, nisi TVA auctoritas, quam maximi semper facio, id, vt facerem, plane mihi persuasisset. Feliciter! Iam, id abs TE, Vir divinissime! maiorem in modum peto, velis, TVVM istum Belium, vna cum sponsa, mox et coniuge sua, TVO porro amore, benevolentia, et consilii integritate, ad eum modum prose-

qui, vt cum ipse ille intelligat, quanti patrocinium Tuum sibi existimandum sit, tum egomet, in ea, quam de TVA bonitate, pridem concepi, fiducia, penitus confirmer. Haud vero id, isthuc dictum velim, quasi divinum illum morem, bene merendi, de his, qui se TVAE clientelae permiserunt, in dubium vocem; Sed, vt exstent, apud Te, preces meae, quibus exundantem sponte benignitatem TVAM, non filio modo meo; verum et ipsi mihi, exoraverim. Quae de instruenda, novi mariti, re familiari, admonuisti, ita curavi, quemadmodum id a tenuitate mea, potuit proficisci. Discat nunc, benedicente numine, sua quadra vivere. Ego certe, nihil hucvsque feci residui, quod ad formandum, ornandum, felicitandumve, pertinere existimavi. Atque confido omnino fore, vt hae quoque nuptiae, caelo propitio, bene ei eveniant: si, quod eum, per omnia sacra, rogavi, virum se praestiterit, qui et fortunam suam reverenter habeat, et partibus muneris sui, pro eo, ac decet, perfungatur in qua re, vt meas, decrepiti patris, vices. Subinde, monendo hortandoque, obeas, et abs Te rogo impensius, quo maior ipsi in integritate TVA, fiducia est. Sed de his satis: ad alterum, epistolae TVAE caput, venio. Inuitas me nimirum, ad symbolorum communionem illam, ex quibus nova miscellanea Lipsiensia, cum fructu colligi, video. pro qua quidem, amica TVA, de me, opinione, gratias TIBI habeo, dicoque, quam possum, honorificentissimas. Vtinam, ea aetate, ac viribus, animi et corporis essem, quas ad huius modi meletemata, haud invita Minerva, elaboranda, adferre necesse est! Sed vero, si fatendum sit, quod res est, pridem, insitus ille, qui nos aluit, calor, exstingvi coepit; vt iam, ex quantulocunque igne, vix vna alterave supersit scintillula. Friget nempe animus, corpus, senili langvore, torpet, vt nihil fere supersit misero, qvam tenuis quaedam, studiorum, quae impense amavi olim, recordatio. Nolim tamen prorsus negare opellam, si modo suppetat quidpiam, quod VESTRIS dignum sit cogitatis. Nunc id ago, vt antequam obdormiscam, residua, operis mei de Hungaria, prorsus exasciem et contabulem, demum, si mihi non licuerit, a filiis meis, in lucem protrudenda. Istud abs TE, Illustris Domine! in hanc rem peto, vti interea Tomum eiusdem operis, quartum, in eruditis Vestris actibus recenseri facias, ad eum modum, quod meruit.[1] Erit hoc mihi auctoramento, vti ad edendos reliquos, eo connitar studiosius. Qvam vellem praeterea, vt Adparatus mei, quem collectum habeo ad Historiam Hungariae, decades caeterae, possent in publicum prodire! Plures harum in promptu sunt;[2] sed sumtu necessario destitutae. Quid? quod primae illius decadis, quae anno superiore, consummata est, pars potior, adhuc penes me haereat, esca tinearum futura, nisi sint, quorum ope, in plures, et mature quidem, dimittatur. qua in re, si consilio opeque filium meum adiueueris, insigniter de Musis meis merebere. Vltimum est, vti pristinam illam, meae erga TE observantiae, testificationem, recognoscam denuo. Videris enim mihi dubitare, de amoris erga TE mei, castigatissima illa, qua semper fui, ingenuitate. Si quid mihi credis, ita velim existimes, nulli, quos in TVIS censes, senem me, sive voluntatis probitate, sive, vbi se dederit occasio, significatione officii, concedere quidpiam. Vale! Beliorum decus, redhostimentum quod TIBI mitto, boni consule, et filium meum, quem omni comitatum benedictione, ex patria, vltimum dimitto, caritate TVA complectere. Iterum Vale. Pisonii anno MDCCXLIIII. die 16. Julii.

859 Bél Mátyás Johann Jakob Mascoviusnak
Pozsony, 1744. július 19.

Köszöni, hogy fiát atyaian fogadta és segíti, kéri további segítségét, házasságához is.

Illustri VIRO Johanni Jacobo Mascouio, Consiliario Regio Lipsiam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Diu est, cum de dandis ad Te litteris consilium coepi: id vero, quominus exsequerer, TVI me nominis claritudo partim, partim meae ipsius paruitatis conscientia, retentabat adhuc. Jam, vim

mihi vt adferam, necesse est, cum idoneis auctoribus, etiam condoceor, bene TE, et de me, homine barbariei confini, sentire, et existimare, de studiis meis. Quod vtrumque, tam etsi suspicit, ad bonitatis TVAE rectificationem; illud tamen, singulare. prorsus ac mirificum eius documentum est, quod filium meum, ad Vos aduentantem, nulla realia, quam paterno ex nomine TIBI cognitum, ita accepisti, vt ex hoc, TVAE benignitatis capite, omnis sua se licitat, qua iam frui apud Vestros Lipsienses, incipit, promanarit, atque, vti confido, promanatum in posterum est. Nam, non modo, grauissimus, inter primos, ei auctor exstitisti, vti, quam Göttingae volebat, sedem, sub Apolline Vestro figeret; sed iuuisti etiam, efficacissimis consiliis opeque, cum ad capessenda munia publica, via regia, eniteretur. Ergo habet omnino, quod TIBI, Illustris Domine! aeternum in acceptis ferat; ego vero, in fastis designem, apud gratam memoremque tantorum beneficiorum posteritatem, valituris. Hoc, dum vterque facimus sanctissime, in eam spem, immo confidentiam, vocamur, fore, vt cuius fortunae auctor exuisti, eius stator simul conseruatorque esse pergas. Atque istud est, Virorum optime, quod tua benignitate, confisus, abs TE, tam peto diligenter, vt in re, ad felicitatem filii huius mei adtinente, nequeam diligentius; velis eum, studiaque sua, habere Tibi quam commendatissime. Quando enim probe intelligo, quantum et in republica litteraria, Lipsiensi potissimum, valeas, et in sustentandis promouendisque ingeniis in commune et egregio publico natis, praestare possis, indormire profecto, rebus filii mei crederer, nisi Tuum ei patrocinium, de quo iam effusissime gloriatur, precibus meis; porro conciliarem, adfirmaremque. Superest, vt nuptias, quas meus iste molitur, haud sine Numine, Tibi, Illustris Domine! pro eo, ac decet, insinuem, nomenque, Belio-Engelschallianum, istud maritale par, ei fini commendem, vti habeant, cum rebus secundis perfugium, tum solatium aduersit. Vale, Illustris Domine! et si quid me voles, Tui caussa, hac iniqua regione, facere, mandabis, imparabis. Pisonii Quadorum. Anno M.DCC.XLIIII. die XIV. Calendarum Augusti.

860 Bél Mátyás Hockh Dánielnek
Pozsony, 1744. augusztus 24.

Elfoglaltsága és betegsége miatt nem írt. Egyik fia, otthagyván a katonaságot, Göttingában tanul; a másik, öregségében vigasza, Lipcsében tanár. Vele megbeszélte, hogy műveinek folytatója lesz. Az utóbbi szept. 8-án megnősül. Válaszol Hockh panaszaira, annak magányérzetére. Említi Mikoviny előléptetését.

Danieli Hockhio suo Schemnitzium,
Salutem Plurimam Dicit Belius. in montanis Hungariae

Quod silentium accusas denuo, vehementer doleo. Tu si hic esses, aliter sentires. Nulla mihi dies, siue surgit, siue abit, sine colluctatione cum aduersa valetudine. Accedunt quotidie, multa, molesta non minus, quam tractatu difficilia, quae muneris procurationem, ex se laboriosam, vltra omnem modum onerant. Postequam[!] enim vicennalis collega meus, nec opinantibus nobis statione sua decessit,[1] quidquid erat oneris, mihi seni depontano incubuit. Quid? quod enatae, in te, primo, res et nostrum ordinem simultates, oculos mentis ad se aduertant, ne quid respublica sacra detrimenti capiat. Inter has salebras, suspenso quasi gradu versanti, morbi, qui me ante biennium prostrauerat, reliquiae quaedam, mihi adsilierunt. Atque parum omnino aberat, quin me munere abdicarim, ita me subitus ille casus perculit. Taceo, momentosas curas alias, quae et ipsae, partem nostri aliquam sibi vendicant. Filiorum nempe alter ex castris, et, quod confido, ad frugem redux, reponendus cum Musis fuit in gratiam. qui iam Göttingae, non tam melioribus litteris; tametsi vnice percuperet; quam Morbonae litat. quae res, non potest non, pectus paternum exedere. Alter, Lipsiensis doctor, vnicum senectutis meae solatium, sesqui mense, hic mecum diuersabatur. Erant multa cum eo, de suis meisque studiis, vocanda sub

incudem, redigenda in ordinem: ne, si mihi somnus emortualis ingruerit; quod futurum propediem confido; ingrati cuculi, in plumas meas involent, atque his, in arrogantiam deutantur. Jam ille quidem redditus iterum Lipsiae suae est. At enim, saxum voluit, quo toto vitae genere, vix occurerit tractatu grauius. Nempe nuptias molitur, propitio numine, ad diem VIII. cum lectissima virgine, Christina Sophia Engelschallia, auspicato consummandas. Putasne vero, indormire me potuisse, negotio tam graui, et quod ad qualemcunque perpetuitatem familiae meae adtinet? Nullus hucdum dandarum litterarum finis! nullus impensarum! feliciter! Vides, quibus rebus, aerumnosio partim, partim momentosio, distineatur Belius, vix pristini illius, tenuem quandam vmbram referens. Proinde, superest, vt amico, veterano ei, et ingenuo, parcas inposterum, et TE, superuacua istiusmodi accusatione, abstineas. Nunc, ad domesticas TVAS querelas, quas TV quidem in sinum meum effundis, paucis respondeo. Statio ea, quam tenes, iam tunc minus probabatur mihi, dum eam adiisti; quod melior aderat alia, liberaliorque. Non est meum taxare, hominum, sua sponte viuentium, mores institutaque. Id certum mihi est, vitio TIBI verti non posse, si cogitationem, de mutando rerum TVARVM habitu, susceperis. Sed non aeque exploratum habes, debeasne TE iterum iterumque in solitudinem immergere. Nam de me ipso, qui sum quietis, quam cupidissimus, ita existimo; non ante clypeum hastamque ponendam, quam e manu defluxerint. Fac eadem TV, de TE, qui me viribus, multis modis potior es, cogita. Vbi vero tunc illud fuerit theatrum, in quo, quod est reliquum fabulae, conspiciamus? Deus id ipse, quod credo, adaperiet, qua de re breui plura: quam TV moram feres patienter. Mikouinius, hac ipsa hora, dum haec chartae illinio, apud me, haud sine exili litigio, quod, quale sit, animo potes concipere, mihi valedixit. Nouas is honorum accessiones, ab indulgentissima regina tulit. de quibus ipsus fabulabitur. Tu ei amicam salutem. Vale Pisony. MDCCXLIIII. die 24. Augusti.

861 Bél Mátyás Domenico Passioneinek
Pozsony, 1744. augusztus 31.

Köszöni a tőle kapott segítséget, melyet Rómába távozta után is tapasztal. Küldi a Notitia negyedik kötetének két példányát: neki és a pápának. Említi a további kötetek kiadásának nehézségeit.

Eminentissimo Reverendissimoque Sanctae Romanae Ecclesiae Cardinali Romam
Dominico Passioneo
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quod ego, dum Vindobona decederes,[1] Cardinalis Eminentissime abs TE, majorem in modum petii, vti studiorum memoriam, quae me perpetuo distinent, in vrbe VESTRA, seruare pergeres, atque TV sane, pro mirifica bonitate, id TE curate facturum liberaliter pollicitus es: istud vero est, quod TIBI iam ad animum reuocare, eo confidentius sustineo, quo magis, diuinam illam indolem TVAM, quae TE, aduersus homines litteratos, dudum benignum fecit, cognitam habeo. Tibi enim vero, Cardinalis optime! in acceptis fero, quod, et qualescunque Commentarios meos, quos de Hungaria nostra pergo adornare, Pontifici Maximo, de meliori nota, insinuare non dubitasti, et pulchrum duxisti, cum de Attila, Iuuenci Caelii Calani Dalmatae, in errore essem, in viam me reducere, atque in eo scriptore, non vsque quaque adcurato, quomodocunque illustrando, admonitionibus TVIS, longe grauissimis, adiuuare.[2] quod vtrumque tale est, vt malus dici profecto memoret, id nisi grata mente iterum iterumque recognoscerem. Facio id iam, Domine eminentissime! et facio quidem, cum ea, qua apud tantum VIRVM decet, obsequentissimae voluntatis significatione, vt simul Tomum operis mei quartum, sicuti facturum me ingenue receperem, Tibi offerre audeam. Geminum est exemplum, alterum charta augusta, alterum minori, excusum. quorum istud Tuae bibliothecae; bonus inferas velim. illud,

summo Pontifici, viro, cum in omnibus rebus aliis, tum in litterarum studiis, diuinissimo, Belianae Musae nomine, repraesentare dignabere. Vbi, si deditissimi animi mei rectificationem, meis, hominis exteri, verbis, EI, voles edere, rem mihi feceris non iucundam modo; sed inter auctoramenta etiam referendam, quae me possint, in vasto hoc, et laborioso scriptionis genere, iam propemodum fessum, incitare confirmareque. Est enim dictu difficile, quam impeditae sint oneris eius rationes, post ereptum nobis Caesarem et bella passim ingruentia. Pergo tamen, in consummando perpoliendoque eo, quod est in toto opere residuum. sit modo Diis, Musa nostra curae! Jam Vale, Eminentissime Cardinalis! et qua soles benignitate, frugi eruditos, prosequi, eadem tenua studia nostra, porro complectere. Quod, dum abs TE, maiorem in modum peto, id TIBI etiam atque etiam adfirmo, nihil me omissurum, officii esse vnquam, quod ad nominis TVI perpetuitatem adtinere credam! Pisonii Quadorum. Anno M.DCC.XLIV. Pridie Calendarum Septembris.

862 Bél Mátyás Hockh Dánielnek
[Pozsony], 1744. szeptember első fele

Hockh terveiről mond véleményt.

863 Bél Mátyás Eszterházy Józsefnek
Pozsony, 1744. szeptember 12.

Az Adparatus második decasában megjelentetni akart Priscus Rhetor-kivonat kiadásához kéri, hogy engedje meg könyvtárosának, Kolinovics Gábornak Philipp Labbe Priscus Rhetor-kiadásának kölcsönzését.

Excellentissime Comes, Domine, Domine, Illustrissime, Gratiosissime!

Pergere constitui, in Adparatu ad Historiam Hungarico, edendo. In Decade Secunda, quam luci publicae exponendam statui, Monumentum primum, Attilam, conspectui sistet, ex Prisci Rhetoris excerptis. Haec vero, Tomo I. Scriptorum Byzantinorum, edente Philippo Labbeo e Societate Jesu continetur.[1] Quam ob rem, omnium obsequentissime rogandam duxi Excellentiam Vestram, dignetur Bibliothecario suo, Domino Gabrieli Kolinouitsch benigne comittere, vti memoratum Tomum I. mihi, in vnius aut duorum mensium vsuram, communicet. Vtar eo cum caste ac reuerenter, daboque operam, vt intemeratus redeat ad loculos suos. Quam meam audaciam, si non est temeritas dicenda, eo aequius consulturam Excellentiam Vestram, confido, quo magis scio, doctorum virorum lucubrationibus, patriae illustrandae caussa susceptis impense delectari. DEVS bene velit Excellentiae Vestrae, Eandemque, patriae defensandae caussa, diu, omnium bonorum adfluentia locupletatam, conseruet ac tueatur. Ita precatur ex animo, etiam atque etiam

Excellentissimi Comitis,
Domini, Domini Illustrissimi, Gratiosissimi,

Ex Museo suburbano, deuotissimus cliens
anno 1744. die 12. Septembris. Belius.

[A külzeten:]
Ad Excellentissimum Illustrissimum Comitem, Dominum, Dominum Josephum Eszterházy de Galantha, Judicem Curiae Regiae, etc. etc. Dominum Gratiosissimum Pisonii

[Pecséttel.]
[Eszterházy feljegyzése?] 1744. die 15. 7bris Posonii. 16. Eadem opinio scripta et purisata die 17[a] missa cum Reginalistis ad Ignatium Koch Reginae a Consiliis.

864 Bél Mátyás Csató Zsigmondnak
Pozsony, 1744. szeptember 14.

Bocsánatot kér, hogy korábban nem válaszolt. A székelyek törvényeit nem tudta egészen elolvasni s lemásoltatni sem. Visszaküldi, de kéri, másoltassa le neki, mert az erdélyi történetírók kiadásának tervével foglalkozik. Leírja a hozzá küldött aranyérmét.

Spectabilis ac Generose Domine!
Domine ac Patrone gratissime!

Viennam Austriae
ad Sigismundum Csató
Consiliarium Aulae Regium Transiluanicum

Pudet me ab excusatione exordiri epistolam, quam dudum a gratiarum actione decuisset. At enim vero, ita erant, tota hac aestate, rationes valetudinis meae, vt subinde, scribere volenti, calamum e manu eliserint, ad officii testificationem promtum paratumque. Proinde, spes mihi est, in singulari, Spectabilis Dignitatis Tuae, bonitate, fore, vt moram hanc, in respondendo meam tametsi rustica propemodum videri possit, aequi bonique consulat. Leges Siculorum, oppido memorabiles, rimatus scrutatusque sum, haud perfunctione, et enim vero, neque legere potui omnia, ne dicam intelligere; neque amanuensem indipisci, qui eas, sine mendo, exscripsisset. Eamobrem, intemerata remitto manuscripta, simulque maiorem in modum rogo Spectabilem Dignitatem TVAM, ne grauetur eadem, per suos transcribi facere. Vellem enim, Rerum Transiluanicarum Scriptores, quorum, ad duos tresue Tomos elucubraui, locupletare, isthoc Siculae antiquitatis, cimelio. Impensam, lubens gratusque feram. Ad aureum numum, quod adtinet, accepi eum, qua soleo, grati animi testificatione, omnemque dedi operam, vt, quis qualisque sit, eruderarem. Non est vero numus *Transiluanicus,* sed *Transisalanus,* hoc est *Batauus,* tunc cusus, cum prouinciae illae, frena Hispanica mordere, seque in libertatem coeperunt vindicare. Icon Beatae Virginis Mariae additus fuit, eum in finem, vt valor, nouae tunc monetae, conciliaretur. Ergo inscriptionem ad hunc modum interpretor:

MON. OR. TRANSisal. VA. VNG. hoc est

Moneta Ordinum Transiselanorum[!] Valoris Hungarici Cataphractus, idemque coronatus vir, dextra securiculam, sinistra, pomum regium, tenens, atque intra diuariatos pedes, clypeum leonem gradientem erectumque erectumque[!] ostentantem, referens, forte regum aliquis est Hungariae, cui id honoris tribuerint Bataui, vti numo huic eo maior et auctoritatis fuerit accessio. Verum leo, qui in minuto, intra pedes, scuto visitur, insigne putarim reipublicae Batauae quem leonem esse, constat apud omnes. Haec mea est, de rarissimo numo, opinatio. Quod est reliquum, me studiaque mea, Spectabili Dignitati TVAE, etiam atque etiam commendo, sancteque profiteor me in colendo, obseruandoque Spectabili Domino, nemini vnquam secundum fore: quippe qui sum. Etc. Matthias Bel. Pisony. MDCCXLIIII. die 14. Septembris.

865 Bél Mátyás Hockh Dánielnek
Pozsony, 1744. szeptember 20.

Közli saját maga és a bécsiek véleményét Hockh állásváltoztatási tervéről. Visszavonulási szándékáról tesz említést. Látogatóba hívja Hockhot.

Danieli Hockh suo,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Schemnitzium
in montanis Hungariae

Quid, de tuis destinationibus, seu apud animum sentiam, seu Tibi consulam, nouissima epistola, perscripsi. Jam, quia dies praestitutus mutandae stationis; imminet, ne suspenso sis

animo, expromo rationes meas, adcurate subductas iterum. Nempe, de his, ita habe. Auctor Tibi esse nequeo, vti Te in dolium recondas denuo: quod vitae hoc genus, cynicum est omnino. Ac enim neque reperire, tam celeriter, potero, vbi, DEO, proximoque operari queas. Egi cum Viennensibus meis, et hi cum amicis suis, de TE, priuato muneri, cum fructu adhibendo. Ac vellent ii sane, Tua vti opera, quam lubentissime, nisi haec temporum, quae res nostras miscet, perturbatio immineret. Viennenses primo, non augendae, sed coarctandae familiae cumprimis studere oportet. Apud nos autem, sicuti intra austeros montes Vestros, languent, torpent, immo emoriuntur omnia. Ipsus ego, fere in procinctu sum, vt me adbicem munere. Haec, si existimabis, sub vmbra conquiesces tantisper, tum liquidi soles, neque cruentia, ... [?] coeperint. Aliud, quod nunc consulam, non suppetit; nisi forte aprico hoc, et propemodum vernante auctumno, ad nos visitandos, voles adcurrere, tum vero coram, plura. Vale, et animo in Domino obfirmato, feliciores, meque ama. Pisonii. anno MDCCXLIIII. die 20. Septembris.

866 Bél Mátyás Moller Károly Ottónak
Pozsony, 1744. szeptember 20.

Köszöni az egészségügyi tanácsokat, beszámol egészségi állapotáról, hivatalbeli kötelességeiről és nyugalomba vonulási szándékáról, családjáról.

Optimo Viro Carolo Ottoni Mollero suo Neosolium
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Jam pridem est, cum in aere Tuo sum, quod breuiscula hac epistola dissoluam tandem. Nempe gratae admodum, atque salutares mihi fuerunt monitiones, quas ad me, de tuenda valetudine, perscribere voluisti. Ita feci, faciamque porro, quemadmodum iussisti. Enim vero, vtor pillulis Stahlianis, praemisso, atque interposito etiam, puluere antispasmodico quae sane medicatio, et offarta viscera, commode abstergit, et lenit quodammodo efferuescentem sanguinem: qui subinde ad caput fertur, et subitas palpitationes cordis procreat. Malum id, inde oriri aduerto, quod haemorhoides, non succedunt pro eo, sicuti deberent. Cum in calidis Austriacis,[1] mense Junio lauarem, sub ipso solstitio, sponte manare coeperunt; sed non alias, nisi cum nisus, ad leuandam aluum adesset. Redierunt eaedem post mensis tractum, ad diem puta XIX Julii, et ad eundem modum, octiduo, lento tamen et parco nimis successu, perdurarunt: cum ad diem XI. Augusti bidui spatio, adparauerint denuo. Dici nequit, quam tunc leuatum me senserim, a languore capitis solito. At enim, quod obturatae sunt iterum, malignior esse incipit valetudo. Ad XV. Augusti certe, cessandum erat a precibus publicis, quas de cathedra populo praeibam; ita, et cor palpitabat, et cerebrum, nescio qua insolita grauedine, occupatur. Atque, ea quidem res, me propemodum permouerat, vt posito abdicatoque munere, perpetuum postea silentium, et a negotiis quietem deligerem. Ac reuera, ne destinationem exsequerer, procerum ecclesiae quorundam, populi imprimis, preces caussauerunt. Ergo, persto adhuc in statione, maxime, quod video, ita res huiatis coetus deposcere: quod et iuuenes habeat Verbi Diuini ministros, neque facile occurrat vir grauis, qui queat cum fructu surrogari; de adiuncto autem adsciscendo, hac tempestate, ne per cogitationem quidem possit suscipi. Interim, preces quotidianas, cerebro meo, ob longiores praelectiones, multum noxias deuito: conciones tamen, quas haberi oportet, sic satis ex vetere more meo, ad populum, commode habeo. Deo sint gratiae! Reliqua, bene se haberent omnia. Filius meus, iam tum X. Augusti apud suos erat. Nunc quinta est hebdoma, quod ob nouam belli irrequietem, nihil ab ipso litterarum accipio. Theophilus, qui Göttingae est, iam a morbo castrensi conualuit: quin et Viennenses mei bene valent. Tibi, vt omnia, Tuisque, ex animi sententia, quae sit pro voluntate Dei, succedant, etiam atque etiam voueo. Vale, in Immanuele nostro, Tuos, cum singulos, tum omnes, impense tenerimeque saluta. Iterum vale! Pisonii anno MDCCXLIIII. die XX. Septembris.

867 Bél Mátyás Andreas Mohrnak
Pozsony, 1744. szeptember 21.

Kíváncsian várja, meddig jutott el a Thúróczy-kiadás előkészítésében. A kiadás ügyeiről: a bécsi kódex lemásolásáról. Sajnálja, hogy az elmúlt nyáron nem mehetett Bécsbe. Az eddigi kiadások, a Bongars-féle főleg, hemzsegnek a hibáktól, különösen a nevek írásában. Magyar történelemben jártas magyar személyre kellene bízni a javításokat. Múltkori levelében írta, hogy más is készíti a kiadást, ő a Budai Krónikával veti össze, Mohr a kéziratos krónikákkal. Véleményezésre küldi saját tervezetét.

Illustri VIRO Andreae de Mohr Cancellariae Austriacae a secretis Viennam Austriae Salutem Plurimam Dicit Belius.

Adhuc in exspectatione sum litterarum Tuarum, et vehementer sane resciscere cupio, quousque progressae sint curae TVAE, in adparando, ad nouam editionem, Thuroczio nostro.[1] Quod enim copiam TIBI, ab indulgentissima Regina, factam intelligo, manu exarati codicis illius, qui consummando auctori, plurimum et lucis adfundet, et conciliabit auctoritatis: in eam spem trahor, fore, vt nihil relinquatur residui, quod, quomodocunque ad illustrandum primum hunc in historia Hungarica, Scriptorem, adtineat. Illud vehementer doleo nequiuisse me, tota hac aestate, ad vrbem Vestram accedere, atque coram expromere, quid in auctore eo luci publicae exponendo, mea quidem sententia vnice sit necessarium. Scatent editiones, quae exstant, omnes, spalmatibus; Bongarsiana potissimum, in qua, non nomina modo Hungarica, pleraque omnia sunt moleste corrupta; sed passim, sensus etiam contorti. Ergo, ita existimo, virum aliquem Hungarum, rerum patriarum cum primis gnarum, cumque omni cura adcuratione solertem, deligi, et ad has operas, honestis quibusdam auctoramentis, permoueri oportere: vt, a Sphalmatis quidem prototypon Bongarsianum repurget; sensus luxatos, redintegret, atque loca obscura, notulis illustret, parcis iis, sed ex vero, et rerum gestarum analogia, et sic opus sit, etiam ex coaeuorum scriptorum consensione, adscitis. Hoc opus, hic labor fuerit, oppido necessarius. Nam, si ita exprimetur auctor, vti id cum Bonfinio factum video: opera perdetur atque oleum. Nempe cumulabuntur errores, erroribus; pulchro scilicet; bibliopolarum instituto. qui cum vtilitatem publicam praetexunt; nihil minus, quam hanc nituntur procurare. quin potius, delusa ac onerata etiam mendosis editionibus oprimorum[!] auctorum, republica litteraria, suis commodis; uelificantur. At enim, repurgato, ad eum modum, quem suggessi auctore, vbi Tua ei accesserit accuratio: nae Tu mihi, et de Thúróczio ipso, et de gente nostra, immortaliter merebere. Editio, de qua ad TE nuper scripsi, quousque processerit, nescio; eo quod impeditum nunc est litterarum commercium. Id, de viro illo erudito, et laborum patientissimo, spondeo, nihil eam, nisi, quod sit elaboratissimum orbi erudito exhibiturum. Quid tum vero? aliae sunt destinationis Tuae rationes; aliud, illius propositum. Eum enim Tu, cum manu exarato codice, sphalmatis item detorsis, emendatum auctorem procudes: ille chronicon Budense, ita cum Thúróczio coniunget, quemadmodum id solent facere, emunctioris naris critici. Proinde, fac age, in opus incumbe, et si voles, quantulacunque opella mea, Tuo iure, vtere. Ceterum, vt intelligas, quid ego, si superstes ageret Caesar Diuus accepturus eram; en mitto Tibi, collectionem meam iusto ordine designatam. quam vbi perlegisti, remitte mihi quaeso, quidque, de toto negotio sentias, aperte, ac sine offenso metu, perscribe. Vale, amicorum decus, meque amare ne cessa. Pisonii MDCCXLIIII. die 21. Septembris.

868 Andreas Mohr Bél Mátyásnak
[Bécs?], 1744. október?

A mellékelt anyaghoz kér előszót Béltől. Kiadási tervei sorában (Scriptores, II. kötet) említi Brutust, a Syndromus rerum Turcico-Pannonicarumot, Tuberót, Bethlen Farkast. A Scriptores és az Adparatus tervét egyeztetni kell.

Viro Clarissimo Matthiae Belio
Salutem Plurimam Dicit Andreas Mohr.

Tardius ad tuas humanissimas 21. Septembris ad me exaratas respondeo, quid potestas scribendi non fuit; non eo enim progressae erant curae meae et sociorum, ut, quid ad Te scriberem, occurreret, accipe igitur excusationem et nomine negligentiae me suspectum habere noli.

Habes nunc in adjecto fasciculo quid hucusqve factum sit: Dux nobis et auctor in eo opus est, et eorum ventorum, quos proposuimus, moderator quidam et quasi gubernator. Ad haec igitur cogita vel potius excogita, et *materiam substratam in praefationem ordinatim recoquere precor.*[1] Patria id a se exigit, quam obtestor, exigit autem, ut illud sub *Tuo nomine* facias. Non Tibi vero solum vir eruditissime importunus sum, filio non degeneri onus quoque imponere constitui. nam *curam editionis solertiae ejus committam.*

Vale et securus esto, nullam rem futuram unquam, in qua non ea faciam, quae Tuosque velle, quaeque ad TE Tuosque pertinere arbitrabor.

Constituimus nunc *Georgij Michaelis Bruti Historiam sui temporis* pro Tomo II. praeparare:[2] Manuscriptum Bibliothecae Regiae ad manus jam habeo. *Syndromus rerum Turcico Pannonicarum* Francofurti apud Wechelios in 4to quondam editus,[3] ut opus rectam molem assequatur, socius erit, et renascitur inde Tuberonis historia sui temporis.[4]

Wolffgangi Bethlenii historias Transylvaniae de quorum XImo libro viginti paginas amicus quidam possidet luci publicae quoque dare animus est, modo circumspectio materiae politicis cedat rationibus.[5]

Caeterum quae tua sunt vir eruditissime, de quibus tibi mecum humaniter communicare placuit, sine facultate Tua nequaquam Tractabimus; et ex ipsissima ratione in nostris curis nullus designabitur ordo aut numerus Tomorum, idque ad methodum corporis historiae Byzantinae; et in eum quoque finem et historia a Te tantis curis conscripta ad collectionem scriptorum semper necessaria reddatur, et ut una Decades Tuae partem Scriptorum Hungaricorum, si faventibus superis, in volumina excrescant, facere debeant.[6]

Dubius haereo an *Praeviam responsionem* ad praetensiones Bavaricas Latino idiomate ad Te, vir eruditissime transmiserim, magis vero dubito an *Documenta*, quorum exemplar hic adjunctum est,[7] dederim; diversis enim temporibus lucem publicam adspexerunt.

De primis paginis, scilicet *responsione*, nec unicum mihi superest exemplar, de his vero, Documentis, 70. adhuc possideo. Subit animum memoria de *responsione* plurima in Hungariam mandata fuisse, non itidem de istis; si itaque amicis tuis, quibuscunque, altera pars, nempe *Documenta*, desit, me certiorem reddas quaeso; septuaginta enim illa exemplaria inutilia mihi plane sunt, utpote incompleta opera, Tibi vero Tuisque si inserviant, grata. Vale iterum.

869 Bél János Teofil Bél Mátyásnak
[Halle], 1744. október

Göttingai tanulmányairól, tanárairól.

870 Segner János András Bél Mátyásnak
[Göttingen], 1744. október

Bél János Teofilról, annak tanulmányairól.

871 Bél Mátyás Christian Kortholdnak
Pozsony, 1744. október 30.

Fia megjavulásáról annak és Segnernek leveléből is értesült. Kéri, segítse. Gratulál lányának születéséhez. Rabacher távozása után minden csendes a pozsonyi egyházban. Maternek jól megy. Szüretelnek. Felesége üdvözletét küldi.

Venerando VIRO Christiano Kortholtto Göttingam
Gratiam, Misericordiam, Pacem, Dicit Matthias Belius.

Nunquam ad me scribit filius meus, quin de Tua erga se beneuolentia impense glorietur. quam ego humanitatem, mihi praestitam, interpretor. De valetudine hominis, cum ex litteris Tuis, quas ad Schröckhium exaras saepius, tum et Optimi mei Segneri epistolis, plenis, paterni in adolescentem amoris condoctus sum. Jam bonum illud nuncium accipio, rediisse eum cum meliori valetudine in gratiam: ideoquo rogo, Segnerum, vti de studiis eius, ineundis; tractandisque statuat. quod eum fecisse iam ex litteris filii, quas hoc temporis momento, accipio, non sine iucunditate, intellexi. Age porro, amicissime Domine! intende fluxo iuueni perpetuo, vt, quod forte non obseruauit, in eius moribus oculus, oculi obseruent. Tibi, Amice desideratissime, de aucta familia, recens nata filia, eo impensius gratulor, quo certius inde mihi, de futuris gentis Tuae accessionibus, omen animo impressum est. Nam celerius multa, per filias, quam filios, increscunt familiae. Feliciter! Ad res nostras, quod adtinet, tranquillae sunt adhuc; tametsi voluntarius miles cogatur quam sollicitissime. In ecclesia nostra, post Rabbacheri discessum,[1] tranquilla sunt omnia, quod senio meo, pro balsamo est. Valetudo pergit esse dubia, sed cui pulchre succurrit, bonus Maternerus. Nunc vindemiatio est, pauper quidem illa, sed superiori ea mitior. Vxor mea, quae vix diem sine mentione Tua dimittit, Te ex more suo, ingenue salutat. Vterque nostrum et coniugi, idem praestamus, officium. Vale in Domino. Pisonii. MDCCXLIIII. III. Calendarum Nouembris.

872 Bél Mátyás Segner János Andrásnak
Pozsony, 1744. október 30.

Köszöni, hogy istápolja fiát. Kéri, felügyelje a tanulásban. Küldi a pénzt és tanácsait a mindennapi kiadásokhoz. Segner apja jól van, mostohája meghalt.

Illustri VIRO Johanni Andreae Segnero Göttingam
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Ita faciam, quemadmodum Tu iubes, praemamque, singularem illam benignitatem, tacita memoreque conscientia, quam per modestiam Tuam, non licet, aperte et ex vero praedicare. Gaudeo interim, ita fuisse in fatis, vt extorrem filium meum ad TE, diuina prouidentia, tanquam ad portum, conduceret: quod ea quidem re, et me curis exoneratum sentio; et adolescentis felicitati consultum. Nunc, quia cum valetudine rediit in gratiam, maiorem in modum abs TE peto, vti de studiis eius ita constituas, quemadmodum et institutum hominis, et ingenium poscit medicinam, caput destinationis totius esse volo. quam tamen nollem, ritu eorum tractaret, qui solida eruditione susque deque habita, de formulis praescribendi, et anili ea medendi ratione, quae inualuit passim, vnice sunt solliciti. Coniunget cum medicina, eas simul disciplinas, quae ei, famulantur partim, partim sororino sunt innexae vinculo. Verum de hoc dispicere, Tuae bonitati, ac paterno, in filium, animo permitto. Dabit, credo, sui documenta, hac hieme, quae occasionem, dabunt, porro de eo statuendi. Meum interim fuerit, Deum precibus fatigare, vti homine fluxae indolis, castigante gratia spiritus sancti coerceat, et in recto virtutis, et studiorum tramite, ducat, dum vir sit, ab ilecebris iuuenilibus expeditus. Mitto iterum ite-

rumque C. nummos Rhenenses, vti si forte trepidi aliquid, ex [...?] habitu patriae vestrae ingrueret, haberet apud manus Tuas, quod ei sufficeret tantisper, dum rebus suis, succurri posset denuo. Itaque premas, eousque aes istud, dum videbis necessarium. Adolescens enim, et prodigus est, et inexplebilis emacitatis. Amat, praeterea, vestiri elegantius, haud tamen adtendere sibi, vt quam accepit vestem, eam gestet diutius, et cum decore. Nuper, vestitum implorauit denuo, nouum, de quo velim, vt dispicias. Enim vero, doleret mihi, si magno meo probro, incederet pannosus; sed doleret etiam, si in nugas vestiendi academicas prolaboretur. Residua omnia bonitati Tuae permitto. Vale, pignora Tua, et Illustres collegas saluta. Pisonii. MDCCXLIIII. III. Calendarum Nouembris.

Optimus pater Tuus valet, nouerca viuere desiit.

873 Bél Mátyás Andreas Mohrnak
Pozsony, 1744. november 16.

Köszöni a Thúróczy-kiadásról szóló levelét, dicséri a leírtakat. Készségesen ajánlja fel segítségét. Előszót a kiadvány elkészülte után szokott írni. Fiával együtt rendelkezésére áll.

Illustri VIRO Andreae Mohrio, Cancellariae Austriacae a secretis Viennam Austriae Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Mirifice me delectarunt litterae TVAE;[1] tum, quod abs TE profectae sunt, cuius exstant erga me, insignia benevolentiae documenta; tum, quod me docuerint, quam curatissime, quomodo se habeat, Thúroczii nostri, quam egregio cum adparatu moliris, editio. Adprobo, suspicio, immo laudibus in coelum fero, diuinum adeo institutum: quippe qui, animo praecipio, gratum id acceptumque futurum orbi erudito. Non est ergo, vt me, vel precibus inuites, vel aliis quibuscunque auctoramentis incites, ad opellam, si quae tamen ei iuuando, a me proficisci potest, conferendam. Vltro lubensque in curarum partem veniam; si ita, et TIBI, et doctissimis operarum sociis visum fuerit. Quae nunc de Praefatione mones, non satis capio. Visne, vt eam ad ductum Lineamentorum, quae administrasti, ante elaborem, quam collectio ipsa excudatur? Praefationes ego tum scribere soleo, cum ad calcem decurrunt operae. Tunc enim, pronum est, de iis omnibus accurate monere lectorem, quae, in instruendo exprimendoque opere, quomodocunque sunt praestita. Putarem igitur, differendum tantisper praefandi laborem hunc, dum pars voluminis praecipua, oculis a nobis vsurpari possit, excusa. Sin vero, acceleratam voles praefationem, agam, quod iubebis. Quid vero illud sibi vult? quod meo eam nomine, concinnatam cupis? Scio vetustum hunc morem esse, vt alienis lucubrationibus, docti, si rogentur, praefari idonea, consueuerint, nominaque sua titulis subtexere, vt vino vendibili, heredam quasi quandam suspendant, at enim vero, operi TVO, neque opus esse puto, nomine Beliano, neque, si id eidem praefixeris, video, quid ei accessionis sperandum sit: nisi forte ab his, qui in ea de me sunt opinione, quam neque mereor, neque meam facio. Tu interim, Amicorum decus! vtere iure TVO, et quod voles, quandoque a me proficisci posse intelliges, iube, impera. Idem, et cum filio meo facies. Vale optime. Pisonii M.DCC.XLIIII. 16. Nouembris.

874 Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak
Pozsony, 1744. december 10.

Az Adparatus második decasának első darabját nyomdába adta. Ráday Gedeon és Jeszenák János biztosítják a költségeket. Kéri az ő támogatását is. Jellemzi a nyomdába küldött munkát, Priscus Rhetor Attiláját.

Spectabili VIRO Ladislao de Radvány,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Quae Dei est gratia, viribus, quomodocunque refocillatis, ita constitui reliquo vitae, quantulum illud sit, vti, vt plebeius licet, haud tamen ignauus moriar senex. Neque deerunt vnquam occasiones, si sint, qui sibi commendatas habeant lucubrationes meas. Nunc, Adparatus mei ad Historiam Hungariae Decadem II. praelo subieci, cum inuenti sint, qui sumtus liberaliter, in aliquot Monumenta erogare, pulchrum ducant. In his, cum laude censeo, Dominos Gedeonem Raday, et Johannem Jeszenák. Nescio vero, vtrum Spectabilem Dominationem Tuam, in communionem huius gloriae inuitare ausim; non quod, de bonitate, et mirifico litterarum amore illo TVO dubitem: sed quod temporis, quae est, difficultem[!], non ignorem. Quid quid eius sit, mitto, specimem Monumentorum I. quod *Attilam* dabit, *missis et acceptis Legationibus Illustrem, eumque, ex Prisco Rhetore eruderatum.* Adspersi notas vberrimas, Geographico-Historico-Politico-Criticas. Opus, nondum Hungaris cognitum, sed neque visum, seu Thuroczio, seu Bonfinio. Quin et hoc perscribendum Spectabili Dominationi TVAE putaui, nouam Thuroczii editionem, cum manuscripto codice anni MCCCLVIII. collatam, atque Belae I. temporibus, ab eius Notario conscripta VII. Ducum Historia numquam hactenus visa, ex membranis Viennensis Bibliothecae auctam, a doctissima Vindebonensi societate parari: in quam, praefandi prouincia ab amicis mihi demandata est.[1] Atque haec sunt, quae TE Spectabilem Dominum scire volui. Quid vero de his, adfectis destinationibus meis, sentias, fac me quaeso, nisi graue sit, certiorem. Vale optime, et imminentes dies, toti generi humano faustos, feliciter transige; salutato Spectabili Domino fratre, et florentissimis vtrobique pignoribus. Pisonii 1744. 10. Decembris.

[Borítékon:]
Spectabili atque Generoso Domino Ladislao de Radvány Domino mihi Aestumatissimo
Per Neosolium *Radvánii*
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4. x.

875 Hockh Dániel Bél Mátyásnak
[Selmecbánya?], 1745. január?

Tartalmát nem ismerjük.

876 Hockh Dániel Bél Mátyásnak
[Selmecbánya?], 1745. február 5–10. között

Helyváltoztatási szándékáról.

877 Bél Mátyás Hockh Dánielnek
Pozsony, 1745. február 14.

Látogatása, majd két levele után ismét az öregségről, Hockh helyváltoztatási szándékáról. Veje Bécsben is szívesen látná, míg nem látja tisztán a tennivalókat. Körmöcbányát és Besztercebányát nem ajánlja.

Danieli Hockh suo, Schemnitzium
Salutem Plurimam Dicit Belius. in Montanis Hungariae

Redeo ad officium, quod aliquantisper facere cessaueram; non tam quidem mea culpa, quae nulla est: quam ob rerum, quae me, inde a Tuo discessu, circumstabant, habitum. Accepi

interea geminam abs TE epistolam; quarum prior illa, nihil habebat, quae festinato responso, indiguissent; posterior autem haec, plena est consiliorum, in diuersa abeuntium. Videor mihi sane Herculem videre in binio, ita tecum ipse, et cum destinationum varietate, quae TE trahunt, immo lacerant, disputas, neque statuis quodquam. Vtinam, ita se haberent res meae, sicuti, saltem ante hoc lustrum fuerunt constitutae, totam ego consiliorum illam nubem, quae animum Tuum obnubilat, vno quasi spiritu, diflarem: Nunc, quia portitorem in dies exspecto, et traiectum in aeternitatem, ex hac fluxa rerum varietate, serio meditor; neque ipsus ego, spes inchoare longas potero, neque amicos ad earum communionem inuitare. Illud contestor tamen, vt si forte velis, Pisonii, fortunam experiri, pronum me si vixero, offendes, ad velificandum rebus Tuis; sed adfirmare nihilominus nequaquam sustineo, vsui Tibi futura studia mea: quippe quae, vti fit in senibus, et ipsa omnino senescunt. Vindobonae, si gener meus vellet, posses tantisper caput reclinare, dum fata viam monstrarent, tutam requietamque, ad ponendas, ex voluntate numinis diuini, eximias. Fac, scribe ad hominem, salutari adsuetum. Schemnitzium, vt Te porro detineat, non video, vel externis tantum rebus Tuis, ne subliminiora alia, nominer, vtile futurum ac salutare. Cremnitzium, antrum mihi videtur Caci; Neosolium, respublica Cyclopum: ita, illic obscura sunt omnia; hic conuulsa. Quare orandus est Deus, vt eam Tibi mentem tribuat, quae vltro lubensque eius voluntati se patiatur succenturiari. Haec sunt, Hocki suauissime! quae penitissime in pectus Tuum demergo. Ea vbi serio Tecum existimasti, et in aliquo conquaeruisti[?]; ita futurus es apertus, vt me ne sinas ignorare. Nam mearum tunc futurum erit partium, si in viuis ero, vt consiliis, quae suggessi, et pondus addam, et quae ab homine, mei simili, proficisci poterit, perpetuitatem. Et cur vero, Pisonium non poteris aestiuatum concedere? nescio. Aderit interea, Deus, Teque illuc reponet, vbi, cum terram securus calcare queas; et caelum cum parrhisia spectare. Capisne me? vtique capis! Desino plura adspergere; nam post prandia, pro sacris, rostris dicendum bono cum Deo, fuerit. Vale. Pisonii, 1745. die XIV. Februarii.

878 Johann Grammius Bél Mátyásnak
[Koppenhága], 1745. február 16.

A dán király nevében köszöni a küldött Notitiát, kéri a hiányzó köteteket.

879 Andaházi János Bél Mátyásnak
[Koppenhága?], 1745. február 28.

Továbbította Bél küldeményét. Tájékoztatja a dán király ajándékáról.

880 Bél Mátyás Andaházi Jánosnak
Pozsony, 1745. április 27.

Köszöni közvetítői segítségét. Kéri, továbbítsa Grammiushoz levelét. A Notitia második és negyedik kötetét Wenczel könyvkereskedővel fia fogja küldeni, a király ajándékát ugyanő fiának átadja, s ő Pozsonyba küldi.

Generoso nobilissimoque VIRO, Johanni Andaházio, Hafniam Danorum
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius P[annonius]
Quas ad me Hafnia, Pridie Calendarum Martii dedisti, exeunte demum mense eodem acce-

pi. Multum, me delectauit, Tuus ille, quem adseruare adhuc Te video, animus, et memet mei, vt multum in me propensus: maxime, quod in re honestissima testari eum voluisti. Itaque, in acceptis Tibi refero, quod Musarum mearum, quantulaecunque sunt, memoriam, S[erenissimo] Regi vestro, tam solerter, tamque efficaciter voluisti ad animum reuocare: vt is quidem, pro mirifica sua in litteras propensione, nihil dubitarit, regio me munere, benignissime ornare ac prosequi. Erit, Augustalis huius munificentiae, sed erit etiam, praestiti, in ea procuranda, officii, Tui, exstans, semper apud Belios, dum superabunt, memoria. Id iam abs Te peto, vti, quam ad Illustrem Grammium scribo epistolam, hanc Tu ei, pro Tua humanitate, cum deditissima animi mei significatione reddas. Exempla Tomi II. et IV. reddet filius meus, bibliopolae Venczelio, ad vos deferenda. qui si adtulit augustale illud donum, commode id filio meo, Professori Lipsiensi reddet; hic, mihi, per nostros Posonienses nundinatores. Id, simul acceperet, per epistolam S[erenissimo] Regi Vestro, demissimas gratias habebo, dicamque. quam eandem epistolam, Tuae, siquidem id permittis, bonitati, loco et tempore, reddendam, etiam atque etiam commendabo. Vale, votis tuis fruere, beneque age. Pisonii, 1745. die 27. Aprilis.

881 Bél Mátyás Johann Grammiusnak
Pozsony, 1745. április 27.

Tájékoztatja a Notitia-kötetek kinyomtatásáról és a királyi könyvtárnak küldött példányokról. A kért második és negyedik kötetet ápr. 20-án elküldte. Adparatusát neki küldi. Ír a Notitia további, kinyomtatásra váró három kötetéről. Köszöni az ajándékot, Andaházi bizonyára fiához irányította Lipcsébe.

Illustri VIRO JOHANNI GRAMMIO, Hafniam Danorum
Serenissimi Regis Maiestatis Daniae et Noruegiae a Consiliis,
Bibliothecis et Archiuis secretioribus,
inque Vniuersitate Haffnensi Graecae linquae Professori,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Bel, Pisoniensis Pastor,
Regiarum Scientiarum Londinensis et Berolinensis Collega, Historicus Patrius.

Tametsi non is sum, qui transmarinam famam, et VIRORVM isthic, in vtraque, ciuili et litteraria republica celebrium, existimationem mereatur, tamen cum Tuas, Hafniae Danorum ad XIV. Calendarum Martii exaratas, accepi, vehementer gauisus sum, tum, quod Serenissimi Regis Vestri benignitatem, mihi nunciarunt; tum, quod adtulerunt, Tuae, aduersus me, et quantulacunque studia mea, voluntatis significationem. Et benignum quidem regis indulgentissimi, animum, in diuinissimis quibusque beneficiis deputo, et in ipso isthoc barbariei collimitio, cernuus adueneror; Tuam vero mirificam bonitatem, ita accipio, quemadmodum decet, amoris eas testificationes, quae a viris proficiscuntur, non minus doctis, quam efformatis, ad omne officii, humanitatis, atque benevolentiae genus. quod, semel, solemniterque, professum esse, satis esto, homini, suo se modulo metienti. Quod vasti operis mei, tomi aliquot, non tamen, qua oportuisset, adcuratio procurati fuerint, ad Augustam regiam bibliothecam, molestum erat, in suauissimis litteris Tuis, legere: maximopere, cum aegre, ac vix, ac ne vix quidem, secundi voluminis exemplum, conquiri amplius potuerit. Ita est enim vti suspicabaris, pauciora, chartae augustae, exempla sunt impressa. quae iam disparere incipiunt; quaeque ego solis principum bibliothecis, ita volente, Diuo Carolo VI. Caesare, destinaueram. Exspectabis ergo Tomum II. et IV. in rationes regiae bibliothecae referendos: quippe qui, iam tum ad diem XX. Aprilis cum onerariis Lipsiensium nundinatorum currubus: hinc dimissi sunt. Adieci, meae aduersus TE obseruantiae, quantulumcunque monimentum. Istud est: Adparatus ad historiam Hungariae, quem Tu, procliui bonoque animo, accipies, dum plura sequentur. Quomodo praeterea se habeant, reliqui operis rationes; nam tres adhuc tomi superant ad excudendum. longum foret

perscribere. Sufflaminantur nimirum, cum a temporum difficultate, tum ab malignitate hominum. quae singula praefatio Tomi IV. Te condocebit. Nunc, Tomum V. Hungariae Trans-Danubianae, coepi typis permittere, breuique experiar, quid, in tota hac destinatione possim proficere. quod haud sinam ignorare, orbem eruditum.[1] Superest, illustris Domine! vt Tibi gratias habeam, quas referre nequeo, quod in procurando, augustalis munificentiae δώρῳ, tantum Tibi, cum amicis meis, facessiuisti negotii. Et doni quidem habitum, meus me docuit Andaházius. Curauit illud, vti confido, Lipsiam, ad filium meum, Carolum Andream Belium, Professorem Publicum Extraordinarium Philosophiae, quod, si iste, per manus bibliopolae vestri, accepit, non cessabit, eadem hac procliui occasione, ad me perferendum. Jam Vale, Illustris Domine! et me, quem litterarum Tuarum primitus dignum iudicauisti, in Tuis habere perge: etiam atque etiam, persuasus, daturum me operam, ne TE vnquam poeniteat, quod me intra adyta permiseris. Iterum Vale, et Salue! Pisonii apud Quados. 1745. die 27. Aprilis.

882 Johann Christoph Jordan Bél Mátyásnak
[Bécs?], 1745. június?

Küldi szlávokról írt könyvét.

883 Bél Mátyás Ráday Gedeonnak
Pozsony, 1745. július 7.

Június elején megjelent az Attila, melynek 12 példányát küldi hálából. Nyomdába adta második decasa második darabját (Gregoriáncz Pál művét). Kéri, hogy az ígért 100 forintot küldje.

Spectabili Viro Domino Gedeoni de Ráda
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Prodiit, quae Dei est gratia, atque TVA, Spectabilis Domine, benignitas, Attila meus, iam cum ineunte Junio: cuius ideo, XII. exempla, in grati animi testificationem, mitto; pluribus, si ita TIBI lubitum fuerit, gratificaturus. Iam Monumentum II. typis submisi. quod est: Paulli Gregoriantii, Episcopi Iauriensis, *Breuiarium Rerum Hungaricarum Historico-Geographicum*; ita perrecturus, si vita, et Moecenates suffecerint. Quam ob rem, maiorem in modum, abs TE Spectabilis Domine! peto, velis, nummos rhenenses centum, quos chirographo TVO, liberaliter, in hanc II. Decadem, mihi adfirmasti, bonus ad me permutare. Dabit se locus et occasio, vbi, Tuae huius munificentiae, cum laude meminisse potero. Vale, et nisi graue sit, TVO me responso exhilara. Iterum vale. Feliciter! Pisonii, Anno 1745. Die VII. Iulii.

884 Bél Mátyás Huttnernek
Pozsony, 1745. július 9.

Tartalmát nem ismerjük.

885 Bél Mátyás Johann Christoph Jordannak
Pozsony, 1745. július 9.

A németóvári fürdőben kapta meg levelét és mellékelt művét. Gratulál. Ő rég kidolgozott műveivel foglalkozik, kommentál valamit. Küldi Priscus Rhetor-kiadását.

885–887

Illustrissime Domine,
Fautor Gratiosissime

Viennam Austriae
ad Illustrissimum Dominum de Jordan,
Sacrae Regiae Maiestatis Consiliarium Bohemicum

Secesseram ab vrbe, in veteris Carnunti rudera, atque illic, in thermis Traiani, quae apud Palaeopolim Teutonum scatent, valetudinis partim, partim laxandi a seuerioribus studiis animi caussa, pluribus diebus diuersebar; cum Tuae, insigni illo rerum Slauicarum thesauro comitatae,[1] in aedes meas perferrentur. Redux inde, ita diuinum hoc munus accepi, quemadmodum soleo, profectas, a summis viris, propensas in me, animi significationes. Gratulor Tibi, Illustrissime Domine! mihi gaudeo, de consummato laboriosissimo hoc opere atque impense cupio, vt id, cum immortalitate nominis Tui coniunctum, orbi litterato, sicuti fiat omnino, se, etiam atque etiam adprobet. Felices Musas Tuas, quae propitia Minerua, vastum adeo volumen, ante in lucem potuerunt edere, quam grauidas fuisse vulgaretur. Funestiora omnia conatus meos manent non quod mihi ipsi desim; sed quod in homines inciderim, duros eos, et in rem litterariam, per quam ipsi creuere, ingratos. qua de re breui coram. Ago nihilominus, quod a sene depontano proficisci potest, et nunc recolo, quae dudum sunt, cum cura elaborata; nunc commentor quidpiam. In his refero Attilam hunc, ex Prisco Rhetore, depromtum. quem, vti bonus accipias, et de eo, sicuti merebitur, existimes, maiorem in modum rogo, Musasque meas Tibi ac per Te bonis omnibus commendo. Vale. Pisonii apud Quados. 1745. die 9. Julii. Admodum Reuerendo Péterffyo, fasciculum suum, rite curaui reddendum. quod ut cum meo hoc, ad Clarissimum Huttnerum facias, rogito.

886 Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak
Pozsony, 1745. július 14.

Három példányt küld az Attilából: egyet neki, egyet testvérének, egyet Mollernek. Nyomják már Gregoriánczy Pál Breviáriumát.

Spectabili VIRO Domino Ladisla[o] de Rádvány
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Ruit occasio, hinc breuem me esse oportet. Nimirum Attilae mei tria exempla mitto. quorum vnum Spectabili dignitati TVAE, alterum Spectabili Dominationi Fratri; tertium Mollero seniori, destinaui. quae ideo, eum in modum partienda cupio. Iam Paulli Gregoriantii Breuiarium Rerum Hungaricarum excuditur ex manuscripto.[1] Vale, et conatus hos meos, bonitati TVAE commendatos habe. Pisonii nec opinato, anno 1745. die 14. Julii.

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Ladislaus de Radvány, mon Grand Fauteur etc. a Radvány
Auec un paquet.
[Pecséttel.]

887 Bél Mátyás Radványszky Lászlónak
Pozsony, 1745. augusztus 1.

Radvánszky Dénessel küldött három példányt az Attilából. Nyomdába adta az Adparatus második darabját. Hozzáfogtak a Notitia ötödik kötetének nyomtatásához, reménykedik az új császár segítségében.

Spectabili VIRO Domino Ladislao de Radvány,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Cum superioribus hebdomadibus, hic apud nos versaretur, Perillustris Dominus Dionysius de Rádvány; tria ei exempla Attilae mei, ad Spectabilem Dominationem TVAM, curanda dedi: quam ei fini indico, ne forte, diuturniore itinere, vbi vbi detenta, spem meam frustrentur. Iam Monumentum II. typis permissum est, quod breui lucem itidem publicam adspiciet. Vellem enim Secundam Decadem hanc accelerari, ne forte, si somnus mihi obrepserit, interrumpi eam contingat. Tomo Operis V. exordia data sunt, omnemque mouebo lapidem, vt sub nouo Caesare, qui certissime Magnus Dux Hetruriae futurus est, continuari consummarique possit opus refractarium. Deus nos gratia sua complectatur. Cui, dum Spectabili Dominationi Tuae etiam atque etiam commendo, sum

Spectabilis Dominationis Tuae

Pisonii 1745. obseruantissimus
Calendis Augusti. B[elius]

[Borítékon:]
Monsieur Monsieur Ladislaus de Radvány, mon tres honoré Patron, presentement a Son ßiens, de et a Rádvány
[Pecséttel.]
[A posta feljegyzése:] 4x

888 Ambrózy György Bél Mátyásnak
Csetnek, 1745. szeptember 1.

Kéri, hogy a nagybányai egyház szorongatott helyzetében segítsen, ajánlja az ügyet Tóth püspöknek.

Summe Reverendo, Amplissimo, Doctissimoque Viro Domino Matthiae Belio
Fautori et Fratri suo in Domino inprimis colendo suscipiendo
Gratiam et Pacem devote precatur Georgius Ambrosius.

Qvam memores sint Nagy Banenses beneficii TE Promotore ante duorum pene annos sibi collati, qvamve aspera sors eos in dies maneat ex acclusis Paribus intelliges. In hoc suo adflictissimo statu dum ad me confugiunt, maiorem in modum TE VIR Summe Reverende oro, velis cum Venerando Ministerio Vestro pro TVA qva polles prudentia, conferre, Inclytam Ecclesiam ad qvodpiam subsidium praelibato coetui qvot annis conferendum excitare, tuncqve collatum ad locum debitum, modo qvo libuerit, promovere. Et qvia scio TE in Trans Danubianis etiam partibus TVA autoritate multum valere, fac qvaeso, suscipe hanc divinam caussam in TE, promove illic eandem, commenda qvam potes optime Summe Reverendo Domino Superattendenti Toth mihi de facie ignoto, reliqvisve praecipuis Ecclesiae nostrae membris. Certissime mihi polliceor TUAM operam in Domino inanem haud esse futurum. Id ipsum scribo Venerando Ministerio Semproniensi, Summe Reverendo Domino Collegae Eliae Mohl, et summe Reverendo Domino Hruscoviz. Percuperem etiam si omnes partes nostrae adflictae Hungaricae Ecclesiae erga tam miserum Coetum Nagy Banyensem misericordia tenerentur, eumqve qvotannis certo iuvarent subsidio, ne prae inopia interire cogeretur. Litterarum acclusarum si prima tuta occasione ad debita loca promovere non dedignaberis, facies DEO et mihi rem gratissimam. Vale ita prosperrime cum Inclyta TUA Domo, Plurimum Venerandis VIRIS, Domino Serpilio, Domino Materni, Domino Milez constantem salutem precare, cumqve integro Inclyto Coetu qvicqvid est felicitatis expetens. Haec summa votorum meorum est. Dabam Csetnekini die 1. Septembris 1745.

PS. Si aliud, qvodpiam consilium suppeteret qvo procul saepiuscula sollicitatione multorum, adflictae Eccleasiae necessitati occuri posset, lubens idem amplecterer.

889 Ráday Gedeon Bél Mátyásnak
[?], 1745. október eleje?

Küldi az ígért 100 forintot.

890 Bél Mátyás Kolinovics Gábornak
Pozsony, 1745. október 13.

Sovány a szüret. Az Adparatus második dacasa második darabjának még nincs előszava. A Scriptores már Lipcsében van. Fia Lipcsében másodszor adja ki művét Mária királynőről, Mátyás nevű fia nála van. A porosszal való békéről; a királynő visszatért a császárkoronázásról.

Belius, Gabrieli Kolinovichio Salutem Plurimam Dicit.

Vindemiam tibi gratulor, tametsi parcam, spero enim invalituram pretio in cella vineatica. Monumentum secundum necdum exsudavit praelum, sed nec praefationem accepit. Scriptores Bongarsiani iam Lipsiae prostant. Filius meus Mariam suam alterum edit, sed galeatam,[1] apud eundem et Mathias est, feliciter! Rumor sed sine capite manat, Pacem cum Borusso tandem coaluisse, qvod ita faxit Numen coeleste evenire. Regina nostra repudiata Inaugurationis Caeremonia, iam bonis auibus redit.[2] Plura non sufficiunt. Vale, et Pisonienses nostros Vindemiationis causa apud vos hospitantes prolixe saluta. Posonij die 13. Octobris 1745.

[A margón:]

Vindemia perparca – Scriptores Bongarsiani prostant.

891 Bahil György Bél Mátyásnak
[Klenóc?], 1745. november 14.

Örül, hogy beszélhetett vele. Összegyűjtötte a cseh Bibliából azon szavakat, amelyeket a köznép nehezen ért meg nálunk, s anyanyelven magyarázza ezeket. Elküldi majd, s ha Bél helyesli, kiadja. Várja az ígért Attilát. Levelét Ambrózyhoz küldje. Feliratot küld a Laubánba nyomtatásra adott gondolataiból.

Summe Reverende, Amplissime ac Eruditissime Vir,
Domine in Christo Jesu Frater,
imo Pater atque Fautor maximopere Venerande,

Gratiam Domini Nostri Jesu Christi servitiorumque meorum humilimorum promptitudinem! Dici nequit, quantopere laeter, quod in TVAM homuncio ego pervenerim notitiam, licueritque mihi cominus TEcum colloquia, quem ante eminus venerabar. Deprehendi in TE, quod quondam Regina Sabae in Salomone, ac jura merito cum Parmenione, Alexandrum Magnum admirante, admirabundus de TE dico: Strenuum hominem, et nunquam cessantem; Id tamen, quod sequitur, meum esse nolim, ut cum eodem dicam: sed tempus saluti suae, tanta jam parta gloria, parcere quin ut Deus clementissimus vires TIBI ad pergendum ultra et laborandum in salutem Ecclesiae suae et Reipublicae literariae integras sufficiat, totus in preces effundor et volta, mecumque omnes Boni. Id saltem abs TE contendo impensissime, ut TV me, velut coepisti, deinceps quoque ames immeritum, ac ego TE venerabor, ut feci, merito, quamvis metuo, ut satis digne possim: venerabor tamen TE, Clarissime ac Eruditissime Beli, dum spiritus hos reget artus. Sed ne parasitari, quod longe ab indole abest mea, videar, aliud contendo jam: Congessi, Deo sic satis opitulante, ex Bibliis Bohemicis, in primis ex Versionibus Fratrum priorum et posteriorum, ac ex TVA quoque editione vocabula Bohemica, apud nos vulgo minus usitata; nec facile intelligibilia, adeo, ut, si plebs in ea inciderit, haereat oportet. Talia sunt skot, brawy, báně, stěži, sslogjř, taniti tussiti, březý, hokyně, kubenár, lhota, lhostegný, opažiti,

ozuby, oružj, picý, roklj, sluge, čechl, et sexcenta alia. Haec ego in matricula vulgariter explico, ac reddo aliis, apud nos usitatis, etiamque barbaris, et nihil minus, quam Bohemicum redolentibus idiotismum vocibus et paraphrasibus. Opellam hanc[1] ad TE, occasione affulgente commodiore, si misero, ut volo, revidendam, examinandam et censendam, non inutilem Ecclesiae, mihi autem gratissimam praestiteris benevolus operam, si paspicari[?] TVO, schedion hoc meum dignatus fueris oculo, atque editionem ejus, si probabilis, TVA iuveris opera: rogatus enim hanc in me suscepi provinciam. Caeterum promissum TVVM expecto Attilam: id tamen oro rogoque quam possum maxime, ut ne pigneris TVAM mihi adjicere in eo inseri ptovud[?]: Id ego in praecipuis meis habebo cimeliis librariis, atque gloriabor tanto thesauro. Literas ad Excellentissimum Dominum Ambrosium ab TE expecto. Jam vale, et mihi porro fave, dum ego persisto

In TVI, summe Venerande
Beli, cultu, admiratione et veneratione

Scribebam die 14 9bris 1745. obstrictissimus Georgius Bahil mp.

PS. Quales meae nunc sudent sub praelo Laubnensi, vel jam fortassis impressae sint meditatiunculae, earum ad videndum mitto Epigraphen. Opus exiguum et exile,[1] sed quod nonnihil negotii mihi facessivit. Metuo tamen, si in hostili terra deposita sunt Exemplaria, ne non cito accipere possim.

[Címzés:]

Summe Reverendo, Amplissimo ac Eruditissimo Viro, Domino Matthiae Belio etc. etc. suo in Domino Majori et Fautori maximopere Venerando

892 Bél Mátyás Ráday Gedeonnak
Pozsony, 1745. november 18.

Köszöni a küldött 100 forintot. Remélte, hogy küldheti a második monumentumot, azért válaszol ily későn. Késik a megjelenés. Az Attilából a Podmaniczkyakkal 12 példányt küldött. A Scriptores első kötete Lipcsében megjelent az ő bevezetőjével.

Spectabili VIRO Domino Gedeoni de Ráda,
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius.

Jam tum 5. Octobris, et litteras Spectabilis Dignitatis Tuae, et qui hos comitati sunt, numos rhenenses centum, rite atque inter cumulatas gratias, accepi. Distuli vero aliquantisper responsum, quia sperabam, fore, vt monumentum II. vsque ad paginam 146. productum, possim vna ad Spectabilem Dignitatem TVAM, dimittere. Nunc, quia cunctatur supremam manum opusculo illi imponere, occupatissimus typographus; malui, solitarias literas mittere; quam, per lenta silentia, ingratus haberi. Ergo, habeo Tibi, Spectabilis Domine dicoque gratias, pro litterario eo beneficio, comuni reipublicae eruditae nomine, eo exquisitiores, quo, haec istiusmodi exempla, sunt apud gentem nostram inusitatiora. Duodecim exempla Attilae, per Podmaniczkyos, redditos TIBI spero. qui labor si se TIBI adprobauerit, auro mihi fuerit carius. Vale Spectabilis Domine, et senescentes Musas meas recordabere. Pisonii, MDCCXLV. die XVIII. Nouembris. Primum Scriptorum Hungarorum Volumen, iam praelum Lipsiense, cum Praefatione mea pleniore, reliquit: opus splendidum.[1] Sequentur, si Deus volet, plura.

[Borítékon:]

M. M. Gedeon Ráday, de Ráda, mon tres honore Patron presentement à Ludány
Per Buda Aszód Sechen

[Pecséttel.]

893 Bél Mátyás Bahil Györgynek
[Pozsony], 1746. szeptember-október?

Halálhírét cáfolja. Bahil kéziratos gyűjtőkötetét kéri, Adparatusának újabb darabját küldi.

894 Joseph von Petrasch Bél Mátyásnak
Olmütz, 1746. október 8.

A Habsburg örökös tartományokban szervezett tudós társaság tagjainak megbízása alapján kéri, csatlakozzék hozzájuk. Küldje el művei jegyzékét s a Magyarországon élő protestáns és katolikus tudósok névsorát. Érdeklődik a magyarországi zsinatokról szóló kiadványról.

Illustri, ac Eruditissimo Viro Domino Belio
Petrus Cinerius, Salutem dicit.

Nullus Litterariorum et, qui non honoris sibi maximo esse putet, si amicitiam Tuam Vir Clarissime inueniat, neue vllus qui et occasionem Te quaerendi felicitatem suam esse non autumet. Ratio, occasioque mea est, quod societas aliqua Eruditorum apud nos coadunata sit, quibus intentio est rem Litterariam in prouinciis haereditariis Domus Austriacae hucvsque satis neglectam in modum quo alibi factum est, per notitias criticas variorum operum, ac encomia illustrium virorum ad meliora conamina euehere, gustumque in bonis artibus Liberalibusque disciplinis iustiorem proponere. Plurimi nostrae societatis viri sunt non tantum sanguine et prosapia nobiles, nobiliores autem virtutum clariorum zelo, cui et labores, et opes suas dedicare contendunt. Intrauere iam dictum coetum viri plures in Italia ac Germania eruditione sua celeberrimi, institutumque nobilissimum sedulis conatibus fulciri promisere. Accepto igitur ab dictis sociis meis mandato Pannoniam per Te celebrem factam adire iussus sum, Rogans vt nos in eis, quae eruditionem Hungaricam, cuius Tu maximus splendor es consilio Tuo iuuare velis. Jam Te a nobis ad dictum nostrum institutum omni qua possibile est virtutis Tuae aestimatione inuitamus, inuitatumque cupimus, vt inter Gorios, Lamios, Baillouios, Köhleros, Landeros, Generios, quorum Tibi nomina in re Litteraria forte iam innotuere, locum accipere, summereue non despicias; Demum omnium operum quorum Tu auctor es, catalogum ab vrbanitate Tua petendum duximus, adiuncto paruo elencho virorum in Hungaria nunc temporis viuentium eruditorum tam inter Protestantes Ecclesiae ministros, quam inter Catholicos, inter quos vltimos tamen exiguum fore numerum spero. Audiui etiam de Editione aliqua Hungaricorum conciliorum, nescio eius auctorem,[1] operis valorem, quia rebus eruditionis Italicae hucvsque occupatus Pannonicis Litteris manum adhuc admouere nequiui. Excusa Libertatem, qua me Tuos ignotum Tibi fauores expetere vidisti; Haec Tuae amicitiae meaque beatitudinis principia erunt, pro queis eam, quae iam augeri non valet, meritorum Tuorum venerationem constanter offero dicatam; Interim vale. VIII. Idus Octobris Anno Domini MDCCXLVI. *Eburi.*

895 Bél Mátyás Joseph von Petraschnak
Pozsony, 1746. október 23.

Felemlíti, hogy 12 éve a császár tudtával próbálkoztak ők tudós társaság szervezésével. Örül a mostani kezdeményezésnek, megtiszteltetésnek tartja a felkérést. Érdeklődik a társaság protektoráról, törvényeiről, tagjairól, nevéről, munkamódszeréről. Magyarországi tudós kevés akad, a jezsuiták jelentetnek meg rendszeresen tudományos műveket. A zsinatokról Péterffy Károly írt: jellemzi a művet és szerzőjét.

Illustri Eruditissimoque Viro, Domino Petro Cinerio, Suo
Salutem Plurimam Dicit Matthias Belius,
Regiarum Societatum Scientiarum Londinensis ac Berolinensis Socius;
et Societatis Latinae Ienensis Membrum honorarium.

Ego vero ingratus sim oportet, nisi litteras TVAS, quas ad me VIII. Idus Octobris, dedistì, et laetus accipiam, et tanto promtius iis respondeam, quo sunt argumenti inusitatioris. Scribis nimirum, Societatem apud Vos eruditam, ex viris doctis et egregii publici studiosis, eo fini coaluisse, vt rem Litterariam, in Prouinciis Domus Austriacae haereditariis, hactenus, nimium quantum, neglectam, exemplo gentium cultissimarum in maius prouehant, luminosam eam reddant, atque consociatis vndequaque conaminibus, illustrem. Institutum omnino diuinissimum! maxime, quod Sodalitati ei, Illustres quiqve Viri non operas solum Eruditas offerant, sed opes etiam, vbi harum, in promouendis destinationibus, vsus fuerit, ac necessitas. Idem et nos Hungari ante haec duo lustra, Diuo Caesare Carolo VI. conscio non solum, sed et premente policem, occipiebamus efficere; sed antequam honestissimum institutum coalesceret penitus prouehereturque ad actuosam quandam solertiam, interceptum perturbatumque ab his est, qui soli se ipsos eruditos, et in omni scientiarum genere atlantes putant. Cessatum ergo a caepto est. Quod quia apud Vos auspicatius euenire ex libris TVIS, agnosco, Vobis, Viri Eruditissimi! ex animo gratulor, mihi impense gaudeo, Prouincias autem Austriacas felices praedico quae diuina hac molitione illustrabuntur decorabunturque. Illud, pudore me suffudit, quod abs Te, ex voluntate Inclutae Societatis, non tantum in sodalem me deligi, sed inuitari quoque videam, vt rebus Pannonicis, adhuc obscuris oppido, lux, sicubi ea opus fuerit, abs me adfundatur. Si fatendum enim ex vero est, non equidem tanto me dignor honore. Praeterquam enim, quod aetas iam ingrauescat, multis pridem et laboribus fracta ac morbis, prohibeatque spes inchoare longas: ita sum, eo scriptionis genere, obseptus, in quod, Augustissimis Diui Caroli VI. praecipitatum me auspiciis sentio, vt vix oculos aliorsum aduertere liceat. Et, si maxime vellem, terrent me, orbis Eruditi Lumina, quae Vestrum collustrant Horizontem. Iustus enim subest metus, ne forte, Vestris circulis immistus, igniculus lambens, ac plane fatuus, habear. Has, primus cogitationum conflictas, in animo, suae sibi paruitatis conscio, turbas dedit, vti non inanes, ita aueruncandas ante, quam penitus inualescant, agantque in transuersum me senem depontanum. Vides, Illustris Domine! quam aperte Tecum agam. Postea, vbi motos fluctus composuissem, atque, cum instituti Vestri, tum tergiuersationis meae, rationes, penitus excussissem; meam sententiam pedibus concessi: accipiendam non modo inuitationem Vestram quae et amica et honorifica; sed agendas etiam Vobis gratias, cum omnibus tum singulis, TIBI vero maxime, quod hominem alienigenam, neque consummatae adeo Eruditionis, quam quae a Vobis exspectatur, in inclutam societatem, et quasi in sinum Vestrum adsciscere non dubitastis. Adsum igitur VESTRUMque me profiteor, dum viuam: non quod ea sim confidentia, adferri a me aliquid posse, quod Amplissimo, Spectatissimoque Ordini Vestro, ornamento esse queat; sed vt partim voluntati, Vestrae, quae honestissima est omnino, partim, boni, in Litterato orbe, ciuis, officio, satisfaciam, cumque in apricum prodire iubeor, ignobilium ritu ferarum, latebras haud quaeritem. VESTRVM ergo erit, Viri Eruditissimi, Consummatissimi, me, iure quodam Vestro, docere, monereque, quid me iam, atque in posterum velitis. Atque confido sane fore, vt informer loculentius: quis Societatis totius stator protectorque sit? quod eius Systema? quae leges? qui et quales labores? quod Societatis nomen? quis praeses seu antecessor? vbi eius futura sedes perpetua? et quando symbolarum mittendarum fiet initium? num a praeside directoreue mandabuntur singulis singula vel forte arbitrio permittentur sociorum, et quae sunt reliqua. *Feliciter!* Ad reliqua epistolae capita sic habe: Eruditos Hungaros, eos nimirum, qui, in orbis Eruditi conspectu virium suarum fecisse periculum haud dubitassent, raros maximopere esse. Parce fatenti! Nam ordines quidem Religiosi, qui mendicando vitam trudunt, non quidem Eruditionem, sed obsonia, quae consectentur, sibi habent proposita. Alia, Societas Iesu,

eaque excelsior indoles: quippe cuius sodales, in annos singulos edunt quidpiam, quod possit Eruditorum oculos aduertere. Conciliorum Hungariae compilator ac commentator fuit, Carolus Péterffy Societatis Iesu e Baronibus Synonimis: eo infelix, quod sacram materiam, quam edebat, non satis caste sancteque habuerit; sed attulerit, ad genus scriptionis innocentissimum, stomachum, bile, vltra omnem modum distentum. Quam demum per singulas paginas, effudit aduersus Protestantes: Suis ideo hominibus inuisus; ab exteris autem Protestantium viris Eruditis, ita mulctatus, vt credant multi, moerore animi apoplexiam sibi accelerauisse, ex qua cum eluctari non potuisset amplius, die XXIII. Augusti debitum naturae persoluit. Scriptor alioquin sic satis latinus, et in suo genere futurus incomparabilis, si temperare sibi voluisset, quod procliue erat facere, a bile et calami virulentia. Haec, ad Aestumatissimas TVAS aperte et ex vero respondere habui. Iam Vale ac me, qui totus in Te abeo, in TVIS habe, et si dignum putaueris etiam ama. Salutem vero dices, Sociis omnibus, quorum Tibi copia est, meque iisdem, totum insinuabis. Vale. Pisonii apud Quados ex Museo suburbano Anno M.DCC.XLVI. X. Calendarum Novembris.

896 Bahil György Bél Mátyásnak
Klenóc, 1746. október 24.

Az ellene folyó vádaskodásokról. Örül, hogy Bél halálhíre hamis volt. Vegyes kéziratgyűjteményt küld, megjegyzésekkel. Benne a pozsonyi vésztörvényszékről, a magyarok és a német katonák közti viszályról van anyag, továbbá pasquillusok: a többi egyházi és vegyes ügyekről szól, többnyire már a címük is gyanús. Pl. Pomarius Sámuel Acta tragicája. Esetleg idézni lehet, ha az ellenségeskedő részek elmaradnak. Szerepel benne a Judicium de Principis Transilvaniae ruina és a Drabik-féle Lux in tenebris, mely különös írás. Szól az írás jellegéről, az állapotáról. Köszöni a Bél által kiadott Gregoriánczot és Priscus Attiláját. Az előbbiben a triballusokról olvasott. Róluk és az illírekről egyéb olvasmányai alapján mesés történeteket (pl. szemmel igézés) idéz. Dicséri Bél forráskiadványait, azok jegyzeteit, de elmarasztalja a korrektorokat s hosszan sorolja Zdenkonius Epinicionjának hibáit, verselési példákkal igazolva javításait. Újabb javításokat küld bibliai munkájához, kéri Bélt, juttassa el ezt is a nyomdászhoz. Köszöni Bél e téren nyújtott segítségét. Ír a püspökválasztás előkészületeiről, érdeklődik Bél Károly András felől.

Summe Reverendo, Amplissimo ac Eruditissimo Viro
Majori et Fautori admodum suo, Matthiae Belio
Salutem Plurimam Dicit Georgius Bahil.

Tametsi in ruborem me, Optime Beli, redegeris, quando in nimiam mei, et verbositatis meae, qui, utpote inter catharmata rejectus, nihil nisi contemptum imaginari mihi possum, excurristi laudationem: tamen laetatus eo sum, quod hinc vidi videamque, quo apud TE (quem enim virum!) loco sim. Quem si deinceps quoque et constanter renuero, nae triumphum de hostibus meis egerim: in quorum quippe ventis sudes non exigua est, favor Belii erga me. Quorum nunc quoque non unus, vel invito sese prodidit. In eo erant tum nostrum Kishonthense tum Gömöriense Contubernia, in primis seniores, ut pulpitis restituar sacris; at enimvero comparuerunt in adversum πυξ καὶ λάξ. Deus ipsis parcat, ego certe condono, contentus gratia Christi. Ex morte TVA, falso, sunto Deo grates, divulgata, turbari videram plurimos, plausus capere neminem. Ac profecto confutato hoc, ex Epistola TVA errore, mihi etiam atque etiam velim credas, incredibiliter optimi quique recreati sunt, toti, una mecum, in vota pro diuturna, eaque incolumi vita TVA effusi. Eja vive decus patriae, promotor Literarum, sidus Ecclesiae, ornamentum civitatis TVAE, vive!

En habes a Bahilio meo miscella manuscripta, metuo tamen, ut expectationi TVAE respondeant: sunt enim fere aliena ab instituto TVO. Eorum mihi non nisi carptim quaedam a Bahilio demonstrata fuerant, quae destinationem TVAM omnino juvare posse uidebantur. His ego reliqua quoque ad Historiam Hungariae illustrandam (quorum pluscula sunt) gemina fore putabam; sed pene fefellit spes. Non nulla essent equidem; at pleraque eorum odiosa, ac nescio,

an luci ea exponere TIBI integrum foret. Verbi gratia pagina (nam ego paginas TVA causa, quo facilius sineque molestia in suum quaeque ordinem componere queas, signavi) pagina, inquam 41. quod est momentum quoddam praeliminare Judicii illius Posoniensis (cujus et beatus Parens meus pro tunc Rector Rahoviensis,[1] pars inter Incattos erat) Delegatorio-Extraordinarii. Item pag. 183. jurgia Hungaros inter et Germanicam militiam. Pag. 223. strophae Pasquillum olent: et plura talia. Videris annon inter haec casus Posoniensis, pag. 15. seq. Alia sunt partim mere Ecclesiastica, partim mixta, ac pariter vel ipso titulo odiosa. Vt pag. 131. Samuelis Pomarii Acta tragica, seu relatio de deformatione Eperiessiensi.[2] Cujus tamen relationis quaedam, si recidantur odiosa, fortassis, saltem in complementum annalium, depromi possent. Sed TVte omnia dispicias deligasque par est. Ego hic jam apud me pervolvens haec collectanea incidi in scriptum quoddam Amici ad Amicum, seu, Judicium de Principis Transylvaniae ruina,[3] et Librum Drabiczii, *Lux in Tenebris,*[4] Dicto, pag. 205. Curiosa hic sunt, ac eo non ingrata futura lectoribus. Elucidatio enim est Revelationum Drabiczianarum. Vbi tamen ita scriptura obscura obtusaque est, ut Oedipo plerumque ad indicandam voculam, ut sensum conjectando assequares, opus sit. Mihi directorium quoddam erant Germanici literarum characteres, verbi gratia $\mathring{u}$, cum accentu, et $\mathfrak{h}$, pro, h: m, fere sic pictum est, η. Mens autoris vix penitius capi potest, nisi sint ad manum ipsae Drabiczii Revelationes. Quas ego in duobus locis haberi scio, allaboraboque, ut vel commodato impetrem, et ad TE, si TIBI non sunt, cum venia possessoris mittam. Caeterum multa incommoda in his collectaneis reperias. Praeter enim difficultatem scripturae, chartarum extremitates aut dilaceratae evulsaeque sunt, aut attritae, eoque literae detritae, scriptura obsolefacta: Quaedam sine crux sine lux, sine auctoris, sine Datationis, ut vocant, hoc est, sine temporis, anni nimirum dieique (vel horum utriusque vel alterius) assignatione. His omnibus si mederi poteris, nae pretium operae feceris. Jam ad reliqua. Legendo TVVM Gregorianczium (pro quo munere, quo me cum Prisci Attila, liberalis mactasti, locupletissimas ago gratias) incidi in Triballos, quos Gregorianczius p. 105. jam Rascianos vocari dicit; Plinius passim Moesiae seu Mysiae esse populos. Horum mentionis occasione recidit mihi in memoriam, quae de iis (sed de istis parum solicitus sum) et cum iis etiam de Illyriis et quibusdam Scythicis foeminis fabulosa produnt nonnulli Historiae naturalis curiosi: Oculos nimirum eosdem habuisse vi fascinandi, per naturam affectos, adeo, ut etiam visu alios interemerint, et, quod notabilius, in singulis oculis geminas habuisse pupillas, aut in altero geminam pupillam, in altero effigiem equi. Ita enim in Plinio, Naturalis Historiae Libri 7. Capite 2. leges: In eadem *Africa,* inquit, *familias quasdam effascinantium Isigonus et Nymphodorus tradunt, quarum laudatione intereant probata, arescant arbores, emoriantur infantes. Esse ejusdem generis in Triballis et Illyriis, adjicit et Isigonus, qui visu quoque effascinent interimantque, quos diutius intueantur, iratis praecipue oculis: quod eorum malum facilius* (sic meum exemplar habet; alii legunt, *praecipue*) *sentire puberes. Notabilius esse, quod pupillas binas in singulis oculis habeant. Hujus generis et foeminas, in Scythia quae vocantur Bithyae,* (annon eaedem cum Bithyniis?) *prodit Apollonides, Philarchus, et in Ponto Phibiorum genus, multosque alios ejusdem* (NB) *naturae, quorum notas tradit in altero oculo geminam pupillam, in altero equi effigiem. Eosdem praeterea non posse mergi, ne veste quidem degravatos.* Haec Plinius. Huic suffragatur Aulus Gellius (quem Lipsius Libri 4. questione 8. Epistolica vocat Agellium) Libri 9. capite 4. his verbis: *Cum e Graecia in Italiam rediremus, et Brundusium iremus, egressique e navi in terram, in portu illo inclyto spaciaremur, – – – fasces librorum venalium expositos vidimus, atque ego statim avide pergo ad libros. Erant autem isti omnes libri Graeci, miraculorum fabularumque pleni: res inauditae, incredulae: scriptores veteres non parvae auctoritatis, Aristaeas Proconnesius, et Isogonus Nicaeensis, et Ctesias, et Onesicritus, et Polystephanus, et Hegesias. – – – Accessi percontatusque precium sum et adductus mira atque insperata utilitate, libros plurimos aere pauco emi, eosque omneis duabus proximis noctibus cursim transeo. – – – Id etiam in iisdem libris scriptum offendimus, quod postea*

quoque in libro Plinii Secundi Naturalis Historiae septimo legis, (alii, *legimus*, in editione Schureriana Anno 1517. in folio extat, *legi*) *esse quasdam in Terra Africa familias hominum, etc. – – – traditurque esse homines in Illyriis, qui interimant videndo, quos diutius irati viderint: eosque ipsos mares foeminasque, qui visu tam nocenti sunt, pupillas in singulis oculis binas habere.* Haec sunt verba Gellii. Et quid Ovidius quoque de quadam anu, Dipsade, nomine, lena, tale quid affirmat, Libri I. Amorum, Elegia 8.

– – – oculis quoque pupula duplex
Fulminat, et geminum lumen ab orbe venit.

Ab hac infamia, mi Beli, operae precium non inane fuerit, si eosdem Illyrios et Scythas TV, si jam non fecisti, (nec enim mihi licuit omnia TVA opera, quippe quae non possideo, nisi quaedam incidenter, carptim et cursim legere) ubi semet occasio offeret, vindices; utpote nostros populares, et fortassis cognatos. Joannes Christianus Fromannus Doctor Medicus Provincialis Saxo-Coburgicus, et Professor Publicus hanc fabulam refutat. Postquam enim primum auctoritatem Plinii, quod hic non fuerit αὐτόπτης, elevasset, fidemque eorum, ex quibus Plinius habet, suspendisset, ad explodendum tandem commentum, seu potius fabellam, se convertit, et mavult, si quid forte ejus fuerat, magicis praestigiis totum, et cum aliis quibusdam, attribuere. Ejus verba, si qua TE juvare possint, nec eum fors eximia alioqui TVA, exquisiteque, credo, instructa Bibliotheca habet, ac non gravate legeris, non pigebit adscribere. Sic igitur ille Libri 1. Tractatus de fascinatione,[5] Partis 2. Sectionis 1. Capitis 2. §. 4. et. 5. *Plinius,* inquit, *Naturae Bibliothecarius Langio Orat. pro Ital.*[6] *p. 846. dictus, Naturae consultos quidem sistere videtur, sed quia ipse in praesenti negotio Naturae consultus et* αὐτόπτης *non est, fidem omnino non meretur. Quam vero Isigonus, Nymphodorus Philarchus, quos Plinius citat, mereantur, aliis pensitandum relinquimus.* Ex diversis autoribus (*verba sunt Salamasii Exercitionum Plinianarum*[7] *p. 383*) Plinius opus magnum consarcinavit, diversas etiam super eadem re sententias plerumque retulit. *Philologorum et Criticorum* θαῦμα *Thomas Reinesius apud Dominum Bosium in Appendicis Epistolarum Reinesio-Daudianarum*[8] *capite 4. ait.* Non adhibuit (Plinius) in excerpendis Autoribus diligentiam competentem, et narrationes saepe suas e diversis, etiam pugnantibus incertis, fabulosis, superstitiosis contexuit; unde nonnisi inconditus cinnus sententiarum et falsimoniarum construi potuit. *Certe Plinius tantam fidei jacturam hac parte subivit, ut jam ab antiquo de illo in Paroemiam abiverit.* Mentiris sicut Plinius, *inquit Caspar a Reies Questionis 1. numero 17.*[9] *Nihil proinde mirum, si in Pliniano agro adversa nobis zizania.*

– – – interque nitentia culta
Infelix lolium et steriles dominantur avenae.

Liberius pariter de eodem Martinius Lexiconis Philologici[10] *pag. 1173. (sub voce, Hymen) inquiens:* Plinius multa habet fabulosa et superstitiosa, majore diligentia, quam judicio congesta. *Riolano certe apud Draudium*[11] *loco supra p. 6. allegato ista quae de Triballis et Illyriis in historiam Plinius retulit, fabulosa videntur, fabulaeque hoc dedisse locutu statuit,* quod fuerint aspectu fero et truculento. Nam ex oculis iratorum veluti scintillae micant. Vt enim Arimaspi crediti sunt monoculi, quod ad cynosuram collimando (erant enim insignes sagittarii) oculum unum clauderent, et Psylli crediti sunt resistere serpentibus quod usu confirmata audacia venenum suctu mox retraherent. Thessali, quia primi ex equo pugnarunt, falsam de Centauris opinionem invexerunt. Ita Triballi et Illyrii crediti sunt fascinare, quod visus ferocia aspicientes terrerent. *Haec Riolanus. Idem fere Henricus Nicolai de Magicis Actionibus, Exercitationis 9.*[12] *p. 212. sentit, ubi inter causas, quae fascinum inferre creduntur, et hanc refert, persvasionem nimirum, et imaginationem teneri timidique animi, vetulam deformem et*

quandoque horrida nota, (ut Triballi et Illyrii, gemina pupilla conspicui) insignem intuentis. Verum ut nos Plinium hic deseramus, praegnantem causam nondum habemus. Familias quasdam laudatione effascinantes in Africa fuisse, nos Plinio ex Isigono et Nymphodoro referenti, quia Gellium, quamvis et hunc pari autoritatis robore munitum, habet consentientem, credimus. Fuit enim Terra illa, et praecipue in ea Aegyptus, Magiae sedes, e qua superstitionum monstra in alias migrarunt regiones, ut dubium sit nullum, familias quasdam Daemoni magis addictas, veneficio Magico, quae fascini monstra ediderunt, produxisse, Daemone, ex pacto nocere volentibus, cooperante. Atque, ad hoc ipse Dominus Henricus Nicolai ante citatus, Exercitationis 6. pag. 184. ubi de fascino magico agit, istarum in Africa familiarum, Triballorum item et Illyricorum facinora refert, ut et Delrio Libri 3. Disquisitionum Magicarum[13] *partis 1. quaestione 3. Sennertus Libri 3. Practicae Medicinae*[14] *p. 382. Hieronymus Jordanus Libri de eo, quod divinum in morbis*[15] *capite 13. Sed Wierus de Lamiis cap. 34. pag. mihi 262.*[16] *Zacutus Lusitanus loco citato* (id est Medicorum Principum Historiae[17] Libri 3. quaestione 31.) *et Casparus a Reies quaestionis 63. numero 12. in occulte connata, adeoque in causas naturales superius dicta referunt. Verum quid de hoc sentiendum, Libro 2. iudicabimus. Hic suum saltem Plinio, quod habet Libri 8. capite 22. reddimus:* Nullum tam impudens mendacuum est, ut teste careat.

Pupillas binas in oculis singulis nonnullos, nonnullos in altero oculo geminam pupillam, in altero equi effigiem habuisse, fidem non meretur. Pupillae binae vel verae fuerunt, vel apparentes. Si verae fuerunt, monstrosa fuit oculorum conformatio: qualis et illa Regis Sinensium prudentissimi Xuni fuit, quem binos in quavis orbita oculorum bulbos (in jedem Aug ein par Aepfel) velut rarae felicitatis iudices, habuisse, refert Erasmus Francisci in suo Speculo,[18] *pag. 1287. Monstra vero raro fiunt, neque Anatomicorum, quos legi, ullus oculum pupillis binis instructum cultro Anatomico fuisse subjectum meminit; neque Physicorum ullum hoc annotasse recordor: At homines binis in uno vel utroque oculo pupillis insignes non raro et pro gente fuisse, Plinii verba produnt. Certe secundum naturam una in oculo reperitur pupilla, idque visionis naturam requirere, Optica docet. Siquidem multiplicatis pupillis, multiplicatur in oculo ipso species. Vna et eadem res extra cameram obscuram collocata multiplicatur in charta secundum foraminum multiplicationem: et si foramina fiant inter se satis vicina, concurrunt diversarum specierum partes in eandem chartae portionem. Sic ergo ex una domo oppidulum, ex uno homine cohortem repraesentare poteris. Schottus Magiae Vniversalis*[19] *Partis 1. p. 76. Itaque apparentem alteram in uno oculo fuisse pupillam censemus, et quidem vel stigma, pupillae speciem exprimens, a satana impressum. Stigmata enim Magis et Sagis suis satanam imprimere constat, et quidem non carnosis modo partibus, sed quandoque etiam ipsorum oculis, teste Petro de Lancre, Parlamenti Burdigalensis Assessore, de Arcanis Magorum miris Tractatus ab Anonymo quodam in vernaculam tranlato*[20] *pag. 54. ubi haec habet: Er (der Satan) drukt das Zeichen auch ein am alleredelsten und konstbarsten Ort deß gantzen menschlichen Leibs, wo man solches unmüglich zu seyen beduncket, als zum Exempel, in die Augen oder in den Mund. Exemplum tradit pag. 40. Vel, ut Vossius de Idolatria Libri 3.*[21] *p. m. 421. conjicit, hinc inde fuit, quia circulus iridis exterior, nigricante colore alteram retulit pupillam. Idem Plinii lapsum ibidem advertit scribentis, quosdam in altero oculo geminam pupillam, in altero equi habere effigiem. Nec enim dubitandum, ut scite cum Dalecampio sentit, quin Philarchus, ex quo istud Plinius refert, cum de oculorum vitiis sermo sit,* ἵππον *scripserit:* ἵππος *autem Medicis Graecis perpetua oculorum nictatio est. Sed Plinius ambiguitate vocis deceptus, perperam reddidit equi effigiem. Concedamus autem, pupillas multis binas vere fuisse, quid hoc ad fascinum? Dualitas pupillarum non novam, et quidem fascinandi qualitatem, sed numerum infert. Numerus autem ad Quantitatem spectat, cujus nulla vis et efficacia. Formatrix facultas sive tres, sive quatuor pupillas per errorem* (NB. ergo non per naturam) *fabricet, non aliam propterea virtutem oculo confert, uti nec novam subjecto impri-*

mit, sive bicipitem, aut quator crura, tria brachia, sex digitos formet. Si dixeris, pupillas nocere, non quatenus tales, sed quatenus pluribus radiis transitum concedunt: Concessero hoc, modo id, quod supponitur, radiorum scilicet emissio, prius probetur. Hactenus Fromannus satis prolixe. Sed de his satis, et plus satis. TV tamen, Venerande Vir, haec, si in rem ea fore arbitrabere, poteris saltem in capita, TVA dictione, contrahere, aut neglectis aliis, alia, pro eo, ac libitum TIBI fuerit, expromere, et intermissorum loco TVA, signa habes, substituere. Ego plura adjicere non habeo. In Fracastorio, Medico illo celeberrimo, et Concilii Tridentini Archiatro, qui thema hoc professa pertractavit opera, in Libro suo, de Sympathia et Antipathia rerum,[2] nihil hujus, nec in illis locis, quibus materia hoc de dicendi se offerebat, reperio.

Amaris, Magne Beli, ab Optimis quibusque, quibus
amor Patriae praecordia tangit,

ob Monumentorum ineditorum, vel etiam, ut dicis, fugientium et deficientium, ad illustrationem Historiae Hungaricae facientium, editionem, maxime ob eleganter eruditas et curiosas notationes et observationes TVAS. Vehementer tamen dolendum, quod et hic non oculatiores habueris Correctores, aut plagularum de sub prelo Revisores. Vt enim reliqua mittam, saltem Epinicion Zdenkonii de Jaurino recuperato[23] pudendum in modum corruperunt. Mendas iudicabo.

Pag. 116. verso ultimo – – – tam *tenua* poscunt, Carmina, etc. Quid hoc? Praeterquam quod insitata haec sit syncope, pro, *tenuia*; refellit eam syncopem etiam primae syllabae, *te*, quantitas, quae brevis est natura; ac Dactylus, quem pedem haec vox, *tenua* hic constituit, (maxime quod occupet quintam in Hexametro regionem, quae ordinarie requirit Dactylum) primam poscit longam. Paulum hic exspaciabor, etsi TIBI, Magne Beli, fortassis, qui majoribus distineris, et qui dudum ex Ephebio evasisti Grammatico, atque tricis Scholasticis, cum taedio. Idonei Poetae hanc, et id genus voculas, in hexametro etiam, qui nedum quatuor; sed ne tres quidem breves, in uno complexu, syllabas recipit, adhibent; verum ponunt integras, etiamque loco Dactyli; ac legunt, *tenvia*, ut litera, u, obeat vicem consonantis.

Virgilius certe aliquoties. Vt Georg. 2. v. 121.

Velleraque ut foliis deputant tenuia *seres*?

Sic Georg. 4. v. 38.

Nequiquam in tectis certatim tenuia *cera*
Spiramenta linunt.

Et in prima regione Georg. 1. v. 397.

Tenuia *nec lanae per coelum vellera ferri.*

Et Georg. 2. v. 180.

Tēnuĭs *ubi argilla et dumosis calculus arvis.*

Sed et Lucret. 4. sic:

Quam quae tenuia *sunt, ostendi est nulla potestas.*

Et iterum ibidem:

Propterea quia corpus aquae naturaque tēnuĭs

Hic jam Tribrachus, quem pedem ibidem Hexameter nullibi, nedum in extrema regione, recipit, vertitur in Trochaeum.

Ita etiam alia, huic gemella adhibent vocabula. Virg. Ecl. 3. v. 96.

Tityre, pascentes a flumine reice *capellas.*

Vbi legendum, *rējcĕ că.* Sic Aeneid. 2. v. 492.

Custodes sufferre valent: labat ariete *crebro.*

Legendum, *ārjĕtĕ.* Aeneid. 7. v. 175. – – ariete *caeso.*

Aeneid. 11. sub fine. Arietat *in portas* – –

Aeneid. 12. v. 706. – – *pulsabant* ariete *muros.*

Aen. 5. v. 663. – – *et pietas* abiete *puppes.*
Aen. 2. v. 442. *Haerent* parietibus *scalae,* – –
Aen. 5. v. 432. Genua l*abant, vastos quali aeger anhelitus artus.*
Legendum Gēnvă lă:
Et Silius Lib. 1.

Genua l*abant, fessique humeri gestamina laxant.*

Sed longum foret, nec est operae precium, omnia hujusmodi convasare, ac non minus TIBI, qui haec in pueritia adhuc, satis superque trivisti, molestum legere, quam mihi operosum conquirere et scribere fuerit. Hoc tamen addo. Probus equidem, et qui hunc leguntur, ita, quemadmodum dictum est, legunt, hoc est, Metaplasmum literarum in his talibus agnoscunt, ac primam Positione longam faciunt, hoc modo: tēn-vĭă, ār-jĕtĕ, rēj-cĕ că: Vid. Probus in Institutis Artium, ubi de decem modis Positionis agit: decimum modum in tali Metaplasmo constituit. Leg. etiam Erythraei Index[24] sub voce, *Genua*, etc. sunt tamen, qui hic vocales, *u* et *i* in sua potestate et sono quodammodo relinquant, hoc modo: duas vocales in unam, ceu diphtongum cogunt, ut eae unam syllabam constituant, quam, in signum, circumflexo notant, ad modum vocalarum hêîc, cûi, hûîc, etc. cum sunt monosyllaba; sic: rêîce, arîête, tenûîs, etc. nec prorsus dissimulata, nec plene expressa vocali, *u*, et *i*. Quam figuram, synecphonesin, vocamus. Probus talem lectionem vult speciem synaloephes. Alii adhuc, Servium secuti (videndus hic est in Virg. Ecl. ad v. 96. ad vocem, –reice ca*pellas: item in Aeneid. 2. v. 16. ad vocem –abiete certas) aliam legendi et scandendi rationem statuunt, ac Proceleusmaticum suo hic pede, tĕnŭĭă, arĭĕtĕ, etc. incedere censent. Virgilio in primis non insolens esse, ut Proceleusmaticos pro Dactylis, in Carmen Heroicum, quod flosculos quosdam arcessat, idque potissimum in quintam et primam (qualem versum* ακέφαλον vocamus) regionem, ex alio ejusdem loco evincere contendunt: ubi pari artificio Anapaestum pro Dactylo (vid. Servium loco posteriori alleg. et Erythraei Indicem sub voce, *fluviorum, etc.*) nulla adductus necessitate, usurpaverit, Georg. 1. v. 482. Flŭvĭō*rum rex Eridanus: camposque per omnes, etc. Nisi etiam hic Metaplasmo superius enarrato, vocalem, i,* vertas in consonantem, *j*: Flŭvjō: Quod tamen praeter rationem et Poetae mentem, ex illorum sententia fore, ex Erythraei Indice loco citato cognoscere est. Quidquid hujus sit, ego quidem Carmen Zdenkonii in idiographo nunquam vidi, ut nesciam quomodo illic extet; ex praemissis tamen conficitur, voculam, *tenuia,* integre expresseque imprimi debuisse. Sed manum de tabula. Videamus jam, sed breviter et nude solum, reliquas mendas Typotheticas.

Pag.117. v.2. *Quis, o, quis*: forte, *Quis, o, quae:* ut sit respectus ad sequentia versu interiori: *sunt gesta.*

Ibidem v.10. *tenuis* – – – *tenui* sc. avena.

pag.118. v.5. a fine. *A mări* – – – Armari

pag.119. v.17. *desit* – – – *defit.*

Ibidem v.36. *Moera* – – – Moesta.

P.121. v.20. *Progeniemque* – – – Progeniem et

Quia sequens vocula: *dīam*, primam habet longam.

P.122. v.12. *heroes*, nisi per synecphonesin vel synizesin, *oe*, contrahantur in unam syllabam, non consistet versus: quia et prima et secunda sunt longae. Hic ergo nescio divinare, quid desideretur.

Pag.124. v.31. *futuras* – – – futuros

P.125. v.30. *vicinae* – – – vicina

Ibidem v.7. a fine: *Pudis* – – – Pubis

P.126. v.10. *Septimus inseqvitur praestans* – – – *Haynius Heros.* Hic deest semipes, hoc est, vel una longa syllaba, vel duae breves: Hiatus ergo complendus aut vocula, *hunc*, vel *hos* aut,

animo, ultima vocali, *o*, per synalophen elisa; aut legendum, *Hāȳnius*, utraque priore producta, tanquam vocis peregrinae. Nescio quomodo in archetypo sit.

Pag.127. v.11. *tremesacti* – – – tremefacta
quia sequitur syllaba brevis, in voce, *nŏvus.*

P.128. v.18. a fine: *exitae* – – – (fors) excitae

P.129. v.4. *flamma* – – – flammam

Ibidem v.9. *porta* – – – portae

Ibidem v.18. *penetrent* – – – penetrant

Ibidem v.24. *per* – – – perqve (qvia, pĕr, est breve, seqvente vocali)

Ibidem v.34. *Increpitantem* – – – Increpitantum

Ibidem v.35. *fert* – – – ferte

Ibidem v.38. *animi* – – – animo

P.130. v.4. *Jam vidit* – – – Jam videt (quia prima Perfecti, *vīdit*, est longa)

Ibidem v.9. *consecrat* – – – consecret (fors)

Ibidem v.22. *aditum* – – – aditumqve (qvia sequitur vocalis)

Ibidem v.3. a fine: *Limitem* – – – Militem (fors)

Ibidem v. ultimus: *undantem* – – – undantum

Pag.132. v.24. *indignataque* – – – indignata

Est parodia, ex Virgilio desumpta, qui bis, semel Aeneid. 11. v.831. de morte Camillae, ab Arunte occisae; alterum de morte Turni, ab Aenea prostrato, Lib.12. v. ultimus sic:

Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras.

Pag.132. v.3. a fine: *cumulum* – – – cumulus

Pag.135. v.24. *aeve* – – – (fortassis) Ates

Suspicor esse mendam: quia quid significet *aeve*, non intelligo; praeter Graecanicam particulam dolentis αἰβοῖ quae quomodo huc traduci posset, etiam non video, cum sit a Latina civitate prorsus aliena. Suspicor igitur in archetypo extare, *Ates*. Quid sit Ἄτη seu *Ate* videndum Conradi Gesneri Lexicon Graeco-Latinum[25] et Ejusdem Onomasticum Propriorum Nominum:[26] item Henricus Stephanus Thesauri Graecae Linguae[27] sub voce ΑΤΑΩ. Et Natalis Comes Mythologiae[28] Libri 2. capitis 18. p.73. Item Erasmi Chiliadum[29] 1. Cent. 7. Prov. 13. Adhaec epitheton, *bellacis,* Ate, quam satanae melius, immo praecise competit: id quod mihi etiam omnino persvadet suspicari, in archetypo, sive manuscripto, sive impresso, extare *Ates.*

Pag.135. v.29. *părumque* – – – (fors) parvumque
quia in parum, prima brevis.

Ibidem v.30. *humilĕ* – – – humili
humile, ultima brevis.

Haec causa Typothetarum et Correctorum, ut his moniti, diligentiorem deinceps, circa tam praeclara opera, adhibeant curam, quo operae quoque ipsorum omnino castae et nitidae, tanto sint gratiores. Reliquas in his duobus Monumentis mendas facio missas, si unam attigero, quae tamen forte tolerabilis est, et TV, Optime Beli, haud aegre condonaveris. Vocem, *paragraphus,* in duobus, si bene observavi, locis, in foemininum verterunt Genus: Pag. nimirum 42. not. *p. hac paragrapho:* et pag. 58. not. a. *citatam §.* tanquam *paragraphus* in eodem censu sit, cum vocibus *periodus, methodus,* et id genus aliis, exceptis a principali de Genere Regula, vocum in *us* secundae Declinationi desinentium: aut idem sit, ὁ παράγραφος, καὶ, η παραγραφὴ; Atenim istoc facile, inquam, tuleris, qui non nescis, et notum est doctis, vocem, παράγραφο non raro apud Graecos in foeminino Genere reperiri; tametsi Latini Grammatici et Lexicographi Masculino solum efferant, et Juris Consulti. Martinius Lexiconis Philologici colum. 2496. *Obiter autem,* inquit, *notandum est, a Graecis hoc nomen in foeminino Genere efferri, contra quam ab omnibus Jurisconsultis usurpetur.* Παράγραφος *quidem utrumque Genus admittit. quoties eo nomine Graeco sine adjectione utebantur non dubium, quin*

τὴν παράγραφον *dicerent, sub audientes* γραμμὴν. – – – *Caeterum, etsi apud Graecos non legerimus, tamen dici potest* ὁ καὶ ἡ παράγραφο, καὶ τὸ παράγραφον, *qui, quae, quod, asscribitur. Latino more dici posset, paragraphus, a, um, usu tamen id non est receptum, sicut neque dicimus, etsi ex analogia possimus, diametrus, a, um.* Haec Martinius. Hic igitur eorum lapsus non est fortassis notandus. Nec enim, mea sententia, compositura haec, ut verbo Asinii Capitonis, Artis Grammaticae (ut eum Norwegus in Nomenclatore Autorum[30] vocat) Doctissimi, utar, soloecissat. Utinam vero tantum alia in divinissimis operibus TVIS, et ad illustrandam Hungariam nostram, hucdum tantum non a Scriptoribus neglectam, oppido compopulis comparatis, ne corrumperent. TV porro, Beli, pro TVO de Patria praeclare merendi studio indefesso, si qua habes, et quin habeas, non dubito, fac adjicias: habebis profecto, et habes Hungariam totam TIBI immortaliter obstrictissimam; Quippe quae suam, qua apud alias Gentes jam fulget, gloriam, uni TIBI debet omnem; et confitetur. Id etiam atque etiam affirmare ausim, nullum Regnum, non ulla Gens tantum habet, quantum abs TE uno habebit, quid? quantum jam accepit Hungaria nostra: ut habeat, unde prae reliquis superbiat Nationibus; atque id eo gloriosius, quo dictione das castiore, quo emendatiore nitidioreque, ut nec hic sis ulli Scriptorum secundus, nec plurimis imitabilis: ita TIBI proprium quasi est innatumque, comprissime quidlibet, eleganter et pro rei indole dicendi genus. *Et prodesse soles et delectare loquendo.*

Caeterum, quas in peculiari charta consignatas ad TE mitto Novi Testamenti mendas, fortassis effugerant oculos meos. Quocirca, si nondum priores correcturas meas ad Typographium[!] amandasti, hae etiam illis adjungi, locis suis inserendae, poterunt; sui secus, priores correcturae jam absunt, statuas licet cum his, ut arbitrabere.31 Quodsi ad manum TIBI adhuc sunt, posset studiosus quidam intelligentior, correcturas has rubrica, ex praeparata cinnabari, in aqua tepida, leviter (ut vulgo dicunt) gummata, confecta, suis locis inter lineas, subtiliter, ac legibiliter, observata item accurate orthographia, consignare. Gratias TIBI, quantas concipere possum maximas ago habeoque, qui facilem TE, pro illo TVO erga me, imo erga commodum Ecclesiae studio, ad comparandum pro Bibliologia mea, typis exscribenda, patronum praebuisti.[31] Jam aliquo emaculando eam progressus fueram, nisi me res angusta domi, repressisset. Cum sementem non faciam, domesticis prius de pane prospiciendum est, ac tunc demum, Deo prosperante, facienda faciam. Gratias item pro munifica TVA in filios meos liberalitate.

Superintendens apud nos electus est nondum. Vota duntaxat pro candidandis viris collecta sunt. Viri propositi erant quinque: et quia in alternationem consensio a tota Dioecesi facta est, omnes Germanicae Nationis Ministri: 1. Fischerus Kesmarkiensis, 2. Rumius Leutschoviensis, 3. Krumpholtzius Bartphensis, 4. Magister Weinertus Eperiensis, 5. Hermannus Cassoviensis. Qui ex his candidati sint, mihi, nec forte aliis adhuc constat. Vota tamen pro Superintendente, quantum sciam, potissimum propendent in Fischerum Kesmarkiensem, virum probum, eruditum, civilem, et in quo nihil, quantum ad munus superintendentale rite obeundum, humanitus desideres. En TIBI, bone Beli, iterum volumen pro epistola; sed TVA ipsius culpa: qui tantopere verbositatem meam in superioribus meis efferebas Literis, eoque me confidentiorem in his reddidisti. Sed aequi bonique haec nunc, quaeso, facias, deglutiasque id hic taedii: in posterum breviorem me accipies. Vale, et me ut coepisti, fac ames, atque TIBI in tuenda valetudine TVA propitius esto. Dabam ex ergastulo meo Klenoczensi, die 24. Octobris, Anno 1746.

P.S. Quo loco sit sors Nobilissimorum TVorum, in primis Clarissimi Caroli Andreae Belii, Professoris Publici Lipsiensis, me fac, velim, certiorem reddas. Homo hicce, expressus chartophorus meus, est honestae apud nos existimationis, adeoque tuto ipsi quicquid Literarum concredi poterit. Iterum vale.

897 Joseph von Petrasch Bél Mátyásnak
Olmütz, 1746. november 23.

Válaszol Bél kérdéseire: a tudós társaság munkastílusáról írva kéri, hogy a következő hónapban már küldje el ő is jelentését.

Erudito ac Clarissimo Viro Matthiae Belio
Salutem Plurimam Dicit Petrus Cinerius.

Quas X. Calendarum IXbris ad me dedisti summo solatio percepi, easque vicinioribus, qui mihi adfuere, sociis praelegi; Vnde et illi aequali delectatione perfusi sunt. Statuta Societatis nostrae, quibus elaborandis actu incumbimus, nonnisi in prima sessione mensis futuri publice legentur, ac inde vim legis habebunt. Interim hoc TVAE notitiae deseruiat, quemlibet suis Litterariis negotiis, vt solebat, incumbere, statuti autem laboris nihil aliud habere, quam vt quolibet mense, epistolam, quae relationem omnium ad rem litterariam pertinentium contineat, sedulo transmittat. Tibi vna cum mandato et Diplomate cura rerum Pannonicarum vicinarumque Prouinciarum iniungetur a Praeside, ita vt librorum nouiter in iis editorum Elenchum, aliquando ratiociniis ac notis prudenter, vt tantum Virum decet, adiunctis, experimentorum, delectorumque notitiam per menses singulos praesidium habeat, Sic Kohlerus, Sanderus, Genesius, Gorius, Duellius, aliique in partibus sibi accreditis, partim iam hoc mense, alii vero sequenti incipiunt; e contra vero quilibet Sociorum, accuratissimum extractum omnium Litterariarum notitiarum, quae apud Praesidium in vnum coaluere, per menses aeque singulos recipiet. Praesidii locus ibi erit, vbi Praeses eo anno consedit, quod, anno futuro Olomucii euenire omnes volunt. Praeses pro interim ille est, qui a TE amari, si dignus esset, vltra modum cupiret, Petrus Cinerius. Scriptis ad TE anterioribus meis, antequam responsum accepissem, in manus meas venit, infelix collectio Conciliorum Patris Péterfy, Societatis Jesu et inde in eas nostrorum scriptorum, qui relationes menstruas componunt, ac anni sequentis initio praelo mandabuntur. Orator noster dicit de eius praefatione: post dedicationem legitur praefatio de qua nec loqui nobis conuenit. Talia sunt etiam eius iudicia per totum fere Tomum secundum. Iniuriis enim vel respondere, vel eas narrare, apud nos vetitum est, sed contemnere omnia, quae non caste circa religionem, aut Principes a fanatico scribi possent, solemus. Non enim posset Societas nostra subsistere, quae ex varii cultus asseclis, diuersorumque dominiorum incolis coalescere coepit, nisi rigorosissimum apud nos in omnes, qui nimiam scripturis suis bilem admouent, iudicium foret. Si igitur dilectionis TVAE, nobis primum Lignum dare cupis, nihil enim, quod tanto Viro praecipiamus, habet Societas, Rogamus, vt mense sequenti relationibus TVIS ad nos principium facias, ac Petro Cinerio TVO transmittas. Valetudinem TVAM, quae Erudito Orbi pretiosa est, cura, meque ama. Olomucii Anno Domini MDCC.XLVI. VIIII. Calendarum Xbris.

898 Ráday Gedeon Bél Mátyásnak
[?], 1746. december eleje?

Testvérének, Pálnak haláláról értesíti.

899 Bél Mátyás Ráday Gedeonnak
Pozsony, 1746. december 9.

Részvétét fejezi ki testvérének, Pálnak halála miatt.

Spectabilis atque Generose Domine,
Fautor Amplissime, Aestumatissime!

Triste nuncium illud, quod litteris Spectabilis Dominationis Vestrae ad me perlatum est, de emortuali die Perillustris Domini Paulli Radaj, vterini fratris, Spectabilis Dominationis Vestrae, intime animum mihi perturbauit meum; tum ex eo capite, quod inclutae gentis Radaianae columen olim futurus, tum quod diuinissimi Parentis Paulli nomen, felici omine, praeferebat. Eaedem iste caussae, huc me inducunt, vt cum Spectabili Dominationi Vestrae, tum Dominae Illustrissimae Sorori, et consanguinitati reliquae, ex animo condoleam, simulque Deum precer, ne vestustissimam familiam deficere sinat; sed nouis locupletatam propaginibus, et numerosam faciat, et pertunem[!]. Ceteroquin, quod ad obeundas ceremonias funeris accedere nequeo, tametsi locum humanissimae inuitationi dederim, cum morbida senectus, tum itinerum difficultas me sufflaminant: tametsi lubens, eas oras, et amicos patronosque, isthic degentes, pro eo, ac decet, inuisissem. Ceteroquin, quantopere inclytae Domui Radaianae obstrictum me, apud deditissimum animum sentio, quoties se occasio dabit, testificari numquam desinam, qui sum

Spectabilis ac Generosi Domini et Fautoris

Pisonii. 1746. obsequentissimus
die 9. Decembris. Matthias Belius.

[Borítékon:]
à Monsieur Monsieur Gedeon Rádaj de Ráda presentement à Ludány
Per Buda Aszód
[Pecséttel.]
[18. századi feljegyzés:]
Bél Mátyás 1746. Raday Pál Ged. testvére halálán condoleál.

900 Schmitth Miklós Bél Mátyásnak
[?], 1747 nyara

Imperatores Ottomannici című műve kéziratát küldi.

901 Bél Mátyás Schmitth Miklósnak
[Pozsony, 1747. szeptember eleje?]

Észrevételeivel együtt küldi vissza Schmitth Miklós Imperatores Ottomannici című művét.

902 Schmitth Miklós Bél Mátyásnak
Fehéregyház, [1747?] szeptember 13.

Köszöni Imperatores Ottomannici című munkájának javítását. Dicséri Bél fiait, atyjuk tevékenységének méltó folytatói lesznek.

Nicolaus Schmitth e Societate Jesu
Nobili ac Clarissimo Viro Mathiae Belio <Salutem Plurimam dicit.>

Ut elegantia Latini sermonis, varietate Historiarum omnes Patriae nostrae Scriptores longe superas, ita me Tua benevolentia, ac liberal[ita]te multum vicisti. Exiguam ac rudibus lineis

adumbratam Historiam de Ottomannicis Imperatoribus tibi miseram,[1] tu aliquot iustis operibus meam audaciam castigasti; quae tanto majori in pretio erunt apud me, quanto magis intelligo, quid ponderis ea acceserint a tuis eruditis commentati[oni]bus. Senescentes Musas non est cur quereris. Ea in lucem publicam emisisti, quae aetatem ferent, et quamdiu honos bonis uteris, tamdiu nomen tuum florebit. Habes praeterea filios Paternae eruditionis amantes et processibus aemulos: insistunt tuis vestigiis, et jam nunc orbem eruditum in se rapiunt. Edent illi dextro Apolline felicioribus annis, quid quid tibi durior fortuna negavit. Deus Te cum tuis incolumen quam diutissime servet, et meos conatus promove. Dabam ex Albano prope Tyrnaviam in Rusticatione 13. Septembris.

903 Markovitz Mátyás Bél Mátyásnak
Szarvas, 1748. szeptember 11.

Jókívánságait fejezi ki. Anyósa elszegényedett, kéri vissza a már négy éve nála lévő kéziratait, hasonló értéket, vagy helyette iskolakönyveket fiainak. Három disszertációcskáját Bél külföldön kiadathatná.

VIRO Plurimum Reverendo, Clarissimo ac Amplissimo Domino
Domino Matthiae Belio in vibicibus Jesu Christi
Salutem Plurimam Dicit Matthias Markovitz Verbi Divini Minister Szarvasiensis.

Senio jam esse confectam, et infinitis laboribus enervatam, attritam, peneqve fractam, Plurimum Reverendam Claritatem TVAM, a multis apud nos peregrinis audio, identidem. Attamen justus ut palma florebit, sicut cedrus in Libano multiplicabitur. Plantati in domo Jehovae, in atriis DEI nostri florebunt. Adhuc fructificabunt in senectute, pingves et virides erunt. Id qvod ego compleri in Plurimum Reverenda Claritate TVA, non solum bona fide suppono, verum etiam Deum Optimum Maximum precor, ut Senem hunc, ejusqve veneranda canitie honoratum caput, nostro communi omnium solatio, ornamentoqve, adhuc, adhuc inqvam vivere sinat, vitae, virium sustentaculum addat, eamqve ubi ita ipsi visum fuerit, placido exitu coronet. Caeterum Domina Socrus mea Mitsinskiana, cum humillima deprecatione, Plurimum Reverendam Claritatem TVAM, una cum gratiosissimis Domesticis, salvam esse cupit, et Manuscripta ibidem a quatuor annis jam delitescentia, usuiqve Plurimum Reverendae Claritatis TVAE inservientia, rehabere, summopere desiderat, aut si ita placeret, precium in aere aeqvivalens pro ipsis, judicio Plurimum Reverendae Claritatis TVAE determinandum, vel deniqve Libros Filiis suis necessarios, qvot et qvales, Danieli Mitsinskio, Pisonii studenti, dandos. Paupertatem suam, pia Socrus, celare non poterit, utut tecto meo, mensaqve fruatur. Filii autem identidem Matris providentiam curamqve Litteris tentant. Iam bene valere cupio Plurimum Reverendam Claritatem TVAM, favoremqve Ejusdem pro me, et posteris Mitsinskianis adhuc expeto.

Dabam in Szarvas die XI. Septembris Anno Redemti Orbis MDCCXLVIII.

[Melléhelyezett levélkén:]

Non minus curiosas, qvam utiles et jucundas, tres conscripsi Dissertatiunculas,[1] qvarum prima agit: *De Indole Terrae, Marusiae et Chrysio circumscriptae.* Secunda: *De Choreis vulgaribus mixtis, sive sociis.* Tertia: *Librum secundum Lampianae Historiae Ecclesiasticae examinat,* Calvinistarumqve in Hungaria ab Saxonica Confessione ἀποστασίαν ex indubitatis veterum monumentis sistit productis Auctoribus defectionis qvinqve: Devaio, Calmantsehino, Szegedino, Melio, et Turio. Hae Dissertationes, si possent cura et sumptibus Plurimum Reverendae Claritatis TVAE in Germania imprimi, jam ego Dominam Socrum respectu Manuscriptorum contentarem. Mihi tamen praevie scribendum esset Pisonio.

[Címzés:]
Viro DEI Maxime Reverendo Clarissimo ac Amplissimo Domino Matthiae Belio, Ecclesiae Augustanæ Confessionis qvae Pisonii Christo colligitur Verbi Divini Ministro vigilantissimo, Patri in Domino colendissimo Pisonium.
[Pecséttel.]

904 Bahil György Bél Mátyásnak
[Klenóc], 1748 ősze

A cseh nyelvű Biblia-kiadás hibáinak javításáról.

905 Bahil György Bél Mátyásnak
Klenóc, 1749. február 4.

A cseh Biblia-kiadások hibáinak javításáról. A brigai Újszövetség hibajegyzékét, melyet nyomtatásra elküldött, szeretné belehelyezni saját példányába. Kérdezi, hogy az Adparatus második decasából hány darab jelent meg. Bulyovszky Barbara Bél cseh Biblia-kiadását szeretné megvásárolni, barátja felesége pedig Arnd magyarra fordított könyvét. Boxhorn történeti művében a Bél által használt Pisonium szerepel Pozsony neveként.

Summe Reverendo, Clarissimo atque Doctissimo Viro Matthiae Belio
Salutem Plurimam Dicit Georgius Bahil.

Diu invigilabam in occasionem, qua aliquid ad TE, Magne Beli, Literarum darem, sed tandem haec, qua has accipis, inopinato et pene importune, quippe dum variis distinerer negotiis, ruens occurrit. Dedi ad TE autumno superiore, per Nicolaum Jani[um?] Vestrum nuper studiosum, epistolam, qua significabam me integra editionis Brigensis Biblia Bohemica[1] revidisse, atque mendas Typographicas notasse, inque chartas conjecisse et congessisse ita, ut etiam mendae, quae in Hallensem irrepserant editionem,[2] et cum hac Brigensi communes sunt, certo signo indicentur. Inchoaveram quidem primum revisionem a capite 9. Primi Regum, ubi nimirum a Tuo desitu est correctore; verumtamen ubi observassem unum atque alterum sphalma, in revisa illa quoque particula, notatum non esse, tum vero principium ego, postliminio quasi resumsi, et ad Primum usque Regum ejusque capitis 9. progressus sum: atque non pauca reperi, sive correctore neglecta fuisse, sive oculos ejus efugisse. Nondum autem correcturas (liceat mihi nunc technico Typographorum uti vocabulo) in purum, ad modum ejus catalogi, qui ad calcem exemplaris ad me missi, adjectus est, descripsi. Quo minus enim facere potuerim, interpellabant varia, in primis notatio versiculorum, quam faciebam in textu Hebraeo editionis Münsterianae,[3] quem hucdum indistinctum, non sine notabili studiorum meorum dispendio, possidebam. Tv doceas me velim, Optime Beli, utrum ad TE debeam correcturas eas, ubi descripsero (describam vero simulac mandaveris) mittere, an hic apud nos aliquem, qui in excudendas impendere velit, quaerer. Ac profecto e re haec Biblia legentium fuerit, eas exstare, nec ingratam bonis fore autumo nostram operam. Correcturae Novi Testamenti Brigensis, quas ad TE miseram, mihi nondum in typis visae sunt. Anne jam ad TE ex Typographia redierint, pervelim scire; immo eas habere, ut exemplari meo, quod incorrectum mihi est, possim inserere, cuperem. An ad Priscum et Gregorianczium TVVM[4] plura accesserint Monumenta, ut secundam complere possint Decadem, hucdum scire non potui. Caeterum Perillustris Domina Barbara Bulyowsky, Perillustris Domini Danielis Kubinyi, qui Spectabilis Domini beate memoriae Casparis Kubinyi, Bonorum pupillarum Inspector est, conjunx maximum in modum petit a TE, unum exemplar Bibliorum Bohemicorum editionis novissimae, ut hac, quae ad manus TIBI est, occasione eidem, pretio, quod a Spectabili Domina Anna Maria Plati, nunc conjuge Rajcsaniana accipies, assignato, mittas.[5] Quo vero consilio, cum apud compactores

nostros abunde haec TVA prostent Biblia, id faciat, ut TE hac in re compellet, nescio; suspicor equidem (quod tamen sub rosa dictum velim) ipsam Spectabilis Dominae Rajcsanianae liberalitatem hac ratione experiri velle. Me quoque cujusdem boni amici uxor, foemina haut irreligiosa, vehementer petiit, ut sibi Libros Arndii de vero Christianismo, Hungarice factos, editionis itidem novissimae,[6] ac si haec non sit in promptu, cujuscunque tandem, quanti quanti fuerint, procurem. Quocirca si aliquod exemplar TIBI ad manum est, fac mittas: pretium assignatum, a me expectabis, quod omnino brevi, per homines Rajcsanianos, qui non longo post tempore iterum eo expedientur, missum accipies. Vale et mei non dememineris. Neosoliensis tragoedia qualem nacta sit catastrophen, mihi nondum constat. Iterum vale. Dabam ex ergastulo meo Klenoczensi, die 4. Februarii 1749.

P.S. Referam, quod scribenti mihi praesentes ad TE Literas excidit, quoque lubenter didiceram. Cum in Boxhornii Historia Vniversali[7] quidpiam, pro necessitate mea, ut operae postulabant meae, quaererem, casu incidi in nomen *Pisonii,* cupit nomenclationem TV, magne Beli, alibi, non sine argumentis urges. Laetatus sum, quod cognovissem, non TE primum hoc nominis finxisse, sed habere asserti patronos, haut parum priscos, nomenque seu vocabulum *Pisonii* ante aliquot viguisse secula. Legatus enim Henrici Quinti ad Pontificem Romanum in sua, de rebus ejus Imperatoris narratione, quam Aventinus, auctor oppido gravis, qvi mihi equid non est, quem hoc nomine Boxhornius a pagina 670. allegat, annotavit, sic inter alia apud Boxhornium pagina 676. loquitur: *Colomannus quasdam urbes, liberas atque maritimas, Dalmatiae occupat. Infesto igitur exercitu in Ungariam Quintus* (Henricus Imperator) *contendit: Pisonium, urbem primam Ungariae, obsidione claudit.* Id egi jam ante legeram (Boxhornii enim hanc Historiam Universalem in juventute mea, integram et ex asse perlegeram) verum longuisculum temporis, quod edax rerum, intervallum obliteraverat. Iterum iterumque vale, et me ama.

906 Burius Dániel Bél Mátyásnak
[...?]

Mollertől Bél utazási szándékáról értesült. Korthum adatgyűjtéséről tudósítja. Chytraeus Stubnyafürdőről írott értekezését Mollerrel elküldték Bélnek. Burius jelentéktelen munkának tartja. Túróc vármegye törvényeit tudná ő küldeni. A Prodromust támadó irat megjelenéséről értesíti.

Viro Maxime Reverendo Domino N. N. Ecclesiasti Posoniensi
Societatis Regiae Scientiarum Berolinensis Socio
Salutem Plurimam Dicit[1]

Ante unam septimanam, cum Excellentissimo Mollero, animi refocillandi gratia Cremnitii et in vicinis thermis commoratus, ab eodem intellexi: Te propediem ad partes nostras venturum esse. Equidem firmiter penes animum constitueram, hac occasione Tibi quoque Pisonii inservire, et observantiam meam testari. Attamen piaculum vero existimavi, tantum Viro et Fautori singulari molestum esse. His diebus Doctor Korthum Bilitio ad nos dedit literas, quarum principalem materiam tecum communicare volui. Is, praeterito anno in Bohemiae et Misniae locis montanisticis commoratus, multa notatu digna congessit. Doctoris Chytraei tractatum, cujus titulus: Experimentum Theoretico Practicum de Thermis Stubnensibus,[2] 4. plagulis constantem cum Excellentissimo Mollero, cum carpento in thermis veheremur, legendo transmisimus. Non satisfacit exspectationi Tuae neque ad palatum accedet, etenim neque origo et fata earundem, neque et efficacia, neque natura et indoles sunt descripta, verum confusum quoddam chaos, ex libro Bergeri[?] de Thermis Carolinis,[3] congestum coronidisque loco multae praescriptiones in variis morbis pro aegrotis ibidem balneantibus sunt adpositae. Sed dura ex consummatissimo Machaone nostro[4] intelliges, qui Arborem hunc, perorationem quandam de praefatis Thermis adpellitat. Si Articulos et Statu[t]a Inclyti Comitatus Thurociensis, nondum

habes, illa tecum communicabo. Habebo enim et antiqua et renovata. L. S. R.[?][5] Cremnitii coram intulit, aliquoddam Schediasma Wittebergae contra Prodromum prodiisse: authorem tamen nesciebat nominare.

907 Joseph Christoph Holstein Bél Mátyásnak
[...?]

A levonatban mellékelt két pénz értékét határozza meg.

Grossi lati ad Comitatum Scepus [Bél Mátyás „címfeljegyzése".]
Thue hiermit Ihro Ehr-Würten zu wissen
1. Das dieser Groschen wieget 3/16 theil eines lothes.
2. Ist solcher 15 löthiges silber intes[!] loth an werth f. 1 d. 25.
3. Dieser kleinen Pfeningen wiegen 6. eines grossen Groschens. Das Silber von einen werth wie das obige.

Bezeuget
Josephus Christoph Holstein

908 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
[Pozsony, ?]

Orvosi tanácsokat ad, könyvet küld.

Memoria.
Venae sectionem in pede, qui commodior visus fuerit, caue autem in manu, ante aequinoctium, vel maxime commendo, ad diem 13–16. Mensis Martii, instituendam. Tametsi enim bene valeas, metuendum nihilominus, ne vel ad cor restagnet sanguis, atque hic cardialgiae et palpitationes, sequantur; vel pectus oppleatur, vnde catharmi suffocatiui; vel congestiones fiant ad caput, quod vertiginem quin apoplexiam quoque, partialem, totalemque, caussat. Ego sub idem

illud tempus eadem medicatione vtar. Mitto heic Essentiae Antihypochondriacae Hagensis vitrum, qua, quomodo vti debeas, olim docui. Incipe mane hora 6. et sumito guttas 40. vel 50. continua hora 8. acceptis guttis 50. vel 60, denique hora 10. guttas 60. vel 70. interponendus autem largissimus calidorum Theé vel Caffé potus cum perpetua in calido musaeo, deambulatione, sequentur sedes sufficientes, sed cibus post 12. tantum sumendus. Id vero ad diem 13. Martii facito, Venae Sectio postea die 15. vel 16. instituta. Vitrum cum Essentia quassari debet, vt sedimentum nullum supersit. Pro butyro agit uxor mea decentes gratias. Deus sit nobiscum.
[A külzeten:]
Monsieur Monsieur Daniel Kermann present a Myawa.
[P.S. a külzeten:] Mitto Buddei, et Langii, Antiatheistica.[1] Lege et iudica, et suo tempore remitte.

909 Bél Mátyás Krmann Dánielnek
[Pozsony, ?]

Köszöni a kakast. Egy kosár gyümölcsöt küldene. Kéri, világosabban írjon barátjáról. Újságokat küld.

[P.S.]
Gallum indicum, utinam indico donario quodam liceret compensare. At enim vero in urbe viuimus, quae omnium rerum parca est. Ergo erunt gratia habenda, cum nequeunt agi. Vellem grandiori instructus vase venisset nuntius vester, implevissemus calathum fructibus, nobis familiaribus, valuissetque de nobis: dat poma, dat pyra. Quae sub P. S. scribis de amico, vellem clarius scripsisses; non enim satis recordor, quem innuas, quia sermones mihi cum studioso illo erant et multi et varii argumenti. Meminerimque plus nos ex inimicis, quam amicis posse proficere. Ego id usu didici. Quod reliquum est, si intellexero gratas Tibi futuras nouellas hasce, dummodo sint certi nuntii, plures mittam. Iungam et noua erudita, quae Lipsiae procuduntur. Ita videberis, Tibi in Academiis semper cum doctis agere, diuersari. Vale millies, et loquacitati huic meae indulge. Ita enim sum garrulus, cum [...][1]
NB. Si Summe Reverendae Dignitati Tuae Acta Eruditorum Germanica[2] legere[?] [...] sit modo, qui ad Te deferant, ea equidem lubentissime [...]

910 Bél Mátyás Mayoor Zsigmondnak
[Pozsony, ?]

Valószínűleg országleírási ügyben.

911 Mayoor Zsigmond Bél Mátyásnak[1]
[Kassa, ?]

A Kassa környéki bányákról, a miskolctapolcai, szentgyörgykúti, kácsi, forrasztófői gyógyvizekről, a salétromsóról. Magyarázza a „cudar kádjába való" mondást.

Summe Reverende et Doctissime Vir, Domine aestumatissime.
Noli culpare, Vir Doctissime, quod hactenus nihil rescripserim, distuli hoc in id tempus, quo Te, re iuvare possem; simplicium enim, quae tractus noster fert Catalogum, methodo Valentini ut monueras Contignare tentavi; sed vidi, praeter exotica pauca hic desiderari, adeo, ut pro eorundem collectione raro cogatur Botanicus noster ultra quinque milliaria excurrere, horum quia series in omnibus dispensatoriis extat, non video, cur eadem serie exscripta mittam, cum et alioquin, nihil tale, quod non in aliis etiam Patriae locis proveniet, hucdum in his offenderim partibus, imo ne singula illa quidem, quae celebris olim Clusius in sua Historia Stirpium Pan-

noniae consignavit. Mineralia quod attinet, de illis nihil, quoniam Fodinae circum iacentes iniuria temporum collapsae iacent, qualis quondam fuit in Telki Banya inter Cassoviam et Ujhely, et *Aranyitka*[2] tribus ab urbe milliaribus sita, quamvis horum nullam, male tamen Cassoviensis Argenti nativi Curiosus Brückmannus in descriptione Fodinarum p. 266. facit mentionem, nam nullae in nostro unquam fuere territorio Fodinae, sed in bonis Civitatis hereditariis, qualis et Aranyitka, hinc etiam, ut Archivum docet, Cassovia olim prima Civitatum Montanarum fuit, vel hinc potissimum, quod antiquitus certam cudendi monetam privilegio don[a]ta fuerit. Nec de aquis medientis notatu digna habeo; ast Comitatus Borsodiensis in tractu Miskolcziensi plura naturae dona habet, nam Miskolczino itinere unius horae distat Tapocza Abbatiam spectans, quae thermas 4 saxo prorumpentes. Labeo hae tum olim, multo calidiores saliebant, sed post quam munificentia Eminentissimi Cardinalis a Sinzendorff, paucos ante Annos splendido fuissent circumdatae aedificio, ob id, quod in plures alveos divisae, an vero prior vena obstructa de fervore multum remiserunt. Est iterum iuxta Arcem Mathiae quondam Regis, si bene memini, quod est in bono Coronali dominium Dios Györ fons Szent György Kúttya dictus, eo quod saltim circa Festum Georgii fluere incipiat, duretque a potiori Mensem unum, cuius aqua lavati oedematosi a tumoribus liberari dicuntur. In ejusdem Comitatus Pago Tapoczan itidem fons est, cuius aqua potu, non modo lumbricos, sed lacertas aliaque clam corpori irrepsa insecta exturbat, immo et Aves exhalatione ejusdem recantur, prout saepius mortuas illapsas in eodem videre est, ut et nunquam in eodem eius vel rivo visa est rana aliudve insectum, mea etiam experientia fateor aquam fontis potatu turbas a lumbricis in infantibus datas sedare, quin etiam lumbricum exturbasse, fons alioquin limpidus odoreque carens est, celebratur etiam in Pago Káts aqua fontis contra omnis generis affectus arthriticos, tactu quidem non calida, sed maxima etiam gelatione, non gelascens, quae infinitos alit cancros, ut hinc rigida quoque hyeme, commode et copiose capi possent. Acidulas conplures habet, de quorum speciali effectu nihil novi. Eruitur prope Rosnaviam species lapidis gypsei coloris, sed densior duriorque vulgo forrasztó feő dictus, quo Vulgus in consolidandis fracturis ossium hominis brutive, cum fructu sic utitur: accipit dicti lapidis pollem, eique immiscet recentis consolidae majoris radicem contusam, ac ex his cum farina secalina, altumine ovi et axungia porci rancida massam format; qua fracturas deligat, et persanat, id quod saepius successisse vidi. Crescit idem lapis in ipso Pagi templo Keresztur in Comitatu Semproniensi (Rábaköszt) cuius Incolae eodem quoque modo lapide utuntur. Haec ego Vir Doctissime Tibi refero, non qua digna, ut certis et probati usus observationibus inserantur, sed memor illius, Te Medicamenta vulgi etiam expetiisse, quae vero quam intutam sic sola vulgi commendatione populare (nam talia innumera, quin maiora etiam constat) vel ex hoc elucet; nescio enim quid Massae hinc virium addat hic lapis? et nonne potius aliis virtus consolidans assignanda? Meam vero iisdem interponere experientiam et lubricum et operosum foret. Accuratiorem mereretur investigationem Materia Nitroso Salina, in superficie terrae aestate eflorescens, quod hic nobis a Szék aliis Sósos audit, quam materiam lambendo pecora pingvent, estqve iisdem salis loco, sed cum his in partibus non tam copiose quam ad Tibiscum, similia offendantur loca, quid sit rei, experiri non potui. Luem etiam veneream non adeo inveteratam rustici nostri facile percurant fumo Cinnabaris, talis est Rusticus Tzudar ad Miskoltz, qui artem hanc a Maioribus suis accepit, adeo celebris, ut commune inde prouerbium sit nostris Tzúdar Kádjában való id est lue venerea laborat, sed scio, ab alia quoque gente id praticari. Haec itaque sunt, quae interim Vir Doctissime ad Te dare licuit, tu tamen quid sentias quidve desideres, proxime peto significes. His Te in Emolumentum et Patriae ornamentum, Deus quam diutissime incolumem servet, Cupio. Qui sum Vir doctissime

Nominis tui Celeberrimi

studiosissimus Cultor
Sigismundus Mayoor

912 Ráday Pál Bél Mátyásnak
[?, 1728 eleje?]

Kiegészítéseket küld Nógrád vármegye leírásához.

Imé az melly csekely Crisist gondolhattam hirtelen az Descriptio körül, fel jedzettem; de vagyon nálam valamely ki kereset seriese az régi Vice-Ispanyoknak, azokates közlöm; Talán az Praediumokatis, tsak simplex denominatioval inseralni kellene. Caeterum állyanak Kegyelmed tetső dispositiojaban mind ezek, de minekelötte fel küldene Kegyelmed, pure le kellene iratni.[1] Maradvan ezzel

Kegyelmednek igen Attyafiságos Szolgája[?]

R[áday] P[ál] mp.

913 Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak
[Pozsony, ?]

Matthaeus Praetorius Irenicumát átfutotta. Véleménye: csel a protestánsoknak, mert: egyház = katolikus. Keveri a látható és láthatatlan egyházat. Nagyobb tekintélyt tulajdonít a zsinatoknak, mint a Szentírásnak. Semmi új nincs benne. Az unió alapját Krisztus szavai jelentik.

Perillustris Domine!

Irenicum Matthaei Praetorii Libellum,[1] volante oculo, perlustraui; nec enim accuratam eius lectionem, cumulati imminentium feriarum labores sacri permittunt. Ita vero de eo iudico, tanto, quod sibi proposuit, instituto, libellum non modo non esse sufficientem, sed officientem etiam, adeoque suo merito exsplodendum. Enim vero 1. Ludit per totum Libellum homonymia vocum: *Ecclesiae: Catholicus.* quare sicuti praesidium pontificiis, ita dolos struit protestantibus. 2. Falso praesupponit capitis 1. §. 2. Ecclesiam necessario et semper esse visibilem, et quod inde consequitur membra Ecclesiae visibilis, male cum membris Ecclesiae inuisibilis permiscet. 3. Nec melius est adsertum illud capitis IX. §. V. atque ibidem §. III. hinc enim maiorem Conciliis, quam Scripturae auctoritatem tribuit: quod si concedamus, praesidio nostro excidimus. Atque sic notando si pergerem, dies me deficeret. Verbo, nihil dixit infelix Praetorius, quod non ante eum Syncretistarum Cordatiores longe. Certe si ex eius praescripto, ineunda sit vnio, habebimus, non amplius ecclesiam, tripartitam, sed in sexcentas opiniones abeuntem: id quod ex friuola illa articulorum quorundam conciliatione patet, capite XIV toto. Si ergo, meditanda vnio est, ex praescripto, non hominum, neque frigidorum, neque calidorum, sed ipsius Christi instituenda est, quod exstat in efficacissima oratione eius Johannis XVII. toto, et in primis v. VI. 3. II. 21. quae meditanda omnino sunt. Ita sentit toto animo

M[atthias] Bel mp.

[Borítékon:]
Pour le Monsieur Radvansky present à Son Logement
[Pecséttel.]

914 Zichy Ádám Bél Mátyásnak
[...?]

Legközelebbi bécsi útjakor személyesen viszi el a családja történetére vonatkozó kiegészítését.

+
Clarissime Domine.

Ut et veteranam recolam amicitiam, et de ijs, quae ut potissimum familiae huius genealogiae quoque modo deservire possent, conferre volueram[?], personaliter Clarissimae Dominationi Vestrae servire [...?] censebam: Interim spem istiusmodi delusam vehementer doleo, ac ut proxime ineunte Posonium veneremus deferam hunc suplementum, et Clarissimam Dominationem Vestram salutare queam, studebo. In reliquo autem me affectui syncero recomendans maneo

Clarissimae Dominationis Vestrae

servus obligatissimus
Baro Adamus Zichy mp.

915 Bél Mátyás Nyitra vármegye leírásának bírálóihoz

Az Újhelyi járás revizorait kéri kéziratának javításán kívül annak kiegészítésére is.

NB. Istos, e vicis Processus Ujhelyiensis corradere potuimus, quorum, cum multo sint plures, maiorem in modum rogamus REUISORES huius nostrae opellae; vt cum descriptos iam suis locis reponere, emendareque, tum eos, qui desunt, pro sua bonitate, fusius, accurate tamen descriptos, adnotare haud grauentur.

916 Bél Mátyás Sopron vármegye és város leírásának elolvasóihoz

A vármegye és a város leírásának kiegészítését kéri.

Inclyto Comitatui
nec non Liberae, Regiaeque Ciuitati Semproniensi
qualiscunque haec ipsius commentatio consecratur, vtque adderentur ex archiuis, et notitia eruditorum, quae adhuc desiderantur, et contra eximerentur, quae minus recte sunt adposita, omnes boni ciues, cum promptitudine officiorum, prolixissime rogantur a Historiae Patriae Scriptoribus.

Memoria! Si cui quidpiam adiicere placuerit, cuiuslibet folii margo spatium dabit; quid, si nondum suffecerit, charta inserenda erit, et historicis notanda, quonam adnotata illa pertineant.

917 Bél Mátyás Túróc vármegye leírásának bírálóihoz

A kézirat részrehajlás nélküli megvizsgálását, az észrevételek, kiegészítések külön papírra jegyzését, két hónapon belül kéri.

Censoribus Salutem!

1. Singula historiae huius momenta, vt procul odio gratiaue sollicite excutiant, est, quod eos humanissime rogamus.

2. Quae emendari debere existimabunt, id ad eum modum facient, vt albae chartae, quae adverso est, emendationes suas, eleganter adscribant.

3. Quae porro lectori oblectando interserta sunt passim, in neminem dicta velim; hinc neque iis offensum iri quemquam, nisi prorsus bile adfluant, crediderim.

4. Documenta authentica, praecipue habere primus, quae, qui habent, amica nobis manu, communicabunt.

5. Ita revisam Historiam, post bimestre spatium tuto ad nos remissum iri, confidimus.

Auctor.

918 Bél Mátyás Zala vármegye leírásának bírálóihoz

Kéri a vármegye leírása általa el nem készített részeinek pótlását.

Pro memoria.

Obsequentissime rogantur Domini Revisores, ut non haec modo Castra usque Numerum XVII. idcirco vacuum relictum, sed et alia, in quibuscunque Processibus mihi ignota Oppida Castella pro situum ratione, et varietate addere, et continuare quidque in iis memoratu dignum, et cujus pareant ditioni adnectere dignentur, vacuitatibus pro eo suffecturis usque folium 85.

* * *

N.B. Rogantur Domini Revisores pro sua bonitate Castra omnia quae contra Turcas Canisenses munita olim in hoc processu Existerant, una cum Oppidis aliorum Processuum a folio 79. usque 91 reliquis adscribere haud graventur. Ita tamen ut eorum situs, ager, fata varia, Incolae, et horum mores, lingua, et quae sunt alia diligenter exponantur addito ad quem olim (si fieri potest, et resciri) et nunc pertineant. Idem inteligant de singulorum Processuum Vicis similiter in relictis marginibus exponendis.

919 Bél Mátyás Zólyom vármegye leírásának bírálóihoz

A kéziratra vonatkozó észrevételeket, kiegészítéseket külön papíron, két hónapon belül kéri.

Memoria.

Commendatur descriptio, benivolae eorum censurae, quorum, vna cum authore, interest, vt incluta haec regnicula, quam accuratissime, describatur. Dabunt autem id rogationi auctoris Censores sui.

1. Vt monita sua, peculiarem in chartam coniiciant, pagina et paragrapho, adnotatis.

2. Praecipue vero id dabunt operam, vt si fieri possit, historiam Comitatus, diplomatibus, aut documentis aliis, authenticis, reddant illustriorem.

3. Manuscriptum vero istud purum adseruent et intemeratum.

4. Bimestri spatio, remitti sibi opus suum, quam enixissime rogitat, idem auctor.

Apage Zoile!

Függelék

I III. Károly király leirata Pozsony vármegye hatóságának
Bécs, 1720. augusztus 2.

Jelentették neki, hogy egy evangélikus lelkész Magyarország leírását készíti, bejárja a falvakat s ehhez a vármegye területére megkapta az engedélyt. Meg kell kérdezni, milyen nemzetiségű, mióta tartózkodik Magyarországon, kinek a parancsára vagy megbízásából készíti a leírást.

Carolus DEI gratia electus Romanorum Imperator Semper Augustus,
ac Germaniae Hispaniarum, Hungariae Bohaemiaeque etc Rex

Reverendi Honorabiles, Spectabiles, ac Magnifici, Egregij item et Nobiles, nec non Prudentes, ac Circumspecti, Fideles Nobis Dilecti. Demisse relatum est Majestati Nostrae, occasione novissimae in Libera Regiaque Civitate Nostra Posoniensi habitae Congregationis Vestrae, qvendam Augustanae Confessioni addictorum Ministrum, eo sub praetextu, ac si praefatum Regnum Nostrum Hungariae, nationisque et Religionis originem, Historice describere intenderet, Super eo apud Vos institisset, Ut praemisso fine Universa istius Comitatus Vestri Loca peragrare possit, intendens id ipsum Successive per totum Regnum facere, et licet ejusmodi Postulatum per vos eidem etiam applacidatum fuisse intelligamus. Qvia tamen intuitu non nullarum eo, in Passu Subversantium considerationum, praemissa non alias qvam cum praescitu et benigna Majestatis Nostrae Annuentia admittenda, et in effectum deducenda forent.

Ea Propter Vobis Harum Serie Committimus et mandamus, qvatenus acceptis praesentibus, antelatum Ministrum mox et illico de et super eo, cujusnam sit nationis, a qvo tempore jam in memorato Regno Nostro Hungariae commoretur, et cujus jussu aut dispositione praeallegatam descriptionem instituere intendat, Circumstantialiter exanimare, Majestatemqve Nostram genuine superinde informare in reliqvo autem eidem ne is sine praescitu ac benigna Majestatis nostrae annuentia istius vestri, aut aliorum Comitatuum Loca, praemisso vel alio etiam fine Peragrare praesummat, mox et illico intimare ac hanc benignam disponsitionem nostram firmiter observari facere debeatis, et teneamini. Gratia in reliqvo nostra Caesareo Regia, Vobis benigne Propensi manemus. Datum in Civitate nostra Vienna Austriae Die 2 Mensis Augusti Anno 1720.

Carolus

Ladislaus Adamus Comes Erdődy
Episcopus Nittriensis
Josephus Koller m̃p.

[A külzeten Bél Mátyás feljegyzése:]
Praesentatum sine vlla formalitate Anno 1720. die 25. Octobris.

II Bél Mátyás beszéde Károly császár előtt
Laxenburg, 1735. május 8.

Átadja a Notitia kinyomtatott első kötetét.

Adlocutio ad Caesarem Augustum, cum Ei, solemni in audientia, primum hunc operis sui Tomum, Anno MDCCXXXV. die VIII. Maii, Laxenburgi animo deuotissimo consecraret auctor.

Augustissime Imperator,
Rex Clementissime!

Quae Dei Optimi Maximi et Tua, Sacratissime Caesar! gratia est, Hungariam, cuius describendae prouinciam, Tua indulgentia suscepi, post superatas innumeras difficultates, tandem

quadam sui parte in lucem publicam emergentem, in serenissimum Maiestatis Tuae obtutum, supplex adfero.

Feci id, facioque, Caesarum Maxime! non praefidentis animi leuitate quadam; sed nec auctoramentis adductus, alienis a meliorum litterarum indole: verum, consummatissimo illo iure Tuo inuitatus, quo Tibi aeternum obstrictam fecisti Hungariam.

TVA est enim vero, Sacratissime Imperator! Rex clementissime! Hungaria; Tui, qui eam habitamus, cuncti; Musarum in primis alumni, quique bonarum artium fructus omnes, ad patriam illustrandam, pro virili quisque sua, conferimus.

Proinde, cum TVA sit, Augustissime Caesar! Hungaria; Tuae, colentes illic mansuetiores Musae: non possunt, nisi exstanti sua culpa, aliud quaerere perfugium, quam quod eis mirifica TVA in meliores litteras propensio[a] toto, quam diu imperas, tempore, et liberaliter spopondit, et praestitit, munificentissime.

His ergo auctoramentis, Clementissime Rex! allectus, hac TVA confirmatus bonitate, primum hunc vasti operis Tomum, religione summa, demissione profundissima, Maiestati TVAE, offero, dico, nuncupo, consecro.

Accipe, Domine indulgentissime! honestissimi conatus, qualiacunque haec exordia, more TVO, clemens, propitius, bonus; paruitatemque meam, et, quae honestandae patriae caussa, sector studia, benignitate TVA porro complectere.

Plura etenim supersunt volumina, quae partim ad vmbilicum perducta, sub praelo desudant; partim luctantur adhuc cum iisdem illis difficultatibus, quae retardarunt[b] hucusque destinationem vniuersam: quas vt possint exsuperare, post DEVM, in TE vno[c] Rex benignissime, spes omnis sita est.

DEVS, iniquissimorum temporum reparator optimus; Imperii TVI, regnorumque stator maximus; TE, Inuictissime Caesar! cum orbe, cui imperas meliore, non incolumem modo habeat; sed et victorem, triumphatorem, belli pacisque arbitrum, et quae votorum summa est, Augustae Domus Austriacae Propagatorem, adeoque patrem patriae semper Augustum, Pium, Iustum, Felicem, nec quidquam ringente malignissimarum gentium inuidia, porro esse perdurareque, velit ac iubeat.

Ita fiet, vt conuellantur hostium iniquissimae destinationes; coeant in noua foedera, amici populi; reflorescant, euastatae belli iniuriis, regiones; reparetur nupera temporum felicitas; Musae autem nostrae, quas armorum strepitus propemodum exanimauerat, ad se ipsas redeant, nomenque TVVM, et quam auarissimis votis, boni omnes optant, posteritatis TVAE memoriam, vna mecum, aeternis fastis inscribant.

Dixi.

Scribebat auctor
manu sua propria.[d]

III Bél Mátyás beszéde Károly császár előtt
Bécs, 1736. február 27.

Átadja a Notitia kinyomtatott második kötetét.

Adlocutio ad Caesarem Augustum, cum ei solemni ritu, Tomus hic secundus, ad thronum Anno MDCCXXXVI. die XXVII. Februarii Viennae dedicaretur.

Augustissime Imperator!
Rex, et Domine, Domine Clementissime!

Subeo iterum, Sacratissimae Maiestatis TVAE obtutum Serenissimum,[a] singulari illa benignitate inuitatus, qua primum commentariorum, de Hungaria TVA, volumen, anno superiore, Numini TVO, demississime consecratum, accipere haud grauatus es.

Ita vero subeo, Caesarum Indulgentissime! Regum Clementissime! vt quem tunc, fide summa, obsequio deditissimo, spoponderam, laboriosissimi operis Tomum alterum ad TVAE Maiestatis solium, tamquam ad diuinissimum quoddam altare, vota dissoluturus, supplex adferam, eundemque, Nomini TVO Augustissimo, cernuus, dicem, dedicem, nuncupem.

Contueare, Inuictissime Caesar! hoc, quidquid est operis, quemadmodum solent Dii boni, deuotas sibi hostias; simulque benignus testabere, non minus gratam Tibi acceptamque esse Hungariae hanc imaginem, stilo adumbratam meo; quam est amori TVO, paternisque curis, commendatum, iuuenescentis, TVA prouidentia, vniuersum regni corpus.

Erit hoc mihi auctoramento, vt, de benignitate TVA, Sacratissime Imperator! deque Augustali, erga studia mea propensione certus,[b] quod est in toto opere residuum, eo[c] maiori alacritate atque virium contentione, elaborem consummemque.

DEVS, Imperii TVI[d], stator ac sospitator, Optimus Maximus pacis, coelestissimis consiliis TVIS, procuratae, vsuram, et TIBI, Imperatorum Clementissime! et nobis, qui, sub alarum TVARUM vmbra degimus, perennem reddat et perpetuam. Dixi.[e]

IV Bél János Teofil Bél Károly Andrásnak
Pozsony, 1736. március 6.

Beszámol arról, hogyan zajlott le febr. 27-én a Notitia második kötetének császárnak való átnyújtása.

Carolo Andreae Belio fratri suo Altdorffum
Salutem Plurimam Dicit Johannes Theophilus Belius.

Tametsi nihil ad me scribis; nequeo tamen, quin ad te referam, id quod circa dedicationem Tomi II. Hungariae dignum memoratu accidit. Admissus est, Optimus Parens noster, ad Clementissimum Imperatorem die 27. Februarii media octava hora vespertina: quem ego, tamquam baiulus e vestigio sequebar. Cum intrabamus edidit Carissimus Pater triplex ritu Hispanico reverentiae signum: quod et ipse ego, excelso animo imitatus sum. Vt vero substitit Parens, longius paullo a throno Caesaris; ea fuit benignitate Imperator Augustissimus, vt porrecta dextra bis, eum monuerit: propius, propius: Qua clementiae testificatione inuitati accessimus ad solium tres passus propinquius. Atque tunc, more suo, affari coepit Dulcissimus Parens Sacratissimum Caesarem. Dici nequit, quanta adtentione auscultarit terrestre istud numen, quid Pater dicat; semel atque iterum oculis in me librum manibus tenentem, plane defixis. Medio adlocutionis thronum conscendit Auctor, acceptum a me volumen ad latus sinistrum Caesaris flexis profunde poplitibus deposuit. Hoc cum facere gestiebat, Caesar, sinistra candelabrum argenteum cum cereo loco submouit, vt esset, vti reponeretur Hungaria. quam simul e manibus dimisit Pater, cernuus in faciem imperatorem veneratus est, relato e solio pede dicere perrexit, quod erat in oratione sua residuum. Vix audierat Caesar solennem formulam Dixi, cum latine haec respondere coepit: Accipimus laborem vestrum Caesareo Regia clementia benigne. Laudamus diligentiam vestram, quam in emolumentum ornamentumque patriae vestrae impenditis. Hortamur vos autem vt pari solertia atque industria opus reliquum pergatis elaborare. Nos operam dabimus vt haec studia vestra debite promoveantur. De reliquo manemus vobis gratia Caesareo Regia propensi. His auditis cancrorum more secessimus, nihil non Hispanicae grauitatis edentes. Quid vero putas desideratissime frater, quem se in hoc gloriae theatro praebuerit Theophilus. Nempe, subiit obtutum Caesaris sit satis erecto animo sed quem longior adspectus Maiestatis fulguris instar, ad eum modum perculsit, vt quassari artus, collidi genua rubescere facies, tametsi inuito occeperit. Imperator palludamentum indutus Augustale, stabat in solio nihil non diuinissimae referens Maiestatis, quod vnum et oculos mihi perstrinxit, et percelluit animum. Haec erant quae Te scire volui. te inquam: nam vt haec divulges haud

quidem suaserim ne parentem offendas, secum habitare adsuetum. Iam quid Tu facturus sis, nescio. Vtinam oraturo Tibi a tergo familiaris loco spiritus, adsisterem et halucinanti dicendorum seriem possem ingerere. At enim non erit tibi adminiculo opus, si memineris filium te esse Matthiae Belii. Vale et orationis Tuae exemplar quamprimum mitte. Pisonii in Quadorum finibus Anno MDCCXXXVI. pridie Nonarum Martii.

V Bél János Teofil Bél Károly Andrásnak
Pozsony, 1736. április 7.

Feddi, hogy nem válaszol. Beszámol az otthoni helyzetről.

Carolo Andreae Belio Fratri suo Altdorffum
Salutem Plurimam Dicit Theophilus.

Dedi ad Te litteras, pridie Nonarum Martii, quas, quin rite acceperis, quemadmodum se habuit apud Augustum, cum ei pater secundum operis sui tomum, redderet. Tu nihil respondes, tametsi otio academico diffluas. Haec nos agimus: quid vero tu? Fabio cunctatore maior, qui vltra quadrimestre, nescio, quid insoliti minitaris, edis nihil; cum ego interea, integras decurias versionum, exercitiorum, variationum, in aduersaria mea, publica et priuata, retuli. Vides! quam te vincam monstra, aut a me victum confitebere. quod ni feceris, litem Tibi intentabo, et grauiorem, et subsellii longioris, quam ea fuit, quae Lacedaemoniis cum Atheniensibus, intercessit. Profecto enim, ita sum animatus, vt mortem oppetere malim, quam non satisfacere, commotae exspectationi. Ad domestica venio: Mater nostra, quae est bonitas Dei, conulauit penitus: valet Pater quoque dilectissimus: nos, qui sumus in Belianae domus minutiis, aperto iam vere, nunc saliendo, nunc currendo, iterum elidendo pilam, conclamandoque horas succisiuas transmittimus: nam, de publicis, ne quaeras, quippe quas seuerus noster Peschkius tam habet sancte, et obseruanter, quam qui maxime. Quae de Reuerendo Serpilio scribis, dudum fama sunt didita, per uniuersum orbem Hungaricum. Cupiuissem ego socium itineris me, bono viro adglutinare; sed voti damnari nequiui, siue ob teneritudinem meam; siue ob sponsi tenacitatem. Beatum Te, qui haec sacra Hymenis et spectabis praesens, et me, quid rei fuerit poteris docere. Vltimum est, vt abs Te petam, ne fastoso Academicorum generi, ita Te permittas totum, vt nostri viuas immemor. Vale et si potes cultiorem ad me da epistolam, faxis bonus. Pisonii apud Quados VII. Idus Aprilis 1736.

VI Bél Mátyás beszéde Károly császár előtt
Bécs, 1737. december 16.

Átadja a Notitia kinyomtatott harmadik kötetét. Egyúttal elárvult birtokot kér a további kötetekkel kapcsolatos kiadásai fedezéséhez.

Adlocutio ad CAESAREM Augustum, dum ei, anno MDCCXXXVII. die XVI. Decembris Tertium hunc Tomum operum suorum Vindobonae redderet Auctor.

Profecto, ita decuit, Augustissime Caesar! ita inquam decuit, vt Hungariam, in qua describenda, Sacratissimis Auspiciis TVIS, pergo desudare, ad puluinar hoc TVVM, tamquam diuinitatis quoddam solium, supplex adferrem atque cernuus.

Feci id semel atque iterum, ad eum modum abs TE, Rex clementissime! acceptus, vt debuerim omnino, noua inde auctoramenta capere; quibus, non confirmarer modo, in laboriosis-

sima ea destinatione, viriliter prosequenda; sed animum etiam sumerem, tertio nunc, maiestatis TVAE iubar, subeundi: certa spe sustentatus, fore, vt, quam prioribus voluminibus, addixisti, benignitatem, cumules eam in praesens istud, Augustissimo nomini TVO, adscriptum, consecratum.

Proinde, omnibus precibus, rogo, oro, atque obtestor bonitatem TVAM, Caesarum optime! vti, quod vnice TVVM est, Hungariam hanc, more TVO, clementer ac benigne, suscipias: quod vero, in vasto meo opere, meum esse reberis; industriam nempe, atque studium, velificandi gloriae TVAE, cum nudo patriae amore coniunctum, diuino TVO iudicio adprobes, neque antecesses, augustali munificentia TVA sustentare, quam opus vniuersum, iisdem sacratissimis auspiciis TVIS, quibus felicissime iniit, longe omnium felicissime fuerit consummatum.

Fas est, enim vero, vti, ad TVAE hanc maiestatis aram, aperte, et ex vero, profitear; bonam rei familiaris, ex se angustae, quin, et temporis mei partem, abstulisse mihi genus hoc scriptionis, decorum Hungariae, Augustissimo autem nomini TVO, aeternum gloriosum, et in commune vtile: adhaesurum tamen penitus, nisi TVA vnius prouidentia, ex iis difficultatibus, in quas coniectum est, quam primum, et quam efficacissime, expediatur.

Adnue, Caesarum indulgentissime! adnue, inquam, clementer, vt Hungaria haec TVA, in hac, qua sumus, temporum iniquitate, seipsam adiuuet, commendetque posteritati.

Sunt, nimirum, in Hungaria, frequentes vici, et latifundia, quae, iustis haeredibus, pridem emortuis, summo TVO iure, in fiscum, et possent, et deberent, redigi. Horum, TV, aliquid, a me ipso indicandum, fac, vti, promouendo operi huic, in rationes meas, transcribatur.[1]

Erit hoc, Imperatorum maxime! inter cumulatissimas laudes TVAS, ad gratam propagandum posteritatem: neque cessabo vnquam, cum publice, tum priuatim, DEVM, imperii TVI statorem Optimum Maximum, orare impensissime, vti TE, amorem orbis, hostium terrorem, delicium nostrum, et belli, et pacis successu, beare pergat, diutissimeque, sospitem non minus, quam ad inuidiam vsque felicem, esse velit, ac iubeat. Dixi.

Matthias Belius mp.

VII Bél Mátyás beszéde Mária Terézia királynő előtt [Bécs, 1742. november?]

Átadja a Notitia kinyomtatott negyedik kötetét, támogatást kér további munkájához.

Allerdurchlauchtigste Königin,

Eurer Königlichen Mayestät Erb-Königreich Ungarn, ausführlich, und gründlich zu beschreiben, habe mich, dem allergnädigsten Willen, Ihro Käyserliche und Königliche Maiestät, weiland glorwürdigsten Caroli VI. dero, höchstseeligsten Herrn Vaters-gemäss, gantz willig, und unverdrossen unterzogen, auch nach langwieriger Arbeit, unter dessen allerhöchsten Schutz, und Gnaden, das Werck so weit gebracht, dass davon die III, ersteren Tomi, Ihro selbst, bey dero Leben, ad thronum habe praesentiren können.

Wie nun höchst gedachte, Ihro Käyserlicher und Königlicher Maiestät das Werck, mit ausnehmender Gnade, und approbation, auf und angenommen, und mich zur Vortsetzung, der so wichtigen und kostbahren Arbeit, mehrmahlen mündlich und kräfftigt aufzumuntern geruhet; also, habe nach der Zeit, und da sich die Sachen gewaltig geändert, mich durch tausendfauch aufgestoffene Hindernisse, von der einmahl so gewünscht angefangenen Arbeit, nicht zurücke treiben lassen.

Die Frucht solch' ununterbrohhenen Fleissens, ist dann auch gegenwärtiger IVter Tomus, welchen, zu dem geheiligten Thron, Ihro Königlicher Mayestät meiner allergnädigsten Erbfrauen, zu bringen, und höchst deroselben geheiligten Nahmen, in allertieffter Ehrerbietigkeit, aber auch mit desto grösserer Zuversicht, zu dediciren mich unterwinden; in mer von Eurer Kö-

niglichen Mayestät versichert lebe, das höchst dieselbe, nach dem ruhmwürdigen Beyspiel, dero höchst-seeligsten Herrn Vaters allergnädigst aufnehmen, und nicht zu lassen werden, dass ein mit so vielen Kosten und Muhwaltung, so weit gebrachtes Werck, unterbrochen werden müste.

Allergnädigste Königin, ich muss vor dero geheiligten Throhn, wehmühtig zu erkennen geben; dass das subsidium, welches Ihro Kayserliche und Königliche Maiestät von der gewöhnlichen Zeitungs Arrka, zur Förderung eben dieser Arbeit, allermildest ordiniret, von einigen unbefugten, gantz unterschlagen werden, will: dadoch nach Anzeige des allergnädigsten und hiebey unterthänigst beygefügten Decrets, solche Arrka ohne Nachteil des Königlichen Aerarii, auf 5. Jahr, zu der förderung des gedachten Werckes, von Ungarn, eintzig und allein gewidmet worden.

Ergehet demnach an Ihro Königliche Mayestät mein allerunterthänigst-demüthigstes Bitten, höchst dieselben geruhen, gedachte Zeitungs-Arrkam, nach Maass-Gebung, des vormahligen Kaiserlichen Königlichen Decrets, mir von neun zur gewunschten fortsetzung, des noch übrigen Werckes, allergnädigst angedeyen zu lassen; mich als einen allzusehr erschöpfften kräfftigt zu consoliren; einfolglich, mich in den stand zu setzen, dass nach so vielfältigen Hindernissen, das gantze Werck, unter Eurer Mayestät glorwürdigsten auspicijs, eben so gewünscht endigen könne, als sebiges, unter dero höchst-seeligen Herrn Vaters mächtigen Schutz, und allermildesten Vorschub, angefangen habe.

Solches wird Ihro Königliche Mayestät meiner allergnädigsten Erbfrauen zu einem unsterblichen Nachruhm; der gelahrten Welt zum unseeglichen Nutzen; und Eurer Königlichen Mayestät Erb-Königliche zu einer ungemeinen Zierde angedeyen: Ich aber werde, über alle die bereits übertragene 24 jährige Mühsame Arbeit, und vor einen Priuatum, fast unerschweigliche Kosten, Eurer Königlichen Mayestät Gnad und Hulde, der danckbahren posterität zu überschreiben, äusersten fleisses bemühet seyn.

Gott der König aller Könige, wolle Euro Königlicher Mayestät, dero durchlauchtigsten Gemahls-Königlichen Hoheit, den durchlauchtigsten Kron-Printzen und Printzessinnen, mit aller königlichen Wohllfahrt, allernegst aber mit beständigem Sieg, über dero feinde unaussetzlich krönen, das wir, dero treue Unterthanen, ein stilles und geruhiges Leben, in aller Gottseeligkeit und Ehrbahrkeit, unter ihren Königlichen Scepter führen mögen.

Dixi.

[A külzeten:]

Belii Anrede an Ihro Königliche Maiestät.

VIII Bél Mátyás vármegyeleírásaival kapcsolatos ügyiratok a Magyar Országos Levéltár Helytartótanácsi Levéltárában

1. [A borítón:]
   Miscellanea Annorum 1733. 1735. 1736. 1738. 1742. circa Belii Historici Opera post Publicum Trutinium et Censuram exprimenda.

2. 1733. február 27. (Bécs)
   Ut Matthiae Bel Designatio Posonii imprimi admittatur, ordinandum committitur.
   Eredeti. Praesentatum die 6. Martii 1733. et relatum.

3. 1736. május 30.
   Suae Maiestati Sacratissimae demisse suadetur, quatenus Matthiae Bel, historiae Hungariae scriptori serio, ac districtim injungeretur, ut in scribenda eadem historia circa religionem factas quasvis Expositiones illico expungere, et exmittere, neque in decursu ejusdem

Operis ullam amplius de Religione mentionem facere audeat, vel praesumat; Censoribus autem ejusdem Beliani Operis committentur, ut huic rei serio invigilent, et circa exmissionem similium Expositionum Religionem tangentium sedulam curam gerere velint.
Fogalmazvány.

4–5. Pertinet ad Decretum Aulicum die 27. Februarii 1733.
A decretumot ld. a 2. sz. alatt. Bél kérvénye és a Designatio szövege másolatban. Szövegük azonos a 476. sz. alatt közölttel.

6. 1742. március 18.
Simighiensis Comitatus Belianum Historicum Hungariae Opus per Comitatum huncce revisum, cum observationibus suis remittit.
Eredeti. Praesentatum 15. Junii 1742. et 16. relatum.
NB. Opus historicum est Domino Bél transmissum 11 Xbris 1742.

7. 1738. február 9.
Szaladiensis Comitatus Testimoniales Postae Magistri Szalaegerszeghiensis super Operis Historici Beliani receptione, et ad vicinam Postam Körmendiensem Transmissione datas, submittit.
Eredeti. Praesentatum die 4. Martii 1738. et relatum.

8. 1738. március 4.
Suae Maiestati erga Litteras Comitatus Szaladiensis respectu admanuati Operis Beliani Testimoniales transmittentis adhuc tamen isthuc non pervenientis repraesentatur, et suis in locis ordinandum svadetur, quatenus de praemisso quidem casu suo modo indagaretur, et cujus culpa id accidisse adinveniretur, exemplariter puniretur, ac ad antevertendos ejusdem defectus omnis praecautio fieret.
Fogalmazvány.

9. Pertinet ad Litteras Comitatus Szaladiensis, die 9. Februarii 1738.
Zala vm. levele a 7. sz. alatt. Csillagh István postamester levelének kelte: 1738. február 8.

10. 1738. december 10.
Szaladiensis Comitatus Belianum Opus historicum, cum observationibus remittit.
Eredeti. Praesentatum 31. Xbris 1737. et relatum.

11. 1738. május 21.
Ad Repraesentationem 4. Martii circa deperditam Matthiae Béll Historicam Comitatus Szaladiensis Descriptionem emanatam: Clementer rescribitur, et supremi Postarum Magistri Comitis a Paar eatenus data Informatio communicatur.
Eredeti. Praesentatum 1. Junii 1738.

12. Pertinet ad Decretum Aulicum 21. Maii 1738. Litterae Comitis a Paar.

13. 1736. november 16.
Hevessiensis Comitatus intuitu Communicatae cum eodem Descriptionis Comitatus huius per Dominum Matthiam Bell factae, rescribit, et in quantum eadem Catholicae Religionis, totiusque Universitatis, ac Magnatum, et Nobilium Juribus quoquo modo praeiudicaret, protestatoriam interponit Declarationem.
Eredeti. Die 12. Martii 1737. relatum.

14. 1736. április 26.
Hevessiensis Comitatus ad Intimatum circa Descriptionem Comitatus huius per Historicum Matthiam Beel factam, et cum Comitatu hocce communicatam, emanatum Responsoriae.
Eredeti. Praesentatum 6. Junii 1736., 8va relatum.

15. 1738. március 31.
Soproniensis Comitatus Opus Historicum Belianum, cum observationibus remittit.
Eredeti. Praesentatum 6. Junii 1736. et relatum.

16. 1738. március 26.
Arvernsis Comitatus ad Intimatum, circa Beliani Historici Operis Revisionem emanatum: Responsorio-Informatoriae.
Eredeti. Praesentatum 29. Aprilis 1738. et relatum.

17. 1738. február 25.
Borsodiensis Comitatus Historicum Opus Belianum se proxime revidere velle rescribit.
Eredeti. Praesentatum 7, Martii 1738. et relatum.

18. 1736. október 1.
Unghvariensis Comitatus Revisionem Operis Beliani proxime submissurum rescribit.
Eredeti. Praesentatum die 19. Octobris 1736.

19. 1736. december 21.
Unghensis Comitatus in puncto Historici Operis Beliani, Responsorio-Informatoriae.
Eredeti. Praesentatum 18. Januarii 1737. eadem relatum.

20. 1737. június 3.
Unghensis Comitatus revisum, et modificatum Opus Belianum remittit.
Eredeti. Praesentatum die 16. Julii 1737. et relatum.

21. 1737. március 14.
Zempliniensis Comitatus ad Intimatum 12. Februarii respectu Beliani Operis emanatum Responsoriae.
Eredeti. Praesentatum die 26. Martii 1737. Die 27. Martii relatum.

22. 1737. március 27.
Comitatui Zempliniensi: Quatenus Reflexiones circa Opus Bellianum sive in Generico sive in Specifico occurrentes deponat, et illud cum ejusdem Reflexionibus Consilio huic remittat.
Fogalmazvány.

23. 1737. március 13.
Szathmariensis Comitatus ad Intimatum 19. Februarii circa Opus Belianum emanatum: Responsoriae.
Eredeti. Praesentatum 2. Aprilis 1737., eadem relatum.

24. 1737. március 7.
Strigoniensis Comitatus ad Intimatum in puncto Revisionis, et denuo fiendae remissionis Operis Beliani emanatum rescribit, quod illud ex prima Congregatione submittet.
Eredeti. Praesentatum 12. Martii 1737., eadem relatum.

25. 1737. február 25.
Albensis Comitatus emendatam Matthiae Bel Historiam remittit.
Eredeti. Praesentatum die 5. Aprilis 1737., eadem relatum.

26. 1737. február 5.
Saárossiensis Comitatus Opus Belianum remittit.
Eredeti. Praesentatum 30. Aprilis 1737. et relatum.

27. 1736. szeptember 18.
Honthensis Comitatus ad Intimatum 17. Augusti in eo: ut Opus Belianum revideat, et Observationes suas eatenus habitas submittat, emanatum: Responsorio-Informatoriae.
Eredeti. Praesentatum die 12. Octobris 1726.

28. 1736. június 7.
Hontensis Comitatus Descriptionem Historiam Processus Kis-Hontensis per Matthiam Bel concinnatam Comitatui huic pro revisione transmissam, cum modificatione remittit.
Eredeti. Praesentatum die 13. Julii 1736.

29. 1736. szeptember 7.
Vice-Comes Bacsiensis Comitatus modificatum, et correctum Opus Belianum remittit.
Eredeti. Praesentatum 15. Septembris 1736.

30. 1736. szeptember 4.
Csongradiensis Comitatus Descriptionem Historicam Comitatus huius per Matthiam Bell factam, cum modificatione remittit.
Eredeti. Praesentatum die 2. Octobris 1736. et relatum.

31. 1736. május 25.
Veszprimiensis Comitatus Historiam Comitatus huius per Matthiam Bel concinnatam Comitatui huic pro revisione transmissam, cum modificatione remittit.
Eredeti. Praesentatum 30. Maii 1736. et relatum.

32. Tabella Itineraria Comitatus Veszprimiensis.
Pertinet ad litteram Comitatus Veszprimiensis de dato 25. Maii 1736.

33. 1738. április 21.
Tolnensis Comitatus revisum, et modificatum Belianum Opus Historicum remittit.
Eredeti. Praesentatum 3. Maii 1738. et relatum.

34. 1736. április 9.
Tolnensis Comitatus rescribit, quod Comitatus huius Descriptionem per Matthiam Beell Historicum factam, Comitatus hic non percepit.
Eredeti. Praesentatum 11. Maii 1736., sub 19. relatum.

35. 1736. március 22.
Mossoniensis Comitatus ad Intimatum 31. Januarii respectu Beliani Operis emanatum, Responsorio-Informatoriae.
Eredeti. Praesentatum die 14. 1736. et relatum.

36. 1737. április 9.
Comaromiensis Comitatus ad Intimatum 19. Februarii circa Opus Belianum, emanatum: Responsoriae.
Eredeti. Praesentatum die 26. Aprilis 1737. et relatum.

37. 1736. február 28.
Baranyiensis Comitatus ad Intimatum 31. Januarii circa Operis Historici per Dominum Matthiam Bel confecti ruminationem, et revisionem emanatum, Responsorio-Informatoriae.
Eredeti. Praesentatum 20. Martii 1736., et relatum 21[a]

38. 1736. szeptember 7.
Baranyiensis Comitatus ad Intimatum 17. Augusti rescribit, quamprimum Cleri Quinque-Ecclesiensis Bonorum Divisio peracta fuerit, Opus Belianum cum modificatione submittet.
Eredeti. Praesentatum 22. Septembris 1736. et relatum.

39. 1733. január 17.
Nittriensis Comitatus Considerationes suas circa continuationem Operis Beliani repraesentat, et a benignis dispositionibus praestolabitur.
Eredeti. Praesentatum die 27. Januarii 1733., 27[a] relatum.

40. 1735. május 21.
Comitatibus Nittriensi et Barsiensi Intuitu Operis Belliani iisdem Comitatibus pro revisione transmissi, ut idem quantocius revideant et transmittant intimatur.
Fogalmazvány.

41. 1735. május 20.
Bél Mátyás a helytartótanácsnak.
Szövegét ld. az 521. sz. alatt.

42. 1735. július 15.
Comitatui Nittriensi remittitur Opus Belianum pro ulteriori revisione cum praefixione Termini usque 1. 7bris.
Fogalmazvány.

43. 1735. július 11.
Nittriensis Comitatus Beliani Operis Librum, Descriptionem Comitatus hujus in se complectentem, tanquam defectuosum remittit.
Eredeti. Praesentatum 1735. die 15. Julii.

44. 1735. szeptember 20.
Comitatus Nitriensis submittit Annotationes Deputatorum suorum in Materia operis Beliani peractas.
Eredeti. Praesentatum 1. Octobris 1735.

45. 1736. január 31.
Introspecificatis 7 Comitatibus contenta per Matthiam Bell illorum descriptio pro revisione ... communicatur. - - Alii autem 6 Comitatus ad remissionem ejusdem Authoris communicatorum operum communicantur.
7 Comitatus: Mossoniensis, Soproniensis, Tornensis, Abaujvariensis, Ungensis, Szaladiensis, Csongradiensis.
6 Comitatus: Comaromiensis, Veszprimiensis, Pestiensis, Baranyiensis, Hontensis, Hevessiensis.
Fogalmazvány.

46. 1735. augusztus 19.
Comitatibus intus specificatis Historia Matthiae Bel eo fine communicatur, ut emendanda emendare, certa incertis substituere, addenda addere, omnique cura providere velint, ne quid erronei, aut cum Praejudicio cujusquam conjuncti subrepat.
Comitatus: Hontensis, Comaromiensis, Veszprimiensis, Pesthiensis, Baranyensis, Hevesiensis.
Fogalmazvány.

47. 1736. augusztus 17.
Introscriptis Comitatibus Opus Belianum pro revisione communicatur. - - Alii vero ut sibi antehac communicatum opus revideant, et Consilio quantocius remittant monentur.
Comitatus: Arvensis, Sarosiensis, Borsodiensis, Zempliniensis, Szatmariensis, Ugocsiensis, Strigoniensis, Alba Regalensis, Simigiensis.
Alii Comitatus: Ungvariensis, Szabolcsensis, Abaujvariensis, Tornensis, Hevesiensis cum Szolnok exteriori, Csongradiensis, Bacs et Bodrogiensis, Soproniensis, Szaladiensis, Baranyensis, Hontensis.
Fogalmazvány.

48. 1737. február 19.
Comitatibus in Annexa Specificatione contentis, Quatenus opus Bellianum praevie censuratum cum suis Reflexionibus eatenus occurrentibus, remittere velint: intimatur.
Comitatus: Tornensis, Abaujvariensis, Zemplinensis, Saarossiensis*, Unghvariensis*, Ugocsensis, Borsodiensis, Szatthmariensis, Szabolcsensis, Hevessiensis, Soproniensis, Szaladiensis, Simighiensis, Albensis*, Baranyensis, Strigoniensis, Comaromiensis.
NB. Ex Nagy Honth desiderantur notitiae.
Fogalmazvány. A csillaggal jelzett vármegyék utáni megjegyzés: submisit.

49. 1738. január 24.
Introscripti Comitatus, ut Opus Belianum antehac sibi communicatum, modalitate sibi perprius intimata revisum et censuratum quantocius remittant, iterato monentur, - - Comitatui autem Honthensi, ut ex Nagy Honthensi Comitatu necessarias, ut vocant, notitias suppeditet, intimatur.
Comitatus: Tornensis (R), Borsodiensis, Abaujvariensis (R), Zempliniensis (B), Szabolcsensis, Soproniensis (R), Szaladiensis (non scribetur cum recenter scriptum sit), Simighiensis (R), Baranyensis (R), Tolnensis (B), Arvensis (B) (his duobus ultimis Comitatibus his iterato omittitur).
Comitatibus Strigoniensi et Honthensi litterae dissimiles.
Fogalmazvány.

50–51. 1738. szeptember 2.
Bél Mátyás a helytartótanácsnak.
Szövegét ld. a 730a sz. alatt.

52–53. 1738. január 20. körül.
Bél Mátyás a helytartótanácsnak.
Szövegét ld. a 699. sz. alatt.

54–55. 1736. augusztus 13.
Bél Mátyás a helytartótanácsnak.
Szövegét ld. a 628. sz. alatt.

56. 1736. január 27.
Bél Mátyás a helytartótanácsnak.
Szövegét ld. az 574. sz. alatt.

57. 1735. augusztus 13.
Bél Mátyás a helytartótanácsnak.
Szövegét ld. az 529. sz. alatt.

IX Bél Mátyás vármegyeleírásaival kapcsolatos ügyiratok: Lotharingiai Ferenc bécsi helytartói irodájának jegyzőkönyvi feljegyzései

1. Proponenda pro 27ma Februarii 1733.

.....

5to Comitatus Nittriensis sub 17. Januarii repraesentat, quod opus historicum Matthiae Béel in parte, quae Comitatum Nittriensem respicit, in revisionem sumpserit, et substituto Vice-Comiti, ac Vice Notario hunc laborem concrediderit; Ex quo autem diversae difficultates circa locorum situs, et alia occurrerent, quae pleniore dilucidatione, et emendatione egerent, quae per dictos Commissarios ob alios suos labores suppleri non possent; hinc judicat, optimum fore, ut certis deputatis ex comitatus circulis erga moderata diurna hic labor committatur, qui desuper referre deberent, super quo determinationem Consilii sibi expetit.

Vota pro 27ma Februarii 1733.

.....

5to Haec revisio per plures menses haeret apud Comitatum, qui pro gloria gentis opus illud promovere debuisset, nec admittendum erit, ut propterea diurna cum aggravio miserae plebis concedantur; hinc reponendum judico, quod Comitatus hanc revisionem sine diurnis assumere, et notas suas proxime transmittere debeat.

2. Proponenda pro 6ta Martii 1733.

.....

3^{tio} Sua Maiestas sub 27. Februarii communicat instantiam Mathiae Bel querulantis, quod Magistratus Posoniensis ipsi impressionem designationis operis sui historici denegasset; mandando, quatenus Consilium suo loco ordinet, ut annexa hic Matthiae Bel designatio Posonii imprimi admittatur.

Vota pro 6ta Martii 1733.

.....

3^{tio} Haec resolutio Magistratui Posoniensi per decretum intimanda.

3. Proponenda pro 19na Maii 1733.

.....

17mo Magistratus Posoniensis ad Intimatum Consilii sub 2. Maii in eo expeditum, ut in titulo operis Beliani punctum quartum ex integro deleatur, respondet: quod idem Matthias Bel coram Magistratu declarasset, praedictum paragraphum 4tum operi suo nunquam inserendum esse, quam declarationem praefati Matthiae Bel informationis loco in paribus submittit.

Vota pro 19na Maii 1733.

17mo Hoc accipiendum est ad notam, esto, quod nichil interesset, si hic paragraphus maneret, cum tantum contineat verba typographi merces, quas vendere vult, laudantis, quique operi ultra fidem historicam auctoritatem publico nocivam addere nequit.

4. Proponenda pro 10ma Septembris 1734.
1mo Sua Maiestas sub 13^{tia} Augusti transmittit instantiam Matthiae Bél, in qua idem ex ratione, quod in scribenda historia Hungarica continuo occupatus sit, sibi admitti supplicat, ut adiunctum adsciscere, et ejus opera in procurandis muneris sui certis quibusdam occupationibus uti valeat; Mandando, a Consilio hoc petitum supplicantis cum Magistratu Civitatis Posoniensis communicari, hocque audito, opinionem ad Aulam dari.

Vota pro 10ma Septembris 1734.
1mo Fiat decretum ad Magistratum, ut in rescripto.

5. Proponenda pro 15ta Julii 1735.
.....
16to Comitatus Nittriensis sub 11^{a} Julii remittit opus Belianum pro revisione ad ipsum missum, addendo, quod illi tot insint errores, ut facilius novum opus ab uno conscribi, quam istud corrigi, et ommissa suppleri possint.

Vota pro 15ta Julii 1735.
.....
16to Opus adhuc in anno 1730. comitatui pro revisione est transmissus, et per 4 annos sub revisione haesit, et nunc primo tanquam erroribus plenum remittitur. Ex quo autem haec informatio tantummodo esset generalis, et totum Belianum opus cujus Tomus 1^{mus} jam typis est mandatus, imperfectum redderetur; hinc scribendum est ad Comitatum, ut censuram suam a revisoribus sibi exhiberi curet, illamque mox Consilio submittet.

6. Proponenda pro 19na Augusti 1735.
.....
15to Matthias Bel sub 13. Augusti exhibet de opere suo historico 6. Comitatuum, utpote Kis-Honthensis (Nagy-Honthensis enim adhuc deesset) Comaromiensis, Veszprimiensis, Pilis, et Solth, Baranyensis, atque Hevessiensis et exterioris Szolnok descriptiones; Rogando eas ad dictos Comitatus pro Censura et correctione inviari.

Vota pro 19na Augusti 1735.
.....
15to mittantur hae descriptiones ad intus nominatos Comitatus pro Censura.

7. Proponenda pro 1ma Octobris 1735.
.....
3^{tio} Comitatus Nittriensis sub 20. Septembris remittit descriptionem Belianam Comitatus ejusdem nominis, accluditque annotationes, quas Deputati comitatenses occasione ejusdem revisionis comitatui exhibuerunt.

Vota pro 1ma Octobris 1735.
.....
3^{tio} Hoc opus cum annotationibus restituatur authori.

8. Proponenda pro 31ma Januarii 1736.

.....

10mo Dominus Matthias Bel sub 27. Januarii descriptiones Comitatuum Mossoniensis, Soproniensis, Tornensis, Abaujvarensis, Unghensis, Szaladiensis et Csongradiensis exhibet, easque Magistratibus horum comitatuum pro revisione communicari rogat; addendo, Consilium velit suo loco efficere, ut reliquas Comitatuum Comaromiensis, Veszprimiensis, Tolnensis, Baranyensis, Honthensis et Hevessensis conscriptiones, consilio jam in Septembri 1735. exhibitas quantocyus recipere, sicque perfecte elaborare possit.

Vota pro 31ma Januarii 1736.

.....

10mo hae descriptiones historicae mittantur ad intus memoratos Comitatus, et simul moneantur alii Comitatus, ad quos in antea descriptiones fuerunt missae, ut earum revisionem accelerent.

9. Proponenda pro 20. Martii 1736.

9no Idem Comitatus [sc. Baranya] sub eodem in puncto remittendi iterum ad Consilium operis historici Beliani, respondet, quod author dicti operis hoc affectet, ut nimirum Dominia juxta seriem Pagorum specificentur. Ex quo vero Dominium Episcopale Quinque Ecclesiis a Dominio Capitulari nondum divisum foret, et sic vera Pagorum cujuslibet Dominii specificatio pro tunc resciri nequiret. Quocirca comitatus interimaliter notificat, quod praedictum opus, ubi divisio inter clerum Quinque Ecclesiensem peracta fuerit, ad hocce consilium sine mora velit remittere.

Vota pro 20. Martii 1736.

.....

9no poterit responderi, sufficere, si pagi juxta localitates et Processus (in quibus siti sunt) specificentur adeoque indigitatam moram non esse necessariam, et vie[!] praelum feriari debeat, monendus est Comitatus, ut Revisionem admaturet.

10. Proponenda pro 11ma Maii 1736.

.....

6to Comitatus Tolnensis sub 9na Aprilis informat: se descriptionem hujus comitatus per historicum Bel congestam nondum accepisse, sicque nec manum elucubrationi suarum considerationum admovere potuisse; quam tamen Comitatus, si acceperit, illico promovebit, et intimato Consilii eatenus exarato satisfaciet.

Vota pro 11ma Maii 1736.

.....

6to ex quo teste Protocollo in Septembri anni prioris inter coeteros Comitatus etiam historia Tolnensis Consilio exhibita fuerit; hinc indagandum erit in Expeditoratu an ponectum exemplar transmissum sit, idque an per Postam, an alia via, cujus admonendus esset author, qui in casum interventae perditionis aliud exemplar porrigere deberet.

11. Proponenda pro 6ta Junii 1736.

.....

15to Comitatus Hevess, et exterior Szolnok sub 26. Aprilis exponunt, quod communicatum ipsis opus historicum Matthiae Bel sub generali congregatione quidem fuerit relatum, sed partim ob alia negotia seponi, partim vero ob imperfectum revisionis laborem pro continuanda revisione relinqui debuerit; ubi tamen denuo relatum, ac in futura celebranda congregatione approbatum fuerit, consilio mox remittetur.

Vota pro 6ta Junii 1736.

.....

15to hoc interim accipiatur ad notam, donec advenerit revisum opus.

12. Proponenda pro 17ma Augusti 1736.

15mo Historiographus Matthias Bel Novem iterum Comitatuum, utpote Arvensis, Saaross, Borsod, Zemplin, Szatthmar, Ugocz, Strigoniensis, Albaregalensis, et Sümeghiensis descriptiones historicas Consilio exhibet, rogando, quatenus singula volumina ad singulos comitatus pro admaturanda revisione, emendatione, et completatione mittantur, et approntatio serio urgeatur; Coeterum, cum ex nuper jam exhibitis 12. Comitatuum historiis tantum Mossoniensis, et Districtus Kis-Honthensis suas partes remiserint; Hinc rogat, coeteros moneri; Porro scribit, se Consilio Regio duos, qui prodiere, operis sui historici tomos dedicare ausum esse, supplicando, ne illud dedicationem rejiciat, sed benigne acceptet.
Vota pro 17ma Augusti 1736.

.....

15mo Iterato traditae novem conscriptiones mitti poterunt Comitatibus, pro revisione; Comitatus vero, qui priores ipsis transmissos nondum remiserunt, pro remissione moneantur, demum duo dedicati Consilio tomi in Regestratura asserventur.

13. Proponenda pro 15ta Septembris 1736.

7mo Comitatus Bachiensis sub 7. Septembris remittit opus historicum Belianum, cui nonnullae reflexiones insertae sunt.

Vota pro 15ta Septembris 1736.

7mo detur hoc opus authori, ut secundum appositas reflexiones illud corrigat, ab eodem expost cancellariae praesentandum.

14. Proponenda pro 22da Septembris 1736.

10o Idem Comitatus [sc. Baranya] sub eodem in negotio revidendae, et corrigendae historiae Belianae informat se partem ipsi communicatam, et huncce comitatum tangentem nondum submittere potuisse, ex quo D. Author petat, ut unius cujuscunque districti Dominii Possessiones apponantur, quod actu resciri nequiret, ex quo divisio Bonorum Quinque-Ecclesiensis cleri nondum peracta sit, quae tamen actu elaboraretur, appromittendo, quam primum haec ad finem fuerit promota, quod historiam suprafatam revidere, corrigere, et ad consilium reinviare velit.

Vota pro 22da Septembris 1736.

10° haec informatio sumatur ad notam, et interim suo loco regestretur.

15. Proponenda pro 2da Octobris 1736.

.....

14to Comitatus Csongrad sub 4ta Septembris exhibet historiam Belianam, comitatum hunc concernentem, et per ipsum revisam, ac correctam.

Vota pro 2da Octobris 1736.

.....

14to detur hoc opus authori, ut iuxta notas illud corrigat.

16. Proponenda pro 12ma Octobris 1736.

.....

6to Comitatus Honthensis sub 18va Septembris ad intimatum Consilii die 17ma Augusti circa operis historici Beliani revisionem, et remissionem remanatum, respondet; secum tantum historiam Processus minoris Honthensis communicatam, et eandem a Comitatu revisam cum reflexionibus jam tunc esse remissam, ubi rationes comitatenses Anni 1734/35 Consilio traditae fuerunt, Coeterum intuitu trium Processuum majoris Honth hucusque Comitatui nulla historia esset communicata, sicque comitatus suas reflexiones desuper facere nequisisset.

Vota pro 12ma Octobris 1736.

.....

6to admoneatur auctor hujus informationis.

17. Proponenda pro 19ma Octobris 1736.

.....

8vo Idem Comitatus [sc. Ungh] sub eodem dato [sc. 1. Oct.] circa remissionem operis historici Beliani respondet, se illud tanquam momentosum tam hujus respondentis, quam et Zemplinensis, et Bereghiensis Comitatuum Supremis Comitibus communicasse, Qui cum propediem in hunc comitatum venturi sint, opus hoc assumatur, et revisum consilio sine mora submittetur.

Vota pro 19ma Octobris 1736.

.....

8vo hoc tantisper accipiendum est ad notam.

18. Proponenda pro 12^{a} Martii 1737.

.....

7° Comitatus Strigoniensis sub 7. Martii ad monitorium Consilii, ut opus Belianum remittat, respondet illud sub actuali tentina esse, et ex proxime celebranda congregatione transmissum iri.

Vota pro 12^{a} Martii 1737.

.....

7° hoc servit pro notitia.

19. Proponenda pro 26[a] Martii 1737.

.....

14° Comitatus Zemplin sub 14[a] Martii in puncto revidendae, et ad Consilium iterum remittendae historiae Belianae informat, quod cum auctor in privatorum jura se immitteret, quorum omnium Comitatus exactam notitiam non haberet, et in ipsius authoritate non foret, quempiam ad productionem ejusmodi jurium stringere, sicque substratae materiae notitiam sibi comparare. Hinc praevideret Comitatus, opus illud ad rectam censuram citra complures errores assumi non posse.

Vota pro 26[a] Martii 1737.

.....

14° Comitatui huic responderi poterit, ut considerationes suas chartae apponat, et una cum opere remittat.

20. Proponenda pro 2[da] Aprilis 1737.

.....

3° Comitatus Szatthmar sub 13[a] Martii ad monitorium Consilii de remittendo opere historico Beliano sonans, respondet, quod illud sub actuali censura sit, et comitatus omnes conatus impendet, ut quantocyus remitti possit.

Vota pro 2[da] Aprilis 1737.

.....

3° hoc servit pro statu notitiae.

21. Proponenda pro 5[ta] Aprilis 1737.

.....

6° Comitatus Albensis sub 25[a] Februarii remittit opus historicum Belianum cum nonnullis adjectis notis.

Vota pro 5[ta] Aprilis 1737.

.....

6° Restituatur authori, ut opus hoc juxta notas corrigat, et pro intimata revisione ad Cancellariam porrigat.

22. Proponenda pro 16[a] Julii 1737.

.....

4° Comitatus de Ungh sub 3. Junii remittit opus historicum Belianum una cum Censura.

Vota pro 16[a] Julii 1737.

.....

4° ad Exactoratum.

23. Proponenda pro 31[a] Decembris 1737.

.....

29° Comitatus Szaladiensis sub 10. Decembris dicit quidem in Literis suis, quod opus historicum Belianum remittat, sed nec unum, nec alterum adjacet.

.....

Vota: vacat!

24. Proponenda pro 1[a] Martii 1738.

11° Idem Comitatus [sc. Zala] sub eodem [9. Febr.] submittit testimoniales Postae magistri Szala-Egerszeghiensis, in quibus recognoscit, opus historicum Belii die 20[a] Decembris 1737. sibi consignatum, et ad vicinam Körmendiensem Postam promotum esse; unde Comitatus mirari sat non potest, quod illud ad consilium non pervenerit.

Vota pro 4[a] Martii 1738.

11° Fiat repraesentatio ad Aulam, ut medio Generalis Postarum Magistri inquiratur in opus deperditum, et in Postis deinceps accuratior ordo inducatur.

25. Proponenda pro 7. Martii 1738.

9° Comitatus Borsod sub 25. Februarii ad monitorium Consilii, ut opus historicum Belii remittat, respondet, semet hactenus publicis nimium occupatum fuisse, occupareque in praesens, adlaboraturum tamen esse, ut revideri, et revisum Consilio exhiberi possit.

Vota pro 7. Martii 1738.

.....

9° Post tam longas moras posset Comitatui poni terminus, intra quem revisionem absolvendam haberet.

26. Proponenda pro 29[a] Aprilis 1738.

.....

7° Idem Comitatus [de Beregh] sub 26[a] Martii informat, quod propter copiosiora publica negotia opus historicum Matthiae Bel necdum in revisionem publicam sumi potuerit, et si labor iste reliquis commembris, quibus diurna solvi deberent, concrederetur, id sine aggravio Incolarum fieri nequiret. Optimum proinde crederet fore, si author usque ad commodum revisionis tempus exspectaret, vel melius, si, prout in aliis comitatibus fecisse, inaudiretur, cum aliquibus commembris Comitatus istius de revisione privatim convenire.

Vota pro 29[a] Aprilis 1738.

7° cum opus illud jam per longum tempus apud Comitatum haereat, hinc jubeatur, ut sine ulteriore mora revisionem faciat, et saltem intra 3 Menses revisum Consilio remittat.

27. Proponenda pro 2[da] Maii 1738.

.....

5° Comitatus Tolnensis sub 21[ma] Aprilis remittit opus historicum Matthiae Beel cum annexa censura.

Vota pro 2[da] Maii 1738.

.....

5° Promoveatur ultro ad Cancellariam.

28. Proponenda pro 3^{tia} Junii 1738.

2° Sua Maiestas sub 21^{a} Maii transmittit responsum Generalis Postarum Magistri Comitis a Paar circa deperditam descriptionem historicam Comitatus Szaladiensis per Matthiam Beel compositam datum, in quo asserit, quod opus hoc nec in schedis Postariis, nec sub Literis correspondentialibus adinventum fuerit; et etiam inter ordinarium Literarum fasciculum fuisset, saltem cum aliis literis Comitatus Szaladiensis ad Consilium pervenire debuisset; cum itaque non sciatur, an deperditum sit, an vero apud aliquem lateat? hinc credit authorem ad exhibendum duplicatum obligari.

Vota pro 3^{a} Julii 1738.

2° respondeatur non solum opus hoc, sed etiam relationem Domini Comitis Nadasd super inquisitione actorum in Conventu Jaszoviensi peracta submissam deperditam esse, adeoque severiorem indagationem Officiorum Postalium mereri.

29. Proponenda pro 6^{a} Junii 1738.

9° Idem comitatus [sc. Sopronensis] sub 31^{a} Maii remittit opus historicum Matthiae Bel cum adjectis annotationibus.

Vota pro 6^{a} Junii 1738.

9° restituatur authori.

30. Proponenda pro 5^{a} Septembris 1738.

14° Matthias Bel sub 2. Septembris exhibet Specificationem Comitatuum, cum quibus opera sua historica ante longum jam tempus sunt communicata, absque eo, ut remissa fuissent, et hinc rogat Comitatus hos ad celerem revisionem, et remissionem moneri.
Vota pro 5ta Septembris 1738.

14° jam ante paucum tempus iverunt monitoria ad Comitatus, et hinc haec instantia suo loco est registranda.

31. Proponenda pro 24ta Januarii 1739.

26° Comitatus Strigoniensis sub 10. Januarii submittit opus historicum Matthiae Bel, cum censura.

Vota pro 24ta Januarii 1739.
.....
26° restituatur authori.

X Feljegyzés[1] Bél Mátyás Adparatus- és Notitia-kiadásának folytatásáról 1769

[1.] Observationes breves Continuationem ad adparatus Mathiae Belii ad Historiam Hungariae etc. concernentes

1° Monumenta octodecim ad Mathiae Belii adparatum ad Historiam Hungariae pertinentia, qvae Excellentissimus, ac Reverendissimus Dominus, dominus Archi-Episcopus Colocensis possidet, eleganter sunt descripta, et ad Typum ita jam parata, ut statim eadem imprimi et cum literato Orbe communicari qveant. Aliqva, inter ea, oculis manibusqve eruditorum, pridem subducta, et ita rara reddita sunt, ut in Bibliothecis alias instructissimis vix deprehendantur, alia qvidem perrara non sunt, ad adaparatu tamen hocce iure qvodam suo, locum deposcere videntur.

2do Cui Excellentissimus Dominus Archi-Episcopus, editionis monumentorum horum curam benigne demandare dignaretur, illi, salvo altiori judicio, svasor essem, ut

1° ad ordinem Chronologicum eadem revocaret hoc est omnes, qvi res prius gestas recensent, illis, qvi res ad recentiorem aetatem spectantes commemorant, praemitteret.

2do Qvodvis tamen Monumentum praevie lustrandum esset diligentius, et, si qvid forte, in uno, vel altero, occurreret, qvod, in jura Regis, vel Statum publicum, qvodammodo injurium videretur, illud notula aliqva brevi castigandum, emendandumqve esset.

3^tio^ Exqvirendi essent in Augusta Palatina, et aliis celebrioribus Bibliothecis, tractatuli hi, cum illis, transumpta haec monumenta, et si qvae errata, scribarum, vel cujuscunqve oscitantia in eadem irrepserunt, corrigenda, et tum demum Typographo tradenda essent.

4. Alias vix judicarem necessum esse, ut alia, qvam Belianae animadversiones, ad monumenta haec adjicerentur, nisi forte voces, vel expressiones obscruriores, explanationem aliqvam deposcentes, in illis occurerent.

5. Decas una integra Rf. 2 vel Rf 2 xr 30 venum exponi posset, separatim vero nullum monumentum vendendum facile svaderem.

Adeoqve Prisci Rethoris Attila et paulli Gregorianczii breviarium rerum Hungaricarum XX. cum octo monumentis, qvae proxime Typis evulgabuntur, Simul divendenda esse existimarem.

Occurrunt in fasciculis scriptorum Excellentissimi Domini Archi-Episcopi, Complura Minutiora scripta, ex qvibus monumenta haec insigniter locupletari, et facile qvarta Decas integra ex illis confici posset.[2]

[2.] Observationes nonnullae Continuationem Notitiae Hungariae Novae Geographico Historicae Matthiae Belii concernentes

Si Excellentissimus ac Reverendissimus Dominus Archi-Episcopus Notitiae Belianae editionem completam, pro innata sua incomparabiliqve, in studia, et literas, benevolentia procuraret, opusqve, qvale vix ad huc ulla regio habet, sub auspiciis Divi Gloriosissimiqve Caroli Sexti Imperatoris inchoatum, ad finem feliciter perduceret, expleret omnium Patriae praeclarorum Civium, et Eruditorum, vota, et inter Moecenates, qvi in Sacra Colocensi Cathedra, summa cum gloria sebedant, imo qvos tellus Hungarica nutrivit, Principem mereretur locum. Confunderet Excellentissimus Dominus Archi-Episcopus extraneos Scriptores, qvi, Praelatos, et Proceres nostros illiberalitatis in studia meliora satis audacter accusant. Confunderet, post fata Celebrem illum inter Reliqvos, Joannem Petrum de Ludevig, qvi in discours über Herrn Burchard Gotthielf Struvens Einleuttung zur Deutschen Reichs-Historie, in seinem Vorbericht §. 13. p. 73. seqventia commemorat;[3] Mathias Belius Prediger zu Prespurg, hat uns aufs eine Hungariae antiqvae et novae prodromum vor Augen gelegt, aus dieser Eintheilung wir nunmehro XV. Folianten vermuthen, wenn das gesamte Werk seine vollständige Endschaafft erreichen solle. Denn, er gehet in Origines, Colonias, chronologiasqve Historica, politica, theo-

logica, geographica, medica, Mathematica, Naturalia, et monstrosa ein, da von er vielles von andern erborgen, und glauben muss, was ihme vorgesagt worden. Dem sey aber, wie ihm wolle, so ist dieses gelehrten, geschickten, und emsigen Mannes seyn unermüdeter fleiss zu loben, und das aus viellen Köpfen genomenen Werck, vor ein Maister-Stück zu halten dergleiche andere Königreiche und Länder nicht wohl aufzuweisen. Wer auch die Beschreibung eines Staats nicht also anfänget; dass er von viellen gehülfen nicht jeden, in seinem Metier und Wissenschaft, suchet; der wird nimmer etwas vollständiges zum Standte bringen. Ist es aber nicht Schaade, dass diesem fleisigen arbeither noch zur Zeit niemand, in seinem Hungarischen Weinberge seine Arbeith bezahlen, und die Unkosten zum Verlag thun will? Was sind doch einen grosen Herrn, heunt zu Tage, einige tausend Rh. fl. er, die von dem Hungarischen Magnaten, auch Wohl mancher auch in einem Abend aufs spiel setzet: dahin gegen durch die Belische Arbeit, Verfasser, Wohlthäter und Schutz Herr einen allgemeinen Danck verdienen und ihre Namen und Thaten verriuigen könnten. etc. Haec Ludevig.

Ut vero completa accurataqve editio Notitiae Belianae procurari posset, seqventia salvo eruditorum judicio existimarem esse observanda.

1mo Qvo Comitatus Regni Hungariae necdum sunt Typis evulgati, illi inter aliqvos eruditos, et rerum Patriae bene gnaros viros distribui possent, idqve imprimis ea de causa, ut opus hoc Belianum sub limam vocatum, supplementis, accessionibusqve multis locupletatum, praestantia, et utilitate, Tomis illis qvatuor ab ipso Auctore evulgatis, parum vel nihil cederet. In ordine Patrum Piaristarum deprehenduntur complures viri eruditi, qvos interea Pater Cetto, et alter Pater Vaciensis Collegii, qvi in adornanda Historia Literaria Regni Hungariae desudat,[4] palmam aliis non facile cedunt. Hi industria sua singulari, Belianum laborem multum perficere deductioremqve reddere possent. Abundant qvoqve Patres Jesovitae eruditis, qvi, summa cum laude, et adprobatione, provincia hac ardua, si eis traderetur, defungerentur. Cuivis vero notum est, ab obitu Belii, Historiam Regni nostri Apostolici, lucem magnam accessionesqve, cum aliunde, tum ex Diplomatibus praestantissimis accepisse.

2do Qvibus Excellentissimo Domino laborem hunc bengine demandare placeret, illi eo facilius muneris sibi traditi partibus defungi possent, si commercium Literarum instituerent, et qvidqvid unus in libris, et documentis, qvibus uteretur, deprehenderet, qvod ad Comitatus alios pertineret, id cum viris eruditis, qvibus illi assignabuntur, tempestive communicaret.

3^{tio} Imprimis vero Supremorum, priscae illius, et a nobis longe retrusae aetatis Comitum Nomina, ex Diplomatibus, qvae Archi-Episcoporum, et Baronum Regni subscriptione sunt firmata, erui, et longe omnino plures, qvam Belio eruere licuit, in lucem protrahi possent. Qvi enim in Historia aetatis nostrae, non prorsus sunt hospites, illi haud gravatim largientur, prostare nunc, mille et aliqvot Diplomata evulgata, qvae aetate Belii, ab avaris manibus serius observata custodiebantur ad superstitionem.

4to Qvivis Tomus, qvi Typis evulgabitur, indice pleno, accuratoqve exornandus erit. Duplicem vero necessarium esse judicarem, alterum, qvi res praecipuas in libro pertractatas indicaret, alterum, qvi omnium urbium, arcium, oppidorum, possessionum, montium, fluviorum, et nomina sisteret. Evulgati tomi qvatuor Notitiae Regni Hungariae Belii, illo notabili vitio laborant, qvod, nescio, qva de causa, nullus eorum indices acceperit.

5to Qvamvis Comitatum judicarem primum, et ante omnia, eleganter esse describendum, inter duas chartas, ubivis unam albam inserendam, tum demum Comitatum, ad Supremum illius Comitem, vel vice Comitem mittendum, rogandumqve, ut, eum per Judices Nobilium, et alios, qvi, status Comitatus, qvem incolunt accuratam habent notitiam, penitus perlustraret, ut qvae adhuc forte intermissa sunt, addi suppleriqve possent. A viginti enim et aliqvot Annis, qvod Belius Comitatus hos conscripsit, notabiles in Regno factae sunt mutationes, novae aliqvae possessiones plantatae, loca aliqva forte munita, nonnulla alios etiam Dominos consecuta.

6to Ante vero omnia Comitatuum illorum, qvorum Belius Mappas Geographicas necdum procurare poterat accuratae mappae procurandae erunt, sunt aliqvot Excellentissimi atque Illustrissimi viri in Regno, qvi sumptu suo, mappas aliqvot Comitatuum Regni per Mathematicos curarunt elaborari, qvi si reqvisiti fuerint, eas lubentes commodabunt, felicesqve se judicabunt, si qvid opera hac, ad promovendas destinationes, ex qvibus in patriam innumera olim redundabuntur commoda, contulerint.

7mo Ordo qvi in imprimendis Comitatibus a Belio in manuscriptis relictis observari deberet, est qvidem Arbitrarius, existimarem tamen illos primum, et ante omnia Comitatus esse tradendos, qvorum accuratae jam Mappae habentur. In edendis vero illis meo tenui judicio, seqventia imprimis essent observanda.

A Methodo Belii, etiam in continuatione reliqvorum Comitatuum diligenter observata non esset recedendum. Id est cujusvis Comitatus, primordia a Phisico statu essent capienda, qvem excipere deberet, Politicus, et post hunc Geographico Historicus, edisserendus esset status. In hoc vero iterum ita procedendum, ut primo loco Liberae, ac Regiae Urbes, deinde Arces, et Oppida, ultimo vero Possessiones, et vici, suos per Processus exponendi essent.

b. Illa non nisi, qvae ad rem pertinent, essent disserenda. Sententiae enim elegantiores, versus, et alia ornamenta oratoria, qvae, exiguam, vel nullam cum historia, et geographia habent cognationem alibi utilius, qvam in geographica, et historica adducuntur pertractatione.

c. Mappas geographicas multis de causis operi adjiciendas esse non existimarem, sed potius separatim edendas. Habet Silesia suum peculiarem Atlantem, qvo, qvemvis Principatum separatim peculiaris Mappa sistit, habent easdem, et alias Regiones, qvam plurimae. Qvare ergo Atlas Hungaricus edi non posset, qvi 40. et aliqvot mappas geographicas, ejusdem formae, magnitudinisqve, in charta ordinaria, in qvali mappae geographicae in folio edi solent, complecteretur. Mappae, qvae libris inseri solent, et facile lacerantur, et chartas qvoqve qvibus adhaerent, destruunt.

d. Ipsam vero continuationem Notitiae Regni Hungariae, in charta qvidem nitida, sed ordinaria, in qvali alias libri (exempli loco potest adduci charta in qva Natales Archi-Episcopatus Colocensis sunt) imprimi solent, literis item, et Typo, qvales alias in usu sunt, imprimendam esse judicarem. Ita si unus Tomus Rf. 3 vel 4. comparari posset, facile 3000. et aliqvot exempla, spatio trium, vel qvatuor Annorum divendi possent, et expensas illas magnas, qvas in comparandum, imprimendumqve opus hoc, Excellentissimus Dominus Archi-Episcopus, convertit, duplicatas, triplicatasqve in aerarium Excellentissimi Domini Archi-Episcopi referrent. Major tamen esset Gloria, qvae curam hanc, providentiamqve, per Augustum Carolum Sextum inchoatam, per Excellentissimum Dominum Archi-Epsicopum vero plane consummatam, et perfectam comitaretur, omnemqve in posteritatem Hungaricam abiret. Posset Excellentissimus Dominus Archi-Episcopus, centum et aliqvot exemplaria, Excelsis, et Illustrioribus Domibus, in charta praestantiori, scripta, vel Cancellariae ut vocari solet, imprimi curaret.

e. Primorum qvoqve Tomorum qvatuor, qvos Belius, Viennae in folio splendidissime curaverat inprimendos, si continuatione ista ad finem perducta, Excellentissimus Dominus Archi-Episcopus, novam editionem procurare dignaretur, efficeret, ut in Notitia hac Apostolici Regni Hungariae, literatus orbis nihil amplius desiderare posset. Possent, ex prima editione, qvae parum ad rem facere videntur, resecari, nonnulla ex Geographia et Historia addi, et cuivis Tomo statim etiam Index accuratus subnecti.

f. Tertius, vel qvartus Tomus novae editionis Belianae auctior utiliorqve adhuc reddi posset, si Scepusiensis Comitatus descriptio, qvae in Prodromo Belii prostat, aliqvot historicis Diplomaticis accessionibus exornata, procuraretur.

g. Anteqvam adhuc divendita fuerint totius operis omnia exempla, de nova procuranda olim edictione[!] cura suscipienda erit. Ex qva, ut tanto plus commodi, Patria, et qvi foris sunt, eruditi, olim capere possent, qvivis illorum, qvi aliqvem nunc Comitatum, est revisurus, qvid-

qvid deinceps, in libris et scriptis deprehenderet, qvod ad locupletandam novam editionem, qvodammodo pertineret, illud in Comitatum sibi traditum referre, qvae vero ad sociorum pensum spectare dignosceretur, illud cum eis tempestive communicari deberet.

h. Si aliis qvam Colocensibus Typis opus hoc imprimeretur, praecavendum esset sollicite, ne Typographus multa exempla, praeter ea, qvae Excellentissimo Domino Archi-Episcopo tradere teneretur, pro se simul imprimeret, retineret, et clam divenderet. Solent fraude hac Typographi nostri non sine ingenti illorum, qvi sumptus ad imprimendos libros necessarios suppeditant, detrimento, uti, plurimum, ut notum est Typographis, pro collatione, et compositione Literarum, solet solvi, si ergo ille, qvi ad Typum promovet Libros, sumptus hos, ex loculis suis suppeditat, et Typographus, tanta vel plura adhuc exempla libri alicujus praestantis, pro se imprimit, clamqve divendit, plures emptores cum viliori pretio merces suas, qvam alter cedat, ei obtingunt, et facile 1000 fl. lucrum talibus ex libris sibi procurat. Si Typographus exempli gratia ex qvovis Tomo qvem Excellentissimus Dominus Archi-Episcopus procuraturus est, 500. exemplaria subtraxerit, et qvodvis illorum fl. 2. xr. 30. vendiderit, post breve tempus, aliqvot mille florenos accepturus, et Excellentissimum Dominum turpissime defraudaturus est.

i. Posset qvoqve Typographus praevie in relationibus Viennensibus, vel aliis publicare se, praenumerationem ab illis pro qvovis Tomo accepturum, qvi illam praestare voluerint. Qvantum pro uno tomo praenumerari deberet, id non prius dici potest, qvam colligere licuerit, ex qvot circiter fileris, Tomus talis constaret, si exempli gratia f. 4. impressus Tomus unus venderetur, illis qvi praenumerarent, pecuniam statim deponerent Rf. 3. xr. 15. vel 20. dari deberet. Si 800 vel 1000 conqviri possent, qvi praenumerarent, ex pecunia praenumerata, omnes fere impensa, et sumptus, talem in tomum imprimendum necessariae praestari possent, qvae vero pro reliqvis Tomis accederet pecunia, illa jam titulo lucri ad Excellentissimum Dominum Archi-Episcopum rediret.

k. Qvia vero illi, qvi laborem hunc Belianum sunt revisuri, eundem, ut commemoratum est, multis ex historia diplomatibus, et aliunde accessionibus, sunt illustraturi, decernendum etiam esset, num signo aliqvo, qvae operi huic addentur, distingvenda secernendaqve, vel vero omni signo intermisso cum meditationibus Belianus connectenda, et qvoad ejus fieri potest, Belianum ad stylum conformanda essent.

XI Calovino József feljegyzése Bél Mátyás Notitiájának kiadási ügyéről

Pro memoria

1. In quatuor tomis Belianis, qui luci publicae expositi sunt, sequentes Comitatus continentur

in Imo	Pars Comitatus Posoniensis
in IIdo	1. Pars Comitatus Posoniensis, 2. Comitatus Thurotziensis, 3. Comitatus Zoliensis, 4. Comitatus Liptouiensis,
in III.	5. Comitatus Pesth, Pilis et Zolth
in IV.	Comitatus Neograd, Comitatus Barschiensis, Comitatus Nitriensis et Comitatus Hontensis.

2. Tomus V. operis Beliani pure descriptus et compactus inter manuscriptos auctoris certo exstabat, et qui in hoc tomo continentur Comitatus, iam omnes sub censura fuere, ut nullum amplius superesse videatur impedimentum, quo minus Tomus iste, typis publicis exscribatur, dummodo inter chartas Suae Excellentiae Archiepiscopali venditas, reperiri posset.

3. In elencho mihi exhibito, Comitatus Soproniensis pure descriptus non comparet, cum tamen satis mihi exploratum sit, eundem totum quantum, pure descriptum fuisse.

4. Maximopere dolendum, Comitatum Gömöriensem pure descriptum non esse, Heuesiensem vero, et Comaromiensem describi non posse. Forte duo isti Comitatus, illi idem sunt, quorum exactam notitiam haberi non posse, saepius conquerebatur Belius.

5. Quos ad mappas attinet, multa adhuc ad complendum opus desiderantur, quae tamen, opera geometrarum, quorum haud exigua est in regno copia, facile concinnari possent, modo non deessent sumtus, ad perficiendum opus necessarii.

JEGYZETEK

Jegyzetek az Előszóhoz

1 Bél Mátyás munkásságáról ld. A magyar irodalomtörténet bibliográfiája 1772-ig. Összeáll. Stoll Béla, Varga Imre, V. Kovács Sándor. Bp., 1972. 518–520.; Matej Bel, 1684–1749. Výberová personálna bibliografia. Zostavil Blažej Belák a kolektív. Martin, 1984.; Bél Mátyás kéziratos hagyatékának katalógusa. Összeáll. Szelestei N. László. Bp., 1984.

2 Pfaff-fal való levelezését a 183. sz. levélben említi; Jablonski és Ráday Pál levelezésében (Ráday-gyűjtemény Levéltára) esik szó Bél és Jablonski levelezéséről; ifj. Köleséri Sámuel Jacopo Facciolatinak 1728. jan. 6-án így írt: Ex prioribus meis, quas Belii Posoniensis literis comites dederam... = Clarorum Germanorum Hungarorum etc. ad J. Facciolatum epistolae. Ed. J. Valentinelli. Venetiis, 1843. 22.

3 Pl. Jony János esetében (684. sz.).

4 MOL, R 313, Zichy család levéltára, 114. cs. XLIV. f.23v. A napló ismeretlen szerzőjének 1727. nov. 2-i feljegyzése: Die 2. Fuit apud me Tállyae occasione vindemationis Burthius[!] ..... [?] Academicus, nunc Paedagogus Filiorum Plati Sandor, cum quibus ad Vindemiandum Neosolio huc venit. Ostendit complures literas Domini Belii ad eum datas, ut et ideam a Domino Belio sibi missam, ad quam ut ipsi pro operis continuatione rem coquinariam Hungarorum conscriberet.

5 Ifj. Buchholtz György: Itinerarium cum Diario, I–II. Kézirat. Martin, Matica slovenská, Kézirattár, 517.koll.2. Mikrofilmje: MTAK, A 1989/II–1991/I.

6 Ld. a 282. sz. levélhez írt jegyzetet.

7 A Lautschek-gyűjtemény Bél-leveleket tartalmazó kötetei ma a pozsonyi Állami Központi Levéltárban vannak.

8 A folytatásokban megjelent megyeleírást fordította Tihanyiné Szálka Irma, közzétette Bendeffy László.

9 Bél Mátyás emlékezete Balatonkeresztúron. Szerk. Marton István. Balatonkeresztúr, 1972.

10 Szabolcs-Szatmár megyei helytörténetírás, III–IV. Nyíregyháza, 1982. p.17. (Kávássy Sándor.)

11 OSZK Kézirattára, Quart.Lat.547. Részletes leírása: Katalógus, nr.649.

12 Ld. a rövidítésjegyzékben Scriptores alatt.

13 A latin dátumok esetében a leggyakrabban kiírt forma szerint egészítettük ki a rövidítést: a hónapneveket genitivusba tettük (kivéve néhány kiírt accusativusos alakot). A határnapra eső napokat ablativusban, mellette a hónapnevet néhány kiírt accusativusos alak kivételével genitivusban közöljük; a nem határnapra eső napoknál csak elvétve fordul elő a klasszikus latinban használt accusativus (az Idus azonban mindig, de a hónap neve mellette is genitivusban áll), a Nonae és a Kalendae esetében a leggyakrabban kiírt formára, pl. II. Nonarum/Kalendarum Martii egészítettük ki a rövidítéseket.

Jegyzetek a levelekhez

1 **K:** OSZK Kézirattára, Levelestár. **M:** Fabiny, nr.1.

2 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 3. sz. levélben.

3 **K:** OSZK Kézirattára, Levelestár. **M:** Fabiny, nr.2.
1. Nem tudjuk, kiről van szó.
2. Burius ajánlólevelét nem ismerjük.
3. Spener, Jakob: Erklärung der christlicher Lehr, nach der Ordnung dess kleinen Cathechismi... Luther. In Fragen und Antwort... Franckfurt, 1677.
4. Gerhardt, Johann: Homiliae XXXVI, seu meditationes sacrae... Lugduni, 1627[1]
5. Arndt, Johann: Der gantze Psalter Davids... in 451 Predigen ausgelegt und erklärt... Franckfurt, 1686. és más kiadások.
6. Horatius, 3 Carm. 3,7/8.

4 **K:** OSZK Kézirattára, Levelestár. **M:** Fabiny, nr.3.
1. A levél a jelzett részeknél hiányos.
2. Az üdvözöltek mindegyikét nem tudtuk azonosítani.

5 **K:** EOL, Arch.Gen.Eccl., Ia 9,22. **M:** –
1. Vö 1 Kor. 14,40.

6 **K:** Halle, AFrSt., F 14, pp.282–283. **M:** Rösel–Blaschka, 409–410. (Latinul és német fordításban.) Szlovákul: Rösel, 215–216.
1. Ld. a levél aláírását.

7 **K:** Berlin, Ungl.Bibl., Ms.42. f.319. Másolat a 18. század első feléből. **M:** – Bél meghívólevele után P. P. (Pastor Primarius) aláírású meghívólevél, Bertasch András, Fabricius János, Pilarik Jeremiás, Dorok István, Klementis János és Sextius Gáspár versei (E versek kiadása: Rösel–Blaschka, 408–409. Latinul és német fordításban.), majd „Justa Suprema Celeberrimo Viro Johanni Pilarik, Incluti Gymnasii Neosoliensis per annos sex et decem Rectori, de se optimo merito soluta, Anno MDCCIX. XV. Mensis Decembris a Gymnasii eiusdem Discentium ordine primo, et secundo" felirattal két latin és egy szlovák nyelvű vers áll. Ezekről esetleg feltételezhető Bél Mátyás szerzősége.

8 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.42. ff.263–264. Másolat. **M:** Rösel–Blaschka, 423–425. (Latinul és német fordításban.) A versről uo. 405–407.

9 **K:** Halle, AFrSt., D 81. pp.1079–1080. **M:** Literárnohistorický sborník, 1948, 42–46. (Hasonmás és szlovák fordítás is.); Rösel–Blaschka, 410–412. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 217–218.

1. Azaz a hallei egyetemre.

2. Biblj Swatá. To gest, Kniha w niž se wssecka Pjsma swatá Starého y Nového Zákona zdržugj... Kralice, 1613, Jednoty Bratské. Részletező leírása: Knihopis českých a slovenských tisků... 1501–1800. Red. Zdeněk Tobolka. V Praže, 1941. nr.1110.

10 **K:** Halle, AFrSt., jelzet nélkül. Fogalmazvány. **M:** Winter, Eduard: Die Pflege der West- und Südslavischen Sprachen in Halle im 18. Jahrhundert. Beiträge zur Geschichte des bürgerlichen Nationwerdens der west- und südslavischen Völker. Berlin, 1954. 250.

1. Bél a 9. sz levélben írt adományáról.

2. A 9. sz. levélben cseh nyelvű Biblia kiadásáról írt Bél.

3. Biblia sacra, To gest: Biblj Swatá Aneb Wssecka Swatá Pjsma Starého y Nového Zákona... W Hale Magdeburské w Kanssteinské impressj syrotcjho domu, 1722. Részletező leírása: Knihopis... (ld. a 9/2. sz. jegyzetben), nr.1114. Második kiadás: Brieg, 1745. Harmadik kiadás: Halle, 1766.

11 **K:** EOL, Arch.gen. eccl., V 64. pp.161–162. Másolat: **M:** –

12 **K:** ismeretlen. Mitsinsky a 212. sz. levélben említi. A levél harmadik pontjában az ígérteket felsorolja.

13 **K:** Esztergom, FK, Bgy, Hist.lI.a. p.l. **M:** Belius, M.: Historiae linguae Hungaricae... Berolini, 1713., a kiadvány végén.

14 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.75. **M:** –

1. Historiae linguae Hungaricae libros duos... edere parat... Matthias Belius... Berolini, 1713. Önállóan és in: Deutsche Acta Eruditorum oder Geschichte der Gelehrten... Berlin, 1713. 426–434.

15 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 16. sz. levélben.

16 **K:** Pozsony, LK, Kt.28. (Documenta Archivi, VI.) pp.353–358. **M:** – Részletes tartalmi ismertetés magyar nyelven: Markusovszky, 138–139.

1. Vö. Vergilius, Aeneis, I/33.

2. A név ki van vágva.

17 **K:** Pozsony, LK, Kt.28. (Documenta Archivi, VI.) pp.359–362. Fogalmazvány. A dátumozás és az aláírás autogr. **M:** – Részletes tartalmi ismertetés magyar nyelven: Markusovszky, 139–140. A levél előtt: Copia der Antwort, welche Herr Matthias Beel auf sein Bedencken wegen der Vocation zu unserm Rectorat gegeben worden.

18 **K:** Pozsony, LK, Kt.28. (Documenta Archivi, VI.) pp.363–364. Másolat. **M:** – Magyar nyelven ismertette Markusovszky, 140. A levél előtt: Vocation an Herrn Magister Matthias Bel, nach Neusohl, pro Rectore.

1. A kőszegi származású Muesner Sámuelt a kőszegi gyülekezet lelkésznek hívta meg.

19 **K:** Pozsony, LK, Kt.28. (Documenta Archivi, VI.) pp.365–368. **M:** Magyar nyelven ismertette: Markusovszky, 140.

1. Muesner Sámuel 1707–1713 között volt rektor.

20 **K:** Besztercebánya, ŠOA, Magistrát mesta Banskej Bystrice, F.518, nr.3. **M:** –

1. A melléklet nincs a levél mellett.

21 **K:** Kraków, Biblioteka Jagiellońska. Háborús jóvátétel a berlini Staatsbibliothek állományából. **M:** Oberuč, Črty... 27.

22 **K:** Berlin, Ung. Bibl., Ms.39. f.84. **M:** –

1. Lehetséges, hogy a Bél által később kiadott (Adparatus, I/7.) Commentatio epistolica de legatione sua ad Stephanum Botskay című Bocatius-műről van szó.

2. Ifjabb Burius Jánosról van szó, aki Bélnek Besztercebányán tanára volt. Hozzá hasonlóan rendezett rektorként Bél is e gimnáziumban színjátékokat. A matrikulák szerint 1710-ben és 1714-ben pro Actu Oratorio vel Comico fizettek a rektornak, azaz Bélnek 12 magyar forintot. Hasonló pozsonyi tevékenységéről is maradt fenn adat. (Varga Imre: A magyarországi protestáns iskolai színjátszás forrásai és irodalma. Bp., 1988. 74–75. és 255.)

23 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 24. sz. levélben.

24 **K:** ismeretlen. Említi Markusovszky, 142.

25 **K:** ismeretlen. Említi Glosius a 26. sz. levélben.

26 **K:** Litterae (Esztergom), f.59. **M:** –

27 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 28. sz levélben.

28 **K:** MOL, P 566, III.o., VII.cs., 87.sz. **M:** –

1. Pufendorf, Samuel: Tractatus de officio hominis et civis iuxta legem naturalem libri duo. Londini, 1673. és további kiadások.

2. Institutiones linguae Germanicae... Leutschoviae, 1718.

3. Rhetorices veteris et novae praecepta. Lipsiae, 1717. – Grammatica Latina... Leutschoviae, 1717.

29 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. ff.4–5. **M:** Rösel–Blaschka, 414–415. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 222–223.

1. Rhetorices veteris et novae praecepta. Lipsiae, 1717.

30 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1116. (1718. márc. 16.): Accepi litteras a Clarissimo Mathia Bél Rectore ratione descriptionis Liptoviensis Comitatus datas III. Idus Martii.

31 **K:** Markovitz, pp.6–7. (A margón.) Másolat a 18. sz. második harmadából. **M:** –

32 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium. I., pp.1117. (1718. márc. 27.): Scripsi Domino Clarissimo Matthiae Bel Posonium.

33 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 35. sz. levélben.

34 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1122. (1718. ápr. 24.): Accepi litteras Posonio a Domino Matthia Bel.

35 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. f.150. **M:** –
1. Parschitius országleíró művének eredetijét ekkortájt vette meg.
2. Valószínűleg a Wöchentliche Postzeitungban megjelent Notitia-tervezet (41. sz. levél) valamiféle változatáról, vagy a Mitsinskynek szintén ebben az évben küldött útmutatóról (40. sz. levél) van szó.

36 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1133. (1718. júl. 5.): Scripsi litteras ad postam Posonium Domino Matthiae Bel Rectori, quasi die 30. Junii datae essent.

37 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 38. sz. levélben.

38 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.76. **M:** Hasonmása Ján Tibensky: Veľká ozdoba Uhorska. Dielo, život a doba Mateja Bela (Bratislava, 1984.) című kötetének első és hátsó kötésbelsőjén.
1. Ld. a 35/2. sz. jegyzetet.
2. A melléklet ma nincs a levél mellett.

39 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.77. **M:** –

40 **K:** Markovitz, p.7. (A margón.) Másolat a 18. század második harmadából. **M:** –
1. A dátum: 13. 7^{0} 1718.

41 **K:** ismeretlen. **M:** Wöchentliche Postzeitung von gelehrten Neuigkeiten. Leipzig, den 3. Nov. A. 1718. nr. XLIV. (Erről kiadás: Történelmi Tár, 1882. 589–592.); Nova litteraria, Leipzig, 1718, Krause, 270. Közlésünk a Történelmi Tár alapján készült, az egykorú közléseket nem sikerült látnunk. Magyar fordítása Déri Balázstól: Bél Mátyás: Hungáriából Magyarország felé. Vál., szerk., jegyz. Tarnai Andor. Bp., 1984. 131–139.
1. A levél a tudós világnak szóló felhívás.
2. A II/1. 2. az általunk használt közlésből hiányzik.

42 **K:** ismeretlen. Krmann 1718. dec. 6-án Kassai Michaelis Györgynek így írt Wittenbergbe: Dominus Matthias Bel, Rector Posoniensis scribit ad me, se multo aere redemisse, manuscripta Parschitziana, ab Inclyto senatu Lipsiensi. Berlin, Ung.Bibl., Ms. 39. f.224a. Idézi: Minárik, 216.
1. Bél a 38. sz. levélben (júl. 12.) már írt Rádaynak a vételről, nov. 25-én pedig elküldte azt neki kiegészítésre (45. sz. levél).

43 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 44. sz. levélben.

44 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Haynoczi, Daniel: Dissertatio theologica de pharisaeis et scribis is cathedra Mosis sedentibus... quam praeside Martino Chladenio eruditorum examini submittit. Vittebergae, 1718.
2. Nem tudjuk, milyen könyvről van szó.

45 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr. 78. **M:** –
1. Bonbardi, Michael: Topographia magni regni Hungariae... Viennae, 1718.

46 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Bél, Matthias: De vetere litteratura Hunno–Scythica exercitatio. Berolini, 1718.
2. Bél, Matthias Institutiones linguae Germanicae. Leutschoviae, 1718.
3. Id. Deccard János Kristóf.
4. Valószínűleg a 44/1. sz. jegyzetben leírt Haynóczi-disszertációra szóló meghívás. A nyomtatványt nem találtuk meg.

47 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 84. sz. levélben.

48 **K:** ismertelen. Említi Bél a 84. sz. levélben.

49 **K:** ismeretlen. **M:** Oberuč, Črty... 31–35.
1. Buchholtz második peregrinációs útján, 1713-ban időzött Halléban.
2. Wernher, Georgius: De admirandis Hungariae aquis. Basileae, 1549. és más kiadások.
3. Liptó vm.
4. Id. Buchholtz Györgyöt.
5. Ld. a 29/1. sz. jegyzetet.
6. Bél. M.: De vetere litteratura Hunno–Scythica exercitatio. Lipsiae, 1718.

50 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 51. sz. levélben.

51 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Haynóczi Dániel Vágbesztercén született.
2. Vö. a 46. sz. levéllel és a 46/1. sz. jegyzettel.
3. Csiba, Stephanus: Dissertatio historico-physica de montibus Hungariae, metallis et lapidibus. Tyrnaviae, 1714.
4. Ruisz (Russ) János Kristóf.
5. Id. Deccard János Kristóf.

52 **K:** MTA Történeti Bizottságának másolatáról gépirat: Ráday Lt., IVc/2–5. nr.3. és Ráday Kvt. Kézirattára, K.O.360/13. **M:** –
1. Valószínűleg az 1719-ben Ráday Pálnak levelet író Schnatter Vencelről van szó. (Említett könyve előttünk ismeretlen.)

53 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium. I., p.1186. (1719. ápr. 9.) Accepi litteras a Matthia Bel Posonio cum Litteratura Hunno-Scythica et Grammatica Germanica.
1. Ld. a 49/6. sz. jegyzetet.
2. Bél, M.. Institutiones linguae Germanicae. Leutschoviae, 1718.

54 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.79. **M:** –
1. Ld. az 52/1. jegyzetet.
2. Valószínű, hogy a családi levéltár részei; esetleg (a 40. sz. levélből gondolva) ezeket is elkótyavetyélhették.
3. Ráday e megjegyzése esetleg leveleskönyvre utal, amibe egyes levelek kivonatát beírta.

55 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1191. (1719. máj. 5.): Scripsi litteras ingratissimas Domino Bel in plagula 2 1/2 misso diplomate Chanadini et Capituli Scepusiensis Antonii Susbesto[?].

56 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr. 80. **M:** –
1. Ápr. 24-től máj. 15-ig felföldi és budai úton járt.

57 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I.,

p.1201. (1719. júl. 4.): Accepi litteras a Clarissimo Domino Bel.

58 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1206. (1719. aug. 10.): Scripsi... Posonium Domino Bel.

59 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Cellarius, Christophorus: Latinitatis probatae et exercitatae liber memorialis. In usum scholarum patriae... Locupl. et praef. Matthias Bel. Noribergae, 1719.
2. Id. Deccard János Kristóf.

60 **K:** Pozsony, LK, Kt.28. (Documenta Archivi, VI.) pp.427–429. Fogalmazvány. **M:** –
1. Mirus János Keresztély 1719. aug. 26-án hunyt el.

61 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1209. (1719. szept. 6.): Scripsi litteras Domino Clarissimo Matthiae Bel missis variis curiosis.

62 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 64. sz. levélben.

63 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1210. (1719. szept. 18.): Scripsi Domino Bel... Misi Domino Bel delineationem antri Okno.

64 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Bél Mirus János Keresztély halálát követően, 1719. szept. 4-től a pozsonyi német ajkú hívek lelkészeként szolgált.
2. Ld. az 51/1. sz. jegyzetet.

65 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1212. (1719. szept. 28.): Scripsi Clarissimo Bel missis antris, Libro Fraternitatis XXIV, item Tabella de montibus.

66 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.81. **M:** –
1. A levél néhány betűje hiányzik.
2. Szept. 4-én harmadik helyen lett német lelkész Pozsonyban.
3. Szept. 25-től Marth János Mátyás az iskolaigazgató.

67 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1215. (1719. okt. 19.): Accepi litteras a Clarissimo Bel.

68 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 71. sz. levélben.

69 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I. p.1219. (1719. nov. 4.) Scripsi litteras Clarissimo Domino Bel missa Narratione antrorum.

70 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1220. (1719. nov. 7.): Scripsi Clarissimo Belio, missa delineatione Hradek, et lapillo Thurkiensi.

71 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. A második fiú: Péter.
2. Nem tudjuk, milyen kiadásról van szó.
3. Beer Frigyes Vilmos.
4. Id. Deccard János Kristóf.

72 **K:** Esztergom, FK, Bgy, Rex.II.h.27. **M:** A rajz megjelent: Katalógus, VI–VII. tábla.
1. Az 1514. évi 1–3. törvénycikk (Magyar Törvénytár, 1000–1526.) Bp., 1899. 706–709.

73 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 75. sz. levélben.

74 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1225. (1719. dec. 5.): Dominus Clarissimus Bel litteras et memoriale misit.

75 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. f.6. **M:** Rösel–Blaschka, 415–416. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 223–224.
1. Vázlata megjelent a Prodromusban. Buchholtz részletes leírásának kéziratát, annak kiegészítését Johann Philipp Breynéhez írt leveleivel együtt ma a gothai Forschungsbibliothek őrzi (Chart.B.785. nr.81–82. A levelek kelte: 1720. máj. 6. és júl. 28.).

76 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1230. (1719. dec. 21.): Holvajd [cantor]... tulit... litteras a Domino Bel.

77 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1231. (1719. dec. 25.): Expedivi Burak adjectis litteris ad... Clarissimum Bel hora 2. matutina.

78 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1234. (1720. jan. 8.): Scripsi litteras Clarissimo Bel missa descriptione et delineationibus Carpathicis.

79 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. f.7. **M:** Rösel–Blaschka, 416. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel. 224–225.
1. Ld. a 75. sz. levelet.
2. Valószínű, hogy a 28/2–3. sz. jegyzetek alatt említett művekről van szó.

80 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 88. sz. levélben.

81 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 88. sz. levélben.

82 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 88. sz. levélben.

83 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 84. sz. levélben.

84 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. f.8. **M:** Rösel–Blaschka, 416–417. (Latinul és német fordításban.) Szlovákul: Rösel, 225–226.
1. 75. sz. levél.
2. 79. sz. levél.

85 **K:** ismeretlen. Említi ifj, Buchholtz, Diarium, I., 1243. (1720. febr. 11.): Reduces facti Domini Reverendi a Domino Kheberitsch, inde accepi litteras a Reverendo Bel.

86 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 90. sz. levélben dátum szerint, a 82. sz levélben dátum nélkül. (Az „első" levél.)

87 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1244. (1720. febr. 21.): Scripsi litteras Reverendo Bel.

88 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.104. **M:** – A dátumot a tartalomból következtettük ki.

89 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1247. (1720. márc. 7.): Scripsi hic [sc. Hybbis] Reverendo Domino Bel. A levél tartalmát Bél Bohusnak írt leveléből (91. sz.) következtettük ki.

90 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. f.11. **M:** Rösel–Blaschka, 418–419. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 228–229. (Május 14-i dátummal.)

91 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 92. sz. levélben.

92 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. f.8a. **M:** Rösel–Blaschka, 417. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 226–227.
1. A 86. sz. levél.

93 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Vö. az 59., 64. és 71. sz. levelekkel.

94 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 95. sz. levélben.

95 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Haynóczi Neuhold Ábrahám soproni szakács özvegyét, Anna Rozinát 1720. febr. 10-én vette feleségül.
2. Vö. a 71. sz. levéllel.

96 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 97. sz. levélben.

97 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. ff.9–10. **M:** Rösel–Blaschka, 418. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 227–228.
1. Cellarius, Christophorus: Latinitatis probatae ac exercitatae liber memorialis... Locupl. et praef. Matthias Bel. Noribergae, 1719.
2. A késmárki iskola reformjához ld. még a 101., 107., 108., 128., 139. és 149. sz. leveleket.

98 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1263. (1720. máj. 17.): Scripsi Domino Bel Posonium inclusis litteris Domini Stephanidae, quas inclusi Reverendi Martini Coronidae [...?].

99 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 101. sz. levélben.

100 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 102. sz. levélben.

101 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. f.12. **M:** Rösel–Blaschka, 419. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 229.
1. Ld. a 97/2. és 28/3. sz. jegyzetet.
2. A Sammlung von Natur und Medizin című boroszlói folyóiratról van szó.

102 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. A visszamaradt pénzről és a Justh Ferenctől küldött pénzről ld. a 95. sz. levelet.
2. Kastenholtz János András.

103 **K:** ismeretlen. Említi Krmann 1720. jún. 5-én Kassai Michaelis Györgynek Wittenbergbe írt levelében: Magnas ego gratias ago pro epistolis duabus... Illas quidem jam Posonio acceperam, a Domino Belio, qui manuscripta Parschitziana acquisivit, et in sua Hungaria antiqua, media et nova progreditur. Berlin, Ung.Bibl., Ms.39. f.225. Idézi Minárik, 217.

104 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1266. (1720. jún. 3.): Scripsi Domino Bel missa Descriptione Comitatus.

105 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1268. (1720. jún. 8.): Scripsi Domino Doctori [Fischer?], a quo post moram etiam accepi litteras, inclusis Domini Bohus et Domini Reverendi Matthiae Bel...

106 **K:** Sopron, Városi Levéltár, Kollár Ádám Ferenc iratai, Fasc.XII. No.488. pp.95–97. Fogalmazvány. Xeroxmásolatát Soós Istvánnak köszönöm. **M:** –
1. Kanold a Sammlung von Natur und Medicinben előre bejelentette, hogy közzéteszi Fischer és Buchholtz művét (Sammlung von Natur und Medicin, Winter-Quartal, 1719, Vorbericht): ...des Hrn. D. Fischers und Hrn. Buchholtzes aus Hungarn merckwürdige Beschreibungen und Abbildungen der wunderbahren Carpathischen Gebürge, der so genandten Drachen-Hölen und Drachen Knochen... Az ügyről ld. még a 108. sz. levelet.

107 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. ff.13–14. **M:** Rösel–Blaschka, 419–420. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 230.
1. Ld. a 28/2. és 97/1. sz. jegyzeteket. Vö. a 97., 101., 108., 128., 139. és 149. levelekkel.
2. Vö. a 149. és 154. sz. levelekkel.
3. A lőcsei kocsisok 1720. jún. 23-án vitték el Pozsonyból a köteteket. Ld. a 108. sz. levelet.

108 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. f.15. **M:** Rösel–Blaschka, 420. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 230–231.
1. Ld. a 107. sz. levelet.
2. Vö. a 97., 101., 107., 128., 139. és 149. sz. levelekkel.
3. Rhenius, Johannes: Compendium Latinae grammaticae pro discentibus scriptum. Leutschoviae, 1684.
4. Donatus Latino–Bohemicus... Solnae, 1706.
5. Comenius: Orbis sensualium pictus quadrilinguis... Lat., Germ., Hung. et Boh. Leutschoviae, 1685.
6. Vö. a 106. sz. levéllel.

109 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1276. (1720. júl. 3.): Inveni litteras a Domino Bel. (1720. júl. 2.:... vectus domum.)

110 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 113. sz. levélben. (Az „első" levél.)

111 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 113. sz. levélben. (A „második" levél.)

112 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1280. (1720. júl. 17.): Litterae a Domino Bel.

113 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. f.16. **M:** Rösel–Blaschka, 420–421. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 231–232.
1. Arnd, J.: Záhradka Ragská, plná Křestanských Ctnostj. S. l., 1720. – Uő: Keresztényi jóságos tselekedetekkel tellyes Paraditsom Kertetske... Nürnberg, 1724. A magyar nyelvű kiadáshoz Huszti István fordítását jobbította meg Bél.

114 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1281. (1720. júl. 19.): Scripsi litteras Domino Reverendo Bel per postam.

115 **K:** Litterae (Esztergom), f.60. **M:** –

116 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 118. sz. levélben.

117 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1286. (1720. aug. 7.): Scripsi Domino Reverendo Bel.

118 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Valószínűleg arról a kiadásról van szó, amely a kutatók szerint 1714-ben jelent meg Lipcsében, Brewer János költségén. Egyetlen fennmaradt példánya: Budapest, EK, Rar.Hung.491.

119 **K:** Halle, AFrSt., Diarium, 1720. A.174. p.133. **M:** Rösel–Blaschka, 412–413. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 219.

120 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Creutzberg, Amadeus [= Sinold von Schütz, Philipp Balthasar]: Gottseelige Betrachtungen auf alle Tage des gantzen Jahres... Nürnberg, 1748. impresszumú kiadást sikerült látnunk.
2. Id. Deccard János Kristóf.

121 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1301. (1720. okt. 10.): Accepi litteras a Reverendo Belio respectu[?] inhibitionis operis, spem faciens editionis.
1. A levél tartalmát a 125. és a Függ.I. sz. levelek alapján egészítettük ki.

122 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1302. (1720. okt. 11.): Scripsi litteras Domino Reverendo Bel.

123 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 128. sz. levélben.

124 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1304. (1720. okt. 23.): Litteras accepi a Reverendo Belio Posonio, in quibus judicium de Adamo Kheberitsch. [1720. okt. 25.: Scripsi Domino Perillustri Kheberitsch, communicatis litteris Belianis.]

125 **K:** Litterae (Esztergom), ff.63–64. Autogr. fogalmazvány. **M:** –

126 **K:** Halle, AFrSt, Diarium, 1720, A 174. p.174. **M:** Rösel–Blaschka, 413. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 220–221.
1. Ld. a 9/2. sz. jegyzetet.
2. Pjsma Swatého Nowý Zákon... W Halle, 1709. (Bél Mátyás előszavával.)
3. Arnd, J.: Patery Knihy o Prawém Křsťanstwj. [Halle], 1715. Az 1–4. könyv régi fordításban, az 5. Bél által készítettben jelent meg.

127 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1309. (1720. nov. 7.): Scripsi Reverendo Domino Bel, missis ossibus draconis, granatis, lacta[?] petrae, pulvere albo, stiriis, dente majore et minore, lapide Thurikiensi, Terra sigillata Bodicensi[?], Capite dracunculi, maxilla etc.

128 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. f.17. **M:** Rösel–Blaschka, 421. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 234–235. [1723-ra datálva!] A „Tota illa res... Arcadia" részt idézi Haan, 37.
1. Vö. a 97., 101., 107., 108., 139. és 149. sz. levelekkel.

129 **K:** MOL, P 566, III.o. LVI.cs. 1.sz. **M:** –
1. A dátum vége vízáztatta, olvashatatlan.

130 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 131. sz. levélben.

131 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.82. **M:** –
1. Az 1712-15. évi országgyűlés 30. törvénycikke értelmében a vallásügyi sérelmek és panaszok megvizsgálására és orvoslására létrehozott bizottság 1721 tavaszán kezdte meg működését.
2. Nova Posoniensia, 1721–1722. Vö. a 139. és a 143. sz. levelekkel.

132 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1338. (1721. jan. 31.): Inveni domi litteras Domini Kheberitsch cum inclusis Reverendi Belii et Schneideri seu Sartorii Posonio. [30-án Hosszúréten éjszakázott Buchholtz.] Lehetséges, hogy Kheberitsch is kapott levelet ekkor.

133 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 134. sz. levélben.

134 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Haynóczi Dániel testvére: Haynóczi Sámuel.
2. Vö. a 120/1. sz. jegyzettel. Az 1720. dec. 3-i kérés (120. sz. levél) óta ezek szerint Bél küldött Haynóczinak Creutzberg művéből.

135 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 136. sz. levélben.

136 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. f.18. **M:** Rösel–Blaschka, 421–422. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 232.
1. A levél felül rongált.

137 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 140. sz. levélben.

138 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1351. (1721. márc. 21.): Scripsi Reverendo Bel.

139 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. f.19. **M:** Rösel–Blaschka, 422. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 232–233. A Nova Posoniensiára vonatkozó részt idézi Haan, 34.
1. Vö. a 97., 101., 107., 108., 128. és 149. sz. levelekben a késmárki iskola reformjával kapcsolatosan mondottakkal.
2. Ld. a 131/1. sz. jegyzetet.

140 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1354. (1721. ápr. 1.): Litterae a Reverendo Bel cum inscriptione Domini Kheberitsch.
1. Valószínűleg Kheberitsch Ádám is kapott ekkor Béltől levelet.

141 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1354. (1721. ápr. 4.): Scripsi Reverendo Bel per Pieczka missa relatione peragratae vallis Deminfalvensis 1720. 16. Septembris.

142 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 143. sz. levélben.

143 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. f.20. **M:** Rösel–Blaschka, 423. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 235–236. – A „Caeterum non potui... aequabit" részt közli Haan, 34. Haan a címzett személyét Hermann Andrásnak feltételezi. Josef Barát szintén: Kultúra, Bratislava–Trnava, 7, 1935. 64–66. – Ján Čaplovič a Nova Posoniensia hasonmás-kiadásának (Martin, Matica slovenská, 1972) utószavában említi a levelet, Michaelides Sámuelt gondolván címzettként. – Lehetségesnek tartjuk, hogy Bél nemcsak a most kezünkbe került

levelet írta ekkor a Nova Posoniensiára vonatkozó azonos szavakkal.

1. Arnd, J.: Záhradka Ragská, plná Křsťanských Ctnostj... S. 1., 1720.

2. Vö. a 131. és 139. sz. jegyzetekkel.

3. Ld. az 1. sz. jegyzetet.

144 **K:** ismeretlen. Említi Plathy Sándor Burius Dánielnek írt levelében: Literas, quas ad virum Admodum Reverendum Beelium, exmiseras, conf[estim] ipsius Reverentiae tradidi, qui grata hilarique mente easdem suscepit. (Berlin, Ung.Bibl., Ms.39. f.113v. A levél kelte: Pozsony, 1721. jún. 22.) – Plathy 1721. febr. 20-án Buriusnak írt levelében is említi Bélt. Az iskolai újságolvasásra illetve esetleg a Nova Posoniensiára is vonatkozó részlet Bél Mátyást fordítóként említi: Ex novis, quae hic [sc. Posonii] audiuntur, [...?] cum tantum inpraesentiarum apponere placuit, nimirum de invento illo singulari, seu nova quadam Machina, quam celeberrimus quidam Artifex, Civis Urbis Augustae Vindelicorum, adinvenit; ingeniosissimeque praeparavit. Cujus efficacia, virtus, ac Praestantia, clarius patebit ex ipso exemplari typis expresso, Epistolae huic meo incluso, quod a Plurimum Reverendo Domino Belio, ex Idiomate Germanico est versum. (Berlin, Ung.Bibl., Ms.39. f.93v.)

145 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1378. (1721. júl. 21.): Accepi litteras a Reverendo Bel cum memorabilibus 3.

146 **K:** Litterae (Esztergom), ff.69–70. **M:** –

147 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1382. (1721. júl. 31.): Scripsi Reverendo Domino Bel missis Geographicis Mappis Comitatus Lyptoviensis et Arva.

148 **K:** ismeretlen Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1388. (1721. aug. 18.): Scripsi per postam Domino Reverendo Bel Posonium.

149 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. f.21. **M:** Rösel–Blaschka, 422. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 233.

1. A Lubomirskyak 1593-tól az 1412-ben elzálogosított 13 szepesi város sztarosztái.

2. Vö. a 97., 101., 107., 108., 128. és 139. sz. levelekkel.

3. Vö. a 107. és 154. sz. levelekkel.

150 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

1. Nem tudjuk, ki volt az ifjú.

151 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 154. sz. levélben.

152 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

1. Nova Posoniensia, 1721–1722. Hetente megjelenő, latin nyelvű, az iskolai oktatást segítő hírlap, havonta melléklettel (Syllabus rerum memorabilium). Vö. a 131., 139., 143. és 160. sz. levelekkel.

2. Royer János Pál.

153 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1402. (1721. okt. 8.): hodie Kis Palugyae... Posonium scripsi Domino Bel.

154 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.40. fasc.2. f.22. **M:** Rösel–Blaschka, 423. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 234.

1. Vö. a 107. és 149. sz. levelekkel.

155 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1410. (1721. nov. 4.): Scripsi Domino Bel... Posonium.

156 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1423. (1721. dec. 27.): Litteras accepi a Domino Bel...

157 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, I., p.1423. (1721. dec. 29.): Scripsi per postam Reverendo Bel.

158 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 161. sz. levélben.

159 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 160. sz. levélben.

160 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

1. A havi mellékletből (ld. a 152/1. sz. jegyzetet) májusig maradt fenn példány.

161 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.46. pp.271–274. **M:** Reif, nr.1.

1. Mathesius János lelkészről, Krmann Dániel Katalin nevű lányának férjéről van szó.

2. Ld. a 9/2. sz. jegyzetet.

3. Ld. a 101/2. sz. jegyzetet.

4. Az Erdődy Gábor költségén megjelent mű: Opusculum theologicum in quo queritur an et qualiter possit princeps haereticos ad fidem catholicam cogere. Tyrnaviae, 1721.

5. A választ Gyöngyösi Pál kassai ref. lelkész készítette el: Altare pacis... Basileae, 1721. [Valójában: Odera-Frankfurt, 1722.]

6. Nem tudjuk, milyen imakönyvről van szó.

7. Arnd, J.: Keresztényi jóságos tselekedetekkel tellyes Paraditsom Kertetske... Nürnberg, 1724.

8. Vö. Jn 9,4.

162 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 163. sz. levélben.

163 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.46. pp.275–278. **M:** Reif, nr.2.

1. František Rühr drezdai cseh lelkész az 1709. évi cseh Újszövetség-kiadás korrektora volt.

2. Nem tudjuk, melyik kiadásról van szó.

3. A kötetünkben közölt leveleken kívül Bél és Krmann közös Biblia-kiadásához egyéb adatokat is idéz Minárik (i. m.).

4. Vö. a 161. sz. levéllel.

5. Vö. a 161. és 167. sz. levéllel. Krmann vejéről, Mathesius János lelkészről van szó.

164 **K:** Ráday Kvt. Kézirattára, K.O.12. f.1. **M:** –

1. Vergiliusnál kétszer fordul elő e mondás.

2. A soproni borokról elkészült rész megjelent a Prodromusban.

165 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.46. pp.279–282. **M:** Reif, nr.3.

1. Bizonyára hasonló kérdésekről levelezett Pfaff-fal, s ekkortájt küldhette Praetorius unióról szóló kötetét is Radvánszky Lászlónak. (913. sz. levél.)

166 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 167. sz. levélben.

167 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.46. pp.283–290. **M:** Reif. nr.4.

1. Az 1722. évi kiadás korrektorai: Bohuradt Márton, Zászkalitzky János és Hradszky János.

2. Ld. a 161/4. sz. jegyzetet.

3. A folyóiratot nem sikerült látnunk.

4. Neumeister, Erdmann: Idea Pietismi... 1712.; Kürtzliche Betrachtung Ideae Pietismi... 1717.

5. Pfaff, Christoph Matthäus: Nöthiger Unterricht von denen zwischen der Römischen und den Protestantischen Kirchen obschwebenden Religions-Strittigkeiten... Tübingen, 1722.

168 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov. f.152. Briefe an J. F. Buddeus, Mappe I. ff.88–89. **M:** –

169 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.46. pp.291–292. **M:** Reif, nr.5. A dátumot a levél tartalmából következtettük ki.

1. Ld. a 167. sz. levelet.

2. Chr. Megander a cseh száműzöttekhez címezte bevezetőjét az Evangelická ruční knížka... (Pirna, 1627) című beszédgyűjtemény elé.

3. A melléklet nincs a levél mellett.

170 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.27. (1722. máj. 1.): Scripsi Domino Reverendo Bel.

171 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.36. (1722. jún. 8.): Scripsi Domino Kheberitsch qui rescripsit, missis Novellis et litteris Reverendi Domini Bel.

1. Valószínűleg Kheberitsch Ádám is kapott ekkor Béltől levelet.

172 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.37. (1722. jún. 14.): Concionatus Reverendus Textoris. Scripsi sub concione litteram Reverendo Belio.

173 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.40. (1722. jún. 26.): Scripsi... Domino Reverendo Bel.

174 **K:** Halle, AFrSt, D 111, p.68. Extract aus Herrn Superintendentis Danielis Krmanns Brief an Herrn Bel. Idézi Minárik, 234., 236.

1. A praefatio kéziratairól Minárik, 236.

175 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

1. Ld. a 10/3. sz. jegyzetet.

2. A kiadáshoz 1721. július 30-án kért engedélyt. (Ld. a 146. sz. levelet.)

176 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 177. sz. levélben.

177 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

1. Beer Frigyes Vilmos.

2. Beer és Haynóczi viszályának mibenlétét nem ismerjük.

178 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.83. **M:** –

1. Az Osztrák Keletindiai Társaság 1722-ben alakult, Ostende (Belgium) székhellyel.

179 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.46. pp.251–256. **M:** Reif. nr.6.

1. Az 1722-ben megjelent cseh nyelvű Bibliához Bél és Krmann is írt bevezetőt. Bél ellenfelei később azzal vádolták őt, hogy Krmannét elhagyta. Vö. a 212. sz. levéllel.

2. A levél és a P. S. néhány helyen hiányos.

180 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.66. (1722. okt. 5.): Scripsi Reverendo Bel. ... Lapillos varios misi Domino Bel...

181 **K:** Litterae (Esztergom), ff.11–12. **M:** –

1. Valószínű, hogy az Esztergomban ma is meglevő (de ponte Danubii Traiano) Marsigli-levélről van szó. (Jelzete: Hist.VII.e.26.)

2. Marsigli még életében Bologna városának ajándékozta kéziratait, köztük a Magyarországra vonatkozókat is.

182 **K:** Moszkva, CGADA, Fond 181. Nr.1413/II. f.48. **M:** Vávra 1967, 217–218. (Latinul és cseh fordításban.)

183 **K:** Moszkva, CGADA, Fond 181. Nr.1413/II. f.47ab. **M:** Vávra 1967, 217. (Latinul és cseh fordításban.)

1. Nincs meg a levél mellett.

184 **K:** ismeretlen. A közölt részletet Mietschke, Alfred: Heinrich Milde c. kötetéből idézzük. (Veröffentlichungen des Slavischen Instituts an der Friedrich–Wilhelm–Universität, Berlin, nr.29. Leipzig, 1941. 359.)

1. Az 1613. évi kiadást. Ld. a 9/2. sz. jegyzetet.

185 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 186. sz. levélben.

186 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

1. Moller Károly Ottó.

2. Hermann András, Bél Mátyás sógora.

3. Forgách János.

4. Erdődy László Ádám.

5. Ld. a 10/3. sz. jegyzetet.

6. Id. Deccard János Kristóf.

187 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

1. Vö. a 186. sz. levéllel.

188 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 191. sz. levélben.

189 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 191. sz. levélben.

190 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 193. sz. levélben.

191 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.84. **M:** –

192 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 193. sz. levélben.

193 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

1. Ld. a 10/3. sz. jegyzetet.

2. Vö. a 212. és 240. sz. levelekkel.

3. Új kiadás 1745-ben. Vö. a 10/3. sz. jegyzettel.

4. Id. Deccard János Kristóf.

194 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 199. sz. levélben.

195 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.149. (1723. aug. 26.): Scripsi Reverendo Bel, missis delineationibus antrorum.

196 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.86. Bél Mátyás kivonatot készített belőle Ráday Pál számára, s a 199. sz. levélhez mellékelte. **M:** –

1. Erdődy László Ádám.

197 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.85. **M:** –
1. A levél rongált, hiányos. Az egri püspök Erdődy Gábor, kísérője Kis János Antal egresi apát.

198 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 199. sz. levélben.

199 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.86. **M:** –
1. Ld. a 196. sz. levelet.
2. Okt. 19-én a király még Prágából bocsátotta ki vallási türelemre intő rendeletét.

200 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 202. sz. levélben.

201 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 202. sz. levélben.

202 **K:** MOL, P 566, III.o. LVI.cs. 2.sz. **M:** –

203 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Hermann András Nógrád vármegye főorvosa volt, aztán Csáky Imre kalocsai érsek orvosa lett, elkísérte őt Olaszországba. 1723-ban Moller javaslatára Pozsonyban telepedett le.

204 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 205. sz. levélben.

205 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.87. **M:** –

206 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 209. sz. levélben.

207 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 210. sz. levélben.

208 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 213. sz. levélben.

209 **K:** Ráday Lt., Egyházi és iskolai iratok, nr.213. **M:** –
1. Ld. a 213/1. sz. jegyzetet.
2. Keresztély Ágost.

210 **K:** MOL, P 566, III.o. LVI.cs. 3.sz. **M:** –
1. Actoris desideria felirat hívja fel figyelmünket a Prodromus bekezdésére, melyben közös munkára szólította fel Bél kortársait.

211 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 212. sz. levélben. (... est enim mihi commercium litterarum cum eo...)

212 **K:** Markovitz, pp.7–11. Másolat a 18. sz. második harmadából. **M:** Holko, 103–111. Ezt a szöveget közöljük. A két változat között két kivétellel (7–8. sz. jegyzetben említjük) csak jelentéktelen, helyesírási eltérés van.
1. Markovitz szerint Mitsinsky Krmanntól ösztönözve írta e levelet. Idéz Mitsinsky Krmannhoz, 1724. okt. 19-én írt leveléből (p. 11., a margón): Ad meas ille [sc. Bél] nil responsit, coram conventu vero eas legisse, immo omnibus Patronis suis, de imputatione tantorum quae ibi scripta erant, querulatum fuisse, variis cognovi ex Relationibus.
2. Biblia... Teutsch: Doct. M. Luther. Mit den Summarien, Versikuln, Concordantzen... gezieret... Herborn, 1615[1]
3. Markovitz megjegyzése (p.9., a margón): Hic magnus Vir, est magnus Nemo, sed est apposita fictio Johannis Mitsinsky, ne subolfaciat Belius, quod fuerit a Krmanno instigatus, ad scribendas istas, Belio Literas.
4. A Bél elleni panaszokat Mitsinsky közölte az evangélikusokkal, 11 pontban. Vö. Markovitz, 4–5.
5. Vö. Minárik, 106., 233. skk.
6. A három superintendens: Lányi Illés, Melik Sámuel és Abrahamides Izsák. A kiadásról ld. RMNY, II. Appendix 95. Az ajánlás Thurzó Györgyné Czobor Erzsébetnek szól.
7. Brevi visurum... cassentur. Ez a rész csak Markovitznál szerepel.
8. Innentől kezdve Markovitznál a szöveg a levél végéig hiányzik. A p. 11. margóján: Hae Literae R.D. Soceri ad Belium datae, coram conventu Evangelico Ecclesiae Posoniensis demum lectae sunt.

213 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.46. pp.213–216. **M:** Reif, nr.7.
1. Illésházy Miklós 1723. szept. 11-én halt meg. Utóda az alkancellár Erdődy László Ádám lett (1725. febr. 14.).
2. Biblia sacta, to gest: Biblj Swatá Aneb Wssecka Swatá Pjsma Stárého y Nowého Zákona... W Hale, 1722.
3. Ld. a 212. sz. levelet.
4. A Teschinben levő vitákról, törekvésekről részletesen ír Eduard Winter, Die tschechische und slowakische Emigration in Deutschland im 17. und 18. Jahrhundert. Berlin, 1955. (Különösen a 3. és 6. fejezetben.)

214 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.46. pp.229–234. **M:** Reif, nr.12.
1. 212.sz. levél. Lehetséges, hogy Bél névnapját 1724-ben is febr. 24-én tartotta, így levelünk kelte nem febr. 25., hanem febr. 24.
2. Vö. a 165. sz. levéllel és a 167/4–5. jegyzetekkel.
3. Pfaff és Bél levelezéséről nincs más adatunk. Kiadásunkba a levelezés tényét jelzendő vettünk fel egy feltételezett levelet. Ld. a 211. sz. alatt.
4. Buddeus, Johannes Franciscus: Historia ecclesiastica Veteris Testamenti. 1–2. Halae, 1715.[1]
5. Buddeus, J. Fr.: Institutiones theologiae dogmaticae. Lipsiae, 1723.[1]
6. Buddeus, J. Fr.: Institutiones theologiae moralis. Lipsiae 1723.
7. Nepos, Cornelius: De vita excellentium imperatorum... Erklärung des Cornelii Nepotis durch Emanuel Sincerus. Augsburg, 1721.
8. Ti. a Notitiával.
9. Keresztély Ágost.
10. Erdődy László Ádám 1725. febr. 14-ig alkancellár, febr. 14-től kancellár, febr. 21-én Eszterházy Imrét nevezték ki kancellárnak.
11. 1724-ben Száraz Györgyöt nevezték ki személynöknek.

215 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.199. (1724. márc. 10.): Litterae a Clarissimo Belio.

216 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.48. pp.393–394. **M:** Reif, nr.8.
1. Benne III. Károly vallási ügyekben türelemre intette a magyarországiakat, és az 1721. évi vallásügyi bizottság összeülése előtti állapotok visszaállítását rendelte el.
2. Egy Polz(?) Mihály által Alsósztregován feljegyzett (írt?) pietistaellenes versezet került csak kezünkbe, amely nem biztos, hogy azonos a Bél

által is látottal, de ha nem ez, bizonyára hasonló lehetett az is. A pietistákat személy szerint is megnevező verssorok után Bélt az alábbi módon jellemzi:

Belius astutus placidos violenter adortus
Ambitione ferox Auri captator, et astu.
Furatus pennas alienas, ipse volare.
Praesumit, Phantasta; sed et Veterator iniqvus.
Mentitus Nomen, vero cognomine Funtik
Incola qvod Patriae qvivis testabitur ejus.
Convenit ergo sibi sententia Politicorum.
Est dignus Cabalo duplo cognomine gaudens.
Innuit id solus mentito nomine recte.
Nomen id omen erit dedit hoc divina Pronaea.
Bel qviserit qvaeso Babilonyus ille Deaster.
Christicolis veris hem detestabile Nomen.
Infandum Nomen dignum carbone notari,
Exilio dignum, dignum Cabaloque perenni.
Sic qvia Nomen Bel, hoc dignus Nomine Funtik.
Adscivit, dignus fuerit cruce nomen et ejus.
Semper in Orbe piis Coleisque in fame valebit
Sed scio, cur fuerit vero ne nomine notum.
Execrare qveat pia qvondam Ecclesiae Christi.
Cui mala damna dedit deperdans Dogmata Christi.

Bél jellemzése előtt Marth, Beer, Bertasch és a többiek is kapnak egy-egy sort vagy jelzőt. Maga a vers a végén csonka. (OSZK Kézirattára, Fol.Lat.1627. ff.5–7.) Az adatra Tarján Gáborné hívta fel figyelmünket.

217 **K:** Markovitz, p.3. Másolat. Nem biztos, hogy a két részlet egy levélből való. **M:** –

218 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.48. pp.391–392. **M:** Reif, nr.9.
1. Ld. a 216. sz. levelet.

219 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.88. **M:** –
1. Erdődy László Ádám alkancellárt csak 1725. febr. 14-én nevezték ki kancellárnak.

220 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.208. (1724. ápr. 7.): Litterae a Reverendo Bel cum Prodromo Historiae.

221 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 222. sz. levélben.

222 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.89. **M:** –
1. Vö. a 219/1. sz. jegyzettel.

223 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.220. (1724. máj. 20.): Supervenit statim Dominus Prükmann Brunsvicensis litteras ferens a Domino Belio Posonio.

224 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 226. sz. levélben.

225 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.46. pp.263–266. **M:** Reif, nr.10.

226 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczy. **M:** –
1. Valószínűleg Sailer Károly Vilmos, a későbbi komáromi tiszti orvos.
2. Id. Deccard János Kristóf.

227 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 240. sz. levélben. A „rövidebb" levél. Az időpontra nézve vö. a 225. és 230. sz. levelekkel.

228 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.225. (1724. jún. 11.): Scripsi Reverendo Bel.

229 **K:** Litterae (Esztergom), f.12. **M:** –

230 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.46. pp.257–262. **M:** Reif, nr.11. A P. S. (Pullos Mijavenses...) valószínűleg nem ehhez a levélhez tartozik.
1. Azaz a wittenbergi egyetemen.
2. Bél válasza: 240. sz. levél.
3. Nem tudjuk, miféle munkáról van szó.
4. Ld. a 161/7. sz. jegyzetet.
5. Ethica Davidico Salomonea sive Psalmi Davidis... ex interpretatione Sebastiani Castellionis, in usum iuventutis... Praefatus est Matthias Belius. Lipsiae, 1724.
6. Csak az Adparatus részeként jelent meg (I/4), 1737-ben.

231 **K:** OSZK, Polem.3265. Severini Pál Collectanea antipietistica című művének 1741. évi kiadása utáni üres lapokra írt másolat a 18. sz. közepéről. Lehetséges, hogy a teljes levél azonos azzal, amelyet Minárik megemlít (i. m. 239. Trencsén, Seniorálny archív, Collectanea Krmanniana). **M:** –
1. Valószínűleg több pasquillus is keletkezett ekkoriban, amely a pietistákat (élükön Bél Mátyással) gúnyolta. Ld. példának a 216/2. sz. jegyzetet.
2. Sáros vm.
3. Bél sértő kijelentését a 212. sz. levélben Mitsinsky János is említi.

232 **K:** MOL, P 566, III.o. VII.cs. 88.sz. **M:** –
1. Az összeállítást nem találtuk meg.

233 **K:** Ráday Lt., Egyházi és iskolai iratok, nr.219. **M:** –
1. Vö. Jn 3,1–21.

234 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.90. **M:** –

235 **K:** ismeretlen. Említi Hauber a 239. sz. levélben.

236 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.46. pp.203–204. **M:** Reif, nr.13.

237 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.46. pp.199–200. **M:** Reif, nr.16.

238 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.46. pp.196–197. Autogr. fogalmazvány. A levelet másolatról nem tudtuk elolvasni. **M:** –

239 **K:** Litterae (Esztergom), f.15. **M:** – A gyakori egybeírás Haubertől származik.
1. A melléklet nincs meg.
2. Hauber terve: Versuch einer umständen Historie der Landkarten, nebst einer historischer Nachricht von den Landkarten des Schwäbischen Kreises, des Herzogthums Würtenberg und anderer in Schwaben gelegenen Herrschaften. Ulm, 1724. 1730-ban geográfiai társaságot szervezett: Vorschläge zu einer Historie der Geographie und einer aufzurichtenden geographischen Societät. Wolffenbüttel, 1730.
3. Breuninger, Friedrich Wilhelm: Die Urquelle des weltberühmten Donaustroms... Tübingen, 1719.

240 **K:** Markovitz, pp.14–16. Másolat a 18. század második harmadából. **M:** Holko, 112–116. A kiadást vettük alapszövegnek. Markovitz másolata ezzel egyezik. Többlet a levél elején: amico suo veterano.
1. 212. sz. levél.
2. 227. sz. levél. Vö. a 225. és 230. sz. levelekkel.
3. Markovitznál: crimina.
4. Markovitznál: suspicandi.
5. Kis-Hont vm.
6. Jánoky László. Vö. a 249. sz. levéllel.

241 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.285. (1725. jan. 24.): Scripsi... Reverendo Bel.

242 **K:** ismeretlen. Említi Kuntz a 244. sz. levélben.

243 **K:** ismeretlen. Említi Kuntz a 244. sz. levélben.

244 **K:** MOL, P 566, III.o. VII.cs. 89.sz. Autogr.? Bél 245. sz. levelének melléklete. **M:** –
1. Erdődy László Ádám.
2. Eszterházy József.

245 **K:** MOL, P 566, III.o. VII.cs. 89.sz. **M:** –
1. A melléklet azonos a 244. sz. levéllel.

246 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 249. sz. levélben.

247 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 249. sz. levélben. (Bél visszatartotta a levelet.)

248 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 249. sz. levélben. (Bél visszatartotta a levelet.)

249 **K:** MOL, P 566, III.o. VII.cs. 90.sz. **M:** Rugonfalvi, 56. (P. S. nélkül.)
1. Radvánszky György szentszéki peréről van szó.

250 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.308. (1725. ápr. 24.): Litterae ex posta a Reverendo Belio.

251 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.309. (1725. ápr. 27.): Accepi litteras per postam a Clarissimo Belio Posonio.

252 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.91. Bél diktálta a levelet. **M:** –

253 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 254. sz. levélben.

254 **K:** MOL, P 566, III.o. LVI.cs. 4.sz. **M:** Rugonfalvi, 81–82.
1. Radvánszky György szentszéki peréről van szó.

255 **K:** MOL, p 566, III.o. LVI.cs. 5.sz. **M:** Rugonfalvi, 82–83.
1. Spáczay Pál.

256 **K:** MOL, P 566, III.o. VII.cs. 92.sz. A Radvánszky Jánoshoz írt 257. sz. levél melléklete. **M:** Rugonfalvy, 85.
1. Matthaeovics Illés.
2. Eszterházy Imre.
3. Spáczay Pál.

257 **K:** MOL, P 566, III.o. VII.cs. 92.sz. **M:** Rugonfalvi, 86.
1. 254. és 255. sz. levéllel.
2. Ti. Jeszenák János levelét (256. sz.).

258 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 259. sz. levélben.

259 **K:** MOL, P 566, III.o. VII.cs. 93.sz. **M:** Rugonfalvi, 92–93.
1. 256. sz. levél.
2. Bentsik levelét ld. e levél után.
3. Spáczay Pál.
4. Matthaeovics Illés.
5. Eszterházy Imre.

260 **K:** ismeretlen. Bél 262. sz. levele e levélre válasz.

261 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.334. (1725. aug. 6.): Scripsi Reverendo Matthiae Bel inclusis litteris ad Clarissimum Bohuradtium per postam mittendis per Lyptoviam.

262 **K:** MOL, P 566, III.o. VII.cs. 94.sz. **M:** Rugonfalvi, 100–101.
1. Eszterházy Imre.
2. Bél indokairól ld. Rugonfalvi, 95–96.

263 **K:** Markovitz, pp.3–4. (A margón.) Másolat a 18. sz. második harmadából. **M:** –
1. Talán e famosus liberről van szó akkor is, amikor 1725. jan. 24-i levelében egy Cathechesis Antipietistica-ról ír Hermann András Krmann Dánielnek: Pervenerunt enim ad manus meas litterae Excellentiae Tuae, ad Reverendos Dominos M. Shwartz Epperiensem et Antonium Csetnekiensem datae, quibus miserum Evangelicae Religionis statum deploras, atque Sectam Pietistarum repurgandum svades, ipsam vero Regiam Universitatem, Halensem hujus criminis et sceleris arguis, minusque Orthodoxam declaras... Interim obvenit mihi qvoqve obstupescenti Cathechesis Anti-Pietistica, Osgyanini ad calamum dictata. In hoc scripto Author Hallensi Universitati infamiae notam incurrere, eique scelesta atque Diabolica Dogmata, qvod rata miscens rotundis falso imputare gestit. (EOL, le 11c/3. Másolat.) Lehetséges, hogy Severini Pál 231. sz. jegyzetben említett művéről van szó. Hasonló hangnemű versezetet idéztünk a 217/2. sz. jegyzetben. – A magyarországi pietistákat hasonló szellemben ismertette meg a külföldiekkel: Jeverus, Johannes: Verzeichniss allerhand Pietistischer Intriguen und Unordnungen, in Litthauen, vielen Städten Teutschlandes, Hungarn, und America. [Hamburgi], 1729. Magyarországról: 124–146.

264 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.340. (1724. aug. 21.): sero domum pervenimus... Inveni litteras a Reverendo Belio.

265 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 267. sz. levélben.

266 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 267. sz. levélben.

267 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.92. **M:** –

268 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 269. sz. levélben.

269 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

270 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.352. (1725. okt. 11.): Scripsi Posonium Reverendo Matthiae Belio...

271 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 278. sz. levélben.

272 **K:** Tartu, Állami Egyetem Központi Könyvtára, Levelek, nr.215. **M:** Gulya János–V. Kovács Sándor: Magyar írók ismeretlen kéziratai Tartuban. = ItK 1957, 273–274.
1. Opitz művéről: Gose, Walter: Dacia Antiqua. Ein verschollenes Hauptwerck von Martin Opitz. = Südostdeutsches Archiv, 1959, 127–144.
2. A válasz: 286. sz. levél.

273 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Príleský-Ostrolúcky, Zemianske Podhradie, kartón č. 65. A levél szövegét Juraj Pavelek volt szíves rendelkezésünkre bocsátani. **M:** –

274 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 276. sz. levélben.

275 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 277. sz. levélben.

276 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.93. **M:** –
1. Hellenbach János Gottfried levelét nem találtuk meg.

277 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.94. **M:** –
1. A memorialét nem ismerjük.

278 **K:** ismeretlen. **M:** Keller, nr.3.
1. Vö. a 281. és 304. sz. levelekben mondottakkal.

279 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 280. sz. levélben.

280 **K:** MOL, P 566, III.o. VII.cs. 95.sz. **M:** –
1. A levél rongált, egy kis része hiányzik.
2. Nem tudjuk, kiről van szó.
3. Esetleg Prónay Pál Nógrád vm-i követ.

281 **K:** Markovitz, pp.23–24. Másolat a 18. sz. második harmadából. **M:** –
1. Vö. a 278. és 304. sz. levelekben mondottakkal.
2. Az utolsó sorokat a 282. sz. levélből vettük át.

282 **K:** EOL, Pestmegyei lt. alpha 21. Egykorú másolat. **M:** – A levél az ugyanezen a napon kelt, Dobay Lászlónak címzettel a záróformulát és néhány jelentéktelen, másolási eltérést leszámítva azonos szövegű. Azért vettük fel külön tételként, mert Bél másokhoz is elküldte. „... ad omnes Hungariae partes, Comitatus, Magnates scripserit, meque prostituerit", írta 1726 tavaszán Hruskovics [Jeszenák báróhoz?], (Markovitz, 28.)
1. Az etc.-val jelzett részt ld. a 281. sz. levél végén.

283. **K:** ismeretlen. Bél 285. sz. levele e levélre válasz.

284 **K:** ismeretlen. Említi Theophil Siegfried Bayer a 286. sz. levélben.

285 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.60. pp.472–481.;
Markovitz, pp.24–28. Másolat a 18. sz. második harmadából, kevés elhagyással. A p.29. megjegyzése szerint Hruskovics 1726 tavaszán (febr. 25. után) Mitsinskynek küldte el a levelet. **M:** –
1. Vö. a 263/1. sz. jegyzettel.

286 **K:** ismeretlen. **M:** Adparatus, I/9., 408–410. Cseh fordítása: Vávra 1967, 213–214.
1. Strahlenberg 1726-ban Leydenben franciául adta ki a művet: Histoire genealogiques des Tartares traduite du manuscript Tartare d'Abulgasi-Bayadur-Chan... Később németül is megjelent.
2. Brevis delineato meditationum de originibus gentium, ductis ex indicio linguarum. = Miscellanea Berolinensia, 1710, 1–16.

287 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 288. sz. levélben.

288 **K:** Berlin, Ung.Bibl. Ms.41. f.456. **M:** –

289 **K:** Fejérváry, nr.4. (f.3.) Másolat. **M:** –
1. Bizonyára kéziratról van szó.
2. Fischer Dániel tokaji témáról később önálló művet jelentetett meg: De terra medicinali Tokajiensi. Vratislaviae, 1732.
3. Az imakönyv Preces Christianae címmel, Budde bevezetőjével jelent meg Lipcsében, 1728-ban.

290 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.359. (1726. márc. 17.): Accepi litteras a Clarissimo Belio cum inclusis Brunsvica a Doctore Brückmanno.

291 **K:** ismeretlen. Említi Markovitz, p.30. Bél Pestre írt Jeszenáknak, ut etiam ille videret, quale nam dolori suo leniendo paraverit emplastrum, Medicus ille Posoniensis.

292 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium II., p.402. (1726. ápr. 12.): Scripsi Reverendo Matthiae Beel.

293 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.412. (1726. máj. 28.): Scripsi Reverendo Domino Bel.

294 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.95. **M:** –

295 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 298. sz. levélben.

296 **K:** Gotha, Forschungsbibliothek, Chart.A.430. nr.159. (pp.396–397.) **M:** –

297 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. A levelet vivő ifjút nem ismerjük.
2. Id. Deccard János Kristóf.

298 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.60. pp.482–485. **M:** –
1. Ld. a 214/4. sz. jegyzetet.

299 **K:** Litterae (Esztergom), ff.3–4. **M:** –

300 **K:** ismeretlen. Említi Bél, Adparatus, I/4, xiv.

301 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.429. (1726. júl. 29.): Scripsi... Domino Reverendo Belio...

302 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.60. pp.401–402. **M:** –

303 **K:** ismeretlen. **M:** Keller, nr.1.
1. A mellékletet Keller nem közli.
2. Vö. a 278. és 281. sz. levelekben mondottakkal.

304 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.444.(1726. szept. 18.): Scripsi... Reverendo Beel...

305 **K:** Szentpétervár, Tudományos Akadémia Levéltára, R. I. op.42. nr.2. ff.94–98. **M:** Adparatus, I/9. 410–414.; Vávra 1963, 215–219. Cseh fordítása uo. 219–223. Vávra a kézirat 96v–97r. oldalairól nélkülözte a fénymásolatot, így a csillagok közti részt (^xet veros ad fidem... si tamen crimen sit^xx) szövegét az Adparatus alapján közli. Mi Vávra szövegét közöljük. Ferde vonalak (egyenes zárójelek) közt az Adparatusban közölt változat olvasható.

1. Ld. a 272/1. sz. jegyzetet.

306 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 307. sz. levélben.

307 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.60. pp.405–408. **M:** –

1. Ld. a korábban Krmannhoz írt leveleket és a Mitsinskyvel való levélváltást.

308 **K:** Berlin, Ung.Bibl. Ms.41. ff.480–481. **M:** –

309 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.461. (1726. nov. 24.): Scripsi Reverendo Belio inclusis litteris ad postam Clarissimi Weinert per Kiszler, cui scripsi.

310 **K:** MOL, P 566, III.o. LVI.cs. 6.sz. **M:** –

1. Radvászky László 1727. jan. 13-án Jacopo Facciolatinak címzett levelében így írt: ... in patriam redux, cum nuper admodum Posonii substitissem reddidi Belio nostro, Tuas, quas per me transmisisti, Orationes... = Clarorum Germanorum Hungarorum etc. ad Jacobum Facciolati epistolae. Ed. J. Valentinelli. Venetiis, 1843. 20. Radvánszky László olaszországi útja során 1726. júl. végén látogatta meg Padovában Facciolatit. Hazatérőben dec. 21–23-án időzött Pozsonyban. Radvánszky olaszországi naplója: MOL, P 566, III.o. LVI.cs. LXI/l. pp.66., 73.

311 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.60. pp.409–411. **M:** –

312 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

313 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.96. **M:** –

314 **K:** Ráday Lt., IVc/2–4. nr.1. Fogalmazvány. **M:** –

1. A melléklet nincs a levél mellett.

315 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.481. (1727. febr. 10.): Litterae a... Reverendo Domino Belio.

316 **K:** Kolinovics, pp.136–137. Autogr. másolat 1756-ból. **M:** –

1. Temesvárt 1716. okt. 12-én foglalták vissza a töröktől Savoyai Jenő vezetésével.

317 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 318. sz. levélben.

318 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

1. Ld. a 341/2. sz. jegyzetet.

319 **K:** Fejérváry, nr.5. (f.3.) Másolat. **M:** –

1. A soproni borokról: Prodromus, 186–193.

2. Ifj. Buchholtz György barlangleírását a Prodromusban azért nem jelentethette meg Bél, mert a boroszlóiak „kezébe jutott" Vö. a 75/3. sz. jegyzettel, a 106. és 108. sz. levelekkel.

320 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 321. sz. levélben.

321 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.97 **M:** –

1. Ld. a 289/3. sz. jegyzetet.

322 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.491. (1727. márc. 25.): Scripsi litteras Domino Belio, inclusis litteris ad Clarissimum Bohuradt...

323 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 327. sz. levélben.

324 **K:** Pozsony, LK, 699.kötet, nr.3. **M:** –

1. A melléklet nincs a másolat mellett.

325 **K:** ismeretlen. Említi Hockh a 326. sz. levélben.

326 **K:** Fejérváry, nr.9. (f.5.) Másolat. **M:** –

1. Valószínűleg ezt a levelet küldte el Bél Raymannak 1727. április 13-án. Dátumába talán a másolásnál került az április 13. egy korábbi időpont (április eleje?) helyett.

327 **K:** Fejérváry, nr.8. (ff.4–5.) Másolat. **M:** –

1. Hockh Dániel levelét ld. a 326.szám alatt.

2. Ld. a 289/3. sz. jegyzetet.

328 **K:** Litterae (Esztergom), ff.5–10. Eredeti, az aláírás és a végén levő feljegyzés autogr. **M:** – Radvánszky János levelében gyakoriak a szavak belsejében írt nagybetűk. Ezeket külön megjegyzés nélkül átírtuk kisbetűkre.

1. Radvánszky János fiai, György és László, Bél tanítványai voltak.

2. Szentpétery, nr.3433.

3. A pecsétek megvannak.

4. Parschitius, Daniel: Commentarius de clarissimis nobilium familiis Hungariae antiquae et novae c. kéziratban maradt művéről lehet szó.

329 **K:** számunkra ismeretlen. Említi Minárik, 43., 236. (Trencsén, Seniorálny archív, Collectanea Krmanniana.)

330 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

1. Vö. a 312. sz. levéllel.

2. Id. Deccard János Kristóf.

331 **K:** számunkra ismeretlen. Említi Minárik, 43., 236. (Trencsén, Seniorálny archív, Collectanea Krmanniana. Fogalmazvány.)

332 **K:** MOL, P 566, III.o. VII.cs. 96.sz. **M:** –

1. A mű megjelent magyarul Wellmann Imre fordításában: Bél Mátyás: Magyarország népének élete 1730 táján. Bp., 1984. 33–372.

2. Válasz a 328. sz. levélre.

333 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.525. (1727. júl. 25.): Scripsi... Reverendo Belio...

334 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.528. (1727. aug. 6.): Scripsi Domino Zmesskal, inclusis litteris ad Reverendum Bel et Clarissimum Bohuradt.

335 **K:** EOL, Zsilinszky Mihály irathagyaték, 379a/14 **M:** –

1. Facciolati 1725. ápr. 5-én Hermann-nak címzett levelében gratulált Bélnek a Prodromushoz. (Facciolati, nr.LXXXIV. Másolata: MTAK, Ms.4985. Velencei másolatok., Levelek Bél Mátyáshoz.)

2. Ld. a 310/1. sz. jegyzetet.
3. Facciolati, nr.XCII. (1727. máj. 21.)
4. A Bolognában őrzött ún. Bolognai Rovásemlékről van szó, melyet Marsigli 1690 körül másolt le Gyergyószéken egy rovásbotról. Mai lelőhely: Bologna, Egyetemi Könyvtár, Marsigli-különgyűjtemény, nr.54. ff.669–686.
5. Filippo Riceputi 1720-ban tette közzé tervét (Prodromus Illyrici sacri), 1724-ben azonban meghalt.

336 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 342. sz. levélben és Ráday Pál ismeretlennek írt egyik levelében (Ráday Lt., IVc/2–4. nr.25.).

337 **K:** MOL, A 32, Litterae privatorum, 1727:101. **M:** –
1. A király 1727. szeptember 4-én keltezett, helytartótanácsnak szóló leiratának melléklete másolatban tartalmazza Bél felterjesztését. MOL, C 13, Benigna mandata. 7.cs. 1727. szept. 4. A leirat és melléklete:
Matthias Belius Majestati nostrae demisse repraesentavit; Quod dum Ipse operis sui circa praefati Regni nostri Hungariae Descriptionem, et Illustrationem suscepti Prodromum ante alterutrum annum edidisset, ac jam coepti hujusmodi laboris partem aliquam elucubrasset, ad promovendum universum hocce Opus, summe necessarium foret, ut notitiae singulorum Comitatuum, et rerum in iis memorabilium, a singulis, qui residui sunt, Comitatibus, prompte et sine tergiversatione Ipsi quantocyus submittantur, et Mappae Geographicae, quae magno publici Boni detrimento hucusque desiderabantur, quarumve Continuatio cum ingenti utilitatis communis incremento conjuncta esset, privatis singulorum Comitatuum sumptibus, quam fieri poterit accuratissime iuxta Ideam hicce annexam delineentur. Quod quidem laudabile, et adeo salutare, Nobisque gratum memorati supplicantis Propositum, cum ad communem publici Boni non solum utilitatem, verum etiam necessitatem collimet, atque deserviat; illudque omnino mediis quibusvis competentibus secundandum sit.
Hinc cum Opus hocce Bono publico adeo proficuum esset, et expensas non adeo graves, adeoque ex intrinsecis Comitatuum Impositionibus aliunde potissimum ex Nobilium Taxis facile subministrari queuntes requireret, Fidelitatibus Vestris idipsum ex eo benigne communicari jussimus, quatenus suam desuper demissam Opinionem, qualiter nempe idem adjuvari atque celerius idipsum in effectum deduci possit, Nobis quantocyus submittere non intermittant.... (Viennae, 4. Sept. 1727.)
[A külzeten a hivatal feljegyzése:] 14. 7bris 1727. exhibitum.
[Melléklet.]
Idea
Concinnandarum Mapparum Geographicarum Singulorum Inclyti Regni Hungariae Comitatuum
1. Necessum esset, ut Mathematicus, alteruter ex nativis Hungaris, vel certe Lingvarum Hungaricae et Slavicae peritus, deligeretur, qui modico stipendio, diurnum vocant, contentus, in opus incumberet.
2. Hungarum autem, saltem Lingvarum Patriae peritum Mathematicum ideo opportet esse, ne nomina propria Locorum Oppidorum, Arcium, Urbium, Montium, Fluviorum etc. corrumpantur: id quod in omnibus Hungariae Mappis videre est.
3. Destinandum vero Mathematico illi diurnum, singuli Comitatus eatenus Regia authoritate commonefaciendi, pendere deberent; quod sane sine notabili onere facile fieri posset, cum vix ultra triginta dies Mathematicus Hungarus, idemque Regionis gnarus, intra gremium unius Comitatus ultra 30 dies moraturus sit, quorum sane dierum operae modico sumptu redimi possunt.
4. Vt autem in dimensione uniuscujuscuncque Comitatus eo expeditius pergere qveat Mathematicus, necessum fuerit, ei cum de vectura qvam praejuncturam dicunt, providere, tum etiam lateri ejus homines locorum gnaros, et in Comitatus Officiis versatos, adjungere.
5. Ea vero res, qvantae futura sit utilitatis, norunt, qui rem ex eaqvo aestimant.

338 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.544. (1727. okt. 6.): Litterae a Reverendo Domino Belio.

339 **K:** Litterae (Esztergom), ff.18–19. Vízáztatta, hiányos. **M:** –
1. Szentpétery, nr.3210.
2. Vö. Magyar Törvénytár, 1608–1657. Bp., 1900. 70–71.

340 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 341. sz. levélben.

341 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.46. pp.534–539. **M:** Reif, nr.14.
1. Utalás Radics János torulukai lelkész fegyelmi ügyére, akinek Krmann a felettese. Vö. Krmann levele Jeszenák [Jánosnak?], 1728. aug. 20. MOL, P 1391, Jeszenák cs. lt., 28. köt. f.188.
2. Vö. Sólyom Jenő: Bél Mátyás a magyar Biblia történetében. = Lelkipásztor, 1956. 74–86. Lehetséges, hogy az 1727. évi kiadás mégis létezett? A Krmann-nak írt 1727-es megjelenést megerősíti a Haynóczi Dánielnek írt levél is (312. sz.).

342 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.98. **M:** –
1. Az elszámolás nincs meg a levél mellett. Ráday a 344. sz. levélben idéz adataiból.
2. Eszterházy Imre.

343 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.99. **M:**

344 **K:** Ráday Lt., IVc/2–4. nr.2. Fogalmazvány. **M:** –
1. Válasz a 342. sz. levélre.

345 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.551. (1727. nov. 5.): Scripsi Reverendo Bel... Posonium.

346 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.100. **M:** –
1. A Rákóczi-felkelés iratairól van szó.

347 **K:** Ráday Lt., IVc/2–4. nr.3. Fogalmazvány. **M:** –

348 **K:** ismeretlen. **M:** Facciolati, nr.XCVIII. Másolata: MTAK, Ms.4985. Velencei másolatok, 10., Levelek Bél Mátyáshoz.

1. Valószínűleg a Dissertatio de thermis Trenschiniensibus (Lipsiae, 1726) című munkájáról van szó.

2. Ld. a 181/2. sz. jegyzetet.

3. Facciolati, Jacobus: Acroases VI de sophismatis veterum Logicis. Paduae, 1726. Az egyes részek külön is megjelentek.

349 **K:** ismeretlen. **M:** Klein, Johann Samuel: Nachrichten von den Lebensumständen und Schriften evangelischer Prediger in allen Gemeinden des Königreichs Ungarn, II. Leipzig und Ofen, 1789. 251–252. (Hruskovics Sámuel életrajzánál.)

1. Ld. a 369/2. sz. jegyzetet.

350 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 349. sz. levélben.

351 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.101. **M:** –

1. Kármán András 1725. nov. 5-én tájékoztatta Ráday Pált külföldi egyetemekről. Vö. Gálos, 269. Gálos Bél most közölt levelét nem említi.

352 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 354. sz. levélben.

353 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 354. sz. levélben.

354 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.102. **M:** –

355 **K:** Ráday Lt., IVc/2–1. nr.103. **M:** –

1. Beer Frigyes Vilmos.

356 **K:** MOL, p 566, III.o. LVI.cs. 7.sz. **M:** –

357 **K:** Fejérváry, nr.7. (p.4.) Másolat. Bél 361. sz. alatti levelének melléklete. **M:** – A kancellária hivatalos véleményét ld. a 358. sz. alatt. Eredetileg e véleménnyel egyidőben kaphatta Bél az epigrammát.

358 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1728.márc., 83. sz. Fogalmazvány. Az irat mellékletét (Observationes ex Descriptione nonnullorum Comitatuum Domini Matthiae Belly) szó szerint átvették a közölt fogalmazványba. A cenzori jelentés (azaz a melléklet) végén: Hae Observationes sunt mihi ex Censura rationis habita per Dominum Baronem Consiliarium Szluha transmissae. E[mericus] W[égh] mp. **M:** – A rendelkezés utasítását (Quamobrem memorandus Author... haudquam intermittat) Bél néhány, revízióra küldött megyeleírás elejére leiratta. (Békés, Csanád, Sopron vármegyék: Esztergom, FK, Bgy, Hist. I. p., u. és xx. Bihar vm: OSZK Kézirattára, Fol.Lat.3379.)

1. Zabler, Jacobus: Memoriam medicorum Thorunensium ex antiquis historiae Thorunensis monumentis renovare et adumbrare volebat. Thorunii, [circa 1720].

359 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 360. sz. levélben.

360 **K:** Fejérváry, nr.7. (f.3.) Másolat. **M:** –

1. Ld. a 289/3. sz. jegyzetet.

2. Vö. a 359. sz. leirattal.

3. A mellékletet ld. a 354. sz. alatt.

361 **K:** Fejérváry, nr.6. (ff.3–4.) Másolat. **M:** –

1. Vö. a 360. sz. levéllel.

2. Vö. L'Écluse, Charles de: Icones fungorum in Pannonibus observatorum sive Codex Clusii Lugduno Batavensis cum Commentariis Julii de Istvánffi. Bp., 1889–1890.

362 **K:** Ráday Lt., Egyházi és iskolai iratok, nr.250. **M:** Gálos, 269. (az Abiturientem... posita sunto rész).

1. A 14–15. éves Gedeont atyja a poétai osztály elvégzése után külföldi akadémiára akarta küldeni. Vö. a 351. sz. levéllel és Gálos, 269.

2. A nádor Pálffy Miklós, a személynök Száraz György.

363 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.648.(1728. nov. 5.): Scripsi Reverendo Matthiae Bel.

364 **K:** ismeretlen. Említi Halmágyi a 365. sz. levélben.

365 **K:** Esztergom, FK, Bgy, Hist.I.gg. f.15. **M:** – Bél címirata a külzeten: Notitia et Correcturae Inclyti Comitatus Kraszna, communicatae a Generoso Domino Stephano Halmágyi, Inclyti Comitatus Jurato Notario.

366 **K:** Litterae (Esztergom), f.20. **M:** –

1. A kért kiadvány a 367. sz. válaszlevél szerint: Tiroliensium principum comitum... Der gefurster Grafen zu Tyrol von Anno 1229 biss Anno 1623. Augsburg, 1629.

2. Johann Weichard Valvasor alábbi műveiről lehet szó: Topographia Archiducatus Carinthiae antiquae et modernae... Vollkommene Landbeschreibung des Erz-Herzogthums Kärndten. Nürnberg, 1688. – Topographia Ducatus Carnioliae. Wagensperg, 1679.

367 **K:** Litterae (Esztergom), ff.20–21. Fogalmazvány? **M:** –

1. Ld. a 366/1–2. sz. jegyzeteket.

368 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.656. (1728. dec. 7.): Litterae... ex posta a Clarissimo Beel.

369 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1729.febr., 39.sz. A kancellária 1729. febr. 8-i átiratában kérte a kamarát az ígért támogatás megadására. **M:** –

1. A hét vármegye leírásának revízióját ld. a 398. sz. alatt.

370 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.60. pp.373–376. **M:** –

1. Ld. a 289/3. sz. jegyzetet.

371 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II.,673. (1729. febr. 12.): Scripsi Reverendo Belio.

372 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 373. sz. levélben.

373 **K:** Ráday Lt., Egyházi és iskolai iratok, nr.251. **M:** –

374 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 375. sz. levélben.

375 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.60. pp.295–296. **M:** –

1. Ld. a 289/3. sz. jegyzetet.

2. Bél imakönyve németül: Die Gott suchende Seele... Leipzig, 1729.

376 **K:** Ráday Lt., Egyházi és iskolai iratok, nr.253. **M:** Első mondatát közli Gálos, 270.

377 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 376. sz. levélben.

378 **K:** MOL, A 32, Litterae privatorum, 1729:67. **M:** –
1. Zichy Károly.

379 **K:** Litterae (Esztergom), ff.22–22a. **M:** –
1. A melléklet nincs a levél mellett.

380 **K:** Litterae (Esztergom), ff.22b–25. **M:** –
1. Az Epitaphiumot közli Szirmay Antal: Szathmár vármegye... esmérete, II. rész. Buda, 1810. 159–160. Variánsok: 2. sor: Anna helyett: ante. 5. sor: servati h. servatur. 11. sor: vivi h. viri. 16. sor: Implebar h. ille dabat. 22. sor: Turba conspiciendus h. turbae conspicienda.
2. A kronosztichon évszám: 1636.

381 **K:** Fejérváry, nr.1. (f.2.) Másolat. **M:** –
1. Der ungarische Sprachmeister. Pressburg, 1729[1]
2. Ld. a 287/3. sz. jegyzetet. Vö. a 360–361. sz. levelekkel.

382 **K:** Fejérváry, nr.14. (ff.7–8.) Másolat **M:** –
1. Amsterdamban készült mintát (próbanyomatot) nem sikerült találnunk. Amsterdamot megjelölő címlapterv-másolatot közlünk a 469 sz. levél mellékleteként.

383 **K:** Fejérváry, nr.11. (f.6.) Másolat. **M:** –

384 **K:** Szentpétervár, Tudományos Akadémia Levéltára, R.I. op.72. nr.3. f.10. **M:** Vávra 1963, 223–224. Cseh fordításban uo. 224. Hasonmása uo. 205.
1. 250. sz. levél.
2. 426. sz. levél.
3. De origine et priscis sedibus Scytharum. In: Commentarii ASP, I., 1728. 387–399. De Scythiae situ, qualis fuit sub aetatem Herodoti. Uo. 400–424. – De muro Caucasco. Uo. 425–463.

385 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Erdődy, Korešpondencia J. L. Erdődymu. **M:** –
1. Erdődy László Ádám.

386 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov. f.153. Briefe an J.G. Walch, Mappe I. ff.57–58. **M:** Feyl, 436., német fordításban.

387 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 394. sz. levélben.

388 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 394. sz. levélben.

389 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 390. sz. levélben.

390 **K:** Szentpétervár, Tudományos Akadémia Levéltára, R.I. op.72. nr.3. f.54. **M:** Vávra 1963, 224–225. Cseh fordításban uo. 225.
1. A 384. sz. levélbeni reklamálásra írta Bayer, hogy a 304. sz. Bél-levélre válaszolt.
2. De cimmeriis. = Commentarii ASP, II., 1729. 419–433.
3. Ti. Amsterdamba.

391 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Az ifjú kilétét nem ismerjük.
2. [Bél, Matthias:] Die Gott suchende Seele... Leipzig, 1729.

392 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 393. sz. levélben.

393 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Die Gott suchende Seele... Leipzig, 1729. – Preces Christianae... Lipsiae, 1728.
2. Ruisz János Kristóf.
3. A lelkészek: Pilgram János Zsigmond és Serpilius Sámuel. – Az iskolamester: ld. Deccard János Kristóf.
4. 1729. aug. 29-én az uralkodó elfogatóparancsot adott ki az ördöngősség hírében álló Mlinárics Vencel ellen, akit Krmann abban a reményben fogadott be, hogy az az evangélikus hitre tér át. Krmann fia félreverte a harangokat, az elfogatás meghiúsult. Erdődy László Ádám nyitrai püspök Krmannt tette felelőssé az ügyért. 1729. október 10-én az uralkodó Krmann ellen adott ki elfogatóparancsot. A menekülés, majd önként jelentkezés után Krmann a pozsonyi börtönbe került. 1729 végétől kihallgatások, 1730 őszén külön bíróság általi tárgyalás, 1731. jan. 8-án per kezdődött. A márc. elején hozott ítélet: életfogytiglani börtön. Az uralkodó ezt máj. 20-án helyben hagyta. A per során vádként felmerült az 1672. évi torolukai zendülés is, mely Bársony János ítélőmester halálával végződött.

394 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov. f.153. Briefe an J.G. Walch, Mappe I. ff.59–60. **M:** Feyl, 436., német fordításban.

395 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

396 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 426. sz. levélben.

397 **K:** Fejérváry, nr.13. (f.7.) Másolat. **M:** –
1. Notitia, III. 595–642.

398 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1730.dec., 59. sz. Fogalmazvány. **M:** –
1. Bél a 369. sz. levél kíséretében küldte őket revízióra.

399 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 400. sz. levélben.

400 **K:** ismeretlen. **M:** Keller, nr.2.
1. A Carolina resolutiót 1731. márc. 21-én bocsátották ki. Ebben a király rendeletileg szabályozta a protestáns vallásügyet.

401 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 402. sz. levélben.

402 **K:** MOL, E 152, Acta irregestrata, Collegium Trenchiniense, l.t. 20.sz., f.78–78v. Másolat. **M:** –

403 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 409. sz. levélben.

404 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. A Preces Christianae... Lipsiae, 1728. című imakönyvről van szó. Vö. a 393. sz. levéllel.
2. Ld. a 393/4. sz. jegyzetet.

405 **K:** Litterae (Esztergom), ff.71–72. Eredeti, hiányos. A ^{x} és ^{xx} közti részt (Sopron vármegye leírása revíziójának nagyobbik része) a kancelláriai fogalmazvány melletti mellékletből közöljük (MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1731. ápr., 82. sz.). **M:** –

406 **K:** Fejérváry, nr.10. (f.6.) Másolat. **M:** –
1. A 410. sz. levél szerint Szirmay februárban vitte volna a kötetet, ha érinti Pozsonyt.

407 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. A 404. sz. levélről van szó. A kiadvány valószínűleg nem készült el.

2. Ld. a 393/4. sz. jegyzetet.
3. Bél és Pilgram viszályáról ld. a 418. és 420. sz. leveleket.

408 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Vö. a 407. sz. levéllel. Özvegy Davidisné Besztercebányáról küldött pénzéről van szó.

409 **K:** MOL, E 152, Acta irregestrata, Collegium Trenchiniense, l.t. 20.sz. ff.78v–79. Másolat. A melléklet csonka. **M:** –
1. Carpzov, Benedictus: Jurisprudentia ecclesiastica seu consistorialis... 1–2. Lipsiae, 1685[1]
2. Böhmer, Justus Henning: Jus ecclesiasticum protestantium. Halle, 1720–1763[2]
3. Brunnemann, Johannes: De iure ecclesiastico tractatus posthumus... Wittenberg, 1699.
4. Bél Oláh Miklós Hungáriájával indította történeti forráskiadvány-sorozatát. (Adparatus, I/1.)

410 **K:** Fejérváry, nr.16. (ff.8–9.) **M:** –
1. A 406. sz. levélről van szó.

411 **K:** MOL, P 1391, 25. köt. f.358. **M:** –

412 **K:** MOL, P 1391, 28. köt. ff.108–109. **M:** –

413 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 414. sz. levélben.

414 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczy. **M:** –

415 **K:** ismeretlen. Severini János a Tricae notae inter Posonienses et Sopronienses Pastores, imprimis Belium et Pilgramium című levélgyűjtemény 1731. jún. 7-én kelt levelében írja (Berlin, Ung.Bibl., Ms.36. f.186.) ... ad... Dominum Bel adii, ut, quas pridie ad Dominum Haynoczy... se daturum, me tabellario, receperat, acciperem litteras. Valószínűleg nem a 414. sz. levélről van itt szó.

416 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.898. (1731. jún. 14.): Litterae a... Reverendo Belio cum Grammatica hungarica.

417 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. A 414. sz. levélről van szó.
2. Festetics [Kristóf].
3. Dobner [Sebestyén Ferdinánd].
4. Az ifjak személyét nem ismerjük.
5. Ld. a 393/4. sz. jegyzetet.

418 **K:** Berlin, Ung.Bibl., Ms.36. ff.186v–188. Másolat. A levelet Pilgram Marth János Mátyáshoz küldte el latin nyelvű kísérőlevéllel. (Ennek másolata: uo. f.188.) **M:** –

419 **K:** Esztergom, FK, Bgy, Contrib. VI.a.l. **M:** –
1. Bél a küldeményt a 422. sz. levélben nyugtázta.

420 Berlin, Ung.Bibl., Ms.36. ff.191–192v. Másolat Severini János Tricae... c. levélgyűjteményében. **M:** –
1. Vö. a 418. sz. levéllel.

421 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 423. sz. levélben.

422 **K:** Fejérváry, nr.12. (ff.6–7.) Másolat. **M:** –
1. Dobai a 419. sz. levélben értesítette a küldeményről Bélt.

423 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Vö. a 414. sz. levéllel.
2. Die Gott suchende Seele... Leipzig, 1729.
3. Ld. a 407., 418. és 420. sz. leveleket.

424 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., 919. (1731. aug. 27.): Scripsi etiam Reverendo Belio Posonium.

425 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 427. sz. levélben.

426 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov. f.153. Briefe an J.G. Walch, Mappa I. ff.61–62. **M:** Feyl, 436., német fordításban.
1. Legutóbb három ifjút ajánlott Bél. (394. sz. levél.)
2. Walch, Johann Georg: Philosophisches Lexicon. Leipzig, 1726[1]

427 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Vö. a 423. sz. levéllel.
2. Vö. a 414. és 423. sz. levelekkel.
3. Ld. a 407., 418., 420. és 423. sz. leveleket.

428 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., 925. (1731. szept. 13.): Litteras accepi a Reverendo Matthia Belio.

429 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Vö. a 420. és 427. sz. levelekkel.

430 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 431. sz. levélben.

431 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Vö. a 423., 427. és 429. sz. levelekkel.
2. Vö. a 427. sz. levéllel.
3. Pilgram János Zsigmond és Serpilius Sámuel.
4. Id. Deccard János Kristóf.

432 **K:** Litterae (Esztergom), ff.26–27. **M:** –
1. Szikszai Fabricius, Basilius: Oratio de vita et obitu Gabrielis Perenii. Wittenberg, 1568.
2. Uő: Panegyricus Helenae Ország defunctae. Wittenberg, 1570. – Uő: Oratio funebris dicta in obitum Clarae Székely, Petri Perenii relictae viduae. S.l.a.
3. Monoszlói, Andreas: De invocatione et veneratione sanctorum. Tyrnaviae, 1589. – Gyarmathy Miklós [levelünkben Márton]: Keresztyeni felelet Monozloi Andras... könyve ellen... Debrecen, 1598.
4. De vetere literatura Hunno–Schytica exercitatio. Lipsiae, 1718.
5. Dobai Székelynek az 1514. évi bécsi és az 1569. évi, szintén bécsi (Zsámboky-féle) Janus Pannonius-kiadás volt tulajdonában.

433 **K:** Fejérváry, nr.15. (f.8v) Másolat. **M:** –
1. Valamennyi személy szerepel a 432. sz. levélben is.

434 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 441. sz. levélben.

435 **K:** OSZK Kézirattára, Quart.Lat. 784/1. f.26. **M:** –
1. Vö. a 436. sz. levéllel.

436 **K:** Fejérváry, nr.17 (f.9r.) Másolat. **M:** –
1. A 433. sz. levélről van szó.

437 **K:** ismeretlen. **M:** Mikovini, Samuel: Epistola... Posonii, (1732), Royer.; Deák Antal András: A

„Hungaria nova" megrajzolója. Mikoviny Sámuel, 1700–1750. Bp., 1987. pp.57–80. Magyar fordításban uo. pp.81–91.; Magyar fordítása: Szélrózsa (A Magyar Tájékozódási Futó Szövetség évkönyve), 1984, Hrenkó Pál cikkében. Különlenyomatban is.

1. Vergilius, Georgica, 3,40.

2. A Jász és Kún Kerület Mikoviny által készített térképei ma a Hadtörténelmi Intézet Térképtárában találhatók. Vö. Bendeffy László: Mikoviny Sámuel megyei térképei I–II. Bp., 1976. I. 151–154., II. Hasonmások, nr.22–24.

3. Philippe de la Hire Tabulae astronomicae Ludovici magni... feliratú, XIV. Lajosnak ajánlott híres táblázatáról van szó.

4. Wurtzelbau művét nem tudtuk azonosítani.

438 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 441. sz. levélben.

439 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 442. sz. levélben.

440 **K:** OSZK Kézirattára, Quart.Lat. 784/4. f.63. A levél szélén többször hiányos, a végén csonka. **M:** –

1. Vö. az 563. sz. levéllel.

2. Szirmay Tamás rendszeresen közvetített Bél (Pozsony) és Dobai Székely Sámuel (Eperjes) között. Vö. a 406., 432. és 451. sz. levelek adataival. Az itt említett gyászbeszédeket ld. a 432/1–2. sz. jegyzetekben.

3. Salánki György (ford.): Rotterodami Rézmannak kereztyen vitességet tanito... könyvecskeie... Lugdunumban, 1627.

441 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi, **M:** –

1. Ld. a 393/4. sz. jegyzetet.

2. Rabacher János András (az 1731. nov. 26-án a pozsonyi éjjeli őrrel kialakult szóváltása miatt) dec. 24-én kihallgatták, 1732. jan. végén pert indítottak ellene, márc. 14-én hoztak ügyében ítéletet. Szent Flórián megsértéséért és az éjjeli őr bántalmazásáért 800 Ft-ra megbüntették. A helytartótanács nov. 18-án 500 Ft-ra csökkentette a büntetés összegét.

3. Vö. a 445., 446. és 450. sz. levelekkel.

442 **K:** MOL, P 566, III.o. XLIX.cs. 1.sz. **M:** –

1. Az ifjú a Radvánszkyak közül való, a hölgy kilétét nem tudjuk.

2. Radvánszky János.

443 **K:** MOL, P 566, III.o. XLIX.cs. 2.sz. **M:** –

1. Vö. a 442. sz. levéllel.

444 **K:** MOL, P 566, III.o. XLIX.cs. 3.sz. **M:** –

1. Vö. a 442–443. sz. levelekkel.

445 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

1. Ld. a 466/1. sz. jegyzetet.
2. Ld. a 441/2. sz. jegyzetet.
3. Ld. a 393/4. sz. jegyzetet.
4. Vö. a 423., 427., 429. és 431. sz. levelekkel.

446 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

1. Ld. a 466/1. sz. jegyzetet.

447 **K:** Szentpétervár, Tudományos Akadémia Levéltára, R.I. op.72. nr.4. ff.43–45. **M:** Vávra 1963, 226–227. Cseh fordításban uo. 227.

1. A 390. sz. levél.

2. Commentarii Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae, 1728–1746.

3. Ld. a 382/1. sz. jegyzetet.

4. Valószínűleg a Der ungarische Sprachmeister (Pressburg, 1729) nyelvkönyvről van szó.

5. Mikoviny nyomtatásban megjelent műve: 436. sz. levél.

6. Ugyanezen a napon írt Bél Goldbachnak. (448. sz. levél.)

448 **K:** Moszkva, CGADA, fond 181, nr.1413/III. ff.134–136. **M:** Vávra 1967, 218. Cseh fordításban uo. 219.

1. H. de Dammert Pétervárra megy. Ld. a 447. sz. levélben.

2. Mikoviny nyomtatásban megjelent műve: 436. sz. levél.

3. Danubius Pannonico-Mysicus... 1–6. Amstelodami, 1726. A mű tervezete (Prodromus operis Danubialis) 1700-ban Nürnbergben, 1720 körül Hágában jelent meg.

449 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 450. sz. levélben.

450 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

1. Vö. a 423., 427., 429., 431. és 445. sz. levelekkel.

451 **K:** Litterae (Esztergom), ff.28–29. Vízáztatta, erősen rongált. **M:** –

1. Perényi Gábor és Ország Ilona fölötti halotti oratiók: ld. a 432/1–2. sz. jegyzeteket.

2. Szirmay, Andreas: Expugnatio Citadellae Cassoviensis.

3. Summenhart, Conradus: Oratio funebris et luctuosa... Tübingen, 1498.

4. Kempis, Thomas: De imitando Christi. Ed. Matthias Belius. Lipsiae, 1725.

5. Fröhlich, David: Der uralte Deutsch–Ungerische, Zipserische und Siebenbürgische Landszmann. Leutschau, 1641. Latin fordításban kiadta Bél: Adparatus, I/9.

452 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov. f.153. Briefe an J. G. Walch, Mappe I. ff.63–64. (grafittal: 76–77.) **M:** Feyl, 436., német nyelven, nem szó szerinti fordírásban.

1. A levél jobb alsó sarka hiányzik. Idegen kéz rájegyzése a végén: Matthias Belius.

453 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

1. Vö. a 454. sz. levéllel.

454 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

1. Vö. a 453. sz. levéllel.

455 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 458. sz. levélben.

456 **K:** Litterae (Esztergom), ff.30–31. **M:** –

1. Vö. a 451. sz. levéllel.

2. A Prodromusban Szepes vm leírása jelent meg mintaként 1723-ban.

3. Ld. a 341/2. sz. jegyzetet.

4. Ld. a 161/7. sz. jegyzetet.

5. Ld. a 451/4. sz. jegyzetet.

6. Ld. a 432/5. sz. jegyzetet. (A kötet visszaküldését sürgeti.)

457 **K:** MOL, P 566, III.o. VII.cs. 97.sz. **M:** –
1. A protestánsok 1733-ban benyújtott hivatalos folyamodványát figyelembe véve az 1734. okt. 20-án kiadott második Carolina resolutio négy püspökség felállítását engedélyezte.

458 **K:** MOL, P 566, III.o. VII.cs. 98.sz. **M:** –
1. Vö. a 457. sz. levéllel.

459 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1733.aug., 56.sz. Fogalmazvány, A + és ++ jelek közti rész a melléklet, rá az alapirat jellel utal. **M:** –

460 **M:** Esztergom, FK, Bgy, Hist.I.a. (A kötet elején.) **M:** –
1. Batthyány Lajos.

461 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 462. sz. levélben.

462 **K:** MOL, P 566, III.o. VII.cs. 99.sz. **M:** –

463 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 469. sz. levélben.

464 **K:** MOL, P 566, III.o. VII.cs. 100.sz. **M:** –
1. A jelentés nincs a levél mellett.
2. Gyakran idézett bölcs mondás. Vö. Margalits, Eduardus: Florilegium... Bp., 1895. 53.
3. Batthyány Lajos.

465 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 466. sz. levélben.

466 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Serpilius Sámuel Vilmost 1732-ben iskolaigazgatónak akarták Pozsonyba hívni; 1734-ben lelkésznek került oda. Vö. a 446. sz. levéllel.

467 **K:** ismeretlen. **M:** Adparatus, I/9. 414–415. Cseh fordításban: Vávra 1963, 228–229.
1. Vö. a 447. sz. levéllel.
2. Rudbeck, Olof: Thesaurus linguarum Asiae et Europae Harmonicus... Upsala, 1716.
3. Geographia Russiae vicinarumque regionum circiter A. D. DCCXLVIII. Ex Constantino Porphyrogeneta. In: Commentarii ASP, IX. 1733. 367–422.
4. Szenci Molnár Albert: Dictionarium Latino-ungaricum (et Ungaricolatinum). [Ed.1.] Norimbergae, 1604.

468 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 469. sz. levélben.

469 **K:** Szentpétervár, Tudományos Akadémia Levéltára, R.I. op.72. nr.7. ff.41–42. **M:** Vávra 1963, 229–230. Cseh fordításban uo. 230.
1. Eufrozina nevű lányát a bécsi Johann Wolfgang Schröckh vette feleségül.
2. Ti. a pétervári tudományos akadémia tagjaival.
3. Valószínűleg Bayer műve az ajándék.
4. Bél művét Straub kiadó Amsterdamban, van Ghelennel nyomtattatta ki. Mellékletünk kézirat.

470 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1009. (1732. okt. 22.): Heri scripsi Belio et Beerio inclusis litteris Briun[!].

471 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1732.nov., 96.sz. Fogalmazvány. **M:** –

472 **K:** Szentpétervár, Tudományos Akadémia Levéltára, R.I. op.72. nr.4. f.40. **M:** Vávra 1963, 231. Cseh fordításban uo.
1. A 469. sz. levél.
2. Goldbach nem küldött verset. Bayer versének kelte: 1733. okt. 25. (Ld. a 498. sz. alatt.)
3. Valószínűleg a Pétervárra költözött Dammertékról van szó. Vö. a 447. és 469. sz. levelekkel.

473 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1733.jún., 90. sz., melléklet. **M:** –
1. A 471. sz. leiratban nem Torna, hanem Túróc vm szerepel.
2. Pozsony vm szabad királyi városainak leírását Bél 1733. márc. 21-én (498. sz.) és júl. 30-án (492. sz.) terjesztette fel. A Pozsony vm-i leírás revízióját ld. a 490. szám alatt.

474 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 477. sz. levélben.

475 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 477. sz. levélben.

476 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1733.febr., 73.sz., melléklet. Bél sk. aláírásával. **M:** Az előfizetési felhívást közli Haan, 48–51.
1. A felhívás nyomtatott változatával eleddig nem találkoztunk.
2. E nyomtatott Specimen létét Bél más leveleinek említései megerősítik.

477 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

478 **K:** Pozsony, LK, 420.kt. (Descriptio urbis Posoniensis), az előzéken. **M:** –

479 **K:** Nagyszombat, Mestský archív, fond MG, Missiles, kart. č. 34. **M:** Šimončič, 161–162. Szlovák fordításban is.

480 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1039. (1733. márc. 22.): Litterae a Domino Matthia Bel per postam.

481 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1733.szept., 87. sz., melléklet. **M:** –
1. Pozsony vm leírását Bél 1733. febr. 16-án küldte fel cenzúrára (476. sz.).

482 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1047. (1733. máj. 5.): Scripsi Paulo Straub, Matthiae Belio... (p.1049., máj. 10.: misi quietantiam Operis Beliani Praenumerationis per Viczian. Scripsi... Reverendo Samueli Hellner, a quo responsum cum Praenumeratione Beliana. – Uo. máj. 14.: Scripsi etiam Reverendo Hellnero missa resignatione praenumerationis.)

483 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., 1050. (1733. máj. 17.): Heri litterae a Clarissimo Belio cum Apochis 5 et titulis.

484 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., 1052. (1733. máj. 23.): Litterae a Reverendo Belio...

485 **K:** Nagyszombat, Mestský archív, fond MG, Missiles, kart. č. 34. **M:** Šimončič, 162–163. Szlovák fordításban is.

486 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1733.jún., 68. sz. A melléklet ^{x} és ^{xx} közt közölt betoldásai két idegen kéztől származnak. Zala vm. leírásának kézirata visszaküldéskor elveszett.

A helytartótanács által később elrendelt nyomozásnak nem lett eredménye. Vö. Haan, 41–42. **M:** –

1. 1726.

2. Az elogium disztichon.

487 **K:** OSZK Kézirattára, Levelestár, Káldy György Modor városához, 1617. jan. 17. Káldy levelének mellékelt fordítása előtt a 20. század első feléből származó alábbi magyar nyelvű kivonat olvasható:

Bél Mátyás kitűnő és nagyon tisztelt nemeslelkű barátjának azt írja, hogy küldöncre nem bízza a dolgot, hanem levéllel kívánja enyhíteni fájdalmát, ha ugyan az idegen levéllel enyhíthető. Elsőben is bízzék, hogy a kapott sebet olyan lelki erősséggel fogja viselni, s míg a sebet felszaggatja, elvárja, hogy az emberi sors mérlegelésével fájdalmával fel fog hagyni. Majd abban bízik, hogy ezt a felfogást osztani fogja s legjobb atyjának képét mindig szeme előtt fogja tartani s annak nagy és különféle erényeit követni fogja s olyanná lesz, hogy akit Atyjában, Rádaiban elvesztettek, őbenne feltalálják. Ami dolgát illeti, szeretné Bél Mátyás, hogy azokat úgy rendezné, hogy a hosszú utat súlyos poggyászokkal ne tegye nehézzé. Ha valamelyes könyvei vannak, azokat bízza Jablonszkira, mert ha azokat is magával akarja vinni, úgy azok terhére lesznek. Ezen kérésére inti őt. Hátra van még, hogy neki szerencsés utat kívánjon és őt iránta érzett barátságáról biztosítsa. Vale-t mond neki. Posonyban, 1733. jún. 7. legragaszkodóbb barátja Bél Mátyás. **M:** –

Ráday Pál 1733. máj. 20-án halt meg. Fia, Gedeon ekkor hazatért Odera-Frankfurtból.

488 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1054. (1733. jún. 10.): Scripsi... Gregorio Ignacz acclucis ad postam litteris Reverendo Belio...

489 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium. II., p.1057. (1733. jún. 25.): Litterae ex posta a Reverendo Belio.

490 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1733.jún., 90.sz. Fogalmazvány. A mellékletet a hivakozott helyen közöljük. A < és > közti részeket a kancelláriai fogalmazó áthúzta. A * és ** közti részeket ugyanő írta be a cenzori véleménybe. **M:** –

1. Valószínűleg az Epistolae itinerariaeben (Amstelaedami, 1700[1]).

491 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1058. (1733. jún. 30.): Scripsi Reverendo Belio.

492 **K:** MOL, A 32, Litterae privatorum, 1733:231. Bél sajátkezű aláírásával. **M:** –

1. Vas (és Zala) vm leírásának revíziójáról ld. a 486. sz. leiratot.

2. Pozsony vm leírásának revíziójáról ld. a 490. sz. leiratot.

3. A privilégiumkérő supplex libellus nincs a levél mellett. Bél 1734. márc. 26-án keltezett supplex libellusát ld. az 510. sz. alatt.

493 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1066. (1733. aug. 5.): Litterae ex posta a Reverendo Matthia Belio. (Uo., aug. 8.: Litterae a Domino Samuele Draskóczi per expressum a Supremo Comite ratione praenumerationis Operis Belii.)

494 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1066. (1733. aug. 9.): Scripsi per postam Reverendo Matthiae Belio. (p.1068., aug. 16.: Scripsi Domino Knogler cum litteris inclusis Domini Reverendi Bel cum aureis 36. – p.1072., szept. 9.: Rescripsi inclusis litteris ad Dominum Draskóczi cum Apochis pro ipso, supremo comite... – p.1073., szept. 12.: Litterae a Domino Samuele Draskoczi cum Rhenensibus florenis 48. pro Apochis 6. Belianis.)

495 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1068. (1733. aug. 19.): Litterae a Domino Knogler cum inclusis a Reverendo Bel.

496 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1069. (1733. aug. 22.): Scripsi... Reverendo Bel... (p.1079., okt. 14.: Scripsi Francisci, inclusis Reverendi Belii.)

497 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1733.szept., 87. sz. Fogalmazvány. A + és ++ közti rész melléklet, rá az alapirat jellel utal. **M:** –

1. A Pozsony vm leírásához készített kiegészítéseket 1733. júl. 30-án küldte cenzúrára (492. sz.), Pozsony város leírásának cenzúrázását pedig 1733. márc. 21-én kérte (481. sz.).

2. Szentpétery, nr.1165.; Notitia, I. 114., II. 232.

3. Szentpétery, nr.3482?

4. Szentpétery, nr.4142.

498 **K:** ismeretlen. **M:** A Notitia első köteténck elején (xx_4v–xxx_1v).

1. A verset Bél a 447. sz. levélben kérte Bayertől.

499 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1083. (1733. nov. 5.): Scripsi... Reverendo Bel missis aureis 12.

500 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1084. (1733. nov. 6.): Scripsi... Reverendo Belio per postam.

501 **K:** Ráday Lt., VIII.217. **M:** –

1. Tudniillik a Notitia.

502 **K:** Ráday Lt., VIII.216. **M:** –

1. Nem tudjuk, kiről van szó.

2. Bél sürgető leveleiről az Előszóban teszünk említést, mivel az ismeretlen leveleket nem tudtuk elhelyezni időrendben.

503 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –

1. Az ifjú személyét és ajánlóját nem ismerjük.

504 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1733.dec., 75.sz. Fogalmazvány. **M:** –

505 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1733.dec., 89.sz. Melléklet. Bél sk. aláírásával. A Supplementum végén a hivatkozás, a külzeten a címirat szintén Bél sk. írása. **M:** –

1. A melléklet, amelyet Bél Pozsony vm általános leírásában a 32. fejezetnek szánt, nyomtatásban nem jelent meg.

506 Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. A 477. sz. levélre ráírta Haynóczi a pénzküldés dátumát: 1733. febr. 24.
2. Mlinárics Vencelről ld. a 393/4. sz. jegyzetet.
3. Ld. az 513/2. sz. jegyzetet.

507 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1733.dec., 89.sz. Fogalmazvány. **M:** –

508 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1092. (1733. dec. 16.): Scripsi Reverendo Bel...

509 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. **M:** –
1. Vö. a 477. sz. levéllel.

510 **K:** MOL, A 1, Originales referadae, 1734:48., Melléklet. Másolat. **M:** – Az A 34, Conceptus referadae, 1734:34., nr.1. szerint a Batthyány Lajos vezetésével ülésező kancellária 1734. máj. 31-i. ülésén 10 évre javasolja a szabadalom megadását. Bél folyamodványa itt is megtalálható (nr.2.). A kancellária javaslatát (nr.3.) az 1734. júl. 26-án összeült titkos tanács helyeselte.
1. A császár válasza: 513. sz.

511 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1119. (1734. máj. 5.): Litterae a Reverendo Belio cum chartis.

512 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1734.aug., 9.sz. Másolat. **M:** –
1. Bél kérvénye: 510. sz.
2. A megjelentetést a Specimen és az előfizetési felhívás szerint Amsterdamban tervezték.

513 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1132. (1734. aug. 3.): Scripsi Reverendo Bel...

514 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1734.aug., 31. sz., Melléklet. Másolat. Az alapirat: az uralkodó (valójában a kancellária) engedélyező leirata a helytartótanesnak – fogalmazványban – Bél kérvényére. Másik kézirat: MOL, C 13, Benigna mandata, 19.cs., 1734. aug. 13. Melléklet. Másolat. Az alapiraton: Praesentatum die 10. Septembris 1734. et relatum. A király helytartótanácsnak írt leiratának érdemi része: Penes cujus demissi supplicis Communicationem Dilectioni, et Fidelitatibus Vestris clementer commitendus esse duximus, quatenus Peritum praeattacti Supplicantis cum Magistratu Regiae et Liberae Civitatis nostrae Posoniensis communicare, hocque eatenus audito, superinde demum opinionem suam Majestati nostrae demisse submittere noverint.... Viennae, 4. Septembris 1734. **M:** –

515 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz György, Diarium, II., p.1141. (1734. aug. 28.): Litterae a Reverendo Bel...

516 **K:** ismeretlen. Nyomtatvány. Az OSZK Kisnyomtatványtárában van belőle példány.

517 **K:** Ruszt, Ev.Gem., Nachlass Haynóczi. Csak az üdvözlésben olvasható név autográf. **M:** –
1. Bél egyik lányát, Eufrozinát a bécsi Johann Wolfgang Schröckh vette feleségül.

518 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 519. sz. levélben.

519 **K:** Fejérváry, nr.3. (ff.2v–3.) Másolat. **M:** –
1. A 476. sz. alatt közölt felhívás szerint Eperjesen Raymannnál lehetett előfizetni a Notitiára. Straub újabb felhívását az OSZK Kisnyomtatványtárának nyomtatott példányáról közöljük.

NOTITIA HUNGARIAE NOVAE HISTORICO GEOGRAPHICA,
diuisa in partes quautor,
quarum prima, Hungariam Cis-Danubianam; altera, Trans-Danubianam; tertia, Cis-Tibiscanam; quarta, Trans-Tibiscanam: Vniversim XLVIII. Comitatibus Designatam, expromit. Regionis Situs, Terminos, Montes, Campos, Fluuios, Lacus, Thermas, Coeli, Solique ingenium, Naturae munera et prodigia; Incolas variarum Gentium, atque harum mores; Prouinciarum Magistratus; Illustres Familias; Vrbes, Arces, Oppida, et Vicos propemodum omnes; Singulorum praeterea, Ortus et Incrementa, Belli Pacisque Conuersiones, et praesentem Habitum; Fide optima, Adcuratione summa, explicat.

Opus, hucusque desideratum, et in commune vtile.

Sacratissimis Auspiciis Caroli VI. Caesaris, et Regis Indulgentissimi, elaborauit Matthias Bel.

Accedunt Samuelis Mikovinii Mappae, singulorum Comitatuum, Methodo Astronomico-Geometrica concinnatae.

Tomus primus.

VIENNAE AVSTRIAE, Impensis Paulli Straubii Bibliopolae, Typis Johannis Petri van Ghlelen, Typographi Caesarei. Anno MDCCXXXV.

PAVLLVS STRAVB, BIBLIOPOLA VIENNENSIS, Lectoribus Eruditis Salutem! Posteaquam, Tomus I. Notitiae Hungariae Nouae Historico-Geographicae, Clarissimi Viri, Matthiae Belii, (cuius titulum pagina auersa exhibet) typis expressus est; certiores ea de re facere, admonereque decuit, hos, qui praenumerato, in eundem hunc Tomum aere, factos in impressionem sumtus, beneuole subleuare voluerunt, vt, circa medium Aprilis, memoratum Tomum, recipere, simulque, in Secundum, qui iam exprimi coepit, florenos 8. certo certius, praenumerare dignentur. Cum vero, pauca adhuc supersint exemplaria, Tomi huius Primi, quae iis, qui tempore et occasione praenumerationis exciderunt, ea lege permittenda statui, vt, pro dicto quidem Volumine, florenos 10. soluant, in futurum autem, designatos florenos 8. eodem tempore praenumerent; id quoque eruditis, et historiae amantibus, significandum existimaui. Qua quidem opportunitate, eo promptius vsuros spero Lectores; quod Tomus idem, florenis 12. postea venundabitur. Fieri autem praenumeratio, iisdem locis, et apud Fautores eosdem potest, apud quos facta est antea: Moram, quam excusioni Tomi huius, fere inexsuperabilia impedimenta; nulla tamen Clarissimi Auctoris culpa, iniecerunt; eo Dominos Praenumeratores ferent aequius, quod, duobus Alphabetis, quam erat promissum, auctius exemplar, sint accepturi; cum spe haud dubia, Tomum II. Feria Michaelis, seu Nundinis Lipsiensibus, autumnalibus, prodituram

omnino. Viennae Austriae. Anno 1735. die 2. Aprilis. NB.

Nachdeme nunmehro est gedachtes Buch würcklich aus der Presse gekommen, so können die Herren Praenumeranten ihre Exemplaria ablangen, zugleich aber auch auf den anderten Tomum die Praenumeration bey zeiten besorgen lassen. Und da der Verleger davon Paul Straub Buch-Handler allhier noch eine kleine Anzahl Exemplaria übrig hat, so will er solche denen Gelehrten und Liebhaberen, die etwann die Gelegenheit zu Praenumeriren versaumet, mit dieser Condition hiermit offeriret haben, daß bey Empfang des ersten Tomi, 10. Gulden bezahlet, 8. Gulden aber zugleich auch auf den anderten praenumeriret worden, und also der anderte und folgende Tomi allezeit um den versprochenen Praenumerations-Preis auch diesen letzten Subscribenten geliefferet werden; dieser Termin aber solle nicht länger als bis ultimo Maii dauern; nach diesen der Verleger ein Tomum nicht anders als 12. Gulden geben kan, weilen die viele Land-Charten, Prospecte und andere darein gehörige Kupfer die anfangs proiectirte Unkosten übersteigen.

2. Ti. a Notitia első kötetét ünnepélyesen adja át a császárnak, a Függ. II.sz. alatt közölt szavakkal.

520 **K:** ismeretlen. **M:** Facciolati, nr.CIX. A nyomtatványról készült másolat: MTAK, Ms.4985., Velencei másolatok 10., Levelek Bél Mátyáshoz.

1. Az Adparatusról van szó.

2. Nisolius, Marius: Lexicon Ciceronianum... Ed. J. Facciolati, 1–2. Patavii, 1734.

3. Lehetséges, hogy Hermann András nevének félreolvasásaként került a kiadásba.

4. Septem linguarum Calepinus. Hoc est Lexicon Latinum. Ed. J. Facciolati, 1–3. Patavii, 1731.

5. Nem tudjuk, milyen műről van szó.

521 **K:** MOL, C 42, Miscellanea, 321.cs., Fasc.95. nr.33/41. Másolat, Bél sk. aláírásával. **M:** –

1. Lotharingiai Ferenc.

522 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1194. (1735. máj. 21.): Scripsi Reverendo Belio... (p.1185., ápr. 5.: Praenumerantibus misi schedam Operis Beliani.)

523 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1199. (1735. jún. 13.): Litteras accepi ex posta a Reverendo Belio.

524 **K:** MOL, P 566, III.o. LVI.cs. 8.sz. **M:** –

1. Az idézet az 520. sz. levélből való.

2. Notitia, I.

525 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., 1200. (1735. jún. 17.): Litterae a Reverendo Bel cum Prodromo et Olahi. (p.1201., jún. 23.: Misi Tomum I. Belianum Praenumerantibus Leutschoviensibus et Igloviensibus.)

526 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1202. (1735. jún. 27.): Scripsi Reverendo Belio. (p.1210., aug. 7.: Litterae a Domino Johanne Michaele Wieland cum Tomo I. Operum Belii. – Uo., aug. 8.: Tomi I. Belii exemplaria 23 allata per Tricesimatorem et Contrascribam revisa.)

527 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 626. sz. levélben.

528 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 533. sz. levélben.

529 **K:** MOL, C 42, Miscellanea, 321.cs., Fasc.95. nr.33/57. Másolat, Bél sk. aláírásával. **M:** –

1. Lotharingiai Ferenc.

530 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1211. (1735. aug. 13.): Scripsi Reverendo Matthiae Bel.

531 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 533. sz. levélben.

532 **K:** ismeretlen. Említi Garelli az 533. sz. levélben. Ez az említés utal arra is, hogy korábban is leveleztek egymással.

533 **K:** ismeretlen. **M:** Adparatus, I/3. A praefatioban idézi a közölt részt Bél. Az 534. sz. levélben említi Garelli, hogy a kiadás gondos másolatát küldi.

534 **K:** Ráday Kvt. Kézirattára, K.O.360/50. Autogr.? Adparatus, I/3. Az előszó után.

1. Callimachus, Experiens: Attila. In: Scriptores, tom.I. 433-518.

2. Oláh, Nicolaus: Attila. In: Adparatus, I/1.

3. Chytraeus, David: Epistolae... editae a Davide Chytraeo, auctoris filio. Hanoviae, 1614.

4. Papafava, Robertus említett művét nem találtuk meg a szakirodalomban.

5. Inchofer, Melchior: Annales ecclesiastici Regni Hungariae. Roma, 1644.

6. Az utolsó bekezdés a nyomtatott változatból hiányzik.

535 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/I.1. (f. 3–3v.) Másolat. A levél – egyúttal a leveleskönyv – elején Bél sk. feljegyzése: „α–ω Decas prima." **M:** –

1. 534. sz. levél.

2. A Notitia második kötetét szintén a császárnak ajánlotta Bél. Az olvasóhoz szóló előszó dátuma: 1736. jan 21.

536 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 539. sz. levélben.

537 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/I.2. (f.3v.) Másolat. **M:** –

1. Vö. a Függ. II. sz. beszéddel.

538 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/I.3. (f.4.) Másolat. **M:** –

539 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/I.4. (f.4–4v.) Másolat. **M:** –

540 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 541. sz. levélben.

541 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/I.5. (ff.4v–5.) Másolat, a második sor zárójeles betoldása Bél sk. kiegészítése a margón. **M:** –

542 **K:** ismeretlen. **M:** Adparatus, I/3. (A szövegközlés előtti lapon.)

543 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/I.6., (f.5–5v.) Másolat, az „ad C. Lud. de Battyán" a margón Bél sk. írása. **M:** –

1. Nyitra vm leírását nov. 30-án küldte el Bél a magyar udvari kancelláriának. (544. sz. levél.)

544 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1736. márc., 90. sz., Melléklet, Bél sk. aláírásával. **M:** –

1. A kéziratot előzetesen a vármegye csak hosszas huzavona után nézette át érdemben. (Haan, 40–41.)

545 **K:** ismeretlen. **M:** Prónay, 348–349.
1. Mágocsi Mihály.
2. Vergilius, Aeneis, 3,343. és 12,440.

546 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/I.7. (ff.5v–6.) Másolat. **M:** –

547 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/I.8. (ff.6v–7.) Másolat. **M:** –

548 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 557. sz. levélben.

549 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 553. sz. levélben.

550 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 554. sz. levélben.

551 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/I.9. (f.7–7v.) Másolat. **M:** –
1. Vö. az 542. sz. levéllel.

552 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/II.2. (f.8v.) Másolat. **M:** –

553 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/I.10. (ff.7v–8.) Másolat, a „Caesareo Geometrae" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

554 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/II.1. (f.8.) Másolat, a „Caesareo... Caesaris" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

555 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 559. sz. levélben.

556 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 560. sz. levélben.

557 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/II.5. (f.9–9v.) Másolat. **M:** –
1. Raupach, Bernhard: Evangelisches Österreich, das ist Historische Nachricht von den vornehmsten Schicksahlen der Evangelisch-Lutheranischen Kirchen. 1–2. Hamburg, 1732.
2. Valószínűleg a szlovák(csch) nyelvű Summarium biblicum (1730) című munkáról van szó.

558 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 564. sz. levélben.

559 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/II.3. (ff.8v–9.) Másolat. **M:** –

560 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/II.4. (f.9.) Másolat, a „Viennam... nouae" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. Fuhrmann, Matthias: Alt- und Neu-Österreich oder compendiöse Universal-Historien, 1–4. Wien, 1734–1737.

561 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 568. sz. levélben.

562 **K:** ismeretlen. **M:** Notitia, II., a praefatio után.

563 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/II.7. (f.10–10v.) Másolat. **M:** –
1. 1735. szept. 28-án a király Mikovinyt a selmecbányai bányászati tanintézet tanárává nevezte ki.
2. Eperjesről van szó.

564 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/II.9. (f.11–11v.) Másolat. **M:** –

565 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/II.8. (ff.10v–11.) Másolat, a „Posonium" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. Nem tudjuk, milyen könyvekről van szó.
2. A Bél által kezdeményezett tudós társaságról van szó. Ld. még az 566/2. sz. jegyzetet.

566 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/II.6. (ff.9v–10.) Másolat.; Fejérváry, nr.2. (f.2–2v.) **M:** –
1. Az előfizetési felhívás szerint Eperjesen Raymann-nál lehet előjegyeztetni a Notitiát. Ld. a 478. sz. alatt.
2. A tervezetet az esztergomi FK Batthyány-gyűjteményében maradt fenn. Közölte Donáth Regina: A Magyar Tudományos Akadémia első tervezete 1735-ből. = Magyar Tudomány, 1965. 373–377. A tervezetet Bél Mátyás személyéhez kötötte Wellmann Imre: Bél Mátyás és a magyar tudós társaság terve 1735-ben. Uo. 738–741. Ld. még az 565. sz. levelet.

567 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 569. és 570. sz. levelekben.

568 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I,/II.10) ff.11v–12) Másolat. **M:** –
1. Bél figyelmét Mátyás király festett képmására Bécsben hívta fel „A. R." A képmásról készült metszet a budai tanács támogatásával jelent meg a Notitia III. kötetében, Naldus Naldius műve előtt. A metszetet „Andreas et Joseph Schmutzer sc." A képről Bél az olvasóhoz intézett ajánlásban szól (591–594.). Az ajánlás kelte: 1737. febr. 28.

569 **K:** ismeretlen. **M:** Prónay, 356–357. (Tévesen 1736. jún. 8-i dátummal.)
1. Az 545. sz. levél.
2. Mágocsi Mihály.

570 **K:** ismeretlen. **M:** Prónay, 350.
1. Mágocsi Mihály.

571 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 580. sz. levélben.

572 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 576. sz. levélben.

573 **K:** ismeretlen. Említi Bél az 578. sz. levélben.

574 **K:** MOL, C 42, Miscellanea, 321.cs., Fasc.95. nr.33/56. Másolat, Bél sk. aláírásával. **M:** –
1. Lotharingiai Ferenc.

575 **K:** ismeretlen. **M:** Prónay, 351.
1. A Notitia II. kötetét Bél 1736. febr. 28-án nyújtotta át a császárnak. Ekkor mondott beszédét ld. a Függ. III. sz. alatt.

576 **K:** Epistolarium (Ráday Ktv.), I/III.1. (f.12–12v.) Másolat. **M:** –
1. Mózes első könyve, 27,22. Pellionis Sámuel atyját Izsáknak hívták.
2. A János Teofil nevű fiúról van szó.

577 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/III.4. (f.13–13v.) Másolat. **M:** –

578 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/III.5. (f.13v.) Másolat, a „Laad, ad coenobium" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. Ritus explorandae veritatis, quo Hungarica natio in dirimendis controversiis ante annos trecentos et quadraginta usa est... Colosvarii, 1550. – Második kiadása: Adparatus, I/5.

579 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/III.2. (f.12v.) Másolat. **M:** –
1. Ld. az 568/1. sz. jegyzetet.

580 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/III.8. (f.14v.) Másolat. **M:** –
1. A mellékletet nem másolták be Bél leveleskönyvébe.

581 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/III.9. (f.15.) Másolat. **M:** –

582 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/III.10. (f.15.) Másolat. **M:** –
1. Tudniillik az 1502. évi velencei kiadást, amely Calanus Attiláját is tartalmazza.
2. Domenico Passionei. Vö. az 551. sz. levéllel.

583 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/III.3. (ff.12v–13.) Másolat. **M:** Prónay, 353–354. (Prónay a dátumot február 12-re oldotta fel.)
1. A Pest vm leírásához készített kiegészítéseket.
2. Bél sürgető leveleiről az Előszóban tettünk említést. Vö. az 502/2. sz. jegyzettel.

584 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1736.febr., 82. sz. Fogalmazvány. **M:** –

585 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1736.febr., 94.sz. Fogalmazvány. **M:** –

586 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/III.6. (f.14.) Másolat. **M:** –
1. Vö. a Függ. III. sz. beszéddel.

587 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/III.7. (f.13–13v.) Másolat, az „ad C. Battyán Cancell." Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. Febr. 27-én Vö. az 586. és Függ. IV. sz. levelekkel és a Függ. III. sz. beszéddel.

588 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IV.1. (f.15.) Másolat, a „Viennam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

589 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IV.2. (ff.15v–16.) Másolat, a „Viennam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. Savoyai Jenő herceg 1736. április 21-én meghalt.
2. Jeszenák.

590 **K:** ismeretlen. Elíti Bél az 595. sz. levélben.

591 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IV.4. (ff.16v–17.) Másolat, a „Kesmarck" Bél sk. feljegyzése a margón. Buchholtz 1736. márc. 18-án jegyezte fel a levél megérkezését. (Diarium, II., 1254.: Litterae per postam a Domino Belio.) **M:** –
1. Adparatus, I/3.

592 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IV.5. (f.17–17v.) Másolat, a „Cremnitzium" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. Brutus történeti műve sem az Adparatusban, sem a Scriptoresben nem jelent meg.

593 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IV.6. (f.17v.) Másolat **M:** –

594 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1736.márc., 90.sz. Fogalmazvány. **M:** –

595 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IV.7. (ff.17v–18.) Másolat, a „Viennam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. Kender Jánosról és tervezett művéről nem találtunk adatot a szakirodalomban.

596 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 602. sz. levélben.

597 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1255. (1736. márc. 24.): Litterae a Reverendo Belio per postam.

598 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 602. sz. levélben.

599 **K:** ismeretlen. **M:** Prónay, 535–536.
1. Bél a 601. sz. levélben Kubány Györgyöt ajánlja lelkésznek.

600 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1257. (1736. ápr. 3.): Scripsi Belio per postam.

601 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IV.10. (f.20–20v.) Másolat, a „Pestum" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** Prónay, 354–355.

602 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/V.1. (ff.20v–21.) Másolat, a „Budam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. Schmutzer metszetéről ld. az 568/1. sz. jegyzetet.

603 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/V.3. (ff.21v–22.) Másolat, a „Viennam... Daniae" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

604 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/V.4. (f.23.) Másolat, a „Budam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

605 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1736.ápr., 92.sz. Az alapirat fogalmazványban és tisztázatban is. **M:** –

606 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 610. sz. levélben.

607 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 611. sz. levélben.

608 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1736.máj., 108.sz., Melléklet. Bél sk. aláírásával. **M:** –

609 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 615. sz. levélben.

610 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/V.5. (f.22v.) Másolat, a „Schemnitzium" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. Tudniillik az Aa-val kezdődő ívek.
2. A melléklet a levélmásolat mellől hiányzik.

611 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/V.6. (ff.22v–23.) Másolat, a „Budam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

612 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1265. (1736. máj. 12.): [Scripsi?]... Reverendo Bel, misso fasciculo.

613 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/V.7. (f.23.) Másolat, a „Budam" Bél sk. feljegyzése a margón. M: –

614 K: Epistolarium (Ráday Kvt.), I/V.8. (f.23v.) Másolat, a „Budam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

615 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/V.9. (ff.23v–24.)

Másolat, az „Altdorffum" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

616 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/V.10. (f.24v.) Másolat, az „Altdorffum" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

1. A beszéd 1736-ban Altdorfban jelent meg: Oratio solennis de auspicatissimo connubio principis ac dominae Mariae Theresiae principis augustae ac domini Francisci ducis Lotharingiae dicata.

617 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VI.1. (ff.24v–25.) Másolat, az „Altdorffum" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

1. Ld. a 616/1. sz. jegyzetet.

618 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1736.máj., 108.sz. Fogalmazvány. **M:** –

619 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 620. sz. levélben.

620 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VI.2. (f.25–25v.) Másolat, a „Jenam" Bél sk. feljegyzése a margón. Ugyanő javított a szövegben is. **M:** –

1. Huber korábbi leveleiről semmit nem tudunk.

621 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VI.3. (ff.25v–26.) Másolat, a „Viennam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

622 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1736.júl., 82. sz. Fogalmazvány. **M:** –

623 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1276. (1736. júl. 7.): Scripsi Reverendo Bel inclusis ad Bibliopolam Paulum Straub litteris cum Rhenensibus florenis 100. pro opere Beliano. (p.1272., jún. 20.: Litterae a Domino Wieland Posonio cum 18 exemplis Tomi 2di Beliani.)

624 **K:** MOL, A 32, Litterae privatorum, 1736:322. Másolat, Bél sk. aláírásával. **M:** –

1. A 622. sz. levél.

625 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1278. (1736. júl. 22.): Litterae a Reverendo Belio cum Tomi I. exemplar[ibus].

626 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VI.4. (f.26.) Másolat, az „Ad L. B. de Dieden... Hanouiam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

627 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov.f.153, Briefe an J.G. Walch, Mappe I. ff.65–66. Autogr.; Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VI.5. (ff.26v–27.) Másolat. **M:** Feyl, 437., német fordításban.

628 **K:** MOL, C 42, Miscellanea, 321.cs., Fasc.95. nr.33/54–55. Másolat, Bél sk. aláírásával. **M:** –

1. Lotharingiai Ferenc.

629 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p, 1283. (1736. aug. 15.): Scripsi Reverendo Bel.

630 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 633. sz. levélben.

631 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 633. sz. levélben.

632 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 633. sz. levélben.

633 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VI.6. (ff.27–28.) Másolat, az „Altdorffum" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

634 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 638. sz. levélben.

635 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1736.okt., 90.sz., Melléklet. Bél sk. aláírásával. **M:** –

636 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov.f.153, Briefe an J. G. Walch, Mappe I. ff.67–68. Autogr.; Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VI.7. (f.28–28v.) Másolat, Bél sk. betoldásaival. **M:** Feyl, 437., német nyelvű összefoglalás.

1. Aulus Gellius Noctes Atticae című művéről van szó.

637 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 639. és 640. sz. levelekben.

638 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1736.okt., 90.sz. Fogalmazvány. A melléklet első három bekezdése áthúzva, a középső az elsőtől és a harmadiktól eltérő módon. **M:** –

639 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VI.8. (ff.28v–29.) Másolat, a „Viennam" Bél sk. feljegyzése a margón. Ugyanő javított a szövegben is. **M:** –

640 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VI.9. (f.29–29v.) Másolat, a „Viennam" Bél sk. feljegyzése a margón. Ugyanő javított a szövegben is. **M:** –

641 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1736.okt., 92.sz. Fogalmazvány. **M:** –

1. Timon, Samuel: Purpura Pannonica sive vitae et gestae Sacrae Romanae Ecclesiae cardinalium, qui aut in ditionibus sacrae coronae Hungaricae nati cum regibus sanguine conjuncti, aut episcopatibus Hungaricis potiti fuerunt. Tyrnaviae, (1715.) és további kiadások.

642 **K:** MOL, P 566, III.o. LVI.cs. 9/a.sz. Másolat. **M:** –

1. A Notitia első kötetét a Deutsche Acta eruditorum 1735-ben ismertette (195. Theil, 153–184.).

643 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VI.10. (ff.29v–30.) Másolat, a „Viennam" Bél sk. feljegyzése a margón. Ugyanő javított a szövegben is. **M:** –

1. Maffei, Scipio: Galliae antiquitates quaedam selectae. Parisiis, 1733.

644 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/X.2. (ff.47v–48.) Másolat, a „Pisonium" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

645 **K:** MOL, P 566, III.o. LVI.cs. 9.sz. **M:** –

1. Az eltűnt ifj. Wettenweil felkeresését kérő Brunner-levél kivonatát ld. a 642. sz. alatt.

646 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VII.1. (f.30–30v.) Másolat. **M:** –

1. A disztichon forrását nem találtuk meg.

2. A megjelent német nyelvű ódáról (Das mit der Ewigkeit verknüpfte Band M. Theresiens und Franz des I. S.I., 1736.), vagy a 637/1. sz. jegyzetben említett beszédről van szó.

647 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 648. sz. levélben.

648 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VII.2. (f.30v.) Másolat **M:** –

1. Herrgott, Marquard: Genealogia diplomatica Augustae Gentis Habsburgicae... 1–3. Viennae, 1737.

649 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 655. sz. levélben.

650 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 661. sz. levélben.

651 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VII.5. (f.32–32v.) Másolat. **M:** –
1. 642. sz. levél.

652 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VII.3. (f.31–31v.) Másolat. Melléklete: uo. I/VII.6. (ff.32v–34v.) Másolat. A „Praefatio... Hergotii" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. Ld. a 648/1. sz. jegyzetet. A műben megjelent előszó és az általunk közölt melléklet nem azonos fogalmazású.
2. Andreas Mohr.

653 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VII.4. (f.31v.) Másolat. **M:** –
1. Ugyanezen a napon írt levelet Herrgottnak és küldte el az előszót. Ld. a 652. sz. levelet.

654 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VII.9. (f.35v.) Másolat. **M:** –
1. Ld. a 652. és 653. sz. levelet.

655 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VII.8. (f.35–35v.) Másolat. **M:** Chovan, Juraj: Obraz Mateja Bela po tristo rokoch a neznámy latinský básnik Eliáš Wanyeczius. = Literárnomúzejný letopis, 1985. 89-103. A levél közlése a 101. lapon található, szlovák nyelven. Chovan idézi a Wanyecz által Bélről írt epigrammát is, Johann Samuel Klein közlése alapján (Nachrichten... II. Leipzig und Ofen, 1789. 46.).
1. Mátyás király leveleinek kiadására nem került sor.

656 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VII.10. (ff.35v–36.) Másolat. **M:** –

657 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VIII.1. (f.36–36v.) Másolat. **M:** –
1. Bél nemesítése nem történt meg. Ezirányú törekvéséről ld. még a 658., 659., 680., 682. sz. leveleket és a Függ. VI. sz. alatti, császár előtt elmondott beszédet.
2. Ugyanekkor Kuffstein grófhoz: 658. sz. levél.

658 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VIII.2. (ff.36v–37v.) Másolat, az „Ad Comitem... Viennam" Bél sk. feljegyzése a margón. Ugyanő javított a szövegben is. **M:** –
1. Ugyanekkor Garellihez: 657. sz. levél.

659 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VIII.3. (ff.37–38.) Másolat. **M:** –
1. Vö. a 657. és 658. sz. levelekkel.

660 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VIII.5. (ff.39–40.) Másolat, Bél sk. javításával. **M:** –
1. Rewiczky munkáját Bél nem említi Naldus Naldius kiadásában (Notitia, III., a kötet végén).

661 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VIII.4. (ff.38–39.) Másolat. **M:** -
1. Vö. I Carm. 4/15.
2. Vö. a 639. sz. levéllel.

662 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VIII.6. (f.40–40v.) Másolat, Bél sk. javításával. **M:** –
1. Lodovico Tubero Commentariorum libri XI című, idézett műve (Frankfurt, 1703.) Bél bevezetőjével megjelent a Schwandtner-féle Scriptoresben, 1746-ban: tom. 2. 107–381.
2. Bél az 1662-ben Kölnben megjelent Istvánffy-kiadást használta.

663 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VIII.7. (ff.40v–41.) Másolat. **M:** –

664 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 678. sz. levélben.

665 **K:** ismeretlen. **M:** Notitia, III. (A kötet végén.)
1. A szerző nevének kezdőbetűi valószínűleg Zabler Jakab nevét rejtik.

666 **K:** ismeretlen. **M:** Notitia, III. (A kötet végén.)

667 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 676. sz. levélben.

668 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VIII.8. (f.41–41v.) Másolat. **M:** –

669 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VIII.9. (ff.41v–42.) Másolat. **M:** –

670 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VIII.10. (f.42–42v.) **M:** –

671 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IX.1. (ff.42v–43.) Másolat. Téves felirat a levél előtt: Responsio ad epistolam Marignonii. **M:** –

672 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 678. sz. levélben.

673 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 676. sz. levélben.

674 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IX.2. (f.43.) Másolat. **M:** –
1. A Naldius-mű átnézéséről van szó. Vö. a 661. sz. levéllel.
2. A 675. sz. levél.

675 **K:** MOL, A 32, Litterae privatorum, 1737:344. Bél sk. aláírásával. **M:** –

676 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IX.3. (ff.43v–44.) Másolat. **M:** –

677 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IX.4. (f.44.) Másolat. **M:** –

678 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IX.5. (f.44–44v.) Másolat. **M:** –
1. Miscellanea Berolinensia... Tom. I–VI. Berolini, 1710–1740.

679 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IX.6. (ff.44v–45.) Másolat. **M:** –
1. A 659. sz. levél.
2. Hieronymus Lasky művének kiadása: Adparatus, I/4.

680 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IX.7. (f.45–45v.) Másolat, a „Responsio... epistolam" Bél sk. írása. **M:** –
1. A 679. sz. levél.
2. Vö. a 659. sz. levéllel. A Bél által kiszemelt Prótha, azaz Bél nemesítése ügyében.
3. Monita Isocratea ad privatorum et principum institutionem. (Latine et Graece.) Ed. J. Facciolati. Patavii, 1737.

681 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IX.9. (f.46.) Másolat. **M:** –

682 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IX.8. (ff.45v–46.) Másolat. **M:** –
1. Ld. a 643/1. sz. jegyzetet.

683 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 684. sz. levélben.

684 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IX.10. (f.46v.) Másolat. **M:** –

685 **K:** ismeretlen. Említi ifj. Buchholtz, Diarium, II., p.1342. (1737. jún. 10.): Scripsi Reverendo Bel.

686 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/X.1. (ff.46v–47v.) Másolat. **M:** –
1. A szarkofág feliratát Jeremias Milles 1736-37. évi utazásáról készített feljegyzése (British Library, Cod.15771. f.53.) alapján ld. Mommsen, Theodor: Corpus inscriptionum Latinarum, 3, Berlin, 1873. nr.4471.
2. E felirat említését nem találtuk a szakirodalomban.

687 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/X.3. (f.48–48v. Másolat. **M:** –
1. A 644. sz. levél.

688 **K:** Ráday Kvt. Kézirattára, K.O.360/49. **M:** –
1. Vö. a 690. sz. levéllel.

689 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 690. sz. levélben.

690 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/X.4. (f.48v.) Másolat. **M:** –
1. Korthold 1737. júl. 11-én jegyzett be Pozsonyban Bél emlékkönyvébe. (OSZK Kézirattára, Quart.Lat.547. f.134v.)
2. Vö. a 688. sz. levéllel.

691 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/X.5. (ff.48v–49.) Másolat, a „Pisonium" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. Vö. a 688. és 690. sz. levelekkel.
2. A művet nem sikerült megtalálni.

692 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 696. sz. levélben.

693 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 696. sz. levélben.

694 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 696. sz. levélben.

695 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 696. sz. levélben.

696 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/VII.7. (ff.34–35.) Másolat. **M:** –
1. Vö. a 657., 658., 659., 680. és 682. sz. levelekkel, továbbá a Függ. VI. sz. alatti beszéddel.

697 **K:** Litterae (Esztergom), f.32. **M:** –

698 **K:** London, BL, Man.Dep. Sloane, 4026. f.282. **M:** –

699 **K:** MOL, C 42, Miscellanea, 321.cs., Fasc.95. nr.33/52–53. **M:** –
1. Lotharingiai Ferenc.

700 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/X.6. (ff.49–50.) Autogr. másolat. **M:** –

701 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov.f.153, Briefe an J.G. Walch, Mappe I. f.69.; Epistolarium (Ráday Kvt.), I/X.7. (ff.50–51.) Autogr. másolat. **M:** Feyl, 437., német nyelvű, részben harmadik személybe áttett fordítás.
1. Vö. a 627. és 646. sz. levelekkel.

702 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 708. sz. levélben.

703 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 708. sz. levélben.

704 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/X.8. (f.51.) Másolat, a „Dioszeginum... Pisoniensis" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. Ld. a 662/1. sz. jegyzetet.
2. Ld. a 214/6. sz. jegyzetet.
3. Lamy János.

705 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/X.9. (f.51–51v.) Másolat, a „Vindobonam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. Domenico Passioneit 1738. jún. 23-án nevezte ki bíborossá a pápa.

706 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/X.10. (f.52.) Másolat, a „Viennam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

707 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 708. sz. levélben.

708 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov.f.153. Briefe an J.G. Walch, Mappe I. f.70. **M:** Feyl, 437., német nyelvű, harmadik személybe áttett fordítás.

709 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 711. sz. levélben. (Deccard „utolsó" levele.)

710 **K:** MOL, P 566, III.o. XLIX.cs. 4.sz.; Epistolarium (Ráday Kvt.), II/I.1. (f.52–52v.) Autogr. másolat. A levél előtt Bél sk. felirata: „Libri II. Decas I. I." **M:** –

711 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/I.2. (ff.52v–53v.) Autogr. másolat. **M:** –
1. Deccardot a társaság később Bél javaslatára taggá választotta. Ld. a 739. és 745. sz. leveleket.

712 **K:** Kolinovics, p.495. (nr.XLVIII.) Másolat. **M:** – Bél és Kolinovics levelezéséről ld. Dubovský, Ján Milan: Spolupráca Mateja Bela s Gabrielom Kolinovičom Šenkvickým = Matej Bel. Doba, život, dielo. Red. Ján Tibensky. Bratislava, 1987. 281–287. Uő: Gabriel Kolinovič-Šenkvicky. Rozbor literárnej pozostalosti. = Slovenská archivistika, 5. 1970. 75–108.
1. Az Adparatus első decasához Kolinovics készítette a mutatót. A Notitia 4–5. köteteihez készült cédulák fennmaradtak: Esztergom, FK, Bgy, Hist.I.kkkk/44.
2. Vö. a Függ. VI. sz. alatti beszéddel.

713 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/I.8. (ff.56v–57.) Másolat, a „Viennam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. Vö. a 720. sz. levéllel.

714 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 721. sz. levélben.

715 **K:** Kolinovics, p.495. (nr.XLIX.) Másolat. **M:** –
1. Lucius művének a kiadásáról ld. a 822. és 837. sz. leveleket.

716 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 721. sz. levélben.

717 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/I.3. (ff.53v–54.) Másolat, a „Vindobonam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

718 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/I.4. (f.54–54v.) Másolat, a „Vindobonam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

719 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/I.5. (ff.54v–55.) Másolat, a „Schemnitzium" Bél sk. feljegyzése a margón. Ugyanő javított a szövegben is. **M:** –

720 **K:** Ráday Kvt. Kézirattára, K.O.360/15.; Epistolarium (Ráday Kvt.), II/I.7. (f.56–56v.) Másolat. **M:** –
1. A 717. sz. levél.

721 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/I.6. (ff.55–56.) Másolat, a „Sempronium" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. A magyarországi ev. tanítók helyzetét feltáró kézirata miatt 1740-ben nyugdíjazták Deccardot. A Hallbauernek levél formájában elküldött leírást nem sikerült megtalálnunk.
2. A 842. sz. levél szerint Bél e művét ajánlotta később elküldésre (taggá választás reményében) a pétervári akadémiának.

722 **K:** London, BL, Man.Dep. Sloane, 351. Autogr. fogalmazvány. **M:** –
1. A Notitia első két kötetéről van szó.

723 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/I.9. (f.57.) Másolat, a „Viennam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

724 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 728. sz. levélben.

725 **K:** Ráday Kvt. Kézirattára, K.O.360/16.; Epistolarium (Ráday Kvt.), II/II.10. (ff.63v–64.) Másolat. **M:** –
1. Vö. a 721. sz. levéllel.

726 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 728. sz. levélben.

727 **K:** London, BL, Man.Dep. Sloane, 4026. ff.285–286. **M:** –
1. A levél melléklete ma is megvan: Obseruatio Historico-Physica de Aquis Neosoliensium Aeratis, vulgo Cement-Wasser dictis, Ferrum, Aere permutantibus. A dolgozat végén: Pisonii, Anno MDCCXXXVIII. Idibus Augusti. Megjelent in: Philosophical Transactions, 15, 1743, 450/1. Német fordításban: Hamburgisches Magazin, 4, 1749, 1. 333–345.

728 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov.f.153, Briefe an J.G. Walch, Mappe I. f.71.; Epistolarium (Ráday Kvt.), II/I.10. (f.57–57v.) Másolat, a „Jenam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** Feyl, 437., német nyelvű, részben harmadik személybe áttett fordítás.

729 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/II.1. (ff.57v–58.) Másolat. **M:** –
1. Nem találtuk meg.

730 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 767. sz. levélben. (A „korábbi" levelet ld. a 720. sz. alatt.)

730a **K:** MOL, C 42, Miscellanea, 321.cs. Fasc.95. nr.33/51. Másolat Bél sk. aláírásával és külzetfelírásával. **M:** –
1. Lotharingiai Ferenc.

731 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/II.2. (f.58–58v.) Másolat, a „Schemnitzium" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

732 **K:** Kolinovics, pp.495–496. (nr.L.) Másolat. **M:** –

733 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/II.3. (ff.58v–59.) Másolat, a „Viennam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

734 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/II.4. (f.59v.) Autogr. másolat. **M:** –
1. Deccard a 725. sz. levélben kérdezte Béltől a határidőt.

735 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 736. sz. levélben.

736 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov.f.153, Briefe an J.G. Walch, Mappe I. p.72. **M:** Feyl, 437–438., német nyelvű, harmadik személybe áttett fordítás.

737 **K:** Litterae (Esztergom), ff.34–35. **M:** –

738 **K:** Kolinovics, p.496. (nr.LI.) Másolat. **M:** –

739 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/III.1. (f.64–64v.) Másolat. A levél előtt Bél sk. feljegyzése: „Libri II. Decas Tertia. 1." **M:** –
1. A társaság ezen időből való kiadványát nem láttuk.

740 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/II.5. (ff.59v–60r.) Autogr. másolat. **M:** –
1. Minor, Melchior: Stimme de Ewigkeit... Leipzig und Breslau, 1726.

741 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/II.6. (ff.60–61.) Másolat, a „Lübecam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. A kiadványt nem tudtuk azonosítani.
2. A 742. sz. levél.

742 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/II.7. (f.61–61v.) Másolat, a „Lübecam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –
1. Ld. a 741/1. sz. jegyzetet.
2. Ld. a 616/1. sz. jegyzetet.
3. Ld. a 755/1. sz. jegyzetet.

743 **K:** Moszkva, CGADA, fond 181. nr.1413/III. f.44ab. **M:** Vávra 1967, 219–220. Cseh fordításban uo. 220.
1. Franz Joseph Hahn valószínűleg nem jelentette meg a feliratokat.
2. Talán a Codex Florentinusról van szó. (Vö. De vetere litteratura, 49–51.)

744 **K:** London, BL, Man.Dep. Sloane, 4069. f.8. Autogr. fogalmazvány. **M:** –
1. A 727. sz. levél.

745 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/II.8. (f.62–62v.) Másolat. **M:** –
1. Hallbauernek a 711. sz. levélben ajánlotta Bél, hogy Deccardot válasszák a latin társaság tagjává.

746 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov.f.153, Briefe an J.G. Walch, Mappe I. f.73.; Epistolarium (Ráday Kvt.), II/II.9. (ff.62v–63.) Másolat. **M:** Feyl, 438., német nyelvű, részben harmadik személybe áttett fordítás.

747 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/III.2. (ff.64v–65v.) Másolat. **M:** –
1. A levél fennmaradtáról nincs tudomásunk.
2. Bél a 745. sz. levelével küldte el Deccardnak.
3. A művet nem sikerült fellelnünk. Vö. a 721/1. sz. jegyzettel.

748 **K:** Kolinovics, pp.496–497 (nr.LII.) Másolat. **M:** –
1. Vö. Szentpétery, I. nr.448.; Notitia, III., 97–99.

749 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/III.3. (ff.65v–66v.) Másolat. **M:** –

1. Schöpflin 1738. aug. 23-án írt be Pozsonyban Bél emlékkönyvébe.

750 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 754. sz. levélben.

751 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 755. sz. levélben.

752 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 755. sz. levélben.

753 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/III.6. (ff.67v–68.) Másolat. **M:** –

754 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/III.5. (f.67–67v.) Másolat. **M:** –

755 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov.f.153, Briefe an J.G. Walch, Mappe I. f.75.; Epistolarium (Ráday Kvt.), II/III.4. (ff.66v–67.) Másolat. **M:** Feyl, 438., német fordításban.

1. Historia paedobaptismi quatuor priorum saeculorum, quam praeside Johannis Georgii Walchii disquisitioni subiiciet auctor Carolus Andreas Belius. Jenae, 1739.

756 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 759. sz. levélben.

757 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 759. sz. levélben.

758 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 777. sz. levélben.

759 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/III.8. (ff.68v–69.) Másolat. A leveleskönyvről készített gépelt másolat és a levél magyar fordítása: Ráday Kvt. Kéziratтára, K.O.360/205. **M:** –

760 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 781. sz. levélben.

761 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/III.10. (ff.69v–70.) Másolat. **M:** –

762 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/III.9. (f.69–69v.) Másolat. **M:** –

1. Madai selmecbányai születésű, az egyetem elvégzése után Halléban maradt.

2. Gömöry Dávid: A pestisről való orvosi tanátslás. Győr, 1739.

763 **K:** London, BL, Man.Dep. Sloane, 4026. ff.280–281.; Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IV.1. (f.70–70v.) Másolat. **M:** –

1. Sloane 744. sz. alatt közölt fogalmazványának dátuma: 1738. okt. 31.

2. A Dias antrorum mirabilis naturae, glacialis alterius, alterius habitus noxios exhalantis kézirata megvan ma is a BM-ban. Megjelent: Philosophical Transactions, 16, 1744. 452/3., németül: Hamburgisches Magazin, 4, 1749, 1. 60–77.

764 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IV.2. (ff.70v–71. Másolat. **M:** –

1. Bél a 741. és 742. sz. levelekben kérte Gerckentől és Seelentől, hogy fiát a Schabbel-alapítványból támogassák.

2. A disszertáció leírását ld. a 755/1. sz. jegyzetben.

3. A 763. sz. levél.

765 **K:** Berlin, Staatsbibliothek Preußischer Kulturbesitz, Hs–Abt., Nachlaß Francke, Kapsel 27, Fasc. 4, Nr. 40.; Epistolarium (Ráday Kvt.), II/III.7 (f.68–68v.) Másolat. **M:** Rösel–Blaschka, 414. (Latinul és német fordításban.); Szlovákul: Rösel, 221–222.

1. Ld. a 759. sz. levelet.

766 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 767. sz. levélben.

767 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IV.3. (ff.71–72.) Másolat, Bél sk. javításával. **M:** –

768 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 782. sz. levélben.

769 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 772. sz. levélben.

770 **K:** Kolinovics, p.497. (nr.LIII.) Másolat. **M:** –

771 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IV.4. (f.72–72v.) Autogr. másolat. **M:** –

1. Valószínűleg az Initia religionis christianae inter Hungaros ecclesiae orientali adserta... (Francofurti et Lipsiae, 1739.) című műről van szó. Schwartz álneve itt: Gabriel de juxta Hornad.

772 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IV.5. (ff.72v–73v.) Autogr. másolat. **M:** –

1. Ld. a Függ. VI. sz. beszédet.

2. Az oklevél nincs bemásolva a leveleskönyvbe.

773 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1739.jún., 39. sz. Fogalmazvány. **M:** –

1. A szám helye üres a kéziratban.

774 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 777. sz. levélben.

775 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IV.6. (f.73v) Autogr. másolat. **M:** –

776 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 783. sz. levélben.

777 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IV.7. (ff.73v–74v) Autogr. másolat. **M:** –

1. Nem tudjuk, mi a mű pontos címe.

778 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 780. sz. levélben.

779 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IV.8. (ff.74v–75v.) Autogr. másolat.; Szentpétervár, Tudományos Akadémia Levéltára, F.1.op.3. nr.28. ff.192–193. Másolat. **M:** Vávra 1963, 232–233. Cseh fordításban uo. 233–234.

1. Bayer febr. 21-én halt meg.

2. A pétervári akadémia.

780 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IV.9. (f.75v) Autogr. másolat. **M:** –

781 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IV.10. (f.76.) Autogr. másolat. **M:** –

782 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/V.2. (f.77.) Autogr. másolat. **M:** –

783 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/V.1. (ff.76v–77.) Autogr. másolat. **M:** –

1. Csak Herrgott halála után jelent meg a Monumenta Augustae Domus Austriacae című műve IV. kötetének II. részeként, 1772-ben.

784 **K:** Kolinovics, p.497. (nr.LIV.) Másolat. **M:** –

1. Adparatus I/5.

785 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/V.3. (f.77v.) Másolat **M:** –

1. Bél levelének kelte: 1739. jan. 14. (748. sz. levél.)

2. A 777. sz. levél.

786 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov.f.153, Briefe an J.G. Walch, Mappe I. f.76.; Epistolarium (Ráday Kvt.), II/V.4. (ff.77v–78.) Autogr. másolat. **M:** Feyl, 438., német nyelvű tartalom.

787 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 796. sz. levélben.

788 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 794. sz. levélben. E levél kérdéseire válaszolt Bél a 793. sz. alatti, kikövetkeztetett levelében.

789 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 790. sz. levélben.

790 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/V.5. (ff.78–79.) Autogr. másolat. **M:** –

791 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/V.6. (f.79–79v.) Autogr. másolat. **M:** –

792 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 796. sz. levélben.

793 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 794. sz. levélben.

794 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/V.7. (ff.79v–81.) Autogr. másolat. **M:** –

1. A 755/1. sz. jegyzetben leírt disszertációról van szó.

795 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov.f.153, Briefe an J.G. Walch, Mappe I. f.77.; Epistolarium (Ráday Kvt.), II/V.8. (f.81–81v.) Autogr. másolat. Az utóbbiban megszólítás helyett: Johanni Georgio Walchio Sacrae Th. D. P. P. O. Jenam. **M:** Feyl, 438., német nyelvű tartalom.

796 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/V.9. (ff.81v–82v.) Autogr. másolat. **M:** –

1. Ld. a 801/1. sz. jegyzetet.

797 **K:** Kolinovics, pp.497–498. (nr.LV.) Másolat. **M:** –

1. Valószínűleg Mártonffy György: Ujolag kifakadott könyhullatások forrása... Nagyszombat, 1739. (Első kiad. uo. 1709.)

2. Adparatus, I/5. A praefatio kelte: 1740. szept. 1.

798 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 805. sz. levélben.

799 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 805. sz. levélben.

800 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov.f.153, Briefe an J.G. Walch, Mappe I. f.79. **M:** Feyl, 438., német nyelvű tartalom.

1. A 785. sz. levél.

801 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/V.9. (f.83.) Autogr. másolat. **M:** –

1. A reimsi ampullában őrzött olajjal kenték fel a francia királyokat.

2. Ld. a 803/1. sz. jegyzetet.

802 **K:** ismeretlen. **M:** [Pozsony, 1740.] Az egyleveles nyomtatványból pédány található az OSZK Kisnyomtatványtárában, 2r, 1740.

1. Burgstaller műveként maradt ránk a Pozsony alaprajzát ábrázoló várostérkép (Vestigium Posonii, 1734–35.) Vö. Fodor Ferenc: A magyar térképírás I. Bp., 1952. p.100.

2. A kizárólagos szabadalmat Bél 1734. július 26-án kapta, 10 évre. (512. sz. levél.)

3. Burgstaller neve alatt egy 1747-ben megjelent Pozsony vármegye-térkép maradt fenn a Mollgyűjteményben. Mapová sbírka B. P. Molla v Universitní knihovně v Brně. Praha, 1959. p.318.: Atlas Austriacus, tomus XLII, nr.98. (Burgstaller: Mappa Comitatus Posoniensis, 1747. 1:250.000. 350 x 410 mm.)

803 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/V.10. (f.83–83v.) Autogr. másolat. **M:** –

1. Bél e tervével később Schwandtnerhez csatlakozott. Vö. még a 801. sz. levéllel.

804 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 803. sz. levélben.

805 **K:** Jena, UB, Hs.–Abt., Ms.Prov.f.153, Briefe an J.G. Walch, Mappe I. f.80. **M:** Feyl, 438., német nyelvű, harmadik személybe áttett fordítás.

1. Valószínűleg a Jénában tanuló Bárány Jánosról van szó.

806 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VI.1. (f.84.) Másolat. A levél előtt Bél sk. feljegyzése: „Libri II. Decas VI." **M:** –

1. Az elszámolást nem másolták be Bél leveleskönyvébe.

807 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VI.2. (ff.84v–85.) Másolat, a „Halam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

808 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VI.3. (f.85–85v.) Másolat, a „Halam... D[octorem]" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

809 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VI. 4. (ff.85v–86.) Másolat, a „Halam... Schultzium" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

810 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1740.szept., 125.sz., Melléklet, Bél sk. aláírásával. **M:** –

811 **K:** MOL, A 35, Conceptus expeditionum, 1740.szept., 125.sz. Fogalmazvány. **M:** –

812 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VI.5. (ff.86–87.) Autogr. másolat.; Szentpétervár, Tudományos Akadémia Levéltára, F.I. op.3. nr.29. ff.156–157. Másolat. **M:** Vávra 1963, 234–235. Cseh fordítása uo. 235–236.

1. A 779. sz. levél.

2. A melléklet nincs a levél mellett.

3. A Herrgott megjelent művének címére emlékeztető kötetek sorsáról semmit sem tudunk.

813 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VI.6. (f.87–87v.) Másolat. **M:** –

814 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 813. sz. levélben.

815 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VI.7. (ff.88–89v.) Másolat. Schöpflin titulusa a címzésben és az „Argentoratum" a margón Bél sk. feljegyzése. **M:** –

1. Ld. az 568/1. sz. jegyzetet.

816 **K:** ismeretlen, Bélnek elküldött változata nem volt. **M:** Brückmann, Fr. E.: Epistola itineraria C. Wolfenbüttel, 1741.

817 **K:** ismeretlen. **M:** Notitia, IV., az előszó után. Szlovák fordításban: Pedagóg Matej Bel. Zborník Múzea školstva a pedagogiky na Slovensku. Bratislava, 1985. 316–318.

818 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 819. sz. levélben.

819 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VI.8. (f.89–89v.) Másolat, a „Neosolium" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

1. Ovidius, 4 Ex Ponto, 3,35.

820 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 826. sz. alatti kérvényében.

821 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VI.9. (ff.89v–90.) Autogr. másolat. **M:** –

1. A Johann Wolfgang Schröckhhöz férjhez ment Bél Eufrozináról lehet szó, vagy Bél Mária Erzsébet megkéréséről.

822 **K:** a 837. sz. levél melléklete. 1741. szept. 6-án Pozsonyban Benzonyval a Lucius-kiadásról folytatott megbeszélés után, szept. 9-én Bél emlékeztetőben rögzítette a kiadás bővítéséhez és magyarázásához a szempontokat.

823 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 824. sz. levélben.

824 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VII.1. (ff.91–92.) Másolat, az „Eperies" Bél sk. feljegyzése a margón.; Fejérváry, ff.9v–10. **M:** –

1. Forgách, Franciscus: Rerum Hungaricarum sui temporis commentarii.

2. Festetics Pált Bél Károly András kísérte peregrinációs útján.

825 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VI.10. (ff.90v–91.) Másolat, az „Vnius... Eperiesinum" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

826 **K:** EOL, Arch.Gen.Eccl. Ia. 13,7. Másolat. **M:** –

1–2. A kérvényt nem találtuk meg. Vö. 820. sz.

827 **K:** Litterae (Esztergom), ff.36–37. **M:** –

828 **K:** OSZK Kézirattára, Quart.Lat.687. (Bél Mátyás által javított Eloquentia practica, partes III–IV.) Belehelyezett, számozás nélküli levélen. **M:** –

829 **K:** Litterae (Esztergom), ff.37–38. **M:** –

830 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VII.2. (ff.92–93.) Másolat, a „Vratislauiam" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

831 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VII.3. (f.93–93v.) Másolat. **M:** –

832 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VII.4. (ff.93v–94v.) Másolat. **M:** –

833 **K:** Litterae (Esztergom), ff.75–76. Másolat. **M:** –

1. Vö. a Függ. VII/1. sz. jegyzettel.

834 **K:** Kolinovics, p.498. (nr.LVI.) Másolat. **M:** –

835 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 838. sz. levélben.

836 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VII.5. (ff.94v–95v.) Másolat. **M:** –

837 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VII.6. (ff.95v–98v.) Másolat. A melléklet önálló sorszámot kapott (822). **M:** A melléklet némi változtatással (melyről alább jegyzetekben adunk számot) megjelent: = Scriptores, tom.III. pars II. Bécs, 1748. 790–794.

1. α–ω. Memoria *helyett:* Consultatio litteraria epistolica

2. *add* aut brevior

3. *add* ad Illustrissimum, Reverendissimum dominum Johannem Antonium a Benzony, episcopum Zegniensem et Corbaviensem seu Modruschiensem, Fautorem Venerandum, suspiciendum.

4. *add* quin et vrbica etiam

5. concinnandis

6. *add* Hungarorum, et

7. demanaret

8. revocari

9. talia

10. *add* munerum, dignitatum

11. *add* munera autem et dignitates, illustrarentur, ex iure regionum ipsarum publico.

3. Huc et familiarum adtinerent notitiae, harum ortus, accessiones, occasus, gentilitiae arces, castella, administrati bello et pace magistratus, comparatae clientelae, adfinitates, priuilegia, insignia, etc.

12. *add* denuo

13. foret

14. loculentia

15. *add* proficere

16. *add* 3. Non negligenda praeterea forent, Slauica, de rebus, huc pretinentibus, manu exarata monumenta, quae scite fideliterque in latinum versa, mirifice ditabunt regionum historiam.

17. *add* Sex libros auctoris

18. *add* item

19. Additamenta... Croaticos *helyett:* Scriptores Dalmatico–Croatico–Slauonicos, et in hos additamenta

20. *om* Anno... Septembris

21. Pisonii, MDCCXLVIII. die IX. Septembris ex Museo Suburbano

22. *add* Regiarum Societatum Scientiarum Londinensis et Berolinensis Sodalis

[Csak nyomtatott változatban olvasható:]

Occasio Consultationi huic amicae ac litteratae, praebita fuit, cum anno MDCCXLI. Comitia hic Pisonii agerentur, atque Gynaecocratiae auspicata fierent exordia. Accidit nimirum, fere diebus singulis, vt viri, et dignatione insignes, et eruditione praeclari, cum per vacationem a publicis negotiis, quae, cum multa fuerunt, tum, pro tempestatis eius habitu, momentosa grauiaque, ad Belium inuiserint, sermonesque illic, litteratos potissimum ac historicos, caederent: isthuc, nec inuitus, Reuerendissimus quoque Iohannes Antonius Benzony, cum praecipuae dignitatis viris, accederet, atque Belium serio interrogare, immo percontari inciperet, quomodo se studia sua, procelloso isthoc tempore, habeant. Cui, vt responsum fuit, quod res ferebat: pergit sciscitari scrupulosius, etiamne post expromptam Notitiam Hungariae Nouae, ad Croatiam, Dalmatiamque accessurus sit. Reposuit Belius, satis sibi cum Hungaria sua, laboriosi negotii superare, quod, vbi tempestiue, ac valida adhuc aetate, confectum fuerit; de edendis Scriptoribus Rerum Hungaricarum, sero cogitabit; vide Bibliothecae Historicae Selectae, Struuio-Buderianae Tom. II. p. 1482. seq.. vbi Tomo VIII. potissimum,

res Dalmaticas, Croaticas, Slauicasque, expediturus sit. In primis Lucium illic sistet, sed vtinam illustratum, emendatum, locupletatum liceret! Quod, vt possit praestare, a Dominationum Dalmatarum et Croatarum bonitate, vnice praestolabitur, eamque ob rem, Venerandum Dominum Episcopum, precibus conceptissimis, interpellat. Hilari haec vultu accepit Optimus Benzony, et blando statim sermone interrogat Belium: quibusnam suppetiis in honestissimo instituto, iuuari vellet? daturum se operam, ne eum poeniteat, inaniter prodactarum precum litterariarum. Tunc vero Belius, reclusis quasi carceribus, in hunc eundem campum prodit consulto, et audiente honestissimo sodalitio, haec ipsa, in medium consulit. quae ille, vti vir erat probus et doctus, non solum curare se velle spopondit; sed petiit etiam a Belio, vt pia haec sua desideria, in litteras referret, sibique, iam iam redeunti in Dalmatiam, traderet. Quod quia nec cunctatus fecit Belius, hoc ei diagramma consultatorium subnatum est. Verum, vti sunt res humanae, antequam votis suis potiretur Belius, fato suo functus est Benzonyus: successitque ei, non sine meliori fato, Illustrissimus Dominus Georgius Wolffgangus Chiolich de Loeuensberg, qui liberali, et manu, et animo, ea, quae intercidisse visa sunt, iam adcumulat. Feliciter. Haec, ne obsolescerent aliquando molimina, addenda putauimus.

838 **K:** Kolinovics, p.498. (nr.LVII.) Másolat. **M:** –

839 **K:** Praha, Národní muzeum. **M:** Volf, Josef: Vydání ceského Nového Zákona r. 1744. = Časopis Musea Království Českého, 1909. 321–330. (A levél közlése: 325–326.) Az eredeti levélről nem sikerült felvételt szereznünk, szövegközlésünk Volf kiadását követi.

840 **K:** ismeretlen. Említi Grischow, feljegyzés a 839. sz. levélen.

841 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VII.7. (ff.98v–99v.) Másolat. **M:** –

842 **K:** Kolinovics, pp.498–499. (nr.LVIII.) Másolat. **M:** –

843 **K:** Pozsony, LK, 318.köteg, nr.10. **M:** –

844 **K:** Pozsony, LK, 318.köteg, nr.10. Fogalmazvány. **M:** – A levél szövegét Juraj Pavelek volt szíves rendelkezésünkre bocsátani.

845 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 846. és valószínűleg a 850. sz. levélben.

846 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VII.8. (ff.100–101v.) Másolat. **M:** –

1. Bél, Carolus Andreas: De Diis Thracum disserit atque orationem inauguralem qua professorem philosophiae extraordinarium clementissime sibi demandatum auspicabitur... indicit. Lipsiae, 1743.

2. Bél, Carolus Andreas: De Maria Hungariae regina commentatio. Lipsiae, 1742.; Uő: Vorläuffige Antwort auf die von Johann David Köhler wider die Commentationem historico-criticam der Maria Hungariae Regina... gemachten Einwürffe. Leipzig, 1743.

847 **K:** Esztergom, FK, Bgy, Cur.XXV.a.2. f.15v. (A küldött másolat: ff.14–15.) **M:** –

1. Szentpétery, nr.744.

848 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VII.9. (ff.101v–102.) Másolat. **M:** –

1. Ld. a 860/1. sz. jegyzetet.

849 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VII.10. (ff.102–103.) Másolat, az „ad Joh. Med." Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

850 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VIII.1. (ff.103v–104.) Másolat. **M:** –

1. Valószínűleg a 845. sz. alatt feltételezett levélről van szó.

851 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VIII.2. (f.104–104v.) Másolat. **M:** –

852 **K:** Ráday Lt., VIII.218. Erősen rongált, vízáztatta. **M:** –

853 **K:** ismeretlen. Bél idéz belőle a 855. sz. levélben.

854 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 855. sz. levélben.

855 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VIII.3. (ff.104v–105v.) Másolat. A címzésben a „Cancellariae... Secretis" valószínűleg Bél sk. feljegyzése.

1. Schwandtner levelét a 853. sz. alá soroltuk be.

2. Rerum Hungaricarum Scriptores varii, historici, geographici. Ed. J. Bongarsius. Francofurti, 1600.

3. Thuróczy, Johannes: Chronica Hungarorum. Augsburg, 1488.

4. Chronica Hungarorum per Andream Hess. Buda, 1473.

5. Thuróczy, Johannes: Chronica Hungarorum. Brünn, 1488.

856 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 858. sz. levélben.

857 **K:** Litterae (Esztergom), ff.38–39. **M:** –

858 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VIII.4. (ff.105v–106v.) Másolat. **M:** –

1. Nem tudjuk, ismertették-e a 4. kötetet. A Deutsche Acta Eruditorumban a Notitia első kötetéről a 195. részben (1735. 153–184.), a harmadikról a 229.-ben (1739. 1-35.) találtunk ismertetést, az általunk átnézett sorozat azonban hiányos volt.

2. A fennmaradt kéziratról, Bél további kiadási tervéről az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár egy kolligátuma alapján: V. Kovács Sándor: Elveszettnek hitt decasok Bél Mátyás kéziratos Adparatusából. = Magyar Könyvszemle, 1973. 150–158.

859 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VIII.5. (ff.106v–107.) Másolat. **M:** –

860 **K:** Kraków, Biblioteka Jagiellońska. Háborús jóvátétel a berlini Staatsbibliothek állományából.; Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VIII.6. (ff.107v–108.) Másolat. **M:** –

1. Rabacher János András 1744 áprilisában Ludwig Seckendorf gróf hívására Meuselwitzben lett lelkész.

861 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VIII.7. (ff.108–109.) Másolat. **M:** –

1. Passionei 1744-ben, kardinálissá való kinevezésekor távozott Bécsből.
2. A Calanus-kiadás segítéséről ld. az 532., 541. és 551. sz. leveleket.

862 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 865. sz. levélben.

863 **K:** Bp., EK, Litt.Orig.562b. **M:** –
1. Labbeus, Philippus: De Byzantinae historiae scriptoribus. = Corpus Byzantinae historiae. Ed.2. Tom.I. Paris, 1729.

864 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VIII.8. (f.109–109v.) Másolat, az „ad Sigismundum... Transiluanicum" Bél sk. feljegyzése a margón. **M:** –

865 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VIII.10. (f.110v.) Másolat. **M:** –

866 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/VIII.9. (ff.109v–110.) Másolat. **M:** –
1. Valószínűleg Németóváron.

867 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IX.1. (ff.110v–111v.) Másolat. **M:** –
1. A kiadásról, az itt nem jegyzetelt forrásokról ld. a 855. sz. levelet és annak jegyzeteit.

868 **K:** Ráday Kvt. Kézirattára, K.O.360/17. **M:** –
1. A Scriptores első kötetének előszavát Bél 1744. okt. 1-én keltezte.
2. Brutus Historiájának kiadására e vállalkozás keretében nem került sor.
3. Syndromus rerum Turcico Pannonicarum. Francofurti, 1627.
4. Scriptores, II. pp.107–381.
5. Bethlen Farkas Historiájának kiadására e vállalkozás keretében nem került sor.
6. Ld. a 858/2. sz. jegyzetet.
7. A melléklet meglétéről nincs tudomásunk.

869 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 871. sz. levélben. (Több levélről tesz említést.)

870 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 871. és 872. sz. levelekben.

871 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IX.3. (f.112–112v) Másolat. **M:** –
1. Ld. a 860/1. sz. jegyzetet.

872 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IX.2. (ff.111v–112.) Másolat. **M:** –

873 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IX.4. (ff.112v–113.) Másolat. **M:** –
1. A 868. sz. levél.

874 **K:** MOL, P 566, III.o. LVI.cs. 10.sz. **M:** –
1. Scriptores, I. 1-38.

875 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 877. sz. levélben. (Az első levél.)

876 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 877. sz. levélben. (A második levél.)

877 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IX.5. (f.113–113v.) Másolat, Bél sk. javításával. **M:** –

878 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 881. sz. levélben.

879 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 880. és 881. sz. levelekben.

880 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IX.7. (ff.114v–115.) Másolat. **M:** –

881 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IX.6. (f.114–114v.) Másolat. **M:** –
1. Csak Moson vm leírása jelent meg belőle, néhány példányban, legkésőbb 1747-ben.

882 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 885. sz. levélben.

883 **K:** Ráday Kt., VIII. 219. **M:** –

884 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 885. sz. levélben.

885 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IX.8. (f.115–115v.) Másolat. **M:** –
1. Jordan, Johannes Christophorus: De originibus Slavicis, opus chronologico-geographico-historicum. Vindobonae, 1745.

866 **K:** MOL, P 566, III.o. LVI.cs. 12.sz. **M:** –
1. Adparatus, II/2.

887 **K:** MOL, P 566, III.o. LVI.cs. 11.sz. **M:** –

888 **K:** Pozsony, LK, 318. köteg, nr.13. **M:** –

889 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 892. sz. levélben.

890 **K:** Kolinovics, p.499. (nr.LIX.) Másolat. **M:** –
1. Belius, Carolus Andreas: De Maria Hungariae regina commentatio. Ed.2. Lipsiae, 1745.
2. Október 4-én Majna-Frankfurtban koronázták császárrá a királynő férjét, Lotharingiai Ferenc toszkánai nagyherceget.

891 **K:** Pozsony, LK, 318. köteg, nr.16. **M:** –
1. Ld. a 896/27. sz. jegyzetet.

892 **K:** Ráday Lt., VIII.220. **M:** –
1. A Scriptores I. része 1. darabjának impresszuma: 1746.

893 **K:** ismeretlen. Említi Bahil a 896. sz. levélben.

894 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IX.9. (ff.115v–116.) Másolat. **M:** –
1. Péterffy, Carolus: Sacra concilia ecclesiae Romano-catholicae in regno Hungariae celebrata, 1–2. Posonii, 1741–1742.

895 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/IX.10. (ff.116v–118.) Másolat. **M:** –

896 **K:** Litterae (Esztergom), ff.40–52. **M:** –
1. Bahil Lőrinc.
2. 1673.
3. A munkát nem tudtuk azonosítani.
4. Drabik Miklós látomásai: Lux in tenebris. Comenius saját fordításában adta ki (Amsterdam, 1657, 1663[3]; a második kiadás Historia revelationum címmel uo. 1659).
5. Fromann, Johann Christian: Tractatus de fascinatione novus et singularis... Norimbergae, 1675.
6. A szerzőt és a művet nem tudtuk azonosítani.
7. Salmasius, Ludovicus: Plinianae exercitationes... 1–2. Traiecti ad Rhenum, 1689.
8. Reinesius, Thomas: Epistolae ad... C. Daumium... Accedunt alia ejusdem et ipsius Daumii epistolae ad Reinesium... a museo I. A. Bosii... Jenae, 1670.

9. Reies, Caspar a: Elysium jucundarum quaestionum campus... Bruxellae, 1661.

10. Martinius, Matthias: Lexicon philologicum... Francofurti, 1655[1]

11. Draudius, Georgius: Bibliotheca classica, I–II. Francofurti, 1625[2]

12. Nicolai, Henricus: De magicis actionibus tractatus singularis, exercitationibus... percursus. Dantisci, 1649.

13. Rio, Martinus Antonius del: Disquisitionum magicarum libelli sex. Coloniae, 1657.

14. Sennertus, Daniel: Practicae medicinae libri IV. Tom.I–II. Wittebergae, 1632.

15. Jordanus, Hieronymus: De eo, quod divinum aut supernaturale est in morbis corporis humani, ejusque curatione liber. Francofurti, 1651.

16. Wierus, Johannes: De Lamiis liber. Basileae, 1582. és más kiadások.

17. Zacutus Lusitanus, Abraham: Medicorum principum historia. (Jöcher szerint kiadatlan.)

18. A művet nem sikerült azonosítanunk.

19. Schottus, Caspar: Magica universalis naturae et artis... opus quadripartitum, 1–4. Herbipoli, 1657–1659[1]

20. A művet nem sikerült azonosítanunk.

21. Vossius, Gerhardus Johannis: De theologia gentili et Physiologia christiana seu de origine ac progressu idolatriae... libri IV. Amsterdam, 1641.

22. Fracastorius, Hieronymus: De sympathia et antipathia rerum liber unus. Venetiis, 1546[1]

23. Zdenkonius Jaurinum recuperatum c. költeményét Bél jelentette meg: Adparatus, II/2. pp.114–135.

24. Erythraeus, Nicolaus: Index Virgiliano operi... accommodatus. = Vergilius: Opera... Leovardiae, 1717[1]

25. Gesner, Conrad: Lexicon Graeco–Latinum. Basileae, 1545.

26. Onomasticum propriorum nominum [Conradi Gesneri] in: Calepinus, Ambrosius: Dictionarium undecim linguarum... Basileae, 1590.

27. Stephanus, Henricus: Thesaurus linguae Graecae... Geneve, 1572.

28. Comes, Natalis: Mithologiae... libri decem. Venetiis, 1568. és sok későbbi kiadás.

29. Erasmus, Rotterodamus: Adagiorum chiliades quatuor... Francofurti, 1629. és más kiadások.

30. A művet nem sikerült azonosítanunk.

31–32. Bahil György cseh nyelvű kiadványairól a 791. és 796. levélben említetteknél nem sokkal tudunk többet. Valószínűleg ő gondozta az 1745. évi perikópás könyvet, mely Pozsonyban jelent meg. A prágai Nemzeti Múzeumban is található egy a cseh Biblia-kiadásából gyűjtött hibajegyzéke kéziratban: Sphalmata et malitiosae correctorum detorsiones in Novi Testamenti Bohemici editionem admissae invectaeque.

897 **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), II/X.1. (ff.118–119.) Másolat. **M:** –

898 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 899. sz. levélben.

899 **K:** Ráday Lt., VIII.221. **M:** –

900 **K:** ismeretlen. Említi Schmitth Miklós a 902. sz. levélben.

901 **K:** ismeretlen. Említi Schmitth Miklós a 902. sz. levélben.

902 **K:** Bp., EK, Levelestár, Schmitth Miklós Bél Mátyáshoz. Autogr. fogalmazvány. **M:** –

1. Schmitth, Nicolaus: Imperatores Ottomannici a capta Constantinapoli... Tymaviae, 1747–1752.

903 **K:** Litterae (Esztergom), ff.53–55. **M:** –

1. A munkák kiadására nem került sor. Markovitz négy, saját kézzel írt, nyomdakész művét tartalmazó kézirata (közte a levélben szereplő első és harmadik tétel) ma az Evangélikus Országos Levéltár tulajdona. Jelzete: Arch.Gen.Eccl. VI.7. A kolligátum másik két darabja: Ex Pollice Cyclops anebo Ruční Katechismus... 1748.; Pharmacopolium pauperum anebo Lékařska Knizečka... 1747.

904 **K:** ismeretlen. Említi Bél a 905. sz. levélben.

905 **K:** Ráday Kt., K.O.360/18. **M:** –

1. Ld. a 10/3. sz. jegyzetet.

2. Ld. a 10/3. sz. jegyzetet.

3. Sebastian Münster héber Bibliája a 16. században sokszor megjelent.

4. Adparatus, II/1–2.

5. Briga, 1745. Ld. a 10/3. sz. jegyzetet.

6. Arnd... az igaz kereszténységről írott négy könyvei... Jénában, 1741. A kiadás szervezője Bél tanítványa, az ekkor Nemescsón lelkészkedő Sartoris János.

7. Boxhorn, Marcus Zuerius: Historia universalis sacra et prophana a Christo nato ad annum 1650. A művet Otto Mencke jelentette meg, kibővítve.

906 **K:** Berlin, Ung. Bibl., Ms.39. f.158v. Autogr. fogalmazvány. **M:** –

1. Burius nevét nem tartalmazza a fogalmazvány.

2. Az 1727-ben írt munka fennmaradásáról nincs tudomásunk. Lischoviny János (Scrutinium physico-medicum... Tymaviae, 1748. 18.24.) szerint a Thermae Carolinae (Karlsbad, Karlovy Vary) vizével hasonlítja össze a stubnyafürdői gyógyvizet.

3. Albert Haller adata szerint (Bibliotheca medicinae practicae, tom. III. Bernae, 1779. 642.) 1708-ban latinul és németül is megjelent Johann Gottfried Berger De thermis Carolinis írt műve.

4. Moller Károly Ottó.

5. Sem a biztos olvasatot, sem a megfejtést nem tudjuk.

907 **K:** Litterae (Esztergom), ff.13–14. **M:** –

908 **K:** Pozsony, ŠÚA, Rodina Zay, Rkp.46. pp.141–142. **M:** –

1. Valószínű: Buddeus, Johann Franz – Lange, Joachim: Bescheidene und ausführliche Entdeckung der falschen... Philosophie in dem Wolffianischen Systemate Metaphysico... Halle, 1724.

909 **K:** ismeretlen. **M:** Reif, nr.15.

1. Reif a levél végének hiányait kiszakadtsággal magyarázza.

2. Deutsche Acta Eruditorum, oder Geschichte der Gelehrten. A Lipcsében megjelenő lapban ismertették Bél műveit is.

910 **K:** ismeretlen. Említi Mayoor a 911. sz. levélben.

911 **K:** Litterae (Esztergom), ff.56–57. **M:** –

1. Mayoor 1723-tól orvos, Zintzendorff 1727-től kardinális. Brückmann említett műve: Magnalia dei in locis subterraneis, 1–3. Wolffenbüttel Helmstädt, 1727–1734.

2. A margón: Arany Nyitka.

912 **K:** Esztergom, FK, Bgy, Hist.I.oo. Autogr., a küldemények másolatban. **M:** –

1. A közölt feljegyzést Ráday a Notata in Descriptionem Comitatus Neogradiensis (21–27.) végére írta. Ugyanezen kötetben: 47–48.: Series Vice Comitum Comitatus Neogradiensis, prout antiquioribus Literalibus Instrumentis erui potuit. 29–46.: Notata circa revisionem Historiae Comitatus Neogradiensis. – Az elküldött feljegyzések eredetije: Ráday Lt., IV.h.14–16.

913 **K:** MOL, P 566, III.o. LVI.cs. 13.sz. (Az íráskép alapján korai levél lehet.) **M:** –

1. Praetorius, Matthaeus: Tuba pacis ad universas dissidentes in Occidente, seu de unione. Coloniae, 1685.

914 **K:** Litterae (Esztergom), f.2. **M:** –

915 **K:** Esztergom, FK, Bgy, Hist.I. pp. p.44. Másolat. **M:** –

916 **K:** Esztergom, FK, Bgy, Hist.I.aaa., az előzéklapon. Autogr.? **M:** –

917 **K:** Pozsony, LK, 421.kt., a kötet elején. Autogr. **M:** –

918 **K:** Esztergom, FK, Bgy, Hist.I.hhh. pp.78–79. közt és p.135. Másolat a 18. sz. második feléből. **M:** –

919 **K:** Pozsony, LK, 423.kt., a kötet elején. **M:** –

Függelék

I **K:** Litterae (Esztergom), ff.61–62. Egykorú másolat. **M:** –

II **K:** OSZK Kézirattára, Fol.Lat.1636.ff.1–2.; Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IV.8., ff.18v–19v. Másolat, a margón a címirat melletti „Laxenburgi" Bél sk. írása. Variánsok az utóbbiban: Címirat: Adlocutio ad Imperatorem, quum Hungariae Novae Tomus primus praesentaretur Mense Maio 1735. Laxenburgi. a. *add.*: atque benignitas. b. retardauerunt. c. in TE vno, post Deum. d. *om.* Scribebat... propria.; Másolata Dobai Székely Sámuel címiratával: OSZK Kézirattára, Fol.Lat.1642. **M:** –

III **K:** OSZK Kézirattára, Fol.Lat.1636. f.3.; Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IV.9. (ff.19–20.) Másolat, a „Viennae" Bél sk. feljegyzése a margón. Variánsok az utóbbiban: Címirat: Altera adlocutio, mense Februario 1736. ad Imperatorem habita. Viennae. a. obtutum Serenissimum b. *add.* secursusque c. *add.* id d. Imperii, Regnorumque Tuorum e. *add.* Scribebat Matthias Belius Auctor manu sua propria. **M:** –

IV **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/IV.3. (f.16–16v.) Másolat, az „Altdorffum" Bél Mátyás sk. feljegyzése a margón. **M:** –

V **K:** Epistolarium (Ráday Kvt.), I/V.2. (ff.21v–22.) Másolat, az „Altdorffum" Bél Mátyás feljegyzése a margón.

VI **K:** OSZK Kézirattára, Fol.Lat.1636. f.4. **M:** –

1. Vö. a 657., 658., 659., 680., 682. és 696. sz. levelekkel.

VII **K:** Litterae (Esztergom), ff.77–78. Másolat? **M:** –

1. Lehetséges, hogy a Notitia 4. kötetét Bél Mátyás nem személyesen nyújtotta át a királynőnek, így e beszéd elmondására nem került sor. Vö. a 833. sz. alatti libellus memorialis-szal.

VIII **K:** MOL, C 42, Miscellanea, Fasc.95. nr.33. Az iratok dorzumán található regesztákat közöljük. Az iratokat ismerteti és idéz belőlük Haan, 40–47.

IX **K:** Wien, Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Ungarische Akten, Protokolle, Fasc.226–245. Mikrofilmet használtunk, melynek jelzete: MOL, W 748–753.

X **K:** Litterae (Esztergom), ff.79–84. A külzeten az ügyiratra vonatkozó feljegyzések: Nr.3. – Improth. 24. 7bris 1769. **M:** –

1. A feljegyzés szerzőjét nem tudtuk megállapítani.

2. Az Adparatus meglévő kiadatlan darabjairól ld. Katalógus, 334. sz. tétel és a 845/2. sz. jegyzet.

3. A mű címlap nélküli példánya az OSZK-ban: Germ.5037.

4. Horányi Elek.

XI **K:** Litterae (Esztergom), f.85. **M:** –

MUTATÓK

A LEVELEK CÍMZETTJEI

A név után következő szám a levél sorszámát jelenti. (Bél Mátyást nem mutatózzuk.) A csillaggal jelzettek ismeretlen szövegű, a karikával jelzettek csak részben ismert szövegű levélre utalnak.

Andaházi János – 880
Bahil György – *893
Bakoss Kelemen – 580
Batthyány Lajos – 543, 559, 587, 841
Baumgartner, Sigmund Jakob – 808
Bayer, Theophil Siegfried – 272, 305, 384, 390, 447, 469, 472
Bél János Teofil – *814
Bél Károly András – *707, *735, *774, *804, Függ. IV, V
Benzony, Johann Anton – 822, 837
Besztercebánya, ev. konvent – 5, 20
Bohus György – 29, 75, 79, 84, 90, 92, 97, 101, 107, 108, 113, 128, 136, 139, 149, 154
Bötticher, Jakob Gottfried – 782, 806, 807
Brumhard, Johann Sebastian – *692, *694
Brunner, Johann Rudolf – 651
ifj. Buchholtz György – *30, *34, *53, *57, *67, *74, *76, *85, *105, *109, *112, *121, *124, *132, *140, *145, *156, *171, *215, *220, *223, *250, *251, *264, *290, *315, *338, *368, *416, *428, *480, *483, *484, *489, *493, *495, *511, *515, *523, *525, 591, *597, *625
Buda város tanácsa – 613
Budde, Johann Franz – 168
Burgstaller János Kristóf – 802
Burius Dániel – 24
Caesare, Franz Maria – 723
Clanner, szentpétervári kereskedő – *468
Csató Zsigmond – 864
Cyprian, Ernst Salomon – 296
Deccard János Kristóf – *709, 721, 734, 745
de Dieden báró – *527, 626
Dobai Székely Sámuel – 382, 383, 397, 406, 410, 422, 433, 435, 436, 824
Dobay László – *247, 281
Eilers, Heinrich Julius – 21
Erdődy György Lipót – 385
Eszterházy József – 863
Fabricius János – °263
Facciolati, Jacopo – 335
Farbaky János – 781
Feuerlin, Jakob Wilhelm – 539, 615, 633, 687
Fialius papírkereskedő – 681
Fischer Dánel – *47
Forgách László – 546
Francke, August Hermann – 6, 9, 119, 126
Francke, Gotthilf August – *465, 677, 765
Fuhrmann, Matthias – 560
Fuker András – 563
Garelli, Pius Nikolaus – *532, 535, 541, 551, 581, 588, 593, 621, 640, 657, 659, 679, 682, 686, 706, 717, 729, 753
Gercken, Heinrich Georg – 741
Glosius János – *25
Goldbach, Christian – 181, 182, 448, 779, 812
Grammius, Johann – 881
Grischow, Johann Heinrich – 839
Hallbauer, Friedrich Andreas – 711, 754
Halmágyi István – *364
Hauber, Eberhard David – *235
Haynóczi Dániel – 44, 46, 51, 59, 64, 71, 93, 95, 102, 118, 120, 134, 150, 152, 160, 175, 177, 186, 187, 193, 203, 226, 269, 297, 312, 318, 330, 391, 393, 395, 404, 407, 408, 414, *415, 417, 423, 427, 429, 431, 441, 445, 446, 450, 453, 454, 466, 477, 503, 506, 509, 517
Hellenbach János Gottfried – *24, *221, *353
Helytartótanács – 521, 529, 574, 628, 699, 730a
Herrgott Marquard, Franz Jakob – 652
Hockh Dániel – *325, 819, 846, 850, 860, *862, 865, 877
Holltzendorff, Christian Gottlieb – 832
Hruskovics Dániel – 349
Huber, Johann Jakob – 620
Huttner,? – *884
Ismeretlen, jezsuita – 402, 409
Ismeretlen – 143, 286
Jablonski, Ernst Daniel – 52
Jánoky László – *248
Jarriges, Philipp Joseph – 678
Jeszenák János – *291, 412
Jeszenák Pál – 411
Jony János – 684
Jordan, Johann Christoph – 885
Kanold, Johann – 106
Károly király, III. – 510, 514, Függ. II, III, VI
Kender János – 595
Klement Márton – 1, *2, 3, 4
Knapp, Johann Georg – 761
Kolinovics Gábor – 712, 715, 732, 738, 748, 770, 784, 797, 834, 838, 842, 890
Korabinszky Márton – 836
Korthold, Christian – 690, 718, 764, 775, 821, 848, 871
Krause, Johann Gottlieb – 41
Krmann Dániel – *42, *103, 161, 163, 165, 167, 169, 179, 213, 214, 216, °217, 218, 225, 230, 236, 237, 285, 298, 302, 307, 311, *329, 341, 370, 375, 908, 909
Kuffstein gróf – 658
Kuntz Jakab – 552, 589
Lászkari János – *350
Lerche, Johann Christoph – 547
Maday Dávid Sámuel – 762
Mágocsi Mihály – *567
A magyar udvari kancellária – 146, 337, 369, 378, 473, 476, 481, 492, 505, 544, 608, 624, 635, 676, 810, 826
Mária Terézia, királynő – *820, 833, Függ. VII
Marignoni, Giovanni Jacopo – 669, 780

Mascovius, Johann Jakob – 859
Matolai János – *190, 668
Matthaeides Sámuel – 288, 308
Mayoor Zsigmond – *910
Mednyánszky Ferenc – 324
Megyeleírások revizorai: Nyitra vm – 915; Sopron vm – 916; Túróc vm – 917; Zala vm – 918; Zólyom vm – 919
Mencke, Friedrich Otto – 790, 858
Michaelides Sámuel – 577
Mikoviny Sámuel – 553, 586, 610, 670, 719
Milde, Heinrich – °184
Minor, Melchior – 740
Mitsinsky János – *12, °31, °40, 240
Mohr, Andreas – 648, 653, 654, 783, 855, 867, 873
Moll, Bernhard Paul – 831
Moller Károly Ottó – 866
Mosóczy András – 578
Möllenhoff, Christian Nikolaus – 557, 564, 603
Nagyszombat város tanácsa – 479, 485
Najmar János – 844
Passionei, Domenico – 639, 643, 705, 861
Pelargus Gábor – *377
Pellionis Sámuel – 576
Perliczi János Dániel – 565
Petrasch, Joseph – 895
Peyrl Mihály – 538, 568, 579, 602, 604, 611, 614
Pilarik János temetésére meghívó – 7
Pilgram János Zsigmond – 420
Pozsony, ev. konvent – 19
Pozsony vm hatósága – 125, Függ. I
Prileszky Pál – 273
Prónay Gábor – 569, 570, 575, 583, 601
Quehl, Johann Friedrich – 676
Rabacher János András – 16
Ráday Gedeon – *487, 501, 502, 852, 883, 892, 899
Ráday Pál – 14, 38, 39, 45, 54, 56, 66, *81, 88, 131, 178, 191, 197, 199, 205, 210, 219, 222, 233, 234, 252, 267, 276, 277, 294, 313, 321, 342, 343, 346, 351, 354, 355, 362, 373, 376
Radvánszky György – 442–444, 710
Radvánszky János – 28, 232, 245, 249, 257, 259, 262, *271, 278, 280, 303, 332, *399, 400, *455, 457, 458, 462, 464
Radvánszky László – 129, 202, 209, 254, 255, 310, 356, 524, 645, 874, 886, 887, 913
Raymann János Ádám – 289, 319, 327, 360, 361, 381, 519, 566
Rewiczky János Ferenc – 662, 674, 733
Richter József – 731
Roth Tamás – 592
Sarganeck, Georg – *756, *757, 759
Schmitth Miklós – *901
Schöpflin, Johann Daniel – 749, 777, 785, 796, 803, 815
Schultz, Johann Heinrich – 809
Schwartz Gottfried – 616, 617, 713, 767, 771, 791, 813
Seelen, Johann Heinrich – 742
Segner János András – 849, 851, 872
Sloane, Hans – 698, 727, 763
Sommersberg, Friedrich Wilhelm – 537, 646, 661, 772, 830
Spanagel, Gottfried Philipp – 554
Szirmay Tamás – 825
Szluha Ferenc – 367
Sztrakóczy János – 11
Tomka Szászky János – 582
Topperczer Péter Pál – 35
Tresenreuter, Johann Friedrich – 656
Walch, Johann Georg – 386, 394, 426, 452, 627, 636, 701, 708, 728, 736, 746, 755, 786, 795, 800, 805
Wanyecz Illés – 655
Zabler Illés – 700, *793, 794
Zbiskó József Károly – 704

A LEVELEK ÍRÓI

A név után következő szám a levél sorszámát jelenti. (Bél Mátyást nem mutatózzuk.) A csillaggal jelzettek ismeretlen szövegű, a karikával jelzettek csak részben ismert szövegű levélre utalnak.

Ambrózy György – 888
Andaházi János – *879
Aszalay Ferenc – 72
Bahil György – 891, 896, *904, 905
Bakoss Kelemen – *571
Batthyány Lajos – *555
Bayer, Theophil Siegfried – 286, *389, *463, 467, 498
Bél János Teofil – *869, Függ. IV, V
Bél Károly András – 516, *693, *695, *751, *798, 817
Beyschlag, Friedrich Jakob – *300
Bohus György – *73, *83, *86, *91, *96, *99, *110, *111, *123, *135, *137, *142, *151
Bötticher, Jakob Gottfried – *768
Brumhard, Johann Sebastian – 694
Brunner, Johann Rudolf – °642
Brückmann, Franz Ernest – 816
ifj. Buchholtz György – *32, *36, 49, *55, *58, *61, *63, *65, *69, *70, *77, *78, *87, *89, *98, *98, *104, *114, *117, *122, *127, *138, *141, *147, *148, *153, *155, *157, *170, *172, *173, *180, *195, *228, *241, *261, *270, *292, *293, *301, *304, *309, *322, *333, *334, *345, *363, *371, *424, *470, *482, *488, *491, *494, *496, *499, *500, *508, *513, *522, *526, *530, *600, *612, *623, *629, *685
Budde, Johann Franz – *208
Burius Dániel – 13, *144
Caesare, Franz Maria – 666

Darvas Ferencné – *37
Debrecen város tanácsa – *188
Deccard János Kristóf – *714, *716, 725, 747
Dobai Székely Sámuel – 339, 379, 380, 419, 432, 440, 451, 456, *823, 847
Driesch, Gerhard Cornelius – 688
Facciolati, Jacopo – 348, 520
Farbaky János – *760
Feuerlin, Jakob Wilhelm – *536, *609, *630, *631, 644
Fischer Dániel – *48
Fontanini, Giusto – *528
Francke, August Hermann – 10
Francke, Gotthilf August – *453, *474
Frühauff Dávid – 229
Fuhrmann, Matthias – *556
Garelli, Pius Nikolaus – °533, 534, *540, 542, 680
Glosius János – 26
Goldbach, Christian – 181, 743
Grammius, Johann – *878
Grischow, Johann Heinrich – *835, *840
Hallbauer, Friedrich Andreas – 739, *750
Halmágyi István – 365
Hauber, Eberhard David – 239
Haynóczi Dániel – *43, *50, *62, *94, *116, *133, *159, *176, *185, *192, *224, *268, *317, *392, *421, *425, *430, *434, *438, *449
Hellenbach János Gottfried – *23, *266, *336
Hockh Dániel – 326, *818, *845, *875, *876
Holstein, Joseph Christoph – 907
Huber, Johann Jakob – *619
Ismeretlen, jezsuita – *401, *403
Ismeretlen (Győr) – *162
Ismeretlen – *702
Jarriges, Philipp Joseph – *664, *672
Jeszenák János 256, *258
Jony János – *683
Jordan, Johann Christoph – *882
Justh Ferenc – *100
Károly király, III. – 512, Függ. I
Kastenholtz János András – *68
Kender János – *590
Kolinovics Gábor – 316
Korthold, Christian – *689, 691
Krmann Dániel – *158, *166, °174, *238, *283, *295, *306, *331, *340, *374
Kuntz Jakab – *242, *243, 244, *275, 460
Lyptai János – 8
A magyar udvari kancellária – 358, 398, 405, 459, 471, 486, 490, 497, 504, 507, 584, 585, 594, 605, 618, 622, 638, 641, 773, 811
Marignoni, Giovanni Jacopo – 671, *778
Markovitz Mátyás – 903
Matolai János – 164, 663
Mayoor Zsigmond – 911
Mencke, Friedrich Otto – *789, *856
Mikoviny Sámuel – 437, *549, *606
Mitsinsky János – 212, *227
Mohr, Andreas – *647, *776, *854, 868
Moller Károly Ottó – *82
Mosóczy András – *573
Möllenhoff, Christian Nikolaus – *548, *558
N. N. – 357
Najmar János – 843
Newenstein, Johann Karl – 562
Passionei, Domenico – *531, *637
Pellionis Sámuel – *572
Petrasch, Joseph – 894, 897
Peyrl Mihály – *561, *596, *598
Pfaff, Christoph Matthäus – *211
Pilgram János Zsigmond – 418
Pozsony, ev. konvent – 18, 60
Pozsony város tanácsa – 478
Pozsony vm hatósága – 115
Prileszky Pál – *274
Prónay Gábor – 545, 599
Quehl, Johann Friedrich – *667, *673
Rabacher János András – *15, 17
Ráday Gedeon – *889, *898
Ráday Pál – *80, *130, *189, *194, *198, *204, *207, *265, 314, *320, 344, 347, *352, *372, 912
Radvánszky György – *439
Radvánszky János – *27, *246, *260, *279, 328, *461
Radvánszky László – *200, *206, *253
Rajcsány Ádám – 697
Raymann János Ádám – *323, *359, *518, 737
Rewiczky János Ferenc – 660
Sándor Pál – *413
Schmitth Miklós – *900, 902
Schmuttau, Sgoffen – 857
Schöpflin, Johann Daniel – *758, *787, *792, 801
Schwandtner, Johann Georg – °853
Schwartz Gottfried – 720, *730, *766
Segner János András – *870
Sembery Sámuel – 196, *201
Sloane, Hans – 722, 744
Sommersberg, Friedrich Wilhelm – *650, *769
Spanagel, Gottfried Philipp – *550
Strahlenberg, Philipp Johann Tabbert – *284
Szarkóczy János – 827
Szeremley Sámuel – 829
Szirmay Tamás – °231, *287
Szluha Ferenc – 366
Szole Ferenc – 828
Topperczer Péter Pál – *33
Vánossy Ferenc – *607
Vossius, Christian Eberhard – *387
Walch, Johann Georg – *388, *396, *632, *634, *703, *724, *726, *752, *799
Wanyecz Illés – *649
Z. J. – 665
Zabler Illés – *788
Záborszky Jakab – 299
Zichy Ádám – 914

HELYNÉVMUTATÓ

A gondolatjel utáni szám a levél sorszámát jelenti. A zárójelbe tett számok a jegyzetekben keresendők. Kettőspontok között a (ma) nem Magyarországon található helységek mai elnevezése áll. A nyíl a ma használt hivatalos névformáról mutat a levelezés korában használtra. Kerek zárójelben (a gondolatjel előtt) olvasható, hogy a megnevezett helység a 18. század első felében melyik vármegyéhez tartozott.

A helynévmutató nem tartalmazza a címzések útirányt jelző adatait, a méltóságnevekből elvonható helyneveket, továbbá a bibliográfiai felsorolások nyomdahelyeit. Tartalmazza viszont a levelezés jellegéből adódóan a vármegyék mutatószámait, ha az előfordulás a Bél Mátyás-féle leírásukkal kapcsolatos.

Abasár ld. Sár
Abaúj vm :Abovská stolica: – 35, 97, 459, 574, 628, 676, 699, 730a, Függ. VIII/45,47–49; IX/8
Abdalóc :Edlitz, A: (Vas vm) – 486
Abovská stolica ld. Abaúj vm
Acsa (Pest vm) – 599
Acsád (Vas vm) – 486
Adamóc :Adamovské Kochanovce, ČS: (Trencsén vm) – 773
Adrianopolis ld. Drinápoly
Agria ld. Eger
Aigen ld. Szinisdorf
Alba Graeca ld. Belgrád
Alba Regia, Alba Regalis ld. Székesfehérvár
Albaka :Baka, ČS: (Pozsony vm) – 490
Albár :Dolny Bar, ČS: (Pozsony vm) – 490
Albanus ld. Fehéregyház
Albensis Comitatus ld. Fejér vm
Alhó, Olhó :Allhau, A: (Vas vm) – 486
Alisztál :Dolný Štál, Hroboňovo, ČS: (Pozsony vm) – 490
Allhau ld. Alhó
Alsó ld. még a faluneveknél
Alsóbeled :Unterbildein, A: (Vas vm) – 486
Alsódióss :Dolné Orešany, ČS: (Pozsony vm) – 490
Alsókeresztúr ← Nemeskeresztúr (Vas vm) – 486
Alsóklocsóc :Dolné Kočkovce, ČS: (Trencsén vm) – 773
Alsólövő, Alsósicz :Unterschützen, A: (Vas vm) – 486
Alsóőr :Unterwart, A: (Vas vm) – 486
Alsópaty ← Rábapaty (Vas vm) – 486
Alsósicz ld. Alsólövő
Alsósztregova :Dolná Strehová, ČS: (Nógrád vm) – 216, 247, 249
Alsóújlak ld. Újlak
Altdorf, D – 536, 539, 547, 609, 615–617, 627, 630, 631, 633, 637, 644, 646, 741, 742, 760, 781, 794, 832, 847, Függ. IV
Altenburg ld. Németóvár
Althodis ld. Hodász
Altschlaining ld. Ószalónak
Amadékarcsa :Amadeovské Korčany ← Kostolné Kračany, ČS: (Pozsony vm) – 490
Amsterdam, NL – 382, 385, 469, 534, 584
Andrásfa (Vas vm) – 486
Andrec, Andreic :Andrejci, YU: (Vas vm) – 486
Apaj :Opoj, ČS: (Pozsony vm) – 490
Apáti ← Gencsapáti (Vas vm) – 486
Apáti, Appati ← Aranyosapáti (Szabolcs vm) – 45
Arad vm – 369, 398
Aranyitka, Arany Nyitka :Zlatá Idka, ČS: (Abaúj vm) – 911
Aranyosapáti ld. Apáti
Ardud ld. Erdőd
Argentoratum, Argentina ld. Strasbourg
Árva vm :Oravská stolica, ČS: – 49, 147, 379, 610, 628, 635, 638, 699, 730a, 733, Függ. VIII/16,47,49; IX/12
Asguth :Podhorany, ČS: (Sáros vm) – 328
Aszaló (Borsod vm) – 459
Asszonyfa, Aszonfa ld. Ostffyasszonyfa
Augsburg, D – 144, 534, 767
Baba ld. Boba
Bacúr :Bacúrov, ČS: (Zólyom vm) – 328
Bács és Bodrog vm – 45, 552, 628, Függ. VIII/29,47; IX/13
Bad Deutsch Altenburg ld. Németóvár
Badersdorf ld. Pöszöny
Bádonfa ← Szombathely (Vas vm) – 486
Bagamir, Bagamér (Bihar vm) – 45
Bagonya :Bogojina, YU: (Zala vm) – 486
Baia Mare ld. Nagybánya
Bajánsenye ld. Dávidháza
Baka ld. Albaka, Fölbaka
Baksa, Koksó- :Kokšov-Bakša, ČS: (Abaúj vm) – 459
Balásfa :Blažov ← Kútniky, ČS: (Pozsony vm) – 490
Balogfa ld. Héraháza
Balogfa ← Balogunyom (Vas vm) – 486
Balozsa, Balosaj ← Balozsameggyes (Vas vm) – 486
Balozsameggyes ld. még Meggyes
Baltavár, Mártonfa ld. Bérbaltavár (Vas vm) – 486
Bándol :Weiden, A: (Vas vm) – 486
Bánka :Bánka ← Vinné, ČS: (Ungvár vm) – 459
Banská Bystrica ld. Besztercebánya, Majorfalva, Radvány, Szklubin
Banská Štiavnica ld. Selmecbánya
Bányaakna ld. Gruebenschach
Barakony :Brakoň ← Gáň, ČS: (Pozsony vm) – 490
Baranya vm 529, 574, 628, 699, 730a, Függ. VIII/37,38,45–49; IX/6,8,9,14
Baraszló ld. Boroszló
Bárca (Alsó-, Felső-) :Barca ← Košice, ČS: (Abaúj vm) – 459
Barcs vm ld. Bars vm
Bardejov ld. Bártfa
Barkóc :Brakovci, YU: (Vas vm) – 486

Bars vm :Tekovská stolica, ČS: – 129, 379, 521, 543, 584, 592, 594, 610, Függ. VIII/40
Bártfa :Bardejov, ČS: (Sáros vm) – 896
Basztifalu (Sopron vm, Csepregtől É-ra) – 405
Bát, Batkovia :Bátovce, ČS: (Hont vm) – 9
Bátorkeszi :Vojnice, ČS: (Esztergom vm) – 437
Batkovia ld. Bát
Báts ld. Bács
Batzur ld. Bacúr
Bazin :Pezinok, ČS: (Pozsony vm) – 17, 395, 492, 504, 505, 843
Bécs, Vienna, Vindobona :Wien, A: – 17, 22, 54, 72, 186, 191, 199, 205, 210, 213, 219, 233, 234, 236, 252, 256, 262, 273, 276, 277, 307, 311, 313, 314, 342, 347, 351, 354, 357, 358, 366, 369, 378, 386, 398, 405, 406, 411, 418, 420, 422, 437, 441, 447, 459, 460, 467, 471, 473, 476, 481, 490, 492, 504, 507, 512, 517, 519, 524, 533, 534, 540–543, 548, 550, 552, 554–556, 558–560, 564–566, 575, 577, 580, 581, 582–589, 590, 593–595, 603, 605, 618, 621, 622, 637–643, 647, 648, 651–653, 655, 656, 659–663, 668–671, 676, 679–682, 686, 688, 690, 691, 700, 705, 706, 713, 717, 718, 720, 733, 743, 753, 762, 775, 776, 778, 780, 783, 811, 831, 841, 854, 855, 861, 864, 866–868, 873, 874, 877, 882, 885, Függ. IV, VI
Begenyát :Beginďatská Pastiľ, SU: (Ungvár vm) – 459
Beic ← Bejcgyertyános (Vas vm) – 486
Békés vm – 313, 358, 369, 398
Béla :Belá, ČS: (Trencsén vm) – 773
Bélaháza :Boleráz, ČS: (Pozsony vm) – 490
Belgrád, Alba Graeca :Beograd, YU: – 419, 662, 816, Függ. IV
Bélic ld. Bilic
Belsővat ← Mersevát (Vas vm) – 486
Béltök ld. Nyírbéltek
Bélvata :Nový Život ← Vojtechovce, ČS: (Pozsony vm) – 490
Belža ld. Bőse
Bérbaltavár ld. Baltavár
Bercsényifalva :Dubrincs, SU: (Ungvár vm) – 459
Bereg vm – 45, Függ. IX/26
Beregalja, Berekalja ← Tompaládony (Sopron vm) – 405
Berény, Berin ← Borsosberény (Heves vm) 45
Berezna (Nagy-) :Berezovoje, SU: (Ungvár vm) – 459
Bergwerk ld. Grubenschach, Őribánya
Berin ld. Berény
Berkifalu ← Felsőberkifalu (Vas vm) – 486
Berlin, D – (7–9, 22, 29, 35, 66, 75, 79, 84, 90, 92, 97, 101, 107, 108, 113, 119, 127, 136, 139, 143, 144, 149, 154, 288), 289, (308, 415, 420), 423, 427, 448, 651, 664, 672, 678, 857
Bern, CH – 642, 645, 651
Bernátfalva, Bernardfalva :Bernatovce ← Valaliky, ČS: (Abaúj vm) – 459
Bernstein ld. Borostyánkő
Besenye, Bessenye (puszta a kőszegi járásban) – 486
Besenyőfalva :Bešeňová, ČS: (Liptó vm) – 49
Besztercebánya :Banská Bystrica, ČS: (Zólyom vm) – 1, 3–9, 11–14, 16, 17, 19, 20, 22, 101, 143, 144, 278, 280, 327, 328, 331, 358, 407, (408), 423, 429, 437, 453, 466, 476, 553, 565, 576, 577, 727, 744, 763, 819, 846, 865, 877, 905
Bielice ld. Bilics
Biely Kostol ld. Fehéregyház
Bilics :Bielice, ČS: (Nyitra vm) – 324, 696, 906
Bilnic, Bilnitz, ČS – 1
Bilosaj ld. Balozsa
Biszfleck ld. Újrétfalu
Blatná na Ostrove ld. Sárosfalva
Blaov ld. Balásfa
Bobrovnik :Bobrovník ← Trenčín, ČS: (Trencsén vm) – 773
Bodina :Bodiná, ČS: (Trencsén vm) – 773
Bódogkű ld. Boldogkő
Bodoló (Kis-) :Budulov, SU: (Bereg vm) – 459
Bodonc :Bodonci, YU: (Vas vm) – 486
Bodrog vm – 45
Bodrogkeresztúr (Zemplén vm) – 354
Boesing ld. Bazin
Bogdány, Bokdanóc :Bohdanovce nad Trnavou, ČS: (Pozsony vm) – 490
Bogojina ld. Bagonya
Bohdanovce ld. Bogdány
Boheľov ld. Bőgölő
Bokdanócz ld. Bogdány
Bokrács :Bokrači, YU: (Vas vm) – 486
Boldogasszonyfa ← Vasboldogasszony (Vas vm) – 486
Boldogkő (Abaúj vm) – 459
Boleráz ld. Bélaháza, Klucsovány
Bolesó, Bolesttskov(?) :Bolešov, ČS: (Trencsén vm) – 773
Bolfó ld. Farkasfalva
Bologna, I – 181, 335, 348
Borejci ld. Borhida
Borgáta (Vas vm) – 486
Borhegy :Weinberg, A: (Vas vm) – 486
Borhida :Borejci, YU: (Vas vm) – 486
Bori :Borovce, ČS: (Nyitra vm) – 594
Borostyán :Bernstein, A: (Vas vm) – 486
Boroszló :Wroclaw, PL: – 4, 101, 106, 108, 161, 272, 319, 326, 360, 537, 646, 650, 661, 769, 772, 830
Borovce ld. Bori
Borsod vm – 35, 45, 72, 459, 628, 699, 730a, Függ. VIII/17,47–49; IX/12,25
Borsa (Alsó-, Közép-, Felső-) :Hrubá Borša, ČS: (Pozsony vm) – 490
Borsosberény ld. Berény
Bory ld. Bori
Bozsok, Bosok (Vas vm) – 486
Bő (Sopron vm) – 405
Bőgölő = Kispadány :Boheľov, ČS: (Pozsony vm) – 490
Bögöte (Vas vm) – 486
Bőse, Bölse :← Belža, ČS: (Abaúj vm) – 459
Brakoň ld. Barakony
Brakovci ld. Barkóc
Bratislava ld. Pozsony
Bratislavská stolica ld. Pozsony vm
Brezó :Rimavské Brezovo, ČS: (Gömör vm) – 83, 84
Briga, Brieg :Brzeg, PL: – 905
Brindisi, Brundisium, I – 896
Brizna :Brezno, ČS: (Zólyom vm) – 328
Brno, ČS – (802)
Bruckedorf ld. Királyhida
Brunswick, D – (290)

Brzeg ld. Briga
Buchschachen ld. Őribükkösd
Búcsú (Vas vm) – 486
Búcsúháza :Búcsúháza ← Mliečno, ČS: (Pozsony vm) – 490
Buda ← Budapest – 31, 54, 56, 437, 476, 538, 561, 568–570, 579, 596, 598, 602, 604, 607, 610, 611, 613, 614, 618, 635, 641, 782
Budafa (Nagy-, Kis-) :Budafa ← Holice, ČS: (Pozsony vm) – 490
Budapest ld. Buda, Pest, Margitsziget. Ld. még a levelek lelőhelyjegyzékében a Bevezetés után.
Budicska :Budička ← Trnie, ČS: (Zólyom vm) – 328
Budulov ld. Bodoló
Buhuzlavice :Trenčianske Bohuslavice, ČS: (Trencsén vm) – 773
Burg ld. Óvár
Bústelek :Bústelek ← Janíky, ČS: (Pozsony vm) – 490
Búzafalva :Buzice ← Valaliky, ČS: (Abaúj vm) – 459
Bű ld. Bő
Bükkalja :Domanjševci, YU: (Vas vm) – 486
Čachtice ld. Csejte
Caesaropolis ld. Késmárk
Cäsmarkinum ld. Késmárk
Cajla :Cajla ← Pezinok, ČS: (Pozsony vm) – 490
Cák (Vas vm) – 486
Čaňa ld. Csány
Cankova ld. Hidegkút
Carei ld. Nagykároly
Carnuntum, légiótábor Detsch Altenburg területén, A – 686, 885
Carrhum, Cartum ld. Karczów
Cassovia ld. Kassa
Častá ld. Cseszte
Castrum Ferreum ld. Vasvár
Castriferrei Comitatus ld. Vas vm
Čechová ld. Cséfalva
Cellae Marianae ld. Máriacell
Celldömölk ld. Dömölk, Nemesdömölk, Pórdömölk
Čenkovce ld. Csenke
Čepen ld. Csöpöny
Čepinci ld. Csöpinc
Černelavci ld. Csernóc
Černík ld. Csornok
Chath ld. Csát
Chernelháza (Sopron vm) – 405
Chocholná-Velčice ld. Velcsicse
Cibinium ld. Nagyszeben
Čierna Voda ld. Nyék
Colocsa ld. Kalocsa
Comaromiensis Comitatus ld. Komárom vm
Comaromium ld. Komárom
Copronca ld. Kapronca
Copronica :Koprivnica?, YU: – 642
Corpona ld. Korpona
Cremnitzium ld. Körmöcbánya
Cséford (Sopron vm) – 405
Csajta :Schachendorf, A: (Vas vm) – 486
Csákány ← Csákánydoroszló (Vas vm) – 486
Csákánydoroszló ld. Csákány, Rábadoroszló
Csanád vm – 358, 369, 398
Csánig, Csányik (Vas vm) – 486
Csány :Čaňa, ČS: (Abaúj vm) – 459
Csát ← Mezőcsát (Borsod vm) – 339
Csatár (Alsó-, Felső-) ← Felsőcsatár (Vas vm) – 486
Csechticz ld. Csejte
Cséfalva :Čechová ← Holice, ČS: (Pozsony vm) – 486
Csehi (Vas vm) – 486
Csehimindszent ld. Csehi, Mindszent
Csejke ld. Cséke
Csejte, Csechticz :Čachtice, ČS: (Nyitra vm) – 214
Cséke, Csejke :Eisenberg, A: (Vas vm) – 486
Csém :Schandorf, A: (Vas vm) – 486
Csempesz ← Csempeszkopács (Vas vm) – 486
Csencs, Tacsensdorf :Tschantschendorf, A: (Vas vm) – 486
Csenke, Czenke :Čenkovce ← Zlaté Klasy, ČS: (Pozsony vm) – 490
Csenkefa :Csenkeszfa ← Kútniky, ČS: (Pozsony vm) – 490
Csénye, Csénnye (Vas vm) – 496. Ld. még Füsztő, Zughó
Csepely :Csepely ← Veľké Kapušany. ČS: (Ungvár vm) 459
Csepreg (Sopron vm) – 405
Cseretnek ld. Csörötnek
Csernelháza ld. Chernelháza
Csernóc, Csernec :Černelavci, YU: (Vas vm) – 486
Cseszte :Častá, ČS: (Pozsony vm) – 490
Csetnek :Štítnik, ČS: (Gömör vm) – 447, 888, 891
Csoford ld. Cséford
Csongrád vm – 574, 628, Függ. VIII/30,45,47; IX/8,15
Csontosfalva :Košt'any ← Valaliky, ČS: (Abaúj vm) – 459
Csornok :Černík, ČS: (Nyitra vm) – 546
Csovár ld. Csővár
Csömöte (Nagy-, Kis-) ← Lukácsháza (Vas vm) – 486
Csöpöny, Csöpen (Alsó-, Felső-) :Čepen ← Sereď, ČS: (Pozsony vm) – 490
Csöpinc :Čepinci, YU: (Vas vm) – 486
Csörötnek, Cseretnek (Vas vm) – 486
Csővár, Csovár (Heves vm) – 45
Csukárpáka :Čukárska Paka ← Veľká Paka, ČS: (Pozsony vm) – 490
Csuklász :Čuklasovce, ČS: (Trencsén vm) – 697
Cz... ld. még C...
Czállig ld. Körtvélyes
Czenke ld. Csenke
Cziklén ld. Kisciklény, Németciklény
Czovár ld. Csővár
Damahit ld. Domahida
Damonya ← Chernelháza–Damonya (Sopron vm) – 405
Dancka, Dantzig :Gdańsk, PL: 272, 286
Darásporpác ← Porpác (Vas vm) – 486
Dávidháza ← Bajánsenye (Vas vm) – 486
Debrecen (Hajdú vm) – 6, 45, 188, 191, 196, 197, 199, 294, 313, 355, 383, 476, 829
Dédestapolcsány ld. Tapolcsány
Deklesin :Dokležovje, YU: (Zala vm) – 486
Demandice ld. Deménd
Demanová ld. Deményfalva
Deménd :Demandice, ČS: (Hont vm) – 659
Deményfalva :Demänová, ČS: (Liptó vm) – 49, 75, 141
Dénesfa ← Egervár (Vas vm) – 486

Dercsika :Jurová, ČS: (Pozsony vm) – 490
Deutsch Altenburg ld. Németóvár
Deutsch Ehrensdorf ld. Némethásos
Deutsch Kaltenbrunn ld. Hidegkút
Deutschkreutz ld. Sopronkeresztúr
Deutsch Minihof ld. Németlak
Deutsch Tschanschendorf ld. Németcsencs
Diósgyőr (Borsod vm) – 72
Diósgyőr-Szentgyörgykútja (Borsod vm) – 911
Diószeg :Sládkovičovo, ČS: (Pozsony vm) – 704
Dlhálúka ld. Hosszúrét
Dob ← Tiszadob? (Szabolcs vm) – 45
Dobersdorf ld. Dobrafalva
Dobos ← Pusztadobos (Szabolcs vm) – 45
Dobra, Vasdobra :Neuhaus am Kbl., A: (Vas vm) – 486
Dobrafalva :Dobersdorf, A: (Vas vm) – 486
Dobsina, Topscha :Dobšiná, ČS: (Gömör vm) – 229
Doiber ld. Döbör
Dokležovje ld. Doklesin
Dolina :Kovačev Rob, YU: (Vas vm) – 486
Dolná Strehová ld. Alsósztregova
Dolné Kočkovce ld. Alsókocskóc
Dolné Krškany ld. Kereskény
Dolné Orešany ld. Alsódióss
Dolný Bar ld. Albár, Mád
Dolný Štál ld. Alisztál
Domahida, Damahit :Kassod, R: (Szatmár vm) – 45
Domanic :Domajinci, YU: (Vas vm) – 486
Domanjševci ld. Domokosfa, Bükkalja
Domazsérkarcsa :Domazér Karcsa ← Kráľovičove Kračany, ČS: (Pozsony vm) – 490
Domokosfa :Domanjševci, YU: (Vas vm) – 486
Domonya ld. Damonya
Dorog ← Hajdúdorog? (Szabolcs vm) – 45
Doroszló ← Kőszegdoroszló (Vas vm) – 486
Dozmat (Vas vm) – 486
Döbör :Doiber, A: (Vas vm) – 486
Dömölk ← Celldömölk (Vas vm) – 486
Dömötöri ← Sorkifalud (Vas vm) – 486
Dőr (Sopron vm) – 405
Döröske (Vas vm) – 486
Drezda :Dresden, D: – 298, 832
Drietoma ld. Kralyován
Drinápoly, Adrianopolis :Edirne, TR: – 3
Dubovo :Dubové, ČS: (Zólyom vm) – 328
Dubravica :Dubravica, ČS: (Zólyom vm) – 328
Dubrincs ld. Bercsényifalva
Dunajská Streda ld. Nemesszeg, Olletejed
Dürnbach ld. Incéd
Dvorec ← Ľuborča, ČS: (Trencsén vm) – 773
Dvorníky na Ostrove ld. Udvarnok
Ďurďošik ld. Györgyi
Eberau ld. Monyorókerék
Ebergény (Szatmár vm) – 459
Eburum ld. Olmütz
Edeháza :Stuben, A: (Vas vm) – 486
Edgyházas- ld. Egyházas-
Edirne ld. Drinápoly
Edlitz ld. Abdalóc
Edve(e) (Sopron vm) – 405
Eger (Heves vm) – 45, 380, 459
Egervár, Egervárosa (Vas vm) – 486. Ld. még: Dénesfa
Egyházasfalu (Sopron vm) – 405. Ld. még: Keresztény
Egyházasfüzes, Kérfüzes :Kirchfidisch?, A: (Vas vm) – 486
Egyházashetye ld. Hetye
Egyházashollós (Vas vm) – 486
Egyházaspáka :Veľká Paka, ČS: (Pozsony vm) – 490
Egyházasrádóc ld. Kissároslak
Egyházasszecsőd ← Magyarszecsőd (Vas vm) – 486
Egyházfalva :Kostolná pri Dunaji, ČS: (Pozsony vm) – 490
Eisenach, Isenacum, D – 667, 676, 777
Eisenbach ld. Vihnye
Eisenberg ld. Cséke
Eisenburg ld. Vasvár
Eisenstadt ld. Kismarton
Eisenzicken ld. Németciklény
Eltendorf ld. Körtvélyes
Encs (Abaúj vm) – 459
Eölbő ld. Ölbő
Eperjes :Prešov, ČS: (Sáros vm) – 288, 308, 323, 328, 339, 359, 380, 381, 410, 419, 432, 435, 436, 440, 451, 456, 476, 518, 519, 563, 566, 823, 824, 847, 896
Ercsenye :Henndorf, A: (Vas vm) – 486
Erdőd :Ardud, R: (Szatmár vm) – 380, 382
Erdőhátkarcsa :Lesné Korčany ← Kráľovičove Kračany, ČS :Pozsony vm) – 490
Erfurt, D – 777
Erlau ld. Eger
Érsekújvár :Nové Zámky, ČS: (Nyitra vm) – 380, 505
Esztergom (Esztergom vm) – 409, 723. Ld. még a levelek lelőhelyjegyzékében a Bevezetés után.
Esztergom vm :Ostrihomské stolica: – 628, 699, 730a, Függ. VIII/24,47–49; IX/12,18,31
Éte, Éthe :Éte ← Kútniky, ČS: (Pozsony vm) – 490
Etrekarcsa :Etreove Korčany ← Kráľovičove Kračany, ČS: (Pozsony vm) – 490
Fancsal (Heves vm) – 45
Farkasdifalva :Neumarkt a.d. Raab, A: (Vas vm) – 486
Farakasfalva, Bolfó :Wolfau, A: (Vas vm) – 486
Fehéregyház, Albanus :Biely Kostol, ČS: (Pozsony vm) – 902
Fehérpatak :Tauchen, A: (Vas vm) – 486
Fejér vm – 543, 552, 559, 605, 628, Függ. VIII/25,47,48; IX/12,21
Fékesháza :Fekišovce, ČS: (Ungvár vm) – 459
Felső- ld. még a faluneveknél
Felsőbeled :Oberbildein, A: (Vas vm) – 486
Felsőkubin :Horný Kubín ← Vyšný Kubín, ČS: (Árva vm) – 638
Felsőlövő :Oberschützen, A: (Vas vm) – 486
Felsőlyndva, Felsőlendva :Grad, YU: – 486
Felsőőr :Oberwart, A: (Vas vm) – 486
Felsőpaty (Vas vm) – 486
Felsőpetróc :Gornji Petrovci, YU: (Vas vm) – 486
Felsőszölnök (Vas vm) – 486
Féltorony, Hemipyrgum :Halbturm, A: (Moson vm) – 541, 639, 813
Fertőszentmiklós ld. Szentmiklós
Fikšinci ld. Fükszlinc
Forró (Abaúj vm) – 459
Fölbaka :Baka, ČS: (Pozsony vm) – 490
Fölbár :Horný Bar, ČS :Pozsony vm) – 490

Fölső- ld. Felső-
Frankfurt, D – 534, 777, 868
Frankóc :Rankovci, YU: (Vas vm) – 486
Füged, Fügöd? (Abaúj vm) – 459
Fükszlinc :Fikšinci, YU: (Vas vm) – 486
Füsztő, Füztő ← Csénye (Vas vm) – 486
Füzér (Abaúj vm) – 459
Füzes ← Rábafüzes (Vas vm) – 486
Gács :Halič, ČS: (Nógrád vm) – 355
Galanová ld. Gelénfalva
Galánta :Galanta, ČS: (Pozsony vm) – 490. Ld. még: Nebojsza
Gamesdorf ld. Ganócs
Gancsháza :Gancsháza ← Šamorín, ČS: (Pozsony vm) – 490
Ganócs, Gamesdorf :Garnischdorf, A: (Vas vm) – 486
Gány :Gáň, ČS: (Pozsony vm) – 490 Ld. még Barakony
Garamszeg :Hronsek, ČS: (Zólyom vm) – 328
Gasztony (Vas vm) – 486
Gáta :Gattendorf, A: (Moson vm) – 405
Gáts ld. Gács
Gattendorf ld.Gáta
Gdańsk ld. Dancka
Gecse (Alsó-, Felső-) :Geča, ČS: (Abaúj vm) – 459
Gecse (Veszprém vm) – 622, 624
Gedanum ld. Dancka
Gelénfalva :Galenová ← Dolné Trhovište, ČS: (Nyitra vm) – 594
Gemerská stolica ld. Gömör vm
Gencs ← Gencsapáti (Vas vm) – 486
Gencsapáti ld. Gencs, Apáti
Genova, I – 571, 580
Gérce (Vas vm) – 486
Geregye ← Gyanógerenye (Vas vm) – 486
Gerencséróc :Lončarovci, YU: (Vas vm) – 486
Gerersdorf bei Güssing ld. Németszentgrót
Geresdorf ld. Németgyirót
Geresd ← Nagygeresd (Sopron vm) – 405
Gersekarát ld. Karátföld
Gerlinci ld. Györlinc
Getse ld. Gecse
Ghymes ld. Gímesvár
Giessen, D – 777, 815
Gímesvár, Ghymes :Jelenec, ČS: (Nyitra vm) – 546, 594
Ginzek ld. Gyöngyösfő
Girált :Giraltovce, ČS: (Sáros vm) – 456
Gissa ld. Giessen
Goar ld. Gór
Goberling, Góborfalva :Goberling, A: (Vas vm) – 486
Gomba :Hubice, ČS: (Pozsony vm) – 490
Gombás :Hubová, ČS: (Liptó vm) – 49
Gór, Goar (Sopron vm) – 486
Gornji Petrovci ld. Felsőpetróc
Gotha, D – (75), 296, 717
Gothakarcsa ld. Kulcsárkarcsa
Gömör vm :Gemerská stolica, ČS: – 49, 432, Függ. XI
Göncelkarcsa :Kyncelove Korčany ← Kostolné Kračany, ČS: (Pozsony vm) – 490
Görlinc ld. Györlinc
Gősfa (Vas vm) – 486
Göttinga, Göttingen, D – 644, 687, 741, 848, 851, 859, 860, 865, 869–872
Grác, Graz, A – 497, 595
Grad ld. Felsőlendva
Gradisca, Gradistya :Gradišče, YU: (Vas vm) – 486
Graecium ld. Grác
Grieselstein ld. Kristán
Grinova :Myslenice, ČS: (Pozsony vm) – 490
Grizelstein ld. Kristán
Grossmuchen ld. Dozmat
Grossmürbisch ld. Nagymedves
Grosspetersdorf ld. Németszentmihály
Groz- ld. Gross-
Gruebenschach, Bányaakna :Bergwerk?, A: (Vas vm) – 486
Guár ld. Gór
Gúta, Gutta :Gúta ← Kolárovo, ČS: (Komárom vm) – 462
Güns ld. Kőszeg
Günseck ld. Gyöngyösfő
Güssing ld. Németújvár
Güttenbach ld. Pinkóc
Gymes ld. Gímesvár
Gyanafalva :Jennersdorf, A: (Vas vm) – 486
Gyanógeregye ld. Geregye
Gyarmat ← Rábagyarmat (Vas vm) – 486
Gyepűfüzes, Khofüzes :Kohfidisch, A: (Vas vm) – 486
Gyimótfalva, Jurmersdarff :Jormannsdorf, A: (Vas vm) – 486
Gyöngyös (Heves vm) – 45
Gyöngyösfalu ld. Ludad
Gyöngyösfő, Ginzek :Günseck, A: (Vas vm) – 486
Gyöngyöspata ld. Pata
Győr, Jaurinum, Raab (Győr vm) – 35, 162, 163, 199, 230, 299, 314, 450, 476, 816
Györgyi :Ďurďošik, YU: (Vas vm) – 486
Györlinc, Görlinc :Gerlinci, YU: (Vas vm) – 486
Győrvár (Vas vm) – 486
Hadász, Hegyháthodász (Vas vm) – 486
Hadház ld. Hatház
Haffnia ld. Koppenhága
Hagensdorf ld. Karácsfa
Hajdúdorog ld. Dorog
Hajdúhadház ld. Hatház
Hala ld. Halle
Halbturm ld. Féltorony
Halič ld. Gács
Halle, D – 3, 4, (6), 9, 10, 21, 49, 119, 126, 131, 163, 167, 174, 212, 218, 240, (263), 288, 300, 351, 427, 445, 450, 466, 474, 534, 547, 677, 728, 737, 756, 757, 759, 760, 762, 763, 765, 767, 768, 782, 791, 806–809, 813, 830, 835, 836, 839, 840, 849, 869, 905
Halogy (Vas vm) – 486
Hamburg, D – 534
Hámer, Hámor = Sámfalva :Hannersdorf, A: (Vas vm) – 486
Hanau, Hanovia, D – 626
Hannersdorf ld. Hámer
Hannover, D – 307
Harasztifalu (Vas vm) – 486
Hardewijk, NL – 534
Hárspatak :Limbach, Lympach, A: (Vas vm) – 486
Hásos ld. Horváthásos, Némethásos
Hatház ← Hajdúhadház? (Szabolcs vm) 45
Hatvan (Heves vm) – 45

Hefflein ld. Höfflein
Hegyéte :Kútniky, ČS: (Pozsony vm) – 490
Hegyfalu (Vas vm) – 486
Hegyháthodász ld. Hadász
Hegyhátszenjakab ld. Szentjakab
Hegyhátszentmárton ld. Szentmárton
Hegysúr, Hegyr :Hrubý Šúr, ČS: (Pozsony vm) – 490
Heiligenbrunn ld. Hidegkút, Szentkút
Heiligenkreutz ld. Keresztúr
Helmec :Kráľovský Chlmec, ČS: (Zemplén vm) – 432
Hemipyrgum ld. Féltorony
Henndorf ld. Ercsenye
Héraháza ← Balogfa (Vas vm) – 486
Herbipolis ld. Würzburg
Hernborn, D – 212
Hercsenye ld. Ercsenye
Herény (Vas vm) – 486
Herlány :Herlany, ČS: (Abaúj vm) – 459
Hernádvécse ld. Vécse
Hetye ← Egyházashetye (Vas vm) – 486
Heves (Heves vm) – 45
Heves vm – 45, 529, 574, 628, Függ. VIII/13,14,45–48; IX/6,8,11; XI
Hibbe :Hybe, ČS: (Liptó vm) – 49, 89
Hidashollós (Vas vm) – 486
Hidegkút :Cankova, YU: (Vas vm) – 486
Hidegkút :Heiligenbrunn, A: (Vas vm) – 486
Hnúšťa ld. Nusta
Hochstross ld. Kisostoros
Hodász :Althodis, A: (Vas vm) – 486
Hodos :Hodoš, YU: (Vas vm) – 486
Hódos :Vydrany, ČS: (Pozsony vm) – 490
Hoghenpruch, A – 486
Holice ld. Budafa, Cséfalva
Holzschlag ld. Vágód
Hont vm :Hontianska stolica, ČS: – 349, 350, 529, 574, 610, 628, 699, 730a, 731, 810, 811, Függ. VIII/27,28,45–47,49; IX/6,8,12,16
Horka :Hôrka, ČS: (Trencsén vm) – 773
Horné Krškany ld. Kereskény
Hornstein ld. Szarvkő
Horný Bar ld. Fölbár
Horný Kubín ld. Felsőkubin
Horvát- ld. még a faluneveknél
Horvátfalu :Krobateck, A: (Vas vm) – 486
Horváthásos :Kroatisch Ehrensdorf, A: (Vas vm) – 486
Horvátlövő, Horvátsiesz (Vas vm) – 486
Horvátnádalja (Vas vm) – 486
Horvátszentkatalin :St. Katrein, A: (Vas vm) – 486
Hosszúfalu ← Vashosszúfalu (Vas vm) – 486
Hosszúpereszteg ld. Pereszteg
Hosszúrét :Dlhálúka, ČS: (Liptó vm) – 49, (132)
Hosszúszeg :Longeck, A: (Vas vm) – 486
Höfflein, Hefflein, A – 405
Hőgyész ← Kemeneshőgyész (Vas vm) – 486
Höll ld. Pokolfalu
Hrachovo ld. Rahó
Hradna :Hradná, ČS: (Trencsén vm) – 773
Hraničná pri Hornáde ld. Kenyhéc
Hroboňovo ld. Alisztál
Hronsek ld. Garamszeg
Hronský Beňadik ld. Szentbenedek
Hrubá Borša ld. Borsa
Hrubý Šúr ld. Hegysúr
Hubice ld. Gomba
Hubová ld. Gombás
Huncove ld. Hunfalva
Hunfalva, Hunsdorf :Huncove, ČS: (Szepes vm) – 49
Huszt :Huszt, SU: (Máramaros vm) – 398
Hybe, Hyby ld. Hibbe
Igló :Spišská Nová Ves, ČS: (Szepes vm) – 525
Ikervár (Vas vm) – 486
Illmic, Illmic :Illmitz, A: (Moson vm) – 405
Incéd :Dürnbach, A: (Vas vm) – 486
Ingolstadt, D – 533, 534
Inke (Somogy vm) – 522
Insula Leporum ld. Margitsziget
Isáákfa ld. Izsákfa
Isenacum ld. Eisenach
Istvánfalu ← Apátistvánfalva (Vas vm) – 486
Iván (Sopron vm) – 405
Iváne (Vas vm) – 486
Ivánegerszeg ← Vasegerszeg (Vas vm) – 486
Ivanóc :Ivanovci, YU: (Vas vm) – 486
Izsákfa (Vas vm) – 486
Jabing ld. Jobbágyi
Jáák ld. Ják
Jager ld. Eger
Ják (Vas vm) – 486
Jakabháza (Vas vm) – 486
Jákfa (Vas vm) – 486. Ld. még Rábakövesd, Terestyénfa
Janíky ld. Bústelek
Jánosfa (Vas vm) – 486
Jánosháza (Vas vm) – 486
Jasov ld. Jászó, Jászóváralja
Jászberény (Jászság) – 439
Jászó :Jasov, ČS: (Abaúj vm) – Függ. IX/28
Jászóváralja, Pisendorf :Jasov, ČS: (Abaúj vm) – 459
Jaurinum ld. Győr
Jelenec ld. Gímesvár
Jelka ld. Jóka
Jéna :Jena, D: – 168, 208, 218, 230, 387, 396, 440, 547, 619, 620, 626, 632–634, 636, 669, 671, 693–696, 701, 703, 707, 711, 724, 726, 728, 735, 737, 739, 741, 742, 745, 746, 750–752, 754, 755, 772, 777, 781, 786, 794, 795, 799, 800, 805, 830, 832, Ld. még a levelek lelőhelyjegyzékében a Bevezetés után.
Jennersdorf ld. Gyanafalva
Jobbágyi :Jabing, A: (Vas vm) – 486
Jóka :Jelka, ČS: (Pozsony vm) – 490
Jormanndorf, Jurmersdorf ld. Gyimótfalva
Jur pri Bratislave ld. Pozsonyszentgyörgy
Jurij ld. Szentgyörgy
Jurová ld. Dercsike
Kács, Káts (Borsod vm) – 911
Kajal :Kajal, ČS: (Pozsony vm) – 490
Kalch ld. Kolig
Káld (Felső-, Alsó-) Vas vm) – 486
Kálló ld. Nagykálló
Kállósemjén ld. Németháza
Kalocsa (Pest-Pilis-Solt vm) – 635, 641, Függ. X/2
Kám (Vas vm) – 486
Kamenná Poruba ld. Kőporuba
Kamienna Góra ld. Landschut

Kámon (Nagy-, Kis-) ← Szombathely (Vas vm) – 486
Kámsóc ld. Kancsóc
Kančevci ld. Kancsóc
Kancsóc, Kámsóc :Kančevci, YU: (Vas vm) – 486
Kanizsa ld. Nagykanizsa
Kápolna ← Sorkikápolna (Vas vm) – 486
Kapronca :Koprivnica, ČS: (Bars vm) – 642, 651
Karácsfa :Hagensdorf, A: (Vas vm) – 486
Karádfölde ← Gersekarát (Vas vm) – 486
Karakó (Vas vm) – 486
Karcsa ld. Amadé-, Erdőhát-, Etre-, Királyfia-, Sipos-, Solymos-
Karczów, Carrhum? PL – 326
Kardošova Vieska ld. Vieszka
Karlovy Vary, ČS: – 906
Karlsbad ld. Karlovy Vary
Károly ld. Nagykároly
Kassa :Košice, ČS: (Abaúj vm) – 380, 451, 459, 476, 896, 911
Kassalehota ld. Lehotka
Kassel, D – 219
Kassod ld. Domahida
Kastélykarcsa ld. Siposkarcsa
Káts ld. Kács
Kaysersmarck ld. Késmárk
Kechnec ld. Kenyhéc
Kecöl, Keczel (Sopron vm) – 405
Kecskéd (Vas vm) – 486
Kecskemét (Pest-Pilis-Solt vm) – 6, 437
Kelénpatak :Klingenbach, A: (Sopron vm) – 405
Kemeneshőgyész ld. Hőgyész
Kemenesmagasi ld. Nemesmagasi, Pórmagasi
Kemenespálfa ld. Pálfa
Kemenesszentmárton ld. Mártonfa
Kemenesszentpéter ld. Szentpéter
Keményegerszeg ← Vasegerszeg (Vas vm) – 486
Kemeten ld. Komját
Kenéz (Vas vm) – 486
Kenyeri (Vas vm) – 486
Kenyhéc :Kehnec ← Hraničná pri Hornáde, ČS: (Abaúj vm) – 459
Keöszögh ld. Kőszeg
Kerca ← Kercazombor (Vas vm) – 486
Kercazombor ld. Kerca, Szomoród
Kereskény (Alsó-, Felső-) :Dolné Krškany; Horné Krškany ← Nitra, ČS: (Nyitra vm) – 594
Keresztény ← Egyházasfalu (Sopron vm) – 405
Keresztúr, Rákoskeresztúr ← Budapest (Pest vm) – 585
Keresztúr, Nemeskeresztúr (Vas vm) – 486
Keresztúr :Heiligenkreutz i. Lafnitztal, A: (Vas vm) – 486
Kérfüzes ld. Egyházasfüzes
Késmárk :Kežmarok, ČS: (Szepes vm) – 29, 48, 49, 79, 83, 84, 86, 90–92, 96–99, 101, 107, 109–111, 113, 131, 135–137, 139, 142, 143, 149, 154, 195, 228, 229, 241, 261, 270, 292, 293, 301, 304, 305, 315, 322, 333, 334, 345, 363, 368, 371, 424, 428, 470, 476, 482, 488, 492, 494, 496, 499, 500, 508, 513, 522, 526, 530, 591, 600, 612, 623, 629, 685, 816, 894
Kethely, Rábakethely (Vas vm) – 486
Kethely :Mannersdorf a.d. Rabnitz: (Vas vm) – 486
Kežmarok ld. Késmárk
Khofüzes ld. Gyepűfüzes
Khogl ld. Kúpfalva
Királyfalva :Königsdorf, A: (Vas vm) – 486
Királyfia :Kráľovianky ← Mliečno, ČS: (Pozsony vm) – 490
Királyfiakarcsa :Kráľovičove Kračany, ČS: (Pozsony vm) – 490
Királyhida :Pruk, Bruckneudorf, A: (Moson vm) – 405
Királytelke ← Nyíregyháza (Szabolcs vm) – 45
Kirchfidisch ld. Egyházasfüzes
Kirchschlag, Kirschlag, A (Sopron vm) – 405
Kis- ld. még a faluneveknél
Kisabony = Síkabony :Malé Blahovo, ČS: (Pozsony vm) – 490
Kisbarom :Kleinbareschdorf, Kleinwarasdorf, A: (Sopron vm) – 405
Kiscenk, Kiscsenk ← Nagycenk (Sopron vm) – 405
Kisciklény :Kleinzicken, A: (Vas vm) – 486
Kisfalu[d] :Vieska ← Orechová Potôň, ČS: (Pozsony vm) – 490
Kisfalud (Somogy vm) – 605
Kisfalud ← Sorkifalu (Vas vm) – 486
Kis-Heves vm ld. Heves vm
Kis-Hont vm :Malá Hontianska stolica, ČS: – 240, 529, 574, 610, 628, 635, 638, 699
Kiskőrös (Pest-Pilis-Solt vm) – 362
Kislég, Kislék :Lehnice, ČS: (Pozsony vm) – 490
Kismagyar :Malý Mager ← Nový Život, ČS: (Pozsony vm) – 490
Kismarton :Eisenstadt, A: (Sopron vm) – 405
Kisnána ld. Nánā[s]
Kisostoros :Hochstrass, A: (Sopron vm) – 405
Kisovce ld. Kiszutz
Kispadány ld. Bőgölő
Kispalugya :Palúdzka ← Liptovský Mikuláš, ČS: (Liptó vm) – 153
Kiss- ld. Kis-
Kissároslak ← Egyházasrádóc (Vas vm) – 486
Kissenye ← Zsennye (Vas vm) – 486
Kissomlyó (Vas vm) – 486
Kis-Sztrice :Ostratice, ČS: (Trencsén vm) – 827
Kisudica :Malá Udiča ← Udiča, ČS: (Trencsén vm) – 773
Kisvárda (Szabolcs vm) – 45
Kiszutz :Kisovce ← Hôrka, ČS: (Szepes vm) – 773
Kittsee ld. Köpcsény
Klčovany ld. Klucsovány
Kleinbareschdorf, Kleinwarasdorf ld. Kisbarom
Kleinzicken ld. Kisciklény
Klenóc :Klenovec, ČS: (Gömör vm) – 896, 904
Klingenbach ld. Kelénpatak
Kľúčiarove Korčany ld. Kulcsárkarcsa
Klucsó :Kľúčové, ČS: (Trencsén vm) – 773
Klucsovány :Klčovany ← Boleráz, ČS: (Pozsony vm) – 490
Kochanovce ld. Kohanóc
Kočovce ld. Rakoľuby
Kocs ← Nemeskocs (Vas vm) – 486
Kogl ld. Kúpfalva
Kohanóc :Kohanovce, ČS: (Trencsén vm) – 773
Kohfidisch ld. Gyepűfüzes
Kohlstätten ld. Szénégető

Koksóbaksa ld. Baksa
Kolárovo ld. Gúta
Koligh :Kalch?, A: (Vas vm) – 486
Kolom :Kulm, A: (Vas vm) – 486
Kolos (Nagy-, Kis-) :Veľký Klíž, ČS: (Nyitra vm) – 504
Kolstetten ld. Szénégető
Kolta (Nagy-, Kis-) ← Nemeskolta (Vas vm) – 486
Komárom :Komárno, ČS: (Komárom vm) – (171), 313, 476
Komárom vm – 529, 574, 699, 730a, Függ. II; VI-II/36,45,46,48; IX/6,8
Komját ← Vaskomját :Kemeten, A: (Vas vm) – 486
Koppenhága :København, DK: – 700, 788, 794, 878–881
Kopsten ld. Köpcsény
Korong :Krog, YU: (Vas vm) – 486
Korpona :Krupina, ČS: (Hont vm) – 642, 651
Kosice ld. Kassa, Barca
Kossuth :Kossúty ← Priekopa, ČS: (Pozsony vm) – 490
Kostolná pri Dunaji ld. Egyházfalva
Kostolná-Záречie ld. Zaricse
Kostolné Kračany ld. Arnadékarcsa, Siposkarcsa
Košt'any ld. Csontosfalva
Kosztolán ld. Nemeskosztolány
Kotezicken ld. Sárosszék
Kovačev Rob ld. Dolina
Kovacsova :Kováčová, ČS: (Zólyom vm) – 328
Köcsk (Kis-, Nagy-) (Vas vm) – 486
Kőhalom :Steinberg, A: (Sopron vm) – 405
Königsberg, Regiomontum :Kalinyingrád, SU: – 272, 384
Königsdorf ld. Királyfalva
Kőpatak :Steinbach, A: (Vas vm) – 486
Köpcsény :Kittsee, A: (Moson vm) – 442
Kőporuba :Kamenná Poruba, ČS: (Trencsén vm) – 773
Körmend (Vas vm) – 486, Függ/VIII/7; IX/24
Körmöcbánya :Kremnica, ČS: (Bars vm) – 1, 129, 143, 328, 592, 877, 906
Körtvélyes :Eltendorf, A: (Vas vm) – 486
Körtvélyes :Körtvélyes ← Slovenská Nová Ves, ČS: (Pozsony vm) – 490
Kőszeg, Güns (Vas vm) – 486
Kőszegdoroszló ld. Doroszló, Pogányhegy
Kőszegpaty ld. Nagypaty
Kőszegszerdahely ld. Szerdahely
Kővár kerület – 337, 358
Köveskút ← Salköveskút (Vas vm) – 486
Közép-Szolnok vm – 365, 471, 473
Krajna :Krayna, YU: (Vas vm) – 486
Krakkó :Kraków, PL: – (21, 861)
Kráľovianky ld. Királyfia
Kráľovičove Kračany ld. Domazsérkarcsa, Erdőhátkarcsa, Etrekarcsa, Királyfiakarcsa, Kulcsárkarcsa, Solymoskarcsa
Kráľovský Chlmec ld. Helmec
Kralyová[n] :Kralován ← Drietoma, ČS: (Trencsén vm) – 773
Krásna Hôrka ld. Krasznahorka
Krásna nad Hornádom ld. Széplak
Kraszna vm – 364, 365, 369, 398
Krasznahorka :Krásna Hôrka, ČS: (Gömör vm) – 231
Kremnica ld. Körmöcbánya
Kristán :Grieselstein, A: (Vas vm) – 486
Križevci ld. Tótkeresztúr
Kroatisch Ehrensdorf ld. Horváthásos
Krobateck ld. Horvátfalu
Krog ld. Korong
Krumpach, Krumbach, A: (Sopron vm) – 405
Krupina ld. Korpona
Kubsinc :Kupšinci, YU: (Vas vm) – 486
Kukmér :Kukmirn, A: (Vas vm) – 486
Kulcsárkarcsa = Gothakarcsa :Kľučiarove Korčany ← Kráľovičove Kračany, ČS: (Pozsony vm) – 490
Kulm ld. Kolom
Kúpfalva :Kogl, Khogl, A: (Vas vm) – 486
Kuštanovci ld. Kusztanóc
Kusztanóc :Kuštanovci, YU: (Vas vm) – 486
Kútniky ld. Balásfa, Csenkefa, Éte, Hegyéte, Ledétejed, Tőbör, Kükecs :Kukeč, YU: (Vas vm) – 486
Külső Szolnok vm – 529, 574, 628, Függ. VIII/47; IX/6, 11
Küszügh ld. Kőszeg
Kyrályfalva ld. Királyfalva
Laad ld. Sajólád
Lackenbach ld. Lakompak
Ladice ld. Lédec
Lak, Répcelak (Vas vm) – 486
Lak, Tótlak :Minihof Liebau, A: (Vas vm) – 486
Lak, Tótlak :Selo, YU: (Vas vm) – 486
Lakompak :Lackenbach, A: (Sopron vm) – 405
Landschut, Lendeshut :Kamienna Góra, PL: – 740
Landsee ld. Lánzsér
Langhrzál :Langzeil, A: (Vas vm) – 486
Lánzsér, Lanser :Landsee, A: (Sopron vm) – 405
Lapincsújtelep, Naistift :Neustift a.d. Lafnitz, A: (Vas vm) – 486
Lapis refugii ld. Menedékkő
Laubán :Lubań, PL: – 891
Laxenburg, Laxenpyrgum, A – 537, 617, 680, 681
Lebenbrunn ld. Létér
Lébény, Lebenye (Abaúj vm) – 459
Lebing ld. Rendek
Ledéc :Ladice, ČS: (Bars vm) – 584
Ledértejed :Ledértejed ← Kútniky, ČS: (Pozsony vm) – 490
Lehnice ld. Kislég, Száz
Lehota, Lehottka :Lehota, ČS: (Árva vm) – 638
Leiden, Lugdunum, NL – 440, 452, 668
Leipzig ld. Lipcse
Léka :Lockenhaus, A: (Sopron vm) – 405, 486
Leningrád ld. Szentpétervár
Lesné Korčany ld. Erdőhátkarcsa
Létér :Lebenbrunn, A: (Vas vm) – 486
Leucha, Leuka ld. Léka
Levoča ld. Lőcse
Liaszkove ld. Zsámbokrét
Libetbánya :Ľubetová, ČS: (Zólyom vm) – 767
Liesinsdorf, A (possessio) – 486
Liebing ld. Rendek
Lieskov ld. Zsámbokrét
Lietava ld. Szúnyogzavatka
Likava :Likavka, ČS: (Liptó vm) – 328, 471
Limbach ld. Hárspatak
Linz, A – 464
Lipárt ← Vasszécseny (Vas vm) – 486

Lipcse :Leipzig, D: – 42, (118), 360, 384, 445, 469, 472, (519), 547, 702, 764, 790, 815, 824, 832, 849, 850, 855, 856, 858–860, 890, 892, (909)
Lipcse ld. Tótlipcse
Lipótfalva :Loipersdorf, A: (Vas vm) – 486
Lipsia ld. Lipcse
Liptó vm :Liptovká stolica, ČS: – 30, 106, 147, 366, 471, 473
Liptószentiván ld. Szentiván
Liptószentmiklós :Liptovský Mikuláš, ČS: (Liptó vm) – 454
Liptovská Štiavnica ld. Nagyselmec
Liptovské Revúce ld. Revutza
Liptovský Hrádok ld. Liptóújvár
Liptovský Mikuláš ld. Kispalugya, Liptószentmiklós
Liptovský Sväty Ján ld. Szentiván
Liptóújvár :Liptovský Hrádok, ČS: (Liptó vm) – 70
Lockenhaus ld. Léka
Loipersdorf ld. Lipótfalva
Lomnic :Lomnica, ČS: (Szepes vm) – 49
Lončarovci? ld. Gerencséróc
London, GB – (305, 384, 390), 448, (469, 472), 698, 722, 727, 763, 764, 779, 812
Longeck, Longek ld. Hosszúszeg
Loreto, Loretto, A :Sopron vm) – 405
Losonc :Lučenec, ČS: (Nógrád vm) – 54, 82, 88, 355, 476, 502, 565
Lőcse :Levoča, ČS: (Szepes vm) – 84, 108, 161, 229, 436, 525, 683, 718, 720, 896
Lubań ld. Laubán
Ľubetová ld. Libetbánya
Ľuborča ld. Dvorec
Lúč na Ostrove ld. Nagylucse
Lučenec ld. Losonc
Ludad ← Gyöngyösfalu (Vas vm) – 486
Ludány ← Ludányhalászi (Nógrád vm) – 14, 39, 48, 66, 87, 191, 199, 205, 207, 210, 233, 234, 252, 313, 314, 321, 346, 347, 352, 354, 362, 376, 892, 899
Ludányhalászi ld. Ludány
Ludas (Heves vm) – 45
Lugdunum ld. Leidem
Lukácsháza (Vas vm) – 486. Ld. még: Csömöte
Lukova, Lukovuo :Lukové, ČS: (Zólyom vm) – 328
Luptscha ld. Tótlipcse
Lutetia ld. Párizs
Lübeck, D – 741, 742, 746, 764, 775
Lybing ld. Rendek
Lympach ld. Hárspatak
Mád :Mad ← Dolný Bar, ČS: (Pozsony vm) – 490
Maďarský Bél ld. Magyarbél
Magerstarff ld. Nagyfalva
Magyarbél :Maďarský Bél ← Veľký Biel, ČS: (Pozsony vm) – 256, 490
Magyargencs (Vas vm) – 486
Magyarlak (Vas vm) – 486
Magyarnádalja (Vas vm) – 486
Magyarósd ← Őrimagyarósd (Vas vm) – 486
Magyarszecsőd ld. Egyházasszecsőd
Magyarszombatfa ld. Szombatfa
Maii Selvitium ld. Meuselwitz
Majorfalva :Mayer ← Banská Bystrica, ČS: (Zólyom vm) – 328
Majos (Tolna vm) – 165
Malachó :Malachow, ČS: (Zólyom vm) – 328
Malé Blahovo ld. Kisabony
Malomgödör, Milgraben :Mühlgraben, A: (Vas vm) – 486
Malý Mager ld. Kismagyar
Mankóc :Mankovce, ČS: (Bars vm) – 584
Mannersdorf a.d. Rabnitz ld. Kethely
Máramaros vm – 45, 369, 398, 676
Marburg, D – 730, 766, 767, 771, 777, 860
Marcaltő (Sopron vm) – 486
Márcfalva, Marczium :Marz, A: (Sopron vm) – 405
Margitsziget, Insula Leporum ← Budapest – 504
Mária ← Máriakálnok? (Moson vm) – 733
Máriacell, Cellae Marianae :Mariazell, A: – 497
Máriafalva :Mariasdorf, A: (Vas vm) – 486
Markóc :Markovci, YU: (Vas vm) – 486
Martjanci ld. Martyánc
Mártonfa ← Kemenesszentmárton (Vas vm) – 486
Mártonfa ld. Baltavár
Martyánc :Martjanci, YU: (Vas vm) – 486
Marz ld. Márcfalva
Maschendorf ld. Nagysároslak
Mat'ovské Vojkovce ld. Matyóc, Vajkóc
Matyóc, Máttyucz :Mat'ovské Vojkovce, ČS: (Ungvár vm) – 459
Mayer ld. Majorfalva
Mecsne, Meczne :Melčice, ČS: (Trencsén vm) – 773
Medgyes, Meggyes ← Balozsameggyes (Vas vm) – 486
Medin (Szabolcs vm?) – 45
Megyehíd[a] (Vas vm) – 486
Melčice ld. Mecsne
Melk, Mellicense monasterium, A – 531, 533, 534
Menedékkő, Lapis Refugii :ČS: (Szepes vm) – 229
Méra (Alsó-, Felső-) (Abaúj vm) – 459
Merse ← Mersevát (Vas vm) – 486
Mesterháza (Sopron vm) – 405
Mesteri (Alsó-, Felső-) Vas vm) – 486
Meszlen (Vas vm) – 486
Meuselwitz, D – 860
Mezőcsát ld. Csát
Miava :Myjava, ČS: (Nyitra vm) – 158, 166, 174, 212, 230, 237, 238, 283, 285, 295, 298, 302, 306, 329, 331, 340, 374, 909
Mihályfa ← Petőmihályfa (Vas vm) – 486
Mikosszéplak ld. Széplak
Milano, I – 534
Milgraben ld. Malomgödör
Mindszent :Poproč, ČS :Abaúj vm) – 459
Mindszent ← Csehimindszent (Vas vm) – 486
Mindszent ← Pinkamindszent (Vas vm) – 486
Minihof Liebau ld. Lak
Mircse :Mirča, SU: (Ungvár vm) – 459
Mischendorf ld. Miske
Miscocium ld. Miskolc
Miske ← Vásárosmiske (Vas vm) – 486
Miske, Pinkamiske :Mischendorf, A: (Vas vm) – 486
Miskolc (Borsod vm) – 45, 72, 191, 197, 313
Miskolctapolca (Borsod vm) – 911
Mithe (Szabolcs vm?) – 45
Mliečany ld. Olletejed
Mliečno ld. Búcsúháza, Tejfalu
Modor, Modern :Modra, ČS: (Pozsony vm) – 17, (487), 492, 504, 505

Mogersdorf ld. Nagyfalva
Moldava nad Bodvou ld. Sepsi
Molnári ← Püspökmolnári (Vas vm) – 486
Molnaszecsőd (Vas vm) – 486
Monyorókerék :Eberau, A: (Vas vm) – 486
Morác :Moravci, YU: (Vas vm) – 486
Morác, Felsőmorác (Vas vm) – 486
Moravci ld. Morác
Morbona ld. Marburg
Moščanci ld. Muszna
Moson vm :Mošonská stolica: – 378, 405, 574, 628, 733, 881, Függ. VIII/35,45; IX/8,12
Mosonmagyaróvár ld. Óvár
Mošonská stolica ld. Moson vm
Mosonújfalu :Neudorf b. Parndorf, A: (Moson vm) – 405
Mossoniensis Comitatus ld. Moson vm
Moszkva, SU – (181, 213, 743)
Muraszombat :Murska Sobota, YU: (Vas vm) – 486
Murski Petrovci ld. Petróc
Muszna, Muszny :Moščanci, YU: (Vas vm) – 486
Mühlgraben ld. Malomgödör
Münden, D – 551
Myjava ld. Miava
Myslenie ld. Grinova
Nádasd (Vas vm) – 486
Nádasd :Trstená na Ostrove, ČS: (Pozsony vm) – 490
Nagy- ld. még a faluneveknél
Nagy Hont vm ld. Hont vm
Nagyabony = Fölabony :Veľké Blahovo, ČS: (Pozsony vm) – 490
Nagybánya :?Baia Mare, R: (?Szatmár vm) – 888
Nagycenk ld. Kiscenk
Nagyfalva :Mogersdorf, A: (Vas vm) – 486
Nagykálló (Szabolcs vm) – 45, 380, 432
Nagykanizsa (Zala vm) – 486
Nagykároly :Carei, R: (Szatmár vm) – 380, 437
Nagylucse :Lúč na Ostrove, ČS: (Pozsony vm) – 490
Nagymedves :Grossmürbisch, A: (Vas vm) – 486
Nagynarda (Vas vm) – 486
Nagypalugya :Paludza, ČS: (Liptó vm) – 32, 36, 49, 55, 61, 63, 65, 69, 70, 77, 78, 87, 98, 104, 114, 117, 122, 127, 138, 141, 147, 148, 155, 157, 170, 172, 173, 188
Nagypaty ← Kőszegpaty (Vas vm) – 486
Nagyrákos ld. Rákos
Nagysaágh ← Simaság (Sopron vm) – 405
Nagysároslak :Moschendorf, A: (Vas vm) – 486
Nagyselmec :Liptovská Štiavnica, ČS: (Liptó vm) – 49
Nagyszeben :Sibiu, R: – 476
Nagyszombat :Trnava, ČS: (Pozsony vm) – 75, 84, 255, 256, 259, 262, 324, 380, 459, 476, 479, 485, 492, 504, 505, 545, 569, 795, 797
Nagytilaj (Vas vm) – 486. Ld. még: Herbátfa
Nagyvárad ld. Várad
Nagyvázsony (Veszprém vm) – 35
Naistifft ld. Lapincsújfalu
Nánă[s] ← Kisnána (Heves vm) – 45
Nárai (Vas vm) – 486
Nebojsza :Nebojsa ← Galanta, ČS: (Pozsony vm) – 490
Necpál :Necpaly, ČS: (Túróc vm) – 299
Nejstift ld. Neustift
Nemes- ld. még a faluneveknél
Nemesbőd (Vas vm) – 486
Nemescsó (Vas vm) – 486, (906)
Nemesdéd (Somogy vm) – 605
Nemesdömölk ← Celldömölk (Vas vm) – 486
Nemeshollós ← Nemesrempehollós (Vas vm) – 486
Nemeskér (Sopron vm) – 405
Nemeskeresztúr ld. Alsókeresztúr, Keresztúr
Nemeskocs ld. Kocs
Nemeskolta ld. Kolta
Nemeskosztolány :Zemianske Kostoľany, ČS: (Bars vm) – 584
Nemesládony (Sopron vm) – 405
Nemesmagasi ← Kemenesmagasi (Vas vm) – 486
Nemesmitic :Trenčianske Mitice, ČS: (Trencsén vm) – 773
Nemesrempehollós ld. Nemeshollós
Nemesszeg :Nemesszeg ← Dunajská Streda, ČS: (Pozsony vm) – 490
Német- ld. még a faluneveknél
Németciklény :Eisenzicken, A: (Vas vm) – 486
Németcsencs :Deutsch Tschantschendorf, A: (Vas vm) – 486
Németfalu (Vas vm) – 486
Németgyirót :Deutsch Gerisdorf, A: (Vas vm) – 486
Némethásos :Deutsch Ehrensdorf, A: (Vas vm) – 486
Némethása ← Kállósemjén (Szabolcs vm) – 45
Németkeresztes ← Vaskeresztes (Vas vm) – 486
Németlak :Deutsch Minihof, A: (Vas vm) – 486
Németóvár, Thermae Traiani, Paleopyrgum Teutonum :Bad Deutsch Altenburg, A: – 534, 686, 690, 855, (866), 885
Németperesztegh ld. Pereszteg
Németszentgrót :Gerersdorf bei Güssing, A: (Vas vm) – 486
Németszentmihály, Nagyszentmihály :Grosspetersdorf, A: (Vas vm) – 486
Németújvár :Güssing, A: (Vas vm) – 486
Neograd ld. Nógrád
Neosolium ld. Besztercebánya
Neostadium ld. Neustadt an der Aich
Neuberg ld. Újhegy
Neudorf b. Pandorf ld. Mosonújfalu
Neuhaus ld. Dobra
Neumarkt a.d. Raab ld. Farkasdifalva
Neusohl ld. Besztercebánya
Neustadt an der Aisch, A – 547
Neustift a.d. Lafnitz ld. Lapincsújtelep
Neustift bei Güssing ld. Újtelep
Nick (Vas vm) – 486
Nicopolis ld. Liptószentmiklós
Nimet- ld. Német-
Nitra ld. Nyitra
Nitrianska stolica ld. Nyitra vm
Nitrianska Streda ld. Nyitraszerdahely
Nógrád vm :Novohradská stolica: – 45, 87, 203, 210, 281, 346, 351, 354, 355, 366, 373, 379, 456, 471, 473, 546, 553, 610, 912
Norimberga ld. Nürnberg
Nová Ves ld. Újfalu
Nové Zámky ld. Érsekújvár
Novohradská stolica ld. Nógrád vm
Nový Život ld. Bélvata, Kismagyar
Nusta :Hnúšťa, ČS: (Gömör vm) – 90

Nürnberg, D – 106, 361, 448, 476, 700, 720
Nyttra ld. Nyitra
Nyaradon (Nyíradony?) (Szabolcs vm) – 45
Nyék :Čierna Voda, ČS: (Pozsony vm) – 490
Nyí[r]bátor (Szabolcs vm) – 45
Nyírbéltek (Szabolcs vm) – 380, 382
Nyíregyháza (Szabolcs vm) – 45. Ld. még: Királytelke
Nyitra :Nitra, ČS: (Nyitra vm) – 163, 437, 697. Ld. még: Kereskény, Páruca
Nyitra vm :Nitrianska stolica, ČS: – 521, 543, 544, 555, 594, 610, 915, Függ. VIII/39,40,42–44; IX/1,5,7
Nyitraszerdahely :Nitrianska Streda, ČS: (Nyitra vm) – 299
Nyőgér (Vas vm) – 486
Óbér :Olbendorf, A: (Vas vm) – 486
Oberbildein ld. Felsőbeled
Oberdorf ld. Őrállás
Oberlimpach ld. Felsőlendva
Oberschützen ld. Felsőlövő
Oberwart ld. Felsőőr
Oedenburg ld. Sopron
Óhíd (Zala vm) – 486
Olad ← Szombathely (Vas vm) – 486
Olaszfa ld. Olaszka
Olaszka, Oloszka ← Olaszfa (Vas vm) – 486
Oldendorf ld. Óbér
Oľdza ld. Olgya
Óleszna, Oletzna :Stará Lesna, ČS: (Szepes vm) – 49
Olgya, Olygya :Oľdza, ČS: (Pozsony vm) – 490
Olhó ld. Alhó
Olletejed :Mliečany ← Dunajská Streda, ČS: (Pozsony vm) – 490
Olmütz, Eburum :Olomouc, ČS :894, 895, 897
Oloszka ld. Olaszka
Olsovany ld. Ósva
Olygya ld. Olgya
Ondód ← Torony (Vas vm) – 486
Opoj ld. Apaj
Oradea ld. Várad
Oravská stolica ld. Árva vm
Orechová Potôň ld. Kisfalud
Orsova :Orsova, R: – 732
Osgyán, Ožgany, ČS: (Gömör vm) – 248, 249, (263)
Oslany ld. Oszlán
Oslip ld. Oszlop
Ostende, B – (178)
Ostffyasszonyfa ld. Asszonyfa
Ostratice ld. Kis-Sztrice
Ósva :Olšovany, ČS: (Abaúj vm) – 459
Ószalónak :Altschlaining, A: (Vas vm) – 486
Oszkó (Vas vm) – 486
Oszlán :Oslany, ČS: (Bars vm) – 584
Oszlop, Uszlop :Oslip, A: (Sopron vm) – 405
Óvár – Mosonmagyaróvár (Moson vm) – 733
Óvár, Pinkaóvár :Burg, A: (Vas vm) – 486
Oxford, Oxonia, GB – 534
Ožgany ld. Osgyán, Sarampó
Ölbő, Eölbő (Nagy-, Kis-) (Vas vm) – 486
Őrállás :Oberdorf, A: (Vas vm) – 486
Őribánya :Bergwerk, Perbergh, A: (Vas vm) – 486
Őribükkösd :Buchschachen, Pueschach, A: (Vas vm) – 486
Őrimagyarósd ld. Magyarósd
Őriszentpéter ld. Szentpéter
Padány :Padáň, ČS: (Pozsony vm) – 490
Padova, I – (310), 348, 520
Paleopolis ld. Németóvár
Palaeopyrgum ld. Németóvár
Pálfa ← Kemenespálfa (Vas vm) – 486
Paludza ld. Nagypalugya
Palúdzka ld. Kispalugya
Pándorfalu :Pandorf, A: (Moson vm) – 405
Pankasz (Vas vm) – 486
Pápa (Veszprém vm) – 199, 313, 486
Pápoc (Vas vm) – 486
Párizs, Lutetia :Paris, F: – 437, 448, 534, 796, 801, 815, 832
Párkány :Štúrovo, ČS: (Esztergom vm) – 505
Partizánske ld. Simonyi
Pártosfalva, Prosznyákfa :Prosenjakovci, YU: (Vas vm) – 486
Páruca :Parucza ← Nitra, ČS: (Nyitra vm) – 594
Pasztély, Pasztily :Pasztely, SU: (Ungvár vm) – 459
Pásztó (Heves vm) – 45
Pásztori (Sopron vm) – 405
Pata ← Gyöngyöspata (Heves vm) – 45
Patafalva :Poppendorf, A: (Vas vm) – 486
Patak ld. Sárospatak
Pécel (Pest vm) – 80, 81, 88, 131, 264, 294, 502
Pecöl, Peczel (Vas vm) – 486
Pécs (Baranya vm) – Függ. VIII/38; IX/9, 14
Pedo (Heves vm?) – 45
Peklina, ČS (Trencsén vm) – 773
Perbergh ld. Őribánya
Perént ld. Perint
Perenye (Vas vm) – 486
Pereszteg ← Hosszúpereszteg (Vas vm) – 486
Pereszteg, Németpereszteg (Sopron vm) – 405. Ld. még: Szécsény
Perint, Perént ← Szombathely (Vas vm) – 486
Perkóc :Perkowce ← Šurianky, ČS: (Nyitra vm) – 594
Pernau ld. Pornó
Pertócsa :Pertoča, YU: (Vas vm) – 486
Pest ← Budapest (Pest-Pilis-Solt vm) – 406, 419, 437, 440, 451, 570, 575, 583, 602, 604, 610, 614
Pest-Pilis-Solt vm – 45, 355, 529, 538, 545, 553, 567, 568, 575, 583, 585, 607, 610, Függ. VIII/45,46; IX/6
Petersbourg ld. Szentpétervár
Petersdorf ld. Németszentmihály
Pétervár ld. Szentpétervár
Pétervárad :Novisad, YU: – 49
Petőmihályfa ld. Mihályfa
Petróc :Murski Petrovci, YU: (Vas vm) – 486
Petropolis ld. Szentpétervár
Petrovci ld. Petróc
Pétzel ld. Pécel
Pezinok ld. Bazin, Cajla
Pilgersdorf ld. Pörgölin
Pinkafő :Pinkafeld, A: (Vas vm) – 486
Pinkamindszent ld. Mindszent
Pinkamiske ld. Miske
Pinkaóvár ld. Óvár
Pinkóc :Güttenbach, A: (Vas vm) – 486
Piringsdorf ld. Répcebónya

Pisendorf ld. Jászóváralja
Podhorany ld. Asguth
Podler ld. Polánc
Pogányhegy ← Kőszegdoroszló (Vas vm) – 486
Pokol[falu] :Höll, A: (Vas vm) – 486
Polánc :Podler, A: (Vas vm) – 486
Póór- ld. Pór-
Poppendorf ld. Patafalva
Poproč ld. Mindszent
Pórdömölk ← Celldömölk (Vas vm) – 486
Pórmagasi ← Kemenesmagasi (Vas vm) – 486
Pornó ← Pornóapáti (Vas vm) – 486
Porpác ld. Daraspórpác, Pórporpác
Pórporpác ← Porpác (Vas vm) – 486
Potyond (Sopron vm) – 405
Považská Bystrica ld. Vágbeszterce
Pozsony :Bratislava, ČS: (Pozsony vm)
– a városról :22, 26, 218, 344, 432, 437, 447, 476, 478, 481, 490, 497, 505, 513, 775, 816, 830, 903, 905
– az ev. iskoláról :15–18. 60, 97, 129, 131, 218, 296, 347, 394, 452, 690, 691, 800
Pozsony vm :Bratislavská stolica, ČS: – 473, 476, 481, 490, 492, 497, 504, 505, 507, (802), Függ. I
Pozsonyszentgyörgy :Jur pri Bratislave, ČS: (Pozsony vm) – 17, 437, 490, 492, 504, 505
Pörgölin, Pörgölény :Pilgersdorf, A: (Vas vm) – 486
Pösing ld. Bazin
Pöszöny :Badersdorf, A: (Vas vm) – 486
Prága :Praha, ČS: – 189, 196, 197, 199, 201, 202, 216, 222, (839)
Pravotice ld. Próta
Prešov ld. Eperjes
Pribilina :Pribylina, ČS: (Liptó vm) – 49
Priekopa ld. Kossuth
Prietrž, ČS (Nyitra vm) – 216
Prosenjakovci ld. Pártosfalva
Prosznyákfalva ld. Pártosfalva
Próta, Prótha, Pravotha, Pravotic, :Pravotice, ČS: (Trencsén vm) – 659
Pruk ld. Királyhida
Pueschach ld. Őribükkösd
Pulya :Pullendorf, Pujbendorf, A: (Vas vm) – 486
Punic, Pónic :Punitz, A: (Vas vm) – 486
Pusté Úľany ld. Pusztafödincs
Pusztadobos ld. Dobos
Pusztafödincs :Pusté Úľany, ČS: (Pozsony vm) – 490
Pusztarádóc ← Rádóckölked (Vas vm) – 486
Pusztaszentmihály :St. Michael, A: (Vas vm) – 486
Püspöki ← Püspökmolnári (Vas vm) – 486
Püspökmolnári ld. Molnári, Püspöki
Quinque Ecclesiae ld. Pécs
Rábabogyoszló ← Rábapaty (Vas vm) – 486
Rábadoroszló ← Csákánydoroszló (Vas vm) – 486
Rábafüzes ld. Füzes
Rábagyarmat ld. Gyarmat
Rábahídvég (Vas vm) – 486
Rábakethely ld. Kethely
Rábakovácsi (Vas vm) – 486
Rábakövesd ← Jákfa (Vas vm) – 486
Rábapaty ld. Alsópaty, Rábabogyoszló
Rábasömjén ld. Sömjén
Rábaszentmihály ← Vasszentmihály (Vas vm) – 486
Rabnitz ld. Rárnóc
Rábo- ld. Rába-
Rábort, Rambart :Rauchwart, A: (Vas vm) – 486
Rácböszörmény, Raszbeszermin (Szabolcs vm) – 45
Rácszentmiklós (puszta Martonvásár közelében) (Fejér vm) – 437
Radafalva :Rudersdorf, A: (Vas vm) – 486
Rádóckölked ld. Pusztarádóc
Radvány :Radvaň ← Banská Bystrica, ČS: (Zólyom vm) – 27, 129, 209, 232, 245, 246, 249, 254, 255, 257, 259, 260, 262, 279, 280, 301, 310, 328, 332, 369, 442, 444, 461, 524, 646, 710, 874, 886, 887
Rahó :Hrachovo, ČS: (Görnör vm) – 212, 247, 249, 896
Rainersdorf ld. Zsámánd
Rakamaz (Szabolcs vm) – 45
Rakičan, YU: (Vas vm) – 486
Rakolub :Rakoľuby ← Kočovce, ČS: (Trencsén vm) – 773
Rákos (Pest-Pilis-Solt vm) – 585
Rákos (Belső-, Külső-) ← Nagyrákos (Vas vm) – 486
Rákoskeresztúr ld. Keresztúr
Raks :Rax, A: (Vas vm) – 486
Rambart ld. Rábort
Rámóc :Rabnitz, A: (Sopron vm) – 405, 486
Ránk :Rankovce, ČS: (Abaúj vm) – 459
Rankovci ld. Frankóc
Rastislavice ld. Récse
Raszbeszermin ld. Rácböszörmény
Rátót (Vas vm) – 486
Rattersdorf ld. Rőt
Rauchwart ld. Rábort
Rax, Raxs ld. Raks
Rebdorf, D – 533, 534
Reca ld. Réte
Rechnitz ld. Rohonc
Récse :Ratislavice ← Bratislava, ČS: (Pozsony vm) – 490
Redschlag ld. Újvörösvágás
Regiomontum ld. Königsberg
Reims, F – 796, 801
Rendek :Liebing, Lebing, A: (Sopron vm) – 405
Répcebónya :Piringsdorf, A: (Sopron vm) – 405
Répcelak ld. Lak
Répceszentgyörgy (Vas vm) – 486
Réte :Reca, ČS: (Pozsony vm) – 490
Revutza, Revuca :Liptovské Revúce, ČS: (Liptó vm) – 328
Rhönök ld. Rönök
Ribar ld. Szliácsfürdő
Riedlingdorf ld. Rödöny
Rodenthurm ld. Vörösvár
Rogacsóc :Rogašovci, YU: (Vas vm) – 486
Rohonc :Rechnitz, A: (Vas vm) – 486
Roma, I – 219, 259, 528, 705, 859
Rostock, D – 231
Rot (bei Güssing), A (Vas vm) – 486
Rotenturm ld. Vörösvár
Rozon :Rozon, ČS: (Trencsén vm) – 773
Rozsnyó :Rožňava, ČS: (Görnör vm) – 49, 911
Rödöny :Riedlingsdorf, A: (Vas vm) – 486
Rönök (Alsó-, Felső-) (Vas vm) – 486
Rőt, Rőtfalva :Rottersdorf, A: (Vas vm) – 486
Rudersdorf ld. Radafalva

Rum (Vas vm) – 486
Ruszt :Rust, A: (Sopron vm) – (44, 46, 51, 59, 64, 71, 93, 95, 102, 118, 120, 134, 150, 152, 160, 175, 177, 187, 193, 203, 226, 269, 297, 312, 318, 330, 391, 393, 395, 404, 407, 408, 414, 417, 423, 427, 429, 431, 441, 445, 446, 450, 453, 454, 466, 477, 503, 506, 509, 517)
Saalfeld, D – 736
Saap, Saar(os) ld. Sáp, Sár(os)
Saba, az ókori Arábiában – 896
Sabaria, ld. Szombathely
Ság (Vas vm) – 486
Sajólád (Borsod vm) – 573, 578
Sajtoskál (Sopron vm) – 405
Sál ld. Sall
Salamonc :Šalamenci, YU: (Vas vm) – 486
Salamonfalva :Sallmannsdorf, A: (Sopron vm) – 486
Salköveskút ld. Köveskút
Sall, Sál :Šalovci, YU: (Vas vm) – 486
Sallmannsdorf ld. Salamonfalva
Šalovci ld. Sall
Sámánd ld. Zsámánd
Šamorín ld. Somorja, Gancsháza
Sancto-Georgiensis ld. Pozsonyszentgyörgy
Sánkóháza, Zsánkóháza :bei Güssing, A: (Vas vm) – 486
Sankt Katrein ld. Horvátszentkatalin
Sankt Martin a.d. Wart ld. Szentmárton
Sankt Martin Markt ld. Szentmárton
Sankt Michael ld. Pusztaszentmihály
Sankt Nikolaus zu Güssing ld. Várszentmiklós
Sáp :Šáp ← Nová Dedinka, ČS: (Pozsony vm) – 490
Sár ← Abasár (Heves vm) – 45
Sár[i] ← Sárvár (Vas vm) – 486
Sáros vm :Šarišská stolica, ČS: – 35, 97, 276, 440, 460, 628, 699, 730a, Függ. VIII/26,47,48; IX/12
Sárosfalva :Blatná na Ostrove, ČS: (Pozsony vm) – 490
Sárospatak (Zemplén vm) – 432
Sárosszék :Kotezicken, A: (Vas vm) – 486
Sárvár (Vas vm) – 486. Ld. még: Sári, Sömjén
Saskő :Šašovské Podhorie?, ČS: (Bars vm) – 328
Sásony :Winden, A: (Moson vm) – 405
Šašovské Podhorie ld. Saskő
Satahovci ld. Szvetahóc
Sátoraljaújhely (Zemplén vm) – 911
Schachendorf ld. Csajta
Schandorf ld. Csém
Schemnitzium ld. Selmecbánya
Schlaining ld. Szalónak
Schlavecsa :Slaveči, YU: (Vas vm) – 486
Šebastovce ld. Sebes
Sebeborci ld. Szentbíborc
Sebeháza ld. Zsebeháza
Sebes, Zsebes :Šebastovce, ČS: (Abaúj vm) – 459
Sedličná ld. Szedlicsna
Sé, Seé (Nagy-, Kis-) (Vas vm) – 486
Segnia ld. Zengg
Selmecbánya :Banská Štiavnica, ČS: (Hont vm) – 25, 26, 476, 549, 553, 572, 576, 586, 606, 610, 719, 732, 811, 845, 846, 850, 860, 866, 875–877
Selo ld. Tótlak
Sempronium ld. Sopron
Semproniensis Comitatus ld. Sopron vm
Senj ld. Zengg
Sepsi ld. Szepsi
Serdica ld. Szerdica
Sereď ld. Csöpöny, Szered
Sibiu ld. Nagyszeben
Sidahegy ld. Zsidahegy
Sigovske ld. Zigovszke
Simaság ld. Nagyság
Simigiensis Comitatus ld. Somogy vm
Şimleu ld. Somlyó
Simonyi :Šimony ← Partizánske, ČS: (Bars vm) – 584
Simonyi (Vas vm) – 486
Sîniob ld. Szentjobb
Siposkarcsa = Kastélykarcsa :Siposkarcsa ← Kostolné Kračany, ČS: (Pozsony vm) – 490
Sirok (Heves vm) – 45
Sitke (Nagy-) (Vas vm) – 486
Skakovci ld. Szlakóc
Skalica ld. Szakolca
Sklabiňa ld. Szklabinya
Sklené Teplice ld. Szklenó
Skubín ld. Szkubin
Sládkovičovo ld. Diószeg
Slaveči ld. Sclavecsa
Sliač ld. Szliácsfürdő
Sliec ld. Szlécs
Slovenská Ľupča ld. Tótlipcse
Slovenská Nová Ves ld. Körtvélyes
Snina ld. Szinna
Sodišinci ld. Zodisinc
Solna ld. Zsolna
Solymoskarcsa :Solymoskarcsa ← Kráľovičove Kračany, ČS: (Pozsony vm) – 490
Somlyó :Şimleu, R: (Bihar vm) – 365
Somogy vm – 417, 543, 552, 559, 605, 628, 699, 730a, Függ. VIII/6,47–49; IX/12
Somorja :Šamorín, ČS: (Pozsony vm) – 490
Somos, Somoskő (Heves vm) – 45
Sopron, Oedenburg (Sopron vm) – 43, 44, 46, 50, 51, 59, 62, 64, 68, 71, 93, 94, 95, 102, 116, 118, 120, 133, 152, 160, 164, 175–177, 185–187, 192, 193, 199, 203, 212, 236, 296, 317, 319, 330, 391–393, 405, 407, 408, 414, 417, 418, 420, 421, 423, 425, 430, 434, 438, 441, 445, 449, 454, 466, 475–477, 503, 705, 709, 711, 714, 716, 721, 745, 747, 816, 917
Sopron vm – (355, 358), 378, 393, 406, 414, 456, 486, 574, 628, 699, 916, Függ. VIII/15,45,47–49; IX/8,29
Sopronkeresztúr :Deutschkreutz, A: (Sopron vm) – 405, 911
Sorkifalud ld. Dömötöri, Kisfalud, Szentlénárd, Taródháza
Sorkikápolna ld. Kápolna
Sorkiújfalu ← Sorokpolány (Vas vm) – 486
Sorokpolány ld. Sorkiújfalu
Sotina ld. Szotina
Sótony (Vas vm) – 486
Sömjén ← Rábasömlyén ← Sárvár (Vas vm) – 486
Söpte (Vas vm) – 486
Spišská Nová Ves ld. Igló
Spišská stolica ld. Szepes vm
Sramky ld. Sarampó
Stanjevci ld. Sztanóc

Stanóc ld. Sztanóc
Stará Lesná ld. Óleszna
Stegersbach ld. Szentelek
Steinbach, Steinpach ld. Kőpatak
Stei[n]berg ld. Kőhalom
Stinátz ld. Sztinyák
Štítnik ld. Csetnek
Strasbourg, Argentoratum, Strassburg, F – 749, 755, 758, 767, 777, 785–787, 792, 794–796, 798, 801, 803, 805, 815, 832
Strečno ld. Sztrecsén
Strém ld. Sztrém
Strigonium ld. Esztergom
Strukóc, Strukovci ld. Sztrukóc
Stuben ld. Edeháza
Stubnyafürdő :Turčianské Teplice, ČS: (Turóc vm) – 906
Štúrovo ld. Párkány
Stutgart, D – 239
Sumetendorf ld. Szombatfa
Súneková Závadka ld. Szúnyogzavadka
Suránka :Šurianky, ČS: (Nyitra vm) – 594
Surány (Alsó-, Felső-) ← Vassurány (Vas vm) – 486
Šurianky ld. Suránka, Perkóc
Sümeghiensis Comitatus ld. Somogy vm
Szabolcs vm – 45, 337, 339, 358, 432, 628, 699, 730a, Függ. VIII/47–49
Szakácsi ← Nagyszakácsi (Somogy vm) – 486
Szakmár ld. Szatmár
Szakolca :Skalica, ČS: (Nyitra vm) – 214
Szakony (Sopron vm) – 405
Szakonyfalu (Vas vm) – 486
Szala- ld. még Zala-
Szaladiensis Comitatus ld. Zala vm
Szalafej, Szalafő (Vas vm) – 486
Szalónak :Schlaining, A: (Vas vm) – 486
Szanat ld. Zanat
Szant Georgen ld. Ják
Szarkaháza ← Szombathely (Vas vm) – 486
Szarvas (Békés vm) – 903
Szarvaskend (Vas vm) – 486
Szarvaskő (Heves vm) – 45
Szarvkő, Szarukő :Hornstein, A: (Sopron vm) – 405
Szász, Száz :Szász ← Lehnice, ČS: (Pozsony vm) – 490
Szatmár (Szatthmár) vm – 45, 382, 383, 397, 628, Függ. VIII/23,47,48; IX/12,20
Száz ld. Szász
Szécsénke :Sečianky, ČS: (Hont vm) – 328
Szécseny ← Vasszécseny (Vas vm) – 486
Szécsény ← Pereszteg (Sopron vm) – 405
Szedlnicze, Szedlicsna :Sedličná, ČS: (Trencsén vm) – 773
Szeged (Csongrád vm) – 437
Szegegyháza, Zegedhaz (Szabolcs vm) – 45
Székesfehérvár, Alba Regia (Fejér vm) – 419, 783
Szeleste (Alsó-, Felső-) (Vas vm) – 486
Szemplin ld. Zemplén
Szénégető :Kohlstätten, A: (Vas vm) – 486
Szentbalázs (Somogy vm) – 605
Szentbenedek :Hronský Beňadik?, ČS: (Bars vm) – 355
Szen[t]bíborc :Sebeborci, YU: (Vas vm) – 486
Szentelek, Szent Telek :Stegersbach, A: (Vas vm) – 486
Szentgotthárd (Vas vm) – 486
Szentgyörgy :Jurij, YU: (Vas vm) – 486
Szentgyörgy ld. még Pozsonyszentgyörgy, Répceszentgyörgy
Szentiván :Liptovský Svätý Ján, ČS: (Liptó vm) – 49
Szentiványfa (Vas vm) – 486
Szentjakab, Hegyhátszentjakab (Vas vm) – 486
Szentjobb, Szentjób :Sîniob, R: (Bihar vm) – 451
Szentkirály ← Szombathely (Vas vm) – 486
Szentkút :Heiligenbrunn, A: (Vas vm) – 486
Szentlénárd ← Sorkifalud (Vas vm) – 486
Szentmárton :St. Martin Markt, A: (Sopron vm) – 405
Szentmárton ← Szombathely (Vas vm) – 486
Szentmárton ← Hegyhátszentmárton (Vas vm) – 486
Szentmárton :St. Martin a.d. Wart, A: (Vas vm) – 486
Szentmihály, puszta (Szabolcs vm) – 45
Szentmiklós ← Fertőszentmiklós (Sopron vm) – 405
Szentmiklós, Várszentmiklós :St. Nikolaus zu Güssing, A: (Vas vm) – 486
Szentpéter ← Kemenesszentpéter (Vas vm) – 486
Szentpéter ← Őriszentpéter (Vas vm) – 486
Szentpéterfa (Vas vm) – 486
Szent Telek ld. Szentelek
Szennyeháza ld. Senyeháza
Szepes vm :Spišská stolica, ČS: – 49, 69, 73, 75, 79, 84, 90, 97, (103), 104, 110, 113, 149, 151, 153, 209, 212, 229, 337, 432, (456), 610, Függ.X/2
Széplak :Krásna nad Hornádom, ČS: (Abaúj vm) – 459
Széplak ← Mikosszéplak (Vas vm) – 486
Szepsi :Moldava nad Bodvou, ČS: (Abaúj vm) – 459
Szerdahely, Kőszeg- (Vas vm) – 486
Szerdica :Serdica, YU: (Vas vm) – 486
Szered :Sereď, ČS: (Pozsony vm) – 490, 704
Szergény (Vas vm) – 486
Szigetvár (Somogy vm) – 605
Szilhalom, Szihalom (Heves vm) – 45
Szilice :Silica, ČS: (Gömör vm) – 49
Szilsárkány (Sopron vm) – 405
Szinisdorf, Sinersdorf :Aigen, A: (Vas vm) – 486
Szinna :Snina, ČS: (Zemplén vm) – 459
Szklabinya :Sklabiňa, ČS: (Túróc vm) – 299
Szkubin :Skubín ← Banská Bystrica, ČS: (Zólyom vm) – 328
Szlakóc, Szkakóc :Skakovci, YU: (Vas vm) – 486
Szklenó :Sklené Teplice, ČS: (Bars vm) – 256, 259
Szlécs :Sliače, ČS: (Liptó vm) – 49
Szliácsfürdő, Ribar :Sliač, ČS: (Zólyom vm) – 328
Szodesinc ld. Zodisinc
Szolnok vm – 45
Szolnok Exterior ld. Külső-Szolnok vm
Szolnok Mediocris ld. Közép-Szolnok vm
Szombatfa, Szulmersdarff :Sumetendorf, A: (Vas vm) – 486
Szombathely (Vas vm) – 486. Ld. még: Bádonfa, Kámon, Olad, Perint, Szarkaháza, Szentkirály, Szentmárton
Szomoróc ← Kercazombor (Vas vm) – 486
Szotina :Sotina, YU: (Vas vm) – 486
Szőce (Vas vm) – 486
Szől[l]ős (Vas vm) – 486
Szőlős (?) – 162
Sztanóc :Stanjevci, YU: (Vas vm) – 486

Sztinyák :Stinatz, A: (Vas vm) – 486
Sztrecsén :Strečno, ČS: (Trencsén vm) – 773
Sztrém :Strem, A: (Vas vm) – 486
Sztrice ld. Kis-Sztrice
Sztrukóc :Strukovci, YU: (Vas vm) – 486
Szugó ld. Zughó
Szúnyogzavadka :Súneková Závadka ← Lietava, ČS: (Trencsén vm) – 773
Szulmersdarff ld. Szombatfa
Szvetahóc :Satahovci, YU: (Vas vm) – 486
Tabson ld. Tapsony
Tacsensdorf ld. Csencs
Tálja, Tállya (Zemplén vm) – 343
Tana ← Tanakajd (Vas vm) – 486
Táplánfa ← Táplánszentkereszt (Vas vm) – 486
Tapolcsány, Tapoczan ← Dédestapolcsány (Borsod vm) – 911
Tapsony, Tabson (Somogy vm) – 605
Tarcal, Tarzol (Zemplén vm) – 339
Tarcsa :Tatzmannsdorf, A: (Vas vm) – 486
Taródháza ← Sorkifalud (Vas vm) – 486
Tatzmannsdorf ld. Tarcsa
Tauchen ld. Fehérpatak
Taxovia ld. Tiszolc
Téglás (Szabolcs vm) – 45
Tejfalu :Mliečno, ČS: (Pozsony vm) – 490
Tekovská stolica ld. Bars vm
Telekes (Vas vm) – 486
Telkibánya (Abaúj vm) – 911
Temes vm – 45, 398, 410, 432, 471, 473
Temesvár :Timişoara, R: (Temes vm) – 316, 419, 749
Terebes ld. Tőketerebes
Teren, Terin (Szabolcs vm?) – 45
Terestyénfa ← Jákfa (Vas vm) – 486
Teschin :Cieszyn, PL: – 208, 213
Tessanóc :Tešanovci, YU: (Vas vm) – 486
Themesvár ld. Temesvár
Thermae Carolinae ld. Karlovy Vary
Thermae Eisenbachenses ld. Vihnye
Thermae Ribarienses ld. Szliácsfürdő
Thermae Stubnenses ld. Stubnyafürdő
Thermae Traiani ld. Németóvár
Thornensis Comitatus ld. Torna vm
Thorun ld. Toruń
Thorzul ld. Tarcal
Thurocz ld. Turóc
Timişoara ld. Temesvár
Tisovec ld. Tiszolc
Tissina :Tišina, YU: (Vas vm) – 486
Tiszadob ld. Dob
Tiszolc, Taxovia :Tisovec, ČS: (Gömör vm) – 23, 263
Tobaj :Tobaj, A: (Vas vm) – 486
Tokaj (Zemplén vm) – 38, 219, 289, 319, 339, 361, 459, 816
Tokorcs (Vas vm) – 486
Tolna (Tolna vm) – 405
Tolna vm – 378, 405, 574, 699, Függ. VIII/33,34,45,49; IX/8,10,27
Tolnamajsa ld. Majos
Tompaládony ld. Beregalja
Topolóc :Topolovci, YU :← (Vas vm) – 486
Topscha ld. Dobsina
Torna vm :Tornianska stolica, ČS: – 35, 473, 574, 628, 699, 730a, Függ. VIII/45,47,49; IX/8
Torony (Vas vm) – 486. Ld. még: Ondód
Toruń, PL – 358, 466
Torzol ld. Tarcal
Tótfalu :Windisch-Minihof, A: (Vas vm) – 486
Tótfalu, Pinkatótfalu :Winten, A: (Vas vm) – 486
Tótguráb :Slovenský Grob, ČS: (Pozsony vm) – 490
Tótkeresztúr :Križevci, YU: (Vas vm) – 486
Tótlak ld. Lak
Tótlipcse :Slovenská Ľupča, ČS: (Zólyom vm) – 58, 328
Tóttguráb ld. Tótguráb
Tőbör :Töbörete ← Kútniky, ČS: (Pozsony vm) – 490
Tőketerebes :Trebišov, ČS: (Zemplén vm) – 432
Tömörd (Vas vm) – 405, 486
Trebišov ld. Tőketerebes
Trenčianska stolica ld. Trencsén vm
Trenčianske Bohuslavice ld. Buhuslavice
Trenčianske Mitice ld. Nemesmitic
Trenčianske Teplice ld. Trencsénfürdő
Trenčín ld. Trencsén, Bobrovnik
Trencsén :Trenčín, ČS: (Trencsén vm) – (231, 329), 401, 403
Trencsén vm :Trenčianska stolica, ČS: – 379?, 412, 610, 733, 773
Trencsénfürdő :Trenčianske Teplice, ČS: (Trencsén vm) – 324
Trhovište ld. Gelénfalva, Vásárd
Trident, Trento, I – 641
Trium Sliec ld. Szlécs
Trnava ld. Nagyszombat
Trnie ld. Budicska, Kassalehota
Tropóc :Tropovci, YU: (Vas vm) – 486
Trstená na Ostrove ld. Nádasd
Tschatschendorf ld. Csencs
Turá Lúka ld. Turoluka
Turčianska stolica ld. Turóc vm
Turčianske Teplice ld. Stubnyafürdő
Turiec ld. Túróc
Turku, SF – (124)
Túróc :Turiec, ČS:, castrum (Túróc vm) – 358, 367
Túróc vm :Turčianska stolica, ČS: – 299, 337, 358, 379, 471, (473), 917
Turoluka :Turá Lúka, ČS: (Nyitra vm) – 167, 341
Tübingen, D – 167, 231, 451, 777
Tyrnavia ld. Nagyszombat
Udiča ld. Kisudica
Udvarnok (Nagy-, Kis-) :Dvorníky na Ostrove, ČS: (Pozsony vm) – 490
Ugocsa vm – 369, 398, 628, 699, 730a, Függ. VIII/47,48; IX/12
Újfalu :Nová Ves, ČS: (Pozsony vm) – 490
Újfalu ld. Uriaújfalu
Újfehértó, Újfejértó (Szabolcs vm) – 45
Újhegy :Neuberg, A: (Vas vm) – 486
Újhely ld. Sátoraljaújhely
Újlak ← Alsóújlak (Vas vm) – 486
Újlak (Vas vm) – 486
Újrétfalu, Biszflek :Wiesfleck, A: (Vas vm) – 486
Újtelep :Neustift bei Güssing, A: (Vas vm) – 486
Újvár ld. Érsekújvár
Újváros (Szabolcs vm) – 45

Újvörösvágás :Redschlag, A: (Vas vm) – 486
Ungvár vm :Užhorodská stolica: – 35, 419, 432, 459, 574, 629, Függ. VIII/18–20,45,47,48; IX/8,17,22
Unterbildein ld. Alsóbeled
Unterschützen ld. Alsólövő
Unterwart ld. Alsóőr
Unyom (Nagy-, Kis-) (Vas vm) – 486
Uriaújfalu (Vas vm) – 486
Uszlop ld. Oszlop
Utino, I – 534
Uy- ld. Új-
Užhorodská stolica ld. Ungvár vm
Vác (Pest vm) – 307, 610
Vadosfa (Sopron vm) – 405
Vágbeszterce :Považská Bystrica, ČS: (Trencsén vm) – 50, 51
Vágód :Holzschlag, A: (Vas vm) – 486
Vajka :Vojka nad Dunajom, ČS: (Pozsony vm) – 490
Vajkóc :Mat'ovské Vojkovce, ČS: (Ungvár vm) – 459
Vajnatina :Vojnatina, SU: (Ungvár vm) – 459
Valaliky ld. Bernátfalva, Búzafalva, Csontosfalva
Vámospércs (Szabolcs vm) – 45
Vanecsa :Vaneča, YU: (Vas vm) – 486
Várad, Nagyvárad :Oradea, R: (Bihar vm) – 316, 578, 829
Váralja Lehota, Lehotka :Lehotka ← Lednica, ČS: (Trencsén vm) – 773
Várkesző (Vas vm) – 486
Várszentmiklós ld. Szentmiklós
Vas vm – 240, 405, 486, 492
Vasalja, Vasallya (Vas vm) – 486
Vásárd :Trhovište, ČS: (Nyitra vm) – 594
Vásárosmiske ld. Miske
Vasberzence :Železná Breznica, ČS: (Zólyom vm) – 328
Vasboldogasszony ld. Boldogasszonyfa
Vasdobra ld. Dobra
Vasegerszeg ld. Ivánegerszeg, Keményegerszeg
Vashosszúfalu ld. Hosszúfalu
Vaskeresztes ld. Németkeresztes
Vaskomját ld. Komját
Vason ld. Vázsony
Vassurány ld. Surány
Vasszécseny ld. Szécseny, Lipárt
Vasszentmihály ld. Rábaszentmihály
Vasvár (Vas vm) – 464, 486
Vát (Vas vm) – 486
Vatikán, Roma, I – 588
Vatta (Szabolcs vm?) – 45
Vécse ← Hernádvécse (Abaúj vm) – 459
Vecseszlavecs :Večeslavci, YU: (Vas vm) – 486
Veinberg ld. Borhegy
Velcsicse :Chocholná-Velčice, ČS: (Trencsén vm) – 773
Velege, Veleke :Velgersdorf, A: (Vas vm) – 486
Velem (Vas vm) – 486
Velemér (Vas vm) – 486
Velence, Venezia, I – 533, 534
Velike :Welten, A: (Vas vm) – 486
Veľká Lomnica ld. Lomnic
Veľká Paka ld. Csukárpáka, Egyházaspáka
Veľké Blahovo ld. Nagyabony
Veľké Kapušany ld. Csepely
Veľký Biel ld. Magyarbél
Veľký Klíž ld. Kolos
Venezia ld. Velence
Vép (Vas vm) – 486
Verebély (Nógrád vm) – 471
Vérvölgy :Verveghieu, R: (Közép-Szolnok vm) – 471
Veszprém vm – 486, 529, 574, 622, 624, Függ. VIII/31,32,45,46; IX/6,8
Vetus Solium, Vetusolium ld. Zólyom
Vicsáp (Kis-) :Výčapy-Opatovce, ČS: (Nyitra vm) – 594
Vidánc, Vidonc :Vidonci, YU: (Vas vm) – 486
Vienna ld. Bécs
Vieska ld. Kisfalud
Vieszka :Kardošova Vieska, ČS: (Trencsén vm) – 773
Vihnye, Eisenbach :Vyhne, ČS: (Bars vm) – 167, 169
Villámos :Villersdorf., A: (Vas vm) – 486
Vimpác :Wimpassing, A: (Sopron vm) – 405
Vindebona, Vindobona ld. Bécs
Vinna :Vinné, ČS: (Ungvár vm) – 459
Vinné ld. Vinna, Bánka
Visegrád (Esztergom vm) – 610
Viszák (Vas vm) – 486
Vittenberg(a) ld. Wittenberg
Vojnatina ld. Vajnatina
Vojnice ld. Bátorkeszi
Vojtechovce ld. Bélvata
Völgyfalu :Zillingtal, A: (Sopron vm) – 405
Vönöck (Vas vm) – 486
Vörösvár :Rotenturm a.d. Pinka, A: (Vas vm) – 486
Vratislavia ld. Boroszló
Vučja Gomila ld. Zsidahegy
Výčapy-Opatovce ld. Vicsáp
Vydrany ld. Hódos
Vyhne ld. Vihnye
Vyšný Kubín ld. Felsőkubin
Weiden ld. Bándol
Weinberg ld. Borhegy
Welgersdorf ld. Velege
Welken ld. Velike
Weszprem, Weszprim ld. Veszprém
Wien, Wienna ld. Bécs
Wiesfleck ld. Újrétfalu
Wimpassing ld. Vimpác
Winden ld. Sásony
Windisch-Minihof ld. Tótfalu
Winten ld. Tótfalu
Wittenberg, D – 3, 46, 163, 212, 218, 230, 231, 240, 327, 433, 478, 547, 638, 906
Wratislavia ld. Boroszló
Wolfau ld. Farkasfalva
Wrocław ld. Boroszló
Würzburg, Herbipolis, D – 779
Zabolcs ld. Szabolcs
Zahling ld. Körtvélyes
Zala vm – 486, 492, 574, 628, 699, 730a, 918, Függ. VIII/7–11,45,47–49; IX/8,23,24,28
Zalaegerszeg (Zala vm) – Függ. IX/24
Zalafej, Zalafő ld. Szalafej, Szalafő
Zaránd vm – 369, 398
Zaricsse :Kostolná-Záričie, ČS: (Trencsén vm) – 773
Zegedhaz ld. Szegegyháza
Železná Breznica ld. Vasberzence

Zemenszke Liaszkove ld. Zsámbokrét
Zemianske Kostoľany ld. Nemeskosztolány
Zamianske Lieskové ld. Zsámbokrét
Zemplén vm :Zemplínská stolica: – 35, 45, 355, 422, 432, 451, 456, 628, 699, 730a, Függ. VIII/21,22,47–49; IX/12,19
Zengg :Senj, YU: – 837
Zenkóc :Zenkovci, YU: (Vas vm) – 487
Zerdahelly ld. Nyitraszerdahely
Zigovszke praedium, ČS: (Trencsén vm) – 697
Žilina ld. Zsolna
Zilingtol ld. Völgyfalu
Zittau, D – 212
Zlatá Idka ld. Aranyitka
Zlaté Klasy ld. Csenke
Zobolch ld. Szabolcs
Zodosin, Szodesinc :Sodišinci, YU: (Vas vm) – 486
Zólyom :Zvolen, ČS: (Zólyom vm) – 328, 358
Zólyom vm :Zvolenská stolica, ČS: – 129, 232, 328, 337, 358, 379, 733, 919
Zughó, Zuggó ← Csénye (Vas vm) – 486
Zvolen ld. Zólyom
Zvolenská stolica ld. Zólyom vm
Zvoncsin :Zvončín, ČS: (Pozsony vm) – 490
Zygovske ld. Zigovszke
Zsámánd, Sámánd :Rainersdorf, A: (Vas vm) – 486
Zsámbokrét :Žabokrety ← Zemianske Lieskové, ČS: (Trencsén vm) – 773
Zsánkóháza ld. Sánkóháza
Zsebeháza (Sopron vm) – 405
Zsenyeháza, Szennyeháza ← Bajánsenye (Vas vm) – 486
Zsennye ld. Kissennye
Zsidahegy :Vucja Gomila, YU: (Vas vm) – 486
Zsolna :Žilina, ČS: (Trencsén vm) – 318

SZEMÉLYNÉVMUTATÓ

A gondolatjel utáni szám a levél sorszámát jelenti. A zárójelbe tett számok a jegyzetekben keresendők. A dőlt betűkkel írt nevek a nem kortárs szakirodalom szerzőire utalnak.

Ábrahám (Abram), a zsidó nép ősatyja – 8
Abrahamides Izsák (1557–1621), ev. püspök – (212)
Abulgasi, Bagadur-Chan (Bajados) († 1663), tatár kéziratszerző – 284, 286, 305
Ádám, a teremtéstörténet szerint az első ember – 212
Adelung, Anhard, borkereskedő, 1707–1798-ban diplomáciai küldetésben járt Magyarországon – 6
Adrastus, argoszi hős, az első Théba elleni háborúból isteni eredetű lovon sikerült elmenekülnie – 348
Aeneas, mondai alak, a rómaiak őse – 545, 896
Aesopus (i.e. 6. sz. eleje), görög meseköltő – 103
Aenobarbus ld. Barbarossa
Agathias († 580 körül), epigrammaíró, történetíró – 286
Agellius ld. Gellius
Akacs család, nagyunyomi birtokos (1733) – 486
Akacs Miklós, sorkiújfalui birtokos (1733) – 486
Albert, magyar király (1437–1439) – 776, 783
Alcynus, mondai alak, a phaiak nép királya – 517
Alexander Magnus ld. Nagy Sándor
Amadé Antalné Horváth Simoncsics Rózsa? (1725) – 259
Amannus, Facciolati művét továbbítja Bélhez (1735) – 522
Ambrózy György (1694–1746), ev. lelkész, 1741-től superintendens – 462, 888, 891
Ammianus Marcellinus († 400 körül), római történetíró – 286
Andaházi János (1745, Koppenhága) – 879–881
András, II., magyar király (1205–1235) – 460
András, III., magyar király (1290–1301) – 497
Andrássy család, báró, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Andrássy György báró (1724) – 231
Andreánszki család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Andricius Izsák, selmecbányai ev. lelkész (1711–1747) – 576
Angermarius, Andreas, ingolstadti könyvkiadó (1608) – 534
Angyal család, acsádi és köveskúti birtokos (1733) – 486
Angyal István, nemesmagasi birtokos (1733) – 486
Anna Eleonora, magyar királyné, II. Mátyás felesége – 405
Anna Ivanovna, orosz cárnő (1730–1740) – 812
Anonymus, magyar történetíró (1200 körül) – 874
Anton, Paul († 1730), teológiai professzor Hallében – 3
Antoni Sámuel (1664–1738), ev. superintendens – 236, 263, 457
Antoninus, római császár, neve alatt maradt fenn az Itinerarium Antoninum – 405
Apafi Mihály, I., erdélyi fejedelem (1661–1690) – 72
Apelles, ókori görög festő – 767
Apollinaris Sidonius (430–489), püspök – 534
Apollonides, ókori szerző – 896
Apostoli István, ev. lelkész (1712, 1732) – 10, 462
Araicus, Artvicus (5. sz. közepe, Tarvisio) – 534
Archimedes (i.e. 3. sz), matematikus – 824
Aristaeus Proconnensis, ókori szerző – 896
Aristoteles (i. e. 384–322), filozófus, természettudós – 4
Arnd, Johann (1555–1621), ev teológus – 3, (113), 126, 142, 143, (161), 163, 230, 456, 905
Aruns, Camilla legyőzője az Aeneisben – 896
Ascensius, párizsi kiadó (1509) – 534
Asguth, Asguthy család, Zólyom vm-ben – 328
Asguthy István, zólyomó alispán (1625, 1635) – 379
Aszalay Ferenc, II. Rákóczi Ferenc lajstromozója (1719) – 72
Athanasius († 373), alexandriai érsek – 534
Attila, hun fejedelem (434–453) – 45, 533, 534, 582, 639, 643, 852, 861, 863, 874, 883, 885–887, 891, 892, 896
Aubry, Daniel, könyvkiadó (1624) – 534
Aubry, David, könyvkiadó (1624) – 534
Aventinus (Turmair), Johannes (1477–1534), német történetíró – 905

Babai György, babai birtokos (1733) – 486
Babai Mihály, babai birtokos (1733) – 486
Babindaly András, Trencsén vm-i birtokos (16. sz.) – 697
Babindaly Gergely, Trencsén vm-i birtokos (16. sz) – 697
Bácsmegyei család, ondódi birtokos (1733) – 486
Bácsmegyei István Pál (†1735), orvos Nagyszombatban – 106, 476
Bácsmegyei József, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Bácsmegyei család, Párisi, sorkiújfalui birtokos (1733) – 486
Bácsmegyei Gábor, Párisi, kisunyomi birtokos (1733) – 486
Bácsmegyei József, Párisi, kisunyomi birtokos (1733) – 486
Bagadur kán ld. Abulgasi
Bahil György (1689–1760), ev. lelkész – 212, 247, 249, 891, 893, 896, 904, 905
Bahil Lőrinc, rahói iskolaigazgató (1670–1682), Bahil György apja – 896
Baillou, ?, az olmützi tudós társaság tagja (1746) – 894
Bakács család (1736) – 605
Bakács Benedek, rábakovácsi birtokos (1733) – 486
Bakoss Kelemen (1736, Genova) – 571, 580
Balázs, Szent, püspök (†303) – 605
Balkani Fábián (1346) – 432
Balkani László (1346) – 432
Balogh család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Balogh Ádám, hőgyészi birtokos (1733) – 486
Balogh János, Kocsi, kocsi és babai birtokos (1733) – 486
Bán Miklós, eperjesi bíró (1729) – 380
Báncsy Zsigmond, Veköcsi, zempléni alispán (1659) – 432
Bánffy család, Alsólendvai (1730) – 398
Bánffy család, Losonci (1730) – 398
Bárány György, Szeniczei (1682–1757), ev. lelkész – 35
Bárány (Baranyi) János (1716–1758), ev. püspök – 805
Baranyay Miklós, ungi alispán (1602, 1631) – 432
Baranyi ld. Bárány
Barát, Jozef – (123)
Baráth Benedek, keresztúri birtokos (1733) – 486
Baráth István, keresztúri birtokos (1733) – 486
Baráth Mihály, keresztúri birtokos (1733) – 486
Barcza család, uraiújfalui birtokos (1733) – 486
Bárczai család (1732) – 459
Bárczi (Bárczay László?), Abaúj vm-i birtokos (1727) – 313
Bárdosy György, beici birtokos (1733) – 486
Bartenstein, Caspar Daniel (†1767), báró, Mária Terézia titkos tanácsosa – 654, 831
Barth, Caspar (1587–1658), filológus – 534
Batholinus, Thomas (1619–1680), koppenhágai orvos – 534
Basilides (1729, Pozsony–Miava) – 370
Basnage, Jacobus (1653–1723), egyháztörténész, teológus – 534
Báthori István (†1586), erdélyi fejedelem, lengyel király – 772
Báthory István, Ecsedi (1555–1605), országbíró – 432
Bátsmegyei ld. Bácsmegyei
Batthyány család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Batthyány Ádámné Strattman Eleonóra (17. sz. vége) – 486
Batthyány Erzsébet ld. Erdődy Györgyné
Batthyány Ferenc (†1640), nádor – 405
Batthyány József (1727–1799), kalocsai, majd esztergomi érsek – Függ. X
Batthyány Károly (†1722), Vas vm-i főispán – 486
Batthyány Kristóf (†1687), főpohárnokmester – 486
Batthyány Lajos (1696-1765), kancellár, 1751-től nádor – (460, 464), 486, (510), 543, 552, 555, 559, 587, 589, 841
Batthyány Zsigmond (†1768), nádasdi birtokos (1733) – 486
Battyán ld. Batthyány
Baumgartner, Sigmund Jakob (1706–1757), teológiatanár Hallében – 545, 808
Bausnerianus convictus (1736, Bécs) – 595
Bayer, Theophil Siegfried (1694–1738), orientalista, történész – 272, (284), 286, 305, 384, 389, 390, 447, 463, 467, 469, 472, 498, 743, 779, 812
Beck, Caspar Achatius (1685–1733), egyetemi tanár Jénában – 816
Bedegi Nyári ld. Nyári
Beer Frigyes Vilmos (1691–1774), ev. lelkész, Bél tanártársa – (71), 175–177, (216–355), 362, (470), 847
Behamb János Ferdinánd (†1692), jogász, tanár külföldön – 816
Behler, lőcsei kocsis (1732) – 436
Behrens, Georg Henningus (1662–1712), orvos – 816
Bejczi család, beici birtokos (1733) – 486
Bél Eufrozina, Bél Mátyás lánya, Johann Wolfgang Schröckh felesége – (469, 517, 821
Bél János Teofil, Bél Mátyás fia, orvos – (576), 741, 742, 756, 757, 759, 761–764, 767, 768, 782, 806–809, 813, 814, 826, 848, 849, 851, 860, 866, 869–872, Függ. IV; V
Bél Károly András (1711–1781), Bél Mátyás fia, lipcsei egyetemi tanár – 516, 536, 539, 547, 609, 615–617, 627, 630–634, 636, 646, 667, 671–673, 687, 692–696, 701–703, 707, 708, 711, 724, 726, 728, 735, 736, 739, 741, 742, 746, 747, 749–752, 754, 755, 760, 764, 767, 772, 774, 775, 777, 781, 785–787, 790–792, 794–796, 798, 799, 801, 803, 804, 815, 817, 819, 824, 826, 830, 832, 846, 848–850, 855, 856, 858–861, 866, 868, 873, 880, 881, 890, 896, Függ. IV; V
Bél Károly Andrásné, Christina Sophia Engelschall – 858–860, 865
Bél Mária Erzsébet, Bél Mátyás lánya – (821)
Bél Mátyásné Hermann Zsuzsanna – 8, 26, 209, 230, 582, 691, 821, 846, 848, 871, 909, Függ. V
Bél Mátyás Gottfried, Bél Mátyás fia – 741, 742, 826, 848, 890
Béla, I., magyar király (1060–1063) – 874
Béla, III., magyar király (1172–1196) – 490
Béla, IV., magyar király (1235–1270) – 358, 440, 486, 847
Bellér László, temesi alispán (1456) – 432
Beluinus, Ponticus, Calanus latin nyelvre fordítója – 534
Bencsik család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Bencsik Mihály (1670–1728), jogász, egyetemi tanár – 258, 259, 816
Bendeffy László – (437)
Benedek, XIV., római pápa (1740–1758) – 861

Beniczky család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Beniczky Tamás, Micsinyei, zólyomi alispán (1673, 1686) – 379
Beniczky Tamás, túróci alispán (1726) – 296
Benkő család, vönöcki birtokos (1733) – 486
Benkő ld. Nagy
Bense Mihály, Valykóczi, ungi alispán (1286) – 432
Bensik, Bentsik ld. Bencsik
Benzel, Erik ((1675–1743), diplomata, svéd történész, az uppsalai akadémia alkancellárja – 467, 534
Benzerstierna, Erik Benzel testvére, királyi tanácsos (1732) – 467
Benzony, Johann Anton, zenggi és modrusi püspök (1730–1746) – 822, 837
Bennyiczky ld. Beniczky
Bercsényi Miklós (†1725), II. Rákóczi Ferenc fővezére – 328
Berger Illés (1562–1644), ev. iskolaigazgató, 1600-ban katolizált, történetíró – 747
Berghes, Georgius Ludovicus, Liége-i püspök (1724–1743) – 214
Bergmann, Carl Christoph, törökökkel foglalkozó mű szerzője (1687) – 816
Berkenstenius, dán követ a bécsi udvarban (1739) – 700, 794
Bertasch András, Bél Mátyás tanítványa, tanártársa, 1724-től lelkész – (7), 9, (216), 225, 230
Berthold ld. Berthóty
Bertholinus ld. Bartholinus
Berthóty Gábor, szepesi alispán (1677) – 432
Berthóty Kristóf, sárosi alispán (1570) – 432
Berthóty Szaniszló, sárosi alispán (1515) – 432
Bertram, Friedrich Sámuel, 1722-ben Magyarországra (Majosra) érkező ev. lelkész – 165, 167
Bertsényi ld. Bercsényi
Berzeviczy István (1720) – 106
Bessenyei család, Baksai, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Bessenyei Ferenc, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Bethlen Farkas (1639–1679), erdélyi kancellár, történetíró – 595, 868
Bethlen Gábor, erdélyi fejedelem (1613–1629) – 398
Bethlen [János, erdélyi kancellár], történetíró – 595
Beyer ld. Bayer
Beyschlag, Friedrich Jakob (1700–1738), ev. lelkész Halléban – 300
Bezeki család – 328
Bezerédy család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Bezerédy Imréné Botka Mária, herényi birtokos (1733) – 486
Biclavensis ld. Johannes
Bircken, Sigismund von (1626–1681), német költő – 816
Bíró ld. Dévai Bíró
Bitroff Pál, peregrinus diák (1740, Jéna) – 307, 311, 394, 396
Blahó János, peregrinus diák (1724, Wittenberg) – 212
Blaschka, Anton – (6–9, 29, 75, 79, 84, 90, 92, 97, 101, 107, 108, 113, 119, 126, 128, 136, 139, 143, 149, 154, 765
Blundounszky báró (1727, Szilézia) – 328
Bobok család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Bocatius János (1549–1621), iskolaigazgató, kassai főbíró, költő – 22
Bocskai István, erdélyi fejedelem (1605–1606) – (144), 328, 358, 397, 584
Boda György, szentmártoni birtokos (1733) – 486
Boda Péter, vönöcki birtokos (1733) – 486
Bogyai család, sajtoskáli birtokos (1731) – 405
Bohuradt Márton (†1732), ev. iskolaigazgató-helyettes Pozsonyban, 1709-ben iratkozott be a hallei egyetemre – (167, 261), 322, (334), 441, 445, 519
Bohus György (1687–1722), ev. iskolaigazgató Késmárkon – 29, 49, 73, 75, 79, 83, 84, 86, 89–92, 96, 97, 99, 101, (106), 107, 108, 110, 111, 113, 123, 128, 135–137, 139, 142, 143, 149, 151, 154, 165
Bohus ?, (1724) – 222, 229
Bolla György, nemesdömölki birtokos (1733) – 486
Bonbardi, Michael (1683–1729), jezsuita szerzetes – 45
Bonfini, Antonio (1427–1503), Mátyás király udvari történetírója – 45, 534, 665, 816, 867, 874
Bongars (Bongarsius), Jaques (1554–1612), magyar történeti források kiadója – 816, 855, 867, 890
Bónis család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Borfői ld. Bory
Bonifacius, Johannes (1547–1635), jogász, költő, történész – 534
Boros Ádám, nádasdi birtokos (1733) – 486
Boros István, szentmártoni birtokos (1733) – 486
Boros Mihály, szentmártoni birtokos (1733) – 486
Bory Mihály, Borfői, zólyomi alispán (1654) – 328, 379
Bosius, Johann Andreas (1627–1674), a történelem tanára a jénai egyetemen – 896
Bosnyák [Ferenc?], eperjesi ügyvéd (1736) – 566
Botka család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Botka János, kámoni birtokos (1733) – 486
Botka János, Széplaki, széplaki birtokos (1733), – 486
Botka Mária ld. Bezerédy Imréné
Botskay ld. Bocskai
Bottyán János (Vak Bottyán), II. Rákóczi Ferenc tábornoka – 358
Boxhorn, Marcus Zuerius (1612–1653), történetíró, leideni egyetemi tanár – 905
Böhmer, Justus Henning (1674–1749), egyetemi tanár Halléban – 409
Böhmius (1743, Pozsony) – 837
Börsönyi János, hetyei birtokos (1733) – 486
Börzsönyi Zsigmond, nemesmagasi birtokos (1733 előtt) – 486
Bötticher, Jakob Gottfried, a hallei árvaház inspektora (1739, 1740) – 768, 782, 806, 807
Bragadinus, Franciscus (1500 körül), velencei patrícius – 534
Brajthaupt ld. Breithaupt
Brankovics család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Braun, kereskedő (1735) – 538
Breithaupt, Joachim Justus (1658–1732), egyetemi tanár Halléban – 3
Brenner, Henrik (1669–1732), stockholmi királyi könyvtáros, orientalista – 467
Breuer ld. Brewer
Breuninger, Friedrich Wilhelm (1690–1733), ev. lelkész Zell bei Aichelbergben – 239
Brewer (Brever) János (†1744), lőcsei nyomdász – 29, 35, (118)
Breyne, Johann Philipp (1700–1764), orvos – (75)

Brissonius, Barnabas (1531–1591), jogász, diplomata – 534
Brodarics (Brodericus) István (1471–1539), váci püspök, kancellár – 816
Brognolus (Brugnolus), Benedictus (1500 körül), grammatikus – 534
Brown, Edward (17. sz. második fele), angol orvos – 816
Brtosch ld. Bertasch
Brugnolus ld. Brognolus
Brumhard, Johann Sebastian (1706–1740), teológiatanár Jénában – 692, 694, 696
Brunemann, Johann (1608–1672), egyetemi tanár Odera-Frankfurtban – 409
Brunner, Johann Rudolf, az ékesszólás tanára Genfben (1736) – 642, (645), 651
Brutus János Mihály (1517–1592), magyar királyi történetíró – 592, 595, 868
Brutus, Marcus Julius (i.e. 85–42), a római köztársaság védelmezője – 824
Brückmann, Franz Ernst (1697–1753), wolffelbütteli orvos, természettudós – 223, 290, 816, 911
Bubindaly ld. Babindaly
Buchholtz György, id. (1643–1724), késmárki ev. lelkész – 49, 103, 106
Buchholtz György, ifj. (1688–1737), ev. iskolaigazgató Nagypalugyán, majd Késmárkon – 30, 32, 34, 36, 49, 53, 55, 57, 58, 60, 61, 63, 65, 67, 69, 70, 74–78, 85, 87, 89, 90, 92, 98, 101, 104–106, 109, 112, 114, 117, 121, 122, 124, 127, 132, 138–141, 145, 147, 148, 153, 155–157, 170–173, 180, 195, 215, 220, 223, 228, 241, 250, 251, 261, 264, 270, 290, 292, 293, 301, 304, 309, 315, 322, 333, 334, 338, 345, 363, 368, 371, 416, 424, 428, 432, 470, 476, 480, 482–484, 488, 489, 491, 493–496, 499, 500, 508, 511, 513, 515, 522, 523, 525, 526, 530, 591, 597, 600, 612, 623, 625, 629, 685
Budde, Johann Franz (1667–1729), ev. teológus, jénai egyetemi tanár – 3, 168, 208, 213, 214, 23o, (289), 298, (321), 704
Buder, Christian Gottlieb (18. sz. első fele), történész – (837)
Budeus ld. Budde
Bulyowszky Barbara ld. Kubinyi Dánielné
Burak ?, (1719) – (77)
Burgstaller János Kristóf, pozsonyi szenátor, térképkészítő (1740) – 802
Burius Dániel, ifj. Burius János öccse – 13, 24, 144, 906
Burius János, ifj. († 1712), Bél Mátyás tanára, ev. lelkész – 3, 4, 6, 22
Buruczka János, trencséni alispán (17. század?) – 379
Buthkay István, ungi alispán (1467) – 432
Caesare, Franz Maria, lelkész (1737, 1738, Bécs) – 666, 723
Calagius, Andreas, boroszlói költő, Várad ostromáról is írt (16. sz. vége) – 816
Calanus Juvencus Caelius, Dalmata († 1218), Dalmácia kormányzója, 1188–1218 között pécsi püspök – 528, 531–535, 540–542, 551, 554, 582, 621, 637, 852, 861
Calepinus, Ambrosius (1436–1510), ágostonos szerzetes, szótáríró – (26)
Calisius Fülöp, 1715-ben honosított magyar nemes – 199, 276, 394, 462
Callimachus Experiens, Philippus († 1496), olasz humanista, lengyel királyi követ – 534
Calmantsei ld. Kálmáncsehi
Calovino József (1760–1804), esztergomi kanonok, könyvtáros – Függ. XI
Camilla, volscus királylány – 896
Canisius, Heinrich (17. sz. első fele), jogtudós, polihisztor – 533, 534, 551
Canstein, Karl Hildebrand (1667–1719), bibliai tudományokkal foglalkozó báró, a cseh nyelvű Biblia kiadásának támogatója – 10
Capito ld. Sinnius
Čaplovič, Ján – (143)
Caraffa, Antonio († 1693), császári tábornok – 328
Carolus ld. Károly
Carpzov, Benedikt (1595–1666), jogtudós, egyetemi tanár – 409
Casaubon(us), Isaac (1559–1614), polihisztor – 534
Cassius, Gaius Longius († i.e. 42), a római köztársaság védelmezője – 824
Castellio, Sebastian († 1563), tanár Baselben – 534
Cavei, Wilhelm († 1713), teológus – 534
Cedrenus, Georgius (11. sz.), görög szerzetes, történetíró – 305
Cellarius, Christophorus (1683–1707), hallei egyetemi tanár – 3, 16, 59, 62, (97)
Celsus, Aurelius Cornelius (1. sz.), polihisztor – 431
Centner Keresztély, peregrinus diák (1730, Jéna) – 394, 396
Cesare ld. Caesare
Cetto Benedek (1731–1799), piarista szerzetes – Függ. X/1
Chaky ld. Csáky
Chernel család, chernelházi birtokos (1731) – 405
Chiak ld. Csák
Chiolich, Georgius Wolfgang, de Loewensberg, zenggi püspök (1746–1764) – 837
Chitreus ld. Chytraeus
Chladenius Márton (1669–1725), ev. teológus, professzor Wittenbergben – 46, 186
Chmelius Mihály, besztercebányai tanár (1702) – 4
Chovan, Juraj – (655)
Christian ld. Keresztély
Chytraeus, orvos Körmöcbányán, 1727-ben a stubnyafürdői gyógyvízről írt művet – 906
Chytraeus, David (1530–1600), ev. teológus – 534
Cicero, Marcus Tullius (i.e. 106–43), latin szónok, filozófus – 212, 214, 285, 360, 407, 711, 745
Cinerius ld. Petrasch
Clanner, pétervári kereskedő az akadémia szolgálatában (1732) – 468, 469, 472
Claudianus, Mamertus (5. sz.), költő, tudós – 534
Clemens, Alexandrinus († 215), görög egyházatya – 534
Clemens ld. még Kelemen
Clusius, Carolus (1526–1609), Magyarországon is járt németalföldi orvos, botanikus – 361, 816, 911
Colbert, Jean Baptiste (1619–1683), XIV. Lajos pénzügyminisztere – 534
Colomannus ld. Kálmán

Colomesius, Paulus (1638–1692), érseki könyvtáros – 534
Colov, Pozsony vm-i nemes (1165) – 497
Comenius, Johannes Amos (1592–1670), tanár Sárospatakon is – (108)
Comes Natalis (16. sz.), történetíró, görög szövegek latinra fordítója – 896
Commel, Hieronymus (1560–1597), heidelbergi nyomdász – 534
Conradini, Balthasar (16. sz. második fele), orvos – 816
Conrády, a protestánsok közborának ügyét intézi Pozsonyban (1723) – 191, 199
Constantinus Porphyrogenetos (905–959), VII. Konstantin bizánci császár – 467
Corbaviai család – 440
Corbaviai János, királyi főasztalnok (15. sz. eleje) – 440
Cordato, Stephanus a, egy Magyarország-leírás szerzője (1717) – 816
Cornelius Nepos ld. Nepos
Coronides (Cornides?) Márton (1720) – (98)
Corvin Mátyás ld. Mátyás
Cosmas Aegyptius (6. sz.), egzegéta – 286
Costa (1743) – 842
Craudy (1737, Pozsony) – 670
Creca, Attila hun fejedelem felelsége – 534
Creutzberg Amadeus (= Philipp Balthasar Sinold von Schütz) (1657–1742), jogi doktor – 120, 134
Csajági [János, kuruc ezredes?] – 328
Csáky Imre (1672–1732), bíboros, kalocsai érsek – 203, 210, 219, 324, 486, 490
Csáky László († 1655), komáromi és zólyomi főispán – 379
Csáky Miklós († 1757), esztergomi érsek, 1737–1747 közt váradi püspök – 744
Csáky Zsigmond, Keresszegi, Abaúj vm-főispánja, főtárnokmester (1732, 1733) – 459, 486
Csányi család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Csányi Ferenc, moráci birtokos (1733) – 486
Csapodi család, jáki birtokos (1733) – 486
Császár Miklós (1550 körül), Oláh Miklós sógora – 405
Csató Zsigmond (1700–1752), tanácsos az erdélyi kancellárián – 864
Cseitey ld. Csejtei
Csejtei Zsigmond, ref. ágens a kancellária mellett (1724–1728) – 214, 222, 244, 294, 313, 314, 321, 342, 344, 354
Csemiczki család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Csemiczki Sándor, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Cserneki Dessewffy ld. Dessewffy
Csernel ld. Chernel
Csernyáczki család, őri birtokos (1733) – 486
Cseszneki Erzsébet, Bél Mátyás anyja – 4
Csetej ld. Csejtei
Cseytei ld. Csejtei
Csiba István (1673–1719), jezsuita szerzetes – (51), 816
Csibai család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Csicseri Orosz ld. Orosz
Csicsery Ferenc, ungi alispán (1615) – 432
Csicsery Miklós, ungi alispán (1654) – 432
Csillagh István, körmendi postamester (1738) – Függ. VIII/9
Csuklaszy György, Trencsén vm-i birtokos (16. sz) – 697
Csuklaszy János, Trencsén vm-i birtokos (16. sz) – 697
Csoron János, Jánosháza névadója – 486
Ctesias, görög orvos (i.e. 4.sz.) – 896
Cuntz ld. Kuntz
Cusen, Pozsony vm-i nemes (1165) – 497
Cutbertus, Sanctus († 687) – 534
Cyprian, Ernst Salomon (1673–1745), gothai fejedelmi könyvtáros – 296
Czésse László, Keresztúri, zólyomi alispán (1474) – 379
Czigány család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Czinderi György, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 497
Czingel család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Cziráky család, pórmagasi, kenyeri és kecskédi birtokos (1733) – 486
Czobor Erzsébet ld. Thurzó Györgyné
Czompó Sándor, bögötei birtokos (1733) – 486
Czupi család, karádföldei birtokos (1733) – 486
Czupi István, andrásfai birtokos (1733) – 486
Czvittinger Dávid († 1743), magyarországi irodalomtörténet írója – 816
Dalechamps, Jacques († 1587), orvos, természettudós – 896
Dama István, kocsi és babai birtokos (1733) – 486
Dama János, kocsi és babai birtokos (1733) – 486
Dammert, H. de, katona XII. Károly, majd az orosz cár szolgálatában (1732) – 447, 448, 469
Danielfi család, búcsúi birtokos (1733) – 486
Darás család, felsőpatyi és darásporpáci birtokos (1733) – 486
Darvas Ferenc, Nógrád vm-i szolgabíró (1750–1760) – 39, 45, 56, 66, 131
Darvas Ferencné Mocsáry Bara, Darvas Ferenc és József anyja – 37, 38, 39, 54, 131
Darvas József, Nógrád vm-i alispán (1756) – 39, 45, 54, 56, 66, 131, 502, 565, 583, 599
Dávid, Izrael királya (i.e. 1010–970) – (3), 161, (230)
Dávid Imre, Túróc vm-i birtokos (1726) – 299
Dávid László, árvai alispán (1557) – 379
Davidis Sámuel (1730, 1732) – 393, 454
Davidisné, özvegy, Besztercebányán (1731) – 407, (408)
Deccard János Kristóf, id. (1686–1764), soproni ev. iskolaigazgató, botanikus – (46, 51, 59, 71), 186, 193, 297, 330, (393), 407, (431), 709, 711, 714, 716, 721, 725, 734, 739, 745, 747, 753
De Lisle, Guillaume (1675–1726), geográfus, kartográfus – 467
Del Rio ld. Rio
Déméndi Benedek (Benedictus de Italia, 14. sz.) – 659
Déméndi Bertalan (Bartholomaeus de Italia, 14. sz.) – 659
Déméndi Miklós (Nicolaus de Italia, 14. sz.) – 659
Denai Fáncsy ld. Fáncsy
Dénes, Gurk (Jurk) fia, zólyomi alispán (1270) – 379
Déri Balázs – (41)
Ders mester, ungi főispán (1382) – 432
Dersffy család, lánzséri birtokos (1731) – 405
Dersőfi ld. Dessewffy
Deső család, tarcsai birtokos (1733) – 486
Dessewffy (Dersőfi) András († 1745), katonatiszt – 486
Dessewffy János, Cserneki, udvarmester (1560) – 432
Detre comes, zólyomi főispán (1263) – 379
Dévai Bíró Mátyás († 1545), prot. lelkész – 903

Dévény András, györgyi birtokos († 1732 előtt) – 459
Dieden, de, báró, angol királyi tanácsos Hannoverben (1736) – 527, 626
Dillich, Wilhelm († 1655), krónikaszerző – 816
Diogenes Laertius (i.e. 3–2. sz.) görög történetíró – 534
Dionysius ld. Dénes
Divinyi család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Dobai család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Dobai Székely Sámuel (1704–1779), katonatiszt, műgyűjtő – 339, 379, 380, 382, 383, 397, 406, 410, 419, 422, 432, 433, 435, 436, 440, 451, 456, 823, 824, 847
Dobay László († 1726), nógrádi alispán – 131, 247, 249, 278, 281, 294
Dobay Pál, országgyűlési követ (1728) – 365
Dobay Péter, Dobay Pál testvére (1728, 1729) – 365, 383
Dobner Sebestyén Ferdinánd († 1730), városi előljáró Sopronban – 417, 816
Dobó István († 1572), egri várkapitány – 497
Dobsa család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Dóczi család, zólyomlipcsei birtokos (1727 előtt) – 328
Dolny István, csanádi püspök (1699/1703–1710) – 398
Donáth Regina – (566)
Donatus, Aelius (4. sz. közepe), grammatikus – 108
Donch mester, zólyomi főispán, (?) – 379
Dorok István (1710, Besztercebánya) – (7)
Döbröntei Ferenc, hőgyészi birtokos (1733) – 486
Dömölki család, csehi, sömjéni és mihályfai birtokos (1733) – 486
Dőry család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Dőry András († 1758), 1722–1729 közt Borsod vm országgyűlési követe – 233, 313, 314, 321, 344
Drabik Miklós (1588–1671), cseh-morva testvérekhez tartozó ev. lelkész – 896
Drágffy család – 380
Draskóczi Sámuel (1733) – (493, 494)
Draskovics György († 1587), kalocsai érsek – 641
Draskovics György († 1650), győri püspök – 405
Draskovics Lipót, Trakostyáni, csepregi, nyőgéri és sótonyi birtokos (1731, 1733) – 405, 486
Draskovics ld. még Styrum
Draudius, Georgius (1573–1635), ev. lelkész – 896
Draveczky János, szepesi alispán (1598) – 432
Drelincourt, Carl (1595–1669), ref. teológus Párizsban – 161
Dresenreuter ld. Tresenreuter
Driesch, Gerhard Cornelius, császári tanácsos (1737, 1740) – 688, 690, 691, 809, 812
Drugeth család, végrendelet (1312) – 397
Drugeth János, Homonnai († 1645), zempléni főispán – 380
Dubovský, Ján Milan – (712)
Duchon család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Dudás Pál, zólyomi (17. sz. második fele?) – 328
Dudith András (1533–1589), pécsi püspök, humanista – 711
Duellius, Raymund, ágostonos szerzetes (18. sz. első fele) – 897
Dugovics János, Vas vm-i írnok, bessenyei birtokos (1733) – 486
Duncker, besztercebányai sebész (1732) – 455, 458
Dvornikovics Mihály, váci püspök (1689–1705) – 585
Dzsingisz kán (1154–1227), mongol fejedelem – 286
Ebeczky János, zólyomi alispán (1658, 1672) – 379
Ebeczky Sámuel (1731) – 419, 422
Ebergényi család – 405
Ebergényi Eszter ld. Wiczay Jóbné
Ebergényi László († 1724), tábornok, Sopron vm-i birtokos – 405 459
Eberhard, IV. (im Bart) (1445–1496), Württenberg hercege, a tübingeni egyetem alapítója – 451
Ebnerné (1730, Sopron?) – 393
Eder, ingolstadti nyomdász (1608) – 534
Egeralli Ferenc András, kocsi és babai birtokos (1733) – 486
Egeralli János, kocsi és babai birtokos (1733) – 486
Egeralli Péter, kocsi és babai birtokos (1733) – 486
Egervári család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Egervári József, dénesfai birtokos (1733) – 486
Eghry Kata ld. Klement Mártonné
Egidius ld. Egyed
Eilers, Heinrich Julius (1667–1728), hallei nyomdász – 9, 21
Eisenreich (1714, Bécs) – 21
Eleonóra Terézia, I. Lipót király felesége – 405
Elers ld. Eilers
Elzevir, Abraham, leideni nyomdász-kiadó (1634) – 816
Elzevir, Bonaventura, leideni nyomdász-kiadó (1634) – 816
Emericus ld. Imre
Engelschall, Christina Sophia ld. Bél Károly Andrásné
Engelschoff ?, Felsőbüki Nagy Lajos felesége (1731) – 405
Enyingi Török ld. Török
Epaminondas, görög hadvezér (i.e. 4. sz) – 534
Ephoros (i.e. 4. sz.), görög történetíró – 286
Erasmus Rotterodamus (1496–1536), németalföldi humanista – 440, 638, 896
Erdődy család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Erdődy Gábor (1684–1744), 1714-től egri püspök – 161, 197
Erdődy Gáspár (?) – 497
Erdődy György Lipót († 1758), országbíró – 385
Erdődy Györgyné (szövegünkben: Sándorné) Batthyány Erzsébet (17. sz. második fele) – 486
Erdődy Lajos († 1725), katonatiszt – 486
Erdődy László Ádám, nyitrai püspök (1714–1736), alkancellár (1720–1725) – (186, 196, 213), 214, (219), 236, (244), 486, Függ. I
Erdődy László, Erdődy Sándor kamaraelnök fia (1733) – 486
Erdődy Sándor († 1718?), Vas vm főispánja, kamaraelnök – 165, 486, 497
Erffa, Eberhard Hartmann (1695–1753), báró, angol követ Bécsben – 564
Ernst, (Lipótné?) (1730, Sopron) – 393
Erythraeus, Nicolaus (16. sz. első fele), jogtudós, filológus – 896
Erzsébet, Árpádházi Szent († 1231) – 767
Erzsébet Krisztina (1692–1750), III. Károly magyar király felesége – 197, 214
Esca, Attila hun fejedelem felesége – 534
Esopos ld. Aesopus
Esterházy, Eszteráz ld. Eszterházy
Eszterházy család – 328, 405

Eszterházy Antal (szül. 1687), zólyomi főispán – 328
Eszterházy Dániel († 1645) – 405
Eszterházy Ferenc (17. sz. eleje) – 405
Eszterházy Gáspárné Révay Judit, özv., Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Eszterházy Imre (1663–1745), veszprémi püspök (1723–1725), 1725-től esztergomi érsek, kancellár – 210, 214, 244, (256, 259), 262, 723
Eszterházy János († 1744) – 405
Eszteházy József († 1748), főudvarmester, országbíró – (244), 405, 863
Eszterházy László, Cseszneki, alsópatyi és magyarosdi birtokos (1733) – 486
Eszterházy Miklós (1582–1645), nádor – 379, 405
Eszterházy Pál († 1641), Miklós nádor felesége – 405
Eszterházy Pál († 1713), nádor – 486
Eszterházy Péter, kámoni birtokos (1733) – 486
Etmüller, Michael Ernst (1673–1732), orvosprofesszor a lipcsei egyetemen – 816
Eugenius ld. Savoyai Eugén
Eurus ld. Őrs
Eustachius (4. sz.), újplatonista szónok – 305
Eutropius († 370 körül), római történetíró – 534
Eysel, Johann Philipp (1652–1717), erfurti orvosprofesszor – 816
Fabiny Tibor – (1, 3, 4)
Fabius Cunctator, római hadvezér, Hannibál ellenfele – Függ. V
Fabricius János († 1734), ev lelkész – (7), 217, 263, 285
Fabricius, Johann Albert (1668–1736), filológus – 534
Fabri(cius), Nicolas Claude, de Peiresc (1580–1637), polihisztor – 534
Fabry ld. Fabricius
Facciolati, Jacopo (1682–1769), filológus, tanár a padovai egyetemen – 181, 305, 310, 335, 348, 356, 390, 409, 520, 524, 680, 682
Facius (1730, Sopron) – 393
Faciusné (1730, Sopron) – 393
Fancsali Jób ld. Jób
Fáncsy Gáspár, Denai (17. sz. első fele) – 697
Fáncsy György, Denai (1592) – 697
Fáncsy János, Denai (17. sz) – 697
Fáncsy Szidónia, Denai (17. sz) – 697
Farbaky János, ev. lelkészjelölt Altdorfban (1736–1741) – 615, 760, 781
Farkas család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Farkas András, alsósztregovai praeceptor (1725) – 248, 249
Farkas György, osgyáni praeceptor (1725) – 248, 249
Farkas György, Harságyi, sárosi alispán (1529) – 432
Farkas Imre, andrásfai birtokos (1733) – 486
Farkas István, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Farkas János, kámi birtokos (1733) – 486
Farkas János, nagyköcski birtokos (1733) – 486
Fatavics Ferenc, Ráday Gedeon nevelője (1724–1725) – 222, 234, 252, 267, 376
Fáy (Fáji) család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Feigius, Johann Konstantin (szül. 1658) történetíró, költő – 816
Fejérváry Károly (1734–1794), földbirtokos, műgyűjtő – (289, 319, 326, 327, 357, 360, 361, 381–383, 397, 406, 410, 422, 433, 436, 519, 566, 824)
Fekethe család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Félfalui László, temesi alispán (1456) – 432
Feller, Joachim Friedrich (1628–1691), polihisztor, tanár és könyvtáros Lipcsében – 534
Felsmann Kristóf Gottlieb, respondens (1732) – 816
Felsőbüki Nagy ld. Nagy
Fenesy György (szövegünkben: István) (1632–1699), egri püspök – 45
Ferdinánd, I., magyar király (1526–1564) – 45, 376, 432, 733
Ferdinánd, II., magyar király (1618–1637) – 405
Ferdinánd, III., magyar király (1637–1657) – 45
Ferenc, Lotharingiai (1708–1765), 1745-től német császár – 464, (521, 529, 574), 616, 624, (628), 646, (699), (730a), 742, 886, 890, (Függ. IX)
Festetics család, mihályfai és szentpéterfai birtokos (1733) – 486
Festetics József, martonfai és nagytilaji birtokos (1733) – 486
Festetics Kristóf, somogyi alispán (1733) – 405, 417, 486
Festetics Pál († 1782), kamarai alelnök – 824, 832
Feuerlin, Jakob Wilhelm (1689–1776), teológiatanár Altdorfban, majd Göttingenben – 536, 539, 547, 609, 615, 627, 630, 631, 633, 644, 687, 741, 742, 849
Feyl, Othmar – (386, 394, 426, 627, 636, 701, 708, 728, 736, 746, 755, 786, 795, 800, 805)
Fialius, Joseph, bécsi papírkereskedő (1737) – 681, 682
Filemon, Szent Pál apostol egyik levelének címzettje – 4
Figura, Dobai Székely Sámuel liptói barátja (1732) – 451
Fischer ab Ehrenbach, előkelő család Bécsben (1737) – 656
Fischer Dániel (1695–1746), Liptó- és Szepes vm főorvosa – 47, 48, 84, 90, 106, 108, 113, 289, 327, 816
Fischer Illés (1689–1774), késmárki ev. lelkész, 1747-től superintendens – 896
Flacius, Matthias (1520–1575), teológus, egyháztörténész – 451
Flórián, Szent, mártír († 304) – 441, 486
Fodor Ferenc – (802)
Foky Benedek, andrásfai és dénesfai birtokos (1733) – 486
Foky János (17. sz. vége?), alispán, rábahidvégi birtokos – 486
Foky Zsigmond, andrásfai és dénesfai birtokos (1733) – 486
Fontanini, Giusto (1666–1736), régész, bibliográfus, püspök – 528, 533–535, 540, 541
Forgách család – 355, 546
Forgách Ferenc (1535–1575), váradi püspök, történetíró – 824, 825
Forgách György († 1663?), újvári kapitány – 505
Forgách Imre († 1576), trencséni főispán – 605
Forgách István, Gémesi (16. sz. második fele) – 697
Forgách János (1690–1735), nógrádi főispán – (186), 203, 355
Forgách László (1699–1778), helytartótanácsi tanácsos – 546
Foscareno, Marco, velencei követ Bécsben (1735) – 520
Földesi László, zempléni alispán (1472) – 432
Frascatorius, Hieronymus (1483–1553), a tridenti zsinaton orvos – 896
Francisci (1733) – (496)
Francisci család, őri birtokos (1733) – 486

Francisci, Erasmus (1627–1694), nürnbergi tanácsos, termékeny író – 816, 896
Francke, August Hermann (1663–1727), ev. teológus és pedagógus, a hallei egyetem tanára – 3, 4, 6, 9, 10, 119, 126, 163, 167, 212, 230, (765)
Francke, Gotthilf August (1696–1769), teológiai tanár Hallében, August Hermann Francke fia, Bél Mátyás tanítványa – 447, 453, 465–467, 469, 472, 474, 477, 677, 765, 782
Frankius ld. Francke
Fráter György, Martinuzzi (1482–1551), bíboros, Erdély kormányzója – 432
Freisseissen család – 584
Fricsi Mihály, sárosi alispán (1475) – 432
Friedrici, Johann Arnold (1637–1672), orvos – 816
Frigyes, I., svéd király (1720–1751) – 307
Frigyes Vilmos, I., porosz király (1713–1740) – 307
Fromann, Johann Christian, orvos, 1668-tól Lipcsében – 896
Fröhlich Dávid (1595–1648), tanár, csillagász és naptáríró Késmárkon – 432, 816
Frühauff Dávid († 1731), dobsinai ev. lelkész – 229
Fuhrmann, Matthias (1690–1733), osztrák pálos szerzetes, történetíró – 556, 560
Fuker András († 1757), kereskedő Eperjesen – 440, 563
Fulgosus, Johannes Baptista, genuai doge (1478–1483), történetíró – 534
Funtik, Bél Mátyás eredeti vezetékneve – (216)
Fülöp, V., (1683–1746), spanyol király – 214
Fülöp comes (1243) – 847
Fülöp, zólyomi alispán (1291) – 379
Fülöp György, kocsi és babai birtokos (1733) – 486
Gabriel de Juxta Hornad = Schwartz Gottfried álneve – (771)
Gaiger Ádám, jobbágyi birtokos (1733) – 486
Gaiger Zsigmond, jobbágyi birtokos (1733) – 486
Gál Benedek, peregrinus diák (1711) – 9
Gálos Rezső – (351, 362, 376)
Garelli, Pius Nikolaus (1670–1739), orvos, császári könyvtáros – 531–535, 540–542, 551, 565, 581, 588, 593, 621, 639, 640, 657–659, 661, 679, 680, 682, 686, 706, 713, 717, 720, 729, 753, 855
Gassendi, Pierre (1592–1655), filozófus, csillagász – 534
Géczy család, assakürti – 584
Gellius, Aulus (125–175), római író – (636), 896
Gencsi György, országgyűlési követ (1728) – 365
Genesius (Generius?), az olmützi tudós társaság tagja (1746) – 894, 897
Gensel János Ádám (1677–1720), orvos – 106
Georgi András Gábor (17. sz. vége), orvostoktor – 816
Georgius ld. György
Georgius episcopus ld. Fráter György
Gerber, kereskedő Győrött (1733) – 476
Gerber, Johann Gustav, német katonatiszt orosz szolgálatban (1732) – 467
Gercken, Heinrich Georg, lübecki szenátor (1738, 1739) – 741, 742, 746, (764), 775
Gérczei család, gércei birtokos (1733) – 486
Gergely, II., pápa (715–731) – 534
Gerhard, Johann (1582–1637), ev. teológus – 3
Gerken ld. Gercken
Germeten, Bernhard Heinrich, császári tanácsos (1735–1736) – 538, 545, 565, 569, 570, 583, 587
Gesner, Konrad (1516–1565), svájci polihisztor – 896
Geszty János, balogfai birtokos (1733) – 486
Ghylany család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Gingiscan ld. Dzsingisz kán
Gleichgross György Ferdinánd (1721), pozsonyi ev. lelkész – 149
Glosius(?) Anna Katalin, tiszolci lány (1715) – 25, 26
Glosius Dániel, Glosius János fia (1722) – 168
Glosius János (1670–1728), ev. lelkész – 25, 26
Glosius Jánosné Sinapius Mária (1715) – 26
Gmelin, Johann Georg (1709–1755), természettudós, a pétervári akadémia tagja – 467
Goldbach, Christian (1690–1764), matematikus, a pétervári akadémia titkára – 181–183, 272, 305, 384, 447, 448, 469, 472, 743, 778–780, 812
Goldberger Mihály, a késmárki városi tanács tagja (1720) – 84, 128
Gombos család, karádföldei birtokos (1733) – 486
Gombosi János, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Gori, Antonio Francesco (1691–1757), kat. pap Firenzében, tudományszervező, ókortörténész – 894, 895
Góri család, góri birtokos (1733) – 486
Gose, Walter – (272)
Gothard Ferenc, herényi birtokos (1733) – 486
Gotthardt János, peregrinus diák (1737, Halle) – 677
Gömöri Dávid (1708–1795), orvos – 762
Görögh Sándor, kocsi és babai birtokos (1733) – 486
Gradelehnus, Johann, 1665-ben megjelent krónikájában Magyarországról ír – 816
Graevius (Graeve), Johann Georg (1632–1703), polihisztor – 16
Graff János Mihály, peregrinus diák (1732, Jéna) – 452, 696
Grammius (Gram), Johannes (1685–1748), dán történész – 878, 880, 881
Gregoriáncz Pál († 1565), győri püspök, majd kalocsai érsek – 883, 886, 896, 905, Függ. X/2
Gregorius ld. Gergely
Gregorius, canonicus ld. Berghes
Greskovitz Mátyás, nagyhonti (1726) – 299
Grischow, Johann Heinrich, hallei nyomdász (1743) – 835, 839, 840
Gronovius, Johann Friedrich (1611–1671), filológus – 16
Grubanovics Antal, nagytilaji birtokos (1733) – 486
Guary család, sajtoskáli birtokos (1731) – 405
Gubás Márton, pozsonyi gubernátor nép általi neve – 497
Gulya János – (272)
Guthi Ország ld. Ország
Gülischin, Anna Regina ld. Mikoviny Sámuelné
Güntherus, német költő (12. sz.) – 534
Gyandai Kormos ld. Kormos
Gyarmathy Miklós († 1600?), ref. lelkész – 432
Gyeli család, góri birtokos (1733) – 486
Gyllány József (18. sz) – 697
Gyöngyösi Pál (1668–1743), ref. lelkész – (161)
Gyöngyösi Nagy ld. Nagy
Györfi család, balogfai birtokos (1733) – 486
Györfi György, kocsi és babai birtokos (1733) – 486
György, I., angol király (1714–1727) – 307
György, II., angol király (1727–1760) – 558, 564, 626

Gyraldus, Lilius Gregorius (1479–1552), költő – 534
Gyürky Benedek, zólyomi alispán (1602, 1620) – 379
Gyürky Gáspár, zólyomi alispán (1650, 1652) – 379
Haan Lajos – (143, 476, 544)
Hackstock (1730, Sopron) – 393
Hagenius, báró (Mátyás?, Dávid?, 1726–1737) – 285, 314, 679, 680
Hahn, Franz Joseph (1669–1747), történész, bambergi püspök – 464, 743, 779
Haidelberger, Georg (1621–1683), jezsuita szerzetes – 816
Hainrich (János Gottfried?), (1716, Besztercebánya) – 22
Hajas Ferenc, simonyi birtokos (1733) – 486
Hajmás Benedek, keresztúri birtokos (1733) – 486
Hajnoci, Hajnoczy ld. Haynóczi
Hallbauer, Friedrich Andreas (1692–1750), teológus, jénai egyetemi tanár – 711, 739, 745, 747, 750, 754
Haller család, Hallerkői – 72
Haller Sámuel († 1742), Diósgyőr ura – 72
Halmágyi István, Kraszna vm jegyzője (1728) – 364, 365
Hambacher János (1682–1759), Sáros vm-i főorvos – 432, 435
Hammon, Ammon, líbiai isten – 661
Han, Paul Konrad Balthasar, Magyarország leírását adta ki (1686) – 816
Hannibal († i.e. 183), karthágói hadvezér – 497
Hanzmannus, zólyomi főispán (1313) – 379
Happel, Eberhard Werner (1647–1690), haditudósító – 816
Harcsányi István, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Harsányi Farkas ld. Farkas
Hauber, Eberhard David (1695–1765), teológus, geográfus – 235, 239
Haynóczi Dániel (1690–1747), ev. tanár Sopronban – 43, 44, 46, 50, 51, 59, 62, 64, 71, 93–95, 102, 116, 118, 120, 133, 134, 150, 152, 159, 160, 175–177, 185–187, 192, 193, 203, 224, 226, 268, 269, 297, 312, 317, 318, 330, (341), 391–393, 395, 404, 407, 408, 414, 415, 417, 421, 423, 425, 427, 429–431, 434, 438, 441, 445, 446, 449, 450, 453, 454, 466, 476, 477, 503, 506, 509, 517, 711
Haynóczi Dánielné (özv. Neuhold Ábrahámné, Anna Rozina) – (95)
Haynóczi Sámuel, Haynóczi Dániel testvére – (134)
Hector, trójai hős – 545
Hector comes, párbajozik – 748
Hegesias (Agesias) (i.e. 3. sz.), filozófus – 896
Helinandos (Helviandus) (5. sz. közepe, Tarvisio) – 534
Hellenbach János, 1654-ben Wittenbergben iratkozott be egyetemre – 816
Hellenbach János Gottfried (1659–1728), orvos, bányagróf, ev. egyetemes felügyelő – 23, 24, 219, 221, 222, 266, 276, 314, 336, 342, 351, 353, 354, 457
Hellner Sámuel, 1717-től Felkán ev. lelkész – (482)
Helvetius, bécsi kereskedő (1723) – 199
Henlinus, svéd királyi levéltáros (1732) – 467
Henninius, Henricus Christianus († 1703), orvos – 106
Henrik, IV., (1056–1106), német király és római császár – 905
Herbenstein, Siegmund (1486–1566), államférfi, történetíró – 816
Hermán Ádám, kisköcski birtokos (1733) – 486
Hermann András (1693–1764), orvos, Bél Mátyás sógora – 20, 21, 88, 106, 143, 167, 186, 187, 199, 203, 219, (263), 267, 324, 335, 348, 520, 737, 816
Hermann Andrásné Sinapius Zsuzsanna, Bél Mátyás anyósa – 20
Hermann János György († 1747), ev. lelkész – 308, 896
Hermann Zsuzsanna ld. Bél Mátyásné
Herodotos (i.e. 5. sz.), görög történetíró – 286, 305, 384
Herrgott, Franz Jakob Marquardus (1694–1762), történetíró, bencés szerzetes – 648, 652–654, 783, (812)
Herrmann ld. Hermann
Hertelendi család, rátóti birtokos (1733) – 486
Hertelendi László, gasztonyi birtokos (1733 előtt) – 486
Hetyei Benedek, hetyei birtokos (1733) – 486
Hetyei György, hetyei birtokos (1733) – 486
Hetyei János, hetyei birtokos (1733) – 486
Hess, Andreas, az első magyarországi könyvnyomdász (1473) – 486, (855)
Hevenessy család, kisunyomi birtokos (1733) – 486
Heusler, pozsonyi kereskedő (1737) – 655
Heynocy, Heynotzy ld. Haynóczi
Hickes, George (1642–1715), filológus és teológus – 305
Hieronymus ld. Jeromos
Hippokratész († i.e. 377 körül), ókori orvos – 431
Hire, Philipp de la (1640–1718), matematikus, csillagász – 437
Hliban (?) – 509
Hockh Dániel, zólyomi, 1727-ben tért haza (peregrinálásból?), Selmecbányán élt (1744–1745) – 325–327, 818, 819, 845, 846, 850, 860, 862, 865, 875–877
Hockh(?) Erzsébet (1748) – 845, 846
Hoeschelius ld. Höschelius
Hoffmann, Friedrich (1660–1742), orvosprofesszor a hallei egyetemen – 816
Holko Mátyás – (212, 240)
Hollósy család, nemeshollósi és szentlénárdi birtokos (1733) – 486
Holltzendorff, Christian Gottlieb, drezdai udvari tanácsos (1742) – 832
Holstein, Joseph Christoph, ötvös (1714–1745 között) – 907
Holvajd (Hollweit?), cantor (1719) – 76
Holweit János, peregrinus diák (1732, Jéna) – 452
Homonnai Drugeth ld. Drugeth
Horányi Elek (1736–1809), piarista szerzetes – (Függ. X/1)
Horatius Flaccus, Quintus (i.e. 65-8), költő – 652, 661, 711, 817
Horn, (Georg, 1620–1670, történész, leideni egyetemi tanár) – 305
Horváth család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Horváth család, Mankóbüki, sorkiújfalui birtokos (1733) – 486
Horváth család, Szentgyörgyi, szentgyörgyi és felsőszelestei birtokos (1733) – 486
Horváth Ádám ld. Pálóczi
Horváth András, kámi birtokos (1733) – 486
Horváth György, kámi birtokos (1733) – 486
Horváth Ferenc, kámi birtokos (1733) – 486
Horváth István, simonyi birtokos (1733) – 486
Horváth Márk, Stansith († 1561), szigetvári kapitány – 816

Horváth Mihály, simonyi birtokos (1733) – 486
Horváth Miklós, Polockai, sárosi alispán (1551) – 432
Horváth Péter, jákfai birtokos (1733) – 486
Horvathy ld. Pálóczi Horváth
Hoszos Pál, Sopronba tanulni menő ifjú (1725) – 269
Hoyer, königsbergi könyvkereskedő (1732) – 472
Höpkenius, svéd királyi követ (1725) – 271, 278
Höschelius, David (1556–1617), filológus – 534
Hösslin ld. Radt et Hösslin
Hradsky János (1701–1769), ev. lelkész – (167), 212
Hrenkó Pál – (437)
Hrusciviz ld. Hruskovics
Hruskovics Sámuel (1694–1748), Bél Mátyás tanítványa Besztercebányán; 1720-tól Egyházasmaróton, 1740-től Besztercebányán lelkész – 193, 214, 217, 278, 280–282, 285, 349, 888
Hrusskovitz ld. Hruskovics
Huber János Kristóf, peregrinus diák, pozsonyi (1732, Jéna) – 343, 696
Huber János Teofil, peregrinus diák, pozsonyi (1731, Jéna) – 426
Huber, Johann Jakob (1707–1778), orvos, 1742-től a kasseli egyetem tanára – 619, 620
Huber Sámuel, pozsonyi polgármester (1727) – 249, 343
Hunyadi János, Magyarország kormányzója (1446–1453) – 419, 432, 433
Huszti István (1671–1704), orvos, tanár – (113)
Huttner (1745, Bécs) – 884, 885
Hym család – 419
Hyppocrates ld. Hippokratész
Ignácz Gergely (1733) – (488)
Illésházy István († 1609), nádor – 471, 504
Illésházy Miklós, kancellár (1706–1723) – (213)
Imre, magyar király (1196–1204) – 490, 497
Inchofer Menyhért (1584–1648), jezsuita szerzetes – 534
Inkey család, Somogy vm-i birtokos – 605
Inkey János, sajtoskáli birtokos (1731) – 405
Isenflammius, svájci ágens Bécsben (1737) – 651
Isigonus, Nicaeensis, ókori szerző – 896
Isogonus ld. Isigonus
Istvánfi ld Istvánffy
István, I., Szent, magyar király (1000–1038) – 31, 486, 796, 816
István, III., magyar király (1162–1172) – 497
Istvánffi Gyula – (361)
Istvánffy Miklós (1538–1615), történetíró – 299, 405, 595, 641, 662, 665, 816
Iszdentzi ld. Izdentzi
Iusth ld. Justh
Ivánkovics György, hőgyészi birtokos (1733) – 486
Izdentzi (Imre?), eperjesi (1718) – 35
Ivánka (1283) – 358
Jablonski, Ernst Daniel (1660–1741), porosz királyi tanácsos, udvari első pap – 14, 52, 54, (487), 651
Jabreczky Ádám, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Jacobi, Johann Ernst, respondens (1687, Erfurt) – 816
Jacobi, Ludwig Friedrich († 1715), erfurti orvosprofeszszor – 816
Jacobi, Rudolph Christoph, respondens (1716, Erfurt) – 816
Jacobus ld. Jakab, Jákob
Jakab, Szent, apostol – 486
Jakab, I., angol király (1603–1625) – 451
Jákob, pátriárka, Izsák fia – 326
Jakuschitz ld. Kusich
Jáni(?) Miklós, gömöri, 1748-ban a wittenbergi egyetemre iratkozott be – 905
Jankó Gáspár, szentmártoni birtokos (1733) – 486
Jankó János, vönöcki birtokos (1733) – 486
Jánoky László († 1740 körül), kishonti alispán – (240), 248, 249
János, Szent, evangélista – 913
János, I., (Szapolyai), magyar király (1526–1540) – 230, 380
Jánosházi család, szergényi birtokos (1733) – 486
Jánossa család, söptei birtokos (1733) – 486
Janus, Quirinus, ősi itáliai isten – 498
Janus Pannonius (1434–1472), magyar humanista költő, pécsi püspök – 432, 433, 456, 711
Jarriges, Philipp Joseph (1706–1770), porosz királyi tanácsos – 664, 672, 678
Jasztrabini ld. Jesztrebini
Jäger, Johann Wolfgang (1647–1720), egyetemi tanár Tübingenben – 690
Jensius, Johannes, 1715-ig dordrechti iskolaigazgató, holland filológus – 534
Jeromos, Szent († 420), egyházatya – 534, 535, 540, 541
Jessenac ld. Jeszenák
Jeszenák család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Jeszenák János († 1776), királyi tanácsos – 197, 205, 214, 255-259, 291, 412, 440, 712, 874
Jeszenák Pál (1684–1762), jogász, királyi tanácsos – 146, 161, 167, 196, 197, 222, 236–238, 259, 269, 278, (282), 342, 411, 589
Jeszenák János vagy Pál (a fenti testvérpár közül) – 191, 199, 249, 321, 342, 418, 432, 451
Jeszenszki (1738, pozsonyi?) – 747
Jeszerniczki család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Jesztrebini Sámuel (1698–1740), ev. lelkész – 168
Jeverus, Johannes (1729) – (263)
Jób, Fancsali, család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Johannes Biclavensis (6. sz.), apát, történetíró – 534
Johannes Curopalates (11. sz.), görög történetíró – 305
Johannes Presbyter, János tatár papkirály (11–12. sz.) – 286
Jónás, próféta – 686
Jony János († 1758), ügyvéd Lőcsén – 49, 683, 684, 816
Jordan, Johann Christoph, udvari tanácsos Bécsben (1745) – 882, 885
Jordanes (Jornandes) (6. sz.), római történetíró – 286, 305, 534
Jordanus Hieronymus, orvos a 17. sz. közepén – 896
Jósa Ferenc, szentmártoni birtokos (1733) – 486
Jovinianus, Flavius, római császár (363–364) – 486
József, I., magyar király (1705–1711) – 486, 497, 504
Jöcher, Christian Gottlieb – (896)
Justh ? (1730) – 393
Justh Antal és testvére, Justh Ferenc fiai (1719, 1720) – 71, 95
Justh Ferenc, fiai Pozsonyban tanulnak (1719, 1720) – 71, 95, 100, 102
Justinianus, Bernardus (1408–1489), velencei patrícius – 534
Justinianus, Laurentius (15. sz. második fele), velencei patrícius – 534

Justinus (3. sz.), római történetíró – 305
Juvencus ld. Calanus
Juventius Celius ld. Calanus
Kakó Pál, temesi alispán (1456) – 432
Káldy család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Káldy György (1572–1634), jezsuita szerzetes – (487)
Káldy Péterné, özv., beici birtokos (1733) – 486
Káldy Zsigmond, németgencsi birtokos (1733) – 486
Kalisius ld. Calisius
Kalkuni család, sankóházai birtokos (1733) – 486
Kálmán, I., magyar király (1095–1116) – 905
Kálmáncsehi Sánta Márton († 1557), ref. püspök – 903
Kálnássy János, Dobai Székely Sámuel barátja (1731) – 432, 433, 451
Kan család, alsómesteri birtokos (1733) – 486
Kandó (Zsigmond?) (1718) – 45
Kanold, Johann (1679–1729), boroszlói orvos – 106, 360
Kaposi Juhász Sámuel (1660–1713), ref. tanár Sárospatakon, majd Gyulafehérvárott – 14
Kapi család, sankóházai birtokos (1733) – 486
Kapy család, Kapivári, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Kapy Ferenc, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Kapy Ferenc, sárosi alispán (1596) – 432
Kapy György, sárosi alispán (1552) – 432
Kapy Györgyné Szapáry Krisztina, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Karafa gróf, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Karcsai István, magyarnádaljai birtokos (1733) – 486
Kármán András († 1761), losonci ev. iskolaigazgató – 351
Károly Róbert, magyar király (1308–1342) – 713, 720
Károly, III., magyar király (VI., császár) – 117, 126, 129, 163, 165, 167, 168, 179, 196, 209, 210, 213, 214, 216, 236, 254, 255, 259, 275, 277, 280, 307, 337, 341, 354, 355, 369, 378, 390, 400, 418, 437, 464, 476, 479, 486, 491, 498, 510, 512, 514, 519, 535, 541, 562, 565, 566, 575, 578, 581, 586–589, 591, 611, 614, 616, 617, 626, 640, 646, 652, 657, 658, 661, 662, 665, 676, 679, 698, 712, 717, 719, 729, 753, 763, 772, 777, 779, 790, 791, 796, 802, 813, 826, 830, 833, 841, 855, 861, 867, 881, 895, Függ. I–VII; X
Károly, XII., svéd király (1697–1718) – 447
Károly család, felsőpatyi birtokos (1733) – 486
Károlyi család – 380
Károlyi Sándor († 1743), tábornok – 382
Kassai Michaelis György (1640–1725), wittenbergi egyetemi tanár – (42), 103
Kastenholtz János András (1682–1724), ev. lelkész – 68, 71, 95, 102, 120
Katalin, I., orosz cárnő († 1727) – 307
Kaunitz (Johann Wilhelm?) († 1721) – 167
Kazinczi család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Kämpff, Johann Friedrich, orvos a 18. sz. elején, 1706-ban a töplici gyógyvízről írt – 308
Kebritsch ld. Kheberitsch
Keil (János?) (1717) – 29
Kelemen, XII., pápa (1730–1740) – 637, 639, 645, 646, 661, 705
Keller, Besztercebányán a Hermann gyerekek gyámja (1714) – 20
Keller Imre – (278, 303, 400)
Kemény család – 486
Kemény János, erdélyi fejedelem (1660–1662) – 486
Kempis, Thomas a (1380–1471), ágostonos szerzetes, misztikus író – 451, 456
Kender János (1736, Bécs, Convictus Bausnerianus) – 590, 595
Kenesi család, karádföldei birtokos (1733) – 486
Kenessey István, a pesti vallásügyi bizottság tagja (1725, 1727) – 244, 314, 354
Kenyessey ld. Kenessey
Kephalides Sámuel (szül. 1680 körül), ev. lelkész – 3, 212
Kerekes család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Keresztély, VI., dán király (1730–1746) – 700, 794, 880, 881
Keresztély Ágost (1666–1725), szász herceg, 1707-től esztergomi érsek (Cardinalis de Saxonia), főkancellár – 209, 210, 214, 219
Keresztúri János, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Kermann ld. Krmann
Kéry Ádám, Kéry Ferenc vasi főispán fia – 497
Kéry Ferenc († 1700?), Vas vm-i főispán, főlovászmester – 486
Kéry János, királyi főlovászmester († 1731) – 486
Keysler, Johann Georg (1693–1743), utazó, útleíró – 816
Kheberitsch Ádám, ifj. Buchholtz György diáktársa, barátja – 49, (85), 124, (132, 140, 171)
Kin, Andreas, boroszlói kereskedő (1704) – 4
Király család, Szatmári, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Kis Imre, nagytilaji birtokos (1733) – 486
Kischitz ld. Kusich
Kisfaludi család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Kisfaludi Anna ld. Sankó Boldizsárné
Kisfaludi László, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Kiszler (1726) – (308)
Klein, Jakob Theodor (1685–1759), természettudós, a danckai városi tanács titkára – 286
Klein János Sámuel (1747–1820, ev. lelkész – (349, 655)
Klemens ld. Kelemen
Klement Eufrozina, Klement Márton lánya (1704) – 4
Klement Mária Erzsébet, Klement Márton lánya (1704) – 4
Klement Márton, besztercebányai, Bél Mátyás patrónusa (1704) – 1–4
Klement Márton, ifj., Bél Mátyás patrónusának fia (1704) – 4
Klement Mártonné Eghry Kata (1704) – 1, 4
Klesch Dániel (1619–1697), ev. lelkész – 816
Knapp, Johann Georg (1705–1771), teológiai tanár, árvaházi igazgató Halléban – 761, 782
Knogler (Márton), besztercebányai orvos (1733) – (494, 495)
Koch (1737, Bécs – Koch Ignác?) – 589, 863
Kochlátsch István Antal, orvos a 17. sz. első felében – 584
Kocsi ld. még Balogh
Kocsi György, kocsi és babai birtokos (1733) – 486
Kocsi Mihály, kocsi és babai birtokos (1733) – 486
Kohán család, Abaúj vm-i birtokos (1733) – 459
Kohler ld. Köhler

Kolinovics Gábor (1698–1770), ügyvéd, történész – 316, 712, 715, 732, 738, 748, 770, 784, 797, 834, 838, 842, 863, 890
Kolinovics György († 1724 körül), Kolinovics Gábor apja – 797
Kollár Ádám Ferenc (1718–1783), udvari könyvtáros Bécsben – (106)
Koller József, császári tanácsos (1720–1732) – 197, 244, 464, Függ. I
Kolonits (Kollonits) Zsigmond († 1751), bíboros, bécsi érsek – 210
Kolthai család, koltai birtokos (1733) – 486
Kolthay Imre, újfalui birtokos (1733) – 486
Komáromi János, bögötei birtokos (1733) – 486
Komáromi János Péter (1692–1761), orvos – 816
Komáromi Katalin ld. Török Istvánné
Komáromy Csipkés György, bihari alispán (1718) – 45
Komáromy (P. István?, 1726) – 294
Komensky ld. Comenius
Kondor család, karádföldei birtokos (1733) – 486
Kontor István, esztergomi érseki helynök (18. sz. első harmada) – 497
Kónya Péter, Vajkóczi, ungi alispán – 432
Korabinszky Márton, 1728-ban a jénai egyetemre iratkozott be – 836
Korcsmáros család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Korff, Johann Albrecht (1697–1766), orosz diplomata, 1734–1740 közt a szentpétervári akadémia elnöke – 812
Korlátkői család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Kormos család, Gyandai, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Korompai család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Korompai Péter, nyitrai püspök, kancellár (1686–1690) – 497
Korthold, Christian (1709–1751), ev. superintendens, 1736–1738 közt lelkész a bécsi dán követségen – 656, 689–691, 718, 741, 742, 764, 775, 821, 848, 849, 871
Korthum, orvos, az 1720-as évek végén Bilicsről írt levelet Burius Dánielnek – 906
Kossela, katona (1738) – 615
Kotsmáry ?, Bél Mátyás és Haynóczi Dániel közt levelet kézbesít (1731, 1733), börtönben (1734) – 407, 477, 509
Kovács család, karádföldei birtokos (1733) – 486
Kovács Ádám, telekesi birtokos (1733) – 486
Kovács György, kissomlyói birtokos (1733) – 486
Kovács János, karádföldei birtokos (1733) – 486
Kovács Sándor, V. – (272, 773)
Köhler, Johann David (1684–1755), történész – 894, 895, 897
Köleséri Sámuel, ifj. (1663–1732), orvos, erdélyi kormányszéki tanácsos – 389, 390, 816
Kramer, Johann Georg Henrik, drezdai orvos (1739) – 816
Kratz Rudolf, zólyomi alispán (1360) – 379
Krause, Johann Gottlieb (1684–1736), teológus, költő – 41
Kray Pál († 1720), mérnökkari főhadnagy – 49, 75, 84, 97, 128
Kreckwitz György, erdélyi író (17. sz.) – 816
Krisan (Krisannus) János, város főjegyző Pozsonyban (1732–1751) – 478, 655
Krischitz ld. Krusich
Krmann Dániel (1663–1740), ev. püspök – 42, 84, 103, 113, 158, 161, 163, 165–167, 169, 174, 179, 212–214, 216–218, 225, 226, 230, 231, 236–238, 240, (263), 283, 285, 295, 298, 302, 306, 307, 311, 329, 331, 340, 341, 370, 374, 375, 393, 404, 407, 408, 417, 438, 441, 445, 475, 477, 506, 509, 517, 908, 909
Krmann Dánielné Sivá Erzsébet – 213, 230
Krumpholtz Mihály, 1713-tól bártfai német lelkész – 231, 896
Krusich (Krussich) János, főudvarmester (1575–1581) – 471
Kubány György, Bél Mátyás Prónay Gábornak ajánlja lelkésznek (1736) – (599), 601
Kubinszky család, felsőkubinyi birtokos (1736) – 638
Kubinyi család, felsőkubinyi birtokos (1736) – 638
Kubinyi Dániel, honti alispán (1749) – 905
Kubinyi Dánielné Bulyowszky Barbara (1749) – 905
Kubinyi Gáspár (1749 előtt) – 905
Kubinyi Kristóf, trencséni alispán (1592) – 379
Kuffstein gróf, udvari tanácsos (1737) – 657, 658, 680, 682
Kun család, kisunyomi birtokos (1733) – 486
Kunczt ld. Kuntz
Kund, hun vezér – 45
Kunst ld. Kuntz
Kuntz Jakab, ev. ágens a bécsi udvarban (1720–1736) – 90, 222, 242–245, 254, 275–277, 308, 311, 342, 344, 405, 460, 464, 471, 490, 504, 507, 552, 584, 585, 589, 594, 618, 622, 662, 676, Függ. III
Kusich (Kischitz, Jakuschitz) Péter (16. sz. második fele) – 504
Kusich Péterné Pálffy Kata (1543–1616) – 504
Lábán, Jákob pátriárka apósa – 326
Labbe, Philipp (1607–1667), francia jezsuita szerzetes, filológus – 534, 863
Labsánszky Ferenc († 1710), esztergomi kanonok, csanádi püspök – 398
Lacinsky ld. Lancinsky
Lada György, nagytilaji birtokos (1733) – 486
Ladislaus ld. László
Lajos, I., magyar király (1342–1382) – 659
Lajos, II., magyar király (1516–1526) – 299, 486
Lajos, XIV., francia király (1661–1715) – (437)
Laki István, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Lampért Lajos, szentmártoni birtokos (1733) – 486
Lampért Pál, szentmártoni birtokos (1733) – 486
Lami, Giovanni (1697–1770), könyvtáros, filológus, egyháztörténész – 894
Lamy János (1702–1743), szeredi plébános – (704)
Lancinsky, Ludwig († 1751), orosz diplomata, 1726–1751 között követ Bécsben – 812
Lancre, Pierre de (1553–1631), démonológiai mű szerzője – 896
Lánczi család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Lander ld. Sander
Landor Péter, damonyai birtokos (1731) – 405
Lange, Joachim (1670–1744), teológiai tanár Halléban – 426, 896?, 908
Lani ld. Lányi

Lányi Dániel (1691–1739), ev. lelkész – 49
Lányi György (1646–1688), ev. tanár – 816
Lányi Illés (1570–1618), ev. püspök – (212), 451
Lányi Pál (1670–1733), jogtudós, 1711–1713 között Gömör vm-i alispán – 136, 191, 197, 342, 344
Lapiz család – 406, 440
Lapsenski ld. Labsánszky
Lasky, Hieronymus (1496–1541), lengyel diplomata – 230, 300, (679)
Lászkari János, (Hont vm-i hivatalnok?) (1728) – 349, 350
Laszky Albert, 1576-ban honfiúsított magyar nemes – 497
László, I., Szent, magyar király (1077–1095) – 45, 380, 405
László, IV., Kun, magyar király (1272–1290) – 328, 339, 440, 486
László Mihály, vönöcki birtokos (1733) – 486
Lazius, Wolfgang (1514–1565), császári orvos, udvari történész – 49, 405
Leander Bononiensis (1520 körül), történetíró – 534
L'Écluse ld. Clusius
Lefenholz, tábornok (18. sz. eleje) – 459
Leibniz, Gottfried Wilhelm (1646–1716), polihisztor, filozófus – 286, 305, 534, 688, 690, 691
Lemoni család – 584
Lendvai Ferenc, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Lendray Péter Pál († 1732), szlovák ev. lelkész Eperjesen – 91, 137, 139, 154, 381?, 456
Lengyel család, Tóthi, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Lengyel Miklósné, miskei és gércei birtokos (1733) – 486
Leó, I., pápa († 461) – 316
Leopoldus ld. Lipót
Leposcha (valószínűleg Lepossini) György, ev. lelkész (1727) – 318
Lerche, Johann Christian (1691–1768), ev. lelkész – 547
Lessenyei Nagy ld. Nagy
Lipics család, tanai birtokos (1733) – 486
Lipics Pál, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Lipics Sándor, hőgyészi birtokos (1733) – 486
Lipolt János, nemesmagasi birtokos (1733) – 486
Lipót, I., magyar király (1657–1705) – 72, 328, 405, 486, 498, 505, 652, 811
Lippai György (1600–1666), esztergomi érsek – 497
Lipsius, Justus (1547–1606), németalföldi filológus – 896
Liptay ld. Lyptai
Lisle ld. De Lisle
Lischoviny Sámuel, ev. lelkész Nagypalugyán (1719) – 49
Lischoviny Sámuel, peregrinus diák (1732, Jéna) – 452
Liszkai Miklós, ref. lelkész, 1746-ban katolizált – 642
Loder, Johannes († 1775), orientalista, ev. iskolaigazgató – 390
Loew András (1677–1710), soproni orvos – 816
Lokácsi Praepostváry ld. Praepostváry
Loncsics család, ondodi birtokos (1733) – 486
Loránt Mihály, babai és kocsi birtokos (1733) – 486
Lotharingiai Ferenc ld. Ferenc
Löke család, alsómesteri birtokos (1733) – 486
Löke Péter, miskei birtokos (1733) – 486
Löscher, Valentin Ernst (1673–1749), drezdai pietistaellenes teológus – 816
Lubi István, 1737-től váradi kanonok – 829
Lubomirski család, 1593-tól az elzálogosított szepesi városok sztarosztái – 149
Lucas ld. Lukács
Lucius, Johannes († 1679), horvát történetíró – 715, 738, 822, 837
Lucretius Carus, Titus (i.e. 97–53), költő – 896
Ludewig, Johann Peter (1670–1743), jogtudós, hallei egyetemi tanár – 534, Függ. X/2
Luitprandus (922–972 körül), cremonai püspök – 534
Lukács, Szent, evangélista – 212
Luther, Laurenz Theophil (szül. 1677), orvosprofesszor Erfurtban – 816
Luther, Martin (1483–1546), reformátor – 3, 44, 161, 163, 167, 177, 212, 218
Lyptai János, Bél Mátyás tanítványa Besztercebányán, később tanár Nagypalugyán – 8
Machaon, orvos a görög mitológiában – 516. A kortársak Moller Ottó Károlyt tisztelték meg e névvel, pl. 906
Madách (László?), nógrádi alispán – 346
Madai ld. Maday
Madáts ld. Madách
Maday Dávid Sámuel (1709–1780), orvos Németországban – 762, 782
Maffei, Scipio (1675–1755), történész, tudományszervező – 643, 682
Magasy János, nemesmagasi birtokos (1733) – 486
Magasy Miklós, nemesmagasi birtokos (1733) – 486
Magasy Mózes, nemesmagasi birtokos (1733) – 486
Mágocsi Mihály, Pest vm-i alispán (1722–1742) – 538, (545), 567, (569, 570)
Maholányi János, személynök (1694–1699) – 497
Maior, Major ld. Mayoor
Majtheny Pál, Motesiczky, trencséni alispán (1631) – 379
Malczan báró (1732, Selmecbányáról Pozsonyba ment) – 456
Managetta, Johann Georg, udvari tanácsos (1723) – 191
Mandefeld, levelét 1725. október végén továbbította Bél Radvánszky Jánosnak – 271, 278
Mandorf báró (1730, Sopron) – 393
Marcus Aurelius (121–180), római császár, filozófus – 411
Márffy család, szentiványfai birtokos (1733) – 486
Márffy György, szentjakabi birtokos (1733) – 486
Márffy József László, szentjakabi birtokos (1733) – 486
Margalits Ede – (464)
Mária, magyar királynő (1382–1395) – 72, 733, (846, 890)
Mária Terézia, magyar király (1740–1780) – (616, 624), 813, 820, 826, 833, 841, 844, 867, 890, Függ. VII
Máriási (Máriássy) család, Márkusfalvi, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Máriássy Johanna ld. Radvánszky Jánosné
Mari(g)noni, Giovanni Jacopo (1667–1755), bécsi udvari matematikus, csillagász – 181, 437, 586, 669, 671, 743, 778, 780, 812
Markovitz Mátyás (1707–1762), ev. lelkész Szarvason – (31, 40, 212, 217, 240, 263, 281, 282, 285, 291), 903
Márkusfalvi Máriási ld. Máriási

Márkusfalvi György, zólyomi alispán (1474) – 379
Markusovszky Sámuel – (16–19, 24)
Marquardus ld. Herrgott
Marsigli, Luigi Ferdinando (1658–1730), olasz hadmérnök – 181, 335, 448, 816
Marsillius ld. Marsigli
Marsovszky Bálint, trencséni alispán (1582) – 379
Marsupio, Carlo(?), († 1543), firenzei humanista – 3
Marth János Mátyás (1691–1734), ev. tanár, majd lelkész Pozsonyban – 66, (216), 286, 305, 390, (418), 420, 469
Martianay, Jean (1647–1717), bencés szerzetes – 534
Martini, Matthias (1572–1630), teológus, filológus – 896
Marton István, keresztúri és kissomlyói birtokos (1733) – 486
Marton János, kissomlyói birtokos (1733) – 486
Marton József, keresztúri birtokos (1733) – 486
Mártonffy György († 1722), erdélyi püspök – (797)
Mascovius, Johann Jakob (1689–1761), államférfi, történetíró – 764, 859
Massnius, Zólyom vm-i rosszhírű férfi (1727?(– 328
Máté, Szent, evangélista – 161
Matern Kristóf Márton, pozsonyi ev. lelkész (1744–1747) – 720, 871, 888
Mathesius János, katolizált ev lelkész, Krmann Dániel veje (1722) – (158, 151, 163)
Mathesius Jánosné Krmann Katalin – (161)
Matolai János, Bél Mátyás munkatársa, 1715–1717 között teológiát tanult Wittenbergben – 95, 164, 190, 193, 314, 663, 668, 721
Matthaeides Sámuel († 1729), ev. tanár, majd lelkész Eperjesen – 288, 308
Matthaeovics Illés († 1751), szklenói plébános (1718–1727) – (256, 259)
Matthaeus ld. Máté
Matthias ld. Mátyás
Mátyás, I., magyar király (1458–1490) – 72, 380, 568, 579, 655, 660, 662, 665, 815, 911
Mátyás, II., magyar király (1608–1619) – 504
Mátyás család, kisfaludi birtokos (1733) – 486
Mattyasovszky Imre, királyi tanácsos (1732) – 460
Matyus (Mat'us) István, köcski birtokos (1733) – 486
Matyus (Mat'us) János, köcski birtokos (1733) – 486
Mauer, Caspar, történetíró (1664 körül) – 816
Maximilianus ld. Miksa
Maxtany, bazini bíró (1730) – 395
Mayoor Zsigmond, orvos Kassán, 1723-ban Altdorfban szerezte orvosi oklevelét – 476, 910, 911
Mazsáry (Maarius), apa és fia (valószínűleg Beszterce-bányáról) – 312, 330
Meczner, levelet továbbít (1727, Pozsony?) – 319
Mednyánszky család – 459
Mednyánszky Ferenc († 1733), esztergomi nagyprépost – 324
Medgyesi család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Megander, Chr., 1627-ben bevezetőt írt a cseh száműzötteknek Pirnában kiadott prédikációskötetbe – 169
Megyesy Gáspár, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Meissner Mihály (1659–1723), soproni ev. lelkész – 296
Mela Pomponius (1. sz.), geográfus – 305
Meliboeus, pásztornév – 516
Melik Sámuel († 1620), ev. püspök – (212)
Melius Juhász Péter (1515–1572), ref. püspök – 903
Melius, udvari tanácsos Jénában (1740) – 805
Melle, Jakab (1659–1743), teológus, polihisztor – 816
Menalcas, pásztornév – 516
Menander Protector (6. sz. vége), krónikaíró – 286
Mencke, Friedrich Otto (1708–1754), udvari tanácsos Lipcsében, tudós társaságok tagja – 789, 790, 856, 858
Mencke, Otto (1644–1707), az Acta eruditorum kiadója – (905)
Mensarius János, a nyírbélteki templom festője (1636) – 380
Mérey gróf (1730, Olaszországban van) – 410
Merse család, Szinyei – 440
Mersi tábornok, tömördi birtokos (1731) – 405
Meskó Ádám, 1721-ben bárósított Sopron vm-i birtokos (1731) – 405
Meskó Jakab, 1721-ben bárósított Sopron vm-i birtokos (1731) – 405
Mesterházi család, Sopron vm-i birtokos (1731) – 405
Mesterházi György, nemesmagasi birtokos (1733) – 486
Meyer, Martin (1630–1670), publicista, krónikaíró – 816
Mezzaluna, Gibertus (5. sz., Tarvisio) – 534
Michael ld. Mihály
Michaelides Sámuel (1674–1740), ev. püspök – 143, 161, 577
Micovini ld. Mikoviny
Micsinszky ld. Mitsinsky
Micsinyei Bennyiczky ld. Beniczky
Mietschke, Alfred – (184)
Mihály, zólyomi alispán (1350) – 379
Mike család, alsómesteri birtokos (1733) – 486
Miklós, Ivánka fia (1346) – 432
Miklós, Clemens fia (1346) – 432
Miklós mester, Lakch fia, ungi főispán (1376) – 432
Mikó, Detre fia, nógrádi főispán (1292) – 379
Mikoviny Sámuel (1700–1750), mérnök, térképész – 437, 447, 448, 469, 476, 549, 553, 563, 586, 592, 606, 610, 670, 671, 719, 846, 857, 860
Mikoviny Sámuelné, Anna Regina Gülischin – 846
Miksa, I., magyar király (1564–1576) – 432, 504, 641
Milde, Heinrich († 1739), cseh nyelvű könyvek megjelenésének támogatója Halléban – 184
Miletz (Milez) Illés (1693–1757), ev. lelkész Pozsonyban – 432, 451, 599, 839, 888
Milleter János (1691–1755), orvos – 816
Milles, Jeremias, angol utazó (1736–1737) – (686)
Minárik, Jozef – (45, 103, 163, 174, 231, 329, 331)
Minor, Melchior Gottlieb (1693–1748), ev. teológus, porosz királyi tanácsos – 740
Mirus János Keresztély († 1719), pozsonyi ev. lelkész – 60, (64)
Miticzi Rozon ld. Rozon
Mitsinsky Dániel, tanuló Pozsonyban (1748) – 903
Mitsinsky János († 1732), ev. lelkész – 12, 31, (35), 40, 75, 90, 108, 212, 225, 227, 230, (231), 240, (285, 307)
Mitsinskyné, özv., Markovitz Mátyás anyósa (1748) – 903
Mlinarics Pál, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Mlinárics Vencel, védelme miatt került Krmann Dániel 1729-ben börtönbe – (393), 506

Mocsári család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Modori ? (1716, Besztercebánya) – 24
Mohl Illés (1717–1761), ev. püspök – 888
Mohos János, tarcsai birtokos (1733) – 486
Mohr, Andreas, császári tanácsos, történész (1736–1744) – 647, 648, (652), 653, 654, 776, 783, 854, 855, 867, 868, 873
Moll, Bernhard Paul (szül. 1697), térképgyűjtő – 802, 827, 831
Moller Gottfried, orvos Besztercebányán (1733) – 401
Moller Károly Ottó (1670–1747), besztercebányai orvos, Bél Mátyás patrónusa – 6, 14, 16, 20, 22, 38, 49, 54, 82, 88, 106, 129, 167, 169, 186, 203, 332, 379, 400, 457, 565, 846, 850, 866, 886, 906
Molnár család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Molnár ld. Szenci Molnár
Mommsen, Theodor – (686)
Monath, Peter Conrad (†1747), könyvkereskedő – 106
Monoslai (Monoszlói) András (1552–1601), veszprémi püspök – 432
Moráczi János, moráci birtokos (1733 előtt) – 486
Morai (Moré) László, Nána várának ura (16. sz. első fele) – 45
Mosheim, Johann Lorenz (1694–1755), teológiai tanár – 728
Mosóczy András, pálos szerzetes (1736) – 573, 578
Motesiczky ld. Majtheny
Mózes, a zsidó vallás és nemzet megalapítója – (44)
Möllenhoff, Christian Nikolaus, dán követségi lelkész Bécsben (1735–1739) – 548, 557, 558, 564, 603, 764
Muesner Sámuel, pozsonyi iskolaigazgató (1707–1713), 1713-tól kőszegi lelkész – (18, 19)
Muratori, Lodovico Antonio (1672–1750), olasz történész, egyházi író – 855
Müllenhoff ld. Möllenhoff
Münster, Sebastian (1489–1552), teológus, matematikus, geográfis – 905
Nábál, Dávid király kortársa – 326
Nadányi János (1641–1707), ref. lelkész – 816
Nádasdy család – 405, 459, 486, 605
Nádasdy Boldizsár, széplaki birtokos (1733) – 486
Nádasdy Ferenc (†1604), Vas vm-i főispán, főlovászmester – 486
Nádasdy Ferenc (†1670), nádor – 405
Nádasdy Ferenc, katonatiszt (1733) – 486
Nádasdy Imre, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Nádasdy László (†1730), csanádi püspök – 398
Nádasdy Lipót (†1758), főkancellár – 486, Függ. IX/28
Nádasdy Pál (†1663), főkamarás – 486
Nádasdy Tamás (†1562), nádor – 486
Nádasdy Tamás (†1734), koronaőr – 486
Nádasi Tersztyánszky ld. Tersztyánszky
Nagi ld. Nagy
Nagy család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Nagy család, Szalapataki, jáki birtokos (1733) – 486
Nagy Ádám, Benkő, telekesi birtokos (1733) – 486
Nagy Boldizsár, körmöcbányai jegyző (1720–1721) – 129, 143
Nagy Ferenc, Felsőbüki, tokorcsi birtokos (1733) – 486
Nagy Gáspár, vönöcki birtokos (1733) – 486
Nagy György, Benkő, telekesi birtokos (1733) – 486
Nagy István, Felsőbüki (1697–1747), Sopron vm-i alispán – 405, 486
Nagy István, személynöki tiszt várományosának vélik (1723) – 199
Nagy József, Szalapataki, héraházai birtokos (1733) – 486
Nagy Klára, Gyöngyösi, beici birtokos (1733) – 486
Nagy Lajos, Felsőbüki, tömördi birtokos (1731, 1733) – 405, 486
Nagy Mihály, Lessenyei, barsi alispán (1675) – 379
Nagy Pál, Felsőbüki, sitkei birtokos (1733) – 486
Nagy Sándor, makedón király, majd egy világbirodalom ura (i.e. 356–323) – 891
Nagy Sára, Gyöngyösi, újfalui birtokos (1733) – 486
Nagymihályi János, György fia, ungi alispán (1376) – 432
Nagymihályi Sztáray ld. Sztáray
Nagysemjéni Demeter (1346) – 432
Najmar János (1696–1766), bazini plébános – 843, 844
Naldius, Naldus (1436–1513 után), firenzei humanista – 397, (568), 635, 641, 660, 662, (674)
Natalis Comes ld. Comes
Nehemiás próféta – 240
Némethy Péter, jakabházi birtokos (1733) – 486
Neográdi ld. Nógrádi
Nepos, Cornelius (i.e. 1. sz), történetíró – 214
Neuhold Ábrahámné, Anna Rozina (1720-tól Haynóczi Dánielné) – (95)
Neuhold János Jakab (1700–1738), orvos – 185–187, 203, 476
Neuhold János Jakabné (1730) – 393
Neumeister, Erdmann (1671–1756), 1715-től hamburgi első pap – 167
Newenstein, Johann Karl von (1736, költő) – 562
Nicephorus Constantinopolitanus (758–828), bizánci történetíró – 305
Nicephorus Phocas, keletrómai császár (963–969) – 534
Nicodemus, Jézus tanítványa – 233
Nicolai, Henrik (1605–1660), a danckai gimnázium, majd az elbingi egyetem tanára – 896
Niczki család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Niczky család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Niczky Ádám, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Niczkiy Mózes, alsócsatári birtokos (1733) – 486
Niczky Sándor, alsócsatári birtokos (1733) – 486
Niczky Zsigmond, herényi és újfalui birtokos (1733) – 486
Nigrini Jónás, 1709-től wittenbergi diák, 1725-től necpáli iskolaigazgató – 299
Nizolius, Marius (16. sz), olasz filológus – 520
Nógrády, ev. lelkész (1726) – 285, 307, 311
Noszlopi Gáspár, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Noszlopi János, nemesdömölki birtokos (1733) – 486
Noszlopi Miklós, nemesdömölki birtokos (1733) – 486
Novák János, kissomlyói birtokos (1733) – 486
Nymphodorus, ókori görög szerző – 896
Nyári család, Bedegi – 72
Nyír-nembeliek – 339
Obendorfer, Johann (†1621 után), orvos – 816
Oberuč, Ján – (21, 49)
Odorján Zsigmond, bögötei birtokos (1733) – 486

Okolicsányi család, Okolicsnói, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Oláh Miklós (1491–1568), esztergomi érsek – 405, 409, 525
Olcsvári család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Ollah ld. Oláh
Ombud (1165, Pozsony vm) – 497
Onesicritus, Nagy Sándor ázsiai hadjáratában kísérő és követ – 896
Opitz, Martin (†1639), gyulafehérvári tanár (1622–1623), német költő – 272, 286, 305
Orbán család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Orczi család, söptei birtokos (1733) – 486
Ordódy Zsigmond (†1708). csanádi püspök – 398
Ormosdi Székely ld. Székely
Orosz család, Csicseri, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Orosz Pál, sárvári plébános (1733) – 486
Orsolya, Szent – 486
Ország Ilona ld. Perényi Péterné
Ország Imre, I. Ferdinánd főajtónállója – 432
Ország László (†1544), Heves- és Nógrád vm-i főispán – 432
Ország Mihály (†1482), nádor – 432
Ortelius, Abraham Hieronymus (1527–1598), térképész, geográfus – 816
Ostfy (1731) – 418
Ostffy család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Ostffy Mihály, Ostffyasszonyfai, ostffyasszonyfai birtokos (1733) – 486
Osztroluczky család – 328, 585
Osztroluczky Boldizsár, zenében jártas, nem volt alispán (17. sz. közepe) – 328
Osztroluczky Gáspár, zólyomi alispán (1569) – 379
Osztroluczky Menyhért, zólyomi alispán (1607) – 379
Otrokocsi Fóris Ferenc (1648–1718), ref. lelkész, majd kat. tanár Nagyszombatban – 534, 816
Otsovai Bél ld. Bél
Ottlik Pál, Sáros vm-i birtokos (1720–1730) – 161, 167, 375
Ottó, I., római császár (955–983) – 534
Ovidius Naso, Publius (i.e. 47–i.u. 17), római költő – 712, (819), 896
Őrs (Eurus), a Képes Krónika szerint a hetedik honfoglaló magyar vezér – 405
Paar gróf, főpostamester (1738) – Függ. VIII/11,12, IX/28
Paksa András, szarvaskendi birtokos (1733) – 486
Paksa György, szarvaskendi birtokos (1733) – 486
Pál, Szent, apostol – 4, 217
Pál, Rek fia, turóci főispán (1313) – 379
Pál mester, Lakch fia, ungi főispán (1376) – 379
Palásti család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Palásti család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Palásti család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Palásti Ádámné, Sibrik Erzsébet, mihályfai és szentpéterfai birtokos (1733) – 486
Palásti Rozina ld. Szalánczi Mártonné
Palásty Ferenc, kancelláriai tanácsos (1732) – 459, 460
Pálffy család – 316, 478, 490, 584
Pálffy János (†1694), főhadvezéri helytartó – 459
Pálffy János (1663–1751), 1731-től országbíró, 1741-től nádor – 405, 490
Pálffy Katalin ld. Kusich Péterné
Pálffy Miklós, nádor (1714–1732) – 128, 167, 214, 230, (362), 490
Palockai Horváth ld. Horváth
Pálóczi Antal (†1526), zempléni főispán – 432
Pálóczi Horváth Ádám, Ungvár vm leírója (1731) – 419, 422
Pálóczi Imre, zempléni alispán (1412) – 432
Palotai család, őri birtokos (1733) – 486
Paluska György, helytartósági tanácsos (1732) – 462
Paluska György, ifj. és testvére, Paluska György fiai (1732) – 462
Papafava, Robertus (1577–1631), adriai püspök – 534
Párisi Bácsmegyei ld. Bácsmegyei
Parmenio, Philippus, Nagy Sándor hadvezére – 891
Parschitius István, orvos (1700 körül) – 816
Parschitius (Parstitius) Dániel, 1683-tól Körmöcbányán ev. tanár – 328
Parschitius Kristóf (†1713), ev. tanár Selmecbányán, 1687-től Németországban élt – (35), 38, 42, 45, (103)
Parstitius ld. Parschitius
Parvi Pál, szakolcai származású, 1739-ben iratkozott be a wittenbergi egyetemre – 747
Paskai Lázár, Palásti, Hont vm-i birtokos (16. sz. eleje) – 811
Pasqualini, Paulo Giuseppe (1722, tiroli) – 181
Passionei, Domenico (†1761), 1731-től pápai követ Bécsben, 1738-tól bíboros Rómában – 531, 533–535, 541, 551, 582, 588, 621, 637, 639, 640, 643, 679, 680, 682, 705, 706, 861
Pásztori család, egyházasfalui birtokos (1731) – 405
Patay család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Patay (Sámuel?), a vallásügyi bizottság tagja (1721) – 343
Paterson Hain János (17. sz.), orvos Lengyelországban, majd Eperjesen – 816
Pauer (Károly Gottfried?), leánykérő ifjú (1715) – 25, 26
Paulla, Franciscus de (1731, Tolna vm) – 405
Paulus ld. még Pál
Paulus Diaconus (720–799), történetíró – 534
Pavelek, Juraj – (237, 759)
Peck János Kristóf, nagyszombati származású orvos (1739) – 816
Peirescius ld. Fabri(cius)
Pelargus Gábor, a wittenbergi egyetemre beiratkozó (1713) Nógrád vm-i nemes – 346, 376, 377
Pelgram ld. Pilgram
Pellionis Izsák, Pellionis Sámuel apja – 576
Pellionis Sámuel (†1736), hallei diák; tanár majd lelkész – 6, 9, 572, 576
Perényi család – 432
Perényi Gábor (1532–1567), országbíró – 432, 433, 451, 456
Perényi Gáborné Ország Ilona (†1569) – 72, 432, 440, 451
Perényi György (?) – 497
Perényi Imre (†1519), nádor – 72, 432, 440
Perényi Péter, ungi főispán (1406) – 432
Perényi Péter (†1548), Abaúj vm főispánja, kancellár – 432, 585
Perényi Péterné Ormosdi Székely Klára – 432
Perliczi János Dániel (1705–1778), Nógrád vm-i főorvos – 476, 565

Perneszi család, felsőpatyi birtokos (1733) – 486
Pertusatus, gróf, híres könyvtára volt (1735) – 534
Peschkó Mihály († 1760), ev. lelkész, 1712-ben iratkozott be a jénai egyetemre – 9, 216, Függ. V?
Pesthy Pál, Vbrizi, ungi alispán (1669) – 432
Peták Mihály, Sopronba tanulni menő ifjú (1725) – 269
Petánczy, magyar nemes (1719–1720) – 75, 79, 84
Péter, I., Nagy (1672–1725), orosz cár – 305
Péterfi Ferenc († 1736), esztergomi kanonok – 244
Péterffy Károly (1700–1746), jezsuita szerzetes – 885, 894, 895, 897
Pethe László, Hetési, Torna vm főispánja (1616) – 497
Petheő Márton, Gersei (1554–1605), kalocsai érsek – 497
Petrasch, Joseph von (= Petrus Cinerius) († 1772), az olmützi tudós társaság létrehozója (1746) – 894, 895, 897
Petrus Magnus ld. Péter, I.
Petu, Pozsony vm-i birtokos (1165) – 497
Petykó (Pettyko) Ádám, Trencsén vm-i birtokos (1700 körül) – 697
Peyerl ld. Peyrl
Peyrl Mihály, budai ügyvéd (1736) – 538, 561, 568, 579, 596, 598, 602, 604, 611, 614
Pfaff, Christoph Matthäus (1686–1760), teológiai tanár Tübingenben – (165), 167, 211, 214
Pfannschmiedt Keresztély († 1741), ev. püspök Lőcsén – 457
Philarchus, ókori szerző – 896
Philemon ld. Filemon
Philippus ld. Fülöp
Philo Alexandrius (1. sz.), platonista filozófus – 534
Philostephanus, Callimachus barátja – 896
Piber család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Pika László, Dobai Székely Sámuel barátja – 451
Pilarik István (1644–1711), ev. lelkész – 4
Pilarik János († 1709), besztercebányai iskolaigazgató – 7
Pilarik Jeremiás (szül. 1647?) – (7)
Pilgram János Zsigmond (1682–1739), soproni ev. lelkész – (297), 318, (393), 407, (415), 418, 420, 423, 427, (431)
Pincius, Doninus, velencei nyomdász (1502) – 533, 534
Pipin, Nagy Károly fia, Itália királya (777–810) – 801
Pitroff ld. Bitroff
Plathy Anna Mária ld. Rajcsányiné
Plathy Sándor (1721, Pozsony) – 144
Platon (i.e. 427–347), görög filozófus – 824
Plinius, Caius Secundus (23–79), hadvezér, természettudós – 209, 305, 896
Plutarchus (46–125 körül), görög filozófus, életrajzíró – 533, 534, 582
Podalyrius, orvos a görög mitológiában – 517
Podmaniczky család – 585
Podmaniczky (János és Sándor?, 1745) – 892
Polányi család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Polthari Soos ld. Soós
Polystephanus ld. Philostephanus
Polz Mihály (1720-as évek, Alsósztregova) – (216)
Pomarius Sámuel (1624–1683), ev. tanár Eperjesen, 1674 után külföldön élt – 896
Pontel Dániel, kámi birtokos (1733) – 486
Porkoláb Pál, Székől, babai és kocsi birtokos (1733) – 486
Porte, Pater de la (18. sz. eleje?) – 534
Pósfalvi Tulok ld. Tulok
Potsonydi Ádám, szentmártoni birtokos (1733) – 486
Praepostváry család, Lokácsi – 380, 382
Praepostváry Bálint, Lokácsi († 1597), királyi tanácsos – 380
Praepostváry Bálintné Csáky Anna – 380
Praepostváry Zsigmond, Lokácsi († 1645), császári tanácsos, Kraszna és Közép-Szolnok vm-i főispán – 380
Praetorius, Matthäus († 1707), teológus, történetíró – (165), 913
Prathius, Fortunatus (1680–1738), kamarai építész Magyarországon – 602
Prépostváry ld. Praepostváry
Preutten, Georgius (1595–1650), költő – 272
Pribisch Pál († 1743), jogtudós – 842
Prie, őrgróf, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Prileczky ld. Prileszky
Prileszky Pál († 1743), jogtudós – 199, 205, 222, 244, 249, 259, 273, 274, 276, 280
Priscus Rhetor (5. sz.), görög történetíró – 286, 534, 852, 863, 874, 885, 896
Probus, Valerius (1. sz), grammatikus, neve alá későbbi műveket is besoroltak – 896
Prokopius (1724, kereskedő Magyarországon?) – 214
Prónay Dezső – (545, 569, 575, 583, 599, 601)
Prónay Gábor, jogtudós, 1751-ben Pest vm országgyűlési követe – 545, 569, 570, 575, 583, 599, 601
Prónay Pál, Nógrád vm-i országgyűlési követ, Prónay Gábor testvére – (280)
Protznyák család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Prükmann ld. Brückmann
Ptolemaeus (2. sz.), matematikus, csillagász, földrajzi író – 306
Pufendorf, Samuel (1632–1694), moralista, filozófus – 28
Pulyai család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Pulyai János, Pozsony vm-i jegyző (1720, 1738) – 115, 712
Putnoki család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Putnoky Ferenc, zempléni alispán (1673) – 432
Pyber ld. Piber
Quehl, Johann Friedrich (1705–1784), a koburgi gimnázium tanára – 667, 673, 676
Raab István (1686–1757), jezsuita szerzetes – 565
Rabacher János András (1686–1768), ev. lelkész Pozsonyban, 1744-ben külföldre távozott – 15–17, 120, (441), 445, 451, 848, (860), 871
Rabatta, Joseph, császári generális (18. sz. eleje) – 358
Rabbacher ld. Rabacher
Ráday Gedeon (1713–1792), földbirtokos, költő – 66, 131, 191, 194, 197, 199, 204, 205, 209, 219, 221, 233, 234, 267, 294, 313, 320, 321, 343, 351, 355, 362, 373, 376, 487, 501, 502, 852, 874, 883, 889, 892, 898, 899
Ráday Pál (1677–1733), II. Rákóczi Ferenc kancellárja – 14, 37–39, 45, 52, 54, 56, 66, 80–82, 88, 130, 131, 178, 189, 191, 194, 197–199, 204, 205, 207, 209, 210, 219, 222, 233, 234, 252, 265, 267, 273, 276, 277, 280, 294, 313, 314, 320, 321, (336), 342–344, 346, 347, 351, 352, 354, 355, 362, 372, 373, 376, 377, 487, 912
Ráday Pál († 1746), Ráday Gedeon testvére – 898, 899

Ráday Pálné Kajali Klára – 66, 191, 199
Radics János († 1743), torolukai ev. lelkész – 285, (341)
Radt et Hösslin, bécsi pénzintézet (1733) – 476
Radvánszky család – 209, 232, 328, 332
Radvánszky Ádám (13. sz.) – 328
Radvánszky Boldizsár, zólyomi alispán (1517) – 328
Radvánszky Borbála ld. Sándor Pálné
Radvánszky Dénes (13. sz.) – 328, 379
Radvánszky Dénes († 1760), katonatiszt – 887
Radvánszky Dobor (13. sz.) – 328
Radvánszky Ferenc, zólyomi alispán (1598, 1615) – 379
Radvánszky Ferenc († 1645), zólyomi alispán – 328
Radvánszky György, zólyomi alispán (1509) – 379
Radvánszky György, zólyomi alispán (1557) – 328, 379
Radvánszky György († 1687), az eperjesi vésztörvényszék áldozata – 328
Radvánszky György († 1763), zólyomi alispán – 27, 28, 209, 236, (249), 253–256, 258, 259, 328, 439, 442–444, 710, 874, 886
Radvánszky Györgyné Máriássi Johanna – 328
Radvánszky Györgyné Révay Zsuzsanna (18. sz.) – 236
Radvánszky János (1666–1738), II. Rákóczi Ferenc kincstartója – 27, 28, 200, 202, 209, 232, 236, 245, 246, 249, 254, 255, (256), 257, 259, 260, 262, 271, 278–280, 303, 328, 332, 379, 399, 400, (442), 455, 457, 458, 461, 462, 464, 710
Radvánszky Jurk (György) (13. sz.) – 328
Radvánszky László († 1758), Bél Mátyás tanítványa – 27, 28, 129, (165), 200, 202, 206, 209, 253–257, 259, 310, (328), 335, 356, 520, 524, 645, 710, 874, 886, 887, 913
Radvánszky Péter (13. sz.) – 328
Radvánszky Tamás (13. sz.) – 328
Radványi ld. Radvánszky
Ragoczy ld. Rákóczi
Raiki család, dozmati birtokos (1733) – 486
Rajcsány Ádám († 1760?), kamarai tanácsos és levéltárnok – 697
Rajcsány Ádámné Plathy Anna Mária – 905
Rákóczi Ferenc, II. (1675–1735), erdélyi fejedelem – 38, 305, 328, (346), 358, 397, 486, 811, 816
Rákóczi Pál († 1636), országbíró – 456
Rákóczi Zsigmond (1544–1608), erdélyi fejedelem – 451, 456
Rakontzay Pál, a ribari fürdő építéséhez pénzt gyűjtött (1727) – 328
Rakovi György, Rakói, turóci alispán (1557) – 379
Raupach, Bernhard (1682–1745), teológus, történetíró – 548, 557
Rayger Károly (1675–1731), nádori orvos – 28, 106
Raymann János Ádám (1690–1770), orvos Eperjesen – 97, 106, 289, 319, 323, 327, 359–361, 381, 432, 476, 518, 519, 566, 737
Raymann Sámuel († 1740), orvos, Raymann János Ádám fia – 737
Raytzy, sebész Jénában (1740) – 805
Rédei ld. Rhédey
Redeky András, Trencsén vm-i nemes (16. sz.) – 697
Redeky János, Trencsén vm-i nemes (16. sz.) – 697
Reies, Caspar (17. sz.), orvos Portugáliában – 896
Reif Pál – (161, 163, 165, 167, 169, 179, 213, 214, 216, 218, 225, 230, 236, 237, 341, 909)
Reiman ld. Raymann
Reinesius ld. még Reies
Reinesius, Thomas (1587–1667), orvos – 896
Rejmann ld. Raymann
Resler Keresztély, peregrinus diák (1740, Jéna) – 800
Révay, személynöki kinevezését híresztelik (1723–1724) – 199, 214
Révay Judit ld. Eszterházy Gáspárné
Révay Pál, II. Rákóczi Ferenc tábornoka – 299
Révay Péter (1568–1622), koronaőr – 451
Révay Zsuzsanna ld. Radvánszky Györgyné
Revius (Rőves), Jaques (1586–1685), teológus – 534
Rewiczky család, Revisnyei, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Rewiczky János Ferenc († 1765), kancelláriai tanácsos (1736–1738) – 583, 660, 662, 674, 733
Reyger ld. Rayger
Reymann ld. Raymann
Rhay, Theodor (1603–1671), német jezsuita – 534
Rhédey Ferenc, erdélyi fejedelem (1657) – 451
Rhenius, Johann (1574–1639), pedagógus, nyelvkönyvíró – 108
Ricceputi ld. Riceputi
Riceputi, Filippo († 1724), jezsuita szerzetes – 335
Richter József, selmeci bányaművelő nemes (1748) – 731
Ricsinger János, vönöcki birtokos (1733) – 486
Rio, Martinus Antonius del (1551–1608), jezsuita szerzetes – 896
Riolanus, Johannes (1580–1657?), francia orvos – 896
Rojko (1730, Sopron) – 393
Rosner Mátyás, ev. lelkész, 1675-től Németországban – 816
Roskovány Miklós, sárosi alispán (1475) – 432
Rosti István, Vas vm-i alispán (1733) – 486
Rosti László, Vas vm-i szolgabíró († 1733 előtt) – 486
Rosti Miklós, kerületi táblai ülnök († 1730?) – 486
Roth Ádám, zólyomi alispán (1725) – 281, 282
Róth, a Rothenfels (Tamás? – Körmöcbánya, 1736) – 592
Rotterdami Rézman ld. Erasmus
Royer János Pál, pozsonyi nyomdász (1718–1735) – 143, 152, (437)
Rozon László, Miticzi, trencséni alispán (1598) – 379
Rösel, Hubert – (6–9, 29, 75, 79, 84, 90, 92, 97, 101, 107, 108, 113, 119, 126, 128, 136, 139, 143, 149, 154, 765)
Rubruquis ld. Rusbrock
Rudbeck, Olof (1660–1740), svéd orvos, filológus, tanár az uppsalai egyetemen – 286, 305, 467
Rudi Mihály, vönöcki birtokos (1733) – 486
Rudolf, II., magyar király (1576–1608) – 405, 504, 508
Rugonfalvi Kiss István – (249, 254–257, 259, 262)
Ruisz János Kristóf († 1750), soproni polgár, 1744-45-ben polgármester – 51, 393, 407, 413, 414, 417, 431
Ruland, Martin (1532–1602), orvos – 816
Rumi család, Vas vm-i birtokos – 299, 486
Rumi Miklós, kámi birtokos (1733) – 486
Rumi Sámuel († 1761), ev. lelkész – 896
Runyai Soldos ld. Soldos
Rusbrock, Wilhelm (13. sz.), minorita szerzetes – 286, 305

Russius ld. Ruisz
Rühr, František (†1732), drezdai cseh lelkész (1709) – 163
Sabellico, Marcantonio Coccio (1436–1506), humanista történetíró – 534
Saffran ld. Schraffman
Sagronsky ld. Zagronsky
Sailer Károly Vilmos, orvos Komáromban (1728–1739) – 226, 418
Salamon, Izrael királya (i.e. 965–926) – 307, 891
Salánki György, ref. lelkész, 1635-ig sárospataki tanár – 440
Sallér család, tanai birtokos (1733) – 486
Sallér László, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Sallér László, Jakabházi, búcsúi birtokos (1733) – 486
Salmasius ld. Saumaise
Sambucus ld. Zsámboky
Sander (Lander?), az olmützi tudós társaság tagja (1746) – 894, 897
Sándor Ferenc, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Sándor Pál (18. sz. eleje), Radvánszky Borbála férje – 413, 414, 421, 423, 425, 427, 431, 444
Sanftleben, Andreas, boroszlói ügyvéd (1642) – 272
Sankó család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Sankó Boldizsárné Kisfaludy Anna, özvegy, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Sarah, Sára, a zsidó nép ősatyjának, Ábrahámnak a felesége – 8
Sarganeck, Georg (1702–1743), 1735-től a hallei árvaház inspektora – 756, 757, 759, 761, 765, 839
Sárkány Ambrus (†1526), pozsonyi főispán, országbíró – 299
Sarpi, Paolo (1552–1623), szervita szerzetes – 534
Sartoris Márton (†1736), acsai ev. lelkész – 599
Sartorius ? (1721) – (132)
Sartorius Dániel, 1732-től tanár Eperjesen, majd ugyanott és Besztercebányán lelkész – 456
Sartori(u)s János (1695–1756), ev. lelkész – 230, (905)
Sartorius János György (17. sz. vége), erdélyi származású orvos – 816
Saul, Szent Pál apostol megtérése előtti neve – 217
Saumaise (Salmasius), Claudius (1588–1653), egyháztörténész, filológus – 896
Saumaise (Salmasius), Ludovicus (17. sz.) – 896
Savoyai Jenő herceg (1663–1736), császári hadvezér – (316), 498, 589, 642
Saylerus ld. Sailer
Säbisch (1735, Boroszló) – 537
Scaliger, Josephus Justus (1540–1609), teológus, filológus – 534
Schabbel, alapítvány Lübeckben – 741, 742, 746, (764)
S(ch?)affran, császári tanácsos (1743) – 841
Schimkovitsch ld. Sinkovics
Schlossberg család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Schmeitzel Márton (1679–1747), egyetemi tanár Jénában, majd Hallében – 816
Schmettau, Samuel (1684–1751), tábornok – 670, 719
Schmideg Ferenc, garamszegi birtokos (1727) – 328
S(c)hmideg János, Bars vm – 584
Schmideg Tamás Tivadar (†1726), zólyomi főispán – 328
Schmitth Miklós (1707–1767), jezsuita szerzetes – 900–902
Schmuttau, Sgoffen(?) (1744, Berlin) – 857
Schmutzer, Andreas, rézmetsző (1736) – (568), 602
Schmutzer, Josephus, rézmetsző (1736) – (568), 602
Schnatter Vencel, Ráday Pál pártfogoltja (1719) – 52, 54
Schneider ld. Sartorius
Schnitzler Jakab (1636–1684), ev. lelkész – 816
Schonidkrontz, pozsonyi(?) család (1744) – 843, 844
Schorr(?) (1733, Pozsonyszentgyörgy) – 504
Schottus, Casparus (1608–1666), jezsuita szerzetes – 896
Schoz ld. Schorr
Schöpflin, Johann Daniel (1694–1771), történész – 749, 755, 758, 777, 785, 787, 792, 796, 801, 803, 815
Schöpflin, Johann Friedrich, Johann Daniel Schöpflin testvére (1739) – 749
Schrabs (1730, Sopron) – 393
Schretkius, kereskedő (1737) – 691
Schröckh, Johann Wolfgang, bécsi kereskedő, Bél Mátyás veje – 469, (517), 668, 809, 821, 870, 877
Schubart (1722) – 178
Schubert (1732, Bécs) – 455, 458
Schultz, Johann Heinrich (1687–1744), orvos, filológus, 1732-től a hallei egyetem tanára – 808, 809
Schurtzfleich, Conrad Samuel (1641–1711), polihisztor – 816
Schürer, Matthias (†1519), humanista, nyomdász Strasbourgban (1517) – 896
Schwandtner, Johann Georg (1716–1791), osztrák történész – (662, 803), 853, (855)
Schwartz, Pozsonyban tanuló (késmárki?) diák (1719–1721) – 75, 135, 136
Schwartz Gottfried (1707–1788), rintelni ev. püspök és tanár, 1735-től élt külföldön – 616, 617, 713, 717, 718, 720, 730, 766, 767, 771, 791, 807–809, 813, 836
Schwartz János (1641–1728), ev. püspök – 106(?), (263)
Schylson János Mihály, csehi és szécsenyi birtokos (1733) – 486
Scyhson ld. Schylson
Seckendorff, Ludwig (†1763), 1744-ben Meuselwitzbe hívta Rabacher János Andrást lelkésznek – 848, (860)
Seelen, Johann Heinrich, a lübecki gimnázium igazgatója (1738) – 741, 742, 746, (764)
Segner János András (1704–1777), 1732-től Németországban élő tanár – 848, 849, 851, 870, 872
Segner Mihály, pozsonyi kereskedő, Segner János András apja (1744) – 851, 872
Segnyei család, Ungvár vm-i birtokos (1732) – 459
Sekendorff ld. Seckendorff
Selmetzi(?) kapitány, Bél Mátyás útitársa (1704) – 1
Semberi család – 328
Sembery Sámuel (1651–1736), kamarai prefektus – 27, 28, 165, 196, 197, 199–202, 205, 245, 249, 354
Sembery Sámuel, ifj. (†1769?), zólyomi jegyző – 236
Semsei család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Seneca, Lucius Annaeus (i.e. 5 – i.u. 65), filozófus – 407
Sennertus, Daniel (1572–1637), orvos – 896
Senyei család, csáfordi birtokos (1731) – 405
Sennyei család, rábaszentmihályi birtokos (1733) – 486
Sennyei család, Kissenyei, senyei birtokos (1733) – 486
Serapion (4. sz.), püspök Egyiptomban – 534
Serédi (Seridi) család, Vas vm-i birtokos (1733) – 490
Serin ld. Zrinyi

Serpilius Sámuel, ev. lelkész Sopronban (1725–1749) – (393, 431)
Serpilius Sámuel Vilmos(†1762), ev. lelkész Pozsonyban – 445, 446, 449, 450, 466, 888, Függ.V
Servius, Honoratus (5. sz.), grammatikus – 896
Severini János (1716–1789), ev. tanár – (415), 418, 420
Severini Pál (†1750), ev. lelkész – (231, 263)
Sextius Gáspár (1710, Besztercebánya) – (7)
Seyfried, Karl, 1726-ban disszerált Altdorfban – 539, 633
Shmideg ld. Schmideg
Sibrik család, szarvaskendi birtokos (1733) – 486
Sibrik Erzsébet ld. Palásti Ádámné
Sigismundus ld. Zsigmond
Sigmond Ferenc Zsigmond, kissomlyói birtokos (1733) – 486
Sigmond János, kissomlyói birtokos (1733) – 486
Sigmond Miklós, kissomlyói birtokos (1733) – 486
Sigrai József, királyi tanácsos, Vas vm-i birtokos (1723–1733) – 199, 244, 398, 486
Silius Italicus, Caius (1. sz.), költő – 896
Simeonibus, Franciscus Antonius de, magyar történeti mű szerzője (17. sz.) – 816
Simocatta, Theophylactus (7. sz. eleje), görög történetíró – 305
Šimončič, Jozef – (403, 409)
Simonides János, lőcsei segédtanító (1729) – 381
Simonides János (†1708), ev. lelkész Besztercebányán – 3, 4
Simonides Pál (†1736), ev. tanár Besztercebányán – 11, 22
Sinapius Mária ld. Glosius Jánosné
Sincerus, Emmanuel, Cornelius Nepos kiadója – 214
Sinckovitz ld. Sinkovics
Sinkovics, peregrinus diák Tübingenben (1722) – 167, 239
Sinnius (Asinius), Capito, ókori grammatikus – 896
Sinold von Schütz ld. Creutzberg
Sinzendorf Joachim, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Sintzendorf ld. még Zintzendorf
Sipek család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Sipos Imre, 1713-tól ref. ágens a kancellária mellett (1719) – 56
Sisek család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Sitkei család, sitkei birtokos (1733) – 486
Sivá Erzsébet ld. Krmann Dánielné
Skarosi ld. Szkárosi
Sloane, Hans (1660–1752), orvos, természettudós, a londoni királyi tudós társaság elnöke (1727–1741) – 698, 722, 727, 744, 763
Smidekics János, nemesmagasi birtokos (1733) – 486
Socrates (i.e. 5. sz.), görög bölcselő – 534, 824
Soldos Vince, Runyai, gömöri alispán (1477) – 432
Solon (i.e. 6. sz.), athéni törvényhozó – 167
Sólyom Jenő – (341)
Sommersberg, Friedrich Wilhelm von (1698–1756), történész – 537, 646, 650, 661, 769, 772, 830
Somogyi család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Somogyi Ádám, izsákfai birtokos (1733) – 486
Soós István – (106)
Soós János, Polthári, zólyomi alispán (1565) – 379
Soós János, Polthári, nógrádi alispán (1569) – 379
Soós család, Sóvári, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Sós ld. Soós
Sóvári Sós ld. Soós
Sörcsöky János, kissomlyói birtokos (1733) – 486
Spáczay Pál, általános érseki helynök Nagyszombatban (1725) – (255, 256, 259)
Spanagel, Gottfried Philipp, császári könyvtáros, a császár lányainak instruktora (1735) – 550, 554
Spátzai család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Spener, Philipp Jakob (1635–1705), ev. lelkész, a német pietista mozgalom programjának megfogalmazója – 3
Sperlette, Johann (†1724), hallei egyetemi tanár – 3
Sponer Antal (†1750), Késmárk város főjegyzője – 128, 136, 139, 154
Squarciafico, Girolamo (15. sz. második fele), filológus, szövegkiadó – 533, 534
Stahl, Georg Ernest (1670–1734), hallei orvosprofesszor, 1716-tól Berlinben orvos és tanácsos – 3, 167, 307, 866
Stekel, Péter, Zsolnai, zólyomi alispán (1558) – 379
Stephanides ? (1720) – (98)
Stephanus ld. még István
Stephanus, Henricus (16. sz), nyomdász, kiadó, szótáríró – 896
Sternbach, báró, császári tanácsos (1732) – 437
Stetner család, őri birtokos (1733) – 486
Stocker Lőrinc, budai főorvos (18. sz. első fele) – 816
Störrius (†1726 előtt), Zászkaliczky János adós maradt neki – 308
Strabon (†25), filozófus, történetíró – 305
Strahlenberg, Philipp Johann Tabbert (1676–1747), geográfus – 284, 286
Strattmann Eleonóra ld. Batthyány Ádámné
Strattman Teodor Henrik, Batthyány Ádám apósa (17. sz. második fele) – 486
Straub, Paul, Bél Mátyás Notitiáinak kiadója – 468, (469), 472, 476, (482), 517, 519, 534, 623, 668, 679–682, 706, 712, 719, 721, 729, 732, 753, 763, 779, 790, 819
Streperus, teológiát végzett ifjú (1736) – 601
Stringener, hallei diák (1724) – 231
Struve, Bruckhard Gotthelf (1671–1738), jogtudós, történetíró – 78, (837), Függ.X/2
Strykius, Johann Samuel (1668–1715), Samuel Strykius fia, tanár a hallei egyetemen – 3
Strykius, Samuel (1640–1710), professzor a hallei egyetem jogi fakultásán – 3
Styrum, grófi család, apáti birtokos (1733) – 486
Styrum gróf özvegye, Draskovics ? (1733) – 486
Suidas, bizánci lexikoníró (10. sz.) – 534
Summerhart, Conrad, teológiatanár Tübingenben (1498) – (451)
Sülle György, halászi birtokos (1733) – 486
Svartzius ld. Schwartz
Svastics család, ondodi birtokos (1733) – 486
Svastics János, toronyi birtokos (1733) – 486
Szabó Ádám, simonyi birtokos (1733) – 486
Szabó György, izsákfai birtokos (1733) – 486
Szabolcs (10. sz. első fele), a honfoglaló Előd vezér fia – 45
Szalay János, peregrinus diák (1722, Jéna) – 168

Szalánczi Márton (†1733 előtt), Vas vm-i alispán – 486
Szalánczi Mártonné Palásti Rozina, herényi birtokos (1733) – 486
Szapáry Krisztina ld. Kapy Györgyné
Szapáry Miklós, 1722-től gróf, Vas vm-i birtokos – 486
Szapáry Miklósné, özvegy, újfalui birtokos (1733) – 486
Szapolyai János ld. János
Száraz György, személynök (1724–1731) – (214, 362)
Szarkóczy János, 1733-ban a wittenbergi egyetemre iratkozott be – 827
Szászky ld. Tomka-Szászky
Szatmári Király ld. Király
Széchényi család, halogyi birtokos (1733) – 486
Széchényi Zsigmond, somogyi főispán (18. sz. első fele) – 486
Széchy család, Rimaszécsi, lipcsei birtokos (1727) – 328
Széchy Anna Mária ld. Wesselényi Ferencné
Széchy Péter, Rimaszécsi (†1684), Vas vm-i főispán – 486
Szécsényi ld. Széchényi
Szecsődi család, egyházasszecsődi birtokos (1733) – 486
Szécsy ld. Széchy
Szegedi (Kis István, 1505–1572, ref. püspök) – 903
Szegedy család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Szegedy család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Szegedy Ferenc, nagypatyi birtokos (1733) – 486
Székely család, Ormosdi – 432
Székely Barbara, Ormosdi (16. sz.) – 432
Székely Klára ld. Perényi Péterné
Székely Sámuel ld. Dobai Székely Sámuel
Széköl ld. még Porkoláb
Széköl István, szentmártoni birtokos (1733) – 486
Szelény Pál (†1667), korponai nemes ifjú – 328
Szelestei család, Alsószelestei, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Szemerei család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Szénás László, trencséni alispán (1461) – 379
Szenci Molnár Albert (1574–1634), zsoltárfordító, nyelvész – 467, 816
Szentiványi József, Ungvár vm-i birtokos (1732) – 459
Szentiványi Márton (1633–1705), jezsuita szerzetes – 409, 471, 816
Szentpétery Imre – (328, 339, 497, 748, 847)
Szepesi család, Négyesi, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Széplaki Botka ld. Botka
Szeredy ld. Serédi
Szeremlei család, őri birtokos (1733) – 486
Szeremley György, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Szeremley Sámuel (1695–1771), debreceni városi főbíró – 476, 829
Szétsi ld. Széchy
Szikszai Fabricius Balázs (†1576), ref. tanár Sárospatakon – (432)
Szilvágyi György, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Szinyei Merse ld. Merse
Szirmay család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Szirmay András (1671–1754), országgyűlési követ – 451
Szirmay Antal (1747–1812), Zemplén vm főjegyzője – (380)
Szirmay Péter, zempléni alispán (1648) – 432
Szirmay Tamás (†1743), katonatiszt, 1734-től egyházkerületi felügyelő – 231, 287, 288, 339, 406, 410, 432, 433, 440, 451, 737, 824, 825
Szita Ferenc, simonyi birtokos (1733) – 486
Szkárosi Tamás, gömöri alispán (1477) – 432
Szluha család, felsőpatyi birtokos (1733) – 486
Szluha Ferenc (†1729), itélőmester, királyi tanácsos – 198, 337, (358), 366, 367
Szmadicz család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Szole Ferenc, kémiai kísérletet végzett Pozsonyban (1742) – 828
Szombathy György, herényi birtokos (1733) – 486
Szőllősy György, keresztúri birtokos (1733) – 486
Sztáray Ferenc, Nagymihályi, zempléni alispán (1612) – 432
Sztrakóczy János, Bél ajánlólevelet adott neki (1712) – 11
Sztrucz Ferenc, nógrádi alispán (1616) – 379
Szu István, vönöcki birtokos (1733) – 486
Szu Pál, babai és kocsi birtokos (1733) – 486
Szunyogh János György (†1721), árvai főispán – 638
Tabonatkius (1719, Bécs) – 54
Tacitus, Publius Cornelius (55–115), történetíró – 360
Taentzel, Johann Wilhelm Friedrich, respondens (1720, Dilingen) – 816
Talián György, Vizeki, kissároslaki birtokos (1733) – 486
Tallián család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Tallián (Talián) Ádám, jákfai és ivánegerszegi birtokos (1733) – 486
Tamasius ld. Thomasius
Tamerlanus (1333–1405), mongol fejedelem – 286
Tánczos család, uriaújfalui birtokos (1733) – 486
Tarján Gáborné – (216)
Tarnai Andor – (41)
Tarnóczy Ferenc, ungi alispán (1606) – 432
Tassilo, bajor herceg (8. sz. második fele) – 534
Tasy Ferenc, herényi birtokos (1733) – 486
Tegyei János, alsómesteri birtokos (1733) – 486
Tegyei Pál, felsőmesteri birtokos (1733) – 486
Tekeházy István, Praepostváry Zsigmond tanítója – 380
Telekesy István (1633–1715), csanádi, majd egri püspök – 398
Teleki Mihály (1634–1690), erdélyi kancellár – 72
Tersztyánszky Pál, Nádasi, trencséni alispán (1639) – 379
Teschedik ld. Tessedik
Tessedik Sámuel (1710–1749), ev. lelkész Békéscsabán – 452, 599, 601
Tevely család, jáki birtokos (1733) – 486
Textoris János, ev. lelkész a 18. sz. első felében – 49, (172)
Textoris Mihály, peregrinus diák (1730, Jéna) – 394, 396, 426
Theodosius Junior (†450), keletrómai császár – 534
Thiery család (1737, Pozsony) – 656
Thomasius, Christian (1655–1728), filozófus – 3
Thököly Imre (1657–1705), fejedelem – 459, 504
Thrstjanszky ld. Tersztyánszky
Thuri család, kisunyomi birtokos (1733) – 486
Thuróczy János (1435 körül–1490 körül), ítélőmester, történetíró – 853–855, 867, 873, 874
Thurzó család – 91, 92, 96, 97
Thurzó Györgyné Czobor Erzsébet (1612) – 212

Thurzó Imre (1598–1621), Árva vm-i főispán – 638
Thurzó János († 1520), boroszlói püspök – 638
Thurzó Szaniszló († 1540), olmützi püspök – 638
Tibensk, Ján – (38, 712)
Tiker, ifjú házas (1743) – 843, 844
Tillemont, Sebastian (1637–1698), egyháztörténész – 534
Timon Sámuel (1675–1736), jezsuita szerzetes – (641)
Tisztapataki Pál, újfalui birtokos (1733) – 486
Tityrus, pásztornév Vergilius eclogáiban – 896
Tobolka, Zdeněk – (9)
Tollius, Jacobus († 1696), holland utazó, alkimista – 328, 490, 816
Tomka-Szászky János (1692?–1762), ev. tanár Győrött, majd Pozsonyban – 450, 577, 582, 847
Topperczer Péter Pál (1687–1726?), Wittenbergben, 1709-től Halléban tanult, később tanár Eperjesen – 33, 35, 79, 92, 308
Topperczer ? (Péter Pál testvére) – 33, 35
Torkos Justus János († 1770), orvos Pozsonyban – 706
Tóth Sipkovics János (1673–1746), ev. püspök – 888
Tököli ld. Thököly
Török család, Enyingi – 72
Török István, kemenesaljai birtokos (1733) – 486
Török Istvánné Komáromi Katalin, telekesi birtokos (1733) – 486
Trakostyáni Draskovics ld. Draskovics
Tratta, Marco del, a magyarországi gyógyvizekről írt (1687) – 816
Tresenreuter, Johann Friedrich (1709–1746), teológiatanár Altdorfban, 1733–1737 között Bécsben a svéd követségen lelkész – 633, 656, 691
Tribbechow, Johann (1677–1712), grammatikatanár a hallei egyetemen, egyházi énekek szerzője – 214
Tribel család, lipcsei birtokos (1727 előtt) – 328
Trimmel Mátyás († 1730), soproni polgármester – 405
Troksár család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Tscherning, Theodor, Magyarország leírásának kiadója (1687) – 816
Tubero, Lodovico (1459–1527), bencés apát, történetíró – 660, 662, 704, 868
Tulmon Mihály, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Tulok család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Tulok András, simonyi birtokos (1733) – 486
Tulok Ferenc, simonyi birtokos (1733) – 486
Tulok Péter, Pósfalvi, nagyunyomi birtokos (1733) – 486
Turi Farkas Pál († 1574), ref. lelkész – 903
Turnus, rutulus király – 896
Turrianus, Franciscus (1509–1584), jezsuita szerzetes – 534
Tzudar, orvosló parasztember Miskolcon (18. sz. eleje) – 911
Uderzo, Salamon (5. sz., Tarvisio) – 534
Ulászló, II., magyar király (1490–1516) – 72, 585
Unger Sámuel (1730, Sopron) – 393
Ursula ld. Orsolya
Uy György, andrásfai birtokos (1733) – 486
Uy Mihály, andrásfai és keresztúri birtokos (1733) – 486
Vadényi Ferenc, mihályfai és szentpéterfai birtokos (1733) – 486
Vajda Zsigmond, Vas vm-i szolgabíró (1733) – 486
Vajkóczi Kónya ld. Kónya
Vak Bottyán ld. Bottyán János
Valch ld. Walch
Valens († 387), Valentinianus császár társuralkodója – 286
Valentinelli, J. – (310)
Valkay Mihály, ungi alispán (1653) – 432
Valvasor, Johann Weichard († 1693), hadvezér, történész – (366)
Valykóczi Bense ld. Bense
Van Ghelen, Johann Peter, császári könyvnyomdász (1732, 1735) – 469, (519)
Váncsai István (1733) – 497
Vánossy Ferenc, budai polgármester (1737) – 607, 611
Várallyai család, kisfaludi birtokos (1733) – 486
Varga Imre – (22)
Varjasi Márton, hetyei birtokos (1733) – 486
Vasdinnei család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Vasi (János, Nándor?) (1730, Sopron) – 393
Vávra, Jaroslaw – (182, 183, 286, 305, 384, 390, 447, 448, 467, 469, 472, 743, 779, 812)
Vay család, Abaúj vm-i birtokos (1732) – 459
Vbrizi Pesthy ld. Pesthy
Vecsei Mihály, izsákfai birtokos (1733) – 486
Végh ld. Wégh
Veköcsi Bancsy ld. Bancsy
Venczel ld. Wenczel
Vergilius Maro, Publius (i.e. 70–19), római költő – (16, 164, 437), 545, 762, 896
Verner ld. Wernher
Vesseliny ld. Wesselényi
Vestus, Justus (1651–1715), orvosprofesszor Erfurtban – 816
Vettstenius ld. Wettstenius
Viárd, tábornok (18. sz. eleje) – 459
Viczián (1733) – (482)
Vidos család, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Vielandt ld. Wielandt
Virgilius ld. Vergilius
Vizkelethi család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Vlacq, Adrianus, nyomdász Hágában (1655) – 534
Vladislaus ld. Ulászló
Vogler, Conrad, tanár Dilingenben (1700) – 816
Volf, Josef – (754)
Vokut, Pozsony vm-i nemes (1165) – 497
Vossius, Christian Eberhard, peregrinus diák, a bécsi dán követ fia (1730) – 386–388, 394
Vossius, Gerhard Johann (1577–1649), polihisztor 534?, 896
Vörös Mihály, izsákfai birtokos (1733) – 486
Vurtzelbau ld. Wurzelbau
Wagner, Johann Christ., Magyarország leírását is kiadta 1685-ben – 816
Walch, Johann Georg (1693–1775), teológus, tanár a jénai egyetemen – 386–388, 394, 396, 426, 452, 627, 632–634, 636, 701, 703, 708, 711, 724, 726, 728, 736, 742, 746, 752, 755, 786, 795, 799, 800, 805
Walcher, budai könyvkötő (1733) – 476
Wallis György († 1689), 1687-ben magyar nemességet kapott – 405
Wallis Olivér György, Wallis György fia, tábornagy – 405
Wanyecz Illés, császári tanácsos (1737) – 649, 655

Warnefridus monachus ld. Paulus Diaconus
Watteweil ld. Wettenweil
Wechel, frankfurti nyomdászcsalád – 534, 868
Wégh Imre, kancelláriai tanácsos (1728) – 358
Wégh Péter, keceli és rábaközesdi birtokos (1731) – 405
Weinert András (1699–1760), ev. lelkész, tanár Eperjesen – (309), 896
Weis György, besztercebányai polgár, Bél Mátyás patrónusa (1704) – 4
Weis Györgyné, Bél Mátyás patrónusa – 1, 4
Wellmann Imre – (291, 484)
Welsch, Johann Melchior, orvosi disszerens Hallében (1721) – 816
Wenczel, lipcsei könyvkereskedő (1745) – 880
Wendlich (1727) – 300
Werbay család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Werbőczy István (1460–1542), politikus, jogász – 816
Wernher György († 1556), királyi tanácsos Pozsonyban – 49, 816
Werther, Georg Christian, respondens (1707) – 816
Wesselényi Ferenc († 1667), nádor – 328
Wesselényi Ferencné Széchy Anna Mária – 328
Wessés mester, zólyomi főispán (1350) – 379
Wettenweil, Ferdinand, berni polgár (1736) – 642
Wettin, Christianus Augustinus ld. Keresztély Ágost
Wettstenius, Henricus, amszterdami nyomdász (1676) – 534
Wiczay Jóbné Ebergényi Eszter, Sopron vm-i birtokos (1731) – 405
Wielandt János Mihály, pozsonyi kereskedő (1733-) – 476, 519, (526), 591
Wielandt János Mihály, pozsonyi peregrinus diák (1737) – 669, 671, 830
Wielandt (kereskedő, Nagyszebenben?) (1733) – 476
Wierus, Johannes (1515–1588), orvosdoktor – 896
Wilisch, Christian Friedrich (1691–1730), orvos – 816
Windisch János Teofil (1689–1732), orvos – 816
Winter, Eduard – (10, 181)
Wohlmuth (János Ehrenreich?, † 1763), soproni polgár – 418
Wolff, Christian (1679–1754), teológus, filozófus – 767
Wurzelbau, Johann Philipp von (1651–1725), csillagász – 437
Xunus, kínai uralkodó – 896
Zabler (1716, Besztercebánya) – 22
Zabler Illés, a dán király magyar testőrségének vezetője (1737–1739) – 700, 788, 793, 794
Zabler Jakab, a thoruni gimnázium tanára (1720-as évek) – 358, (665)
Záborsky Jakab, ev. püspök (1732–1737) – 84, 299, 462
Zábretzky László, besztercebányai főkapitány (1703) – 328
Zacutus Lusitanus, Abraham (1575–1642), orvos – 896
Zagronsky, tanuló, Pozsonyba küldik (1720) – 111, 113
Zaii ld. Zay
Zapffius, Johann Adam, respondens (1666, Jéna) – 816
Zápolyai János ld. János
Zarchvai János mester, Jakab fia, ungi alispán (1406) – 432
Zarka család, szarkaházi birtokos (1733) – 486
Zarka István, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Zászkalitzky (Zaskalitzky) János, peregrinus diák Halléban (1726), († 1726-ban Brigában?) – 119, 126, (167), 288, 308
Zauski család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Zay (Sándor?, 1665–1704) – 4
Zbima ld. Zezrevoj
Zbiskó József Károly (1711–1774), címzetes tinnini püspök – 704
Zdenkonius, a Jaurinum recuperatum szerzője (1598, Strasbourg) – 896
Zeiller, Martin (1589–1661), geográfus – 816
Zeke István, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Zékely ld. Székely
Zermegh János († 1584), történetíró – 838, 842
Zernovich (Zernovith) család – 406, 440
Zezrevoj, Zbima fia (1200 körül) – 497
Zichy család – 605
Zichy Ádám, 1730-tól nádori ítélőmester, 1732-től báró – 914
Zichy Károly († 1741), Moson vm főispánja – (378)
Zintzendorf, Philipp Ludwig († 1747), bíboros, kancellár – 179, 219, 729, 911
Zirmai ld. Szirmay
Zitkovszky család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Zitkowszky István, ügyvéd (1727–1736) – 347, 367, 432, 440, 451, 583
Zmeskál László, a pesti vallásügyi bizottság tagja (1722) – 167
Zmeskál (Zmesskál ?) (1727, 1735) – 106, 518, 519
Zobothin család, tanai birtokos (1733) – 486
Zobothin János, Vas vm-i birtokos (1733) – 486
Zoltán István, peregrinus diák Halléban (1720) – 131
Zombori György, ungi alispán (1382) – 432
Zonara, Johannes (1120 körül), görög történetíró – 305
Zorkovszky család, Pozsony vm-i birtokos (1733) – 505
Zrínyi Miklós († 1566), horvát bán, a szigetvári hős – 605
Zrínyi Miklós (1620–1664), költő, hadvezér – 816
Zyrmai ld. Szirmay
Zsámboky János (1531–1584), orvos, történetíró – (364), 645, 816
Zsigmond, magyar király (1387–1437) – 419, 440
Zsilinszky Mihály – (335)
Zsoldos ld. Soldos
Zsolnai Steckel ld. Steckel

RÖVIDÍTÉSEK

Adparatus, I. — Bél, Matthias: Adparatus ad historiam Hungariae sive collectio miscella, monumentorum, ineditorum partim, partim editorum, sed fugentium. Posonii, 1735(-1743). (Ajánlás: Lotharingiai Ferencnek. Az előszó kelte: 1735. jan. 31.)

I/1. — Oláh, Nicolaus: Hungaria, sive de originibus gentis, regionis situ, divisione, habitu, atque opportunitatibus... Accessit eiusdem Compendiarium aetatis suae Chronicon. [4], 1–41, [1] pp. (Ajánlás: mivel a főcímlappal és annak ajánlásával jelent meg, külön ajánlást nem tartalmaz.)

I/2. — Sigler, Michael: Chronologiae rerum Hungaricarum, Transilvanicarum, et vicinarum regionum libri duo... [8], 43–88, [2] pp. (Ajánlás: Eszterházy Imrének. Az előszó kelte: 1735. márc. 31.)

I/3. — Calanus, Juvencus Coelius, Dalmata: Attila, post Venetam et Ingolstadiensem editionem... [20], 89–158 pp. (Ajánlás: Domenico Passioneinek. Az előszó kelte: 1736. jún. 4.)

I/4. — Lasky, Hieronymus: Historia arcana legationis, nomine Johannis regis, ad Solymannum Turcarum imperatorem susceptae... [12], 159–189, [1] pp (Ajánlás: Pálffy Jánosnak. Az előszó kelte: 1737. márc. 18.)

I/5. — Ritus explorandae veritatis, seu iudicium ferri candentis, quo in dirimendis controversiis, gens Hungara olim utebatur. [6], 191–278. pp. (Ajánlás: Batthyány Lajosnak. Az előszó kelte: 1740. szept. 1.)

I/6. — Cuspinianus, Johannes: Diarium... de congressu Maximiliani I. caesaris cum Vladislao, Ludovico, et Sigismundo... regibus; et inita, et gemino foedere matrimoniali, Anno MDXV. ad XXII. Iulii adfinitate. Accessit Johannis Listhii De inauguratione Maximiliani II. commentariolus. [5], 280–315, [1] pp. (Ajánlás: Zichy Károlynak. Az előszó kelte: 1741. ápr. 17.)

I/7. — Bocatius, Johannes: Commentatio epistolica de legatione sua ad Stephanum Botskay... Accesit Eiusdem laurinum redivivum. [10], 317–352. pp. (Ajánlás: Eszterházy Józsefnek. Az előszó kelte: 1742. febr. 1.)

I/8. — Závodsky, Georgius: Diarium rerum per Hungariam, ab anno 1586, usque ad annum 1626. gestarum. [4], 353–380. pp. (Ajánlás: Eszterházy Ferencnek. Az előszó kelte: 1743. febr. 1.)

I/9. — Fröhlich, David: Prodromus Maioris Chronici Hungariae, ex Germanico Latine redditus... Accessit Appendix epistolica de origine Hungarorum excerptum, item de migrationibus Hunnorum in Americam. [2], 381–418. pp. (Ajánlás: Erdődy Antalnak. Az előszó kelte: 1742. aug. 27.)

I/10. — Hungariae periclitantis imago, gemina legatione Ferdinandi Primi altera; altera Rudolphi Secundi, regum Hungariae ad Sigismundum Augustum prior; ad Sigismundum III. Poloniae reges. [4], 419–442, [18] pp. (Ajánlás: Illésházy Józsefnek. Az előszó kelte: 1743. febr. 24.)

II/1. — Priscus Rhetor: Attila, missis, acceptisque legationibus, illustris. Post Davidis Hoeschelii, Caroli Cantoclari, Henrici Valesii et Philippi Labbei curas... Posonii, 1745. [12], 1–83, [7] pp. (Ajánlás: Eszterházy Pál Antalnak: Az előszó kelte: 1745. máj. 12.)

II/2. — Gregorianczius, Paullus: Breviarium rerum Hungaricarum historico geographicum. Accessit triplex appendix, atque harum praecipua, de laurino recuperato carmen et oratio... 1598. Posonii, 1746. [4], 85–146. pp. (Ajánlás: Zichy Ferencnek. Az előszó kelte: 1746. márc. 1.)

AFrSt– — Archiv der Franckeschen Stiftung, Halle

Bánsky–Jeršová — Bánsky, Jozef–Jeršová, Mária: List Mateja Béla A. H. Franckemu do Halle. = Literárnohistorický sborník, 1948. 42–46.

BL — British Library, London

Bp. — Budapest

Ifj. Buchholtz, Diarium, I–II. — Buchholtz, Georgius, Iunior: Itinerarium cum Diario, I–II, 1709–1737. Kézirat Turócszentmártonban, Matica slovenská, III. skupina, č.11–12. Mikrofilmje: MTAK, A 1989–1991.

CGADA — Régi Iratok Központi Állami Levéltára, Moszkva

Commentarii ASP — Commentarii Academiae Scientiarum Petropolitanae, 1728-

EK — Egyetemi Könyvtár, Budapest

EOL — Evangélikus Országos Levéltár, Budapest

Epistolarium — Epistolarium familiarium Matthiae Belii, collectio ab anno 1735 ad annum 1746. Bél Mátyás által decasokba rendezett, részben saját kézírásában fennmaradt leveleskönyv a budapesti Ráday Gyűjtemény Kézirattárában. Jelzete: K.O.398.

FK, Bgy — Főszékesegyházi Könyvtár, Batthyány-gyűjtemény, Esztergom

Fabiny — Fabiny Tibor: Bél Mátyás ifjúkori levelei. = Lelkipásztor, 1967. 166–171.

Facciolati — Facciolati, Jacopo: Epistolae Latinae. Patavii, 1765.

Fejérváry — Fejérváry, Carolus: Sylloge epistolarum. Levélmásolatok az OSZK Kézirattárában. Jelzet: Quart.Lat.770.

Feyl — Feyl, Othmar: Die führende Stellung der Ungarnländer in der internationalen Geistesgeschichte der Universität Jena. Beiträge zu einer Geschichte der Ostbeziehungen der Universität Jena bis zu Beginn des 19. Jahrhunderts. = Wissenschlaftliche Zeitschrift der Friedrich-Schiller-Universität Jena, Jahrgang 3, 1953/54, Gesellschafts- und Sprachwissenschaftliche Reihe, Heft 4/5. 399–445.

Gálos — Gálos Rezső: Levéltári adatok Ráday Gedeon diákkoráról. = ItK 1953. 268–272.

Haan — Haan Lajos: Bél Mátyás. Bp., 1879.

Holko — Holko, Matthias: Appendix I. ad Commentationes de documentis litterariis Senioratus Kis Hontensis... = Solennia X. memoriae anniversariae Bibliothecae Kis-Honthanae... 1818. Budae, 1819. 103–116.

ItK — Irodalomtörténeti Közlemények

K — Kézirat

Katalógus — Bél Mátyás kéziratos hagyatékának katalógusa. (Összeáll.) Szelestei N. László. Bp., 1984.

Keller — Keller Imre: Bél Mátyás három levele. = Történelmi Tár, 1905. 457–459.

Kolinovics — Kolinovics, Gabriel: Epistolarum liber IV. Epistolae ad ipsum virorum sanguine, dignitatibus, doctrina illustrium. 495–499. Kézirat Kolinovics másolatában a budapesti EK-ban. Jelzete: G 90.

L. S. — Locus sigilli

Litterae — Litterae aliquot Mathiae Belii ad diversos et diversorum ad eundem. Bél Mátyás hagyatékából származó leveleskönyv az esztergomi Főszékesegyházi Könyvtárban. Jelzete: Batthyány-gyűjtemény, Hist.VII.c.3.

LK — Líceumi Könyvtár, Pozsony (Lyceálna knižnica v Bratislave)

M — Megjelent

Markovitz — Markovitz, Matthias: Relatio de pietistis in Hungaria. Autográf, az elején csonka kézirat a pozsonyi Líceumi Könyvtárban. Jelzete: Fasc.515/3.

Markusovszky — Markusovszky Sámuel: A pozsonyi ág. hitv. evang. lyceum története. Pozsony, 1896.

Minárik — Minárik, Jozef: Literárne dielo Daniela Krmann ml. = Daniel Krman ml.: Itinerarium. Bratislava, 1969. 54–271.

MOL — Magyar Országos Levéltár, Budapest

MTAK — Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára

NB — Nota bene!

Notitia, I–V. — Bél, Matthias: Notitia Hungariae novae historico-geographica. Accedunt Samuelis Mikovini Mappae... Viennae, Impensis Pauli Straubii, 1735 (-1747?), Typis Johannis van Ghelen.

Notitia, I,. 1735. — Comitatus Posoniensis

II., 1736. — Comitatus Posoniensis, Thurocziensis, Zoliensis et Liptoviensis.

III., 1737. — Comitatus Pest-Pilis-Soltiensis.

IV., 1742. — Comitatus Neogradiensis, Barschiensis, Nitriensis et Hontensis.

V., [1747?]. — Comitatus Mosoniensis.

Oberuč, Črty... — Oberuč, Ján: Črty zo života a diela Mateja Bela. Bratislava, 1940.

OSZK — Országos Széchényi Könyvtár, Budapest

Prónay — Prónay Dezső: Prónay Gábor egyháztörténeti érdekességű levelezéséből: = Magyar Evangélikus Egyháztörténeti Emlékek, I. Bp., 1905. Bél Mátyás levelezéséből: 348–357.

Prodromus — Bél, Matthias: Hungariae antiquae et novae Prodromus, cum specimine, quomodo in singulis operis partibus elaborandis, versari constituerit Auctor. Norimbergae, 1723.

P. S. — Post scriptum

Ráday Kvt. — Dunamelléki Ref. Egyházkerület Ráday-gyűjteménye, Könyvtár, Budapest

Ráday Lt. — Dunamelléki Ref. Egyházkerület Ráday-gyűjteménye, Levéltár, Budapest

Reif — Reif Pál: Bél Mátyásnak levelei Kermann Dániel püspökhöz. = Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár, IV. Bp., 1905. 164–188.

RMK I–III. — Szabó Károly: Régi magyar könyvtár. (A III/1–2. Hellebrandt Árpáddal közösen.) Bp., 1879–1898.

RMNY — Régi magyarországi nyomtatványok, I–II. Bp., 1971–1983.

Rösel — Rösel, Hubert: Listy Mateja Bela v Nemecku. = Slovenská literatúra, 1957. 213–238.

Rösel–Blaschka — Rösel, Hubert–Blaschka, Anton: Bél-Briefe in Deutschland. = Wissenschaftliche Zeitschrift der Martin-Luther-Universität, Halle-Wittenberg, Gesellschafts- und Sprachwissenschaftliche Reihe, VII/2, 1957/58. 405-428.

Rugonfalvi — Rugonfalvi Kiss István: Radvánszky György házassági pöre. (Adattárral.) Bp., 1904.

Scriptores — Scriptores rerum Hungaricarum, Dalmaticarum, Croaticarum et Slavonicarum veteres ac genuini. Cum... praefatione Matthiae Belii. Cura et studio Joannis Georgii Schwandtner. Tom. 1–3. Vindobonae, 1746–1748.

Šimončič — Šimončič, Jozef: Dva listy Matěja Bela Mestu Trnave. = Literárny archív (Martin), 1964. 159–163.

ŠOA — Štátny okresný archív (Állami Kerületi Levéltár)

ŠÚA — Štátny ústredný archív v Bratislave (Állami Központi Levéltár, Pozsony)

sz. — szám; század

Szentpétery — Szentpétery Imre: Az Árpád-házi királyok okleveleinek kritikai jegyzéke. (A II. kötet 2–4. füzetét szerk. Borsa Iván.) Bp., 1923–1987.

UB — Universitätsbibliothek (in Jena)

Ung.Bibl. — Ungarische Bibliothek zu Halle, Finnisch-Ugrisches Institut, Berlin

Vávra 1963 — Vávra, Jaroslav: Dopisy Matěja Bela petrohradským akademikům. [Matěj Bel a Theofil Siegfried Bayer.] = Historické štúdie, VIII. Bratislava, 1963. 199–240.

Vávra — Vávra, Jaroslav: Dopisy Matěja Bela petrohradskym akademikům, II. [Matěj Bel a Christian Goldbach.] = Historické Štúdie, XII. Bratislava, 1967. 211–224.

TARTALOM

Előszó 5
A levelek lelőhelye 11
Bél Mátyás levelezése (A csillaggal jelzett levelek szövege ismeretlen, a karikával jelzetteké csak részben ismert) 13
1. Bél Mátyás Klement Mártonnak. Körmöcbánya, 1704. szeptember 12. 15
2. *Bél Mátyás Klement Mártonnak. [?], 1704. október eleje? 15
3. Bél Mátyás Klement Mártonnak. Halle, 1704. október 25–30. között 16
4. Bél Mátyás Klement Mártonnak. Halle, 1704. december 3. 17
5. Bél Mátyás Besztercebánya ev. urainak. Besztercebánya, 1708. július 17. 19
6. Bél Mátyás August Hermann Franckenek. Besztercebánya, 1709. október 26. 20
7. Bél Mátyás az elhunyt Pilarik János ismerőseinek. Besztercebánya, 1709. december 15. előtt 21
8. Lyptai János Bél Mátyásnak. Besztercebánya, 1710. január eleje 22
9. Bél Mátyás August Hermann Franckenek. Besztercebánya, 1711. május 6. 24
10. August Hermann Francke Bél Mátyásnak. Halle, 1712. január 7. 26
11. Bél Mátyás és Simonides Pál Sztrakóczy Jánosnak. Besztercebánya, 1712. 26
12. *Bél Mátyás Mitsinsky Jánosnak. [Besztercebánya], 1713. március 11. 27
13. Burius Dániel Bél Mátyásnak. Besztercebánya, 1713. július vége 27
14. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Besztercebánya, 1713. december 18. 27
15 *Rabacher János András Bél Mátyásnak. Pozsony, 1714. március 20. körül 28
16. Bél Mátyás Rabacher János Andrásnak. Besztercebánya, 1714. március 26. 28
17. Rabacher János András Bél Mátyásnak. Pozsony, 1714. április 5. 31
18. A pozsonyi ev. konvent Bél Mátyásnak. Pozsony, 1714. április 5. 33
19. Bél Mátyás a pozsonyi ev. konventnek. Besztercebánya, 1714. április 12. 33
20. Bél Mátyás a besztercebányai városi tanácsnak. Besztercebánya, 1714. április 20. 35
21. Bél Mátyás Heinrich Julius Eilersnek. Pozsony, 1714. május 24. 35
22. Bél Mátyás Burius Dánielnek. Pozsony, 1716. január 17. 36
23. *Hellenbach János Gottfried Bél Mátyásnak. Selmecbánya, 1716. február 15–20. között? 37
24. *Bél Mátyás Hellenbach János Gottfriednek. Pozsony, 1716. február 24. 37
25. *Bél Mátyás Glosius Jánosnak. [Pozsony], 1716. április 8. 37
26. Glosius János Bél Mátyásnak. Tiszolc, 1716. április 29. 37
27. *Radvánszky János Bél Mátyásnak. [Radvány?], 1717. augusztus eleje 38
28. Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1717. augusztus 8. 38
29. Bél Mátyás Bohus Györgynek. Pozsony, 1717. december 5. 39
30. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1718. március 13. 40
31. °Bél Mátyás Mitsinsky Jánosnak. [Pozsony], 1718. március 21. 40
32. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1718. március 27. 40
33. *Topperczer Péter Pál Bél Mátyásnak. [Eperjes?], 1718. április eleje? 40
34. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1718. április 20. körül 40
35. Bél Mátyás Topperczer Péter Pálnak. Pozsony, 1718. április 21. 40
36. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1718. július 5. (= június 30.) 41
37. *Darvas Ferencné Bél Mátyásnak. [?], 1718. július eleje 41
38. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1718. július 12. 41
39. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1718. szeptember 4. 42

40. °Bél Mátyás Mitsinsky Jánosnak. [Pozsony], 1718. szeptember 13. 43
41. Bél Mátyás Johann Gottlieb Krausenek. Pozsony, 1718. szeptember 19. 43
42. *Bél Mátyás Krmann Dánielnak. [Pozsony], 1718. ősze? 46
43. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1718. november eleje 46
44. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1718. november 8. 46
45. *Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1718. november 25. 47
46. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1718. december 13. 50
47. *Bél Mátyás Fischer Dánielnek. [Pozsony], 1718. 50
48. *Fischer Dániel Bél Mátyásnak. [Késmárk?], 1718. 50
49. Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. Nagypalugya, 1719. február 14. 50
50. *Haynóczy Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1719. február közepe 54
51. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1719. február 18. 54
52. Bél Mátyás Ernst Daniel Jablonskinak. Pozsony, 1719. március 20. 54
53. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1719. április 9. 55
54. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1719. április 13. 55
55. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1719. május 5. 55
56. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1719. május 28. 56
57. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1719. július eleje? 56
58. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. Németlipcse, 1719. augusztus 10. 56
59. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1719. augusztus 23. 56
60. A pozsonyi ev. konvent Bél Mátyásnak. Pozsony, 1719. szeptember 4. 57
61. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1719. szeptember 6. 58
62. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1719. szeptember közepe? 58
63. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1719. szeptember 18. 58
64. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1719. szeptember 23. 58
65. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1719. szeptember 28. 58
66. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1719. október 6. 59
67. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1719. október közepe 59
68. *Kastenholtz János András Bél Mátyásnak. [Sopron], 1719. november eleje 60
69. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1719. november 4. 60
70. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1719. november 7. 60
71. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnak. Pozsony, 1719. november 8. 60
72. Aszalay Ferenc Bél Mátyásnak. Pozsony, 1719. november 14. 61
73. *Bohus György Bél Mátyásnak. [?], 1719. november vége? 63
74. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1719, december eleje 63
75. Bél Mátyás Bohus Györgynek. Pozsony, 1719. december 7. 63
76. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1719. december 16 körül 64
77. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1719. december 25. 64
78. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1720. január 8. 64
79. Bél Mátyás Bohus Györgynek. Pozsony, 1720. január 11. 65
80. *Ráday Pál Bél Mátyásnak. [Pécel?], 1720. január 15. 65
81. *Bél Mátyás Ráday Pálnak. [Pozsony], 1720. január 20–25. között 65
82. *Moller Károly Ottó Bél Mátyásnak. [?], 1720. január vége? 65
83. *Bohus György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1720. február eleje 66
84. Bél Mátyás Bohus Györgynek. Pozsony, 1720. február 8. 66
85. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1720. február 8–10. között? 67
86. *Bohus György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1720. február 18. 67
87. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1720. február 21. 67
88. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1720. [február] 67

89. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. Hibbe, 1720. március 7. 68
90. Bél Mátyás Bohus Györgynek. Pozsony, 1720. március 14. 68
91. *Bohus György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1720. március közepe után 69
92. Bél Mátyás Bohus Györgynek. Pozsony, 1720. március 31. 69
93. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1720. április 4. 69
94. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1720. április közepe 70
95. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1720. április 26. 70
96. *Bohus György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1720. május 1. körül 71
97. Bél Mátyás Bohus Györgynek. Pozsony, 1720. május 5. . . 71
98. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1720. május 17. 72
99. *Bohus György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1720. május 19. 72
100. *Justh Ferenc Bél Mátyásnak. [?], 1720. május 25. körül 72
101. Bél Mátyás Bohus Györgynek. Pozsony, 1720. május 30. 72
102. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1720. május 31. 73
103. *Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1720. május vége? 73
104. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1720. június 3. 73
105. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1720. június 5. körül 73
106. Bél Mátyás Johann Kanoldnak. Pozsony, 1720. június 17. 73
107. Bél Mátyás Bohus Györgynek. Pozsony, 1720. június 20. 75
108. Bél Mátyás Bohus Györgynek. Pozsony, 1720. június 27. 76
109. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1720. június vége 76
110. *Bohus György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1720. július eleje? 76
111. *Bohus György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1720. július 10-15. között 77
112. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1720. július 14. körül 77
113. Bél Mátyás Bohus Györgynek. Pozsony, 1720. július 18. 77
114. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1720. július 19. 77
115. Pozsony vármegye hatósága Bél Mátyásnak. Pozsony, 1720. július 23. 78
116. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1720. augusztus eleje 78
117. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1720. augusztus 7. 78
118. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1720. augusztus 9. 78
119. Bél Mátyás August Hermann Franckenek. Pozsony, 1720. szeptember 12. 79
120. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1720. szeptember 30. 79
121. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1720. október 6. körül 80
122. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1720. október 11. 80
123. *Bohus György Bél Mátyásnak. [Késmárk?], 1720 ősze 80
124. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1720. október 20. körül 81
125. Bél Mátyás Pozsony vármegye hatóságának. Pozsony, 1720. október 29. 81
126. Bél Mátyás August Hermann Franckenek. Pozsony, 1720. október 31. 82
127. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1720. november 7. 83
128. Bél Mátyás Bohus Györgynek. Pozsony, 1720. december 15. 83
129. Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak. Pozsony, 1720. 84
130. *Ráday Pál Bél Mátyásnak. [?], 1721. január közepe 85
131. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1721. január 23. 85
132. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1721. január 28. körül 86
133. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1721. február eleje 86
134. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1721. február 6. 86
135. *Bohus György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1721. február első fele 87
136. Bél Mátyás Bohus Györgynek. Pozsony, 1721. február 20. 87
137. *Bohus György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1721. március 10. körül 87

138. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1721. március 21. 87
139. Bél Mátyás Bohus Györgynek. Pozsony, 1721. március 22. 87
140. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1721. március 29. körül 88
141. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1721. április 4. . . 88
142. *Bohus György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1721. április 88
143. Bél Mátyás ismeretlennek. Pozsony, 1721. május 1. 88
144. *Burius Dániel Bél Mátyásnak. [Besztercebánya], 1721. június 18. körül 89
145. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1721. július 18. körül 89
146. Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának. Pozsony, 1721. július 30. 89
147. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1721. július 31. 90
148. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1721. augusztus 18. 90
149. Bél Mátyás Bohus Györgynek. Pozsony, 1721. augusztus 21. 90
150. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1721. szeptember 8. 91
151. *Bohus György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1721. szeptember—október első fele 91
152. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1721. október 6. 91
153. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Kispalugya], 1721. október 8. 92
154. Bél Mátyás Bohus Györgynek. Pozsony, 1721. október 23. 92
155. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1721. november 4. 92
156. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1721. december 23. körül 92
157. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1721. december 29. 92
158. *Krmann Dániel Bél Mátyásnak. [Miava?], 1722. január eleje 92
159. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1722. január eleje 93
160. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1722. január 9. 93
161. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1722. január 15. 93
162. *Ismeretlen Bél Mátyásnak. Győr, 1722. február 2? 94
163. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1722. február 3. 95
164. Matolai János Bél Mátyásnak. Sopron, 1722. március 1. 96
165. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony 1722. március 24. 96
166. *Krmann Dániel Bél Mátyásnak. [Miava?], 1722. április 1. körül 97
167. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1722. április 11. 97
168. Bél Mátyás Johann Franz Buddenek. Pozsony, 1722. április 19. 99
169. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. [Pozsony, 1722. április 20. körül] 100
170. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1722. május 1. 100
171. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1722. június eleje 100
172. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1722. június 14. 101
173. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1722. június 26. 101
174. Krmann Dániel Bál Mátyásnak. [Miava], 1722. július 1. 101
175. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1722. július 3. 101
176. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1722. július 4. körül 102
177. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1722. július 6. 102
178. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1722. július 11. 102
179. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1722. augusztus 17. 103
180. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Nagypalugya], 1722. október 5. 104
181. Christian Goldbach Bél Mátyásnak. Pozsony, 1722. november 19. 104
182. Bél Mátyás Christian Goldbachnak. Pozsony, 1722. november 19. 105
183. Bél Mátyás Christian Goldbachnak. [Pozsony, 1722. év vége] 105
184. °Bél Mátyás Heinrich Mildenek. Pozsony, 1723. január 28. 106
185. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1723. március közepe? 106
186. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1723. március 18. 106

187. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1723. június 22. 107
188. *Debrecen város tanácsa Bél Mátyásnak. Debrecen, 1723. július 17. 107
189. *Ráday Pál Bél Mátyásnak. [?], 1723. július 22. 107
190. *Bél Mátyás Matolai Jánosnak. [Pozsony], 1723. július második fele? 107
191. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1723. július 29. 107
192. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1723. július vége? 108
193. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1723. augusztus 9. 108
194. *Ráday Pál Bél Mátyásnak. [?], 1723. augusztus 20–25. között 109
195. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1723. augusztus 26. 109
196. Sembery Sámuel Bél Mátyásnak. Prága, 1723. szeptember 1. 109
197. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1723. szeptember 2. 110
198. *Ráday Pál Bél Mátyásnak. [?], 1723. szeptember eleje 110
199. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1723. szeptember 7. 111
200. *Radvánszky László Bél Mátyásnak. [?], 1723. október 10. körül 112
201. *Sembery Sámuel Bél Mátyásnak. [?], 1723. október 10. körül 112
202. Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak. Pozsony, 1723. október 14. 112
203. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1723. november 8. 112
204. *Ráday Pál Bél Mátyásnak. [?], 1723. december eleje 113
205. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1723. december 9. 113
206. *Radvánszky László Bél Mátyásnak. [?], 1724. január 16. 114
207. *Ráday Pál Bél Mátyásnak. Ludány, 1724. január 22. 114
208. *Johann Franz Budde Bél Mátyásnak. [Jena], 1724. január vége—február eleje 114
209. Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak. Pozsony, 1724. február 2. 114
210. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1724. február 3. 115
211. *Christoph Matthäus Pfaff Bél Mátyásnak. [?], 1724. február első fele? 116
212. Mitsinsky János Bél Mátyásnak. Rahó, 1724. február 15. 116
213. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1724. február 23. 119
214. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1724. február 25. 120
215. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1724. március 6. körül 122
216. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1724. március 10. 122
217. °Bél Mátyás Krmann Dánielnek. [Pozsony, 1724. március közepe?] 123
218. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1724. március 20. 123
219. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1724. március 30. 124
220. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1724. április 3. körül 125
221. *Bél Mátyás Hellenbach János Gottfridnek. [Pozsony], 1724. április 27. 125
222. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1724. április 27. 125
223. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1724. május 17. körül 126
224. *Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. [Pozsony], 1724. június 5. körül 126
225. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1724. június 6. 126
226. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1724. június 9. 126
227. *Mitsinsky János Bél Mátyásnak. [?], 1724. június 10. körül 127
228. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1724. június 11. 127
229. Frühauff Dávid Bél Mátyásnak. Dobsina, 1724. június 20. 127
230. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1724. június 21. 128
231. °Szirmay Tamás Bél Mátyásnak. [?], 1724 nyara 129
232. Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1724. július 19. 130
233. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1724. augusztus 20. 130
234. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1724. augusztus 23. 131

235. *Bél Mátyás Eberhard David Haubernek. [Pozsony], 1724. szeptember–október eleje 131
236. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1724. október 13. 132
237. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1724. október 13. 132
238. *Krmann Dániel Bél Mátyásnak. [Miava], 1724. október 25. 133
239. Eberhard David Hauber Bél Mátyásnak. Stuttgart, 1724. október 28. 133
240. Bél Mátyás Mitsinsky Jánosnak. Pozsony, 1725. január 23. 134
241. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1725. január 24. 135
242. *Kuntz Jakab Bél Mátyásnak. [?], 1725. február eleje 135
243. *Kuntz Jakab Bél Mátyásnak. [?], 1725. február eleje 135
244. Kuntz Jakab Bél Mátyásnak. Bécs, 1725. február 10. 135
245. Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1725. február 12. 136
246. *Radvánszky János Bél Mátyásnak. [Radvány], 1725. február 25. körül 137
247. *Bél Mátyás Dobay Lászlónak. [Pozsony], 1725. február vége 137
248. *Bél Mátyás Jánoky Lászlónak. [Pozsony], 1725. február vége 137
249. Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1725. március 1. 138
250. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1725. április 20. körül 139
251. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1725. április 23. körül 139
252. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1725. április 26. 139
253. *Radvánszky László Bél Mátyásnak. [?], 1725. július 1. körül 139
254. Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak. Pozsony, 1725. július 5. 139
255. Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak. Pozsony, 1725. július 8. 140
256. Jeszenák János Bél Mátyásnak. Nagyszombat, 1725. július 11. 141
257. Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1725. július 12. 141
258. *Jeszenák János Bél Mátyásnak. [?], 1725. július 12–15. között 142
259. Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1725. július 15. 142
260. *Radvánszky János Bél Mátyásnak. [Radvány], 1725. augusztus eleje 143
261. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1725. augusztus 6. 143
262. Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1725. augusztus 9. 143
263. °Bél Mátyás Fabricius Jánosnak. [Pozsony], 1725. augusztus 14. 144
264. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. Pozsony, 1725. augusztus közepe? 145
265. *Ráday Pál Bél Mátyásnak. [?], 1725. szeptember 12. 145
266. *Hellenbach János Gottfried Bél Mátyásnak. [?], 1725. szeptember 19? 145
267. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1725. szeptember 20. 145
268. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1725. október 1. körül 146
269. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1725. október 3. 146
270. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1725. október 11. 146
271. *Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1725. október vége? 146
272. Bél Mátyás Theophil Siegfried Bayernek. Pozsony, 1725. november 20. 146
273. Bél Mátyás Prileszky Pálnak. Pozsony, 1725. december 1. 147
274. *Prileszky Pál Bél Mátyásnak. [?], 1725. december eleje 147
275. *Kuntz Jakab Bél Mátyásnak. [?], 1725. december eleje 147
276. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1725. december 6. 147
277. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1725. december 8. 148
278. Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1725. december 13. 148
279. *Radvánszky János Bél Mátyásnak. [Radvány], 1725. december 15–20. között 149
280. Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1725. december 23. 149
281. Bél Mátyás Dobay Lászlónak. [Pozsony], 1725. december 27. 150
282. Bél Mátyás ismeretlennek. Pozsony, 1725. december 27. 151

283. *Krmann Dániel Bél Mátyásnak. [Miava], 1725. december? 152
284. *Philipp Johann Tabbert Strahlenberg Bél Mátyásnak. [?], 1725. év vége? 152
285. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1726. január 4. 152
286. Theophil Siegfried Bayer Bél Mátyásnak. [Königsberg], 1726. január 12. 154
287. *Szirmay Tamás Bél Mátyásnak. [?], 1726. január? 156
288. Bél Mátyás Matthaeides Sámuelnek. Pozsony, 1726. január 31. 156
289. Bél Mátyás Raymann János Ádámnak. Pozsony, 1726. március 10. 157
290. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1726. március 13. körül 157
291. *Bél Mátyás Jeszenák Jánosnak. [Pozsony], 1726. március—április 157
292. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1726. április 12. 157
293. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1726. május 28. 157
294. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1726. június 1. 157
295. *Krmann Dániel Bél Mátyásnak. [Miava], 1726. június 10. körül 158
296. Bél Mátyás Ernst Salomon Cypriannak. Pozsony, 1726. június 12. 158
297. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1726. június 14. 159
298. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1726. június 17. 159
299. Záborszky Jakab Bél Mátyásnak. Nyitraszerdahely, 1726. június 27. 160
300. *Friedrich Jakob Beyschlag Bél Mátyásnak. Halle, 1726. július 1. 160
301. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1726. július 29. 161
302. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1726. augusztus 2. 161
303. Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1726. szeptember 5. 161
304. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1726. szeptember 18. 161
305. Bél Mátyás Theophil Siegfried Bayernek. Pozsony, 1726. szeptember 24. 162
306. *Krmann Dániel Bél Mátyásnak. [Miava], 1726. október eleje 165
307. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1726. október 10. 165
308. Bél Mátyás Matthaeides Sámuelnek. Pozsony, 1726. október 24. 166
309. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1726. november 24. 167
310. Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak. Pozsony, 1726. december 28. 167
311. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1727. január 14. 168
312. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony 1727. január 22. 168
313. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1727. január 23. 168
314. Ráday Pál Bél Mátyásnak. Ludány, 1727. január 31. 170
315. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1727. február 6. körül 171
316. Kolinovics Gábor Bél Mátyásnak. Szuha, 1727. február 14. 171
317. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1727. március eleje? 172
318. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1727. március 7. 172
319. Bél Mátyás Raymann János Ádámnak. Pozsony, 1727. március 13. 172
320. *Ráday Pál Bél Mátyásnak. [?], 1727. március közepe? 173
321. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1727. március 24. 173
322. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1727. március 25. 174
323. *Raymann János Ádám Bél Mátyásnak. [Eperjes], 1727. március második fele? 174
324. Bél Mátyás Mednyánszky Ferencnek. Pozsony, 1727. április 4. 174
325. *Bél Mátyás Hockh Dánielnek. [Pozsony], 1727. április eleje? 175
326. Hockh Dániel Bél Mátyásnak. [Karczów?], 1727. április 13. 175
327. Bél Mátyás Raymann János Ádámnak. Pozsony, 1727. április 13. 176
328. Radvánszky János Bél Mátyásnak. Radvány, 1727. április 28. 177
329. *Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1727. június 21. 182
330. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1727. június 27. 182
331. *Krmann Dániel Bél Mátyásnak. Miava, 1727. július 1. 182

332. Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1727. július 10. 182
333. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1727. július 25. 183
334. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1727. augusztus 6. 183
335. Bél Mátyás Jacopo Facciolatinak. Pozsony, 1727. augusztus 18. 183
336. *Hellenbach János Gottfried Bél Mátyásnak. [?], 1727. szeptember? 184
337. Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának. Pozsony, 1727. október 1. 184
338. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1727. október 2. körül 185
339. Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak. Eperjes, 1727. október 3. 185
340. *Krmann Dániel Bél Mátyásnak. [Miava], 1727. október 10. körül 186
341. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1727. október 16. 186
342. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1727. október 18. 187
343. Ráday Pál Bél Mátyásnak. [?], 1727. október 23. 188
344. Ráday Pál Bél Mátyásnak. [?], 1727. október vége? 189
345. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1727. november 5. 190
346. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1727. december 18. 190
347. Ráday Pál Bél Mátyásnak. [Ludány?], 1727. december 18. 191
348. Jacopo Facciolati Bél Mátyásnak. [Padova], 1727. december 25. 192
349. Bél Mátyás Hruskovics Sámuelnek. Pozsony, 1728. január 15. 192
350. *Bél Mátyás Lászkari Jánosnak. [Pozsony], 1728. január 15. 193
351. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1728. január 18. 193
352. *Ráday Pál Bél Mátyásnak. [Ludány?], 1728. január 20. 194
353. *Bél Mátyás Hellenbach János Gottfriednek. Pozsony, 1728. január 29. 194
354. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1728. január 29. 194
355. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1728. január 29. 195
356. Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak. Pozsony, 1728. február 18. 195
357. N. N. Bél Mátyásnak. [Bécs], 1728. március eleje? 196
358. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1728. március 5. 196
359. *Raymann János Ádám Bél Mátyásnak. [Eperjes], 1728. március közepe 198
360. Bél Mátyás Raymann János Ádámnak. Pozsony, 1728. március 24. 198
361. Bél Mátyás Raymann János Ádámnak. Pozsony, 1728. április 22. 198
362. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1728. október 16. 199
363. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1728. november 5. 200
364. *Bél Mátyás Halmágyi Istvánnak. [Pozsony], 1728. november 14. 200
365. Halmágyi István Bél Mátyásnak. Somlyó, 1728. november 18. 200
366. Szluha Ferenc Bél Mátyásnak. Bécs, 1728. november 20. 200
367. Bél Mátyás Szluha Ferencnek. Pozsony, 1728. november 24. 201
368. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1728. december 3. körül 202
369. Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának. Pozsony, 1729. január 26. 202
370. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1729. január 29. 203
371. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1729. február 12. 203
372. *Ráday Pál Bél Mátyásnak. [?], 1729. március 10. 203
373. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1729. március 20. 203
374. *Krmann Dániel Bél Mátyásnak. [Miava], 1729. április eleje? 204
375. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. Pozsony, 1729. április 13. 204
376. Bél Mátyás Ráday Pálnak. Pozsony, 1729. április 17. 205
377. *Bél Mátyás Pelargus Gábornak. Pozsony, 1729. április 17? 205
378. Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának. Pozsony, 1729. április 25. 206
379. Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak. Radvány, 1729. július 26. 207
380. Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak. Nagykároly, 1729. október 8. 207

381. Bél Mátyás Raymann János Ádámnak. Pozsony, 1729. november 9. 210
382. Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek. Pozsony, 1729. november 10. 210
383. Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek. Pozsony, 1729. november 21. 211
384. Bél Mátyás Theophil Siegfried Bayernek. Pozsony, 1730. január 8. 212
385. Bél Mátyás Erdődy György Lipótnak. Pozsony, 1730. március 23. 212
386. Bél Mátyás Johann Georg Walchnak. Pozsony, 1730. április 3. 213
387. *Christian Eberhard Vossius Bél Mátyásnak. [Jena?], 1730 nyara? 214
388. *Johann Georg Walch Bél Mátyásnak. [Jena], 1730. nyara? 214
389. *Theophil Siegfried Bayer Bél Mátyásnak. [Szentpétervár], 1730. július közepe? 214
390. Bél Mátyás Theophil Gottfried Bayernek. Pozsony, 1730. július 31. 214
391. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1730. augusztus 17. 215
392. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1730. augusztus 22. körül 215
393. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1730. augusztus 28. 215
394. Bél Mátyás Johann Georg Walchnak. Pozsony, 1730. szeptember 14. 216
395. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1730. szeptember 20. 217
396. *Johann Georg Walch Bél Mátyásnak. [Jena], 1730. utolsó negyede 217
397. Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek. Pozsony, 1730. november 26. 218
398. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1730. december 14. 218
399. *Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. [?], 1731. január eleje? 219
400. Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1731. január 28. 219
401. *Ismeretlen jezsuita Bél Mátyásnak. [Trencsén?], 1731. február 10. körül 220
402. Bél Mátyás ismeretlen jezsuitának. Pozsony, 1731. február 16. 220
403. *Ismeretlen jezsuita Bél Mátyásnak. [Trencsén?], 1731. február vége? 221
404. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1731. március 15. 221
405. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1731. április 17. 221
406. Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek. Pozsony, 1731. április 19. 225
407. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1731. április 23. 225
408. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1731. április 29. 226
409. Bél Mátyás ismeretlen jezsuitának. Pozsony, 1731. május 3. 226
410. Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek. Pozsony, 1731. május 10. 228
411. Bél Mátyás Jeszenák Pálnak. Pozsony, 1731. május 11. 229
412. Bél Mátyás Jeszenák Jánosnak. Pozsony, 1731. május 18. 229
413. *Sándor Pál Bél Mátyásnak. [?], 1731. május vége 229
414. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1731. június 4. 230
415. *Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. [Pozsony], 1731. június 6. 230
416. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1731. június 10. körül 230
417. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1731. június 12. 230
418. Pilgram János Zsigmond Bél Mátyásnak. Sopron, 1731. június 17. 231
419. Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak. Eperjes, 1731. július 8. 234
420. Bél Mátyás Pilgram János Zsigmondnak. Pozsony, 1731. július 22. 235
421. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1731. augusztus 10. körül 237
422. Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek. Pozsony, 1731. augusztus 12. 237
423. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1731. augusztus 13. 238
424. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1731. augusztus 27. 238
425. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1731. szeptember 8. körül 238
426. Bél Mátyás Johann Georg Walchnak. Pozsony, 1731. szeptember 10. 239
427. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1731. szeptember 11. 239
428. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1731. szeptember 19. körül 240
429. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1731. október 12. 240

430. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1731. november 20. körül 240
431. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1731. november 24. 240
432. Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak. Eperjes, 1731. december 13. 241
433. Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek. Pozsony, 1731. december 30. 245
434. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1732. január 1. 246
435. Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek. Pozsony, 1732. január 10. 246
436. Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek. Pozsony, 1732. január 13. 247
437. Mikoviny Sámuel Bél Mátyásnak. Pozsony, 1732. január 13. 247
438. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1732. január közepe? 256
439. *Radvánszky György Bél Mátyásnak. [?], 1732. január 20. körül 256
440. Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak. [Eperjes, 1732. január második fele] 256
441. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1732. január 24. 257
442. Bél Mátyás Radvánszky Györgynek. Pozsony, 1732, január 24. 258
443. Bél Mátyás Radvánszky Györgynek. Pozsony, 1732. február 7. 258
444. Bél Mátyás Radvánszky Györgynek. Pozsony, 1732. február 14. 259
445. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1732. február 26. 260
446. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1732. február 28. 260
447. Bél Mátyás Theophil Siegfried Bayernek. Pozsony, 1732. március 10. 261
448. Bél Mátyás Christian Goldbachnak. Pozsony, 1732. március 10. 262
449. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1732. március 10. körül 263
450. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1732. március 13. 263
451. Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak. Eperjes, 1732. március 13. 263
452. Bél Mátyás Johann Georg Walchnak. Pozsony, 1732. április 13. 265
453. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1732. április 25. 265
454. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1732. június 12. . 266
455. *Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. [Pozsony], 1732. július eleje 266
456. Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak. Girált, 1732. július 9. 266
457. Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1732. július 10. 267
458. Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1732. július 13.. 268
459. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1732. július 28. 268
460. Kuntz Jakab Bél Mátyásnak. Bécs, 1732. augusztus 4. 271
461. *Radvánszky János Bél Mátyásnak. [Radvány], 1732. augusztus 10. körül 272
462. Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1732. augusztus 14. 272
463. *Theophil Siegfried Bayer Bél Mátyásnak. [Szentpétervár?], 1732. augusztus 16. 272
464. Bél Mátyás Radvánszky Jánosnak. Pozsony, 1732. augusztus 28. 272
465. *Bél Mátyás August Gotthilf Franckenek. [Pozsony], 1732. szeptember 4? 273
466. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1732. szeptember 4. 273
467. Theophil Siegfried Bayer Bél Mátyásnak. Szentpétervár, 1732. szeptember 4. 273
468. *Bél Mátyás Clanner szentpétervári kereskedőnek. [Pozsony], 1732. október első fele? 274
469. Bél Mátyás Theophil Siegfried Bayernek. Pozsony, 1732. október 16. 275
470. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1732. október 21. 275
471. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1732. november 10. 275
472. Bél Mátyás Theophil Siegfried Bayernek. Pozsony, 1732. november 16. 276
473. Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának. Pozsony, 1733. január 7. 277
474. *August Gotthilf Francke Bél Mátyásnak. [Halle], 1733. február első fele 278
475. *Haynóczi Dániel Bél Mátyásnak. [Sopron], 1733. február 20. körül 278
476. Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának. Pozsony, 1733. február 16. 278

477. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1733. február 24. 280
478. Pozsony város tanácsa Bél Mátyásnak. 1733. március 6. 281
479. Bél Mátyás Nagyszombat város tanácsának. Pozsony, 1733. március 17. 281
480. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1733. március 18. körül 282
481. Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának. Pozsony, 1733. március 21. 282
482. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1733. május 5. 282
483. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1733. május 12. körül 282
484. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1733. május 19. körül 283
485. Bél Mátyás Nagyszombat város tanácsának. [Pozsony], 1733. május 28. 283
486. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1733. május 28. 283
487. *Bél Mátyás Ráday Gedeonnak. Pozsony, 1733. június 7. 306
488. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1733. június 10. 306
489. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1733. június 21. körül 306
490. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1733. június 23. 306
491. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1733. június 30. 309
492. Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának. Pozsony, 1733. július 30. 309
493. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1733. augusztus eleje 310
494. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1733. augusztus 9. 310
495. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1733. augusztus 16. körül 310
496. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1733. augusztus 22. 310
497. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1733. szeptember 25. 310
498. Theophil Siegfried Bayer Bél Mátyásnak. Szentpétervár, 1733. október 25. 313
499. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1733. november 5. 315
500. *Ifj Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1733. november 6. 315
501. Bél Mátyás Ráday Gedeonnak. Pozsony, 1733. november 11. 315
502. Bél Mátyás Ráday Gedeonnak. Pozsony, 1733. november 15. 316
503. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1733. november 20. 316
504. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1733. november 26. 316
505. Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának. Pozsony, 1733. december 3. 318
506. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1733. december 12. 319
507. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1733. december 14. 320
508. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1733. december 16. 320
509. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Pozsony, 1734. február 28. 320
510. Bél Mátyás III. Károly királynak. Pozsony, 1734. március 26. 321
511. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1734. május 1. körül 322
512. III. Károly király Bél Mátyásnak. Bécs, 1734. július 26. 322
513. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1734. augusztus 3. 323
514. Bél Mátyás III. Károly királynak. Pozsony, 1734. augusztus eleje? 323
515. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1734. augusztus 24. körül 324
516. Bél Károly András Bél Mátyásnak. Pozsony, 1735. február. 324
517. Bél Mátyás Haynóczi Dánielnek. Bécs, 1735. március 27. 327
518. *Raymann János Ádám Bél Mátyásnak. [Eperjes], 1735. április 20. körül 327
519. Bél Mátyás Raymann János Ádámnak. Bécs, 1735. április 27. 327
520. Jacopo Facciolati Bél Mátyásnak. [Padova], 1735. május 11. 328
521. Bél Mátyás a helytartótanácsnak. Pozsony, 1735. május 20. 328
522. *Ifj. Buccholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1735. május 21. 329
523. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1735. június 9. körül 329
524. Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak. Pozsony, 1735. június 12. 330
525. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1735. június 13. körül 330

526. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1735. június 27. 330
527. *Bél Mátyás de Dieden bárónak. [Pozsony], 1735 nyara? 330
528. *Giusto Fontanini Bél Mátyásnak. Róma, 1735 nyara 330
529. Bél Mátyás a helytartótanácsnak. Pozsony, 1735. augusztus 13. 331
530. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1735. augusztus 13. 332
531. *Domenico Passionei Bél Mátyásnak. Melk, 1735 nyara 332
532. *Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1735 nyara . 332
533. °Pius Nikolaus Garelli Bél Mátyásnak. Bécs, 1735 nyara . 332
534. Pius Nikolaus Garelli Bél Mátyásnak. Bécs, 1735. augusztus 31. 332
535. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1735. szeptember 13. 342
536. *Jakob Wilhelm Feuerlin Bél Mátyásnak. [Altdorf], 1735. október 7. 342
537. Bél Mátyás Friedrich Wilhelm Sommersbergnek. Pozsony, 1735. október 8. 342
538. Bél Mátyás Peyrl Mihálynak. Pozsony, 1735. október 15. 343
539. Bél Mátyás Jakob Wilhelm Feuerlinnek. Pozsony, 1735. október 21. 343
540. *Pius Nikolaus Garelli Bél Mátyásnak. [Bécs], 1735. november eleje 344
541. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1735. november 8. 344
542. Pius Nikolaus Garelli Bél Mátyásnak. Bécs, 1735. november 19. 345
543. Bél Mátyás Batthyány Lajosnak. Pozsony, 1735. november 29. 345
544. Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának. Pozsony, 1735. november 30. 346
545. Prónay Gábor Bél Mátyásnak. Nagyszombat, 1735. november 30. 346
546. Bél Mátyás Forgách Lászlónak. Pozsony, 1735. december 6. 347
547. Bél Mátyás Johann Christian Lerchenek. Pozsony, 1735. december 15. 348
548. *Christian Nikolaus Möllenhoff Bél Mátyásnak. [Bécs], 1735. december közepe? 348
549. *Mikoviny Sámuel Bél Mátyásnak. [Selmecbánya?], 1735. december közepe? 348
550. *Gottfried Philipp Spanagel Bél Mátyásnak. [Bécs], 1735. december 16. 349
551. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1735. december 22. 349
552. Bél Mátyás Kuntz Jakabnak. Pozsony, 1735. december 22. 349
553. Bél Mátyás Mikoviny Sámuelnek. Pozsony, 1735. december 22. 349
554. Bél Mátyás Gottfried Philipp Spanagelnek. Pozsony, 1735. december 22. 350
555. *Batthyány Lajos Bél Mátyásnak. [Bécs?], 1735. december 28. körül 351
556. *Matthias Fuhrmann Bél Mátyásnak. [Bécs?], 1735. december 28. körül 351
557. Bél Mátyás Christian Nikolaus Möllenhoffnak. Pozsony, 1735. december 30. 351
558. *Christian Nikolaus Möllenhoff Bél Mátyásnak. [Bécs], 1735. december 30? 351
559. Bél Mátyás Batthyány Lajosnak. Pozsony, 1735. december 31. 351
560. Bél Mátyás Matthias Fuhrmann-nak. Pozsony, 1735. december 31. 352
561. *Peyrl Mihály Bél Mátyásnak. [Buda], 1736. január eleje? 352
562. Johann Karl a Newenstein verse Bél Mátyáshoz. [?], 1736 eleje? 353
563. Bél Mátyás Fuker Andrásnak. Pozsony, 1736. január 5. 354
564. Bél Mátyás Christian Nikolaus Möllenhoffnak. Pozsony, 1736. január 5. 354
565. Bél Mátyás Perliczi János Dánielnek. Pozsony, 1736. január 5. 355
566. Bél Mátyás Raymann János Ádámnak. Pozsony, 1736. január 5. 355
567. *Bél Mátyás Mágocsi Mihálynak. Pozsony, 1736. január 8. 356
568. Bél Mátyás Peyrl Mihálynak. Pozsony, 1736. január 8. 356
569. Bél Mátyás Prónay Gábornak. Pozsony, 1736. január 8. 357
570. Bél Mátyás Prónay Gábornak. Pozsony, 1736. január 12. 357
571. *Bakoss Kelemen Bél Mátyásnak. [Genova], 1736. január közepe? 358
572. *Pellionis Sámuel Bél Mátyásnak. [Selmecbánya], 1736. január közepe? 358
573. *Mosóczy András Bél Mátyásnak. [Sajólád], 1736. január közepe? 358
574. Bél Mátyás a helytartótanácsnak. Pozsony, 1736. január 27. 358

575. Bél Mátyás Prónay Gábornak. Pozsony, 1736. január 19. 359
576. Bél Mátyás Pellionis Sámuelnek. Pozsony, 1736. február 1. 360
577. Bél Mátyás Michaelides Sámuelnek. Pozsony, 1736. február 2. 360
578. Bél Mátyás Mosóczy Andrásnak. Pozsony, 1736. február 2. 361
579. Bél Mátyás Peyrl Mihálynak. Pozsony 1736. február 2. 361
580. Bél Mátyás Bakoss Kelemennek. Bécs, 1736. február 4. 362
581. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Bécs, 1736. február 7. 362
582. Bél Mátyás Tomka-Szászky Jánosnak. Bécs, 1736. február 10. 362
583. Bél Mátyás Prónay Gábornak. Pozsony, 1736. február 10. 363
584. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1736. február 16. 363
585. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1736. február 24. 364
586. Bél Mátyás Mikoviny Sámuelnek. Pozsony, 1736. március 5. 365
587. Bél Mátyás Batthyány Lajosnak. Pozsony, 1736. március 6. 366
588. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1736. március 6. 366
589. Bél Mátyás Kuntz Jakabnak. Pozsony, 1736. március 6. 366
590. *Kender János Bél Mátyásnak. [Bécs], 1736. március 10. körül. 367
591. Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. Pozsony, 1736. március 11. 367
592. Bél Mátyás Roth Tamásnak. Pozsony, 1736. március 11. 367
593. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1736. március 12. 368
594. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1736. március 13. 368
595. Bél Mátyás Kender Jánosnak. Pozsony, 1736. március 14. 369
596. *Peyrl Mihály Bél Mátyásnak. [Buda], 1736. március 370
597. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1736. március 20. körül 370
598. *Peyrl Mihály Bél Mátyásnak. [Buda], 1736. március vége? 370
599. Prónay Gábor Bél Mátyásnak. [?], 1736. március vége 370
600. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1736. április 3. 371
601. Bél Mátyás Prónay Gábornak. Pozsony, 1736. április 5. 372
602. Bél Mátyás Peyrl Mihálynak. Pozsony, 1736. április 5–7. között 372
603. Bél Mátyás Christian Nikolaus Möllenhoffnak. Pozsony, 1736. április 16. 373
604. Bél Mátyás Peyrl Mihálynak. Pozsony, 1736. április 22. 373
605. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1736. április 27. 374
606. *Mikoviny Sámuel Bél Mátyásnak. [Selmecbánya], 1736. április 29. 375
607. *Vánossy Ferenc Bél Mátyásnak. [Buda?], 1736. április vége 375
608. Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának. Pozsony, 1736. április 30. 375
609. *Jakob Wilhelm Feuerlin Bél Mátyásnak. [Altdorf], 1736. május eleje? 375
610. Bél Mátyás Mikoviny Sámuelnek. Pozsony, 1736. május 3. 376
611. Bél Mátyás Peyrl Mihálynak. Pozsony, 1736. május 3. 376
612. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1736. május 12. 377
613. Bél Mátyás Buda város tanácsának. Pozsony, 1736. május 15. 377
614. Bél Mátyás Peyrl Mihálynak. Pozsony, 1736. május 15. 377
615. Bél Mátyás Jakob Wilhelm Feuerlinnek. Pozsony, 1736. május 16. 378
616. Bél Mátyás Christian Gottfried Schwartznak. Pozsony, 1736. május 16. 378
617. Bél Mátyás Christian Gottfried Schwartznak. Pozsony, 1736. május 21. 379
618. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1736. május 24. 379
619. *Johann Jakob Huber Bél Mátyásnak. Jena, 1736. május második fele? 380
620. Bél Mátyás Johann Jakob Hubernek. Pozsony, 1736. június 7. 380
621. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1736. június 20. 380
622. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1736. július 5. 381
623. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1736. július 7. 381

624. Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának. Pozsony, 1736. július 14. 382
625. *Bél Mátyás ifj. Buchholtz Györgynek. [Pozsony], 1736. július 18. körül 382
626. Bél Mátyás de Dieden bárónak. Pozsony, 1736. július 19. 382
627. Bél Mátyás Johann Georg Walchnak. Pozsony, 1736. július 31. 383
628. Bél Mátyás a helytartótanácsnak. Pozsony, 1736. augusztus 13. 384
629. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1736. augusztus 15. 385
630. *Jakob Wilhelm Feuerlin Bél Mátyásnak. [Altdorf], 1736. augusztus közepe 385
631. *Jakob Wilhelm Feuerlin Bél Mátyásnak. [Altdorf], 1736. augusztus 26. 385
632. *Johann Georg Walch Bél Mátyásnak. [Jena], 1736. szeptember eleje? 385
633. Bél Mátyás Jakob Wilhelm Feuerlinnek. Pozsony, 1736. szeptember 9. 385
634. *Johann Georg Walch Bél Mátyásnak. Jena, 1736. szeptember 10. körül 386
635. Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának. Pozsony, 1736. szeptember 12. 387
636. Bél Mátyás Johann Georg Walchnak. Pozsony, 1736. szeptember 17. 387
637. *Domenico Passionei Bél Mátyásnak. [Bécs?], 1736. október eleje? 388
638. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1736. október 5. 388
639. Bél Mátyás Domenico Passioneinek. Pozsony, 1736. október 10. 389
640. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1736. október 10. 390
641. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1736. október 12. 390
642. °Johann Rudolf Brunner Bél Mátyásnak. Bern, 1736. november 6. 391
643. Bél Mátyás Domenico Passioneinek. Pozsony, 1736. november 7. 392
644. Jakob Wilhelm Feuerlin Bél Mátyásnak. Altdorf, 1736. december 1. 392
645. Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak. Pozsony, 1736. december 9. 393
646. Bél Mátyás Friedrich Wilhelm Sommersbergnek. Pozsony, 1736. december 9. 393
647. *Andreas Mohr Bél Mátyásnak. [Bécs], 1736. december közepe 394
648. Bél Mátyás Andreas Mohrnak. Pozsony, 1736. december 20. 394
649. *Wanyecz Illés Bél Mátyásnak. [?], 1736/37 fordulója? 394
650. *Friedrich Wilhelm Sommersberg Bél Mátyásnak. [Boroszló], 1737. január 1? 395
651. Bél Mátyás Johann Rudolf Brunnernek. Pozsony, 1737. január 6. 395
652. Bél Mátyás Franz Jakob Herrgott Marquardnak. Pozsony, 1737. január 6. 395
653. Bél Mátyás Andreas Mohrnak. Pozsony, 1737. január 6. 398
654. Bél Mátyás Andreas Mohrnak. Pozsony, 1737. január 26. 398
655. Bél Mátyás Wanyecz Illésnek. Pozsony, 1737. január 26. 399
656. Bél Mátyás Johann Friedrich Tresenreuternek. Pozsony, 1737. január 27. 399
657. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1737. január 30. 400
658. Bél Mátyás Kuffstein grófnak. Pozsony, 1737. január 30. 400
659. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1737. február 11. 401
660. Rewiczky János Ferenc Bél Mátyásnak. Bécs, 1737. március 6. 402
661. Bél Mátyás Friedrich Wilhelm Sommersbergnek. Pozsony, 1737. március 7. 402
662. Bél Mátyás Rewiczky János Ferencnek. Pozsony, 1737. március 15. 403
663. Matolai János Bél Mátyásnak. Bécs, 1737. március 27. 404
664. *Philipp Jozef Jarriges Bél Mátyásnak. [Berlin], 1737. március—április 405
665. Z. J. verse Bél Mátyáshoz. [?], 1737. első fele 405
666. Franz Maria Caesare verse Bél Mátyáshoz. [?], 1737. első fele 406
667. *Johann Friedrich Quehl Bél Mátyásnak. [Eisenach], 1737. első fele 408
668. Bél Mátyás Matolai Jánosnak. Pozsony, 1737. április 2. 408
669. Bél Mátyás Giovanni Jacopo Marignoninek. Pozsony, 1737. április 8. 408
670. Bél Mátyás Mikoviny Sámuelnek. Pozsony, 1737. április 10. 409
671. Giovanni Jacopo Marignoni Bél Mátyásnak. Bécs, 1737. április 11. 409
672. *Philipp Jozef Jarriges Bél Mátyásnak. [Berlin], 1737. április 410

673. *Johann Friedrich Quehl Bél Mátyásnak. [?], 1737. április közepe? 410
674. Bél Mátyás Rewiczky János Ferencnek. Pozsony, 1737. április 17. 410
675. Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának. Pozsony, 1737. április 17. 411
676. Bél Mátyás Johann Friedrich Quehlnek. Pozsony, 1737. április 25. 411
677. Bél Mátyás Gotthilf August Franckenek. Pozsony, 1737. április 26. 412
678. Bél Mátyás Philipp Jozef Jarrigesnek. Pozsony, 1737. április 26. 412
679. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1737. május 1. 413
680. Pius Nikolaus Garelli Bél Mátyásnak. Bécs, 1737. május 4. 413
681. Bél Mátyás Fialius papírkereskedőnek. Pozsony, 1737. május 20. 414
682. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1737. május 20. 414
683. *Jony János Bél Mátyásnak. [Lőcse?], 1737. május második fele? 415
684. Bél Mátyás Jony Jánosnak. Pozsony, 1737. május 30. 415
685. *Ifj. Buchholtz György Bél Mátyásnak. [Késmárk], 1737. június 10. 416
686. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1737. június 14. 416
687. Bél Mátyás Jakob Wilhelm Feuerlinnek. Pozsony, 1737. szeptember 1. 417
688. Gerhard Cornelius Driesch Bél Mátyásnak. [Bécs?], 1737. szeptember 13. 417
689. *Christian Korthold Bél Mátyásnak. [?], 1737. szeptember közepe? 418
690. Bél Mátyás Christian Kortholdnak. Németóvár, 1737. szeptember 22. 418
691. Christian Korthold Bél Mátyásnak. Bécs, 1737. október 8. 418
692. *Bél Mátyás Johann Sebastian Brumhardnak. [Pozsony], 1737. november? 419
693. *Bél Károly András Bél Mátyásnak. [Jena], 1737. november 419
694. *Johann Sebastian Brumhard Bél Mátyásnak. [Jena], 1737. november vége? 419
695. *Bél Károly András Bél Mátyásnak. [Jena], 1737. november vége? 419
696. Bél Mátyás Johann Sebastian Brumhardnak. Pozsony, 1737. december 7. 419
697. Rajcsány Ádám Bél Mátyásnak. Nagybilicz, 1737. december 28. 420
698. Bél Mátyás Hans Sloanenak. Pozsony, 1738. január 1. 421
699. Bél Mátyás a helytartótanácsnak. Pozsony, 1738. január 20. körül 422
700. Bél Mátyás Zabler Illésnek. Pozsony, 1738. február 1. 423
701. Bél Mátyás Johann Georg Walchnak. Pozsony, 1738. február 17. 424
702. *Ismeretlen Bél Mátyásnak. [Lipcse], 1738. március közepe? 425
703. *Johann Georg Walch Bél Mátyásnak. [Jena], 1738. március 20. körül 425
704. Bél Mátyás Zbiskó József Károlynak. Pozsony, 1738. március 16. 425
705. Bél Mátyás Domenico Passioneinek. Pozsony, 1738. március 21. 425
706. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1738. március 21. 426
707. *Bél Mátyás Bél Károly Andrásnak. [Pozsony], 1738. március 25. 426
708. Bél Mátyás Johann Georg Walchnak. Pozsony, 1738. március 27. 426
709. *Bél Mátyás Deccard János Kristófnak. [Sopron], 1738. március–április eleje 427
710. Bél Mátyás Radvánszky Györgynek. Pozsony, 1738. április 4. 427
711. Bél Mátyás Friedrich Andreas Hallbauernek. Pozsony, 1738. április 9. 428
712. Bél Mátyás Kolinovics Gábornak. Pozsony, 1738. április 19. 429
713. Bél Mátyás Schwartz Gottfriednak. Pozsony, 1738. május 19. 429
714. *Deccard János Kristóf Bél Mátyásnak. [Sopron], 1738. május–június eleje? 429
715. Bél Mátyás Kolinovics Gábornak. Pozsony, 1738. május 23. 430
716. *Deccard János Kristóf Bél Mátyásnak. [Sopron], 1738. június első fele? 430
717. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1738. június 9. 430
718. Bél Mátyás Christian Kortholdnak. Pozsony, 1738. június 10. 430
719. Bél Mátyás Mikoviny Sámuelnek. Pozsony, 1738. június 15. 431
720. Schwartz Gottfried Bél Mátyásnak. Bécs, 1738. június 15. 431
721. Bél Mátyás Deccard János Kristófnak. Pozsony, 1738. június 16. 432

722. Hans Sloane Bél Mátyásnak. London, 1738. június 20. 433
723. Bél Mátyás Franz Maria Caesarenek. Pozsony, 1738. június 27. 434
724. *Johann Georg Walch Bél Mátyásnak. [Jena], 1738. nyara? 434
725. Deccard János Kristóf Bél Mátyásnak. Sopron, 1738. július 15. 434
726. *Johann Georg Walch Bél Mátyásnak. [Jena], 1738. augusztus eleje? 435
727. Bél Mátyás Hans Sloanenak. Pozsony, 1738. augusztus 13. 435
728. Bél Mátyás Johann Georg Walchnak. Pozsony, 1738. augusztus 14. 436
729. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1738. augusztus 24. 437
730. *Schwartz Gottfried Bél Mátyásnak. [Marburg], 1738. második fele 437
730a. Bél Mátyás a helytartótanácsnak. Pozsony, 1738. szeptember 2. 437
731. Bél Mátyás Richter Józsefnek. Pozsony, 1738. szeptember 12. 438
732. Bél Mátyás Kolinovics Gábornak. Pozsony, 1738. szeptember 13. 439
733. Bél Mátyás Rewiczky János Ferencnek. Pozsony, 1738. szeptember 17. 439
734. Bél Mátyás Deccard János Kristófnak. Pozsony, 1738. szeptember 29. 440
735. *Bél Mátyás Bél Károly Andrásnak. [Pozsony], 1738. október eleje 440
736. Bél Mátyás Johann Georg Walchnak. Pozsony, 1738. október 9. 440
737. Raymann János Ádám Bél Mátyásnak. Eperjes, 1738. október 9. 441
738. Bél Mátyás Kolinovics Gábornak. Pozsony, 1738. október 21. .. 441
739. Friedrich Andreas Hallbauer Bél Mátyásnak. Jena, 1738. október 21. 442
740. Bél Mátyás Melchior Minornak. Pozsony, 1738. október 29. 442
741. Bél Mátyás Heinrich Georg Gerckennek. Pozsony, 1738. október 31. 443
742. Bél Mátyás Johann Georg Seelennek. Pozsony, 1738. október 31. 444
743. Christian Goldbach Bél Mátyásnak. Szentpétervár, 1738. október 445
744. Hans Sloane Bél Mátyásnak. London, 1738. október 31. 445
745. Bél Mátyás Deccard János Kristófnak. Pozsony, 1738. december 3. 446
746. Bél Mátyás Johann Georg Walchnak. Pozsony, 1738. december 4. 446
747. Deccard János Kristóf Bél Mátyásnak. Sopron, 1738. december 19. 447
748. Bél Mátyás Kolinovics Gábornak. Pozsony, 1738. december 30. 448
749. Bél Mátyás Johann Daniel Schöpflinnek. Pozsony, 1739. január 14. 448
750. *Friedrich Andreas Hallbauer Bél Mátyásnak. [Jena], 1739. január közepe? 449
751. *Bél Károly András Bél Mátyásnak. [Jena], 1739. január 15–20. között? 449
752. *Johann Georg Walch Bél Mátyásnak. [Jena], 1739. január 16–20. között? 450
753. Bél Mátyás Pius Nikolaus Garellinek. Pozsony, 1739. január 26. 450
754. Bél Mátyás Friedrich Andreas Hallbauernek. Pozsony, 1739. január 26. 450
755. Bél Mátyás Johann Georg Walchnak. Pozsony, 1739. január 26. 451
756. *Bél Mátyás Georg Sarganecknek. [Pozsony], 1739. február? 451
757. *Bél Mátyás Georg Sarganecknek. [Pozsony], 1739. március eleje? 452
758. *Johann Daniel Schöpflin Bél Mátyásnak. [Strasbourg], 1739. március 7. 452
759. Bél Mátyás Georg Sarganecknak. Pozsony, 1739. március 12. 452
760. *Farbaky János Bél Mátyásnak. [Altdorf], 1739. március 12. 453
761. Bél Mátyás Johann Georg Knappnak. Pozsony, 1739. március 13. 453
762. Bél Mátyás Maday Dávid Sámuelnek. Pozsony, 1739. március 13. 454
763. Bél Mátyás Hans Sloanenak. Pozsony, 1739. március 13. 454
764. Bél Mátyás Christian Kortholdnak. Pozsony, 1739. március 13. 455
765. Bél Mátyás Gotthilf August Franckenek. Pozsony, 1739. március 16. 455
766. *Schwartz Gottfried Bél Mátyásnak. [Marburg], 1739. március 456
767. Bél Mátyás Schwartz Gottfriednek. Pozsony, 1739. április 1. 456
768. *Jakob Gottfried Bötticher Bél Mátyásnak. [Halle], 1739. április? 457
769. *Friedrich Wilhelm Sommersberg Bél Mátyásnak. [Boroszló], 1739. május? 457

770. Bél Mátyás Kolinovics Gábornak. Pozsony, 1739. május 16. 457
771. Bél Mátyás Schwartz Gottfriednek. Pozsony, 1739. május 28. 458
772. Bél Mátyás Friedrich Wilhelm Sommersbergnek. Pozsony, 1739. június 4. 458
773. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1739. június 8. 459
774. *Bél Mátyás Bél Károly Andrásnak. Pozsony, 1739. június? 460
775. Bél Mátyás Christian Kortholdnak. Pozsony, 1739. június 22. 460
776. *Andreas Mohr Bél Mátyásnak. [Bécs], 1739. július első fele? 461
777. Bél Mátyás Johann Daniel Schöpflinnek. Pozsony, 1739. július 9. 461
778. *Giovanni Jacopo Marignoni Bél Mátyásnak. [Bécs?], 1739. július 11. körül 462
779. Bél Mátyás Christian Goldbachnak. Pozsony, 1739. július 14. 462
780. Bél Mátyás Giovanni Jacopo Marignoninek. Pozsony, 1739. július 14. 463
781. Bél Mátyás Farbaky Jánosnak. Pozsony, 1739. július 16. 463
782. Bél Mátyás Jakob Gottfried Böttichernek. Pozsony, 1739. július 23. 464
783. Bél Mátyás Andreas Mohrnak. Pozsony, 1739. július 23. 464
784. Bél Mátyás Kolinovics Gábornak. Pozsony, 1739. július 24. 465
785. Bél Mátyás Johann Daniel Schöpflinnek. Pozsony, 1739. szeptember 10. 465
786. Bél Mátyás Johann Georg Walchnak. Pozsony, 1739. szeptember 10. 466
787. *Johann Daniel Schöpflin Bél Mátyásnak. [Strasbourg], 1739. szeptember? 466
788. *Zabler Illés Bél Mátyásnak. [Koppenhága], 1739. október eleje? 466
789. *Friedrich Otto Mencke Bél Mátyásnak. [Lipcse], 1739. október eleje? 466
790. Bél Mátyás Friedrich Otto Menckenek. Pozsony, 1739. október 8. 467
791. Bél Mátyás Schwartz Gottfriednek. Pozsony, 1739. október 12. 467
792. *Johann Daniel Schöpflin Bél Mátyásnak. [Strasbourg], 1739. október–november? 468
793. *Bél Mátyás Zabler Illésnek. [Pozsony], 1739. október vége, november eleje? 468
794. Bél Mátyás Zabler Illésnek. Pozsony, 1739. november 19. 468
795. Bél Mátyás Johann Georg Walchnak. Pozsony, 1739. december 1. 469
796. Bél Mátyás Johann Daniel Schöpflinnek. Pozsony, 1739. december 23. 470
797. Bél Mátyás Kolinovics Gábornak. Pozsony, 1739. december 31. 471
798. *Bél Károly András Bél Mátyásnak. [Strasbourg], 1740. év eleje? 472
799. *Johann Georg Walch Bél Mátyásnak. [Jena], 1740. január 18. 472
800. Bél Mátyás Johann Georg Walchnak. Pozsony, 1740. január 23. 472
801. Johann Daniel Schöpflin Bél Mátyásnak. Strasbourg, 1740. január 31. 472
802. Bél Mátyás Burgstaller János Kristófnak. Pozsony, 1740. február 19. 473
803. Bél Mátyás Johann Daniel Schöpflinnek. Pozsony, 1740. február 19. 473
804. *Bél Mátyás Bél Károly Andrásnak. [Pozsony], 1740. február 19. 474
805. Bél Mátyás Johann Georg Walchnak. Pozsony, 1740. február 29. 474
806. Jakob Gottfried Bötticher Bél Mátyásnak. Halle, 1740. augusztus 6. 475
807. Bél Mátyás Jakob Gottfried Böttichernek. Pozsony, 1740. augusztus 19. 475
808. Bél Mátyás Sigmund Jakob Baumgertnernek. Pozsony, 1740. augusztus 22. 476
809. Bél Mátyás Johann Heinrich Schultznak. Pozsony, 1740. augusztus 22. 477
810. Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának. Pozsony, 1740. szeptember. 478
811. A magyar udvari kancellária Bél Mátyásnak. Bécs, 1740. szeptember 19. 478
812. Bél Mátyás Christian Goldbachnak. Pozsony, 1740. szeptember 22. 478
813. Bél Mátyás Schwartz Gottfriednek. Pozsony, 1740. október 27. 479
814. *Bél Mátyás Bél János Teofilnek. [Pozsony], 1740. október 27. 480
815. Bél Mátyás Johann Daniel Schöpflinnek. Pozsony, 1740. december 29. 480
816. Franz Ernest Brückmann Bél Mátyásnak. Wolffenbüttel, 1741. január 7. 481
817. Bél Károly András verse Bél Mátyáshoz. Strasbourg, 1741. január 29. 487
818. *Hockh Dániel Bél Mátyásnak. [Besztercebánya], 1741. április 25. körül 489

819. Bél Mátyás Hockh Dánielnek. Pozsony, 1741. április 30. 490
820. *Bél Mátyás Mária Terézia királynőnek. Pozsony, 1741. július 20. 490
821. Bél Mátyás Christian Kortholdnak. Pozsony, 1741. november 24. . . . 491
822. Bél Mátyás feljegyzése Johann Anton Benzonyval való megbeszélésük után. Pozsony, 1741. szeptember 9. 491
823. *Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak. [Eperjes?], 1741. december 16. 491
824. Bél Mátyás Dobai Székely Sámuelnek. Pozsony, 1741. december 31. 491
825. Bél Mátyás Szirmay Tamásnak. Pozsony, 1741. december 31. 492
826. Bél Mátyás a magyar udvari kancelláriának. Pozsony, 1742. január vége 493
827. Szarkóczy János Bél Mátyásnak. Kissztrice, 1742. február 19. 494
828. Szole Ferenc Bél Mátyásnak. Pozsony, 1742. május 5. 494
829. Szeremley Sámuel Bél Mátyásnak. Debrecen, 1742. június 12. 495
830. Bél Mátyás Friedrich Wilhelm Sommersbergnek. Pozsony, 1742. augusztus 30. 495
831. Bél Mátyás Bernhard Paul Mollnak. Pozsony, 1742. október 18. 496
832. Bél Mátyás Christian Gottlieb Holltzendorffnak. Pozsony, 1742. 497
833. Bél Mátyás Mária Terézia királynőnek. [Pozsony, 1742. november?] 498
834. Bél Mátyás Kolinovics Gábornak. Pozsony, 1743. február 2. 499
835. *Johann Heinrich Grishow Bél Mátyásnak. Halle, 1743. április 4. 499
836. Bél Mátyás Korabinszky Mártonnak. Pozsony, 1743. május 2. 499
837. Bél Mátyás Johann Anton Benzonynak. Pozsony, 1743. május 6. 500
838. Bél Mátyás Kolinovics Gábornak. Pozsony, 1743. május 21. 503
839. Bél Mátyás Johann Heinrich Grischownak. Pozsony, 1743. június közepe? 503
840. *Johann Heinrich Grischow Bél Mátyásnak. Halle, 1743. július 23. 504
841. Bél Mátyás Batthyány Lajosnak. Pozsony, 1743. szeptember 26. 504
842. Bél Mátyás Kolinovics Gábornak. Pozsony, 1743. október 29. 506
843. Najmar János Bél Mátyásnak. Pozsony, 1743. december 8. 506
844. Bél Mátyás Najmar Jánosnak. Pozsony, 1743. december 12. 506
845. *Hockh Dániel Bél Mátyásnak. [Selmecbánya], 1744. január első fele? 507
846. Bél Mátyás Hockh Dánielnek. Pozsony, 1744. január 23. 507
847. Dobai Székely Sámuel Bél Mátyásnak. Eperjes, 1744. március 13. 509
848. Bél Mátyás Christian Kortholdnak. Pozsony, 1744. április 16. 509
849. Bél Mátyás Segner János Andrásnak. Pozsony, 1744. április 23. 510
850. Bél Mátyás Hockh Dánielnek. Pozsony, 1744. május 4. 511
851. Bél Mátyás Segner János Andrásnak. Pozsony, 1744. június 4. 512
852. Bél Mátyás Ráday Gedeonnak. Pozsony, 1744. június? 10. 512
853. °Johann Georg Schwandtner Bél Mátyásnak. [?], 1744. június? 513
854. *Andreas Mohr Bél Mátyásnak. [Bécs?], 1744. június közepe? 513
855. Bél Mátyás Andreas Mohrnak. Pozsony, 1744. június 25. 513
856. *Friedrich Otto Mencke Bél Mátyásnak. [Lipcse?], 1744. július 5–10. között? 514
857. Sgoffen Schmuttau Bél Mátyásnak. Berlin, 1744. július 11. 514
858. Bél Mátyás Friedrich Otto Menckenek. Pozsony, 1744. július 16. 515
859. Bél Mátyás Johann Jacob Mascoviusnak. Pozsony, 1744. július 19. 516
860. Bél Mátyás Hockh Dánielnek. Pozsony, 1744. augusztus 24. 517
861. Bél Mátyás Domenico Passioneinek. Pozsony, 1744. augusztus 31. 518
862. *Bél Mátyás Hockh Dánielnek. [Pozsony], 1744. szeptember első fele? 519
863. Bél Mátyás Eszterházy Józsefnek. Pozsony, 1744. szeptember 12. 519
864. Bél Mátyás Csató Zsigmondnak. Pozsony, 1744. szeptember 14. 520
865. Bél Mátyás Hockh Dánielnek. Pozsony, 1744. szeptember 20. 520
866. Bél Mátyás Moller Károly Ottónak. Pozsony, 1744. szeptember 20. 521

867. Bél Mátyás Andreas Mohrnak. Pozsony, 1744. szeptember 21. 522
868. Andreas Mohr Bél Mátyásnak. [Bécs?], 1744. október? 522
869. *Bél János Teofil Bél Mátyásnak. [Halle], 1744. október 523
870. *Segner János András Bél Mátyásnak. [Göttingen], 1744, október 523
871. Bél Mátyás Christian Kortholdnak. Pozsony, 1744. október 30. 524
872. Bél Mátyás Segner János Andrásnak. Pozsony, 1744. október 30. 524
873. Bél Mátyás Andreas Mohrnak. Pozsony, 1744. november 16. 525
874. Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak. Pozsony. 1744. december 10. 525
875. *Hockh Dániel Bél Mátyásnak. [Selmecbánya?], 1745. január? 526
876. *Hockh Dániel Bél Mátyásnak. [Selmecbánya?], 1745. február 5–10. között 526
877. Bél Mátyás Hockh Dánielnek. Pozsony, 1745. február 14. 526
878. *Johann Grammius Bél Mátyásnak. [Koppenhága], 1745. február 16. 527
879. *Andaházi János Bél Mátyásnak. [Koppenhága?], 1745. február 28. 527
880. Bél Mátyás Andaházi Jánosnak. Pozsony, 1745. április 27. 527
881. Bél Mátyás Johann Grammiusnak. Pozsony, 1745. április 27. 528
882. *Johann Christoph Jordan Bél Mátyásnak. [Bécs?], 1745. június? 529
883. Bél Mátyás Ráday Gedeonnak. Pozsony, 1745. július 7. 529
884. *Bél Mátyás Huttnernek. Pozsony, 1745. július 9. 529
885. Bél Mátyás Johann Christoph Jordannak. Pozsony, 1745. július 9. 529
886. Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak. Pozsony, 1745. július 14. 530
887. Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak. Pozsony, 1745. augusztus 1. 530
888. Ambrózy György Bél Mátyásnak. Csetnek, 1745. szeptember 1. 531
889. *Ráday Gedeon Bél Mátyásnak. [?], 1745. október eleje? 532
890. Bél Mátyás Kolinovics Gábornak. Pozsony, 1745. október 13. 532
891. Bahil György Bél Mátyásnak. [Klenóc?], 1745. november 14. 532
892. Bél Mátyás Ráday Gedeonnak. Pozsony, 1745. november 18. 533
893. *Bél Mátyás Bahil Györgynek. [Pozsony], 1746. szeptember–október? 534
894. Joseph von Petrasch Bél Mátyásnak. Olmütz, 1746. október 8. 534
895. Bél Mátyás Joseph von Petraschnak. Pozsony, 1746. október 23. 534
896. Bahil György Bél Mátyásnak. [Klenóc], 1746. október 24. 536
897. Joseph von Petrasch Bél Mátyásnak. Olmütz, 1746. november 23. 544
898. *Ráday Gedeon Bél Mátyásnak. [?], 1746. december eleje? 544
899. Bél Mátyás Ráday Gedeonnak. Pozsony, 1746. december 9. 544
900. *Schmitth Miklós Bél Mátyásnak. [?], 1747 nyara? 545
901. *Bél Mátyás Schmitth Miklósnak. [Pozsony, 1747. szeptember eleje?] 545
902. Schmitth Miklós Bél Mátyásnak. Fehéregyház, 1747[?], szeptember 13. 545
903. Markovitz Mátyás Bél Mátyásnak. Szarvas, 1748. szeptember 11. 546
904. *Bahil György Bél Mátyásnak. [Klenóc], 1748 ősze 547
905. Bahil György Bél Mátyásnak. Klenóc, 1749. február 4. 547
906. Burius Dániel Bél Mátyásnak. [...?] 548
907. Joseph Christoph Holstein Bél Mátyásnak. [...?] 549
908. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. [Pozsony, ?] 549
909. Bél Mátyás Krmann Dánielnek. [Pozsony, ?] 550
910. *Bél Mátyás Mayoor Zsigmondnak. [Pozsony, ?] 550
911. Mayoor Zsigmond Bél Mátyásnak. [Kassa, ?] 550
912. Ráday Pál Bél Mátyásnak. [?, 1728 eleje?] 552
913. Bél Mátyás Radvánszky Lászlónak. [Pozsony, ?] 552
914. Zichy Ádám Bél Mátyásnak. [...?] 552
915. Bél Mátyás Nyitra vármegye leírásának bírálóihoz. [Pozsony, ?] 553

916. Bél Mátyás Sopron vármegye és város leírásának elolvasóihoz. [Pozsony, ?] 553
917. Bél Mátyás Túróc vármegye leírásnak bírálóihoz. [Pozsony, ?] 553
918. Bél Mátyás Zala vármegye leírásának bírálóihoz [Pozsony, ?] 554
919. Bél Mátyás Zólyom vármegye leírásának bírálóihoz. [Pozsony, ?] 554

Függelék 555
I. III. Károly király Pozsony vármegye hatóságának. Bécs, 1720. augusztus 2. 557
II. Bél Mátyás beszéde a császár előtt a Notitia első kötetének átadásakor. Laxenburg, 1735. május 8. 557
III. Bél Mátyás beszéde a császár előtt a Notitia második kötetének átadásakor. Bécs, 1736. február 27. 558
IV. Bél János Teofil Bél Károly Andrásnak. Pozsony, 1736. március 6. 559
V. Bél János Teofil Bél Károly Andrásnak. Pozsony, 1736. április 7. 560
VI. Bél Mátyás beszéde a császár előtt a Notitia harmadik kötetének átadásakor. Bécs, 1737. december 16. 560
VII. Bél Mátyás beszéde a királynő előtt a Notitia negyedik kötetének átadásakor. [Bécs, 1742. november?] 561
VIII. Bél Mátyás vármegyeleírásaival kapcsolatos ügyiratok a Magyar Országos Levéltár Helytartótanácsi Levéltárában 562
IX. Bél Mátyás vármegyeleírásaival kapcsolatos ügyiratok: Lotharingiai Ferenc bécsi helytartói irodájának jegyzőkönyvi feljegyzései 568
X. Feljegyzés Bél Mátyás Adparatus- és Notitia-kiadásának folytatásáról, 1769. 576
XI. Calovino József feljegyzése Bél Mátyás Notitiájának kiadási ügyéről 579

Jegyzetek 581
Mutatók 619
A levelek címzettjei 621
A levelek írói 622
Helynévmutató 624
Személynévmutató 640
Rövidítések 663